Latvijas Republikas Augstākā tiesa

Latvijas Republikas AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTA Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi

2008

Rīga, 2009

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – [XIV] 855 lpp.

Krājumu sagatavoja:

Dr.iur. **R.Krauze**,

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
Civillietu departamenta senatora palīdze **Z.Indrūna**

Izdevējs Baldones ielā 1, Rīga, LV-1007
tālr. 7804733
TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tiražētājs A/S "Poligrāfists", K.Valdemāra ielā 6

© Latvijas Republikas
Augstākā tiesa, 2009
© Tiesu namu aģentūra, 2009

ISBN 978-9984-790-67-1

Saturs

Priekšvārds XI

Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008" anotācija XII

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008 1

1. Nolēmumi lietās par īpašuma tiesību atjaunošanu uz nekustamo īpašumu 3

Par zemes nomas līgumu, ja zemes un apbūves īpašnieki ir dažādas personas (piespiedu zemes noma) *(Lieta Nr. SKC-168/2008)* 3

Par īpašuma tiesību atjaunošanu uz mantotu daudzdzīvokļu namīpašumu, ja uzsākta dzīvokļu privatizācija *(Lieta Nr. SPC-11/2008)* 12

2. Nolēmumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām 16

Par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam, ja vecāki dzīvo dažādās valstīs (Latvijas Republikā un Krievijas Federācijā) *(Lieta Nr. SKC-55/2008)* 16

Par laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām *(Lieta Nr. SKC-209/2008)* 23

Par paternitātes apstrīdēšanu *(Lieta Nr. SKC-240/2008)* 28

Par vecāku uzturdošanas pienākumu bērnam, kurš stājies laulībā *(Lieta Nr. SKC-425/2008)* 32

Par vecāku uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu, līdz bērns pats var sevi uzturēt *(Lieta Nr. SKC-440/2008)* 36

Par likuma prezumpciju par laulāto kopīgo mantu, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda *(Lieta Nr. SKC-467/2008)* 41

Par bērna tiesisko attiecību aizsardzību prasībā par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu *(Lieta Nr. SPC-70/2008)* 49

3. Nolēmumi mantojuma lietās 53

Par mantojuma masai piederošas mantas izdošanu *(Lieta Nr. SKC-15/2008)* 53

Par mantojuma pieņemšanas atpakaļejošo spēku
(Lieta Nr. SKC-196/2008) 59

Par neatraidāmā mantinieka neatņemamās daļas izdošanas veidu
(Lieta Nr. SKC-449/2008) 69

4. Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībām 77

Par īpašuma iegūšanu ar nodošanu *(Lieta Nr. SKC-33/2008)* 77

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normu piemērošana un izpirkuma tiesības nodibināšana *(Lieta Nr. SKC-34/2008)* 81

Par kopīpašnieku izdevumu atlīdzību *(Lieta Nr. SKC-39/2008)* 92

Par kopvaldītāja tiesību aizskārumu *(Lieta Nr. SKC-59/2008)* 97

Par blakus (Lietas piederuma tiesiskā rakstura noskaidrošanu
(Lieta Nr. SKC-123/2008) 102

Par ostu pārvalžu tiesībām rīkoties ar ostu teritorijā iekļauto valsts zemi *(Lieta Nr. SKC-132/2008)* 106

Par izpirkuma tiesības īstenošanu *(Lieta Nr. SKC-159/2008)* 118

Par pirmpirkuma tiesībām, kas atrunātas līgumā
(Lieta Nr. SKC-250/2008) 126

Par turētāju kā īpašnieka vietnieku valdījumā
(Lieta Nr. SKC-346/2008) 132

Par ēku kā patstāvīgu nekustamā īpašuma tiesību objektu
(Lieta Nr. SKC-354/2008) 139

Par nosacījumiem īpašuma prasības apmierināšanai
(Lieta Nr. SKC-416/2008) 149

Par servitūta tiesības atcelšanu *(Lieta Nr. SKC-441/2008)* 159

Par servitūta izbeigšanās pamatiem *(Lieta Nr. SKC-854/2008)* 167

Par Civillikuma 1044.panta piemērošanas nosacījumiem
(Lieta Nr. SPC-62/2008) 172

Par iespēju sadalīt zemesgabalu reālās daļās
(Lieta Nr. SPC-79/2008) 176

Par sekām, ja lieta saskaņā ar spriedumu kriminālllietā ir konfiscēta *(Lieta Nr. SPC-94/2008)* 180

5. Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībām 184

Par līdzēju doto apsolījumu trešajai personai un tās tiesībām prasīt līguma izpildījumu *(Lieta Nr. SKC-4/2008)* 184

Par nomnieka pirmpirkuma tiesībām *(Lieta Nr. SKC-36/2008)* 196

Par kravu autopārvadātāju atbildību kravas zaudējuma gadījumā
(Lieta Nr. SKC-42/2008) 203

Par likumisko procentu piedziņu *(Lieta Nr. SKC-44/2008)* 209

Par pilnvarojuma robežu pārsniegšanas sekām
(Lieta Nr. SKC-58/2008) 215

Par līguma būtiskām sastāvdaļām *(Lieta Nr. SKC-103/2008)* 222

Par atcēlējlīguma tiesisko dabu *(Lieta Nr. SKC-126/2008)* 230

Par pirkuma līguma atcelšanu *(Lieta Nr. SKC-139/2008)* 237

Par zaudējumu un tā atlīdzības pienākumu
(Lieta Nr. SKC-143/2008) 243

Par priekšnoteikumiem viltus konstatēšanai
(Lieta Nr. SKC-148/2008) 250

Atklātā vietniecība un pilnvarojums *(Lieta Nr. SKC-171/2008)* 257

Par tiesiskā aizskāruma seku novēršanu
(Lieta Nr. SKC-205/2008) 264

Par līgumsoda samazināšanas tiesisko pamatu
(Lieta Nr. SKC-212/2008) 270

Par pirkuma cenu, ja tā nosakāma pēc līguma un ar to saistītā darījuma konta apkalpošanas līguma noteikumiem; par tās personas tiesībām, uz kuras vārda atvērts darījumu konts
(Lieta Nr. SKC-238/2008) 280

Par uzņemto saistību izpildi *(Lieta Nr. SKC-256/2008)* 291

Par civiltiesiskās atbildības veidiem un nomnieka atbildību par zaudējumu *(Lieta Nr. SKC-259/2008)* 295

Par Civillikuma 1378.panta piemērošanu, ja nekustamā īpašuma atgūšana notiek uz likumīgā spēkā esoša sprieduma pamata, apmierinot īpašuma prasību tiesas kārtībā
(Lieta Nr. SKC-315/2008) 300

Par pilnvarnieka tiesībām pilnvaras devēja nāves gadījumā
(Lieta Nr. SKC-337/2008) 308

Par mantojuma kopību un rokasnaudas līguma formu
(Lieta Nr. SKC-338/2008) 313

Par tiesiskajām sekām, kas rodas, ja nekustamais īpašums pārdots secīgi vairākiem pircējiem *(Lieta Nr. SKC-353/2008)* 322

Par atlīdzību, kas nosakāma par sakropļojumu
(Lieta Nr. SKC-438/2008) 330

Par vienošanās akta tiesiskajām sekām, ja tas slēgts noziedzīgā nolūkā *(Lieta Nr. SPC-78/2008)* 338

Par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, pamatojoties uz protestētu vekseli *(Lieta Nr. SPC-84/2008)* 342

Par iespēju noslēgt izlīgumu *(Lieta Nr. SPC-90/2008)* 347

6. Nolēmumi lietās, kas izriet no dzīvojamo telpu īres tiesiskajām attiecībām 352

Par dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanu valsts un pašvaldību dzīvojamās mājās *(Lieta Nr. SKC-54/2008)* 352

Par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no tās *(Lieta Nr. SKC-122/2008)* 357

Par dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumiem un tā rakstisko formu *(Lieta Nr. SKC-151/2008)* 362

Par īrnieka pienākumu segt zaudējumus *(Lieta Nr. SKC-296/2008)* 369

Par īres tiesisko attiecību rašanās pamatu *(Lieta Nr. SKC-391/2008)* 374

Par Civillikuma 1488.panta 1.punkta piemērošanu, izšķirot strīdus par īres līguma noslēgšanu *(Lieta Nr. SKC-418/2008)* 381

Par brīdinājumu nomaksāt īres parādu *(Lieta Nr. SKC-435/2008)* 387

Par nepilngadīgas personas īres tiesībām *(Lieta Nr. SPC-36/2008)* 392

Par brīdinājuma publicēšanu laikrakstā, ja īrnieka un viņa ģimenes locekļu dzīves vai atrašanās vieta nav zināma *(Lieta Nr. SPC-67/2008)* 395

7. Nolēmumi, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām 399

Par piecpadsmit gadīga bērna nodarbināšanu brīvdienās *(Lieta Nr. SKC-29/2008)* 399

Par darba devēja uzteikumu un uzteikšanas termiņu *(Lieta Nr. SKC-145/2008)* 403

Par vienošanās darba līguma grozījumiem nodibināšanas brīdi *(Lieta Nr. SKC-169/2008)* 409

Par Darba likuma 101.panta piektās daļas piemērošanu *(Lieta Nr. SKC-211/2008)* 414

Par pagasttiesas priekšsēdētāja darba tiesisko attiecību regulējumu *(Lieta Nr. SKC-310/2008)* 421

Par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā *(Lieta Nr. SKC-323/2008)* 430

Darba tiesisko attiecību izbeigšana atbilstoši Darba likuma 114.pantam *(Lieta Nr. SKC-371/2008)* 441

Par darba līguma uzteikuma termiņu un sprieduma izpildīšanas pagriezienu darba samaksas piedziņā *(Lieta Nr. SKC-375/2008)* 447

Vienošanās par konkurences ierobežojumu saistība ar Darba likuma 6. un 84.pantu *(Lieta Nr. SKC-377/2008)* 457

Vienošanās par konkurences ierobežojumu tiesiskā daba *(Lieta Nr. SKC-424/2008)* 465

Par darba tiesisko attiecību noformēšanu ar valdes locekļiem *(Lieta Nr. SKC-437/2008)* 475

8. Nolēmumi lietās, kas izriet no apdrošināšanas līguma 484

Par ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības pakāpi *(Lieta Nr. SKC-9/2008)* 484

Par zaudējumu piedziņu no apdrošinātāja *(Lieta Nr. SKC-21/2008)* 490

9. Nolēmumi, kas izriet no komercdarbības 494

Par pamatkapitāla palielināšanu *(Lieta Nr. SKC-18/2008)* 494

Par prokūrista tiesībām slēgt un uzteikt darba līgumus un bezdarbnieka pabalsta atmaksāšanu *(Lieta Nr. SKC-30/2008)* 499

Par bijušo akcionāru tiesībām saņemt dividendes *(Lieta Nr. SKC-285/2008)* 510

10. Nolēmumi civilprocesuālo tiesību normu piemērošanas jautājumos 516

Par lietas izskatīšanas robežām apelācijas instancē *(Lieta Nr. SKC-71/2008)* 516

Par prasības pamatu un priekšmetu *(Lieta Nr. SKC-141/2008)* 522

Par tiesībām celt prasību, apstrīdot uz administratīvā akta pamata slēgtu privāttiesisku darījumu un tā sekas *(Lieta Nr. SKC-176/2008)* 526

Par Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas izpildi *(Lieta Nr. SKC-219/2008)* 553

Par tiesas uzaicinājuma sludinājumu Civilprocesa likuma 326.panta kārtībā *(Lieta Nr. SKC-344/2008)* 561

Par saistības izpildījuma pierādīšanas līdzekļiem *(Lieta Nr. SKC-386/2008)* 567

Par pierādījumu novērtēšanu *(Lieta Nr. SKC-436/2008)* 571

Par kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļu civiltiesisko līgumu juridiskās dabas izvērtējumu *(Lieta Nr. SKC-453/2008)* 576

Par aicinājuma izsniegšanu uz tiesas sēdi *(Lieta Nr. SKC-454/2008)* 586

Par pieteikuma par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā apmierināšanas priekšnoteikumiem *(Lieta Nr. SPC-31/2008)* 590

Par aicinājuma izsniegšanu uz tiesas sēdi
(Lieta Nr. SPC-71/2008) 593

Par procesuālo tiesību pārņemšanu tiesas nolēmuma izpildes stadijā *(Lieta Nr. SPC-89/2008)* 596

11. Nolēmumi, kas izriet no šķīrējtiesas nolēmuma izpildes 599

Par šķīrējtiesas klauzulu, ja aizdevuma līgums tiek izbeigts pirms termiņa *(Lieta Nr. SPC-4/2008)* 599

Par izpildu raksta izsniegšanas atteikuma pamatu
(Lieta Nr. SPC-48/2008) 603

Par pieteikuma nosūtīšanas pienākumu lietas dalībniekiem
(Lieta Nr. SPC-75/2008) 607

Par izpildu raksta izsniegšanu uz šķīrējtiesas sprieduma pamata
(Lieta Nr. SPC-86/2008) 611

12. Nolēmumi, kas izriet no saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas 614

Par saistībām, pēc kurām pieļaujama bezstrīdus piespiedu izpildīšana *(Lieta Nr. SPC-2/2008)* 614

Par saistības bezstrīdus piespiedu nodošanu izpildei, ja tā saistīta ar nosacījumiem, kuru iestāšanās iepriekš ir jāpierāda
(Lieta Nr. SPC-3/2008) 619

Par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc protestētiem vekseļiem *(Lieta Nr. SPC-14/2008)* 622

Par kreditora tiesībām saņemt likumiskos procentus prasījumos par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu
(Lieta Nr. SPC-30/2008) 625

Par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas pamatiem Civilprocesa likuma 400.panta 1. un 2.punktā
(Lieta Nr. SPC-49/2008) 629

Par vienas un tās pašas saistības izpildi nevar lemt divos patstāvīgos Civilprocesa likuma septītajā sadaļā reglamentētos procesos *(Lieta Nr. SPC-55/2008)*..... 634

Par Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkta piemērošanu *(Lieta Nr. SPC-85/2008)* 638

13. Nolēmumi citu kategoriju lietās 641

Par pacienta tiesībām uzzināt laboratorisko veselības pārbaužu rezultātus *(Lieta Nr. SKC-13/2008)*..... 641

Par tiesiska darījuma formu *(Lieta Nr. SKC-27/2008)*..... 650

Par zemnieku saimniecības atsevišķo mantu
(Lieta Nr. SKC-50/2008) 656

Par ziņu atsaukšanu masu informācijas līdzekļos
(Lieta Nr. SKC-73/2008) 664

Par pilsonības atņemšanu *(Lieta Nr. SKC-79/2008)*..... 670

Vispārējo un speciālo tiesību normu piemērojums uzņēmuma līgumā par celtniecības darbu veikšanu *(Lieta Nr. SKC-129/2008)* 676

Par Uzņēmuma reģistra valsts notāra lēmuma pārsūdzības kārtību *(Lieta Nr. SKC-415/2008)* 681

Par meža zemes transformācijas kārtību
(Lieta Nr. SKC-420/2008) 686

Par overdrafta jēdzienu *(Lieta Nr. SKC-427/2008)* 691

Par dzīvokļu privatizāciju neapdzīvojamā ēkā
(Lieta Nr. SKC-943/2008) 698

Par politiski represētās personas statusa noteikšanas tiesisko dabu *(Lieta Nr. SPC-68/2008)* 703

Par tiesībām iesniegt pieteikumu par maksātnespējas atzīšanu
(Lieta Nr. SPC-93/2008) 707

Jēdzienu alfabētiskais rādītājs 712

Tiesību aktu rādītājs 769

Tēžu rādītājs 796

Judikatūras un tiesu prakses rādītājs 848

Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces.....852

Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem.....854

TIESU NAMU AĢENTŪRA

TNA izdod:

- juridisko mācību un izglītojošo literatūru (mācību palīglīdzekļus);
- tiesu prakses un judikatūras apkopojumus;
- normatīvo tiesību aktu izdevumus, kā arī normatīvo tiesību aktu komentārus un sistematizētus krājumus.

TNA sniedz izdevniecības pakalpojumus:

- teksta korektūru;
- grāmatas maketa parauga izveidošanu un maketa sagatavošanu;
- grāmatas vāka maketa sagatavošanu;
- grāmatas tipogrāfiskās iespiešanas nodrošināšanu.

TNA pārdod savu un citu izdevēju juridisko literatūru TNA tirdzniecības vietās:

- Tiesu namu aģentūras e-grāmatnīcā
  – *https://tnagramatas.tna.lv*;
- TNA grāmatu veikalā
  – Tiesu namu aģentūras birojā: Rīgā, Baldones ielā 1B, tālr. 67804758, 67804742.

TNA nodrošina iespēju iegādāties savus izdevumus arī:

- nododot realizācijai citiem komersantiem (grāmatu tirgotājiem);
- organizējot juridiskās literatūras izbraukuma tirdzniecību dažādos juristu pasākumos, kā arī juridiskajās mācību iestādēs: izbraukuma tirdzniecības pieteikšana pa tālr. 67804742 un 67804758 vai pa e-pastu: *gramatas@tna.lv*

TIESU NAMU AĢENTŪRA

Priekšvārds

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments sadarbībā ar Tieslietu ministrijas valsts akciju sabiedrību "Tiesu namu aģentūra" laiž klajā Augstākās tiesas Senāta 2008.gadā pieņemto spriedumu un lēmumu krājumu. Šajā krājumā izlases kārtībā publicēti Augstākās tiesas Senāta nolēmumi civillietās, kuri var izraisīt interesi tiesību zinātnieku un praktizējošo juristu auditorijā, kā arī ir derīgi izmantošanai mācību procesā augstākajās juridiskajās mācību iestādēs. Tiesas nolēmumu publicēšana atklātībā nosacīta ar jurisdikcijas pamatprincipu par tiesu darbības atklātību un pieejamību sabiedrībai vispār. Krājumā ievietotajiem nolēmumiem ir paliekoša nozīme un tie raksturo tiesu prakses attīstību Latvijas Republikā vēsturiskā skatījumā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta nolēmumiem ir arī nozīme judikatūras bāzes veidošanā un tie ir praktisks palīgs tiesu praksē izskatāmās lietās par līdzīgām tiesiskām attiecībām.

Tradicionāli kā iepriekšējo gadu krājumos, arī šajā krājumā ievietotie nolēmumi apkopoti pa lietu kategorijām, kurās strīdi starp procesa dalībniekiem rodas visbiežāk, kā arī ņemot vērā attiecīgās lietu kategorijas nozīmību un aktualitāti. Tā, piemēram, krājumā izdalīti tiesu spriedumi darba lietās, kas skar darba devēju un darbinieku tiesības, tāpat arī spriedumi, kas saistīti ar ģimenes tiesību jautājumiem, pienākumu sniegt uzturlīdzekļus bērniem u.c. Vairums ievietoto nolēmumu saistīti ar dažādiem darījumiem civiltiesiskajā apgrozībā, tātad strīdi šajās lietās izriet no saistību tiesībām. Dažādos aspektos tiesā tiek izšķirti strīdi īpašuma tiesību jautājumos, kuri krājumā atrodami nodaļā "Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībām". Tajā ietverti arī nolēmumi, kas attiecas uz strīdiem jautājumos, kas saistīti ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normu piemērošanu.

Iespēja iepazīties ar tiesas nolēmumiem lietas dalībniekiem un ikvienai personai, kas ar attiecīgo tiesisko problēmu ir saskārusies, palīdz prognozēt iespējamo strīda izšķiršanas risinājumu un izlemt, vai ir pietiekams pamats prasības pieteikuma vai pieteikuma iesniegšanai tiesā. Senāta Civillietu departaments cer uz atgriezeniskās saites veidošanos un diskusiju, kas varētu būt labs ieguldījums tālākā judikatūras un juridiskās domas attīstībā. Daudzas atziņas tiesu nolēmumos ir tapušas tiesnešu ilgu diskusiju rezultātā, meklējot atbilstošāko un pareizāko tiesību normu interpretācijas variantu. Civillietu departaments būtu gandarīts, ja, vērtējot tiesas nolēmumus un izsakot kritiku par tajos saskatāmajiem trūkumiem vai nepilnībām, norādītie argumenti palīdzētu pilnveidot un uzlabot tiesas spriešanas kvalitāti.

Novēlam radošu attieksmi un veiksmi turpmākajā darbā.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Civillietu departamenta
priekšsēdētājs **V.Jonikāns**

Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008" anotācija

1. Nāk klajā kārtējais Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumu krājums, kurā publicēti nolēmumi, kas pieņemti lietās, kuras izskatītas kasācijas kārtībā 2008.gadā. Krājumā ievietoti arī nolēmumi lietās, kurās Augstākās tiesas priekšsēdētājs vai Latvijas Republikas ģenerālprokurors iesnieguši protestus Civilprocesa likuma 483. un 484.panta kārtībā. Publicēšanai atlasīti nolēmumi, kuros risināti principiāli tiesību jautājumi un kuri ir aktuāli pašreizējā laikposmā. Senāta nolēmumos sniegtā likumu interpretācija var tikt izmantota kā judikatūra, kas derīga vienotas tiesu prakses veidošanā Latvijas Republikā. Tajā pašā laikā šiem tiesas nolēmumiem, tāpat kā judikatūrai vispār, ir rekomendējošs raksturs un tajos sniegtā likumu interpretācija nav saistoša tiesām, kas skata līdzīgas lietas, jo tas būtu pretrunā ar tiesu neatkarības principu, kas nostiprināts Latvijas Republikas Satversmes 83.pantā. Krājumā ievietotajos nolēmumos sniegtais tiesību normu skaidrojums jeb interpretācija var noderēt arī citām tiesību sargājošām vai ar tām saistītām institūcijām, valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī jebkurām citām juridiskām un fiziskām personām viņus interesējošos jautājumos. Pirms katra krājumā ievietotā nolēmuma norādīts virsraksts un tēze (-s), kas ir viena no galvenajām konkrētajā nolēmumā un kas plašāk izklāstīta nolēmuma motivējošā daļā.

2. Pavisam krājumā ievietoti 112 nolēmumi, kas ir sagrupēti 13 lietu kategorijās, kuras norādītas krājuma satura rādītājā, un tas dod iespēju orientēties ievietotajos nolēmumos. Kā jau tas ir nostiprinājies iepriekšējos Senāta nolēmumu krājumos, atsevišķā kategorijā ir izdalītas lietas par īpašuma tiesību atjaunošanu uz nekustamiem īpašumiem saistībā ar likumiem par zemes reformu un privatizāciju, īpašuma tiesību atjaunošanu uz nelikumīgi atsavinātiem un nacionalizētiem īpašumiem. Šo lietu skaits ievērojami samazinājies, jo ir pamats atzīt, ka šis process visumā ir beidzies, palicis visai neliels šīs kategorijas neizskatīto lietu skaits. Šajā krājumā ievietoti divi Senāta spriedumi prasībās par īpašuma tiesību atjaunošanu.

3. Likumu piemērošanas jautājumos, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām (Civillikuma Pirmā daļa), krājumā ievietoti septiņi spriedumi. Šajā lietu kategorijā ietilpst lietas strīdos par laulāto mantiskajām attiecībām, kā arī jautājumos, kas skar bērnu tiesības un vecāku pienākumu sniegt uzturlīdzekļus.

4. Ievērojami samazinājies tiesā izskatīto mantojuma lietu skaits (Civillikuma Otrā daļa), kas ir sekas likumu grozījumiem, ar kuriem paplašinātas zvērināto notāru tiesības kārtot mantojuma lietas, ja mantinieku starpā nav radušies strīdi par mantojuma tiesībām. Šajā kategorijā ievietoti trīs Senāta spriedumi.

5. Ievērojams Senāta nolēmumu skaits, pavisam 16, ievietots lietu tiesību kategorijā (Civillikuma Trešā daļa), tai skaitā par strīdiem, kas saistīti ar pirmpirkuma tiesībām un servitūtu tiesībām, kā arī lietās, kurās risināti strīdi starp nekustamu īpašumu līdzīpašniekiem vai daudzdzīvokļu mājās starp dzīvokļu īpašniekiem un māju pārvadītājiem.

6. Visvairāk krājumā ievietoti spriedumi materiālo tiesību normu piemērošanas jautājumos lietās, kas izriet no saistību tiesībām (Civillikuma Ceturtā daļa) – 24 spriedumi. Pie šīs kategorijas spriedumiem var pieskaitīt arī deviņus spriedumus, kas kā īpaša lietu kategorija izdalīta jautājumos par dzīvojamās telpas īres tiesiskajām attiecībām. Kaut arī šajā kategorijā strīdi lietās saistīti ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" normu piemērošanu, tās tomēr uzskatāmas par saistību tiesību tiesisko attiecību veidu.

7. Izdevumā ievietoti 12 spriedumi, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, divi spriedumi lietās, kas izriet no apdrošināšanas līgumā regulētajām attiecībām, trīs spriedumi lietās, kas izriet no komercdarbības. Darba lietu kategorijā publicēti divi spriedumi jautājumā par konkurences ierobežojumiem pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās.

8. Ievērojams krājumā ievietoto nolēmu skaits – 16 ir saistīts ar procesuālo tiesību normu piemērošanu. Šiem nolēmumiem ir būtiska nozīme jautājumos par personu tiesību ievērošanu tiesu procesos, lai nodrošinātu ikviena tiesības uz savu interešu aizsardzību tiesā, kas nostiprināta Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā. Kā atsevišķa lietu kategorija izdalīti septiņi nolēmumi lietās, kas izriet no saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas. Arī šīs lietas faktiski ir saistītas ar procesuālo tiesību normu piemērošanu, bet tā kā šo lietu izskatīšanā ir paredzēts specifisks procesuālais regulējums Civilprocesa likuma 50.nodaļā – krājuma sastādītāji šīs lietas izdalījuši atsevišķā kategorijā, lai tām pievērstu īpašu uzmanību. Te gan uzmanība jāvērš uz to, ka ar 2009.gada 5.februāra likumu Civilprocesa likumā izdarīti grozījumi, kuri stājās spēkā ar 2009.gada 1.martu, tādēļ šā brīža civilprocesuālais noregulējums atšķiras no likuma 2008.gada redakcijas.

Izmantojot krājumā ievietotos Senāta Civillietu departamenta nolēmumus, jāņem vērā, ka šie lēmumi ir pieņemti 2008.gadā un ka tie ir saistīti ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, kas bija spēkā civiltiesisko attiecību rašanās, pārgrozības vai izbeigšanās laikā, kā arī šo nolēmumu pieņemšanas laikā. Likumdošanai strauji attīstoties, kas

visbiežāk izpaužas likuma grozījumu veidā vai arī jaunu likumu pieņemšanā, rodas jaunas situācijas arī likumu piemērošanas jautājumos tiesu praksē. Nereti tas var ietekmēt iepriekš pieņemto tiesas nolēmumu atbilstību jaunā likuma prasībām.

Krājuma sastādītāji

Dr. iur. **R.Krauze,**

Z.Indrūna,
Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
Civillietu departamenta senatora palīdze

Latvijas Republikas AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTA Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi

2008

1. Nolēmumi lietās par īpašuma tiesību atjaunošanu uz nekustamo īpašumu

Par zemes nomas līgumu, ja zemes un apbūves īpašnieki ir dažādas personas (piespiedu zemes noma)

1. Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 4.panta piektā daļu nosaka: ja zemes un apbūves īpašnieki ir dažādas personas, viņu savstarpējās attiecības regulējamas saskaņā ar šā likuma 12.pantu. Attiecībām, kuras šis pants neregulē, piemērojami Civillikuma noteikumi (likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 4.panta piektā daļa, 12.pants).

2. Civillikuma noteikumi nav piemērojami zemes nomas tiesiskajās attiecībās tajos gadījumos, ja ir konstatēti likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta 1., 2. un 3.punktā paredzētie priekšnoteikumi (likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta 1., 2. un 3.punkts).

3. Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 1.punkts regulē attiecības starp bijušajiem zemes īpašniekiem un pašreizējiem ēku īpašniekiem, ja bijušie zemes īpašnieki paši pēc 1940.gada 22.jūlija ēkas ir atsavinājuši, bet 2.punkts regulē attiecības starp bijušajiem zemes īpašniekiem un personām, kuras uz zemes ir uzbūvējušas ēkas vai citādā veidā tās ieguvušas īpašumā līdz 1992.gada 20.jūnijam. Saskaņā ar likuma 12.panta 2.punkta piezīmi šādos gadījumos ēkas īpašniekam ir garantētas zemes nomas tiesības tādā platībā, kādā šī zeme ir viņa likumīgā lietošanā (apbūvei), un zemes nomas maksa gadā nedrīkst pārsniegt piecus procentus no zemes kadastrālās vērtības (likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 1., 2.punkts).

4. Zemesgabala īpašuma tiesības iegūstot uz darījuma pamata, pienākums maksāt zemes nomas maksu rodas no brīža, kad zemes īpašnieka īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā (Civillikuma 2138.pants, likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā un otrā daļa un pārejas noteikumu 3.punkts).

5. Nekustamā īpašuma (zemes) nodokli maksā fiziskā persona, kura ir zemes īpašnieks un kuras īpašuma tiesības ir nostiprinātas zemesgrāmatā (Civillikuma 2138.pants, likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā un otrā daļa un pārejas noteikumu 3.punkts).

Rīgā, 2008.gada 30.aprīlī Lieta Nr. SKC-168/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senatore referente S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties prasītājas pārstāvei zvērinātai advokātei A.Rasnačai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Dmitrija M. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 23.oktobra spriedumu Olgas G. prasībā pret Dmitriju M. par zemes nomas līguma noslēgšanu un Dmitrija M. pretprasībā pret Olgu G. par zemes nomas maksas parāda piedziņu un zemes nomas līguma noslēgšanu.

Aprakstošā daļa

Olga G. 2005.gada 15.jūnijā cēlusi prasību pret Dmitriju M. par zemes nomas līguma noslēgšanu, norādot, ka viņai uz 2001.gada 31.oktobra dāvinājuma līguma pamata pieder ¾ domājamās daļas no nekustamā īpašuma, kas sastāv no dzīvojamās mājas, ar kadastra apzīmējumu (..), un 3 palīgēkām, ar kadastra apzīmējumiem (..), (..), (..) (turpmāk tekstā – namīpašums), kas atrodas (..), Jūrmalā. Namīpašuma ¼ domājamā daļa pieder Dmitrijam M., pamatojoties uz 2003.gada 11.jūlija dāvinājuma līgumu. Olgas G. un Dmitrija M. īpašuma tiesības uz namīpašumu nostiprinātas Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..), kadastra Nr.(..).

Namīpašums atrodas uz zemesgabala 826 m^2 platībā, kadastra apzīmējums (..). Īpašuma tiesības uz visu zemesgabalu pieder Dmitrijam M., un tās nostiprinātas Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..), kadastra Nr.(..).

Pamatojoties uz Jūrmalas pilsētas zemes komisijas 2000.gada 8.septembra lēmumu Nr.907, zemesgabalam zemesgrāmatā ierakstīta apgrūtinājuma atzīme – "uz zemesgabala atrodas citām personām piederošas ēkas. Noslēgt zemes nomas līgumu ar namīpašuma īpašniecēm".

Prasībā norādīts, ka saskaņā ar likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 2.punktu, ja ēkas īpašniekam nav tiesību iegūt zemi īpašumā, zeme paliek tās fiziskās personas īpašumā, kurai tā piederēja līdz 1940.gada 21.jūlijam, bet ēkas īpašniekam ir garantētas zemes nomas tiesības tādā platībā, kādā šī zeme ir viņa likumīgā lietošanā, un zemes nomas maksa gadā nedrīkst pārsniegt 5% no zemes kadastrālās vērtības.

Dmitrijam M. tika nosūtīts zemes nomas līguma projekts, kā arī nekustamā īpašuma domājamo daļu izmaiņas un lietošanas kārtības līgums.

Savukārt Dmitrijs M. 2005.gada 6.aprīlī notariāli nosūtīja Olgai G. savu zemes nomas līguma projektu, saskaņā ar kuru līguma darbības termiņš bija noteikts uz 5 gadiem, kur nomas lietošanā tika paredzēts nodot visu zemesgabala platību vēsturiskajās robežās.

Šādi nosacījumi par līguma priekšmetu Olgai G. nebija pieņemami, jo viņas lietošanā ir nodoti tikai 450 m^2 no visa zemesgabala, bet pēc Dmitrija M. piedāvātā projekta Olgai G. tiek nodots nomas lietošanā viss zemesgabals, vēloties saņemt arī nomas maksu par visu zemesgabalu.

Līdz īpašuma tiesību atjaunošanai uz zemesgabalu tās likumīgajam mantiniekam Jūrmalas pilsētas dome izrakstīja nekustamā īpašuma nodokļa paziņojumus bijušajai namīpašuma īpašniecei – Olgas G. mātei – par 450 m^2, un par šādu platību bija veikti arī maksājumi.

Starp pusēm nav panākta vienošanās par nekustamā īpašuma domājamo daļu izmaiņas un lietošanas kārtības jaunu līgumu, sarunas ar Dmitriju M. par zemes nomas līguma noslēgšanu arī nav devušas pozitīvus rezultātus un līgums nav noslēgts.

Pamatojoties uz likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 2.punktu, Civillikuma 2112., 2124.pantu, Olga G. lūdza tiesu uzlikt par pienākumu Dmitrijam M. noslēgt ar viņu zemes nomas līgumu pēc viņas iesniegtā projekta un piedzīt no Dmitrija M. viņas labā tiesāšanās izdevumus.

Dmitrijs M. 2005.gada 7.oktobrī iesniedza pretprasību, norādot, ka Olgai G. piederošā ēku daļa ir saistīta ar Dmitrijam M. piederošo 826 m^2 zemesgabalu. Saskaņā ar 2005.gada 6.aprīļa Valsts zemes dienesta Lielrīgas reģionālās nodaļas veikto zemesgabala iekšējo sadali Olgas G. likumīgā lietošanā ir 327,70 m^2.

Tā kā saskaņā ar Civillikuma 2124.panta noteikumiem ir zināms nomas priekšmets – zemesgabals (..), Jūrmalā, ar platību 327,70 m^2, un nomas maksa – 5% no zemes kadastrālās vērtības, tad Olgai G. uzliekams pienākums noslēgt ar Dmitriju M. pieteikumam pievienoto zemes nomas līgumu, ietverot tajā iepriekš minēto līguma priekšmetu un nomas maksas apmēru.

Norādīts, ka nomas attiecības pušu starpā pastāv no 2003.gada 2.septembra, kad viņa īpašuma tiesības tika reģistrētas zemesgrāmatu nodaļā, sakarā ar ko no Olgas G. piedzenama arī nomas maksa par faktiski lietoto nomas priekšmeta laiku, tas ir, no 2003.gada 2.septembra līdz 2005.gada 13.oktobrim, kas sastāda Ls 200,72.

Pamatojoties uz Civillikuma 1., 927., 1038., 2124.pantu, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.pantu, Dmitrijs M. lūdza tiesu konstatēt, ka starp Dmitriju M. un Olgu G. pastāv nekustamā īpašuma (..), Jūrmalā, ar kadastra apzīmējumu (..), tas ir, zemesgabala

327,70 m^2 platībā, nomas attiecības kopš 2003.gada 2.septembra; uzlikt par pienākumu Olgai G. noslēgt ar viņu zemes nomas līgumu pēc pretprasībai pievienotā varianta un piedzīt no Olgas G. par labu viņam nomas maksu par laika periodu no 2003.gada 2.septembra līdz 2005.gada 13.oktobrim Ls 200,72, kā arī piedzīt tiesāšanās izdevumus.

2006.gada 16.februārī Olga G. iesniedza tiesā prasības grozījumus, attiecībā par zemes nomas maksu, norādot, ka līguma 4.2.punktā – zemes nomas maksa tiek noteikta 2,5% apmērā no zemes kadastrālā novērtējuma, sākotnēji bija – 5% apmērā. Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka zemes nomas maksa gadā nedrīkst pārsniegt 5% no zemes kadastrālās vērtības. Tādējādi likumdevējs nav noteicis konkrēti 5% apmērā maksājamo zemes nomas maksu, bet atļauj pusēm vienoties vai tiesai noteikt citu maksājamo nomas maksu. Olga G. strādā SIA "Car Parking" ar ikmēneša darba algu Ls 90 un viena pati uztur dēlu, kurš mācās Latvijas Universitātē pilna laika studiju programmā, līdz ar to viņai ir ierobežotas iespējas maksāt maksimāli noteikto nomas maksu un lūdz to tiesai noteikt 2,5% apmērā no zemes kadastrālā novērtējuma. Attiecībā par papildu maksājumiem norādīts, ka līguma 4.4.punktā nomnieks papildus nomas maksai neuzņemas maksāt valsts, pašvaldības noteiktos maksājumus, kas likumdošanā noteikti zemes īpašniekam, tas ir, nodokļus, nodevas u.c. maksājumus. Atbilstoši Civillikuma 2138.pantam uz iznomāto lietu gulošās nastas un apgrūtinājumi jānes iznomātājam. Prasības pieteikuma pamatojuma daļa tiek papildināta ar Civillikuma 2138.pantu.

Ar Jūrmalas pilsētas tiesas 2006.gada 22.februāra spriedumu uzlikts par pienākumu Olgai G. un Dmitrijam M. noslēgt zemes nomas līgumu par zemesgabalu 327,70 m^2 platībā, (..), Jūrmalā, pēc Dmitrija M. projekta. Atzīstot, ka starp pusēm pastāv zemes nomas faktiskās attiecības no 2003.gada 2.septembra, piedzīts no Olgas G. par labu Dmitrijam M. zemes nomas maksas parāds Ls 200,72 un tiesas izdevumi Ls 30,11.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Olgas G. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar savu 2007.gada 23.oktobra spriedumu Olgas G. prasību apmierinājusi daļēji, nolemjot uzlikt par pienākumu Olgai G. un Dmitrijam M. 15 dienu laikā no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā dienas, noslēgt savstarpēju zemes nomas līgumu par zemesgabala 327,70 m^2 platībā, (..), Jūrmalā, nomu, pēc Dmitrija M. iesniegtā zemes nomas līguma projekta un pievienotā 2005.gada 6.aprīļa zemesgabala iekšējā sadalījuma plāna, nosakot zemes nomas maksu 5% gadā no iznomājamā zemesgabala kadastrālās vērtības, izslēgt no Dmitrija M. zemes nomas līguma projekta 4.5.punktu, kas uzliek pienākumu nomniecei Olgai G. maksāt maksājumus, kas likumdošanā noteikti zemes īpašniekam –

iznomātājam Dmitrijam M., atzīt, ka starp Olgu G. un Dmitriju M. pastāvēja zemes nomas faktiskās attiecības par zemesgabalu 327,70 m^2 platībā, (..), Jūrmalā, no 2003.gada 2.septembra, un piedzīt no Olgas G. par labu Dmitrijam M. zemes nomas maksas parādu Ls 200,72 par periodu no 2003.gada 02.septembra līdz 2005.gada 13.oktobrim, kā arī piedzīt no Olgas G. par labu Dmitrijam M. tiesas izdevumus Ls 30,11.

Spriedumā norādīts, ka pirmās instances tiesā Dmitrijs M. piedāvāja Olgai G. nomāt un lietot zemesgabalu 327,70 m^2 platībā pēc veiktā zemesgabala iekšējās sadales plāna. Nomniece Olga G. šo piedāvājumu par zemes nomas līguma priekšmetu un tā platību pieņēma un piekrita, ka saskaņā ar nomas tiesībām viņas lietošanā paliek zemesgabals 327,70 m^2 platībā. Iznomātāja priekšlikums tika izteikts Dmitrija M. piedāvātajā zemes nomas līguma projekta 1.3. un 2.1.punktā.

Tiesa ņēma vērā, ka pirmās instances tiesas spriedumā šie apstākļi nav pārsūdzēti, puses tos atzīst un par tiem nav strīda. Līdz ar to atzīstot, ka šajā daļā spriedums ir stājies likumīgā spēkā.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka Olgas G. iebildumi par pirmās instances tiesas noteikto zemes nomas maksu 5% apmērā gadā no zemes kadastrālās vērtības ir nepamatoti un noraidāmi, jo noteiktās nomas maksas apmērs nav pretrunā ar Civillikuma 2120.pantu.

Tiesa secinājusi, ka Jūrmalas pilsētas tiesa pareizi izvērtējusi apstākļus un pamatoti norādījusi, ka Olgas G. iesniegtā izziņa par izpeļņu darba vietā, pati par sevi, nedod pārliecību par viņas faktisko mantisko stāvokli. Naudas izteiksmē viena gada 5% nomas maksa sastāda ap Ls 93, kas nosacīti nav liela naudas summa, jo īpaši, ja ņem vērā, ka zeme atrodas Jūrmalas pilsētā. Turklāt tiesa ņēma vērā, ka iznomātājam no saņemtās naudas summas jāmaksā ienākumu nodoklis 25% apmērā, zemes nodoklis likumā noteiktā apjomā, tādēļ ieņēmumu daļa faktiski kļūst nosacīti niecīga.

Atsauksme uz to, ka dēls S. noslēdzis līgumu par pilna laika studijām Latvijas Universitātē, nevar būt par pamatu zemes nomas maksas samazināšanai. Nodibināts, ka dēlam S. ir 21 gads un viņš ir pilngadīga persona, kas ir spējīga sevi apgādāt pats.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka no Dmitrija M. zemes nomas līguma projekta izslēdzams 4.5.punkts, ko pirmās instances tiesa akceptējusi un ar ko uzlikusi par pienākumu Olgai G. maksāt nodokļus par nomājamo zemesgabalu. Šāda noteikuma ietveršana līgumā ir nelikumīga, jo pašā gramatiskajā likuma tekstā nomniekam nav jāveic darbības, kas ar likumu noteiktas veikšanai zemes īpašniekam. Turklāt šāds noteikums ir pretrunā ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmo daļu, kur noteikts, ka nodokli maksā fiziska persona, kas ir zemesgabala īpašnieks, tātad Dmitrijs M.

Vērtējot jautājumu par zems nomas maksas parāda Ls 200,72 piedziņu, Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka pirmās instances tiesa spriedumā pamatoti norādīts, ka Olgai G. pienākums maksāt zemes nomas maksa rodas no brīža, kad Dmitrija M. īpašuma tiesības bija nostiprinātas zemesgrāmatā, tas ir, no 2003.gada 2.septembra.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis Dmitrijs M., kurā lūdzis spriedumu atcelt daļā par zemes nomas līguma projekta 4.5.punkta izslēgšanu, kas uzliek pienākumu nomniecei Olgai G. maksāt nodokļus un nodevas par viņas lietošanā esošo zemesgabalu.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesai nevajadzēja piemērot likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmo daļu, jo tas nereglamentē civiltiesiskās attiecības starp zemesgabala īpašnieku un nomnieku. Tiesiskās attiecības starp zemes īpašnieku un nomnieku reglamentē likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.pants, kurā nav noteikts, kurš maksā nodokļus un nodevas par viņa lietošanā esošo zemesgabalu.

Līdz ar to tiesa, izlemjot šo civiltiesisko strīdu, nevarēja atsaukties uz Civillikuma 2138.pantu, kas nosaka, ka uz iznomāto lietu gulošas nastas un apgrūtinājumi ir jāuzņemas iznomātājam.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka šīs tiesiskās attiecības rodas piespiedu kārtā pēc likuma, kā to nosaka Civillikuma 1402.pants.

Atsaucoties uz Civillikuma 2112. un 2124.pantu, sūdzības iesniedzējs norādījis, ka šajā civiltiesiskajā strīdā pusēm nav izvēles tiesību, proti, iespējas brīvprātīgi noslēgt zemesgabala nomas līgumu, tajā skaitā iespējas vienoties par nomas maksas apmēru. Tādējādi nevar piemērot Civillikuma nomas un īres līguma pantus, jo tie reglamentē nomnieka un īrnieka civiltiesiskās attiecības, kas radušās brīvi, nevis piespiedu kārtā.

Saskaņā ar Civillikuma 5.pantu tiesai, skatot minēto lietu, bija jāņem vērā arī fakti, ka nomas tiesiskās attiecības nodibinātas piespiedu kārtā, ka nomas tiesiskās attiecības ir beztermiņa un pats zemesgabala īpašnieks nekad nelietos šo zemesgabalu, ka nomas maksas apmērs ir ierobežots ar 5% slieksni un zemesgabala īpašnieks negūst nekādu reālo labumu no sava īpašuma, ka zemesgabala nomnieks faktiski ir zemesgabala īpašnieks, bet visi apgrūtinājumi un nastas jāuzņemas zemesgabala juridiskajam īpašniekam.

Uz kasācijas instances tiesas sēdi Dmitrijs M. neieradās, kaut gan viņam pienācīgi paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu. Tā kā saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu to lietas dalībnieku neierašanās, kuriem pienācīgi paziņots par kasācijas instances tiesas sēdes laiku un vietu, nav šķērslis lietas izskatīšanai, Senāts atzina, ka lieta izskatāma bez atbildētāja klātbūtnes.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītājas Olgas G. pārstāve zvērināta advokāte A.Rasnača kasācijas sūdzību neatzina un lūdz to noraidīt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 23.oktobra spriedums atstājams negrozīts.

Šobrīd likumdošanā pastāv divi atšķirīgi regulējumi tam, kā atrisināms strīds un nosakāma zemes nomas maksa ēku īpašniekam, kura namīpašums atrodas uz cita īpašnieka zemes. Viens no tiem ir Civillikumā ietvertais regulējums, bet otrs – zemes reformu regulējošajos normatīvajos aktos ietvertais regulējums, ko apstiprina likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 4.panta piektā daļa, kas nosaka, ka, ja zemes un apbūves īpašnieki ir dažādi (..), viņu savstarpējās attiecības regulējamas saskaņā ar šā likuma 12.pantu. Attiecībās, kuras minētais pants neregulē, piemērojami Civillikuma noteikumi, kā arī 1995.gada 29.augustā pieņemto Ministru kabineta Nr.264 noteikumu "Noteikumi par zemes reformas īstenošanu pilsētās" 63.punkts, kas nosaka, ka gadījumos, ja uz bijušo zemes īpašnieku zemesgabaliem (vai to daļām) atrodas citas personas īpašumā esošas ēkas un būves, izņemot likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta 1., 2. un 3.punktā minētos gadījumus, šo ēku un būvju īpašnieks pēc zemes īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā saskaņā ar Civillikumu nomā zemi no zemes īpašnieka.

Tādējādi no minētajām tiesību normām izriet, ka Civillikuma noteikumi nav piemērojami zemes nomas tiesiskajās attiecībās tikai tajos gadījumos, ja ir konstatēti likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta 1., 2. un 3.punktā paredzētie priekšnoteikumi.

Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikās pilsētās" 12.panta pirmās daļas 1.punkts regulē attiecības starp bijušajiem zemes īpašniekiem un pašreizējiem ēku īpašniekiem, ja bijušie zemes īpašnieki paši ēkas ir atsavinājuši, bet 2.punkts regulē attiecības starp bijušajiem zemes īpašniekiem un personām, kuras ir uz zemes uzbūvējušas ēkas vai citādā veidā tās ieguvuši īpašumā līdz 1992.gada 20.jūnijam.

Saskaņā ar minētā likuma 12.panta 2.punkta piezīmi šādos gadījumos ēkas īpašniekam ir garantētas zemes nomas tiesības tādā platībā, kādā šī zeme ir viņa likumīgā lietošanā (apbūvei), un zemes nomas maksa gadā nedrīkst pārsniegt 5 procentus no zemes kadastrālās vērtības.

No lietas materiāliem redzams, ka saskaņā ar 1974.gada 7.oktobrī noslēgto pirkuma līgumu ¾ domājamās daļas no ēkām savā īpašumā ieguvusi prasītājas māte V.K., kura savas domājamās daļas no ēkām

2001.gada 31.oktobrī uzdāvinājusi prasītājai. Olgas G. īpašuma tiesības uz ēkām nostiprinātas zemesgrāmatā 2001.gada 7.decembrī.

Savukārt ¼ domājamā daļa no ēkām saskaņā ar 1978.gada 21.augustā noslēgto dāvinājuma līgumu piederēja B.S., kura šīs domājamās daļas 2003.gada 11.jūlijā uzdāvinājusi Dmitrijam M.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 1999.gada 21.janvāra spriedumu un Jūrmalas pilsētas zemes komisijas 2000.gada 8.septembra lēmumu īpašuma tiesības uz zemi atjaunotas J.S., kurš to 2003.gada 11.jūlijā uzdāvinājis Dmitrijam M. Atbildētāja īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 2003.gada 2.septembrī.

Tādējādi, pie apstākļiem, kad abas puses nekustamos īpašumus ieguvušas dāvinājuma ceļā un tos reģistrējušas uz sava vārda zemesgrāmatā, ne prasītāja, ne atbildētājs nav uzskatāmi par tiesisko attiecību subjektiem likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" izpratnē. Šajā gadījumā strīds par zemes nomas tiesiskajām attiecībām bija risināms saskaņā ar Civillikuma tiesību normām. Taču ņemot vērā to, ka Dmitrijs M. ir lūdzis noteikt zemes nomas maksu gadā 5 procentu apmērā no zemes kadastrālās vērtības, kas ir viņa subjektīvās tiesības, tad nav atzīstams, ka zemes reformas likumdošanas piemērošana novedusi pie šī strīda nepareizas izspriešanas.

Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 1.punktu nodoklis ir ar likumu noteikts obligāts maksājums valsts budžetā vai pašvaldības budžetos, bet šā likuma 1.panta 4.punktā noteikts, ka konkrētā nodokļa objekts un maksātāju loks tiek noteikts katra konkrēta nodokļa likumā.

Saskaņā ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmo un otro daļu un pārejas noteikumu 3.punktu zemes nodokli maksā fiziska persona, kura ir zemes īpašnieks un kuras īpašuma tiesības ir nostiprinātas zemesgrāmatā. Zemes nomniekam šāds pienākums ar likumu nav uzlikts.

Arī Civillikuma 2138.pants nosaka, ka uz iznomāto vai izīrēto lietu gulošās nastas un apgrūtinājumi, ja nav norunāts citādi, jānes iznomātājam vai izīrētājam; tādēļ viņam arī jāatlīdzina izdevumi, ko tam nolūkam būtu taisījis nomnieks vai īrnieks. Minētās tiesību normas izpratnē ar nastām un apgrūtinājumiem saprotami arī nodokļi, kas jāmaksā zemes īpašniekam. Tā kā šajā gadījumā zemes īpašnieks ir atbildētājs, kura īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 2003.gada 2.septembrī, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka no Dmitrija M. zemes nomas līguma projekta izslēdzams 4.5.punkts, kas uzliek par pienākumu nomniecei Olgai G. maksāt maksājumus, kas likumdošanā noteikti zemes īpašniekam – iznomātājam Dmitrijam M.

Senāts atzīst, ka šajā gadījumā nav pamatota Dmitrija M. atsauce uz Civillikuma 5.pantu, kas paredz, ka gadījumos, kad lieta jāizšķir pēc tiesas ieskata vai atkarībā no svarīgiem iemesliem, tad tiesnesim jāspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, jo nodokļu nastu zemes īpašniekiem nepārprotami uzliek nodokļu un nodevu likumdošana.

Pie šādiem apstākļiem nav pamata kasācijas sūdzības apmierināšanai un tā ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 23.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet Dmitrija M. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par īpašuma tiesību atjaunošanu uz mantotu daudzdzīvokļu namīpašumu, ja uzsākta dzīvokļu privatizācija

1. Pieteikuma par namīpašuma denacionalizāciju noraidījums saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 10.pantu ir pamats pašvaldībai uzsākt īpašuma privatizāciju un saskaņā ar šā likuma 76.pantu rada dzīvokļu īpašniekiem tiesības iegūt dzīvokļus īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai (likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 10., 76.pants).

2. Nepieaicinot dzīvokļu īpašniekus un īrniekus kā procesa dalībniekus lietā (trešās personas), tiem tiek liegta iespēja realizēt Civilprocesa likuma 74.pantā noteiktās tiesības. Šis procesuālais pārkāpums atzīstams par būtisku, jo tas liedz realizēt likumā noteiktās darbības personām, kuru intereses ar tiesas spriedumu var tikt būtiski skartas (Civilprocesa likuma 74.pants).

Rīgā, 2008.gada 6.februārī Lieta Nr. SPC-11/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente R.Saulīte
senatore R.Zaķe
senatore S.Lodziņa,

piedaloties prasītāja pilnvarotajam pārstāvim I.Baltiņai, Rīgas domes un Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas pārstāvim K.Rihteram un Ģenerālprokuratūras prokuroram A.Merlajai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja V.Jonikāna protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 16.februāra spriedumu Marģera M. prasībā pret Rīgas domi, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona Izpilddirekciju, ar trešo personu Rīgas pilsētas Valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizācijas komisiju par īpašuma tiesību atjaunošanu uz namīpašumu.

Aprakstošā daļa

Nekustamais īpašums (..), Rīgā, nacionalizēts 1940.gada 31.oktobrī.

1992.gada 29.septembrī R.L., kā minētā nekustamā īpašuma īpašnieces A.D. otrās šķiras mantinieks, iesniedzis pieteikumu par namīpašuma denacionalizāciju, bet sakarā ar to, ka īpašuma un mantošanas tiesības apliecinoši dokumenti likuma "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā" 3.pantā noteiktajā termiņā – līdz 1996.gada 31.decembrim – netika iesniegti, ar Rīgas domes 1998.gada 10.novembra lēmumu atteikts R.L. denacionalizēt namīpašumu.

R.L. miris 1995.gada (..).

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 1999.gada 8.februāra spriedumu atzīts par stājušos spēkā R.L. 1992.gada 29.septembrī sastādītais testaments, saskaņā ar kuru viņš novēlējis Marģerim M. ½ domājamo daļu no viņam piederošā namīpašuma (..), Rīgā.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 16.februāra spriedumu atzītas Marģera M. īpašuma tiesības uz minētā namīpašuma ½ domājamo daļu, pamatojoties uz likuma "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā" 2.pantu.

Spriedums nav pārsūdzēts un stājies likumīgā spēkā.

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs V.Jonikāns iesniedzis protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 16.februāra spriedumu, norādot uz būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem.

Protestā norādīts, ka saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 10.pantu, pašvaldībai bija pamats uzsākt namīpašuma (..) privatizāciju, jo Rīgas domes 1998.gada 10.novembra lēmums, ar kuru pieteikums par denacionalizāciju noraidīts, netika pārsūdzēts un stājās spēkā.

Atsaucoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 76.pantu, kas paredz dzīvokļu nodošanu īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai, protesta autors uzskata, ka namīpašuma (..), Rīgā, īrnieki izmantoja savas likumā paredzētās tiesības, norādot, ka no 14 mājā esošajiem dzīvokļiem 6 dzīvokļi uz lietas izskatīšanas brīdi tiesā bija privatizēti. Līdz ar to Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 16.februāra spriedums skar ne tikai privatizēto dzīvokļu īpašniekus, kuri ir kļuvuši par strīdus nekustamā īpašuma kopīpašniekiem, bet arī pārējo dzīvokļu īrnieku tiesības.

Kā procesuālo tiesību normu pārkāpumu protesta autors norādījis uz Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas 4.punktu, jo nepieaicinot lietā dzīvokļu īpašniekus un īrniekus kā trešās personas, tiem bija liegta iespēja realizēt savas Civilprocesa likuma 74.pantā noteiktās tiesības.

Pamatojoties uz likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 3.pantu, protesta autors norādījis, ka bijušo īpašnieku mantiniekiem ir saistošs ne tikai pieteikuma, bet arī nepieciešamo dokumentu iesniegšanas termiņš, kuru R.L. un Marģeris M. bija nokavējuši.

Izskatot lietu, tiesa nav apsvērusi jautājumu par to, kādas sekas izsauca Rīgas domes 1998.gada 10.novembra lēmums, ar kuru pieteikums par denacionalizāciju noraidīts.

Bez tam tiesa nav ņēmusi vērā, ka konkrētajā gadījumā mantojuma tiesības realizējamas kārtībā, kāda reglamentēta speciālajos likumos un ka R.L. savas tiesības namīpašuma denacionalizācijā nebija īstenojis.

Paskaidrojumus pie protesta iesniedzis Marģeris M., izsakot iebildumus pret protestā norādītajiem argumentiem un, lūdzot atstāt spēkā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 16.februāra spriedumu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un protesta motīviem un noklausījies prokurora A.Merlajas atzinumu, ka protests noraidāms, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams.

Tiesa apmierinājusi prasību par īpašuma tiesību atjaunošanu Marģerim M. uz ½ domājamo daļu no namīpašuma (..), Rīgā, pamatojoties uz likuma "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā" 2.pantu, saskaņā ar kuru nacionalizētie īpašumi atdodami bijušajiem īpašniekiem vai viņu mantiniekiem.

Minētā tiesību norma piemērota, pamatojoties uz tiesas konstatēto, ka par spēkā stājušos ir atzīts namīpašuma bijušās īpašnieces A.D. otrās šķiras mantinieka R.L. atstātais testaments, ar kuru tas ½ domājamo daļu no viņam piederoša namīpašuma (..), novēlējis Marģerim M.

Piemērojot likuma "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā" 2.pantu tiesa nav ņēmusi vērā citus šī likuma noteikumus un lietā konstatētos apstākļus, kuriem ir nozīme strīda izšķiršanā.

Minētā likuma otrā sadaļa regulē namīpašumu denacionalizācijas kārtību un termiņus, nosakot, ka pieteikums par denacionalizāciju jāiesniedz pilsētas domei vai rajona padomei pēc namīpašuma atrašanās vietas līdz 1994.gada 1.jūnijam, bet pārējie dokumenti – ne vēlāk kā līdz 1996.gada 31.decembrim.

Likumā noteikto termiņu nokavējums ir pamats pieteikuma noraidīšanai.

Tiesas konstatētais apstāklis, ka R.L. bija iesniedzis likuma noteiktajā termiņā pieteikumu par namīpašuma denacionalizāciju, konkrētajā gadījumā nebija pietiekams pamats īpašuma tiesību atjaunošanai viņa mantiniekam, jo ar Rīgas domes 1998.gada 10.nevembra lēmumu Nr.6611 viņa pieteikums par denacionalizāciju ir noraidīts.

Šis lēmums nav pārsūdzēts un stājies spēkā.

Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 3.pants nosaka, ka gadījumos, kad mantojuma masā ir manta,

kura laika posmā pēc 1940.gada 17.jūnija nacionalizēta vai citādi bez taisnīgas un samērīgas atlīdzības ekspropriēta, mantojuma tiesību realizēšana notiek speciālos Latvijas Republikas likumos noteiktajos termiņos un kārtībā, piemērojot Civillikuma normas tajās mantošanas attiecībās, kas nav reglamentētas minētajos speciālajos likumos.

Izskatot lietu, tiesa nav apsvērusi jautājumu par to, kādas sekas rada fakts, ka R.L. pieteikums par namīpašuma denacionalizāciju ir noraidīts, kas liecina par to, ka nacionalizētā īpašuma bijušās īpašnieces likumiskais mantinieks savas tiesības strīdus namīpašuma denacionalizācijā nebija īstenojis.

Līdz ar to pamatots ir protesta motīvs, ka tiesa materiālo tiesību normu piemērojusi nepareizi.

Par pamatotu Senāts atzīst arī protestā norādītos argumentus, ar kuriem pamatoti procesuālo tiesību normu pārkāpumi.

Tas apstāklis, ka R.L. pieteikums par namīpašuma denacionalizāciju bija noraidīts, saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 10.pantu, deva pašvaldībai pamatu uzsākt strīdus īpašuma privatizāciju un saskaņā ar šī likuma 76.pantu radīja dzīvokļu īpašniekiem tiesības iegūt dzīvokļus īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai, ko daļa īrnieku arī realizējuši.

Līdz ar to tiesai bija jāapsver, vai dzīvokļu īpašnieki un īrnieki, ievērojot tiesisko un faktisko situāciju, nav pieaicināmi lietā kā trešās personas.

Nepieaicinot viņus kā procesa dalībniekus lietā, tiem liegta iespēja realizēt Civilprocesa likuma 74.pantā noteiktās tiesības. Šis procesuālais pārkāpums atzīstams par būtisku, jo tas liedz realizēt likumā noteiktās darbības personām, kuru intereses ar tiesas spriedumu var tikt būtiski skartas.

Minētie materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumi ir pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 16.februāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

2. Nolēmumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām

Par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam, ja vecāki dzīvo dažādās valstīs (Latvijas Republikā un Krievijas Federācijā)

1. Latvijas Republikas Civilprocesa likuma 5.panta pirmā daļa paredz, ka Latvijas tiesas izspriež civillietas saskaņā ar tās likumiem un citiem normatīvajiem aktiem un Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem (Civilprocesa likuma 5.pants).

2. 1993.gada 3.februārī noslēgtā starptautiskā Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālllietās 30.panta 2.punkts nosaka, ka gadījumos, ja kādam no vecākiem vai bērniem dzīvesvieta atrodas citas līgumslēdzējas puses teritorijā, tad tiesiskās attiecības starp viņiem nosaka tās līgumslēdzējas puses likumdošana, kuras pilsonis ir bērns, bet 32.pantā noteikts, ka taisīt spriedumu par 29.–31.pantā minētajām tiesībām un pienākumiem kompetentas ir tās līgumslēdzējas puses tiesas, kuras likumi jāpiemēro konkrētajā gadījumā (Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālllietās 30.panta 2.punkts, 32.pants).

3. Latvijas Republikas Satversmes 110.pants nosaka, ka valsts aizsargā bērna tiesības, bet 92.pants paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās interesēs taisnīgā tiesā. Tas izriet arī no 1989.gada 20.novembrī pieņemtās ANO Konvencijas par bērna tiesībām, kurai 1991.gada 4.septembrī pievienojusies Latvija un kuras dalībvalsts ir arī Krievija. Konvencijas 3.pants nosaka, ka visas darbības attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātās iestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses (ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.pants, Latvijas Republikas Satversmes 92., 110.pants).

Rīgā, 2008.gada 6.februārī Lieta Nr. SKC-55/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore R.Saulīte
senators N.Salenieks
senatore referente S.Lodziņa,

piedaloties tulcei V.Apiņai un prasītājai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja S.R. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.februāra spriedumu mātes prasībā pret tēvu par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam.

Aprakstošā daļa

Māte 2004.gada 15.oktobrī cēlusi prasību pret tēvu par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam, norādot, ka viņas un atbildētāja laulībā dzimuši divi dēli – 1993.gada (..) vecākais un 1995.gada (..) jaunākais.

Prasītāja norādījusi, ka laulība nav šķirta, taču no 1997.gada ar atbildētāju kopdzīve pārtraukta un atbildētājs nepiedalās bērnu audzināšanā un uzturēšanā. Prasītājas ienākumi ir darba alga Ls 65 mēnesī. Atbildētājs pastāvīgi dzīvo Krievijā, un viņa ienākumi prasītājai nav zināmi.

Pamatojoties uz Civillikuma 179.pantu, prasītāja lūgusi piedzīt no atbildētāja Ls 30 mēnesī katram bērnam.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2005.gada 12.oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa piedzinusi no atbildētāja tēva uzturlīdzekļus Ls 24 mēnesī katra bērna uzturam, bet ne mazāk kā 30% apmērā no Latvijas Republikas Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas, sākot no 2005.gada 28.septembra līdz bērnu pilngadībai.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar tēva apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 21.februāra spriedumu piedzinusi no tēva par labu mātei uzturlīdzekļus Ls 36 mēnesī katram bērnam, bet ne mazāk kā 30% apmērā no Latvijas Republikas Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas. No tēva valsts labā piedzīta valsts nodeva Ls 86,40.

Tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesa, apmierinot prasību, pareizi piemērojusi Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civillietās, ģimenes un kriminālllietās 30.pantu, kas nosaka, ka gadījumos, ja kādam no vecākiem vai bērniem dzīvesvieta atrodas citas līgumslēdzējas puses teritorijā, tad tiesiskās attiecības starp viņiem nosaka tās līgumslēdzējas

puses likumdošana, kuras pilsonis ir bērns. Kaut arī līgumā nav paredzēts atsevišķs regulējums Latvijas Republikas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem nav pilsoņa statusa un iedzīvotājiem, kuri ir pilsoņi, pirmās instances tiesa ir pamatoti paplašinājusi šā jēdziena tulkojumu, jo bērni nav Krievijas pilsoņi, bet viņu pastāvīgā dzīvesvieta un mītnes valsts, kur bērni dzīvo kopā ar savu māti, kas īsteno bērnu ikdienas aizgādību, ir Latvijas Republika. Viņi reģistrēti Latvijas Republikas Iedzīvotāju reģistrā, līdz ar to attiecībā uz viņiem ir piemērojama Latvijas likumdošana. Turklāt lietas izskatīšana Latvijas Republikas tiesā ir bērnu interesēm visvairāk atbilstoša, jo bērnu māte, kura veic ikdienas aizgādību, ir Latvijas Republikas pastāvīgā iedzīvotāja, uz kuru, tāpat kā uz Latvijas Republikas pilsoni, attiecas Latvijas likumdošanā noteiktās tiesības un pienākumi.

Saskaņā ar abu valstu līguma 21.panta noteikumiem līgumslēdzēju pušu tiesas izskata lietas arī citos gadījumos, ja par to ir rakstiska vienošanās, kas ir par pamatu tiesvedības izbeigšanai lietā. Šādas rakstiskas vienošanās pušu starpā nav, līdz ar to tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesa pamatoti izskatījusi lietu pēc būtības.

Atsaucoties uz 2003.gada 1.jūlija Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumu Nr.348 "Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam" 2.2.punktu, Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka pirmās instances tiesa, izskatot lietu 2005.gada 12.oktobrī, pareizi piedzinusi no atbildētāja uzturlīdzekļus katram bērnam Ls 24 mēnesī, ar piebildi, ne mazāk kā 30% apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas, kas sprieduma taisīšanas brīdī bija Ls 80 mēnesī.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Civillietu tiesas kolēģija ņēmusi vērā 2006.gada 17.oktobrī pieņemtos Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumus Nr.858 "Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi", kas nosaka, ka minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros ir Ls 120. Līdz ar to tiesas kolēģija atzinusi, ka uzturlīdzekļu apmērs bērnu uzturam nosakāms atbilstoši sprieduma taisīšanas brīdī spēkā esošajiem Ministru kabineta noteikumiem, proti, Ls 36 mēnesī katram bērnam.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis tēvs, lūdzot spriedumu lietā atcelt un tiesvedību lietā izbeigt, jo tiesa, nenoskaidrojusi visus jautājumus un tiesiski tos nenovērtējusi, ir pārkāpusi materiālo tiesību normas, kā arī nepareizi iztulkojusi Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās noteikumus.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesa ir pārsniegusi savas kompetences robežas, pieņemdama tiesvedībā un izskatīdama prasītājas prasību.

Saskaņā ar Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civillietās, ģimenes un

krimināllietās 21.panta pirmo daļu, ja šis līgums nenosaka citu kārtību, katras Līgumslēdzējas puses tiesas ir kompetentas izskatīt civilās un ģimenes lietas, ja atbildētājam tās teritorijā ir dzīvesvieta. Kā norādījusi tiesa savā spriedumā – atbildētājs nedzīvo Latvijas Republikas teritorijā, bet viņa pastāvīgā dzīvesvieta ir Krievijas Federācijā.

Saskaņā ar iepriekš minētā līguma 21.panta trešo daļu līgumslēdzējas pušu tiesas izskata lietas arī citos gadījumos, ja par to ir rakstiska pušu vienošanās. Šādas vienošanās gadījumā tiesa izbeidz tiesvedību lietā pēc atbildētāja iesnieguma, ja šāds iesniegums izteikts līdz brīdim, kad iesniegti iebildumi par prasības būtību. Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka viņa iesniegtie iebildumi skaidri izsaka viņa gribu attiecībā par to, kur bija jāizskata prasība pret viņu par uzturlīdzekļu piedziņu bērniem. Neskatoties uz to, ka nekāda vienošanās pušu starpā nav bijusi, tiesa tomēr pieņēmusi lietu tiesvedībā un izskatījusi to pēc būtības, kas ir pretrunā starpvalstu līguma noteikumiem.

Tiesa pamatojusies uz minētā līguma 30.panta otro daļu, kur skaidri noteikts, ka tiesiskās attiecības starp vecākiem un bērniem nosaka tās līgumslēdzējas puses likumdošana, kuras pilsonis ir bērns. Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa pieņēmusi nelikumīgu spriedumu, jo nav noskaidrojusi, kādas valsts pilsoņi ir bērni. Tiesa savā spriedumā ir atzinusi, ka māte nav Latvijas pilsone, bet tikai dzīvo Latvijas teritorijā kopā ar bērniem, līdz ar to ir bijušās PSRS pilsone. Par minēto faktu liecina arī lietā esošā izziņa no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes. Tā kā atbildētājs ir Krievijas pilsonis un pastāvīgi dzīvo Krievijā, tad uzskata, ka arī bērniem jābūt Krievijas pilsoņiem. Tiesas spriedumā nav sniegti pierādījumi faktam, ka bērni ir Latvijas pilsoņi, līdz ar to jautājums par uzturlīdzekļu piedziņu bija jāizskata pēc Krievijas likumiem, tas ir, pēc tās valsts likumiem, kuras pilsoņi ir bērni. Šī tiesību norma nav tulkojama paplašināti. Kasācijas sūdzības iesniedzējs, atsaucoties arī uz Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās 32.pantu, norādījis, ka konkrētajā gadījumā ir jāpiemēro Krievijas Federācijas likumi par uzturlīdzekļu noteikšanu.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka ar šādu spriedumu būtiski tiek pārkāptas atbildētāja intereses, jo faktiski piedzītas 2/3 no algas, bet saskaņā ar Krievijas Federācijas likumu divu bērnu uzturam var piedzīt 1/3 daļu no algas. Pieaugot minimālās mēnešalgas apmēram Latvijā, pēc pāris gadiem atbildētājam vispār nebūs iztikas līdzekļu, jo algas pieaugums Krievijā krietni atpaliek no Latvijas tempiem.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītāja kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt, kā arī paskaidroja, ka ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2007.gada 26.septembra rīkojumu viņa ar abiem dēliem uzņemta Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.februāra spriedums atstājams negrozīts.

Latvijas Republikas Civilprocesa likuma 5.panta pirmā daļa paredz, ka Latvijā tiesa izspriež civillietas saskaņā ar tās likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

1993.gada 3.februārī noslēgtā starptautiskā līguma "Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālllietās" 30.panta 2.punkts nosaka, ka gadījumos, ja kādam no vecākiem vai bērniem dzīvesvieta atrodas citas līgumslēdzējas puses teritorijā, tad tiesiskās attiecības starp viņiem nosaka tās līgumslēdzējas puses likumdošana, kuras pilsonis ir bērns, bet 32.pantā noteikts, ka taisīt spriedumu par 29.–31.pantā minētajām tiesībām un pienākumiem kompetentas ir tās līgumslēdzējas puses tiesas, kuras likumi jāpiemēro konkrētajā gadījumā.

Šajā starptautiskajā līgumā nav paredzēts atsevišķs tiesisko attiecību regulējums, kas attiektos uz Latvijas Republikas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem nav pilsoņa statusa, jeb nepilsoņiem. Taču saskaņā ar 1995.gada 12.aprīlī pieņemtā likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 2.panta pirmo daļu, nepilsonim ir Latvijas Republikas Satversmē noteiktās cilvēka tiesības un pienākumi.

Savukārt Latvijas Republikas Satversmes 110.pants nosaka, ka valsts aizsargā bērna tiesības, bet 92.pants paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Konkrētajā gadījumā bērni nav Krievijas pilsoņi, viņu pastāvīgā dzīvesvieta un mītnes valsts, kur bērni dzīvo kopā ar savu māti, kura īsteno bērnu ikdienas aizgādību, ir Latvijas Republika. Tādēļ Senāts atzīst, ka bērnu interesēs tiesa šajā gadījumā pamatoti tulkojusi paplašināti minētā starptautiskā līguma 30.panta 2.punktu, pieņemdama prasību izskatīšanai Latvijas tiesā un izskatīdama lietu pēc būtības saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanu.

Arī 1989.gada 20.novembrī pieņemtās ANO Konvencijas par bērna tiesībām, kurai 1991.gada 4.septembrī pievienojusies Latvija un kuras dalībvalsts ir arī Krievija, 3.pants nosaka, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātiestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses.

Turklāt, kā tas redzams no lietas materiāliem, šobrīd abi bērni, kā arī prasītāja ir Latvijas pilsoņi, jo ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2007.gada 26.septembra rīkojumu Nr.599 abi dēli un māte uzņemti Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā.

Minētā starptautiskā līguma 21.panta 1.punkts, uz kuru savā kasācijas sūdzībā atsaucies atbildētājs, nosaka, ka gadījumā, ja šis līgums nenosaka citu kārtību, katras līgumslēdzējas puses tiesas ir kompetentas izskatīt civilās un ģimenes lietas, ja atbildētāja dzīvesvieta ir tās teritorijā.

Kārtību, kādā izskatāms konkrētais strīds, reglamentē šī līguma 30.panta 2.punkts, tādēļ šajā gadījumā 21.panta 1.punkta noteikumi nav piemērojami.

Minētā starptautiskā līguma 21.panta 3.punkts, uz kuru arī ir atsaucies kasācijas sūdzības iesniedzējs, nosaka, ka līgumslēdzēju pušu tiesas izskata lietas arī citos gadījumos, ja par to ir rakstiska pušu vienošanās. Tādas vienošanās gadījumā tiesa izbeidz tiesvedību pēc atbildētāja iesnieguma, ja tas iesniegts ātrāk nekā iebildumi pēc prasības būtības. Pušu vienošanās nevar izmainīt tiesu ekskluzīvo kompetenci.

Atbildētājs uzskata, ka šīs līguma normas izpratnē prasība skatāma pēc viņa dzīvesvietas tādēļ, ka starp pusēm nav noslēgta rakstveida vienošanās.

Pušu rakstveida vienošanās, saskaņā ar starpvalstu līguma 21.panta 3.punktu, pieļaujama tikai tādu civillietu kategoriju lietās, kuras nav konkrēti iekļautas šajā starptautiskajā līgumā. Lietu kategorija, kas izriet no vecāku un bērnu tiesībām un pienākumiem ir iekļauta šajā starpvalstu līgumā, tādēļ pušu rakstveida vienošanās par šāda rakstura prasības izskatīšanu vienā vai otrā dalībvalstī vispār nav pieļaujama. Līdz ar to Senāts atzīst, ka atbildētāja atsauce uz šo līguma normu ir nepamatota.

Saskaņā ar Civillikuma 179.panta noteikumiem vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt, bet šī panta piektā daļa nosaka, ka minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kuru bērnam nodrošināt ir pienākums katram no vecākiem neatkarīgi no viņa mantas stāvokļa, nosaka Ministru kabinets, ņemot vērā valstī noteikto iztikas minimumu un bērna vecumu.

Latvijas Republikas Ministru kabinets 2003.gada 1.jūlijā izdevis noteikumus Nr.348 "Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam". Šī normatīvā akta 2.2.punktā noteikts, ka katra vecāka pienākums ir katru mēnesi, katram bērnam no 7 gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu sasniegšanai, nodrošināt minimālos uzturlīdzekļus 30% apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006.gada 17.okrobrī pieņemtajiem noteikumiem Nr.858 "Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi", minimālā mēneša darba alga normāla laika ietvaros noteikta 120 latu, kas ir Ls 36 mēnesī vienam bērnam.

Tiesas noteiktais uzturlīdzekļu apmērs atbilst spēkā esošajām likumdošanas normām, tādēļ atbildētāja argumenti attiecībā uz viņa materiālajiem apstākļiem nevar būt par pamatu apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.februāra spriedumu atstāt negrozītu, bet tēva kasācijas sūdzību noraidīt.

Par laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām

1. Mantas iegūšanas fakts laulības kopdzīves laikā pats par sevi nedod pamatu uzskatīt šo mantu par kopīgu mantu, uz kuru attiecināmi Civillikuma 89.panta otrās daļas noteikumi, un ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta (Civillikuma 89.panta otrā daļa).

2. Civillikuma 91.panta pirmajā daļā dotais laulātā atsevišķas mantas uzskaitījums nav izsmeļošs, par ko liecina Civillikuma 90.panta pirmā daļa, kurai atbilstoši katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir noteikta tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto (Civillikuma 90.panta pirmā daļa, 91.pants).

2008.gada 14.maijā Lieta Nr. SKC-209/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties prasītājas pārstāvim zvērinātam advokātam O.Svilānam un atbildētājam M.L.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītājas I.L. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu I.L. prasībā pret M.L. par īpašuma tiesību atzīšanu uz kustamu mantu un zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

I.L. 2001.gada 17.janvārī cēlusi prasību pret M.L., kurā, pamatojoties uz Civillikuma 91., 94., 2003. un 2010.pantu, lūgusi atzīt īpašuma tiesības uz vieglo automašīnu *MAZDA* 626, valsts numurs (..), izlaiduma gads 1988, Ls 1155,70 vērtībā, traktoru *WALMET* 862K, valsts numurs (..), izlaiduma gads 1980, Ls 8000 vērtībā un traktoru *WALMET* 832, valsts numurs (..), izlaiduma gads 1987, Ls 19 800 vērtībā.

Prasībā norādīts, ka 2000.gada (..) šķirta prasītājas un atbildētāja laulība, kas bija noslēgta 1981.gada (..).

Strīdus kustamā manta ar kopējo vērtību Ls 28 955,70 iegādāta laulības laikā par prasītājas personīgajiem līdzekļiem un tika reģistrēta uz vīra – M.L. – vārda.

Līdzekļi, par kuriem iegādāta minētā tehnika, ir prasītājas personīgie līdzekļi, ko apliecina bankas izsniegtais izraksts no prasītājas konta, kur attiecīgajos tehnikas iegādes mēnešos norādītas atbilstošas izmaksājamās summas. Finanšu līdzekļi, kas atrodas prasītājas naudas norēķinu kontā, nav bijuši kopīgie ģimenes ienākumi un īpašums, jo tie iegūti, pārdodot nekustamo īpašumu, ko prasītāja mantojusi no sava tēva E.P., kā arī J.P. pēc 1998.gada 20.februāra parādzīmes atmaksājot prasītājai USD 50 000.

Atbildētājs pastāvīgu algotu darbu nestrādāja kopš 1997.gada, un prasītāja bija vienīgā ģimenes apgādniece, kas liecina, ka M.L. ienākumi nebija pietiekami tehnikas iegādei.

Ņemot vērā, ka prasītājas un atbildētāja laulība ir šķirta un laulības līgums netika noslēgts, tad, lai sadalītu laulāto kopmantu, ir nepieciešams konstatēt katra laulātā atsevišķās mantas sastāvu.

Atbildētājs, izmantojot situāciju, ka iegādātā tehnika bija reģistrēta uz viņa vārda, 2000.gada 12.jūnijā pārdevis traktoru *WALMET* 832 N.K. par Ls 3500, kas neatbilst tehnikas patiesajai vērtībai, ko pierāda 1999.gada 22.martā SIA "Silva-Serviss" izsniegtā preču pavadzīme Nr.696, kurā norādīts, ka par traktora rezerves daļām vien ir samaksāts Ls 2789,27. Ņemot vērā to, ka iegādātā tehnika bija prasītājas atsevišķais īpašums, atbildētājs nebija tiesīgs slēgt līgumu par tās atsavināšanu. Pat, ja atbildētājs uzskatīja, ka pārdeva laulības laikā iegūtu mantu, pastāvot apstāklim, ka nebija noteikta mantas šķirtība, šādai rīcībai bija nepieciešama prasītājas piekrišana.

2004.gada 27.aprīlī prasītāja iesniegusi prasības grozījumus, norādot, ka M.L., pārdodams traktoru *WALMET* 832, valsts numurs (..), rīkojies apzināti prettiesiski, tādēļ ir atbildīgs par visiem zaudējumiem, kas prasītājai radīti ar atbildētāja prettiesisko rīcību. Lūgusi tiesu atzīt īpašuma tiesības uz vieglo automašīnu *MAZDA* 626, valsts numurs (..) 6000 Ls 1155,70 vērtībā, traktoru *WALMET* 862K, valsts numurs (..), Ls 8000 vērtībā un piedzīt no atbildētāja nodarītos zaudējumus Ls 19 800, kas ir traktora *WALMET* 832, valsts numurs (..), vērtība.

Prasības grozījumi pamatoti ar Civillikuma 91., 94., 2003. un 1779.pantu.

Ar Ogres rajona tiesas 2006.gada 20.jūnija spriedumu I.L. prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā sakarā ar I.L. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar savu 2007.gada 1.novembra spriedumu I.L. prasību arī noraidījusi.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka I.L. nav pierādījusi, ka laulības laikā iegādātā strīdus kustamā manta ir iegādāta par viņas personīgajiem līdzekļiem, kas dotu tiesības to uzskatīt par viņas atsevišķu mantu, jo nav iegūti pierādījumi tam, ka 1994.gadā, saskaņā ar 1994.gada 8.novembra Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas

spriedumu par apstiprināšanos mantojuma tiesībās uz tēva E.P. atstāto mantojumu, saņemtais mantojums – mājīpašums un zeme – ir devuši prasītājai kādus naudas līdzekļus, par kuriem viņa būtu varējusi iegādāties savu atsevišķo mantu, jo bez atlīdzības iegūto nekustamo īpašumu, kuru prasītāja kā savu reģistrējusi zemesgrāmatā, ar 1998.gada 12.februāra dāvinājuma līgumiem viņa atdāvinājusi A.P., kurš savukārt to kā savu reģistrējis zemesgrāmatā un pēc nedēļas 1998.gada 19.februārī tālāk pārdevis J.P.

Prasītājas norādi par to, ka nekustamā īpašuma atsavināšanas darījumi noslēgti tikai izskata pēc, Civillietu tiesas kolēģija nevērtēja kā pietiekamu pierādījumu prasītājas atsevišķo ienākumu ieguvei, jo 1998.gada 12.februāra dāvinājuma līgumi A.P. netika apstrīdēti.

Civillietu tiesas kolēģija ņēmusi vērā faktu, ka strīdus kustamā manta tika reģistrēta uz atbildētāja vārda, kas liecina par prasītājas patieso gribu strīdus kustamās mantas iegādes brīdī to padarīt par laulāto kopīgo mantu.

Tāpat Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka prasītāja nav iesniegusi pierādījumus par to, ka ar traktora *WALMET* 832 atsavināšanu prasītājai būtu nodarīti zaudējumi Civillikuma 1779.panta izpratnē, jo minētā darījuma noslēgšanas brīdī pušu laulība nebija šķirta un tā rezultātā iegūtie līdzekļi izmantoti laulāto likumisko mantisko attiecību ietvaros.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi I.L., kurā lūgusi spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja apstrīd tiesas secinājumu, ka naudas līdzekļi prasītājas norēķinu kontā bijuši laulāto kopmanta, jo netika iesniegti pierādījumi, kas šādu faktu apstiprinātu.

Atsaucoties uz Civillikuma 91.panta pirmās daļas 5.punktu un Civillikuma 89.pantu, sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tiesai bija jāvērtē naudas līdzekļu izcelsme prasītājas norēķinu kontā, un tikai tad, kad būtu iesniegti pierādījumi par to, ka šie naudas līdzekļi iegūti kopīgi vai ar M.L. palīdzību, būtu pamats izdarīt secinājumus, ka tie ietilpst laulāto kopmantā.

Tiesai kontekstā ar konta izdrukām bija jāvērtē arī rakstveida pierādījumi, tas ir, parādzīmes, kas apliecina J.P. maksājumus par to, ka viņš ar iemaksām prasītājas kontā atmaksāja tieši no prasītājas aizņemtos naudas līdzekļus.

Atsaucoties uz Civillikuma 90.panta otro un trešo daļu, I.L. norādījusi, ka tiesa vispār nav izvērtējusi laulāto savstarpējās tiesības un pienākumus, kas rodas sakarā ar laulāto kopmantas vai otra laulātā atsevišķās mantas pārvaldīšanu un ar to saistītu atbildību par zaudējumu nodarīšanu.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītājas pārstāvis zvērināts advokāts O.Svilāns kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt. Atbildētājs M.L. kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 91.panta pirmo daļu, I.L. prasību noraidījusi uz tā pamata, ka prasītāja nav pierādījusi, ka laulības laikā iegādātā strīdus kustamā manta ir iegādāta par viņas personīgajiem līdzekļiem.

Mantas iegūšanas fakts laulības kopdzīves laikā pats par sevi nedod pamatu uzskatīt šo mantu kā laulāto kopīgu mantu, uz kuru attiecināmi Civillikuma 89.panta otrās daļas noteikumi, kas paredz, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta, jo atbilstoši šā likuma 89.panta pirmajai un trešajai daļai, 91.panta pirmajai daļai pastāv arī laulātā atsevišķa manta.

Taču Senāts uzskata, ka Civillikuma 91.panta pirmajā daļā dotais laulātā atsevišķas mantas uzskaitījums nav izsmeļošs.

To, ka viens laulātais var laulības laikā iegūt savu atsevišķu mantu arī citos, ne tikai Civillikuma 91.panta pirmajā daļā norādītajos gadījumos, apstiprina Civillikuma 90.panta pirmā daļa, kurā noteikts, ka katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto. Šajā tiesību normā, norādot uz viena laulātā laulības laikā iegūto mantu, nav atsauces uz Civillikuma 91.pantu, kurā dots laulātā atsevišķās mantas uzskaitījums.

Arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka: "Jaunākajā juridiskajā literatūrā, analizējot jautājumu par laulāto mantas veidiem, ir izteikts viedoklis, ka Civillikuma 91.panta pirmajā daļā ietvertais izsmeļošais uzskaitījums neaptver visus gadījumus, kad viens laulātais laulības laikā iegūst mantu atsevišķi no otra laulātā, tas ir, bez otra laulātā līdzdalības Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē (..). Kaut gan no Civillikuma 89.panta pirmās un otrās daļas vārdiskās izpratnes izriet, ka laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās pastāv divi laulāto mantas veidi, patiesībā tie ir trīs, jo līdzās 1) viena laulātā atsevišķajai mantai (skatīt Civillikuma 91.pantu) un 2) abu laulāto kopīgajai mantai (skatīt Civillikuma 89.panta otro daļu) izšķirama arī 3) laulātā "atsevišķi iegūtā manta" *(Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 90.lpp.)*. Šādu viedokli apstiprina arī tiesu prakse *(skatīt Senāta 2008.gada 16.aprīļa spriedumu civillietā Nr.SKC-166/2008.)*.

Līdz ar to Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa Civillikuma 91.panta pirmo daļu iztulkojusi bez kopsakara ar citām tiesību normām, kas reglamentē laulāto mantiskās attiecības.

No lietas materiāliem redzams, ka uz I.L. vārda AS "Hansabanka" atvērts prasītājas privātais valūtas konts (l. 24.–25., 111.lpp.), kurā laika posmā no 1998.gada februāra mēneša līdz 1999.gada 26.februārim J.P. ieskaitījis USD 94 000. Izsekojot konta valūtas plūsmai, redzams, ka mežistrādes tehnika un vieglā automašīna iegādāta tieši par šiem līdzekļiem – kopsummā USD 67 400, ko neapstrīd arī atbildētājs. Taču, izskatot lietu, apelācijas instances tiesa nav noskaidrojusi apstākļus un vērtējusi pierādījumus, kas attiecas uz finanšu līdzekļu izcelsmi prasītājas privātkontā, proti, nav noskaidrots, kādu iemeslu dēļ J.P. minētos līdzekļus ieskaitījis I.L. kontā. Šo apstākļu neizvērtēšana ir pretrunā ar Civilprocesa likuma 8.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka tiesa noskaidro lietas apstākļus, pārbaudot pierādījumus, kuri iegūti likumā noteiktajā kārtībā, un 193.panta piekto daļu, kas nosaka, ka sprieduma motīvu daļā jānorāda lietā konstatētie fakti, pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumenti, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi (..).

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas atceļams.

Tā kā spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu I.L. atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Atmaksāt I.L. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Par paternitātes apstrīdēšanu*

1. Paternitātes apstrīdēšanai ir pieļaujams tikai viens pamats, proti, tas, ka vīrietis nav bērna bioloģiskais tēvs (Civillikuma 156.pants).

2. Civllikuma 156.panta otrā daļa nosaka, ka apstrīdēt paternitātes atzīšanu var persona, kas paternitāti atzinusi, tās aizgādnis, ja šī persona atzīta par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, vai bērna māte divu gadu laikā, skaitot no dienas, kas viņi uzzinājuši par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti. Ar likumu noteiktais paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņa ierobežojums sekmē bērna tiesību aizstāvību (Civillikuma 156.panta otrā daļa).

3. Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa).

Rīgā, 2008.gada 11.jūnijā Lieta Nr. SKC-240/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties zvērinātajai advokātei J.Averinskajai,

slēgtā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada (..).oktobra spriedumu prasītāja prasībā pret bērna māti par paternitātes apstrīdēšanu.

Aprakstošā daļa

Bērna mātei 2002.gada (..) piedzimis dēls, par kura tēvu, uz pieteikuma pamata, reģistrēts prasītājs.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada (..).oktobra spriedumu no prasītāja par labu bērna mātei piedzīti uzturlīdzekļi dēla uzturam.

Prasītājs 2007.gada 14.februārī cēlis prasību pret bērna māti par paternitātes apstrīdēšanu, norādot, ka atbildētāja viņu ir maldinājusi un viltus ietekmē panākusi, ka prasītājs reģistrē bērnu kā savu. Faktiski bērna tēvs ir cits vīrietis, ar kuru atbildētājai bijušas attiecības laikā, kad viņa dzīvojusi (..) rajonā (..) pagastā. Par to prasītājs uzzināja tikai 2006.gada rudenī.

* Lieta skatīta slēgtā tiesas sēdē, tādēļ dalībnieku vārdi ir dzēsti.

Prasības pieteikumā izteikts lūgums nozīmēt bioloģisko ekspertīzi pēc DNS metodes.

Pamatojoties uz Civillikuma 156.pantu, prasītājs lūdzis tiesu atzīt par spēkā neesošu 2002.gada (..) dzimušā zēna izcelšanās ierakstu (..) rajona (..) pagasta dzimtsarakstu reģistrācijas grāmatā, kurā prasītājs uzrādīts kā bērna tēvs.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada (..).maija spriedumu prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada (..).oktobra spriedumu prasību noraidījusi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka, reģistrējot 2002.gada (..) dzimušo bērnu kā savu dēlu, prasītājs ir atzinis paternitāti.

Prasība noraidīta, atzīstot, ka prasītājs ir pārkāpis Civillikuma 156.panta otrās daļas noteikumus.

Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada (..).oktobra spriedumu iesniedzis prasītājs, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs, atsaucoties uz Civillikuma 25.pantu, likuma "Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem" 13.pantu un Civilprocesa likuma 5.panta otro daļu, norādījis, ka apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā Eiropas Konvencijas par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā 4.pantu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā apelācijas sūdzībā izteikto lūgumu par DNS ekspertīzes nozīmēšanu, tādējādi pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.panta otro daļu un 9.pantu, 93.panta otro daļu, kā arī 426.panta pirmo daļu, 430.panta otro, trešo daļu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesas sēdē, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Bērna izcelšanās no tēva prasītāja pamatojas uz paternitātes brīvprātīgu atzīšanu saskaņā ar Civillikuma 154.pantu, kas noteic: ja bērna māte nesastāv laulībā vai tiesa atzinusi, ka bērns nav cēlies no mātes vīra, bērna izcelšanās no tēva pamatojas uz paternitātes brīvprātīgu atzīšanu vai noteikšanu tiesas ceļā.

2003.gada 15.maijā Saeima ar likumu "Par Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā" pieņēma un apstiprināja 1975.gada 15.oktobra Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā (turpmāk – Konvencija). Latvijā tā ir spēkā kopš 2003.gada 2.oktobra. Konvencijas 4.pantā noteikts, ka

labprātīga paternitātes noteikšana nav pārsūdzama, nedz apstrīdama, ja iekšējie likumi paredz šādas procedūras, izņemot gadījumus, kad persona, kas vēlas atzīt vai ir atzinusi bērnu, nav viņa bioloģiskais tēvs.

Konvencijas dalībvalstīm ir tiesības paredzēt gan paternitātes apstrīdēšanas iespēju, nosakot attiecīgo personu loku, gan arī noteiktos gadījumos bērna interešu aizstāvības un nodrošināšanas nolūkā aizliegt personai apstrīdēt paternitāti. Tomēr paternitātes apstrīdēšanai ir pieļaujams tikai viens pamats, proti, tas, ka vīrietis nav bērna bioloģiskais tēvs.

Civillikuma 156.panta otrā daļa noteic, ka apstrīdēt paternitātes atzīšanu var persona, kas paternitāti atzinusi, tās aizgādnis, ja šī persona atzīta par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, vai bērna māte divu gadu laikā, skaitot no dienas, kad viņi uzzinājuši par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti.

Ar likumu noteiktais paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņa ierobežojums atbilst tiesībām un brīvībām, kā arī sekmē bērna tiesību aizstāvību.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka uz viņu nav attiecināmi paternitātes apstrīdēšanas termiņa ierobežojumi tāpēc, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs.

Minētajam argumentam nevar piekrist, jo prasītāja vēlmi kliedēt šaubas par paternitāti ar tiesas nozīmētu DNS analīzi nevar atzīt par neapstrīdamu faktu.

Fakts, ka prasītājs nav bērna bioloģiskais tēvs, varēja tikt konstatēts ar tiesas nolēmumu, ja prasītājs likumā paredzētajā divu gadu laikā šādu prasību būtu cēlis, kas konkrētajā gadījumā nav izdarīts.

Prasītājs, ceļot prasību, Civillikuma 156.panta prasības nav izpildījis, kā arī nav norādījis apstākļus, kas izslēdz paternitāti, ne dienu, kad viņam kļuvis tas zināms.

Ar Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada (..).oktobra spriedumu apmierināta bērna mātes prasība par uzturlīdzekļu piedziņu dēla uzturam. Prasītājs šo spriedumu nav pārsūdzējis, prasību par paternitātes apstrīdēšanu nav cēlis, lai arī no lietas materiāliem redzams, ka arī tajā laikā viņš izteicis šaubas par paternitāti.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka saskaņā ar Civillikuma 25.panta prasībām Civillikums piemērojams tiktāl, ciktāl starptautiskajos līgumos un konvencijās, kurām pievienojusies Latvija, nav noteikts citādi. Tāpēc, atbilstoši Civilprocesa likuma 5.panta otrajai daļai, jāpiemēro starptautiskā līguma noteikumi.

Minētajam argumentam nevar piekrist, jo Civillikuma 25.pants noteic, ka Civillikuma Ievada noteikumi piemērojami, ciktāl starptautiskajos līgumos un konvencijās, kurām pievienojusies Latvija, nav noteikts citādi.

Arī atsaucei uz Civilprocesa likuma 5.pantu nav pamata, jo Civillikuma 156.pants nav pretrunā ar Konvenciju, bet gan nosaka paternitātes apstrīdēšanas kārtību.

Satversmes 110.pants paredz bērna tiesību aizsardzību, ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.panta pirmā daļa noteic bērna interešu prioritāti. Satversmē paredzētais valsts pienākums aizsargāt bērnu tiesības ir precizēts Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kura 6.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

No minētā izriet princips, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, un visās darbībās attiecībā uz bērniem prioritāras ir bērna tiesības un intereses. Tas nozīmē, ka arī likumdevējam jāievēro, lai pieņemtie vai grozītie normatīvie akti aizsargātu bērnu intereses iespējami labākā veidā.

Paternitāte vistiešākā veidā skar bērna intereses, tāpēc arī likumdevējs, paredzēdams Civillikuma 156.panta otrajā daļā divu gadu termiņu paternitātes apstrīdēšanai, sekmē bērna interešu aizsardzību, tādā veidā izlīdzinot ārlaulībā dzimušo bērnu tiesisko statusu ar to bērnu tiesisko statusu, kuri ir dzimuši laulībā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada (..).oktobra spriedumu atstāt negrozītu, prasītāja kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par vecāku uzturdošanas pienākumu bērnam, kurš stājies laulībā

1. Ar bērna stāšanos laulībā vecāku un bērnu personiskās attiecības, kā arī vecāku pienākums uzturēt bērnus, ko regulē Civillikuma 179.pants, neizbeidzas. Savukārt Civillikuma 84.pants uzliek pienākumu laulātajiem vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. Minētās tiesību normas nav savstarpēji izslēdzošas, bet gan papildinošas (Civillikuma 179. un 84.pants).

2. Ja otrs laulātais nespēj pildīt ar Civillikuma 84.pantu uzlikto pienākumu sniegt uzturu, ir pamats lemt par vecāku uzturdošanas pienākumu, jo tas pamatojas uz leģitīmu mērķi, ko regulē Civillikuma 179.pants (Civillikuma 84. un 179.pants).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-425/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senators referents K.Torgāns
senatore A.Vītola,

piedaloties Daces V. pilnvarotajai pārstāvei Dz.O. un trešajai personai Dz.O.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Daces V. pilnvarotās pārstāves Dz.O. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 27.septembra spriedumu Daces V. (pirms laulībām – Dace O.) prasības lietā pret Edgaru V., ar trešo personu Dz.O. par uzturlīdzekļu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Dace O. (pēc laulībām – Dace V.) dzimusi 1987.gada (..) un ir Edgara V. un Dz.O. meita. Ar Zemgales apgabaltiesas 2002.gada 5.marta spriedumu no Edgara V. par labu Dz.O. piedzīti uzturlīdzekļi meitas Daces O. un dēla M.O. uzturēšanai Ls 50 mēnesī katram līdz viņu pilngadībai.

Dace O. 2006.gada 9.martā cēlusi tiesā prasību pret Edgaru V., ar trešo personu Dz.O. par uzturlīdzekļu Ls 50 mēnesī piedziņu no prasības iesniegšanas brīža 2006.gada 9.martā līdz 2007.gada 30.jūnijam. Prasībā norādīts, ka pēc Daces O. pilngadības sasniegšanas viņas tēvs atteicies maksāt uzturlīdzekļus. Tā kā prasītāja nestrādā, jo mācās Jelgavas Amatu skolā konditoru grupas dienas nodaļā, bet mācības paredzētas līdz 2007.gada 30.jūnijam, vienīgos mēneša

ienākumus viņa iegūst, saņemot mācību stipendiju Ls 6 mēnesī. Prasītājas mātes materiālais stāvoklis liedz iespēju vienai pašai nodrošināt meitu ar nepieciešamajiem uzturlīdzekļiem, jo viņa kā pensionāre saņem pensiju Ls 67,50 mēnesī, un viņas apgādībā ir arī 1998.gada (..) dzimušais dēls M.O.

Vēlāk prasība tikusi papildināta un prasītāja lūgusi piedzīt uzturlīdzekļus Ls 100 apmērā ik mēnesi.

Prasība pamatota uz Civillikuma 179.pantu.

[2] Dace O. 2006.gada (..).septembrī noslēgusi laulību ar S.V., mainot uzvārdu uz Dace V.

[3] Ar Jelgavas tiesas 2006.gada 16.oktobra spriedumu Daces V. prasība apmierināta daļēji.

[4] Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 12.februāra spriedumu Daces V. prasību apmierinājusi daļēji. Tiesa piedzinusi no Edgara V. par labu Dacei V. uzturlīdzekļus Ls 35 apmērā mēnesī, sākot no 2006.gada 9.marta līdz 2006.gada 17.septembrim.

[5] Augstākās tiesas Senāts 2007.gada 20.jūnijā Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.februāra spriedumu atcēlis un lietu nodevis jaunai izskatīšanai.

[6] Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatīdama lietu atkārtoti, ar 2007.gada 27.septembra spriedumu no Edgara V. par labu Dacei V. piedzinusi uzturlīdzekļus Ls 50 mēnesī, sākot no 2006.gada 9.marta līdz 2006.gada 17.septembrim.

Tiesa atzinusi par nepamatotu atbildēja atsaukšanos uz Valsts sociālo pabalstu likuma 6.pantu, kas nosaka, ka ģimenes valsts pabalstu piešķir personai, kura audzina bērnu, līdz viņš sasniedz 20 gadu vecumu vai stājas laulībā, jo minētā norma regulē pavisam citas tiesiskās attiecības.

Tiesa secinājusi, ka Civillikuma 179.panta pirmajā daļā likumdevējs bērna apgādāšanas pienākumu nav saistījis tikai ar pilngadības sasniegšanu, bet laiku, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Civillikuma 84.panta izpratnē laulība rada vīram un sievai pienākumu būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. Tiesa minēto likuma normu sasaistījusi ar Civillikuma 81.pantu, kas regulē bijušā laulātā pienākumu nodrošināt iepriekšējās labklājības līmeni, ar laiku līdz otrs bijušais laulātais devies jaunā laulībā, un secinājusi, ka došanās laulībā uzliek pienākumu laulātiem gādāt vienam par otru – dot uzturu, tas ir, dot ēdienu, pajumti, apģērbu un visādi citādi rūpēties vienam par otru. Līdz ar to prasība atzīta par apmierināmu laikā līdz Dace V. stājās laulībā, proti, līdz 2006.gada (..).septembrim.

[7] Kasācijas sūdzībā Daces V. pilnvarotā pārstāve Dz.O. lūdz Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 27.septembra spriedumu grozīt daļā par uzturlīdzekļu piedziņas termiņu

un noteikt piespriesto uzturlīdzekļu piedziņas termiņu no prasības pieteikuma iesniegšanas brīža tiesā līdz 2007.gada 30.jūnijam tālāk minēto argumentu dēļ.

Civillietu tiesas kolēģija nepareizi iztulkojusi Civillikuma 84. un 179.pantu, jo, pretēji tiesas secinātajam, likumdevējs bērna apgādāšanas pienākumu saista ar brīdi, kad bērns pats sevi var apgādāt, nevis ar laulības noslēgšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka prasītājas vīram pēc laulības nebija iespējams par prasītāju gādāt, jo viņa izpeļņa bija zem valstī noteiktā iztikas minimuma, tāpat kā otram no prasītājas vecākiem – mātei. Ar pilngadības sasniegšanu un stāšanos laulībā prasītāja nav zaudējusi atbildētāja bērna statusu un apgādāšanas sociālo garantiju. Tāpat tiesa nav piemērojusi arī likuma "Par valsts pensijām" 19.pantu, kas nosaka, ka par darba nespējīgiem uzskatāmi bērni, kuri mācās vidējās un augstākajās mācību iestādēs dienas nodaļā un nav vecāki par 24 gadiem, un pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.pantu.

[8] Senāta sēdē Daces V. pilnvarotā pārstāve Dz.O. uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem un vienlaicīgi kā trešā persona lietā Dz.O. sniedza paskaidrojumus, pievienodamās kasācijas sūdzībā izteiktajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai šādu apsvērumu dēļ.

[10] Senāts atzīst, ka Civillietu tiesas kolēģija nepareizi iztulkojusi Civillikuma 179.pantu, jo ar bērnu stāšanos laulībā vecāku un bērnu personiskās attiecības neizbeidzas. Situāciju, kāda izveidojusies šajā lietā, regulē vienlaicīgi Civillikuma 179.pants, kas uzliek pienākumu vecākiem uzturēt bērnus, un Civillikuma 84.pants, kas uzliek pienākumu laulātajiem vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. Minētās tiesību normas nav savstarpēji izslēdzošas, bet gan papildinošas, pretēji tam, kā to ir secinājusi Civillietu tiesas kolēģija, dodama priekšroku Civillikuma 84.panta piemērošanai attiecībā pret Civillikuma 179.pantu. Likumdevējs nav norādījis, ka uzturēšanas pienākums laulātajam (vīram) būtu lielāks nekā laulātā (sievas) vecākiem. Risinot jautājumu par vecāku un bērnu, kā arī abu laulāto savstarpējiem pienākumiem, ir jāvērtē vairāki aspekti.

[11] Pirmkārt, nepietiek ar konstatējumu, ka bērns ir devies laulībā, jo stāšanās laulībā neizslēdz iespēju, ka pastāv objektīvi apstākļi, kuru dēļ otrs laulātais nespēj sniegt pietiekamu materiālo atbalstu. Šādā situācijā tiesai bija izvērtējami prasītājas norādītie argumenti, ka viņas vīra darba izpeļņa ir zem valstī noteiktā minimuma. Apstākļi, kāpēc otrs

laulātais nespēj sniegt uzturu, ir būtiski, lai lemtu par vecāku uzturdošanas pienākumu, jo tie pamatojas uz leģitīmu mērķi, kas ļauj bērniem noteiktā vecuma posmā sasniegt fiziskās un intelektuālās attīstības briedumu. Otrkārt, ir jāatzīst, ka stāšanās laulībā var būt arī pamats izbeigt vai samazināt vecāku sniegtā uztura apmēru bērniem. Būtisks šādā situācijā ir laulāto kopīgais materiālais stāvoklis un ienākumi ģimenes labklājības nodrošināšanai. Ja otrs laulātais nespēj sniegt pietiekamu materiālo atbalstu, laulātajiem ir tiesības prasīt uzturēšanu no viņu vecākiem, taču šādā situācijā izvērtējams vecāku materiālais stāvoklis un viņu iespējas sniegt uzturu.

[12] Ievērojot iepriekš minēto, Senāts atzīt, ka tiesas spriedums nav likumīgs un pamatots, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 27.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par vecāku uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu, līdz bērns pats var sevi uzturēt

1. Civillikuma 179.panta pirmā daļa noteic, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Šo pienākumu nevar saistīt ar laiku, kad bērns pabeigs mācības konkrētā mācību iestādē (Civillikuma 179.pants).

2. Uzturdošanas pienākums ietver ne vien bērna nodrošināšanu ar ēdienu, apģērbu, mājokli un veselības aprūpi, bet arī vecāku pienākumu izglītot un audzināt bērnu (Civillikuma 177.panta trešā daļa).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-440/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties prasītājas Kristīnes V. pārstāvei R.B. un atbildētājam Dainim V.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar prasītājas Kristīnes V. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 31.janvāra spriedumu Kristīnes V. prasībā pret Daini V. par uzturlīdzekļu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Dainis V. ir Kristīnes V., dzimušas 1989.gada (..).maijā, tēvs.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 27.janvāra spriedumu Dainim V. noteikts pienākums maksāt uzturlīdzekļus Ls 60 apmērā meitas Kristīnes V. uzturam līdz viņas pilngadībai.

2007.gada 18.maijā Kristīne V. cēlusi tiesā prasību pret savu tēvu Daini V. par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu, lūdzot tiesu piedzīt uzturlīdzekļus Ls 120 apmērā ik mēnesi līdz laikam, kad pati spēs sevi apgādāt.

Prasītāja norādījusi, ka 2007.gada (..).maijā viņa kļuvusi pilngadīga, bet turpina mācības Siguldas Valsts ģimnāzijas 11.klasē un pati sevi apgādāt vēl nespēj, tāpēc viņas uzturēšanu nodrošina tikai māte, kura uztur arī viņas brāli A.V., kurš mācās Siguldas valsts ģimnāzijas 9.klasē, un brāli G.K.B., dzimušu 2004.gada (..).

Papildus mācībām skolā prasītāja jau otro gadu privāti apgūst franču valodu divas stundas nedēļā, bet par tām šobrīd mēnesī jāmaksā Ls 40–50. Pusdienas skolā viņai samaksā māte, kas mēnesī ir ne mazāk kā Ls 50, nepieciešamo apģērbu un skolai nepieciešamās lietas (grāmatas, klades, rakstāmlietas un citus) nodrošina māte, izdevumus par skolu un klašu pasākumiem arī sedz māte. Prasītāja dzīvo dzīvoklī, kura iegādei ir piešķirts DnB Nord bankas kredīts un kurā viņai ir sava atsevišķa istaba, bet visus komunālos (par dzīvokļa apsaimniekošanas izdevumiem, gāzi, elektrību, ūdeni, siltumu, telefonu) un dzīvokļa kredīta maksājumus arī sedz māte. Arī pārtiku, vajadzīgos medikamentus un nepieciešamās higiēnas preces pērk tikai viņas māte. Visi šie maksājumi pārsniedz Ls 240.

Prasītāja norādījusi, ka viņas tēvs Dainis V. strādā celtniecībā, viņam ir sava darba brigāde. Atbildētājs nestrādā oficiāli, lai nebūtu zināmi viņa patiesie ienākumi. Tikai par saviem līdzekļiem viņš pilnībā uztur savu jaunizveidoto ģimeni – savu faktisko sievu, abu kopējo bērnu un faktiskās sievas divus skolas vecuma bērnus no iepriekšējās laulības. Pēc sava dzīvokļa pārdošanas un liela zemes īpašuma pārdošanas, kā arī savas mantotās mājas daļas un zemes pārdošanas viņš ieguvis pietiekamus naudas līdzekļus.

Prasība pamatota uz Civillikuma 177.panta pirmo, otro un ceturto daļu, 179.panta pirmo un otro daļu.

Ar Siguldas tiesas 2007.gada 26.septembra spriedumu Kristīnes V. prasība pret Daini V. par uzturlīdzekļu piedziņu apmierināta daļēji un piedzīti no Daiņa V. par labu Kristīnei V. uzturlīdzekļi Ls 60 apmērā ik mēnesi līdz brīdim, kad viņa pati spēs sevi uzturēt, pārējā daļā prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Kristīnes V. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 31.janvāra spriedumu piedzinusi no Daiņa V. par labu Kristīnei V. uzturlīdzekļus Ls 80 apmērā ik mēnesi, sākot no 2007.gada 18.maija līdz 2008.gada 1.jūlijam, kā arī valsts nodevu Ls 144 apmērā un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus. Pārējā daļā Kristīnes V. prasība noraidīta.

Tiesa konstatējusi, ka atbildētāja pēdējo trīs mēnešu vidējā darba alga pēc nodokļu nomaksas ir Ls 120. Atbildētājs mantošanas ceļā ieguvis nekustamo īpašumu (..) (..) rajonā, kas sastāv no diviem atsevišķiem zemesgabaliem, dzīvokļa īpašuma un naudas noguldījuma AS "Latvijas Krājbanka" Ls 2076,40 apmērā. Tiesa konstatējusi arī to, ka atbildētājs pārdevis vairākus sev piederošos nekustamos īpašumus – dzīvokli (..), Siguldā, un nekustamos īpašumus (..) un (..), Siguldā, par kopējo summu Ls 26 300.

Atbildētāja apgādībā atrodas arī meita M.D.V., dzimusi 2006.gada (..), bet Daiņa V. dzīvesbiedrei I.Z. no 2007.gada 17.augusta piešķirts bezdarbnieka statuss.

Prasītājas mātes R.B. darba alga pēc nodokļu nomaksas ir Ls 760 mēnesī, bet viņas apgādībā atrodas arī dēls A.V., dzimis 1991.gada (..), un dēls G.K.B., dzimis 2004.gada (..).

Prasības pieteikuma iesniegšanas tiesā brīdī prasītāja ir sasniegusi pilngadību, algotu darbu nestrādā, bet mācās Siguldas valsts ģimnāzijas 12.klasē.

Tiesa atzinusi, ka atbildētājam jāturpina maksāt uzturlīdzekļus prasītājai un uzturlīdzekļu apmērs palielināms no Ls 60 līdz Ls 80 mēnesī. Uzturlīdzekļi no atbildētāja par labu prasītājai piedzenami, sākot no prasības pieteikuma iesniegšanas dienas, t.i., no 2007.gada 18.maija līdz laikam, kad Kristīne V. pabeigs mācības Siguldas Valsts ģimnāzijā, t.i., līdz 2008.gada 1.jūlijam.

Kasācijas sūdzībā Kristīne V., atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdz to atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka minētais laika ierobežojums, kā arī piespriestais uzturlīdzekļu apmērs ir nepamatots, jo viņa lūgusi piespriest uzturlīdzekļus līdz brīdim, kamēr pati varēs sevi apgādāt. Tiesa izdarījusi pieņēmumu, ka pēc 2008.gada 1.jūlija Kristīne V. spēs sevi apgādāt.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav izvērtējusi lietā esošos pierādījumus par atbildētāja mantisko stāvokli un iegūtajiem līdzekļiem no vairāku nekustamo īpašumu realizācijas, esošo nekustamo īpašumu vērtību, atbildētāja apzinātu savu ienākumu slēpšanu, un noteikusi uzturlīdzekļu apmēru, vadoties tikai no atbildētāja ikmēneša ienākumu apmēra, apgādībā esošo personu skaita, bet neizvērtējot prasītājas mātes mantisko stāvokli un apgādājamo personu skaitu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams daļēji šādu apsvērumu dēļ.

Civillikuma 179. panta pirmā daļa noteic, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Tiesa, piemērojot šo likuma normu, nepamatoti sašaurinājusi tajā ietverto saturu.

Apelācijas instances tiesa, nosakot Dainim V. uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu, saistījusi šo pienākumu ar laiku, kad Kristīne V. pabeigs mācības Siguldas valsts ģimnāzijā, lai gan bērna uzturēšanas pienākumu likums nav aprobežojis ar mācību iestādes pabeigšanu.

Lai arī likumdevējs nav noteicis precīzu laiku, ar kuru vecākiem beidzas uzturdošanas pienākums, šādu ar likumu uzliktu pienākumu

nevar saistīt ar bērna pilngadības iestāšanos vai mācību iestādes pabeigšanu, jo uzturlīdzekļu sniegšanas pienākumu likums ir saistījis vienīgi ar vecāku mantas stāvokli un ar laiku, kad bērns pats sevi spēj apgādāt. Līdz ar to tas apstāklis, ka 2008.gada 1.jūlijā prasītāja pabeidz mācības ģimnāzijā, nevarēja tikt ņemts vērā kā vienīgais pamatojums jautājuma izlemšanai par uzturlīdzekļu piedziņu līdz konkrētam nosacījuma iestāšanās brīdim, jo tas neizslēdz iespēju, ka arī pēc noteiktā datuma pastāv objektīvi apstākļi, kuru dēļ prasītāja nevar sevi apgādāt.

Ja bērns, sasniedzot pilngadību, turpina mācīties augstākajā vai profesionālajā mācību iestādē, bet studijas šādā režīmā nav savienojamas ar darbu un pilnvērtīgu izglītības ieguvi, vecāku pienākums ir nodrošināt bērnu ar uzturlīdzekļiem līdz brīdim, kamēr bērns pats sevi var apgādāt.

Uzturdošanas pienākums ietver ne vien bērna nodrošināšanu ar ēdienu, apģērbu, mājokli un veselības aprūpi, bet arī vecāku pienākumu izglītot un audzināt bērnu.

Ievērojot teikto, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesas spriedums daļā, ar kuru Kristīnei V. piedzīti uzturlīdzekļi līdz 2008.gada 1.jūlijam, atceļams.

Spriedums daļā, ar kuru izlemts jautājums par meitai Kristīnei maksājamo uzturlīdzekļu apmēru, atstājams negrozīts, jo tiesa to noteikusi, vērtējot lietā iesniegtos pierādījumus un izdarot secinājumus no tās rīcībā esošajām ziņām par abu vecāku iespējām rūpēties par savas meitas uzturēšanu.

Iesniegtā kasācijas sūdzība satur apgalvojumu, ka tiesa nav izvērtējusi abu vecāku mantisko stāvokli un apgādībā esošo personu skaitu.

Senāts atzīst, ka šāds kasācijas sūdzības iesniedzējas apgalvojums nav pamatots.

Civillietu tiesas kolēģija ņēmusi vērā konstatētos faktus par atbildētāja un prasītājas mātes R.B. mantisko stāvokli, prasības pieteikumā norādīto prasītājai nepieciešamo kopējo uzturlīdzekļu apmēru un viņas reālās vajadzības. Ņemot vērā iesniegtos pierādījumus par atbildētāja mantisko stāvokli, uzturlīdzekļu apmērs palielināts no Ls 60 uz Ls 80, jo atbildētāja ģimenē ir divas apgādājamas personas – 2006.gada (..) dzimusī meita M.D.V. un meitas māte I.Z., kura ir bezdarbniece. Savukārt prasītājas mātes R.B. darba alga pēc nodokļu nomaksas ir Ls 760, viņas apgādībā ir divi dēli.

Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka tiesa, izšķirot strīdu, būtu pārkāpusi Civillikuma 179.panta pirmās daļas nosacījumus, kas noteic vecāku pienākumu samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnus.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja, atsaucoties uz minēto likuma normu, faktiski apstrīdējusi tiesas vērtējumu attiecībā uz atbildētāja materiālo stāvokli, taču vērtēt no jauna pierādījumus nav Senāta uzdevums.

Rezumējot iepriekš minēto, Senāts secina, ka spriedums šajā daļā ir likumīgs un pamatots, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 31.janvāra spriedumu daļā, ar kuru noteikts pienākums Dainim V. maksāt uzturlīdzekļus par labu Kristīnei V. līdz 2008.gada 1.jūlijam, un šajā daļā lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā. Pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par likuma prezumpciju par laulāto kopīgo mantu, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda

Arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams: ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo (Civillikuma 89.panta otrā daļa, 91., 93.pants, 994.panta pirmā daļa, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas a) apakšpunkts).

Rīgā, 2008.gada 10.decembrī Lieta Nr. SKC-467/2008

S P R I E D U M S

(sprieduma izvilkumi)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente I.Garda
senatore M.Zāģere,

piedaloties kasācijas sūdzības iesniedzēja, atbildētāja Ābrama U. pārstāvei zvērinātai advokātei M.Ļūļai-Frankēvicai un prasītājas Lilijas Ž. tiesību pārņēmēja Arkādija G. pārstāvim zvērinātam advokātam J.Maņenkovam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Ābrama U. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 27.decembra spriedumu Lilijas Ž. prasībā pret Ābramu U. par laulības šķiršanu, laulāto kopīgās mantas sadali, īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un Ābrama U. pretprasībā pret Liliju Ž. par laulības šķiršanu un mantas atzīšanu par viena laulātā atsevišķo mantu.

Aprakstošā daļa

Ābrams U. un Lilija Ž. reģistrējuši laulību 1965.gada (..) Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā, par ko laulību reģistrācijas grāmatā 1965.gada (..) izdarīts ieraksts Nr.(..).

Lilija Ž. 2004.gada 28.jūnijā cēlusi prasību pret Ābramu U. par laulības šķiršanu, laulāto kopīgās mantas sadali, īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu. (..)

(..) starp pusēm pastāv strīds par laulāto kopīgās mantas sadali. Laulības laikā par abu laulāto līdzekļiem tika privatizēts dzīvoklis (..), Rīgā, kā arī zeme ar vasarnīcu (..), Saulkrastos. Minētie nekustamie īpašumi reģistrēti uz atbildētāja vārda. 2003.gada 1.septembrī atbildētājs ar viltu piespiedis prasītāju parakstīt vienošanos, ar kuru nekustamais īpašums (..), Saulkrastos, tika nodots īpašumā atbildētājam. Prasītāja uzskata, ka šī vienošanās nav spēkā, jo neatbilst viņas gribai. Minēto apstākļu dēļ atbildētāja īpašumā ir atstājams nekustamais īpašums (..), Saulkrastos, atzīstot vienošanos par spēkā neesošu, bet prasītājas īpašumā ir nododams dzīvokļa īpašums. (..)

Prasība pamatota ar Civillikuma 70., 71., 74., 89., 109., 1440., 1441., 1445., 1447., 1459., 1461.pantu.

Ābrams U. cēlis pretprasību pret Liliju Ž. par laulības šķiršanu un strīdus nekustamo īpašumu atzīšanu par viņa atsevišķo mantu.

Pretprasībā norādīts, ka atbildētājs piekrīt laulības šķiršanai, jo laulība ir izirusi un turpmāka kopdzīve nav iespējama. Taču atbildētājs nepiekrīt kopīgās mantas sadalei pēc prasītājas varianta. Strīdus īpašums (..), Saulkrastos, ir atbildētāja atsevišķā manta, kas apstiprinās ar 2003.gada 1.septembra vienošanos, kas noslēgta starp laulātajiem, kurā norādīts, ka vasarnīca kopā ar zemi iegūta par viņa atsevišķiem līdzekļiem. Prasītāja ar saviem līdzekļiem un darbību nav piedalījusies šī īpašuma iegūšanā, kas ļautu to uzskatīt par laulāto kopīgo mantu. Līdz ar to strīdus nekustamais īpašums (..), Saulkrastos, nav iekļaujams laulāto kopīgajā mantā un nav dalāms.

Tāpat, atbildētāja ieskatā, arī dzīvokļa īpašums (..), Rīgā, ir viņa atsevišķā manta. Minēto faktu apstiprina apstāklis, ka atbildētājs pārskaitījis viņam piederošos sertifikātus par strīdus dzīvokļa privatizāciju, tādēļ saskaņā ar Civillikuma 89.panta pirmo daļu tas atzīstams par atbildētāja atsevišķo mantu un nav pakļauts sadalei.

Atbildētājs nepiekrīt arī kustamās mantas sadalei, jo daļu no šīm mantām viņš saņēmis dāvinājumā un tās nav iekļaujamas laulāto kopīgajā mantā.

Pretprasība pamatota ar Civillikuma 74.panta otro daļu, 89.panta pirmo daļu, 91.panta pirmās daļas 3.punktu, 109., 734.–739.pantu.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 17.februāra spriedumu prasība un pretprasība apmierināta daļēji. Tiesa nospriedusi šķirt laulību starp pusēm, sadalīt kustamo mantu un nodot prasītājas īpašumā mantu par kopējo vērtību Ls 4600. Vienlaicīgi tiesa atzinusi nekustamo īpašumu (..), Saulkrastos, un dzīvokļa īpašumu (..), Rīgā, par atbildētāja atsevišķo mantu, kā arī noraidījusi prasību daļā par

vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un īpašuma tiesību atzīšanu prasītājai uz dzīvokļa īpašumu.

Par minēto spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība un apmierināta pretprasība, prasītājas Lilijas Ž. pilnvarotais pārstāvis Arkādijs G. iesniedzis apelācijas sūdzību. Savukārt spriedums daļā, ar kuru šķirta laulība un starp laulātajiem sadalīta kopīgā kustamā manta, apelācijas kārtībā nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā 2005.gada 23.martā.

Lilija Ž. mirusi 2005.gada (..) un, pamatojoties uz 2006.gada 5.oktobra mantojuma apliecību par tiesībām uz mantojumu pēc likuma, mantojuma tiesībās uz viņas atstāto mantojumu līdzīgās daļās, katrs uz ½ (vienu otro) domājamo daļu, apstiprināti pirmās šķiras mantinieki: meita Ludmila G. un dēls Arkādijs G.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 77.pantu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 21.marta lēmumu pieļāvusi aizstāt prasītāju tās tiesību pārņēmējiem Ludmilai G. un Arkādijam G.

Izskatījusi Lilijas Ž. tiesību pārņēmēja Arkādija G. apelācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 27.decembra spriedumu prasību un pretprasību apmierinājusi daļēji. Civillietu tiesu palāta atzinusi Arkādijam G. īpašuma tiesības uz 1/18 domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma (..), Rīgā, dzēšot šajā daļā Ābramam U. nostiprinātās īpašuma tiesības Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..), bet pārējā daļā prasību noraidījusi. Tiesa atzinusi nekustamo īpašumu (..), Saulkrastos, par Ābrama U. atsevišķo mantu, bet pārējā daļā pretprasību noraidījusi. Vienlaicīgi tiesa izbeigusi apelācijas tiesvedību attiecībā uz Ludmilu G., kura atsaukusi apelācijas sūdzību par viņai pienākošās mantojuma daļas izdošanu no strīdus laulāto kopīgās mantas.

Spriedumā norādīts, ka atbildētājs un Lilija Ž. 2003.gada 1.septembrī pie zvērināta notāra taisījuši notariālu aktu – vienošanos, ar kuru atzinuši, ka strīdus nekustamais īpašums (..), Saulkrastos, iegūts laulības laikā par viena laulātā Ābrama U. atsevišķiem līdzekļiem. Vienlaicīgi puses vienojušās, ka Lilija Ž. ir tiesīga palikt dzīvot minētajā īpašumā līdz sava mūža galam un to lietot bez maksas, kā arī deklarēt tajā savu pastāvīgo dzīvesvietu. Tiesa konstatējusi, ka puses zvērināta notāra klātbūtnē ar saviem parakstiem apstiprinājušas akta satura atbilstību viņu gribai. Izvērtējusi minētā akta saturu, konstatētos apstākļus un pierādījumus, apelācijas instances tiesa secinājusi, ka Lilijas Ž. maldība, noslēdzot šo vienošanos, nav pierādīta un minētais nekustamais īpašums ir atzīstams par atbildētāja kā viena laulātā atsevišķo mantu.

Attiecībā uz strīdus dzīvokļa īpašumu apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka tas ir privatizēts un nostiprināts zemesgrāmatā uz

atbildētāja vārda, pamatojoties uz 1997.gada 20.jūnija pirkuma līgumu. Par minētā dzīvokļa privatizāciju atbildētājs pārskaitījis 121,20 sertifikātus, no kuriem 13,70 sertifikātus atbildētāja kontā ieskaitījusi Lilija Ž. ar mērķi iegādāties strīdus dzīvokli kopīgi ģimenes vajadzībām. Tiesa noraidījusi kā nepamatotus atbildētāja apgalvojumus, ka Lilija Ž. pārdevusi viņam šos sertifikātus, jo atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus to apstiprināšanai, bet ieraksts sertifikātu grāmatiņā neatbilst faktiskajiem apstākļiem un pušu gribai – apvienot abu laulāto personīgos līdzekļus strīdus dzīvokļa privatizācijai. Līdz 2004.gada septembrim laulātie dzīvojuši kopā un viņiem bijusi kopīga saimniecība, tātad arī kopīgi līdzekļi, kuri tika lietoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām. Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 91.panta 4.punktu, atzinusi, ka privatizācijas sertifikāti, ko valsts piešķīrusi katram personīgi, ir katra laulātā atsevišķa manta. Lilijas Ž. ieguldījums strīdus dzīvokļa iegūšanā ir 13,70 privatizācijas sertifikāti, kas atbilst 1/9 daļai no pirkuma maksas par dzīvokļa privatizāciju. Līdz ar to dzīvokļa īpašums ir laulāto kopīgā manta un mantojuma atstājējai atbilstoši izdarītā ieguldījuma apmēram tā iegūšanā pieder 1/9 domājamā daļa, uz kuru ir atklājies mantojums. Lilijai Ž. ir divi likumiskie mantinieki: meita Ludmila G. un dēls Arkādijs G., tāpēc katram no viņiem pienākas 1/18 domājamā daļa. Ludmila G. ir atsaukusi apelācijas sūdzību par viņai pienākošās daļas izdošanu, tādēļ prasība apmierināma par Arkādijam G. pienākošās mantojuma daļas izdošanu no strīdus dzīvokļa īpašuma. Vienlaicīgi zemesgrāmatā dzēšams īpašuma tiesību nostiprinājums atbildētājam uz 1/18 domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma.

Par minēto spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība, atbildētājs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdzis atcelt spriedumu pārsūdzētajā daļā un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesa nav pareizi piemērojusi Civillikuma 89.panta otro daļu, jo vajadzējis piemērot minētā likuma 91.panta pirmās daļas 4.punktu. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka atbildētājs saskaņā ar Civillikuma 994.pantu ir strīdus dzīvokļa īpašnieks, jo viņa īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā. Lilija Ž. savā dzīves laikā nav šo ierakstu apstrīdējusi. Turklāt arī dzīvokļa privatizācijas pirkuma līgums ir noslēgts ar atbildētāju, kurš samaksājis pirkuma maksu no saviem personīgajiem līdzekļiem, pārskaitīdams sertifikātus no sava konta. Lilija Ž. ir pārdevusi atbildētājam viņai piederošos sertifikātus. Savukārt atbildētājam naudu sertifikātu iegādei iedevis viņa dēls M.U. Apstāklis, ka atbildētājs nevar nosaukt cenu, par kādu Lilija Ž. pārdevusi sertifikātus, nevar būt par pamatu prasības apmierināšanai, jo atbildētājs faktiski par šiem sertifikātiem izgatavojis viņai kažokādas cepuri. Apelācijas instances tiesa nav arī ņēmusi vērā apstākli, ka līdz strīdus dzīvokļa privatizācijai tā

īrniece bijusi Ludmila G., kura ir atsaukusi apelācijas sūdzību, neizvirzījusi pretenzijas pret atbildētāju. Līdz ar to strīdus dzīvokļa privatizācija saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 13.panta ceturtās daļas noteikumiem ir notikusi uz trešās personas, proti, atbildētāja vārda. Lilija Ž. nav piedalījusies dzīvokļa privatizācijā, lai gan arī viņai bijusi tāda iespēja. Minēto apstākļu dēļ, sūdzības iesniedzēja ieskatā, strīdus dzīvokļa īpašums saskaņā ar Civillikuma 91.panta pirmās daļas 4.punktu atzīstams par viņa atsevišķo mantu.

Apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.panta noteikumus par prasījuma robežām, jo ar spriedumu dzēsusi ierakstu zemesgrāmatā par atbildētāja īpašuma tiesībām uz dzīvokļa īpašuma 1/18 domājamo daļu, lai gan prasības pieteikumā šāds prasījums nav norādīts.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība, daļēji apmierināta pretprasība un nekustamais īpašums (..), Saulkrastos, atzīts par Ābrama U. atsevišķo mantu, kā arī izbeigta tiesvedība Ludmilas G. apelācijas sūdzībā par Rīgas apgabaltiesas 2005.gada 17.februāra spriedumu, kasācijas kārtībā nav pārsūdzēts.

Senāta sēdē atbildētāja pārstāve zvērināta advokāte M.Ļūļa-Frankēvica, sniedzot paskaidrojumus, uzturēja kasācijas sūdzību atbilstoši tajā norādītajiem argumentiem un lūdza to apmierināt.

Prasītājas tiesību pārņēmēja Arkādija G. pārstāvis zvērināts advokāts J.Maņenkovs lūdza noraidīt kasācijas sūdzību un atstāt negrozītu apelācijas instances tiesas spriedumu.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz atbildētāju Ābramu U., kurš pārsūdzējis spriedumu prasības apmierinātajā daļā, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Kasācijas sūdzībā apstrīdēta Civillikuma 89.panta otrās daļas piemērošanas pareizība. Sūdzības iesniedzējs saistījis minētās materiālo tiesību normas nepareizu piemērošanu ar apstākli, ka strīdus dzīvoklis privatizēts par viņam piederošajiem sertifikātiem un viņš atzīstams par strīdus dzīvokļa īpašuma īpašnieku, jo par tādu ir ierakstīts zemesgrāmatā. Tādēļ dzīvokļa īpašums saskaņā ar Civillikuma 91.panta pirmās daļas 4.punktu, kuru tiesa nav piemērojusi, atzīstams par viņa atsevišķo mantu.

Kā redzams no lietas materiāliem un sprieduma, dzīvokļa pirkuma līgums noslēgts 1997.gada 20.jūnijā starp Ābramu U. un Rīgas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju par dzīvokļa (..), Rīgā,

privatizāciju un uz šī līguma pamata 1998.gada 17.martā zemesgrāmatā nostiprinātas viņa īpašuma tiesības uz šo dzīvokli.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka strīdus dzīvokļa privatizācija notikusi Ābrama U. un Lilijas Ž. laulības laikā, pastāvot laulāto kopdzīvei un kopīgai saimniecībai, ka arī Lilija Ž. ieguldījusi dzīvokļa pirkšanai ģimenes vajadzībām viņai piederošos 13,70 sertifikātus, kurus ieskaitījusi atbildētāja privatizācijas sertifikātu kontā.

Minētais secinājums balstīts uz tiesas spriedumā novērtēto pierādījumu analīzi, kas nav izvērtējami no jauna kasācijas instancē. Ābrama U. un Lilijas Ž. laulība šķirta ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada (..).februāra spriedumu. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka abu laulāto kopējā saimniecība pastāvējusi līdz 2004.gada septembrim un dzīvoklis privatizēts ģimenes vajadzībām par abu laulāto līdzekļiem.

Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka atbildētājs nopircis privatizācijas sertifikātus no Lilijas Ž. un līdz ar to dzīvokļa īpašums uzskatāms par viņa atsevišķu mantu. Lietas materiālos esošais privatizācijas sertifikātu konta izraksts apstiprina, ka pamats sertifikātu ieskaitīšanai Ābrama U. kontā bijis sertifikātu pirkums 1997.gada 17.jūnijā, tas ir, dažas dienas pirms dzīvokļa privatizācijas pirkuma līguma noslēgšanas. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka minētais ieraksts ir formāls, jo atbildētājs faktiski nav pircis šos sertifikātus, bet tos uz viņa kontu pārskaitījusi laulātā Lilija Ž., lai kopīgi ar atbildētāju privatizētu strīdus dzīvokli. Turklāt par nepamatotu tiesa atzinusi Ābrama U. apgalvojumu, ka šie privatizācijas sertifikāti bijuši paredzēti viņa personīgajām vajadzībām, nevis visai ģimenei. Tiesa ņēmusi vērā Lilijas Ž. paskaidrojumus, ka sertifikāti tika pārskaitīti atbildētāja kontā, lai nodrošinātu ģimeni ar dzīvokli, kā arī apstākli, ka atbildētājs nav varējis paskaidrot, par kādu konkrētu summu viņš nopircis no savas laulātās šos sertifikātus. Nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai kasācijas sūdzības motīvi, kuros apstrīdēti tiesas konstatētie apstākļi un pierādījumu novērtējuma pareizība, jo faktisko apstākļu pārbaudīšana un pierādījumu izvērtēšana no jauna saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta trešo daļu neietilpst kasācijas instances kompetencē. Nav apspriežama atbildētāja norāde kasācijas sūdzībā, ka par pārskaitītajiem sertifikātiem viņš izgatavojis Lilijai Ž. kažokādas cepuri, jo šāds arguments nav ticis izvirzīts lietas iztiesāšanas gaitā. Minētais arguments vērsts uz tiesas noskaidroto apstākļu un pierādījumu izvērtēšanu no jauna attiecībā uz strīdus dzīvokļa īpašuma iegūšanu. Likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" 18.panta sešpadsmitā daļa nosaka, ka īpašuma tiesības uz privatizācijas sertifikātiem pieder personai, kuras kontā tie ieskaitīti, tomēr tas neizslēdz konta īpašnieka tiesības ieguldīt privatizācijas sertifikātus laulāto kopīgajā mantā.

Konkrētajā gadījumā laulības laikā iegādāts dzīvoklis ģimenes vajadzībām.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē, iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo (Civillikuma 91.pants). Tiesa konstatējusi, ka atbildētājs nav pierādījis, ka strīdus dzīvokļa īpašums iegādāts tikai par viņa atsevišķiem līdzekļiem.

Apelācijas instances tiesa ir pārbaudījusi un novērtējusi konstatētos faktiskos apstākļus un pierādījumus lietā to kopumā, un pamatoti atzinusi, ka strīdus dzīvoklis tika iegūts par abu laulāto atsevišķu mantu – privatizācijas sertifikātiem, kuri tika apvienoti ar mērķi nodrošināt ģimeni ar mājokli, tādēļ ir abu laulāto kopīga manta Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē.

Atzīdama par pierādītu, ka strīdus dzīvokļa īpašuma iegādē Lilija Ž. ieguldījusi viņai piederošos 13,70 privatizācijas sertifikātus, kas atbilst 1/9 daļai no maksas par dzīvokļa īpašumu, tiesa pamatoti secinājusi, ka Arkādijam G. kā Lilijas Ž. likumiskajam pirmās šķiras mantiniekam pienākas ½ (viena otrā) domājamā daļa no atstātā mantojuma jeb 1/18 domājamā daļa no minētā dzīvokļa īpašuma.

Senāts noraida kā kļūdainu kasācijas sūdzībā norādīto argumentu, ka, dzēšot īpašuma tiesību nostiprinājumu atbildētājam zemesgrāmatā uz 1/18 domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma, lai gan šāds prasījums nav bijis izvirzīts prasības pieteikumā, tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.panta noteikumu par prasījuma robežām. Šajā sakarībā jāatzīmē, ka viens no prasības elementiem ir tās pamats, kuru veido apstākļi, uz kuriem prasītājs pamato savu prasījumu, tas ir, juridiski fakti, ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanos vai izbeigšanos. Savukārt ar prasības priekšmetu saprot tās apstrīdētās tiesības, tiesiskās attiecības, kas pastāv starp pusēm un kuru esamību vai neesamību prasītājs lūdz konstatēt un arī aizsargāt savas aizskartās vai apstrīdētās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses. Konkrētajā gadījumā Lilija Ž. izvirzījusi pret atbildētāju materiāltiesisku prasījumu par strīdus dzīvokļa īpašuma atzīšanu par laulāto kopīgu mantu un īpašuma tiesību atzīšanu uz dzīvokļa īpašumu, saistīdama šo prasījumu ar Civillikuma 89.panta otro daļu. Savukārt atbildētājs, ceļot pretprasību, apstrīdējis minētā īpašuma

iekļaušanas kopīgās mantas sastāvā pamatotību. Tā kā strīds attiecas uz dzīvokļa īpašumu, kas koroborēts uz atbildētāja vārda, nav pamata uzskatīt, ka Lilijai Ž. savu apstrīdēto tiesību aizsardzībai bija jāceļ atsevišķa prasība par ieraksta dzēšanu zemesgrāmatā uz viņai pienākošos daļu kopīgajā mantā.

Rezumējot izklāstītos apsvērumus, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi atbilstoši konstatētajiem apstākļiem, tāpat, izšķirot strīdu un taisot spriedumu, ievērojusi procesuālo tiesību normu prasības, tādēļ kasācijas sūdzība ir noraidāma kā nepamatota.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 27.decembra spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja Ābrama U. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par bērna tiesisko attiecību aizsardzību prasībā par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu

Ar tiesas spriedumu palielinātais uzturlīdzekļu apmērs maksājams ar brīdi, kad prasības pieteikums iesniegts tiesā (Civillikuma 179.pants un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pants).

2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SPC-70/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore I.Garda
senators referents A.Laviņš,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja protestu par Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedumu Evitas V. prasībā pret Eināru R. par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Saskaņā ar dzimšanas apliecību 1995.gada (..) dzimušās N.R. tēvs ir Einārs R., māte Evita R.

Ar Talsu rajona tiesas 1996.gada 7.novembra spriedumu no Eināra R. par labu Evitai R. piedzīti uzturlīdzekļi Ls 25 apmērā meitas Noras R. uzturam.

Evita V. (pirms laulībām R.) iesniegusi Talsu rajona tiesā prasību pret Eināru R. par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu meitas N.R. uzturam.

Prasības pieteikumā norādīts, ka bērns N.R. atrodas prasītājas apgādībā. Viņas mēneša ienākumi ir darba alga, kas par pēdējiem sešiem mēnešiem sastāda Ls 315,57 un valsts sociālais pabalsts Ls 8. Prasītāja lūgusi palielināt uzturlīdzekļu apmēru un piedzīt no atbildētāja Eināra R. uzturlīdzekļus bērna uzturam Ls 100 mēnesī.

[2] Ar Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji. No Eināra R. par labu Evitai V. piedzīti uzturlīdzekļi meitas N.R. uzturam Ls 92 mēnesī, bet ne mazāk par 30% no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas mēnesī, sākot ar 2007.gada 13.jūniju līdz bērna pilngadības sasniegšanai.

Tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 179.pantu, atzinusi, ka atbildētāja pienākums ir sniegt materiālo atbalstu bērna uzturam. Atbildētājs nav apstrīdējis prasītājas izdevumus bērna uzturam.

[3] Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs 2008.gada 28.maijā iesniedzis protestu par Talsu rajona tiesas 2007.gada

22.oktobra spriedumu, lūdzot to grozīt daļā, ar kuru noteikta uzturlīdzekļu piedziņa no 2007.gada 13.jūnija, un atzīt, ka uzturlīdzekļu piedziņa nosakāma no 2007.gada 23.oktobra.

Protestā norādīts, ka tiesa, nosakot jaunu uzturlīdzekļu piedziņas apmēru no 2007.gada 13.jūnija, nav ņēmusi vērā iepriekš spēkā esošo 1996.gada 7.novembra spriedumu, ar kuru noteiktais uzturlīdzekļu apmērs Ls 25 mēnesī ir spēkā līdz laikam, kad tiesa noteiks jaunu uzturlīdzekļu apmēru.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 203.panta piekto daļu spriedumam, kas stājies likumīgā spēkā, ir likuma spēks, tas ir obligāts un izpildāms visā valsts teritorijā, un to var atcelt tikai likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā. Agrāk ar tiesas spriedumu noteikto uzturlīdzekļu apmēru var mainīt tikai ar jaunu tiesas spriedumu, konstatējot izmaiņas vecāku mantas stāvoklī.

Protesta autors norāda, ka jauns uzturlīdzekļu apmērs noteikts ar spriedumu 2007.gada 22.oktobrī, un tāpēc tas arī maksājams, sākot ar 2007.gada 23.oktobri.

[4] Tiesas sēdē Einārs R. lūdza apmierināt protestu. Prasītāja Evita V. uz tiesas sēdi nebija ieradusies, par neierašanās iemesliem tiesai nebija paziņojusi. Ievērojot, ka Evitai V. ir pienācīgi paziņots par tiesas sēdi, Senāts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 468.pantu, atzina par iespējamu lietu izskatīt bez viņas klātbūtnes.

Motīvu daļa

[5] Atbilstoši Civilprocesa likuma 485.pantam Senāts protestu izskata atbilstoši procesuālajiem noteikumiem, kas paredzēti lietu izskatīšanai kasācijas instancē, to vidū Civilprocesa likuma 473.pantam, kas noteic, ka tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma likumību pārsūdzētajā daļā.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja protests par Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedumu iesniegts daļā, ar kuru noteikta uzturlīdzekļu piedziņa no 2007.gada 13.jūnija, proti, no dienas, kad prasība par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu iesniegta tiesā, nevis no 2007.gada 23.oktobra, kad pasludināts tiesas spriedums, ar kuru izlemts norādītais prasījums. Tādējādi Senātā pārbaudāms Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedums šajā daļā. Ievērojot minēto, Senāts nevērtē Einārs R. iesniegumā tiesai norādītos argumentus saistībā ar viņa aicināšanu uz Talsu rajona tiesas sēdi un noteikto uzturlīdzekļu apmēru.

[6] Civillikuma 179.pants paredz, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem.

Atbilstoši Civillikuma 179.pantam sagaidāms, ka vecāki pienākumu uzturēt bērnu izpildīs labprātīgi. Vienlaikus, ja kāds no vecākiem norādīto pienākumu labprātīgi nepilda, otrs var prasīt tā izpildi piespiedu kārtā, tiesas ceļā nosakot maksājamo uzturlīdzekļu apmēru.

Tādējādi prasības pieteikums par uzturlīdzekļu piedziņu un uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu tiesā tiek iesniegts bērna interešu aizsardzībai.

[7] Senāta ieskatā, tieši no bērna tiesību aizsardzības viedokļa vērtējams arī jautājums par brīdi, no kura nosakāms palielinātais uzturlīdzekļu apmērs. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pants paredz, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses.

Nepieciešamība nodrošināt bērnam uzturlīdzekļus pienācīgā apmērā bija par pamatu, lai prasītāja vērstos tiesā ar prasību par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu. Prasības pieteikuma izskatīšanas laiks tiesā, Senāta ieskatā, nedrīkst nelabvēlīgi ietekmēt bērna intereses saņemt pienācīgu uzturu. Talsu rajona tiesa ievēroja šo apstākli un pamatoti atzina, ka palielinātais uzturlīdzekļu apmērs maksājams ar brīdi, kad prasības pieteikums par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu iesniegts tiesā. Atšķirīgs risinājums būtu pretrunā ar iepriekš norādīto tiesību normu mērķi.

[8] Talsu rajona tiesa, nosakot, ka uzturlīdzekļi meitas N.R. uzturam Ls 92 mēnesī piedzenami, sākot no 2007.gada 13.jūnija, nav pievērsusi uzmanību jautājumam, ka no 2007.gada 13.jūnija izpildāmi ir divi tiesas spriedumi, tas ir, Talsu rajona tiesas 1996.gada 7.novembra spriedums, ar kuru piedzīti uzturlīdzekļi Ls 25 mēnesī, kā arī Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedums, ar kuru piedzīti uzturlīdzekļi Ls 92 mēnesī. Tā kā minētais jautājums nav regulēts Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedumā, Senāts atzīst par nepieciešamu spriedumā ietvert regulējumu, ka uzturlīdzekļu piedziņa, kas noteikta ar Talsu rajona tiesas 1996.gada 7.novembra spriedumu, pārtraucama ar 2007.gada 13.jūniju. Tādējādi atbilstoši minētajiem Talsu rajona tiesas spriedumiem Einārам R. ir pienākums maksāt uzturlīdzekļus meitas uzturam Ls 25 mēnesī laika periodā no 1996.gada 9.septembra līdz 2007.gada 13.jīnijam, savukārt no 2007.gada 13.jūnija līdz bērna pilngadības sasniegšanai pienākums maksāt uzturlīdzekļus Ls 92 mēnesī.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Talsu rajona tiesas 2007.gada 22.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja protestu noraidīt.

Uzturlīdzekļu piedziņu, kas noteikta ar Talsu rajona tiesas 1996.gada 7.novembra spriedumu, pārtraukt ar 2007.gada 13.jūniju.

Spriedums nav pārsūdzams.

3. Nolēmumi mantojuma lietās

Par mantojuma masai piederošas mantas izdošanu

Saskaņā ar Civillikuma 669.pantu pret to, kas valda pie mantojuma piederīgas atsevišķas lietas un kas, neapstrīdēdams prasītāja mantojuma tiesību uz tām, aiztur tās aiz kāda cita iemesla, jāceļ īpašuma prasība.

Šīs likuma normas izpratnē, ja ir vairāki mantinieki, tad katrs no viņiem var celt prasību par mantojuma masai piederošas mantas izdošanu, neapstrīdot mantojuma tiesības (Civillikuma 669.pants).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-15/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes
priekšsēdētājs senators referents O.Druks-Jaunzems
senatore S.Lodziņa
senators Z.Gencs,

piedaloties prasītājai Dagnijai I. un viņas pārstāvei advokātei I.Margai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Ivaru R. kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.jūnija spriedumu Dagnijas I. prasībā pret Ivaru R. un Kuldīgas pilsētas domi par īpašuma tiesību atzīšanu.

Aprakstošā daļa

Dagnija I. cēlusi Kurzemes apgabaltiesā prasību pret Ivaru R. un Kuldīgas pilsētas domi par īpašuma tiesību atzīšanu uz mantojuma masai piederošo nekustamo īpašumu daļu Kuldīgā, (..) un (..), attiecīgo ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā, denacionalizācijas apliecības un pašvaldības lēmumu par īpašuma tiesību atjaunošanu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Prasības pieteikumā norādīts, ka ar Kuldīgas pilsētas Valdes 1993.gada 22.septembra lēmumu Ivaram R., A.R. un M.B. atjaunotas īpašuma tiesības uz denacionalizēto namīpašumu Kuldīgā, (..) un (..). Taču 1993.gada 20.oktobrī Kuldīgas pilsētas Valde grozījusi iepriekšminēto lēmumu bez jebkāda likumīga pamata, atzīstot īpašuma tiesības uz abiem īpašumiem tikai Ivaram R., jo A.R. mirusi 1993.gada (..).augustā, bet M.B. mirusi 1993.gada (..).septembrī.

Dagnija I. ar 1994.gada 30.augusta iesniegumu paziņojusi pašvaldībai, ka viņa ir mirušo A.R. un M.B. mantiniece, ka viņa pretendē uz nekustamo īpašumu Kuldīgā, (..) un (..) piekrītošo daļu.

Tomēr Kuldīgas pilsētas domes Zemes komisija ar 2000.gada 15.jūnija lēmumiem Nr.125 un Nr.126 atjaunojusi īpašuma tiesības uz mantojamo zemi Kuldīgā, (..) un (..) tikai Ivaram R., kurš 2000.gada 28.septembrī nostiprinājis savas īpašuma tiesības zemesgrāmatā.

Pēc Dagnijas I. ieskata, Ivara R. darbības ir nelikumīgas, jo ir aizskartas viņas kā A.R. un M.B. vienīgās mantinieces tiesības saņemt īpašumā mantojuma masai piederošo nekustamo īpašumu attiecīgās daļas. A.R. un M.B. savas dzīves laikā bija izdevušas Ivaram R. pilnvaras kārtot lietas, kas saistītas ar abu īpašumu atgūšanu, bet viņš šo uzdevumu nav pienācīgi izpildījis, ieguvis visu nekustamo īpašumu sev.

Pamatojoties uz likuma "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā" 2.pantu, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.pantu, Civillikuma 701., 1044., 1060., 1415.pantu, Dagnija I. lūgusi atzīt par spēkā neesošiem Kuldīgas pilsētas Valdes 1993.gada 20.oktobra lēmumu Nr.147, Kuldīgas pilsētas domes Zemes komisijas 2000.gada 15.jūnija lēmumus Nr.125 un Nr.126, kā arī Ivaram R. 1994.gada 14.janvārī izsniegto denacionalizācijas apliecību.

Vienlaicīgi Dagnija I. lūgusi atzīt viņai īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Kuldīgā, (..) un (..) pienākošām daļām, dzēšot attiecīgi ierakstus zemesgrāmatā.

Kurzemes apgabaltiesa ar 2006.gada 21.jūnija spriedumu prasību noraidījusi.

Izskatījusi lietu sakarā ar Dagnijas I. apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 14.jūnija spriedumu Dagnijas I. prasību apmierinājusi.

Tiesa atzinusi Dagnijai I. īpašuma tiesības uz 14/30 domājamām daļām no nekustamā īpašuma Kuldīgā, (..) un 2/3 domājamām daļām no nekustamā īpašuma Kuldīgā, (..), grozot attiecīgos ierakstus zemesgrāmatā un samazinot šo īpašumu daļu Ivaram R. Vienlaicīgi tiesa atzinusi par spēkā neesošu Ivaram R. 1994.gada 14.janvārī izsniegto namīpašumu denacionalizācijas apliecību daļā, ar kuru atjaunotas īpašuma tiesības uz šiem īpašumiem Dagnijai I. Tiesa noteikusi, ka Ivaram R. atjaunotas īpašuma tiesības uz 8/15 domājamām daļām no denacionalizētā namīpašuma Kuldīgā, (..) un 1/3 domājamo daļu no denacionalizētā namīpašuma Kuldīgā, (..). Tāpat tiesa attiecīgi grozījusi Kuldīgas pilsētas Zemes komisijas 2000.gada 15.jūnija lēmumus Nr.125 un Nr.126 par šiem namīpašumiem piekrītošo zemi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Kuldīgas pilsētas Valde ar 1993.gada 22.septembra lēmumu Nr.127 sākotnēji atjaunojusi īpašuma tiesības uz denacionalizētiem namīpašumiem Kuldīgā, (..) un (..) Ivaram R., A.R. un M.B. Taču ar 1993.gada 20.oktobra lēmumu Nr.147 Kuldīgas pilsētas Valde grozījusi iepriekšminēto lēmumu un atzinusi īpašuma tiesības uz abiem namīpašumiem tikai Ivaram R., motivēdama šo lēmumu ar norādi, ka A.R. un M.B. mirušas. Tiesa spriedumā norādījusi, ka šo Valdes lēmumu nevar atzīt par likumīgu, jo tas pieņemts, nenoskaidrojot mirušo mantiniekus, nepieprasot mantojuma tiesības apliecinošus dokumentus.

Tāpat tiesa konstatējusi, ka A.R. mirusi 1993.gada (..).augustā un ar Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 1995.gada 12.aprīļa spriedumu (spēkā no 1995.gada 25.aprīļa) par viņas vienīgo testamentāro mantinieci apstiprināta Dagnija I. Savukārt M.B. mirusi 1993.gada 29.septembrī un ar Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 1994.gada 15.novembra spriedumu (spēkā no 1994.gada 26.novembra) par viņas vienīgo likumisko mantinieci apstiprināta meita Dagnija I.

Tiesa secinājusi, ka Dagnija I. stājusies mirušo A.R. un M.B. mantisko attiecību kopībā, bet Ivars R. nav mirušo mantinieks un nevarēja iegūt īpašumā viņam nepiekrītošo namīpašumu daļu. Tā kā tiesa sevišķās tiesāšanas kārtībā ar spriedumu apstiprinājusi Dagniju I. mantojuma tiesības, uzskatāms, ka viņa pieņēmusi visu mantojumu likumā noteiktā termiņā. Tāpēc uz šī pamata viņa ir tiesīga pretendēt gan uz denacionalizēto mantu, gan uz citu mantu, kas pieder mantojuma masai.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka Kuldīgas pilsētas domes Zemes komisijas 2000.gada 15.jūnija lēmumi Nr.125 un Nr.126, ar kuriem Ivaram R. atjaunotas īpašuma tiesības uz zemes gabaliem Kuldīgā, (..) (996 m^2) un (..) (2840 m^2), pieņemti, ignorējot Dagnijas I. mantojuma tiesības, par kurām pašvaldība bija informēta ar 1994.gada 30.augusta iesniegumu.

Tiesa arī norādījusi, ka Kuldīgas pilsētas dome nav reaģējusi uz Dagnijas I. iesniegumu, ka viņa ir A.R. un M.B. mantiniece un pretendē uz strīdus nekustamo īpašumu daļu, nav arī paziņojusi par 1994.gada 14.janvārī Ivaram R. izdoto namīpašumu denacionalizācijas apliecību.

Tiesa uzskatījusi, ka izskatāmās prasības priekšmets ir mantojuma masai piederošās mantas izdošana, kura sastāv no divu bijušajiem īpašniekiem piederošo nekustamo īpašumu Kuldīgā, (..) un (..) attiecīgām domājamām daļām.

Atsaucoties uz Civillikuma 669., 1044.–1066.pantu, tiesa atzinusi, ka katrs no mantiniekiem var celt prasību par mantojuma masai piederošās mantas izdošanu neatkarīgi no tā, vai šī manta ir dalāma vai nedalāma. Dagnija I. ar īpašuma prasību lūgusi atdot viņai piekrītošo daļu no mantojuma masai piederošiem atsevišķiem nekustamiem

īpašumiem, kuri atrodas Ivara R. īpašumā. Tiesa arī atzinusi, ka prasības noilguma termiņš nav iestājies, jo īpašuma prasībām noilguma termiņš atbilstoši Civillikuma 1895.pantam ir desmit gadi, kas skaitāms no īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā, t.i., no 2000.gada 28.septembra.

Par šo tiesas spriedumu atbildētājs Ivars R. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdzis spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai, norādot, ka tiesa nepareizi piemērojusi materiālo un procesuālo tiesību normas, kas novedis pie nepareizas lietas izspriešanas.

Ivars R. sūdzībā norādījis, ka tiesa atzinusi par spēkā neesošu namīpašumu denacionalizācijas apliecību, kas izsniegta 12 gadus pirms prasības celšanas, ka atbilstoši Civillikuma 1895.pantam prasības noilguma termiņš ir desmit gadi. Atsaucoties uz Augstākās tiesas Senāta 1997.gada 22.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-13, Ivars R. norādījis, ka termiņš denacionalizācijas apliecības apstrīdēšanai ir pieci gadi un Dagnijai I. tiesības celt prasību bija radušās jau 1993.gada 15.novembrī.

Pēc Ivara R. ieskata, namīpašumu denacionalizācijas apliecība izsniegta likumīgi, jo Kuldīgas pilsētas Valdē nebija saņemti citu personu pieprasījumi par šo namīpašumu denacionalizāciju. Dagnija I. nav iesniegusi pašvaldībā tiesas spriedumus par viņas apstiprināšanu mantojuma tiesībās, par to nav paziņojusi arī Ivaram R., vairāk kā divpadsmit gadus nav izrādījusi interesi par denacionalizētajiem īpašumiem. Tāpat, pēc Ivara R. ieskata, tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 669.pantu, nav ievērojusi šī likuma 670.pantu. Ja Dagnija I. uzskatīja, ka viņas tiesības tiek aizskartas, tad viņai vajadzēja celt mantojuma prasību, kuras noilguma termiņš Civillikuma 685.pantā noteikts pieci gadi, skaitot no dienas, kad radusies tiesība šo prasību celt. Dagnija I. prasību cēlusi pēc likumā noteiktā noilguma termiņa iestāšanās.

Kasācijas sūdzībā arī norādīts, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 199.pantu (Sprieduma pasludināšana) un nepamatoti piedzinusi tiesāšanās izdevumus.

Prasītājas Dagnijas I. pārstāve advokāte I.Marga, sniedzot paskaidrojumus kasācijas instances tiesas sēdē, lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Atbildētājs Ivars R. uz tiesas sēdi nav ieradies, par tiesas sēdi viņam paziņots.

Senāts atzīst, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam atbildētāja neierašanās uz tiesas sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību atbilstoši Civilprocesa likuma 473.pantam, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas, un apsvēris kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, Senāts uzskata, ka sūdzība daļēji pamatota.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Kuldīgas pilsētas Valde ar 1993.gada 22.septembra lēmumu Nr.127 atjaunojusi īpašuma tiesības uz denacionalizētajiem namīpašumiem Kuldīgā, (..) un (..) Ivaram R., A.R. un M.B. Savukārt Dagnija I. ir mirušo A.R. un M.B. mantiniece, kas mantojumu pieņēmusi likumā noteiktajā termiņā. Tiesa arī konstatējusi, ka Kuldīgas pilsētas dome nav reaģējusi uz Dagnijas I. iesniegumu, ka viņa ir A.R. un M.B. mantiniece un pretendē uz strīdus nekustamo īpašumu daļu. Pašvaldība nav paziņojusi viņai par Ivaram R. izdoto namīpašumu denacionalizācijas apliecību.

Novērtējusi pierādījumus lietā, tiesa secinājusi, ka izskatāmās prasības priekšmets ir mantojuma masai piederošas mantas izdošana, kura sastāv no divu bijušiem īpašniekiem piederošo nekustamo īpašumu Kuldīgā, (..) un (..) attiecīgām domājamām daļām. Ivars R. nav mirušo A.R. un M.B. mantinieks un nevarēja iegūt īpašumā viņam nepiekrītošu īpašuma daļu.

Senātam nav pamata apšaubīt šāda tiesas secinājuma pareizību.

Saskaņā ar Civillikuma 669.pantu, uz kuru atsaukusies tiesa, pret to, kas valda pie mantojuma piederīgas atsevišķas lietas un neapstrīdēdams prasītāja mantojuma tiesības uz tām, aiztur tās aiz kāda cita iemesla, jāceļ īpašuma prasība.

Šīs likuma normas izpratnē, ja ir vairāki mantinieki, tad katrs no viņiem var celt prasību par mantojuma masai piederošas mantas izdošanu, pie apstākļiem, kad netiek apstrīdētas mantojuma tiesības. Ivars R. neapstrīd Dagnijas I. tiesības uz viņai pienākošo mantojuma daļu.

Līdz ar to nav pamatota Ivara R. norāde sūdzībā, ka tiesa nav ievērojusi Civillikuma 670.pantu, kas piemērojams mantojuma prasībās, lai atzītu prasītāju par mantinieku. Apstāklis, ka Dagnija I. ir A.R. un M.B. mantiniece, netiek apstrīdēts.

Nav pamatota Ivara R. norāde sūdzībā, ka Dagnijai I. bija ceļama mantojuma prasība, kurai saskaņā ar Civillikuma 685.pantu iestājies piecu gadu noilguma termiņš.

Ievērojot konstatētos lietas apstākļus, tiesa pareizi piemērojusi Civillikuma 669.pantu, ka Dagnija I. cēlusi īpašuma prasību, jo radies strīds par mantojumam piederīgu lietu aizturēšanu, kad netiek apstrīdēta mantojuma tiesība. Dagnija I. prasa atdot viņai pienākošos mantojuma masai piederošo nekustamo īpašumu daļu, kas atrodas Ivara R. īpašumā. Īpašuma prasībai noilguma termiņš nav notecējis, kā to pareizi atzinusi tiesa, norādot, ka termiņš skaitāms no īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā, t.i., no 2000.gada 28.septembra.

Pamatota ir Ivara R. norāde sūdzībā, ka sprieduma motīvu daļa par tiesāšanās izdevumiem ir pretrunā rezolutīvajai daļai.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 39.panta pirmās daļas 5.punktu, 41.panta pirmo daļu, tiesa sprieduma motīvu daļā norādījusi, ka no katra atbildētāja – Ivara R. un Kuldīgas pilsētas domes – piedzenami tiesāšanās izdevumi, bet sprieduma rezolutīvajā daļā visi tiesāšanās izdevumi piedzīti tikai no Ivara R. Līdz ar to spriedums šajā daļā ir pretrunīgs, to nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas šajā daļā atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.jūnija spriedumu atcelt daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai. Pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Atmaksāt Ivaram R. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par mantojuma pieņemšanas atpakaļejošo spēku

Atbilstoši Civillikuma 701.pantam ar mantojuma pieņemšanu un iegūšanu visas mantojuma atstājēja tiesības un saistības, ciktāl tās neizbeidzas ar viņa personu, pāriet uz mantiniekiem. Faktiska mantas iegūšana valdījumā var notikt vēlāk. Ja mantinieks mantojumu pieņem, mantojums pāriet viņa īpašumā jau ar mantojuma atstājēja nāvi. Tātad mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās brīdi: pieņemtais mantojums tiek atzīts par mantiniekam piederošu no mantojuma atklāšanās laika. Ar to tiek nodrošināta īpašuma tiesību nepārtrauktība.

Minētais izriet no Civillikuma 1034.panta, kurā noteikts, ka ar īpašnieka nāvi īpašuma tiesības pāriet uz viņa mantiniekiem (Civillikuma 701., 1034.pants).

Rīgā, 2008.gada 14.maijā Lieta Nr. SKC-196/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente E.Vernuša
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītāju Valdas B. un Maldas C. pārstāvim I.Ciprusam, atbildētājam Vladimira P. un viņa pārstāvim V.Lūkam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Vladimira P. kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.oktobra spriedumu Valdas B. un Maldas C. prasībā pret Vladimiru P. par zemes nomas attiecību pastāvēšanas konstatēšanu, pienākuma uzlikšanu slēgt nomas līgumu un nomas maksas, nodokļa maksājuma un likumisko procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Valdas B. un Maldas C. pārstāvis cēlis Valmieras rajona tiesā prasību par zemes nomas līguma noslēgšanu, zaudējumu piedziņu un vēlāk to precizējis.

Prasības pieteikumā un tās precizējumos norādīts, ka prasītāju mātei A.P. piederējis nekustamais īpašums (D..) Valmieras rajonā (..) pagastā. Uz daļas zemes 8,8 ha platībā atrodas zemes īpašniekam nepiederošas ēkas – bijušais ārstniecības–darba profilaktorijs. Šo zemesgabalu iepriekš nomājusi Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija, bet saskaņā ar 1998.gada 24.novembra Nomaksas pirkuma

līgumu un privatizācijas noteikumiem ēku kompleksu (P..) privatizējis atbildētājs. Saskaņā ar privatizācijas noteikumiem un noslēgtā Nomaksas pirkuma līguma nosacījumiem atbildētājam bija jāslēdz zemes nomas līgums ar zemes īpašnieku par visu objekta aizņemtās zemes platību 8,8 ha, kā tas noteikts likuma "Par valsts un pašvaldības īpašuma objektu privatizāciju" 57.pantā. Tādējādi starp zemes īpašnieci A.P. un atbildētāju pastāvējušas faktiskās zemes nomas attiecības, bet nomas līgums nav ticis noslēgts, jo puses nav varējušas vienoties par tā nosacījumiem.

Zemes īpašniece A.P. 2000.gada (..) mirusi. Ar Valmieras rajona tiesas 2002.gada 8.aprīļa spriedumu mantojuma tiesībās apstiprinātas abas prasītājas.

Prasītāju īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinātas 2005.gada 21.decembrī, bet 2005.gada 28.decembrī prasītājas īpašuma (D..) daļu 8,8 ha platībā sadalījušas vairākos zemesgabalos, tajā skaitā viens ar nosaukumu (P..) 4,53 ha platībā, uz kura atrodas atbildētāja privatizētās ēkas. Atbildētājs daļu privatizēto ēku ierakstījis zemesgrāmatā, bet daļu ēku ir nojaucis. Arī prasītājām nav izdevies vienoties ar atbildētāju par nomas līguma nosacījumiem, atbildētājs izteicis gatavību nomāt zemi tikai 0,2 ha platībā, kas atrodas zem ēkām, bet kas neatbilst privatizācijas noteikumiem.

Prasītājas uzskata, ka ir atzīstamas faktiskās nomas attiecības, nosakot nomas maksas apmēru 5% apmērā no zemes kadastrālās vērtības gadā, uzliekot papildus pienākumu maksāt nekustamā īpašuma nodokli par nomājamo zemi 1,5% apmērā no zemes kadastrālās vērtības gadā. Prasībā lūgts:

1) atzīt par pastāvošām faktiskās zemes nomas attiecības starp prasītājām un atbildētāju par laiku no 1998.gada 1.decembra līdz 2005.gada 31.decembrim uz īpašumā (D..) (..) pagastā Valmieras rajonā ietilpstošu zemesgabalu 8,8 ha platībā;

2) atzīt par pastāvošām faktiskās zemes nomas attiecības starp prasītājām un atbildētāju par laiku no 2006.gada 1.janvāra līdz šim laikam uz zemes īpašumā (P..) (..) pagastā, Valmieras rajonā ietilpstošu zemesgabalu 4,53 ha platībā;

3) uzlikt atbildētājam par pienākumu noslēgt zemes nomas līgumu prasītāju iesniegtajā redakcijā;

4) piedzīt no atbildētāja par labu prasītājām katrai 50% apmērā:

- zaudējumus nesaņemtās zemes nomas maksas apmērā par īpašumā (D..) ietilpstošā zemesgabala 8.8 ha platībā nomu no 1998.gada 1.decembra līdz 2005.gada 31.decembrim Ls 7512,70, nekustamā īpašuma nodokli Ls 2253,80 un likumiskos procentus par maksājumu kavējumu Ls 2701,93.

- zaudējumus nesaņemtās zemes nomas maksas apmērā par zemesgabala (P..) 4,53 ha platībā nomu no 2006.gada 1.janvāra līdz

2007.gada 31.decembrim Ls 1354, nekustamā īpašuma nodokli Ls 406,20 un likumiskos procentus par maksājumu kavējumu Ls 52,80, kopā piedzenot summu Ls 14 281,43.

Ar Valmieras rajona tiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Izskatījusi lietu sakarā ar pušu apelācijas sūdzībām, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 24.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji:

- tiesa atzinusi par pastāvējušām faktiskās zemes nomas attiecības starp A.P. kā iznomātāju un Vladimiru P. kā nomnieku laikā no 1998.gada 1.decembra līdz 2000.gada 17.septembrim uz zemes īpašumu ar nosaukumu (D..) Valmieras rajonā (..) pagastā 8,8 ha platībā;

- tiesa atzinusi par pastāvējušām faktiskās zemes nomas attiecības starp Valdu B. un Maldu C. kā iznomātājām un Vladimiru P. kā nomnieku uz zemes īpašumu (D..) (..) pagastā, Valmieras rajonā 8,8 ha platībā laikā no 2000.gada 18.septembra līdz 2005.gada 31.decembrim;

- tiesa atzinusi par pastāvošām faktiskās zemes nomas attiecības starp Valdu B. un Maldu C. kā iznomātājām un Vladimiru P. kā nomnieku uz zemes īpašumu (P..) (..) pagastā, Valmieras rajonā, ar kadastra Nr.(..), 4,53 ha (45 300 m^2) platībā, sākot ar 2006.gada 1.janvāri;

- tiesa uzlikusi par pienākumu Vladimiram P. viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas noslēgt ar Valdu B. un Maldu C. zemes nomas līgumu par īpašumu (P..) (..) pagastā, Valmieras rajonā, ar kadastra Nr.(..), 4,53 ha (45 300 m^2) platībā ar šādiem līguma nosacījumiem:

- nomas maksa ir pieci procenti no zemes kadastrālās vērtības gadā,

- nomas maksa ir maksājama reizi pusgadā par katru pusgadu uz priekšu,

- nomas līgums ir noslēgts uz pieciem gadiem,

- ja nomnieks pieļauj nomas maksas kavējumu, viņam ir pienākums maksāt iznomātājam līgumsodu 0,5% dienā no pamatparāda.

Tiesa piedzinusi no Vladimira P. par labu Valdai B. un Maldai C. katrai vienas puses apmērā:

- nesaņemto nomas maksu gadā par laika periodu no 1998.gada 1.decembra līdz 2005.gada 31.decembrim Ls 7512,70;

- nesaņemto nomas maksu gadā par laika periodu no 2006.gada 1.janvāra līdz 2007.gada 31.decembrim Ls 1354,00;

- tiesas izdevumus – valsts nodevu Ls 467,81 un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 2,86;

- kopā Ls 9337,37.

No Vladimira P. par labu valstij piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi Ls 3,91.

Daļā par zemes īpašuma nodokļa un likumisko procentu piedziņu tiesa prasību noraidījusi.

Tiesa konstatējusi, ka atbildētājs 1998.gada 24.novembrī privatizējis ēku kompleksu, sastāvošu no desmit ēkām, kas atradies uz A.P. piederoša zemesgabala 8,8 ha platībā.

Pušu starpā pēc būtības nepastāv strīds par to, ka starp prasītājām kā zemes īpašniecēm un atbildētāju kā uz zemes esošo ēku īpašnieku pastāv piespiedu nomas attiecības. Tiesa šādu nomas attiecību pastāvēšanu arī konstatējusi, pamatojoties uz Civillikuma 2112.pantu, jo atbildētājs kā ēku īpašnieks lieto citai personai piederošu zemi, uz kuras ēkas atrodas.

Tiesa atzinusi, ka starp pusēm pastāv strīds par nomas attiecību būtiskām sastāvdaļām – nomājamo platību, nomas maksu un laika posmu, par kādu būtu konstatējamas faktiskās nomas attiecības.

Atsaucoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 23.pantu un iesniegtajiem pierādījumiem, tiesa spriedumā atzinusi, ka, tā kā 8,8 ha zemes platība ir norādīta privatizācijas noteikumos un privatizācijas līgumā kā privatizējamā objekta aizņemtā zemes platība, tad atbildētājam bija pienākums nomāt visu jau minēto zemes platību un viņa iebildumi, ka tā nav vajadzīga, ir nepamatoti.

Tiesa atzinusi, ka kopš 2006.gada 1.janvāra zemes īpašums (D..) ticis sadalīts un privatizētā objekta aizņemtā zemes platība palikusi 4,53 ha ar nosaukumu (P..). Tiesas ieskatā, arī šobrīd nav pamata atbildētāja iebildumiem par nomājamās zemes platību, jo nav tādu pierādījumu, ka uz zemesgabala ar nosaukumu (P..) atrastos vēl citai personai piederošas ēkas. Fakts par divu ēku nojaukšanu vēl nedod tiesības atbildētājam atteikties no zemesgabala nomāšanas visā platībā, jo, kā redzams no iesniegtajām fotogrāfijām, tad uz zemes joprojām atrodas ēku drupas, zeme nav sakārtota lietošanas kārtībā, uz tās atrodas arī žogs, kas ietilpis ēku kompleksā, ko privatizējis atbildētājs.

Apelācijas instances tiesa uzskatījusi, ka nomas attiecību faktiska pastāvēšana no 1998.gada 1.decembra ir konstatējama, taču nevis starp prasītājām un atbildētāju, bet gan starp A.P. kā zemes īpašnieci un atbildētāju līdz A.P. nāvei. Lietā nav strīda par to, ka atbildētāja privatizētais objekts atradies uz prasītāju mātei piederošā zemesgabala. Šajā gadījumā ir radušās piespiedu nomas attiecības. Tā kā atbildētājs ir lietojis zemesgabalu un A.P., dzīvai esot, vairākas reizes ir piedāvāts atbildētājam noslēgt nomas līgumu un savu gribu A.P. ir izteikusi, tad ir atzīstams, ka faktiskās nomas attiecības starp zemes īpašnieci un zemes lietotāju ir pastāvējušas. Līdz ar to saskaņā ar Civillikuma 382.pantu arī prasītājām pēc mātes nāves ir tiesības uz šo pašu nomas piespiedu attiecību nodibināšanu un nomas maksas saņemšanu. Tiesa

norādījusi, ka nevar atzīt nomas tiesības par mantojuma atstājēja personiska rakstura tiesībām, jo no nomas attiecību pastāvēšanas izriet pienākums maksāt nomas maksu, kuru var saņemt arī mantinieki.

Šajā gadījumā zemes īpašniece nav panākusi nomas līguma noslēgšanu, taču tas neizslēdz nomas attiecību faktisko pastāvēšanu un pienākumu maksāt nomas maksu. Pretējā gadījumā kāds var lietot svešu lietu, par to ilgstoši nemaksājot nomas maksu, bet šāda situācija nav pieļaujama. Tā kā nomas maksa nav maksāta, tad zemes īpašniecei A.P. ir radies zaudējums nesamaksātās nomas maksas apmērā. Tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1778.pantu, atzinusi, ka atbildētāja rīcībā ir saskatāmi visi zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi. Atbildētājs pretēji Nomaksas pirkuma līguma noteikumiem ar zemes īpašnieku nomas līgumu atteicies slēgt ilgstošā laika posmā, par zemes lietošanu neko nav maksājis un viņa bezdarbība zemes īpašniekam ir nodarījusi zaudējumus nesaņemtās nomas maksas apmērā. Konstatējot faktisko nomas attiecību pastāvēšanu un nosakot nomas maksas apmēru, ir iespējams aprēķināt nesamaksāto nomas maksas parādu un tādējādi nesaņemto nomas maksas apmēru.

Par nepamatotu apelācijas instances tiesa atzinusi pirmās instances tiesas argumentu, ka nomas maksu mantinieki nevar prasīt, jo nomas attiecības starp mantojuma atstājēju un atbildētāju nebija ietvertas līgumā un puses nebija vienojušās par līguma būtiskām sastāvdaļām. Tiesa atsaukusies uz Senāta 2007.gada 17.janvāra spriedumu civillietā Nr.SKC-20/2007 un norādījusi, ka tiesu praksē ir atzīts, ka nevar pieļaut situāciju, kad viena puse, nenoslēdzot nomas līgumu, iegūst priviliģētu stāvokli un izmanto svešam piederošu īpašumu, par to neko nemaksājot.

Apelācijas instances tiesas ieskatā ir pamats atzīt nomas attiecību pastāvēšanu konkrēti ar prasītājām ar A.P. nāves brīdi, t.i., no mantojuma atklāšanās brīža atbilstoši Civillikuma 701.pantam. Tiesības slēgt nomas līgumu un saņemt nomas maksājumus un to parādu ar mantojuma pieņemšanas brīdi ieguvušas arī abas mantinieces, un nomas attiecību faktiskā pastāvēšana prasītāju un atbildētāja starpā konstatējama no 2000.gada 18.septembra, jo mantojuma atstājēja A.P. mirusi 2000.gada (..).

Tiesa uzskatījusi, ka nomas attiecību pastāvēšana uz A.P. piederošo zemesgabalu (D..) 8,8 ha platībā konstatējama jau no 1998.gada 1.decembra, kad objektu iegādājās atbildētājs. Savukārt nomas attiecību pastāvēšana starp prasītājām un atbildētāju uz zemesgabalu (D..) 8,8 ha platībā konstatējama no mantojuma pieņemšanas brīža, t.i., 2000.gada 18.septembra līdz 2005.gada 31.decembrim, bet attiecībā uz zemesgabalu (P..) 4,53 ha platībā piespiedu nomas attiecību pastāvēšana konstatējama kopš 2006.gada 1.janvāra.

Tiesa par daļēji apmierināmu atzinusi prasību par nomas līguma nosacījumu noteikšanu atbildētājam. Norādījusi, ka pirmās instances tiesas spriedumu par nomas līguma noteikumiem, izņemot iznomājamās platības apmēru un nomas maksas apmēru, neviena no pusēm apelācijas sūdzībā nav apstrīdējusi, tāpēc tiesas kolēģija atzinusi, ka nomas līguma noteikumi par nomas maksas samaksas kārtību, nomas līguma termiņu un līgumsodu nav vērtējami.

Prasītājas apelācijas sūdzībā nav apstrīdējušas prasību noraidītajā daļā par nekustamā īpašuma nodokļa piedziņu laika posmā no 2006.gada 1.janvāra līdz 2007.gada 31.decembrim Ls 406,20 apmērā un likumisko procentu piedziņu par 2006.gada maksājumu kavējumu Ls 52,80 apmērā.

Nosakot nomas maksu, tiesa atzinusi, ka tā ir 5% gadā no zemes īpašuma kadastrālās vērtības, ko puses faktiski strīdu neapstrīd.

Nomas līgums noslēdzams uz visu zemes īpašumu (P..) 4,53 ha platībā, uz kura šobrīd atrodas atbildētāja privatizētā objekta ēkas un ēku drupas.

Par nepamatotu tiesa atzinusi prasītāju lūgumu saņemt no atbildētāja nekustamā īpašuma nodokli 1,5% apmērā no zemes kadastrālās vērtības. Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.pantā ir noteikti subjekti, kam ir pienākums maksāt šo nodokli. Nomnieki nav norādīti kā tiesiskie valdītāji. Saskaņā ar Civillikuma 2130.pantu un 2138.pantu prasītājām pašām ir pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli, un tiesa uzskatījusi, ka noteiktā nomas maksa ir pietiekama, lai segtu arī zemes īpašuma nodokļa maksājumus.

Tāpat par nepamatotu tiesa atzinusi prasījumu piedzīt likumiskos nokavējuma procentus atbilstoši Civillikuma 1759.pantam. Līdz sprieduma taisīšanai pušu starpā nebija panākta vienošanās par konkrētu nomas maksājumu apmēru un termiņiem. Ja termiņš saistībā iepriekš nav bijis noteikts, tad izpildīšanas pienākums saistībā rodas pēc kreditora pieprasījuma, kas šajā gadījumā ir noticis, ceļot prasību tiesā. Tā kā nomas maksu noteica tiesa, tad tikai ar tiesas spriedumu atbildētājam ir noteikts maksājuma konkrētais apmērs un termiņi.

Kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedzis Vladimirs P., lūdzis to atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 1.pantu, 8.pantu un 9.pantu, jo nav ņēmusi vērā, ka atbildētājs par ēku faktisko un likumīgo valdītāju kļuvis tikai 1999.gada 5.maijā un līdz pieņemšanas-nodošanas akta parakstīšanas brīdim nav bijis tiesīgs izmantot nekustamo īpašumu. Tiesa nav ievērojusi pušu līdztiesības principu un nepamatoti lēmusi par sliktu atbildētājam.

Tāpat, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa kļūdaini konstatējusi, ka pastāvējušas faktiskās zemes nomas attiecības starp

prasītājām kā iznomātājām un atbildētāju laikā no 2000.gada 18.septembra līdz 2005.gada 31.decembrim uz zemes īpašumu (D..). Prasītājām tikai no dienas, kad stājās spēkā Valmieras rajona tiesas spriedums par apstiprināšanos mantojuma tiesībās, ir tiesības prasīt atlīdzību par zemes iznomāšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka mantojuma apliecības izdošana nedod tiesības prasīt atlīdzību par zemes iznomāšanu no atbildētāja. Prasītājas nav ievērojušas Civillikuma 1646.pantu, jo nogaidījušas septiņus gadus, pirms cēlušas prasību tiesā par nomas maksas piedziņu. Nepamatoti tiesa piedzinusi nomas maksu no atbildētāja par laika posmu, kamēr nekustamais īpašums nebija reģistrēts zemesgrāmatā uz prasītāju vārda, jo atbilstoši Civillikuma 994.pantam par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā. Tādējādi tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 8.panta pirmo daļu par nepieciešamību noskaidrot lietas apstākļus.

Tiesa nepamatoti piemērojusi likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 57.panta 4.punktu, jo likumā norādīts, ka atbildētājam bija jāvienojas ar prasītājām par zemes nomas maksas apmēru, taču nevis par zemes nomas līguma slēgšanu. Līdz ar to nepareizi piemērots arī likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 57.panta 3.punkts, jo atbildētājam bija pienākums vienoties par zemes nomas maksu, ko tas vairākkārtīgi, bet nesekmīgi, darījis.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa nav ievērojusi Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantu.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, atbildētāja pārstāvis V.Lūks uzturēja kasācijas sūdzību.

Prasītāju pārstāvis I.Cipruss iesniegto kasācijas sūdzību neatzina, paskaidroja, ka spriedums ir pamatots.

Motīvu daļa

Pārbaudījis pārsūdzētā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka atbildētājs 1998.gada 24.novembrī privatizējis ēku kompleksu (P..), kas atrodas uz bijušās (D..) saimniecības zemes (aizņemtā platība) 8,8 ha, uz kuru īpašuma tiesības 1995.gada 12.decembrī nostiprinātas A.P.

Atbilstoši nomaksas pirkuma līguma, uz kuru pamatojoties atbildētājs ir nopircis ēku kompleksu (P..), 1.4.punktam par zemes lietošanu pircējs slēdz zemes nomas līgumu ar zemes īpašnieku saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 57.panta prasībām.

Apelācijas instances tiesa, noskaidrojot lietas apstākļus un izvērtējot pierādījumus lietā, atzinusi, ka starp A.P. un atbildētāju ir pastāvējušas zemesgabala 8,8 ha platībā faktiskās zemes nomas attiecības.

Senāts atzīst, ka šāds tiesas secinājums atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem, bet pierādījumu pārvērtēšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka viņš īpašuma tiesības uz ēku kompleksu atbilstoši nomaksas pirkuma līguma noteikumiem ieguvis tikai 1999.gada 5.maijā, kad ticis parakstīts objekta nodošanas-pieņemšanas akts.

Senāta ieskatā, minētais arguments nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai, jo, kā to konstatējusi apelācijas instances tiesa, nomaksas pirkuma līguma 1.4.punktā norādīts, ka pircējs par zemes lietošanu slēdz nomas līgumu, kas nozīmē, ka ar pirkuma līgumu atbildētājs ir ieguvis privatizētā objekta tiesisku valdījumu, savukārt ēku lietojums ir saistīts ar tām piesaistītā zemesgabala lietošanu.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka starp A.P. un atbildētāju no 1998.gada 1.decembra līdz 2000.gada 17.septembrim pastāvēja faktiskās zemes nomas attiecības uz zemesgabalu (D..) 8,8 ha platībā.

Lietā nav strīda par to, ka prasītājas ir zemesgabala bijušās īpašnieces A.P., kura mirusi 2000.gada (..), mantinieces, mantojuma tiesībās viņas apstiprinātas ar Valmieras rajona tiesas 2002.gada 8.aprīļa spriedumu.

Nepareizs ir kasācijas sūdzības arguments, ka prasītājām tiesības prasīt atlīdzību par zemes iznomāšanu radās tikai ar minētā sprieduma spēkā stāšanās dienu un atsaucei uz Civillikuma 994.pantu.

Prasītājas pēc A.P. nāves izteikušas gribu pieņemt mātes atstāto mantojumu, ko apstiprina iepriekš norādītais tiesas spriedums. Atbilstoši Civillikuma 701.pantam ar mantojuma pieņemšanu un iegūšanu visas mantojuma atstājēja tiesības un saistības, ciktāl tās neizbeidzas ar viņa personu, pāriet uz mantinieku. Juridiskajā literatūrā norādīts: "Mantojuma iegūšana saistīta ar gribas izteikšanu pieņemt mantojumu. Faktiska mantas iegūšana valdījumā var notikt arī vēlāk, taču, ja mantinieks mantojumu pieņem, mantojums pāriet viņa īpašumā jau ar mantojuma atstājēja nāvi. Tātad mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās momentu: pieņemtais mantojums tiek atzīts par mantiniekam piederošu no mantojuma atklāšanās laika. Ar to tiek nodrošināta īpašuma tiesību nepārtrauktība" *(Gencs Z. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs. – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, 16.lpp.).*

Minētais izriet arī no Civillikuma 1034.panta, kurā noteikts, ka ar īpašnieka nāvi īpašuma tiesība pāriet uz viņa mantiniekiem.

Kā pareizi norādīts kasācijas sūdzībā, Civillikuma 994.panta pirmā daļa noteic, ka par nekustama īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemes grāmatās. Taču minētais nenozīmē, ka prasītājas, kuras ieguvušas īpašumu mantošanas ceļā, nevarētu lietot šo īpašumu līdz īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatā, tajā skaitā arī iznomāt, jo atbilstoši Civillikuma 2115.pantam lietas izīrētājam vai izīrētājam nav jābūt tās īpašniekam; turpretim iznomāt vai izīrēt var katrs, kam pieder lietošanas tiesība (..).

Tādējādi apelācijas instances tiesa pareizi secinājusi, ka starp prasītājām un atbildētāju no 2000.gada 18.septembra pastāvēja faktiskās zemes nomas attiecības.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa nav apsvērusi faktu, ka prasītājas 7 gadus nogaidīja un tikai tad cēla prasību tiesā. Senāta ieskatā šis motīvs nevar būt pamats sprieduma atcelšanai, turklāt tas ir pretrunā apelācijas instances tiesas konstatētajiem lietas apstākļiem.

Apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka līdz A.P. nāvei un arī pēc tam atbildētājam ir piedāvāts noslēgt nomas līgumu, bet puses nav varējušas vienoties. Pie tam jāņem vērā, ka arī atbildētājam bija tiesības celt prasību tiesā, lai sakārtotu nomas tiesiskās attiecības pušu starpā, tādējādi netiktu uzkrāts nomas maksas parāds. Taču atbildētājs, pretēji nomaksas pirkuma līguma noteikumiem, lietoja svešu zemesgabalu, nemaksājot par to nomas maksu. Kā to pamatoti ir norādījusi apelācijas instance tiesa, šāda atbildētāja rīcība pieļauj izmantot svešu zemi bez maksas, kas ir pretrunā Civillikuma normu par nomas attiecībām jēgai. Līdz ar to nav pareizi arī kasācijas sūdzības argumenti, ka tiesa nepareizi tulkojusi likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 57.panta ceturto daļu, kur noteikts, ka zemesgabala nomas maksu nosaka, privatizētā objekta jaunajam īpašniekam vienojoties ar zemesgabala īpašnieku (..).

Senāta ieskatā, minētā tiesību norma ir tulkojama kopsakarā ar šī panta trešo daļu, kur noteikts, ka zemesgabala īpašniekam ir pienākums noslēgt nomas līgumu ar privatizētā objekta jauno īpašnieku. Strīdus par nomas līguma noteikumiem izskata tiesa. No minētā secināms, ka zemesgabala īpašnieks nevar atteikties slēgt nomas līgumu, bet, ja pastāv strīds par nomas līguma noteikumiem, kā tas ir arī konkrētajā gadījumā, to izšķir tiesa. Taču no minētajām tiesību normām neizriet, ka pienākums celt prasību tiesā domstarpību gadījumā ir vienīgi zemes īpašniekam, jo arī privatizētā objekta īpašniekam ir tādas tiesības (Civilprocesa likuma 1.pants).

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa ir vispusīgi pārbaudījusi lietas faktiskos apstākļus, devusi spriedumā juridisku vērtējumu abu pušu iesniegtajiem pierādījumiem, kā arī norādījusi, kādu apsvērumu dēļ noraidīti atbildētāja iebildumi pret prasību. Tas apstāklis,

ka atbildētājs nepiekrīt tiesas uz pierādījumu novērtējumu balstītajiem secinājumiem, pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam nevar tikt traktēts kā Latvijas Republikas Satversmes 91.panta, kuram atbilstoši visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā, pārkāpums.

Minētais attiecas arī uz kasācijas sūdzības argumentiem, ka tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 1., 8. un 9.pantu, kurus arī atbildētājs saistījis ar pierādījumu pārvērtēšanu un lietas apstākļu interpretāciju savā subjektīvā skatījumā.

Norāde kasācijas sūdzībā uz to, ka tiesa nav ievērojusi Latvijas Republikas Satversmes 92.pantu, kurā noteikts, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses taisnīgā tiesā, nav pareiza, jo atbildētājam ir bijusi iespēja aizstāvēt savas intereses visās tiesu instancēs, bet arguments, ka atbildētājs nepiekrīt tiesas spriedumam, nevar tikt tulkots kā iespējas liegšana aizstāvēt savas intereses taisnīgā tiesā.

Līdz ar to, Senāta ieskatā, kasācijas sūdzības argumenti nevar būt pamats sprieduma atcelšanai. Ņemot vērā, ka tiesa, taisot spriedumu, materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi pareizi un atbilstoši konstatētajiem faktiskajiem lietas apstākļiem, kā arī ievērojusi procesuālo tiesību normu prasības, Senāts atzīst, ka atbildētāja kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, Vladimira P. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par neatraidāmā mantinieka neatņemamās daļas izdošanas veidu

Tā kā nekādi kritēriji, pēc kuriem saskaņā ar Civillikuma 1922.pantu nosakāms neatņemamās daļas izdošanas veids neatraidāmajam mantiniekam, likumā nav reglamentēti, tad šis jautājums apspriežams pēc tiesas ieskata (Civillikuma 5. un 1922.pants).

Rīgā, 2008.gada 10.decembrī Lieta Nr. SKC-449/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore I.Garda,

piedaloties prasītājas pārstāvim advokātam I.Jakušonokam, atbildētājam Igoram K., trešai personai S.U.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar atbildētāja Igora K. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 23.janvāra spriedumu Širlijas L. prasībā pret Igoru K. par dāvinājuma līguma daļēju atcelšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un Igora K. pretprasībā pret Širliju L. ar trešajām personām I.Z.L. un S.U. par kompensācijas noteikšanu neatraidāmā mantinieka neatņemamai daļai.

Aprakstošā daļa

Starp V.M. un Igoru K. 1999.gada 17.jūnijā noslēgts dāvinājuma līgums, ar kuru V.M. uzdāvinājusi savam mazdēlam Igoram K. viņai piederošo nekustamo īpašumu – ½ domājamo daļu no zemesgabala, kadastra Nr.(..), kas atrodas (..) ielā 9, (..) ielā 14, Ventspilī, ar kopējo platību 2034 m^2, un ½ domājamo daļu no namīpašuma, kas sastāv no dzīvojamās mājas un trīs palīgceltnēm un atrodas (..) ielā 9, Ventspilī.

2006.gada (..) V.M. mirusi.

Širlija L. 2006.gada 21.aprīlī cēlusi tiesā prasību pret Igoru K. par dāvinājuma līguma atcelšanu daļā un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, norādīdama, ka viņas māte V.M. testamentu nav atstājusi un pēc mātes nāves prasītāja uzzinājusi, ka māte viņai piederošo nekustamo īpašumu uzdāvinājusi savam mazdēlam Igoram K.

Saskaņā ar Civillikuma 423.pantu viņa ir pirmās šķiras mantiniece un bez viņas vēl ir neatraidāmā mantiniece – māsa I.K.

Ņemot vērā, ka mātei piederējis tikai minētais nekustamais īpašums, kas uzdāvināts, atņemot viņai kā neatraidāmai mantiniecei Civillikumā noteikto neatņemamo daļu, celta prasība par prasītājai

pienākošās neatņemamās daļas izdošanu. Atbilstoši Civillikuma 425.pantam un, ievērojot otra neatraidāmā mantinieka esamību, prasītāja lūgusi atzīt viņai īpašuma tiesības uz 1/8 domājamo daļu no minētā zemesgabala un namīpašuma.

Atbildētājs labprātīgi izdot prasītājai pienākošos neatraidāmā mantinieka daļu atsakās.

Prasība pamatota ar Civillikuma 404.pantu, 422.–425.pantu, 1922.pantu.

Igors K. 2006.gada 26.jūnijā cēlis pretprasību, norādīdams, ka neapstrīd prasītājas Širlijas L. kā neatraidāmās mantinieces tiesības uz neatņemamo daļu no V.M. atstātā mantojuma. Viņš piekrīt izmaksāt Širlijai L. naudas kompensāciju par pienākošos mantojuma daļu, jo Civillikumā nav paredzēts, ka viņam būtu pienākums izdot tieši uzdāvinātā īpašuma daļas.

Atsaucoties uz 1997.gada 17.jūnijā noslēgtā dāvinājuma līguma 3.punkta noteikumiem, ka atdāvināmā īpašuma kopējā vērtība dāvināšanas laikā bijusi Ls 2378, kas ir saistošs dāvinātājas mantiniekiem, atbildētājs norādījis, ka neatraidāmai mantiniecei Širlijai L. pienākošās mantojuma daļas vērtība (1/8 daļa) no īpašuma vērtības dāvināšanas laikā ir Ls 297,25.

Tā kā dzīvojamā māja 2006.gada 28.februārī nodegusi, tās vērtība salīdzinājumā ar vērtību dāvinājuma laikā ir samazinājusies. Lietā esošajā 2006.gada 27.marta izziņā būvju īpašuma, kas atrodas (..) ielā 9, vērtība ir norādīta Ls 1596, bet faktiski ēku vērtība atbilstoši 2006.gada 26.maija kadastra izziņai ir zemāka – Ls 986. Širlija L. maldinājusi zemes dienesta darbiniekus un nav tiem paziņojusi, ka ēku vērtība ir mainījusies sakarā ar ugunsgrēku.

Nepamatota atbildētāja ieskatā ir Širlijas L. prasība par dāvinājuma līguma daļēju atcelšanu, jo, atzīstot tiesību prasīt neatņemamās daļas izdošanu, kā tas noteikts Civillikuma 1922.panta pirmajā daļā, dāvinājuma līgums nav jāatzīst par daļēji spēkā neesošu. Šāds atzinums dots divos Augstākās tiesas Senāta spriedumos (lietā Nr.SKC-278/2005 un lietā Nr.SKC-379/2005).

Atbildētāja ieskatā, kompensācija ir vienīgais veids, kā izsniegt Širlijai L. pienākošos mantojuma daļu, jo abi V.M. atbildētājam uzdāvinātie nekustamie īpašumi ir kopīpašumā ar vēl divām citām personām, pie tam katrā īpašumā ir cits kopīpašnieks. Tādējādi vēl viena kopīpašnieka iesaistīšanās ar viņam piederošu 1/8 domājamo daļu radītu grūtības nekustamā īpašuma apsaimniekošanā. Turklāt atbildētājam ar prasītāju ir naidīgas attiecības, kā arī nekustamais īpašums (..) ielā 9, Ventspilī, sastāv no nelielas dzīvojamās mājas un trim palīgceltnēm, un trim īpašniekiem šo ēku izmantot nav reālas iespējas.

Pamatojoties uz Civillikuma 393., 423., 1922., 1440.pantu, atbildētājs lūdzis Širlijas L. prasību apmierināt daļēji un uzlikt viņam par pienākumu izmaksāt Širlijai L. kompensāciju Ls 297,25.

Ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 4.jūlija lēmumu lietā kā trešās personas pieaicinātas I.Z.L. un S.U.

Ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 11.jūlija spriedumu prasība apmierināta, pretprasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja iesniegto apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2008.gada 23.janvārī nosprieda Širlijas L. prasību apmierināt daļēji – atzīt Širlijai L. kā V.M. neatraidāmajai mantiniecei īpašuma tiesības uz ¼ domājamo daļu no ½ domājamās daļas nekustamā īpašuma (..) ielā 9, (..) ielā 14, Ventspilī, sastāvošu no zemesgabala 2403 m^2 platībā, un ¼ domājamo daļu no ½ domājamās daļas no nekustamā īpašuma (..) ielā 9, Ventspilī, sastāvošu no dzīvojamās mājas un trīs palīgceltnēm, dzēšot ierakstus par Igora K. īpašuma tiesībām uz šīm lietām Ventspils pilsētas zemesgrāmatas nodalījumos.

Igora K. pretprasība par kompensācijas noteikšanu neatraidāmā mantinieka daļai noraidīta.

Novērtējusi pierādījumus, tiesa secināja, ka V.M., uzdāvinot Igoram K. strīdus nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu, izdarījusi dāvinājumu tādā apmērā, ka dāvinātājas neatraidāmajai mantiniecei neatliek viņas neatņemamā daļa, kura, ņemot vērā otras neatraidāmās mantinieces I.K. esamību, ir ¼ domājamā daļa. Atsaucoties uz Civillikuma 1922.pantu, tiesa atzina, ka dāvinājuma izdarīšanas brīdī dāvinātājam ir pienākums rēķināties ar neatraidāmajiem mantiniekiem.

Konstatējusi, ka, pamatojoties uz 2007.gada 27.marta dāvinājuma līgumu, kas noslēgts ar namīpašuma (..) ielā 9, Ventspilī, ½ domājamās daļas īpašnieci S.U., prasītāja ieguvusi īpašuma tiesības uz ½ domājamo daļu no minētā namīpašuma, un viņas īpašuma tiesības uz šo īpašumu ierakstītas zemesgrāmatās, tiesa atzina, ka kopīpašums starp prasītāju un atbildētāju attiecībā uz strīdus nekustamo īpašumu jau ir nodibināts. Līdz ar to kā nepamatotu tiesa noraidīja atbildētāja argumentu, ka trīs kopīpašniekiem nebūs reāli iespējams izmantot ēku īpašumu, norādīdama, ka prasītājai jau pieder ½ domājamā daļa no strīdus ēku īpašuma un, izdodot viņai neatņemamo daļu dabā, mainās tikai kopīpašnieku daļu apmērs, bet trešā kopīpašnieka minētajā īpašumā vairs nav. Arī apstāklim, ka pusēm ir sliktas personiskās attiecības, nav izšķirošas nozīmes.

Konstatējusi, ka zemesgabala (..) ielā 9, (..) ielā 14, Ventspilī, dalīta lietošanas kārtība starp kopīpašniekiem Igoru K. un I.Z.L. ar līgumu vai tiesas spriedumu nav noteikta, tiesa kā nepamatotu noraidīja atbildētāja argumentu, ka, izdodot prasītājai kā neatraidāmajai mantiniecei viņas

daļu dabā, būtiski tiktu apgrūtināta zemes īpašnieku ar vienošanos noteiktais zemesgabala sadalījums un lietojuma kārtība.

Atbildētājs nav pierādījis, ka viņa argumentiem par daļas vērtības izmaksu naudā ir priekšroka attiecībā pret prasītājas prasījumu izdot viņai pienākošos īpašuma domājamo daļu dabā. Novērtējusi SIA "Latio" 2006.gada 18.septembra atzinumu, tiesa secināja, ka tajā norādītā izdodamās daļas vērtība Ls 297 nav samērīga atlīdzība par strīdus nekustamo īpašumu.

Ņemot vērā, ka prasītāja jau ir namīpašuma (..) ielā 9 ½ domājamās daļas īpašniece, līdz ar to nepastāv šķēršļi viņai kā neatraidāmajai mantiniecei izdot pienākošos daļu no atdāvinātā namīpašuma daļas dabā, kā arī, ievērojot Civillikuma 968.pantā ietverto zemes un ēkas vienotības principu, tiesa atzina, ka prasītājas kā neatraidāmās mantinieces prasība daļā par viņai pienākošās daļas izdošanu dabā ir pamatota un apmierināma.

Atsaucoties uz judikatūru, Civillietu tiesu palāta atzina, ka Civillikuma 1922.panta pirmajā daļā noteiktais nav tulkojams kā dāvinājuma līguma daļēja atcelšana vai atzīšana par spēkā neesošu, un tādēļ prasību daļā par dāvinājuma līguma atcelšanu noraidīja.

Atbildētājs Igors K. iesniedzis kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 23.janvāra spriedumu, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdzis to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 10.panta otrās daļas noteikumus, jo pēc būtības nav vērtējusi pretprasību, apelācijas sūdzību, kā arī pušu paskaidrojumus.

Tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.pantu, kas nosaka, ka spriedums taisāms par prasībā norādīto priekšmetu uz prasībā norādītā pamata. Nav nozīmes tiesas atzinumam, ka Ls 297 nav samērīga atlīdzība par strīdus nekustamo īpašumu, jo prasītājai piedāvāta kompensācijas summa ir pavisam cita. Tiesas spriedums nesatur vērtējumu, vai par samērīgu atlīdzību ir atzīstama kompensācija Ls 9700, kuru atbildētājs lūdzis uzlikt viņam par pienākumu izmaksāt prasītājai (tā sūdzībā). Tiesa nav pamatojusi, kādēļ priekšroka dota īpašuma izdošanai dabā.

Kā Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļās pārkāpums norādīts tas, ka tiesa spriedumā nav motivējusi un nav norādījusi normatīvos aktus sava atzinuma pamatošanai, ka pretprasība noraidāma tā iemesla dēļ, ka prasītāja nepiekrīt atbildētāja apelācijas instancē piedāvātajam kompensācijas apmēram (tā sūdzībā).

Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 10.pantā noteiktajam sacīkstes principam, jo no tā

nav redzams, kādēļ prasītājai nav nepieciešams pierādīt sava prasījuma pamatotību, bet atbildētājam savu iebildumu pamatotība ir jāpierāda. Spriedums arī nesatur secinājumu, ka prasība par īpašuma izdošanu dabā ir pierādīta (tā sūdzībā). Tāpat spriedums neatbilst arī Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas un 432.panta piektās daļas noteikumiem, jo spriedumā nav dots pietiekams juridiskais vērtējums konstatētajiem apstākļiem, kuru dēļ prasība apmierināta, bet pretprasība noraidīta. Nav pietiekams arguments prasības apmierināšanai apstāklis, ka žoga izbūve nav šķērslis prasītājai pienākošās daļas no strīdus zemesgabala izdošanai dabā (tā sūdzībā). Sūdzības iesniedzēja ieskatā, ar šo secinājumu apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka viņš pēc dāvinājuma līguma noslēgšanas ir veicis īpašumā uzlabojumus un pierādījis savu vēlmi gādāt par dzimtas īpašumu kā īstam saimniekam pienākas (tā sūdzībā).

Atzīstot par pierādītu, ka viņa argumentiem par daļas vērtības izmaksu naudā ir priekšroka attiecībā pret prasītājas prasījumu izdot viņas daļu dabā, apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 93.panta ceturto daļu. Tiesa spriedumā nav argumentējusi, kādēļ mantojuma atstājējas dāvinājuma līgumā paustā griba nav ņemta vērā, nosakot neatņemamās mantojuma daļas izdošanas veidu. Bez tam arī atbildētājs pretprasību pamatojis ar apstākli, ka, noslēdzot dāvinājuma līgumu, V.M. Civillikuma 1440.panta izpratnē ir izteikusi savu gribu attiecībā uz dzimtas īpašuma nākotni (tā sūdzībā).

Kā Civilprocesa likuma 8.panta (apstākļu noskaidrošana civillietā) un 97.panta (pierādījumu novērtēšana) pārkāpums norādīts tas, ka tiesa nav vērtējusi virkni apstākļu un pierādījumu, tostarp SIA "Latio" atskaiti, no kuras redzams, ka strīdus zemesgabala 2304 m^2 platībā kopīpašnieki Igors K. un I.Z.L. 2006.gada 24.augustā ir noslēguši vienošanos par kopīpašuma sadali, nosacīdami divus jaunizveidotus zemesgabalus, kura reģistrēšana, prasītājai kļūstot par zemesgabala kopīpašnieci, zemesgrāmatās būs apgrūtināta, kā arī to, ka kopīpašniece I.Z.L. iebilst pret zemes kopīpašuma daļas izdalīšanu prasītājai. Tiesa nav noskaidrojusi, vai ēkas ½ domājamās daļas dāvinājumu puses nav slēgušas tikai nolūkā vinnēt tiesas prāvu, kā arī, lai liegtu atbildētājam izmantot Civillikuma 1073.pantā noteiktās nekustamā īpašuma domājamās daļas pirmpirkuma tiesības.

Apstrīdot tiesas atzinumu, ka prasītājas kā neatraidāmās mantinieces prasība par īpašuma daļas izdošanu dabā ir pamatota un apmierināma saskaņā ar Civillikuma 968.pantu, sūdzības iesniedzējs norādījis, ka S.U. kopīpašumā ar Igoru K. piederēja tikai ēku īpašuma ½ domājamā daļa, tādēļ sakarā ar dāvinājuma līguma noslēgšanu Širlijai L. neradās tiesības izveidot zemes un ēku nekustamo īpašumu, jo tāds nebija iepriekšējai īpašniecei (tā sūdzībā). Sūdzības iesniedzēja ieskatā, prasība par neatraidāmās mantinieka daļas izdošanu bija apmierināma,

pamatojoties uz Civillikuma 1922.pantu, un tā ir aprobežota tikai ar mantojuma atstājēja uzdāvinātā īpašuma apmēru, neņemot vērā mantinieka no citām personām un uz cita pamata iegūtā īpašuma apmēru (tā sūdzībā).

Paskaidrojumos sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību prasītāja norādījusi, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs un pamatots, bet kasācijas sūdzība kā nepamatota ir noraidāma.

Uz kasācijas instances tiesas sēdi nebija ieradusies trešā perona I.Z.L. Ņemot vērā, ka viņai par lietas izskatīšanu kasācijas kārtībā pienācīgi paziņots, Senāts nolēma izskatīt lietu viņas prombūtnē (Civilprocesa likuma 468.pants).

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz atbildētāju, kurš to pārsūdzējis, un attiecībā uz argumentiem, kas norādīti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā (lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā), Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts tālāk minēto apsvērumu dēļ.

Lietā nepastāv strīds, ka Širlijas L. prasījums, kas saistīts ar Civillikuma 1922.panta pirmo daļu (neatraidāmo mantinieku tiesība prasīt no apdāvinātā, lai viņiem izdod neatņemamās daļas), ir pamatots. Kā to pareizi konstatējusi apelācijas instances tiesa, strīda priekšmets ir neatņemamās daļas izdošanas veids, jo prasītāja lietas iztiesāšanas gaitā uzturējusi prasību par minētās daļas izdošanu dabā, bet atbildētājs savukārt uzturējis savu pretprasību par Širlijai L. piekrītošās neatņemamās daļas vērtības kompensāciju naudas izteiksmē.

Senāts, pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam, uzskata, ka tieši šādā aspektā Civillietu tiesu palāta strīdu risinājusi. Līdz ar to par pamatotiem nevar atzīt motīvus kasācijas sūdzībā, kuros norādīts uz Civilprocesa likuma 192.panta (par prasījuma robežu ievērošanu) pārkāpumu.

No sprieduma motīvu daļas redzams, ka apelācijas instances tiesas secinājums par neatņemamās daļas izdošanu prasītājai dabā balstīts uz vispusīgi pārbaudītiem un analizētiem lietas faktiskajiem apstākļiem, kuriem dots juridiskais novērtējums. Tāpat tiesa vērtējusi abu pušu iesniegtos pierādījumus, tostarp viņu paskaidrojumus, un sīki motivējusi, kādu apsvērumu dēļ tā noraidījusi atbildētāja Igora K. apelācijas sūdzībā, kā arī tiesas sēdē izvirzītos argumentus.

Tādējādi Senāts atzīst, ka atbildētāja norādes kasācijas sūdzībā uz Civilprocesa likuma 8.panta (par apstākļu noskaidrošanu civillietā), 97.panta (par pierādījumu novērtēšanu) un 193.panta piekto daļu (par tiesas sprieduma motīvu daļas saturu) nav pamatotas, jo tās ir pretrunā apelācijas instances tiesas sprieduma saturam un argumentācijai.

Tā kā nekādi kritēriji, pēc kuriem nosakāms neatņemamās daļas izdošanas veids, ja pastāv strīds starp neatraidāmo mantinieku un apdāvināto, likumā nav reglamentēti, kas nozīmē, ka šis jautājums apspriežams pēc tiesas ieskata (Civillikuma 5.pants), nepelna ievērību kasācijas sūdzības iesniedzēja argumenti, ka spriedumā iztrūkst atsauces uz normatīvajiem aktiem, no kuriem tiesa vadījusies, noraidot pretprasību.

Ņemot vērā konstatēto apstākli, ka prasītāja ieguvusi īpašumā ½ domājamo daļu no strīdus namīpašuma, kopsakarā ar Širlijas L. skaidri pausto iebildi pret neatņemamās daļas izdošanu naudas kompensācijas veidā, apelācijas instances tiesa pamatoti prasību apmierinājusi, jo objektīvi atbildētājs ir zaudējis tās priekšrocības, ar kurām viņš saistījis savu pretprasību.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja atšķirīgs minēto apstākļu vērtējums iepretim tiesas spriedumā dotajam šo pašu apstākļu vērtējumam nerada pamatu Civillietu tiesu palātas secinājumu apšaubīšanai un sprieduma atcelšanai. Pie tam jāatzīmē, ka šādi kasācijas sūdzības iesniedzēja motīvi vērsti uz to, lai panāktu Civillietu tiesu palātas konstatēto apstākļu un izveidojušās tiesiskās situācijas izvērtēšanu no jauna, kas Civilprocesa likuma 450.panta trešās daļas, 452.panta otrās daļas izpratnē nav kasācijas instances tiesas uzdevums.

Senāts pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam uzskata, ka abām pusēm konkrētajā procesā ir tikušas nodrošinātas vienlīdzīgas tiesības, proti, kā izriet no lietas materiāliem, abas puses, pamatojot prasījumus, sniegušas tiesai savus argumentus un apsvērumus par lietas būtību, iesniegušas pierādījumus, piedalījušās pārbaudē. Tādējādi nav nedz faktiska, nedz juridiska pamata runāt par Civilprocesa likuma 10.pantā nostiprinātā pušu sacīkstes principa pārkāpumu. Savukārt to, ka apelācijas instances tiesa nav piekritusi atbildētāja pozīcijai, kasācijas sūdzības iesniedzējs kļūdaini traktējis kā minētās procesuālo tiesību normas pārkāpumu.

Nevar būt pamats sprieduma atcelšanai motīvi kasācijas sūdzībā, kuros tiesai pārmesta ½ domājamās daļas no namīpašuma dāvinājuma līguma noslēgšanas patiesā nolūka nenoskaidrošana, jo, pirmkārt, tie neattiecas uz strīda priekšmetu, otrkārt, tie balstīti uz subjektīviem atbildētāja pieņēmumiem.

Apelācijas instances tiesas atzinums, ka, apmierinot prasību, tiek ievērots Civillikuma 968.pantā noteiktais ēkas un zemesgabala vienotības princips, atbilst faktiskajiem apstākļiem, proti, ka prasītāja, kuras īpašumā jau ir ½ domājamās daļas no namīpašuma, realizējot Civillikuma 1922.pantā paredzētās tiesības, iegūst īpašumā arī ¼ domājamo daļu no atbildētājam piederošās ½ domājamās daļas zemesgabala. Līdz ar to kā nepamatotu Senāts noraida kasācijas

sūdzības iesniedzēja norādi uz Civillikuma 968.panta nepareizu piemērošanu.

Iepriekš izklāstīto argumentu dēļ, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa, izšķirot strīdu, materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi pareizi, kā arī nav pārkāpusi procesuālo tiesību normas, tādēļ kasācijas sūdzība kā nepamatota ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 23.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja Igora K. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

4. Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībām

Par īpašuma iegūšanu ar nodošanu

1. Saskaņā ar Civillikuma 993.pantu īpašuma tiesības nekustamā īpašuma ieguvējam rodas uz iegūšanas tiesiskā pamata un par to izgatavotā akta ierakstīšanu zemesgrāmatā, tāpēc atbilstoši Civillikuma 992.pantam nekustamā īpašuma nodošana nav nepieciešama (Civillikuma 992., 993.pants).

2. Ievešana īpašuma valdījumā saskaņā ar Civillikuma 995.pantu ir papildu pienākums, kas likumā saistīts ar ieguvēja gribu. Jaunā īpašnieka griba tikt ievestam valdījumā var būt vērsta pret iepriekšējo īpašnieku (Civillikuma 995.pants).

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-33/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Saulīte
senatore E.Vernuša,

piedaloties prasītāja pilnvarotajai pārstāvei I.Artekovai un atbildētāja pārstāvei B.Višņevskai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar prasītāja Jāņa D. kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 7.jūnija spriedumu Jāņa D. prasībā pret SIA "PIK" par nomas attiecību noteikšanu, nomas līguma parakstīšanu, nomas līguma koroborēšanu zemesgrāmatā un nekustamā īpašuma nodošanu faktiskajā valdījumā.

Aprakstošā daļa

2002.gada 25.novembrī starp Centrālo dzīvojamo māju privatizācijas komisiju un Jāni D. noslēgti pirkuma līgumi par neapdzīvojamo telpu (..) un (..), Daugavpilī, iegādi.

2003.gada 12.martā Jāņa D. īpašuma tiesības nostiprinātas Daugavpils zemesgrāmatā.

2003.gada 22.septembrī Jānis D. cēlis tiesā prasību pret SIA "PIK" par nomas attiecību noteikšanu, nomas līguma parakstīšanu un nomas līguma koroborēšanu zemesgrāmatā, norādīdams, ka atbildētājs minētās telpas izmanto nelikumīgi savas firmas vajadzībām.

Prasītājs norāda, ka vairākkārt griezies pie atbildētāja ar lūgumu noslēgt neapdzīvojamo telpu nomas līgumu vai arī tās atbrīvot, taču atbildētājs ignorē šos lūgumus.

2003.gada 7.maijā SIA "PIK" ierakstītā vēstulē nosūtīts noslēgšanai piedāvātais nomas līgums, taču arī tad prasītājs nekādu atbildi vai iebildumus nav saņēmis.

Prasītājs norāda, ka SIA "PIK" ne tikai izmanto minētās telpas savām vajadzībām, izvairās noslēgt telpu nomas līgumu un nemaksā nomas maksu par to lietošanu, bet arī iznomā tās citai juridiskai personai, gūstot no tā peļņu.

Prasība pamatota uz Civillikuma 2112., 2120., 2122., 2126., 2127., 1477.pantu.

2005.gada 26.oktobrī prasītājs iesniedzis prasības pieteikuma grozījumus, lūdzot tiesu noteikt, ka starp pusēm no 2002.gada 25.novembra pastāv nomas attiecības, izbeigt telpu nomas attiecības un uzlikt atbildētājam par pienākumu nekavējoties nodot neapdzīvojamās telpas un to atslēgas telpu īpašniekam Jānim D.

2006.gada 25.oktobrī prasītājs vēlreiz grozījis prasību, lūdzot uzlikt pienākumu SIA "PIK" nekavējoties nodot neapdzīvojamās telpas (..); (..), Daugavpilī, šo telpu īpašnieka Jāņa D. faktiskajā valdījumā. Telpās ieiet nav iespējams, jo tās ir slēgtas un līdz ar to īpašniekam nav pieejamas.

Ar Daugavpils tiesas 2006.gada 28.decembra spriedumu noraidīta Jāņa D. prasība par nekustamā īpašuma nodošanu faktiskajā valdījumā.

Izskatījusi lietu pēc prasītāja Jāņa D. pilnvarotās pārstāves iesniegtās apelācijas sūdzības, kurā apstrīdēti tiesas atzinumi un secinājumi, kas bijuši pamats prasības noraidīšanai par nekustamā īpašuma nodošanu Jāņa D. valdījumā, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību noraidījusi.

Novērtējusi lietas materiālus, tiesa atzinusi par pierādītu, ka SIA "PIK" kopš 2004.gada 1.maija strīdus telpās vairs neatrodas un prasītājs telpas var brīvi lietot, ko apstiprina arī paša prasītāja tiesai iesniegtie strīdus telpu apsekošanas akti. SIA "PIK" tiesiski pārstājusi pretendēt uz strīdus telpām pēc Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 23.marta sprieduma, ar kuru noraidīta SIA "PIK" prasība par īpašuma tiesību atzīšanu viņai uz strīdus telpām un ieraksta dzēšanu zemesgrāmatā.

Atsaucoties uz Civillikuma 896.pantu, tiesa noraidījusi Jāņa D. iebildumus, ka SIA "PIK" vēl arvien valdītu prasītājam piederošas neapdzīvojamās telpas, atzīstot, ka prasītājam pastāv reāla iespēja minētās telpas valdīt ne tikai tiesiski, bet arī faktiski.

Kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu iesniedzis Jānis D.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa nav pareizi tulkojusi Civillikuma 882.pantu un nav ņēmusi vērā to, ka šajā pantā

norādītie dabiskie šķēršļi ieiet īpašumā pastāv, kas pierādīts gan ar atbildētāja paskaidrojumiem, gan ar lietā esošajiem materiāliem.

Uzskata, ka tiesa nav pareizi tulkojusi arī Civillikuma 901.pantu, jo, ja nekustamas lietas valdītājs to nelieto, no tā vēl neizriet, ka viņš ir atteicies no valdījuma.

Ņemot vērā to, ka prasības pieteikumā ir izteikta prasība par ievešanu faktiskā valdījumā, tiesai lietas izspriešanā bija jāpiemēro Civillikuma 995.pants, kas nosaka, ka ievešana valdījumā notiek tad, kad ieguvējs to noteikti vēlas, it sevišķi, ja nekustamā īpašuma atsavināšana notikusi pret iepriekšējā īpašnieka gribu.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību pārsūdzētajā daļā attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Tiesa konstatējusi, ka prasītājs, uzskatīdams, ka nav izbeidzies un turpinās atbildētāja valdījums par prasītājam piederošajām telpām, pieprasījis nekustamā īpašuma nodošanu viņa faktiskajā valdījumā.

Pamatojoties uz lietā iesniegto pierādījumu novērtējumu un atsaucoties uz Civillikuma 882. un 901.pantu, tiesa atzinusi par pierādītu, ka atbildētājs, kopš 2004.gada 1.maija nelietojot strīdus telpas un veicot citas tiesas konstatētās darbības, ir tieši izteicis un arī klusējot izrādījis atteikšanos turpināt valdīt tās un arī tiesiski pārstājis pretendēt uz tām pēc 2005.gada 23.marta, kad izlemts strīds prasībā par tā īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu.

No tā tiesa secinājusi, ka prasītājam pastāv reāla iespēja valdīt īpašumā iegūtās telpas gan tiesiski, gan faktiski.

Tiesas konstatētie apstākļi un no tā izdarītie secinājumi bija pietiekams pamats pret SIA "PIK" celtās prasības noraidīšanai.

Tiesa ir konstatējusi, ka prasītājs īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu ieguvis saskaņā ar pirkuma līgumu, kas slēgts ar Centrālo dzīvojamo māju privatizācijas komisiju likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteiktajā kārtībā.

Līdz ar to nav pamatots prasītāja kasācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka konkrētā strīda risināšanā, kas ierosināts pret SIA "PIK", būtu piemērojams Civillikuma 995.pants.

Minētais Civillikuma pants ietverts Civillikuma trešās nodaļas otrās apakšnodaļas IV sadaļā, kas regulē īpašuma iegūšanu ar nodošanu.

Tā kā īpašuma tiesību iegūst tikai ar iegūšanas tiesiskā pamata un par to izgatavotā akta ierakstīšanu zemesgrāmatā (Civillikuma 993.pants) un attiecībā uz nekustamo īpašumu tā nodošana nav nepieciešama (Civillikuma 992.pants), tad tiesai izdarāmā ievešana īpašuma valdījumā saskaņā ar Civillikuma 995.pantu ir papildu pienākums, kas likumā saistīts ar ieguvēja gribu.

Šī jaunā īpašnieka griba tikt ievestam valdījumā var būt vērsta tikai pret iepriekšējo īpašnieku.

SIA "PIK", pret kuru celta prasība, nav īpašnieks, no kura prasītājs ieguvis īpašumu, un prasītājs ar SIA "PIK" nesastāv nekādās tiesiskās attiecībās.

Līdz ar to nepamatots ir kasācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka šī strīda izšķiršanai bija piemērojams Civillikuma 995.pants.

Senāts atzīst, ka nav pamata apstrīdētā tiesas sprieduma atcelšanai arī kasācijas sūdzībā izvirzītais motīvs attiecībā uz to, ka tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 882. un 901.pantu, uz kuriem tiesa pamatojusi savu secinājumu, ka nav pamata uzskatīt, ka atbildētājs valda strīdus telpas, jo viņš tās ir atbrīvojis un nepretendē uz tām arī juridiski.

Ievērojot to, ka prasības pieteikumā ir izteikta prasība par ievešanu faktiskajā valdījumā saskaņā ar Civillikuma 995.pantu, kā arī iepriekš norādītos argumentus attiecībā uz minētā Civillikuma panta piemērošanu, prasība pamatoti noraidīta un pārējiem sūdzībā izteiktajiem argumentiem nav nozīmes strīda izšķiršanā.

Līdz ar to kasācijas sūdzība noraidāma.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 7.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, Jāņa D. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normu piemērošana un izpirkuma tiesības nodibināšana

1. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" regulēšanas priekšmets ir tiesiskās attiecības, kas nosaka kārtību, kādā daudzdzīvokļu mājā esošie dzīvokļi, kas pieder vairākiem īpašniekiem, iegūst dzīvokļa īpašuma tiesisko statusu un nosaka tā funkcionēšanu, neatkarīgi no tā, kādā tiesiskā ceļā (administratīvi tiesiskā vai civiltiesiskā) dzīvokļu īpašumi izveidojušies.

Dzīvokļu īpašumu izveidošana kopīpašumā esošā nekustamā īpašumā, noslēdzot par to civiltiesisku līgumu, atbilst likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pantam. Šādā kārtībā veikta daudzdzīvokļu mājas sadale dzīvokļu īpašumos nav kopīpašuma sadale Civillikuma 1074. un 1075.panta izpratnē (Civillikuma 1074., 1075.pants, likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pants).

2. Pēc vispārīgā principa trešajām personām nav saistoši pušu starpā noslēgtie līgumi.

Ar līgumu nodibināta izpirkuma tiesība var kļūt saistoša trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās. Šādā ierakstā, kas izdarīts attiecīgā nekustamā īpašuma nodalījumā, ir jābūt ietvertai tiešai norādei par pielīgto izpirkuma tiesību (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Zemesgrāmatu likuma 31.pants, Civillikuma 1382.pants).

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-34/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents V.Jonikāns
senatore R.Saulīte
senatore E.Vernuša,

piedaloties prasītājas pārstāvim zvērinātam advokātam A.Vidžupam, atbildētājas Latviešu studentu korporācijas "Talavija" pārstāvim zvērinātam advokātam E.Radziņam un atbildētājas Inetas M. pārstāvei zvērinātai advokātei I.Putenei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja atbildētājas Latviešu studentu korporācijas "Talavija" pārstāvja un atbildētājas Inetas M. kasācijas sūdzības par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 28.jūnija spriedumu Marinas L. prasībā pret Inetu M., Latviešu studentu korporāciju "Talavija" un akciju sabiedrību

"Hansabanka" par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu uz izpirkuma tiesību pamata un ieraksta dzēšanu zemesgrāmatā.

Aprakstošā daļa

[1] Uz Rīgas pilsētas zemes komisijas 1997.gada 6.marta lēmuma Nr.9/20 un Rīgas Centra rajona valdes 1995.gada 6.oktobra namīpašuma denacionalizācijas apliecības Nr.656, 657 un 658 pamata L.O., I.B. un Latviešu studentu korporācijai "Talavija" atjaunotas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), Rīgā, 1/3 domājamās daļas apmērā katram.

Īpašuma tiesības nostiprinātas ar ierakstu Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..).

2000.gada 2.jūnijā starp namīpašniekiem noslēgts līgums par nekustamā īpašuma sadali un apsaimniekošanu.

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Valsts zemes dienesta Lielrīgas reģionālās nodaļas 2000.gada 21.novembra un 2001.gada 13.marta izziņu par ēkas sadalījumu dzīvokļu īpašumos, ar zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2001.gada 12.jūnija lēmumu minētajām fiziskajām personām un Latviešu studentu korporācijai "Talavija" atvērti atsevišķi zemesgrāmatas nodalījumi 19 dzīvokļu īpašumiem.

No zemesgrāmatas 2001.gada 12.jūnija izraksta izriet, ka Latviešu studentu korporācijai "Talavija" un L.O. kopīpašumā ir dzīvokļu īpašumi ēkā lit. Nr.1 ar Nr.1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 12a un 14, attiecīgi 2/3 un 1/3 domājamās daļas apmērā, bet Marinai L., kura uz pirkuma līguma pamata bija iegādājusies nekustamo īpašumu, – dzīvokļi, kas atrodas ēkā lit. Nr.2 un lit. Nr.3 ar Nr.15, 16, 17, 18, 19 un 20.

2002.gada 12.martā starp kopīpašniekiem noslēgts Nekustamā īpašuma lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līgums, kura 4.4.punktā noteikts, ka gadījumā, ja kāds no līdzējiem atsavina viņa īpašumā esošos dzīvokļa īpašumus, kā arī lietošanā un valdījumā esošās ēkas un zemesgabalus personai, kura nav kāda no šā līguma pusēm, tad pārējiem līdzējiem ir pirmpirkuma tiesības.

[2] 2003.gada 15.jūlijā starp Latviešu studentu korporāciju "Talavija" kā pārdevēju un Inetu M. kā pircēju noslēgts pirkuma līgums, kura priekšmets – dzīvokļa īpašumi Nr.12a un Nr.14 (..), Rīgā. Pircējas īpašuma tiesības uz minētajiem dzīvokļa īpašumiem 2003.gada 4.augustā nostiprinātas Rīgas pilsētas zemesgrāmatā.

[3] 2004.gada 3.decembrī Marina L. cēlusi prasību tiesā par nekustamā īpašuma izpirkšanu, lūdzot tiesu atzīt prasītājai izpirkuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.12a un dzīvokļa īpašumu Nr.14 (..), Rīgā.

Prasītāja, atsaucoties uz 2002.gada 12.martā starp kopīpašniekiem noslēgtā Nekustamā īpašuma lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līguma 4.4.punktu, norādījusi, ka ir pārkāptas viņas kā kopīpašnieka tiesības izmantot līgumā pielīgtās pirmpirkuma tiesības.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1067., 1068., 1072., 1073., 1381.–1385., 1390. un 1393.pantu.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 6.marta spriedumu Marinas L. prasība apmierināta, atzīstot prasītājai uz izpirkuma tiesību pamata īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.12a un dzīvokļa īpašumu Nr.14 (..), Rīgā.

[5] Atbildētāja Ineta M. pārsūdzējusi pirmās instances tiesas spriedumu, iesniedzot apelācijas sūdzību.

[6] Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 28.jūnija spriedumu Marinas L. prasība apmierināta: prasītājai uz izpirkuma tiesību pamata atzītas īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.12a un Nr.14 (..), Rīgā, dzēšot ierakstus zemesgrāmatas nodalījumā par Inetas M. īpašuma tiesībām uz šiem dzīvokļa īpašumiem; noteikts izmaksāt Inetai M. Ls 42 402, kurus Marina L. iemaksājusi Tiesu administrācijas depozīta kontā; no Inetas M. un Latviešu studentu korporācijas "Talavija" par labu prasītājai piedzīti tiesāšanās izdevumi Ls 465,33 no katra. Civillietu tiesu palātas spriedums pamatots ar turpmāk minētiem motīviem.

[6.1] Kopīpašuma dalīšanas kārtību nosaka Civillikuma 1074. un 1075.pants, un tā var izpausties kā kopējas lietas reāla sadale, kā visas šīs lietas piešķiršana vienam kopīpašniekam, uzliekot viņam pienākumu kompensēt pārējiem kopīpašniekiem viņu daļu vērtību, vai arī šīs lietas pārdošana trešajai personai, sadalot saņemto atlīdzību kopīpašnieku starpā.

Konkrētajā gadījumā neviens no tiesību normā minētajiem kopīpašuma sadales veidiem nepastāv, līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka būtu notikusi kopīpašuma reāla sadale. Gan ēkas, gan zeme ir īpašnieku kopīpašumā un šāda dzīvokļu izdalīšana atsevišķos īpašumos, atstājot kopīpašumā ēkas un zemi, nav uzskatāma par kopīpašuma sadali Civillikuma 1074. un 1075.panta izpratnē.

[6.2] Uz strīdus nekustamo īpašumu, kas tika nodibināts kā kopīpašums, nav piemērojami likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikumi, kas piešķir tiesības šajos namos dzīvojošiem īrniekiem un viņu ģimenes locekļiem privatizēt viņiem izīrētos dzīvokļus, tādā veidā nodibinot dzīvokļu īpašumu ar domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas un zemes.

[6.3] Pareizs ir pirmās instances tiesas atzinums, ka arī saskaņā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas noteikumiem, ja kāds dzīvokļa īpašnieks atsavina savu dzīvokļa īpašumu, pārējiem šīs mājas dzīvokļu īpašniekiem ir pirmpirkuma un izpirkuma tiesības, ja viņi savu gribu izteikuši statūtos vai savstarpēji noslēgtā līgumā.

Konkrētajā gadījumā šādas pirmpirkuma tiesības reglamentētas kopīpašnieku 2002.gada 12.martā noslēgtajā Nekustamā īpašuma

lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līguma 4.4.punktā, kas ir pamats secinājumam, ka prasītājai ir pirmpirkuma tiesības.

[6.4] Nekustamais īpašums (..), Rīgā, uzskatāms par kopīpašumu, līdz ar to piemērojami Civillikuma noteikumi, kas nosaka, ka gadījumā, ja nekustamas lietas kopīpašnieks pārdod sev piederošo domājamo daļu tādai personai, kura nav šīs lietas kopīpašnieks, pārējie kopīpašnieki var izlietot Civillikuma 1073.pantā paredzēto pirmpirkuma tiesību, bet gadījumos, kad pirmpirkuma tiesību nav bijis iespējams izlietot atsavinātāja vainas dēļ – izpirkuma tiesību.

Atsavinātājai Latviešu studentu korporācijai "Talavija" pēc pirkuma līguma noslēgšanas ar Inetu M. bija pienākums paziņot Marinai L. par dzīvokļu atsavināšanu, kas nebija izdarīts, līdz ar to prasītājai ir likumīgs pamats izlietot izpirkuma tiesību. Bez tam pirmpirkuma tiesība noteikta kopīpašnieku noslēgtā 2002.gada 12.marta Nekustamā īpašuma lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līguma 4.4.punktā.

[6.5] Ineta M. tiesā nav iesniegusi aprēķinu par izdevumiem, kas saistīti ar pirkuma līguma noslēgšanu un īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, tādēļ tiesai nebija iespējams lemt par to piedziņu.

[6.6] Nepamatots ir apelācijas sūdzībā norādītais, ka saskaņā ar Civillikuma 1400.pantu iestājies prasības noilgums, jo prasība nav celta gada laikā.

No lietas materiāliem redzams, ka pieteikums par nekustamā īpašuma izpirkšanu iesniegts gada laikā – konkrēti, 2004.gada 29.jūlijā, līdz ar to atzīts, ka Marina L. ievērojusi Civillikuma 1400.pantā noteikto termiņu izpirkuma prasības celšanai.

[7] Kasācijas sūdzību par Civillietu tiesu palātas spriedumu iesniedzis Latviešu studentu korporācijas "Talavija" pārstāvis, lūdzot spriedumu atcelt materiālo tiesību normu pārkāpumu dēļ. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētiem motīviem.

[7.1] Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 1.panta otrajā daļā noteikts, ka attiecībā uz dzīvokļa īpašumu, ciktāl to nereglamentē šis likums, piemērojamas Civillikuma normas.

Dzīvokļa īpašuma pirmpirkuma un izpirkuma tiesību realizācija likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrajā daļā reglamentēta atšķirīgi no Civillikuma 1073.pantā noteiktās kārtības.

No 2003.gada 15.jūlija pirkuma līguma 1.1. un 1.2.punkta redzams, ka Latviešu studentu korporācija "Talavija" Inetai M. atsavinājusi dzīvokļu īpašumus. Arī Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumos Nr.(..) un (..) abi nekustamie īpašumi reģistrēti kā dzīvokļa īpašumi.

Izspriežot strīdu tiesai bija jāpiemēro speciālā likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas noteikumi, kas regulē konkrēto tiesisko attiecību. Civillikuma 1073.pantu tiesa piemērojusi nepareizi.

[7.2] Tiesas secinājums par 2002.gada 12.martā starp Latviešu studentu korporāciju "Talavija", L.O. un Marinu L. noslēgto līgumu,

neatzīstot, ka būtu notikusi kopīpašuma reālā sadale, kopīpašumu sadalot vairākās patstāvīgās lietās un katru no tām nododot attiecīgā kopīpašnieka individuālajā īpašumā, ir kļūdains.

Tiesa pati spriedumā konstatējusi, ka zemesgrāmatas nodalījumi 19 dzīvokļa īpašumiem atvērti 2001.gada 12.jūnijā. Arī attiecībā uz abiem strīdus dzīvokļa īpašumiem zemesgrāmatas nodalījumu norakstos viennozīmīgi tulkojams ieraksts, ka pirmreizējās īpašuma tiesības nostiprinātas 2001.gada 12.jūnijā, pamatojoties uz 2001.gada 29.marta Nekustamā īpašuma sadales līgumu.

Strīdus dzīvokļa īpašumu nodibināšana notikusi likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pantā noteiktajā kārtībā.

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normās, kas ir tiesiskais pamatojums atbildētāju iebildumiem, un Civillikuma normās par tiesiskajām attiecībām kopīpašumā esošā nekustamā īpašumā, kas ir tiesas pamatojums prasības apmierināšanai, ir dots atšķirīgs pirmpirkuma un izpirkuma tiesību realizācijas normatīvais risinājums, kuru nepareiza piemērošana novedusi pie nepamatotiem secinājumiem par strīdīgo attiecību.

[7.3] Atbilstoši likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 26.panta otrās daļas, kā arī Zemesgrāmatu likuma 29.panta noteikumiem katram atsevišķam nekustamam īpašumam (tajā skaitā dzīvokļa īpašumam) zemesgrāmatā tiek atklāts atsevišķs nodalījums.

Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 31.pantu nodalījumā tiek ierakstītas visas uz nekustamo īpašumu nostiprināmās tiesības, tiesību nodrošinājumi un aprobežojumi. Tātad ierakstāmi arī atsavināšanas aizliegumi un lietošanas vai apsaimniekošanas kārtība.

Kā redzams no Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr.(..) un Nr.(..) esošajiem ierakstiem, kam ir publisks raksturs, tajos nav ierakstu par apgrūtinājumiem, kas liegtu dzīvokļa īpašniekam atsavināt šo īpašumu bez kāda cita kopīpašnieka piekrišanas.

Ieraksts par 2002.gada 12.marta līgumu Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) izdarīts 2002.gada 3.jūnijā, tas ir pēc 2001.gada 12.jūnija, kad nekustamais īpašums (..), Rīgā, jau sadalīts dzīvokļa īpašumos un ir dzēstas kopīpašnieku īpašuma tiesības uz visu minēto nekustamo īpašumu.

Tas, ka līgumiski nodibinātām pirmpirkuma vai izpirkuma tiesībām ir jābūt ierakstītām zemesgrāmatā, lai tās būtu spēkā pret trešajām personām, paredzēts Civillikuma 1382.pantā.

Ieraksts Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) nevar būt saistošs trešajām personām, jo ir ierakstīts tāda nekustamā īpašuma nodalījumā, kurš tiesiski vairs nepastāv kā vienots vesels nekustamais īpašums un uz kuru īpašuma tiesības visiem kopīpašniekiem minētā ieraksta brīdī (2002.gada 3.jūnijā) jau bija izbeigtas 2001.gada 12.jūnijā.

Rezumējot teikto, sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesas pieļautie materiālo tiesību normu pārkāpumi izpaudušies, nepiemērojot Civillikuma 1382.pantu, likuma "Par dzīvokļa īpašumu" un Zemesgrāmatu likuma tiesību normas, kā arī nepareizi attiecinot uz strīda izskatīšanu Civillikuma 1073.–1075.pantu.

[8] Kasācijas sūdzību par Civillietu tiesu palātas spriedumu iesniegusi atbildētāja Ineta M., lūdzot spriedumu atcelt materiālo tiesību normu pārkāpumu dēļ. Sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[8.1] Pamatojoties uz LR VZD Lielrīgas Reģionālās nodaļas 2000.gada 21.novembra un 2001.gada 13.marta izziņu par ēku sadalījumu dzīvokļa īpašumos, ar zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2001.gada 12.jūnija lēmumu izbeigtas kopīpašuma tiesības uz nekustamā īpašuma (..), Rīgā, domājamām daļām, vienlaicīgi atverot zemesgrāmatas nodalījumus 19 dzīvokļa īpašumiem.

Tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1074. un 1075.pantu, nepamatoti norādījusi, ka nepastāv neviens no likumā noteiktajiem kopīpašuma sadales veidiem, tādējādi kļūdaini secinot, ka dzīvokļu sadalīšana atsevišķos īpašumos, atstājot kopīpašumā ēkas un zemi, nav uzskatāma par kopīpašuma sadali Civillikuma izpratnē.

[8.2] Konkrētā strīda izskatīšanā tiesa nepamatoti atsaukusies uz likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikumiem, kas piešķir tiesības īrniekiem un viņu ģimenes locekļiem privatizēt viņiem izīrētos dzīvokļus, nodibinot dzīvokļa īpašumus.

[8.3] Saskaņā ar likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešo daļu, ja konstatēta pretruna starp normatīvajos aktos ietvertajām vispārējām un speciālajām tiesību normām, vispārējā tiesību norma ir spēkā tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma.

Speciālā likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrajā daļā noteikts, ka pirmpirkuma tiesības realizējamas sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā noteiktajā kārtībā. Ja dzīvokļu īpašnieki nav vienojušies par pirmpirkuma un izpirkuma tiesībām, atsavinot dzīvokļa īpašumu, pārējiem īpašniekiem nav pirmpirkuma tiesības.

Izskatot strīdu, tiesa piemērojusi Civillikuma 1073.pantu, kaut gan konkrētajā gadījumā piemērojama speciālā tiesību norma – likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.pants.

[8.4] Tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 1400.pantu, norādot, ka, prasītāja Marina L. ievērojusi likumā noteikto termiņu izpirkuma prasības celšanai. Šajā sakarībā tiesa nav ņēmusi vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 1397.pantu izpirkuma tiesība izbeidzas, kad ar noilgumu zaudēta tiesība celt izpirkuma prasību. Pēc kasatores ieskata, ir iestājies noilgums, jo prasības pieteikums tiesā iesniegts tikai 2004.gada 3.decembrī.

[8.5] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumos Nr.(..) un Nr.(..) nav ierakstu, no kuriem varētu secināt, ka Marinai L. pieder izpirkuma tiesība, kas būtu saistoša trešajām personām.

Līdz ar to tiesa nav pareizi iztulkojusi Zemesgrāmatu likuma 29.pantu un 33.pantu un Civillikuma 1382.pantu.

[8.6] Tiesa nav pareizi piemērojusi Civillikuma 1384. un 1388.pantu jautājumā par atlīdzību, kas piedzenama no izpircējas Marinas L. Sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tiesā iesniegti dokumenti, kas apliecina valsts nodevas un kancelejas nodevas samaksu Zemesgrāmatu nodaļā (l. 136.–139.lpp.), izdevumus par notāra pakalpojumiem (l. 130., 135.lpp.), izdevumus par nekustamā īpašuma apsaimniekošanu un uzturēšanu, no kuriem tiesai bija iespējams izlemt jautājumu par izdevumu piedziņu. Pretēji tam tiesa izdarījusi nepamatotu secinājumu, ka Ineta M. kā ieguvēja lietā nav iesniegusi aprēķinu par šiem izdevumiem un apliecinājumu par to samaksu, līdz ar to tiesai nebija iespējams lemt par to piedziņu.

[9] Atbildētāju pārstāvji kasācijas instances tiesas sēdē uzturēja iesniegtās kasācijas sūdzības pēc tajās norādītajiem argumentiem. Prasītājas pārstāvis lūdza tiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet iesniegtās kasācijas sūdzības noraidīt.

Ņemot vērā AS "Hansabanka" iesniegumu, Senāts nolēma izskatīt lietu bez AS "Hansabanka" pārstāvja piedalīšanās.

Motīvu daļa

[10] Senāts uzskata, ka, lai atrisinātu radušos tiesisko strīdu, pamatojoties uz lietā konstatētajiem apstākļiem, ir nepieciešams noteikt, kādam materiālo tiesību normu sastāvam ir pakārtojama attiecīgā situācija. To ir iespējams noteikt, izvērtējot pušu starpā noslēgto darījumu tiesisko nozīmi un nosakot, kādas sekas tie izsauc.

[10.1] 2000.gada 2.jūnija Nekustamā īpašuma sadales un apsaimniekošanas līguma priekšmets, pamatojoties uz likumu "Par dzīvokļa īpašumu", bija dzīvokļu sadale, kas atrodas nekustamajā īpašumā Rīgā, (..) un sastāv no trim dzīvojamām ēkām. Atbilstoši šajā līgumā lietotajiem formulējumiem Latviešu studentu korporācijai "Talavija" un L.O. nedalītā lietošanā un valdījumā tika nodoti 14 dzīvokļi ēkā ar litera Nr.1, bet S.E. – seši dzīvokļi ēkās ar litera Nr.2 un Nr.3 (vēlāk sakarā ar pirkumu īpašuma tiesības uz šiem objektiem pārgāja Marinai L.). Tā pēc būtības, kā atzīst Senāts, bija kopīpašuma sadale dzīvokļos, kuri savukārt tika sadalīti starp kopīpašniekiem atbilstoši likumam "Par dzīvokļa īpašumu".

Līdzēji vienlaicīgi vienojušies, ka nosacījums par nošķirtu nedalītu lietošanu un valdījumu attiecas arī uz zemi, kas atrodas zem ēkām atbilstoši ēku sadalei. 2000.gada 2.jūnija Nekustamā īpašuma sadales un apsaimniekošanas līgumā ietverti arī citi nosacījumi, kas ēkas ar litera

Nr.1 valdītājiem, no vienas puses, un ēku ar litera Nr.2 un litera 3 valdītājai, no otras puses, piešķir tiesības rīkoties pilnīgi autonomi, gan attiecībā uz iznomāšanu, izīrēšanu un pārbūvi, gan attiecībā uz augļiem un izdevumiem.

2000.gada 2.jūnija Nekustamā īpašuma sadales un apsaimniekošanas līgums zemesgrāmatas nekustamā īpašuma nodalījumā ierakstīts, pamatojoties uz zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2000.gada 14.augusta lēmumu.

[10.2] Senāts uzskata, ka noslēgtais līgums radīja tiesisko situāciju, kura atbilst likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.panta pirmajā daļā ietvertās normas sastāvam, kurā noteikts, ka dzīvokļa īpašums rodas, sadalot daudzdzīvokļu māju ar atsevišķu būves kadastra apzīmējumu dzīvokļa īpašumos (atsevišķais īpašums kopā ar kopīpašuma domājamo daļu) uz likuma, tiesas sprieduma, līguma vai testamenta pamata.

[11] Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.panta sestajā daļā ir noteikts, ka dzīvokļa īpašums ir nodibināts līdz ar dzīvokļa īpašnieka īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā.

Ar zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2001.gada 12.jūnija lēmumu katram dzīvokļa īpašumam atvērts savs nodalījums, par īpašnieku katram atsevišķajam dzīvoklim ierakstot attiecīgās personas atbilstoši 2000.gada 2.jūnija Nekustamā īpašuma sadales un apsaimniekošanas līgumam.

Ar šo, kā atzīst Senāts, tiesiski tika pabeigta īpašuma sadale dzīvokļu īpašumos un tie kļuva par patstāvīgiem objektiem, kas pilntiesīgi varēja kļūt par civiltiesiskās apgrozības priekšmetu.

Prasītāja nav apstrīdējusi šādu ierakstu pamatotību, bet, parakstot 2002.gada 12.marta Nekustamā īpašuma lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līgumu, apstiprinājusi, ka saskaņā ar zemesgrāmatu apliecībām viņai pieder dzīvokļa īpašumi, kas atrodas ēkā lit. 2 un lit. 3.

Lai gan minētajiem apstākļiem ir būtiska nozīme strīda pareizā izšķiršanā, tie apelācijas instances tiesas sprieduma motīvu daļā nav pieminēti.

[12] Vērtējot strīdus nekustamā īpašuma tiesisko statusu un nobeidzot savu secinājumu par to, ka konkrētajā gadījumā nav notikusi īpašuma reāla sadale Civillikuma 1074. un 1075.panta izpratnē un dzīvokļi nav kļuvuši par patstāvīgām lietām, apelācijas instances tiesa pēc būtības atzina, ka strīdus dzīvokļi nevar būt par civiltiesiskās apgrozības priekšmetu, kas vienlaicīgi nozīmē to, ka arī prasītāja, izejot no tiesas argumentiem, šādus objektus nevar tiesiski iegūt.

Senāts atzīst, ka Civillikuma 1074. un 1075.pantā ietvertās normas tiesa piemērojusi kļūdaini, jo radušais strīds bija jāizšķir, pamatojoties uz likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normām un Civillikuma normām to tiesisko attiecību noskaidrošanai, kas nav reglamentētas likumā "Par dzīvokļa īpašumu".

Senāts par nepamatotu atzīst arī apelācijas instances tiesas atsauci uz Civillikuma 1073.pantu, kas reglamentē nekustamā īpašuma kopīpašnieka tiesības uz atsavinātās daļas pirmpirkumu, jo konkrētajā gadījumā nav atsavināta kopīpašuma domājamā daļa, bet gan dzīvokļa īpašumi, kuriem zemesgrāmatā ir atvērti atsevišķi nodalījumi ar katram dzīvoklim individuālu kadastra numuru, – turklāt pati prasītāja savā prasības pieteikumā lūgusi atzīt viņai izpirkuma tiesību uz dzīvokļa īpašumiem, nevis kopīpašuma domājamām daļām.

Civillikuma 1067.panta zinātniskajos komentāros, atsaucoties tieši uz likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normām, cita starpā ir norādīts, ka (..) dzīvokļa īpašums ir patstāvīgs privāttiesiskās apgrozības priekšmets *(Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 253.lpp.)*.

[13] Tiesa ir norādījusi, ka "uz šo nekustamo īpašumu, kas jau tika nodibināts kā kopīpašums, nav piemērojami likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikumi, kas piešķir tiesības šajos namos dzīvojošiem īrniekiem un viņu ģimenes locekļiem privatizēt viņiem izīrētos dzīvokļus, tādā veidā nodibinot dzīvokļa īpašumu ar domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas un zemes". Lai gan spriedumā plašāk nav iztirzāta šīs atziņas būtība, no tās izsecināms tiesas uzskats, ka likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normas piemērojamas tikai uz tiem dzīvokļiem, kas iegūti īpašumā, pamatojoties uz likumu "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju".

Senāts šādu apelācijas instances tiesas secinājumu uzskata par nepareizu tālākminēto apsvērumu dēļ.

[13.1] Vadoties no likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 1.pantā sniegtā dzīvokļa īpašuma jēdziena, kur noteikts, ka dzīvokļa īpašums daudzdzīvokļu mājā, kurā dzīvokļi pieder vairākiem īpašniekiem, ir katra īpašnieka atsevišķais īpašums kopā ar attiecīgo kopīpašuma domājamo daļu, Senāts secina, ka šā likuma darbības sfēra neaprobežojas vien ar privatizētajiem dzīvokļiem daudzdzīvokļu mājās, bet attiecas uz dzīvokļiem jebkurā daudzdzīvokļu mājā, kas pieder vairākiem īpašniekiem. Šajā likumā nav atsauces uz to, ka tas regulētu tikai tās attiecības, kas izriet no likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" piemērošanas.

[13.2] To, ka likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normas attiecas arī uz konkrēto tiesisko strīdu, bez jau minētās šā likuma 24.panta pirmās daļas [10.2] apliecina arī 24.panta trešā daļa, kurā tiek reglamentēta situācija par tādas daudzdzīvokļu mājas sadali dzīvokļu īpašumos, kas atrodas uz mājas īpašniekam piederošās zemes. Ņemot vērā to, ka daudzdzīvokļu privatizējamās mājas ne vienmēr atradās uz tās īpašnieka – valsts vai pašvaldības zemes, minētā norma tādējādi ir attiecināma arī uz privātpersonu īpašumā esošajām daudzdzīvokļu mājām. Ja likumdevējs šo normu būtu vēlējies attiecināt tikai uz

privatizējamajiem dzīvokļiem, tad tajā būtu bijis jāietver iepriekš minētā norāde par zemes gabala piederību valstij vai pašvaldībai.

[14] Lai gan sprieduma motīvu daļas sākumā apelācijas instances tiesa ir analizējusi Civillikuma 1074. un 1075.panta normu un, pamatojoties uz Civillikuma 1067.pantu, atzinusi, ka strīdus dzīvokļi ir kopīpašums, tā vienlaicīgi par pareizu atzinusi pirmās instances tiesas secinājumu par to, ka konkrētajā gadījumā bija jāpiemēro likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas norma, kas nosaka dzīvokļa īpašnieka pirmpirkuma tiesības gadījumā, ja daudzdzīvokļu mājas īpašnieki šādu savu gribu ir iepriekš izteikuši sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā noteiktajā kārtībā.

Šī, Senāta vērtējumā, ir principiāla pretruna, jo Civillikuma 1074. un 1075.panta normu piemērošana tā, kā to ir traktējusi tiesa, konkrētajā gadījumā izslēdz likuma "Par dzīvokļa īpašumu" normu piemērošanu un otrādi.

[15] Konstatējot, ka pirmpirkuma tiesības ir bijušas pielīgtas 2002.gada 12.marta Nekustamā īpašuma lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līgumā, un, turpinot vērtēt tā nosacījumus un līguma 4.4.punktā ietverto, ka kopīpašnieki vienojušies par to, ka gadījumā, ja kāds no līdzējiem atsavina viņam īpašumā esošos dzīvokļa īpašumus (..), personai, kura nav kāda no līguma pusēm, līdzējiem ir pirmpirkuma tiesība, tiesa norādījusi, ka līgums ir nostiprināts zemesgrāmatā un ar tā noteikumiem varēja iepazīties arī strīdus dzīvokļa ieguvēja.

Lai gan nekāda tiesiska rakstura secinājumi konstatētā sakarā spriedumā nav izteikti, no tā izriet, ka pircējai bija saistoši trešo personu starpā noslēgtā līguma noteikumi.

[15.1] Pēc vispārīgā principa līgums saista tikai līdzējus un tas nav saistošs trešajām personām. Pati tiesa, rakstot, ka pircēja varēja iepazīties ar noslēgtā līguma noteikumiem, nenorāda, ka trešajai personai tas patiešām bija jādara uz tiesiska pamata.

No norādēm kasācijas sūdzībās un lietas materiāliem izriet, ka to dzīvokļu īpašumu, kas bija pirkuma līguma priekšmets, zemesgrāmatas nodalījumos nav nekādu atzīmju par iespējamiem apgrūtinājumiem, savukārt ieraksts nodalījumā Nr.(..), kas attiecas uz visu nekustamo īpašumu un fiksē tā sadali dzīvokļu īpašumos, vispārīgi norāda uz nekustamā īpašuma lietošanas kārtību, neizdalot nosacījumu par pirmpirkuma tiesībām.

[15.2] Senāts par pamatotu uzskata kasācijas sūdzībās norādīto uz Zemesgrāmatu likuma 31.pantu un Civillikuma 1382.pantu, kas paredz sekas, kādas iestājas, ja nekustamā īpašuma nodalījumā ierakstīti uz to attiecināmie tiesību nodrošinājumi un aprobežojumi. Tiesai, ja tā uzskatīja par nepieciešamu vērtēt 2002.gada 12.marta Nekustamā īpašuma lietošanas kārtības un apsaimniekošanas līguma nosacījumus,

bija jāvadās pēc minētajām likuma normām, taču šo normu analīzes saistībā ar konkrētajiem lietas apstākļiem spriedumā nav.

Tas, ka, izskatot lietu, tiesa piemērojusi tās materiālo tiesību normas, kuras nevajadzēja piemērot, un nav piemērojusi tās materiālo tiesību normas, kuras vajadzēja piemērot, rada šaubas par tiesas sprieduma tiesiskumu un pamatotību. Spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Apmierinot iesniegtās kasācijas sūdzības, to iesniedzējiem atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai atmaksājama iemaksātā drošības nauda.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 28.jūnija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.

Zvērināta advokāta E.Radziņa birojam un Inetai M. atmaksāt iemaksāto drošības naudu Ls 50 katram.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par kopīpašnieku izdevumu atlīdzību

Izdevumi Civillikuma 1071.panta izpratnē saprotami plašākā nozīmē, jo ietver ne tikai kopējās lietas saglabāšanas un uzturēšanas izdevumus, bet arī apsaimniekošanas, pārvaldīšanas, remonta un citus izdevumus, kas saistīti ar kopējo lietu. Ja kopīpašnieks ir sedzis izdevumus tādā apmērā, kas pārsniedz viņa domājamās daļas lielumam atbilstošo summu, viņam ir tiesības prasīt no pārējiem kopīpašniekiem samērīgu atlīdzību (Civillikuma 1071.pants).

Rīgā, 2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-39/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators O.Druks-Jaunzemis
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Reinvalda V. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.jūnija spriedumu Mairas Ā. prasībā pret Reinvaldu V. par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Maira Ā. 2001.gada 14.septembrī cēlusi prasību pret Reinvaldu V. par zaudējumu piedziņu, norādot, ka nekustamais īpašums Rīgā (..), kas sastāv no zemesgabala, uz kura atrodas viena divstāvu dzīvojamā ēka (liters Nr.1) un trīs saimniecības ēkas (liters Nr.2, Nr.3, Nr.4) ir viņas un atbildētāja Reinvalda V. kopīpašums, no kura katram pieder ½ domājamā daļa. Prasītāja norādījusi, ka atbildētājs nesedzot pusi no visiem izdevumiem, kas rodas saistībā ar kopīpašuma uzturēšanu, līdz ar ko nodara prasītājai zaudējumus.

Laikā no 1999.gada jūlija līdz 2001.gada augustam kopējā rēķinu summa par dabas gāzes patēriņu kopīpašumā bijusi Ls 1877,84, līdz ar ko atbildētājam būtu jāsedz puse no tās, t.i., Ls 938,92, taču atbildētājs esot norēķinājies par gāzi tikai daļēji, sedzot Ls 607,69. Tā kā atsevišķa gāzes skaitītāja atbildētājam neesot un norēķinu par gāzi ar piegādātāju veic prasītāja, tad prasītājas zaudējumi ir Ls 331,23.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 2001.gada 16.janvārī VAS "Latvenergo" Rīgas elektrotīkla inženieris, veicot pārbaudi Rīgā, (..), secinājis, ka atbildētājs ir nelikumīgi pieslēdzies prasītājas elektroenerģijas skaitītājam, tādējādi nemaksā par elektroenerģiju. Atbilstoši VAS "Latvenergo" metodikai aprēķinot nelikumīgi patērētās

enerģijas daudzumu, divu gadu laikā prasītājai nodarītie zaudējumu ir Ls 54,66.

Iesniegtajos prasības pieteikuma grozījumos norādīts, ka laika posmā no prasības iesniegšanas summa par gāzes patēriņu, ko atbildētājs nav atlīdzinājis prasītājai, ir palielinājusies. No 2001.gada 18.septembra līdz 2002.gada 18.martam maksa par gāzes patēriņu ir Ls 413,40, puse no tās ir Ls 206,70. Tā kā atbildētājs ir samaksājis tikai Ls 56,00, prasītājai zaudējumu summa palielinājusies par Ls 150,70.

2003.gada 15.jūlijā iesniegtajos prasības pieteikuma grozījumus norādīts, ka saskaņā ar 1996.gada 3.jūnija Rīgas gāzes apgādes rajona Nr.1 pārstāvja sastādīto aktu mājā santehnikas sistēma nav sadalīta pa dzīvokļiem, bet ir viena gāzes vada līnija un viens skaitītājs, kopējs siltā ūdens boilers un divi mājas apsildes katli, kas kopā apsilda visu māju. Līdz ar to nav iespējams nodalīt atsevišķi to gāzi, kas tiek izmantota mājas apkurei un ūdens sildīšanai, no tās, kas tiek izmantota sadzīves vajadzībām – ēdiena gatavošanai.

Tā kā mājā nav iespējams nodalīt atsevišķi dabas gāzes patēriņu, ko izmanto katrs no īpašniekiem mājas apsildīšanai, siltajam ūdenim un ēdiena gatavošanai, un starp īpašniekiem nav noslēgts nekustamā īpašuma lietošanas kārtības noteikšanas līgums, ņemot vērā, ka katram īpašniekam pieder ½ domājamā daļa no īpašuma, katram arī jāsedz puse no izdevumiem par dabas gāzi saskaņā ar skaitītāja rādījumiem.

Laika posmā no 1996.gada jūlija līdz 2002.gada 18.martam kopējā rēķinu summa par dabas gāzes patēriņu bijusi Ls 2291,24, attiecīgi katram īpašniekam būtu jāmaksā Ls 1145,62, bet atbildētājs ir samaksājis tikai Ls 663,69, tātad par Ls 481,93 mazāk.

Prasītāja uzskata, ka atbildētāja rīcība ir pretrunā ar Civillikuma 1071.pantu. Lūdz tiesu piedzīt no atbildētāja zaudējumus, kas radušies, atbildētājam nepilnīgi samaksājot izdevumus par dabas gāzes lietošanu Ls 481,93 un par elektroenerģiju Ls 54,66 apmērā. Prasība pamatota uz Civillikuma 1068., 1069., 1071., 1770., 1773., 1775., 1779. pantu.

Paskaidrojumos Reinvalds V. prasību neatzīst, norāda, ka komunālo pakalpojumu maksas apmērs tiek aprēķināts, vadoties no šo pakalpojumu izmantojošo cilvēku skaita, t.i., prasītājas ģimenē – trīs cilvēki, atbildētāja ģimenē līdz 1999.gada augustam – divi cilvēki, pēc tam viens cilvēks. No cilvēku skaita atbildētājs proporcionāli esot veicis ikmēneša maksājumus par gāzi, izņemot abonēšanas maksu, kas tiek apmaksāta kā puse no noteiktās summas. Samaksu atbildētājs veicis ar pasta pārvedumu. Turklāt laikā no 1999.gada 1.maija līdz 1.oktobrim atbildētāja ģimene dzīvojusi laukos un tāpēc komunālie pakalpojumi nav saņemti.

Prasītāja 1999.gada novembrī informējusi atbildētāju, ka vidējā mēneša maksa palielināta līdz Ls 28,97, vadoties no šīs summas un pēc iepriekšminētā aprēķina, atbildētājs ar pasta pārvedumu veicis samaksu

prasītājai par gāzi. Tā kā 2000.gadā prasītāja atbildētāju par faktisko patēriņu neesot informējusi, atbildētājs samaksu veicis iepriekšējā apmērā.

Turklāt norāda, ka prasītājas pārstāvis veicis dažādas elektrotīkla pārbūves, nesaskaņodams projektu, līdz ar ko pagraba apgaismojums tika atslēgts no atbildētāja skaitītāja un pieslēgts prasītājas skaitītājam. Uz atbildētāja iebildumiem un lūgumu pārslēgt pagraba apgaismojumu atpakaļ pie atbildētāja skaitītāja, prasītāja izsaukusi VAS "Latvenergo" pārstāvi, un uz atbildētāja vārda tika sastādīts akts par nelikumīgas pieslēgšanās faktu.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2005.gada 21.marta spriedumu Mairas Ā. prasība pret Reinvaldu V. par zaudējumu piedziņu apmierināta un no Reinvalda V. piedzīti zaudējumi Ls 536,59 un tiesāšanās izdevumi Ls 53,66, kopā Ls 590,25.

Izskatījusi lietu sakarā ar Reinvalda V. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 5.jūnija spriedumu prasību apmierinājusi. No Reinvalda V. par labu Mairai Ā. piedzīti zaudējumi Ls 1883,03, valsts nodevas Ls 53,66, kā arī tiesas izdevumi Ls 158,66.

Apelācijas instances tiesa, pretēji Reivalda V. apgalvojumiem, konstatējusi, ka starp īpašniekiem nav noslēgts kopīpašuma lietošanas kārtības līgums. Zemesgrāmatā reģistrētas pušu īpašuma tiesības katram uz ½ domājamo daļu.

Atsaucoties uz Civillikuma 1071.pantu, tiesa atzinusi, ka kopīpašniekiem samērīgi ar viņiem piederošajām nekustamā īpašuma domājamām daļām jāsedz arī kopīpašuma ekspluatācijas izdevumi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka prasītāja ir norēķinājusies ar a/s "Latvijas Gāze" par patērēto gāzi kopā ar abonēšanas maksu (par laika periodu no 1996.gada jūlija līdz 2002.gada 18.martam), samaksādama Ls 2291,24, bet atbildētājs ir atlīdzinājis prasītājai izdevumus par patērēto gāzi minētajā laika posmā Ls 663,69 apmērā.

Kasācijas sūdzībā Reinvalds V., atsaucoties uz to, ka tiesa nav piemērojusi Ministru kabineta noteikumu Nr.133 "Kārtība, kādā dzīvokļa īrnieki un izīrētājs norēķinās ar pakalpojumu sniedzēju par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu" 7.punktu, kā arī to, ka lieta tiesā tikusi izskatīta bez atbildētāja un viņa pārstāvja, lūdzis spriedumu atcelt un noraidīt prasību.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucies uz Civillikuma 1656.pantu, norādīdams, ka parādnieks nav nokavējis, ja nokavējuma iemesls ir bijis viņa pamatotas šaubas vai nu vispār par to saistību, kuras izpildīšanu no viņa prasa, vai par tās apmēru.

Turklāt, kā norādīts kasācijas sūdzībā, starp pusēm esot bijusi vienošanās par citādu maksāšanas kārtību, ko tiesa neesot ņēmusi vērā.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Apelācijas instances tiesa spriedumu pamatojusi ar Civillikuma 1071.pantu, konstatēdama, ka Maira Ā. un Reinvalds V. ir nekustamā īpašuma Rīgā, (..) kopīpašnieki, kuru starpā nav vienošanās par nastu, apgrūtinājumu un izdevumu citādu sadalījumu kopīpašnieku starpā.

Saskaņā ar Civillikuma 1071.pantu katram īpašniekam atbilstoši viņa domājamās daļas lielumam jānes visas uz kopējo lietu gulošās nastas, apgrūtinājumi un lietas uzturēšanai vajadzīgie izdevumi.

Izdevumi Civillikuma 1071.panta izpratnē saprotami plašākā nozīmē, jo ietver ne tikai kopējas lietas saglabāšanas un uzturēšanas izdevumus, bet arī apsaimniekošanas, pārvaldīšanas, remonta un citus izdevumus, kas saistīti ar kopējo lietu. Minētais likums regulē kopīpašnieku savstarpējās attiecības. Tāpēc, ja kopīpašnieks ir sedzis izdevumus tādā apmērā, kas pārsniedz viņa domājamās daļas lielumam atbilstošo summu, viņam ir tiesība prasīt no pārējiem kopīpašniekiem samērīgu atlīdzību.

Apelācijas instances tiesa pamatoti noraidījusi atbildētāja izteiktos iebildumus attiecībā par vienošanos maksāt izdevums par patērēto gāzi pēc cita principa, jo tādi pierādījumi nav iesniegti, bet lietas materiālos esošais izraksts no zemesgrāmatas apstiprina, ka Maira Ā. un Reinvalds V. ir nekustamā īpašuma kopīpašnieki vienādās daļās. No zemesgrāmatu izraksta redzams, ka kopīpašums nav sadalīts.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucies uz Ministru kabineta Noteikumiem Nr.133, kas izdoti saskaņā ar likumu "Par dzīvojamo telpu īri", taču minētie Noteikumi nosaka kārtību, kādā dzīvokļa īrnieks un izīrētājs vienojas ar pakalpojumu sniedzēju, bet neparedz norēķinu kārtību starp kopīpašniekiem.

Apelācijas instances tiesa pamatoti noraidījusi atbildētāja iebildumus, ka samaksa par gāzi veicama atbilstoši patērētāju skaitam, jo ir konstatējusi, ka māja nav sadalīta atsevišķos dzīvokļos. Tāpat nav iespējams precīzi nodalīt gāzes patēriņu, kas tiek izlietots telpu apkurināšanai, ūdens uzsildīšanai vai ēdiena gatavošanai, un kādu daļu no tā izlieto katrs no kopīpašniekiem.

Senāts noraida kasācijas sūdzībā izteikto pārmetumu tiesai par Civillikuma 1657.panta nepiemērošanu, jo minētā likuma norma uz konkrēto strīdu nav attiecināma.

Civillikuma 1657.pants paredz, ka tiesa var parādnieku atsvabināt no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām arī citos gadījumos, kad viņu nevar vainot ne uzmanības trūkumā, ne vispār vieglprātībā vai nolaidībā, vai kad izpildīšana nav notikusi nepārvaramas varas dēļ, bet kasācijas sūdzības autors nav norādījis ne uz vienu no apstākļiem, kuru dēļ tiesa varētu šo normu piemērot.

Nepamatota ir kasācijas sūdzības autora norāde, ka lieta izskatīta bez viņa piedalīšanās tiesas sēdē un tāpēc ierobežotas viņa procesuālās tiesības. No lietas materiāliem redzams, ka lietas izskatīšana pēc prasītāja lūguma atlikta trīs reizes. Tajā pašā laikā prasītājs ir pilnvarojis I. A. pārstāvēt viņa intereses tiesā, kurai par tiesas sēdi paziņots. Aicinot uz tiesas sēdi prasītāja pilnvaroto pārstāvi, tiesa garantējusi viņa tiesību realizāciju.

Ievērojot teikto, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa nav pārkāpusi materiālās un procesuālās tiesību normas, tās spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, Reinvalda V. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par kopvaldītāja tiesību aizskārumu

1. Saskaņā ar Civillikuma 878.panta otrajā daļā ietverto tiesību normu vairākas personas var valdīt kopīgi vienu un to pašu lietu tā, ka katra no viņām, šo lietu nesadalot, valda tās domājamo daļu (Civillikuma 878.pants).

2. Tāpat kā katrs īpašnieks var aizstāvēt savu īpašumu, arī katram valdītājam piešķirta tiesība aizstāvēt savu valdījumu no ikviena ierobežojuma vai traucējuma un cita starpā valdītājs var prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam nodarīti ar valdījuma traucējumu (Civillikuma 913.–915.pants, 1036., 1040.pants).

3. Viena zemes kopvaldītāja patvarīga rīcība, veicot nelikumīgu augošu koku izciršanu bez saskaņošanas ar otru zemes kopvaldītāju, kvalificējama kā valdījuma aizskārums, t.i., kopvaldītāja tiesību aizskārums iegūt labumu no meža, kas atrodas uz abu kopvaldītāju lietošanā esošās zemes (meža) (Civillikuma 1775., 1779.pants).

Rīgā, 2008.gada 6.februārī Lieta Nr. SKC-59/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senators O.Druks-Jaunzemis,

piedaloties atbildētājai Gaidai V.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar atbildētājas Gaidas V. kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.augusta spriedumu Jāņa Ķ. prasībā pret Gaidu V. par zaudējumu un likumisko procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

2006.gada 23.novembrī Jānis Ķ. cēlis tiesā prasību pret Gaidu V. par zaudējumu un likumisko procentu kopā Ls 595,21 piedziņu, norādīdams, ka ar Valmieras pagasta 1994.gada 11.marta padomes lēmumu viņam – prasītājam –, Gaidai V. un I.Z. lietošanā piešķirta zeme 85,5 ha platībā zemnieku saimniecības (..) izveidošanai. Ar Valmieras pagasta padomes 1996.gada 30.maija lēmumu minētās saimniecības zemes kopplatība precizēta, nosakot to 82,9 ha. 1996.gada 30.septembrī I.Z. atteikusies no viņai lietošanā piešķirtās zemes par labu Gaidai V. un Jānim Ķ.

Lai gan nekāda vienošanās par kopīpašumā esošās zemes, tostarp meža, lietošanas kārtību vai reālu sadali nav noslēgta, atbildētāja

2006.gada 16.jūnijā bez prasītāja piekrišanas, neizņemot ciršanas apliecinājumu, patvaļīgi nocirtusi 19 priedes un 5 egles ar kopējo koksnes krāju 45,7 m^3. Par minēto pārkāpumu Valmieras virsmežniecības Valmieras mežniecības mežsargs sastādījis administratīvā pārkāpuma protokolu, nosakot Gaidai V. administratīvo sodu Ls 50 apmērā. Tā kā saskaņā ar Valmieras mežniecības 2006.gada 21.augustā veikto cirsmas novērtējumu nelikumīgi izstrādāto cirsmu vērtība ir Ls 1159,72, atbildētājai jāatlīdzina viņam zaudējumi Ls 579,86 apmērā, kas ir puse no visas cirsmas vērtības. Tāpat atbildētājai jāmaksā likumiskie procenti par svešas naudas lietojumu, sākot ar 2006.gada 16.jūniju, kad konstatēts meža nelikumīgas izciršanas fakts.

Prasība pamatota ar Civillikuma 914., 915., 1068., 1069., 1635., 1641., 1759., 1765., 1771., 1772., 1775., 1778., 1779., 1784., 1792.pantu.

Ar Valmieras rajona tiesas spriedumu prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Jāņa Ķ. iesniegto apelācijas sūdzību, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 24.augustā nosprieda piedzīt no Gaidas V. par labu Jānim Ķ. zaudējumus Ls 304,80 un likumiskos procentus par laika posmu no 2006.gada 16.jūnija līdz 2006.gada 23.novembrim Ls 8,07, kopā Ls 312,87, atzīstot Jānim Ķ. tiesības saņemt likumiskos procentus pēc likmes 6% gadā no nodarīto zaudējumu summas Ls 304,80 par laika posmu no 2006.gada 23.novembra līdz tiesas sprieduma faktiskai izpildei.

Konstatējusi, ka zemesgabals (..) un tajā esošās meža platības uz 2006.gada 16.jūniju bija abu pušu tiesiskā valdījumā, Civillietu tiesas kolēģija, atsaucoties uz Civillikuma 878., 1770.pantu, likuma "Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" 27.pantu, secināja, ka prasītājs ir pierādījis Gaidas V., kura patvarīgi veikusi koku ciršanu, vainojamību zaudējumu nodarīšanā.

Norādījusi, ka lietā nav iegūti pierādījumu tam, ka puses būtu vienojušās par kopīpašumā nodotās zemes lietošanas kārtību, apelācijas instances tiesa atzina, ka atbilstoši Civillikuma 914., 915., 1635.pantam atbildētājai ir pienākums segt Jānim Ķ. nodarītos zaudējumus, t.i., pusi no izcirstās koksnes vērtības.

Atsaucoties uz lietā iesniegtajiem aprēķiniem, Civillietu tiesas kolēģija secināja, ka pavisam nelikumīgi izcirstas 16 priedes un 7 egles ar kopējo krāju 26,49 m^3, kuru vērtība kopā ir Ls 609,59, no kuras prasītāja labā piedzenama puse.

Kā nepamatotu Civillietu tiesas kolēģija noraidīja atbildētājas atsaukšanos uz Meža likuma 50.pantu, kā arī 2003.gada 29.aprīļa Ministru kabineta noteikumiem Nr.228 "Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība", norādīdama, ka minētās tiesību normas strīdus attiecības neregulē. Tāpat tiesa secināja, ka minētā strīda izskatīšanā

nav piemērojams Civillikuma 1776.pants, jo lietā nav iegūti pierādījumi tam, ka prasītājs būtu varējis novērst meža izciršanu, vai ka zaudējumi būtu radušies Jāņa Ķ. bezdarbības vai vainojamas rīcības dēļ.

Atsaucoties uz Civillikuma 1753., 1765.pantu, 1759.panta 2.punktu, apelācijas instances tiesa atzina, ka ir pamats likumisko procentu piedziņai no atbildētājas par periodu no 2006.gada 16.jūnija līdz sprieduma faktiskai izpildei.

Gaida V. iesniegusi kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.augusta spriedumu, kurā atsaucoties uz nepareizu materiālo tiesību normu piemērošanu un iztulkošanu, lūgusi tiesa spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka Civillietu tiesas kolēģija, taisot spriedumu, nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1779.pantu, kā arī nepareizi tulkojusi Meža likuma 50.pantu un 2003.gada 29.aprīļa Ministru kabineta noteikumus Nr.228 "Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība", jo vispār nav devusi juridisku novērtējumu tam, ka 2006.gada 16.jūnija administratīvā pārkāpuma protokolā atzīts, ka mežam vai kādai citai personai zaudējumi nav nodarīti.

Turklāt, atzīstot, ka konkrētajā gadījumā nav piemērojami Civillikuma 1776.panta noteikumi, tiesa nepamatoti atstājusi bez ievērības apstākli, ka prasītājs, zinādams par koku ciršanas darbiem, ilgstošā laika posmā nav pret tiem iebildis.

Tiesa nepareizi iztulkojusi arī Civillikuma 912., 915.pantu, jo koku ciršanas brīdī ne prasītāja, ne viņas īpašuma tiesības zemesgrāmatās nebija nostiprinātas, līdz ar ko pusēm bija saistoša ar Valmieras rajona Valmieras pagasta 1992.gada 28.janvāra lēmumu par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā noteiktā zemes lietošanas kārtība.

Paskaidrojumos Jāņa Ķ. pārstāve advokāte E.Kaužēna paudusi viedokli, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs, bet kasācijas sūdzība kā nepamatota ir noraidāma.

Konstatējis, ka prasītājam Jānim Ķ. par kasācijas instances tiesas sēdi pienācīgi paziņots, Senāts atzīst par iespējamu lietu izskatīt minētā procesa dalībnieka prombūtnē.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas norādīti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts šādu apsvērumu dēļ.

Saskaņā ar Civillikuma 878.panta otrajā daļā ietverto tiesību normu vairākas personas var valdīt kopīgi vienu un to pašu lietu tā, ka katra no viņām, šo lietu nesadalot, valda tās domājamo daļu.

Atsaucoties uz vienošanās starp pusēm par viņu lietošanā ar attiecīgiem pašvaldības lēmumiem nodotā (..) zemes īpašuma lietošanas kārtību vai sadali neesamību, Civillietu tiesas kolēģija pamatoti atzinusi, ka Jānis Ķ. un Gaida V. ir norādītā īpašuma tiesīgi kopvaldītāji, t.i., pastāv Civillikuma 878.panta otrajā daļā paredzētā tiesiskā situācija.

Tāpat kā katrs īpašnieks var aizstāvēt savu īpašumu (Civillikuma 1036., 1040.pants), arī katram valdītājam piešķirta tiesība aizstāvēt savu valdījumu no ikviena ierobežojuma vai traucējuma (Civillikuma 913., 914.pants) un cita starpā valdītājs var prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam nodarīti ar valdījuma traucējumu (Civillikuma 915.pants).

Apelācijas instances tiesa atbildētājas patvarīgo rīcību, veicot nelikumīgu augošu koku izciršanu bez saskaņošanas ar zemes kopvaldītāju, kvalificējusi kā no tiesiska valdījuma izrietošas prasītāja tiesības iegūt labumu no meža, kas atrodas uz pušu lietošanā esošās zemes, aizskārumu. Senātam nav pamata apšaubīt minētā tiesas secinājuma pareizību, jo tas atbilst tiesiska valdījuma aizsardzības principam, kā arī Civillikuma 1635.pantam, ar kuru saskaņā katrs tiesību aizskārums, t.i., katra pati par sevi neatļauta darbība dod tam, kam tā kaitējusi, tiesības prasīt apmierinājumu no aizskārēja tiktāl, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Tā kā kopīgs lietas valdījums piešķir valdītājiem vienādas tiesības (t.sk. izmantot zemes derīgās īpašības), Civillietu tiesas kolēģija viena kopvaldītāja patvarīgu rīcību ar kopvaldījuma priekšmetu pamatoti pielīdzinājusi otra kopvaldītāja valdījuma traucējumam. Turklāt apstāklis, ka mežizstrādes laikā Gaida V. bija (..) īpašuma kopvaldītāja, neizslēdz viņas civiltiesisko atbildību – prasītājam nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas pienākumu.

Ievērojot iepriekš izklāstītos argumentus, Senāts nevar piekrist kasācijas sūdzības motīviem, kuros apstrīdēta Civillikuma 912., 915.panta iztulkošanas pareizība.

Senāts pretēji kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim uzskata, ka, konstatēdama visus Civillikuma 1775.pantā noteiktos priekšnosacījumus (atbildētājas prettiesiskā rīcība, viņas vainojamība, zaudējumu esamība, kā arī cēloniskais sakars starp prettiesisku rīcību un zaudējumiem), apelācijas instances tiesa pamatoti piemērojusi šā likuma 1779.pantu.

Par kļūdainiem atzīstami atbildētājas motīvi, kuros norādīts, ka šķērslis Civillikuma 1779.panta piemērošanai ir 2006.gada 16.jūnija sastādītajā administratīvā pārkāpuma protokolā fiksētais – "mežam zaudējumi nav nodarīti" un Meža likuma 50.panta, kā arī Ministru kabineta noteikumu Nr.228 "Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība" normas, jo minētajos normatīvajos aktos reglamentēta personas atbildība par mežam nodarītajiem zaudējumiem un paredzēti priekšnoteikumi mežam kā dabas videi nodarīto – līdz ar to valsts ienākumos piedzenamo zaudējumu aprēķināšanas kārtība, nevis

regulētas pušu kā privāto tiesību subjektu savstarpējās attiecības. Šajā sakarā apelācijas instances tiesa pamatoti secinājusi, ka minētie normatīvie akti, uz kuriem atsaukusies Gaida V., strīdus tiesiskās attiecības neregulē.

Nevar būt iemesls sprieduma atcelšanai norāde kasācijas sūdzībā uz atbildētājas ieskatā nepamatotu tiesas atteikšanos piemērot Civillikuma 1776.pantu, ar kuru ierobežota cietušā tiesība prasīt atlīdzību, ja viņš pats varējis zaudējumus novērst, ievērojot pienācīgu rūpību (..). Kā redzams no sprieduma motīvu daļas, apelācijas instances tiesa minētos Gaidas V. iebildumus pret prasību ir vērtējusi un, atsaucoties uz pierādījumu, kas apstiprinātu šos apgalvojumus, neesamību, nākusi pie secinājuma, ka nav konstatējams pamats atbildētājas atbrīvošanai no prasītājam nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas pienākuma. Tādējādi kasācijas sūdzībā faktiski apstrīdēts Civillietu tiesas kolēģijas atzinums, kas balstīts uz pierādījumu novērtējumu, un kā tāds tas nevar būt apspriešanas priekšmets kasācijas instances tiesā, jo Civilprocesa likuma 450.panta trešās daļas izpratnē pierādījumu pārvērtēšana neietilpst Senāta kompetencē.

Rezumējot minētos apsvērumus, Senāts secina, ka, izšķirdama strīdu, apelācijas instances tiesa materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi pareizi, tādēļ kasācijas sūdzība noraidāma kā nepamatota.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.augusta spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētājas Gaidas V. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par blakus lietas piederuma tiesiskā rakstura noskaidrošanu

Saskaņā ar Civillikuma 857.pantu blakus lieta iegūst piederuma raksturu, ja tās uzdevums ir kalpot galvenajai lietai un tā ir pastāvīgi ar to saistīta, un atbilst šim uzdevumam ar savām dabiskām īpašībām. Tādējādi, lai kāda manta vai priekšmets iegūtu piederuma raksturu, jākonstatē, ka tās uzdevums ir kalpot galvenajai lietai, ka tai ir pastāvīga saistība ar galveno lietu un atbilstība šim uzdevumam (Civillikuma 857.pants).

2008.gada 19.martā Lieta Nr. SKC-123/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties atbildētāja pārstāvim I.Kvantam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar atbildētāja Jāņa K. kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 18.septembra spriedumu Aivara R. prasībā pret Jāni K. par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

2007.gada 19.aprīlī Aivars R. cēlis tiesā prasību pret Jāni K. par zaudējumu Ls 100 piedziņu, norādīdams, ka 2006.gada 20.aprīlī, apsekodams sev piederošo nekustamo īpašumu (..) (..) pagastā, Madonas rajonā, konstatējis, ka no tā patvarīgi aizvesta kravas kaste – piekabe. Uzsācis pazudušās piekabes meklēšanu, viņš atklājis, ka tā atrodas SIA "STARS-93" (pirms pārreģistrācijas Komercreģistrā kooperatīvā sabiedrība "STARS") teritorijā ar caurdurtu sānu malu.

2003.gada 29.decembrī starp Aivaru R. un kooperatīvo sabiedrību "STARS", kuru pie darījuma slēgšanas uz pilnvaras pamata pārstāvējis Jānis K., noslēgts nekustamā īpašuma kadastra Nr.(..), kas sastāv no zemesgabala 0,099 ha platībā, uz kura izvietota garāža-šķūnis ar apbūves laukumu 217,32 m^2 un nekustamā īpašuma kadastra Nr.(..), kas sastāv no zemesgabala 0,20 ha platībā, uz kura izvietotas mehāniskās darbnīcas ar apbūves laukumu 335,20 m^2, līdz ar citiem šīs nekustamās mantas piederumiem, tiesībām, apgrūtinājumiem un pienākumiem pirkuma līgums. Tā kā līguma slēgšanas brīdī Jānis K. par mantu, kas atradusies minētajā īpašumā, nekādas atrunas nav izteicis, minēto piekabi viņš – prasītājs – uzskatījis par pamestu un valdījis vairāk

nekā divus gadus, rīkodamies ar to kā ar savu īpašumu. Tādēļ Jāņa K. rīcība, prettiesiski pārvietojot to no Aivaram R. piederošā zemesgabala uz SIA "STARS-93" teritoriju, radījusi viņam zaudējumus Ls 100.

Prasība pamatota ar Civillikuma 916., 998., 999., 1779.pantu.

Ar Madonas rajona tiesas 2007.gada 31.maija spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Izskatījusi lietu sakarā ar Jāņa K. iesniegto apelācijas sūdzību un Aivara R. iesniegto pretapelācijas sūdzību, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 18.septembrī nosprieda piedzīt no Jāņa K. par labu Aivaram R. zaudējumus Ls 54, bet pārējā daļā prasību noraidīt.

Konstatējusi, ka pirmās instances tiesa atbilstoši Civilprocesa likuma 181.panta noteikumiem, apskatot Aivaram R. piederošo zemesgabalu dabā un salīdzinot to ar lietā iesniegtajām fotogrāfijām, secinājusi, ka strīdus piekabe atradusies nekustamā īpašuma (..) (..) pagastā, Madonas rajonā teritorijā, kā arī novērtējusi 2007.gada 31.maija Madonas rajona tiesas sēdē V.K. sniegtās liecības, Civillietu tiesas kolēģija kā nepamatotus noraidīja atbildētāja apgalvojumus, ka strīdus priekšmets pirms tā pārvietošanas atradies nevis Aivara R., bet gan uz atbildētājam piederošā zemesgabala.

Tāpat norādījusi, ka Jānis K. nav apstrīdējis prasītāja izvirzītos argumentus, ka pie nekustamā īpašuma (..) (..) pagastā, Madonas rajonā pirkuma līguma slēgšanas un nekustamā īpašuma apskates dabā atbildētājs ne mutiski, ne rakstiski nav informējis, ka manta neietilpst pirkuma priekšmetā, jo tā pieder kādai citai personai, apelācijas instances tiesa atzina, ka Aivaram R. bija pamats secināt, ka mantu viņš iegādājies reizē ar nekustamo īpašumu.

Atsaucoties uz Civillikuma 1635.panta pirmo daļu, 1773., 1779., 1792.pantu, kā arī to, ka strīdus piekabi bez prasītāja atļaujas aizvedis un metāllūžņos pārdevis Jānis K., tiesa secināja, ka no atbildētāja par labu prasītājam piedzenami zaudējumi Ls 54, t.i., 2006.gada aprīlī noteiktā metāllūžņu uzpirkšanas cena par tonnu, kas sareizināta ar objekta svaru.

Kasācijas sūdzībā Jānis K., atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdzis tiesas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Sūdzība motivēta ar to, ka tiesa, vērtējot 2003.gada 29.decembra nekustamā īpašuma (..) (..) pagastā, Madonas rajonā pirkuma līguma saturu, nepamatoti atzinusi, ka prasītājs Aivars R. līdz ar minēto nekustamo īpašumu iegādājies arī strīdus piekabi. Tā kā minētā manta nav uzskatāma par nekustamā īpašuma piederumu Civillikuma 850., 857.panta izpratnē, savukārt pušu noslēgtais pirkuma līgums nesatur nosacījumus, kas norādītu, ka minētā piekabe pēc līguma noslēgšanas

pāriet pircēja īpašumā, apelācijas instances tiesa, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, nav piemērojusi Civillikuma 1504., 1505.pantu, kas bija jāpiemēro.

Turklāt, atzīstot, ka strīdus objekts ietilpa 2003.gada 29.decembra minētā nekustamā īpašuma pirkuma līguma priekšmetā, Civillietu tiesas kolēģija, taisot spriedumu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 104.panta otro daļu, 189.panta trešo daļu, kā arī savas kompetences robežas un sprieduma taisīšanas pamatus, kādi noteikti Civilprocesa likuma ietvertajās normās (tā sūdzības tekstā), jo nav ņēmusi vērā, ka Aivars R. Iūdzis atzīt, ka minēto lietu ieguvis nevis uz pirkuma līguma pamata, bet gan tādēļ, ka strīdus piekabe nonākusi viņa valdījumā un īpašumā ar ieilgumu.

Paskaidrojumos sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību Aivars R. paudis viedokli, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs un pamatots, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Ņemot vērā, ka prasītājam par lietas izskatīšanu pienācīgi paziņots, Senāts nolēma lietu izskatīt viņa prombūtnē, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 468.pantā.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai šādu apsvērumu dēļ.

Tiesa, apmierinot prasību atzinusi, ka prasītājs strīdus mantu iegādājies līdz ar nekustamo īpašumu un tādēļ atbildētājs, nododams to metāllūžņos bez īpašnieka atļaujas, rīkojies prettiesiski un nodarījis zaudējumus Aivaram R.

Senāts, piekrītot kasācijas sūdzībā izklāstītajiem argumentiem, uzskata, ka šādu tiesas secinājumu nevar atzīt par pamatotu, jo tas izdarīts, kļūdaini interpretējot nekustamā īpašuma pirkuma līguma, kas noslēgts starp prasītāju un SIA "STARS-93", 1.punktu un neievērojot Civillikuma trešās daļas 2.apakšnodaļas tiesību normās ietverto galvenās lietas, blakus lietas tiesisko regulējumu.

No iepriekš minētā pirkuma līguma 1.punkta formulējama izriet, ka darījuma dalībnieki pirkuma priekšmetu apzīmējuši skaidri un konkrēti, proti, Aivaram R. atsavināti divi zemesgabali ar būvēm līdz ar citiem nekustamās mantas piederumiem, tiesībām un pienākumiem (l. 22.l.).

Atzīstot, ka strīdus kustamā manta – automašīnas piekabe – ietilpst minētā līguma priekšmetā, Civillietu tiesas kolēģija faktiski piešķīrusi šai mantai, kā patstāvīgam īpašuma priekšmetam, nekustamā īpašuma piederuma tiesisko statusu, kas ir pretrunā Civillikuma 857.pantam, ar kuru saskaņā blakus lieta iegūst piederuma raksturu, ja viņas uzdevums

ir kalpot galvenajai lietai un viņa ir pastāvīgi ar to saistīta un atbilst šim uzdevumam ar savām dabiskām īpašībām. Tādējādi, lai kāda manta vai priekšmets iegūtu piederuma raksturu, jākonstatē tās uzdevums kalpot galvenajai lietai, pastāvīga saistība ar to un atbilstība šim uzdevumam ar savām dabiskām īpašībām. Šādas pazīmes strīdus objekta atzīšanai par nekustamā īpašuma piederumu nav saskatāmas, kas savukārt izslēdz pamatu nekustamā īpašuma pirkuma līguma 1.punktā atrunāto pirkuma priekšmetu saistīt ar minēto kustamo mantu.

Apstāklim, ka strīdus objekts pēc pirkuma līguma noslēgšanas atradies uz prasītājam piederošās zemes, uz ko norādīts spriedumā, nav juridiskas nozīmes, jo kustamas mantas atrašanās uz atsavinātā zemesgabala nepadara to par nekustamā īpašuma piederumu.

Tas, ka strīdus manta neietilpa pirkuma līguma priekšmetā, nepārprotami izriet arī no Aivara R. prasības pamatojuma, kurā prasītājs šo automašīnas kravas kasti – piekabi – kvalificējis kā pamestu bezsaimnieka mantu, kuru īpašumā viņš ieguvis ar ieilgumu, pamatojoties uz Civillikuma 998., 999.pantu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts secina, ka tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Tā kā apelācijas instances tiesas spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu kasācijas sūdzības iesniedzējam atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 18.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Jānim K. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit). Spriedums nav pārsūdzams.

Par ostu pārvalžu tiesībām rīkoties ar ostu teritorijā iekļauto valsts zemi

1. Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts nosaka ostu pārvalžu tiesības rīkoties ar ostu teritorijā iekļauto zemi arī pirms īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā, tomēr ierobežo tās rīcību, attiecinot šīs tiesības tikai uz to valdījumā nodoto zemi (Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts).

2. Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts saista ostu pārvalžu tiesības rīkoties ar to valdījumā esošu zemi, taču neregulē no valdījuma izrietošās attiecības. Risinot jautājumus, kas saistīti ar strīdus zemesgabala valdījumu, tā iegūšanu, turpināšanos un izbeigšanos, jāievēro Civillikuma normas, kas regulē šīs attiecības (likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešā daļa).

2008.gada 4.jūnijā Lieta Nr. SKC-132/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā paplašinātā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Saulīte
senators A.Laviņš
senatore I.Garda
senatore R.Zaķe
senatore E.Vernuša
senators K.Torgāns,

piedaloties Rīgas brīvostas pārvaldes pārstāvim zvērinātam advokātam M.Supem un SIA "Step 2" pārstāvim zvērinātam advokātam G.Ivankinam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar atbildētāja SIA "Step 2" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.oktobra spriedumu Rīgas brīvostas pārvaldes prasībā pret SIA "Step 2" un VAS "Valsts nekustamie īpašumi" par zemes nomas līguma atzīšanu par spēkā neesošu un ieraksta dzēšanu zemesgrāmatā.

Aprakstošā daļa

Rīgas brīvostas pārvalde cēlusi tiesā prasību pret SIA "Step 2" un VAS "Valsts nekustamie īpašumi" par 1998.gada 10.novembrī noslēgtā nomas līguma Nr.22-Z par zemesgabalu Rīgā, (..) (kadastra Nr.(..))

nomu atzīšanu par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža un ieraksta dzēšanu attiecīgajā Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā. Vēlāk prasītājs rakstveidā grozījis prasījuma pirmo punktu, lūdzot atzīt par spēkā neesošu minēto nomas līgumu ar brīdi, kad minētais zemesgabals tika nodots prasītāja valdījumā, t.i., ar 2005.gada 26. jūliju.

Prasībā norādīts, ka ar Rīgas domes 1992.gada 13.novembra lēmumu Nr.28 "Par Rīgas ostas robežu" strīdus zemesgabals iekļauts Rīgas brīvostas teritorijā.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 1994.gada 11.janvāra noteikumu Nr.32 "Par valsts nekustamā īpašuma reģistrāciju un izmantošanu līdz īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatā" 4.punktu valstij piederošais nekustamais īpašums, ko aizņem sakaru un transporta komunikācijas, bija nostiprināmas uz valsts vārda Satiksmes ministrijas personā.

1994.gada 27.maijā īpašuma tiesības uz minēto zemesgabalu Rīgas pilsētas zemesgrāmatā nostiprinātas Latvijas valstij Finanšu ministrijas personā.

Saskaņā ar Finanšu ministrijas 1994.gada 26.oktobra pavēli Nr.354 zemesgabals Rīgā, (..) nodots valdījumā Valsts īpašuma fonda Nekustamā īpašuma departamentam.

Savukārt 1995.gada 5.oktobrī Satiksmes ministrija saskaņā ar Likuma par ostām 4.pantu izdevusi pavēli Nr.121, ar kuru Rīgas ostas teritorijā esošās valsts zemes nodotas Rīgas ostas pārvaldes valdījumā.

Prasītājs uzskata, ka strīdus zemesgabala reģistrēšana zemesgrāmatā uz Latvijas valsts vārda Finanšu ministrijas personā un tā nodošana valdījumā Valsts īpašuma fonda Nekustamā īpašuma departamentam ir notikusi, neievērojot spēkā esošā Likuma par ostām normas.

Nododot zemesgabalu Rīgas brīvostas pārvaldes valdījumā, atklājies, ka VAS "Valsts nekustamie īpašumi", kas ir Valsts īpašuma fonda Nekustamā īpašuma departamenta tiesību un saistību pārņēmēja, 1998.gada 10.novembrī daļu no augstāk norādītā zemesgabala 13 222 m^2 platībā (saskaņā ar nomas līgumu Nr.22-Z) uz 15 gadiem ir iznomājusi SIA "Step 2", kuras nomas tiesība 1998.gada 22.decembrī nostiprināta zemesgrāmatā. Kopš nomas līguma noslēgšanas līdz pat prasības celšanas brīdim iznomātāja zemesgabalā nekādu komercdarbību neveica.

Prasītājs norāda, ka, pārkāpjot Civillikuma 1403. un 1415. pantu, kā arī Likuma par ostām 7.panta trešo daļu un 19.panta otro daļu, Rīgas brīvostas pārvaldei ir liegta iespēja pildīt ar likumu uzliktos pienākumus un realizēt savas tiesības attiecībā uz strīdus zemesgabalu, jo tas ir apgrūtināts ar SIA "Step 2" nomas tiesībām.

Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2006.gada 10.janvāra spriedumu prasība apmierināta.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 19.jūnija spriedums, ar kuru prasība apmierināta, atcelts ar Senāta 2007.gada 14.februāra spriedumu.

Izskatījusi lietu atkārtoti pēc atbildētāja SIA "Step 2" iesniegtās apelācijas sūdzības, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību apmierinājusi.

Tiesa atzinusi par pierādītu, ka visa Rīgas ostas teritorijā esošā valsts zeme likumā un normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā Rīgas ostas pārvaldes valdījumā nodota 1995.gada 5.oktobrī ar satiksmes ministra pavēli Nr.121. Šī pavēle atbilst Likuma par ostām 4.pantam, bet citi normatīvie akti valsts zemes nodošanas kārtību ostas pārvaldes valdījumā nereglamentē, un tādējādi tiesa atzinusi, ka pēc minētās satiksmes ministra pavēles izdošanas tikai Rīgas ostas pārvalde bija tiesīga rīkoties ar visu Rīgas ostas teritorijā esošo valsts zemi, atbilstoši Likuma par ostām prasībām, realizējot tajā noteiktās tiesības un pienākumus.

Kā nepamatotu tiesa noraidījusi VAS "Valsts nekustamie īpašumi" argumentu par to, ka Rīgas brīvostas valdījumā strīdus zemesgabals ir nodots tikai ar 2003.gada 18.februāra satiksmes ministra rīkojumu Nr.63, bet nevis ar 1995.gada 5.oktobra pavēli Nr.121, atzīstot, ka abi minētie dokumenti ir pamatoti uz Likuma par ostām 4.panta trešo daļu, bet atkārtota rīkojuma izdošana, pēc tiesas kolēģijas ieskata, bija nepieciešama tikai tādēļ, ka pēc pavēles izdošanas strīdus zemesgabals ar aktu ostas pārvaldei nebija nodots, bet 2000.gada 11.aprīlī stājās spēkā Rīgas brīvostas likums. Turklāt 2001.gada 11.decembrī bija pieņemti arī jauni Ministru kabineta noteikumi, kas noteica Rīgas brīvostas robežas. Tā kā 1995.gada 5.oktobra pavēlē bija atsauce uz pavēles izdošanas laikā spēkā esošajiem Ministru kabineta 1995.gada 15.augusta noteikumiem Nr.278, tad 2003.gada 18.februāra rīkojumā satiksmes ministrs ir atsaucies uz Ministru kabineta 2001.gada 11.decembra noteikumiem Nr.516. Turklāt, ja VAS "Valsts nekustamie īpašumi" uzskata, ka satiksmes ministra 1995.gada 5.oktobra pavēle Finanšu ministrijai nav saistoša, tādā gadījumā nav saistošs arī 2003.gada 18.februāra rīkojums, jo ne iepriekš minētajā satiksmes ministra pavēlē, ne arī rīkojumā strīdus zemesgabals konkrēti nav norādīts.

SIA "Step 2" argumentu, ka satiksmes ministra 1995.gada 5.oktobra pavēli Nr.121 nevar uzskatīt par dokumentu, ar kuru ostas valdījumā nodota strīdus zeme, tādēļ, ka satiksmes ministra 2003.gada 18.februāra rīkojumā Nr.63 ir norāde, ka šī pavēle zaudē spēku, tiesa noraidījusi kā nepamatotu un atzinusi, ka, izdodot jaunu rīkojumu par vienu un to pašu darbību (t.i., ostas teritorijā esošās valsts zemes nodošanu ostas pārvaldes valdījumā), loģiski, ka iepriekšējais dokuments zaudē spēku, tāpat kā, izdodot Ministru kabineta 2001.gada

11.decembra noteikumus Nr.516 "Noteikumi par Rīgas brīvostas robežu noteikšanu", ir atzīti par spēku zaudējušiem 1995.gada 15.augusta noteikumi Nr.278 "Noteikumi par Rīgas ostas robežu noteikšanu", uz kuriem attiecīgi ir atsauce satiksmes ministra izdotajos dokumentos, t.i., pavēlē un rīkojumā.

Atsaucoties uz Likuma par ostām 7.panta trešās daļas 7. un 8.punktu, kas nosaka, ka ostas pārvalde rīkojas ar ostas zemi un slēdz līgumus ar uzņēmumiem (uzņēmējsabiedrībām) par to darbību ostā, 18.panta pirmo daļu, no kuras izriet, ka uzņēmējdarbība ostā notiek saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, ostas noteikumiem un pamatojoties uz ostas pārvaldes un attiecīgā uzņēmēja noslēgto līgumu, un minētā likuma 19.panta otro daļu, kas nosaka, ka juridisko un fizisko personu darbība ostā drīkst notikt tikai ar attiecīgās ostas pārvaldes atļauju, tiesa secinājusi, ka līgumu par ostas teritorijā esošās valsts zemes nomu, tāpat kā jebkuru citu līgumu, kas saistīts ar uzņēmējdarbības veikšanu ostas teritorijā, bija tiesīga slēgt tikai ostas pārvalde, un atzinusi, ka VAS "Valsts nekustamie īpašumi" 1998.gada 10.novembrī ar SIA "Step 2" noslēgtais zemes nomas līgums par ostas teritorijā esošās valsts zemes iznomāšanu ir atzīstams par prettiesīgu.

Kā nepamatotu tiesa noraidījusi VAS "Valsts nekustamie īpašumi" argumentu par to, ka Finanšu ministrija strīdus zemesgabalu zemesgrāmatā ir nostiprinājusi pirms Likuma par ostām stāšanās spēkā, bet satiksmes ministra 1995.gada 5.oktobra pavēle Nr.121 Finanšu ministrijai nav saistoša, un atzinusi, ka uz likuma pamata nodibināts valdījums ir spēkā neatkarīgi no nostiprinājuma zemesgrāmatā.

Turklāt Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts nosaka, ka ostu zemi, akvatoriju, piestātnes un kopējās hidrotehniskās būves Satiksmes ministrija un pašvaldības līdz 1994.gada 1.oktobrim nodod ostu pārvaldēm. Ostu pārvaldēm ir tiesības slēgt nomas līgumus par tām valdījumā nodoto zemi arī pirms īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā.

Norādot uz to, ka lietā nav strīda par to, ka Finanšu ministrija 1994.gada 26.oktobra rīkojumu Nr.354 par zemesgabala (..), Ķīpsalā, ar kadastra Nr.(..), pārņemšanu no Rīgas domes un nodošanu Valsts īpašuma fonda Nekustamā īpašuma departamentam ir izdevusi jau pēc Likuma par ostām stāšanās spēkā, tiesa atzinusi, ka šis rīkojums ir pretrunā Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkta prasībām, kas uzlika par pienākumu pašvaldībām līdz 1994.gada 1.oktobrim ostu zemi nodot ostu pārvaldēm.

Tiesa atzinusi, ka pārejas noteikumu 5.punkta saturs dod pamatu secināt, ka pēc satiksmes ministra 1995.gada 5.oktobra pavēles Nr.121 izdošanas, ar kuru Rīgas ostas teritorijā esošā valsts zeme tika nodota Rīgas ostas pārvaldes valdījumā, neatkarīgi no tā, vai šī zeme bija

nostiprināta zemesgrāmatā kādai ministrijai vai vispār nebija nostiprināta, tikai ostas pārvaldei bija tiesības slēgt nomas līgumus par ostas robežās esošo valsts zemi, kā to noteica Likums par ostām.

Tiesa atzinusi, ka pat gadījumā, ja Finanšu ministrijai un VAS "Valsts nekustamie īpašumi" nebija zināma satiksmes ministra 1995.gada 5.oktobra pavēle Nr.121, tomēr jebkurā gadījumā VAS "Valsts nekustamie īpašumi" bija jāzina Likums par ostām un 1995.gada 15.augusta Ministru kabineta noteikumi Nr.278, kas saskaņā ar likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.pantu ir saistoši visā Latvijas teritorijā un neviens nevar aizbildināties ar to nezināšanu.

Iepriekš izklāstīto motīvu dēļ tiesa atzinusi, ka 1998.gada 10.novembrī starp atbildētājiem noslēgtais zemes nomas līgums bija prettiesīgs jau tā noslēgšanas brīdī, jo VAS "Valsts nekustamie īpašumi" nebija tiesīga slēgt līgumu par ostas teritorijā esošas valsts zemes iznomāšanu sakarā ar to, ka kopš 1994.gada 26.jūlija spēkā esošais Likums par ostām šādas tiesības bija piešķīris tikai ostas pārvaldei, turklāt minētā likuma pārejas noteikumu 5.punkts šīs tiesības ostas pārvaldei piešķīra neatkarīgi no īpašuma tiesību nostiprinājuma zemesgrāmatā.

Ņemot vērā prasības grozījumus, saskaņā ar kuriem prasītāja pārstāvis tiesas sēdē uzturēja prasību, Civillietu tiesas kolēģija starp atbildētājiem 1998.gada 10.novembrī noslēgto zemes nomas līgumu atzinusi par spēkā neesošu ar 2005.gada 26.jūliju, kad strīdus zeme ar aktu ir nodota Rīgas brīvostas pārvaldei.

Norādot uz to, ka lietā ir 2005.gada 26.jūlijā parakstīts pieņemšanas-nodošanas akts, ar kuru zemesgabalu Rīgā, (..) (kadastra Nr.(..)) VAS "Valsts nekustamie īpašumi" nodevusi Rīgas brīvostas pārvaldei, akta parakstītājiem apliecinot, ka pusēm nav materiālu un juridisku pretenziju vienai pret otru, tiesa atzinusi, ka minētā norāde ierobežo Rīgas brīvostas pārvaldes tiesības prasīt VAS "Valsts nekustamie īpašumi" noslēgto nomas līgumu atzīt par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža, jo tādā gadījumā brīvostas pārvaldei varētu rasties prasījuma tiesības uz iespējamu zaudējumu atlīdzību, kas būtu pretrunā ar apliecinājumu pieņemšanas-nodošanas aktā. Tajā pašā laikā tiesa atzinusi, ka minētā norāde aktā neliedz Rīgas brīvostas pārvaldei prasīt prettiesīgi noslēgta līguma atzīšanu par spēkā neesošu ar brīdi, kad VAS "Valsts nekustamie īpašumi" ir labprātīgi atteikusies no prettiesīgā lietas turējuma, nododot strīdus zemesgabalu tā tiesīgajam valdītājam – Rīgas brīvostas pārvaldei.

Tiesa kā nepamatotu noraidījusi prasītāja un pirmās instances tiesas atsauci uz Civillikuma 1415.pantu, jo nomas līguma slēgšana kā darbība pati par sevi nevar tikt uzskatīta par neatļautu vai nepieklājīgu,

savukārt pierādījumu tam, ka tā bijusi vērsta uz apzinātu likuma apiešanu, lietā nav.

Tiesa atzinusi, ka, izskatot strīdu starp pusēm, ir piemērojama speciālā likuma norma, t.i., Likums par ostām, atbilstoši likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešās daļas noteikumiem, ka vispārējā tiesību norma ir spēkā tikai tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālo tiesību norma. Ņemot vērā, ka Likums par ostām reglamentē tiesiskās attiecības ostu teritorijā, tiesa par nepamatotiem atzinusi atbildētāju argumentus, kas pamatoti uz Civillikuma normām (994., 1450. un 2174.pantu), norādot, ka šajā gadījumā Civillikuma, kas ir vispārēja tiesību norma, darbību ostas teritorijā ierobežo speciālais likums, t.i., Likums par ostām (tā tiesas spiedumā).

Kā nepamatotu tiesa noraidījusi SIA "Step 2" norādi apelācijas sūdzībā uz apstrīdētajā līgumā iekļauto noteikumu, ka tas ir saistošs līdzēju tiesību pārņēmējiem, atzīstot, ka Rīgas brīvostas pārvaldi nav pamata uzskatīt par iznomātāja VAS "Valsts nekustamie īpašumi" tiesību pārņēmēju.

Tāpat tiesa atzinusi, ka nav pamata vērtēt atbildētāju norādi par to, ka ar 2006.gada 1.septembri ir spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.690 "Noteikumi par Rīgas brīvostas robežu noteikšanu", saskaņā ar kuriem strīdus zemesgabals vairs nav Rīgas brīvostas robežās, jo Civillikuma 3.pants nosaka, ka katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies.

Ņemot vērā, ka lietā ir pierādīts, ka 1998.gada 10.novembra zemes nomas līgums ir noslēgts laikā, kad strīdus zemesgabals atradās ostas teritorijā, turklāt prasību par šī līguma atzīšanu par spēkā neesošu Rīgas brīvostas pārvalde ir cēlusi laikā, kad šis zemesgabals ar aktu bija nodots ostas pārvaldes valdījumā un zemesgrāmatā nostiprināts Satiksmes ministrijai, tiesa atzinusi, ka vēlāki Rīgas brīvostas robežu grozījumi nevar ietekmēt minētā strīda izskatīšanu, jo likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 9.pants nosaka, ka normatīvajiem aktiem nav atpakaļejoša spēka, izņemot likumā īpaši paredzētus gadījumus.

Norādot uz to, ka atbildētāji lietā nav iesnieguši pierādījumus par konkrētām Rīgas brīvostas robežu izmaiņām, tiesas uzskatījusi, ka nav pamata izdarīt secinājumus par to, vai strīdus zemesgabals pašlaik atrodas vai neatrodas Rīgas brīvostas teritorijā, līdz ar to nav arī pamata vispār šo apstākli vērtēt. Turklāt no VAS "Valsts nekustamie īpašumi" pārstāves iesniegtās Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr.(..)

izdrukas redzams, ka strīdus zemesgabals zemesgrāmatā arī pašlaik ir nostiprināts Satiksmes ministrijai.

Kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu iesniedzis atbildētāja SIA "Step 2" pārstāvis.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 427.panta pirmās daļas 4.punktu, kas liek tiesai atcelt pirmās instances tiesas spriedumu, neņemot vērā, ka lietā kā dalībnieks nav pieaicināta Satiksmes ministrija. Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka, atzīdama 2005.gada 26.jūlija starp AS "Valsts nekustamie īpašumi" un SIA "Step 2" noslēgto nomas līgumu par spēkā neesošu, tiesa piešķīrusi Satiksmes ministrijai tiesību atsvabināties no iznomātāja saistībām pret nomnieku un dzēst zemesgrāmatas nodalījumā ierakstu par SIA "Step 2" nomas tiesību.

Pēc sūdzības autora viedokļa, tiesa nepareizi ir iztulkojusi Likuma par ostām 4.panta trešo un piekto daļu, uzskatot, ka šīs normas piešķir ostu pārvaldēm tiesības bez speciāla pilnvarojuma pārstāvēt zemes īpašniekus tiesās, kā to nosaka Civilprocesa likuma 82., 85., 86.pants. Ņemot vērā šo apstākli, kā arī to, ka ar Ministru kabineta 2006.gada 22.augusta noteikumiem Nr.690 "Noteikumi par Rīgas brīvostas robežu noteikšanu" strīdus zemesgabals 2006.gada 1.septembrī ir izslēgts no ostas robežām, sūdzības iesniedzējs uzskata, ka Rīgas brīvostas pārvalde zaudējusi tiesību valdīt šo zemesgabalu un nebija tiesīga bez speciālas pilnvaras pārstāvēt Satiksmes ministriju apelācijas sūdzības otrās izskatīšanas laikā.

Atsaucoties uz Civillikuma 2174.pantu, no kura izriet, ka nomas priekšmeta ieguvējam jāievēro nomas līgums, ja tas ierakstīts zemesgrāmatā, kā arī, ņemot vērā starp pusēm noslēgtā nomas līguma 8.2.punktu, kas nosaka, ka nomas attiecības ir saistošas arī pušu saistību pārņēmējiem, sūdzības iesniedzējs norādījis, ka Satiksmes ministrija var kļūt par nomas līguma pusi, aizstādama VAS "Valsts nekustamie īpašumi" kā iznomātājs. Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka, strīda izšķiršanā nepieaicinot Satiksmes ministriju trešās personas statusā, tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 78.panta pirmo un trešo daļu.

Sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa, neņemot vērā Civillikuma normas, nepamatoti devusi priekšroku speciālajai tiesību normai – Likumam par ostām, kā arī, izskatot lietu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu.

Norādot uz to, ka saskaņā ar Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punktu ostu zeme Satiksmes ministrijai bija jānodod ostu pārvaldēm līdz 1994.gada 1.oktobrim, bet attiecībā uz strīdus zemesgabalu tas tika izdarīts tikai 2005.gada 22.jūlijā, ar nokavējumu izpildot Likuma par ostām noteikumus un Satiksmes ministrijas 2003.gada 18.februāra rīkojumu Nr.63, ar kuru atcelta Satiksmes ministrijas 1995.gada

5.oktobra pavēle Nr.121, uz kuras balstās prasītāja un tiesas motivācija par strīdus zemesgabala nodošanu ostai valdījumā, sūdzības iesniedzējs uzskata, ka strīdus zemesgabals nomas līguma noslēgšanas dienā ir atradies iznomātāja VAS "Valsts nekustamie īpašumi" likumiskajā valdījumā un tā bija tiesīga iznomāt zemesgabalu atbildētājam saskaņā ar Civillikuma 2115.pantu, no kura izriet, ka lietas izīrētājam vai iznomātājam nav jābūt tās īpašniekam, turpretim iznomāt vai izīrēt var katrs, kam pieder lietošanas tiesība.

Sūdzības autors norāda, ka tiesa nav ņēmusi vērā Civillikuma 876.pantu, kas nosaka, ka valdījums ir īpašuma tiesībai atbilstoša faktiska vara pār lietu, kas liecina par to, ka VAS "Valsts nekustamie īpašumi" rīcība, iznomājot SIA "Step 2" zemesgabalu un saņemot no tās nomas maksu un naudu zemes nodokļa apmaksai, ir tiesiska un atbilstoša valsts interesēm, jo līdz 2005.gada 22.jūlijam prasītājs nav pārņēmis zemi savā valdījumā. Līdz ar to atbildētāju noslēgtais nomas līgums nevar būt atzīts par prettiesisku.

Atsaucoties uz Zemesgrāmatu likuma 1.pantu, kas nosaka, ka zemesgrāmatas ir visiem pieejamas un to ierakstiem ir publiska ticamība, kasators uzskata, ka SIA "Step 2" nebija pamata apšaubīt Finanšu ministrijas pilnvarotās iestādes VAS "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" rīcībspēju un tiesības iznomāt strīdus zemesgabalu.

Pēc sūdzības iesniedzēja viedokļa, tiesa nepareizi piemērojusi likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešo daļu, jo spriedumā nav norādes, kā Civillikuma normas, uz kurām atbildētājs pamato savus iebildumus, atrodas pretrunā ar Likumu par ostām tādā veidā, lai tās atzītu par spēkā neesošām, attiecībā uz šo strīdu.

Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa, izšķirdama strīdu starp pusēm, faktiski pieļāvusi vispārējo tiesību normu ignorēšanu, neņemdama vērā Civillikuma normas, kas regulē īpašuma un valdījuma tiesības, kā arī nomas līguma noslēgšanas tiesiskumu un kārtību.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa pretrunīgi novērtējusi lietas faktiskos apstākļus, jo tiesas viedoklis, ka strīdus zemesgabals faktiski nodots ostai ar 1995.gada 5.oktobra pavēli Nr.121, ir pretrunā ar kasācijas instances tiesas viedokli.

Motīvu daļa

Pārbaudījis tiesas sprieduma likumību attiecībā uz personām, kuras spriedumu pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams.

Tiesas spriedums, kā atzīst Senāts, balstīts uz pretrunīgiem secinājumiem par faktiskajiem apstākļiem, kas novedis pie tā, ka nepareizi piemērotas materiālo tiesību normas.

Lietā nav strīda par to, ka īpašuma tiesības uz zemesgabalu (..), Rīgā (kadastra Nr.(..)), 1994.gada 27.maijā ir nostiprinātas Latvijas valstij Finanšu ministrijas personā, kura ar 1994.gada 26.oktobra rīkojumu to nodevusi Valsts īpašuma fonda Nekustamā īpašuma departamentam (pašreiz VAS "Valsts nekustamie īpašumi") un kura, pārvaldot tai nodoto valsts īpašumu, daļu no zemesgabala 1998.gada 10.novembrī uz 15 gadiem iznomājusi SIA "Step 2".

Tiesas spriedums, ar kuru minētais nomas līgums atzīts par spēkā neesošu, ir pamatots uz tiesas atzinumu, ka Finanšu ministrijas rīkojums par zemesgabala pārņemšanu no Rīgas domes un nodošanu Nekustamā īpašuma departamentam ir pieņemts jau pēc Likuma par ostām stāšanās spēkā (1994.gada 26.jūlija), un tādēļ tas ir pretrunā ar šī likuma pārejas noteikumu 5.punktu, kas uzlika par pienākumu ostu zemi līdz 1994.gada 1.oktobrim nodot ostu pārvaldēm.

Šādam tiesas atzinumam nevar piekrist, jo tas ir pretrunā ar tiesas konstatēto, ka strīdus zemesgabals Rīgas ostas teritorijā iekļauts tikai 1995.gada 15.augustā.

No tā secināms, ka brīdī, kad īpašuma tiesības uz zemi nostiprinātas valstij Finanšu ministrijas personā un tā nodota pārvaldīšanā Valsts īpašuma fonda Nekustamā īpašuma departamentam, uz to nebija attiecināms Likums par ostām, jo šī zeme vēl nebija iekļauta Rīgas ostas teritorijā.

Līdz ar to nav pamatota tiesas atsauce uz Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punktu un uz to pamatotais tiesas secinājums, ka Finanšu ministrija, pārņemot zemi no pašvaldības un nododot to Nekustamā īpašuma departamentam, ir rīkojusies pretlikumīgi.

Šim jautājumam ir būtiska nozīme, izšķirot strīdu par VAS "Valsts nekustamie īpašumi" tiesībām slēgt apstrīdēto nomas līgumu un tā atzīšanu par spēkā neesošu.

Tiesas spriedums, ar kuru nomas līgums atzīts par spēkā neesošu, pamatots ar Likuma par ostām 7.panta trešo daļu, 8., 18. un 19.pantu, kā arī likuma pārejas noteikumu 5.punktu, kas nosaka ostu pārvalžu tiesības rīkoties ar ostu teritorijā iekļauto zemi.

Senāts atzīst, ka tiesa minētā likuma pārejas noteikumu 5.punktu piemērojusi nepamatoti, nekonstatējot apstākļus tā piemērošanai, un līdz ar to nevar atzīt, ka pārējās Likumā par ostām ietvertās tiesību normas piemērotas pareizi.

Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts, ar ko pamatots tiesas secinājums par Rīgas brīvostas pārvaldes aizskartajām tiesībām pašai slēgt nomas līgumus, dodot tai tiesības slēgt zemes nomas līgumus arī pirms īpašuma tiesību nostiprināšanas, tomēr ierobežo tās, attiecinot šīs tiesības tikai uz ostu pārvalžu valdījumā nodoto zemi.

Tiesas secinājums, ka strīdus zeme Rīgas ostas pārvaldes valdījumā nodota 1995.gada 5.oktobrī, pamatots ar to, ka šajā datumā

izdota satiksmes ministra pavēle par Rīgas ostas teritorijā esošās zemes nodošanu Rīgas ostas pārvaldei.

Tāds tiesas secinājums ir pretrunā ar valdījuma būtību, kas izriet no likumā dotās valdījuma definīcijas.

Saskaņā ar Civillikuma 875.pantu valdījums ir tiesībām atbilstoša faktiska vara pār lietu.

Satiksmes ministra pavēle, kura adresēta Stratēģijas plānošanas departamentam, Jūrniecības departamentam un Rīgas ostas pārvaldei, un ar kuru uzdots nodot Rīgas ostas teritorijā esošo valsts zemi Rīgas ostas pārvaldes valdījumā un Rīgas ostas pārvaldei pirms nomas līgumu noslēgšanas nodrošināt katra zemesgabala uzmērīšanu dabā un nostiprināt to zemesgrāmatā, rada Rīgas ostas pārvaldei tiesību iegūt strīdus zemi valdījumā, bet nerada pašu valdījumu.

Lietā konstatētais liecina par to, ka šī pavēle nav izpildīta līdz 2005.gada 26.jūlijam, kad, kā konstatējusi tiesa, parakstīts pieņemšanas nodošanas akts, ar kuru zemesgabalu (..), Rīgā, ar kadastra Nr.(..), VAS "Valsts nekustamie īpašumi" nodevusi Rīgas brīvostas pārvaldei, un uz kura pamata īpašuma tiesības uz minēto zemi 2005.gada 26.septembrī nostiprinātas Satiksmes ministrijai.

Par to liecina arī prasītāja iesniegtie prasības pieteikuma grozījumi, kur lūgts starp atbildētājiem 1998.gada 10.novembrī noslēgto nomas līgumu atzīt par spēkā neesošu ar 2005.gada 26.jūliju, pamatojot grozījumus ar to, ka ar šo brīdi zemesgabals nodots Rīgas brīvostas pārvaldes valdījumā.

Līdz ar to tiesas atzinums attiecībā uz laiku, kad zeme nodota Rīgas ostas pārvaldes valdījumā, ir pretrunā gan ar lietā konstatēto, gan prasības pieteikumā paša prasītāja norādīto, kas liek secināt, ka likuma pārejas noteikumu 5.punkts piemērots bez pietiekama pamata.

Šim apstāklim ir būtiska nozīme, izlemjot jautājumu par tiesas sprieduma likumību, jo uz atzinumu, ka strīdus zeme atrodas Rīgas ostas pārvaldes valdījumā no 1995.gada 5.oktobra, ir pamatoti tiesas argumenti par apstrīdētā nomas līguma prettiesiskumu un Likuma par ostām piemērošanu strīda izšķiršanā.

To, ka strīdus zeme līdz 2005.gada 26.jūlijam nav atradusies prasītāja valdījumā, apliecina gan Latvijas Republikas Finanšu ministrijas 2005.gada 13.jūlija rīkojums VAS "Valsts nekustamie īpašumi" par Finanšu ministrijas valdījumā esošās zemes (..), Rīgā, nodošanu Rīgas brīvostas pārvaldei, gan 2005.gada 26.jūlija akts par zemesgabala nodošanu-pieņemšanu, kas liecina par apstākļiem, uz kuru pamata grozīta prasība.

Tomēr tiesa jautājumu par pastāvoša valdījuma izbeigšanos un jauna valdījuma iegūšanu atbilstoši Civillikuma normām nav izlēmusi.

Līdz ar to pamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa, izšķirot strīdu saskaņā ar Likumu par ostām, bet nepiemērojot

Civillikuma normas, ir nepareizi piemērojusi likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešo daļu.

Minētā tiesību norma nosaka, ka gadījumos, kad konstatēta pretruna starp normatīvajos aktos ietvertajām vispārējām un speciālajām tiesību normām, vispārējā tiesību norma ir spēkā tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma.

Tiesa, nenorādot uz pretrunām starp konkrētām tiesību normām, bet pretstatot Likumu par ostām Civillikumam, ir paudusi viedokli, ka Civillikums nav piemērojams, izšķirot strīdus par tiesībām, ko regulē Likums par ostām.

Tiesas izteiktais viedoklis šajā gadījumā nav pareizs.

Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts, uz kuru pamatots tiesas spriedums par Rīgas ostas pārvaldes tiesību aizskārumu, saista ostu pārvalžu tiesības rīkoties ar to valdījumā esošu zemi, taču neregulē no valdījuma izrietošās attiecības.

Līdz ar to tiesai, risinot jautājumus, kas saistīti ar strīdus zemesgabala valdījumu, tā iegūšanu, turpināšanos un izbeigšanos, bija jāvadās no Civillikuma normām, kas regulē šīs attiecības.

Senāts atzīst par pamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka tiesa, nepiemērojot Civillikuma normas tajās attiecībās, ko neregulē speciālo tiesību normas, ir pieļāvusi pārkāpumu, kas saskaņā ar Civilprocesa likuma 451.pantu ir atzīstams par materiālo tiesību normu pārkāpumu.

Atceļot Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 19.jūnija spriedumu, Senāts norādījis uz pretrunām starp apstrīdētā līguma noslēgšanas laiku (1998.gada 10.novembri) un tā atzīšanu par spēkā neesošu ar 2005.gada 26.jūliju.

Tiesa, atkārtoti izskatot lietu, šo pretrunu nav novērsusi, nenorādot uz likumu pamatotus argumentus pirms septiņiem gadiem noslēgta darījuma atzīšanai par spēkā neesošu ar brīdi, kad mainījušies apstākļi, bet atsaukusies uz prasītāja un atbildētāja VAS "Valsts nekustamie īpašumi" vienošanos, kam nav juridiskas nozīmes, lemjot jautājumu par darījuma spēkā neesamību attiecībā uz personu, kura nav šīs vienošanās dalībnieks.

Par nepamatotu Senāts atzīst kasācijas sūdzības motīvu, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 427.panta pirmo daļu, kas pamatots ar to, ka, neatceļot pirmās instances tiesas spriedumu, tiesa piešķīrusi tiesības Satiksmes ministrijai, kas nav lietas dalībniece. Prasību konkrētajā lietā cēlusi Rīgas brīvostas pārvalde, un tās priekšmets ir Rīgas brīvostas pārvaldes tiesību aizskārums.

Tiesa pamatoti atzinusi, ka šīs prasības celšanai nav nepieciešams Satiksmes ministrijas pilnvarojums.

Prasība pamatota uz Likumu par ostām, un šajā likumā noteikto tiesību aizsardzībai Rīgas brīvostas pārvaldei bija tiesības celt prasības tiesā.

Tajā pašā laikā Senāts nepiekrīt tiesas izteiktajam viedoklim, ka vispār nav vērtējami atbildētāja iebildumi par to, ka no 2006.gada 1.septembra strīdus zemesgabals vairāk nav Rīgas brīvostas robežās.

Kā redzams no prasības pieteikuma, prasība celta ar mērķi aizsargāt likumā noteiktās prasītāja tiesības rīkoties ar strīdus zemi, kuras atkarīgas no tā, vai šī zeme iekļauta ostas teritorijā.

Apstāklis, ka strīdus zeme vairāk neatrodas ostas teritorijā, izvirza jautājumu, vai ir aizsargājamas tiesības, kuras izriet tieši no fakta, ka valsts īpašumā esoša zeme iekļauta ostas teritorijā.

Tiesa atbildi un šo apelācijas sūdzībā izvirzīto jautājumu nav devusi.

Tiesas atsauce uz Civillikuma 3.panta normu, ka katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies, attiecināma uz gadījumiem, kad šo attiecību pastāvēšanas laikā mainījies likums. Konkrētajā gadījumā ir mainījušies apstākļi, ar kuriem likums saista noteiktu tiesību rašanos.

Līdz ar to minētā tiesību norma piemērota nepamatoti.

Teiktais ir pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.oktobra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt G.Ivankinam iemaksāto drošības naudu Ls 50 (piecdesmit).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par izpirkuma tiesības īstenošanu

1. Atbilstoši Civillikuma 1381.panta pirmajai daļai izpirkuma tiesība ir tiesība iegūt cita atsavinātu nekustamo īpašumu, atstumjot ieguvēju sakarā ar priekšrocību pret viņu un iestājoties viņa tiesībās. Saskaņā ar Civillikuma 1384. un 1388.pantu visi pienākumi, kurus uzņēmies nekustamā īpašuma ieguvējs, jāpārņem tā izpircējam, un viņš nevar aprobežoties vienīgi ar apsolījumu samaksāt ieguvējam to summu, kādu viņš uzņēmies maksāt par nekustamo īpašumu, ne arī ar šīs summas nodrošinājumu ar galvojumu vai kādā citā kārtā, bet viņam, pieteicot savu tiesību, tūliņ jāiemaksā šī summa, pievienojot tai atlīdzību par likumā norādītiem izdevumiem naudā. Ja ieguvējs atteicies šo summu pieņemt, tad pircējam tā jāiemaksā tiesā (Civillikuma 1381., 1384. un 1388.pants).

2. Likumā ir noteikta kārtība, kādā izpircējs īsteno savu izpirkuma tiesību, un, tikai ievērojot šo kārtību, ir atzīstams, ka izpirkuma tiesība ir pieteikta pamatoti. Izpirkuma tiesības pieteikšana ir saistīta ar tūlītēju pirkuma maksas samaksu pirmās instances tiesā (Civilprocesa likuma 337.panta otrās daļas 3.punkts).

2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SKC-159/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties prasītājas Tamāras B. pārstāvim zvērinātam advokātam V.Reinholdam un SIA "Jēkaba Nami" pārstāvim J.Dišleram,

atklātā tiesas sēdē izskatīja prasītājas Tamāras B. pilnvarotā pārstāvja kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 16.oktobra spriedumu Tamāras B. prasībā pret SIA "Jēkaba Nami" par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu uz izpirkuma tiesību pamata.

Aprakstošā daļa

[1] Tamāra B. 2005.gada 28.janvārī cēlusi prasību pret SIA "Jēkaba Nami" ar trešo personu atbildētājas pusē hipotekāro kreditoru AS "Parex banka" par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..), Jēkabpilī, sastāvošu no deviņām ēkām, uz izpirkuma pamata, par saistību dzēšanu ar ieskaitu hipotekārā prasījuma apmērā.

Prasības pieteikumā un tā papildinājumos norādīts, ka viņai pieder nekustams īpašums (..), Jēkabpilī, kurš sastāv no viena zemesgabala. Uz minētā zemesgabala atrodas deviņas ēkas, kuras ir patstāvīgs nekustams īpašums ar adresi (..), Jēkabpilī, un piederējis SIA "Transports-J".

SIA "Transports-J" pārdevusi iepriekš minētās ēkas SIA "Jēkaba Nami" par Ls 93 220,36, noslēdzot divus pirkuma līgumus: 2003.gada 23.decembrī un 2004.gada 16.februārī, tādā veidā ar katru līgumu atsavinot šā īpašuma ½ domājamo daļu, taču pārdodot ēku īpašumu, prasītājai kā zemes īpašniecei nav piedāvāts izmantot pirmpirkuma tiesības.

Minēto apstākļu dēļ prasītāja vēlas izlietot ar likumu nodibināto izpirkuma tiesību un iegūt SIA "Transports-J" atsavināto ēku īpašumu, iestājoties ieguvējas SIA "Jēkaba Nami" vietā sakarā ar priekšrocību pret to.

Prasītāja norādījusi, ka viņai nav jāatmaksā atbildētājai izpirkuma maksa, jo, atvelkot atbildētājas parādus hipotekārajam kreditoram, viņas ieskatā, dzēšas pirkuma maksa.

Prasītāja prasības pamatošanai atsaukusies uz likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta trešo daļu, Civillikuma 1381., 1383., 1384., 1393., 1846., 1847. un 1853.pantu.

[2] Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 20.septembra spriedumu Tamāras B. prasība pret SIA "Jēkaba Nami" par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu uz izpirkuma tiesību pamata noraidīta pilnīgi. Vienlaicīgi tiesvedība Tamāras B. prasībā pret SIA "Jēkaba Nami" ar trešo personu atbildētājas pusē AS "Parex banka" par hipotekārā apgrūtinājuma Ls 106 080,00 piedziņu un saistību dzēšanu ar ieskaitu izbeigta sakarā ar prasītājas atteikšanos no prasības šajā daļā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta 4.punktu.

Par spriedumu daļā, ar kuru noraidīta izpirkuma prasība, prasītājas Tamāras B. pilnvarotais pārstāvis iesniedzis apelācijas sūdzību, bet spriedums daļā, ar kuru tiesvedība izbeigta, nav pārsūdzēts.

[3] Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta, izskatot lietu apelācijas kārtībā, 2007.gada 16.oktobrī nospriedusi:

Tamāras B. prasību pret SIA "Jēkaba Nami" par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu uz izpirkuma tiesību pamata noraidīt pilnīgi;

atmaksāt Tamārai B. Augstākās tiesas depozīta kontā iemaksāto izpirkuma maksu Ls 95 753,86;

atcelt ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2005.gada 22.jūlija lēmumu piemēroto prasības nodrošinājumu –

zemesgrāmatā ierakstīto aizlieguma atzīmi nekustamajam īpašumam (..), Jēkabpilī.

[3.1] Civillietu tiesu palāta atzinusi par pierādītu, ka prasītājai pieder patstāvīgs zemes un ēku īpašums Jēkabpilī, (..), bet atbildētājai pieder patstāvīgs ēku un būvju īpašums (..).

Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta otrā daļa nosaka, ka zemes īpašniekiem ir ēku (būvju), kurš ir patstāvīgs īpašuma objekts, pirmpirkuma vai izpirkuma tiesības. Minētajā speciālajā likumā nav noteikta ēku īpašuma pirmpirkuma tiesību realizācijas kārtība, tāpēc tā realizējama Civillikumā noteiktajā kārtībā. Līdz ar to pirmpirkuma tiesība realizējama Civillikuma 1073.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, un proti, pārdevējam jānosūta pirkuma līguma noraksts pirmpirkuma tiesīgajam un pēdējam divu mēnešu laikā no līguma saņemšanas dienas jāizpilda tie paši nosacījumi, ko piedāvā pircējs.

[3.2] Tā kā pārdotais ēku īpašums atrodas uz prasītājai piederošā zemes īpašuma, tad SIA "Transports-J" bija pienākums nosūtīt minētos pirkuma līguma norakstus prasītājai, lai viņa divu mēnešu laikā varētu izmantot pirmpirkuma tiesību. Starp pusēm pastāv strīds par minēto pirkuma līgumu norakstu nosūtīšanu prasītājai. Atbildētāja nav iesniegusi pierādījumus, ka strīdus īpašuma atsavinātājs būtu izpildījis savu pienākumu un nosūtījis pirkuma līguma norakstus prasītājai vai nosūtījis uzaicinājumu par pirmpirkuma tiesību izlietošanu. Minēto apstākļu dēļ izpirkuma tiesību nodibina likums (Civillikuma 1382.panta pirmā daļa).

[3.3] Neskatoties uz to, prasītājas faktiskās darbības liecina par viņas attieksmi neizmantot pirmpirkuma tiesības.

[3.4] Civillietu tiesas kolēģija uzskatījusi par pierādītu, ka atbildētāja strīdus īpašumam ir izdarījusi nepieciešamos un derīgos izdevumus vismaz Ls 59 549,10 apmērā. Tādējādi izpirkuma summa ir lielāka par prasītājas iemaksāto, jo prasītāja nav pievienojusi pirkuma cenai un izmaksām par īpašuma atsavināšanu atlīdzību par nepieciešamajiem un derīgajiem izdevumiem, kā arī nav iesniegusi pierādījumus, ka atbildētājas izdarītie izdevumi būtu uzskatāmi par greznuma izdevumiem un tāpēc tie nav jāatlīdzina. Minēto apstākļu dēļ Civillietu tiesu palāta pārējos lietai pievienotos dokumentus par atbildētājas izdarītajiem nepieciešamajiem un derīgajiem izdevumiem nav vērtējusi.

[3.5] Prasītājas apgalvojumi par to, ka šie izdevumi nav jāatlīdzina, jo atbildētāja nav uzrādījusi būvatļaujas remontdarbu veikšanai, ka atbildētāja varēs celt prasību par šo izdevumu piedziņu nākotnē, nav pamatoti. Civillikuma 1388.pants nosaka, ka izpircējam jāatmaksā ieguvējam bez visa tā, ko pēdējais samaksājis par nekustamo īpašumu (1384.p.), arī visi viņa šim īpašumam izdarītie nepieciešamie un derīgie

izdevumi, kā arī viņa izmaksas, to atsavinot, un iemaksātās nodevas. Minētā ir imperatīva norma un tā pieļauj iespēju izpircējam atlīdzināt šos izdevumus nākotnē, neiesniedzot pierādījumus par to, ka tie ir greznuma izdevumi, kuri nav jāatlīdzina.

[3.6] Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka prasītājas iepriekš minētās darbības liecina par to, ka prasītāja nav varējusi samaksāt izpirkuma maksu, tāpēc pirmās instances tiesa pamatoti noraidījusi prasību.

Civillikuma 1383.panta pirmā daļa nosaka, ka izpirkuma tiesība nav pielaižama visos atsavināšanas gadījumos, bet tikai tajos, kad izpircējam iespējams pilnīgi atlīdzināt ieguvējam visu to, ko tas samaksājis vai kas tam vēl jāmaksā par iegūto mantu. Tā kā prasītāja nav varējusi samaksāt izpirkuma summu savlaicīgi – tā tika daļēji iemaksāta Augstākās tiesas depozīta kontā tikai 2007.gada septembra beigās, Civillietu tiesu palāta secinājusi, ka izpirkuma tiesība konkrētajā gadījumā nav pielaižama, tāpēc prasība noraidāma pilnīgi.

[3.7] Pārējiem atbildētājas iebildumiem pret prasību par to, ka ir noticis draudzības pirkums Civillikuma 2015.panta izpratnē un izpircējai jāsamaksā īpašuma īstā cena, nav izšķirošas nozīmes.

[3.8] Apelācijas sūdzībā norādītie apgalvojumi par to, ka likums neaizliedz jebkurā laikā izpircējam iemaksāt izpirkuma maksu tiesas depozīta kontā, ka tiesai bijusi iespēja nodrošināt izpirkuma maksas samaksu ar prasītājai piederošo zemes īpašumu, to apķīlājot, ka izpirkuma maksas nodošana glabājumā tiesai, ceļot prasību, radītu zaudējumus izpircējam, nav pamatoti. Civillikuma 1384.pants nosaka, ka izpircējam vispirms ir jāpiedāvā izpirkuma summa ieguvējam ārpustiesas kārtībā un gadījumā, ja ieguvējs atsakās šo summu pieņemt, tad reizē ar izpirkuma prasības celšanu viņam tā jānodod tiesai glabājumā. Prasītāja minētās likuma prasības nav izpildījusi saprātīgā termiņā, kas liecina par to, ka viņai nav bijis iespējams pilnīgi atlīdzināt ieguvējam visu samaksāto par iegūto īpašumu. Šobrīd prasītāja nevar atlīdzināt arī šai summai pievienojamo atlīdzību par ieguvēja izdarītajiem nepieciešamajiem un derīgajiem izdevumiem, sakarā ar ko prasītāja bez pietiekama pamata apstrīdējusi šos izdevumus, lai izvairītos no to atlīdzināšanas. Pie tam pirmās instances tiesa bija devusi iespēju prasītājai iemaksāt šo summu, kā arī izskaidrojusi šo darbību neizdarīšanas sekas, taču prasītāja ignorējusi šo tiesas doto iespēju, neizpildot likumā uzlikto pienākumu.

[4] Kasācijas sūdzībā Tamāras B. pilnvarotais pārstāvis lūdz spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai, norādīdams, ka tiesa nepareizi tulkojusi un piemērojusi materiālo tiesību normas, kā arī pārkāpusi svarīgas procesuālo tiesību normas, kas novedušas pie lietas nepareizas izspriešanas. Uzskata, ka spriedumu nevar uzskatīt par likumīgu un pamatotu.

[4.1] Norāda, ka izpirkuma tiesība nevar izbeigties vai izzust sakarā ar izpirkuma maksas novēlotu iemaksāšanu tiesas depozītā. Tādas sekas neparedz neviena tiesību norma.

Atteikšanās no izpirkuma tiesībām pēc prasības celšanas procesuāli var izpausties tikai kā atteikšanās no prasības. Faktiska rīcība, neiemaksājot izpirkuma maksu, nevar tikt kvalificēta kā atteikšanās no izpirkuma tiesībām, jo tajā pašā laikā prasība tiek uzturēta.

Izpirkuma tiesību izbeigšanos reglamentē Civillikuma 1397.pants. Neviens no šī panta noteikumiem neattiecas uz konkrēto lietu.

[4.2] Tamāra B. tiesas procesa laikā nezināja un nevarēja zināt, ka viņai tiesas depozītā jāiemaksā lielāka summa nekā pirkuma maksa kopā ar pirkuma noformēšanas izdevumu summu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs apstrīd atbildētājas iebildumus, ka noticis draudzības pirkums un īstā cena ir nevis Ls 93 000,00, bet gan Ls 300 000,00, norādot, ka starp komercsabiedrībām nepastāv personiska labvēlība.

No Civillikuma 1386.panta izriet, ja noticis draudzības pirkums, tiesai jānovērtē un jādara zināma prasītājai īstā cena. Nezinot tiesas novērtējumu, prasītāja nevar realizēt Satversmes 90.pantā paredzēto noteikumu, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.

[4.3] Tiesa spriedumā konstatējusi, ka nepieciešamie un derīgie izdevumi ir pierādīti vismaz Ls 59 549,10 apmērā, ka izpirkuma summa ir lielāka par prasītājas iemaksāto, tāpēc Civillietu tiesu palāta pārējos dokumentus par atbildētājas izdarītajiem nepieciešamajiem un derīgajiem izdevumiem nevērtē. Prasītājai arī pēc sprieduma pasludināšanas nav zināms, kāda summa bija jāiemaksā, lai prasība tiktu apmierināta.

Tiesas procesa laikā izpircējai bija tiesības zināt Civillikuma 1388.pantā norādīto nepieciešamo un derīgo izdevumu apjomu konkrētā naudas summā.

[4.4] Tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 1388.pantu, jo nav ņēmusi vērā, ka nav atlīdzināmi nepieciešamie un derīgie izdevumi, kas veidojušies nelikumīgas būvniecības rezultātā.

[4.5] Uzskata, ka Civillikuma 1388.pants runā par tiem pašiem derīgajiem izdevumiem, kurus reglamentē Civillikuma 867.pants, kaut arī tas attiecas uz svešas lietas valdītāju. Derīgie izdevumi atlīdzināmi tikai tādā apmērā, kādā tie paaugstinājuši lietas vērtību. Taču tiesa nav konstatējusi, par kādu summu tiesas konstatētie izdevumi (vismaz Ls 59 549,10) ir palielinājuši izpērkamo ēku vērtību.

Norāda, ka uzņēmējsabiedrības un komercsabiedrības, izmantojot ēkas saimnieciskajā darbībā, no ienākumiem veic ikgadējus amortizācijas atskaitījumus, kuri jau tiek ieskaitīti derīgajos vai nepieciešamajos izdevumos un kuru summa tiek atņemta no kopējiem

ienākumiem, aprēķinot peļņu. Uzskata, ka arī šie amortizācijas uzkrājumi ir atskaitāmi no to izdevumu summas, kas jāatlīdzina izpircējam.

Interpretējot Civillikuma 1388.pantu saistībā ar Civillikuma 867.pantu, izdarāms secinājums, ka izpircējam jāatlīdzina derīgie izdevumi, kurus ieguvējs taisījis līdz izpirkuma prasības celšanai, respektīvi, līdz tam laikam, kad viņam kļuvis zināms, ka šāda prasība pret viņu ir celta.

Uzlikt par pienākumu pircējam atlīdzināt izdevumus (kaut arī derīgos), kurus ieguvējs izdarījis bez pircēja piekrišanas jau pēc prasības celšanas, nav nekāda likumīga pamata. Pat ja tie objektīvi ir derīgi, izpircējam būtu tiesības lemt, izdarīt tos vai neizdarīt, un pat ja izdarīt, – par kādu maksu. Pretējā gadījumā ieguvējs varētu izdarīt liela apjoma derīgos izdevumus tikai tāpēc, lai nepieļautu izpirkuma tiesības realizēšanu.

Tiesa savā spriedumā Civillikuma 1388.panta saistību ar Civillikuma 867.panta noteikumiem ignorējusi. Tiesa konstatējusi, ka nepieciešamie un derīgie izdevumi esot "vismaz Ls 59 549,10", un tiesa nav vērtējusi pārējos atbildētājas iesniegtos dokumentus tikai tāpēc, ka tiem vairs neesot nozīmes, tā vietā, lai skaidri norādītu, ka par derīgajiem izdevumiem, kuri izdarīti jau pēc izpirkuma prasības celšanas, atbildētājai saskaņā ar Civillikuma 867.pantu nekāda atlīdzība nepienākas.

Ja tiesa saskaņā ar Civillikuma 1388.pantu, pretēji prasītājas iebildumiem un atsaucēm uz Būvniecības likumu un maksājumu dokumentu neesamību, tomēr būtu noteikusi, ka prasītājai pirkuma summai jāpievieno šo izdevumu summa, prasītāja to būtu izdarījusi, kaut arī šī prasība, viņasprāt, nebūtu likumīga.

[4.6] Prasītājas rīcībā ir ziņas par to, ka visus izdevumus sakarā ar ēku remontiem maksājuši šo ēku nomnieki, pie tam pilnīgi uz sava rēķina, nesaņemdami pat nekādas nomas maksas atlaides.

Neiesniedzot maksājumu dokumentus, atbildētāja šo versiju nav atspēkojusi. Vēl vairāk, pats šis maksājumu dokumentu neiesniegšanas fakts gandrīz trīs gadu ilga tiesas procesa laikā jau ir uzskatāms par pierādījumu prasītājas versijai, ka atbildētāja nekādus izdevumus nav segusi, respektīvi, ka atbildētājai šādu uzdevumu nav bijis.

Tiesa, vērtējot pierādījumus, nav ievērojusi Civilprocesa likuma 97.panta noteikumus, un tas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

[5] Senāta sēdē Tamāras B. pārstāvis lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, bet SIA "Jēkaba Nami" pārstāvis lūdza Civillietu tiesu palātas spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītos argumentus nevar atzīt par pareiziem un tie nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

[6.1] Atbilstoši Civillikuma 1381.panta pirmajai daļai izpirkuma tiesība ir tiesība iegūt cita atsavinātu nekustamo īpašumu, atstumjot ieguvēju sakarā ar priekšrocību pret viņu un iestājoties viņa tiesībās.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta otro daļu, norādījusi, ka zemes īpašniekam ir ēku (būvju), kurš ir patstāvīgs īpašuma tiesību objekts, pirmpirkuma vai izpirkuma tiesības un šīs tiesības realizējamas Civillikuma 1073.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā – pārdevējam jānosūta pirkuma līguma noraksts pirmpirkuma tiesīgajam, kuram divu mēnešu laikā no līguma saņemšanas dienas jāizpilda tie paši nosacījumi, ko piedāvā pircējs. Taču SIA "Jēkaba Nami" nav iesniegusi pierādījumus, ka strīdus īpašuma atsavinātājs būtu izpildījis savu pienākumu nosūtīt pirkuma līguma norakstus Tamārai B. vai nosūtījusi uzaicinājumu par pirmpirkuma tiesību izlietošanu, tāpēc izpirkuma tiesību nodibina likums (Civillikuma 1382.panta pirmā daļa).

[6.2] Civillikuma 1384.pants nosaka, ka visi pienākumi, kurus uzņēmies nekustamā īpašuma ieguvējs, jāpārņem tā izpircējam, un viņš nevar aprobežoties vienīgi ar apsolījumu samaksāt ieguvējam to summu, kādu viņš uzņēmies dot par nekustamo īpašumu, ne arī ar šīs summas nodrošinājumu ar galvojumu vai kādā citā kārtā, bet viņam, pieteicot savu tiesību, tūliņ jāiemaksā šī summa, pievienojot tai atlīdzību par izdevumiem naudā, bet, ja ieguvējs atteicies šo summu pieņemt, tad izpircējam tā jāiemaksā tiesā.

Tādējādi likumā ir noteikta kārtība, kādā izpircējs īsteno savu izpirkuma tiesību, un tikai ievērojot šo kārtību, ir atzīstams, ka izpirkuma tiesība ir pieteikta likumā noteiktajā kārtībā. Turklāt izpirkuma tiesības pieteikšana ir saistīta ar tūlītēju pirkuma maksas samaksu.

[6.3] Apelācijas instances tiesa spriedumā norādījusi, ka prasība par izpirkuma tiesības izmantošanu celta 2005.gada 28.janvārī, bet pirkuma maksu Ls 95 753,86 Tamāra B. tiesas depozītā pārskaitījusi tikai 2006.gada 21.septembrī, t.i., pēc pirmās instances tiesas sprieduma taisīšanas, ar kuru viņas prasība noraidīta, un līdz ar to Civillikuma 1384.panta prasības nav izpildītas saprātīgā termiņā.

No lietas materiāliem izriet, ka pirmās instances tiesa lietas iztiesāšanas laikā 2006.gada 28.jūnijā izskaidrojusi likuma noteikumus par nepieciešamās summas iemaksāšanu depozītā, taču Tamāra B. uz to nav reaģējusi, nav savlaicīgi iemaksājusi ne pirkuma maksu, ne arī norādītos derīgos un nepieciešamos izdevumus vismaz Ls 59 549,10 apmērā.

[6.4] Tas, ka pirkuma maksas samaksa ir prioritārs nosacījums izpirkuma tiesības pieteikšanai un īstenošanai, izriet arī no Civilprocesa likuma 337.panta otrās daļas 3.punkta noteikumiem, saskaņā ar kuriem pieteikumam par nekustamā īpašuma izpirkšanu pievienojamas ziņas

par nekustamā īpašuma pārdošanas summu, atsavināšanas izmaksām un nodevām un par to samaksu. Savukārt gadījumā, ja nekustamā īpašuma ieguvējs atteicies naudu saņemt, pieteikumam pievienojami pierādījumi par to un attiecīgā naudas summa iemaksājama tiesā vai tiesas norādītajā kontā *(skat.: Civilprocesa likuma komentāri. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 499.lpp.)*.

[6.5] Iepriekš minēto apsvērumu dēļ Senāts noraida kā nepamatotus kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, ka izpirkuma tiesība nevar izbeigties vai izzust sakarā ar izpirkuma maksas neiemaksāšanu vai novēlotu iemaksāšanu tiesas depozītā. Šādu viedokli jau agrāk ir izteicis Augstākās tiesas Senāts (paplašinātā sastāvā) 2007.gada 14.novembra spriedumā N.D. prasībā pret K.P. un R.G. ar trešo personu Ā.Z. par nekustamā īpašuma izpirkšanu, īpašuma tiesību atzīšanu uz zemi un līguma atcelšanu *(lieta Nr.SKC-591, 2007.)*.

[6.6] Apelācijas instances tiesas secinājumi, ka Tamāras B. faktiskās darbības liecina par viņas nevēlēšanos izmantot pirmpirkuma tiesības, jo viņa nav varējusi samaksāt izpirkuma maksu savlaicīgi, tostarp arī derīgos un nepieciešamos izdevumus, kurus prasītāja apstrīdējusi bez pietiekama pamata, lai izvairītos no to atlīdzināšanas, attiecas uz spriedumā konstatētajiem lietas faktiskajiem apstākļiem, kas saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta trešās daļas noteikumiem kasācijas kārtībā nav pārbaudāmi. Kasācijas kārtībā var pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu, ja tiesa, izskatot lietu, pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas vai pārkāpusi savas kompetences ietvarus. Atšķirīgs pierādījumu vērtējums nevar būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā. Līdz ar to nav apspriežami visi tie kasācijas sūdzībā norādītie argumenti, ar kuriem kasācijas sūdzības iesniedzējs apstrīdējis sprieduma pamatotību pēc būtības.

[6.7] Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa materiālo tiesību normas piemērojusi atbilstoši konstatētajiem apstākļiem un nav pārkāpusi procesuālo tiesību normas.

Pastāvot šādiem apstākļiem, jāatzīst, ka spriedums ir pamatots, likumīgs un taisnīgs, tāpēc atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 16.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pirmpirkuma tiesībām, kas atrunātas līgumā

1. Dzīvokļa īpašums daudzdzīvokļu mājā, kurā dzīvokļi pieder vairākiem īpašniekiem, ir katra īpašnieka atsevišķs īpašums (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 1.panta pirmā daļa).

2. Kļūdaini nosakot atsavinātā objekta tiesisko statusu, tiesa nepamatoti piemēro Civillikuma 1073.pantā ietverto tiesību normu par nekustamā īpašuma kā kopīpašnieka pirmpirkuma tiesībām, kura strīdus tiesiskās attiecības neregulē (Civillikuma 1073.pants).

3. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas normas paredz, ka dzīvokļa īpašuma pārdošanas gadījumā pārējiem dzīvokļu īpašniekiem pieder līgumiskā pirmpirkuma (izpirkuma) tiesība, ja tā paredzēta dzīvokļu īpašnieku sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā.

Izpirkuma tiesība, kas nodibināta ar līgumu, saista tikai lietā ieinteresētās personas, tomēr tā var kļūt saistoša arī trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Civillikuma 1382.panta otrā daļa).

2008.gada 11.jūnijā Lieta Nr. SKC-250/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājas pārstāvim advokātam J.Obrickim, atbildētāja Gunta B. pārstāvim V.Kļaviņam, atbildētāja Andreja S. pārstāvim advokātam M.Zalānam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar atbildētāju Andreja S. un Gunta B. kasācijas sūdzībām par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 8.novembra spriedumu Ivetas Z. prasībā pret Andreju S. un Gunti B. par izpirkuma un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, īpašumu tiesību nostiprinājuma dzēšanu zemesgrāmatā.

Aprakstošā daļa

Ivetai Z. Jūrmalā, (..) pieder 82/100 domājamās daļas no nekustamā īpašuma, kas sastāv no zemesgabala 2846 m^2 platībā un uz tā esošām pamatceltnēm lit. 1, lit. 3. Viņas īpašuma tiesības

nostiprinātas zemesgrāmatas nodalījumā (..) ar kadastra Nr.(..). Tāpat Ivetai Z. pieder dzīvokļa īpašums Nr.(..), kas ir 9/100 domājamās daļas no kopīpašuma dzīvojamā mājā lit. 2, zemesgabala un palīgceltnes lit. 5. Īpašuma tiesības reģistrētas Jūrmalas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) ar kadastra Nr.(..).

2006.gada 1.martā Iveta Z. cēlusi tiesā prasību pret Andreju S. un Gunti B. par izpirkuma un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, īpašumu tiesību nostiprinājuma dzēšanu zemesgrāmatā, norādīdama, ka dzīvokļa īpašuma Nr.(..) dzīvojamā mājā lit. 2, kas sastāv no 9/100 domājamām daļām no kopīpašuma dzīvojamā mājā lit. 2, zemesgabala un palīgceltnes lit. 5, īpašnieks līdz 2006.gada 19.janvārim bija Guntis B. 1999.gada 6.oktobrī viņa un Guntis B. noslēguši rakstisku vienošanos, ar kuru saskaņā Guntis B. apņēmies sev piederošā dzīvokļa īpašuma pārdošanas gadījumā Ivetai Z. piedāvāt pirmpirkuma tiesības.

2006.gada 19.janvārī Guntis B. savu nekustamo īpašumu pārdevis Andrejam S.

2006.gada 23.janvārī saņemdama no zvērinātas notāres J.Nollendorfas Gunta B. paziņojumu par viņa dzīvokļa īpašuma pārdošanu ar klāt pievienotu 2006.gada 19.janvāra pirkuma līgumu, viņa 2006.gada 7.februārī ar zvērinātas notāres starpniecību nosūtījusi Guntim B. paziņojumu, ka vēlas izmantot pirmpirkuma tiesības, uzaicinot atbildētāju 2006.gada 15.februārī ierasties minētās notāres prakses vietā pirkuma līguma parakstīšanai, taču Guntis B. nav ieradies, par ko zvērināta notāre izdevusi apliecinājumu.

2006.gada 15.februārī Iveta Z. nosūtījusi Guntim B. atkārtotu uzaicinājumu 2006.gada 20.februārī ierasties pie notāres noslēgt pirkuma līgumu, taču šajā datumā Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā Nr.(..) uz 2006.gada 19.janvāra līguma pamata īpašuma tiesības uz Guntim B. piederējušo dzīvokļa īpašumu nostiprinātas Andrejam S.

Tā kā viņa – prasītāja nebija atteikusies no pielīgtajām pirmpirkuma tiesībām, bet Guntis B. savu dzīvokļa īpašumu pārdevis Andrejam S., atbildētāji rīkojušies negodprātīgi, t.i., pretēji Civillikuma 1.pantam ar kuru saskaņā tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.

Atsaucoties uz Zemesgrāmatu likuma 61.panta trešo daļu, kas nosaka, ka nostiprinājuma lūgumam jāpievieno trešās personas piekrišana, kad pēc likuma šāda piekrišana nepieciešama, prasītāja norādījusi, ka minētā darījuma koroborēšanai bija jāpievieno prasītājas atteikums no pirmpirkuma tiesībām, ko viņa nav devusi.

Prasītājas ieskatā, Andrejs S., sasteigti reģistrējot savas īpašuma tiesības zemesgrāmatā, apliecinājis savu negodprātību un vēlmi apiet viņas pirmpirkuma tiesības.

Šīs prettiesiskās rīcības dēļ prasītājai nebija iespējams izlietot pirmpirkuma tiesības, tādēļ saskaņā ar Civillikuma 1381., 1382.pantu viņai radušās izpirkuma tiesības, iestājoties pirkuma darījumā Andreja S. vietā. Viņa ir gatava atlīdzināt Andrejam S. visus izdevumus, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma pirkšanu.

Pamatojoties uz Civillikuma 1., 1041., 1381., 1382., 1383., 1384., 1388.pantu, Iveta Z. lūgusi: atzīt viņai izpirkuma un īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokļa īpašumu un dzēst Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatā Andreja S. īpašuma tiesību nostiprinājumu uz minēto nekustamo īpašumu, kā arī piedzīt no atbildētājiem tiesas izdevumus.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 14.jūlija spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja Andreja S. pārstāvja iesniegto apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2007.gada 8.novembrī nosprieda prasību apmierināt.

Atsaucoties uz Civillikuma 1073.pantu, kuram atbilstoši, ja kāds nekustamā īpašuma kopīpašnieks savu daļu atsavina personai, kura nav kopīpašnieks, tad pārējiem kopīpašniekiem divu mēnešu laikā, skaitot no pirkuma līguma noraksta saņemšanas, pieder pirmpirkuma tiesība, bet gadījumos, kad pirmpirkuma tiesību nav bijis iespējams izlietot atsavinātāja vainas dēļ – izpirkuma tiesība, un konstatējusi, ka strīdus nekustamais īpašums bijis prasītājas un Gunta B. kopīpašumā, Civillietu tiesu palāta secināja, ka Ivetai Z. piederēja pirmpirkuma tiesība, kuru viņa nevarēja izmantot, un tādēļ ir pamats šā likuma 1381., 1382.panta piemērošanai.

Kā nepamatotus tiesa noraidīja motīvus apelācijas sūdzībā, ka vienošanās līgums nav reģistrēts zemesgrāmatās un līdz ar to, ņemot vērā judikatūru, tas neesot saistošs trešajai personai, atzīdama, ka konkrētā gadījumā izpirkuma tiesības prasītājai ir uz likuma pamata kā kopīpašniecei un tas fakts, ka prasībā nav atsauces uz likuma normām, kas regulē kopīpašnieka pirmpirkuma tiesības, nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai, jo prasītāja ir norādījusi, ka nekustamais īpašums ar atbildētāju Gunti B. ir kopīpašums un pamatoti atsaukusies uz likuma normām, kas regulē izpirkuma tiesības (tā spriedumā).

Tiesa konstatēja, ka atbilstoši Civillikuma 1384.panta noteikumiem prasītāja ir iemaksājusi Tiesu administrācijas depozīta kontā pirkuma maksu un ieguvēja izdevumus sakarā ar noslēgto pirkuma līgumu – kopā Ls 78 863,61 – un norādīja, ka minētā summa izmaksājama atbildētājam Andrejam S.

Andrejs S. un Gunta B. pārstāvis iesnieguši kasācijas sūdzības par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 8.novembra spriedumu, kurās, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūguši to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Andreja S. kasācijas sūdzība motivēta ar to, ka apelācijas instances tiesa, piemērojot tiesību normas, nav ņēmusi vērā judikatūru, proti, Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 18.maija spriedumā lietā Nr.SKC-314 ietvertās atziņas par likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas un Civillikuma 1382.panta interpretāciju, kas novedis pie nepamatotiem secinājumiem.

Turklāt Iveta Z. prasību, pirmkārt, pamatojusi ar speciālā likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otro daļu (tā sūdzībā) un tikai tad ar tiesību normām, kas regulē izpirkuma tiesības, ko apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, tādējādi, pārkāpdama savu kompetenci, grozījusi prasības pamatu. Tāpat, atsaucoties uz Civillikuma 1073.pantu, kas nemaz nav bijis prasības pamatā, tiesa pārsniegusi prasījuma robežas.

Apelācijas instances tiesa ignorējusi faktu, ka pirkuma līgums starp Gunti B. un Andreju S. noslēgts 2006.gada 19.janvārī un stājies spēkā nekavējoties, t.i., vēl pirms Gunta B. paziņojumiem prasītājai un arī līguma 3.2.1.punktā noteikto, ka pārdotais dzīvokļa īpašums nav apgrūtināts ar saistībām, 3.4.2.punktā noteikto, ka par visām varbūtējām trešo personu saistībām un pretenzijām par dzīvokļa īpašumu, kuru pamats radies līdz šī līguma noslēgšanai, atbild pārdevējs, tādēļ spriedumā nepamatoti atsaukusies uz zvērinātas notāres liecību, ka Guntis B. ir brīdinājis pircēju Andreju S. par prasītājas pirmpirkuma tiesībām, lai gan pirkuma līgums noslēgts 2006.gada 19.janvārī, bet atbildētājs Guntis B. pirmo reizi pie zvērinātas notāres bija ieradies 2006.gada 20.februārī, kad dzīvokļa īpašums jau bija nostiprināts zemesgrāmatās uz pircēja vārda.

Nevērtējot spriedumā atbildētāja Gunta B. pārstāvja paskaidrojumus, ka Guntis B. nav brīdinājis par Ivetas Z. pirmpirkuma tiesībām, kā arī apstākli, ka Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatās nekādi ierobežojumi dzīvokļa īpašuma iegādei nav norādīti, Civillietu tiesu palāta pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta noteikumus un nepamatoti viņu – atbildētāju Andreju S. – atzinusi par nelabticīgu ieguvēju.

Tiesa konkrētā strīda izšķiršanā nav piemērojusi likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otro daļu, Civillikuma 1382.panta otro daļu, 2063.pantu, kas bija jāpiemēro. Kasācijas sūdzības iesniedzējs arī atsaucies uz juridiskajā literatūrā pausto viedokli minēto tiesību normu piemērošanas sakarā (sk. Civillikuma 2063.pantu, 1382.panta otro daļu) *(Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 274.lpp.)*.

Gunta B. pārstāvis kasācijas sūdzībā norādījis, ka Civillietu tiesu palāta, uzsākot tiesas sēdi, atgriezusi no civillietas materiāliem viņa iesniegumu par pievienošanos apelācijas sūdzībai, kas tiesā saņemts 2007.gada 15.oktobrī līdz ar Senāta sprieduma lietā Nr.SKC-314 norakstu un pielikumiem procesa dalībniekiem, tādējādi pilnīgi nepamatoti liedzot viņam iespēju uzturēt apelācijas sūdzību (tā sūdzībā).

Turklāt, izspriežot lietu, tiesa nav piemērojusi speciālā likuma "Par dzīvokļa īpašumu" tiesību normas, bet tā vietā vadījusies no Civillikuma normām, nonākot pretrunā Senāta 2005.gada 18.maija spriedumā lietā Nr.SKC-314 norādītajam (tā sūdzībā).

Paskaidrojumos prasītājas pārstāvis apstrīdējis kasācijas sūdzībās izteiktos argumentus, norādīdams, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs, bet kasācijas sūdzības kā nepamatotas ir noraidāmas.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas to pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas norādīti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, kurā reglamentētas lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai šādu apsvērumu dēļ.

No ierakstiem zemesgrāmatās nepārprotami izriet, ka īpašuma tiesības Iveta Z. un Guntis B. attiecīgi uz dzīvokli Nr.(..) un dzīvokli Nr.(..) dzīvojamā mājā lit. 2 (..), Jūrmalā, ieguvuši, pamatojoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju".

Ņemot vērā šā likuma 1.panta 1.punktā doto jēdziena "daudzdzīvokļu māja" skaidrojumu, kuram atbilstoši daudzdzīvokļu māja ir dzīvojamā māja, kurā saskaņā ar mājas inventarizācijas plānu ir vairāk nekā viens dzīvoklis, un tai funkcionāli piederīgas palīgēkas un būves, nav šaubu, ka minētajiem privatizētajiem objektiem ir dzīvokļa īpašuma tiesiskais statuss.

Tādējādi nevar atzīt par pamatotu tiesas secinājumu, ka Iveta Z. un Guntis B. ir strīdus nekustamā īpašuma kopīpašnieki, jo tas ir pretrunā pierādījumiem lietā un arī likumā "Par dzīvokļa īpašumu" 1.panta pirmajā daļā noteiktajam, ka dzīvokļa īpašums daudzdzīvokļu mājā, kurā dzīvokļi pieder vairākiem īpašniekiem, ir katra īpašnieka atsevišķs īpašums (..).

Kļūdīdamās atsavinātā objekta tiesiskā statusa noteikšanā, Civillietu tiesu palāta nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1073.pantā ietverto tiesību normu par nekustamā īpašuma kopīpašnieka pirmpirkuma tiesībām (citēta šā sprieduma 3.lpp.), kas strīdus tiesiskās attiecības neregulē.

Kā tas pietiekami skaidri izriet no likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas noteikumiem, dzīvokļa īpašuma pārdošanas gadījumā pārējiem dzīvokļu īpašniekiem pieder līgumiskā pirmpirkuma (izpirkuma) tiesība, ja tā paredzēta dzīvokļu īpašnieku sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā. Savukārt Civillikuma 1382.panta otrajā daļā noteikts, ka izpirkuma tiesība, kas nodibināta ar līgumu (..), saista tikai lietā ieinteresētās personas (..), tomēr tā var kļūt saistoša arī

trešajām personām, ja līgumu (..), ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās.

Lai gan minētās tiesību normas saistībā ar Civillikuma 2063.pantu par izpirkuma tiesību pielīgtās pirmpirkuma tiesības pārkāpuma gadījumā, kā to pareizi norādījuši kasācijas sūdzības iesniedzēji, tieši attiecas uz izšķiramo strīdu, Civillietu tiesu palāta, kļūdaini uzskatīdama, ka prasītājas izpirkuma tiesība nodibināta uz likuma pamata, tās nav piemērojusi. Līdz ar to ir konstatējams Civilprocesa likuma 451.panta 1., 2.punktā paredzētais materiālo tiesību normu pārkāpums.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka, pat neapspriežot pārējos šajās sūdzībās izklāstītos motīvus, apelācijas instances tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzības apmierināmas.

Tā kā tiesas spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu kasācijas sūdzības iesniedzējiem ir atmaksājama drošības nauda Ls 50 katram.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 8.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Andrejam S. un Gunta B. pārstāvim V.Kļaviņam drošības naudu Ls 50 (piecdesmit) katram.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par turētāju kā īpašnieka vietnieku valdījumā

1. Civillikuma 876.panta otrā daļa nosaka, ka tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība to turēt savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju jeb faktisku valdītāju un īpašnieka vietnieku valdījumā. Īpašnieks, kas labprātīgi nodevis lietu citai personai bez nolūka nodot šo lietu īpašumā, patur valdījumu, bet persona, kurai viņš lietu nodevis, atzīstama par turētāju jeb faktisku valdītāju (Civillikuma 876.panta otrā daļa, 882.pants).

2. Pēc dzīvokļa īpašnieka nāves viņa ģimenes locekļiem uz likuma pamata saglabājas iegūtais īpašnieka ģimenes locekļa statuss ar visām no tā izrietošām tiesībām un saistībām. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 19.panta pirmā daļa nosaka, ka dzīvokļa īpašnieka ģimenes locekļiem un citām personām, kuras dzīvokļa īpašnieks iemitinājis viņam piederošajā dzīvoklī, ir tiesības tāpat kā īpašniekam netraucēti lietot dzīvojamās un citas telpas dzīvoklī, ja, viņus iemitinot, nav bijusi citāda vienošanās (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 19.panta pirmā daļa).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SKC-346/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente I.Garda
senatore A.Vītola,

piedaloties atbildētājas Pelagijas R. pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei J.Averinskai, prasītāju Nadeždas R. un Aleksandra R. pilnvarotajai pārstāvei Ž.Hazijevai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētājas Pelagijas R. pilnvarotās pārstāves zvērinātas advokātes J.Averinskas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedumu Nadeždas R., Aleksandra R. prasībā pret Pelagiju R. par valdījuma traucējuma novēršanu un valdījuma atjaunošanu uz dzīvokļa īpašumu.

Aprakstošā daļa

Pamatojoties uz dzīvojamās telpas īres līgumu, Pelagija R. kā īrniece no 1971.gada 18.marta lietoja pašvaldībai piederošu trīsistabu dzīvokli (..), Rīgā. Minētajā dzīvojamā platībā īrniece 1984.gada 28.novembrī pierakstīja kā ģimenes locekli pilngadīgo dēlu A.R.

Pelagija R. kā īrniece un A.R. kā ģimenes loceklis 2000.gada 22.februārī noslēdza vienošanos par to, ka īrēto dzīvokli privatizēs īrnieces dēls. Izpildot minēto vienošanos, A.R. 2000.gada 16.maijā noslēdza ar Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisiju pirkuma līgumu, ar kuru nopirka dzīvokļa īpašumu (..), Rīgā, ar kopējo platību 57,18 kvadrātmetri, kas atbilst kopīpašuma 5718/524314 domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas un zemesgabala. Minētais dzīvokļa īpašums 2001.gada 18.decembrī ierakstīts Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) un īpašuma tiesības nostiprinātas uz A.R. vārda. Savukārt īpašnieka māte Pelagija R. turpināja dzīvot un lietot dzīvojamās telpas minētajā privatizētajā dzīvokļa īpašumā.

Īpašnieks A.R. miris 2003.gada (..) un, pamatojoties uz 2004.gada 19.marta mantojuma apliecību par tiesībām uz mantojumu pēc likuma un 2004.gada 19.marta apliecību par laulātā mantas daļu, īpašuma tiesības uz minēto dzīvokļa īpašumu nostiprinātas zemesgrāmatā viņa mantiniekiem: pārdzīvojušai laulātai Nadeždai R. uz ¾ domājamām daļām un dēlam Aleksandram R. uz ¼ domājamo daļu.

Nadežda R. un Aleksandrs R. 2005.gada 30.septembrī cēluši prasību pret Pelagiju R. par valdījuma traucējuma novēršanu un valdījuma atjaunošanu uz dzīvokļa īpašumu.

Prasībā norādīts, ka prasītāji ir mantojuši dzīvokļa īpašumu (..), Rīgā, un nostiprinājuši īpašuma tiesības zemesgrāmatā. Minētajā dzīvokļa īpašumā dzīvo atbildētāja, kura neļauj prasītājiem lietot un valdīt viņiem piederošo īpašumu, jo nelaiž dzīvoklī un neļauj tajā novietot viņu mantas. Līdz ar to prasītājiem kā dzīvokļa īpašniekiem nav iespējams realizēt tiesības valdīt un lietot viņiem piederošo īpašumu, kā arī iegūt no tā visus iespējamos labumus.

Minēto apstākļu dēļ, prasītāju ieskatā, ir nepieciešams novērst valdījuma traucējumu, kuru atbildētāja realizē prettiesīgi, kā arī atjaunot valdījumu uz dzīvokļa īpašumu, lai prasītāji varētu brīvi iekļūt dzīvoklī.

Prasība pamatota ar Civillikuma 875., 909., 911., 925.pantu, likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 7.pantu.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 5.jūnija spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi atbildētājas apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 29.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi un uzlikusi par pienākumu atbildētājai novērst prasītāju valdījuma traucējumus, kas saistīti ar iekļūšanu dzīvokļa īpašumā, un atjaunojusi prasītājiem valdījuma tiesības pār dzīvokļa īpašumu. Vienlaicīgi tiesa piedzinusi no atbildētājas par labu prasītājiem tiesas izdevumus Ls 20.

Spriedumā norādīts, ka prasītājiem piederošo strīdus dzīvokli lieto atbildētāja, kura tajā dzīvo vairāk nekā trīsdesmit gadus. Līdz dzīvokļa

privatizācijai atbildētāja lietojusi dzīvokli uz īres līguma pamata, bet pēc dzīvokļa privatizācijas viņa to lieto kā īpašnieka A.R. ģimenes locekle.

Pēc A.R. nāves par strīdus dzīvokļa īpašniekiem kļuvuši prasītāji, kuriem atbildētāja liedz iespēju iekļūt dzīvoklī. Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 879., 882.pantu, atzinusi, ka prasītājiem kā dzīvokļa īpašniekiem ir tiesības valdīt īpašumu, tomēr šīs valdījuma tiesības reāli nepastāv, jo ir aizskartas un šo aizskārumu veic atbildētāja, kuras faktiskā varā atrodas strīdus dzīvokļa īpašums. Turklāt, tiesas ieskatā, atbildētāja veic strīdus īpašuma prettiesīgu valdījumu, kura pamatā ir starp pusēm izveidojušās faktiskās dzīvokļa lietošanas tiesības.

Ņemot vērā likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 7.panta noteikumus, kurš nosaka, ka dzīvokļa īpašnieks var savu īpašumu valdīt, iegūt no tā labumu, izmantot to pēc sava ieskata mantas pavairošanai un vispār to lietot visādā veidā, ciktāl īpašnieku neierobežo likumi un ciktāl tas nerada traucējumus citiem dzīvokļa īpašniekiem, kā arī atsaucoties uz Civillikuma 879., 882., 909.pantu, apelācijas instances tiesa secinājusi, ka prasība ir pamatota un apmierināma.

Par minēto spriedumu atbildētājas pārstāve zvērināta advokāte J.Averinska iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesa nav pareizi iztulkojusi materiālās tiesību normas par valdījumu, kā arī nav piemērojusi likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 20.panta otro daļu. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka atbildētāja ir prasītāju ģimenes locekle, kura lieto strīdus dzīvokļa īpašumu ilgāk nekā trīsdesmit gadus. Kā pamatu prasības apmierināšanai tiesa ir atzinusi faktu, ka starp pusēm nav noslēgta vienošanās par dzīvokļa lietošanas kārtību un atbildētāja liedz prasītājiem valdīt viņu īpašumu. Tomēr tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka minētās lietošanas tiesības atbildētāja ir ieguvusi ar iepriekšējā īpašnieka A.R. piekrišanu kā viņa ģimenes locekle, tas ir, pirms 2004.gada 29.aprīlī dzīvoklis nonāca prasītāju īpašumā. Līdz ar to prasītājiem kā iepriekšējā īpašnieka mantiniekiem ir saistošas mantojuma atstājēja nodibinātās saistības, tāpēc viņi nav tiesīgi traucēt atbildētājai lietot strīdus dzīvokli, jo likums aizsargā bijušo īpašnieku ģimenes locekļu intereses.

Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka atbildētāja nodeva savas tiesības privatizēt strīdus dzīvokli mantojuma atstājējam, kurš ilgstoši ievēroja viņas tiesības lietot dzīvokli, tāpēc šo tiesību ierobežošana no prasītāju puses ir pretrunā Civillikuma 1.panta noteikumiem.

Sūdzības iesniedzējas ieskatā, pušu attiecībām piemērojama speciālā tiesību norma – likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 20.panta otrā daļa, kas nosaka, ka strīdus jautājumus par dzīvokļa lietošanas kārtību un par līdzdalību izdevumu segšanā starp dzīvokļa īpašnieku un viņa

ģimenes locekli izšķir tiesa. Iekļūšana dzīvoklī nav priekšnoteikums līguma par dzīvokļa lietošanas kārtību noslēgšanai un prasības celšanai tiesā. Uz to norādīts Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2005.gada 14.jūnija spriedumā, jo faktiski starp pusēm pastāv strīds par dzīvokļa lietošanas kārtību.

Minētie pārkāpumi ir noveduši pie lietas nepareizas izspriešanas.

Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību prasītāji norādījuši, ka kasācijas sūdzība nav pamatota un ir noraidāma. Apelācijas instances tiesa pareizi atzinusi, ka starp pusēm pastāv strīds par valdījuma tiesību atjaunošanu, nevis par dzīvokļa lietošanas kārtību. Līdz ar to tiesa pamatoti nav piemērojusi likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 20.panta otro daļu. Nav strīda, ka atbildētāja lieto strīdus dzīvokli bez īres līguma. Tādējādi šobrīd atbildētāja to valda bez jebkāda līguma, tas ir, bez tiesiska pamata. Prasītāji ir strīdus dzīvokļa īpašnieki, tāpēc viņiem ir tiesības šo īpašumu valdīt, taču valdījuma tiesības nav iespējams realizēt, jo tās traucē atbildētāja, kuras faktiskā varā atrodas dzīvoklis. Atbildētāja nelaiž prasītājus dzīvoklī, kā arī neatļauj tajā novietot viņiem piederošas mantas.

Senāta tiesas sēdē atbildētājas pārstāve zvērināta advokāte J.Averinska uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem un paskaidroja, ka atbildētājas mirušais dēls un viņa mantinieki nekad nav dzīvojuši strīdus dzīvoklī, tāpēc nav tiesīgi traucēt atbildētājai tā lietošanu.

Prasītāju pārstāve Ž.Hazijeva lūdza noraidīt kasācijas sūdzību un atstāt negrozītu apelācijas instances tiesas spriedumu. Viņa neapstrīdēja faktu, ka mantojuma atstājējs un viņa mantinieki strīdus dzīvoklī nav dzīvojuši, jo mantojuma atstājēja ģimenei ir cita dzīvesvieta.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz atbildētāju, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams.

Senāts atzīst par pamatotiem kasācijas sūdzības motīvus, ka tiesa, izšķirot strīdu, nepareizi piemērojusi materiālo tiesību normas par valdījumu.

Terminam "valdījums" ir divas nozīmes: valdījums kā īpašuma tiesības sastāvdaļa (tiesiskā vara) un valdījums kā valdītāja un lietas faktiskās attiecības, tas ir, tiesisks fakts, ko reglamentē Civillikuma otrā nodaļa (faktiskā vara). Valdījums pēc savas būtības ir faktiskas varas institūts un pastāv paralēli īpašumam kā tiesiskās varas institūtam. Prof. V.Sinaiskis ir norādījis: "Kā romiešu, tā arī tagadējās tiesībās ir grūti atrisināms jautājums – kas attaisno šī institūta pastāvēšanu? Šeit ir daudz teoriju, no kurām patlaban dominē publiskās intereses vai apgrozības teorija. Ir konstatējams, ka lietu tiesībās ne katru reizi

faktiskais stāvoklis sakrīt ar tiesisko, tāpēc arī lietu tiesībās šis faktiskais stāvoklis ir jāregulē" *(Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. – Rīga, 1940, 13.lpp.)*.

No valdījuma izriet divas būtiskas tiesības: tiesība uz pastāvoša valdījuma aizsardzību vai atņemta valdījuma atjaunošanu un tiesība pie noteiktiem apstākļiem iegūt valdījumā esošo lietu īpašumā *(skat.: Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. – Rīga: Mans Īpašums, 1998, 33.lpp.*).

Tīri vēsturiski valdījums *possessio* veidojies kā termins, kas apzīmē galvenokārt brīvu zemesgabalu iegūšanu, apmetoties uz tiem (burtiski – iesēžoties, *possidere, sidere, sedi* – sēsties, apsēsties). Romiešu tiesību pirmavotos valdījums nereti lietots kopā ar *uzucapio* (*capere* – ņemt, dzert, grābt, gūstīt; *usus* – lietošana, izmantošana, arī pieredze, pazīšanās). Tādējādi valdījumu vispār varam saprast trejādi: pirmkārt, kā valdījumu, kas nav saistīts ar īpašuma tiesībām un galvenokārt jāsaprot kā īpašs faktiskais stāvoklis, kas raksturo subjekta attieksmi pret lietu; otrkārt, kā tiesisku pamatu, kas var kalpot kā priekšnoteikums īpašuma tiesību iegūšanai; treškārt, (latviešu juridiskajā literatūrā ļoti reti, bet tiesu praksē – ievērojami biežāk) kā sinonīmu īpašuma tiesībām *(skat.*: *Rozenfelds J. Valdījuma teorijas. Latvijas Universitātes raksti: Juridiskā zinātne, 740.sējums. – Rīga, 2008, 42.–49.lpp.)*.

Līdz ar to valdījums var būt un var arī nebūt saistīts ar īpašuma tiesībām. Turklāt katru valdījumu likums aizsargā (Civillikuma 912.pants).

Civillikums paredz, ka valdījumu iespējams atjaunot, ja tas atņemts ar varu (Civillikuma 921.pants). Sistēmiski tulkojot šo normu, to iespējams piemērot arī tādam valdījumam, kas iegūts slepenībā no tās personas, no kuras varētu sagaidīt iebildumus (Civillikuma 909.pants). Tādējādi valdījuma prasība ir saistīta tieši ar valdījuma vardarbīgu vai slepenu atņemšanu vai nu valdītājam, vai viņa vietniekam, jo saskaņā ar valdījuma aizsardzības noteikumiem (Civillikuma 876.panta piezīme) valdījuma vardarbīgas atņemšanas gadījumā to tiesīgs atprasīt gan valdītājs, gan persona, kurai viņš lietu uzticējis (turētājs).

Kā redzams no lietas materiāliem un sprieduma, konkrētajā gadījumā nav konstatēta vardarbīga vai slepena valdījuma iegūšana. Gluži pretēji, apelācijas instances tiesa konstatējusi un tas apstiprinās ar likumīgā spēkā stājušos Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2005.gada 14.jūnija spriedumu lietā Nr.PAC-24/2005 un citiem lietā esošiem pierādījumiem, ka pēc strīdus dzīvokļa īpašnieka A.R. nāves atbildētājai saglabājas iegūtais īpašnieka ģimenes locekļa statuss ar visām no tā izrietošām tiesībām un saistībām uz likuma pamata. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 19.panta pirmā daļa nosaka, ka dzīvokļa īpašnieka ģimenes locekļiem un citām personām, kuras dzīvokļa īpašnieks iemitinājis viņam piederošajā dzīvoklī, ir tiesības tāpat

kā īpašniekam lietot dzīvojamās un citas telpas, ja, viņus iemitinot nav bijusi citāda vienošanās.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka atbildētāja dzīvo un lieto strīdus dzīvokli jau vairāk nekā trīsdesmit gadus, sākotnēji kā īrniece uz īres līguma pamata, bet pēc tā privatizācijas kā īpašnieka ģimenes locekle, un, atsaucoties uz Civillikuma 909.pantu, secinājusi, ka atbildētāja šobrīd realizē dzīvokļa īpašuma prettiesīgu valdījumu. Senāts uzskata, ka minētais lietas apstākļu juridiskais novērtējums nav pareizs, jo apelācijas instances tiesa nav noskaidrojusi valdījuma iegūšanas apstākļus uz dzīvokļa īpašumu, no kuriem ir atkarīgs, vai valdījums ir tiesīgs vai prettiesīgs.

Kā redzams no lietas materiāliem, atbildētāja un viņas pilngadīgais dēls A.R., kurš strīdus dzīvoklī bija pierakstīts, bet faktiski nedzīvoja, jo viņam bija sava ģimene, noslēdza vienošanos par atbildētājai izīrētā dzīvokļa privatizēšanu uz pēdējā kā īrnieces ģimenes locekļa vārda. Izpildot šo vienošanos, A.R. kļuva par dzīvokļa īpašnieku, bet tajā dzīvojošā atbildētāja par viņa ģimenes locekli, kura turpināja un turpina lietot dzīvojamās un citas telpas strīdus dzīvoklī, kas ir viņas vienīgais mājoklis. Pēc A.R. nāves par strīdus dzīvokļa īpašuma īpašniekiem kļuva viņa mantinieki: pārdzīvojusī laulātā Nadežda R. un dēls Aleksandrs R., kuri, tāpat kā mantojuma atstājējs, strīdus dzīvoklī nekad nav dzīvojuši. Apelācijas instances tiesa nav vērtējusi minētos apstākļus saistībā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 19.pantu, kurš aizsargā dzīvokļa īpašnieka ģimenes locekļa garantētas tiesības lietot dzīvojamās un citas telpas, kā arī Civillikuma 705.pantu, kas nosaka, ka ar mantojuma iegūšanu uz mantinieku pāriet, līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām (702. un turpm. p.), arī visas viņa saistības, izņemot tīri personiskas. No minētajām tiesību normām izriet, ka atbildētāja saglabā īpašnieka ģimenes locekļa statusu ar visām no tā izrietošām tiesībām un saistībām un tas ir saistošs prasītājiem kā iepriekšējā īpašnieka mantiniekiem, uz ko pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā. Minētajiem apstākļiem ir būtiska nozīme strīda pareizā izšķiršanā, jo ne mantojuma atstājējs, ne arī viņa mantinieki nekad nav realizējuši faktisko varu pār strīdus dzīvokli, ko Senāta tiesas sēdē nenoliedza prasītāju pārstāve.

Civillikuma 876.panta otrā daļa nosaka, ka tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība to turēt savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju jeb faktisku valdītāju un īpašnieka vietnieku valdījumā. Minētās tiesību normas izpratnē prasītāja ir valdītāja vietnieks. Piezīme pie minētā panta nosaka, ka turētājam jeb faktiskam valdītājam ir tiesība prasīt traucēta valdījuma atjaunošanu. Savukārt Civillikuma 904.pants nosaka, ka valdītāja vietnieks zaudē valdījumu visos tajos gadījumos, kuros to zaudētu pats valdītājs. Valdītājs zaudē nekustamu lietu valdījumu, kad viņa vietnieku vardarbīgi izstumj

(Civillikuma 905.pants). Apelācijas instances tiesa, izšķirot strīdu, šādā aspektā lietas faktiskos apstākļus un pierādījumus nav pārbaudījusi un vērtējusi, lai gan tas bija viens no apelācijas sūdzības argumentiem un attiecas uz celtās prasības pamatu un priekšmetu par zaudēta valdījuma atjaunošanu.

Turklāt apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību, sprieduma motīvu daļā atsaukusies uz Civillikuma 882.pantu, norādot, ka prasītājiem kā dzīvokļa īpašniekiem piemīt tiesības savu īpašumu valdīt, bet šīs valdījuma tiesības reāli nepastāv, jo ir aizskartas un šo aizskārumu veic atbildētāja, kuras faktiskā varā atrodas dzīvokļa īpašums. Senāts uzskata, ka šāds lietas apstākļu juridiskais novērtējums nav pareizs un tiesa nav pareizi piemērojusi šo materiālo tiesību normu.

Pastāvot zemesgrāmatu sistēmai, kas paredz, ka īpašuma tiesību pāreja uz nekustamo īpašumu notiek nevis faktiskās nodošanas ceļā, bet gan izdarot attiecīgu ierakstu zemesgrāmatā, Civillikuma 882.pantam kā valdījuma iegūšanas nosacījumam nav lielas praktiskas nozīmes. Tā atrašanās Civillikumā izskaidrojama tikai vēsturiski, bet ne loģiski. Tādēļ arī mēģinājumi analizēt šo normu ļauj izdarīt paradoksālus secinājumus, piemēram, atziņu par to, ka rodas "it kā divkāršs valdījums". No valdījuma teorijas viedokļa īpašnieks, kas labprātīgi nodevis lietu citai personai bez nolūka nodot šo lietu īpašumā, patur valdījumu, bet persona, kurai viņš lietu nodevis, atzīstama par turētāju. Vienlaikus šī persona var tikt uzskatīta arī par īpašnieka kā valdītāja vietnieku *(skat.: Rozenfelds J. Lietu tiesības. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000, 53.lpp.)*. Prasītāji ir nostiprinājuši īpašuma tiesības zemesgrāmatā uz dzīvokļa īpašumu, kurš pirms tam jau bija likumīgi nodots lietošanā atbildētājai kā bijušā īpašnieka ģimenes loceklei.

Spriedums nesatur pamatotus argumentus, kāpēc atbildētājas valdījums, kurš sākotnēji bija tiesīgs, mainoties īpašniekiem, ir kļuvis prettiesīgs un kādā veidā valdījums, kurš turpinās caur atbildētāju kā valdītāju vietnieku, ir traucēts. Līdz ar to apelācijas instances tiesa nav izskatījusi lietu vispusīgi, pilnīgi un objektīvi.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts uzskata, ka spriedumu nevar atzīt par likumīgu, pamatotu un taisnīgu, tāpēc tas atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā citā tiesas sastāvā.

Atmaksāt J.Fironovam drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par ēku kā patstāvīgu nekustamā īpašuma tiesību objektu

1. Civillikuma 968.pants satur prezumpciju, atbilstoši kurai pieņemams, ka ēka pieder tam, kuram pieder attiecīgais zemesgabals. Ne Civillikuma 968.pants, ne arī likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants nenosaka, ka nomnieks, kurš ir uzcēlis ēku uz nomātas zemes, iegūst kopīpašuma tiesību ar īpašnieku uz zemesgabalu un pārējām ēkām (Civillikuma 968.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants).

2. Civillikuma 968.pantā minētā prezumpcija nav absolūta. Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktā noteikts, ka Civillikuma 968. un 973.panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi uzskatāmi par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ēkas (būves) uzceltas uz nomātas zemes, un ja zemes nomas līgums ir noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, paredzot zemes īpašnieka un nomnieka līgumā nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus. Šādas ēkas (būves) par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāmas tikai laikā, kamēr ir spēkā zemes nomas līgums (Civillikuma 968., 973.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punkts).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SKC-354/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente E.Vernuša
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājas SIA "Nomeda" pārstāvim zvērinātam advokātam U.Grūbem, Latvijas Republikas Finanšu ministrijas pārstāvim zvērinātam advokātam R.Eglītim,

izskatīja atklātā tiesas sēdē SIA "Nomeda" kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada

2.janvāra spriedumu SIA "Nomeda" prasībā pret Latvijas Republikas Finanšu ministriju un Latvijas Republikas Kultūras ministriju par kopīpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

SIA "Nomeda" 2005.gada 22.aprīlī cēlusi tiesā prasību, kas vēlāk grozīta un papildināta, pret Latvijas Republikas Kultūras ministriju par kopīpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu Rīgā, (..), kas sastāv no zemesgabala 1754 kvadrātmetru platībā, kadastra Nr.(..), uz kura atrodas četrstāvu (lit. Nr.1) un sešstāvu filharmonijas ēka (lit. Nr.2). Īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu 1997.gada 10.janvārī nostiprinātas Latvijas valstij Kultūras ministrijas personā. 2004.gada 10.martā pievienota būve – pagrabs zem pagalma, kadastra apzīmējums (..).

Prasības pieteikumā norādīts, ka 1999.gada 26.aprīlī Kultūras ministrija noslēdza ar prasītāju nomas līgumu par valsts nekustamā īpašuma daļas Rīgā, (..), kas sastāv no zemesgabala 160 kvadrātmetru platībā un telpām ēkas (lit. Nr.1) pirmajā stāvā ar kopējo platību 347 kvadrātmetri, nomu. SIA "Nomeda" nomas tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 1999.gada 28.maijā.

Starp pusēm 2000.gada 12.janvārī un 2000.gada 2.martā parakstīti nomas līguma pielikumi, ar kuriem mainīta nomātā zemesgabala un telpu platība.

Prasītāja norādījusi, ka saskaņā ar noslēgto nomas līgumu prasītājai bija jāveic iznomātās daļas pārbūve un rekonstrukcija, ieguldot ne vairāk kā Ls 180 000. Realizējot līgumā uzņemtās saistības, prasītāja pasūtīja būvprojektu restorāna un kafejnīcas izbūvei (būvatļauja Nr.3-200). Sakarā ar to, ka ēkas piebūves celtniecības sagatavošanas gaitā parādījās jauns valsts īpašuma objekts – pagrabs zem pagalma, puses iepriekšējā nomas līguma vietā 2000.gada 11.septembrī noslēdza divus jaunus nomas līgumus – Nr. 99 un Nr.100, saskaņā ar kuriem prasītājai bija jāveic iznomātās ēkas lit. Nr.1 daļas 396 kvadrātmetru platībā un telpu ēkas pagraba stāvā 150 kvadrātmetru platībā pārbūve un rekonstrukcija, kā arī jāizbūvē jauna ēkas piebūve, ieguldot savus līdzekļus. Nomas līgumu termiņš noteikts 35 gadi un SIA "Nomeda" nomas tiesības ierakstītas zemesgrāmatā 2001.gada 4.oktobrī.

Jaunuzceltā būve "Restorāns un kafejnīca" pieņemta ekspluatācijā 2001.gada 31.oktobrī. Zemesgrāmatā 2003.gada 30.decembrī nostiprinātas SIA "Nomeda" īpašuma tiesības uz ēku – restorāns-kafejnīca, kadastra apzīmējums (..), kadastra Nr.(..) uz zemes nomas laiku 35 gadiem.

Prasītāja norādījusi, ka no iepriekš minētā secināms, ka tai ir īpašuma tiesības tikai uz jaunuzbūvēto ēkas virszemes daļu un tās ir aprobežotas ar laika termiņu, bet ēkas pagraba daļa, kurā ir izbūvēts restorāna pagrabstāvs, ir Latvijas valsts īpašums.

Atsaucoties uz Civillikuma 847.pantu un Ministru kabineta 2000.gada 28.novembra noteikumiem Nr.411 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN-208-00 "Publiskas ēkas un būves"", prasītāja uzskatījusi, ka jaunuzbūvētā virszemes ēka un pazemes ēka ir uzskatāma par vienotu lietu jeb būvi un ir vienots nedalāms īpašuma objekts, līdz ar to secināms, ka ir izveidojušās faktiskas kopīpašuma attiecības saskaņā ar Civillikuma 1067.pantu.

Prasītājas ieskatā, lietā nav strīda par ieguldītajiem ievērojamiem līdzekļiem ēkas sakopšanā un rekonstrukcijā. Atbildētāja Kultūras ministrija ar 2003.gada 6.janvāra vienošanos ir atzinusi un pieņēmusi šo prasītājas veikto neatdalāmo derīgo ieguldījumu nekustamajā īpašumā, tādējādi prasītāja uzskata, ka atbildētāja ir radījusi priekšnoteikumus kopīpašuma tiesisko attiecību nodibināšanai.

Pamatojoties uz Civillikuma 5.pantu, 847.panta pirmo daļu un 1067.pantu, SIA "Nomeda" lūgusi tiesu:

1) atzīt, ka jaunizbūvētā ēka – restorāns-kafejnīca ar kadastra Nr.(..), uz kuru īpašuma tiesības nostiprinātas SIA "Nomeda" un ēkas pagraba daļa, kurā ir izbūvēts restorāna pagrabstāvs ar kadastra apzīmējumu (..), ir uzskatāmas par vienotu patstāvīgu īpašuma objektu un ir nedalāmas;

2) atzīt kopīpašuma tiesību uz nekustamo īpašumu ar kadastra apzīmējumu (..), kuru veido ēkas virszemes daļa, uz kuru īpašuma tiesības nostiprinātas SIA "Nomeda" un ēkas pagraba zem pagalma daļa ar kadastra apzīmējumu (..), kurā ir izbūvēts restorāna pagrabstāvs, uz kuru īpašuma tiesības nostiprinātas Latvijas valstij Kultūras ministrijas personā;

3) atzīt, ka zemesgabals 1754 kvadrātmetru platībā, uz kura atrodas ēka (lit. Nr.1), kadastra apzīmējums (..), ēka (lit. Nr.2), kadastra apzīmējums (..), pagrabs zem pagalma, kadastra apzīmējums (..) un būve restorāns-kafejnīca, kadastra Nr.(..) ir uzskatāms par vienotu patstāvīgu īpašuma objektu un ir nedalāms;

4) atzīt kopīpašuma tiesību uz nekustamo īpašumu Rīgā, (..), kuru veido zemesgabals 1754 kvadrātmetru platībā, uz kura atrodas ēka (lit. Nr.1) kadastra apzīmējums (..), ēka (lit. Nr.2) kadastra apzīmējums (..), pagrabs zem pagalma kadastra apzīmējums (..), un būve restorāns-kafejnīca, kadastra Nr.(..).

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 7.decembra lēmumu apmierināts pušu lūgums par Finanšu ministrijas kā atbildētājas iestāšanos lietā, kā arī apturēta tiesvedība lietā sakarā ar būvniecības ekspertīzes noteikšanu.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 25.aprīļa spriedumu SIA "Nomeda" prasība par kopīpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu apmierināta.

Pirmās instances tiesas spriedums prasības apmierinātajā daļā atzīt jaunuzbūvētās ēkas restorāna-kafejnīcas un ēkas pagraba stāva daļu, kurā ir izbūvēts restorāna pagrabstāvs, par vienotu un nedalāmu patstāvīgu īpašuma objektu un atzīt uz šo nekustamo īpašumu kopīpašuma tiesības apelācijas kārtībā nav pārsūdzēts un stājies likumīgā spēkā.

Izskatījusi lietu sakarā ar Finanšu ministrijas apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2008.gada 2.janvāra spriedumu SIA "Nomeda" prasību pret Finanšu ministriju un Kultūras ministriju par kopīpašuma tiesību atzīšanu Latvijas valstij Finanšu ministrijas personā uz nekustamo īpašumu Rīgā, (..), kurš sastāv no zemesgabalu 1754 kvadrātmetru platībā, kadastra Nr.(..), uz kura atrodas ēka (lit. Nr.1) kadastra apzīmējums (..), ēka (lit. Nr.2) kadastra apzīmējums (..), pagrabs zem pagalma kadastra apzīmējums (..), un būve restorāns-kafejnīca kadastra Nr.(..), kā vienotu patstāvīgu un nedalāmu īpašuma objektu noraidījusi.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1067.panta pirmo daļu, spriedumā konstatējusi, ka saskaņā ar 2000.gada 11.septembrī noslēgtajiem nekustamā īpašuma Rīgā, (..) nomas līgumiem Nr.99 un Nr.100 zemesgrāmatā nostiprinātas SIA "Nomeda" nomas tiesības uz zemesgabalu 660 kvadrātmetru platībā, pagrabu zem pagalma būves 263,1 kvadrātmetru platībā, telpām ēkā lit.1, 2 pirmajā stāvā ar platību 396 kvadrātmetri un telpām pagrabstāvā 150 kvadrātmetru platībā uz 35 gadiem.

Īpašuma tiesības uz ēku – restorānu-kafejnīcu, kas saistīta ar valstij piederošu zemesgabalu (..), Rīgā, SIA "Nomeda" nostiprinātas zemesgrāmatā uz zemes nomas laiku 35 gadiem.

Tiesa norādījusi, ka saskaņā ar likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktu, izbeidzoties nomas līgumam, izbeidzas arī prasītājas īpašums uz uzcelto ēku, kas ir būtisks apstāklis jautājuma izlemšanā par prasītājas kopīpašuma tiesību atzīšanu uz strīdus nekustamo īpašumu atbilstoši Civillikuma 1067.panta pirmās daļas noteikumiem.

Par pamatotiem tiesa atzinusi atbildētājas iebildumus uz prasību, ka prasītājas īpašuma tiesības ir ierobežotas ar nomas līgumu un pēc šī termiņa notecēšanas īpašuma tiesības uz uzbūvēto ēku pāriet Latvijas valstij. Minēto faktu prasītāja nav apstrīdējusi.

Saskaņā ar Civillikumu kopīpašums plašākā nozīmē saprotams tāds vairāku personu īpašums uz vienu un to pašu lietu, kā rezultātā katram kopīpašniekam (salīdzinājumā ar pārējiem kopīpašniekiem) ir kvalitatīvi līdzīgs tiesiskais stāvoklis pret kopējo lietu, taču tiesa atzinusi, ka šādi apstākļi lietā nav konstatēti.

Tāpat tiesa konstatējusi, ka prasītājai strīdus īpašumā nepieder domājamās daļas un nomas tiesības nerada īpašuma tiesības atbilstoši Civillikuma 927.pantam.

Prasītājas prasījums, pamatojoties uz Civillikuma 1067.panta pirmo daļu, vērsts uz dalītā kopīpašuma nodibināšanu, taču, atbilstoši šajā likuma normā definētajam, dalītais kopīpašums var tikt nodibināts, pamatojoties uz tiesisku darījumu, likumu un tiesas spriedumu vai administratīvu aktu.

Tiesa atzinusi, ka konkrētajā gadījumā likumā noteiktais kopīpašuma nodibināšanas pamats nav konstatēts. Nomas līgums nesatur pušu vienošanos par kopīpašuma tiesisko attiecību nodibināšanu, līdz ar to prasība par kopīpašuma tiesību atzīšanu SIA "Nomeda" nav apmierināma.

Pie lietā nodibinātajiem apstākļiem tiesa uzskatījusi, ka ar tiesas spriedumu atzītā kopīpašuma tiesība uz jaunuzbūvēto ēkas virszemes daļu un tās pagraba daļu nedod prasītājai tiesības kopīpašuma nodibināšanai uz visu strīdus nekustamo īpašumu.

Pirmās instances tiesas spriedumā, apmierinot prasību, nav norādīts tiesiskais pamats secinājumam, uz kāda pamata prasītāja iegūst kopīpašuma tiesības arī uz zemi 1754 kvadrātmetru platībā, tai skaitā arī nomāto zemesgabalu, kuras īpašniece ir Latvijas valsts. Minētais tiesas secinājums ir pretrunā likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta noteikumiem.

Šādos apstākļos prasības pieteikumā norādītajam par SIA "Nomeda" veiktajiem ieguldījumiem un uz zemesgabala esošo ēku saistību ar komunikācijām un telpu savienojumiem nav izšķirošas nozīmes.

Saskaņā ar nomas līgumu noteikumiem (12., 15.6., 30.punkts) sakarā ar iznomāto telpu un ēkas daļas pārbūvē un rekonstrukcijā ieguldītajiem naudas līdzekļiem prasītājai ir noteiktas tiesības izmantot nomas maksas atvieglojumus un, līgumam izbeidzoties sakarā ar nomas līguma termiņa notecējumu, prasītājas taisītais ieguldījums netiek atlīdzināts. Tiesa pretēji pirmās instances tiesas spriedumā konstatētajam secinājusi, ka minētais fakts neapliecina priekšnoteikumu kopīpašuma tiesisko attiecību nodibināšanai radīšanu, bet nosaka nomnieka tiesības un pienākumus pēc noslēgtā līguma.

Arī tiesas noteiktajā būvekspertīzes atzinumā eksperta izdarītie secinājumi un konstatētie apstākļi par ēku saistību un vienotu labierīcības sistēmu strīdus nekustamajā īpašumā, pēc tiesas ieskata, nav pamats kopīpašuma tiesību atzīšanai un Civillikuma 1067.panta piemērošanai.

SIA "Nomeda" par minēto tiesas spriedumu iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūgts spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā tālāk izklāstīto apsvērumu dēļ.

Lietas būtība apelācijas instances tiesā bija prasība par kopīpašuma tiesību atzīšanu uz tādu nekustamo īpašumu, no kura daļa jau ir to pašu pušu ar spēkā stājušos tiesas spriedumu atzīts kopīpašums, bet daļa valsts īpašums. Minētais apstāklis ir ignorēts Finanšu ministrijas apelācijas sūdzībā, un šo apstākli spriedumā, nenorādot motīvus, tāpat ir ignorējusi arī tiesa. Tiesas spriedumā konstatētais, ka prasītājai strīdus īpašumā nepieder domājamās daļas attiecībā vismaz par divām būvēm, nav pareizs un neatbilst lietas faktiskajiem apstākļiem. Līdz ar to apelācijas instances tiesai nebija pamata piemērot likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktu, bet bija jāapspriež un jāpiemēro Civillikuma 968.pants.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi uz procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, proti, ja apelācijas instances tiesa uzskatījusi, ka būveksperta R.Ozoliņa atzinums, neskatoties uz tajā izdarītajiem secinājumiem, nav pietiekams pamats prasības apmierināšanai, tad, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 97.panta trešās daļas un 189.panta trešās daļas prasībām, tiesai bija jānorāda un jāmotivē, kādēļ tā noraida šo pierādījumu, taču tiesas spriedums šādu motivāciju nesatur.

Tāpat apelācijas un pirmās instances tiesas sēdēs prasītājas pārstāvji kā argumentu norādījuši apstākli, ka starp ēkām (liters Nr.1 un Nr.2) nav atbilstoša lieluma ugunsmūra. SIA "Nomeda" pamatojusies uz Ministru kabineta 1995.gada 31.oktobra noteikumu Nr.318 apstiprināto Būvnormatīvu LBN 201-96 "Ugunsdrošības normas" 3.2.nodaļas prasībām. Tādējādi minēto divu ēku kā atsevišķu būvju reģistrācija Valsts zemes dienestā un attiecīgi zemesgrāmatā neatbilst faktiskajai situācijai. Tāpat katrai ēkai atsevišķi ir nepietiekams skaits izeju, lai nodrošinātu to ekspluatāciju atbilstoši ugunsdrošības prasībām; sekojoši visi ēku (būvju) īpašumi ir nesaraujami funkcionāli saistīti. Šos prasītājas argumentus Finanšu ministrija nav apstrīdējusi, tādēļ Civilprocesa likuma 104.panta otrās daļas izpratnē šie apstākļi atzīstami par pierādītiem. Taču apelācijas instances tiesas spriedumā pretēji norādītajām Civilprocesa likuma 97.panta trešās daļas un 189.panta trešās daļas prasībām ne vien nav norādīts, kāpēc šie SIA "Nomeda" argumenti tiek noraidīti, bet tie vispār nav pieminēti.

Turklāt SIA "Nomeda" iesniegusi lietā rakstveida pierādījumus, ka pagrabi un ēkas jau vēsturiski ir bijuši izbūvēti un turpmākajās pārbūvēs un rekonstrukcijās saglabājušies kā vienots tehniski un būvnieciski nedalāms veselums. Attiecībā par šiem pierādījumiem tiesa nav

norādījusi, kādēļ tie pilnībā noraidīti, līdz ar to pārkāptas Civilprocesa likuma 97.panta trešās daļas un 189.panta trešās daļas prasības.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, prasītājas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību.

Atbildētājas pārstāvis tiesas sēdē kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

Tiesa konstatējusi, ka saskaņā ar 2000.gada 11.septembrī noslēgtajiem nekustamā īpašuma Rīgā, (..) nomas līgumiem Nr.99 un Nr.100 zemesgrāmatā nostiprinātas prasītājas nomas tiesības uz zemesgabalu 660 kvadrātmetru platībā, pagrabu zem pagalma būves 263,1 kvadrātmetru platībā, telpām ēkā lit. 1, 2, pirmajā stāvā ar platību 396 kvadrātmetri un telpām pagrabstāvā 150 kvadrātmetru platībā uz 35 gadiem.

Savukārt uz ēku restorāns-kafejnīca, kas saistīta ar valstij piederošu zemesgabalu (..), Rīgā, prasītājai nostiprinātas īpašuma tiesības zemesgrāmatā uz zemes nomas laiku 35 gadiem.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu šajā lietā ir atzīts, ka jaunizbūvētā ēka restorāns-kafejnīca, uz kuru īpašuma tiesības nostiprinātas prasītājai, un ēkas pagraba daļa, uz kuru īpašuma tiesības nostiprinātas Latvijas valstij Finanšu ministrijas personā, kurā izbūvēts restorāna pagrabstāvs, ir uzskatāms par vienotu patstāvīgu īpašuma objektu un ir nedalāms un uz šo nekustamo īpašumu ir atzīta kopīpašuma tiesība. Pirmās instances tiesas spriedums šajā daļā nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā.

Apelācijas instances tiesa noraidījusi prasību tās pārsūdzētajā daļā, atsaucoties uz likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktu, Civillikuma 1067.pantu.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa nepareizi piemērojusi un iztulkojusi likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktu un nav piemērojusi to tiesību normu, kuru vajadzēja piemērot, tas ir, Civillikuma 968.pantu.

Senāts uzskata, ka šāds kasācijas sūdzības arguments nav pamatots tālāk izklāstīto apsvērumu dēļ.

Civillikuma 968.pants noteic, ka uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama par tās daļu.

Kā norādīts juridiskajā literatūrā: "Šī norma, pirmkārt, regulē īpašuma iegūšanu uz svešām kustamām lietām, kuras savienojuma rezultātā kļuvušas par zemesgabala sastāvdaļām. Otrkārt, Civillikuma 968.pants regulē šādas ēkas piederību vispār, turklāt, kā atzīts tiesu praksē, šajā gadījumā ir runa par prezumpciju, atbilstoši kurai pieņemams, ka ēka pieder tam, kuram pieder attiecīgais zemesgabals(..)" *(Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 72.lpp.)*.

No minētā secināms, ka šajā tiesību normā ir ietverta prezumpcija, ka ēka pieder tam, kam pieder konkrētais zemesgabals, bet ne otrādi.

Konkrētajā gadījumā zemesgabals, uz kura atrodas visas strīdus ēkas, pieder Latvijas valstij Finanšu ministrijas personā, no kā varētu secināt, ka arī visas ēkas, kas uz tā atrodas, arī pieder Latvijas valstij.

Tomēr jāņem vērā, ka minētā prezumpcija nav absolūta, jo var pastāvēt likumā noteikti izņēmumi, kad ēka var tikt uzskatīta par patstāvīgu īpašuma objektu.

Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktā noteikts, ka Civillikuma 968. un 973.panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) (..) līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi uzskatāmi par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ēkas (būves) uzceltas uz nomātas zemes, ja zemes nomas līgums ir noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, un zemes īpašnieka un nomnieka līgumā ir paredzētas nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus. Šādas ēkas (būves) par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāmas tikai laikā, kamēr ir spēkā zemes nomas līgums.

Minētā tiesību norma atspoguļo tiesisko situāciju konkrētajā lietā, kad prasītājai kā nomniecei nostiprinātas īpašuma tiesības uz ēku restorāns-kafejnīca uz nomas līguma laiku – 35 gadiem.

Ņemot vērā teikto, pareizs ir apelācijas instances tiesas secinājums, ka saskaņā ar iepriekš norādīto tiesību normu, izbeidzoties nomas līgumam, izbeidzas arī prasītājas īpašuma tiesības uz uzcelto ēku, kas ir būtisks apstāklis jautājuma izlemšanā par prasītājas kopīpašuma tiesību atzīšanu uz strīdus nekustamo īpašumu atbilstoši Civillikuma 1067.panta pirmās daļas noteikumiem.

Pārsūdzētajā spriedumā norādīts, ka Civillikuma 1067.panta izpratnē dalītais kopīpašums var tikt nodibināts, pamatojoties uz tiesisku darījumu, likumu un tiesas spriedumu vai administratīvu aktu, bet konkrētajā gadījumā kopīpašuma nodibināšanas pamati nav konstatēti. Apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi nomas līgumu un secinājusi, ka nomas līgums nesatur pušu vienošanos par kopīpašuma radīšanu.

Minētais secinājums atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem, kas kasācijas instances tiesā nav pārvērtējams.

Tāpat apelācijas instances tiesa pareizi ir secinājusi, ka prasībā norādītie apstākļi par uz zemesgabala esošo ēku savstarpējo saistību ar komunikācijām, ar vienotu labierīcības sistēmu nav pamats kopīpašuma tiesību atzīšanai uz visu nekustamo īpašumu, tajā skaitā uz Latvijas valstij piederošo zemesgabalu. Faktiski prasītāja, kura saskaņā ar nomas līguma noteikumiem ir veikusi pagrabstāva rekonstrukciju un uzcēlusi piebūvi (tātad faktiski uzcēlusi to uz svešas zemes) vēlas, lai tai tiktu atzītas kopīpašuma tiesības uz visu nekustamo īpašumu, tostarp arī uz zemesgabalu, pamatojot šādu prasījumu ar Civillikuma 968.pantu. Taču, kā jau iepriekš norādīts, minētajā tiesību normā ir iekļauta prezumpcija, ka ēka pieder tam, kam pieder zemesgabals, tātad konkrētajā gadījumā valstij. Taču tieši likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punkts aizsargā nomnieka tiesības tādējādi, ka nosaka, ka nav piemērojams Civillikuma 968.pants, bet ēkas, kas uzceltas uz nomātās zemes nomas līguma darbības laikā ir patstāvīgs īpašuma objekts. Taču ne Civillikuma 968.pants, ne arī likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants nenosaka, ka nomnieks, kurš ir uzcēlis ēku uz nomātas zemes, iegūst kopīpašuma tiesību ar īpašnieku uz zemesgabalu un pārējām ēkām.

Tādējādi kasācijas sūdzības argumenti par Civillikuma 968.panta nepiemērošanu nevar būt pamats pārsūdzētā sprieduma atcelšanai.

Arī kasācijas sūdzības motīvi, kuros norādīts uz procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, nav pamatoti, jo, ievērojot iepriekš norādītos apstākļus, kā to pareizi arī atzinusi apelācijas instances tiesa, pierādījumiem par ēku vēsturiski būvniecisko vienotību, par atbilstoša ugunsmūra neesamību starp ēkām (liters Nr.1 un Nr.2), par ēku funkcionālo vienotību nav nozīmes jautājuma izlemšanai par kopīpašuma tiesību atzīšanu prasītājai uz visu nekustamo īpašumu. Tāpat apelācijas instances tiesa pareizi atzinusi, ka ar pirmās instances tiesas spriedumu atzītās kopīpašuma tiesības uz jaunuzbūvēto ēkas virszemes daļu un pagraba daļu nedod prasītājai tiesības kopīpašuma nodibināšanai uz visu nekustamo īpašumu, jo nomas līgumā puses nav vienojušās par kopīpašuma radīšanu.

Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums ir pamatots, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 2.janvāra spriedumu, SIA "Nomeda" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par nosacījumiem īpašuma prasības apmierināšanai

1. Civillikuma 1041. un 1044.pants nosaka, ka īpašuma prasību īpašnieks var celt pret katru, kas prettiesiski aiztur viņa lietu; tās mērķis ir atzīt īpašuma tiesību un sakarā ar to piešķirt valdījumu. Minētās tiesību normas izpratnē īpašuma prasību var celt tikai īpašnieks, tāpēc prasītājam, lai apmierinātu viņa prasību, jāpierāda sava īpašuma tiesība (Civillikuma 1060.pants).

2. Ja nekustamais īpašums ir uzskatāms par bezīpašnieka lietu un kā tāds piekrīt valstij, nepieciešams celt prasību par visu vēlāk slēgtu darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem šā nekustamā īpašuma sakarā, jo citas personas īpašumā esošu nekustamo īpašumu, kas jau nostiprināts zemesgrāmatā, nevar atzīt par bezīpašnieka mantu, nekonstatējot Civillikuma 1592.panta pazīmes (Civillikuma 1592.pants).

3. Ja tiesības uz nekustamo īpašumu tā sākotnējam īpašniekam atjaunotas nelikumīgi, vēlāk noslēgtie nekustamā īpašuma atsavināšanas līgumi paši par sevi nav uzskatāmi par tādiem, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, nelikumīgu vai negodīgu). Civillikuma 1592.pants attiecināms tikai uz tādu darījumu, kuram pašam par sevi ir pretlikumīgs, nelikumīgs vai negodīgs mērķis (Civillikuma 1592.pants).

Rīgā, 2008.gada 12.novembrī Lieta Nr. SKC-416/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente R.Zaķe
senatore A.Vītola,

piedaloties prokuroram J.Ilsterim, Finanšu ministrijas pārstāvei G.Guļānei, atbildētāja SIA "PNR" pārstāvim E.Radziņam un trešās personas AS "Hansabanka" pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam O.Ceram,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Darbības analīzes un vadības departamenta prokurora kasācijas protestu par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 22.janvāra spriedumu Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta prokurora prasībā Latvijas valsts interesēs pret Rīgas rajona Salaspils novada domes zemes komisiju, sabiedrisko organizāciju "Salaspils pagasta zemnieku

biedrība" un SIA "PNR" ar trešajām personām Rīgas pilsētas Salaspils novada domi un AS "Hansabanka" par zemes komisijas lēmuma atcelšanu, īpašuma tiesību nostiprinājuma un hipotēkas dzēšanu, īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

1998.gada 21.aprīlī Rīgas rajona Salaspils pilsētas ar lauku teritoriju domes zemes komisija pieņēmusi lēmumu Nr.8, ar kuru sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" tika atjaunotas īpašuma tiesības uz zemesgabalu 11 601 kvadrātmetru platībā (..) ielā 2, Salaspilī, pamatojoties uz Rīgas rajona tiesas 1998.gada 17.marta spriedumu, ar kuru konstatēts fakts, ka sabiedriskā organizācija "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" ir bijušās lauksaimniecības sabiedriskās organizācijas tiesību un īpašumu pārmantotāja. Sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinātas 1998.gada 30.aprīlī.

Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 10.augusta lēmumu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu Rīgas rajona tiesas 1998.gada 17.marta spriedums par juridiska fakta konstatēšanu atcelts un tiesvedība lietā izbeigta.

Minētais nekustamais īpašums atsavināts vairākkārt: uz 1998.gada 13.maija pirkuma līguma pamata īpašuma tiesības 1998.gada 3.septembrī zemesgrāmatā nostiprinātas SIA "Jēkabpils naftas bāze", uz 2001.gada 18.maija un 2001.gada 31.augusta pirkuma līgumu pamata SIA "Latvijas studentu serviss" īpašuma tiesības nostiprinātas 2001.gada oktobrī, uz 2004.gada 24.maija un 25.maija pirkuma līgumu pamata A.I. īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 2004.gada augustā. Atbildētājas SIA "PNR" īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 2005.gada 20.decembrī, pamatojoties uz 2005.gada 14.novembra un 2005.gada 15.novembra nekustamā īpašuma pirkuma līgumiem. 2005.gada 7.decembrī SIA "PNR" noslēdza ar AS "Hansabanka" hipotēkas līgumu, ar kuru strīdus zemesgabals ieķīlāts par labu bankai un zemesgrāmatā uz šo nekustamo īpašumu ierakstīta ķīlas tiesības atzīme.

2006.gada 13.jūnijā Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta prokurors Latvijas valsts interesēs cēlis prasību Rīgas apgabaltiesā pret Rīgas rajona Salaspils novadu domes zemes komisiju, sabiedrisko organizāciju "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" un SIA "PNR" ar trešajām personām Rīgas rajona Salaspils novada domi un AS "Hansabanka" par īpašuma tiesību atzīšanu Latvijas valstij uz minēto nekustamo īpašumu, kurā lūdzis:

– atcelt 1998.gada 21.aprīļa Rīgas rajona Salaspils pilsētas ar lauku teritoriju domes zemes komisijas lēmumu Nr.8, ar kuru sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" atjaunotas zemes īpašuma tiesības uz zemesgabalu 11 601 kvadrātmetru platībā (..) ielā 2, Salaspilī;

– dzēst ierakstus zemesgrāmatā par īpašuma tiesību nostiprinājumu SIA "PNR" uz minēto nekustamo īpašumu ;

– dzēst ierakstu zemesgrāmatā par hipotēkas nostiprinājumu, kas ir nodrošinājums aizdevuma līgumam par labu AS "Hansabanka";

– atzīt īpašuma tiesības Latvijas valstij uz minēto nekustamo īpašumu un ierakstīt tās Latvijas valstij Latvijas Republikas Finanšu ministrijas personā.

Prasības pieteikumā norādīts, ka, ievērojot, ka ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 25.novembra spriedumu Rīgas rajona Salaspils pilsētas ar lauku teritoriju domes prasībā pret sabiedrisko organizāciju "Salaspils pagasta zemnieku biedrība", S.K. un SIA "Latio" par zemes komisijas lēmuma atcelšanu un nekustamā īpašuma (..) ielā 1, Salaspilī, pirkuma līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem, tiesa konstatējusi, ka pretēji normatīvo aktu prasībām tika atjaunotas īpašuma tiesības uz zemesgabalu (..) ielā 1, Salaspilī, sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" kā Salaspils pagasta Lauksaimnieku biedrības bāzes, kas dibināta 1912.gadā, tiesību un saistību pārņēmējai, kā arī, ka Rīgas rajona tiesas 1998.gada 17.marta spriedums par juridiska fakta konstatēšanu atcelts, jo likums neparedz īpašuma tiesību atjaunošanu sabiedriskajām organizācijām, zudis jebkāds likumīgs pamats zemesgabala nodošanai sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" un turpmākā šā īpašuma atrašanās trešo personu valdījumā un īpašumā uzskatāma par prettiesisku. Tādējādi minētais nekustamais īpašums piekrīt Latvijas valstij un saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 8.panta sesto daļu ierakstāmas zemesgrāmatā uz valsts vārda Finanšu ministrijas personā.

Protestā norādīts, ka, ievērojot, ka īpašuma tiesības uz strīdus zemesgabalu tiesiski un faktiski nevarēja atjaunot sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība", tad ar pirkuma līgumiem īpašuma tiesības nevarēja iegūt arī SIA "PNR". Tāpēc Latvijas valstij saskaņā ar Civillikuma 927., 1041. un 1044.pantu ir tiesības atprasīt īpašuma tiesības no katras trešās personas ar īpašuma prasību neatkarīgi no tā, vai tas ir tiesīgs vai prettiesīgs, labticīgs vai ļaunticīgs valdījums (Civillikuma 1053., 1063.pants).

Prasība pamatota uz Civillikuma 927., 930., 987., 1041., 1044., 1053., 1063. un 1592.pantu, Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1992.gada 15.decembra lēmumu "Par Latvijas Republikas likuma "Par

sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" spēkā stāšanās kārtību" 12.punktu, likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 7. un 8.pantu un Zemesgrāmatu likuma 97.pantu.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 15.marta spriedumu prasība apmierināta daļēji: atcelts Rīgas rajona Salaspils pilsētas lauku teritoriju domes zemes komisijas 1998.gada 21.aprīļa lēmums Nr.8 par īpašuma tiesību atjaunošanu sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" uz zemesgabalu (..) ielā 2, Salaspilī, prasība pārējā daļā pret SIA "PNR" ar trešo personu AS "Hansabanka" par īpašuma tiesību nostiprinājuma un hipotēkas dzēšanu, īpašuma tiesību atzīšanu Latvijas valstij, ierakstot īpašuma tiesības zemesgrāmatā Latvijas valstij Latvijas Republikas Finanšu ministrijas personā noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Darbības analīzes un vadības departamenta prokurora apelācijas protestu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2008.gada 22.janvāra spriedumu nosprieda Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta prokurora prasību Latvijas valsts interesēs pret SIA "PNR" par īpašuma tiesību nostiprinājuma un hipotēkas dzēšanu, īpašuma tiesību atzīšanu Latvijas valstij uz nekustamo īpašumu – zemesgabalu (..) ielā 2, Salaspilī, ierakstot īpašuma tiesības zemesgrāmatā Latvijas valstij Latvijas Republikas Finanšu ministrijas personā, noraidīt.

Tiesa konstatējusi, ka sabiedriskās organizācijas "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" īpašuma tiesības uz zemesgabalu (..) ielā, 2, Salaspilī, nostiprinātas zemesgrāmatā 1998.gada 30.aprīlī. Sabiedriskās organizācijas "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" darbība izbeigta ar 2006.gada 3.janvāri saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likuma spēkā stāšanās kārtības likuma 13.panta pirmo un otro daļu. Minētais nekustamais īpašums atsavināts vairākkārt.

Pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru atcelts Rīgas rajona Salaspils pilsētas ar lauku teritoriju domes zemes komisijas 1998.gada 21.aprīļa lēmums Nr.8 par īpašuma tiesību atjaunošanu sabiedriskajai organizācijai "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" uz minēto zemesgabalu, apelācijas kārtībā nav pārsūdzēts.

Ievērojot minēto, kā arī to, ka prasība ir celta, pamatojoties uz Civillikuma 1592.pantu, kas nosaka, ka neviens līgums, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, netikumīgu vai negodīgu, nesaista, tiesa atzinusi, ka nekustamā īpašuma pirkšana vai pārdošana pati par sevi nav atzīstama par darbību, kas saskaņā ar Civillikuma 1415.pantu vērsta uz to, lai apietu likumu, kas apstiprinās arī ar atzinumu Augstākās tiesas Senāta spriedumā 2003.gada lietā Nr.SKC-180. Arī Augstākās tiesas 2005.gada 23.marta spriedumā lietā Nr.SKC-188, uz kuru prasītājs atsaucas

prasībā un apelācijas protestā, Senāts ir norādījis tikai uz to, ka, atceļot apstrīdēto zemes komisijas lēmumu un atsavināšanas darījumus, strīdus nekustamais īpašums iegūtu bezīpašnieka zemes tiesisko statusu un kā tāds piekristu valstij, nevis pašvaldībai.

Ievērojot minēto, apelācijas tiesa secinājusi, ka, tā kā konkrētajā gadījumā prasība par darījumu atcelšanu nav celta, nav likumīga pamata atzīt strīdus zemesgabalu par bezīpašnieka zemi, jo atbilstoši Civillikuma 994.pantam nav dzēstas īpašnieku tiesības. Pircēja labticība atbilstoši Civillikuma 2006.pantam ir konstatējama, apspriežot pirkuma līgumu spēkā neesamību. Tādējādi Civillikuma 1592.panta un 1041., 1044.panta piemērošanai nav pamata.

Par pareizu atzīts pirmās instances tiesas atzinums, ka Salaspils pilsētas ar lauku teritoriju zemes komisijas lēmuma par īpašuma tiesību atjaunošanu atzīšana par nelikumīgu nerada Latvijas valstij tiesības atņemt īpašumu šobrīd zemesgrāmatā reģistrētam īpašniekam, nekonstatējot apstākļus, kas būtu par pamatu darījumu atzīšanai par spēkā neesošiem, un ieguvēju nelabticību.

Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka ir nepamatota prasītāja atsauce uz likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 7.pantu, kurš turklāt izslēgts ar 2007.gada 21.jūnija likumu. Tāpat nav pamatota prasītāja atsaukšanās uz minētā likuma 8.pantu tā redakcijā līdz 2007.gada 1.augustam, jo minētā norma ir grozīta.

Par nepamatotu atzīts prasītāja arguments, ka prasītājs nav darījuma puse un līdz ar to nevar prasīt darījumu atcelšanu, jo tas nav pamatots uz likumu un pastāvošo tiesu praksi, tostarp neapstiprinās ar Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 12.septembra spriedumu lietā Nr.SKC-596.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 1.pantu atbildētājai bija tiesības paļauties uz zemesgrāmatu ierakstu ticamību un tai nevarēja būt zināms apstāklis, ka 1998.gadā pieņemtais lēmums par īpašuma tiesību atjaunošanu bija nelikumīgs. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka, pērkot nekustamo īpašumu, SIA "PNR" būtu izdarījusi likumiem vai labiem tikumiem pretēju darbību.

Ievērojot minēto, tiesa atzinusi par noraidāmu arī prasījumu dzēst ierakstu zemesgrāmatā par hipotēkas nostiprinājumu strīdus zemesgabalam.

Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Darbības analīzes un vadības departamenta prokurors iesniedzis kasācijas protestu par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 22.janvāra spriedumu, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdzis to atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas protesta iesniedzējs uzskata, ka tiesas secinājumi ir pretrunā ar Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 17.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-6, 2005.gada 23.marta spriedumu lietā Nr.SKC-196, 2003.gada 2.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-180, kuros tieši secināts, ka, atprasot savu īpašumu ar īpašuma prasību no jebkura trešā valdītāja, nav jāapstrīd darījumi, ko slēgušas citas personas un kuru dalībnieks prasītājs nav bijis. Norādīts, ka atbilstoši Civillikuma 927. un 994.pantam prasītājs varēja griezties ar īpašuma prasību tikai pret SIA "PNR", kas ir ierakstīta zemesgrāmatā kā īpašniece. Prasītājam nebija pamata vērsties pret šī nekustamā īpašuma bijušajiem īpašniekiem, jo viņu īpašuma tiesības ir dzēstas. Līdz ar to tiesa nepamatoti secinājusi, ka prasību nevarēja pamatot ar Civillikuma 1041. un 1044.pantu.

Kasācijas protesta autors uzskata, ka īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu pierādītas uz Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1992.gada 15.decembra lēmuma "Par Latvijas Republikas likuma "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" spēkā stāšanās kārtību" 12.punktu, likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 7.pantu un likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 8.panta sesto daļu, un apstiprinās ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2005.gada 23.marta spriedumu lietā Nr.SKC-188 un 2005.gada 10.augusta spriedumu lietā Nr.SPC-46.

Kasācijas protestā norādīts, ka, ievērojot Civillikuma 4.pantā noteiktos likuma iztulkošanas principus, neatsaukšanās prasības pieteikumā uz noteiktu tiesību normu neizslēdz tās izmantošanu tālākā prasības pamatošanā. Piemērojot Civillikuma 1041. un 1044.pantu, var arī neatzīt darījumus par spēkā neesošiem no noslēgšanas brīža, kad īpašuma prasības puse ir valsts.

Tiesai vajadzēja piemērot Civillikuma 1592.pantu, saskaņā ar kuru Latvijas valsti kā īpašnieku nevar saistīt līgums, uz kura pamata SIA "PNR" ieguvusi īpašuma tiesības, jo atbilstoši Civillikuma 987.pantam ar nodošanu ieguvējs iegūst tiesības tādā pašā apmērā, kādas bijušas atsavinātājam.

Tā kā īpašuma tiesību prasījums radies 1998.gada 30.aprīlī ar nekustamā īpašuma pirmatnējo reģistrācijas brīdi, tāpēc, atbilstoši Civillikuma 3.pantam, prasība ir izspriežama pēc tā laika likumiem. Ievērojot minēto, nav pamatots tiesas secinājums, ka likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 7.pants ir izslēgts ar 2007.gada 21.jūniju, un tāpēc nav piemērojams, tāpat nav pamatota tiesas atsauce uz šā likuma 8.pantu tā 2008.gada 1.augusta redakcijā.

Kasācijas sūdzības autors uzskata, ka atbildētājam vajadzēja zināt, ka normatīvie akti neparedzēja īpašuma tiesību atjaunošanu sabiedriskajām organizācijām, jo likuma nezināšana neatbrīvo no

atbildības. Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 2380.pantam pat labticīgs ieguvējs nav atbrīvots no visa veida atbildības. Turklāt, ievērojot Civillikuma 1441. un 1013.pantu, likuma nezināšana var tikt atzīta par maldību, bet tiesiskai maldībai nav labas ticības spēka.

Kasācijas protesta iesniedzējs atsaucies uz 2004.gada 25.novembra Augstākās tiesas Civillietu palātas spriedumu lietā Nr.PAC-1032, ar kuru atzīts, ka uz 1940.gada 21.jūliju zemesgabals (..) ielā 1, Salaspilī, nepiederēja nedz valstij, nedz pašvaldībai, bet Doles pagasta lauksaimniecības biedrībai, kuras tiesību pārmantotājai SO "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" īpašuma tiesību atjaunošana likumos nav paredzēta, un, atceļot zemes komisijas lēmumu un atsavināšanas darījumus, strīdus nekustamais īpašums iegūtu bezīpašnieka zemes tiesisko statusu un piekristu valstij. Kasācijas protestā teikts, ka SIA "PNR" nevarēja nezināt par minētajiem spriedumiem pirms pirkuma līguma noslēgšanas. Turklāt SIA "PNR" nav ievērojusi pienācīgu rūpību, kas pienākas īstam saimniekam, proti, slēdzot līgumu, nav pārliecinājusies par ar nekustamo īpašumu saistītām lietām atbilstoši Civillikuma 1645.panta pirmajai daļai, 1646. un 1776.pantam.

Paskaidrojumos uz kasācijas protestu trešā persona AS "Hansabanka" lūgusi kasācijas protestu noraidīt un atstāt tiesas spriedumu negrozītu.

Paskaidrojumos uz kasācijas protestu atbildētājs SIA "PNR" lūgusi kasācijas protestu noraidīt un atstāt tiesas spriedumu negrozītu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet kasācijas protests noraidāms.

Prasība par īpašuma tiesību atzīšanu valstij Finanšu ministrijas personā uz nekustamo īpašumu Salaspilī, (..) ielā 2 un attiecīgo ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā pamatota ar Civillikuma 1041. un 1044.pantu, kas noteic, ka īpašuma prasību īpašnieks var celt pret katru, kas prettiesiski aiztur viņa lietu; tās mērķis ir atzīt īpašuma tiesību un sakarā ar to piešķirt valdījumu.

Minētās tiesību normas izpratnē īpašuma prasību var celt tikai īpašnieks, tāpēc prasītājam jāpierāda sava īpašuma tiesība (Civillikuma 1060.pants).

Kasācijas protests pamatots ar to, ka strīdus zeme prasības apmierināšanas gadījumā iegūtu bezīpašnieka zemes tiesisko statusu un kā tāda piekristu valstij, jo ar iepriekšminētajiem spriedumiem konstatēts, ka uz 1940.gada 21.jūliju strīdus zemesgabals piederēja Doles pagasta lauksaimniecības biedrībai, kuras tiesību pārmantotājai

SO "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" īpašuma tiesību atjaunošana uz to likumā nav paredzēta.

Šādam viedoklim nevar piekrist. Ja Latvijas valstij iepriekš nekad nav piederējušas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Salaspilī, (..) ielā 2, iztrūkst priekšnosacījumi Civillikuma 1041. un 1044.panta piemērošanai, kas paredz vienīgi īpašnieka tiesības atprasīt savu lietu no jebkuras trešās personas.

Nepamatota ir kasācijas protesta iesniedzēja atsauce uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas spriedumiem lietās, kurās secināts, ka, atprasot savu īpašuma ar īpašuma prasību no jebkura trešā valdītāja, nav jāapstrīd darījumi. Senāta spriedumā lietā Nr.SKC-188 (2005.gads) ir norādīts, ka pēc zemes reformas pabeigšanas, atceļot apstrīdēto zemes komisijas lēmumu un atsavināšanas darījumus, nekustamais īpašums kā tāds piekristu valstij. Taču šajā gadījumā nav celta prasība par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Atšķirībā no īpašuma prasības, kuru īpašnieks var celt pret jebkuru tā valdītāju, neprasot darījumu atcelšanu, gadījumā, kad nekustamais īpašums ir uzskatāms par bezīpašnieka lietu un kā tāds piekrīt valstij, nepieciešams celt prasību par visu darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, jo citas personas īpašumā esoša lieta nevar tikt atzīta par bezīpašnieka mantu. Prasība par tā darījuma, uz kura pamata strīdus nekustamais īpašums atsavināts un īpašuma tiesības nostiprinātas SIA "PRN", atzīšanu par spēkā neesošu nav celta, tāpēc nav pamata apšaubīt SIA "PRN" iegūtās īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu un atzīt to par bezīpašnieka lietu.

Pamatots ir tiesas secinājums, ka Latvijas valstij nevar atzīt īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu, pamatojoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" 7.pantu, kas ir izslēgts ar 2007.gada 21.jūnija grozījumiem, un 8.pantu, kura pašreizējā redakcija noteic, ka valstij piekrītošā zeme ierakstāma uz valsts vārda, ja to noteicis Ministru kabinets, bet likumā paredzētie apstākļi lietā nav konstatēti.

Kasācijas protestā izteiktais pieņēmums, ka ir piemērojama likuma redakcija, kas bija spēkā īpašuma tiesību rašanās brīdī un paredzēja, ka pēc zemes reformas pabeigšanas bezīpašnieka zeme piekrīt valstij un ierakstāma zemesgrāmatā uz valsts vārda, nav pamatots. Kā izriet no likuma iepriekšējās redakcijas, zemes ierakstīšana zemesgrāmatā uz valsts vārda ir saistāma ar zemes reformas pabeigšanu noteiktā teritorijā, kas ir priekšnoteikums reģistrācijai, taču arī šādus apstākļus tiesa nav konstatējusi. Konkrētajā gadījumā, kad īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu ir nostiprinātas SIA "PRN", prasība celta par nekustamā īpašuma atzīšanu par bezīpašnieka zemi, bet civiltiesisko attiecību rašanās brīdi nevar saistīt ar apstākļiem, kas pastāvēja pirms īpašuma koroborācijas. Tamdēļ pastāvošās civiltiesiskās attiecības var

tikt grozītas ar tiesas spriedumu, līdz ar to apelācijas instances tiesa pamatoti piemērojusi likumu "Par valsts un pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" redakcijā, kas bija spēkā uz lietas izskatīšanas dienu.

Kasācijas protesta iesniedzēja ieskatā, ja tiesības uz zemesgabalu tā sākotnējam īpašniekam atjaunotas nelikumīgi, attiecībā uz nekustamo īpašumu noslēgtie līgumi atbilstoši Civillikuma 1592.pantam ir uzskatāmi par tādiem, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, nelikumīgu vai negodīgu, un tādēļ tie nevar būt saistoši trešajām personām.

Šādi argumenti nav pamatoti. Minētā likuma norma attiecināma uz darījuma pretlikumīgu, nelikumīgu vai negodīgu mērķi, jo pati par sevi pirkuma līguma noslēgšana nav pamats Civillikuma 1592.panta piemērošanai, ko arī tiesa pareizi spriedumā ir secinājusi. Turklāt, neceļot prasību par atsavināšanas darījumu atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošiem, nav pamata šīs normas piemērošanai.

Kasācijas protestā izteikts viedoklis, ka SIA "PRN" un AS "Hansabanka" nav labticīgi ieguvēji, jo īpašuma tiesības atjaunotas, pārkāpjot normatīvos aktus. Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 10.augusta spriedumu lietā Nr.SPC-46 ir atcelts 1998.gada 17.marta spriedums par juridiskā fakta konstatēšanu, savukārt SIA "PRN" noslēdza nekustamā īpašuma pirkuma līgumus tikai 2005.gada 14.novembrī un 15.novembrī.

Tā kā konkrētajā gadījumā prasība par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem nav celta, tiesai nebija pamata apspriest jautājumu par pircēja labticību. Ne atbildētājs, ne trešā persona nav bijuši lietas dalībnieki tajā tiesas procesā, uz kuru atsaucies kasācijas protesta iesniedzējs, tāpēc nav pamatots iebildums, ka SIA "PRN" un AS "Hansabanka" bija jāzina par iepriekšējiem tiesas spriedumiem, kur lemts jautājums par zemes īpašuma tiesību atjaunošanu organizācijai "Salaspils zemnieku biedrība". Turklāt AS "Hansabanka" lietā ir trešā persona un prasījums pret viņu nav celts.

Zemesgrāmatu publiskās ticamības principa ievērošana (Zemesgrāmatu likuma 1.pants un Civillikuma 994.panta pirmā daļa) ļauj īpašuma ieguvējam paļauties gan uz to, ka zemesgrāmatā ierakstītais nekustamā īpašuma īpašnieks tiešām ir tā īpašnieks, gan uz to, ka pēc tam, kad ieguvējs būs nostiprinājis savas īpašuma tiesības uz īpašumiem, viņš būs tā vienīgais īpašnieks.

Rīgas rajona zemesgrāmatu nodaļas Salaspils pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā Nr.(..) zemesgabals ar kadastra Nr.(..), Salaspilī, (..) ielā 2, otrās daļas 1.iedaļas 1.1.punktā kā pirmais zemesgabala īpašnieks ierakstīts "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" bez norādes, ka tā ir sabiedriskā organizācija un tā īpašumu ieguvusi zemes reformas kārtībā, atjaunojot tai īpašuma tiesības kā citas sabiedriskas organizācijas tiesību pārņēmējai. Konstatēdama šādus

apstākļus, apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka, pērkot nekustamo īpašumu, SIA "PRN" nevarēja būt zināms apstāklis, ka 1998.gadā pieņemtais lēmums par īpašuma tiesību atjaunošanu bija nelikumīgs, tāpēc nav arī pamata uzskatīt, ka SIA "PRN" būtu izdarījusi likumiem vai labiem tikumiem pretēju darbību.

Ja arī "Salaspils pagasta zemnieku biedrība" īpašuma tiesības uz zemi ieguvusi, pamatodamās uz normatīvajiem aktiem neatbilstošu Salaspils pilsētas ar lauku teritoriju domes Zemes komisijas lēmumu, SIA "PRN" nevar būt atbildīga par šo lēmumu atbilstību normatīvo aktu prasībām, ja vien pati nav sniegusi nepareizas ziņas, savukārt lēmuma vēlāka atcelšana nevar ietekmēt labticīga ieguvēja jau iegūtās tiesības. Pie šādiem apstākļiem tiesa pamatoti atzinusi, ka atbildība par lēmuma tiesiskumu un no tā izrietošajām sekām gulstas uz zemes komisiju, nevis atbildētāju, kuram bija tiesības paļauties uz ierakstu zemesgrāmatā, nevis pienākums izvērtēt strīdus zemesgabala visu iepriekšējo īpašnieku īpašuma tiesību tiesiskumu.

Ievērojot izklāstītos argumentus, ir pamats secinājumam, ka, izskatot lietu, tiesa materiālo tiesību normas iztulkojusi un piemērojusi pareizi, kā arī nav pārkāpusi procesuālo tiesību normas, tādēļ spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas protests noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 22.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Darbības analīzes un vadības departamenta prokurora kasācijas protestu noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par servitūta tiesības atcelšanu

1. Servitūtu, kas nodibināts likumā paredzētajā kārtībā un nostiprināts zemesgrāmatās, tiesa var atcelt, ja grozījušies apstākļi un zudusi nepieciešamība valdošajam nekustamajam īpašumam izlietot servitūta nodibinājumā paredzēto lietojuma tiesību, t.i., servitūts vairs nekalpo valdošā nekustamā īpašuma labumam, kura dēļ tas ticis nodibināts (Civillikuma 1135.pants).

2. Servitūtu, kas nodibināts ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, nevar atzīt par spēkā neesošu, jo tam nav nedz faktiska, nedz juridiska pamata (Civillikuma 1231.panta 2.punkts).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-441/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītāja pārstāvei D.Grinbergai un atbildētājas pārstāvim advokātam Z.Berezovskim,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar Normunda J. pilnvarotās pārstāves kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 28.janvāra spriedumu Normunda J. prasībā pret Broņislavu E. par ceļa servitūta atzīšanu par spēkā neesošu un Broņislavas E. pretprasībā pret Normundu J. par traucējumu novēršanu ceļa servitūta lietošanā.

Aprakstošā daļa

2004.gada 16.novembrī starp Normundu J. kā pircēju un L.V. kā pārdevēju noslēgts nekustamā īpašuma (K..) Ogres rajona, (..) pagastā, pirkuma līgums. Normunda J. īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu nostiprinātas Ogres zemesgrāmatas nodaļas (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..).

2005.gada 23.novembrī Normunds J. cēlis tiesā prasību pret Broņislavu E. par ceļa servitūta atzīšanu par spēkā neesošu, norādīdams, ka 2005.gada 17.augustā, pieprasījis zemesgrāmatas izziņu par viņam piederošā nekustamā īpašuma (K..) tiesisko stāvokli, konstatējis, ka zemesgabalam (K..) nostiprināts ceļa servitūts 30 m garumā un 4 m platumā no ceļa Ciemupe–Rembate līdz mājai (..). Servitūts nodibināts par labu nekustamam īpašumam (Z..) bez laika ierobežojuma. Ieraksts zemesgrāmatās izdarīts 2005.gada 8.augustā,

pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2002.gada 16.decembra spriedumu.

Prasītāja ieskatā, ir notikusi nepamatota ceļa servitūta lietojuma tiesību nodibināšana, jo atbildētājai Broņislavai E. ir līdzvērtīga iespēja netraucēti piekļūt pie viņai piederošā nekustamā īpašuma (Z..), kas arī tiek izmantota. Piekļūšanas iespēju apstiprina 2005.gada 6.septembra zemesgrāmatas nodalījuma noraksts, kur III daļas 1.iedaļa 1.1.punktā noteikts servitūta ceļš – 0,1 km saimniecībai (Z..-1). Minētais ieraksts izdarīts 1996.gada 16.maijā un šobrīd ir spēkā.

Līdz ar to nav likumīga pamata apgrūtināt kaimiņa nekustamo īpašumu tikai tāpēc, ka atbildētāja vēlas nodrošināt piebraukšanu nekustamam īpašumam (Z..) no visām pusēm. Turklāt servitūta ceļš netiek izmantots, kā arī nav saņemti nekāda veida lūgumi, brīdinājumi un pretenzijas no māju (..) īpašnieces par vēlmi lietot ceļa servitūtu (tā prasības pieteikumā).

Tāpat noteiktais servitūta ceļš šķērso mājas pagalmu, atdalot dzīvojamo ēku no palīgēkas, un tādēļ traucē prasītājam realizēt īpašuma tiesības.

Servitūts nodibināts 2002.gada 16.decembrī, tas ir, laikā, kad nekustamam īpašumam (K..) bija nostiprināta hipotēka par labu AS "Latvijas Krājbanka", kas dzēsta 2003.gada 18.septembrī, taču no lietas materiāliem nav redzams, ka hipotekārais kreditors būtu informēts vai saņemta tā piekrišana servitūta nodibināšanai. Arī šobrīd uz nekustamo īpašumu ar Ogres zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2004.gada 3.decembra lēmumu ir nostiprināta hipotēka, bet minētais ceļa servitūts nostiprināts zemesgrāmatās tikai 2005.gada 8.augustā.

Izskatot lietu par ceļa servitūta nodibināšanu, tiesai kā trešā persona bija jāpieaicina hipotekārais kreditors, kas nav izdarīts, lai gan, nosakot servitūta ceļu, strauji krītas nekustamā īpašuma tirgus vērtība.

Normunds J., pamatojoties uz Civillikuma 927., 1036., 1041., 1044., 1135., 1138., 1146., 1234., 1235., 1317., 1519.pantu, lūdzis atzīt ceļa servitūtu, kas nodibināts nekustamam īpašumam (K..), par spēkā neesošu, dzēst Ogres zemesgrāmatu nodalījuma Nr.(..) III daļas 1.iedaļas 3.1. un 3.2.ierakstus, kuros nostiprināts ceļa servitūts par labu nekustamam īpašumam (Z..), kā arī piedzīt no atbildētājas tiesas izdevumus, kas saistīti ar valsts nodevas samaksu Ls 20.

2006.gada 11.aprīlī Broņislava E. cēlusi tiesā pretprasību pret Normundu J. par traucējumu novēršanu ceļa servitūta lietošanai un zaudējumu Ls 163 atlīdzināšanu, norādīdama, ka prasītājs nepārtraukti liek dažādus šķēršļus, lai viņa nevarētu izmantot ar tiesas spriedumu nodibināto ceļa servitūtu.

Turklāt 2005.gada 22.jūnijā Normunds J. viņas īpašumā izcirtis ogu krūmus, iznīcinājis robežzīmes un dzeloņstiepļu žogu, kā arī sabojājis pagraba velvi, nodarīdams zaudējumus prasības summas apmērā.

Ar Ogres rajona tiesas 2006.gada 21.augusta spriedumu Normunda J. prasība noraidīta, bet Broņislavas E. pretprasība apmierināta daļā par ceļa servitūta lietošanas traucējumu novēršanu, savukārt pretprasība daļā par robežu atjaunošanu un zaudējumu piedziņu noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja Normunda J. apelācijas sūdzību par tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība un daļēji apmierināta pretprasība, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2008.gada 28.janvārī nosprieda Normunda J. prasību noraidīt, bet Broņislavas E. pretprasību apmierināt daļēji, nosakot Normundam J. pienākumu novērst traucējumus ceļa servitūta lietošanai, un piedzīt no Normunda J. Broņislavas E. labā tiesāšanās izdevumus Ls 120.

Tiesa konstatēja, ka ceļa servitūts nekustamajam īpašumam (K..) 30 m garumā un 4 m platumā no ceļa Ciemupe–Rembate līdz mājai (..) par labu šim nekustamam īpašumam nodibināts ar likumīgā spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2002.gada 16.decembra spriedumu, kuru var atcelt tikai likumā noteiktos gadījumos.

Tiesa atzina, ka ceļa servitūts nekustamā īpašuma īpašnieka maiņas gadījumā var tikt atcelts atbilstoši Civillikuma 1237.pantam, kurā paredzēti servitūta izbeigšanas pamati un noteikts, ka servitūti izbeidzas: 1) ar atteikšanos no tiem, 2) ar tiesības un pienākumu sakritumu vienā personā, 3) ar kalpojošās vai valdošās lietas bojā eju, 4) ar atceļoša nosacījuma iestāšanos vai termiņa notecējumu, 5) ar izpirkumu, 6) ar noilgumu. Atzinusi, ka šajā gadījumā nav konstatējami minētie apstākļi servitūta atcelšanai, Civillietu tiesas kolēģija secināja, ka prasība kā nepamatota noraidāma.

Atsaucoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2002.gada 16.decembra spriedumā konstatēto, tiesa kā nepierādītus noraidīja prasītāja argumentus, ka atbildētāja var piekļūt savam nekustamajam īpašumam (Z..), izmantodama nodibināto ceļa servitūtu 0,1 km garumā.

Novērtējusi 2005.gada 5.maijā sastādīto aktu, no kura izriet, ka prasītājs vardarbīgi nosprostojis ceļa servitūtu ar viņam piederošo smago automašīnu, novietodams to šķērsām ceļam (l. 41.l.), un Ogres novada pašvaldības policijas 2004.gada 25.maija vēstuli (l. 42.l.), kā arī liecinieku liecības, tiesa atzina par pierādītu, ka prasītājs Normunda J., pretēji Civillikuma 1140.panta noteikumiem, liedzis atbildētājai iespēju izlietot nodibināto ceļa servitūtu.

Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija secināja, ka ir pamats pretprasības apmierināšanai šajā daļā.

Kasācijas sūdzību par minēto apelācijas instances tiesas spriedumu iesniegusi prasītāja pārstāve D.Grinberga, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un iztulkošanu, kā arī

procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesai Civillikuma 1237.pants bija jāpiemēro kopsakarā ar citiem šā likuma pantiem, kas nosaka reālservitūtu izbeigšanas pamatus. Proti, uz lietas faktiskajiem apstākļiem būtu attiecināms Civillikuma 1238.pants, kuram atbilstoši atteikties no piederoša servitūta var vai nu noteikti ar līgumu, ar kuru servitūta izlietotājs pārved to atpakaļ uz kalpojošās lietas īpašnieku, vai klusējot, ar to, ka servitūta izlietotājs piekrīt tādai kalpojošās lietas īpašnieka darbībai, ar kuru servitūtu izlietošana nav savienojama. Ņemot vērā, ka ar spriedumu noteiktais servitūta ceļš netiek izmantots, kā arī nav saņemti nekāda veida lūgumi, brīdinājumi un pretenzijas no atbildētājas par vēlmi lietot ceļa servitūtu, tātad atbildētāja kā servitūta izlietotāja, klusējot bija piekritusi tādai kalpojošās lietas īpašnieka darbībai, ar kuru servitūta izlietošana nav savienojama, tiesai bija jāsecina, ka pastāvēja Civillikuma 1237.panta 1.punktā minētais reālservitūta izbeigšanas pamats, jo pēc kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka maiņas servitūta izlietotāja ar savām konkludentām darbībām atteicās no reālservitūta izmantošanas (tā sūdzībā).

Atbilstoši Civillikuma 1146.pantam prasītājam piederošais kalpojošais nekustamais īpašums dod labumu atbildētājai piederošajam valdošajam nekustamajam īpašumam ar savām pastāvīgām īpašībām. Taču tajā pašā laikā nav ievērots noteikums par kalpojošā nekustamā īpašuma vismazāko apgrūtinājumu, ignorējot, ka atbildētājai ir iespēja piekļūt savam nekustamajam īpašumam pa citu ceļu, kas arī ticis pierādīts tiesvedības gaitā. Servitūts nodibināts vienīgi valdošā nekustamā īpašuma īpašnieka ērtības labad, kas ir pretēji servitūta būtībai un prettiesiski attiecībā uz kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieku (tā sūdzībā).

Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā, apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Civilprocesa likuma 56.pantu, kas nosaka pavēstes piegādāšanas kārtību, un 86.panta pirmo punktu, kas paredz kārtību, kādā nosūtāmi tiesas paziņojumi un dokumenti, ja fiziskā persona ved lietu ar pilnvarotā pārstāvja starpniecību. Konkrētajā gadījumā tiesai bijis jāpiemēro minētā likuma 210.panta pirmās daļas 1. un 3.punkts un jāatliek lietas izskatīšana, jo prasītāja pārstāvis, kuram bija paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, neieradās uz sēdi nezināmu iemeslu dēļ. Turklāt tiesa nevarēja izskatīt lietu tāpēc, ka nebija ieradies lietas dalībnieks, kura piedalīšanās lietas izskatīšanā saskaņā ar likumu ir obligāta (tā sūdzībā). Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 1.pantu un 74.panta otrās daļas otro punktu, kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tikušas pārkāptas prasītāja tiesības piedalīties tiesas sēdē. Turklāt tiesai nebija pamata vērtēt prasītāja vai viņa pārstāvja neierašanos kā nepamatotu lietas vilcināšanu.

Tāpat apelācijas instances tiesa, prasītāja pārstāves ieskatā, ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.pantu, kas nosaka, ka tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas, jo spriedumu pamatojusi ar tiesību normu, t.i., Civillikuma 1237.pantu, uz kuru nebija atsaucies nedz prasītājs savā prasības pieteikumā un apelācija sūdzībā, nedz arī atbildētāja savā pretprasībā.

Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā labas ticības principu, kas ievērojams civiltiesiskajās attiecībās un nostiprināts Civillikuma 1.pantā, jo ņēma vērā vienīgi atbildētājas intereses (tā sūdzībā). Tiesa formāli un gramatiski interpretējusi Civillikuma 1130., 1131.pantu, lai gan, izmatojot sistēmisko interpretāciju un aplūkojot tiesisko situāciju kopskatā ar Civillikuma 1.pantā nostiprināto labas ticības principu, tā būtu nonākusi pie secinājuma, ka servitūta tiesība jāizlieto taisnprātīgi un ievērojot kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieka īpašuma un lietošanas tiesības (tā sūdzībā).

Paskaidrojumos sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību atbildētāja norādījusi argumentus, kuru dēļ uzskata, ka tiesas spriedums ir likumīgs, bet kasācijas sūdzība kā nepamatota ir noraidāma.

Tiesas sēdē prasītāja pārstāve D.Grinberga kasācijas sūdzību uzturēja atbilstoši tajā norādītajiem motīviem, bet atbildētājas pārstāvis advokāts Z.Berezovskis lūdza apelācijas instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz prasītāju, kas spriedumu pārsūdzējis, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācija sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts tālāk norādīto apsvērumu dēļ.

Civilprocesa likuma 452.panta otrajā daļā noteikts, ka procesuālo tiesību normas pārkāpums var būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Senāts uzskata, ka prasītāja pārstāves kasācijas sūdzības motīvi, kuros norādīts uz Civilprocesa likuma 56.panta (pavēstes piegādāšana), 86.panta pirmās daļas otrā teikuma (ja fiziskā persona lietu ved ar pilnvarotā pārstāvja starpniecību, tiesas paziņojumi un dokumenti nosūtāmi tikai pārstāvim) un 210.panta (tiesas tiesības atlikt lietas izskatīšanu) pārkāpumiem, nav pamatoti.

No lietas materiāliem redzams, ka pirmās instances tiesā prasītāju uz pilnvaras pamata pārstāvējis M.Brikmanis. Par pārstāvim izdotās pilnvaras atsaukšanu Normunds J. apelācijas instances tiesai nav ziņojis. Līdz ar to Civillietu tiesas kolēģija, pareizi piemērojot Civilprocesa likuma 86.panta pirmās daļas otrajā teikumā ietverto tiesību normu,

pavēsti par lietas izskatīšanu apelācijas kārtībā nosūtījusi prasītāja pārstāvim, kuram tā pret parakstu izsniegta 2008.gada 4.janvārī.

Pastāvot šādiem apstākļiem, atbilstoši Civilprocesa likuma 56.panta ceturtās un sestās daļas noteikumiem atzīstams, ka prasītāja pārstāvim par lietas izskatīšanas laiku un vietu apelācijas instances tiesā pienācīgi paziņots.

Tiesas pienākums atlikt lietas izskatīšanu ir noteikts Civilprocesa likuma 209.pantā paredzētajos gadījumos. Apelācijas instances tiesa pirms lietas izskatīšanas uzsākšanas ir pārbaudījusi, vai nepastāv minētajā tiesību normā paredzētie nosacījumi, kas dotu pamatu lietas izskatīšanas atlikšanai, un, tādus nekonstatējot, pieņēmusi likumīgu lēmumu par lietas izskatīšanu prasītāja pārstāvja prombūtnē. To, ka prasītāja pārstāvis, kuram par tiesas sēdes laiku un vietu pienācīgi paziņots, nav ieradies uz tiesas sēdi, turklāt nepaziņojot iemeslu, pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam, nevar kvalificēt kā Civilprocesa likuma 74.panta otrās daļas 2.punktā garantētās tiesības piedalīties tiesas sēdē pārkāpumu.

Konkrētajā gadījumā, kad ierosināts strīds par ceļa servitūtu, prasītāja obligātu piedalīšanos lietas izskatīšanā likums nenosaka, tādēļ kā kļūdaina noraidāma kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civilprocesa likuma 210.panta 3.punkta noteikumu pārkāpumu.

Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, Senāts atzīst, ka nav konstatējami tādi procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas noveduši vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, tādējādi iztrūkst pamats Civilprocesa likuma 452.panta otrās daļas piemērošanai.

Lietā nepastāv strīds, ka ceļa servitūts par labu nekustamam īpašumam (Z..) nodibināts ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, t.i., Civillikuma 1231.panta 2.punktā paredzētajā kārtībā.

Līdz ar šī servitūta ierakstīšanu zemesgrāmatās 2005.gada 8.augustā servitūta tiesība kļuvusi par lietu tiesību un saskaņā ar Civillikuma 1235.pantu servitūta nodibinājums ieguvis publiska akta spēku, kas saistošs kā valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem, tā arī trešajām personām.

Civillietu tiesas kolēģija, izanalizējusi Normunda J. celtās prasības atzīt ceļa servitūtu, kas nodibināts ar tiesas spriedumu un ierakstīts zemesgrāmatās, par spēkā neesošu pamatojumu, nākusi pie atzinuma, ka būtībā prasība vērta uz to, lai panāktu likumīgā spēkā esoša tiesas sprieduma revīziju, un tādēļ tā ir pretrunā Civilprocesa likuma 203.pana piektajā daļā nostiprinātajam principam, kuram atbilstoši spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā, var atcelt tikai likumā noteiktajos gadījumos.

Senāts šādu apelācijas instances tiesas secinājumu atzīst par pamatotu, jo apstākļi, uz kuriem, apšaubīdams ceļa servitūta nodibināšanas nepieciešamību, norādījis prasītājs, bija apspriešanas priekšmets, 2002.gada 16.decembrī izskatot Broņislavas E. celto

prasību par ceļa servitūta nodibināšanu, un tādēļ tie nevar tikt no jauna pārbaudīti, kā arī vērtēti cita procesa ietvaros. Tā kā servitūts apgrūtina nekustamo īpašumu, nevis tā īpašnieku (Civillikuma 1134.pants), konkrēto procesuāli tiesisko situāciju negroza tas, ka notikusi apgrūtinātā nekustamā īpašuma īpašnieka maiņa. Arī prasītāja norādei uz iespējamu hipotekārā kreditora interešu aizskārumu, nodibinot ceļa servitūtu bez tā piekrišanas, nav juridiskas nozīmes, jo šāds apstāklis nekādā veidā neietekmē Normunda J. kā kalpojošā nekustamā īpašuma (K..) īpašnieka tiesības, tostarp nerada viņam tiesības prasības kārtībā apstrīdēt ar tiesas spriedumu nodibināta ceļa servitūta likumību.

Turklāt jāņem vērā, ka servitūtu, kas nodibināts likumā paredzētajā kārtībā un nostiprināts zemesgrāmatās, tiesa var atcelt, ja grozījušies apstākļi un zudusi nepieciešamība valdošajam nekustamajam īpašumam izlietot servitūta nodibinājumā paredzēto lietojuma tiesību, t.i., servitūts vairs nekalpo valdošā nekustamā īpašuma labumam, kura dēļ tas ticis nodibināts, taču ar šādiem apstākļiem Normunds J. savus prasījumus nav saistījis.

Tādējādi Senāts secina, ka apelācijas instances tiesai nebija nedz faktiska, nedz juridiska pamata prasības – atzīt ceļa servitūtu par spēkā neesošu – apmierināšanai. Nevietā kasācijas sūdzības iesniedzēja analizējusi Civillikuma 1139., 1146.panta noteikumus, jo tie attiecas uz servitūta nodibināšanas tiesiskajiem aspektiem, kas nav un arī nevar būt konkrētā strīda priekšmets.

Tā kā Normunds J. savā prasības pieteikumā izvirzījis argumentus par atbildētājas atteikšanos no ceļa servitūta izmantošanas, apelācijas instances tiesa apsvērusi, vai nepastāv Civillikuma 1237.pantā noteiktie pamati ceļa servitūta izbeigšanai.

Šādu tiesas rīcību pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam nav pamata vērtēt kā Civilprocesa likuma 192.panta (par prasījuma robežu ievērošanu) pārkāpumu, jo materiālo tiesību normas nenorādīšana prasības pieteikumā neatbrīvo tiesu no pienākuma pārbaudīt apstākļus, ar kuriem saistīts prasījums, un piemērot strīdus tiesiskās attiecības regulējošās tiesību normas.

Balstoties uz pierādījumu novērtējumu to kopumā un savstarpējā sakarībā, apelācijas instances tiesa atzinusi par pierādītu, ka prasītāja prettiesiskās rīcības dēļ (Civillikuma 1140.panta noteikumu pārkāpums) atbildētājai radīti šķēršļi ceļa servitūta izmantošanai, un tādēļ noteikusi viņam pienākumu visus traucējumus novērst.

Norādītais tiesas konstatējums atspēko iepriekš minētos prasītāja argumentus par nekustamā īpašuma (Z..) īpašnieces labprātīgu atteikšanos no ceļa servitūta izmantošanas un izslēdz pamatu runāt par ceļa servitūta izbeigšanos sakarā ar atceļoša nosacījuma iestāšanos (Civillikuma 1247.panta 4.punkts).

Apstrīdot Civillikuma 1237.panta iztulkošanas pareizību, kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka šī tiesību norma tiesai bija jāpiemēro saistībā ar Civillikuma 1238.pantu, kurā noteikts, ka atteikšanos no piederoša servitūta var vai nu noteikti ar līgumu (..), vai klusējot, ar to, ka servitūta izlietotājs piekrīt tādai kalpojošās lietas īpašnieka darbībai, ar kuru servitūta izlietošana nav savienojama, un tad tiesa nonāktu pie citiem secinājumiem.

Senāts šādam prasītāja pārstāves viedoklim nevar piekrist, jo tas ir acīmredzamā pretrunā tiesas konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem. Turklāt, lemjot par servitūta izbeigšanos, Civillikuma 1238.panta pirmā daļa piemērojama kontekstā ar šā panta otrajā daļā skaidri formulēto noteikumu, kuram atbilstoši, ja servitūta izlietotājs tikai nerunā pretim tādai darbībai, ar kuru servitūta lietošana kļūst neiespējama, vai klusēdams pacieš tādu darbību, tad to vēl nevar atzīt par atteikšanos no servitūta.

Ievērojot iepriekš minēto, Senāts kā kļūdainus noraida motīvus kasācijas sūdzībā, kuros apšaubīta apelācijas instances tiesas sprieduma prasības daļā par servitūta izbeigšanu pamatošanai piemēroto materiālo tiesību normu iztulkošanas pareizība.

Nav pamatota kasācijas sūdzības iesniedzējas atsauce uz spriedumā izdarīto secinājumu neatbilstību Civillikuma 1.pantā nostiprinātajam labas ticības principam, jo konkrētajā gadījumā konstatēta paša prasītāja, nevis atbildētājas minētajam principam pretēja rīcība un, apmierinot pretprasību, tiesa atbildētājas tiesību aizskārumu novērsusi.

Lai gan kasācijas sūdzībā lūgts atcelt Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu arī daļā, ar kuru apmierināta pretprasība, Senāts uzskata, ka Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punktā noteiktās sūdzības argumentācijas trūkuma dēļ arī šajā daļā tā noraidāma.

Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs, tādēļ tā atcelšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 28.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, bet prasītāja pārstāves kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par servitūta izbeigšanās pamatiem

1. Civillikuma 1237.pantā ir noteikti servitūtu izbeigšanās pamati. Kalpojošā nekustamā īpašuma – zemesgabala kopīpašnieku vienošanās par servitūta dzēšanu, kas noteikts viņu īpašumam, nav uzskatāma par pamatu servitūta izbeigšanai. Atbilstoši Civillikuma 1238.pantam vienošanos (līgumu) par atteikšanos no servitūta var slēgt kalpojošās lietas īpašnieks ar servitūta izlietotāju – valdošās lietas īpašnieku, bet ne kalpojošās lietas līdzīpašnieki savā starpā (Civillikuma 1238.pants).

2. Zemesgrāmatu likuma 77.pantā noteikts, ka, skatot cauri nostiprinājuma lūgumu, zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pārliecinās par to, vai lūgums cita starp atbilst šā likuma 61.panta noteikumiem, kuri nosaka, ja nostiprinājums ietekmē trešo personu tiesības, tad nepieciešama šo personu piekrišana (Zemesgrāmatu likuma 61.pants).

Rīgā, 2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SKC-854/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente E.Vernuša
senators K.Torgāns,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei A.Merlajai, Ilzes Ž. pārstāvim V.Ž.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Ilzes Ž. blakus sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 28.aprīļa lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Tukuma zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2008.gada 13.marta lēmums.

Senāts

k o n s t a t ē j a

Tukuma zemesgrāmatu nodaļā 2008.gada 27.februārī saņemts Ilzes Ž. un Egona P. lūgums izdarīt grozījumus nekustamā īpašuma (..) Tukuma rajona (..) pagastā, nodalījuma (..) ierakstā III daļas 1.iedaļā, dzēšot 1.4.punktā reģistrēto atzīmi – ceļa servitūtu 0,01 ha platībā, pamatojoties uz 2008.gada 22.februāra Valsts zemes dienesta kadastra izziņu.

Ar Tukuma zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2008.gada 13.marta lēmumu nostiprinājuma lūgums atstāts bez ievērības, pamatojoties uz Zemesgrāmatu likuma 45.pantu, 76.–79.pantu.

Zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis lēmumā norādījis, ka, pamatojoties uz 2003.gada 5.augusta Valsts zemes dienesta kadastra uzziņu, par nekustamo īpašumu (..) kadastra (..), zemesgrāmatu nodalījuma III daļas 1.iedaļā 2003.gada 14.augustā izdarīts ieraksts Nr.1.4. atzīme – ceļa servitūts, platība 0,01 ha. Savukārt nostiprinājuma lūgumam pievienotajā 2008.gada 22.februāra Valsts zemes dienesta kadastra reģistra izziņā nav norādīts ceļa servitūts. Uz zemes atrodas zemes īpašniekam nepiederoša būve, kurai nav veikta tehniskā inventarizācija.

Lēmumā norādīts, ka nav iesniegts dokuments, kas apliecina pamatu apgrūtinājuma dzēšanai kadastra reģistrā uz nekustamo īpašumu (..) (..) novadā.

Papildus zemesgrāmatu nodaļā iesniegta 2008.gada 7.marta vienošanās starp Egonu P. un Ilzi Ž., ar kuru noteikts, ka saskaņā ar zemes robežu plānu ceļš sadala tikai kopīpašniekiem piederošo zemesgabalu divās daļās, jo saskaņā ar ierakstiem kadastra reģistra pārlūkā ceļš sākas un beidzas kopīpašumā esošā zemesgabalā, bet reāli dabā ceļš nepastāv.

Zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis konstatējis, ka nekustamā īpašuma lietā ar nosaukumu (..) atrodas 2007.gada 8.februāra vienošanās par īpašuma lietošanas kārtības noteikšanu, kas noslēgta starp kopīpašniekiem Egonu P. un Ilzi Ž., kurā ierakstīts, ka lietu tiesībās, kas apgrūtina nekustamo īpašumu, minēta arī atzīme – ceļa servitūts.

Vadoties no lietā esošajiem dokumentiem un iesniegtā nostiprinājuma lūguma un tam pievienotajiem dokumentiem, tiesnesis secinājis, ka par ceļa servitūtu kopīpašumā (..) pastāv civiltiesisks strīds.

Par zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmumu Ilze Ž. iesniegusi sūdzību, kurā norādīts, ka pārsūdzētajā lēmumā nav dota atbilde, kāpēc šajā gadījumā nav piemērojams likuma "Par 1937.gada 22.decembra Zemesgrāmatu likuma spēka atjaunošanu un spēkā stāšanās kārtību" 14.pants, kurā noteikts, ka, nostiprinot īpašuma tiesības uz īpašumiem, kuriem likumā noteiktajā kārtībā uzlikti un tehniskās inventarizācijas dienestā vai pašvaldībā reģistrēti atsavināšanas aizliegumi vai servitūti, tie jāieraksta zemesgrāmatās atzīmju veidā. Ja viena gada laikā no īpašuma tiesību nostiprināšanas dienas persona, kuras labā aizliegums vai servitūts uzlikts, nav iesniegusi šīs tiesības nostiprinājuma lūgumu, atzīme dzēšama.

Turklāt no zemes robežu plāna redzams, ka ceļš sadala tikai kopīpašniekiem kopīpašumā esošo zemesgabalu, tas sākas un beidzas šajā zemesgabalā, bet reāli dabā ceļš nepastāv. Arī 2008.gada 22.februāra Valsts zemes dienesta kadastra izziņā ceļa servitūts nav norādīts.

Izskatījusi Ilzes Ž. sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2008.gada 28.aprīlī nolēmusi Tukuma zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2008.gada 13.marta lēmumu atstāt negrozītu, Ilzes Ž. sūdzību noraidīt.

Tiesa norādījusi, ka Ilzes Ž. un Egona P. nostiprinājuma lūgums pamatots ar Latvijas Republikas Valsts zemes dienesta Ziemeļkurzemes reģionālās nodaļas 2008.gada 22.februāra izziņu Nr.11-26-2K3/536, kurā nav norādīts par nekustamā īpašuma apgrūtinājumu – ceļa servitūtu. Saskaņā ar minēto izziņu nekustamais īpašums (..) sastāv no zemes un būves īpašuma, zemes īpašnieki ir Egons P. un Ilze Ž., uz zemesgabala atrodas zemes īpašniekiem nepiederoša būve. Tiesa secinājusi, ka izziņā nav norādes, ka 2003.gada 5.augusta Valsts meža dienesta kadastra uzziņa par nekustamo īpašumu (..), uz kuras pamata ceļa servitūts ierakstīts zemesgrāmatā, ir kļūdaina, kā arī nav norādīts pamats ceļa servitūta izbeigšanai.

Servitūta izbeigšanas pamati noteikti Civillikuma 1237.pantā – 1) atteikšanās no tiem; 2) ar tiesības un pienākumu sakritumu vienā personā; 3) ar kalpojošās vai valdošās lietas bojāeju; 4) ar atceloša nosacījuma iestāšanos vai termiņa notecējumu; 5) ar izpirkumu; 6) ar noilgumu.

Lēmumā norādīts, ka nostiprinājuma lūdzēji zemesgrāmatu nodaļā iesnieguši 2008.gada 7.marta vienošanos, bet saskaņā ar Civillikuma 1238.pantu līgumu par atteikšanos no servitūta var slēgt servitūta kalpojošās lietas īpašnieks ar servitūta izlietotāju. Tiesa atzinusi, ka nostiprinājuma lūdzēji kā zemes gabala kopīpašnieki ir kalpojošās lietas īpašnieki. Tādējādi nostiprinājuma lūgumam pievienotie dokumenti neapliecina nosacījumus atzīmes par ceļa servitūtu dzēšanai.

Tiesa noraidījusi blakus sūdzības iesniedzējas atsauci uz likuma "Par 1937.gada 22.decembra Zemesgrāmatu likuma spēka atjaunošanu un spēkā stāšanās kārtību" 14.pantu, norādīdama, ka šī tiesību norma no likuma izslēgta ar 1997.gada 30.janvāra likumu, kas stājās spēkā no 1997.gada 6.marta.

Blakus sūdzību par Civillietu tiesu palātas lēmumu iesniegusi Ilze Ž., kurā lūgusi atcelt Tukuma rajona zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2008.gada 13.marta lēmumu un Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 28.aprīļa lēmumu pilnīgi, vai kādā tā daļā un izlemt jautājumu pēc būtības.

Blakus sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka zemesgrāmatu nodalījumā nav reģistrētas atzīmes par kalpojošo vai valdošo servitūtu, tādēļ nav saprotams, kādēļ kopīpašnieki, kuru īpašumu apgrūtina ceļa servitūts, kas sākas vai beidzas tikai kopīpašumā un sadala kopīpašumā esošo zemesgabalu divās daļās, nav tiesīgi atteikties no tā, parakstīdami vienošanos.

Par to, ka servitūts Valsts zemes dienesta kļūdas dēļ ir reģistrēts zemesgrāmatas nodalījumā, liecina fakts, ka zemesgrāmatā nav atzīmes, kam par labu servitūts ir noteikts. Līdz ar to vienīgie, kam civiltiesisks strīds var rasties, ir Ilze Ž. un Egons P., kuri labprātīgi izteikuši savu gribu kļūdaino ierakstu par servitūtu dzēst.

Blakus sūdzībai iesniegti papildinājumi, kuros Ilze Ž. norādījusi, ka faktu, ka ceļš, kas atzīmēts robežu plānā, nesavienojas ar valsts autoceļu, apliecina arī tas, ka pašvaldība, pirms pāris gadiem, izveidojot gājēju ceļu, nav izveidojusi nobraucamo daļu īpašumā no valsts autoceļa.

Tiesas sēdē blakus sūdzības iesniedzējas pārstāvis V.Ž. uzturēja iesniegto blakus sūdzību.

Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore A.Merlaja, sniedzot atzinumu, norādīja, ka pārsūdzētais lēmums atstājams negrozīts.

Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris blakus sūdzības argumentus, Senāts secina, ka tiesas lēmums atstājams negrozīts šādu apsvērumu dēļ.

Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka atzīme par ceļa servitūtu uz nekustamo īpašumu (..) zemesgrāmatu nodalījumā ierakstīta, pamatojoties uz Valsts kadastra reģistra 2003.gada 5.augusta uzziņu, savukārt, iesniegdami lūgumu par šīs atzīmes dzēšanu, kopīpašnieki kā pamatojumu tam iesnieguši 2008.gada 22.februāra Latvijas Republikas Valsts zemes dienesta Ziemeļkurzemes reģionālās nodaļas kadastra izziņu, kuras 5.punktā "Nekustamā īpašuma objekta apgrūtinājumi" ceļa servitūts nav norādīts.

Nevar piekrist blakus sūdzības iesniedzējas viedoklim, ka Valsts zemes dienesta kļūdas labošana ietilpst tiesas kompetencē, jo, kā pamatoti atzinusi Civillietu tiesu palāta, 2008.gada 22.februāra Valsts zemes dienesta izziņā nav norādes par to, ka iepriekšējā uzziņa, uz kuras pamata tika ierakstīta atzīme par ceļa servitūtu, būtu bijusi kļūdaina.

Turklāt, kā tas pareizi norādīts pārsūdzētajā lēmumā, Civillikuma 1237.pantā ir noteikti servitūtu izbeigšanās pamati, taču nevienu no šiem pamatiem tiesa konkrētajā gadījumā nav konstatējusi.

Senāta ieskatā, Civillietu tiesu palāta pareizi atzinusi, ka zemesgabala kopīpašnieku vienošanās par servitūta dzēšanu nevar uzskatīt par pamatu servitūta izbeigšanai atbilstoši Civillikuma 1238.pantam, saskaņā ar kuru līgumu par atteikšanos no servitūta var slēgt kalpojošās lietas īpašnieks ar servitūta izlietotāju, jo konkrētajā gadījumā zemes kopīpašnieki ir tikai kalpojošās lietas īpašnieki.

Zemesgrāmatu likuma 77.pantā noteikts, ka, skatot cauri nostiprinājuma lūgumu, zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pārliecinās vienīgi par to:

1) vai lūgums atbilst 57., 58. un 60.–68.panta noteikumiem;

2) vai nostiprinājumam nav par šķērsli citas jau nostiprinātas tiesības vai cits tajā pašā dienā ienācis nostiprinājuma lūgums (75.p.);

3) vai tiesības, kuras lūdz nostiprināt, pieder pie 31. un 44.pantā minētām tiesībām, kurām ir sakars ar nekustamu īpašumu;

4) vai dokumentos, uz kuriem pamatots nostiprinājuma lūgums, nav nekā acīmredzami pretlikumīga.

Ņemot vērā minētās tiesību normas jēgu, zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis, pieņemot lēmumu, vadās tikai no iesniegtajiem dokumentiem un viņam nav jāpārbauda, vai ceļš dabā pastāv vai nepastāv, kā to uzskata blakus sūdzības iesniedzēja.

Turklāt, kā redzams no 2008.gada 22.februāra kadastra izziņas un kā to konstatējis arī zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis, uz zemesgabala atrodas zemes īpašniekiem nepiederošas būves, kas var būt pamats ceļa servitūta nepieciešamībai.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts uzskata, ka pārsūdzētais lēmums ir atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība noraidāma.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 28.aprīļa lēmumu atstāt negrozītu, Ilzes Ž. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par Civillikuma 1044.panta piemērošanas nosacījumiem

Īpašuma prasības institūts kalpo īpašuma aizsardzībai pret īpašniekam piederošas lietas valdījuma prettiesisku aizturēšanu. Īpašuma prasību var celt vienīgi īpašnieks, kura tiešā valdījumā neatrodas atprasāmā lieta. Tādējādi saskaņā ar Civillikuma 1044.pantu īpašuma tiesības uz lietu var tikt atzītas, ja tiek konstatētas šādas pazīmes: atprasāmā lieta ir īpašuma prasības izlietotāja īpašums; atprasāmā lieta atrodas citas personas prettiesiskā valdījumā. Apstāklis, ka valdītājs ir rekonstruējis un nodevis ēku ekspluatācijā, nav saistāms ar Civillikuma 1044.panta tiesiskā sastāva pazīmēm (Civillikuma 1044.pants).

Rīgā, 2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SPC-62/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore I.Garda
senators referents A.Laviņš,

piedaloties prokurorei D.Kalniņai, AS "Fēnikss" pārstāvim zvērinātam advokātam E.Radziņam, Jūrmalas pilsētas domes pārstāvei G.Putņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 15.februāra spriedumu AS "Fēnikss" prasībā pret Jūrmalas pilsētas domi par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

[1] AS "Fēnikss" 1997.gada 17.novembrī iesniegusi prasību Rīgas apgabaltiesā pret Jūrmalas pilsētas domi, lūdzot atzīt īpašuma tiesības uz namīpašumu – noliktavas ēku Jūrmalā, (..). Prasība pamatota ar Civillikuma 968., 927., 1044.pantu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas (turpmāk arī – apgabaltiesa) 2000.gada 15.februāra spriedumu AS "Fēnikss" atzītas īpašuma tiesības uz namīpašumu – noliktavas ēku Jūrmalā, (..) (turpmāk – Noliktavas ēka), kura atrodas uz Jūrmalas pilsētas pašvaldībai piederošā zemes gabala 173 m^2 platībā ar zemesgabala kadastra reģistra Nr.(..).

Apgabaltiesa, atsaucoties uz 1999.gada 1.septembra aktu par ēkas pieņemšanu ekspluatācijā, konstatējusi, ka Noliktavas ēku Jūrmalā, (..), rekonstruējusi un nodevusi ekspluatācijā AS "Fēnikss".

Apgabaltiesa, atsaucoties uz Civillikuma 927. un 1044.pantu, atzinusi prasītājam īpašuma tiesības uz Noliktavas ēku, uzskatot, ka ēkas rekonstrukcija un nodošana ekspluatācijā ir pamats īpašuma tiesību iegūšanai. Spriedumā norādīts, ka Jūrmalas pilsētas dome atzinusi AS "Fēnikss" prasījumu, jo starp pusēm nav pastāvējis strīds, ka AS "Fēnikss" ir faktiskais un reālais minētā namīpašuma īpašnieks.

[3] Latvijas Republikas ģenerālprokurors 2008.gada 22.maijā iesniedzis protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 15.februāra spriedumu, lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai. Protestā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Tiesa, atzīstot prasītājam īpašuma tiesības uz Noliktavas ēku, nepareizi iztulkojusi Civillikuma 927., 929., 1044.pantu, uzskatot, ka ēkas rekonstrukcija un nodošana ekspluatācijā ir pamats īpašuma tiesību iegūšanai uz ēku. Tiesa nav ievērojusi Civillikuma 989., 1041., 1060.panta prasības, kas nosaka, ka prasītājam jāpierāda savas īpašuma tiesības.

Atzinums, ka Noliktavas ēkas īpašnieks bijusi Jūrmalas tirdzniecības pārvalde, ir pretrunā ar lietā esošo 1999.gada 29.novembra Valsts zemes dienesta Lielrīgas reģionālās nodaļas Jūrmalas pilsētas Nekustamā īpašuma vērtēšanas biroja izziņu Nr.578, kurā kā apbūves lietotājs norādīts Jūrmalas pilsētas Tirdzniecības pārvalde. Tādējādi ne AS "Fēnikss", ne Jūrmalas pilsētas dome, ne arī Jūrmalas Tirdzniecības pārvalde nekad nav bijušas minētā objekta īpašnieces.

[3.2] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97., 190., 193.panta piektās daļas noteikumus, neveicot pierādījumu un lietas faktisko apstākļu vispusīgu un pilnīgu pārbaudi. Tiesa nav noskaidrojusi nekustamā īpašuma patieso īpašnieku.

Noliktavas ēka tika uzcelta 1982.gadā, un atbilstoši tajā laikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem valsts bija vienīgā nekustamā īpašuma īpašniece, bet Jūrmalas Tirdzniecības pārvaldei bija operatīvās pārvaldīšanas tiesības. Tiesa, nepieaicinot lietas izskatīšanā valsti Finanšu ministrijas personā, pārkāpusi Augstākās padomes 1991.gada 20.marta lēmumu "Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem" 2.punktu.

Apstāklis, ka Jūrmalas pilsētas dome atzinusi prasību un 1999.gada 1.septembra aktā par noliktavas ēkas pieņemšanu ekspluatācijā kā būves īpašnieks ir norādīta AS "Fēnikss", bet kā ēkas pasūtītājs – Jūrmalas Tirdzniecības pārvalde, nevar būt par pamatu prasības apmierināšanai un īpašuma tiesību atzīšanai uz ēku akciju sabiedrībai, jo tas nepierāda īpašuma tiesisku iegūšanu.

Protestā arī norādīts, ka tiesa nav ņēmusi vērā, ka starp AS "Fēnikss" un Jūrmalas pilsētas domi 1995.gada 22.maijā ticis noslēgts pludmales nogabala nomas līgums Nr.481/13, tādēļ pušu tiesiskās attiecības bija vērtējamas, vadoties no noslēgtā nomas līguma noteikumiem un nomas tiesiskajām attiecībām piemērojamām tiesību normām – Civillikuma 2112.–2177.panta. Norādīts, ka tas apstāklis, ka akciju sabiedrība atbilstoši nomas līguma 2.2.2.punkta noteikumiem ir rekonstruējusi un nodevusi ekspluatācijā noliktavas ēku, tai nerada īpašuma tiesības uz šo ēku, jo prasītājs ir tikai objekta lietotājs.

[4] Paskaidrojumos par protestu AS "Fēnikss" norāda, ka 2000.gadā tiesai nebija jāpieaicina lietas izskatīšanā valsts, jo jau kopš 1991.gada Noliktavas ēka atradusies Jūrmalas pašvaldības īpašumā. Ar Ministru padomes 1991.gada 1.jūlija lēmumu Nr.171 "Par valsts īpašuma un kopsaimniecību īpašumu nodošanu pašvaldību īpašumā" tika noteikts īpašuma tiesību regulējums attiecībā uz tirdzniecības objektiem, kāds bija kiosks, vēlāk noliktava (..). Atbilstoši minētā Ministru padomes lēmuma 2.punktam kiosks atzīstams par pašvaldības īpašumu. Ministru padomes rīkojums vai lēmums par tirdzniecības kioska saglabāšanu valsts īpašumā nav bijis pieņemts.

Jūrmalas pilsētas tautas deputātu padomes izpildkomitejas 1991.gada 26.jūlija lēmums Nr.175 "Par Jūrmalas pilsētas izpildkomitejas Tirdzniecības pārvaldes reorganizāciju", ar kuru nolemts uz tirdzniecības pārvaldes struktūrvienības bāzes izveidot pašvaldības uzņēmumus, norāda uz to, ka ar Tirdzniecības pārvaldes īpašumiem rīkojas pašvaldība, nevis valsts. Atkarībā no darbības veida šiem pašvaldības uzņēmumiem, tostarp pašvaldības uzņēmumam "Fēnikss", tika nodoti Tirdzniecības pārvaldes pamatlīdzekļi, tostarp nekustamie īpašumi. Pamatojoties uz minēto, AS "Fēnikss" lūdz protestu noraidīt.

[5] Tiesas sēdē prokurore lūdza apmierināt protestu, savukārt AS "Fēnikss" pārstāvis, kā arī Jūrmalas domes pārstāve lūdza protestu noraidīt.

Motīvu daļa

[6] Izskatījis lietu sakarā ar ģenerālprokurora protestu, Senāts atzīst, ka protests ir apmierināms, bet Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2000.gada 15.februāra spriedums atceļams.

[7] Kā redzams no sprieduma, apgabaltiesa atzinusi AS "Fēnikss" īpašuma tiesības uz Noliktavas ēku, pamatojoties uz Civillikuma 1044.panta pirmo daļu.

Minētajā tiesību normā noteikts, ka īpašuma prasību īpašnieks var celt pret katru, kas prettiesīgi aiztur viņa lietu; tās mērķis ir atzīt īpašuma tiesību un sakarā ar to piešķirt valdījumu.

Senāts atzīst, ka īpašuma prasības institūts kalpo īpašuma aizsardzībai pret īpašniekam piederošas lietas valdījuma prettiesisku aizturēšanu. Īpašuma prasību var celt vienīgi īpašnieks, kura tiešā

valdījumā neatrodas atprasāmā lieta. Tādējādi saskaņā ar Civillikuma 1044.pantu īpašuma tiesības uz lietu var tikt atzītas, ja tiek konstatētas šādas pazīmes: atprasāmā lieta ir īpašuma prasības izlietotāja īpašums; atprasāmā lieta atrodas citas personas prettiesiskā valdījumā. Šāda Civillikuma 1044.panta izpratne ir saskanīga ar tiesību doktrīnā izteiktajām atziņām par īpašuma prasības jēgu un mērķi *(sk.: Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 210.–223.lpp.)*.

[8] Apgabaltiesa, konstatējot, ka Noliktavas ēku, kas agrāk bija likvidētās Jūrmalas Tirdzniecības pārvaldes īpašums, rekonstruējusi un nodevusi ekspluatācijā AS "Fēnikss", secinājusi, ka saskaņā ar Civillikuma 1044.pantu ir pamats atzīt AS "Fēnikss" īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu.

Senāts uzskata, ka apgabaltiesas secinājums ir nepamatots. Apstāklis, ka AS "Fēnikss" ir rekonstruējusi un nodevusi ekspluatācijā Noliktavas ēku, nav saistāms ar Civillikuma 1044.panta tiesiskā sastāva pazīmēm. Līdz ar to attiecībā uz konstatētajiem apstākļiem apgabaltiesai nebija pamata piemērot Civillikuma 1044.pantu. Tā rezultātā apgabaltiesa ir pieļāvusi būtisku materiālo tiesību normu piemērošanas pārkāpumu, tāpēc tās spriedumu nevar atzīt par likumīgu.

[9] Senāts piekrīt ģenerālprokurora protestā norādītajam, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 190.panta otro daļu un 193.panta piekto daļu, jo, izskatot AS "Fēnikss" prasību, nav noskaidrojusi apstākļus par Noliktavas ēkas piederību.

Senāts atzīst, ka lietā būtiska nozīme ir apstāklim, kas ir Noliktavas ēkas īpašnieks. Pirmkārt, tas attiecas uz pareizu Civillikuma 1044.panta piemērošanu un, otrkārt, konkrētās lietas ietvaros tas ir saistīts ar procesuālu jautājumu par to, kura tiesību subjekta tiesības vai likumīgās intereses var aizskart spriedums lietā par īpašuma tiesību atzīšanu AS "Fēnikss".

Nenoskaidrojot nozīmīgus lietas faktiskos apstākļus, apgabaltiesa ir pieļāvusi būtisku Civilprocesa likuma 190.panta otrās daļas un 193.panta piektās daļas pārkāpumu.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000.gada 15.februāra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par iespēju sadalīt zemesgabalu reālās daļās

Saskaņā ar Zemes ierīcības likuma 15.panta pirmo daļu kopīpašnieki nevar pieprasīt kopīpašumā esošā zemesgabala sadalīšanu reālās daļās, ja atdalāmie zemesgabali neatbilst vietējā pašvaldībā noteiktajiem teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, kā arī citiem normatīvajos aktos noteiktajiem gadījumiem (Zemes ierīcības likuma 15.pants).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SPC-79/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators A.Laviņš
senators referents K.Torgāns
senatore V.Eilande,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei D.Kalniņai un Jūrmalas pilsētas domes pilnvarotajam pārstāvim E.Paičam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 30.maija lēmumu par izlīguma apstiprināšanu Radiona B. prasības lietā pret Gaļinu O. un Ingu P. ar trešo personu akciju sabiedrību "Latvijas Krājbanka" par kopīpašuma reālu sadali.

Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Radions B. 2005.gada 7.decembrī cēlis prasību tiesā pret Gaļinu O. un Ingu P. ar trešo personu akciju sabiedrību "Latvijas Krājbanka" par kopīpašuma (..), Jūrmalā, reālu sadali. Kopīpašums sastāv no zemesgabala 8566 m^2 platībā. Īpašuma tiesības uz šo zemesgabalu ir Radionam B. 605/1000, Ingai P. 197/1000 un Gaļinai O. 198/1000 domājamo daļu apmērā.

[2] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 30.maija lēmumu apstiprinājusi izlīgumu lietā. Saskaņā ar izlīguma noteikumiem nekustamais īpašums (..), Jūrmalā, sadalīts trijās daļās, un izlīguma 6.punktā noteikts 3,5 m plata ceļa servitūts, kas skicē apzīmēts ar burtu "D".

[3] Protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 30.maija lēmumu iesniedzis ģenerālprokurors, lūgdams lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnešu sastāvam tālāk minēto motīvu dēļ.

Tiesa, apstiprinot izlīgumu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 226.panta trešās daļas 4.punktu, jo izlīgums aizskar citas personas – Jūrmalas pašvaldības – tiesības un ar likumu aizsargātās intereses.

Zemes ierīcības likuma 15.panta pirmā daļa nosaka, ka kopīpašnieki nevar pieprasīt kopīpašumā esošā zemesgabala sadalīšanu reālās daļās, ja atdalāmie zemesgabali neatbilst vietējā pašvaldībā noteiktajiem teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, kā arī citiem normatīvajos aktos noteiktajiem gadījumiem. Lemjot jautājumu par izlīguma apstiprināšanu, tiesa nav noskaidrojusi, vai tas atbilst likuma prasībām, un kļūdaini secinājusi, ka izlīguma noslēgšanai nepastāv nekādi šķēršļi. Starp Radionu B., Gaļinu O. un Ingu P. 2007.gada 20.februārī noslēgtā izlīguma un tam pievienotās skices noteikumi neatbilst Jūrmalas pilsētas domes apbūves noteikumu (būvnoteikumu) 4.nodaļas 4.1.3.punktam, līdz ar to ir aizskartas Jūrmalas pašvaldības intereses.

[4] Paskaidrojumos sakarā ar protestu Radiona B. pilnvarotā pārstāve D.Siliņa uzskata protestā norādītos argumentus par nepamatotiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 78.pantu par trešo personu civilprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kuras tiesības vai pienākumus pret vienu no pusēm var skart spriedums lietā. Lietā par kopīpašuma izbeigšanu un reālo sadali nevar tikt skartas Jūrmalas pašvaldības intereses. Strīdu starp pusēm regulē Civillikuma 1075.pants, kas nosaka kopīpašuma izbeigšanas veidu, piespriežot katram no kopīpašniekiem reālas daļas, uzliekot, kad vajadzīgs vienai daļai zināmus servitūtus par labu otrai daļai. Jūrmalas pašvaldība strīdā nav kopīpašnieks.

Minētie Jūrmalas pilsētas apbūves noteikumi nosaka jaunu zemesgabalu veidošanu un pie tiem pieeju 4 m platu ceļu (piebrauktuvi). Protesta iesniedzējs nav ņēmis vērā, ka, izbeidzot kopīpašumu (..), Jūrmalā, netika izveidots jauns zemesgabals, bet tika sadalīts esošais zemesgabals, kas nav apbūvēts. Turklāt ar izlīgumu izbeidzot kopīpašumu, tika noteiks 3,5 m plats ceļa servitūts, kas nav pretrunā ar Civillikuma 1156.–1161.pantu un Jūrmalas pilsētas apbūves noteikumu 5.4. un 5.19.3.punktu. Ceļa servitūta noteikšana nav pretrunā ar Civilprocesa likuma 226. un 227.pantu, un arī neaizskar citu personu tiesības un intereses.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar protestu Inga P. uzskata protestā norādītos argumentus par nepamatotiem. Norāda, ka nekustamais īpašums (..), Jūrmalā, nav apbūvēts un nevar aizskart Jūrmalas pašvaldības intereses, bet Rīgas apgabaltiesas Civillietu kolēģijas 2007.gada 30.maijā apstiprinātais izlīgums nav pretrunā ar Civillikuma 1075. un 1231.pantu.

[6] Senāta sēdē Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore D.Kalniņa uzturēja protestu pēc tajā norādītajiem argumentiem. Jūrmalas pilsētas domes pilnvarotais pārstāvis E.Paičs pievienojās protestā norādītajiem argumentiem un lūdza Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 30.maija lēmumu atcelt.

A/s "Latvijas Krājbanka" rakstiski lūgusi lietu izskatīt bez tās pārstāvja piedalīšanās.

Ņemot vērā, ka lietas dalībniekiem Radionam B., Gaļinai O. un Ingai P. par lietas izskatīšanas laiku un vietu pienācīgi paziņots, Senāts atzīst, ka viņu neierašanās uz kasācijas instances tiesas sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai (Civilprocesa likuma 468.pants).

[7] Pārbaudījis lēmuma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti protestā, Senāts atzīst, ka protests ir pamatots un apmierināms šādu apsvērumu dēļ.

[8] Saskaņā ar Zemes ierīcības likuma 15.panta pirmo daļu kopīpašnieki nevar pieprasīt kopīpašumā esošā zemesgabala sadalīšanu reālās daļās, ja atdalāmie zemesgabali neatbilst vietējā pašvaldībā noteiktajiem teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, kā arī citiem normatīvajos aktos noteiktajiem gadījumiem.

Jūrmalas pilsētas dome ar 1997.gada 20.februāra lēmumu Nr.203 ir apstiprinājusi Jūrmalas pilsētas apbūves noteikumus (būvnoteikumus), kuru 4.nodaļas 4.1.3.punkts atļauj tikai tādu jaunu zemesgabalu veidošanu:

a. kam ir tieša piekļūšana no ceļa vai ielas un ceļa vai ielas fronte nav mazāka par 15 m, izņemot rindu apbūvi;

b. kas nerobežojas ar ceļu, ielu vai laukumu, bet ir pieejams no tiem pa 4 m platu piebraucamo ceļu (piebrauktuvi), kas jāuztur kārtībā zemesgabala īpašniekam.

No lietā esošās skices, kas pievienota izlīgumam, redzams, ka zemesgabalam, kas atzīmēts ar burtu "A", vispār nav tiešas piekļūšanas no ielas vai ceļa, un tas nav pieejams no 4 m platas piebrauktuves, bet zemesgabalam "B" piekļūšana no ceļa vai ielas ir mazāka, nekā noteikts minētajos noteikumos. Līdz ar to Senāts secina, ka tiesa, neizvērtējusi 2007.gada 20.februārī noslēgtā izlīguma un tam pievienotās skices atbilstību Jūrmalas pilsētas domes apbūves noteikumiem, nav noskaidrojusi, vai tas atbilst likuma prasībām, un tādēļ kļūdaini secinājusi, ka izlīguma noslēgšanai nepastāv nekādi šķēršļi.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 226.panta trešās daļas 4.punktu izlīgums nav pieļaujams, ja izlīguma noteikumi aizskar citas personas tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses. Konkrētajā gadījumā ar minēto Civillietu tiesas kolēģijas lēmumu ir aizskartas Jūrmalas pašvaldības intereses.

[9] Nevar piekrist Ingas P. un Radiona B. pilnvarotās pārstāves D.Siliņas paskaidrojumos paustajam viedoklim, ka lēmums par izlīguma

apstiprināšanu neskar Jūrmalas pašvaldības intereses, jo Jūrmalas pašvaldībai nav kopīpašuma attiecību ar pārējiem lietas dalībniekiem uz zemesgabalu (..), Jūrmalā.

Teritorijas plānošanas un būvniecības procesā saduras no vienas puses personas īpašuma tiesības un no otras puses sabiedrības tiesības uz labvēlīgu vidi. Valsts un pašvaldību iestādes ir iedzīvotāju "sabiedrotās" to tiesību uz labvēlīgu vidi īstenošanā. Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 13.punktu pašvaldības viena no autonomajām funkcijām ir noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību atbilstoši attiecīgās teritorijas plānojumam. Šo funkciju Jūrmalas pašvaldība ir pildījusi, apstiprinot Jūrmalas pilsētas apbūves noteikumus (būvnoteikumus). Līdz ar to, neievērojot iepriekš minētā tiesību akta prasības, tiesa ir apstiprinājusi izlīgumu, kas aizskar Jūrmalas pilsētas domes pārstāvētās iedzīvotāju tiesības un ar likumu aizsargātās intereses.

[10] Turklāt Senāts atzīst par nepamatotiem paskaidrojumos paustos viedokļus, ka "zemesgabala reāla sadale" nav "jauna zemesgabala izveide". Jauna zemesgabala izveide var izpausties dažādos veidos, gan kā viena zemesgabala sadalīšana vairākos zemesgabalos, gan kā vairāku zemesgabalu apvienošana, gan arī abu iepriekš minēto kombinējums. Zemesgabala sadalīšana starp vairākiem kopīpašniekiem, nošķirot katram atsevišķus zemesgabalus, ir uzskatāma par jaunu zemesgabalu izveidošanu.

Nav nozīmes paskaidrojumos norādītajam apstāklim, ka zemesgabals nav apbūvēts. Īpašums ir pilnīgas varas tiesība pār lietu (Civillikuma 927.pants), tātad nav izslēgts, ka īpašnieks var atsaukties uz savām tiesībām prasīt nākotnē atļaut veikt zemesgabala apbūvi.

[11] Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts secina, ka Civillietu tiesas kolēģijas lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ protests ir apmierināms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 30.maija lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam sastāvam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par sekām, ja lieta saskaņā ar spriedumu kriminālllietā ir konfiscēta

Prasības atzīšana nevar būt pietiekams apstāklis, lai apmierinātu prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz lietu, kas pirms tam ar tiesas spriedumu kriminālllietā ir konfiscēta kā nozieguma rīks (Civillikuma 1033.panta 3.punkts, Civilprocesa likuma 96.panta piektā daļa, 193.panta piektā daļa).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SPC-94/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senators A.Laviņš
senatore S.Lodziņa,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei G.Kaparšmitei, prasītājai Inārai L. un atbildētājam Edgaram L.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Latvijas Republikas ģenerālprokurora p.i. protestu par Saldus rajona tiesas 2008.gada 23.maija spriedumu Ināras L. prasībā pret Edgaru L. par īpašuma tiesību atzīšanu uz automašīnu.

Aprakstošā daļa

[1] Ināra L. 2007.gada 6.novembrī cēlusi prasību tiesā pret Edgaru L. par īpašuma tiesību atzīšanu uz automašīnu, norādīdama, ka 2006.gada 10.augustā "SEB Latvijas Unibankā" noslēgusi kredīta līgumu par EUR 9500 aizdevumu.

Par kredīta naudu ģimenes vajadzībām 2006.gadā iegādāta automašīna *AUDI A4 AVANT*, valsts reģistrācijas Nr.(..). Tā kā prasītājai nav transporta līdzekļa vadīšanas tiesību, automašīna CSDD nodaļā noformēta uz dēla Edgara L. vārda. Atbildētājs algotu darbu nestrādā, mācās klātienē Rīgas tehniskajā koledžā, prasītāja atļāvusi viņam izmantot automašīnu braucieniem Saldus–Rīga–Saldus. Visur, kur prasītājai bijis nepieciešams aizbraukt, ar automašīnu vedis atbildētājs.

No "SEB Latvijas Unibanka" ņemto kredītu prasītāja regulāri dzēsusi no savas algas saskaņā ar kredīta līgumam pievienoto grafiku. Atbildētājam līdzekļu nav, un viņš nav piedalījies kredīta dzēšanā.

Saldus RPP 2007.gada 7.aprīlī uzsākts kriminālprocess, kurā atbildētājs ir viens no apsūdzētajiem. Kriminālprocesā 2007.gada 7.aprīlī pieņemts lēmums par automašīnas kā lietiskā pierādījuma izņemšanu un nodošanu glabāšanā valsts aģentūrā "Materiālās rezerves".

Automašīnas reģistrācijas apliecība izņemta un atrodas kopā ar automašīnu.

Prasītāja norādījusi, ka automašīnu iegādājusies savām vajadzībām un uzturējusi par saviem līdzekļiem. Tā kā automašīna ilgstoši atrodas glabāšanā pie trešās personas, viņa ilgstoši to nevar lietot. Lūgusi atzīt viņas īpašuma tiesības uz automašīnu 1999.gada izlaiduma *AUDI A4 AVANT*, valsts reģistrācijas Nr.(..), reģistrācijas apliecība (..).

Prasība celta uz Civillikuma 1., 927. un 1039.panta pamata.

[2] Ar Saldus rajona tiesas 2008.gada 23.maija spriedumu Ināras L. prasība apmierināta, atzīstot viņai īpašuma tiesības uz automašīnu *AUDI A4 AVANT*, izlaiduma gads 1999., valsts reģistrācijas Nr.(..). No atbildētāja par labu Inārai L. piedzīti tiesāšanās izdevumi Ls 171,75.

[3] Protestu par Saldus rajona tiesas 2008.gada 23.maija spriedumu iesniedzis ģenerālprokurora p.i., lūgdams atcelt tiesas spriedumu būtisku materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

Norāda, ka, izskatot lietu pēc būtības, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 8. un 97.panta prasības par lietas apstākļu noskaidrošanu, kā arī vispusīgu, pilnīgu un objektīvu pierādījumu pārbaudi.

Tiesa nav ņēmusi vērā to, ka Edgaram L. piederošā automašīna *AUDI AVANT*, valsts reģistrācijas Nr.(..), pēc kriminālllietā izdarītās kratīšanas tika izņemta kā lietiskais pierādījums un nodota glabāšanā valsts aģentūrā "Materiālās rezerves".

Ar Kurzemes apgabaltiesas Kriminālllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 18.janvāra spriedumu Edgars L. atzīts par vainīgu pēc Kriminālllikuma 253.[1]panta trešās daļas un sodīts ar brīvības atņemšanu uz pieciem gadiem, piemērojot papildsodu – mantas konfiskāciju un policijas kontroli uz vienu gadu. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 240.panta pirmās daļas 2.punktu Edgaram L. piederošo automašīnu *AUDI A4 AVANT*, valsts reģistrācijas Nr.(..), nolemts atzīt par noziedzīga nodarījuma rīku un to konfiscēt.

Tiesa nav analizējusi un vērtējusi Civillikuma 1033.panta 3.punkta un Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006.gada 25.aprīļa noteikumu Nr.315 "Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaite, novērtēšana, realizācija, nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā" nosacījumus, kas paredz, ka bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas ar spriedumu, ar kuru lieta piespriesta citam, vai ar kuru kā sods noteikta tās konfiskācija par labu valstij un turpmāko valsts rīcību ar mantu.

Ņemot vērā, ka ar Kurzemes apgabaltiesas Kriminālllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 18.janvāra spriedumu sods Edgaram L. noteikts ar mantas konfiskāciju un strīdus automašīna konfiscēta par labu valstij, saskaņā ar iepriekš minētajām tiesību normām tiesai nebija likumīga

pamata atzīt īpašuma tiesības uz šo automašīnu prasītājai, jo ar minēto tiesas spriedumu kriminālllietā īpašuma tiesības uz strīdus mantu Edgaram L. bija izbeigušās jau pirms konkrētās civillietas izskatīšanas. Tādējādi ar Saldus rajona tiesas 2008.gada 23.maija spriedumu ir aizskartas valsts tiesības rīkoties ar konfiscēto mantu, kas tai ir paredzētas Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006.gada 25.aprīļa noteikumos Nr.315.

[4] Senāta sēdē prokurore lūdza protestu apmierināt, bet prasītāja un atbildētājs lūdza spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis protestā norādītos argumentus, Senāts nāca pie atzinuma, ka tie ir pamatoti un tāpēc protests ir apmierināms.

[5.1] Apmierinot Ināras L. prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz automašīnu, tiesa atsaukusies uz to, ka Edgars L. prasību atzinis, tāpēc saskaņā ar Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu sprieduma motīvu daļā iekļaujama tikai norāde uz normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tiesa vadījusies. Tiesa atzinusi, ka prasība apmierināma, vadoties no Civillikuma 927. un 1039.panta.

[5.2] Civilprocesa likuma 193.panta piektā daļa ar 2006.gada 7.septembra likumu papildināta ar noteikumu, kas ļauj tiesai samazināt sprieduma motivācijas izklāstu gadījumos, ja atbildētājs pilnībā atzinis pret viņu iesniegto prasību. Tiesa tiek atbrīvota no lietas faktisko apstākļu analīzes. Tomēr tiesai jānorāda, ka prasības atzīšana ir pārbaudīta un pamatota ar likumu vai citu normatīvo aktu. Taču spriedumā šādas norādes nav, un līdz ar to nav saprotams, kā norādītās likuma normas var radīt Inārai L. īpašuma tiesības uz Edgara L. vārda reģistrētu automašīnu, kura pirms tam ar Kurzemes apgabaltiesas Kriminālllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 18.janvāra spriedumu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 240.panta pirmās daļas 2.punktu atzīta par noziedzīga nodarījuma rīku un konfiscēta.

[5.3] Īpašuma prasība kalpo īpašuma aizsardzībai pret īpašniekam piederošas lietas valdījuma prettiesīgu aizturēšanu, tas ir nevaldītāja īpašnieka prasījums pret valdītāju neīpašnieku par prettiesīgi aizturētās lietas valdījuma atjaunošanu īpašniekam, pamatojoties uz viņa īpašuma tiesībām. Senāts uzskata, ka prasības atzīšana vien konkrētajā gadījumā nevar būt pietiekams apstāklis, lai apmierinātu Ināras L. prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz Edgara L. vārda reģistrētu automašīnu, neņemot vērā un nedodot juridisku novērtējumu tam, ka strīdus automašīna pirms tam ar tiesas spriedumu ir konfiscēta kā nozieguma rīks, jo saskaņā ar Civillikuma 1033.panta 3.punktu īpašuma tiesība uz kādu lietu izbeidzas bez īpašnieka gribas ar tiesas spriedumu, ar kuru kā sods noteikta tās konfiskācija valstij par labu.

[6] Pastāvot šādiem apstākļiem, Saldus rajona tiesas 2008.gada 23.maija spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 485.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Saldus rajona tiesas 2008.gada 23.maija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

5. Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībām

Par līdzēju doto apsolījumu trešajai personai un tās tiesībām prasīt līguma izpildījumu

1. Likums kā obligātu priekšnosacījumu trešās personas tiesībām prasīt saistības izpildījumu ir paredzējis šīs personas, kuras labā noslēgts līgums, pievienošanos līgumam (Civillikuma 1520., 1521.pants).

2. Pievienošanās līgumam un apsolījums ir atšķirīgi jēdzieni. Izteikts apsolījums līgumā par labu trešajai personai nepadara šo personu par līguma dalībnieci. Ja darījumam paredzēta rakstveida forma, kā tas ir tad, kad tiek slēgts apdrošinājuma līgums, tad trešā persona bez rakstiska dokumenta, kas apliecina pievienošanos līgumam kā notikušu faktu, patstāvīgi nespēj savas tiesības realizēt. Ja trešā persona nav pievienojusies līgumam, līgums saskaņā ar Civillikuma 1522.pantu pastāv tikai starp līdzējiem. Līdzēji, savstarpēji vienojoties, var atkāpties no apsolījuma, kas dots trešajai personai par labu (Civillikuma 1522.pants).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-4/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente R.Zaķe
senatore E.Vernuša,

piedaloties zvērinātai advokātei K.Sniedzei, zvērināta advokāta palīgam A.Liepiņam un AAS "Baltikums" pilnvarotajam pārstāvim R.Bārbalim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja kompānijas "Berlin Trading GmbH" pilnvarotās personas zvērinātas advokātes K.Sniedzes un atbildētāja apdrošināšanas akciju sabiedrības "Baltikums" pilnvarotā pārstāvja R.Bārbala kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.jūnija spriedumu kompānijas "Berlin Trading GmbH" prasībā pret apdrošināšanas akciju sabiedrību "Baltikums" par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu un Didža R. prasībā pret apdrošināšanas akciju sabiedrību "Baltikums" par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu un apdrošināšanas līguma grozījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Aprakstošā daļa

Kompānija "Berlin Trading GmbH" cēlusi tiesā prasību pret apdrošināšanas akciju sabiedrību "Baltikums" (turpmāk – AAS "Baltikums") par apdrošināšanas atlīdzības USD 124 200 piedziņu.

2003.gada 12.jūnijā starp motorkuģa "Sventa" īpašnieku – uzņēmējsabiedrību "Berlin Trading GmbH" un AAS "Baltikums" noslēgts kuģa apdrošināšanas līgums un izrakstīta kuģa apdrošināšanas polise, sērija (..). Saskaņā ar minētajiem dokumentiem kā apdrošinājuma risks ir kuģa pilnīga bojāeja, apdrošinājuma summa – USD 135 000, pašrisks – 8%.

Pēc apdrošinājuma ņēmēja lūguma polisē kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs norādīts Didzis R.

Kuģa īpašnieka "Berlin Trading GmbH" pilnvarotais pārstāvis L.M. 2003.gada 26.novembrī vērsies AAS "Baltikums" ar iesniegumu, kurā lūdzis grozīt polises 2.punktu, norādot tajā, ka apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs ir pats kuģa īpašnieks – uzņēmējsabiedrība "Berlin Trading GmbH".

AAS "Baltikums" sagatavojusi polises pielikumu Nr.1, kuru abas puses parakstījušas 2003.gada 26.novembrī, paredzot, ka apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs ir uzņēmējsabiedrība "Berlin Trading GmbH".

2003.gada 12.decembrī kuģis "Sventa" ceļā uz Sanktpēterburgu Igaunijas teritoriālajos ūdeņos nogrimis. Kā redzams no Jūras protesta akta, kuru 2003.gada 17.decembrī sastādījis kuģa kapteinis V.M. un apliecinājusi zvērināta notāre I.C., kuģis Somu jūras līcī nokļuvis sliktos laika apstākļos, kur vēja stiprums sasniedzis 6–7 balles, bet viļņu augstums 2,5 metrus.

Sakarā ar negadījumu un atbilstoši apdrošināšanas līguma nosacījumiem uzņēmējsabiedrības "Berlin Trading GmbH" pilnvarotais pārstāvis L.M. 2003.gada 17.decembrī vērsies pie apdrošinātāja ar iesniegumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu.

AAS "Baltikums" 2003.gada 17.decembra atbildē atteikusi izmaksu, jo L.M. esot parakstījis apdrošināšanas līguma grozījumus bez attiecīga pilnvarojuma no uzņēmējsabiedrības "Berlin Trading GmbH".

2004.gada 13.martā AAS "Baltikums" paziņojusi, ka apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs esot nevis juridiska persona "Berlin Traiding GmbH", bet gan fiziska persona Didzis R. Tomēr arī Didzis R. neesot tiesīgs pretendēt uz apdrošināšanas atlīdzību, proti, slēdzot apdrošināšanas līgumu 2003.gada 12.jūnijā, uzņēmējsabiedrība "Berlin Traiding GmbH" neesot paziņojusi, ka 2002.gada 1.novembrī bijis noslēgts pirkuma līgums par kuģa "Sventa" atsavināšanu trešajai personai V.T., kas nozīmējot, ka nav ievēroti likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 5.panta 2.punkta nosacījumi.

Uz to prasītājs norādījis, ka minētajā pirkuma līguma 3.1.punktā ir noteikts, ka īpašuma tiesības uz kuģi pāriet pircējam, t.i., V.T. tikai ar līguma reģistrāciju kuģu reģistrā, kas netika izdarīts. Tā kā pircējs nav izpildījis līgumā pielīgto pienākumu – nav samaksājis pirkuma maksu, saistība izbeigta. Saskaņā ar Latvijas Jūras kodeksa 16.pantu par kuģa īpašnieku atzīstama persona, kas par tādu reģistrēta Kuģu reģistrā. Tā kā Belizes kuģu reģistrā kā kuģa "Sventa" īpašnieks ir reģistrēta uzņēmējsabiedrība "Berlin Trading GmbH", tad tai arī ir visas tiesības rīkoties ar savu īpašumu, tajā skaitā to apdrošināt.

Pamatojoties uz minēto, kā arī likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.panta pirmo daļu, sesto daļu, lūdz piedzīt apdrošināšanas atlīdzību USD 124 200, kas prasības iesniegšanas dienā ir bijis Ls 64 584.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1587.pantu, likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 3.panta pirmo daļu, 21., 22., 24. pantu un 32.panta otro daļu.

Sakarā ar celto prasību atbildētājs AAS "Baltikums" iesniedzis paskaidrojumus, kuros norāda, ka prasību neatzīst. Starp kompāniju "Berlin Trading GmbH" un AAS "Baltikums" noslēgts Kuģa apdrošināšanas līgums (apdrošināšanas polises sērija (..)), pamatojoties uz informāciju, kas norādīta apdrošināšanas pieteikumā. Paredzēts, ka Apdrošināšanas līguma neatņemama sastāvdaļa ir 1998.gada 19.novembra AAS "Baltikums" Kuģu apdrošināšanas noteikumi Nr.01 (turpmāk – Noteikumi).

Apdrošināšanas līgumā kā apdrošināšanas atlīdzības USD 60 000 saņēmējs norādīts Didzis R., jo 2003.gada 12.jūnijā atbildētāja darbinieka klātbūtnē starp L.M. un Didzi R. parakstīts ar 2003.gada 11.jūniju datēts aizdevuma līgums, saskaņā ar kuru Didzis R. aizdevis L.M. naudas summu USD 50 000. Kā nodrošinājumu savu saistību izpildei L.M. uz 2002.gada 16.oktobra pilnvaras pamata prasītāja vārdā parakstījis 2003.gada 11.jūnija ķīlas līgumu, ieķīlājot kuģi par labu Didzim R. Ķīlas līguma 3.punktā paredzēts, ka prasītājam ir jāapdrošina kuģis par labu Didzim R., līdz ar to Didzis R. Apdrošināšanas līgumā ticis norādīts kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs.

2003.gada 26.novembrī prasītāja pārstāvis lūdzis veikt izmaiņas Apdrošināšanas līgumā, kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju norādot kuģa īpašnieku – kompāniju "Berlin Trading GmbH". Atbildētāja darbinieks veicis attiecīgas izmaiņas, noformējot Apdrošināšanas polises pielikumu Nr.I, ko puses parakstījušas.

2003.gada 17.decembrī kompānijas "Berlin Trading GmbH" pārstāvis ieradies pie atbildētāja ar iesniegumu Nr.01-28/03 par kuģim nodarītajiem bojājumiem, paziņojot, ka kuģis slikto laiku apstākļu dēļ ceļā no Rīgas ostas uz Sanktpēterburgu nogrimis Somu jūras līcī, Igaunijas Republikas teritoriālajos ūdeņos. Veicot apdrošinātā riska iestāšanās apstākļu izmeklēšanu un izvērtējot tā rīcībā esošo informāciju, atbildētājs

2004.gada 13.martā, pamatojoties uz Noteikumu 33.punkta a) un b) daļu, kā arī norādīdams, ka apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs ir Didzis R., pieņēmis lēmumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksas atteikumu kompānijai "Berlin Trading GmbH".

AAS "Baltikums" uzskatījusi, ka ar likuma "Par apdrošināšanas līgumu" I. panta 12.punktu un Ministru kabineta noteikumiem Nr.168 "Latvijas Jūrniecības noteikumi", kas bijuši spēkā uz 2003.gada 12.jūniju, kā arī noslēgtajiem aizdevuma un ķīlas līgumiem, apdrošināšanas atlīdzība pienākas Didzim R. Starp kompāniju "Berlin Trading GmbH" un Didzi R. noslēgts ķīlas līgums, bet apdrošināšanas līgumā Didzis R. norādīts kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs. Ķīlas līguma 4.punktā Didzis R. un prasītājs vienojušies, ka tādā gadījumā, ja apdrošināšanas gadījums notiks pēc 2003.gada 11.oktobra, tad ķīlas ņēmējs iegūst tiesības uz pilnu apdrošināšanas atlīdzību, ja ķīlas devējs nevar uzrādīt ķīlas ņēmēja tiesību saistību atsaukšanas aktu pret ķīlas devēju.

2003.gada 16.decembrī Didzis R. personīgi vērsies AAS "Baltikums" ar iesniegumu, apliecinot, ka L.M. savas saistības nav izpildījis, tāpēc viņš ir uzskatāms par vienīgo likumīgo apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju.

Didzis R. uzskata, ka, pamatojoties uz likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 10.panta pirmo daļu, apdrošināšanas līguma 2003.gada 26.novembra pielikums Nr.I, ar kuru par vienīgo apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju norādīta kompānija "Berlin Trading GmbH", nav spēkā no noslēgšanas brīža, jo apdrošināšanas līgums jau iepriekš noslēgts par labu trešajai personai, kura ir pievienojusies apdrošināšanas līgumam. Līguma noteikumu grozīšana, ieskaitot arī apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju maiņu, vairs nav iespējama bez trešās personas piekrišanas. Didža R. piekrišanu apdrošināšanas līguma noteikumu izmaiņām nav devis.

2005.gada 8.martā prasītājs Didzis R. cēlis tiesā prasību pret AAS "Baltikums" par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu, pamatojoties uz 2003.gada 11.jūnijā starp viņu kā aizdevēju un L.M. kā aizņēmēju noslēgto aizdevuma līgumu par summu USD 50 000, ar procentu likmi 5% mēnesī. Saskaņā ar aizdevuma līguma 8.punktu, parakstot aizdevuma līgumu, aizņēmējs apliecina aizdevuma saņemšanas faktu. L.M. līdz prasības celšanas dienai aizdevumu neesot atdevis. Aizdevējs aizdevuma atdošanu garantējis ar visu savu kustamo un nekustamo mantu, tajā skaitā ar "Berlin Trading GmbH" reģistrēto kuģi "Sventa". Par aizdevuma garantēšanu ar kuģi Didzis R. kā ķīlas ņēmējs un "Berlin Trading GmbH" kā ķīlas devējs 2003.gada 11.jūnijā noslēguši ķīlas līgumu, kura 1.punktā noteikts, ka ar ķīlu nodrošinātā prasījuma apmērs ir USD 60 000. Ķīlas līguma 3.punkts paredz, ka ķīlas devējs apdrošina kuģi par labu ķīlas ņēmējam. Līguma 4.punkts paredz, ka, ja apdrošināšanas gadījums iestājas līdz 2003.gada 11.oktobrim, ķīlas

ņēmējam ir tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību USD 60 000, ja ķīlas devējs pēc 2003.gada 11.oktobra nevar uzrādīt ķīlas ņēmēja tiesību saistību atsaukšanas aktu pret ķīlas devēju, tad ķīlas ņēmējs iegūst pilnu apdrošināšanas atlīdzību.

Prasību Didzis R. pamatojis ar 2003.gada 13.jūnijā AAS "Baltikums" izsniegto kuģa apdrošināšanas polisi (..) kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmējam un to, ka AAS "Baltikums" 2004.gada 13.marta vēstulē Nr.01-28/03 atzinusi, ka Didzis R. uzskatāms par vienīgo apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju saskaņā ar noslēgto kuģa apdrošināšanas līgumu.

2003.gada 11.jūnija ķīlas līguma noslēgšanas fakts un tā saturs esot zināms AAS "Baltikums", ko apliecinot AAS "Baltikums" paskaidrojumi lietā.

AAS "Baltikums" atteikums izmaksāt Didzim R. apdrošināšanas atlīdzību pamatots ar to, ka "Berlin Trading GmbH" kā apdrošinājuma ņēmējs neesot paziņojis AAS "Baltikums" par 2002.gada 1.novembra pirkuma līgumu par kuģa pārdošanu V.T. un to, ka 2003.gada 25.novembrī "Berlin Trading GmbH" ticis izsniegts pagaidu kuģa klasifikācijas sertifikāts Nr.LAT017, kas saīsinājis kuģa klases termiņu.

Prasītājs lūdz piedzīt no AAS "Baltikums" Ls 66 571,20, kā arī visus tiesāšanās izdevumus. Didža R. prasība pamatota uz Civillikuma 1425.pantu, 1509.pantu, 1587.pantu, 1588.pantu, likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1.panta 12.punktu, 16.panta sestās daļas 1.punktu.

AAS "Baltikums" uzskata, ka pirkuma līguma noteikumi neparedz pārdevēja vienpusēju atkāpšanos no tā pircēja saistību neizpildes dēļ, tāpēc pirkuma līgums, ar kuru kuģis "Sventa" 2002.gada 1.novembrī pārdots V.T., uz apdrošināšanas līguma noslēgšanas dienu bijis spēkā un prasītājam par to vajadzējis paziņot atbildētājam.

AAS "Baltikums" atsaucies uz Noteikumu 14.punktu, norādot, ka tajā precīzi definēta kuģa klases termiņa saīsināšana kā būtiska riska izmaiņa, par kuru apdrošinājuma ņēmējam nekavējoties ir jāpaziņo apdrošinātājam, bet nepaziņošanas gadījumā atbildētājs ir pielīdzis sev tiesību atteikt izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību, kā to nosaka Noteikumu 33.punkta b) daļa. Prasītājs zinājis, ka informācijas sniegšana par kuģa klasifikācijas sertifikātu termiņa derīguma saīsināšanu ir apdrošināšanas līguma būtisks nosacījums, kurš ir precīzi jāizpilda un kura neievērošana nav attaisnojama. Parakstot apdrošināšanas līgumu, prasītājs ir piekritis pildīt minēto paziņošanas pienākumu, kā arī bijis brīdināts par tā nepildīšanas sekām.

Apdrošinātājs apstrīdējis kuģa klasifikācijas sertifikātu derīgumu. Bez tam reālā kuģa "Sventa" tirgus vērtība bijusi USD 12 600, nevis USD 135 000, jo šajā gadījumā esot notikusi kuģa virsapdrošināšana. Tāpēc piemērojams minētā likuma 36.panta pirmās daļas nosacījums,

ka kuģa apdrošināšanas summa ir samazināma līdz kuģa vērtībai, bet saskaņā ar likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 35.pantu izmaksātā apdrošināšanas atlīdzība nevar pārsniegt apdrošinātajam apdrošināšanas gadījumā radītos zaudējumus, tas ir, bojāgājušā apdrošinātā objekta tirgus vērtību. Tādējādi, saskaņā ar kompensācijas principu apdrošināšanas atlīdzības piedziņas gadījumā tā nevarētu pārsniegt USD 11 592 (USD 12 600, mīnus USD 1008, pašrisks, kas ir noteikts Apdrošināšanas polises 7.punktā) uz prasības celšanas dienu.

Īpašuma tiesību reģistrācijas apliecībā norādīts, ka kuģa "Sventa" pārdošanas cena 1995.gada 14.novembrī ir USD 32 000, kas nav ņemts vērā.

AAS "Baltikums" uzskata, ka apdrošinātājs ir izpildījis tam ar minētā likuma 24.panta sesto daļu uzliktos pienākumus un ir pierādījis visus apstākļus, kas to atbrīvo no apdrošināšanas atlīdzības izmaksas pienākuma sakarā ar prasītājam piederošā kuģa bojāeju.

Pamatojoties uz Civillikuma 1522., 1587., 2039. un 2040.pantu, likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1.panta 2., 4. un 12.punktu, 5.panta pirmo daļu, 8.pantu, 10.pantu, 12.panta trešo daļu, 14.panta pirmo daļu, 21.panta otro daļu, 24.panta sesto daļu, 35.pantu, 36.panta pirmo un ceturto daļu un 41.pantu, 1994.gada Ministru kabineta noteikumu Nr.168 "Latvijas Jūrniecības noteikumi" 367.pantu un 376.panta pirmo daļu, 1998.gada 19.novembra AAS "Baltikums" Kuģu apdrošināšanas Noteikumu Nr.01 8. un 14.punktu, 33.punkta a) un b) daļām, atbildētājs lūdz prasību noraidīt.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 6.jūnija lēmumu kompānijas "Berlin Trading GmbH" prasība pret AAS "Baltikums" un Didža R. prasībā pret AAS "Baltikums" par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu apvienotas vienā tiesvedībā.

2005.gada 28.novembrī prasītājs Didzis R. iesniedzis tiesā prasības pieteikuma papildinājumus, kuros lūdz apdrošināšanas līguma nosacījumus, kas atspoguļoti dokumentā ar nosaukumu "Pielikums Nr.1 Kuģa apdrošināšanas polisei Nr.(..)", kas datēta ar 2003.gada 26.novembri, atzīt par spēkā neesošiem no to noslēgšanas dienas. Minētais dokuments esot atzīstams par spēkā neesošu tāpēc, ka L.M. nav atdevis aizņemto summu Didzim R. saskaņā ar aizdevuma līgumu. Uzskata, ka 2003.gada 26.novembrī AAS "Baltikums" un "Berlin Trading GmbH" neatļauti grozīja trīspusēju saistību.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1425., 1427., 1509., 1521., 1522., 1587., 1588.pantu, likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1.panta 5. punktu, 12.punktu, 4.panta pirmo un trešo daļu, 5.panta pirmo un trešo daļu, 6.panta otro daļu, 24.panta otrās daļas 3. punktu, sesto daļu.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 6.februāra spriedumu Didža R. prasība noraidīta, bet kompānijas "Berlin Trading GmbH" prasība par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu

apmierināta, piedzenot no apdrošināšanas akciju sabiedrības "Baltikums" par labu prasītājam apdrošināšanas atlīdzību Ls 64 584.

Izskatot lietu sakarā ar AAS "Baltikums" un Didža R. apelācijas sūdzībām, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 14.jūnija spriedumu Didža R. prasību pret AAS "Baltikums" apmierinājusi, bet kompānijas "Berlin Trading GmbH" prasību noraidījusi. No AAS "Baltikums" par labu Didzim R. piedzīta apdrošināšanas atlīdzība Ls 66 571,20.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka apdrošinājuma līgums noslēgts par labu Didzim R., kurš polisē norādīts kā atlīdzības saņēmējs un ar to viņš ir pievienojies apdrošinājuma līgumam, ko nevarēja mainīt vēlāk bez viņa piekrišanas.

Apelācijas instances tiesa atsaukusies uz Civillikuma 1520. un 1521.pantu, kā arī secinājusi, ka kompānija "Berlin Trading GmbH" nav izpildījusi saistību pret Didzi R.

Kompānijas "Berlin Trading GmbH" rīcību apelācijas instances tiesa atzinusi par neatbilstošu Civillikuma 1.pantā noteiktajam principam, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.

Tiesa atzinusi par spēkā neesošu no noslēgšanas brīža 2003.gada 26.novembra Pielikumu Nr.1 Kuģa apdrošināšanas polisei sērija – (..) par apdrošināšanas līguma grozījumiem.

Tā kā saskaņā ar Jūras kodeksa 16.pantu par kuģa īpašnieku atzīstama persona, kas par tādu reģistrēta Kuģu reģistrā, tad nav būtiskas nozīmes tam, ka 2002.gada 1.novembrī kompānija "Berlin Trading GmbH" bija noslēgusi pirkuma līgumu par kuģa atsavināšanu V.T., jo līgums nav saistošs trešajām personām sakarā ar to, ka šī līguma 3.1.punktā noteikts, ka īpašuma tiesības uz kuģi pircējam pāriet tikai ar līguma reģistrācijas brīdi Kuģu reģistrā. Tiesa atzinusi, ka kuģa atsavināšanas līguma noslēgšana nav radījusi juridiskas sekas.

Par nepamatotu apelācijas instances tiesa atzinusi apdrošināšanas kompānijas sūdzības motīvu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksāšanas atteikumu sakarā ar to, ka kompānija "Berlin Trading GmbH" nav paziņojusi, ka kuģim 2003.gada 25.novembrī tika izsniegts kuģa klasifikācijas pagaidu sertifikāts ar kuģa klases termiņu līdz 2004.gada 19.februārim, nevis, kā iepriekš, līdz 2006.gada 19.februārim. Minētais secinājums pamatots ar Jūras inspekcijas un klasifikācijas 2003.gada 26.novembrī Rīgā izsniegto pagaidu klasifikācijas sertifikātu, kas apliecina, ka motorkuģis "Sventa" ir apmierinošā stāvoklī un turpmāk tam ieteikts saglabāt klasifikāciju ICH 10A1, REF.CARRIER.

Izvērtējot lietas apstākļus saistībā ar Noteikumu 14.punktu, uz kuru atsaucas atbildētājs un kurā paredzēts pienākums apdrošinājuma ņēmējam nekavējoties paziņot par visām būtiskām riska izmaiņām, tajā skaitā par kuģa klases termiņa saīsināšanu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka kuģa klases derīguma termiņš nemainījās – tas netika

saīsināts, jo uz apdrošināšanas līguma slēgšanas dienu Kuģa klases sertifikāti ar tajos norādītajiem derīguma termiņiem apdrošinātājam bija iesniegti. Arī 2003.gada 23.novembrī izsniegtais pagaidu klasifikācijas sertifikāts ar termiņu līdz 2004.gada 25.februārim bija iesniegts apdrošinātājam, par ko nebija pretenzijas no apdrošinātāja puses.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pats apdrošinātājs, slēdzot apdrošināšanas līgumu, nav ievērojis pienācīgo rūpību un tikai pēc prasības par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu celšanas tiesā iebildis gan par kuģa novērtējumu, gan apstrīdējis kuģa klasifikācijas sertifikātu derīgumu, lai gan šie apstākļi apdrošinātājam bijuši zināmi.

Apelācijas instances tiesa secinājusi, ka AAS "Baltikums" atbilstoši likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pantam nav pierādījusi apstākļus, kas to atbrīvo no apdrošināšanas atlīdzības izmaksas pienākuma sakarā ar kuģa "Sventa" bojāeju.

Kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.jūnija spriedumu iesniegusi kompānijas "Berlin Trading GmbH" pilnvarotā pārstāve zvērināta advokāte K.Sniedze, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apelācijas instances tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 1520. un 1521.panta normas. Kasācijas sūdzībā norādīts uz Civillikuma 1522.pantu, kas paredz, ka līdz brīdim, kamēr trešā persona nav pievienojusies līgumam, tas pastāv tikai starp tā slēdzējiem un viņi vienmēr no tā var atkāpties, savstarpēji vienojoties. Didzis R. ir trešā persona, kurai par labu dots apsolījums, bet kurš pats par sevi apdrošināšanas līgumam nekādā veidā nebija pievienojies. Apdrošināšanas polisi Didzis R. nav parakstījis, un līdz ar to apdrošināšanas līguma puses kompānija "Berlin Trading GmbH" un AAS "Baltikums" bija tiesīgas grozīt apdrošināšanas līguma noteikumus arī bez Didža R. piekrišanas.

Kasācijas sūdzības autore uzskata, ka apelācijas instances tiesa pieļāvusi Civilprocesa likuma 97.panta pārkāpumu, jo nav vērtējusi lietas materiālos esošo pierādījumu – AAS "Baltikums" 2003.gada 25.novembra brīdinājumu, kurā paziņo par polises darbības apturēšanu.

Kasācijas sūdzībā apdrošināšanas akciju sabiedrības "Baltikums" pilnvarotais pārstāvis R.Bārbalis lūdz spriedumu atcelt un lietu nodot izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Norādīts, ka apelācijas instances tiesai vajadzēja piemērot likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 6.panta trešo daļu un 12.pantu. Uz 1998.gada 19.novembri AAS "Baltikums" Kuģu apdrošināšanas Noteikumi Nr.1 ir 2003.gada 12.jūnija apdrošināšanas polises neatņemama sastāvdaļa. Līguma 14.punkts paredz, ka apdrošinājuma ņēmējam nekavējoties jāpaziņo apdrošinātājam par visām citām būtiskām riska izmaiņām, piemēram, kuģa klases termiņa saīsināšanu

un noņemšanu. Kasācijas sūdzības autors uzskata, ka kompānija "Berlin Trading GmbH" nav paziņojusi par 2003.gada 26.novembra pagaidu klasifikācijas sertifikāta izsniegšanu.

Kasācijas sūdzības autors uzskata par kļūdainu apelācijas instances tiesas atzinumu, ka informācija par kuģa klases termiņa saīsināšanu nav pieskaitāma pie informācijas par būtiskām izmaiņām, jo to paredz Noteikumu 14.punkts.

Kasācijas sūdzības autors uzskata, ka apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 8. un 97.panta normas, jo nav noskaidrojusi visus lietas apstākļus.

Apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1.panta 6.punktu, norādot, ka apdrošināšanas līgums nevarēja tikt noslēgts vienlaicīgi apdrošināšanas ņēmēja kompānijas "Berlin Trading GmbH" un apdrošinātā Didža R. labā.

Apdrošināšanas atlīdzība sastāda USD 60 000, kas pienākas Didzim R., nevis kā nospriests apelācijas instances tiesa spriedumā USD 124 200 apmērā. Apdrošināšanas polisē nav paredzēts, ka būtu izmaksājami USD 135 000.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesas sēdē, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apdrošinājuma ņēmēja kompānija "Berlin Trading GmbH" bez Didža R. piekrišanas nebija tiesīga vienpusēji grozīt noslēgto apdrošināšanas līgumu.

Šāds secinājums pamatots ar Civillikuma 1520. un 1521.pantu.

Saskaņā ar Civillikuma 1520.pantu, ja viens līdzējs dod otram kādu apsolījumu par labu trešajai personai, tad ne vien tas, kam šis apsolījums ir dots, bet arī trešā persona, kam par labu tas dots, iegūst tiesību prasīt no apsolītāja tāda līguma izpildījumu.

Savukārt Civillikuma 1521.pants paredz, ka tiesība, kas izriet no tāda līguma (1520.pants), trešai personai kļūst patstāvīga un neatkarīga no tā gribas, kam apsolījums dots, tikai tad, kad viņa pievienojas līgumam. Tas nozīmē, ka likums kā obligātu priekšnosacījumu trešās personas tiesībām prasīt saistības izpildījumu ir paredzējis šīs personas, (kuras labā noslēgts līgums), pievienošanos līgumam.

Pievienošanās līgumam jāatšķir no apsolījuma, jo izteikts apsolījums par labu trešajai personai nepadara šo personu par līguma dalībnieci. Ja darījumam paredzēta īpaša forma, kā tas ir konkrētajā gadījumā, jo apdrošinājuma līgums slēdzams rakstveidā (likums "Par apdrošināšanas līgumu"), tad trešā persona bez rakstiska dokumenta,

kas apliecina pievienošanās līgumam faktu, nespēj savas tiesības realizēt.

No lietas materiāliem redzams, ka apdrošināšanas līgums 2003.gada 12.jūnijā noslēgts starp kuģa "Sventa" īpašnieku – kompāniju "Berlin Trading GmbH", no vienas puses, un apdrošinātāju AAS "Baltikums", no otras puses. Apdrošināšanas līgumā kā apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs norādīta persona Didzis R., taču viņš apdrošināšanas līgumam nav pievienojies un līgumu nav parakstījis.

Senāts uzskata, ka tiesa, nedodot minētajiem faktiem juridisku novērtējumu, nepareizi tulkodama Civillikuma 1520. un 1521.panta normas, nākusi pie kļūdaina secinājuma, ka starp apdrošinātāju un trešo personu Didzi R. ir radusies saistība.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 1522.pantu, kurā paredzēti gadījumi, kad trešā persona nav pievienojusies līgumam un kurā noteikts, kamēr trešā persona nav pievienojusies līgumam, tas pastāv tikai starp tā līdzējiem: viņi vienmēr no tā var atkāpties, savstarpēji vienojoties, un tas, kam dots apsolījums trešajai personai par labu, var vienpusēji atsvabināt otru no viņa uzņemtās saistības.

Turklāt apelācijas instances tiesa arī kļūdaini secinājusi, ka AAS "Baltikums" apdrošināšanas atlīdzība Didzim R. jāmaksā tāpēc, ka starp L.M. un Didzi R. 2003.gada 11.jūnijā noslēgti aizdevuma un ķīlas līgumi, jo nav ņēmusi vērā, ka norādītie aizdevuma un ķīlas līgumi nevar ietekmēt apdrošināšanas līguma, kas noslēgts starp divām līgumslēdzēja dalībniecēm – kompāniju "Berlin Trading GmbH" un AAS "Baltikums", nosacījumus un kura dalībnieks nav Didzis R.

Tajā pašā laikā tiesa atstājusi bez ievērības, ka ar 2003.gada 26.novembra Pielikumu Nr.1 apdrošināšanas līgumam veikti grozījumi, kas tieši attiecas un var ietekmēt apdrošināšanas atlīdzības saņēmēja tiesības.

Likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 1.panta 9.punktā noteikts, ka apdrošināšanas polise ir dokuments, kas apliecina apdrošināšanas līguma noslēgšanu un ietver apdrošināšanas līguma noteikumus, kā arī visus šā līguma grozījumus un papildinājumus, par kuriem apdrošinātājs un apdrošinājuma ņēmējs ir vienojušies apdrošināšanas līguma darbības laikā.

Kuģa apdrošināšanas polises 2003.gada 13.jūnija Pielikums Nr.1 paredzēja, ka apdrošināšanas līguma puses vienojušās, ka apdrošinājuma ņēmējs veic divus apdrošināšanas prēmijas maksājumus, katru USD 1215 apmērā, no tiem pirmais maksājums bija jāveic 2003.gada 13.jūnijā, bet otrs – 2003.gada 13.novembrī.

No lietas materiāliem redzams, ka AAS "Baltikums" 2003.gada 25.novembrī brīdinājis apdrošinājuma ņēmēju, ka, pamatojoties uz likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 19.pantu, apdrošinātājs paziņo

apdrošinājuma ņēmējam par otrā maksājuma nokavējumu un polises darbības, kā arī apdrošinātāja saistību apturēšanu.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka 2003.gada 26.novembra Pielikums Nr.1 groza ne vien sākotnējā līguma 2.punktu (apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs), bet puses vienojušās arī par citu maksāšanas kārtību, nekā tā bija noteikta apdrošināšanas līgumā.

2003.gada 26.novembrī kompānijas "Berlin Trading GmbH" vārdā tās pilnvarotais L.M. rakstiski vienojies ar AAS "Baltikums", ka apdrošināšanas prēmija – otrais maksājums USD 1215 ir maksājams divās daļās: pirmā daļa USD 608 līdz 2003.gada 26.novembrim, otrā daļa līdz 2004.gada 12.februārim.

Atzīstot Pielikumu Nr.1 par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža, nav pamata apdrošināšanas atlīdzības izmaksai Didzim R.

Minētie apstākļi vērtējami kopsakarā ar likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 7.^{2}pantu un Kuģu apdrošināšanas Noteikumiem, kas nosaka apdrošināšanas līguma spēkā esamību atkarībā no līgumā paredzētās apdrošināšanas prēmijas samaksas.

Bez tam tiesa spriedumā nav vērtējusi, vai nepaziņošana par pagaidu sertifikāta izdošanu apdrošinātajam kuģim ir apstāklis, kas varētu ietekmēt apdrošinātā riska iestāšanās iespējamību un vai par to saskaņā ar noteikumiem bija jāpaziņo apdrošinātājam.

Kuģu apdrošināšanas Noteikumu 8.pants paredz, ka apdrošinājuma ņēmējam jāuzrāda precīzas ziņas par kuģi, kā arī jāpaziņo informācija par apstākļiem, kam ir būtiska nozīme riska pakāpes noteikšanā, bet Noteikumu 14.pants paredz, ka apdrošinājuma ņēmējam nekavējoties, tiklīdz tas viņam kļuvis zināms, jāpaziņo apdrošinātājam par visām citām būtiskām riska izmaiņām, piemēram, kuģa klases termiņu saīsināšanu un noņemšanu. Tiesai bija jānoskaidro, vai tas, ka kompānija "Berlin Trading GmbH" nav paziņojusi apdrošinātājam, ka 2003.gada 25.novembrī tai izsniegts pagaidu Kuģa klasifikācijas sertifikāts Nr.LATGO17, kurš saīsināja Kuģa klases termiņu no 2006.gada 19.februāra līdz 2004.gada 25.februārim, pieder pie apstākļiem, kuriem ir būtiska nozīme riska pakāpes noteikšanā un par kuriem apdrošinājuma ņēmējam saskaņā ar Noteikumu 8.un 14.punktu bija jāpaziņo apdrošinātājam. Tiesa akcentējusi uzmanību uz sertifikātu derīgumu termiņiem, bet nav vērtējusi, vai tieši nepaziņošana par šo pagaidu sertifikāta izdošanu ir apstāklis, kas varētu ietekmēt apdrošinājuma ņēmēja tiesības uz apdrošināšanas atlīdzības saņemšanu.

Tā kā tiesas spriedums tiek atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai sakarā ar materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, nav apspriežami kasācijas sūdzībā norādītie procesuālo tiesību normu pārkāpumi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.jūnija spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt drošības naudu Ls 50 (piecdesmit) kompānijai "Berlin Trading GmbH" un AAS "Baltikums" katram.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par nomnieka pirmpirkuma tiesībām

1. Saskaņā ar Civillikuma 2127.pantu līdzēji, slēdzot nomas līgumu, var pievienot galvenajam līgumam arī blakus noteikumus, kuriem piemērojams tiesiskais regulējums par pirkuma līguma blakus noteikumiem atbilstoši Civillikuma 2047.pantam un turpmākajiem pantiem. Tādējādi arī nomas līgumā paredzētajai nomnieka pirmpirkuma tiesībai ir tādas pašas sekas kā pirkuma līgumā pielīgtajai (Civillikuma 2047., 2127.pants).

2. Pirmpirkuma tiesīgā piedalīšanās izsolē neliedz izmantot pielīgtās pirmpirkuma tiesības (Civillikuma 2127.pants).

3. Saskaņā ar Civillikuma 1073.pantu un 2061.panta pirmo daļu pirmpirkuma tiesību izmantošana ir iespējama tad, kad pirmpirkuma tiesīgajai personai nosūtīts attiecīgi noformēts darījuma akts. Likumā noteiktais divu mēnešu termiņš pirmpirkuma tiesību izmantošanai skaitāms nevis no izsoles dienas, bet no pirkuma līguma noraksta saņemšanas. Pirmpirkuma tiesības izbeidzas, ja pirmpirkuma tiesīgais nedod atbildi likumā noteiktajā laikā (Civillikuma 1073.pants, 2061.panta pirmā daļa).

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-36/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R.Namatēvs
senators referents Z.Gencs
senatore S.Lodziņa,

piedaloties Igora Z. pārstāvim zvērinātam advokātam U.Šneibakam, SIA "Komercdarbības un konsultāciju kompānija" pārstāvim J.Muižniekam un valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" pārstāvei D.Vītoliņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Igora Z. pārstāvja zvērināta advokāta U.Šneibaha kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 10.jūlija spriedumu Igora Z. prasības lietā pret valsts akciju sabiedrību "Latvijas dzelzceļš" un SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

[1] Igors Z. 2005.gada 10.martā Rīgas apgabaltiesā cēlis prasību pret valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" un SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija", kurā, pamatojoties uz Civillikuma 1., 1041., 1044., 1060., 1081., 2073., 2074.pantu, lūdzis tiesu atzīt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Rīgā, (..), kadastra Nr.(..).

Pieteikumā norādīts, ka ar valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" valdes 2004.gada 17.jūnija lēmumu Nr.15/181 un padomes 2004.gada 28.jūnija lēmumu apstiprināti ēku un būvju, kas atrodas Rīgā, (..), pārdošanas noteikumi.

Valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" 2004.gada 3.septembrī rīkotajā izsolē viņš nosolījis visaugstāko cenu Ls 350 000, pārsolot pārējos izsoles dalībniekus (A.Š. un SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija"). Savukārt 2004.gada 13.novembrī prasītājs ar valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" noslēdzis pirkuma līgumu, pēc tam veicis pirkuma maksas samaksu, tādējādi pilnībā izpildījis visus līguma nosacījumus.

Prasītājs 2004.gada 23.novembrī no SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" saņēmis paziņojumu, ka minētā sabiedrība kā ēku un būvju nomniece vēlas izmantot pirmpirkuma tiesības uz izsolē pārdoto nekustamo īpašumu. Pēc tam 2004.gada 10.decembrī prasītājs no valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" saņēmis uzaicinājumu ar lūgumu parakstīt 2004.gada 13.novembrī noslēgtā pirkuma līguma pārjaunojuma līgumu par strīdus nekustamā īpašuma pārdošanu SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija".

Prasītāja ieskatā, pirmpirkuma tiesību pielīgšana četrus mēnešus pirms izsoles rīkošanas ir nelikumīga, jo tādējādi apzināti tiek radītas priekšrocības, lai šo īpašumu varētu iegādāties SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija". SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija", nepārsolot izsolē cenu Ls 85 000, pati atteicās no objekta iegādes. Turklāt atbildētājas pirmpirkuma tiesības uz izsolē pārdoto īpašumu zemesgrāmatā nav ierakstītas, tādēļ šāds aprobežojums nav spēkā un prasītājam atzīstamas īpašuma tiesības uz nopirkto īpašumu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas 2005.gada 11.maija spriedumu Igora Z. prasība noraidīta.

[3] Izskatot lietu sakarā ar Igora Z. apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2006.gada 19.jūnijā prasību apmierinājusi, taču Augstākās tiesas Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā, 2007.gada 17.janvārī Civillietu tiesu palātas spriedumu atcēlis un nodevis lietu jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

[4] Izskatot lietu atkārtoti, Civillietu tiesu palāta 2007.gada 10.jūlijā Igora Z. prasību noraidījusi. Tiesa nospriedusi sprieduma izpildīšanas pagrieziena kārtībā dzēst ierakstu Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) par īpašuma tiesību nostiprināšanu Igoram Z. un atjaunot ierakstu par valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu Rīgā, (..), kadastra Nr.(..).

Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" un SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" 2004.gada 4.februārī noslēdza vienošanos par 2002.gada 28.augusta nomas līguma

grozīšanu, papildinot līgumu ar 10.10.punktu šādā redakcijā: "iznomātā objekta atsavināšanas gadījumā trešajām personām, tā nomniekam ir pirmpirkuma tiesības".

Minētie grozījumi 2002.gada 28.augusta nomas līgumā 2004.gada 1.martā ierakstīti zemesgrāmatā.

Ar valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" valdes lēmumu Nr.17/198 2004.gada 8.jūlijā apstiprināti nekustamā īpašuma Rīgā, (..) pārdošanas noteikumi.

Minēto noteikumu 1.5.2.punkts nosaka, ka "nekustamajam īpašumam ir pirmpirkuma tiesīgā persona. Pirmpirkuma tiesības ir objekta nomniekam SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija", kas pielīgtas nomas līgumā saskaņā ar Civillikumu un citiem likumiem".

Civillietu tiesu palāta no 2004.gada 3.septembra izsoles protokola Nr.1 konstatējusi, ka izsolē par pārdodamo nekustamo īpašumu augstāko cenu Ls 350 000, pārsolot pārējos dalībniekus (A.Š. un SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija", nosolīja Igors Z.).

Starp valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" un Igoru Z. 2004.gada 13.novembrī noslēgts pirkuma līgums par nekustamā īpašuma Rīgā, (..) pārdošanu prasītājam.

Zvērināts notārs E.Virko, pamatojoties uz Notariāta likuma 135.–139.pantu, nosūtījis paziņojumu valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" un Igoram Z., ka SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" izmanto pirmpirkuma tiesības.

Zvērināta notāre I.Kalniņa 2004.gada 14.decembrī taisījusi aktu par pirmpirkuma tiesību izmantošanu, ar kuru SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" paziņojusi savu gribu par pirmpirkuma tiesību izmantošanu.

Civillikuma 2075.pants nosaka, ka, pārdodot labprātīgā izsolē, vienalga, vai to izdara tiesas ceļā vai privātā kārtībā, līdzēju savstarpējās tiesības un pienākumus noteic pēc viņu starpā norunātiem noteikumiem un pie tam galvenā kārtā pēc tiem, ko licis priekšā pārdevējs.

Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka starp pusēm nepastāv strīds par to, ka 2004.gada 8.jūlijā apstiprinātajos pārdošanas noteikumos (1.5.2.punkts) iekļauta norāde, ka izsolē pārdošanai paredzētajam nekustamajam īpašumam ir pirmpirkuma tiesīgā persona – tā nomniece SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija", kura pirmpirkuma tiesības ieguvusi ar 2002.gada 28.augusta nomas līgumu un ar 2004.gada 4.februāra papildinājumiem.

Civillietu tiesu palāta atzinusi par pierādītu, ka, piedaloties strīdus nekustamā īpašuma izsolē, Igors Z. pārdevēja izvirzītos pārdošanas noteikumus atzina par pieņemamiem, tostarp atzina par pieņemamu apstākli, ka SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" pēc izsoles var izmantot pirmpirkuma tiesības attiecībā uz strīdus nekustamo īpašumu.

Ņemot vērā, ka īpašuma tiesības zemesgrāmatā Igoram Z. nostiprinātas uz sprieduma pamata, kas ir atcelts, Civillietu tiesu palāta atzinusi par nepieciešamu saskaņā ar Civilprocesa likuma 634. un 635.pantu izdarīt sprieduma izpildes pagriezienu un atjaunot ierakstus par valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" īpašuma tiesībām uz strīdus nekustamo īpašumu Rīgā, (..).

[5] Kasācijas sūdzībā Igora Z. pilnvarotais pārstāvis zvērināts advokāts U.Šneibaks lūdz atcelt Civillietu tiesu palātas 2007.gada 10.jūlija spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

[5.1] Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka ir pārkāpti Civillikuma 2083. un 2084.panta noteikumi, jo nolikuma par izsoles kārtību 7.5.punkts paredz, ka pēc piesitiena objekts ir pārdots izsoles dalībniekam, kas nosolījis pēdējo augstāko cenu, tāpēc pat pieņemot, ka atbildētāji pirmpirkuma tiesības ir pielīguši likumīgi, tomēr šīs tiesības ir zudušas izsoles organizētāju piesitiena brīdī un pēc paziņojuma, ar kuru prasītājs atzīts par izsoles uzvarētāju. Apelācijas instances tiesa ir to ignorējusi.

[5.2] Norāda, ka ir pārkāpti arī Civillikuma 2085., 2086. un 2061.panta noteikumi. Ja tiek pieņemts, ka SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" bija jāpaziņo par pirmpirkuma tiesību izmantošanu Civillikuma 2061.pantā noteiktajā divu mēnešu laikā, tad šis termiņš ir nokavēts. Galējais termiņš paziņojumam par pirmpirkuma tiesību realizāciju bija divi mēneši no 2004.gada 3.septembra, kad bija noslēgts pirkuma līgums atbilstoši Civillikuma 2085.pantam, taču paziņojums par pirmpirkuma tiesībām tika sagatavots tikai 2004.gada 22.novembrī. Civillikuma 2061.panta otrā daļa paredz, ka gadījumā, ja pirmpirkuma tiesīgais nedod atbildi noteiktā laikā, tad viņa pirmpirkuma tiesība izbeidzas.

[5.3] Bez tam tiesa ir pārkāpusi Civillikuma 1081., 1427., 1428., 1477., 2073.pantu un Zemesgrāmatu likuma 17.panta noteikumus, jo SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" pirmpirkuma tiesības nekad nav tikušas reģistrētas zemesgrāmatā.

SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" piedalījās izsolē un nepārprotami izteica savu gribu iegādāties nekustamo īpašumu par Ls 85 000, tāpēc vēlāku gribas izteikumu iegādāties par vairākas reizes lielāku cenu nevar uzskatīt par likumīgu un pamatotu.

[5.4] Kasācijas sūdzībā ir norāde arī uz Civilprocesa likuma 7., 9., 10., 189.panta un 193.panta ceturtās un piektās daļas pārkāpumu. Apelācijas instances tiesa ir klaji ignorējusi visus prasītāja pārstāvja argumentus, jo tos vispār nav motivējusi.

[6] Paskaidrojumā sakarā ar kasācijas sūdzību SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

[6.1] Norāda, ka kasācijas sūdzībā minētajiem Civillikuma 2073., 2074., 1081.pantiem nav nekāda sakara ar prasītāja prasījumu. Tiesa materiālo tiesību normas ir piemērojusi pareizi. Nav saprotama atsaukšanās uz Civillikuma 1477.pantu un Zemesgrāmatu likuma 17.pantu, jo nav strīda par kāda darījuma koroborācijas esamību vai neesamību. Izsoles noteikumos iekļautā atruna par pirmpirkuma tiesību ir saistoša jebkuram izsoles dalībniekam.

[6.2] Nepamatots ir apgalvojums, ka pirmpirkuma tiesības nav pieteiktas likumā paredzētajā termiņā. Kasācijas sūdzības iesniedzējs nav ņēmis vērā, ka pirmpirkuma tiesību izmantošana ir iespējama tikai tad, kad pirmpirkuma tiesīgai personai nosūtīts attiecīgi noformēts darījuma akts.

[7] Senāta sēdē Igora Z. pārstāvis zvērināts advokāts U.Šneibaks lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" pilnvarotais pārstāvis J.Muižnieks lūdza spriedumu atstāt negrozītu, bet valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" pilnvarotā pārstāve D.Vītoliņa lūdza lietu izspriest pēc Senāta ieskata.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību un pamatotību, Senāts nāca pie atzinuma, ka spriedums ir atstājams negrozīts.

[8.1] Pirmpirkuma tiesības var pielīgt ne tikai pirkuma līgumā, bet arī nomas līgumā vai kādā citā līgumā. Saskaņā ar Civillikuma 2127.pantu nomas līgumā līdzēji var pievienot galvenajam līgumam arī visādus blakus noteikumus, kuriem piemērojami noteikumi par pirkuma līguma blakus līgumiem (Civillikuma 2047. un turpmākie panti), tādējādi arī nomas līgumā paredzētajai nomnieka pirmpirkuma tiesībai ir tādas pašas sekas kā pirkuma līgumā pielīgtajai.

[8.2] Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka 2004.gada 8.jūlijā apstiprinātajos pārdošanas noteikumos (1.5.2.punktā) iekļauta norāde, ka pārdošanai izsolē paredzētajam nekustamajam īpašumam ir pirmpirkuma tiesīga persona – SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija", kura pirmpirkuma tiesības ieguvusi ar 2002.gada 28.augusta nomas līgumu, kurš papildināts 2004.gada 4.februārī par pirmpirkuma tiesībām. Starp valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" un Igoru Z. 2004.gada 13.novembrī noslēgts pirkuma līgums par nekustamā īpašuma Rīgā, (..) pārdošanu Igoram Z. Līguma 3.5.punktā ir norāde, ka saskaņā ar pārdošanas noteikumu 1.5.punktu pārdodamais nekustamais īpašums ir iznomāts SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" ar 2002.gada 28.augusta nomas līgumu un 2003.gada 6.novembra un 2004.gada 4.februāra grozījumiem. Nomas tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā. Tas atbilst ierakstam zemesgrāmatā, 2004.gada 4.februāra grozījumi ir reģistrēti. Līdz ar to nevar atzīt par pareizu apgalvojumu kasācijas sūdzībā, ka pirmpirkuma tiesības nav bijušas reģistrētas zemesgrāmatā. Ar to atkrīt kasācijas sūdzībā izteiktie pārmetumi, ka tiesa pārkāpusi

Civillikuma 1081., 1427., 1428., 1477., 2073.pantu un Zemesgrāmatu likuma 17.panta noteikumus.

[8.3] Civillietu tiesu palāta pamatoti atsaukusies uz Civillikuma 2075.pantu, ka, pārdodot labprātīgā izsolē, vienalga, vai to izdara tiesas ceļā vai privātā kārtībā, līdzēju savstarpējās tiesības un pienākumus noteic pēc viņu starpā norunātiem noteikumiem un pie tam galvenā kārtā pēc tiem, ko licis priekšā pārdevējs. Tādējādi Igors Z., piedaloties izsolē, pārdošanas noteikumus atzinis par pieņemamiem, tostarp arī iepriekš nolīgtās SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" pirmpirkuma tiesības.

[8.4] Piedalīšanās izsolē neliedz izmantot pielīgtās pirmpirkuma tiesības, tāpēc nevar atzīt par pareizu arī kasācijas sūdzībā izteikto viedokli, ka pirmpirkuma tiesības ir zaudētas ar izsoles organizētāju piesitiena brīdi un pēc paziņojuma, ar kuru prasītājs atzīts par izsoles uzvarētāju.

Saskaņā ar Civillikuma 1073. un 2061.panta pirmo daļu pirmpirkuma tiesību izmantošana ir iespējama tikai tad, kad pirmpirkuma tiesīgajai personai nosūtīts attiecīgi noformēts darījuma akts. To ievērojot, Senāts uzskata, ka likumā noteiktais divu mēnešu termiņš pirmpirkuma tiesību izmantošanai skaitāms nevis no izsoles dienas, bet gan no pirkuma līguma noraksta saņemšanas. Pirmpirkuma tiesība izbeidzas, ja pirmpirkuma tiesīgais nedod atbildi noteiktā laikā. Konkrētajā gadījumā SIA "Komercdarbības konsultāciju kompānija" izteica savu gribu izmantot pirmpirkuma tiesības nekavējoties pēc tam, kad saņēma 2004.gada 13.novembrī starp Igoru Z. un valsts a/s "Latvijas dzelzceļš" noslēgtā pirkuma līguma norakstu.

[8.5] Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts uzskata, ka Civillietu tiesu palāta materiālās tiesību normas ir piemērojusi atbilstoši konstatētajiem lietas faktiskajiem apstākļiem.

[8.6] Neatbilst sprieduma saturam norādes kasācijas sūdzībā uz Civilprocesa likuma 7., 9., 10., 189.panta un 193.panta ceturtās un piektās daļas noteikumu pārkāpumiem. Spriedums ir pietiekami motivēts, bet pierādījumu pārvērtēšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

[9] Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītos argumentus nevar atzīt par pareiziem un tie nevar būt pamats likumīga un pamatota sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 10.jūlija spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par kravu autopārvadātāju atbildību kravas zaudējuma gadījumā

1. Saskaņā ar Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu 17.pantu pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu un par bojājumu, kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota. Kravas zādzības fakts pats par sevi neatbrīvo pārvadātāju no atbildības, ja nav pierādīts, ka zādzība notikusi tādos apstākļos, kad pārvadātājs nevarēja novērst to (1956.gada 19.maija Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.pants).

2. Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu 17.panta 1.punktā – pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu, kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota – ir ietverta prezumpcija, ka vainojams kravas nozaudēšanā ir pārvadātājs, ja šāda prezumpcija nav atspēkota. Šajā gadījumā nav nepieciešams konstatēt pārvadātāja prettiesisku rīcību, kas ir viens no priekšnoteikumiem Civillikuma 1779.panta piemērošanai (1956.gada 19.maija Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.panta 1.punkts, Civillikuma 1779.pants).

Rīgā, 2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-42/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Saulīte
senatore E.Vernuša,

piedaloties prasītāja pārstāvei zvērinātai advokātei S.Rubenei, atbildētāja pārstāvei E.Švarcai un trešās personas pārstāvim J.Veinbergam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar atbildētāja SIA "Prodeksports-M" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 25.jūnija spriedumu AAS "Ingosstrah" prasībā pret Sergeja Ņ. individuālo uzņēmumu komercfirmu "Prodeksports-M" (pēc uzņēmējdarbības veida maiņas – SIA "Prodeksports-M") un Sergeju Ņ., ar trešo personu SIA "ADM Baltik Tranzit" par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

2003.gada 21.maijā apdrošināšanas akciju sabiedrība "Ingosstrah" (turpmāk – AAS "Ingosstrah") cēlusi tiesā prasību pret Sergeja Ņ. individuālo uzņēmumu komercfirmu "Prodeksports – M", lūdzot piedzīt zaudējumus Ls 17 442,54 un tiesāšanās izdevumus.

Prasītājs norādījis, ka 2002.gada 26.decembrī AAS "Ingosstrah" veikusi apdrošināšanas atlīdzību izmaksu par apdrošināto objektu – firmas "F.E.Trans" un "Far East Shipping Agency Limited" (turpmāk – firma "F.E.S.A.") mantiskajām interesēm, veicot starptautisko kravas ekspedēšanu, pamatojoties uz Starptautisko konvenciju.

Norādīts, ka firmas "F.E.S.A." mantiskās intereses skartas sakarā ar 2002.gada 17.aprīlī firmas "Zheijang Quhai International Trade Corp." izvirzīto pretenziju par materiālo zaudējumu, kopā USD 81792.

2001.gada 28.decembrī firma "F.E.S.A." pārvadāja un nosūtīja firmai "Zheijang Quhai International Trade Corp." piederošo kravu ar ādas apaviem konteineros Nr. FEAU 7557658, FEAU 7550252 pa maršrutu Tjaņ Šaņ (Ķīna) – Kotka (Somija) – Rīga (Latvija) – Maskava (Krievija).

2002.gada 28.martā krava pārkrauta Rīgas tirdzniecības ostas teritorijā no kuģa "UTE" uz atbildētāja autotransporta līdzekli – automašīnu ar valsts Nr.(..) un atbildētājs pieņēmis šo kravu, lai nogādātu līdz muitas noliktavai SIA "ADM Baltik Tranzit" saskaņā ar kravas nosūtītāja norādi par kravas piegādi.

Prasītājs norādījis, ka krava netika piegādāta līdz kravas saņēmēja vietai sakarā ar tās pazaudēšanu, par ko atbildētājs paziņojis Rīgas pilsētas GPP kriminālpolicijai.

Pazaudētās kravas vērtība ir USD 81 792,00, bet prasītāja materiālais zaudējums – USD 29 970,00 vai Ls 17 442 (pēc Latvijas bankas noteiktā valūtas kursa uz prasības celšanas brīdi).

Prasība pamatota uz Civillikuma 1779., 1782., 1785.pantu, likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 40.pantu un Konvencijas par kravas autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.pantu, 20.panta 1.punktu.

2004.gada 6.aprīlī prasītāja pilnvarotā pārstāve iesniegusi papildinājumus pie prasības pieteikuma, lūdzot piedzīt zaudējumus Ls 17 442,54 solidāri no Sergeja Ņ. individuālā uzņēmuma komercfirmas "Prodeksports-M" un Sergeja Ņ., pamatojoties uz likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 3.panta pirmo daļu, Civillikuma 1672.pantu un Autopārvadājumu likuma 7., 8., 26., 27., 46.pantu.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2005.gada 18.marta lēmumu atbildētāja Sergeja Ņ. individuālais uzņēmums komercfirma "Prodeksports-M" aizstāts ar tā tiesību un saistību pārņēmēju pēc uzņēmējdarbības veida maiņas – SIA "Prodeksports-M".

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2005.gada 29.marta spriedumu AAS "Ingosstrah" prasība daļā pret SIA "Prodeksports-M" par zaudējumu piedziņu apmierināta, piedzenot no SIA "Prodeksports-M" par labu AAS "Ingosstrah" zaudējumus Ls 17 412,57 un tiesas izdevumus Ls 398,60, kopā Ls 17 811,17.

Prasība daļā pret Sergeju Ņ. noraidīta.

Izskatījusi lietu pēc atbildētāja SIA "Prodeksports-M" iesniegtās apelācijas sūdzības, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību apmierinājusi.

Tiesa atzinusi par pierādītu faktu, ka 2002.gada 28.martā Rīgas ostas teritorijā atbildētājs SIA "Prodeksports-M" saņēmis kravu nogādāšanai SIA "ADM Baltik Tranzit" muitas noliktavā, bet krava nav tur nogādāta un par tās nozušanu ir ierosināta kriminālliета.

Novērtējusi lietā iesniegto 2004.gada 14.martā starp IU "Prodeksports-M" un I.Ž. noslēgto automašīnas MAM 23331 ar valsts numura zīmi (..) kopīgas lietošanas līgumu, tiesa noraidījusi atbildētāja iebildumus, ka kravu saņēmis I.Ž.

Sakarā ar to prasītājam, kurš izmaksājis apdrošināšanas atlīdzību par nozaudēto kravu, radies zaudējums 29 970 ASV dolāru apmērā, kas saskaņā ar Latvijas Bankas noteikto valūtas kursu ir Ls 17 412,57.

Tiesa noraidījusi atbildētāja iebildumus, ka viņš nav slēdzis līgumu par kravas pārvadāšanu, atsaucoties uz lietai pievienoto starptautisko preču-transporta pavadzīmi, kurā kā kravas pārvadātājs norādīts i/u "Prodeksports-M", un Starptautiskās konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 4.pantu, saskaņā ar kuru pārvadājuma līgums tiek apstiprināts, sastādot pavadzīmi.

Līdz ar to tiesa, atsaucoties uz Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.panta pirmo daļu, saskaņā ar kuru pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu vai bojājumu, atzinusi, ka ir pamats piedzīt prasītājam nodarītos zaudējumus no SIA "Prodeksports-M".

Pret Sergeju Ņ. celtā prasība noraidīta, pamatojoties uz to, ka IU "Prodeksports-M" 2003.gada 11.decembrī mainījis uzņēmējdarbības veidu, kļūdams par sabiedrību ar ierobežotu atbildību, līdz ar ko saskaņā ar likuma "Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību" 4.pantu sabiedrības dalībnieki neatbild par sabiedrības saistībām, bet tādi pierādījumi, ka Sergejs Ņ. būtu nošķīris SIA "Prodeksports-M" mantu kā savu mantu, kura varētu atbildēt par sabiedrības saistībām, lietā nav.

Kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu iesniedzis atbildētājs.

Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa, konstatējusi, ka SIA "Prodeksports-M" rīkojusies prettiesiski, nav izvērtējusi 2002.gada 14.martā noslēgtā līguma par automašīnas koplietošanu 3.1.punktu, kas nosaka, ka īpašniekam ir īpašuma tiesības uz automobili un ka tas paliek īpašnieka īpašumā, līdz ar ko mašīnas īpašniekam bija iespēja

pretēji līguma nosacījumiem izmantot automašīnu savām vajadzībām, nebrīdinot atbildētāju.

Tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, jo nav izvērtējusi šofera A.L. paskaidrojumus, no kuriem redzams, ka kravu saņēma A.L., kurš savukārt norādījumus par kravas saņemšanu un piegādi saņēma no mašīnas īpašnieka I.Ž., nevis no SIA "Prodeksports-M" vadības, kas, pēc sūdzības iesniedzējas domām, pierāda, ka SIA "Prodeksports-M" nekad nav uzņēmusies pārvest strīdus kravu.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu, sūdzības iesniedzējs par nepamatotu uzskata tiesas secinājumu, ka atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus tam, ka A.L. nav SIA "Prodeksports-M" darbinieks, norādot, ka šādus apgalvojumus izteikusi prasītāja, kurus tai atbilstoši minētā panta prasībām arī bija jāpierāda.

Sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa nav devusi savu vērtējumu VID 2003.gada 2.jūlija vēstulei, kurā norādīti CMR aizpildīšanas noteikumi, un RGPP Kriminālpolicijas 2002.gada 17.jūnija un 2005.gada 14.marta vēstulēm, kurās norādīts, ka ierosināta kriminālliета par zādzību, kas, pēc sūdzības iesniedzēja domām, pierāda, ka atbildētājs nav vainīgs zaudējumu nodarīšanā.

Atsaucoties uz Civillikuma 5.panta sesto daļu un Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 1997.gada 24.septembra nolēmumu lietā Nr.SPC-144, sūdzības autors uzskata, ka tiesa nav noskaidrojusi priekšnoteikumus zaudējumu piedziņai un nav noskaidrojusi lietas apstākļus pēc tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem, tādējādi pārkāpusi Civilprocesa likuma 8. un 97.panta noteikumus.

Sūdzības iesniedzējs par nepamatotu uzskata tiesas atsauci uz Civillikuma 1779.pantu, jo tiesa nav norādījusi, kā izpaužas atbildētāja prettiesiska rīcība un ar kādām konkrētām darbībām bija nodarīti zaudējumi.

Norādot uz to, ka krava nozagta un par to ierosināta kriminālliета pēc atbildētāja iesnieguma, un ka nevar vainot atbildētāju, jo tam nav aizdomās turētā statusa un tas nav saukts pie kriminālatbildības par šo nodarījumu, sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1773.pants, kurš nosaka, ka zaudējums ir nejaušs, kad tā cēlonis ir nejaušs notikums vai nepārvarama vara, un Civillikuma 1774.pants par to, ka nejaušs zaudējums nevienam nav jāatlīdzina. Turklāt tiesa nav noskaidrojusi cēlonisko sakaru starp zaudējumu rašanos pamatu un prettiesisko rīcību.

Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa nepamatoti spriedumu pamatojusi uz Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.panta pirmo daļu un nav ņēmusi vērā minētās konvencijas 17.panta otro daļu, ka pārvadātājs tiek atbrīvots no atbildības, ja kravas nozaudēšana notikusi sakarā ar apstākļiem, kurus pārvadātājs nevarēja paredzēt un kuru sekas nevarēja novērst, norādot,

ka kravas zādzību atbildētājs nevarēja paredzēt un novērst tās sekas, ko apliecina kriminālliета ierosināšana.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību pārsūdzētajā daļa attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Atsaucoties uz lietai pievienoto starptautisko preču-transporta pavadzīmi, kurā kā pārvadātājs norādīts i/u "Prodeksports-M" (SIA "Prodeksports-M"), tiesa atzinusi par pierādītu, ka atbildētājs Rīgas ostas teritorijā pieņēmis pārvadāšanai un nogādāšanai muitas noliktavā starptautisku kravu, kura pārvadāta maršrutā Tjaņ Šaņ (Ķīna) – Kotka (Somija) – Rīga (Latvija) – Maskava (Krievija), bet kura norādītajā vietā nav nogādāta un par kuras zādzību ierosināta kriminālliета.

Konstatējusi, ka sakarā ar pazudušo kravu prasītājs kā apdrošinātājs izmaksājis zaudējumus nesošai firmai "F.E.S.A." apdrošināšanas atlīdzību USD 29 970, kas ir Ls 17 442,54, tiesa pamatoti apmierinājusi prasību par šīs summas piedziņu no atbildētāja kā pārvadātāja, kura pārvadājuma laikā krava pazudusi.

Tiesa, apmierinot prasību, atsaukusies uz Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu 17.pantu, saskaņā ar kuru pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu un par bojājumu, kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota.

Minētās Konvencijas piemērošana strīda izšķiršanā kasācijas sūdzībā netiek apstrīdēta.

Sūdzības iesniedzējs apstrīdējis tikai to, ka, piemērojot minētās Konvencijas 17.panta pirmo daļu, tiesa nav ņēmusi vērā panta otro daļu, saskaņā ar kuru pārvadātājs tiek atbrīvots no atbildības, ja krava nozaudēta dēļ apstākļiem, no kuriem pārvadātājs nevarēja izvairīties un kuru sekas viņš nebija spējīgs novērst.

Par tādiem apstākļiem atbildētājs uzskatījis kravas zādzības faktu, ko apliecina ierosinātā kriminālliета.

Senāts atzīst, ka kravas zādzības fakts pats par sevi neatbrīvo pārvadātāju no atbildības, ja nav pierādīts, ka zādzība notikusi tādos apstākļos, no kuriem atbildētājs nevarēja izvairīties vai novērst tos.

Saskaņā ar Konvencijas 18.pantu pienākums pierādīt, ka zaudējums ir radies kāda 17.panta 2.punktā minētā apstākļa dēļ, gulstas uz pārvadātāju.

Lietā tādu pierādījumu nav, un uz tādiem nav norādīts arī kasācijas sūdzībā.

Līdz ar to nav pamatots kasācijas sūdzības motīvs, ka tiesai bija jāpiemēro minētā tiesību norma.

Tā kā prasība apmierināta, pamatojoties uz Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.pantu, nav būtiskas

nozīmes strīda izšķiršanā apstāklim, ka tiesa spriedumā atsaukusies uz Civillikuma 1779.pantu.

Konvencijas 17.panta 1.punktā, kur noteikts, ka pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu (..), kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota, ir ietverta prezumpcija, ka vainojams kravas nozaudēšanā ir pārvadātājs, ja šāda prezumpcija nav atspēkota.

Tādējādi šajā gadījumā nav nepieciešams konstatēt atbildētāja prettiesisku rīcību, kas ir viens no priekšnoteikumiem Civillikuma 1779.panta piemērošanai.

Nav pamatots kasācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka tiesai strīda izšķiršanā vajadzēja piemērot Civillikuma 1773., 1774.pantu, kur dota nejauša zaudējuma definīcija un regulēts tādu zaudējumu atlīdzināšanas pienākums.

Šis viedoklis sūdzībā pamatots ar to, ka par nejaušu ar kravas nozaudēšanu nodarīto zaudējumu padara zādzības fakts.

Tas neatbilst Civillikuma 1773.pantā dotajai definīcijai un tā jēgai.

Saskaņā ar minēto likuma pantu par nejaušu atzīstams zaudējums, kad tā cēlonis ir nejaušs notikums vai nepārvarama vara. Tas nozīmē, ka nevienu nevar vainot par notikumu, kura dēļ radies zaudējums.

Ne uz zādzību, ne uz to, ka pārvadātājs pieļāvis viņam uzticētās kravas nozagšanu, šo noteikumu attiecināt nevar.

Kasācijas sūdzības argumenti, kas vērsti uz to, lai apstrīdētu tiesas konstatēto, ka kravu pārvadāšanai pieņēmis i/u "Prodeksports-M", un kas saistīti ar procesuālo tiesību pārkāpumiem (Civilprocesa likuma 8., 97.pants), nav pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Tiesa savu secinājumu pamatojusi uz lietai pievienoto Starptautisko preču-transporta pavadzīmi, kurā kā pārvadātājs ir norādīts tieši i/u "Prodeksports-M" un kuras patiesīgums Civilprocesa likuma 178., 179.panta kārtībā nav apstrīdēts. Līdz ar to tiesai nebija pamata pārbaudīt, kas braucis ar atbildētāja valdījumā esošo automašīnu, kādas ir viņa attiecības ar automašīnas īpašnieku un vai ir ievēroti CMR aizpildīšanas noteikumi.

Līdz ar to iesniegtā kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties un Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 25.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, SIA "Prodeksports-M" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par likumisko procentu piedziņu

Likumiskie procenti prasāmi nevis atsevišķi, bet reizē ar galveno saistību, un tādēļ tos nevar prasīt vēlāk, ja attiecīgā laikā par tiem bijis noklusēts vai galvenā parāda samaksa pieņemta bez iebilduma (Civillikuma 1760.pants).

Rīga, 2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-44/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators O.Druks-Jaunzemis
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Contractor" pilnvarotajai pārstāvei R.Bolužai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētājas SIA "Contractor" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 8.maija spriedumu SIA "Prāna Ko" prasībā pret SIA "Contractor" par iemaksātā avansa piedziņu.

Aprakstošā daļa

Starp SIA "Prāna Ko" kā pasūtītāju un SIA "Contractor" kā izpildītāju 2003.gada 12.jūnijā noslēgts līgums Nr.P-05/06-03 par projekta izstrādi, ar kuru SIA "Contractor" uzņēmās izstrādāt tehnisko projektu objektam "Tirdzniecības un ofisa centrs ar noliktavām" Rīgā, (..).

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Juriskonsults" (turpmāk – SIA "Juriskonsults") cēlusi tiesā prasību pret SIA "Contractor" par iemaksātā avansa Ls 6900 un daļēji veiktās samaksas Ls 3000 piedziņu.

Saskaņā ar 2004.gada 29.novembra cesijas līgumu SIA "Prāna Ko" cedējusi prasītājam prasījuma tiesības.

Prasības pieteikumā norādīts, ka saskaņā ar 2003.gada 12.jūnija līgumu SIA "Contractor" apņēmusies līgumā noteiktajos termiņos izstrādāt projektu. Līgums ietver arī projektēšanas uzdevumu, kurā noteikti projekta organizācijas pienākumi projekta saskaņošanā ar attiecīgajām institūcijām, kā arī noteica, ka projektēšanas gaitā pieņemto risinājumu saskaņošanu ar pasūtītāju, bet pēc darbu pabeigšanas projekta nodošanu SIA "Prāna Ko" ar nodošanas-pieņemšanas aktu. Līguma 3.1.punktā noteikta samaksa par darbu Ls 23 000.

Starp SIA "Prāna Ko" kā pasūtītāju un SIA "Contractor" kā izpildītāju 2003.gada 12.jūnijā noslēgts līgums Nr.P-05/06-03 par projekta izstrādi, ar kuru SIA "Contractor" uzņēmās izstrādāt tehnisko projektu objektam "Tirdzniecības un ofisa centrs ar noliktavām" Rīgā, (..).

Projekta izstrādei bija nepieciešams saņemt saskaņojumu no gāzes vadu apsaimniekotāja un apbūves gabalam pieguļošā zemesgabala īpašnieka akciju sabiedrības "Latvijas Gāze".

A/s "Latvijas Gāze" paziņojusi, ka objekta projektēšana un celtniecība nav iespējama, jo tas atrodas a/s "Latvijas Gāze" automobiļu gāzes uzpildes kompresoru stacijas (AGUKS) aizsargjoslas robežās. Šis apgrūtinājums par labu a/s "Latvijas Gāze" piederošam zemesgabalam zemesgrāmatā nebija ierakstīts, tāpēc ne atbildētājs, ne SIA "Prāna Ko" nevarēja šo apstākli paredzēt pirms līguma noslēgšanas. Līgums par projektēšanu palika neizpildīts no pusēm neatkarīgu apstākļu dēļ.

Atbildētāja atteikusies atmaksāt saņemto avansa summu un daļējo samaksu, motivējot ar to, ka ir izpildījusi daļu no paredzētajiem darbiem, par ko pienākas samaksa.

Prasības pieteikumā norādīts, ka atbildētājs nav sagatavojis un nodevis SIA "Prāna Ko" skiču projektu līdz 2003.gada oktobrim atbilstoši izpildes grafikam.

Prasība pamatota uz Civillikuma 2227.pantu, lūdzot tiesu piedzīt no SIA "Contractor" par labu cesionāram SIA "Juriskonsults" Ls 9900, kā arī tiesas izdevumus.

Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2005.gada 20.jūnija spriedumu SIA "Juriskonsults" prasība pret SIA "Contractor" tika noraidīta.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 6.septembra lēmumu, kas pamatots uz Civilprocesa likuma 77.pantu, prasītāja SIA "Juriskonsults" aizstāta ar SIA "Prāna Ko".

2007.gada 21.februārī SIA "Prāna Ko" iesniegusi prasības pieteikuma precizējumus, kuros lūdz piedzīt no SIA "Contractor" pamatparādu Ls 9900 un likumiskos nokavējuma procentus Ls 1232,35.

2007.gada 24.aprīlī SIA "Prāna Ko" iesniegumā samazinājusi prasījuma apmēru, norādot, ka pamatparāds ir Ls 7255, bet likumiskie nokavējuma procenti Ls 975,07.

Izskatot lietu sakarā ar SIA "Juriskonsults" iesniegto apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 8.maija spriedumu prasību apmierinājusi.

No SIA "Contractor" par labu SIA "Prāna Ko" piedzīts samaksātais avanss Ls 7255 un likumiskie procenti Ls 975,07, kopā Ls 8230,07, kā arī tiesas izdevumi sakarā ar samaksāto valsts nodevu Ls 452,52.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka starp pusēm 2003.gada 12.jūnijā noslēgtā projektēšanas līguma izpilde ir kļuvusi neiespējama no pušu gribas neatkarīgu iemeslu dēļ.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka līgumslēdzējas puses, uzzinot par līguma izpildes neiespējamību, abpusēji atkāpušās no līguma izpildes.

Strīda risinājumam piemērojams Civillikuma 2226.pants, saskaņā ar kuru, ja darba izpildīšana kļuvusi neiespējama, ejot bojā attiecīgam darba priekšmetam bez līdzēju vainas, tad pienākums par to samaksāt atkrīt. Bet ja darbs jau bijis uzsākts, tad uzņēmējam jādabū atlīdzība par savām pūlēm un izdevumiem.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 2384.pantu, secinājusi, ka prasītājam ir radusies atprasījuma tiesība.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka paveiktie darbi izpildīti par apelācijas sūdzībā norādīto summu. Saskaņā ar Nolikumu "Par projektētāju darbu un pakalpojumu apmaksu celtniecībā" skiču projekta izstrāde ir 11,5% no projekta apmaksas summas, kas konkrētajā gadījumā ir Ls 2645.

Atsaucoties uz Civillikuma 1753., 1756., 1759.panta 1.punktu un 1765.pantu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka atbildētājs ir pieļāvis nokavējumu, līdz ar to ir pamats apmierināt prasījumu arī par likumisko procentu piedziņu par laika posmu no 2005.gada 4.janvāra, t.i., no prasības celšanas brīža līdz 2007.gada 24.aprīlim, piedzenot likumiskos procentus Ls 975,07.

Kasācijas sūdzībā atbildētāja SIA "Contractor", atsaucoties uz materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi tiesas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 2384.pantu.

Apelācijas instances tiesa neesot ņēmusi vērā apstākli, ka starp pusēm ir noslēgts līgums, uz kuru pamatojoties SIA "Prāna Ko" ir apņēmusies samaksāt par padarīto darbu atbilstoši grafikam, kurš ir līguma neatņemama sastāvdaļa.

Tamdēļ vajadzējis piemērot Civillikuma 1587., 1431.panta normas. SIA "Prāna Ko" nevar atprasīt visu samaksāto summu, jo par šo summu SIA "Contractor" ir izdarījusi atbilstošu darbu saskaņā ar grafiku.

Norādīts arī uz Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas pārkāpumu, jo neesot ņemts vērā, ka pierādīšanas pienākums ir prasītājam.

Kasācijas sūdzībā norādīts arī uz Civilprocesa likuma 93.panta ceturtās daļas un 97.panta pirmās daļas pārkāpumu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums daļā, ar kuru no SIA "Contractor" piedzīti likumiskie procenti Ls 975,07 un valsts nodeva, atceļams.

Spriedums daļā par procentu piedziņu pamatots ar Civillikuma 1759.panta 1.punktu, kas nosaka, ka procenti jāmaksā, arī bez noteiktas

norunas, uz likuma pamata par katru parāda samaksas nokavējumu, kaut arī parāds pats par sevi būtu bezprocentīgs.

Atzīstot, ka SIA "Contractor" ir pieļāvusi parāda samaksas nokavējumu, tiesa nav ņēmusi vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 1760.pantu likumiskie procenti (1759.pants) prasāmi nevis atsevišķi, bet reizē ar galveno saistību, un tādēļ tos nevar prasīt vēlāk, ja attiecīgā laikā par tiem bija noklusēts vai galvenā parāda samaksa pieņemta bez iebilduma.

Ja prasību par galvenā parāda piedziņu ceļ tiesā, tad procentu prasījums var būt ietverts prasības pieteikumā, kā arī pieteikts tiesas procesa gaitā līdz tiesas izmeklēšanas pabeigšanai pirmajā instancē *(Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. Prof. K.Torgāna zinātniskā redakcijā)*. Panta noteikumi neattiecas uz līgumiskajiem procentiem.

Prasītāja SIA "Prāna Ko" cēlusi prasību par parāda piedziņu, bet nav cēlusi prasību par nokavējuma procentu piedziņu, kā arī apelācijas sūdzībā apstrīdējusi tikai no SIA "Contractor" pienākošās atlīdzības apmēru.

Pirms apelācijas instances tiesas sēdes prasītāja iesniegusi prasības precizējumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 418.panta otrās daļas 3.punktu, kas paredz, ka par jauniem prasījumiem nav uzskatāma procentu un pieaugumu pievienošana prasībai.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka prasība ir celta par procentu piedziņu, kas jāmaksā uz likuma pamata par parāda nokavējumu, bet Civillikuma 1762.panta 3.punkts nosaka, ka pienākums maksāt procentus izbeidzas 1760.pantā norādītajā gadījumā.

Turklāt tiesa spriedumā ir kļūdaini norādījusi, ka atbildētāja ir pieļāvusi nokavējumu, lai gan tajā pašā laikā tiesa ir atzinusi, ka galvenā līguma izpildīšana kļuvusi neiespējama nejauša šķēršļa dēļ, bez līdzēju vainas, no pušu gribas neatkarīgu apstākļu dēļ.

No lietas materiāliem redzams, ka līguma izpilde kļuva neiespējama tāpēc, ka projektējamais objekts atrodas "Latvijas Gāze" automobiļu gāzes uzpildes kompresoru stacijas aizsargjoslas robežās, kas nebija ierakstīts zemesgrāmatā, bet līdzēji to nevarēja paredzēt pirms līguma noslēgšanas.

Pārējā daļā spriedums atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem un Civillikuma 2226.panta saturam, kas attiecas uz gadījumiem, ja darba izpildīšana kļuvusi neiespējama, ejot bojā attiecīgam darba priekšmetam bez līdzēju vainas un paredz, ka pienākums par to samaksāt atkrīt. Bet ja darbs jau bijis uzsākts, tad uzņēmējam jādabū atlīdzība par savām pūlēm un izdevumiem.

Tiesa konstatējusi, ka pasūtītājs SIA "Prāna Ko" par projekta uzdevumu samaksājusi projekta izpildītājam SIA "Contractor" Ls 9900, bet atbildētājs faktiski veicis tikai projekta skiču izstrādi, kas saskaņā ar Nolikumu "Par projektētāju darbu un pakalpojumu apmaksu celtniecībā"

sastāda 11% no projekta apmaksas summas. Likums paredz, ka uzņēmējam pienākas atlīdzība par savām pūlēm un izdevumiem, saistot to ar noteiktu darba apjomu, kura kopējā summa sadalīta noteiktās pozīcijās.

Pretēji kasācijas sūdzības iesniedzēja paustajam viedoklim, ka apelācijas instances tiesa neesot ņēmusi vērā projekta darba grafiku un tādējādi nav pārbaudījusi visus lietas materiālus, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir vispusīgi pārbaudījusi faktiskos lietas apstākļus attiecībā par veikto darbu apjomu, sprieduma motīvu daļā analizējusi un novērtējusi pierādījumus. Kasācijas sūdzības iesniedzējs, apstrīdēdams veikto darba apjomu, nav iesniedzis citus pierādījumus, kas apstiprinātu viņa apgalvojumu pamatotību.

Senāts uzskata, ka nevar kalpot par iemeslu sprieduma atcelšanai arī kasācijas sūdzības motīvi, kuros norādīts uz sprieduma neatbilstību Civillikuma 1587. un 1431.pantam.

Civillikuma 1587.pantā formulēts līguma izpildīšanas pienākums, bet tas nav saistāms ar konkrētajiem apstākļiem, kad abas puses ir atzinušas līguma izpildi par neiespējamu no pusēm neatkarīgu apstākļu dēļ. Likums par apstākli, kas atbrīvo no atbildības par līguma neizpildi, atzīst nepārvaramu varu, uz ko puses tieši ir atsaukušās līgumā, formulēdamas līguma 5.1.punktā nosacījumu, ka puses tiek atbrīvotas no atbildības par pilnīgu vai daļēju savu saistību neizpildi gadījumā, ja saņemts negatīvs slēdziens vai tehniskie noteikumi.

Nav pastāvējis arī strīds, ka puses bija noslēgušas līgumu par projektēšanu, tāpēc nevietā ir kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civillikuma 1431.panta noteikumiem, kas attiecināmi uz akta parakstīšanu un nosaka, pie kādiem apstākļiem akta parakstīšana uzskatāma par piekrišanu šim aktam.

Ievērojot tiesas konstatētos faktiskos apstākļus, un proti, ka starp pusēm noslēgts līgums, kura izpilde kļuva neiespējama no pušu gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, atbildētājam kā darba veicējam ir tiesības saņemt atlīdzību par savām pūlēm un darbu. Tiesa ir konkretizējusi paveikto darbu apjomu un piespriedusi atlīdzību atbilstoši padarītajam darbam.

Kasācijas sūdzībā norādītie motīvi nevar būt pamats sprieduma atcelšanai daļā, ar kuru no SIA "Contractor" piedzīti Ls 7255, kas pārsniedz samaksu par faktiski paveikto darbu, kas faktiski tika izpildīti par Ls 2645.

Sprieduma motīvu daļai neatbilst kasācijas sūdzības iesniedzēja apgalvojums, ka tiesa neesot vērtējusi pierādījumus un atbildētāja iebildumus pret prasību. Tiesa sprieduma motīvu daļā ir vērtējusi pušu iesniegtos pierādījumus un iebildumus, atzīdama, ka atbildētājs nav pierādījis savu iebildumu pamatotību, savukārt pierādījumu pārvērtēšana

Civilprocesa likuma 450.panta trešās daļas izpratnē neietilpst kasācijas instances kompetencē.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 8.maija spriedumu daļā, ar kuru no SIA "Contractor" par labu SIA "Prāna Ko" piedzīti likumiskie procenti Ls 975,07 un valsts nodeva. Šajā daļā lieta nododama jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Atmaksāt drošības naudu Ls 50 kasācijas sūdzības iesniedzējai SIA "Contractor".

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pilnvarojuma robežu pārsniegšanas sekām

1. Ar pilnvarojuma līgumu atbilstoši Civillikuma 2289.pantam viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai pusei (pilnvaras devējam, pilnvarotājam) – zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu. Pilnvarojuma līgums regulē pilnvarnieka un pilnvarotāja savstarpējās attiecības, kā arī ietver pilnvarnieka uzdevumus attiecībā pret trešajām personām. Pilnvara dod pilnvarniekam tiesības stāties tiesiskās attiecībās ar trešajām personām un darboties kā pilnvarotāja vietniekam. Pilnvarojuma apjomu nosaka pilnvarotājs, un saskaņā ar Civillikuma 2300.pantu pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pilnvarotāja norādījumiem (Civillikuma 2289., 2300.pants).

2. Ja trešā persona izpilda saistības, kas izriet no līguma, ko slēgusi ar pilnvarnieku, kurš pārsniedzis pilnvarojumā dotās robežas, bet pilnvarotājs izpildījumu bez iebildumiem pieņēmis, tad tiesai tas jāizvērtē, vai bezierunu saistības izpildījuma pieņemšana nav uzskatāma kā līguma apstiprināšana no pilnvarotāja puses Civillikuma 1518.panta izpratnē (Civillikuma 1518.pants).

Rīgā, 2008.gada 6.februārī Lieta Nr. SKC-58/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Zaķe
senators J.Neimanis,

piedaloties SIA "Della" pārstāvei zvērinātai advokātei B.Burkevicai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Alekseja B. un SIA "Della" kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 20.jūnija spriedumu Aleksandra T. prasībā pret Alekseju B. un SIA "Della" par nomas līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

Aprakstošā daļa

Ar 1997.gada 26.novembrī izsniegtu pilnvaru Aleksandrs T. pilnvarojis Alekseju B. parakstīt visus nepieciešamos līgumus, kas saistīti ar pilnvardevējam piederošā nekustamā īpašuma Rīgā, (..) iznomāšanu un apkalpošanu, kā arī Aleksejs B. pilnvarots saņemt naudas summas, kas pienākas par minētā nekustamā īpašuma

iznomāšanu. Pilnvaru uzrādījuma kārtībā apliecinājusi zvērināta notāre S.Stubava, reģistrējot ar Nr.4273.

Tajā pašā dienā – 1997.gada 26.novembrī – starp Aleksandru T. kā pilnvarotāju un Alekseju B. kā pilnvarnieku noslēgts pilnvarojuma līgums, ar kuru Aleksandrs T. uzdevis Aleksejam B. pārstāvēt viņa intereses nekustamā īpašuma Rīgā, (..) pārvaldē. Līdzēju parakstus uz pilnvaras uzrādījuma kārtībā apliecinājusi zvērināta notāre S.Stubova, reģistrējot ar Nr.4274.

Pilnvarojuma līguma 2.1.punktā noteikts, ka pilnvarnieks apņemas pilnvarotāja vārdā un viņa interesēs slēgt nekustamā īpašuma vai tā daļas nomas līgumus.

Līguma 2.3.punktā noteikts, ka pilnvarnieks apņemas slēgt nekustamā īpašuma nomas līgumus tikai pēc pilnvarotāja rakstiskas piekrišanas saņemšanas (kontaktēšanās pa faksu).

2003.gada 3.janvārī starp Aleksandru T., kuru uz 1997.gada 26.novembrī izsniegtās pilnvaras pamata pārstāvējis Aleksejs B., un sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Della" (turpmāk – SIA "Della"), noslēgts līgums – vienošanās – ATAZ par zemes un nedzīvojamo telpu nomu Rīgā, (..).

Aleksandrs T. cēlis prasību pret Alekseju B. un SIA "Della" par līguma – par zemes un nedzīvojamo telpu nomu (turpmāk – nomas līgums) – atzīšanu par spēkā neesošu.

Norādīts, ka nomas līgums noslēgts bez pilnvardevēja rakstiskas piekrišanas, kāda bija nepieciešama atbilstoši pilnvarojuma līguma 2.1. un 2.3.punktam. Pilnvarnieks apzināti pārkāpis savas pilnvarojuma robežas, jo uzdevums slēgt nomas līgumu no pilnvardevēja puses netika uzdots un netika saņemta arī piekrišana līguma slēgšanai, tāpēc nomas līgums uzskatāms par spēkā neesošu. Turklāt līgums noslēgts pretēji pilnvarotāja interesēm.

To, ka pilnvardevējs līgumu nav apstiprinājis, apliecina 2004.gada 10.augusta vēstule, kas adresēta SIA "Della". Minētajā vēstulē pārvaldnieks norādījis, ka nomas maksa Ls 180 mēnesī ir nesamērīgi zema, līgums neizdevīgi noslēgts līdz 2017.gada 31.decembrim, līguma darbības termiņā nomniekam paredzētas tiesības iznomāt zemi un telpas apakšnomā.

Prasītājs norādījis, ka pilnvarojuma apjoms pilnvarā Nr.4273 ir aprobežots ar pilnvarnieka tiesībām parakstīt līgumu un saņemt nomas maksu. Ar vārdu "parakstīt" ir jāsaprot šī vārda parastā nozīme un tas nav tulkojams paplašināti. Pilnvarā nav iekļauts pilnvarojums pilnvarniekam jebkādā veidā vienoties par nomas līguma slēgšanu, nomnieku meklēšanu, līguma būtisko sastāvdaļu noteikšanu, līguma termiņa noteikšanu. Pilnvarā noteikts, ka pilnvarnieks drīkst parakstīt tikai pilnvaras devējam nepieciešamos līgumus. Par to, kādi darījumi

slēdzami, izlemj pats pilnvaras devējs. Šo nomas līgumu prasītājs neuzskata par nepieciešamu un pilnvarojumu to noslēgt nav devis.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1404., 1421., 1504., 1511., 1512., 1587., 2124., 2302.pantu.

Atbildētāja SIA "Della" paskaidrojumos par celto prasību norādījusi, ka nomas līgums noslēgts atbilstoši prasītāja 1997.gada 26.novembrī izdotai notariāli apliecinātai pilnvarai. SIA "Della" nav bijis zināms, ka starp prasītāju un Alekseju B. papildus noslēgts arī pilnvarojuma līgums.

Turklāt prasītāja pilnvarniece S.B., pārņemot nekustamo īpašumu 2003.gada jūnijā, nav iebildusi pret noslēgto nomas līgumu. Iebildumi izteikti pēc gada, kad atbildētājs atteicies mainīt līguma noteikumus. Tāpēc var uzskatīt, ka 2003.gada jūnijā pilnvarniece atzinusi nomas līgumu par saistošu. Paskaidrojumos SIA "Della" norādījusi, ka laikā kopš nomas līguma noslēgšanas ir veikti ieguldījumi nekustamajā īpašumā.

Atbildētājs Aleksejs B. paskaidrojis, ka pilnvara izdota ar mērķi pildīt tajā izklāstītās funkcijas, bet pilnvarojuma līgums paredzēts ienākumu un izdevumu sadalei no pušu saimnieciskās un pārstāvnieciskās darbības. Pilnvarojuma līgums un pilnvara uzskatāmi kā atsevišķi dokumenti, ar kuriem netiek uzlikti ierobežojumi, pretējā gadījumā pilnvarā bija jābūt norādei uz to.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2005.gada 8.novembra spriedumu prasība noraidīta. Tiesa atzinusi, ka nomas līgums ar SIA "Della" noslēgts, pamatojoties uz pilnvaru Nr.4273, kas nesatur atrunas, ka nomas līgums slēdzams tikai pēc pilnvarotāja rakstiskas atļaujas saņemšanas.

Izskatot lietu sakarā ar Aleksandra T. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 20.jūnija spriedumu prasību apmierinājusi, atzīstot par spēkā neesošu starp Aleksandru T. un SIA "Della" 2003.gada 3.janvārī noslēgto līgumu – vienošanos par zemes un nedzīvojamo telpu nomu.

Apelācijas instances tiesa spriedumu pamatojusi uz Civillikuma 2289.pantu, kas nosaka, ka ar pilnvarojuma līgumu viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai (pilnvaras devējam, pilnvarotājam, uzdevuma devējam) – zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu.

Apelācijas instances tiesa atsaukusies arī uz Civillikuma 2300.pantu, saskaņā ar kuru pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam uzdotā uzdevuma robežas un viņam jārīkojas vispirms pēc pilnvarotāja norādījumiem.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Aleksejs B., noslēgdams nomas līgumu ar SIA "Della", nav rīkojies pilnvaras ietvaros. Tiesa atzinusi par pierādītu, ka Aleksandrs T. nav devis Aleksejam B. pilnvarojuma līgumā noteikto rakstisko piekrišanu viņam piederošā

nekustamā īpašuma iznomāšanai. Turklāt Aleksejs B. slēdzot nomas līgumu, tā 2.1.punktā nepatiesi norādījis, ka viņam uz šī līguma noslēgšanas brīdi ir tiesības slēgt nomas līgumu ar SIA "Della".

Vērtējot izsniegtās pilnvaras Nr.4273 apjomu, apelācijas instances tiesa secinājusi, ka tas ir aprobežots ar tiesībām parakstīt nepieciešamos līgumus, kas saistīti ar nekustamā īpašuma iznomāšanu un apkalpošanu un saņemt naudas summas, kas pienākas par nekustamā īpašuma iznomāšanu. Ņemts vērā, ka tajā pašā dienā noslēgts pilnvarojuma līgums Nr.4274, ar kuru pilnvarnieks ir pilnvarots slēgt nomas līgumus tikai pēc pilnvardevēja rakstiskas piekrišanas saņemšanas (pa faksu).

Apelācijas instances tiesa spriedumu pamatojusi arī uz Civillikuma 1511.pantu, secinādama, ka pilnvardevējs savu gribu slēgt konkrēto nomas līgumu nav izteicis, bet pilnvarnieks patvaļīgi paplašinājis viņam piešķirtās pilnvarojuma robežas, radīdams pilnvarotājam pienākumus pret viņa gribu.

Tiesa atzinusi par nepierādītu atbildētāja iebildumu, ka prasītājs vēlāk ir atzinis par sev saistošām darbības, ko pilnvarnieks veicis uz šo pilnvaru pamata.

Pamatojoties uz Civillikuma 1415.pantu un atzīstot, ka pilnvarotājs nomas līgumu noslēdzis pretēji pilnvarnieka gribai un slepus no viņa, apelācijas instances tiesa apmierinājusi prasību, atzīstot nomas līgumu par nelikumīgu un spēkā nesošu.

Kasācijas sūdzības par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 20.jūnija spriedumu iesnieguši atbildētāji SIA "Della" un Aleksejs B. Kasācijas sūdzībās lūgts atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

SIA "Della" kasācijas sūdzībā norādījusi, ka apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1504.pantu.

Turklāt tiesa nepamatoti sašaurinājusi pilnvarā Nr.4273 piešķirto tiesību apjomu. Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka pilnvarā lietoto vārdu "parakstīt" nevar tulkot tikai kā tehnisku darbību – pilnvarnieka vārda un uzvārda uzrakstīšanu.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apelācijas instances tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1508. un 1509.panta normas, kas paredz, ka divpusēji darījumi, kas uzliek kādus pienākumus abām pusēm, šaubu gadījumā iztulkojami tam par ļaunu, kurš attiecīgā gadījumā ir kreditors un kuram tādēļ vajadzēja izteikties skaidrāk un noteiktāk.

Kasācijas sūdzība satur atsauci uz Civillikuma 2291.pantu, kas regulē pilnvarotāja un pilnvarnieka savstarpējās attiecības.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka prasītājs ar savu rīcību maldinājis labticīgo trešo personu.

Kasācijas sūdzība satur atsauci uz arī Civillikuma 1776.pantu, kas nosaka gadījumus, kādos cietušais nevar prasīt atlīdzību. Pēc kasācijas sūdzības iesniedzēja domām, prasītājs pats varējis zaudējumus novērst, ievērojot pienācīgo rūpību.

Norādīts, ka apelācijas instances tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1518.pants, jo SIA "Della" ir precīzi veikusi nomas maksājumus un prasītāja pilnvarniece S.B. pēc lietu pārņemšanas no atbildētāja Alekseja B. nomas maksājumus ir pieņēmusi gadu – līdz brīdim, kad tika izteikts brīdinājums par nomas maksas paaugstināšanu.

Norādīts, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1415.pantu, jo nav izvērtējusi radušās sekas labticīgai trešajai personai.

Norādīts arī uz procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, konkrēti Civilprocesa likuma 97.panta trešo daļu un 193.panta piekto daļu.

Aleksejs B. kasācijas sūdzībā norādījis, ka nav piedalījies 2007.gada 11.jūnija apelācijas instances tiesas sēdē, bet tiesa, pārkāpdama Civilprocesa likuma 166.panta otro daļu, nav nolasījusi viņa iesniegtos paskaidrojumus, jo tiesas sēdes protokolā šādas atzīmes nav.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi arī Civilprocesa likuma 97.pantu, jo vispār nav vērtējusi viņa sniegtos rakstveida paskaidrojumus apelācijas instances tiesai.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams.

Ar pilnvarojuma līgumu atbilstoši Civillikuma 2289.pantam viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai pusei (pilnvaras devējam, pilnvarotājam) – zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu. Pilnvarojuma līgums regulē pilnvarnieka un pilnvarotāja savstarpējās attiecības, kā arī ietver pilnvarnieka uzdevumus attiecībā pret trešām personām.

Pilnvara turpretim dod pilnvarniekam tiesības stāties tiesiskās attiecībās ar trešajām personām un darboties kā pilnvarotāja vietniekam. Izdodot pilnvaru, pilnvaras devējs uztic pilnvarniekam savu tiesību realizāciju. Civillikuma 2291.pants iedala pilnvaras pēc pilnvarojuma jeb piešķirtās pārstāvības varas apjoma. Pilnvarojuma apjomu nosaka pilnvarotājs, bet saskaņā ar Civillikuma 2300.pantu pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pēc pilnvarotāja norādījumiem.

Ja pilnvarnieks ir pārkāpis sava pilnvarojuma robežas, tad viņa izdarītā darbība ir spēkā tiktāl, ciktāl tā izpildīta saskaņā ar uzdevumu.

Tādā gadījumā pilnvarnieks var prasīt atlīdzību arī tikai tiktāl, ciktāl viņš palicis sava pilnvarojuma robežās, ja vien vispār ir iespējams nodalīt šim pilnvarojumam atbilstošo pilnvarnieka darbību.

Gadījumā, ja pilnvaru pārkāpšanas dēļ pilnvarotājam nodarīti zaudējumi, tad viņš var prasīt no pilnvarnieka zaudējumu atlīdzību.

Konkrētajā gadījumā ar Aleksandra T. 1997.gada 6.novembrī izdoto pilnvaru pilnvarniekam Aleksejam B. piešķirtas tiesības parakstīt visus nepieciešamos līgumus, kas saistīti ar pilnvardevējam piederošā nekustamā īpašuma Rīgā, (..) iznomāšanu un apkalpošanu, kā arī saņemt naudas summas, kas pienākas pilnvardevējam par minētā nekustamā īpašuma iznomāšanu, un izpildīt citas darbības, kas saistītas ar minētajiem uzdevumiem.

2003.gada 3.janvāra līgums par zemes un nedzīvojamo telpu iznomāšanu noslēgts starp Aleksandru T., kuru uz pilnvaras pamata pārstāvējis Aleksejs B., no vienas puses, un SIA "Della" direktora A.Z. personā, no otras puses.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Aleksejs B., noslēdzot nomas līgumu ar SIA "Della", nav rīkojies pilnvaras ietvaros. Minētais secinājums pamatots ar to, ka tajā pašā dienā noslēgts arī pilnvarojuma līgums, kurš ierobežo pilnvarnieka pilnvaru apjomu, jo tas paredz pilnvarnieka tiesības noslēgt nomas līgumus tikai pēc pilnvardevēja rakstiskas piekrišanas saņemšanas. Līdz ar to secināts, ka Aleksandrs T. nav devis Aleksejam B. pilnvarojuma līgumā noteikto rakstisko piekrišanu viņam piederošā nekustamā īpašuma iznomāšanai, tātad Aleksejs B. nav bijis tiesīgs slēgt šo darījumu.

Tiesa šādu secinājumu izdarījusi, neņemot vērā, ka 2003.gada 3.janvāra vienošanos ATAZ par zemes un neapdzīvojamo telpu nomu Aleksandra T. vārdā slēdzis Aleksejs B., pamatodamies uz pilnvaru Nr.4273. Pilnvara nesatur atrunu, ka prasītājam piederošā īpašuma nomas līgumus pilnvarnieks tiesīgs slēgt tikai pēc rakstiskas piekrišanas saņemšanas no prasītāja. Pilnvarā ir norādīts, ka Aleksejs B. tiek pilnvarots parakstīt visus nepieciešamos līgumus, kas saistīti ar nekustamā īpašuma Rīgā, (..), iznomāšanu un apkalpošanu, kā arī saņemt naudu, kas Aleksandram T. pienākas par minētā nekustamā īpašuma iznomāšanu un apkalpošanu. Lemjot par pilnvarojuma robežu pārkāpumu, tiesa minētos apstākļus nav ņēmusi vērā.

No lietas materiāliem redzams, ka prasību par neapdzīvojamo telpu nomas līguma atzīšanu par spēkā neesošu Aleksandrs T. cēlis tikai 2004.gada 15.novembrī, neraugoties uz to, ka jau 2003.gada 9.jūnijā prasītājs bija pilnvarojis savu meitu S.B. kārtot visas viņa lietas saistībā ar nekustamo īpašumu Rīgā, (..).

Ja nepastāv strīds par to, ka atbildētājs SIA "Della" veikusi nomas maksājumus un Aleksandra T. jaunā pilnvarniece S.B. šos maksājumus bez iebildumiem pieņēmusi laika posmā no 2003.gada jūnija līdz pat

2004.gada augustam, kad tika izdots brīdinājums par nomas maksas paaugstināšanu, tad tiesai bija jāvērtē, vai bezierunu nomas maksas pieņemšana vairāk kā gada garumā nav uzskatāma kā līguma apstiprināšana no atvietojamā puses Civillikuma 1518.panta izpratnē.

Civillikuma 1518.pants nosaka, ka arī tad, ja vietnieks pārkāpis viņam piešķirto varu vai ja viņam nemaz nav bijis vietnieka īpašību, tad otrs līdzējs var vērst savus prasījumus tikai pret viņu, ja vien atvietojamais nav vēlāk līgumu apstiprinājis.

Apelācijas instances tiesa nav pievērsusi uzmanību tam, ka prasītāja pilnvarniece S.B. 2004.gada 10.augustā vērsusies pie SIA "Della" direktora A.Z. ar brīdinājumu, ka nomas maksa paaugstināma no Ls 180 mēnesī uz Ls 431,26. Šajā sakarā S.B. atsaukusies tieši uz 2003.gada 3.janvārī noslēgto līgumu ATAZ par zemes un nedzīvojamo telpu nomu, norādīdama, ka vēlas līgumu mainīt, pievienot tam atsevišķu punktu, kas paredz līguma izmaiņas. Šie pierādījumi tiesai bija jāvērtē atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta prasībām.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pilnvarotais nomas līgumu ir noslēdzis pretēji pilnvarnieka gribai un slepus no viņa, kas saskaņā ar Civillikuma 1415.pantu ir pamats nomas līguma atzīšanai par nelikumīgu un spēkā neesošu.

Civillikuma 1415.panta norma darījuma spēkā neesamību saista ar neatļautu un nepieklājīgu darbību, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu. Tiesa nav konstatējusi nevienu no šajā tiesību normā minētajiem priekšnosacījumiem, kas būtu pamats darījuma atzīšanai par spēkā neesošu.

Tā kā materiālo tiesību normas ir iztulkotas un piemērotas nepareizi, tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu. Līdz ar to kasācijas sūdzības ir apmierināmas, bet kasācijas sūdzību iesniedzējiem atmaksājama iemaksātā drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 20.jūnija spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt drošības naudu Ls 50 kasācijas sūdzības iesniedzējam Aleksejam B. un atmaksāt drošības naudu Ls 50 kasācijas sūdzības iesniedzējai sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Della".

Spriedums nav pārsūdzams.

Par līguma būtiskām sastāvdaļām

1. Civillikuma 1533.pants nosaka, ka līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ar nolūku savstarpēji saistīties. Būtisks darījumā ir viss tas, kas nepieciešams tā jēdzienam un bez kā arī pats nodomātais darījums nav iespējams. Būtiskas pirkuma līguma sastāvdaļas saskaņā ar Civillikuma 2004.pantu ir pirkuma priekšmets un maksa (cena). Tāpēc pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu (Civillikuma 1470., 1533., 2004.pants).

2. Ja pēc līdzēju vienošanās līgums jāizteic zināmā formā, tad tam piemērojami 1475.panta nosacījumi. Ja līdzēju vienošanās par darījuma formu netiek izpildīta, darījums atzīstams par spēkā neesošu (Civillikuma 1475., 1482.pants).

3. Saskaņā ar Civillikuma 1541.pantu priekšlīgums, kura mērķis ir nākošā līguma noslēgšana, ir spēkā, tiklīdz ar to nodibinātas līguma būtiskās sastāvdaļas. Šīs tiesību normas izpratnē priekšlīgums ir līgums par cita līguma noslēgšanu nākotnē (Civillikuma 1541.pants).

Rīgā, 2008.gada 5.martā Lieta Nr. SKC-103/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore R.Saulīte
senatore referente S.Lodziņa,

piedaloties prasītājas Inas M. pārstāvim A.Straumem un atbildētāju Aijas L. un Māra L. pārstāvim J.Ešenvaldam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāju Aijas L. un Māra L. pārstāvja J.Ešenvalda kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 26.septembra spriedumu Inas M. prasībā pret Aiju L. un Māri L., ar trešo personu valsts akciju sabiedrību "Latvijas Hipotēku un zemes banka", par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un Ls 2000 piedziņu, un Aijas L. un Māra L. pretprasībā pret Inu M. par atņemta valdījuma atjaunošanu un zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) ierakstīts nekustamais īpašums (..), kadastra numurs

(..), kas sastāv no trijiem zemesgabaliem ar kopējo platību 5,8 ha un ēkām.

Īpašuma tiesības uz šo nekustamo īpašumu 1998.gada 16.februārī ir nostiprinātas Aijai L. un Mārim L. līdzīgās daļās.

1998.gada 23.jūlijā noslēgts Nodoma pirkuma pārdevuma līgums starp Aiju L., Māri L. kā pārdevējiem un A.M. kā pircēju. Līguma 1.punktā ir noteikts, ka Aija L. un Māris L. pārdod un A.M. pērk nekustamo īpašumu (..), kas sastāv no dzīvojamās ēkas, saimniecības ēkām, izbūves un zemes 5,8 ha kopplatībā, kas atrodas (..) pagastā, Jelgavas rajonā ar nosaukumu (..).

A.M. mirusi 1999.gada (..).

Ar Jelgavas tiesas 2000.gada 13.novembra spriedumu mantojuma tiesībās uz A.M. atstāto mantojumu apstiprināta Ina M.

Ina M. 2005.gada maijā cēlusi prasību pret Aiju L. un Māri L., kurā, pamatojoties uz Civillikuma 910., 991., 994., 1478., 1479., 1775., 1779., 1786.pantu, lūgusi atzīt viņai īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), kas sastāv no trijiem zemesgabaliem 5,8 ha kopplatībā, tajā skaitā: pirmais zemesgabals ar kadastra numuru (..) – 2,9 ha, uz kura atrodas dzīvojamā māja un saimniecības ēkas; otrais zemesgabals ar kadastra numuru (..) – 1,5 ha; trešais zemesgabals ar kadastra numuru (..) 1,4 ha platībā; dzēst ierakstu Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) par Aijas L. un Māra L. īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu (..), kā arī piedzīt no Aijas L. un Māra L. solidāri viņas labā Ls 2000. Savukārt papildinājumos pie prasības pieteikuma lūgusi apstiprināt 1998.gada 30.jūnijā (..) pagasttiesas pieņemto lēmumu Nr.6 "Par nepilngadīgā Māra L. nekustamā īpašuma pārdošanu" lietā Nr.2-9/1, pieaicināt (..) pagasttiesu kā trešo personu un koroborēt viņas īpašuma tiesības zemesgrāmatā.

Prasītāja norādījusi, ka A.M. no savas puses izpildīja visus minētā līguma nosacījumus, tajā skaitā samaksāja pārdevējiem Aijai L. un Mārim L. pilnu pirkuma maksu. Atļauju tajā laikā vēl nepilngadīgajam Mārim L. pārdot savu nekustamā īpašuma daļu bija devusi arī (..) pagasttiesa.

Tā kā viņa (prasītāja) ir A.M. vienīgā mantiniece, tad atbildētāju pienākums bija parakstīt lūgumu viņas īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatā. Taču no sarunas ar atbildētājiem sapratusi, ka to viņi netaisās darīt un viņas tiesības neatzīst. Līdz ar to viņa ir spiesta celt personīgu prasību pret atsavinātājiem saskaņā ar Civillikuma 1478.panta nosacījumiem.

Norādījusi arī, ka atbildētāji 2002.gada 26.jūnijā ir apgrūtinājuši šo nekustamo īpašumu ar hipotēku par labu valsts akciju sabiedrībai (turpmāk tekstā – a/s) "Latvijas Hipotēku un zemes banka" Ls 3000 apmērā. Šādu atbildētāju rīcību nevar uzskatīt par godprātīgu, jo atbildētājiem vēl joprojām ir saistoši līgumi, kas noslēgti ar A.M.

Neatmaksātā hipotekārā aizdevuma summa palikusi Ls 2000, ko, visticamāk, atbildētāji neatmaksās, un šo parādu nāksies samaksāt prasītājai, kā rezultātā tiks nodarīti materiāli zaudējumi minētās naudas summas apmērā.

Atbildētāji Aija L. un Māris L. iesnieguši pretprasību pret Inu M. par atņemta valdījuma atjaunošanu un zaudējumu Ls 12 019,44 piedziņu.

Pretprasībā norādīts, ka atbildētāju īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu ir nostiprinātas zemesgrāmatā un tāpēc viņi ir neapstrīdami šī nekustamā īpašuma īpašnieki saskaņā ar Civillikuma 994.pantu.

Atbildētāji norādījuši, ka 1998.gada 9.jūlijā puses ir parakstījušas Vienošanās līgumu, kurā nomniecei A.M. bija nostiprinātas uz šo nekustamo īpašumu nomas attiecības līdz 1999.gada augustam ar samaksu Ls 2000 gadā. Vienošanās līgumā noteiktas arī izpirkuma tiesības, samaksājot pirkuma summu Ls 6000, taču ir pielīgta arī tiesība atkāpties no vienošanās.

Savukārt 1998.gada 23.jūlijā noslēgtā Nodoma pirkuma pārdevuma līguma, kurā ir pārjaunota 1998.gada 9.jūlija Vienošanās daļā par izpirkuma tiesībām, 4.punktā noteikts, ka Nodoma pirkuma līgums ir spēkā līdz brīdim, kad tiks noslēgts pirkuma līgums vai kad kāda no pusēm no tā atkāpjas. Vienošanās līgums ir izbeidzies 1999.gada 31.augustā, savukārt Nodoma pirkuma līgumā puses ir vienojušās par iespējamā pirkuma līguma noslēgšanu kādā brīdī nākotnē.

Norādīts, ka pirkuma līgums par nekustamā īpašuma pārdošanu līdz šim brīdim nav noslēgts, neviena no pusēm nav izrādījusi iniciatīvu, lai to noslēgtu, kā arī neviena no pusēm Nodoma pirkuma līgumu nav uzteikusi. Līdz ar to prasītāja līdz pat šim brīdim izmanto nekustamo īpašumu bez jebkāda tiesiska pamata. Strīdus nekustamais īpašums atrodas prasītājas turējumā, un vēlme valdīt to kā savu ir iztulkojams kā ļaunticīgs un prettiesisks valdījums saskaņā ar Civillikuma 909.pantu.

Norādījuši arī, ka iebilst pret prasītājas apgalvojumu, ka Nodoma pirkuma līgums pēc būtības ir noticis pirkuma līgums. Jau pašā šī līguma nosaukumā ir pateikts, ka tas ir nodoma pirkuma līgums, kas ir iztulkojams kā priekšlīgums, kurā ir paredzēta tiesība vienpusēji atkāpties. Turklāt Nodoma pirkuma līguma slēgšanas laikā Māris L. bija nepilngadīgs, tāpēc (..) pagasttiesas lēmums par atļauju nepilngadīgajam atsavināt īpašumu bija jāapstiprina tiesā, kas netika izdarīts, līdz ar ko secināms, ka pirkuma līgums nav ticis noslēgts.

Māris L. pēc pilngadības sasniegšanas vairākkārt ir centies uzteikt Nodoma pirkuma pārdevuma līgumu un Vienošanos par nomas attiecībām, jo A.M. un viņas mantiniece nav pildījušas savas saistības un nav uzturējušas nekustamo īpašumu labā kārtībā, kas bija pamata priekšnoteikums nomas attiecību nodibināšanai. To apliecina 2005.gada

30.jūlija (..) pagasta izziņa Nr.18/121, ka nekustamam īpašumam ir nodokļa parāds Ls 19,44 un ka mājas nav sakoptas un slikti uzturētas.

Pretprasībā lūgts atjaunot Aijas L. un Māra L. valdījumu uz nekustamo īpašumu (..), izlikt Inu M. no minētā nekustamā īpašuma, piedzīt no Inas M. zaudējumus Ls 12 000 apmērā, kas radušies, prettiesīgi sešus gadus lietojot atbildētājiem piederošo nekustamo īpašumu, un Ls 19,44, kas ir nekustamā īpašuma nodokļa parāds, kopā Ls 12 019,44, kā arī tiesāšanās izdevumus.

Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 5.jūnija spriedumu Inas M. prasība apmierināta daļēji, bet Aijas L. un Māra L. pretprasība noraidīta.

Tiesa nospriedusi atzīt Inai M. īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), kas atrodas Jelgavas rajona (..) pagastā ar kadastra numuru (..) un sastāv no trijiem zemesgabaliem 5,8 ha kopplatībā, tajā skaitā: pirmais zemesgabals ar kadastra numuru (..) – 2,9 ha, uz kura atrodas dzīvojamā māja un saimniecības ēka; otrais zemesgabals ar kadastra numuru (..) – 1,5 ha; trešais zemesgabals ar kadastra numuru (..); dzēšot zemesgrāmatā īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu Aijai L un Mārim L.

Pārējā daļā Inas M. prasība noraidīta.

Aijas L. un Māra L. pretprasība noraidīta.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Aijas L. un Māra L. pārstāvja J.Ešenvalda apelācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 26.septembra spriedumu atzinusi Inai M. īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..) Jelgavas rajona (..) pagastā ar kadastra numuru (..), dzēšot nostiprinājuma ierakstus Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) par Aijas L. un Māra L. īpašumtiesībām uz minēto nekustamo īpašumu, bet Aijas L. un Māra L. pretprasību par valdījuma atjaunošanu uz nekustamo īpašumu noraidījusi.

Civillietu tiesu palāta atzinusi par pierādītu, ka pušu starpā 1998.gada 23.jūlijā ir noslēgts tiesisks darījums, kura 1.punktā puses labprātīgi vienojušās, ka Pārdevēji pārdod un Pircējs pērk šo nekustamo īpašumu, bet 3.punktā vienojušās, ka šo nekustamo īpašumu Pārdevējs pārdod Pircējam par Ls 6000, no kuriem Ls 2000 tiek samaksāti nodoma pirkuma-pārdevuma līguma parakstīšanas brīdī, bet atlikušos Ls 4000 pircējs apņemas samaksāt līdz 1998.gada 1.augustam.

Izvērtējusi lietas apstākļus, tiesa secinājusi, ka šis darījums atzīstams par pirkumu, jo puses vienojušās par darījuma priekšmetu un cenu. Pārdevēji ir saņēmuši pilnu samaksu, pirkuma līgums faktiski ir atzīstams par izpildītu, un nevar vairs būt runa par nākotnē slēdzamu pirkuma līgumu.

Civillietu tiesu palāta norādījusi, ka Nomas līgums izbeidzas pats no sevis, kad nomnieks iegūst iznomāto lietu par īpašumu.

Tiesa, vērtējot iebildumus, ka, pārdodot nepilngadīgajam piederošā nekustamā īpašuma daļu, nebija pienācīgi ievēroti Civillikuma 280.panta noteikumi, secinājusi, ka ar 1998.gada 30.jūlija lēmumu (..) pagasttiesa devusi atļauju Aijai L. šī īpašuma pārdošanai, kuru ne Aija L., ne Māris L., kurš 1999.gada (..).augustā kļuvis pilngadīgs, pašu pirkuma darījumu nekad nav apstrīdējuši. Līdz ar to viņu iebildums, ka pagasttiesas lēmums par atļauju pārdot īpašumu nebija tajā laikā iesniegts apstiprināšanai tiesai, nevar būt šobrīd izšķirošs, lai atjaunotu atbildētāju valdījumu uz pārdoto nekustamo īpašumu.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis atbildētāju Aijas L. un Māra L. pārstāvis J.Ešenvalds, lūdzot spriedumu lietā atcelt.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa pārkāpusi materiālo tiesību normas, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

Tiesa, pamatojoties uz Civillikuma 2004.pantu, ir atstājusi bez ievērības Civillikuma 1533.pantu, kas regulē līguma noslēgšanu un norāda uz priekšnoteikumiem, kas nepieciešami, lai līgumu uzskatītu par galīgi noslēgtu. Konkrētajā gadījumā puses ir vienojušās par būtiskajām sastāvdaļām, taču 1998.gada 23.jūlija līgumā puses nav vienojušās par citiem Civillikuma 1533.panta noteiktajiem pirkuma līguma priekšnoteikumiem.

Starp pusēm nav bijusi pilnīga vienošanās par īpašumtiesību pāreju, ko liecina līguma nosaukums, 4. un 5.punkts, kuri paredz atsevišķa darījuma noslēgšanu, ar kuru tiks nodotas īpašuma tiesības. Kā arī starp pusēm, noslēdzot 1998.gada 23.jūlija līgumu, nebija vēlme saistīties tādā apmērā, lai pārietu īpašuma tiesības. Puses izteica gribu saistīties nākotnē, kad abi pārdevēji būs rīcības spējīgi (Māris L. kļūs pilngadīgs), turklāt puses ar līguma 4.punktu bija pieļāvušas iespēju no minētā līguma atkāpties.

Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 280.pantu un likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 22.pantu, kur prasa noteiktas formas ievērošanu, kad nekustamo īpašumu atsavina nepilngadīga persona, proti, bija nepieciešama tiesas piekrišana atsavināšanas darījumam, kas nekad nav notikusi. Turklāt šādu apstiprināšanu prasītāja lūdza pirmās instances tiesā, kas minēto prasību noraidīja.

Tāpat tiesa nav ņēmusi vērā Civillikuma 2003.pantu, ar kuru tiesības pārdot priekšmetu ir dotas tikai tam, kam ir tiesības to brīvi atsavināt. Konkrētajā gadījumā Mārim L. pie darījuma noslēgšanas 1998.gada 23.jūlijā šādas tiesības kā nepilngadīgai personai nebija.

Faktam, ka notikusi norēķināšanās starp pusēm, nav nekādas tiesiskas nozīmes, jo prasītājai no tā nerodas īpašuma tiesības, tai varēja rasties tikai tiesības prasīt noslēgt pirkuma līgumu.

Norādīts, ka apelācijas instances tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1541.pantu, kaut arī ir atzinusi, ka starp pusēm ir atrunātas līguma būtiskās sastāvdaļas, kas padara priekšlīgumu, atšķirībā no pirkuma līguma, par galīgi noslēgtu un saistošu, par ko liecina arī augstāk minēto līgumam nepieciešamo priekšnosacījumu izpilde attiecībā uz priekšlīgumu, bet ne uz pirkuma līgumu.

Kasācijas instances tiesas sēdē atbildētāju Aijas L. un Māra L. pārstāvis J.Ešenvalds kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt. Prasītājas Inas M. pārstāvis A.Straume kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 26.septembra spriedums atstājams negrozīts.

Civillikuma 1533.pants nosaka, ka līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām (1470.pants), ar nolūku savstarpēji saistīties.

Ja pēc likuma vai līdzēju vienošanās līgums jāizteic zināmā formā, tad tam piemērojami 1475. un turpmākie un 1482. un turpmākie panti.

Būtisko sastāvdaļu definīcija dota Civillikuma 1470.pantā, kas nosaka, ka būtisks darījumā ir viss tas, kas nepieciešams tā jēdzienam un bez kā arī pats nodomātais darījums nav iespējams, bet Civillikuma 2004.pants paredz, ka pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu.

Savukārt Civillikuma 1541.pants paredz, ka priekšlīgums, kura mērķis ir nākoša līguma noslēgšana, ir spēkā, tiklīdz ar to nodibinātas līguma būtiskās sastāvdaļas.

Šīs tiesību normas izpratnē priekšlīgums ir līgums par cita līguma noslēgšanu nākotnē. Tā dalībniekiem nav gribas tūlīt saistīties, taču tam jāsatur nākošā līguma būtiskās sastāvdaļas.

1998.gada 23.jūlija līguma 1. un 3.punktā puses vienojušās, ka pārdevēji pārdod un pircējs pērk nekustamo īpašumu (..) par Ls 6000. No kopējās summas Ls 2000 tiek samaksāti Nodoma pirkuma-pārdevuma līguma parakstīšanas brīdī, bet atlikušos Ls 4000 pircējs apņemas samaksāt līdz 1998.gada 1.augustam.

Līguma 4.punktā puses vienojušās, ka šis līgums ir spēkā līdz pirkuma-pārdevuma līguma sastādīšanai, pieļaujot iespēju no tā atkāpties, bet līguma 5.punktā pārdevēji apliecinājuši, ka līdz pirkuma-pārdevuma līguma noslēgšanai nekustamā īpašuma (..) izpirkšanas maksa netiks mainīta.

Tādējādi no 1998.gada 23.jūlija līguma teksta izriet, ka puses vienojušās par darījuma būtiskām sastāvdaļām ar mērķi saistīties nākotnē, tas ir, noslēgt nekustamā īpašuma pirkuma-pārdevuma līgumu pēc tam, kad būs samaksāta pilna pirkuma maksa.

Pilna pirkuma cena samaksāta 1998.gada 24.jūlijā, un nekustamais īpašums nodots pircējai A.M.

Civillikuma 987.panta otrā daļa nosaka, ka ar nodošanu jaunais ieguvējs iegūst īpašuma tiesību uz lietu tādā pašā apmērā, kādā tā piederējusi lietas nodevējam.

Pastāvot apstākļiem, ka par nekustamo īpašumu samaksāta pilna pirkuma cena un tas nodots pircējai A.M., Civillietu tiesu palāta pamatoti atzinusi, ka šajā gadījumā uzskatāms, ka noslēgts nekustamā īpašuma pirkuma-pārdevuma darījums.

Civillikuma 1478.pants nosaka, ka gadījumā, ja darījums nav koroborēts, tad tas tādēļ nezaudē savu spēku; ieguvējs līdz koroborācijai nevar izlietot īpašuma tiesību vai kādu citu lietu tiesību, bet var tikai celt personīgu prasību pret atsavinātāju. Pircējas A.M. mantinieces Inas M. prasība pēc būtības ir personīga prasība, kuras mērķis ir nekustamā īpašuma koroborācija.

Senāts atzīst, ka nepamatots ir kasācijas sūdzības iesniedzēja arguments par to, ka puses, noslēdzot 1998.gada 23.jūlija līgumu, izteikušas gribu saistīties pēc tam, kad Māris L. kļūs pilngadīgs, jo šādu norādi minētais līgums nesatur.

Ar Jelgavas rajona (..) pagasttiesas 1998.gada 30.jūlija lēmumu Nr.6 lietā Nr.2-911, pēc Aijas L. un Māra L. lūguma, Aijai L. atļauts pārdot nepilngadīgajam dēlam piederošo ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma (..) ar kopējo vērtību Ls 4570.

Saskaņā ar Civillikuma 280.panta otrās daļas un likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 22.pantu, pagasttiesas lēmumu par atļauju pārdot nekustamo īpašumu, kura vērtība pārsniedz Ls 1000, bija nepieciešams iesniegt apstiprināšanai vispārējās jurisdikcijas tiesā, kas šajā gadījumā netika izdarīts. Senāts atzīst, ka konkrētajā gadījumā tas nav pietiekams pamats kasācijas sūdzības apmierināšanai, jo ne Aija L., ne Māris L., kurš 1999.gada 29.augustā kļuvis pilngadīgs, noslēgto darījumu nav apstrīdējuši, nav arī atmaksāta pirkuma maksa.

Nepamatota ir arī kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civillikuma 2003.pantu, kas paredz, ka pārdot var katrs, kam ir tiesība pārdodamo priekšmetu brīvi atsavināt. Tā kā nekustamā īpašuma atsavināšanas brīdī Māris L. bija nepilngadīgs, tad atzīstams, ka nepilngadīgā vārdā rīkojusies viņa likumiskā pārstāve – māte Aija L.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 26.septembra spriedumu atstāt negrozītu, bet Aijas L. un Māra L. pārstāvja J.Ešenvalda kasācijas sūdzību noraidīt.

Par atcēlējlīguma tiesisko dabu

Civillikuma 1865.panta otrā daļa nosaka, ka gadījumos, kad līgums ir pilnīgi vai pa daļai izpildīts, tad atcēlējlīgums, ciktāl ar to norunāts izpildījumu atdot atpakaļ, nodibina jaunu prasījumu. Atpakaļ atdošanas pienākuma izpildījums tiek darīts atkarīgs no atcēlējlīguma noteikumiem. Tieši ar brīdi, kas noteikts atcēlējlīgumā, atbildētājam rodas pienākums atdot izpildījumu. Ar šo brīdi arī piemērojams Civillikuma 1759.panta 2.punkts, saskaņā ar kuru par svešas naudas turēšanu jāmaksā likumiskie procenti (Civillikuma 1759.panta 2.punkts, 1865.panta otrā daļa).

Rīgā, 2008.gada 19.martā Lieta Nr. SKC-126/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senatore referente R.Saulīte
senatore S.Lodziņa,

piedaloties prasītāja SIA "Nygaard International" pārstāvim zvērinātam advokātam A.Voroncovam un atbildētāja Artura G. pārstāvim zvērinātam advokātam A.Purmalim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar prasītāja SIA "Nygaard International" pilnvarotā pārstāvja kasācija sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.oktobra spriedumu SIA "Nygaard International" prasībā pret Arturu G. par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

Starp SIA "Nygaard International" un Arturu G. 2003.gada 27.augustā noslēgts cerību pirkuma līgums par 135 hektāru zemesgabala nodalīšanu no cita zemesgabala ar nosaukumu (..), kā arī jaunizveidotā zemesgabala pārdošanu SIA "Nygaard International" par Ls 51 300. Pircējs apņēmies sekmēt šī līguma izpildi, iemaksājot pārdevējam avansa iemaksu Ls 25 650.

SIA "Nygaard International" 2007.gada 24.janvārī cēlusi tiesā prasību pret Arturu G. par parāda Ls 24 100 piedziņu.

Prasībā norādīts, ka 2003.gada 28.augustā, pamatojoties uz noslēgto cerību pirkuma līgumu, prasītājs pārskaitījis atbildētājam Ls 25 650 avansā, bet atbildētājs cerību līgumu neizpildīja, jo 135 ha zemesgabalu nenodalīja un nenodeva to prasītājam.

2006.gada 11.oktobrī puses noslēgušas atcēlējlīgumu, ar kuru cerību pirkuma līgumu atcēlušas. Atcēlējlīgumā Arturs G. atzinis, ka nav

izpildījis cerību pirkuma līgumu un apņēmies atdot saņemto avansa iemaksu.

Ņemot vērā to, ka atcēlējlīgumā nebija paredzēts termiņš, līdz kuram atbildētājam ir pienākums atdot prasītājam avansa iemaksu, prasītājs nosūtījis atbildētājam brīdinājumu ar lūgumu parādu samaksāt līdz 2006.gada 18.decembrim.

2006.gada 28.decembrī atbildētājs prasītājam pārskaitījis Ls 1550.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1829., 1832. un 1865.pantu.

Prasītājs 2007.gada 16.martā iesniedzis prasības pieteikuma grozījumus, norādot, ka atbildētājam jāmaksā arī likumiskie procenti par pamatparādu, jo saņemto avansu viņš izlietojis savā labā, un uzskatot, ka kreditors var aprēķināt procentus arī par nesamaksātajiem procentiem, jo procenti nav maksāti vismaz gadu.

Prasītājs veicis likumisko procentu aprēķinu, norādot, ka no 2003.gada 28.augusta līdz 2006.gada 28.decembrim atbildētājam aprēķināmi likumiskie procenti Ls 5517,15. Tādējādi atbildētāja 2006.gada 28.decembra maksājums Ls 1550 apmērā vispirms ieskaitāms likumisko procentu dzēšanai, bet no 2006.gada 28.decembra līdz 2007.gada 8.martam radies pienākums samaksāt likumiskos procentus Ls 345,79.

Ņemot vērā to, ka 2007.gada 8.martā atbildētājs pārskaitījis prasītājam Ls 2800, atbildētāja parāds ir: Ls 25 650 – pamatparāds un Ls 1512,94 – likumiskie procenti, ko prasītājs arī lūdzis piedzīt savā labā, kā arī noteikt tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus no pamatparāda un likumiskajiem procentiem.

Prasības pieteikuma grozījumi pamatoti uz Civillikuma 1759., 1756. un 1844.pantu.

Ar Liepājas tiesas 2007.gada 18.maija spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi lietu pēc atbildētāja iesniegtās apelācijas sūdzības, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību apmierinājusi daļēji, piedzenot no Artura G. par labu SIA "Nygaard International" pamatparādu Ls 14 635,82, nosakot SIA "Nygaard International" tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos 6%. Pārējā daļā prasība noraidīta.

Tiesa atzinusi par pierādītu, ka Arturs G. un SIA "Nagaard International" 2003.gada 27.augustā noslēguši cerību pirkuma līgumu, ar kuru Arturs G. apņēmies sadalīt nekustamo īpašumu (..), nodalot 135 ha lauksaimniecībā izmantojamo zemi un pārdot to SIA "Nygaard International" par Ls 51 300, bet SIA "Nygaard International" apņēmusies iemaksāt avansa maksājumu Ls 25 650, ko arī 2003.gada 28.augustā izdarījusi.

Savukārt 2006.gada 11.oktobrī puses noslēgušas atcēlējlīgumu, ar kuru atcēlušas 2003.gada 27.augusta cerību pirkuma līgumu, un

atbildētājs apņēmies atdot prasītājam saņemto avansa maksājumu. Ņemot vērā, ka avansa maksājuma termiņš līgumā nav noteikts, 2006.gada 7.decembrī prasītājs brīdinājis atbildētāju, ka parāds Ls 25 650 jāatdod līdz 2006.gada 18.decembrim.

Atsaucoties uz Civillikuma 1587.pantu, kas nosaka, ka tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otrai zaudējumus, tiesa atzinusi, ka atbildētājam ir pienākums izpildīt atcēlējlīgumu un atdot prasītājam Ls 25 650.

Norādot, ka starp pusēm nepastāv strīds par to, ka 2006.gada 28.decembrī prasītājam atmaksāti Ls 1550, 2007.gada 8.martā Ls 2800, 2007.gada 8.jūnijā Ls 3000 un 2007.gada 8.oktobrī Ls 5000, kas kopā ir Ls 12 350, un atsaucoties uz Civillikuma 1865.panta otro daļu, no kuras izriet, ja līgums ir pilnīgi vai pa daļai izpildīts, tad atcēlējs līgums, ciktāl ar to norunāts izpildījumu atdot atpakaļ, nodibina jaunu prasījumu, tiesa atzinusi, ka līdz 2006.gada 11.oktobrim starp pusēm pastāvēja ar cerību pirkuma līgumu nodibinātās saistības, kuras pilnībā tika atceltas, kad noslēgts atcēlējlīgums un nodibināta jauna saistība. Pie šādiem apstākļiem tiesa atzinusi, ka prasītājs nevar prasīt no atbildētāja maksāt procentus par iepriekšējo periodu, kad bija spēkā cerību pirkuma līgums, jo ar to nodibinātās saistības ir pilnībā izbeigušās.

Atsaucoties uz Civillikuma 1759.panta 2.punktu, kas nosaka, ka procenti jāmaksā arī bez noteiktas norunas, uz likuma pamata par svešu naudu, kad tās turētājs to lietojis savā labā, tiesa atzinusi, ka par labu prasītājam no atbildētāja piedzenami procenti par svešas naudas turēšanu no atcēlējlīguma noslēgšanas brīža 2006.gada 11.oktobra, jo atbildētājs naudu no līguma noslēgšanas brīža lietojis savā labā.

Aprēķinot no atbildētāja par labu prasītājam piedzenamo parāda summu, tiesa ņēmusi vērā nomaksātās summas, kas saskaņā ar Civillikuma 1844.pantu vispirms ieskaitāmas procentu maksājumos, un atzinusi, ka uz 2006.gada 28.decembri nenomaksātā parāda summa ir Ls 24 429,16, uz 2007.gada 8.martu Ls 21 906,54, uz 2007.gada 8.jūniju Ls 19 237,66, bet uz 2007.gada 12.oktobri Ls 14 635,82, kas piedzenama no atbildētāja kā pamatparāda summa, jo likumisko procentu parāds ir nomaksāts.

Tiesa atzinusi, ka nepamatoti pirmās instances tiesa apmierinājusi prasību daļā par procentu maksājumu piedziņu par laiku, kad starp pusēm bija spēkā cerību pirkuma līgums, jo pušu attiecības bez pretenzijām pārtrauktas, nodibinot jaunas attiecības ar 2006.gada 11.oktobra atcēlējlīgumu.

Tāpat tiesa atzinusi, ka izbeidzama tiesvedība daļā par Ls 10 800 procentu maksājumu un pamatparāda piedziņu, jo šajā daļā prasība apmierināta labprātīgi un prasītājs šo prasījumu neuztur.

Kasācijas sūdzību iesniedzis prasītāja SIA "Nygaard International" pilnvarotais pārstāvis, apstrīdot spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par Ls 4889,29 piedziņu, un lūdzot grozīt spriedumu, palielinot piedzenamo summu līdz Ls 20 069,47.

Sūdzības iesniedzējs norāda, ka tiesa nav ņēmusi vērā, ka atbildētājs ir atzinis prasību daļā par pamatparāda Ls 17 055,53 piedziņu, uzskatot, ka tādēļ vismaz šī summa bija piedzenama no atbildētāja kā pamatparāds. Uzskata par nepieļaujamu tiesas rīcību, atļaujot atbildētāja pārstāvim grozīt savu viedokli un atzīt prasību tikai par Ls 14 371,32, jo to neparedz ne Civillikums, ne Civilprocesa likums.

Sūdzības autors par kļūdainu uzskata tiesas atsauci uz Civilprocesa likuma 200.panta pirmo daļu, kura piešķir tiesai kompetenci labot spriedumā pārrakstīšanas un matemātiskās kļūdas, uzskatot, ka šo tiesību normu nevar pēc analoģijas piemērot, lai noteiktu kāda lietas dalībnieka tiesības. Norādījis, ka jautājumu par sprieduma pārrakstīšanas vai matemātiskas kļūdas labošanu skata tiesas sēdē un par tiesas lēmumu izdarīt kļūdas labojumu var iesniegt blakus sūdzību, tādējādi nodrošinot pusēm līdzvērtīgas iespējas aizstāvēt savas intereses.

Pēc sūdzības autora viedokļa, pēc analoģijas būtu piemērojama tā Civilprocesa likuma norma, kas regulē kāda cita lietas dalībnieka tiesības un pienākumus. Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punktu, sūdzības iesniedzējs norādījis, ka prasītājs, kurš atteicies no prasības, nevar no jauna celt to pašu prasību un tiesai ir pienākums atteikties to pieņemt.

Atsaucoties uz Civillikuma 1431., 1432.pantu, kas regulē gribas izteikumu un īstumu, kasators uzskata, ka atbildētājs, jau vienu reizi atzinis prasību daļā par Ls 17 055,53 piedziņu, nevar vairs savu piekrišanu šai parāda summai ierobežot.

Sūdzības iesniedzējs, uzskatot, ka tiesa nepareizi iztulkojusi jēdzienu "jauns prasījums", pielīdzinādama to jēdzienam "jauna saistība", apstrīdējis tiesas secinājumu, ka līdz 2006.gada 11.oktobrim starp pusēm pastāvēja ar cerību pirkuma līgumu nodibinātās saistības, kuras pilnībā tika atceltas, kad noslēgts atcēlējlīgums un nodibināta jauna saistība, uz ko pamatots tiesas viedoklis, ka prasītājs nevar prasīt no atbildētāja maksāt procentus par iepriekšējo periodu, kad bija spēkā cerību pirkuma līgums, jo ar to nodibinātās saistības ir pilnībā izbeigušās. Kasators norādījis, ka saistība ir parādnieka un kreditora tiesiska attiecība, kas ir pamats kreditora prasījumam – tiesībām lūgt parādnieku izpildīt zināmu darbību, bet "jauns prasījums" pats par sevi nenozīmē arī jaunu saistību, kas ir šī jaunā prasījuma pamats.

Atsaucoties uz Civillikuma 2021.pantu, sūdzības iesniedzējs apstrīdējis tiesas secinājumu, ka pārdevēja pienākums atdot atpakaļ pircējam izpildījumu, t.i., pilnīgi vai daļēji samaksāto pirkuma maksu,

izriet no paša pirkuma līguma, uzskatot, ka pircējam nav tiesību uz pirkuma līguma pamata prasīt atpakaļ samaksāto pirkuma maksu, jo šāda pārdevēja darbība nav pirkuma līguma izpilde – lietas nodošana. Tāpat tā nav arī zaudējumu atlīdzība, jo pirkuma maksas saņemšana saskaņā ar tiesīgi noslēgto pirkuma līgumu nav prettiesiska darbība un līdz ar to nevar nevienam nodarīt zaudējumus. Kasators uzskata, ka šajā gadījumā pusēm izbeidzas tikai saistība izpildīt pirkuma līgumu, kā arī atlīdzināt zaudējumus, kas izriet no šī līguma.

Kasācijas sūdzības autors izteicis viedokli, ka Civillikuma 1865.panta otrajā daļā noteiktais par jaunu prasījumu, nevis par jaunu saistību atdot izpildījumu izriet no Civillikuma 2389.panta, saskaņā ar kuru atprasījuma tiesībai nav nozīmes, vai priekšmeta iegūšanai nav bijis pamats no sākuma jeb tas atkritis vēlāk.

Motīvu daļa

Pārbaudījis tiesas sprieduma likumību pārsūdzētajā daļā attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Lietā nepastāv strīds par faktiskajiem apstākļiem, kurus konstatējusi tiesa un no kuriem redzams, ka starp pusēm 2003.gada 27.augustā noslēgts cerību pirkuma līgums, ar kuru Arturs G. apņēmies nodalīt no viņam piederošā īpašuma (..) 135 ha zemes un pārdot to SIA "Nygaard International" par Ls 51 300, sakarā ar ko SIA "Nygaard International" 2003.gada 28.augustā iemaksājusi avansu Ls 25 650.

Puses 2006.gada 11.oktobrī noslēgušas atcēlējlīgumu, ar kuru atbildētājs apņēmies atdot prasītājam saņemto avansa maksājumu.

Nav strīda arī par to, ka līdz lietas izskatīšanai atbildētājs ir samaksājis prasītājam Ls 12 350.

Kasācijas instances tiesā strīds pēc būtības ierosināts par to, no kura brīža maksājami procenti par svešas naudas lietošanu.

Pretēji prasītāja prasības pieteikumā izteiktajam viedoklim, ka likumiskie procenti par naudas lietošanu atbildētājam jāmaksā no dienas, kad SIA "Nygaard International" pārskaitījusi avansu atbildētājam, t.i., no 2003.gada 28.augusta, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka likumiskie procenti par svešas naudas lietošanu konkrētajā gadījumā maksājami no 2006.gada 11.oktobra, t.i., dienas, kad noslēgts atcēlējlīgums.

Senāts atzīst par pareizu tiesas viedokli šajā jautājumā.

Civillikuma 1865.panta otrā daļa, uz kuru atsaucoties celta prasība un uz kuru pamatots tiesas spriedums, nosaka, ka gadījumos, kad līgums ir pilnīgi vai pa daļai izpildīts, tad atcēlējlīgums, ciktāl ar to norunāts izpildījumu atdot atpakaļ, nodibina jaunu prasījumu.

Minētajā pantā ietverta norma, kas pienākumu atdot atpakaļ izpildījumu dara atkarīgu no atcēlējlīguma noteikumiem.

Konkrētajā gadījumā puses, noslēdzot atcēlējlīgumu, vienojušās par to, ka Arturs G. atdos SIA "Nygaard International" viņam iedotos Ls 25 650.

No tā tiesa pamatoti secinājusi, ka tieši ar šo brīdi atbildētājam radies pienākums atmaksāt saņemto naudu, kas dod pamatu piemērot Civillikuma 1759.panta 2.punktu, saskaņā ar kuru par svešas naudas turēšanu jāmaksā likumiskie procenti.

Kasācijas sūdzībā izvirzītais motīvs, ka tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 1865.panta otro daļu, tajā lietoto jēdzienu "jauns prasījums" pielīdzinot jēdzienam "jauna saistība", nav pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Kā pareizi norādīts kasācijas sūdzībā, saistība ir parādnieka un kreditora tiesiska attiecība, kas ir pamats kreditora prasījumam – tiesībām lūgt parādnieku izpildīt darbību.

SIA "Nygaard International" ir izvirzījusi tiesā prasījumu par Arturam G. iemaksātās summas piedziņu, pamatojoties tieši uz pušu noslēgto atcēlējlīgumu, ar kuru starp līdzējiem nodibinātas tiesiskas attiecības, kas rada prasītājam tiesības saņemt atceltā līguma izpildījumu un atbildētājam attiecīgs pienākums to atdot.

Līdz ar to apstāklis, ka tiesa likumā lietotā jēdziens "jauns prasījums" vietā lietojusi jēdzienu "jauna saistība", nav novedis pie strīda nepareizas izspriešanas, jo tieši no līguma izrietošā saistība saskaņā ar Civillikuma 1865.panta otro daļu rada prasījuma tiesību.

Nepamatota ir kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civillikuma 2021.pantu un Civillikuma 2389.pantu.

Ne prasība, ne tiesas spriedums nav pamatoti uz minētajiem likuma pantiem, tādēļ Senātam nav pamata apspriest argumentus, kas saistīti ar to piemērošanu.

Nav pamatoti uz likumu kasācijas sūdzībā izteiktie argumenti, ka tiesa nedrīkstēja apmierināt prasību tikai par Ls 14 371,22 piedziņu, ja atbildētāja pārstāvis tiesas sēdē prasību atzinis par Ls 17 055,53.

Latvijas civilprocesā nekāda lietas iztiesāšanas vienkāršošana prasības atzīšanas gadījumos nav paredzēta. Tiesai jāturpina lietas izskatīšana pēc būtības, ievērojot visus iztiesāšanas noteikumus, un savu attieksmi pret prasību un iebildumiem puses var mainīt visā lietas izskatīšanas gaitā, iekams tā nav pabeigta pēc būtības *(sk.: Līcis A., Rozenbergs J. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. – Rīga, 2006, 249., 250.lpp.)*.

Sūdzības autora norāde uz Civilprocesa likuma 200.panta pirmo daļu šajā sakarā ir nepamatota, jo apstrīdētajā tiesas spriedumā šis likuma pants nav piemērots. Līdz ar to argumenti attiecībā uz šīs tiesību normas regulētajām tiesībām nevar ietekmēt lietas rezultātu.

Tāpat nepamatota ir sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civillikuma 1431., 1432.pantu, ar ko pamatots viedoklis, ka atbildētāja pārstāvis, atzinis prasību par noteiktu summu, nebija tiesīgs to vēlāk grozīt.

Minētās tiesību normas, kas regulē gribas izteikumu tiesisku darījumu slēgšanā, nav attiecināms uz pušu procesuālajām tiesībām lietas izskatīšanas laikā.

Nav pamatoti arī kasācijas sūdzības argumenti attiecībā uz Civillikuma 1865.panta otrās daļas iztulkošanu, kas pamatoti ar taisnīgumu un saprātīgumu.

Minētā tiesību norma, saistot izpildītā atdošanu ar pušu vienošanos, neliedz atcēlēja līgumā paredzēt tādus noteikumus, kas nodrošinātu taisnīgumu un saprātīgumu, taču puses tādu iespēju nav izmantojušas.

Arī slēdzot cerību pirkuma līgumu, prasītājs nav izmantojis likuma noteiktās saistību pastiprināšanas iespējas, tādējādi veicinot šo saistību godprātīgu izpildi.

Līdz ar to kasācijas sūdzība nesatur tādus motīvus, kas varētu būt pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pirkuma līguma atcelšanu

Vienpusēji atkāpties no pirkuma līguma cenas nesamaksāšanas dēļ pārdevējs drīkst tikai gadījumā, ja viņam tāda tiesība ir pielīgta (Civillikuma 2040.panta trešā daļa, 2047.pants).

2008.gada 2.aprīlī Lieta Nr. SKC-139/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente E.Vernuša
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītāja pārstāvei zvērinātai advokātei B.Zeltiņai, atbildētāja pārstāvei zvērinātai advokātei L.Skreijai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Josifa Š. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 11.oktobra spriedumu Josifa Š. prasībā pret Vilni O. par pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz zemi.

Aprakstošā daļa

Josifs Š. 2005.gada 25.oktobrī cēlis tiesā prasību pret Vilni O. par 2002.gada 22.maijā noslēgtā pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz zemesgabalu 67,1 ha platībā (..) (..) pagastā, Krāslavas rajonā.

Prasības pieteikumā norādīts, ka, pamatojoties uz 2002.gada 22.maijā noslēgto pirkuma līgumu, prasītājs atsavinājis atbildētājam minēto nekustamo īpašumu. Saskaņā ar pirkuma līguma noteikumiem pircējs Ls 6000 samaksāja, noslēdzot pirkuma līgumu, bet atlikušie Ls 4000 pircējam bija jāsamaksā vienas nedēļas laikā no īpašuma tiesību reģistrēšanas zemesgrāmatā uz pircēja vārda. Īpašums uz pircēja vārda zemesgrāmatā ierakstīts 2002.gada 11.novembrī, bet pircējs līdz šim brīdim nav samaksājis atlikušo pirkuma maksu Ls 4000 apmērā. Tā kā pircējs nav samaksājis galīgo pirkuma maksu, ir palaidis maksāšanas termiņus, tad prasītājs nevēlas aprobežoties ar nokavēto maksājumu piedziņu un griezies tiesā ar prasību par pirkuma līguma atcelšanu.

Prasība pamatota ar Civillikuma 2069., 2070., 2071.pantu.

Ar Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 4.septembra spriedumu Josifa Š. prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Josifa Š. apelācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 11.oktobra spriedumu prasību noraidījusi.

Tiesa norādījusi, ka nav strīda, ka 2002.gada 22.maijā starp prasītāju Josifu Š., kura vārdā uz pilnvaras pamata rīkojās A.Š., un atbildētāju Vilni O. noslēgts zemesgabala 67,1 ha platībā pirkuma līgums.

Līguma 2.punktā puses vienojušās, ka pirkuma maksa ir Ls 10 000, no kuras Ls 6000 Vilnis O. samaksājis pie līguma parakstīšanas, bet atlikušo pirkuma cenu Ls 4000 pircējs apņēmies samaksāt vienas nedēļas laikā pēc īpašuma tiesību reģistrācijas zemesgrāmatā uz pircēja vārda.

Pircēja Viļņa O. īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinātas 2002.gada 11.novembrī.

Pretēji prasītāja apgalvojumam, ka starp pusēm esot noslēgts nomaksas pirkuma līgums, un viņa tiesības prasīt līguma atcelšanu ir noteiktas Civillikuma 2070.pantā, tiesa atzinusi, ka 2002.gada 22.maija pirkuma līgums pēc sava rakstura nav nomaksas pirkuma līgums.

Tiesas ieskatā pirkums uz nomaksu var būt gan tāds, kur pirkuma cenas samaksu līdzēji noteikuši pa daļām – terminētu maksājumu veidā, gan arī tāds, kur visa pirkuma cenas samaksa ir atlikta uz noteiktu laiku. Konkrētajā gadījumā līdzēji nav vienojušies ne par terminētiem maksājumiem, kā arī nav vienojušies atlikt visas pirkuma cenas samaksu.

Spriedumā norādīts, ka no 2002.gada 22.maija pirkuma līguma 2.punkta noteikumiem redzams, ka, noslēdzot līgumu, pircējs ir samaksājis pārdevēja pilnvarotajai pārstāvei Ls 6000, kas ir pirkuma cenas lielākā daļa, bet atlikušās summas – Ls 4000 samaksai līdzēji ir noteikuši sevišķu termiņu – vienu nedēļu pēc pircēja īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā. Tiesa uzskatījusi, ka šāda līdzēju vienošanās par pirkuma cenas samaksas kārtību, saistot atlikušās pirkuma cenas samaksas termiņu ar pircēja īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, nevar uzskatīt par nomaksas pirkuma līgumam raksturīgu iezīmi atbilstošu Civillikuma 2070.pantam.

Tiesa atzinusi, ka konkrētajā gadījumā atbilstoši Civillikuma 2069.pantam pārdevējs šādus nomaksas pirkuma līgumu raksturojošus noteikumus nav paredzējis, bet ir piekritis nodot lietu pircēja īpašumā pirms visas pirkuma summas samaksas (līguma 4.1.punkts), pagarinot maksāšanas termiņu no tūlītēja uz vēlāku, t.i, kad pircējs nostiprinās īpašuma tiesības zemesgrāmatā. Tātad pārdevējs ir pagarinājis maksāšanas termiņu un piekritis, ka īpašuma tiesības pāries uz pircēju pirms pilnīgas atlikušās samaksas daļas saņemšanas, no kā secināms, ka 2002.gada 22.maija pirkuma līgums nav nomaksas pirkuma līgums, līdz ar to nav pamata strīda izšķiršanā piemērot Civillikuma 2069., 2070., 2071.panta noteikumus.

Prasītājs prasību saistījis ar apstākli, ka pircējs nav pilnībā samaksājis pirkuma cenu.

Atsaucoties uz Civillikuma 2040.panta 3.punkta un 2047.panta, un 2048.panta noteikumiem, tiesa norādījusi, ka vienpusēja atkāpšanās no pirkuma līguma cenas nesamaksāšanas dēļ pārdevējam ir tikai tajā gadījumā, ja viņam tāda tiesība ir pielīgta. No pušu starpā noslēgtā 2002.gada 22.maija pirkuma līguma redzams, ka pārdevējs šādu tiesību nav sev pielīdzis. Līdz ar to pārdevējam nav tiesība prasīt pirkuma līguma atcelšanu pirkuma cenas nesamaksas dēļ.

Par nepamatotu tiesa atzinusi prasītāja pārstāves atsaukšanos apelācijas instances tiesas sēdē uz Civillikuma 1663.pantu kā vienu no Civillikuma 2040.panta 5.punktā norādītajiem pirkuma līguma atcelšanas pamatiem.

Saskaņā ar minēto tiesību normu pirkuma maksas samaksas kavējums pats par sevi nevar būt par pamatu pirkuma līguma atcelšanai, ja tādu tiesību pārdevējs sev nav pielīdzis. Prasītājam ir jāpierāda intereses zudums, taču uz šādiem pamatiem prasība nav celta, līdz ar to atsaukšanās uz Civillikuma 1663.pantu nav pamatota.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka atbildētāja argumentiem par pirkuma cenas samaksu šajā lietā nav izšķirošas nozīmes, līdz ar to nav nepieciešams izvērtēt atbildētāja iesniegtos pierādījumus.

Kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedzis Josifs Š., lūdzis atcelt spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 2070.panta jēgu un nepamatoti piemērojusi šo normu, jo viena no nomaksas pirkuma līguma pazīmēm ir tiesība maksāt pirkuma cenu pa daļām. 2002.gada 22.maija līgumā puses ir nolīgušas, ka pirkuma cena tiek samaksāta pa daļām – viena daļa pie līguma slēgšanas, bet pārējā – vienas nedēļas laikā no īpašuma tiesību reģistrēšanas zemesgrāmatā. Tātad šajā gadījumā ir noslēgts nomaksas pirkuma līgums – puses ir vienojušās par pirkuma cenas samaksu pa daļām. Līguma tekstā nav atrunāts, ka būtu pagarināts maksāšanas termiņš. Konkrētā prasība ir celta, jo pēc īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā, pircējs atlikušo cenas daļu nav samaksājis. Līdz ar to prasītājs atbilstoši Civillikuma 2070.pantam ir tiesīgs prasīt līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu.

Tiesa, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, nav pievērsusi uzmanību noslēgtā līguma raksturam, tas ir, ka pircējam jāmaksā pirkuma maksa pa daļām, kas apstiprina nomaksas pirkumu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norāda, ka nav pareiza tiesas atsauce uz Civillikuma 2040.panta 3.punktu, 2047., 2048.pantu, uzskatot, ka vienpusēja atkāpšanās no pirkuma līguma cenas nesamaksāšanas dēļ ir tikai tajā gadījumā, ja tāda tiesība ir pielīgta. Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka, tiesa, izdarot šādu secinājumu, nav ņēmusi vērā konkrētā pirkuma līguma saturu, proti, ka

tas ir nomaksas pirkuma līgums, kā arī tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1663. un 2040.pantu.

Bez tam tiesa nepamatoti uzskatījusi, ka nav nozīmes šajā lietā tam apstāklim, vai pircējs ir vai nav samaksājis par pirkumu.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, prasītāja pārstāve zvērināta advokāte B.Zeltiņa uztur kasācijas sūdzību, atbildētāja pārstāve zvērināta advokāte L.Skreija norāda, ka spriedums ir pareizs un kasācijas sūdzībā norādītie argumenti nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis pārsūdzētā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 2002.gada 22.maijā starp prasītāju, kura vārdā uz pilnvaras pamata rīkojās A.Š., un atbildētāju noslēgts zemesgabala 67,1 ha platībā pirkuma līgums.

Prasību par pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz pārdoto nekustamo īpašumu prasītājs pamatojis ar apstākli, ka pircējs nav samaksājis pilnu pirkuma maksu un pārdevējs nevēlas aprobežoties ar nokavētā maksājuma piedziņu, atsaucoties uz Civillikuma 2069., 2070., 2071.pantu, kuri regulē nomaksas pirkuma līgumu.

Civillikuma 2069.pants noteic, ka pārdevējs var paturēt sev īpašuma tiesību uz pārdoto lietu vai nu tā, ka šī tiesība viņam paliek līdz tam laikam, kamēr nav galīgi samaksāta pirkuma maksa, vai arī tā, ka īpašuma tiesība pāriet atpakaļ uz viņu, ja pircējs nesamaksā. Ja rodas šaubas par līdzēju nodomu, tad pieņemams par nolīgtu, ka īpašuma tiesība paliek pārdevējam, kamēr nav galīgi samaksāta pirkuma maksa.

Savukārt atbilstoši Civillikuma 2070.pantam, ja nolīgta tiesība maksāt pirkuma cenu pa daļām un pircējs palaiž divus maksājuma termiņus, pie kam pārdevējs nevēlas aprobežoties ar nokavēto maksājumu piedzīšanu (..), tad pārdevējs var prasīt līguma atcelšanu un pārdotās mantas atdošanu (..).

Apelācijas instances tiesa, izvērtējot pierādījumus lietā un analizējot noslēgto līgumu, secinājusi, ka starp pusēm noslēgtais līgums pēc sava rakstura nav nomaksas pirkuma līgums, jo līdzēji nav vienojušies ne par terminētiem maksājumiem, kā arī nav vienojušies atlikt visas pirkuma cenas samaksu, kā tas izriet no Civillikuma 2070.panta.

Tiesa arī konstatējusi, ka pārdevējs konkrētajā gadījumā nav paredzējis arī Civillikuma 2069.pantā nomaksas pirkuma līguma raksturojošos noteikumus, bet saskaņā ar līguma 4.1.punktu piekritis nodot lietu pircēja īpašumā pirms visas pirkuma maksas samaksas, pagarinot maksāšanas termiņu no tūlītēja uz vēlāku, t.i., kad pircējs

īpašuma tiesības nostiprinās zemesgrāmatā. Tādējādi tiesa ir atzinusi, ka konkrētajā gadījumā pārdevējs ir tikai pagarinājis samaksas termiņu, ko nevar traktēt kā nomaksas pirkumu.

Apelācijas instances tiesas secinājums, ka pušu starpā noslēgtais pirkuma līgums nav uzskatāms par nomaksas pirkuma līgumu ir balstīts uz pierādījumu novērtēšanu un līguma satura un nozīmes iztulkošanu, bet kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst lietas apstākļu konstatēšana un pierādījumu pārvērtēšana.

Faktiski, kā redzams no kasācijas sūdzības, tās autors nepiekrīt tiesas secinājumam, ka pušu starpā noslēgtais līgums nav nomaksas pirkuma līgums un visi kasācijas sūdzības argumenti attiecas uz līguma rakstura vērtējumu, saistot tos ar Civillikuma normu piemērošanu, kuras attiecas uz nomaksas pirkuma līgumu. Senāts atzīst, ka atbilstoši tiesas konstatētajiem apstākļiem, proti, ka pušu starpā nav noslēgts nomaksas pirkuma līgums, pamatots ir apelācijas instances tiesas secinājums, ka strīda izšķiršanā nav piemērojami Civillikuma 2069., 2070. un 2071.pants.

Savukārt attiecībā uz pirkuma līguma atcelšanu apelācijas instances tiesa pareizi piemērojusi Civillikuma 2040.panta 3.punktu, 2047., 2048.pantu un norādījusi, ka atbilstoši minētajām tiesību normām vienpusēja atkāpšanās no pirkuma līguma cenas nesamaksāšanas dēļ pārdevējam ir tikai tādā gadījumā, ja viņam tāda tiesība ir pielīgta. Taču, kā to konstatējusi tiesa, konkrētajā gadījumā 2002.gada 22.maija pirkuma līgumā pārdevējs šādu tiesību nav pielīdzis, līdz ar to viņam nav tiesības prasīt līguma atcelšanu.

Civillikuma 2040.panta 5.punkts noteic, ka izņēmuma veidā pirkuma līgumu var atcelt, vienai pusei prasot 1663.pantā norādītos apstākļos arī nokavējuma dēļ. Savukārt atbilstoši Civillikuma 1663.pantam, ja kreditors parādnieka nokavējuma dēļ vairs nav ieinteresēts līguma izpildīšanā, tad viņš var prasīt tā atcelšanu.

Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka atbilstoši minētai tiesību normai prasītājam ir jāpierāda intereses zudums, taču uz šādiem pamatiem prasība nav celta un minētā tiesību norma nav piemērojama, kas Senāta ieskatā ir pareizi.

Ņemot vērā, ka pušu starpā noslēgtais pirkuma līgums nav nomaksas pirkuma līgums, tad nepareizs ir kasācijas sūdzības arguments, ka attiecībā uz līguma atcelšanu bija jāpiemēro Civillikuma 2070.pants, kas attiecas uz nomaksas pirkuma līgumu.

Rezumējot teikto, Senāts ieskatā kasācijas sūdzības argumenti nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 11.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, Josifa Š. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par zaudējumu un tā atlīdzības pienākumu

1. Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Saskaņā ar Civillikuma 1775.pantu katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina. Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaikus pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību (Civillikuma 1770., 1775.pants).

2. Sabiedrisko organizāciju vai nodibinājumu paziņojumiem, kas adresēti personīgi procesa dalībniekam kā Krievijas Federācijas pilsonim, nav jāatbilst Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmajā daļā minētajiem līguma noteikumiem un tie saskaņā ar Civilprocesa likuma 92., 93.pantu uzskatāmi par rakstveida pierādījumiem lietā (Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmā daļa, Civilprocesa likuma 92., 93.pants).

2008.gada 2.aprīlī Lieta Nr. SKC-143/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente S.Lodziņa
senators Z.Gencs,
ar tulci V.Apiņu,

piedaloties prasītājam Vladimiram G. un atbildētājas Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Jubilejas" pārstāvim L.Brikmanim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētājas Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Jubilejas" pārstāvja L.Brikmaņa kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.oktobra spriedumu Vladimira G. prasībā pret Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvo sabiedrību "Jubilejas" par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Vladimirs G. 2004.gada 10.jūnijā cēlis prasību pret Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvo sabiedrību "Jubilejas" par zaudējumu piedziņu, norādot, ka 2003.gada 7.augustā saņēmis no Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" vēstuli,

kurā viņam tika piedāvāts saņemt kompensāciju par dzīvokļa apkuri par 2001./2002.gada apkures sezonu, ja prasītājs līdz 2003.gada 31.decembrim iesniedz vēstulē minētos dokumentus, kuru starpā tika pieprasīta izziņa no dzīvojamās mājas apsaimniekotāja par apkures izdevumu apmaksu, norādot samaksāto summu, kuru bija paredzēts kompensēt.

2003.gada 1.septembrī prasītājs vērsies pie atbildētāja ar iesniegumu, lūdzot izsniegt izziņu par to, ka viņš pilnā apjomā ir samaksājis apkures rēķinus par laika periodu no 2001.gada oktobra līdz 2002.gada aprīlim, kā arī izsniegt samaksāto summu izdruku. Tā kā pieprasīto izziņu nav saņēmis, 2003.gada 29.oktobrī cēlis prasību tiesā, kurā lūdzis uzlikt par pienākumu Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvai sabiedrībai "Jubilejas" izsniegt izziņu par to, ka viņš ir samaksājis centrālās apkures izmaksas dzīvoklim Rīgā, (..) par 2001./2002.gada apkures sezonu Ls 137,83 apmērā.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 29.aprīļa spriedumu prasība apmierināta.

2004.gada 12.janvārī saņēmis no organizācijas "Černobiļa-86" vēstuli, kurā ticis informēts, ka sakarā ar to, ka nav iesniedzis pieprasīto izziņu no apsaimniekotāja par apkures sezonas 2001./2002.gada rēķinu samaksu, lūgums kompensēt Ls 137,83 noraidīts.

Vladimirs G. uzskata, ka atbildētājs ar savu nolaidīgo rīcību ir nodarījis prasītājam materiālos zaudējumus par summu Ls 137,83.

Pamatojoties uz Civillikuma 1775., 1779.pantu, Vladimirs G. lūdzis piedzīt no atbildētājas nodarītos zaudējumu Ls 137,83 apmērā, kā arī samaksāto valsts nodevu Ls 13,79 apmērā un citus tiesāšanās izdevumus.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 20.februāra spriedumu prasība noraidīta.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Vladimira G. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar savu 2007.gada 24.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi par pierādītu faktu, ka atbildētājs ar savu prettiesisko rīcību, novilcinot izziņas par apkures izdevumu samaksu 2001./2002.gada apkures sezonā izsniegšanu, ir nodarījis prasītājam zaudējumus Ls 137,83 apmērā, kā arī pieļāvis bezdarbību, jo ne tikai nav sniedzis pieprasīto izziņu, bet nav pat devis atbildi likumā noteiktajā kārtībā.

Proti, atbildētāja Vladimira G. 2003.gada 1.septembrī pieprasīto izziņu izsniedza tikai 2006.gada 19.jūnijā, kad kompensācijas izmaksa jau bija pabeigta un minētā izziņa vairs nevarēja tikt izmantota. Turklāt prasītājs 2003.gada 29.oktobrī cēla Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā prasību par pienākuma uzlikšanu izsniegt izziņu un

ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 29.aprīļa spriedumu lietā Nr.C29571403 prasība tika apmierināta.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 14.novembra spriedumu prasība arī apmierināta. Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 14.novembra spriedumā atzīts, ka prasītājam ir tiesības prasīt no atbildētāja apliecinājumu par samaksas veikšanu neatkarīgi no tā, kādiem mērķiem šis apliecinājums ir nepieciešams. Ņemot vērā, ka prasītājs lietā ir iesniedzis bankas apliecinātus dokumentus par apkures maksājumiem, Civillietu tiesas kolēģija atbildētājas iebildumus par to, ka tās grāmatvedībā katram dzīvokļa īpašniekam visus maksājumus skaita kopā, tādēļ nav iespējams izdalīt atsevišķi apkures maksājumus, atzinusi par nepamatotiem.

Tādējādi, izskatot prasību par zaudējuma piedziņu, nav pamatoti pirmās instances tiesas spriedumā minētie argumenti, ka prasītājs nav norādījis iemeslu izziņas nepieciešamībai un ka no atbildētāja bankas konta izdrukas nevar noteikt, ka samaksa ir veikta par apkuri. Līdz ar to nepamatots pirmās instances tiesas secinājums, ka nav konstatēta atbildētāja prettiesiska rīcība.

Tāpat apelācijas instances tiesa atzinusi par nepamatotu pirmās instances tiesas viedokli, ka nav konstatēta zaudējumu nodarīšana prasītājam.

Nodibināts, ka 2001./2002.gada apkures sezonā prasītāja saņemto un samaksāto apkures pakalpojumu apmērs bija Ls 137,83. No Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" 2003.gada 7.augusta vēstules Nr.153-o un 2004.gada 12.janvāra vēstules Nr.275-o redzams, ka prasītājam bija tiesības uz viņa dzīvokļa apkures izdevumu 100% kompensāciju par 2001./2002.gada apkures sezonu, kuru prasītājs nesaņēma.

Līdz ar to Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka konkrētajā gadījumā prasītāja tiesību aizskāruma sekas ir mantiski novērtējamas Ls 137,83 apmērā.

Konstatēts arī cēloniskais sakars starp atbildētāja prettiesisko rīcību un zaudējumiem, kas izriet no Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" 2004.gada 12.janvāra vēstules Nr.275-o, ka prasītāja pieprasītā nauda RUB 7292,59 (Ls 137,83) apmērā netika izmaksāta tādēļ, ka prasītājs noteiktajā laikā (līdz 2003.gada 31.decembrim) neiesniedza namu pārvaldes (dzīvokļu ekspluatācijas rajona, dzīvokļu īpašnieku kooperatīva u.c.) izziņu par apkures izdevumu samaksu 2001./2002.gadā, kas savukārt bija saistīts ar to, ka atbildētājam Vladimiram G. šādu izziņu līdz 2003.gada 31.decembrim neizsniedza atbildētāja.

Ņemot vērā nodibinātos apstākļus, tiesa atzinusi par nepamatotu pirmās instances tiesas norādi spriedumā uz Civillikuma 1776.pantu, kas

nosaka, ka cietušais nevar prasīt atlīdzību, ja viņš pats varējis zaudējumu novērst, ievērojot pienācīgo rūpību, jo no Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" vēstulēm izriet, ka prasītājs vairākkārt ir vērsies minētajā savienībā kompensācijas saņemšanas jautājumā, tajā skaitā pat pēc atbildētāja 2006.gada 19.jūnija izziņas Nr.243 saņemšanas, taču kompensācijas saņemšana vairs nebija iespējama.

Tiesa atbildētājas norādītos apstākļus, ka Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" izdotajiem dokumentiem saskaņā ar Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināltiesībās 13.panta pirmo daļu, nav juridiska spēka Latvijas Republikas teritorijā un ka prasītājs tiesai nav iesniedzis dokumentus, kas pierādītu minētās organizācijas eksistenci un to, kādām personām ir tiesības rīkoties minētās organizācijas vārdā, vērtējusi kā nepamatotus.

Apmierinot prasību, tiesa atzinusi, ka minētie apstākļi ir jau izvērtēti Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.februāra spriedumā lietā Nr.C29206304 prasītāja prasībā pret atbildētāju par zaudējumu piedziņu, kurā bija analoģisks strīds, tikai par citu laika periodu – 2002./2003.gada apkures sezonu. Turklāt Krievijas vēstniecības Latvijā 2005.gada 28.oktobrī atbildētājai adresēta atbilde uz pieprasījumu Nr.4933/ko, ar kuru paziņots, ka Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības juridiskā adrese ir Kaļiņingradas apgabals, Sovetskas pilsēta, Kapteiņa Ļamina ielā 9-62.

Turklāt, kā izriet no šīs savienības 2006.gada 2.janvāra vēstules Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesai, šajā adresē savienības Kaļiņingradas nodaļa atrodas no 2004.gada 2.janvāra, kas arī izskaidro atbildētājas norādīto apstākli, ka 2004.gada 4.februārī minētajai savienībai sūtītā vēstulē atgriezās ar norādi, ka tādas iestādes šajā adresē nav.

Atsaucoties uz Civillikuma 1779.pantu, tiesa atzinusi, ka no atbildētāja prasītāja labā piedzenami zaudējumi Ls 137,83 apmērā.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvā sabiedrība "Jubilejas", kurā lūgusi spriedumu atcelt.

Tiesa, izskatot lietu, nav piemērojusi 1993.gada 3.februāra Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās 13.panta pirmo daļu, no kura izriet, ka, lai Krievijas Federācijā kādas privāto tiesību juridiskas personas izdotiem dokumentiem būtu juridisks spēks Latvijas Republikas teritorijā, ir jābūt tiesas vai citas oficiālas personas apliecinājumam vai noformējumam un ģerboņa zīmoga apzīmogojumam. Prasītājs lietā kā pierādījumus un pamatu zaudējumu esamībai un apmēram ir pievienojis dokumentus, kas ir izdoti Krievijas

Federācijā, bet kuriem nav minēto rekvizītu. Līdz ar to Latvijas Republikas teritorijā dokumentiem nav juridiska spēka.

Turklāt šādi dokumenti nevarēja tikt iesniegti, jo saskaņā ar Krievijas Federācijas 1992.gada 18.jūnija likumu Nr.3061-I, ar kuru apstiprināta šobrīd spēkā esošā redakcija likumam "Par pilsoņu, kuri ir cietuši no radiācijas iedarbības Černobiļas AES katastrofas rezultātā, sociālo aizsardzību", Krievijas Federācijā nav paredzēta Vladimira G. norādītā kompensācija.

Tādējādi tiesa nevarēja nonākt pie secinājuma, ka pastāv reāli zaudējumi kā obligātais zaudējumu atlīdzības priekšnoteikums.

Tiesa, izlemjot jautājumu par atlīdzību, nav piemērojusi Civillikuma 1776.pantu, kas nosaka, ka cietušais nevar prasīt atlīdzību, ja viņš pats varējis zaudējumus novērst, ievērojot pienācīgo rūpību. Tiesa, vainojot atbildētāju par to, ka prasītājam nav izmaksāta kompensācija sakarā ar attiecīgas izziņas neizsniegšanu, nav ņēmusi vērā, ka atbildētājai līdz tam nebija zināms, ka prasītājs vēlas saņemt izziņu par apkures izdevumu segšanu, lai saņemtu kompensāciju no savienības "Černobiļa-86".

Kasācijas instances tiesas sēdē Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Jubilejas" pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt. Prasītājs Vladimirs G. kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kā arī ņemot vērā to, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 451. un 452.pantu kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu novērtēšana, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.oktobra spriedums atstājams negrozīts.

Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Minētās tiesību normas izpratnē ar jēdzienu "zaudējums" saprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas.

Saskaņā ar Civillikuma 1775.pantu, katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina. Civillikuma 1779.pants paredz, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

Mūsdienu tiesību teorijā atzīts, ka zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojuma darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa;

2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību *(Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. – Rīga, 2006, 209.lpp.)*.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka atbildētājas prettiesiskas rīcības rezultātā, kas laikā neizsniedza nepieciešamo izziņu, prasītājam nodarīti zaudējumi Ls 137,83 un tie ir radušies tiešā cēloņsakarībā ar atbildētājas neatļautu rīcību.

Tādējādi ar Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu konstatēti visi nepieciešamie priekšnoteikumi prasības apmierināšanai.

Šo priekšnoteikumu konstatēšana, kas balstīta uz lietā noskaidrotajiem apstākļiem un pierādījumu novērtējumu, ir apelācijas instances tiesas prerogatīva. Kasācijas sūdzībā norādītie argumenti šajā sakarā pēc būtības vērsti uz tiesas noskaidroto apstākļu un pierādījumu pārvērtēšanu, kas neietilpst Senāta kompetencē.

Turklāt ar likumīgā spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.februāra spriedumu civillietā Nr.CA-354/4 un Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 25.septembra likumīgā spēkā stājušos spriedumu civillietā Nr.C29246406, apmierināti Vladimira G. analoģiski prasījumi pret Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvo sabiedrību "Jubilejas" par zaudējumu piedziņu, tikai par citu laika periodu, proti, par 2002./2003.gada un 2003./2004.gada apkures sezonu.

1993.gada 3.februārī ratificētā starptautiskā līguma – Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmā daļa, uz kuru atsaucies kasācijas sūdzības iesniedzējs, nosaka, ka dokumenti, kurus vienas līgumslēdzējas puses teritorijā noformējusi vai apliecinājusi tiesa vai oficiāla persona (pastāvīgs tulks, eksperts u. tml.) savas kompetences robežās un ievērojot noteikto formu un kas apzīmogoti ar ģerboņa zīmogu, tiek pieņemti otras līgumslēdzējas puses teritorijā bez jebkāda cita apstiprinājuma.

Šo līguma noteikumu aspektā kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" izsniegtajiem dokumentiem Latvijas Republikā nav juridiska spēka, jo tiem nav tiesas vai citas oficiālas personas apliecinājuma un ģerboņa zīmoga apzīmogojuma.

Senāts atzīst, ka šie kasācijas sūdzības iesniedzēja argumenti arī ir nepamatoti.

Minētā līguma 3.pants nosaka, ka tiesiskā palīdzība ietver procesuālo darbību izpildi, kuras paredzētas līgumslēdzējas puses, kurai adresēts pieprasījums par tiesisko palīdzību, likumdošanā, tai skaitā pušu, cietušo, apsūdzēto, tiesājamo, liecinieku, ekspertu, nopratināšanu, ekspertīžu izdarīšanu, apskati, lietisko pierādījumu nodošanu, kriminālvajāšanas ierosināšanu un to personu, kas izdarījušas

noziegumu, izdošanu, tiesas spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās, dokumentu izsniegšanu un pārsūtīšanu, ziņu sniegšanu pēc otras līgumslēdzējas puses pieprasījuma par personu sodāmību, kas nozīmē to, ka līguma 13.panta pirmajā daļā iekļautie noteikumi attiecas tikai uz dokumentu noformējumu civilprocesa vai kriminālprocesa likumos paredzēto procesuālo darbību izpildi vienā vai otrā dalībvalstī.

Konkrētajā gadījumā Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības "Černobiļa-86" paziņojumi adresēti personīgi prasītājam kā Krievijas Federācijas pilsonim, tādēļ tiem nav jāatbilst minētajiem līguma noteikumiem un tie, kā to pamatoti atzinusi tiesa, saskaņā ar Civilprocesa likuma 92., 93.pantu uzskatāmi par rakstveida pierādījumiem lietā.

Atvieglojumi par apkuri 2001./2002.gada apkures sezonā prasītājam pienācās saskaņā ar Krievijas invalīdu – Černobiļas AES avārijas likvidatoru savienības Kaļiņingradas nodaļas valdes 2003.gada 11.augusta lēmumu, tādēļ kasācijas sūdzības iesniedzēja norāde, ka Krievijas Federācijas likumdošanā nav paredzēta šādas kompensācijas izmaksa, ir pretrunā tiesas konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem un nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai.

No lietas materiāliem redzams, ka Vladimirs G. ir griezies Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvajā sabiedrībā "Jubilejas" ar lūgumu par nepieciešamās izziņas izsniegšanu, taču, neskatoties uz to, izziņa netika izsniegta. Tā rezultātā viņš 2003.gada 29.oktobrī bija spiests celt prasību tiesā, un pat pēc Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 14.novembra sprieduma stāšanās likumīgā spēkā nepieciešamais dokuments viņam tika izsniegts tikai 2006.gada 19.jūnijā. Līdz ar to Senāts atzīst, ka nepamatota ir kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civillikuma 1776.pantu, kas nosaka, ka cietušais nevar prasīt atlīdzību, ja viņš varējis zaudējumus novērst, ievērojot pienācīgo rūpību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 24.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Jubilejas" kasācijas sūdzību noraidīt.

Par priekšnoteikumiem viltus konstatēšanai

1. Lai kādas personas izdarītu maldinājumu, kas pamudinājis otru personu noslēgt darījumu, atzītu par viltu Civillikuma 1459.panta izpratnē, ir obligāti jākonstatē priekšnoteikumi: 1) maldinājums, 2) cēloņsakarība starp maldinājumu un pieviltās personas gribas izteikumu, 3) maldinājuma prettiesiskums, 4) tīšs maldinājums. Ja kāds no priekšnoteikumiem nepastāv, tad nav arī viltus un maldinātajai personai nav nekādu no viltus izrietošu prasījumu. Maldinātajai personai, prasot līguma atcelšanu, ir jāpierāda visu iepriekš norādīto priekšnoteikumu esamība (Civillikuma 1459.pants).

2. Prasījumu par pirkuma līguma atcelšanu pārmērīga zaudējuma dēļ nav apmierināma, ja nav pierādīta atbildētāja ļaunprātīga rīcība. Civillikuma 2043.panta izpratnē pierādījumi, ka zaudējumu nodarītāja puse rīkojusies ļaunprātīgi, ir obligāts priekšnoteikums līguma atcelšanai pārmērīga zaudējuma gadījumā (Civillikuma 2043.pants).

2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SKC-148/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājai Inārai B. un atbildētāja Modra B. pārstāvim advokātam P.Putniņam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar Ināras B. pārstāves advokātes I.Štrāles kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 12.oktobra spriedumu Ināras B. prasībā pret Modri B. par pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību ieraksta dzēšanu zemesgrāmatās.

Aprakstošā daļa

Ināra B. 2005.gada 25.februārī cēlusi tiesā prasību pret Modri B., lūdzot atcelt 2004.gada 15.oktobrī starp viņu un atbildētāju noslēgto nekustamā īpašuma (..), (..), kas sastāv no dzīvojamās ēkas, divām palīgceltnēm un zemesgabala 1431 m^2 platībā, pirkuma līgumu.

Prasītāja norādījusi, ka pirkuma līgumā izteiktā griba neatbilst viņas interesēm, jo Modra B. ģimene minētā darījuma noslēgšanu panākusi ar viltu, apsolīdama, ka ar laiku īpašumu pārrakstīs atpakaļ. To, ka minēto īpašumu viņa ir pārdevusi, nevis pārrakstījusi uz laiku, uzzinājusi 2005.gada janvārī (..) pilsētas domē. Tā kā pie notāra uz līguma

parakstīšanu viņa ieradusies depresīvā stāvoklī, ar paaugstinātu temperatūru un bronhītu, viņa nav izpratusi darījuma mērķi. Lai gan pirkuma līgumā norādīts, ka minētais īpašums tiek pārdots par Ls 1500, kuru pārdevēja saņēmusi pirms līguma parakstīšanas, minēto naudas summu viņa nav saņēmusi.

Vēlāk prasības papildinājumos prasītāja lūgusi atcelt strīdus pirkuma līgumu pārmērīga zaudējuma dēļ un izbeigt atbildētājam īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), (..), dzēšot attiecīgu ierakstu zemesgrāmatās. Šajā sakarā Ināra B. norādījusi, ka līgumā noteiktā pirkuma maksa Ls 1500 nesasniedz pat pusi no īpašuma kadastrālās vērtības. Tā kā atbildētājs, nenorādot patieso īpašuma vērtību, rīkojies ļaunprātīgi, Ināra B. lūgusi izbeigt Modrim B. īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1044., 1405., 1409., 1427., 1440., 1459., 1461., 2039.–2043., 2045.pantu.

Ar Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 5.jūnija spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja Modra B. apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2007.gada 12.oktobrī nosprieda Ināras B. prasību pret Modri B. par 2004.gada 15.oktobra nekustamā īpašuma (..), (..) pirkuma līguma atcelšanu un zemesgrāmatu ieraksta par Modra B. īpašuma tiesībām uz šo nekustamo īpašumu dzēšanu noraidīt.

Novērtējusi 2004.gada 15.oktobrī noslēgtā pirkuma līguma noslēgšanas apstākļus un tā noteikumu saturu kopsakarībā ar zvērinātas notāres I.Dreimanes liecībām pirmās instances tiesā, Civillietu tiesu palāta atzina, ka līgums noslēgts atbilstoši Notariāta likuma $82.^1$, 83., $87.^1$, 88., $90.^1$panta nosacījumiem, un secināja, ka nav pierādījumu tam, ka taisot notariālu aktu, zvērināta notāre rīkojusies pretēji likumam.

Konstatējusi, ka Ināra B. pirms darījuma slēgšanas griezusies Valsts zemes dienestā ar lūgumu veikt nekustamā īpašuma (..), (..), tehnisko inventarizāciju un izsniegt kadastra izziņu, kas nepieciešama juridiska darījuma slēgšanai, tiesa šīs darbības novērtēja kā prasītājas gribu atsavināt īpašumu apstiprinošas. Tāpat novērtējusi liecinieku A.Č., G.K., I.R., A.G., V.P., R.K., V.P. liecības pirmās instances tiesā, Civillietu tiesu palāta secināja, ka prasītājas paskaidrojumi par atbildētāja ģimenes prettiesisko rīcību, lai piedabūtu viņu noslēgt strīdus līgumu, nav pierādīti. Līdz ar to, kā norādīja tiesa, nav konstatēts pamats Civillikuma 1440., 1445.panta piemērošanai.

Atsaucoties uz to, ka Modra B. īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu bez apgrūtinājumiem 2004.gada 15.novembrī reģistrētas Valkas zemesgrāmu nodaļā, apelācijas instances tiesa kā nepierādītus noraidīja arī Ināras B. apgalvojumus, ka starp viņu un

atbildētāju esot pastāvējusi vienošanās par strīdus īpašuma atgriešanu pēc viņas pirmā pieprasījuma.

Civillietu tiesu palāta atzina, ka nevar būt pamats prasības apmierināšanai prasītājas iesniegtās izziņas par viņas veselības stāvokli, jo tās nepierāda Ināras B. atrašanos līguma noslēgšanas laikā nesamaņas vai gara darbības traucējumu stāvoklī.

Tāpat kā nepamatotu tiesa noraidīja arī prasījumu atcelt strīdus pirkuma līgumu pārmērīga zaudējuma dēļ, norādot, ka atbilstoši Civillikuma 2043.pantam pirkuma līguma atcelšana pārmērīga zaudējuma dēļ attiecas tikai uz tiem gadījumiem, kad pierāda, ka zaudējuma nodarītāja puse rīkojusies ļaunprātīgi.

Atsaucoties uz pirkuma līguma 4.punktu, kurā puses vienojušās, ka pārdevēja un pircējs apzinās pārdodamā nekustamā īpašuma vērtību un atsakās celt viens pret otru pretenzijas, prasīt līguma atcelšanu vai pirkuma maksas maiņu, apelācijas instances tiesa atzina, ka lietā nav pierādījumu tam, ka Modris B., iegādādamies lietu par Ināras B. noteikto cenu, rīkojies ļaunprātīgi.

Pamatojoties uz Civillikuma 2015.pantu, kā arī novērtējusi lietai pievienoto SIA "Agroprojekts" atzinumu, kurā konstatēts, ka dzīvojamās un saimniecības ēku (..), (..), tehniskais stāvoklis ir neapmierinošs, dzīvojamā ēkā ir jāatjauno apkures sistēma, elektroinstalācija, nepieciešams būvnormatīvu prasībām atbilstošs telpu pārplānojums un grīdas līmeņu izlīdzinājums, ēkai nepieciešama rekonstrukcija, tiesa atzina, ka pirkuma maksa atbilda īpašuma faktiskajai vērtībai, un tādēļ noraidīja prasītājas apgalvojumu par atbildētāja ļaunticību.

Konstatējusi, ka 2004.gada 15.oktobra pirkuma līguma 3.punktā pārdevēja apliecinājusi, ka nekustamā īpašuma pirkuma maksu viņa saņēmusi pirms līguma parakstīšanas, Civillietu tiesu palāta, atsaucoties uz Civillikuma 1838.panta otro daļu, kā nepierādītus noraidīja prasītājas argumentus, ka līgumā norādītā pirkuma maksa Ls 1500 apmērā viņai nav samaksāta.

Kasācijas sūdzībā Ināras B. pārstāve advokāte I.Štrāle, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 12.oktobra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa, atzīdama pirkuma līgumā norādītās īpašuma cenas atbilstību patiesai tā vērtībai, pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.pantu, 8.panta pirmo daļu, 93.panta pirmo, trešo daļu, 190.panta otro daļu, jo nav ņēmusi vērā, ka Modra B. paskaidrojumi, kā arī tiesas sēdes laikā iesniegtie dokumenti un pierādījumi šo apstākli neapstiprina.

Turklāt, konstatējot, ka pirmās instances tiesas sēdē nopratināto prasītājas liecinieku sniegtās liecības neatspoguļo darījuma noslēgšanas

patiesos apstākļus, apelācijas instances tiesa atsaukusies spriedumā vienīgi uz pirmās instances tiesas sēdes protokolu, ar ko pārkāpusi arī Civilprocesa likuma 97.panta pirmo, trešo daļu. Šajā sakarā kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka Civillietu tiesu palāta, diametrāli pretēji novērtējot liecinieku sniegtās ziņas, nav ņēmusi vērā, ka pirmās instances tiesai šīs liecības bija iespējams novērtēt objektīvāk. Šāda pavirša pierādījumu novērtēšana, tos nepārbaudot vispusīgi, objektīvi un pilnīgi, ir novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas.

Tāpat, taisot spriedumu, tiesa nepamatoti piemērojusi Notariāta likuma normas, jo puses nav apstrīdējušas ne pirkuma līguma noslēgšanas, ne noformēšanas kārtību, kā arī nav pārsūdzējušas notāra darbības. Atsaucoties spriedumā uz Notariāta likuma 83.pantu, tiesa, kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā, nav ņēmusi vērā, ka zvērināta notāre pie darījuma slēgšanas nevarēja pārbaudīt prasītājas veselības stāvokli un spriestspēju, jo tam nepieciešamas īpašas medicīniskās zināšanas, un tādēļ nepamatoti atzinusi, ka Ināra B. sapratusi savas darbības sekas, kas ir pretrunā ārsta izziņām, liecinieču V.P. un A.G. liecībām par prasītājas veselības stāvokli, ne tikai līguma parakstīšanas brīdī, bet arī pirms un pēc tam, it īpaši laikā, kad prasītāja pieņēmusi lēmumu uz laiku pārrakstīt īpašumu atbildētājam.

Tā kā lietas materiālos nav tiešu pierādījumu tam, ka samaksa par nekustamo īpašumu ir izdarīta, apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka prasītāja pirkuma maksu par atsavināto īpašumu saņēmusi, nepareizi piemērojusi Civillikuma 1838.pantu.

Papildus minētajiem argumentiem kasācijas sūdzība satur atsauces uz Civilprocesa likuma 170.panta, 432.panta piektās daļas pārkāpumiem, kā arī nepamatotu Civillikuma 1., 1415., 2040.–2043.panta nepiemērošanu konkrētā strīda izšķiršanai.

Paskaidrojumos sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību Modris B. norādījis argumentus, kuru dēļ uzskata, ka tiesas spriedums ir likumīgs, savukārt kasācijas sūdzība – nepamatota.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz prasītāju, kas spriedumu pārsūdzējusi un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts šādu apsvērumu dēļ.

Ināra B. savu prasījumu par pirkuma līguma atcelšanu saistījusi ar Civillikuma 1461.pantu, ar kuru saskaņā, tas, kas ar viltu piedabūts noslēgt darījumu, var prasīt tā atcelšanu.

Lai kādas personas izdarītu maldinājumu, kas pamudinājis otru personu noslēgt darījumu, atzītu par viltu Civillikuma 1459.panta izpratnē, ir obligāti jākonstatē priekšnoteikumi: 1) maldinājums, 2) cēloņsakarība starp maldinājumu un pieviltās personas gribas

izteikumu, 3) maldinājuma prettiesiskums, 4) tīšs maldinājums. Ja kāds no priekšnoteikumiem nepastāv, tad nav arī viltus un maldinātajai personai nav nekādu no viltus izrietošu prasījumu *(sk.: Balodis K. Ievads civiltiesībās. – Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 269.lpp.)*.

Atbilstoši vispārīgam principam maldinātajai personai, prasot līguma atcelšanu, ir jāpierāda visu iepriekš norādīto priekšnoteikumu esamība.

No sprieduma motīvu daļas redzams, ka apelācijas instances tiesas secinājums par pierādījumu neesamību viltus konstatēšanai balstīts uz vispusīgu ar strīdus darījuma noslēgšanu saistīto apstākļu pārbaudi loģiskā saistībā ar pušu faktiskajām darbībām kā pirms līguma noslēgšanas, tā arī līguma noslēgšanas laikā. Civillietu tiesu palāta vērtējusi abu pušu iesniegtos pierādījumus un pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam spriedumā sīki motivējusi, kādu apsvērumu dēļ, tā noraidījusi prasītājas Ināras B. izvirzītos argumentus. Spriedumā analizētas visu pēc prasītājas lūguma nopratināto liecinieku liecības un norādīts, kādēļ tiesa nākusi pie atzinuma, ka ar šīm liecībām neapstiprinās lietā nozīmīgi fakti, kas attiecas uz notariāla akta veidā izgatavota pirkuma līguma noslēgšanas apstākļiem.

Līdz ar to kā neatbilstošas apelācijas instances tiesas sprieduma saturam Senāts noraida kasācijas sūdzības iesniedzējas atsauces uz Civilprocesa likuma 97.panta pirmās, trešās daļas, 190.panta otrās daļas, 193.panta piektās daļas pārkāpumiem.

Nevar būt pamats sprieduma atcelšanai motīvi kasācijas sūdzībā, kuros, atsaucoties uz subjektīvu faktisko apstākļu izklāstu, apstrīdēts pierādījumu novērtējums, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta trešo daļu lietas apstākļu konstatācija un pierādījumu pārvērtēšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

Apstākli, ka apelācijas instances tiesa pieņēmusi un vērtējusi atbildētāja papildus iesniegtos pierādījumus, prasītājas pārstāve kasācijas sūdzībā traktējusi kā Civilprocesa likuma 8.panta pirmās daļas pārkāpumu. Senāts šādu viedokli atzīst par kļūdainu. Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības, procesa dalībniekiem nav liegtas tiesības pieteikt pierādījumus arī apelācijas instances tiesā.

Civilprocesa likuma 430.panta pirmajā daļā noteikts, ka apelācijas instances tiesa pati izlemj, kādus pierādījumus pārbaudīt tiesas sēdē.

Konkrētajā gadījumā Civillietu tiesu palāta uzskatījusi, ka liecinieku nopratināšana apelācijas instances tiesas sēdē nav nepieciešama, un pamatoti vērtējusi viņu liecības, kas fiksētas Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas tiesas sēdes protokolā. Tādējādi nepelna ievērību kasācijas sūdzības iesniedzējas pārmetums apelācijas instances tiesai, ka tā vērtējusi liecības, neuzklausījusi lieciniekus.

Kā jau norādīts iepriekš, pārbaudīdama pirkuma līguma nosacījumus un tā noslēgšanas apstākļus kopsakarībā ar liecinieces statusā nopratinātās notāres I.D. liecībām, Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka tas izgatavots notariāla akta veidā un atbilst Notariāta likuma 82.[1] , 83., 87.[1], 88., 90.[1]panta prasībām. Balstoties uz šādu konstatējumu, tiesa noraidījusi prasītājas apgalvojumus, ka viņai neesot bijis saprotams līguma saturs.

Senāts uzskata, ka nav apspriežama prasītājas pārstāves norāde kasācijas sūdzībā uz nepamatotu minēto Notariāta likumā tiesību normu piemērošanu, jo tā pretēji Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punkta noteikumiem izteikta apgalvojuma formā, neargumentējot, kā izpaužas šo normu piemērošanas nepareizība.

Kasācijas sūdzībā tās autore, akcentējot pierādījumus par, viņasprāt, Ināras B. spriest nespēju līguma parakstīšanas laikā sliktā veselības stāvokļa dēļ, apšaubījusi notāra kompetenci pārbaudīt darījuma dalībnieka rīcībspēju.

Senāts šos motīvus noraida kā juridiski nekorektus. Pat, ja atzīst, ka prasītāja noslēgusi līgumu, būdama slima, šim apstāklim, ievērojot prasītāja pārstāves norādītās slimības diagnozi, nav nekā kopēja ar Civillikuma 358.pantā lietoto jēdzienu "rīcības nespēja", kas attiecas uz garā slimiem, kam trūkst visu vai lielākās daļas garīgo spēju.

Ņemot vērā prasības pamatu un priekšmetu, jāpiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējas norādei, ka tiesa nepareizi atsaukusies spriedumā uz Civilprocesa likuma 178.panta otro daļu par rakstveida pierādījumu apstrīdēšanu, taču šis pārkāpums nevar būt pamats sprieduma atcelšanai, jo nav novedis pie nepareizas lietas izspriešanas (Civilprocesa likuma 452.panta otrā daļa).

Atbilstoši Civillikuma 1838.panta otrai daļai pierādīt samaksu var ar visiem pierādījuma līdzekļiem, bet sevišķi ar rakstisku apliecinājumu (..).

Civillietu tiesu palāta, atsaucoties uz pirkuma līguma 3.punktu, kurā noteikts, ka pirkuma summu Ls 1500 pircējs samaksājis pārdevējai pirms līguma parakstīšanas un pārdevējas paraksts zem līguma kalpo kā samaksas pierādījums, atzinusi par nepierādītu prasītājas argumentu, ka pirkuma maksu viņa nav saņēmusi.

Līdz ar to nevar atzīt par pamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka pierādījumi par pirkuma summas samaksu nav iesniegti un ka tādēļ apelācijas instances tiesa neesot ievērojusi Civillikuma 1838.panta nosacījumus. To vien, ka Civillietu tiesu palāta spriedumā vērtējusi pierādījumu, kas apstiprina atbildētāja spēju šādu samaksu veikt, nav iemesla traktēt kā iepriekš minētās tiesību normas nepareizu iztulkošanu.

Konstatēdama, ka liecinieks G.K. savā liecībā tiesai sniedzis ziņas, kuru avotu nav varējis uzrādīt, Civillietu tiesu palāta pareizi piemērojusi Civilprocesa likuma 170.panta ceturto daļu. Nepelna ievērību kasācijas

sūdzības motīvi, kuros šīs tiesību normas piemērošana apstrīdēta, jo tie pamatoti ar tādiem apstākļiem, par kādiem minētais liecinieks, kā tas redzams no pirmās instances tiesas sēdē fiksētā, nav liecinājis.

Otru Ināras B. prasījumu par pirkuma līguma atcelšanu pārmērīga zaudējuma dēļ apelācijas instances tiesa noraidījusi, atzīdama, ka prasītāja nav pierādījusi atbildētāja ļaunprātīgu rīcību.

Civillikuma 2043.panta izpratnē pierādījumi, ka zaudējumu nodarītāja puse rīkojusies ļaunprātīgi, ir obligāts priekšnoteikums līguma atcelšanai pārmērīga zaudējuma gadījumā.

Tā kā iepriekš norādītā priekšnoteikuma esamību tiesa nav konstatējusi, tai pretēji kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim nebija likumīga pamata piemērot minēto tiesību normu. Savukārt kasācijas sūdzības iesniedzējas atšķirīgs redzējums par to, kā vērtējama atbildētāja rīcība strīdus darījuma noslēgšanas sakarā, nevar būt apspriešanas priekšmets kasācijas instances tiesā (Civilprocesa likuma 450.panta trešā daļa, 452.panta otrā daļa).

Ievērojot iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izšķirdama strīdu, materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi pareizi, tiesas spriedums atbilst procesuālo tiesību normu prasībām, tādēļ kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 12.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet prasītājas pārstāves kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Atklātā vietniecība un pilnvarojums

1. Civillikuma 1515.panta izpratnē atklātas vietniecības gadījumā vietnieks, izsakot trešajām personām adresētus gribas izteikumus, darbojas atvietojamā labā un tā intereses. Noslēdzot pilnvarojuma līgumu, pilnvarotājs dod uzdevumu pilnvarniekam, kura izpildīšanā viņš pats ir ieinteresēts – atbilstoši Civillikuma 2289.pantam, bet pilnvarnieks, noslēdzot vienošanos, rīkojas vienīgi savās interesēs, tas ļauj secināt, ka viņa faktiskajām darbībā nav saistība ar atklātas vietniecības raksturojumu (Civillikuma 1515., 2289.pants).

2. Prasības robežu veido divi prasības elementi: priekšmets un pamats. Prasības priekšmets ir materiāltiesisks prasījums, savukārt, pamats – apstākļi un juridiski fakti, ar kuriem prasījums tiek pamatots un ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanu vai izbeigšanos. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 192.pantu tiesa taisa spriedumu par prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas. Tas vien, ka prasības pieteikumā lūgts strīdus vienošanos atzīt par spēkā neesošu, bet apelācijas sūdzībā lūgts to atcelt, nav pietiekams iemesls, lai to kvalificētu kā prasības pamata grozīšanu (Civilprocesa likuma 192.pants).

Rīgā, 2008.gada 30.aprīlī Lieta Nr. SKC-171/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore S.Lodziņa,

piedaloties prasītājas pārstāvim A.Korulim un atbildētāja pārstāvim advokātam J.Jurkānam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar Mārča M. pārstāvja advokāta J.Jurkāna kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 19.oktobra spriedumu Elenas G. prasībā pret Mārci M., ar trešo personu V.B., par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu no noslēgšanas brīža un zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Elena G. 2005.gada 7.jūlijā cēlusi tiesā prasību pret Mārci M., kā trešo personu lietā norādīdama V.B., lūdzot atzīt par spēkā neesošu starp viņu un V.B. 2005.gada 15.jūnijā noslēgto vienošanos par dzīvokļa

(..) Jelgavā, (..) privatizāciju un piedzīt no atbildētāja zaudējumus Ls 7500.

Prasībā norādīts, ka 2005.gada 15.jūnijā notāra klātbūtnē starp Elenu G. un V.B., kuru uz 2005.gada 9.jūnija izdotās pilnvaras pamata pie darījuma slēgšanas pārstāvēja Mārcis M., parakstīta vienošanās, kurai atbilstoši īrnieks atteicies no dzīvokļa (..), Jelgavā, privatizācijas par labu viņai – prasītājai. Par minēto privatizācijas tiesību pirkumu prasītāja samaksājusi Mārcim M. Ls 7500, kas 2005.gada 15.jūnijā notariāli apliecināts. Vēlāk viņai kļuvis zināms, ka jau 2005.gada 9.jūnijā V.B. dzīvokļa privatizācijas tiesības pārdevis Mārcim M., saņemdams Ls 300. Tādējādi, prasītājas ieskatā, slēdzot 2005.gada 15.jūnija vienošanos, atbildētājs faktiski rīkojies nevis V.B., bet savā vārdā un interesēs.

Vēršoties Jelgavas domē ar lūgumu nodot privatizācijai minēto dzīvokli, viņa uzzinājusi, ka V.B. 2002.gada 11.novembrī noslēdzis dzīvokļa (..), Jelgavā, īres līgumu bez privatizācijas tiesībām. Līdz ar to 2005.gada 15.jūnija vienošanās noslēgšanu Mārcis M. panācis ar viltu un viņa tikusi maldināta par darījuma priekšmetu, kas ir pamats piedzīt no atbildētāja Ls 7500, kas samaksāti pie darījuma noslēgšanas.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1445., 1451., 1461., 1612., 1614., 1620., 1623.pantu.

Ar Jelgavas tiesas 2007.gada 1.marta spriedumu prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Elenas G. iesniegto apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 19.oktobrī nosprieda atcelt 2005.gada 15.jūnijā starp Elenu G. un Mārci M. noslēgto vienošanos par dzīvokļa (..) Jelgavā, (..) privatizāciju; piedzīt par labu Elenai G. no Mārča M. Ls 7500 un tiesas izdevumus, t.i., valsts nodevu Ls 600, kancelejas nodevu Ls 2,25 un maksu par pasta pakalpojumiem Ls 0,94, bet pavisam kopā Ls 603,19.

Novērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, tostarp 2002.gada 24.oktobrī V.B. Jelgavas domei adresētu iesniegumu, kurā viņš apliecinājis, ka ir informēts, ka minētā dzīvojamā platība viņa lietošanā tiks nodota bez privatizācijas tiesībām, Jelgavas domes Sociālo lietu un veselības aizsardzības komisijas 2002.gada 30.oktobra lēmumu par minētā dzīvokļa nodošanu lietošanā V.B., 2002.gada 11.novembrī starp pašvaldības bezpeļņas uzņēmumu "NĪP" un V.B. noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu, Mārcim M. 2005.gada 9.jūnijā V.B. izdoto pilnvaru, 2005.gada 9.jūnijā V.B. notariālo apliecinājumu par samaksas par dzīvokļa īpašumu (..), Jelgavā, saņemšanu no Mārča M., kā arī 2005.gada 15.jūnija pie notāra Mārča M. izdoto apliecinājumu par samaksas par dzīvokļa īpašumu (..), Jelgavā, saņemšanu no Elenas G., Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka atbildētājs, noslēgdams strīdus vienošanos par dzīvokļa privatizāciju, kas saskaņā ar izīrēšanas nosacījumiem nav privatizējams, un saņemdams par to samaksu, darbojies kā V.B. klusais vietnieks.

Konstatējusi, ka lietā nav pierādījumu tam, ka Mārcis M. no Elenas G. 2005.gada 15.jūnijā Ls 7500 par dzīvokļa īpašuma privatizācijas tiesībām saņēmis V.B. interesēs vai ka minētā naudas summa nodota pilnvaras devējam, apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1516., 1518.pantu, secināja, ka tā kā Mārcis M., slēgdams minēto darījumu, ir pārkāpis viņam piešķirto varu.

Turklāt, kā norādīja Civillietu tiesas kolēģija, Mārča M. rīcība sešas dienas pēc samaksas veikšanas V.B., saņemot no Elenas G. 25-kārtīgi augstāku maksu par dzīvokli, neatbilst Civillikuma 1.pantā nostiprinātajam labas ticības principam, kas, izspriežot konkrēto lietu, ir pamats arī šā likuma 5.panta piemērošanai.

Atsaucoties uz Civillikuma 1461., 1614., 1622.pantu, tiesa atzina, ka Mārcis M., slēgdams 2005.gada 15.jūnija vienošanos ar Elenu G., pārkāpis savu varu, ko tam devis pilnvardevējs, vai arī izmantojis to bez vietnieka tiesībām, tādēļ viņš ir atbildīgs par tiešu zaudējumu nodarīšanu prasītājai.

Kasācijas sūdzībā Mārča M. pārstāvis, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdzis tiesas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa, taisot spriedumu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 418.pantu, jo atcēlusi 2005.gada 15.jūnijā starp Elenu G. un Mārci M. noslēgto vienošanos par izīrētā dzīvokļa (..), Jelgavā, (..) privatizāciju citai personai, lai gan prasības pieteikums ietver lūgumu minēto vienošanos atzīt par spēkā neesošu. Tādējādi būtiski mainīts prasības pamats, jo, atzīstot līgumu par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža, ar līgumu nodibinātās attiecības uzskatāmas par nenodibinātām un pats darījums par nenotikušu, bet, atceļot vienošanos, šīs ar līgumu nodibinātās attiecības tiek izbeigtas un prasītājai rodas no līguma izrietošās prasījuma tiesības.

Apmierinot prasību daļā par strīdus vienošanās atcelšanu, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 74.panta pirmo daļu, jo spriedums taisīts pret neīsto atbildētāju. Šā argumenta pamatošanai atbildētāja pārstāvis atsaucies uz Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 25.augusta spriedumu lietā Nr.SKC-399, norādot, ka Mārcis M. nav bijis minētā darījuma dalībnieks, bet gan pilnvarotā persona, tādējādi minētajā prasības daļā spriedums varēja tikt taisīts vienīgi pret V.B., kas šajā lietā tika pieaicināts trešās personas statusā.

Turklāt, atzīstot Elenai G. tiesības saņemt likumiskos procentus 6% gadā no nesamaksātās parāda summas līdz sprieduma izpildei, tiesa pārkāpusi arī prasījuma robežas sprieduma rezolutīvajā daļā (tā sūdzības tekstā).

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 1.punktu, ceturto daļu, kasators norādījis, ka tiesa, piedzenot no atbildētāja valsts nodevu Ls 600, kļūdījusies aprēķinos, jo par valsts nodevu piedzenamās summas apmērs ir Ls 435.

Atzīdama, ka Mārcis M., noslēgdams ar prasītāju 2005.gada 15.jūnija vienošanos, rīkojies kā V.B. klusais vietnieks, tiesa, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, kļūdījusies Civillikuma 1516., 1518.panta piemērošanā, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumus, jo nav ņēmusi vērā, ka no strīdus vienošanās satura redzams, ka tas slēgts pilnvarotāja vārdā, nepārsniedzot 2005.gada 9.jūnijā dotā pilnvarojuma robežas. Tādējādi, taisot spriedumu daļā par privatizācijas tiesību pirkuma maksas Ls 7500 piedziņu no Mārča M., tiesa pretēji Civillikuma 1515., 2294.pantam atbrīvojusi no atbildības pašu atvietojamo.

Tāpat kasācijas sūdzība satur atsauces uz spriedumā izdarīto secinājumu neatbilstību Civillikuma 1461., 1614., 1622.pantam.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu grozāms, bet pārējā daļā tas atstājams negrozīts šādu apsvērumu dēļ.

Prasības robežu veido divi prasības elementi: priekšmets un pamats. Prasības priekšmets ir materiāltiesisks prasījums, savukārt pamats – apstākļi un juridiski fakti, ar kuriem prasījums tiek pamatots un ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanos vai izbeigšanos. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 192.pantu tiesa taisa spriedumu par prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas.

No lietas materiāliem redzams, ka Elena G., pamatojot prasību, kā arī apelācijas sūdzību, norādījusi līdzīgus apstākļus un juridiskos faktus (prasības priekšmetus), tāpat savus prasījumus viņa saistījusi ar Civillikuma 1445., 1451., 1461.pantu (maldību un viltu regulējošās tiesību normas) un 1612., 1614., 1620.pantu (atsavinātāja atbildību un ieguvēja aizsardzības līdzekļus regulējošās tiesību normas).

Ievērojot iepriekš minēto, Senāts pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam uzskata, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējams Civilprocesa likuma 418.panta pirmās daļas, kurā noteikts, ka apelācijas sūdzībā nedrīkst grozīt prasības pamatu un priekšmetu, ietvert jaunus prasījumus, kas nav celti pirmās instances tiesā, pārkāpums. To vien, ka prasības pieteikumā lūgts strīdus vienošanos atzīt par spēkā neesošu, bet apelācijas sūdzībā lūgts to atcelt, nav pietiekama iemesla kvalificēt kā prasības pamata grozīšanu.

Nevar piekrist kasācijas sūdzības motīviem, kuros norādīts uz Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas 4.punkta pārkāpumu, jo tas balstīts uz subjektīvu uzskatu, ka Mārcis M. ir neīstais atbildētājs un strīdus vienošanās atcelta pret personu, kas nav piedalījusies lietā kā puse. Elena G. savus prasījumus vērsusi pret Mārci M., un apelācijas instances tiesa šādā aspektā tos izskatījusi. Turklāt jāatzīmē, ka lietas dalībnieku procesuālā stāvokļa noteikšana ir pušu prerogatīva un tiesai nav ar likumu piešķirtas tiesības pēc savas iniciatīvas to grozīt.

Kasācijas sūdzības argumenti par Civilprocesa likuma 192.panta pārkāpumu pamatoti ar to, ka Civillietu tiesas kolēģija spriedumā paredzējusi prasītājai tiesības saņemt likumiskos procentus no parāda summas līdz sprieduma izpildei, lai gan šādu prasību Elena G. nav cēlusi. Senāts minēto argumentu noraida kā kļūdainu, jo norādītais pienākums tiesai noteikts šā likuma 195.pantā.

Kā norādījusi Satversmes tiesa 2003.gada 4.februāra spriedumā, tiesas spriešanas uzdevums ir atrast patiesu un taisnīgu lietas risinājumu – tiesas darba rezultātam, t.i., spriedumam bez šaubām ir jābūt "taisnīgam spriedumam" *(http:/satv.tiesa.gov.lv./upload/2002-06-01.rtf – secinājumu daļas 2.4. un 3.punkts).*

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa, izšķirot konkrēto strīdu, ir šo uzdevumu izpildījusi.

Balstoties uz vispusīgu lietas faktisko apstākļu pārbaudi un iesniegto pierādījumu novērtējumu to savstarpējā sakarībā, Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka, samaksājot V.B. Ls 300 par atteikšanos privatizēt strīdus dzīvokli, atbildētājs Mārcis M. nopirka no viņa privatizācijas tiesības, kuras varēja paturēt sev vai nodot citai personai. Atsaucoties uz šādu konstatējumu, kopsakarā ar nodibinātiem apstākļiem, ka, izņemot pilnvaras izdošanu, V.B. turpmākā šo privatizācijas tiesību atsavināšanā dalību nav ņēmis un ka atbildētājs pēc saviem ieskatiem noteicis atsavināmo tiesību cenu, saņemdams no Elenas G. Ls 7500, kas ievērojami pārsniedz paša samaksāto summu, tiesa secinājusi, ka atbildētājs Mārcis M., noslēdzot vienošanos ar prasītāju, uzstājies kā persona, kurai pašai pieder tiesība atteikties no dzīvokļa privatizācijas, noraidīdama atbildētāja iebildumus par darbošanos V.B. uzdevumā un vārdā, kā vienīgo pamatojumu prasījumu novēršanai no sevis. Tādējādi apelācijas instances tiesa pilnvaras esamības faktam piešķīrusi formālu nozīmi un pušu savstarpējās līgumiskās attiecības vērtējusi pēc faktiskiem kritērijiem.

Nevar būt pamats tiesas sprieduma atcelšanai kasācijas sūdzības motīvi, kuros apstrīdēta minēto secinājumu atbilstība Civillikuma 1515.pantam. Šīs tiesību normas izpratnē atklātas vietniecības gadījumā vietnieks, izsakot trešajām personām adresētus gribas izteikumus, darbojas atvietojamā labā un tā interesēs. Arī, noslēdzot pilnvarojuma līgumu, pilnvarotājs dod tādu uzdevumu pilnvarniekam, kura izpildīšanā

ir ieinteresēts (Civillikuma 2289.pants). Apelācijas instances tiesas atzinums, ka atbildētājs, noslēdzot apstrīdēto vienošanos, rīkojies vienīgi savās interesēs, ļauj secināt, ka viņa faktiskajām darbībām ir visai nosacīta saistība ar iepriekš minētajās tiesību normās ietverto atklātas vietniecības raksturojumu.

Līdz ar to Senāta ieskatā, neraugoties uz atklātu vietniecību apliecinošas pilnvaras esamību, Civillietu tiesas kolēģija, ņemdama vērā konstatētos apstākļus, pamatoti atbildētāja faktiskās darbības atzinusi par pielīdzināmām klusai vietniecībai (Civillikuma 1516.pants).

Lietā nepastāv strīds, ka atbildētājs, noslēdzot vienošanos, saņēmis no prasītājas Ls 7500 kā samaksu par privatizācijas tiesību nodošanu, taču šīs vienošanās mērķis nav sasniegts, jo pārdotas tāda dzīvokļa privatizācijas tiesības, kurš nevar būt privatizācijas priekšmets.

Senāts, ievērojot konkrētos lietā konstatētos juridiskos faktus, uzskata, ka apmierinot prasību un piedzenot no atbildētāja bez tiesiska pamata iegūto samaksu par tiesību, kas nav realizējamas no prasītājas neatkarīgu un viņai noklusētu apstākļu dēļ, nodošanu, apelācijas instances tiesa, pareizi atsaucoties uz Civillikuma 1.pantā ietverto labas ticības principu, novērsusi acīmredzamu Elenas G. tiesību aizskārumu. Turklāt neraugoties uz kasācijas sūdzībā analizētajām juridiskajām niansēm, nebūtu taisnīgi prasīt zaudējumu atlīdzību no V.B., kurš, kā to konstatējusi tiesa, pirkuma maksu no Mārča M. nav saņēmis.

Vienlaicīgi Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums grozāms daļā, ar kuru no atbildētāja piedzīti tiesāšanās izdevumi.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 1.punkta d) apakšpunktu par prasību, kas novērtējama naudas summā no Ls 5001 līdz Ls 20 000, maksājama valsts nodeva Ls 250 plus 1,6% no prasība summas, kas pārsniedz Ls 5000. Tā kā prasības summa novērtēta Ls 7500, tad valsts nodeva maksājama Ls 290. Savukārt šā likuma 34.panta ceturtā daļa noteic – par apelācijas sūdzību maksājamā valsts nodeva ir 50% no likmes, kas jāmaksā, iesniedzot prasību, t.i., konkrētajā gadījumā Ls 145. Tādējādi atbilstoši minēto tiesību normu noteikumiem prasītājas tiesāšanas izdevumi ir Ls 435 (290+145). Piedzenot no atbildētāja šos izdevumus Ls 600, apelācijas instances tiesa pārkāpusi iepriekš norādītās tiesību normas, taču tas nav pamats sprieduma atcelšanai, kā to lūdzis kasācijas sūdzības iesniedzējs. Konstatētais pārkāpums novēršams, grozot spriedumu.

Tā kā pārsūdzētais spriedums tiek grozīts atbildētājam atmaksājama drošības nauda Ls 50 (piecdesmit).

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 4.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 19.oktobra spriedumu grozīt daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu un

samazināt no Mārča M. piedzīto valsts nodevu līdz Ls 435, pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja pārstāvja kasācijas sūdzību noraidīt.

Atmaksāt atbildētāja pārstāvja advokāta J.Jurkjāņa birojam "Kapitāls LV" drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par tiesiskā aizskāruma seku novēršanu

Personai, kas izdarījusi neatļautu darbību, ir pienākums atlīdzināt zaudējumu vai īpašos gadījumos dot citādu apmierinājumu. Pastāvot civiltiesiskās atbildības pienākumam atlīdzināt zaudējumu, personas tiesību aizskāruma gadījumā nevar aprobežoties vienīgi ar zaudējuma atlīdzību, neatjaunojot iepriekšējo stāvokli (Civillikuma 1402.pants).

2008.gada 14.maijā Lieta Nr. SKC-205/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente R.Zaķe
senatore E.Vernuša,

piedaloties zvērinātai advokātei I.Putenei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja Egona B. pilnvarotās pārstāves zvērinātas advokātes I.Putenes kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu Egona B. prasībā pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību "LVL", Aivaru O. un Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "LVL" dalībnieku sapulces protokolu atzīšanu par spēkā neesošiem, daļā, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra lēmumu atcelšanu un atjaunošanu sabiedrības ar ierobežot atbildību "LVL" dalībnieku sastāvā.

Aprakstošā daļa

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "LVL" (turpmāk – Sabiedrība) reģistrēta Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā 1993.gada 22.februārī, un tās dibinātāji bija sabiedrība ar ierobežotu atbildību "RIT-LINE", sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ELSTE", Egons B., T.S., T.M., Vācijas uzņēmējsabiedrība "FABULA" un Lihtenšteinas uzņēmēj-sabiedrība "SILJA TRUST REG".

Kopš Sabiedrības dibināšanas līdz 2000.gada 20.jūnijam Uzņēmumu reģistrā vairākkārtīgi reģistrētas izmaiņas dalībnieku sastāvā un pamatkapitāla daļu sadalījumā.

Sabiedrības dalībnieki līdz 2000.gada 21.februārim līdzīgās daļās bija Egons B. un V.P., bet 2000.gada 21.februārī Uzņēmumu reģistrā reģistrētas izmaiņas Sabiedrības Statūtos, pamatojoties uz Sabiedrības dalībnieku sapulces 2000.gada 17.februāra protokolu, ar kuru Aivaram O. atļauts iegādāties 400 Sabiedrības pamatkapitāla daļas Ls 4000 vērtībā, Aivars O. uzņemts par Sabiedrības dalībnieku, kā arī ievēlēts par direktoru ar paraksta tiesībām.

Līdz 2000.gada 20.jūnijam Sabiedrības pamatkapitāls sastāvēja no 500 daļām, no kurām 50 daļas piederēja Egonam B., 50 daļas piederēja V.P., bet 400 daļas – Aivaram O.

Kopš 2000.gada 20.jūnija Sabiedrības vienīgais dalībnieks ir Aivars O., kuram pieder 100% Sabiedrības kapitāla daļas.

Egons B. cēlis prasību pret Sabiedrību, Aivaru O. un Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru, lūdzot:

- atzīt par spēkā neesošu Sabiedrības dalībnieku sapulces 2000.gada 17.februāra protokolu daļā par Egonam B. piederošo Sabiedrības 200 pamatkapitāla daļu atsavināšanu par labu Aivaram O. un ar to saistītos grozījumus Sabiedrības Statūtos un dalībnieku kapitāla daļu sarakstā;
- atcelt Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra valsts notāra 2000.gada 21.februāra lēmumu daļā par augstāk minēto Statūtu grozījumu reģistrēšanu Uzņēmumu reģistrā;
- atzīt par spēkā neesošu Sabiedrības dalībnieku sapulces 2000.gada 9.jūnija protokolu daļā par Egonam B. piederošo Sabiedrības 50 pamatkapitāla daļu atsavināšanu par labu Aivaram O. un ar to saistītos grozījumus Sabiedrības Statūtos un dalībnieku kapitāla daļu sarakstā;
- atjaunot Egonu B. par Sabiedrības dalībnieku, kam pieder Sabiedrības 250 pamatkapitāla daļas par kopējo vērtību Ls 2500;
- piedzīt tiesāšanās izdevumus no Aivara O.

Prasītājs norādījis, ka Aivars O. nav veicis norēķinus ar viņu par pārdotajām 200 pamatkapitāla daļām, kopsummā par Ls 2000.

Sabiedrības sapulces 2000.gada 9.jūnija protokolā norādīts, ka saņemts prasītāja Egona B. sastādīts iesniegums ar lūgumu izstāties no Sabiedrības un realizēt sev piederošās 50 pamatkapitāla daļas par to nominālvērtību Ls 10.

Atbildētājs Aivars O. 2000.gada 20.jūnijā Uzņēmumu reģistrā reģistrējis Sabiedrības Statūtu grozījumus, kļūdams par vienīgo Sabiedrības dalībnieku, kuram pieder 500 pamatkapitāla daļas Ls 5000 vērtībā.

Prasītājs Egons B. prasības pieteikumā norādījis, ka šādu vēlēšanos pats nav izteicis, bet par izmaiņām Statūtos un to, ka Aivars O. viltojis viņa parakstu, uzzinājis 2000.gada novembrī. Faktiski viņam – prasītājam – nav bijis nodoma atsavināt Sabiedrības pamatkapitāla daļas atbildētājam.

Pēc prasītāja iesnieguma policijā pret Aivaru O ierosināta kriminālliета, kuras ietvaros nozīmētās rokraksta ekspertīzes atzinumā secināts, ka 2000.gada 6.jūnija iesniegumu, 9.jūnija dalībnieku sapulces protokolu, 1.jūnija iesniegumu un 9.jūnija iesniegumu nav parakstījis prasītājs.

Prasītājs uzskata, ka Sabiedrības Statūtu 2000.gada 20.jūnija grozījumi izdarīti uz prettiesisku un viltotu dokumentu pamata, tāpēc tie atzīstami par spēkā neesošiem, jāatceļ arī Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra valsts notāra 2000.gada 20.jūnija lēmums.

2000.gada 17.februāra dalībnieku sapulces protokolā nav atspoguļota savstarpējo norēķinu veikšana starp Egonu B. un Aivaru O. sakarā ar pamatkapitāla daļu pirkumu-pārdevumu, bet atbildētājs Aivars O. ar viltu un ļaunprātīgi pierunājis prasītāju Egonu B. pārdot prasītājam piederošās 200 pamatkapitāla daļas. Prasītājs uzskata, ka Aivars O. nelikumīgi ieguvis īpašumā prasītājam piederošās 250 sabiedrības pamatkapitāla daļas, neveikdams norēķinu par tām. Bez tam 50 pamatkapitāla daļas Aivars O. ieguvis, viltojot prasītāja parakstu, tādēļ prasītājs izslēgts no dalībnieku skaita, tādējādi nodarot materiālus zaudējumus.

Prasība pamatota ar likuma "Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību" 8., 31., 55., 56.pantu, Civillikuma 2002., 2012., 2021., 2033., 2034. un 2040.pantu.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2003.gada 12.decembra spriedumu Egona B. prasība apmierināta.

Izskatot Aivara O. un Sabiedrības apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2006.gada 9.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji, atzīstot par spēkā neesošu Sabiedrības dalībnieku sapulces 2000.gada 9.jūnija protokolu daļā par Egonam B. piederošo 50 pamatkapitāla daļu atsavināšanu Aivaram O. un ar to saistītos grozījumus Sabiedrības statūtos un dalībnieku kapitāla daļu sarakstā. Nospriests atjaunot Egonu B. par Sabiedrības dalībnieku, kuram pieder 50 pamatkapitāla daļas Ls 500 vērtībā.

Pārejā daļā prasība noraidīta.

Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 14.marta spriedumu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 9.oktobra spriedums atcelts daļā, ar kuru prasība apmierināta.

Senāts atzinis par pamatotu norādi kasācijas sūdzībā, ka tiesa spriedumā nav vērtējusi iesniegtos pierādījumus par to, vai Aivars O. ir samaksājis prasītājam šo 50 kapitāla daļu vērtību. Ja arī, tiesas ieskatā, minētie pierādījumi nevarēja ietekmēt lietas iznākumu, tad atbilstoši Civilprocesa likuma 97.pantam un 193.pantam tiesai spriedumā bija jādod savs vērtējums un argumentācija.

Izskatot lietu atkārtoti apelācijas kārtībā, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 1.novembra spriedumu prasību noraidījusi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pirmās instances tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1493.pantu un 1415.pantu, jo konkrētajā gadījumā pušu tiesiskās attiecības saistībā ar

50 pamatkapitāla daļu atsavināšanu neizriet no darījuma, bet gan no delikta (neatļautas darbības), kas saskaņā ar Civillikuma 1402.pantu ir cits saistību nodibināšanas pamats.

Ar Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2006.gada 7.jūnija spriedumu Aivars O. atzīts par vainīgu pēc Krimināllikuma 177.panta pirmās daļas par to, ka uz viltotu dokumentu pamata ieguvis savā īpašumā Egonam B. piederošās 50 sabiedrības pamatkapitāla daļas.

Ar šo spriedumu konstatēts, ka Aivars O. cietušajiem Egonam B. un V.P. nodarītos zaudējumus ir atlīdzinājis, jo 2006.gada 8.maijā pēc kases ieņēmuma ordera Nr.084005 iemaksājis Egona B. kontā AS "Multibankā" Ls 500 kā atlīdzību par Sabiedrības 50 kapitāla daļām.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka Egons B. ir saņēmis pilnu samaksu par 50 Sabiedrības pamatkapitāla daļām.

Vērtējot 2007.gada 4.oktobra aktu Nr.57, kas apstiprina to, ka 2007.gada 3.oktobrī Egons B. iemaksājis zvērinātas tiesu izpildītājas kontā Ls 500 ar mērķi nodot naudu atpakaļ Aivaram O., apelācijas instances tiesa secinājusi, ka tas nav ņemams vērā, jo naudas atmaksa notikusi pēc tam, kad prasība jau bija celta tiesā.

Tiesas spriedums pamatots ar Civillikuma 1402.pantu, secinot, ka Aivars O. ir sedzis prasītājam radušos zaudējumus, savukārt prasītājs ir pieņēmis naudu, neceldams īpašuma prasību.

Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu iesniegusi Egona B. pārstāve zvērināta advokāte I.Putene, lūdzot apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apelācijas instances tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 1402.pantu, kurš tiesību aizskāruma gadījumā neparedz aprobežoties vienīgi ar zaudējumu atlīdzības pieņemšanu, neatjaunojot iepriekšējo stāvokli.

Norādīts, ka zaudējumu atlīdzināšanas galvenā funkcija ir novērst tiesisku aizskārumu sekas un ar apzīmējumu "zaudējums" jāsaprot jebkāds mantas samazinājums, zudums vai bojājums, peļņas atrāvums, papildu izdevumi un citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas.

Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā, atzīstot, ka atbildētājs krimināllietas ietvaros ir sedzis prasītājam radušos zaudējumus, tiesa nav ņēmusi vērā Civilprocesa likuma 426.panta prasības, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās. Tiesa neesot vērtējusi pierādījumus.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas

izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka spriedums ir atceļams.

Tiesa konstatējusi, ka Egona B. un Aivara O. attiecības saistībā ar 50 kapitāla daļu atsavināšanu izriet no delikta (neatļautas darbības), kas saskaņā ar Civillikuma 1402.pantu arī ir saistību rašanās pamats.

Šajā sakarā tiesa spriedumā atsaukusies uz profesora K.Torgāna Civillikuma Saistību tiesību komentāriem, piekrītot tajos izteiktajai tēzei, ka personai, kas izdarījusi neatļautu darbību, ir pienākums atlīdzināt zaudējumus vai īpašos gadījumos dot citādu apmierinājumu.

Noraidīdama Egona B. prasību par viņa atjaunošanu Sabiedrības dalībnieku sastāvā, tiesa spriedumā atzinusi, ka Aivars O. kriminālllietas ietvaros ir sedzis Egonam B. radušos zaudējumu sakarā ar 50 kapitāla daļu nelikumīgu atsavināšanu, samaksādams Ls 500 par nelikumīgi atsavinātajām kapitāla daļām, savukārt Egons B. ir pieņēmis šo naudu, neceldams īpašuma prasību.

Šāds apelācijas instances tiesas spriedumā izteiktais secinājums neatbilst faktiskajiem apstākļiem, kurus tiesa, pretēji Senāta spriedumā izteiktajam norādījumam, nav pārbaudījusi un nav vērtējusi.

Tiesa, pamatodama spriedumu ar Civillikuma 1402.pantu, kā arī atsaucoties uz iepriekšminētiem komentāriem, tomēr nav ņēmusi vērā, ka zaudējuma atlīdzināšanas galvenā funkcija ir novērst tiesiskā aizskāruma sekas, bet tās personas pienākums, kura izdarījusi neatļautu darbību, ir atlīdzināt zaudējumu.

Prasība celta nevis par Sabiedrības 50 pamatkapitāla daļu vērtības piedziņu naudas izteiksmē, bet gan par prasītāja atjaunošanu Sabiedrībā par dalībnieku, atzīstot par spēkā neesošiem darījumus par viņam piederošo daļu atsavināšanu. Prasība pamatota ar to, ka, viltojot prasītāja parakstu dokumentos, Aivars O. ir ieguvis, bet prasītājs zaudējis 50 Sabiedrības pamatkapitāla daļas un viņš ir izslēgts no Sabiedrības dalībnieku skaita, ar ko prasītājam nodarīti ievērojami materiāli zaudējumi.

Prasību varētu noraidīt tādā gadījumā, ja tiktu konstatēts, ka patiešām prasītājam ir novērstas tiesiskā aizskāruma sekas. Pretējā gadījumā, ja pieļauj, ka prettiesisku darbību rezultātā viena puse panāk sev vēlamu rezultātu, nodarot zaudējumus otrai pusei, spriedums nav taisnīgs.

Uz situācijas risinājumu norāda Civillikuma 1402.pants, kurš nenosaka, ka pie neatļautas darbības, pastāvot civiltiesiskās atbildības pienākumam atlīdzināt zaudējumus, personas tiesību aizskāruma gadījumā jāaprobežojas vienīgi ar zaudējumu atlīdzības pieņemšanu, neatjaunojot iepriekšējo stāvokli.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426.pantu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā,

kā lūgts sūdzībā, un izskata tikai tos prasījumus, kas izskatīti pirmās instances tiesā.

Apelācijas instances tiesa savu secinājumu par to, ka Aivars O. prasītājam atlīdzinājis zaudējumus, pamatojusi vienīgi ar Augstākās tiesas Kriminālllietu tiesu palātas 2006.gada 7.jūnija sprieduma satura izklāstu, taču citus pierādījumus par prasībā norādītajiem apstākļiem saistībā ar Egona B. atteikumu pieņemt Ls 500 no Aivara O., vispār nav vērtējusi, tādējādi pārkāpdama iepriekšminēto procesuālo tiesību normu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Atzinums spriedumā, ka prasītājs ir pieņēmis naudu no atbildētāja par viņam piederošajām 50 pamatkapitāla daļām, ir pretrunā ar tiesas konstatēto, ka atbildētājs naudu ir ieskaitījis prasītāja kontā. Līdz ar to nav nedz faktiska, nedz juridiska pamata secinājumam, ka atbildētājs saistību izpildījis pienācīgā kārtā.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu kasācijas sūdzības iesniedzējam atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt Ls 50 (piecdesmit latu) drošības naudu Egonam B.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par līgumsoda samazināšanas tiesisko pamatu

1. Līgumsodam ir sodīšanas un zaudējumu atlīdzināšanas funkcija. Ja līgumsods veic galvenokārt sodīšanas funkciju, tā piemērošana vērtējama atbilstoši vispārējiem sodīšanas rakstura tiesisko līdzekļu piemērošanas principiem, tostarp soda samērīguma un taisnīguma principiem. Vispārējie tiesību principi ir no tiesiskas valsts principa izrietošas vispārpieņemtas pamatnostādnes, galvenie noteikumi, uz kuriem attiecīgā tiesiskā sistēma vai nozare balstās.

Jautājums par līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu izlemjams pēc tiesas ieskata saskaņā ar Civilprocesa likuma 5.pantā norādīto taisnības apziņu un vispārējiem tiesību principiem (Civilprocesa likuma 5.pants).

2. Ar līguma atcelšanu zūd pamats turpmāk piemērot tajā paredzēto līgumsodu, taču tas neizslēdz tiesības prasīt jau uzkrājušos līgumsodu (Civillikuma 1724.pants).

3. Eiropas Padomes rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās" kā palīgavots tiesību principu un līgumsoda kā tiesību institūta izpratnei izmantojama atbilstoši tām koncepcijām, kas valstu sadarbības rezultātā ir guvušas starptautisku atzīšanu, objektivizējoties norādītajā dokumentā (likums "Par Eiropas Padomes statūtiem", Eiropas Padomes Ministru komitejas 1978.gada 20.janvāra rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās").

2008.gada 14.maijā Lieta Nr. SKC-212/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senators referents K.Torgāns
senatore S.Lodziņa,

piedaloties Normundam V.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Normunda V. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedumu Normunda V. prasības lietā pret SIA "Remess" par līgumsoda piedziņu un līguma atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Starp Normundu V. un SIA "Remess" 2003.gada 16.septembrī noslēgts līgums par remonta darbu veikšanu ēkā (..) (turpmāk tekstā – Objekts).

Normunds V. 2004.gada 3.martā cēlis tiesā prasību pret SIA "Remess", lūgdams atcelt 2003.gada 16.septembra līgumu un piedzīt līgumsodu Ls 1592 apmērā.

Prasītājs norādījis, ka atbilstoši līguma noteikumiem atbildētāja apņēmusies veikt Objekta tāmē norādītos remontdarbus par kopējo summu Ls 2196,29. Līgumam puses pievienojušas abpusēji neparakstītu tāmes projektu, kurā norādīts darbu un būvmateriālu izcenojums, kā arī tika pievienots Objektā (telpā 42 m^2) veicamo remontdarbu uzskaitījums, par kādu puses bija vienojušās. Prasītājs apņēmies līguma parakstīšanas dienā samaksāt avansa maksājumu, savukārt atbildētāja apņēmusies paveikt tāmē norādītos remontdarbus divu nedēļu laikā no avansa iemaksas brīža.

Prasītājs savas līgumsaistības izpildījis 2003.gada 16.septembrī, samaksājot atbildētājai Ls 1000 avansu, tādējādi Objektā veicamo remontdarbu pabeigšanas termiņš bija 2003.gada 30.septembris.

SIA "Remess" darbus līgumā noteiktajā termiņā nepabeidza. Prasītājs norādījis, ka arī daļa paveikto remontdarbu ir veikti nekvalitatīvi, ko pēc Objekta apsekošanas ir apliecinājusi arī atbildētāja, nosūtīdama prasītājam "Dotās situācijas raksturojumu (..)".

Normunds V. 2003.gada 3.oktobrī veicis jaunu maksājumu Ls 500 apmērā, kaut gan līgumā šāds prasītāja pienākums nebija paredzēts.

Prasītājs vairākkārt atbildētājai zvanījis un sūtījis vēstules ar lūgumu pabeigt remontdarbus, taču atbildes nav saņēmis, tāpēc lūdzis līgumu atcelt, jo tā izpildē vairāk nav ieinteresēts.

Prasībā norādīts, ka līguma summas apmērs ir Ls 2196,29 un saskaņā ar līguma 6.1.punktu nokavējuma procenti ir 0,5 procenti no kopējās līguma summas par katru nokavēto dienu, tādējādi līgumsods ir Ls 10,98 dienā, līdz ar to prasības sastādīšanas dienā līgumsods ir Ls 1592,10.

Normunds V. 2004.gada 14.septembrī iesniedzis papildinājumus prasības pieteikumam, norādīdams, ka līdz prasības celšanai tiesā atbildētāja nav veikusi saistību izpildi, kā arī nav veikusi līgumsoda samaksu par kavētajiem darbiem, un līdz ar to līgumsoda apmērs ir pieaudzis līdz Ls 3843.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2004.gada 14.septembra spriedumu Normunda V. prasība apmierināta.

[3] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2006.gada 13.februārī un 22.februārī, izskatījusi SIA "Remess" iesniegto apelācijas sūdzību, Normunda V. prasību apmierinājusi un ar 2004.gada 23.februāri atcēlusi starp Normundu V. un SIA "Remess" 2003.gada 16.septembrī noslēgto līgumu. Tiesa piedzinusi no SIA "Remess" par labu prasītājam Ls 1592,10 līgumsodu par laiku no 2003.gada 1.oktobra līdz prasības pieteikuma sastādīšanas dienai.

[4] Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 28.jūnija spriedumu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

[5] Pirms lietas atkārtotas izskatīšanas prasītājs 2006.gada 25.septembrī grozījis prasību, palielinot līgumsodu līdz Ls 11 979,18.

[6] Izskatījusi lietu atkārtoti 2006.gada 4.oktobrī Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija nospriedusi 2003.gada 16.septembrī noslēgto līgumu atcelt ar 2006.gada 4.oktobri, piedzenot no SIA "Remess" par labu Normundam V. līgumsodu par laika posmu no 2003.gada 1.oktobra līdz 2004.gada 14.septembrim – Ls 3843. Pārējā daļā Normunda V. prasība noraidīta.

[7] Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 28.februāra spriedumu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 4.oktobra spriedums atstāts negrozīts daļā, ar kuru atcelts 2003.gada 16.septembrī noslēgtais līgums.

Pārējā daļā spriedums atcelts un lieta šajā daļā nodota atkārtotai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[8] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, skatot lietu atkārtoti, ar 2007.gada 29.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji, piedzenot no SIA "Remess" Normunda V. labā Ls 7000 līgumsodu un Ls 125,80 tiesāšanās izdevumus. Prasība pārējā daļā par līgumsoda Ls 5078 piedziņu noraidīta.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka izskatāmais strīda priekšmets ir tikai līgumsoda piedziņa, un prasītājam Normundam V. ir tiesības saņemt līgumsodu par laiku no 2003.gada 30.septembra līdz 2006.gada 4.oktobrim, kad tika atcelts pušu starpā noslēgtais līgums.

Saskaņā ar tiesā iesniegtajiem prasības grozījumiem prasītājs uz 2006.gada 4.oktobri vēlas piedzīt līgumsodu Ls 12 078.

Civillietu tiesas kolēģija, nosakot piedzenamo līgumsodu, ņēmusi vērā to, ka Latvijas Republikas Saeima 1995.gada 2.februārī pieņēma likumu "Par Eiropas Padomes statūtiem", kura 1.pantā noteica, ka ar šo likumu tiek pieņemti un apstiprināti 1949.gada 5.maija Eiropas Padomes statūti. Statūti paredz, ka Eiropas Padomes mērķis ir panākt lielāku vienotību starp tās locekļiem to ideālu un principu nodrošināšanai un īstenošanai, kuri veido šo valstu kopējo mantojumu un veicina to ekonomisko un sociālo progresu, un šis mērķis tiek īstenots ar Padomes institūciju palīdzību.

Atbilstoši statūtiem Eiropas Padomes Ministru komiteja 1978.gada 20.janvārī pieņēma rezolūciju "Par soda klauzulu civiltiesībās", rekomendējot ievērot tās pielikumā minētās normas, tostarp šādu: "Soda klauzula ir jebkurš līguma punkts, kas paredz par pamatsaistību neizpildi pienākumu apsolītājam (parādniekam) maksāt naudas summu kā soda

naudu vai kompensāciju. Noteikto summu tiesa var samazināt, ja tā ir acīm redzami pārāk liela.".

Par rezolūcijā "Par soda klauzulu civiltiesībās" ietverto rekomendāciju netiešo iedarbību Senāts norādījis jau iepriekš, izskatot 2004.gada 22.septembra lietu Nr.SKC-441 un 2005.gada 26.janvāra lietu Nr.SKC-48.

Civillietu tiesas kolēģija, nosakot līgumsoda apmēru, ņēmusi vērā minētās rekomendācijas un lietā iegūtos pierādījumus, ka SIA "Remess" nav pildījusi līgumu, nav izrādījusi labo gribu noslēgt izlīgumu, lai gan Normunds V. to ir piedāvājis noslēgt par pusi no līgumsoda apmēra.

Tiesa, nosakot saņemamā līgumsoda apmēru, ņēmusi vērā, ka tiesvedības procesa laikā atbildētāja ir nodibinājusi divus jaunus uzņēmumus SIA "Arhio" un SIA "Rolis&Rolis", lai gan varēja pamatkapitālā ieguldīto naudu novirzīt līgumsoda samaksai, kā arī 2003.gada 16.septembrī pušu noslēgtā līguma kopējo summu – Ls 2196,29. Ievērojot apsvērumus, ka līgumsods nevar kļūt par nepamatotu iedzīvošanās iespēju sakarā ar cita subjekta kļūdām, neizdarībām vai pat apzinātu pārkāpumu, tiesa piedzinusi līgumsodu Ls 7000 apmērā.

[9] Kasācijas sūdzībā Normunds V. lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā šādu, pēc kasācijas sūdzības iesniedzēja domām pieļauto, materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ:

[9.1] Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Civilprocesa likuma 5.panta pirmo, trešo, ceturto un sesto daļu, 193.panta piekto daļu, 432.panta piekto daļu un 476.panta pirmo daļu, kā arī Civillikuma 1716. un 1721.pantu. Tiesa, neapmierinādama prasību par līgumsodu tādā apmērā, kāds bija izveidojies līdz līguma atcelšanai, nav balstījusies ne uz vienu Latvijas Republikā spēkā esošu materiālo tiesību normu vai arī Latvijas Republikai saistošu starptautisku tiesību normu.

[9.2] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 476.panta pirmo daļu, jo nav ievērojusi Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 28.februāra spriedumā noteikto.

[9.2.1] Sprieduma motīvu daļā tiesa ir ietvērusi atsauci uz Civillikuma 1716. un 1721.pantu. Attiecībā uz Civillikuma 1716.pantu Senāts jau norādījis, ka tas nav piemērojams kā normatīvais pamats konkrēta līgumsoda apmēra noteikšanai vai prasības daļējai noraidīšanai. No tā izriet, ka Civillikuma 1716., kā arī 1721.pants nevar būt par pamatu konkrētā līgumsoda apmēra noteikšanai vai prasības daļējai noraidīšanai.

[9.2.2.] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 5.pantu. Tiesas atsaucei uz Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 22.septembra

spriedumu lietā Nr.SKC-441 un 2005.gada 26.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-48 nevar būt nekādas nozīmes un tiesisku seku. Jau iepriekš Senāts 2007.gada 28.februāra spriedumā norādījis, ka tiesu prakse konkrētā civillietā, uz kuru norādīts tiesas spriedumā, nevar būt patstāvīgs pamats prasības noraidīšanai, bet tā, kā sekundārs tiesību avots, izmantojama sprieduma argumentācijā attiecībā uz noteiktas tiesību normas piemērošanu. Nav pieļaujama atsauce uz konkrētu lietu kā tiesu praksi, neatklājot iepriekšējā tiesas spriedumā izvirzītos argumentus un nenorādot, kā konkrētā lieta sasaucas ar iepriekšējā lietā pastāvējušajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kas ļauj tiesai izdarīt secinājumu par atbilstošu strīda risinājumu izskatāmajā lietā. Konkrētajā gadījumā nav ņemta vērā šī Senāta norāde.

[9.3] Tiesas sprieduma motīvu daļa attiecībā uz līgumsoda apmēra noteikšanu pamatā balstās uz Eiropas Padomes 1978.gada 20.janvāra rezolūciju "Par soda klauzulu civiltiesībās" un tās saistošo spēku Latvijā, ievērojot Eiropas Kopienu tiesas nolēmumus. Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, šī rezolūcija vispār nav tiesību norma, kā arī nav Latvijas Republikā saistoša starptautiska tiesību norma, bet gan tikai rekomendācija dalībvalstu valdībām veikt atbilstošas izmaiņas to tiesību sistēmās likumdošanas ceļā, lai, vadoties pēc rezolūcijā noteiktajiem principiem, sasniegtu tajā paredzētos mērķus.

No šīs rezolūcijas preambulas izriet, ka adresāts ir dalībvalstu valdības, nevis tiesu vara vai privātpersonas. Dalībvalstu valdībām tiek rekomendēts ņemt vērā tajā izklāstītos principus, sagatavojot jaunus tiesību aktus šajā jomā.

Tiesas norādītais – ka, lai gan uz rezolūcijām nevar attiecināt tiešās iedarbības principu un tās nav juridiski saistošas, tiesām ir pienākums iztulkot nacionālo tiesību normas atbilstoši rezolūcijām – liecina, ka pati tiesa atzīst, ka rezolūcija nav derīgs sprieduma pamatojums, jo tai trūkst vispārpiemērojama un saistoša tiesību akta rakstura. Tiesa nav norādījusi, kādas konkrētas nacionālās tiesību normas tā ir tulkojusi, ievērojot šo rezolūciju.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs vērsis uzmanību uz to, ka Eiropas Padome, kas dibināta Londonā 1949.gada 5.maijā, un Eiropas Savienība, kas dibināta uz Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dibināšanas līguma, kas parakstīts Parīzē 1951.gada 18.aprīlī, un Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma, kas parakstīti Romā 1957.gada 26.martā,* pamata, ir divas pilnīgi atšķirīgas starptautiskas organizācijas gan pēc to darbības principiem un mērķiem, gan dibināšanas tiesiskā pamata un tiesību sistēmām.

* ***Piezīme***. Līgums parakstīts Romā 1957.gada 25.martā.

Eiropas Kopienu tiesas 1998.gada 13.decembra spriedumā lietā Nr.C-322/88 *Salvatore Grimaldi v Fonds des maladies professionnelles*, uz kuru atsaukusies tiesa, ir minētas vienīgi Eiropas Savienības iestāžu rekomendācijas, neko nenorādot par Eiropas Padomes rezolūcijās ietvertajām rekomendācijām. Savukārt no tiesas sprieduma, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, kļūdaini izriet, ka Eiropas Padome ir Eiropas Kopienu institūcija un ka uz tās rekomendācijām būtu attiecināms netiešās iedarbības princips, kas kā normatīvs akts jāņem vērā Eiropas Savienības dalībvalstu tiesās.

[10] Senāta sēdē Normunds V., sniedzot paskaidrojumus, uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem. Ņemot vērā, ka SIA "Remess" un tās pārstāvim A.Bogdanovam ir paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam nolēma lietu izskatīt bez viņu piedalīšanās.

Motīvu daļa

[11] Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

[12] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedums atbilst judikatūrai, kas veidojas ar Senāta 2004.gada 22.septembra spriedumu lietā Nr.SKC-441, 2005.gada 26.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-48 un 2007.gada 20.jūnija lēmumu lietā Nr.SPC-43.

Kasācijas sūdzībā nav pareizs apgalvojums, ka Normunda V. prasībai pret SIA "Remess" nav nekas kopīgs ar minētajiem spriedumiem. Kopīgs ir tas, ka tiesa uzskatījusi par pārmērīgām līgumsoda summas, kādas prasa prasītāji norādītajās lietās. Normunda V. prasībā no SIA "Remess" par nokavējumu izpildīt remontdarbus Ls 2196,29 vērtībā prasīts piedzīt līgumsodu Ls 12 078 apmērā. Tiesa piespriedusi Ls 7000, un kasācijas sūdzība iesniegta par līgumsoda noraidīto daļu, t.i., Ls 5078. Līgumsods aprēķināts, pielietojot pielīgto apmēru 0,5 procenti par katru nokavējuma dienu. Kasācijas sūdzībā minētajā 2005.gada spriedumā Nr.SKC-48 prasītājs par Ls 8000 aizdevuma neatdošanu pieprasīja Ls 85 680, tiesa piesprieda Ls 7880, pārējā daļā prasību noraidot. Līgumsods tika rēķināts tāpat 0,5 procentu apmērā par dienu. Šādi pārmērīgi līgumsodi ne tikai kļūst par kreditora nesamērīgas iedzīvošanās avotu, bet negatīvi ietekmē civiltiesisko apgrozību.

[13] Pamatota ir kasācijas sūdzības iesniedzēja norāde, ka Eiropas Padomes 1978.gada 20.janvāra rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās" nesatur tiesību normas, kā arī norādījums, ka nepastāv konkrēti Eiropas Kopienu tiesas spriedumi par līgumsodu, kas būtu

jāņem vērā Latvijas tiesām. Taču jautājums ir par tiesību vispārējiem principiem, kas izpaužas gan Eiropas Padomes, gan Eiropas Kopienu institūciju rekomendācijās, un tie ir uzskatāmi par vispāratzītiem Eiropas Savienības valstīs. Katras tiesiskās sistēmas, tiesību nozares vai pat apakšnozares ietvaros pastāv no tiesiskas valsts principa izrietošas vispārpieņemtas pamatnostādnes, galvenie noteikumi, uz kuriem attiecīgā sistēma vai nozare balstās, – tās vispārējie tiesību principi *(sk.: Iljanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. – Rīga: Ratio iuris, 2005, 21.lpp.).* Vispārējie tiesību pamatprincipi ir Eiropas Savienības nerakstītas primārās tiesības *(sk.: Neimanis J. Ievads tiesībās. – Rīga, 2004, 75.lpp.)*. Minētajos spriedumos Senāts ir pievērsies līgumsoda jautājumu risinājumam atbilstoši mūsdienīgai civiltiesību izpratnei un pārvarot iesīkstējušu priekšstatu, ka likumā noteicošais ir tā burts, nevis jēga. Vispārīgā veidā tas Latvijā netiek noliegts. Uz to norādījis prof. V.Sinaiskis, rakstot, ka "tiesas lēmums jeb spriedums nozīmē realizācijas tiesības – piepildījušos taisnību" *(sk.: Sinaiskis V. Personība un personiskās tiesības jaunajā Civīllikumā. – Rīga: TM Vēstnesis, Nr.2, TM izdevums, 1938, 251.lpp.)*. Taisnīguma princips ietverts Latvijas Republikas Satversmes 1.pantā, kā to norādījusi Satversmes tiesa 2003.gada 4.februāra spriedumā lietā Nr.2002-06-01. Satversmes tiesa arī norādījusi, ka tiesas spriešanas uzdevums ir atrast patiesu un taisnīgu lietas risinājumu – tiesas darba rezultātam, t.i., tiesas spriedumam bez šaubām ir jābūt "taisnīgam spriedumam" *(sk.: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2002-06-01.rtf – secinājumu daļas 2.4. un 3.punkts)*.

Līgumsodam ir sodīšanas un zaudējumu atlīdzināšanas funkcija. Tiesiskajās attiecībās sakarā ar sodoša rakstura tiesisko līdzekļu piemērošanu par vispārēju principu tiesībās ir atzīstams soda samērīguma princips. Izskatāmajā lietā līgumsodam ir izteikti sodošs raksturs.

Atzīstot tiesai pienākumu meklēt taisnīgu un samērīgu soda piemērošanas risinājumu, jāapsver arī jautājums par to, vai šādi risinājumi nenonāk pretrunā ar spēkā esošo likumu pavēlošajām (imperatīvajām) normām. Attiecībā uz līgumsodu nereti tiek izvirzīts arguments, ka parādnieks attiecīgo līgumsodu ir bez maldības vai viltus uzņēmies un tāpēc atbilstoši Civillikuma 1587.pantam līgums ir jāpilda kā pielīgts. Šādu pretargumentu svars tiks apskatīts turpinājumā, paturot vērā, ka līgumsodam ir akcesoras saistības raksturs un ka, neraugoties uz 1587.panta kategorismu, arī tā piemērošanai var būt izņēmumi.

[14] Līgumsods saskaņā ar Civillikuma 1716.pantu ir pametums, ko kāds uzņēmies ciest sakarā ar savu saistību, ja viņš šo saistību neizpildītu vai neizpildītu pienācīgi. Piemērojot šo pantu burtiski un formāli Normunda V. un SIA "Remess" līgumā noteiktajam līgumsoda apmēram 0,5 procenti no darba vērtības – Ls 2196,29, jānonāk pie

secinājuma, ka parādnieks labprātīgi uzņēmies ciest sekas, kas, ja nokavējums būtu viens gads, matemātiskā izteiksmē pārsniedz 180 procentus no līguma summas, ja nokavējums turpinātos piecus gadus, tad jau 900 procentus, un neierobežotā apjomā līdz pilnīgam bankrotam, ja nokavējums vēl turpinātos. Vērtējot to pēc ekonomiskās būtības, jākonstatē, ka parādnieks uzņēmies nevis konkrēti izmērāmu "pametumu", bet maksājumu, kas var augt līdz bezgalībai. Kļūst skaidrs, ka likumā nevar būt ietverta šāda līgumsoda būtība. Kaut arī Latvijas Civillikums neaizliedz līgumsoda noteikšanu procentuālā izteiksmē, ir jābūt saprātīgām robežām, kuru noteikšana attiecīgos ekstremālos gadījumos kļūst par tiesas kompetenci, lietojot par mērauklu taisnīguma un samērīguma principus.

[15] Līgumsoda apmērs nav aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami no līguma neizpildīšanas. Šī Civillikuma 1717.panta otrās daļas norāde nav tulkojama kā noteikums, ka līgumsoda apmērs nebūtu nekādā gadījumā skatāms salīdzinājumā ar iespējamiem zaudējumiem. Zaudējumu apmērs var būt nozīmīgs arguments gadījumā, ja tiek apstrīdēts līgumsoda samērīgums. Izskatāmajā lietā prasītājs nav devis nekādus aprēķinus par zaudējumiem, ko radījusi 42 m^2 lielas telpas (..) (lietas 11. un 15.lpp.) remonta neizpildīšana. Tādus tiesa nav ierosinājusi dot. Taču tas, ka prasītājs Normunds V., vairākas reizes palielinot prasījumu par līgumsoda apmēru, nav izvēlējies prasīt arī zaudējumu atlīdzību, rāda, ka strīds ir par to, vai līgumsods izpildīs sodošo funkciju. Līdz ar to arī kasācijas sūdzībā norādītās sešas tiesu institūcijas centušās izvērtēt līgumsoda samērīgumu, zinot, ka līgumsods 0,5 procenti par dienu daudzkārtīgi pārsniedz gan likumisko procentu likmi, gan banku aizdevumu procentu likmi.

[16] Jautājums par līgumsoda taisnīgumu un samērīgumu ar pieļautā pārkāpuma smagumu Latvijas likumos nav īpaši regulēts un arī nepadodas regulējumam. Laikā, kad Latvija ir iekļāvusies Eiropas Savienībā un integrējas kopējā ekonomiskajā telpā, plašāk pazīstami ir kļuvuši Eiropas Savienības valstu likumi, tādi Eiropas tiesību unifikācijas projekti kā Eiropas līgumu tiesību principi, UNIDROIT starptautisko komerclīgumu principi. Nosauktajos unifikācijas dokumentos, kam nav tiesību avotu spēks, bet kas pauž autoritatīvu zinātnieku atziņas, ir iekļauts noteikums, ka tiesa var pēc puses lūguma samazināt līgumsodu, ja tas ir pārmērīgs, kā arī ņemt vērā citus apstākļus. Apvienotās Karalistes (Anglijas) tiesībās ir negatīva attieksme pret sodīšanas ideju privāttiesībās. Tiesības tiesām samazināt pārmērīgus līgumsodus ir ietvertas Vācijas, Francijas, Krievijas, Lietuvas, Igaunijas un citu valstu likumos.

Latvijā šādu tiesību iekļaušana Civillikumā ir paredzēta grozījumu projektā, kas Latvijas Republikas Saeimā pieņemts pirmajā lasījumā 2008.gada 24.janvārī.

[17] Senāts, izvērtējot normas par līgumsodu kopsakarā ar taisnīguma un samērīguma principu, ir nonācis pie atzinuma, ka līgumsoda samazināšanas iespēja nav izslēgta arī apstākļos, kad pieminētais Civillikuma grozījums vēl nav pieņemts. Jautājums par līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu konkrētos apstākļos ir tāds jautājums, kas sakarā ar likuma tieša norādījuma trūkumu ir izlemjams pēc tiesas ieskata saskaņā ar Civilprocesa likuma 5.panta norādīto taisnības apziņu un vispārīgiem tiesību principiem. Civillikuma grozījums, ja tāds tiks pieņemts, nebūs principiāli jauns noteikums, bet tikai taisnīguma principa apstiprinājums konkrētā šaurākā jautājumā, ierobežojot pārmērīgus līgumsodus. Šis grozījums arī neatbrīvos tiesas no pienākuma argumentēt, kāpēc līgumsods ir samazināms.

[18] Nepamatots ir kasācijas sūdzības iesniedzēja iebildums pret Civillietu tiesas kolēģijas atzinumu par to, ka Normunda V. tiesības saņemt līgumsodu pastāv par laika periodu no 2003.gada 30.septembra līdz 2006.gada 4.oktobrim, kad tika atcelts pušu starpā noslēgtais līgums. Ar līguma atcelšanu zūd pamats turpmāk piemērot tajā paredzēto līgumsodu, kas gan neizslēdz tiesības prasīt jau uzkrājušos līgumsodu.

[19] Tāpat nav pamatotas kasācijas sūdzības iesniedzēja norādes sūdzības punktā Nr.35–39 uz atbildētājas vainu kā pamatu līgumsoda piedziņai pilnā apmērā. Vainas un atbildību pastiprinošo apstākļu institūts ir attiecināms uz krimināltiesībām un administratīvajām tiesībām, kur vainas jēdziens tiek saistīts ar personas subjektīvo attieksmi. Civiltiesībās, nosakot civiltiesiskās atbildības iestāšanos, nozīme ir objektīviem apstākļiem, ar kuru palīdzību tiek konstatēts vai persona ir rīkojusies vainojami, vai nē.

Lai gan atbildību pastiprinošo apstākļu vērtēšana ietilpst krimināltiesību jomā, nosakot sodu, tomēr arī lemjot par līgumsoda piedzīšanu pilnā apmērā vai tā samazināšanu, tiesa var ņemt vērā dažādus lietas apstākļus, tostarp, arī kasācijas sūdzībā minētos: atbildētāja kā komersanta stāvokli tiesiskajās attiecībās ar privātpersonu, būvniecības izmaksu izmaiņu ietekmi uz būvdarbiem, izlīguma nepanākšanu, jaunu uzņēmumu dibināšanu un citus. Senāta pienākumos neietilpst no jauna izvērtēt šos apstākļus kā iespējamos faktorus, kāpēc līgumsods samazināms vai piedzenams pilnā apmērā.

[20] Pareizs ir kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskats, atkārtojot Senāta 2007.gada 28.februāra spriedumā Nr.SKC-89 norādīto, ka tiesu prakse konkrētā civillietā nevar būt pamats prasības noraidīšanai, bet kā sekundārs tiesību avots izmantojama sprieduma argumentācijā. Tāpat jāatzīst, ka Eiropas Padomes 1978.gada 20.janvāra rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās" nesatur tiesai vai civiltiesisko strīdu dalībniekiem saistošas tiesību normas. Taču Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedumā ne tiesu prakse, ne Eiropas Padomes rezolūcija

nav norādīta kā patstāvīgs pamats prasības daļējai noraidīšanai. Gluži pretēji, spriedumā vairākkārt uzsvērts, ka uz Eiropas Padomes rezolūcijā esošajām rekomendācijām nevar attiecināt tiešās iedarbības principu. Ar likuma "Par Eiropas Padomes statūtiem" pieņemšanu pamatots, ka Latvijas valstij jārespektē ne tikai Eiropas Savienības, bet arī Eiropas Padomes dokumenti un jāpiedalās tās mērķu īstenošanā. No tā redzams, ka Civillietu tiesas kolēģija Eiropas Padomes rezolūciju kā palīgavotu tiesību principu un līgumsoda kā tiesību institūta izpratnei izmantojusi atbilstoši koncepcijām, kas valstu sadarbības rezultātā ir objektivizējušies norādītajā dokumentā. Sprieduma motīvu daļā nav nekādas norādes par citās lietās taisītiem spriedumiem kā prasības daļējas noraidīšanas pamatu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 29.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet Normunda V. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pirkuma cenu, ja tā nosakāma pēc līguma un ar to saistītā darījuma konta apkalpošanas līguma noteikumiem; par tās personas tiesībām, uz kuras vārda atvērts darījumu konts

1. Pirkuma cena atzīstama par noteiktu, ja tā minēta pirkuma līgumā un ar to saistītajā darījuma konta apkalpošanas līgumā. Darījuma konta apkalpošanas līgumā, ko parakstījuši pircējs, pārdevējs un banku pārstāvji, var noteikt, ka no darījumu kontā ieskaitītās summas vispirms dzēšami kredīti ar procentiem un tikai atlikusī summa pienākas pārdevējam (Civillikuma 2012.pants).

2. Līdzekļi, kas ieskaitīti darījuma kontā, nav tās personas īpašums, uz kuras vārda atvērts darījuma konts. Par šīs personas īpašumu kļūst summa, kas pēc darījumu konta līguma noteikumiem viņai tiek pārskaitīta uz personisko kontu vai izsniegta pēc darījuma konta apkalpošanas līgumā noteikto maksājumu veikšanas (Civillikuma 2012.pants).

Rīgā, 2008.gada 11.jūnijā Lieta Nr. SKC-238/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore R.Saulīte
senators referents K.Torgāns
senatore E.Vernuša,

piedaloties Ilonas Z. pārstāvim zvērinātam advokātam E.Radziņam un SIA "Raiņa bulvāra nams" pārstāvei zvērinātai advokātei I.Dūrītei-Petronei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Ilonas Z. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Raiņa bulvāra nams" prasības lietā pret Ilonu Z. par Ls 146 182,40 piedziņu un Ilonas Z. pretprasībā pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Raiņa bulvāra nams" par Ls 147 780,62 piedziņu, savstarpēja ieskaita veikšanu un ar ieskaitu nedzēstā parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 2005.gada 31.maija lēmumu Komercreģistrā ierakstīta Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Raiņa bulvāra nams", kuras vienīgā dalībniece un vienīgā valdes locekle laikā no 2005.gada 31.maija līdz 2005.gada 7.oktobrim bija Ilona Z. Ilonai Z. piederēja 2000 kapitāla daļas sabiedrības pamatkapitālā ar

vienas daļas nominālvērtību Ls 1 jeb 100% no sabiedrības pamatkapitāla.

Pamatojoties uz 2005.gada 4.oktobrī iesniegto pieteikumu un tam pievienotajiem dokumentiem, ar LR Uzņēmuma reģistra 2005.gada 7.oktobra lēmumu izdarīts ieraksts Komercreģistrā par izmaiņām dalībnieku un amatpersonu sastāvā, ar kuru par sabiedrības vienīgo dalībnieci un valdes locekli ierakstīta M.R.

[1.1] SIA "Raiņa bulvāra nams" 2006.gada 22.februārī cēlusi Rīgas apgabaltiesā prasību pret Ilonu Z. par Ls 146 182,40 piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 2005.gada 4.oktobrī plkst. 11.00 notikusi SIA "Raiņa bulvāra nams" dalībnieku sapulce, kurā tika pieņemts lēmums par Ilonas Z. atbrīvošanu no sabiedrības valdes locekļa amata un par jauno valdes locekli tika iecelta M.R. Līdz ar minētā dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanas brīdi izbeigušās Ilonas Z. pārstāvības tiesības. Taču pēc dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanas, tajā pašā dienā plkst. 11.20 banka izpildījusi Ilonas Z. parakstītu SIA "Raiņa bulvāra nams" vārdā maksājuma uzdevumu, pēc kura pārskaitījusi no sabiedrības norēķinu konta uz Ilonas Z. personīgo norēķinu kontu Nr.(..) a/s "Hansabanka" naudas summu EUR 208 000, norādot maksājuma mērķi "aizdevums".

Prasītāja uzskata, ka 2005.gada 4.oktobrī Ilona Z. pārskaitījusi minēto naudas summu no sabiedrības norēķinu konta uz savu personīgo norēķinu kontu bez jebkāda tiesiska pamata, kā arī bez jaunās valdes ziņas. Līdz ar to atbildētājai ir pienākums atdot sabiedrībai nepamatoti izmaksāto summu EUR 208 000, kura pēc Latvijas Bankas noteiktā valūtas kursa prasības celšanas dienā atbilst Ls 146 182,40.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1415., 2387. un 2389.pantu.

[1.2] Atbildētāja Ilona Z. 2006.gada 20.jūnijā cēlusi pretprasību pret SIA "Raiņa bulvāra nams" par Ls 147 780,62 piedziņu, savstarpēja ieskaita veikšanu un ar ieskaitu nedzēstā parāda Ls 1597,39 piedziņu.

Pretprasībā norādīts, ka 2005.gada 4.oktobrī starp Ilonu Z. kā pārdevēju un M.R. kā pircēju tika noslēgts pirkuma līgums, ar kuru pārdevēja pārdevusi pircējai sev piederošās 2000 kapitāla daļas SIA "Raiņa bulvāra nams" pamatkapitālā jeb 100% no pamatkapitāla, nosakot pirkuma maksu EUR 5 400 000 jeb Ls 3 790 800. Tajā pašā dienā starp valsts a/s "Latvijas hipotēku un zemes banka", SIA "Raiņa bulvāra nams", Ilonu Z., a/s "Hansabanka" un M.R. tika noslēgts Darījuma konta apkalpošanas līgums, uz tā pamata atvērts darījuma konts uz atbildētājas Ilonas Z. vārda, kurā tika ieskaitīta minētā pirkuma maksa.

Vienu dienu pirms kapitāla daļu pirkuma līguma un Darījuma konta apkalpošanas līguma noslēgšanas, tas ir, 2005.gada 3.oktobrī, atbildētāja, būdama vēl pilntiesīga sabiedrības valdes locekle ar pārstāvības tiesībām, noslēgusi mutisku aizdevuma līgumu ar sabiedrību

un ieradusies a/s "Hansabanka", kur iesniegusi maksājuma uzdevumu par EUR 208 000 pārskaitīšanu no sabiedrības norēķinu konta uz atbildētājas personīgo norēķinu kontu. Taču nezināmu iemeslu dēļ a/s "Hansabanka" naudas pārskaitījumu veikusi tikai nākamajā dienā, kad atbildētājas pārstāvības tiesības sabiedrībā jau bija beigušās. Pamatojoties uz 2005.gada 3.oktobrī noslēgto mutisko aizdevuma līgumu, atbildētāja saņēmusi aizdevumu no sabiedrības un ir parādā pēdējai EUR 208 000, taču minētā naudas summa viņai nav jāatmaksā, jo atbildētāja ir samaksājusi sabiedrības vietā tās parādu a/s "Hansabanka" pēc 2005.gada 6.jūnijā un 28.septembrī noslēgtajiem aizdevuma līgumiem.

Atbildētājas ieskatā, prasītāja bijusi informēta par atbildētājai piešķirto aizdevumu EUR 208 000 uz mutiska aizdevuma līguma pamata, tāpēc, parakstot Darījuma konta apkalpošanas līgumu, prasītāja piekritusi, ka atbildētāja atmaksās a/s "Hansabanka" saņemto aizdevumu sabiedrības vietā. Atbildētāja savas saistības izpildījusi, tāpēc uzskata, ka viņai ir atprasījuma tiesības par samaksātā aizdevuma un procentu summas EUR 210 272,88 jeb Ls 147 780,62 saņemšanu atpakaļ. Tā kā SIA "Raiņa bulvāra nams" prasījums par Ls 146 182,40 piedziņu ir tās pašas šķiras, tad šādā apmērā ir veicams ieskaits, piedzenot no prasītājas par labu atbildētājai ar ieskaitu nedzēsto parādu Ls 1597,39.

Pretprasība pamatota uz Civillikuma 1813., 1815., 1846., 1853. un 2389.pantu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.oktobra spriedumu SIA "Raiņa bulvāra nams" prasība apmierināta un no Ilonas Z. par labu SIA "Raiņa bulvāra nams" piedzīti Ls 146 182,40, kā arī tiesas izdevumi Ls 2159,46, kopā Ls 148 341,86. Ilonas Z. pretprasība pret SIA "Raiņa bulvāra nams" noraidīta.

[3] Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta, izskatīdama lietu apelācijas kārtībā, ar 2007.gada 13.novembra spriedumu SIA "Raiņa bulvāra nams" prasību apmierinājusi un piedzinusi no Ilonas Z. par labu SIA "Raiņa bulvāra nams" nepamatoti izmaksāto summu Ls 146 182,40, kā arī tiesāšanās izdevumus Ls 9163,36. Ilonas Z. pretprasība pret SIA "Raiņa bulvāra nams" noraidīta.

Tiesa konstatējusi, ka 2005.gada 4.oktobrī starp piecām pusēm: valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" (līgumā – "Banka"), a/s "Hansabanka" (līgumā – "Kreditors"), SIA "Raiņa bulvāra nams" (līgumā – "Sabiedrība"), M.R. (līgumā – "Aizņēmējs") un Ilonu Z. (līgumā – "Pārdevējs") noslēgts Darījuma konta apkalpošanas līgums Nr.18312/05-1D. Minētā līguma preambulā noteikts, ka starp a/s "Hansabanka" un prasītāju noslēgti divi aizdevuma līgumi: 2005.gada 6.jūnija aizdevuma līgums Nr.05-050780-IN un 2005.gada 28.septembra aizdevuma līgums Nr.05-099565-AK. No Darījums konta apkalpošanas

līguma izriet, ka Ilona Z. gatavojusies noslēgt pirkuma līgumu par sabiedrības kapitāla daļu pārdošanu M.R., bet pēdējā ir noslēgusi ar valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" aizdevuma līgumu Nr.18312/05, ar kuru tiek izsniegts aizdevums kapitāla daļu iegādei.

Iepriekš minētās piecas puses vienojušās, ka valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" tiek atvērts darījuma konts Nr.(..) uz pārdevējas Ilonas Z. vārda, kurā valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" ieskaita M.R. izsniegto aizdevumu EUR 5 400 000 līguma noslēgšanas dienā un garantē ieskaitīto naudas līdzekļu uzglabāšanu un apkalpošanu. Līgumā noteikts, ka darījuma konts nevar tikt izmantots citu norēķinu vai citu bankas operāciju veikšanai, izņemot tās, kas saistītas ar šī līguma izpildi. Tāpat līguma 6.punktā noteikts, ka puses vienojas, ka valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" veic visas darījuma kontā ieskaitītās naudas summas EUR 5 400 000 pārskaitījumu šādā kārtībā:

1) pēc tam, kad pārdevēja bankā ir iesniegusi līgumā norādītos dokumentus, banka ekspress pārskaitījuma veidā (vienas darba dienas laikā) pārskaita a/s "Hansabanka" norēķinu kontā līdzekļus sabiedrības saistību, kas izriet no 2005.gada 6.jūnija un 28.septembra aizdevuma līgumiem, pilnīgai dzēšanai (līguma 6.1.punkts);

2) atlikušie naudas līdzekļi, ja tādi rodas, tiek pārskaitīti uz pārdevējas kontu (..) a/s "Hansabanka" trīs bankas darba dienu laikā pēc līguma 6.1.punkta izpildes saskaņā ar dokumentu, kas apliecina aizņēmējas un pārdevējas vienošanos par sabiedrības saistību dzēšanu (līguma 6.2.punkts).

Turklāt minētā līguma 9.punktā tika noteikts, ka vienu darba dienu pirms naudas līdzekļu pārskaitīšanas a/s "Hansabanka" sabiedrības saistību pilnīgai dzēšanai valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" par to informē aizņēmēju M.R., kurai ir pienākums ne vēlāk kā nākamā dienā ierasties valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un parakstīt iesniegumu, ka viņai nav iebildumu naudas līdzekļu pārskaitīšanai pārdevējai.

Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka vienlaicīgi šajā pašā dienā starp Ilonu Z. kā pārdevēju un M.R. kā pircēju tika noslēgts pirkuma līgums, ar kuru pārdevēja pārdeva pircējai sev piederošās 2000 kapitāla daļas SIA "Raiņa bulvāra nams" pamatkapitālā jeb 100% no pamatkapitāla. Pirkuma līguma 2.punktā tika noteikts, ka daļas līdz ar visām tiesībām un pienākumiem tiek pārdotas par EUR 5 400 000 jeb Ls 3 790 800. Turklāt līguma 3.punktā tika noteikta pirkuma maksas samaksas kārtība. No minētā līguma redzams, ka pirkuma līguma parakstīšanas brīdī puses ir jau parakstījušas ar valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" Darījuma konta apkalpošana līgumu Nr.18312/05-1D un ir atvērušas darījumu kontu, kurā ir iemaksāta visa pirkuma maksa, par ko pircēja ir izsniegusi pārdevējai valsts a/s "Latvijas

Hipotēku un zemes banka" rakstisku apliecinājumu, ka darījuma kontā iemaksātā pirkuma maksa tiek izmaksāta pārdevējai saskaņā ar Darījuma konta apkalpošanas līguma noteikumiem, bet ne vēlāk kā līdz 2005.gada 30.novembrim. Savukārt līguma 4.1.8.punktā noteikts, ka sabiedrībai nav saistību, kas nebūtu norādītas sabiedrības bilancē un šajā līgumā. Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka sabiedrībai ir saistības, kas nav atspoguļotas sabiedrības bilancē, par visām šādām saistībām, kas radušās pirms pircējas īpašuma tiesību uz daļām reģistrācijas LR Uzņēmumu reģistrā, atbild pārdevēja.

Iepriekš minēto saistību izpildes laikā atklājās, ka sabiedrība ir parādā I.O. EUR 200 000 par 2005.gada 30.jūnijā noslēgtā starpniecības līguma izpildi. Rezultātā 2005.gada 17.oktobrī starp iepriekš minētajām piecām pusēm tika panākta papildu vienošanās par Darījuma konta apkalpošanas līguma 6.2.punkta izteikšanu jaunā redakcijā, kas paredzēja šīs parāda summas pārskaitīšanu no darījuma konta uz pārdevējas norēķinu kontu 2006.gada 2.janvārī vai pirms šī termiņa, ja valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka" tiks iesniegts sabiedrības, aizņēmējas un pārdevējas kopīgs iesniegums vai pārdevēja iesniegs I.O. notariālu apliecinājumu par pretenziju neesamību sakarā ar 2005.gada 30.jūnijā starp viņu un sabiedrību noslēgtā starpniecības līguma izpildi.

Civillietu tiesu palāta secinājusi, ka starp pusēm pastāv strīds par to, vai atbildētāja bija tiesīga rīkoties ar sabiedrības naudas līdzekļiem un 2005.gada 4.oktobrī no sabiedrības norēķinu konta pārskaitītie naudas līdzekļi EUR 208 000 uz atbildētājas personīgo norēķinu kontu ir aizdevums, un vai atbildētāja ir segusi no saviem personīgajiem naudas līdzekļiem sabiedrības vietā parādu saistības a/s "Hansabanka".

Ilonai Z. 2005.gada 17.oktobrī no darījuma konta ar starpbanku valūtas pārskaitījumu pārskaitīta samaksa pēc 2005.gada 4.oktobra cesijas un pirkuma līguma EUR 873 456, kā arī pēc papildu vienošanās darījuma konta apkalpošanas līguma 6.2.punktā minēto saistību izpildei EUR 200 000. Līdz ar to puses, kā arī pārējie trīs darījumā iesaistītie līdzēji, Civillikuma 1433., 1812.panta izpratnē izpildīja minētajos līgumos pielīgtās saistības, kā rezultātā kapitāla daļu pārdevēja saņēma pienākošos pirkuma summu.

Tiesa atzinusi par nepierādītu, ka starp pusēm būtu pastāvējušas citas saistības, kuras nebūtu ietvertas 2005.gada 4.oktobra Darījuma konta apkalpošanas līgumā, kapitāla daļu pirkuma līgumā un cesijas līgumā. Tāpat tiesa atzinusi par nepierādītu, ka atbildētāja būtu no saviem personīgajiem līdzekļiem segusi sabiedrības vietā parādu saistības a/s "Hansabanka", sakarā ar ko prasītājai būtu jāatgriež atbildētājai iemaksātā summa EUR 210 272,88 jeb Ls 147 780,62 a/s "Hansabanka" par 2005.gada 28.septembra aizdevuma līguma izpildi.

2005.gada 4.oktobrī, pamatojoties uz maksājuma uzdevumu, kuru sabiedrības vārdā parakstījusi atbildētāja, a/s "Hansabanka" no prasītājas norēķinu konta uz atbildētājas personīgo norēķinu kontu pārskaitīja EUR 208 000. Sabiedrības norēķinu kontā naudas līdzekļu nebija, un atbilstoši 2005.gada 28.septembrī starp a/s "Hansabanka" kā aizdevēju un SIA "Raiņa bulvāra nams" kā aizņēmēju, kuras vārdā rīkojās likumīgā pārstāve Ilona Z., noslēgtā aizdevuma līguma 4.1.punktam bija paredzēts aizdevuma summu EUR 210 000 izsniegt, ieskaitot to sabiedrības norēķinu kontā pēc attiecīgu noteikumu izpildīšanas, to vidū pēc Darījuma konta apkalpošanas līguma stāšanās spēkā.

Par 2005.gada 28.septembra aizdevuma līgumu un iespējām saņemt naudas līdzekļus sabiedrībai jaunajai sabiedrības valdei bija zināms. Šī līguma noteikumi tika izpildīti, un, pēc Darījuma konta apkalpošanas līguma stāšanās spēkā, 2005.gada 4.oktobrī a/s "Hansabanka" ieskaitīja sabiedrības norēķinu kontā šo aizdevuma summu. Pēc tam šajā pašā dienā plkst. 11.20:36, proti, brīdī, kad bija stājies spēkā sabiedrības dalībnieku sapulces lēmums par atbildētājas atbrīvošanu no valdes locekļa amata, no sabiedrības norēķinu konta tika pārskaitīti uz atbildētājas norēķinu kontu EUR 208 000.

Tiesa atzinusi, ka lietas materiāli neapliecina mutiska vai rakstiska aizdevuma līguma noslēgšanu starp sabiedrību un atbildētāju. Atbildētāja, zinot, ka 2005.gada 4.oktobrī kapitāla daļu pārdošanas rezultātā zaudēs sabiedrībā dalībnieces statusu un pārstāvības tiesības, kā arī to, ka viņas amatpersonas statuss Uzņēmumu reģistrā vēl nav mainīts, izmantojusi situāciju un vienpusēji, bez jaunās dalībnieces un valdes ziņas, pretēji labai ticībai Civillikuma 1.panta izpratnē, ir devusi rīkojumu sabiedrības vārdā a/s "Hansabanka" pārskaitīt uz savu norēķinu kontu sabiedrības naudas līdzekļus. Sabiedrības jaunajai dalībniecei un valdes loceklei par šādu atbildētājas rīcību nekas nebija zināms, un sabiedrība nebija akceptējusi minētās darbības. Par to, ka starp sabiedrību un atbildētāju nepastāvēja saistības, liecina kapitāla daļu pirkuma līguma 4.punktā norādītais, ka sabiedrībai nav saistību, kas nebūtu norādītas tās bilancē, pie tam atbildētāja ir apņēmusies atbildēt par saistībām, kas ir radušās pirms pircējas īpašuma tiesību uz daļām reģistrācijas Uzņēmumu reģistrā. Minēto faktu apliecina arī veiktais sabiedrības pilnais audits un atzinums, kā arī revidenta 2005.gada 3.oktobra ziņojums, bilance un citi grāmatvedības dokumenti, kuros uz 2005.gada 4.oktobri nebija iegrāmatots darījums starp sabiedrību un atbildētāju, uz kura pamata sabiedrībai bija jāizpilda saistība un jāpārskaita minētā naudas summa atbildētājai.

Ievērojot iepriekš norādīto, Civillietu tiesu palāta secinājusi, ka atbildētāja ir bez jebkāda tiesiska pamata saņēmusi no sabiedrības EUR 208 000 jeb Ls 146 182,40, tāpēc viņai saskaņā ar Civillikuma

2389.pantu ir pienākums tos atdot sabiedrībai, kā arī par nepamatotu atzīta Ilonas Z. pretprasība.

[4] Kasācijas sūdzībā Ilonas Z. pārstāvis E.Radziņš lūdz Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai tālāk norādīto motīvu dēļ.

[4.1] Tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1470., 2004., 2012. un 2017.pantu un pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu. Puses, slēdzot pirkuma līgumu, bija vienojušās, ka darījuma kontā iemaksātie EUR 5 400 000 ir pirkuma maksa un tā pienākas Ilonai Z. kā atlīdzība par daļu pārdošanu. Neviens cits dokuments neliecina, ka starp pusēm pastāvētu vienošanās par citu pirkuma maksas apmēru. Tiesa, nepiemērojot minētās normas, ir kļūdaini secinājusi, ka puses bija vienojušās par citu, tiesas nekonstatētu pirkuma maksu. Konkrētajā gadījumā tiesai bija jāņem vērā Civillikuma 2004. un 2017.pantā noteiktais, izvērtējot Ilonai Z. pienākošos pirkuma maksas apmēru.

[4.2] Tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1815., 2002. un 2014.pantu. Atsavinot daļas, Ilona Z. ieguvusi īpašuma tiesības uz pirkuma maksu EUR 5 400 000 apmērā, līdz ar to neviena cita persona nebija tiesīga rīkoties ar šo naudu.

[4.3] Tiesa, vērtējot pierādījumus lietā, pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. un 193.panta piekto daļu.

[4.4] Tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1473., 1934. un 1935.pantu un Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, kā arī normas, kas regulē aizdevuma izsniegšanas kārtību. Secinot, ka 2005.gada 4.oktobra maksājuma uzdevums un a/s "Hansabanka" 2006.gada 17.marta izziņa Nr.314TN00-188A neapliecina ne mutiska, ne rakstiska aizdevuma līguma noslēgšanu starp SIA "Raiņa bulvāra nams" un Ilonu Z., tiesa nav norādījusi uz normatīvo aktu, kas pamatotu šo secinājumu.

[4.5] Tiesa nav piemērojusi Komerclikuma 8., 12., 134., 135., 221. un 223.pantu. Līdz pat 2005.gada 4.oktobrim plkst. 11:00, kad notika SIA "Raiņa bulvāra nams" dalībnieku sapulce, Ilona Z. bija tiesīga iesniegt a/s "Hansabanka" maksājuma uzdevumu par EUR 208 000 pārskaitījumu. Nekādas darbības ar sabiedrības mantu un naudas līdzekļiem pēc dalībnieku sapulces Ilona Z. nav veikusi.

[4.6] Tiesa piemērojusi Civillikuma 1.pantu, ko nevajadzēja piemērot, un nepamatoti secinājusi, ka Ilonas Z. rīcība ir bijusi pretēja labai ticībai. Tiesai vispirms lieta jāizspriež pēc speciālajām normām. Konkrētajā gadījumā bija piemērojams Civillikuma 1934. un 1935.pants, kā arī Komerclikuma 221. un 223.pants.

[4.7] Tiesa nepareizi iztulkojusi likuma "Par grāmatvedību" 2.pantu. Minētā norma nenosaka, ka uzņēmumiem jebkurš līgums jāslēdz rakstveidā.

[4.8] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.pantu, jo vadījusies no apstākļiem, kurus puses nav izmantojušas kā prasības vai pretprasības pamatu un kuri neattiecas uz konkrēto lietu.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību SIA "Raiņa bulvāra nams" uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

[6] Senāta sēdē Ilonas Z. pārstāvis zvērināts advokāts E.Radziņš uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem, bet SIA "Raiņa bulvāra nams" pārstāve zvērināta advokāte I.Dūrīte-Petrone lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts tālāk norādīto motīvu dēļ.

[8] Senāts atzīst par nepamatotu kasācijas sūdzībā norādīto, ka apelācijas instances tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1470., 2004., 2012., 2017.pantu, kuri bija jāpiemēro. No minētajiem pantiem izriet, ka pirkuma līgumā ir nepieciešamas būtiskās sastāvdaļas un pirkuma cena nedrīkst būt atkarīga no vienas puses iegribas. Prasītājas un atbildētājas noslēgtais līgums atbilst šīm prasībām. Nav strīda par pirkuma līguma priekšmetu. Ievērota arī prasība, ka cenai jābūt noteiktai naudā un tai jābūt apzīmētai vai nu ar konkrētu skaitli, vai konkrēti nosakāmai. Saskaņā ar 2005.gada 4.oktobra pirkuma līgumu pirkuma maksa ir noteikta tā 2.punktā ar precizējumiem par samaksas kārtību 3.punktā, kurā savukārt norādīts uz Darījuma konta apkalpošanas līguma noteikumiem.

Pēc pārdevējas Ilonas Z. un pircējas M.R. vienošanās, kas ietverta pirkuma līgumā, SIA "Raiņa bulvāra nams" pirkums netika veidots kā vienkārša pirkuma objekta nodošana pret atlīdzību, neskarot uz pirkuma objektu gulošos apgrūtinājumus. Pirkuma cenas samaksa tika noteikta tādā veidā, ka tiek izmantots aizdevums, ko pircējai M.R. izsniegs valsts a/s "Latvijas Hipotēku un zemes banka", un tiks dzēstas arī parādu saistības un apgrūtinājumi, kas guļ uz atsavināmo objektu. Šim nolūkam vēl pirms pirkuma līguma parakstīšanas pieci darījumā iesaistīti dalībnieki noslēdza Darījuma konta apkalpošanas līgumu. Šis Darījuma konta apkalpošanas līgums, ko parakstīja arī pircēja un pārdevēja, radīja tiesiskās sekas, kas nav pretrunā ar Civillikuma vispārējiem noteikumiem par pirkumu, bet prasa pušu izteiktās gribas atbilstošu traktējumu. Darījuma konts nevar tikt atvērts uz visu piecu darījuma dalībnieku vārda, ir jābūt vienam dalībniekam, kas kontrolē Darījuma apkalpošanas konta līgumā noteikto tiesību un pienākumu īstenošanu, tostarp pārdodamās SIA "Raiņa bulvāra nams" kredītsaistību dzēšanu, M.R. piešķirtā aizdevuma EUR 5 400 000 izmantošanu šim mērķim. Par šādu

personu pamatoti izvēlēta un par konta turētāju nosaukta pārdevēja Ilona Z. Taču darījuma konts tādēļ nekļūst par viņas personīgo kontu, arī viņai saistošs ir Darījuma konta apkalpošanas līgumā noteiktais. Naudas summas, kas nonāk šai kontā, ir nošķirtas gan no pircējas M.R. un pārdevējas Ilonas Z. personīgajiem bankas kontiem, gan SIA "Raiņa bulvāra nams" konta. Pie tam SIA "Raiņa bulvāra nams" kapitāla daļu pārdošanai bija nepieciešama nodrošinātā kreditora a/s "Hansabanka" piekrišana.

Tādējādi puses bija noteikušas, ka Ilona Z. saņems no darījuma konta kā pirkuma cenu to darījumu kontā ieskaitīto naudas līdzekļu atlikumu, kas būs palicis pēc SIA "Raiņa bulvāra nams" kredītsaistību dzēšanas. Ņemot vērā, ka kredīta procenti pieauga un konkrēts kredītsaistību dzēšanas datums nebija zināms, precīza Ilonai Z. pienākošo naudas līdzekļu summa uz darījuma konta noslēgšanas brīdi nebija zināma, taču tā tika aprēķināta pēc kredītsaistību dzēšanas. Pirkuma summa nebija atkarīga no vienas puses iegribas, bet gan no kredītsaistību apjoma uz to dzēšanas brīdi, kas ir objektīvs apstāklis un nav atkarīgs ne no pircējas, ne no pārdevējas.

[9] Attiecībā uz Civillikuma 1815., 2002., 2014.panta piemērošanu un tiesību pāreju pirkuma līgumā atzīmējams tālākminētais. Nav pamatots kasācijas sūdzībā paustais viedoklis, ka pārdevēja pēc pirkuma līguma noslēgšanas nekavējoši zaudē īpašuma tiesības uz pārdoto lietu, bet tā vietā iegūst īpašuma tiesības uz saņemto atlīdzību – naudu. Pirkuma līgums ir konsensuāls līgums, kas rada prasījumus, bet ne īpašuma tiesības (Civillikuma 2002.pants). Darījuma konta apkalpošanas līgums paredzēja konkrētus apstākļus un summu, kuru ir tiesības saņemt Ilonai Z. Ilonai Z. nekad nav bijušas piešķirtas tiesības brīvi rīkoties ar darījumu kontā ieskaitītajiem naudas līdzekļiem, jo tos nebija paredzēts izmaksāt vienīgi viņai. Līdz ar to kasācijas sūdzībā norādītais apgalvojums, ka šie naudas līdzekļi ir bijuši viņas īpašums un bez viņas piekrišanas neviens ar tiem rīkoties nevarēja, nav pamatots.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka saskaņā ar Civillikuma 1815.pantu, ja saistības priekšmets attiecas vienīgi uz saistītā personīgu darbību, tad saistība ir jāizpilda viņam pašam. Visos citos gadījumos saistību var izpildīt parādnieka vietā, pat bez viņa ziņas un pret viņa gribu, trešā persona. Konkrētajā gadījumā SIA "Raiņa bulvāra nams" kredītsaistības tika dzēstas no naudas līdzekļiem, kas kā aizdevums M.R. tika ieskaitīts 2005.gada 4.oktobrī atvērtajā darījumu kontā. Gan kredītsaistību parādniece SIA "Raiņa bulvāra nams", kuru pārstāvēja Ilona Z., gan kreditore a/s "Hansabanka" piekrita, ka tieši no šiem naudas līdzekļiem tiek dzēstas parādsaistības.

[10] Nav pamatoti kasācijas sūdzības apgalvojumi, ka tiesa pārkāpusi Civillikuma 1473., 1943. un 1935.pantu un ka atbildētāja 2005.gada 3.oktobrī kā pilntiesīga SIA "Raiņa bulvāra nams" valdes

locekle nolēmusi izsniegt sev kā fiziskai personai aizdevumu EUR 208 000 apmērā, par ko tajā pašā dienā parakstījusi un iesniegusi a/s "Hansabanka" maksājuma uzdevumu, kurā tika norādīts mērķis "aizdevums".

Senātam nav pamata atkārtoti vērtēt pierādījumus lietā un apšaubīt Civillietu tiesu palātas secinājumus, ka maksājuma uzdevums parakstīts un iesniegts bankā 2005.gada 4.oktobrī, nevis 2005.gada 3.oktobrī. Atbildētājai bija zināms, ka vienīgie naudas līdzekļi, kas bija pieejami SIA "Raiņa bulvāra nams" norēķinu kontā, bija a/s "Hansabanka" aizdevums EUR 210 000 apmērā, pamatojoties uz 2005.gada 28.septembra aizdevuma līgumu. Saskaņā ar minētā līguma noteikumiem aizdevuma summa tika izsniegta līdz ar Darījuma konta apkalpošanas līguma spēkā stāšanos. Tas stājās spēkā 2005.gada 4.oktobrī brīdī, kad atbildētāja bija zaudējusi SIA "Raiņa bulvāra nams" dalībnieces statusu un pārstāvības tiesības. Līdz brīdim, kad Ilonai Z. bija tiesības noslēgt aizdevuma līgumu SIA "Raiņa bulvāra nams" vārdā, uzņēmumam kontā nebija līdzekļu, jo tie vēl nebija pārskaitīti atbilstoši 2005.gada 28.septembra aizdevuma līgumam. Tādējādi SIA "Raiņa bulvāra nams" 2005.gada 3.oktobrī nevarēja noslēgt ar Ilonu Z. aizdevuma līgumu, kas ir reāllīgums.

Ilona Z. par sev izsniedzamo aizdevumu netika informējusi ne M.R., ne pārējos darījuma dalībniekus. Pirkuma līguma 4.1.8.punktā norādīts, ka sabiedrībai nav saistību, kas nebūtu norādītas sabiedrības bilancē. Šo līgumu 2005.gada 4.oktobrī parakstīja Ilona Z., ar šādām darbībām faktiski apstiprinot, ka nekādu aizdevumu no sabiedrības viņai nav. Pamatots ir Civillietu tiesu palātas secinājums, ka nav pierādījumu par aizdevuma līguma pastāvēšanu starp Ilonu Z. un SIA "Raiņa bulvāra nams", līdz ar to, pārskaitot no sabiedrības norēķinu konta līdzekļus uz savu norēķinu kontu, Ilona Z. ir rīkojusies pretēji Civillikuma 1.panta labas ticības principam.

[11] Senāts atzīst par nepamatotu kasācijas sūdzībā norādīto, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. un 193.pantu, jo izdarītie secinājumi esot pretrunā ar lietā esošajiem pierādījumiem. Kasācijas sūdzībā nav norādīts uz konkrētiem pierādījumiem, ar kuriem būtu pretrunā tiesas secinājumi. Tiesa saviem secinājumiem ir devusi pamatojumu, kas balstīts uz normatīviem aktiem. Tādējādi šis kasācijas sūdzības motīvs faktiski ir vērsts uz lietas faktisko apstākļu jaunu izvērtēšanu, kas nav kasācijas instances tiesas uzdevums.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu atstāt negrozītu, bet Ilonas Z. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par uzņemto saistību izpildi

Noslēdzot aizdevuma līgumu, puses faktiski noslēpušas piegādes līgumu, tomēr, parakstot šo darījumu, atbildētājs uzņēmies noteiktas saistības, kuru izpildes pienākums paredzēts gan aizdevuma līgumu regulējošā Civillikuma 1933.pantā, gan šā likuma 2108.pantā, kas nepieļauj piegādātāja vienpusēju atteikšanos no līguma (Civillikuma 1933., 2108.pants).

2008.gada 11.jūnijā Lieta Nr. SKC-256/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājas Kristīnas B. pārstāvei S.Mailītei un atbildētāja Ivara S. pārstāvim advokātam G.Rūsiņam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar Ivara S. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.novembra spriedumu Kristīnas B. prasībā pret Ivaru S. par aizdevuma un procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Starp Kristīnu B. un J.K. 2005.gada 28.oktobrī noslēgts cesijas līgums, uz kura pamata J.K. cedējis Kristīnai B. divus prasījumus pret Ivaru S. saskaņā ar 1995.gada 7.jūnija un 1996.gada 18.aprīļa parādzīmēm.

Kristīna B. 2005.gada 9.decembrī cēlusi tiesā prasību pret Ivaru S. par parāda piedziņu.

Prasībā norādīts, ka 1995.gada 7.jūnijā J.K. aizdevis atbildētājam 5000 ASV dolāru (Ls 2570) automašīnas "Land Rover" iegādei, abpusēji parakstīta parādzīme un nosacīts saistības izpildes termiņš – 1996.gada 20.jūnijs. Parādnieka paraksts apstiprināts Tērvetes pagasta padomē. Tā kā konkrētās mašīnas iegādei naudas nepietika, papildus aizdoti 3100 ASV dolāri (Ls 1714,30), par ko 1996.gada 18.aprīlī parakstīta parādzīme.

Atsaucoties uz to, ka atbildētājs, informējis aizdevēju par saņemtās naudas iztērēšanu citām vajadzībām, savas saistības nav izpildījis ilgstošā laika posmā, prasītāja lūgusi piedzīt parādu Ls 4284,30.

Tāpat, neraugoties uz to, ka parādzīmēs nav noteiktas soda sankcijas par termiņā neatdotiem parādiem, prasītājas ieskatā, viņa

atbilstoši Civillikuma 1756.–1757.pantam ir tiesīga aprēķināt un prasīt likumiskos 6% gadā, kas ir Ls 2386,36.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1588., 1590., 1756., 1757., 1793., 1798., 1801., 1805., 1806.pantu.

Ar Dobeles rajona tiesas 2007.gada 8.marta spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja Ivara S. apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 7.novembrī nosprieda prasību apmierināt daļēji un piedzīt no Ivara S. prasītājas labā pamatparādu Ls 4284,30 un tiesāšanās izdevumus Ls 94,08, bet pārējā daļā prasību noraidīt.

Izanalizējusi parādzīmju tekstu, Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka pušu starpā nodibinātas aizdevuma līguma tiesiskās attiecības un ir pierādīta prasībā norādītās naudas summas nodošana atbildētājam.

Novērtējusi pierādījumus, to vidū pirmās instances tiesā liecinieces statusā nopratinātās atbildētāja sievas A.S. liecības un apelācijas instances tiesas sēdē nopratinātā liecinieka R.D. liecības, tiesa secināja, ka ar minētajiem pierādījumiem neapstiprinās atbildētāja iebildumi pret prasību par aizdevuma atdošanas faktu un parādzīmes parakstīšanu draudu ietekmē. Līdz ar to, pamatojoties uz Civillikuma 1943., 1587.pantu, tiesa noteica atbildētājam pienākumu izpildīt saistības par pamatparāda samaksu.

Kasācijas sūdzībā atbildētājs, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, lūdzis apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa kļūdaini atzinusi, ka pušu starpā ir nodibinātas aizdevuma līguma tiesiskās attiecības, tādējādi nepamatoti piemērojot Civillikuma 1934.panta noteikumus, jo no pušu paskaidrojumiem izriet, ka viņa pienākums bija piegādāt J.K. automašīnu, nevis atdot naudu un ka parādzīmes sastādītas tādēļ, lai apliecinātu naudas nodošanas faktu. Tā kā faktiski starp viņu un J.K. patiesībā tika noslēgts piegādes līgums, konkrētajā gadījumā bija piemērojami Civillikuma 2107.–2111.panta noteikumi par piegādes līgumu un Civillikuma 1439.panta noteikumi par simulatīvu darījumu, kas nav izdarīts.

Balstoties spriedumā uz Civillikuma 1934.pantu, tiesa ir piemērojusi materiālo tiesību normu, kuru nevajadzēja piemērot, savukārt, nepiemērojot šā likuma 1439., 2107., 2108., 2109., 2110.pantu, tiesa nav piemērojusi tās materiālo tiesību normas, kuras vajadzēja piemērot, kas ir Civilprocesa likuma 451.panta 1., 2.punktā paredzētie materiālo tiesību normu pārkāpumi.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas

sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka ar iepriekš norādītajām atbildētāja pašrocīgi parakstītajām parādzīmēm pierādīts naudas kopsummā Ls 4284,30 nodošanas Ivaram S. fakts. Šāds konstatējums kasācijas sūdzībā netiek apstrīdēts.

Ievērojot abu pušu tiesai sniegtos paskaidrojumus, no kuriem izriet, ka patiesais minētās naudas summas nodošanas atbildētājam mērķis bija automašīnas iegāde J.K. vajadzībām, var piekrist kasācijas sūdzībā norādītajam motīvam, ka tiesas secinājums par pušu starpā nodibinātām aizdevuma līguma tiesiskajām attiecībām neatbilst pušu gribas izpaudumam, jo noslēgtajam darījumam ir simulatīva darījuma pazīmes. Tomēr šis apstāklis, kā atzīst Senāts, nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

Saskaņā ar Civillikuma 1439.pantu, kad darījums ir gan nopietni gribēts, bet apslēpts aiz kāda cita darījuma, tad pirmais ir spēkā, ja vien ar to nav bijis nolūka pievilt trešo personu vai vispār izdarīt kaut ko prettiesisku, bet otrs, tikai izskata pēc noslēgtais darījums, paliek spēkā tikai tiktāl, ciktāl tas izrādās par vajadzīgu pirmā uzturēšanai spēkā.

Kā atzīts juridiskajā literatūrā, minētās tiesību normas izpratnē simulatīva darījuma noslēgšanas noteikumi "pāriet" uz faktiski gribēto darījumu tiktāl, lai pēdējais konkrētības ziņā būtu pietiekams uzturēšanai spēkā *(sk.: Torgāns K. Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. – Rīga: Mans Īpašums, 1998, 44.lpp.)*. Tas parasti ir iespējams pat tajos gadījumos, kad simulatīvais darījums pieder vienam likumā regulētam līguma tipam, bet apslēptais darījums ir pavisam cita veida līgums *(sk.: Balodis K. Ievads civiltiesībās. – Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 250.lpp.)*.

Pievienojoties šādam Civillikuma 1439.pantā ietvertās tiesību normas traktējumam un saistot to ar lietā konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem, Senāts atzīst, ka pušu patiesi gribētā piegādes līguma aizslēpšanu aiz noslēgtā aizdevuma līguma, kas darīts atbildētāja nodarbošanās ar nelegālu biznesu dēļ, nav iemesla kvalificēt kā prettiesisku. Šādā situācijā pretēji kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim iztrūkst juridisks pamats civiltiesiskā rezultāta anulēšanai.

Turklāt, neatkarīgi no tā, ka nopietni domātais piegādes līgums ietērpts aizdevuma līguma formā, neapšaubāms paliek fakts, ka, noslēdzot šo darījumu, atbildētājs uzņēmies noteiktas saistības, kuru izpildes pienākums paredzēts gan aizdevuma līgumu regulējošā Civillikuma 1934.pantā, gan šā likuma 2108.pantā par piegādātāja vienpusējas atteikšanās no līguma nepieļaujamību.

Tādējādi, konstatēdama, ka atbildētājs Ivars S. līgumā noteiktā termiņā J.K. apsolīto automašīnu nav piegādājis, kā arī nav atdevis šim

nolūkam saņemto naudu, Civillietu tiesas kolēģija pareizi piemērojusi Civillikuma 1587.pantu (līgumi ir jāpilda) un pamatoti prasību apmierinājusi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.novembra spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja Ivara S. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par civiltiesiskās atbildības veidiem un nomnieka atbildību par zaudējumu

1. Civiltiesiskā atbildība tiek attiecināta uz diviem atbildības veidiem – līgumisko un deliktatbildību. Atbilstoši Civillikuma 1785.pantam līgumiskās atbildības pamats ir līgumpārkāpums, turpretī saskaņā ar 1784.pantu deliktatbildības (ārpuslīgumiskās atbildības) pamats ir delikts – prettiesiska darbība vispār (Civillikuma 1784., 1785.pants).

2. Ja līgumiskās atbildības pamats izriet no pušu starpā noslēgtā telpu nomas līgumā ietvertā nosacījuma, ka nomnieks atbild par visu personu darbībām iznomātajā objektā, atbildība iestājas par zaudējumiem, ko nodarījušas trešās personas, lietojot nomas līguma objektu (Civillikuma 1785.pants).

3. Civillikuma 2129.pants, kas reglamentē nomas un īres līguma tiesiskās attiecības, un nosaka, ka par zaudējumu, ko nodarījušas trešās personas, viena puse atbild otrai tikai tad, kad viņa pati, pretēji līgumam, devusi iespēju šo zaudējumu nodarīt, nav piemērojams, ja nomnieks ir uzņēmies atbildību par visu trešo personu darbībām iznomātajā objektā (Civillikuma 2129.pants).

2008.gada 11.jūnijā Lieta Nr. SKC-259/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents V.Jonikāns
senatore I.Garda
senators P.Dzalbe,

piedaloties prasītāja – bērnu un jauniešu sporta centrs "Daugavas sporta nams" pārstāvei zvērinātai advokātei M.Kalniņai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē atbildētājas Latvijas Universitātes kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.oktobra spriedumu bērnu un jauniešu sporta centra "Daugavas sporta nams" prasībā pret Latvijas Universitāti ar trešajām personām lietā – sporta klubu "Barons", basketbola klubu "Ventspils", Latvijas Basketbola savienību par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas domes Īpašuma departaments un bērnu un jauniešu sporta centrs "Daugavas sporta nams" (turpmāk – Daugavas sporta nams) 2001.gada 7.novembrī noslēdza nekustamā īpašuma apsaimniekošanas pilnvarojuma līgumu, ar kuru Daugavas sporta nams

apņēmās pārstāvēt pašvaldības intereses ēkas Rīgā, Krišjāņa Barona ielā 107 pārvaldē un apsaimniekošanā.

[2] Savukārt Daugavas sporta nams un Latvijas Universitāte 2004.gada 6.oktobrī noslēdza līgumu par sporta bāzes izmantošanu, ar kuru Daugavas sporta nams apņēmās rezervēt un nodot lietošanā lielo sporta zāli basketbola komandas "Barons/LU" vajadzībām noteiktos laikos basketbola spēļu un treniņu organizēšanai.

No līguma 4.1.4.punkta izriet, ka Latvijas Universitāte apņēmusies atlīdzināt visus zaudējumus, kas radušies ļaunprātīgas vai neuzmanīgas darbības rezultātā. Turklāt līgumslēdzēji vienojušies, ka Latvijas Universitāte atbild par visu personu darbībām sporta objektā, kuru rezultātā Daugavas sporta namam radušies zaudējumi (līguma 4.3.punkts).

[3] Daugavas sporta nams 2005.gada 22.jūnijā cēlis prasību pret Latvijas Universitāti par zaudējumu piedziņu Ls 7560,43 apmērā.

Pamatojoties uz Civillikuma 1587., 1590., 1770., 1771., 1773., 1779., 2112., 2128., 2129.pantu, prasītājs norādījis, ka 2005.gada 21.maijā sporta zālē basketbola komanda "Barons/LU" aizvadīja finālspēli ar basketbola komandu "Ventspils". Notika medaļu pasniegšana un uzvarētāju apbalvošana. Basketbolisti tika sveikti ar krāsainu konfeti salūtu no skatītāju tribīnēm. Komandām tika dāvināts šampanietis, kuru sportisti un citi komandu pārstāvji turpat zālē izņēma no ledus un atvēra. Šampanietis izlija un izšļācās arī uz grīdas, izšautie konfeti krāsainie papīri pielipa pie slapjās grīdas un to krāsa iesūcās grīdas segumā. Tā rezultātā sporta zāles grīda tika bojāta, ko apstiprina eksperta slēdziens.

2005.gada 17.jūnijā noslēgts līgums par remontdarbu veikšanu Ls 7399,43 apmērā.

[4] Rīgas Centra rajona tiesa kā pirmās instances tiesa 2006.gada 20.februārī prasību noraidīja.

[5] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 4.oktobrī prasību apmierināja. Tiesa piedzina no Latvijas Universitātes par labu Daugavas sporta namam zaudējumus Ls 7560,45, kā arī tiesāšanās izdevumus: nomaksāto valsts nodevu Ls 436,44, kancelejas nodevu Ls 9 un izdevumus par advokāta pakalpojumiem Ls 378,02.

Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka atbildētāja ar 2004.gada 6.oktobra līgumu par sporta zāles izmantošanu ir uzņēmusies saistības atlīdzināt zaudējumus.

[6] Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi Latvijas Universitāte, lūgdama spriedumu lietā atcelt šādu argumentu dēļ.

[6.1] Tiesa, apmierinot prasību, atsaukusies uz būvinženiera – eksperta slēdzienu, taču tā atbilstoši Civilprocesa likuma 121.pantam

ekspertīzi lietā nenoteica. Šā pierādījuma kā eksperta slēdziena vērtējums ir nepamatots un neatbilst Civilprocesa likuma 121.pantam.

[6.2] Zaudējumu atlīdzināšanas pienākumu regulē Civillikuma 1779.pants, kuru tiesa nav piemērojusi. Tiesa nav vērtējusi atbildētājas prettiesisku rīcības un tās vainas esamību vai neesamību, bet spriedumu pamatojusi ar Civillikuma 1587.pantu, kas nav saprotams.

[6.3] Prasītājam zaudējumus nodarījušas trešās personas, un tiesai bija jāvadās no Civillikuma 2129.panta, jo atbildētājas darbības nav bijušas par cēloni zaudējumiem, kā arī tās rīcībā nebija līdzekļu, lai novērstu trešo personu darbības, kuru rezultātā radās grīdas bojājums.

[7] Latvijas Universitātes pārstāvis, trešo personu – sporta kluba "Barons", basketbola kluba "Ventspils" un Latvijas Basketbola savienības pārstāvji uz tiesas sēdi nebija ieradušies. Senāts atzina, ka lieta saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu izskatāma bez šo pārstāvju klātbūtnes, jo atbildētājai un trešajām personām par kasācijas instances tiesas sēdes laiku un vietu paziņots likumā noteiktajā kārtībā.

Daugavas sporta nama pārstāve zvērināta advokāte M.Kalniņa tiesas sēdē lūdza spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Motīvu daļa

[8] Lietā izšķiramais pamatjautājums ir par atbildētājas Latvijas Universitātes atbildību par prasītājam nodarītajiem zaudējumiem trešo personu vainas dēļ.

[9] Kasācijas sūdzības iesniedzēja šajā sakarā norādījusi uz Civillikuma 1779.panta pārkāpumu, kas nosaka, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis, kā arī uz Civillikuma 1587.pantu, kas paredz: "Tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējiem pienākumu izpildīt apsolīto un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otrai zaudējumus".

Materiālo tiesību normu pārkāpumu Latvijas Universitāte saistījusi ar to, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1779.pantu, bet atsauce uz 1587.pantu tai nav saprotama.

Senāta ieskatā, norādītie argumenti nav pamatoti.

Civiltiesiskā atbildība tiek attiecināta uz diviem atbildības veidiem – līgumisko atbildību un deliktatbildību.

Līgumiskās atbildības pamats ir līgumpārkāpums, turpretī deliktatbildības (ārpuslīgumiskās atbildības) pamats ir delikts, prettiesiska darbība vispār *(Bitāns A. Civiltiesiskā atbildība un tās veidi. – Rīga: Izdevniecība AGB, 1997, 93.lpp.)*.

Starp pusēm 2004.gada 6.oktobrī noslēgts līgums, un starp pusēm, kā to pamatoti atzinusi apelācijas instances tiesa, radusies līgumiska saistību tiesība par zaudējumu atlīdzināšanu.

Tiesas atzinums par pienākumu atlīdzināt zaudējumus atbilst tiesas konstatētajiem apstākļiem par grīdas sabojāšanu, t.i., juridiskiem faktiem, pušu noslēgtā līguma 4.1.4. un 4.3.punktam par pienākumu atlīdzināt zaudējumus, Civillikuma 1402.pantam par to, ka saistību tiesības subjektīvā nozīmē rodas no tiesiska darījuma, kā arī šā likuma 1401.pantam, kas nosaka, ka saistību tiesības ir tādas tiesības, uz kuru pamata vienai personai – parādniekam – jāizdara par labu otrai personai – kreditoram – zināma darbība, kam ir mantiska vērtība.

Konstatējot līgumiskās atbildības pamatu, tiesa pareizi piemērojusi Civillikuma 1587.pantu, uz to norāda pušu starpā noslēgtā līguma 4.3.punkts. Tajā noteikts, ka lietotājs atbild par visu personu darbībām sporta objektā, kuru rezultātā radušies zaudējumi.

Senāts atzīst, ka, pastāvot šādam līguma nosacījumam, tiesai nebija jākonstatē Latvijas Universitātes vaina, kā tas norādīts kasācijas sūdzībā. Civillikuma 1779.panta norma, pastāvot līgumiskās atbildības veidam, nereglamentē strīda risinājumu konkrētajā lietā. Savukārt zaudējumu nodarīšanas faktu un to, ka zaudējumi radušies laikā, kad zāles lietotāja bija Latvijas Universitāte, atbildētāja nav apstrīdējusi.

[10] Civillikuma 2129.pants, kas reglamentē tiesiskās attiecības no nomas un īres līguma, nosaka, ka par zaudējumu, ko nodarījušas trešās personas, viena puse atbild otrai tikai tad, kad viņa pati, pretēji līgumam, devusi iespēju šo zaudējumu nodarīt, vai kad viņai bijuši līdzekļi to novērst.

Kasācijas sūdzības iesniedzējas arguments, ka tiesai vajadzēja piemērot Civillikuma 2129.pantu, jo Latvijas Universitāte nav devusi iespēju trešajām personām nodarīt zaudējumus, kā arī tai nebija līdzekļu, lai novērstu trešo personu darbības, Senāta ieskatā, nav pamatots, jo, kā tas norādīts sprieduma 9.punktā, ar noslēgto līgumu Latvijas Universitāte tieši uzņēmās atbildību par visu trešo personu darbībām sporta objektā.

[11] Kā procesuālo tiesību normu pārkāpumu kasācijas sūdzībā Latvijas Universitāte norādījusi Civilprocesa likuma 121.pantu, kas reglamentē jautājumu par tiesas noteikto ekspertīzi. Pārkāpums, kā uzskatījusi kasācijas sūdzības iesniedzēja, saistīts ar to, ka tiesa nenoteica lietā ekspertīzi, bet būvinženiera atzinumu par zaudējumu apmēru vērtēja kā eksperta atzinumu.

Senāts atzīst, ka atbildētāja ir pareizi konstatējusi faktu par to, ka ekspertīze lietā nav tikusi nozīmēta, taču norādīto argumentu neuzskata par pamatu sprieduma atcelšanai, jo atbilstoši Civilprocesa likuma 452.panta otrajai daļai procesuālo tiesību normas pārkāpums var būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā un līdz ar to arī sprieduma atcelšanai, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Lietai pievienots būvinženiera slēdziens par Daugavas sporta nama sporta zāles grīdas sabojāšanu un tās atjaunošanas izmaksām, ko apelācijas instances tiesa novērtējusi atbilstoši Civilprocesa likuma 97.pantam.

Senāts atzīst, ka tiesa būvinženiera slēdzienu nepamatoti kvalificējusi kā eksperta atzinumu. Vienlaikus Senāts atzīst, ka šim slēdzienam ir rakstveida pierādījuma spēks, to nav pamata izslēgt no pierādījumu loka, jo tas satur ziņas par tādu faktu esamību, kuriem ir nozīme lietā. Tas ir pierādījums Civilprocesa likuma 92.panta izpratnē, un tas atbilst šā likuma 95.pantā noteiktajam pieļaujamības kritērijam.

Atbildētāja nav norādījusi, ka būvinženiera slēdzienā ietvertā informācija un uz tās pamata izdarītie secinājumi būtu kļūdaini. Atbildētāja tiesas sēdē nav apstrīdējusi zaudējumu rašanās iemeslus un zaudējumu summas apmēru.

Pastāvot minētajiem apstākļiem, būvinženiera slēdziena kā rakstveida pierādījuma nepamatota kvalificēšana par eksperta atzinumu nav uzskatāma par tādu procesuālu pārkāpumu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

[12] Ņemot vērā to, ka materiālo tiesību normas tiesa piemērojusi pareizi, bet procesuālās tiesību normas pārkāpums nav novedis un arī nevarēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet iesniegtā kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētājas Latvijas Universitātes kasācijas sūdzību noraidīt.

Par Civillikuma 1378.panta piemērošanu, ja nekustamā īpašuma atgūšana notiek uz likumīgā spēkā esoša sprieduma pamata, apmierinot īpašuma prasību tiesas kārtībā

Civillikuma 1378.pants nosaka, ka parādnieka izdarīts nekustama īpašuma atsavinājums trešais personai negroza hipotēkas kreditora tiesības, un katru tādu atsavinājumu var izdarīt, vienīgi atstājot spēkā ķīlas tiesības uz atsavināmo nekustamo īpašumu. Šā panta noteikumi nav attiecināmi uz gadījumu, kad uz likumīgā spēkā esoša sprieduma pamata notiek nekustamā īpašuma atgūšana ar īpašuma prasību tiesas kārtībā, kas nav atzīstama par atsavinājumu Civillikuma 1378.panta izpratnē, tādēļ ķīlas tiesība (hipotēka) ir dzēšama (Civillikuma 1378.pants).

Rīgā, 2008.gada 10.septembrī Lieta Nr. SKC-315/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente I.Garda
senatore V.Eilande
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītāja Ginta K. pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam O.Svilānam, atbildētājam Reinim E.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Reiņa E. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 22.novembra spriedumu Ginta K. prasībā pret Vjačeslavu O. un Reini E. par piedziņas atzīmes un hipotēkas dzēšanu zemesgrāmatā, un Reiņa E. pretprasībā pret Gintu K. par piedziņas vēršanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

2001.gada 10.decembrī starp Gintu K. kā pārdevēju un Vjačeslavu O. kā pircēju tika noslēgts pirkuma līgums, ar kuru pārdevējs pārdeva pircējam no (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) ierakstītā nekustamā īpašuma (..) (..) pagastā, Rīgas rajonā, atdalītos 46 zemes gabalus ar kopējo platību 7,5053 ha. Pamatojoties uz minēto pirkuma līgumu, 2002.gada 8.februārī Vjačeslavs O. nostiprināja zemesgrāmatā īpašuma tiesības uz sekojošiem 46 zemes īpašumiem, kas atrodas (..) pagastā, Rīgas rajonā: (..).

Pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2002.gada 18.aprīļa lēmumu, ar kuru tika nodrošināta Ginta K.

celtā īpašuma prasība, zemesgrāmatā 2002.gada 24.aprīlī tika ierakstīta aizlieguma atzīme attiecīgos 46 zemes īpašumu nodalījumos.

Savukārt 2004.gada 28. un 29.janvārī zemesgrāmatā šo 46 zemes īpašumu attiecīgos nodalījumos tika ierakstīta piedziņas atzīme par Ls 1 103 849,28 piedziņu no Vjačešlava O. par labu Reinim E., bet 2004.gada 4.februārī nostiprināta arī hipotēka, pamatojoties uz Eiropas Komercdarījumu šķīrējtiesas 2003.gada 3.novembra spriedumu un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2003.gada 8.decembra izdoto izpildu rakstu.

Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 4.marta spriedumu tika atcelts 2001.gada 10.decembrī starp Gintu K. un Vjačeslavu O. noslēgtais pirkuma līgums pirkuma cenas nesamaksas dēļ un Gintam K. atzītas īpašuma tiesības uz minētajiem 46 zemes īpašumiem, dzēšot ierakstu zemesgrāmatā par īpašuma tiesību nostiprināšanu uz Vjačeslava O. vārda. Pamatojoties uz minēto spriedumu, 2004.gada 6.aprīlī Gints K. nostiprājis zemesgrāmatā īpašuma tiesības uz 46 zemes īpašumiem.

2004.gada 30.aprīlī Gints K. cēlis prasību pret Vjačeslavu O. un Reini E. par zemesgrāmatā ierakstītās piedziņas atzīmes un nostiprinātās hipotēkas dzēšanu.

Prasībā norādīts, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2004.gada 4.marta spriedumu, kurš stājies likumīgā spēkā, ir apmierinājusi prasītāja celto īpašuma prasību un atzinusi prasītājam īpašuma tiesības uz visiem strīdū iesaistītajiem 46 zemes īpašumiem (..) pagastā, Rīgas rajonā, ar kopējo zemes gabalu platību 7,5053 ha. Pēc īpašuma tiesību atjaunošanas un nostiprināšanas zemesgrāmatā uz prasītāja vārda izrādījies, ka nekustamo īpašumu attiecīgos nodalījumos ir ierakstīta piedziņas atzīme un nostiprināta hipotēka par labu Reinim E., lai nodrošinātu parāda piedziņu no parādnieka Vjačeslava O. Prasītāja ieskatā, šīs nodrošinājuma atzīmes un nostiprinātā hipotēka ir dzēšamas, ievērojot Zemesgrāmatu likuma 35.pantā definēto prioritātes principu, tas ir, agrāk ierakstīto tiesību izpildījumu priekšrocību pret vēlāk izdarītajiem ierakstiem. Šajā gadījumā, kā norādījis prasītājs, no 2002.gada 24.aprīļa zemesgrāmatā jau bija ierakstīta aizlieguma atzīme saistībā ar celto īpašuma prasību pret Vjačeslavu O., bet piedziņas atzīme un hipotēka nostiprinātas tikai 2004.gadā.

Turklāt piedziņas atzīme un hipotēka par labu Reinim E. ir nostiprināta, pamatojoties uz prasības tiesībām pret Vjačeslavu O. Tāpēc nostiprinātās tiesības nevar tikt izpildītas pret prasītājam piederošo īpašumu, jo piedziņa vēršama pret parādnieka īpašumu. Minēto apstākļu dēļ, prasītāja ieskatā, dzēšama zemesgrāmatā ierakstītā piedziņas atzīme un nostiprinātā hipotēka par Ls 1 103 849,28 piedziņu par labu Reinim E.

Reinis E. cēlis pretprasību pret Gintu K., lūdzot ar Eiropas Komercdarījumu šķīrējtiesas spriedumu piedzītās parāda summas daļas – Ls 31 000 – piedziņu vērst uz strīdus nekustamo īpašumu. Pretprasība pamatota ar Civillikuma 1378.pantu.

Savukārt iebildumos pret celto prasību atbildētājs Reinis E. norādījis, ka prasību neatzīst. Atbildētājs uzskata, ka saskaņā ar Civillikuma 1044.pantu prasītājam nav bijušas tiesības celt īpašuma prasību pret Vjačeslavu O. Turklāt piedziņas atzīme un hipotēka nav nostiprinātas labprātīgi, bet gan uz tiesas nolēmuma pamata piespiedu kārtā. Zemesgrāmatu likuma 46.panta otrajā daļā noteiktās atzīmes aizliedz labprātīgu nostiprinājumu, bet nedod priekšrocību un saistošu spēku pret nākamajiem īpašuma ieguvējiem. Šajā gadījumā, atbildētāja ieskatā, piemērojams Civillikuma 1307.pants, kas dod tiesības ierakstīt hipotēku zemesgrāmatā, pamatojoties uz jebkuru tiesas spriedumu par naudas summas piedziņu. Konkrētajā gadījumā ieraksts izdarīts uz Eiropas Komercdarījumu šķīrējtiesas 2003.gada 3.novembra sprieduma pamata laikā, kad Vjačeslavs O. bija minētā nekustamā īpašuma tiesisks valdītājs.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 24.marta spriedumu Ginta K. prasība apmierināta, bet Reiņa E. pretprasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja Reiņa E. apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2006.gada 25.aprīļa spriedumu Ginta K. prasību un Reiņa E. pretprasību noraidījusi.

Izskatījis lietu sakarā ar prasītāja kasācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts ar 2006.gada 15.novembra spriedumu atcēlis apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta Ginta K. prasība, un nodevis lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Izskatījusi lietu atkārtoti sakarā ar atbildētāja Reiņa E. apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 22.novembra spriedumu prasību apmierinājusi un dzēsusi Rīgas rajona zemesgrāmatu nodaļā (..) pagasta zemesgrāmatas attiecīgos 46 nekustamo zemes īpašumu nodalījumos ierakstīto piedziņas atzīmi un nostiprināto hipotēku par labu Reinim E. parāda Ls 1 113 849,28 apmērā piedziņas nodrošināšanai. Vienlaicīgi tiesa piedzinusi no Reiņa E. un Vjačeslava O. par labu prasītājam tiesas izdevumus no katra Ls 6, kā arī par labu valstij ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus no katra Ls 0,87.

Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 35.pantam agrāk ierakstīto tiesību izpildījumam ir priekšroka attiecībā pret vēlāk ierakstītajām un nostiprinājuma pirmtiesību noteic pēc

nostiprinājuma laika zemesgrāmatas nodalījumā. Līdz ar to 2002.gada 24.aprīlī zemesgrāmatā ierakstītajai aizlieguma atzīmei ir priekšrocība pret vēlāk reģistrētajām piedziņas atzīmēm, kuras vērstas pret atbildētāju Vjačeslavu O.

Tiesa konstatējusi, ka prasītājs ir atguvis īpašuma tiesības uz strīdus nekustamajiem īpašumiem ar īpašuma prasību tiesas kārtībā, sakarā ar ko īpašuma atsavināšana nav notikusi labprātīgi un konkrētajā gadījumā neiestājas Civillikuma 1378.pantā paredzētās sekas. Ņemot vērā, ka Gintam K. īpašuma tiesības atjaunotas ar tiesas spriedumu un atbildētājam Reinim E. bija zināms par celto īpašuma prasību, kā arī iespējamām sekām prasības apmierināšanas gadījumā, tiesa atzinusi, ka 2004.gada 28.un 29.janvārī ierakstītās piedziņas atzīmes un vēlāk nostiprinātā hipotēka dzēšamas, jo piedziņa ir vēršama pret parādnieku Vjačeslavu O.

Par minēto spriedumu atbildētājs Reinis E. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa sašaurināti iztulkojusi Civillikuma 1378.pantu un izdarījusi maldīgu secinājumu, tādējādi ierobežojusi hipotēkas absolūto raksturu. Sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesai bija jāņem vērā Senāta 2004.gada 28.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-28, kura motīvu daļā norādīts, ka Civillikuma 1378.pants piemērojams un hipotekārā kreditora tiesības tiek saglabātas ne tikai parādnieka izdarītā nekustamā īpašuma atsavināšanas gadījumā, bet arī tad, ja pirkuma cenas nesamaksas gadījumā nekustamais īpašums tiek atdots iepriekšējam īpašniekam uz tiesas sprieduma pamata, jo hipotēka kā lietu tiesība ir absolūta.

Sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa nav pareizi iztulkojusi un piemērojusi Zemesgrāmatu likuma 46.pantu, kā arī sašaurināti iztulkojusi šā likuma 35.pantā minēto prioritātes principu. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 46.panta otro daļu prasības nodrošinājuma atzīmei tiek dota priekšrocība tikai turpmāku labprātīgu nostiprinājumu gadījumos. Līdz ar to apgalvojums, ka šāda priekšrocība piemērojama arī piespiedu nostiprinājumiem uz tiesas sprieduma pamata, ir nepamatots un maldīgs. No Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesa palātas 2004.gada 4.marta sprieduma redzams, ka 2001.gada 10.decembra līgums starp Gintu K. un Vjačeslavu O. atcelts ar spieduma spēkā stāšanās brīdi – 2004.gada 4.martu. Savukārt Civillikuma 2052.pants nosaka, ka līgums atceļams un lieta atdodama pārdevējam līdz ar tās pieaugumiem un ienākumiem. Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka šajā gadījumā par pieaugumu var uzskatīt uz īpašumu nostiprinātos trešo personu prasījumus nostiprinājumu veidā.

Sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa nav ņēmusi vērā, ka hipotēkas nostiprinājuma mērķis bija nevis apgrūtināt Ginta K. tiesības, bet gan

saņemt izpildījumu no Vjačeslava O., kurš saskaņā ar Civillikuma 994.pantu atzīstams par nekustamā īpašuma īpašnieku. Hipotēkas nozīme ir nodrošināt parādnieka saistību izpildījumu pret kreditoru, nevis parādnieka īpašuma iegūšanu.

Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka nepareizu tiesību normu iztulkošanas rezultātā ir radīts negatīvs precedents, ka uz sprieduma, tātad likuma pamata, nostiprinātas hipotēkas absolūtais raksturs tiek pielāgots un pakārtots strīdam par īpašuma tiesībām. Šāds spriedums ir pretējs Civillikuma 5.pantam, tas ir netaisnīgs un neatbilstošs vispārīgiem tiesību principiem.

Kasācijas instances tiesas sēdē atbildētājs Reinis E. uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem.

Prasītāja pilnvarotais pārstāvis zvērināts advokāts O.Svilāns neatzina kasācijas sūdzību, norādot, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs un pamatots.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz atbildētāju Reini E., kurš to pārsūdzējis, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Civillikuma 1081.pants nosaka, ka tiesas noteiktais aizliegums ir spēkā pret trešām personām tikai tad, kad tas ierakstīts zemesgrāmatās. Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 16.pantu Zemesgrāmatu nodalījuma otrās daļas otrā iedaļā norāda tiesas lēmumus par prasības nodrošināšanu, ja ar tām nodrošinātas prasības par īpašuma tiesību vai šīs tiesības nostiprinājumu, kā arī tiesiskā darījumā noteiktais aizliegums atsavināt īpašumu un apgrūtināt to ar lietu tiesībām.

Saskaņā ar minētā likuma 44.panta otro daļu atzīmju veidā nostiprina tiesību nodrošinājumus un aprobežojumus. Atzīmju veidā ieraksta piedziņas vēršanu uz nekustamo īpašumu; tiesas lēmumus par prasības nodrošināšanu; tiesību aprobežojumus un tiesību nodrošinājumus, kuriem citos likumos noteikts atzīmju veids (likuma 45.pants). Piedziņas atzīme (45.p. 2.punkts) un arī prasības nodrošināšanas atzīme (45.p. 4.punkts), ja tiesas lēmums taisīts prasības lietā par īpašuma tiesību vai šādas tiesības nostiprināšanu, kavē jebkuru īpašnieka izdarāmu labprātīgu nostiprināšanu. Pārējos gadījumos atzīme nav šķērslis tālākai nostiprināšanai, bet piešķir ar atzīmi nodrošinātai tiesībai priekšrocību, sākot no atzīmes ierakstīšanas dienas zemesgrāmatā, un saistošu spēku pret tiem nekustamā īpašuma ieguvējiem un citām personām, kuru tiesības nostiprinātas pēc atzīmes ierakstīšanas (likuma 46.panta otrā un ceturtā daļa). Savukārt minētā likuma 35.pants nosaka, ja pašā ierakstā nav noteikts citādi (82.p. 3.punkts) vai ja vienam nostiprinājumam nav piešķirta pirmtiesība pret

otru, tad nostiprinājumu pirmtiesību noteic pēc nostiprinājuma laika zemesgrāmatas nodalījumā (73.–75.p.).

Kā redzams no lietas materiāliem un sprieduma, apelācijas instances tiesa ir konstatējusi, ka 2002.gada 24.aprīlī zemesgrāmatā tika ierakstīta aizlieguma atzīme attiecīgos 46 zemes īpašumu nodalījumos, pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2002.gada 18.aprīļa lēmumu, ar kuru tika nodrošināta Ginta K. celtā īpašuma prasība pret Vjačeslavu O. Līdz ar to no šī brīža trešajām personām kļuva saistošs minētais tiesas lēmums, ar kuru tika noteikts aizliegums, jo saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 101.pantu katrs var ieskatīties zemesgrāmatās un pieprasīt no tām uzziņas, izrakstus, norakstus un apliecības.

Nav strīda, ka prāvas laikā strīdā par īpašuma tiesībām, 2004.gada 28. un 29. janvārī zemesgrāmatā 46 zemes īpašumu attiecīgos nodalījumos tika ierakstīta piedziņas atzīme par Ls 1 103 849,28 piedziņu no Vjačešlava O. par labu Reinim E., kā arī atbilstoši Civillikuma 1307.pantam 2004.gada 4.februārī tika nostiprināta hipotēka, pamatojoties uz Eiropas Komercdarījumu šķīrējtiesas 2003.gada 3.novembra spriedumu un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2003.gada 8.decembra izdoto izpildu rakstu. Apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka Reinim E., nostiprinot ķīlas tiesības uz minēto tiesas nolēmumu par naudas summas piedziņu pamata, bija zināms par zemesgrāmatā ierakstīto tiesas nodibināto aizliegumu attiecībā uz nekustamo īpašumu, kā arī iespējamām sekām īpašuma prasības apmierināšanas gadījumā.

Kā redzams no lietas materiāliem un apelācijas instances tiesas sprieduma, ar likumīgā spēkā stājušos Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 4.marta spriedumu tika atcelts 2001.gada 10.decembrī starp Gintu K. un Vjačeslavu O. noslēgtais pirkuma līgums pirkuma cenas nesamaksas dēļ un Gintam K. atzītas īpašuma tiesības uz minētajiem 46 zemes īpašumiem, dzēšot ierakstu zemesgrāmatā par īpašuma tiesību nostiprināšanu uz Vjačeslava O. vārda. Pamatojoties uz minēto spriedumu, 2004.gada 6.aprīlī Gints K. nostiprājis zemesgrāmatā īpašuma tiesības uz 46 zemes īpašumiem. Līdz ar to Vjačeslava O. īpašuma tiesība izbeidzās pretēji viņa gribai ar tiesas spriedumu, ar kuru nekustamais īpašums tika piespriests Gintam K. Ņemot vērā, ka attiecībā uz nekustamo īpašumu pastāvēja zemesgrāmatā ierakstīts tiesas nodibināts aizliegums, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka nekustamā īpašuma atgūšana ar īpašuma prasību tiesas kārtībā nav atzīstama par atsavinājumu Civillikuma 1378.panta izpratnē.

Kasācijas sūdzībā nepamatoti norādīts, ka tiesa sašaurināti iztulkojusi minēto tiesību normu un tādā veidā ierobežojusi hipotēkas absolūto raksturu pretēji norādītajam šīs tiesību normas tulkojumam

Senāta 2004.gada 28.janvāra spriedumā lietā Nr.SKC-28. Civillikuma 1378.pants nosaka, ka parādnieka izdarīts nekustama īpašuma atsavinājums trešai personai negroza hipotēkas kreditora tiesības, un katru tādu atsavinājumu var izdarīt, vienīgi atstājot spēkā ķīlas tiesības uz atsavināmo nekustamo īpašumu. Senāts atzīst, ka šā panta noteikumi nav attiecināmi uz konkrēto gadījumu, kad uz iepriekš minētā likumīgā spēkā esoša sprieduma pamata tika dzēstas zemesgrāmatā nostiprinātās īpašuma tiesības Vjačeslavam O. uz nekustamo īpašumu, atzīstot uz to īpašuma tiesības Gintam K. Kā jau iepriekš tika norādīts, attiecībā uz nekustamo īpašumu pastāvēja zemesgrāmatā ierakstīts tiesas nodibināts aizliegums. Līdz ar to šāds aizliegums, ar kuru tika nodrošināta prasība par īpašuma tiesībām, ietekmē vēlāk nodibinātu hipotēku, pamatojoties uz tiesas nolēmumiem par naudas summas piedziņu no Vjačeslava O.

Apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 35.pantam 2002.gada 24.aprīlī zemesgrāmatā reģistrētajai aizlieguma atzīmei ir priekšrocība pret vēlāk reģistrētajām piedziņas atzīmēm un nodibināto hipotēku. Ņemot vērā, ka piedziņas atzīmes vērstas pret atbildētāju Vjačeslavu O., bet ar tiesas spriedumu īpašuma tiesības atzītas prasītājam, tiesa pamatoti atzinusi, ka 2004.gada 28. un 29.janvārī zemesgrāmatā ierakstītās piedziņas atzīmes ir dzēšamas. Līdz ar to nav pieļaujama arī nodibinātā hipotēka par labu Reinim E., jo ir izbeigusies parādnieka Vjačeslava O. tiesība uz ieķīlāto nekustamo īpašumu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs nepamatoti saistījis Civillikuma 1378.panta, Zemesgrāmatu likuma 35.panta, 46.panta otrās daļas nepareizu iztulkošanu ar Senāta 2004.gada 28.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-28, jo šajā izskatītajā lietā ir citi apstākļi un Civillikuma 1378.panta noteikumi attiecināti uz gadījumu, kad ķīlas līgums ierakstīts zemesgrāmatā agrāk par notikušo prāvu strīdā par īpašuma tiesībām, neesot ierakstiem zemesgrāmatā par attiecīgiem liettiesiskiem apgrūtinājumiem, aprobežojumiem vai nodrošinājumiem. Līdz ar to apelācijas instances tiesa ir pamatojusi savu spriedumu ar atbilstošām materiālo tiesību normām saistībā ar konstatētajiem apstākļiem.

Kasācijas sūdzībā nepamatoti norādīts, ka spriedums neatbilst Civillikuma 5.panta noteikumiem, ka tiesai lieta jāizspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem. Apelācijas instances tiesa ir pārbaudījusi un novērtējusi lietas materiālus to kopumā un savstarpējā sakarībā, kā arī sniegusi savu vērtējumu sprieduma motīvu daļā un pamatojusi savu spriedumu ar atbilstošām materiālo un procesuālo tiesību normām saistībā ar konstatētajiem apstākļiem, ievērojot to, ka piedziņa vēršama pret parādnieku Vjačeslavu O.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 22.novembra spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja Reiņa E. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pilnvarnieka tiesībām pilnvaras devēja nāves gadījumā

Pilnvaras devēja nāve nevar būt par pamatu nostiprinājuma līguma atstāšanai bez ievērības, ja pilnvarnieka darbības līguma noslēgšanai un īpašuma tiesību pārejas nostiprināšanai līdzēja vārdā ir pilnībā pabeigtas līdz pilnvaras devēja nāves brīdim (Civillikuma 2316.pants).

2008.gada 19.martā Lieta Nr. SKC-337/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senators referents K.Torgāns
senators O.Druks-Jaunzemis,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei D.Kalniņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Olgas K. blakus sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 28.janvāra lēmumu Olgas K. blakus sūdzībā par Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2007.gada 1.novembra lēmumu par nostiprinājuma līguma atstāšanu bez ievērības.

Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Starp L.Z., kuras vārdā rīkojās viņas pilnvarotais pārstāvis G.Z., kā pārdevēju un akciju sabiedrību "Latzemes nekustamie īpašumi" kā pircēju 2007.gada 11.jūlijā noslēgts pirkuma līgums par nekustamā īpašuma Jelgavā, (..), kadastra Nr.(..), kas sastāv no zemesgabala 718 m^2 platībā, ½ domājamās daļas pirkumu.

2007.gada 12.jūlijā sastādīts un parakstīts nostiprinājuma līgums par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā pircējam uz nekustamā īpašuma (..), Jelgavā, ½ domājamo daļu.

A/s "Latzemes nekustamie īpašumi" 2007.gada 18.jūlijā, pamatojoties uz Civillikuma 1073.pantu, iesniegusi zvērinātai notārei I.Kalniņai izsniegšanai nekustamā īpašuma Jelgavā, (..), kopīpašniecei Olgai K. piedāvājumu – izlietot pirmpirkuma tiesības uz nekustamā īpašuma ½ domājamo daļu.

Olga K. 2007.gada 21.septembrī apliecinājusi piekrišanu izmantot savas pirmpirkuma tiesības uz ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma Jelgavā, (..), norādot, ka ir samaksājusi a/s "Latzemes nekustamie īpašumi" pirkuma maksu par minēto nekustamo īpašumu.

Jelgavas zemesgrāmatu nodaļā 2007.gada 19.oktobrī iesniegts nostiprinājuma līgums, ar kuru Olga K. lūgusi viņai nostiprināt īpašuma tiesības uz L.Z. īpašumu Jelgavā, (..), ½ domājamo daļu.

Nostiprinājuma līgumā norādīts, ka pārdevējas piekrišana īpašuma tiesību maiņai izteikta 2007.gada 12.jūlijā nostiprinājuma līgumā Nr.6417, kas apliecināts pie Rīgas apgabaltiesas zvērinātas notāres I.Kalniņas un atrodas Jelgavas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..).

[2] Ar Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2007.gada 1.novembra lēmumu minētais nostiprinājuma līgums atstāts bez ievērības, motivējot ar to, ka L.Z. mirusi 2007.gada 12.jūlijā (ko apliecina nekustamā īpašuma lietā esošā miršanas apliecības kopija) un ka ar viņas nāvi atbilstoši Civillikuma 2312.panta 5.punkta un 2316.panta pirmās daļas noteikumiem izbeidzas pilnvarojuma līgumiskās attiecības.

Zemesgrāmatu nodaļas tiesnese lēmumā ir atsaukusies uz Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 31.augusta lēmuma lietā Nr.PAC-1488 un Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 24.augusta lēmuma lietā Nr.SKC-889 motīviem.

[3] Par Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2007.gada 1.novembra lēmumu blakus sūdzību iesniegusi Olga K., lūgdama to atcelt un nodot nostiprinājuma līgumu jaunai izskatīšanai Jelgavas zemesgrāmatu nodaļai.

[4] Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas lēmumu Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2007.gada 1.novembra lēmums atstāts negrozīts un Olgas K. sūdzība noraidīta.

Tiesas lēmums pamatots uz Civillikuma 655., 993., 994.pantu, 2312.panta 5.punktu un 2316.panta pirmo daļu.

Civillietu tiesu palāta atzinusi par pareizu zemesgrāmatu nodaļas tiesneses norādi, ka L.Z. izsniegtais pilnvarojums G.Z. izbeidzās 2007.gada 12.jūlijā.

Līdz ar to apstāklim, ka nostiprinājuma līgums īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatā pircējam uz ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma Jelgavā, (..) parakstīts, pilnvaras devējai L.Z. dzīvai esot, konkrētajā gadījumā neesot izšķirošas nozīmes un tas nav pamats zemesgrāmatu nodaļas tiesneses lēmuma atcelšanai, jo īpašuma tiesību pāreja, pamatojoties uz minēto 2007.gada 12.jūlijā plkst. 10.36 parakstīto nostiprinājuma līgumu, līdz pārdevējas nāvei nebija notikusi. Zemesgrāmatā par nekustamā īpašuma Jelgavā, (..) ½ domājamās daļas īpašnieci ierakstīta L.Z., ar viņas nāvi izbeigusies viņas tiesību spēja un atklājies mantojums uz šo viņai piederošo nekustamo īpašumu.

[5] Olga K., iesniedzot blakus sūdzību, pārsūdzējusi Civillietu tiesu palātas lēmumu, minot šādus argumentus:

[5.1] Atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 76.pantam skatot cauri nostiprinājuma līgumu, zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pamatojas

vienīgi uz tiem datiem, kas ir lūgumā un tam pievienotos dokumentos, nepieprasot nekādas ziņas no iestādēm vai privātpersonām. Ja konkrētās lietas materiālos nebūtu bijušas miršanas apliecības, zemesgrāmatu nodaļas tiesnesim, pieņemot lēmumu par īpašuma tiesību koroborēšanu, nebūtu pienākums pārbaudīt datus no reģistriem par to, vai atsavinātājs ir dzīvs. Līdz ar to pie vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem pastāvētu pretējas sekas. Zemesgrāmatu tiesnesis nav norādījis konkrēti, kurš no Zemesgrāmatu likuma 77.pantā minētajiem četriem pamatiem ir šķērslis īpašuma tiesību nenostiprināšanai.

[5.2] Tiesa nav piemērojusi Civillikuma 2027.pantu, no kura izriet, ka ar nostiprinājuma lūguma parakstīšanu pircējam nevarēja būt nekādu prasību, tostarp koroborācijas prasības, pret pārdevēju L.Z. saistībā ar īpašuma tiesību iegūšanu uz nekustamo īpašumu. Tāpat uzskata, ja nostiprinājuma lūgums parakstīts pirms nekustamā īpašuma īpašnieka nāves, tad kreditora pretenzijas nav jāpiesaka, jo pircējam ir visas iespējas nostiprināt savas tiesības bez vēl kādas papildu piekrišanas no pārdevēja puses.

[5.3] Tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 2312.panta 5.punktu un 2316.panta pirmo daļu saistībā ar Civillikuma 2314.pantu. Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka nav nozīmes apstāklim, ka pārdevēja L.Z. brīdī, kad nostiprinājuma lūgums tika iesniegts zemesgrāmatā, vairs nebija dzīva. Uzskata, ka Civillietu tiesu palāta nav ņēmusi vērā zemesgrāmatu tiesneses kļūdaino konstatējumu, ka L.Z. jau bijusi mirusi uz nostiprinājuma lūguma sastādīšanas un parakstīšanas brīdi, kas novedis pie nepareizu secinājumu taisīšanas.

[6] Senāta sēdē Ģenerālprokuratūras prokurore D.Kalniņa lūdza blakus sūdzību noraidīt. Atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam Senāts nolēmis lietu izskatīt bez Olgas K. piedalīšanās, jo Olgai K. ir paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, bet viņa nebija ieradusies.

Iepazinies ar lietas materiāliem un novērtējis blakus sūdzības argumentus Senāts atzīst, ka Civillietu tiesu palātas lēmums atceļams šādu motīvu dēļ:

[7] Līgums starp L.Z. kā pārdevēju ar viņas pilnvarnieka darbībām noslēgts ar a/s "Latzemes nekustamie īpašumi" 2007.gada 11.jūlijā, bet 12.jūlijā plkst. 10.36 sastādīts notāra apliecināts nostiprinājuma lūgums. Līdz ar to no pārdevējas puses tās pilnvarnieka personā izdarīts viss, kas vajadzīgs, lai nekustamā īpašuma atsavinājuma līgums būtu atzīstams par noslēgtu un radītu tiesiskās sekas, kas nostiprināmas zemesgrāmatā. Pārdevējas nāve iestājusies 12.jūlijā plkst. 11.30, t.i., laikā, kad īpašuma tiesību pārejas nostiprināšana jau vairs nebija atkarīga no pārdevējas vai viņas pilnvarnieka gribas izpaudumiem.

[8] Saskaņā ar Civillikuma 1478.pantu, ja darījums nav koroborēts, tas nezaudē savu spēku. Ieguvējs gan nevar izlietot īpašuma tiesību, bet

var celt personīgu prasību pret atsavinātāju. Tālāk Civillikuma 1479.pants norāda, ka šīs personīgās prasības priekšmets ir koroborācija, uzsverot, ka neviens no dalībniekiem nevar bez otra piekrišanas atkāpties no lietas aiz tā iemesla, ka akts vēl nav ierakstīts zemesgrāmatās.

[9] Jautājumam par pilnvarojuma izbeigšanos sakarā ar pilnvaras devēja nāvi, kuram Civillikuma 2316.pants paredz divus risinājumus, konkrētajā lietā nav nozīmes, jo pilnvarnieka darbības līguma noslēgšanai un īpašuma tiesību pārejas nostiprināšanai kā līdzēja gribas izpaudums ir pilnībā pabeigtas līdz pilnvaras devējas nāves brīdim. Nostiprinājuma lūguma iesniegšanas tehnisko darbu var veikt cita persona, tostarp pirmpirkuma tiesīgā Olga K., kā tas arī noticis apskatāmajā gadījumā.

[10] No mantošanas tiesību viedokļa Civillietu tiesu palāta nav apsvērusi tās lēmumā minētā Civillikuma 994.panta otrajā daļā norādīto par ieguvēja tiesībām prasīt darījuma ierakstīšanu zemesgrāmatās. Noteikums, ka mantojums uzskatāms par atklājušos no personas nāves brīža, neizslēdz uzdevumu noskaidrot mantojuma masas sastāvu, kas konkrētajā gadījumā kopsakarā ar noslēgto pirkuma līgumu ietver ne tikai mantu šaurā nozīmē, bet arī parādus, saistības. No pēdējo viedokļa ieguvējam pastāv tiesības prasīt, lai, kā teikts Civillikuma 994.pantā, tiktu sperti visi nepieciešamie soļi nekustamā īpašuma pārejas ierakstīšanai zemesgrāmatās. Zemesgrāmatās par īpašnieci apzīmētā L.Z. nekādu pretdarbību līguma nostiprināšanai nav veikusi un pēc nāves arī nevarēja veikt, bet mantinieki ar mantojuma atklāšanās brīdi nav uzskatāmi par īpašniekiem, jo to īpašuma tiesības nav ierakstītas zemesgrāmatā.

[11] Senāts uzskata, ka Civillietu tiesu palātai nepieciešams izvērtēt, vai, atstājot nostiprinājuma lūgumu bez ievērības, netiek radīta situācija, ka pircēja ir spiesta vērsties ar īpašuma prasību tiesā pret mantiniekiem. Gadījumā, ja prasība tiktu apmierināta, no mantiniekiem, kuri būs iesaistīti procesā, tiks piedzīti arī tiesāšanās izdevumi. Tas var radīt pamatotas atbildētāju pretenzijas, jo, nenostiprinot īpašuma tiesības pēc iepriekš iesniegtā nostiprinājuma lūguma, viņi var tikt bez tiesiska pamata iesaistīti tiesvedības procesā, kuram nebija jānotiek.

[12] Jelgavas zemesgrāmatu nodaļas tiesnese savā lēmumā ir atsaukusies uz motīviem Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 31.augusta lēmumā lietā Nr.PAC-1448 un Senāta 2007.gada 24.oktobra lēmumā lietā Nr.SKC-889. Civillietu tiesu palāta, izskatot blakus sūdzību, nav devusi savu vērtējumu jautājumā par to, vai attiecīgajās lietās nav atšķirīgi apstākļi. Lietā Nr.SKC-889 Senāts, analizējot Civillikuma 2316.panta trešās daļas piemērošanas iespēju, atzīmējis, ka dāvinājuma līgums nav notariāli apliecināts un tas noslēgts vai nu 2007.gada 5.jūlijā, vai 9.martā. Turklāt tiesa atzīmējusi, ka

pastāvēja jautājums par to, vai pārstāve S.K. drīkstēja darboties dažu no iespējamajiem vairākiem mantiniekiem vārdā.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 28.janvāra lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt Olgai K. iemaksāto drošības naudu Ls 40 (četrdesmit latu).

Lēmums nav pārsūdzams.

Par mantojuma kopību un rokasnaudas līguma formu

1. Civillikuma 382.pantā noteikts, ka mantojums ir kopība, kurā ietilpst visa kustamā un nekustamā manta, kā arī citiem atdodamās tiesības un saistības, kas mirušajam piederējušas viņa patiesās vai tiesiski pieņemamās nāves laikā. Savukārt Civillikuma 705.pants nosaka, ka ar mantojuma iegūšanu uz mantiniekiem pāriet, līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām, arī visas viņa saistības, izņemot tīri personiskās. Konstatējot, ka mantinieks ir apstiprinājies mantojuma tiesībās, atzīstams, ka mantinieks ir uzņēmies arī pilnā apjomā saistības, kas izriet no rokasnaudas līguma, t.i., mantinieks uzņemas saistības pēc rokasnaudas līguma tā kopumā, bet ne pēc atsevišķiem līguma punktiem (Civillikuma 705.pants).

2. Saskaņā ar Civillikuma 1725.pantu rokasnaudas līgums atzīstams par noslēgtu, ja notikusi pušu vienošanās par līguma būtiskām sastāvdaļām ar mērķi savstarpēji saistīties, par ko var vienoties arī mutiskā formā. Civillikuma 1487.pants nosaka: ja rakstiska forma vajadzīga tādēļ, ka darījums zināmos gadījumos nevar būt spēkā bez ierakstīšanas zemesgrāmatā, tad darījums tā dalībniekus saista pats par sevi arī bez tā izteikšanas rakstiskā formā, tiklīdz notikusi vienošanās par visām tā būtiskām sastāvdaļām. Tādēļ nevienam no viņiem nav tiesības no šās vienošanās atkāpties un katrs var prasīt, lai otrs taisa attiecīgu aktu, jo rakstiskās formas neievērošana neatņem darījumam spēku un katra no pusēm ir tiesīga prasīt no otras puses gan darījuma rakstisku noformēšanu, gan nostiprinājuma lūguma parakstīšanu (Civillikuma 1725. un 1487.pants).

Rīgā, 2008.gada 15.oktobrī Lieta Nr. SKC-338/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente E.Vernuša
senatore I.Garda
senatore M.Zāģere,

piedaloties prasītājas Guntas B. pārstāvei zvērinātai advokātei B.Zeltiņai, atbildētājai Allai V.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Allas V. un Guntas B. kasācijas sūdzības par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu Guntas B. prasībā pret Allu V., Līgu D., Aināru Z. par izpirkuma tiesību izlietošanu un Allas V. pretprasībā par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamā īpašuma daļu.

Aprakstošā daļa

Gunta B. 2005.gada 3.jūnijā Rīgas apgabaltiesā cēlusi prasību, kurā norādījusi, ka viņai pieder nekustamā īpašuma, kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67, 67a un 67b sastāvā ietilpstošā zemesgabala 10/75 domātās daļas un 1/3 domājamā daļā no ēkām ar adresi Jūrmalā, (..) ielā 67.

Minētā nekustamā īpašuma līdzīpašnieki Līga D. un Ainārs Z. 2004.gada 8.jūnijā pārdeva atbildētājai Allai V. par Ls 32 158,49 katrs 10/75 domājamās daļas no zemesgabala un 1/3 domājamo daļu no ēkām.

2004.gada 8.jūnijā Līga D. un Ainārs Z. nosūtījuši prasītājai paziņojumu par pirmpirkuma tiesību izmantošanu, pievienojot tam pirkuma līgumu.

Prasītāja 2004.gada 6.augustā atbildētājiem paziņojusi, ka vēlas izmantot pirmpirkuma tiesību attiecībā uz atsavināto kopīpašuma daļu, bet atbildētāji 2004.gada 16.augustā piedāvājumu par pirmpirkuma tiesības izmantošanu uz pārdoto nekustamā īpašuma daļu atsaukuši un 2004.gada 23.augustā Alla V. zemesgrāmatā uz to nostiprinājusi īpašuma tiesības. Līdz ar to ir pārkāptas prasītājas pirmpirkuma tiesības uz nekustamo īpašumu, kuras viņa nav varējusi izmantot, un tāpēc viņai saskaņā ar Civillikuma 1381.pantu ir izpirkuma tiesība.

Prasītāja norādījusi, ka viņa piedāvājusi atbildētājai izpirkt viņas iegādāto nekustamo īpašumu, bet atbildētāja no piedāvājuma atteikusies, paskaidrodama, ka prasītājas tēvs U.Z. 2003.gada 10.novembrī noslēdzis ar atbildētāju rokasnaudas līgumu un tādēļ atbildētājai ir tiesības uz nekustamo īpašumu. Šādi atbildētājas argumenti ir nepamatoti, jo saskaņā ar 2003.gada 10.novembra rokasnaudas līguma 3.3.punktu gadījumā, ja pirkuma līgums netiek noslēgts no līgumslēdzējiem neatkarīgu iemeslu dēļ, tad rokasnaudas ņēmējs atgriež rokasnaudu, vienlaicīgi ar ko zūd pienākums atsavināt īpašumu. Tā kā pirkuma līgums ar U.Z. netika noslēgts no viņa neatkarīgu iemeslu dēļ, jo U.Z. mira, tad nav pamata īpašumu atsavināt atbildētājai.

Pamatojoties uz Civillikuma 1073., 1381. un 1384.pantu, prasītāja lūgusi tiesu:

1) atzīt prasītājai izpirkuma tiesību uz Allai V. piederošā nekustamā īpašuma ar kadastra numuru (..), kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67; 67a un 67b sastāvā ietilpstošā zemesgabala 20/75 domājamām daļām un uz 2/3 domājamām daļām no ēkām ar adresi Jūrmalā, (..) ielā 67;

2) nodot šo nekustamā īpašuma daļu prasītājas īpašumā par Ls 32 158,49, kas samaksājami Allai V.;

3) pieņemt glabāšanā tiesas depozītā izpirkuma maksu Ls 32 158,49, kas prasības apmierināšanas gadījumā izmaksājama Allai V.

Alla V. cēlusi pretprasību, kurā norādījusi, ka 2003.gada 10.novembrī, noslēdzot ar U.Z. rokasnaudas līgumu, puses vienojās par pirkuma līguma būtiskām sastāvdaļām un rokasnaudas ņēmējs apsolījis pārdot viņam piederošās 10/25 domājamās daļas no zemesgabala, kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67, 67a un 67b un ēkas ar adresi Jūrmalā, (..) ielā 67.

U.Z. mantiniece Gunta B. atteikusies pildīt mantojuma atstājēja apsolīto un izvairās no pirkuma-pārdevuma līguma rakstiskas noformēšanas, tādēļ viņa spiesta celt pretprasību par rokasnaudas līguma atzīšanu par pirkuma aktu un īpašuma tiesību atzīšanu uz strīdus nekustamā īpašuma daļu. Pretprasībā norādīts, ka pārējie U.Z. mantinieki godprātīgi ir izpildījuši U.Z. uzņemtās saistības, noslēgdami ar atbildētāju pirkuma līgumu.

Atbildētāja, pamatojoties uz Civillikuma 1., 701., 705., 1044., 1060., 1479., 1487., 1519., 1590., 1591., 1725., 1728., 1778. un 2004.pantu, lūgusi tiesu:

1) atzīt 2003.gada 10.novembra rokasnaudas līgumu par pirkuma aktu par nekustamā īpašuma, kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67, 67a un 67b sastāvā ietilpstošā zemesgabala 10/25 domājamo daļu un ēku ar adresi Jūrmalā, (..) ielā 67 iegādi;

2) atzīt atbildētājai īpašuma tiesības uz 10/75 domājamām daļām no zemesgabala, kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67, 67a un 67b un uz 1/3 domājamo daļu no ēkām ar adresi Jūrmalā, (..) ielā 67;

3) atzīt atbildētājai tiesības nostiprināt Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) īpašuma tiesības uz 10/75 domājamām daļām no zemesgabala ar kadastra numuru (..), kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67, 67a un 67b, un uz 1/3 domājamo daļu ēkām ar adresi Jūrmalā, (..) ielā 67;

4) atzīt Guntai B. tiesības saņemt pirkuma maksu 28 000,00 ASV dolārus (Ls 15 792,00), kas iemaksāta Rīgas apgabaltiesas depozīta rēķinā;

5) piedzīt no Guntas B. tiesas izdevumus.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 22.novembra spriedumu Guntas B. prasība noraidīta, bet Allas V. pretprasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Guntas B. apelācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 13.novembra spriedumu Guntas B. prasību un Allas V. pretprasību noraidījusi.

Izvērtējusi lietas faktiskos apstākļus un pamatojoties uz Civillikuma 705.pantu, tiesa atzinusi, ka, apstiprinoties mantojuma tiesībās uz 2004.gada 24.janvārī mirušā U.Z. atstāto mantojumu, uz mantiniekiem Aināru Z., Līgu D. un Guntu B. līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām pārgāja arī visas viņa saistības, tostarp arī saistības, kuras nodibinātas

ar 2003.gada 10.novembra rokasnaudas līgumu, proti, apsolījums pārdot Allai V. par 89 000 ASV dolāriem strīdus nekustamā īpašuma daļu.

Tiesa norādījusi, ka Civillikuma 1073.panta pirmās daļas un 1381.panta pirmās daļas izpratnē izpirkuma tiesība ir lietu tiesība, kas ļauj izpircējam iegūt nekustamu īpašumu, ja sākotnējais īpašnieks to ir atsavinājis citai personai. Ar izpirkuma tiesības izlietošanu saistītajās tiesiskajās attiecībās piedalās nekustamā īpašuma izpircējs, ieguvējs un atsavinātājs.

Šajā gadījumā nekustamā īpašuma atsavinātāji ir U.Z. mantinieki Ainārs Z. un Līga D., bet ieguvēja ir Alla V.

Atbilstoši Civillikuma 1073.panta pirmās daļas un 1381.panta pirmās daļas jēgai prasītāja nevar atstumt ieguvēju Allu V. un iestāties viņas tiesībās, jo Ainārs Z., Līga D. un Gunta B., visi kopā būdami U.Z. mantinieki, ir iestājušies strīdus nekustamā īpašuma īpašnieka un arī rokasnaudas ņēmēja vietā, tādēļ viņus saista apsolītais un prasītāja šajā gadījumā nevar izmantot pirmpirkuma tiesības uz atsavināto īpašuma daļu.

Minētā iemesla dēļ prasītāja nevar izlietot arī izpirkuma tiesību, tādēļ prasība ir noraidāma.

Noraidot Allas V. pretprasību, tiesa konstatējusi, ka 2003.gada 10.novembra rokasnaudas līgumā noteiktajā termiņā pirkuma līgums netika sastādīts sakarā ar nekustamā īpašuma īpašnieka U.Z. nāvi. Mantiniece Gunta B. atsakās slēgt līgumu par mantošanas ceļā iegūto 10/75 domājamo daļu pārdošanu Allai V., lai gan mantojuma atstājējs to bija apsolījis.

Atsaucoties uz Civillikuma 1475.pantu, 1483.panta 3.punktu, 1487.pantu, tiesa atzinusi, ka minēto materiālo tiesību normu izpratnē starp U.Z. un Allu V., noslēdzot rokasnaudas līgumu, netika nodibinātas pirkuma-pārdevuma tiesiskās attiecības, kā to kļūdaini uzskata atbildētāja, jo nekustamā īpašuma atsavinājuma līgumam likums prasa rakstisku formu, bet pirkuma līgums rakstveida formā netika sastādīts, tādēļ pušu iepriekšējā vienošanās par šāda darījuma slēgšanu nenodibina pirkuma-pārdevuma tiesiskās attiecības, bet katrs vienošanās dalībnieks var prasīt, lai otrs taisa attiecīgu aktu, proti, var prasīt gan darījuma parakstīšanu (rakstisku noformēšanu), gan nostiprinājuma lūguma parakstīšanu.

Atbildētājas apgalvojums, ka ar rokasnaudas līgumu tika nodibinātas pirkuma-pārdevuma tiesiskās attiecības, tiesas ieskatā, ir pretrunā ar rokasnaudas līguma saturu, saskaņā ar kuru U.Z. ir tikai apsolījis pārdot, nevis pārdevis strīdus nekustamo īpašumu.

Turklāt rokasnaudas līguma puses, noslēdzot līgumu, ar kuru U.Z. apsolīja Allai V. pārdot strīdus nekustamā īpašuma daļu, ir vienojušās

par sekām, kādas iestājas pirkuma līguma nenoslēgšanas gadījumā (rokasnaudas līguma 3.1., 3.2. un 3.3.punkts).

Tiesa norādījusi, ka minēto iemeslu dēļ rokasnaudas līgumu nevar atzīt par pirkuma aktu, savukārt prasību par vienošanās izpildi Alla V. tiesā nav cēlusi.

Gunta B. un Alla V. par minēto spriedumu iesniegušas kasācijas sūdzības.

Gunta B. kasācijas sūdzībā lūgusi atcelt spriedumu daļā, ar kuru noraidīta viņas prasība, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 705.pantu, atzīdama, ka uz mantiniekiem pāriet mantojuma atstājēja saistības pārdot nekustamo īpašumu Allai V., jo ir bijis noslēgts rokasnaudas līgums, kas mantiniekiem ir saistošs.

Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā, uz mantiniekiem pāriet pienākums saskaņā ar noslēgto rokasnaudas līgumu atmaksāt rokasnaudu, bet zūd pienākums atsavināt īpašumu.

Tāpat tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1073. un 1381.pantu, jo kasācijas sūdzības iesniedzējai kā nekustamā īpašuma līdzīpašniecei ir pirmpirkuma tiesība, ja pārējie līdzīpašnieki atsavina savu nekustamā īpašuma daļu, bet, ja nav iespējams izmantot pirmpirkuma tiesību, tad ir izpirkuma tiesība.

Alla V. kasācijas sūdzībā lūgusi atcelt spriedumu daļā, ar kuru noraidīta pretprasība, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tiesa, izdarot secinājumu, ka viņa nav cēlusi prasību par vienošanās izpildi, ir nepareizi iztulkojusi un piemērojusi Civilprocesa likuma 1. un 128.pantu.

Pretprasības priekšmets ir pirkuma akta atzīšana par noslēgtu, īpašuma tiesību atzīšana uz domājamo daļu no nekustamā īpašuma un īpašuma tiesību nostiprināšana zemesgrāmatā. Savukārt pretprasības pamatu veido juridiskie fakti, kas apliecina, ka Guntai B. ir iestājies noteiktu saistību izpildes pienākums. Līdz ar to tiesa, pārkāpjot civilprocesuālās tiesību normas, pretprasību nav izskatījusi saskaņā ar pretprasībā norādīto priekšmetu un pamatu.

Turklāt tiesa, atzīstot, ka nav celta prasība par vienošanās izpildi, pārkāpjot Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, nav vērtējusi 2004.gada 21.maijā Guntai B. nosūtīto notariālo paziņojumu ar piedāvājumu noslēgt pirkuma līgumu, kas apliecina, ka atbildētāja prasījusi saistību izpildi.

Tāpat, kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā, pretprasība celta par saistību izpildi, kas nodrošināta ar rokasnaudu, līdz ar to tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1725., 1728., 1691., 2004.panta nosacījumi.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītājas pārstāve zvērināta advokāte B.Zeltiņa, sniedzot paskaidrojumus, uzturēja prasītājas iesniegto kasācijas sūdzību un neatzina atbildētājas kasācijas sūdzību.

Atbildētāja Alla V., sniedzot paskaidrojumus, uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību un neatzina prasītājas kasācijas sūdzību.

Pārējie lietas dalībnieki uz tiesas sēdi nebija ieradušies, par tiesas sēdi viņiem paziņots, un saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu Senāts atzina, ka šo lietas dalībnieku neierašanās nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas spriedumu pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībās, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams daļā, ar kuru noraidīta Allas V. pretprasība, un šajā daļā lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, bet pārējā daļā spriedums atstājams negrozīts.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 2003.gada 10.novembrī starp U.Z. un Allu V. noslēgts rokasnaudas līgums, ar kuru U.Z. apņēmies pārdot par 89 000 ASV dolāriem viņam piederošās 10/25 domājamās daļas no zemesgabala, kas atrodas Jūrmalā, (..) ielā 67, 67a un 67b un namīpašumu ar administratīvo adresi Jūrmalā, (..) ielā 67.

2004.gada (..) U.Z. miris.

Ainārs Z., Līga D. un Gunta B. apstiprināti mantojuma tiesībās uz U.Z. atstāto mantojumu, un viņiem zemesgrāmatā nostiprinātas īpašuma tiesības katram uz 10/75 domājamām daļām no iepriekš norādītā zemesgabala un 1/3 domājamo daļu no ēkām katram.

Tiesa konstatējusi, ka saskaņā ar 2003.gada 10.novembra rokasnaudas līgumu 2004.gada 8. jūnijā starp Aināru Z. un Līgu D. kā pārdevējiem un Allu V. kā pircēju noslēgts pirkuma līgums, ar kuru pārdevēji atsavinājuši Allai V. viņiem piederošās domājamās daļas no strīdus nekustamā īpašuma, savukārt Gunta B. lūdz atzīt viņai izpirkuma tiesības uz atsavinātajām domājamām daļām nekustamā īpašuma, norādīdama, ka rokasnaudas līgums mantiniekiem ir saistošs tikai tādējādi, ka ir pamats atmaksāt rokasnaudu, jo, prasītājas ieskatā, pirkuma līgums nav noslēgts no līgumslēdzējiem neatkarīgu iemeslu dēļ un nav pienākuma atsavināt nekustamo īpašumu.

Senāts, pretēji Guntas B. kasācijas sūdzībā norādītajam, uzskata, ka tiesa, noraidīdama prasību, strīdus tiesiskās attiecības regulējošās materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi pareizi.

Civillikuma 382.pantā noteikts, ka mantojums ir kopība, kurā ietilpst visa kustamā un nekustamā manta, kā arī citiem atdodamās tiesības un saistības, kas mirušajam piederējušas viņa nāves laikā. Savukārt Civillikuma 705.pants, uz kuru ir atsaukusies arī apelācijas instances

tiesa, nosaka, ka ar mantojuma iegūšanu uz mantiniekiem pāriet, līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām, arī visas viņa saistības, izņemot tīri personiskās.

Līdz ar to, konstatējot, ka prasītāja ir apstiprinājusies mantojuma tiesībās uz U.Z. atstāto mantojumu, apelācijas instances tiesa pamatoti ir atzinusi, ka prasītāju saista U.Z. ar rokasnaudas līgumu uzņemtās saistības.

Senāta ieskatā, nav pamatota Guntas B. atsauce kasācijas sūdzībā uz rokasnaudas līguma 3.3.punktu, kurš nosaka, ja pirkuma līgums netiek noslēgts no līgumslēdzējiem neatkarīgu iemeslu dēļ, tad rokasnaudas ņēmējs atgriež rokasnaudu, vienlaicīgi ar ko zūd pienākums atsavināt līguma 1.1.punktā minēto objektu un tādējādi, kā to uzskata prasītāja, viņas kā mantinieces pienākums ir atmaksāt rokasnaudu. Faktiski, kā izriet no Guntas B. kasācijas sūdzības, rokasnaudas līgums uz viņu kā mantinieci attiecas daļā par rokasnaudas atmaksāšanu, bet neattiecas uz vienošanās izpildi par nekustamā īpašuma atsavināšanu, kas, Senāta ieskatā, nav pamatoti, jo uz mantiniekiem pāriet visas mantojuma atstājēja saistības. Prasītāja uzskata, ka U.Z. nevarēja līgumu noslēgt no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, jo 2004.gada (..) viņš mira. Taču minētais apstāklis pieļauj iespēju prasītājai izpildīt vienošanos, jo, kā jau to atzinusi tiesa, Gunta B., pieņemot U.Z. atstāto mantojumu, ir uzņēmusies arī saistības pēc rokasnaudas līguma tā kopumā, bet ne pēc atsevišķiem līguma punktiem.

Prasītāja norādījusi, ka pēc U.Z. nāves un viņas apstiprināšanos mantojuma tiesībās prasītāja ir nostiprinājusi zemesgrāmatā īpašuma tiesības uz viņai pienākošos daļu no nekustamā īpašuma, tādēļ viņai kā kopīpašniecei bija pirmpirkuma tiesības, ja pārējie kopīpašnieki pārdeva atbildētājai sev piederošās nekustamā īpašuma domājamās daļas. Senāta ieskatā, arī šāds prasītājas apgalvojums nav pamatots, jo, kaut arī īpašuma tiesības tika nostiprinātas zemesgrāmatā, viņas īpašuma tiesības nebija absolūtas, jo bija aprobežotas ar mantojuma atstājēja saistībām attiecībā pret Allu V.

Pie šādiem apstākļiem nav pamatoti Guntas B. kasācijas sūdzības argumenti, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 705.pantu, kā arī Civillikuma normas par kopīpašumu un izpirkuma tiesībām.

Turklāt saskaņā ar Civillikuma 1691.pantu rokasnauda ir saistību pastiprinājums un kā tāds tas nevar ietekmēt pamatsaistības juridisko spēku, taču var kalpot par pierādījumu, noskaidrojot pamatsaistības rašanās apstākļus un spēkā esamību.

Pamatsaistība konkrētajā gadījumā ir pirkuma līgums, un saskaņā ar Civillikuma 1728.pantu ar rokasnaudas iedošanu līgums, ja tas citādi atbilst visiem likuma prasījumiem, uzskatāms par noslēgtu un katra puse var prasīt, lai to izpilda. Atbilstoši Civillikuma 1725.pantam ar

rokasnaudu jāsaprot tas, ko, līgumu noslēdzot, viena puse dod otrai ne vien par galīgi noslēgta līguma pierādījumu, bet līdz ar to arī par tā izpildījuma nodrošinājumu. Kā norādīts juridiskajā literatūrā: "Taču Civillikuma 1725.pantā teiktais par galīgi noslēgtu līgumu jāsaprot kā pušu vienošanās par līguma būtiskām sastāvdaļām ar mērķi savstarpēji saistīties, kas var būt arī mutiskā formā" *(Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 141.lpp.).*

Arī Civillikuma 2004.pants nosaka, ka pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par priekšmetu un maksu. Kā redzams no rokasnaudas līguma, puses ir vienojušās gan par pirkuma priekšmetu, gan par maksu, turklāt saņemtā rokasnauda atbilstoši līguma noteikumiem ietilpst pirkuma kopējā summā.

Līdz ar to nepamatoti ir apelācijas instances tiesas sprieduma argumenti, ar kuriem noraidīta Allas V. pretprasība. Turklāt šie argumenti ir pretrunīgi, jo tiesa, no vienas puses, atzinusi, ka, noslēdzot rokasnaudas līgumu, netika nodibinātas pirkuma-pārdevuma attiecības, jo pirkuma līgums netika noslēgts rakstveidā, bet, no otras puses, norādījusi, ka Alla V. nav cēlusi prasību par vienošanās izpildi, tādējādi atzīstot, ka vienošanās ir bijusi.

Civillikuma 1483.pants prasa tiesiska darījuma rakstisku formu, kad tas jāieraksta zemesgrāmatā.

Savukārt Civillikuma 1487.pants nosaka, ja rakstiska forma vajadzīga tādēļ, ka darījums zināmos gadījumos nevar būt spēkā bez ierakstīšanas zemesgrāmatā, tad darījums saista pats par sevi arī bez tā izteikšanas rakstiskā formā, tiklīdz starp tā dalībniekiem notikusi vienošanās par visām tā būtiskām sastāvdaļām. Tādēļ nevienam no viņiem nav tiesības no šās vienošanās atkāpties un katrs var prasīt, lai otrs taisa attiecīgu aktu.

Tiesa noraidījusi pretprasību tāpēc, ka Alla V. nav cēlusi prasību par attiecīga akta taisīšanu. Taču tiesa nav ņēmusi vērā, ka Alla V., pamatojoties uz to, ka, noslēdzot rokasnaudas līgumu, puses vienojās par pirkuma priekšmetu un maksu, tātad par visām līguma būtiskām sastāvdaļām, ir lūgusi atzīt viņai īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu. Darījumos, kuri ierakstāmi zemesgrāmatās, rakstiskās formas neievērošana neatņem darījumam spēku un katra no pusēm ir tiesīga prasīt no otras gan darījuma rakstisku noformēšanu, gan nostiprinājuma lūguma parakstīšanu.

Tiesas secinājums, ka atbildētāja nav cēlusi pretprasību par vienošanās izpildi, neatbilst pretprasībā norādītajam, ka Alla V. lūdz atzīt viņai īpašuma tiesības, pamatodamās uz pušu starpā panākto vienošanos.

Apstāklis, ka prasībā nav tieši izvirzīts prasījums par pirkuma līguma rakstveida noformēšanu, pats par sevi nevar būt pamats, lai tiesa nelemtu jautājumu par īpašuma tiesību atzīšanu, ja, izvērtējot lietas

apstākļus, konstatē, ka starp pusēm ir panākta vienošanās par līguma būtiskām sastāvdaļām un atbildētāja prasa saistību izpildi, iemaksājot tiesas depozītā atlikušo darījuma maksu, kā tas ir konkrētajā gadījumā. N.Vīnzarājs rakstā "Prasība par formāla līguma noslēgšanu" norādījis: "(..) prasība par formāla akta noslēgšanu un piekrišanas došanu nav vienīgais ceļš korroborācijas panākšanai spaidu kārtā. Pie tā paša rezultāta ved arī (..) prasība par īpašuma tiesību atzīšanu. Tā ir dabīgāka (nenodibina fiktīvus stāvokļus) un bez tam ir vieglāk izvedama" *(Vīnzarājs N. Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.) Sastādījis E.Kalniņš. – Rīga: E.Kalniņa un V.Tihonova izdevums, 2000, 114.lpp.)*. Senāta ieskatā, šāds viedoklis ir pamatots, turklāt arī judikatūrā ir atzīts, ka ar rokasnaudas iedošanu pirkuma līgums, ja tas atbilst likuma prasībām un ja puses vienojušās par pirkuma līguma būtiskām sastāvdaļām, uzskatāms par noslēgtu un katra puse var prasīt, lai to izpilda, turklāt izpilde ir saistīta ar prasījumu par īpašuma tiesību atzīšanu pircējam *(2005.gada 10.augusta lieta Nr.SKC-430/2005, 2006.gada 25.janvāra lieta Nr.SKC-35/2006)*.

Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesas argumentus, uz kuriem pamatojoties, ir noraidīta pretprasība, nevar atzīt par pareiziem, un tādēļ šajā daļā spriedums ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu atcelt daļā, ar kuru noraidīta Allas V. pretprasība par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamā īpašuma daļu un nodot lietu jaunai izskatīšanai šajā daļā apelācijas instances tiesā.

Pārējā daļā atstāt spriedumu negrozītu, bet Guntas B. kasācijas sūdzību noraidīt.

Atmaksāt Allai V. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Par tiesiskajām sekām, kas rodas, ja nekustamais īpašums pārdots secīgi vairākiem pircējiem

1. Ar nekustamā īpašuma pārdošanu vairākiem pircējiem un vēlākā pircēja īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā agrākajam pircējam tiek atņemta iespēja prasīt īpašuma tiesību atzīšanu, jo gadījumos, kad nekustams īpašums pārdots diviem pircējiem, priekšroka ir tam, kura līgums ierakstīts zemesgrāmatā (Civillikuma 2031.pants).

2. Zaudējumu atlīdzināšana atstumtajam pircējam neaprobežojas ar pirkuma summu, kas tika izdota nekustamā īpašuma iegādei. Ievērojot apstākli, ka atstumtais pircējs zaudē mājokli, kurā faktiski ir dzīvojis, zaudējumu novērtēšanai var kalpot ne vien naudas summa, kas samaksāta atsavinātā nekustamā īpašuma iegādei, bet arī līdzvērtīga mājokļa iegādei nepieciešamā summa (Civillikuma 1770.pants).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SKC-353/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators A.Laviņš
senators referents K.Torgāns
senators P.Dzalbe,

piedaloties Ludmilas M. pārstāvei zvērinātai advokātei I.Skačkovai, Oļegam G., Jeļenas K. pilnvarotajam pārstāvim A.Ņesterovičam un tulcei V.Apiņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Ludmilas M. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 27.decembra spriedumu Ludmilas M. prasības lietā pret Oļegu G. un Jeļenu K. par pirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu, īpašuma tiesību nostiprinājuma dzēšanu zemesgrāmatā un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ludmila M. 2005.gada 12.decembrī cēlusi prasību pret Oļegu G. un Jeļenu K., lūgdama atzīt par spēkā neesošu 2005.gada 9.novembrī starp Oļegu G. un Jeļenu K. noslēgto dzīvokļa (..), Rīgā, pirkuma līgumu, dzēst zemesgrāmatā Jeļenai K. nostiprinātās īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokli un atzīt prasītājai Ludmilai M. īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokli.

Prasības pieteikumā norādīts, ka Ludmila M. 2000.gada 12.decembrī noslēgusi ar Oļega G. pilnvaroto personu J.H. dzīvokļa (..),

Rīgā, pirkuma līgumu. Saskaņā ar pirkuma līguma noteikumiem pirkuma maksa tikusi noteikta Ls 2800, taču prasītāja lietā ir minējusi arī citu summu dzīvokļa iegādei – USD 9500. Prasītāja pirkuma līguma noteikumus esot izpildījusi un pirkuma maksu samaksājusi.

Prasītāja 2000.gada decembrī pārcēlusies uz pastāvīgu dzīvi strīdus dzīvoklī, maksājusi visus ar dzīvokļa uzturēšanu un apsaimniekošanu saistītos maksājumus un dzīvokli deklarējusi kā savu dzīvesvietu, bet īpašuma tiesības uz to nebija nostiprinājusi zemesgrāmatā.

Starp Oļegu G. un Jeļenu K. 2005.gada 9.novembrī noslēgts dzīvokļa (..), Rīgā, pirkuma līgums par pirkuma maksu Ls 10 000. Jeļenas K. īpašuma tiesības uz šo dzīvokli ierakstītas zemesgrāmatā 2005.gada 14.novembrī.

Prasītāja Ludmila M. uzskata, ka Oļegs G., pārdodams dzīvokli Jeļenai K., rīkojies ļaunticīgi un pretēji labiem tikumiem, tāpēc lūgusi atzīt 2005.gada 9.novembra līgumu par spēkā neesošu, kā arī lūgusi viņai atzīt īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokli.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1044., 1053., 1410., 1415., 1479. un 1588.pantu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 14.jūlija spriedumu Ludmilas M. prasība apmierināta. Tiesa atzinusi par spēkā neesošu 2005.gada 9.novembrī starp Oļegu G. un Jeļenu K. noslēgto pirkuma līgumu un nospriedusi dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) 2005.gada 25.novembrī izdarīto īpašuma tiesību nostiprinājumu uz Jeļenas K. vārda. Tiesa atzinusi Ludmilai M. īpašuma tiesības uz dzīvokli (..), Rīgā.

[3] Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta, izskatīdama lietu apelācijas kārtībā, ar 2007.gada 27.decembra spriedumu Ludmilas M. prasību noraidījusi.

Civillietu tiesu palāta norādījusi, ka gadījumus, kad nekustamais īpašums tiek atsavināts diviem pircējiem, regulē Civillikuma 2031.panta otrā un trešā daļa, kas nosaka katra pircēja tiesības, paredzot atstumtā pircēja tiesības saņemt no pārdevēja nodarīto zaudējumu atlīdzību.

Ludmilas M. prasība par 2005.gada 9.novembra pirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu pamatota uz Civillikuma 1415.pantu, taču pārdevēja darbība, pārdodot dzīvokļa īpašumu, uz kuru viņam zemesgrāmatā ierakstītas īpašuma tiesības, un pircēja darbība, šādu dzīvokļa īpašumu nopērkot, pašas par sevi nav neatļautas vai nepieklājīgas darbības, kuru mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kuras vērstas uz to, lai apietu likumu.

Tiesa atzinusi par nepierādītu, ka pārdevējs Oļegs G., noslēgdams par vienu nekustamo īpašumu divus pirkuma līgumus, rīkojies ļaunprātīgi, jo 2000.gada 12.decembra pirkuma līgumu par strīdus nekustamo īpašumu ar Ludmilu M. slēgusi Oļega G. pilnvarniece J.H.

Tiesa arī secinājusi, ka Jeļena K., slēgdama 2005.gada 9.novembrī pirkuma līgumu par strīdus dzīvokļa īpašumu, nav zinājusi par 2000.gada 12.decembrī noslēgto pirkuma līgumu, līdz ar to nav atzīstama par ļaunticīgu ieguvēju.

Tiesa konstatējusi, ka gan Oļega G., gan Jeļenas K. deklarētā dzīvesvieta 2005.gada 20.oktobrī bija dzīvoklis (E..) iela (..), Rīgā, taču minētais apstāklis nepierāda abu atbildētāju ļaunprātību 2005.gada 9.novembra pirkuma līguma noslēgšanā, jo katrs no atbildētājiem lietojuši savu istabu. Tas apstāklis, ka Jeļena K. 2005.gada 9.novembrī noslēgusi pirkuma līgumu, pirms tam dzīvokli neapskatījusi, nepierāda ieguvējas ļaunticību, jo likums kā obligātu priekšnoteikumu neparedz pircēja pienākumu apskatīt pērkamo nekustamo īpašumu, pie tam strīdus dzīvokļa īpašums atrodas tipveida 602.sērijas mājā un tādējādi dzīvokļa plāns pircējai varēja būt zināms arī konkrēto dzīvokļa īpašumu neapskatot.

Tiesa norādījusi, ka strīdus nekustamais īpašums vairs nepieder atsavinātājam Oļegam G., bet gan Jeļenai K., kura īpašuma tiesības nostiprinājusi zemesgrāmatā, tādēļ prasītājai vairs nav likumīga pamata saskaņā ar Civillikuma 1478. un 1479.pantu celt personīgu prasību pret atsavinātāju Oļegu G. par īpašuma tiesību koroborāciju. Pie tam laika periodā no 2000.gada 12.decembra līdz 2005.gada 9.novembrim prasītājai savu īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatā uz strīdus dzīvokli, pamatojoties uz 2000.gada 12.decembra pirkuma līgumu, no atsavinātāja puses nav likti nekādi šķēršļi.

Civillikuma 1588.pants, saskaņā ar kuru viena puse nevar atkāpties no līguma bez otras piekrišanas pat arī tad, ja pēdējā to neizpilda, un tādēļ, ka viņa to neizpilda, uz kuru prasītāja atsaukusies prasības pamatošanai, nevar būt par pamatu celtās prasības apmierināšanai, jo konkrētajā gadījumā 2000.gada 12.decembra pirkuma līguma izpilde vairs nav iespējama tā iemesla dēļ, ka par pārdotā nekustamā īpašuma īpašnieku zemesgrāmatā jau ierakstīta cita pircēja Jeļena K., savukārt prasītājas kā atstumtās pircējas tiesības nosaka Civillikuma 2031.panta trešās daļas noteikumi.

Tas apstāklis, ka prasītāja lietojusi viņai nodoto strīdus dzīvokļa īpašumu vairākus gadus, nav pamats viņas īpašuma tiesību atzīšanai uz šo dzīvokļa īpašumu, jo saskaņā ar Civillikuma 993.panta pirmo daļu nodošana vien vēl nenodibina nekustamā īpašuma ieguvējam īpašuma tiesību, to iegūst tikai ar iegūšanas tiesiskā pamata un par to izgatavotā akta ierakstīšanu zemesgrāmatās.

[4] Kasācijas sūdzībā Ludmila M. lūdz Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 27.decembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā tālāk minēto argumentu dēļ.

[4.1] Tiesa pārkāpusi šādas tālākminētās procesuālo tiesību normas.

Tiesa pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 4. un 24.pantu, kā arī Civilprocesa likuma 9. un 10.pantu, jo nenodrošināja prasītājai līdzvērtīgas procesuālās tiesības savu interešu aizsardzībai.

Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 74.pantu un Satversmes 91.pantu, jo nenodrošināja pušu līdztiesību. Konstatējot, ka atbildētājiem ir pārstāvji, tiesa nenolasīja tiesības un pienākumus, ko paredz Civilprocesa likums par pārstāvja pieaicināšanu arī prasītājai. Šādi tiesa pārkāpusi arī Civilprocesa likuma 8.pantu, jo netika noskaidroti apstākļi lietā, un 82.panta pirmo daļu, jo prasītāja neveda lietu ar pārstāvja starpniecību.

Noraidot prasītājas lūgumu nopratināt lieciniekus, to vidū J.H., tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 74.pantu, 93.panta pirmo daļu un 159.panta otro daļu.

Tāpat kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, novērtējot pierādījumus. Tiesa nav vērtējusi 2005.gada 9.novembra pirkuma līguma saturu kopsakarā ar atbildētāju paskaidrojumiem. No minētā līguma izriet, ka Jeļena K. ir iepazinusies ar objekta faktisko stāvokli, ka ar pārdevēju ir apskatījusi to uz vietas un novērtē par Ls 10 000. Savukārt Oļegs G. apņēmies nodot objektu tādā stāvoklī, kādā tas atradās apskates dienā, un garantē, ka tas nav atsavināts. Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka Jeļena K., pērkot dzīvokli, zinājusi, ka tajā dzīvo Ludmila M. Tiesa nav vērtējusi to, ka atbildētāji bija pazīstami savā starpā, jo Jeļena K. esot vedusi kopdzīvi ar Oļegu G. Turklāt pret Oļegu G. uzsākts kriminālprocess. Arī darījuma summa Ls 10 000 liecina par īpašām attiecībām starp Oļegu G. un Jeļenu K., jo strīdus dzīvokļa vērtība esot Ls 77 000.

[4.2] Tiesa pārkāpusi šādas tālākminētas materiālo tiesību normas.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka prasība nebija pamatota uz Civillikuma 1., 5., 909., 910., 911., 924., 926., 1041., 1477. un 2006.pantu, tomēr tiesai šīs normas bija jāpiemēro, jo likumdevējs to neaizliedz.

Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 2002. un 2031.pantu. Šo pantu piemērošanai būtu pamats, ja nostiprinājuma lūgums uz Ludmilas M. vārda nebūtu parakstīts, bet šādu nostiprinājuma lūgumu ir parakstījusi Oļega G. pilnvarotā persona J.H.

Uzskata par nepareiziem tiesas secinājumu, ka Civillikuma 2031.pants ļauj īpašniekam pārdot īpašumu divas reizes. Tiesai pie konkrētajiem lietas apstākļiem bija jāpiemēro Civillikuma 1., 5. un 1415.pants.

Tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1479., 1587., 1592. un 2006.pantu, ko vajadzēja piemērot. Turklāt konkrētajiem lietas apstākļiem bija jāpiemēro arī Civillikuma 909. un 910.pants.

Tiesai nebija jāpiemēro Zemesgrāmatu likuma 1.pants un Civillikuma 994.pants, kas regulē īpašuma koroborāciju, un likuma "Par

dzīvokļa īpašumu" 6.pants, jo šīs normas nenovērš darījuma iekšējos trūkumus. Tiesai vajadzēja piemērot Civillikuma 1477., 1479., 1480.pantu.

Tāpat uzskata, ka tiesai bija jāpiemēro arī Civillikuma 2309.panta otrā daļa, jo J.H. kā pilnvarniece pārkāpusi viņai dotā uzdevuma robežas.

[5] Paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību iesniegusi Jeļena K. un Oļega G. pilnvarotā pārstāve K.Neimane, uzskata kasācijas sūdzībā norādītos argumentus par nepamatotiem.

[6] Senāta sēdē Ludmilas M. pārstāve zvērināta advokāte I.Skačkova uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem, bet Oļegs G. un Jeļenas K. pilnvarotais pārstāvis A.Ņesterovičs lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts tālāk norādīto motīvu dēļ.

[8] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa uz lietas faktiskajiem apstākļiem ir nepareizi attiecinājusi Civillikuma 2031.pantu, jo prasītājas Ludmilas M. prasība celta, pamatojoties uz 1415.pantu par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, kā arī 1044.pantu par īpašuma tiesību atzīšanu, tādēļ vēlāka darījuma nostiprināšanai zemesgrāmatā nav nozīmes. Senāts atzīst par nepamatotu šādu kasācijas sūdzības iesniedzējas norādi, jo apelācijas instances tiesa, novērtējusi lietas materiālus, secinājusi, ka darījuma dalībnieki Oļegs G. un Jeļena K. nav rīkojušies ļaunticīgi, un nav atzinusi 2005.gada 9.novembrī noslēgto dzīvokļa pirkuma līgumu par spēkā neesošu. Pie šādiem lietas apstākļiem, ar nekustamā īpašuma atkārtotu pārdošanu un jaunā ieguvēja īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, prasītājai tiek liegta iespēja uz īpašuma tiesību aizsardzību, jo saskaņā ar Civillikuma 2031.pantu gadījumos, kad nekustams īpašums pārdots diviem pircējiem, priekšroka ir tam pircējam, kura līgums ierakstīts zemesgrāmatā. Līdzīgi to Senāts ir atzinis jau arī iepriekš citās lietās: 2006.gada 17.maija spriedumā lietā Nr.SKC-325, 2003.gada 10.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-373, 2000.gada 10.maija spriedumā lietā Nr.SKC-218.

[9] Senāts atzīst par nepamatotām kasācijas sūdzības norādes, ka tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 909. un 910.pants. Minētie panti regulē valdījuma tiesiskās attiecības, taču prasījumu par valdījuma tiesību atzīšanu prasītāja nav cēlusi. Prasītāja ir cēlusi īpašuma prasību,

pamatojoties uz Civillikuma 1044.pantu, un tiesa izskatījusi lietu atbilstoši prasījuma robežām.

[10] Kasācijas sūdzības argumenti, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1477., 1479.,1480., 1587., 1592. un 2006.pantu, nevar būt pamats Civillietu tiesu palātas sprieduma atcelšanai, jo minēto tiesību normu nepiemērošanu kasācijas sūdzības iesniedzēja saistījusi ar *pacta sunt servanda* principa, t.i., ka tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, ievērošanu attiecībā uz 2000.gada 12.decembra līgumu, ar kuru strīdus īpašums tika atsavināts Ludmilai M., kā arī darījuma iekšējo trūkumu konstatēšanu 2005.gada 9.novembra līgumam, ar kuru strīdus īpašums tika atsavināts Jeļenai K., taču Civillietu tiesu palāta šos argumentus spriedumā jau ir vispusīgi novērtējusi.

Senāts atzīst par pamatotu kasācijas sūdzībā izteikto secinājumu, ka likums nedod pārdevējam tiesības atkāpties no *pacta sunt servanda* principa, taču nevar piekrist argumentam, ka Civillikuma 2031.pants nonāk ar to pretrunā. Minētās normas mērķis ir nevis pārdevēja, bet tieši otrādi – pircējas – tiesisko interešu aizsargāšana, līdz ar to pārdevējs netiek atbrīvots no saistību, kaut vai zaudējumu atlīdzības veidā, izpildes. Ievērojot to, ka, no vienas puses, pārdevējam ir pienākums izpildīt līgumu pret pirmo pircēju, bet, no otras puses, šāds pienākums viņam ir arī attiecībā pret vēlākajiem pircējiem, likums nosaka ar pārdevēja gribu nesaistītus apstākļus, kas kādam no ieguvējiem rada lielākas tiesības uz īpašuma tiesību nodibināšanu strīdus īpašumam nekā citiem. Arī prasītājai Ludmilai M. bija iespēja izmantot likumā paredzēto iespēju nostiprināt savas īpašuma tiesības zemesgrāmatā, ko viņa piecu gadu laikā netika izdarījusi. Šādam atstumtajam pircējam, kurš nevar prasīt īpašuma tiesību nodibināšanu, ir tiesības prasīt no pārdevēja atlīdzināt nodarītos zaudējumus.

Nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzējas norādei, ka zaudējumu atlīdzināšana atstumtajam pircējam aprobežojas ar pirkuma summu, kas tika izdota nekustamā īpašuma iegādei. Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Ievērojot apstākli, ka Ludmila M. kā atstumtais pircējs zaudējusi mājokli, kurā faktiski ir dzīvojusi kopš 2000.gada, pametuma mantiskai novērtēšanai var kalpot ne vien naudas summa, kas samaksāta nekustamā īpašuma iegādei, bet arī līdzvērtīga mājokļa vērtība.

[11] Tāpat Senāts atzīst par nepamatotām kasācijas sūdzības iesniedzējas norādes, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1. un 5.pantu, jo minētās normas jāpiemēro tikai izņēmuma gadījumos – kad citu tiesību normu piemērošanas rezultāts būtu absolūti netaisnīgs pret kādu no pusēm, kad likums neregulē konkrētās tiesiskās attiecības vai arī tieši norāda, ka jautājuma izlemšanā tiesai jāvadās pēc saviem ieskatiem.

Civillikuma 2031.pants sniedz konkrētu risinājumu apstākļiem, kad nekustamais īpašums pārdots vairākiem pircējiem un kāds no pircējiem īpašuma tiesības ir nostiprinājis zemesgrāmatās. Minētā norma arī paredz, kā radusies netaisnība pret pārējiem atstumtajiem pircējiem novēršama – atlīdzinot radušos zaudējumus. Līdz ar to Senāts nekonstatē nevienu no Civillikuma 1. un 5.panta piemērošanas pamatiem.

[12] Par nepamatotu atzīstama norāde kasācijas sūdzībā, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 74.pantu, 93.panta pirmo daļu un 159.panta otro daļu, noraidīdama prasītājas lūgumu nopratināt lieciniekus, to vidū J.H. Jautājuma izlemšana par liecinieku pieaicināšanu lietā ir tās instances tiesas prerogatīva, kas skata lietu pēc būtības. Ņemot vērā, ka lietā pastāv jautājums par otrās pircējas Jeļenas K. labticību vai ļaunticību, bet J.H. nav piedalījusies 2005.gada 9.novembra līguma slēgšanā, kasācijas sūdzības iesniedzēja nav norādījusi, kādus lietai nozīmīgus apstākļus lieciniece var apstiprināt, kā to paredz Civilprocesa likuma 105.pants.

Tāpat par nepamatotu atzīstama atsauce uz Civillikuma 2309.panta otrās daļas nepiemērošanu, jo minētā norma kasācijas sūdzībā tiek saistīta ar apgalvojumu, ka J.H. kā pilnvarniece pārkāpusi viņai dotā uzdevuma robežas, taču tam izskatāmajā lietā nav nozīmes.

[13] Par nepamatotu atzīstama kasācijas sūdzības iesniedzējas norāde, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, novērtēdama pierādījumus. No Civillietu tiesu palātas sprieduma redzams, ka tiesa visus lietas materiālus ir vērtējusi savstarpējā kopsakarā un secinājusi, ka atbildētāji Oļegs G. un Jeļena K., slēgdami dzīvokļa pirkuma līgumu, nav rīkojušies ļaunticīgi. Šāda secinājuma apstrīdēšana ir saistīta ar lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu un pierādījumu jaunu novērtēšanu, kas nav kasācijas instances tiesas uzdevums.

[14] Tāpat par nepamatotām atzīstamas kasācijas sūdzības iesniedzējas norādes uz likuma "Par tiesu varu" 4. un 24.panta, Civilprocesa likuma 8., 9., 10., 74., 82.panta pirmās daļas un Satversmes 91.panta pārkāpšanu, jo šo tiesību normu pārkāpšanu kasācijas sūdzības iesniedzēja ir saistījusi ar apstākli, ka prasītāja vedusi lietas bez pārstāvja starpniecības, kamēr atbildētājiem bijis pārstāvis. Lietas vešana ar pārstāvja starpniecību ir pušu tiesības, un tiesai nav pamata pašai pēc savas iniciatīvas pieaicināt prasītājai pārstāvi. Turklāt, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 82.panta pirmās daļas pārkāpšanu un apgalvojot, ka uz apelācijas instances tiesas sēdēm slimības dēļ nevarēja ierasties prasītājas advokāts, kā rezultātā prasītāja nolīgusi citu pārstāvi, kasācijas sūdzības iesniedzēja nav ievērojusi Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punktā noteikto, ka kasācijas sūdzībā jānorāda, kā procesuālo tiesību normu pārkāpums ietekmējis lietas izspriešanu vai kā izpaudies tiesas kompetences

pārkāpums. Līdz ar to šis motīvs neatbilst Civilprocesa likuma noteikumiem par kasācijas sūdzības saturu.

[15] Rezumējot teikto, Senāts secina, ka kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 27.decembra spriedumu atstāt negrozītu, bet Ludmilas M. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par atlīdzību, kas nosakāma par sakropļojumu

Saskaņā ar Civillikuma 2349.pantu, ja miesas bojājuma sekas bijušas sakropļojums vai izķēmojums, tad par to nosakāma atlīdzība pēc tiesas ieskata. Par sakropļojumu uzskatāms miesas bojājums, kā rezultātā radies kāda orgāna funkciju pavājināšanās (Civillikuma 2349.pants).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-438/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente E.Vernuša
senators K.Torgāns
senatore A.Vītola,

ar tulci V.Apiņu, piedaloties prasītājam Ivanam S.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Latvijas-Lietuvas kopuzņēmuma SIA "Viadukts" kasācijas sūdzību un Ivana S. pretsūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 25.janvāra spriedumu Ivana S. prasībā pret Latvijas–Lietuvas kopuzņēmumu SIA "Viadukts" par atlīdzības piedziņu par sakropļojumu darbā.

Aprakstošā daļa

Ivans S. 2004.gada 26.aprīlī cēlis Jēkabpils rajona tiesā prasību pret Latvijas–Lietuvas kopuzņēmumu sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Viadukts" (turpmāk tekstā – SIA "Viadukts") par atlīdzības piedziņu par sakropļojumu darbā. Prasības pieteikumā norādīts, ka prasītājs, veikdams darba pienākumus SIA "Viadukts" objektā tilta pār Lielupi, Jelgavā, remontdarbos 2001.gada 6.oktobrī darba vietā guva traumatiskus bojājumus: labā pleca kaula mežģījumu un labās puses pleca nervu pinuma bojājumu pēc locītavas mežģījuma, divgalvainā trīsgalvainā muskuļa refleksu zaudējumu ar sekojošu izteiktu kustību ierobežojumu, labās plaukstas pirkstu atrofiju, vidusnerva, elkoņa nerva un paduses nerva, labās lāpstiņas nerva bojājumu pleca pinuma rajonā, cīpslu refleksu asimetriju. Saskaņā ar eksperta atzinumu Nr.126 prasītājam nodarītie miesas bojājumi pēc sava rakstura atzīti par vidēji smagiem. Pēc sakropļojuma darbā pārciesta operācija vispārējā narkozē, pēc tam prasītājs ilgstoši ārstējies no 2001.gada 6.oktobra līdz 2002.gada 15.jūlijam. Taču sakropļojums ir neatgriezenisks, uz mūžu, un pozitīvus rezultātus ārstēšana nav devusi, bojāto orgānu funkcijas neatjaunojas. Līdz ar ārstēšanās izdevumiem radušies izdevumi par ārstu apmeklējumiem, medikamentu iegādei, ārstnieciskajām procedūrām, kā rezultātā prasītājam radies materiālais zaudējums

summā Ls 169,53 par laika periodu no 2001.gada 6.oktobra līdz 2004.gada 26.aprīlim. Sakarā ar orgānu bojājumu un to funkciju zaudēšanu prasītājs nevar veikt darbus kā agrāk, jo funkcionē tikai kreisā roka, bet prasītājs nav kreilis, sakarā ar ko nevar normāli rakstīt, skaldīt malku, veikt citus darbus, kā arī pienācīgi apkopt sevi. Ar vienas rokas funkcijām vien kļuvis neiespējami atrast darbu. Līdz ar to prasītājam nodarīts ne tikai materiāls, bet arī morāls kaitējums, zaudēta iespējamā peļņa, par ko Ivans S. vēlās saņemt atlīdzību – mantisku kompensāciju – summā Ls 3000.

Prasītājs lūdzis tiesu piedzīt no atbildētāja SIA "Viadukts" atlīdzību par nodarīto kaitējumu sakarā ar traumatisko miesas bojājumu kopsummā Ls 3169,53 un tiesāšanās izdevumus.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1773., 1775., 1779., 1782., 2347., 2348., 2349.pantu.

Ar Jēkabpils rajona tiesas 2007.gada 28.februāra spriedumu Ivana S. prasība par atlīdzības piedziņu par sakropļojumu darbā noraidīta.

Zemgales apgabaltiesā 2007.gada 14.jūnijā Ivans S. iesniedzis ārstēšanās izdevumu aprēķina precizējumus, kuros norādīti izdevumi par pleca un labās rokas traumas ārstēšanu laika periodā no 2001.gada 6.oktobra līdz prasības iesniegšanai tiesā – 2004.gada 26.aprīlim: medikamenti par Ls 117,65; samaksa par vizītēm pie ārsta pleca sakropļojuma sakarā Ls 11; samaksa par fizioterapiju Ls 5,90; samaksa par masāžu Ls 23,50; kopā Ls 158,05. Prasības neuzturētā daļa ir Ls 11,48.

Izskatījusi lietu sakarā ar Ivana S. apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 25.janvāra spriedumu Ivana S. prasību apmierinājusi daļēji.

Tiesa nospriedusi piedzīt no SIA "Viadukts" par labu Ivanam S. ārstēšanās izdevumus par darbā gūto traumu Ls 23,97 un morālo kaitējumu Ls 500, kopā Ls 523,97, un par labu valstij valsts nodevu Ls 78,60, izdevumus par tiesas pavēstu piegādāšanu un izsniegšanu Ls 17,83, kopā Ls 96,43. Prasību daļā par ārstēšanās izdevumu piedziņu par darbā gūto traumu Ls 134,08 apmērā un prasību daļā par morālā kaitējumu piedziņu Ls 2500,00 apmērā tiesa noraidījusi.

Spriedumā norādīts, ka prasītājs 2002.gada 18.aprīlī jau bija cēlis prasību pret atbildētāju par kaitējuma atlīdzību par darbā gūto sakropļojumu un darba algas piedziņu, lūgdams piedzīt neizmaksāto darba algu par laiku no 2001.gada 8.augusta līdz 2001.gada 6.oktobrim Ls 529,44. Prasība vēlāk papildināta, un prasītājs lūdzis piedzīt neiegūto peļņu Ls 1784. Ar Zemgales apgabaltiesas kā apelācijas instances tiesas spriedumu prasība daļā par darba algas piedziņu noraidīta, bet prasība par varbūtējās atrautās peļņas piedziņu apmierināta daļēji un piedzīti Ls 245,30. Šajā spriedumā Zemgales apgabaltiesa atzinusi, ka atbildētāja ir vainojama notikušajā nelaimes gadījumā sakarā ar tās

amatpersonu amata pienākumu un atbilstošo instrukciju nepildīšanu un šāda bezdarbība ir prettiesiska.

Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka Ivans S. iesniedzis čekus, kvītis par medikamentu iegādi un ārsta apmeklējumiem, norādīdams kopsummu Ls 169,53.

No ārstēšanās izdevumu aprēķina precizējumiem redzams, ka kopā izdevumi ir Ls 158,05, proti, prasītājs izslēdzis čekos norādītās summas par briļļu lēcu, bērnu un higiēnas preču iegādi.

Atsaucoties uz Civillikuma 2347.pantu, tiesa atzinusi par pamatotiem tikai daļu čeku, kas atbilst Ministru kabineta 1999.gada 23.februāra noteikumu Nr.62 "Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektroniskajām ierīcēm un iekārtām" noteikto 8.3.1., 8.3.2., 8.3.3., 8.3.4.punktu prasībām. Tie ir čeki, kuros norādīts prasītāja vārds, uzvārds un personas kods, un kas atbilst ierakstiem Ivana S. Jēkabpils poliklīnikas ambulatorajā kartē par ārsta apmeklējumiem un medikamentu nepieciešamību ārstēšanai par kopējo summu Ls 23,97. Līdz ar to pārējā daļā prasība par ārstēšanās izdevumu piedziņu Ls 134,08 apmērā ir noraidāma, jo iesniegtos čekus nevar atzīt par pierādījumiem, tā kā tie neatbilst minēto Ministra kabineta noteikumu Nr.62 noteiktajām prasībām, proti, nav norādīts personas vārds, uzvārds un personas kods, tādējādi tie nav identificējami un attiecināmi uz prasītāju.

Atsaucoties uz Civillikuma 2349.pantu un juridiskajā literatūrā – Latvijas Republikas Civillikuma Saistību tiesību daļas komentāros norādīto, tiesa atzinusi, ka ar sakropļojumu saprot tādu miesas bojājumu, kura rezultātā ir skarts cilvēka orgāns, radot tā zaudējumu, darbības izbeigšanu vai vājinājumu. Turklāt tiesai, nosakot atlīdzības apmēru sakarā ar sakropļojumu, jāņem vērā cietušā spēja pašam sevi uzturēt, cietušā vecums un individuālās spējas.

Termins "sakropļojums" nav medicīnisks termins, kā to norādījis Pļaviņu starprajonu tiesu medicīnas eksperts. Kā atzīts tiesu praksē, arī orgāna vājinājums, proti, tā funkciju pavājināšanās, ir sakropļojums.

Tiesa norādījusi, ka no lietas materiāliem pievienotā 2005.gada 21.aprīļa eksperta atzinuma Nr.338 redzams, ka Ivanam S. 2001.gada 6.oktobra ražošanas traumas rezultātā ir radies labā pleca nervu pinuma bojājums ar labās rokas funkcijas pavājināšanos un darba spēju zudumu 10% apjomā, orgānu zaudējums nav konstatēts. Savukārt prasītāja redzes pavājināšanās ir cukurslimības komplikācijas (diabētiska retinopātija un makulopātija), kas nav saistīta ar ražošanas traumu.

Spriedumā tiesa atsaukusies uz Civillikuma 1635.panta pirmo daļu, kurā noteikts, ka katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morāls kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Tiesa atzinusi, ka lietā nepastāv strīds, ka Ivanam S. ir noteikta otrā invaliditātes grupa no 1998.gada un no 1984.gada viņš slimo ar cukura diabētu, kas arī apstiprinās ar ierakstiem pielikumā pievienotajā Ivana S. Jēkabpils poliklīnikas ambulatorajā kartē.

No lietas materiāliem pievienotajiem atbildētāja SIA "Viadukts" 2005.gada 20.decembra paskaidrojumiem izriet, ka prasītājs, stādamies darbā pie atbildētāja, bija noklusējis, ka ir otrās grupas invalīds un viņam ir pavājināta redze un, kā redzams no akta par nelaimes gadījumu darbā 15.punkta, kā viens no nelaimes gadījuma cēloņiem norādīts arī cietušā neuzmanība.

Līdz ar to tiesa atzinusi, ka prasība par morālo kaitējumu par darbā gūto traumu ir apmierināma daļēji, ņemot vērā, ka orgānu zaudējums nav konstatēts, bet darba spēju zudums noteikts 10% apjomā. Nosakot atlīdzības apmēru, tiesa ņēmusi vērā to, ka prasītājs, stādamies darbā, atbildētājam bija noklusējis faktu, ka ir otrās grupas invalīds, ka viņam ir pavājināta redze, kam ir būtiska nozīme, veicot attiecīgus darba pienākumus. Turklāt aktā par nelaimes gadījumu darbā norādīts, ka viens no nelaimes gadījuma cēloņiem ir cietušā neuzmanība. Vienlaikus tiesa ņem vērā prasītāja vecumu, to, ka viņš ir invalīds-pensionārs un saņem regulāru pensiju. Līdz ar to, tiesas ieskatā, prasītāja labā piedzenama atlīdzība par sakropļojumu kā morālā kompensācija Ls 500,00 apmērā, bet pārējā daļā prasība noraidāma.

Kasācijas sūdzību par minēto spriedumu iesniegusi SIA "Viadukts", lūgusi atcelt spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā tālāk izklāstīto apsvērumu dēļ.

Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1635.pantu, jo civiltiesiskā attiecība radusies 2001.gada 6.oktobrī un Civillikuma 1635.panta redakcijā līdz 2006.gada 26.janvārim neparedzēja morālā kaitējuma atlīdzību. Tiesa nav ņēmusi vērā likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 9.pantu. Civillikuma 1635.pantam 2006.gada 26.janvāra redakcijā nav noteikts atpakaļejošs spēks.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesai nebija jāpiemēro Civillikuma 2349.pants, jo saskaņā ar tiesu un apdrošināšanas sabiedrību praksi ar sakropļojumu saprot "rokas, kājas vai to noteiktās daļas zaudējumu vai pilnīgu atdalīšanu no ķermeņa, vai to funkciju neatgriezenisku zaudējumu". Saskaņā ar 2005.gada 24.aprīļa ekspertu atzinumu Nr. 338 Ivans S. ir zaudējis 10% no darbaspējas uz laiku (2 gadi) sakarā ar labās rokas funkcijas pavājināšanos. Līdz traumas gūšanai Ivans S. bija invalīds.

Tiesa nepamatoti piedzinusi Ivana S. labā samaksu par ārsta apmeklējumiem un medikamentiem Ls 23,97 un nepamatoti piemērojusi Civillikuma 2347.pantu.

Ivans S. 2001.gada 9.decembrī iestājies Jēkabpils rajona centrālajā slimnīcā ar diagnozi "labās puses ribu lūzums", no 1999.gada viņam ir noteikta otrā invaliditātes grupa. Čeki, saskaņā ar kuriem tiesa piedzinusi Ls 23,97, izdoti 2002.–2003.gadā, tātad pēc ribu lūzuma. Šos čekus nevar uzskatīt par pierādījumu tam, ka tie ir zāļu apmaksai, kas paredzētas 2001.gada 6.oktobrī notikušās traumas ārstēšanai. Čekos nav norādīti zāļu nosaukumi, un prasītājs nav iesniedzis ārstu receptes.

Ivans S. iesniedzis pretsūdzību, kurā lūdzis atcelt spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par morālā kaitējuma Ls 2500 piedziņu, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai. Savukārt spriedumu prasības apmierinātajā daļā lūdzis atstāt negrozītu un SIA "Viadukts" kasācijas sūdzību noraidīt.

Ivans S. uzskatījis, ka summu par morālo kaitējumu tiesa ir piedzinusi nesamērīgi mazu, neatbilstošu morālajām ciešanām un strauji augošai inflācijai valstī.

Prasītājs norādījis, ka ilgstoši ir cietis fiziskas sāpes, morālās ciešanas. Labās rokas funkcijas, sākot no pleca, ir daļēji zaudētas, ir radies neatgriezenisks sakropļojums tieši pēc 2001.gada 6.oktobrī SIA "Viadukts" darba objektā gūtās traumas. Minēto apliecina Pļaviņu STMC ekspertu akti, gan P.Stradiņa klīniskās universitātes klīnikas izdotie slēdzieni, gan ģimenes ārstes Eglītes slēdziens.

Ivana S. ieskatā, SIA "Viadukts" kasācijas sūdzībā nepamatoti atsaukusies uz Civillikuma 1635.panta redakciju līdz 2006.gada 26.janvārim, jo arī pirms grozījumiem minētā likuma norma paredzēja tiesības prasīt apmierinājumu, kurā ietilpst gan materiālais, gan morālais kaitējums.

Savukārt SIA "Viadukts" vaina, prettiesiska bezdarbība notikušajā ir atzīta ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 11.marta spriedumu, kas ir stājies spēkā.

Par nepamatotu Ivans S. uzskata tiesas atzinumu, ka morālā kaitējuma atlīdzības summa samazināma, jo, stādamies darbā, noklusējis, ka ir otrās grupas invalīds un ir pavājināta redze. Norādījis, ka redze pavājinājusies pēc saņemtās narkozes sakarā ar traumētās rokas operāciju un invaliditāte sakarā ar diabētu neiespaido darba spējas specialitātē.

Tiesa neobjektīvi secinājusi, ka morālās atlīdzības kompensācija samazināma, ņemot vērā vecumu un to, ka prasītājs ir invalīds-pensionārs un saņem regulāru pensiju, jo tam nav nekāda sakara ar prasīto morālā kaitējuma atlīdzību.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, prasītājs uzturēja pretsūdzību un neatzina atbildētājas kasācijas sūdzību.

Atbildētājas pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Tā kā atbildētājam par tiesas sēdi paziņots, Senāts uzskatīja, ka atbilstoši

Civilprocesa likuma 468.pantam atbildētāja pārstāvja neierašanās uz tiesas sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas spriedumu pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā un pretsūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka prasītājs, būdams darba attiecībā ar atbildētāju, 2001.gada 6.oktobrī nelaimes gadījumā darbā guva traumatiskus bojājumus. Tāpat tiesa secinājusi, ka jau ar Zemgales apgabaltiesas 2003.gada 11.marta spriedumu, ar kuru daļēji tika apmierināta Ivana S. prasība pret atbildētāju par atrautās peļņas piedziņu, konstatēts, ka atbildētāja ir vainojama notikušajā nelaimes gadījumā sakarā ar tās amatpersonu amata pienākumu un atbilstošo instrukciju nepildīšanu un šāda bezdarbība ir prettiesiska. Apelācijas instances tiesa pamatoti atsaukusies uz Civilprocesa likuma 96.panta otro daļu, kurā noteikts, ka fakti, kas nodibināti ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu vienā civillietā, nav no jauna jāpierāda, iztiesājot citas civillietas, kurās piedalās tās pašas puses.

Atbilstoši Civillikuma 2347.panta pirmajai daļai, ja kāds ar darbību, par ko viņš vainojams un kas ir prettiesīga, nodara otram miesas bojājumus, tad viņam jāatlīdzina tam ārstēšanās izdevumi un bez tam, pēc tiesas ieskata, varbūtējā atrautā peļņa.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz minēto tiesību normu un izvērtējot pierādījumus lietā, atzinusi, ka ir pamats daļēji apmierināt prasību par ārstēšanās izdevumu piedziņu Ls 23,97. Tiesa, izvērtējot prasītāja iesniegtos dokumentus, atzinusi, ka prasītājs ir pierādījis, ka viņam traumas sakarā ir bijuši ārstēšanās izdevumi Ls 23,97, bet pārējā daļā par ārstēšanās izdevumu piedziņu prasību noraidījusi.

Senāta ieskatā, tiesa atbilstoši lietā konstatētajiem apstākļiem pareizi ir piemērojusi Civillikuma 2347.panta pirmo daļu, bet lietas apstākļu noskaidrošana un pierādījumu pārvērtēšana nav kasācijas instances tiesas kompetence.

Civillikuma 2349.pants, uz kuru arī atsaukusies apelācijas instances tiesa, nosaka, ja miesas bojājuma sekas bijušas sakropļojums vai izķēmojums, tad arī par to noteicama atlīdzība, pēc tiesas ieskata.

Tulkojot minēto tiesību normu un noskaidrojot tās jēgu, tiesa atzinusi, ka miesas bojājuma rezultātā kāda orgāna vājinājums, proti, tā funkciju pavājināšanās ir uzskatāms par sakropļojumu. Šādu savu secinājumu tiesa ir argumentējusi un saistībā ar konkrētās lietas apstākļiem un pierādījumiem atzinusi, ka prasītājam darbā gūtās traumas rezultātā ir konstatēta labās rokas funkciju pavājināšanās.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 2349.pantu, jo saskaņā ar tiesu, apdrošināšanas sabiedrības praksi ar sakropļojumu saprot "rokas, kājas vai to noteiktas daļas zaudējumu vai pilnīgu atdalīšanu no ķermeņa, vai to funkciju neatgriezenisks zaudējums". Izsakot šādu apgalvojumu, kasācijas sūdzības iesniedzēja nav atsaukusies uz kādu konkrētu tiesas nolēmumu, kas liecinātu par izveidojušos judikatūru šajā jautājumā.

Senāta ieskatā, minētais kasācijas sūdzības arguments nav pamats sprieduma atcelšanai konkrētajā lietā. To, vai miesas bojājuma sekas ir kvalificējamas kā sakropļojums, izvērtē tiesa, izskatot lietu pēc būtības, atkarībā no lietas apstākļiem. Šajā lietā tiesa ir atzinusi, ka arī labās rokas darbības vājinājums ir uzskatāms par sakropļojumu, spriedumā arī argumentējot šādu secinājumu, un Senāts atzīst, ka tas atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem. Minētais atbilst gan juridiskajā literatūrā, uz ko atsaukusies arī apelācijas instances tiesa, norādītajam, gan arī tiesu praksei, jo 2001.gada 6.septembra spriedumā civillietā Nr.PAC-383 Civillietu tiesu palāta, piedzenot atlīdzību par sakropļojumu, atzinusi: "Minētie ķermeņa orgānu bojājumi liecina par šo orgānu darbības vājinājumu un ir pamats atzinumam par sakropļojumu".

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1635.pantu redakcijā pēc 2006.gada 1.marta, kas, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, ir pamats sprieduma atcelšanai.

Ir jāpiekrīt kasācijas sūdzības argumentam, ka atbilstoši Civillikuma Ievada 3.pantam katra civiltiesiska attiecība ir apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Kasācijas sūdzības iesniedzēja, pamatojoties uz minēto tiesību normu, norādījusi, ka tiesa nevarēja piemērot Civillikuma 1635.panta redakciju, kura ir spēkā no 2006.gada 1.marta, kas saistībā ar Civillikuma Ievada 3.pantu ir pareizi. Tajā pašā laikā, kā izriet no prasības pieteikuma, Ivans S. lūdzis piedzīt saskaņā ar Civillikuma 2347., 2348. un 2349.pantu atlīdzību par viņam nodarīto kaitējumu, norādot, ka sakarā ar orgānu bojājumu un to funkciju zaudēšanu viņš nevar veikt darbus kā agrāk, jo normāli viņam funkcionē tikai kreisā roka. Arī apelācijas instances tiesa motīvu daļā norādījusi, ka piedzenama atlīdzība par sakropļojumu kā morālā kompensācija Ls 500. Ņemot vērā, ka tiesa ir vērtējusi jautājumu par sakropļojumu prasītājam, kas atbilstoši prasības pieteikuma saturam ir pamatoti, un faktiski arī uzskatījusi, ka piedzenamā summa ir atlīdzība par sakropļojumu atbilstoši Civillikuma 2349.pantam, tad fakts, ka tiesa atsaukusies uz Civillikuma 1635.pantu redakcijā pēc 2006.gada 1.marta, kur tieši norādīts, ka kaitējums var būt arī morāls kaitējums, nevar būt pamats sprieduma atcelšanai. Tā kā Civillikuma 2349.pants paredz, ka sakropļojuma gadījumā cietušajam ir noteicama atlīdzība, ko apelācijas instances tiesa ir vērtējusi, tad apstākli, ka tiesa, piedzenot šo atlīdzību, saistījusi to ar morālo

kompensāciju, nevar uzskatīt par tādu, kā rezultātā lieta būtu izspriesta nepareizi. Ja reiz tiesa ir atzinusi, ka prasītājam darbā gūtās traumas rezultātā miesas bojājumu sekas ir sakropļojums, tad pamatoti saskaņā ar Civillikuma 2349.pantu prasītājam ir noteicama atlīdzība.

Pretsūdzībā prasītājs norādījis, ka tiesas noteiktā atlīdzība, viņa ieskatā, ir pārāk maza un neatbilst faktiskajiem apstākļiem. Taču arī minētais pretsūdzības arguments nav pamats sprieduma atcelšanai, jo atbilstoši iepriekš minētai tiesību normai atlīdzība ir nosakāma pēc tiesas ieskata. Konkrētajā gadījumā tiesa ir vērtējusi lietas apstākļus un pierādījumus un atzinusi, ka ir piedzenami Ls 500. Tā kā atlīdzības apmērs ir nosakāms pēc tiesas ieskata, pamatojoties uz pierādījumu novērtēšanu, ko tiesa ir darījusi, bet pierādījumu pārvērtēšana nav Senāta kompetence, tad nav pamata apmierināt pretsūdzību.

Pastāvot šādiem apstākļiem, pārsūdzētais spriedums atstājams negrozīts, jo ne kasācijas sūdzības, ne pretsūdzības argumenti nav pamats sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 25.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, SIA "Viadukts" kasācijas sūdzību un Ivana S. pretsūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par vienošanās akta tiesiskajām sekām, ja tas slēgts noziedzīgā nolūkā

Noziedzīgu darbību īstenošanai noformēto vienošanos, kurā griba izteikta tikai izskata pēc, nevar atzīt par saistības nodibinošu tiesību aktu. Nav spēkā arī šķīrējtiesas klauzula, kas ietverta šādā aktā (Civillikuma 1438.pants).

Rīgā, 2008.gada 15.oktobrī Lieta Nr. SPC-78/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore I.Garda
senators referents A.Laviņš

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2004.gada 6.jūlija lēmumu Jeļenas M. pieteikumā par izpildu raksta izsniegšanu Saimnieciskās šķīrējtiesas 2004.gada 14.jūnija sprieduma piespiedu izpildei.

Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] 2003.gada 28.maijā Jeļena M. un Nadežda B. (turpmāk arī – puses) noslēgušas vienošanos (turpmāk – vienošanās), saskaņā ar kuru Jeļena M. apņēmusies veikt dzīvokļa Rīgā, (..) privatizāciju uz Nadeždas B. vārda, pamatodamās uz pilnvaru, ko Jeļenai M. izdevusi dzīvokļa īrniece S.L.

Puses vienojušās, ka pie dzīvokļa pārdošanas Jeļena M. samaksās Nadeždai B. 7000 ASV dolārus un Jeļena M. tiks pilnvarota veikt visas nepieciešamās darbības, lai pārdotu dzīvokli Rīgā, (..) (turpmāk – dzīvoklis), kad tas tiks reģistrēts uz Nadeždas B. vārda.

Vienošanās tika noteikts, ka gadījumā, ja Nadežda B. vienpusēji lauzīs līgumu vai atteiksies slēgt pirkuma līgumu, vai atsauks pilnvarojumu, Nadeždai B. būs jāatlīdzina Jeļenai M. 10 000 ASV dolāri.

Tāpat puses vienojušās, ka strīdi tiks risināti saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem vai šķīrējtiesā pēc Jeļenas M. ieskatiem.

[2] Uzskatot, ka Nadežda B. nav pildījusi vienošanos, Jeļena M. 2004.gada 23.aprīlī iesniegusi prasību Saimnieciskajā šķīrējtiesā. Ar 2004.gada 14.jūnija Saimnieciskās šķīrējtiesas spriedumu Jeļenas M. prasība apmierināta. No Nadeždas B. par labu Jeļenai M. piedzīti Ls 5460, kā arī šķīrējtiesas tiesvedības maksa un šķīrējtiesneša honorārs Ls 240,96.

[3] Jeļena M. iesniegusi Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu Saimnieciskās šķīrējtiesas 2004.gada 14.jūnija sprieduma piespiedu izpildei. Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2004.gada 6.jūlija lēmumu izsniegts izpildu raksts Saimnieciskās šķīrējtiesas 2004.gada 14.jūnija sprieduma piespiedu izpildei.

[4] 2008.gada 17.jūnijā Latvijas Republikas ģenerālprokurors iesniedzis protestu par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2004.gada 6.jūlija lēmumu, lūdzot lēmumu atcelt un pieteikumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.

Protestā norādīts, ka ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 14.augusta spriedumu Jeļena M. atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 177.panta trešajā daļā. Ar Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2008.gada 8.februāra spriedumu pirmās instances tiesas spriedums notiesājošā daļā atstāts negrozīts.

Tā kā Jeļena M. atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā saistībā ar 2003.gada 28.maija vienošanos, atzīstams, ka šķīrējtiesas līgums nav noslēgts likumā noteiktajā kārtībā, bet gan noziedzīgas rīcības rezultātā. Prokurors norādījis, ka konkrētajā gadījumā pastāv Civilprocesa likuma 536.panta 1.punktā noteiktais pamats atteikumam izsniegt izpildu rakstu.

[5] Paskaidrojumos par protestu Jeļena M. norādījusi, ka lēmums par izpildu raksta izsniegšanu atstājams negrozīts, bet Latvijas Republikas ģenerālprokurora protests noraidāms. Paskaidrojumos norādīti turpmāk minētie argumenti.

[5.1] Nadežda B. bija apstrīdējusi vienošanos. Ar Kurzemes rajona tiesas 2006.gada 3.janvāra spriedumu prasība par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu tika noraidīta. Tiesa nekonstatēja, ka minētā vienošanās tiktu noslēgta maldības, viltus vai spaidu ietekmē. Tādējādi nav pamata vienošanās ietverto šķīrējtiesas līgumu atzīt par spēkā neesošu, un tāpēc nepastāv Civilprocesa likuma 536.pantā noteiktais pamats atteikumam izsniegt izpildu rakstu.

[5.2] Protestā nav norādīti argumenti, ka Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2004.gada 6.jūlija lēmumā ir konstatējami būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas varētu kalpot par pamatu atteikumam izsniegt izpildu rakstu.

[5.3] Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2008.gada 8.februāra spriedums var būt par pamatu pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniegšanai.

[6] Tiesas sēdē prokurore uzturēja protestu. Jeļenas M. pārstāve lūdza protestu noraidīt, savukārt Nadežda B. lūdza protestu apmierināt.

[7] Izskatījis lietu sakarā ar ģenerālprokurora protestu, Senāts atzīst, ka protests ir apmierināms, bet Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2004.gada 6.jūlija lēmums atceļams.

[8] Atbilstoši Civillikuma 1402.panta regulējumam tiesisks darījums ir pamats, kas rada, groza vai izbeidz pušu saistību tiesiskās attiecības.

Tiesiska darījuma esamību raksturo tā dalībnieku izteiktā griba nodibināt noteiktas saistības. Civillikuma 1438.pantā noteikts – ja griba izteikta tikai izskata pēc, tad tai nav nekādu tiesisku seku.

Lietā ir konstatēts, ka saistībā ar pušu starpā noslēgto 2003.gada 28.maija vienošanos Jeļena M. atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma, kas paredzēts Kriminālkuma 177.panta trešajā daļā, izdarīšanā. Augstākās tiesas Kriminālllietu tiesu palātas 2008.gada 8.februāra spriedumā norādīts: "visās apsūdzības epizodēs apsūdzētā Jeļena M., lai iegūtu no cietušajiem naudu, ļaunprātīgi izmantoja viņu uzticēšanos, vai ar viltu, kā aizsegu izmantojot Civillikumu, noslēdzot notariāli apstiprinātus līgumus, tai pat laikā paziņojot cietušajiem nepatiesu informāciju vai noslēpjot faktus, kurus viņai vajadzēja paziņot cietušajiem".

Tādējādi Jeļenas M. nodoms ir bijis izkrāpt no citām personām naudu. Viņas nodoms (griba) nav bijis noslēgt tiesisku darījumu. Līdz ar to Senātam ir pamats secināt, ka 2003.gada 28.maija vienošanās netika slēgta ar nodomu nodibināt nedz noteiktas saistību tiesības, nedz paredzēt kārtību, kādā tiks risināti strīdi par nodibināto saistību izpildi. Tas nozīmē, ka konkrētajā gadījumā objektīvi nav konstatējams pats saistību tiesības nodibinošais pamats – tiesisks darījums. Citiem vārdiem sakot, noziedzīgu darbību īstenošanai noformēto vienošanos nevar atzīt par saistības nodibinošu tiesību aktu. Senātam, ievērojot Augstākās tiesas Kriminālllietu tiesu palātas 2008.gada 8.februāra spriedumu, ir pamats atzīt, ka 2003.gada 28.maija vienošanās, tostarp šķīrējtiesas klauzula, ir noformēta tikai izskata pēc.

Nepastāvot tiesiskā kārtā noslēgtam šķīrējtiesas līgumam, Jeļenas M. prasības pieteikums nevarēja tikt izskatīts šķīrējtiesā. Līdz ar to saskaņā ar Civilprocesa likuma 536.panta 1.punktu pastāvēja objektīvs pamats (noziedzīgu darbību īstenošanai sastādītā vienošanās nevar radīt tiesiskas sekas) atteikties izsniegt izpildu rakstu. Tādējādi Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2004.gada 6.jūlija lēmumu, ar kuru tika izsniegts izpildu raksts, nevar atzīt par tiesisku. Minētais lēmums ir atceļams, un pieteikums nododams jaunai izskatīšanai.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Atcelt Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša 2004.gada 6.jūlija lēmumu un pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu nodot jaunai izskatīšanai citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, pamatojoties uz protestētu vekseli

Saskaņā ar Vekseļu likuma 48.pantu tratā var būt noteikts, ka par tratas summu maksājami procenti, kas ir kapitāla lietošanas procenti no tratas izrakstīšanas dienas, ja vien nav paredzēta cita diena. Tos nevar uzskatīt par nokavējuma procentiem, kas maksājami par vekseļa summas nesamaksāšanu. No Vekseļu likuma 48.panta 2.punkta izriet, ka nokavējuma gadījumā piemērojama likumisko procentu likme – seši procenti gadā – no maksāšanas termiņa iestāšanās un nav pieļaujama vienošanās par līgumiskiem nokavējuma procentiem, ne arī likumisku un līgumisku procentu vienlaicīga aprēķināšana (Vekseļu likuma 5. un 48.panta 2.punkts).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SPC-84/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators A.Laviņš
senators referents K.Torgāns
senatore V.Eilande,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei D.Kalniņai un Māra S. pilnvarotajam pārstāvim K.Kalpiņam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora p.i. protestu par Valmieras rajona tiesas tiesneša 2007.gada 10.septembra lēmumu Māra S. pieteikumā par saistības bezstrīdus piespiedu izpildi pret Andri S., Māri O. un Sandri M.

Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Andris S. kā vekseļa devējs 2007.gada 12.janvārī izrakstījis Mārim S. tratu, kuru kā galvinieki parakstījuši Māris O. un Sandris M.

Māris S. 2007.gada 3.septembrī iesniedzis tiesā pieteikumu par tratas (pārvedu vekseļa) saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, lūgdams piedzīt vekseļa pamatsummu Ls 32 500, nolīgtos procentus 2% dienā par vekseļa pamatsummas kavējumu no 2007.gada 9.augusta līdz 28.augustam Ls 12 350, nolīgtos procentus 2% dienā no neatmaksātās parāda summas no 2007.gada 28.augusta līdz parāda samaksai, likumiskos 6% gadā par pamatsummas maksājuma kavējumu no 2007.gada 9.augusta līdz 28.augustam Ls 101,46, likumiskos 6% gadā no neatmaksātās parāda summas no 2007.gada 28.augusta līdz parāda samaksai, vekseļa protesta izdevumus Ls 135,32, notariāli apliecinātā norakstu izgatavošanas izdevumus Ls 1,21, atlīdzību 1/3 procenta

apmērā no vekseļa pamatsummas, kas sastāda Ls 108,33, ar brīdinājuma izsniegšanu parādniekam saistītos izdevumus Ls 3,72 un valsts nodevu Ls 100.

[2] Ar Valmieras rajona tiesas tiesneša 2007.gada 10.septembra lēmumu Māra S. pieteikums daļēji apmierināts. Tiesnesis nolēmis izpildīt bezstrīdus piespiedu kārtībā saistību pēc 2007.gada 12.janvārī Andra S. izrakstītās tratas un piedzīt solidāri no Andra S., Māra O. un Sandra M. par labu Mārim S. Ls 45 198,58, ko sastāda pamatparāds Ls 32 500, nolīgtie nokavējuma procenti 2% dienā no 2007.gada 12.janvāra līdz 2008.gada 28.augustam Ls 12 350, atlīdzība vienas trešdaļas procenta apmērā no vekseļa pamatsummas Ls 108,33, ar vekseļa protestēšanu, noraksta izgatavošanu un brīdinājumu izsniegšanu saistītie izdevumi Ls 140,25 un tiesas izdevumi Ls 100.

Tiesnesis secinājis, ka nav pamata bez jau nolīgtajiem nokavējuma procentiem piedzīt arī likumiskos nokavējuma procentus – 6% gadā, jo Vekseļa likuma 48.pants ir tulkojams pēc taisnīguma principa un ievērojot Civillikuma Saistību tiesību daļā iestrādātos principus. Civillikuma 1756.pants neparedz papildus prasīt likumiskos nokavējuma procentus. Turklāt lēmumā norādīts, ka tiesnesim, pieņemot lēmumu par saistību piespiedu izpildi, nav tiesību piedzīt nekāda veida maksājumus vai piemērot Civilprocesa likuma 195.panta nosacījumus par piedzinēja tiesību atzīšanu līdz sprieduma izpildei, tādēļ nav apmierināms pieteicēja lūgums piedzīt procentus par laika periodu pēc pieteikuma iesniegšanas tiesā.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

[3] Protestā ģenerālprokurora p.i. lūdz Valmieras rajona tiesas tiesneša 2007.gada 10.septembra lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim tālāk norādīto argumentu dēļ.

Tiesnesis, daļēji apmierinot pieteikumu, pārkāpis Civilprocesa likuma 400.–406.pantu, Vekseļa likuma 48.pantu, kā arī nepareizi piemērojis Civillikuma 1753. un 1762.pantu.

Civilprocesa likuma 405.panta otrā daļa nosaka, ka tiesnesis, pārbaudījis iesniegtā pieteikuma pamatotību un atzinis, ka tas apmierināms, pieņem lēmumu, ar kuru nosaka, kāda saistība kādā apmērā ir izpildāma bezstrīdus piespiedu kārtībā. Minētā norma neparedz, ka tiesnesis būtu tiesīgs pārbaudīt izvirzīto prasījumu materiāli tiesisko pamatotību. Taču, pieņemot lēmumu, par kuru iesniegts protests, tiesnesis jautājumu par procentu pamatotību un piedzenamo apmēru ir izlēmis pēc būtības, vērtējot pieteikumā izvirzītā prasījuma materiāli tiesisko pamatu. Līdz ar to tiesneša lēmums, protesta iesniedzēja ieskatā, neatbilst Civilprocesa likuma prasībām.

Jautājums par konkrētās naudas summas aprēķinu nav risināms tiesā, bet gan tiesas lēmuma izpildes gaitā saskaņā ar Civilprocesa

likuma E daļas noteikumiem. Civilprocesa likuma 631.panta pirmajā daļā noteikts, ka gadījumā, kad tiesa ir atzinusi piedzinēja tiesības saņemt procentus par piespriesto summu līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) vai ja procentu maksāšanas pienākums noteikts citā likumā, tiesu izpildītājs sastāda aprēķinu par kopējo summu, kas izmaksājama piedzinējam. Pārvedu vekseļa turētāja tiesības saņemt gan nolīgtos nokavējuma procentus, gan likumiskos nokavējuma procentus ir noteiktas Vekseļu likuma 48.panta pirmajā daļā, kas paredz, ka regresa ceļā tratas turētājs var prasīt: 1) nepieņemtas vai nesamaksātas tratas summu ar procentiem, ja tie norunāti; 2) sešus procentus, skaitot no maksāšanas termiņa. Tiesnesis šīs tiesību normas iztulkojis nepareizi, uzskatot, ka piedzenami tikai nolīgtie nokavējuma procenti un tikai par laika periodu līdz pieteikuma sagatavošanai.

[4] Paskaidrojumos sakarā ar protestu Māris S. paudis viedokli, ka Valmieras rajona tiesas tiesneša lēmums nav atceļams pilnībā, bet gan tikai daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par saistības pakļaušanu bezstrīdus piespiedu izpildei. Uz Valmieras rajona tiesas tiesneša lēmuma pamata zemesgrāmatā nostiprināta hipotēka piedzenamās summas apmērā. Atceļot visu tiesneša lēmumu pilnībā, tas zaudē spēku un līdz ar to zūd pamats nostiprinātajai hipotēkai un ar to nodrošinātajai prasījuma pirmtiesībai, kas ņemama vērā pie sadales starp piedzinējiem. Tiesneša lēmuma pilnīga atcelšana var būtiski negatīvi ietekmēt Māra S. iespējas saņemt piedzenamo summu. Turklāt zvērināts tiesu izpildītājs jau ir uzsācis piespiedu izpildi tajā lēmuma daļā, ar kuru pieteikums ticis apmierināts.

[5] Senāta sēdē Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore D.Kalniņa uzturēja protestu pēc tajā norādītajiem argumentiem.

Māra S. pārstāvis zvērināts advokāts K.Kalpiņš pievienojās protesta motīviem. Vienlaicīgi viņš lūdza atcelt tiesneša lēmumu tikai daļā, norādot uz Civilprocesa likuma 474. un 485.pantu.

Ņemot vērā, ka atbildētājiem Mārim O., Sandrim M. un Andrim S. par lietas izskatīšanas laiku un vietu pienācīgi paziņots, Senāts atzīst, ka viņu neierašanās uz kasācijas instances tiesas sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai (Civilprocesa likuma 468.pants).

[6] Pārbaudījis lēmuma likumību daļā, par kuru iesniegts protests, attiecībā uz argumentiem, kas minēti protestā, Senāts atzīst, ka protests ir pamatots un apmierināms šādu apsvērumu dēļ.

[7] Civilprocesa likuma 404.panta otrajā daļā noteikts, ka pieteikumā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu norāda galveno parādu, līgumsodu un procentus – kā nolīgtos, tā arī likumā noteiktos, bet pēc vekseļa – arī ar protestu saistītos izdevumus un likumā noteikto atlīdzību.

Lēmuma pieņemšanu par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu regulē Civilprocesa likuma 405.panta otrā daļa, saskaņā ar kuru

tiesnesis, pārbaudījis iesniegtā pieteikuma pamatotību un atzinis, ka tas apmierināms, pieņem lēmumu, ar kuru nosaka, kāda saistība un kādā apmērā izpildāma bezstrīdus kārtībā. Tiesneša pienākums ir pārbaudīt pieteikumā norādītā prasījuma atbilstību bezstrīdus kārtībā izpildāmo saistību kritērijiem, tostarp, vai pastāv vekselis, vai veikts tā protests, vai pieteikumu iesniegusi tiesīgā persona un ievēroti piekritības un parādnieka brīdināšanas noteikumi.

Valmieras rajona tiesas tiesnesis, pieņemot lēmumu pakļaut daļējai bezstrīdus piespiedu izpildīšanai saistību pēc 2007.gada 12.janvārī izdotās tratas, lēmis materiāli tiesisku jautājumu par procentu pamatotību un piedzenamo apmēru. Līdz ar to Valmieras rajona tiesneša lēmums neatbilst Civilprocesa likuma 50.nodaļas un E daļas noteikumiem.

Jautājums par konkrētas naudas summas aprēķinu, kas izriet no bezstrīdus piespiedu izpildīšanai pakļautās saistības, nav risināms tiesā bezstrīdus izpildīšana procesā, bet gan tiesas lēmuma izpildes gaitā saskaņā ar Civilprocesa likuma E daļas noteikumiem.

Pie šādiem apstākļiem Valmieras rajona tiesas tieneša 2007.gada 10.septembra lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu.

[8] No judikatūras veidošanas viedokļa nevar pieņemt prokurora protestā norādīto, ka Vekseļu likuma 48.panta pirmā daļa paredz gan nolīgto nokavējuma, gan likumisko nokavējuma procentu piedziņu. Vekseļu likuma 48.panta analīze kopsakarā ar 5.pantu rāda, ka tratā var būt noteikts, ka par tratas summu maksājami procenti. Tad tie maksājami par kapitāla lietošanu no tratas izrakstīšanas dienas, ja vien nav paredzēta cita diena. Šos procentus var apzīmēt ar terminu "lietošanas procenti". Izskatāmajā lietā tādi nav noteikti, un tos nedrīkst sajaukt ar nokavējuma procentiem, kas maksājami par vekseļa summas nesamaksāšanu, ko vekseļa devējs pretēji likumam norādījis 0,2% apmērā no vekseļa summas. No Vekseļu likuma 48.panta 2.punkta izriet, ka nokavējuma gadījumā piemērojama likumisko procentu likme – seši procenti gadā no maksāšanas termiņa, un nav pieļaujama vienošanās par līgumiskiem nokavējuma procentiem, ne arī likumisku un līgumisku procentu vienlaicīga aprēķināšana.

[9] Nav apmierināms pieteicēja Māra S. paskaidrojumos izteiktais lūgums atcelt Valmieras rajona tiesas tiesneša lēmumu tikai daļā, jo arī tad tiktu pieļauta iepriekš norādītā kļūda: kasācijas instance lemtu par pieteikuma materiāli tiesisko pamatotību daļā vai pilnīgi. Pie tam parādniekam tiktu liegta iespēja īstenot Civilprocesa likuma 406.pantā paredzēto tiesību sešu mēnešu laikā no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas celt prasību pret kreditoru, lai apstrīdētu prasījumu.

[10] Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts secina, ka Valmieras rajona tiesas tiesneša lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ protests ir apmierināms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Valmieras rajona tiesas tiesneša 2007.gada 10.septembra lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par iespēju noslēgt izlīgumu

Saskaņā ar Civillikuma 1883.pantu tiesiskā attiecība, kas izbeigta ar spēkā stājušos tiesas spriedumu, nevar būt par izlīguma priekšmetu. Izlīgums ir atļauts par sprieduma izpildīšanas veidu (Civillikuma 1883.pants).

Rīgā, 2008.gada 12.novembrī Lieta Nr. SPC-90/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente R.Zaķe
senatore A.Vītola,

piedaloties prokurorei I.Šnepstei,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora pienākumu izpildītāja protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.jūnija lēmumu civillietā Pjotra P. prasībā pret Lauri L. par aizdevuma un nokavējuma procentu piedziņu.

Senāts

k o n s t a t ē j a

2003.gada 29.decembrī Pjotrs P. cēla Rīgas apgabaltiesā prasību pret Lauri L. par aizdevuma un nokavējuma procentu piedziņu, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 1587., 1793., 1943. un 1946.pantu, lūdzis piedzīt aizdevuma summu Ls 244 350 un nokavējuma procentus Ls 84 330,89, valsts nodevu Ls 1936, kā arī nokavējuma procentus līdz sprieduma izpildei Ls 244, 35 dienā.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.jūnija spriedumu prasība apmierināta, un nospriests piedzīt no Laura L. par labu Pjotram P. aizdevuma pamatsummu Ls 244 350 un nokavējuma procentus Ls 84 330,89, tiesas izdevumus Ls 1936, kopā Ls 330 616,89, kā arī atzītas Pjotram P. tiesības līdz sprieduma izpildei saņemt nokavējuma procentus Ls 244,35 dienā, bet ne vairāk kā kopsummā Ls 160 019,11.

2004.gada 8.jūlijā Pjotram P. izsniegts izpildraksts minētā spriedumu izpildei.

2005.gada 5.septembrī starp Pjotru P. un Mārtiņu E. tika noslēgts cesijas līgums, ar kuru Pjotrs P. cedējis Mārtiņam E. visus savus prasījumus pret Lauri L., kas izriet no Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.jūnija sprieduma, par to saņemot USD 6000.

2005.gada 4.oktobrī Pjotrs P. un Mārtiņš E. iesnieguši Rīgas apgabaltiesā pieteikumu par piedzinēja aizstāšanu, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 1793.panta trešo daļu un 1798.pantu un Civilprocesa likuma 77.panta pirmo un otro daļu, lūdza aizstāt piedzinēju Pjotru P. ar Mārtiņu E.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 30.novembra lēmumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 77.pantu, nolemts aizstāt Pjotru P. ar Mārtiņu E.

2008.gada 31.martā Mārtiņš E. un Lauris L. noslēguši izlīgumu par sprieduma izpildes veidu, ar kuru vienojušies neturpināt saskaņā ar Civilprocesa likuma 563.panta pirmās daļas 2.punktu piedziņas procesu un, pamatojoties uz Civillikuma 1883.pantu, vienojušies par Ls 3000 samaksu kā pilnu atlīdzību par visiem prasījumiem.

2008.gada 4.aprīlī piedzinējs Mārtiņš E. un parādnieks Lauris L. iesnieguši Rīgas apgabaltiesā pieteikumu par minētā izlīguma apstiprināšanu, pamatojoties uz Civillikuma 1883.pantu un Civilprocesa likuma 226.–228.pantu un 563.pantu.

Izskatījusi lietu sakarā ar piedzinēja Mārtiņa E. un parādnieka Laura L. pieteikumu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 9.jūnija lēmumu nolēma apstiprināt 2008.gada 31.martā starp piedzinēju Mārtiņu E. un parādnieku Lauri L. noslēgto izlīgumu par sprieduma izpildes veidu, apstiprinot, ka saskaņā ar izlīguma noteikumiem piedzinējs pieņem no atbildētāja veikto samaksu Ls 3000 kā pilnu atlīdzību par visiem prasījumiem, kas izriet no Rīgas apgabaltiesas 2004.gada 2.jūnija sprieduma un izdotā izpildraksta Nr.C2028/21.

Tiesa atzinusi, ka, ievērojot Civillikuma 1883.pantu, kas pieļauj izlīgumu par sprieduma izpildīšanas veidu, 2008.gada 31.martā pie zvērināta notāra noslēgtais izlīgums par sprieduma izpildes veidu atbilst Civilprocesa likuma 226. un 227.pantam, pusēm ir zināmas izlīguma apstiprināšanas sekas, un izlīgums ir pamatots.

Latvijas Republikas ģenerālprokurora pienākumu izpildītājs iesniedzis protestu par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.jūnija lēmumu, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdz to atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Protestā norādīts, ka lieta ir izskatīta tikai pirmās instances tiesā un ar tiesas lēmumu apstiprinātais 2008.gada 31.martā starp piedzinēju Mārtiņu E. un parādnieku Lauri L. noslēgtais izlīgums par sprieduma izpildes veidu, sedzot visu piespriesto parādu ar maksājumu Ls 3000 apmērā, aizskar valsts tiesības saņemt ar spriedumu kriminālllietā konfiscētos finanšu līdzekļus.

Norādīts, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 226.panta trešās daļas 4.punktam izlīgums nav pieļaujams, ja izlīguma noteikumi aizskar citas personas tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses, ko tiesa

nav noskaidrojusi, apstiprinādama noslēgto izlīgumu. Proti, ar Latgales apgabaltiesas Kriminālllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 26.aprīļa spriedumu Pjotrs P. atzīts par vainīgu noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā un sodīts ar naudas sodu 150 minimālo mēnešalgu apmērā (Ls 13 500) un mantas, tajā skaitā naudas līdzekļu Ls 244 350, kas viņam pienākas saskaņā ar cesijas līgumu prasībā pret Lauri L., konfiskāciju, ko atzinusi par pamatotu un likumīgu arī Augstākās tiesa Kriminālllietu tiesu palāta, atstādama šo tiesas spriedumu negrozītu.

Norādīts, ka, ievērojot minēto, konfiscējami naudas līdzekļi Ls 244 350 apmērā, kuri, pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu kolēģijas 2004.gada 2.jūnija spriedumu un 2005.gada 30.novembra lēmumu, piedzenami no Laura L. par labu Mārtiņam E., un tie atbilstoši Kriminālprocesa likuma 358.panta ceturtās daļas 4.punktam ir ieskaitāmi valsts budžetā.

Norādīts, ka, kā izriet no Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 1.februāra lēmuma Mārtiņa E. sūdzībā par zvērināta tiesu izpildītāja J.Stepanova rīcību, gan Mārtiņam E., gan Laurim L. par naudas līdzekļu konfiskāciju, kuri pienākas saskaņā ar cesijas līgumu prasībā pret Lauri L., bija zināms. Līdz ar to atzīstams, ka minētais izlīgums par sprieduma izpildes veidu noslēgts nolūkā apiet likumu, tas ir, izvairīties no naudas līdzekļu konfiskācijas, un saskaņā ar Civillikuma 1415.pantu tas nav spēkā.

Iepazinies ar lietas materiāliem un noklausījusies lietas dalībnieku paskaidrojumus, Senāts atzīst, ka ģenerālprokurora pienākumu izpildītāja protests apmierināms un Rīgas apgabaltiesas lēmums atceļams.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 9.jūnija lēmumu apstiprinājusi starp piedzinēju Mārtiņu E. un parādnieku Lauri L. noslēgtā izlīguma noteikumus, saskaņā ar kuriem piedzinējs pieņem no atbildētāja veikto samaksu Ls 3000 kā pilnu atlīdzību par visiem prasījumiem, kas izriet no Rīgas apgabaltiesas 2004.gada 2.jūnija sprieduma un izdotā izpildraksta Nr.C2028/21, norādot, ka Civillikuma 1883.pants pieļauj izlīgumu par sprieduma izpildīšanas veidu, kā arī minētais izlīgums atbilst Civilprocesa likuma 226. un 227.pantam. Tātad tiesa atzinusi, ka 2008.gada 31.martā starp piedzinēju Mārtiņu E. un parādnieku Lauri L. noslēgtā izlīguma priekšmets ir noteikt Rīgas apgabaltiesas 2004.gada 2.jūnija sprieduma izpildīšanas veidu. Šādam tiesas secinājumam nevar piekrist.

Pamatojoties uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.jūnija spriedumu, Mārtiņš E. cesijas kārtībā ir ieguvis prasījuma tiesības uz naudas summas piedziņu vairāk kā Ls 330 616,89 apmērā no parādnieka Laura L. Saskaņā ar minētā starp piedzinēju Mārtiņu E. un parādnieku Lauri L. noslēgtā izlīguma noteikumiem šis parāds (vairāk kā Ls 330 616,89 apmērā) tiek aizstāts ar parādnieka

veikto samaksu Ls 3000 kā pilnu atlīdzību par visiem prasījumiem, kas ir vairāk nekā simt reizes mazāks maksājums nekā ar tiesas spriedumu piespriestā summa. Minētais maksājums Ls 3000 apmērā tiek veikts vienreizēji, un ar to pilnībā tiek nolīdzināts ar tiesas spriedumu piespriestais prasījums. Citus sprieduma izpildīšanas noteikumus, kas regulētu sprieduma izpildes kārtību un termiņus, minētais izlīgums nesatur.

Saskaņā ar Civillikuma 1883.pantu tiesiskā attiecība, kas izbeigta ar spēkā nākušu tiesas spriedumu, nevar būt par izlīguma priekšmetu; bet izlīgums ir atļauts par sprieduma izpildīšanas veidu. Tātad minētā Civillikuma norma skaidri nosaka, ka spēkā stājies tiesas spriedums izbeidz strīdu starp pusēm par saistības esamību un tās saturu un nosaka atbildētājam pienākumu izpildīt ar spriedumu uzlikto pienākumu, konkrētajā gadījumā samaksāt spriedumā noteikto naudas summu. Līdz ar to prasītājam vairs nav nepieciešamības vienoties ar atbildētāju par no saistības izrietošo pienākumu, jo tas ir kļuvis neapstrīdams. Uz spēkā stājušos tiesas sprieduma likuma spēku un pienākumu to ievērot un pildīt visā valsts teritorijā norāda arī Civilprocesa likuma 203.panta piektā daļa, kas nosaka, ka spriedumam, kas stājies likumīgā spēkā, ir likuma spēks, tas ir obligāts un izpildāms visā valsts teritorijā, un to var atcelt tikai likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā, kā arī likuma "Par tiesu varu" 16.pants, kas nosaka, ka spriedums, kas stājies likumīgā spēkā, ir izpildāms, un šādam spriedumam ir likuma spēks, visiem tas ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu.

Atbilstoši Civillikuma 1883.pantam par izlīguma priekšmetu gadījumā, ja ir stājies likumīgā spēkā tiesas spriedums, var būt tikai šī sprieduma izpildīšanas veids, kas var izpausties, piemēram, kā maksājuma veikšanas sadalīšana termiņos, īpašas samaksas kārtības noteikšana, parāda apmēra samazinājumus, ievērojot maksājumu veikšanas ātrumu, nevis pats piespriestais pienākums. Konkrētajā gadījumā ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.jūnija spriedumu parādniekam Laurim L. noteikts pienākums atmaksāt piešķirto aizdevuma un nokavējuma procentus vairāk kā Ls 330 616,89 apmērā, kur paša aizdevuma summa ir Ls 244 350. Tādējādi parādniekam ir noteikts atdot savulaik aizņemto naudu Ls 244 350 apmērā, kā arī samaksāt attiecīgus procentus. Šāds pienākums ir kļuvis neapstrīdams, stājoties spēkā tiesas spriedumam. Turpretī ar noslēgto izlīgumu šāds pienākums tiek pēc būtības atcelts, jo summa, par kuras atdošanu vienojušās puses, ir vairāk nekā simts reizes mazāka pat par aizdevuma pamatsummu, ko nevar atzīt par adekvātu. Tāpat to nevar atzīt par Civillikuma 1883.pantā paredzēto parāda samazinājumu, ievērojot parāda samaksas ātrāku veikšanu, jo tāda faktiski nav notikusi. Līdz ar to nav pamata secinājumam, ka puses vienojušās par sprieduma

izpildes veidu. Faktiski cesionārs vienojies ar parādnieku par parāda atlaidumu un tiesas spriedumā noteiktā pienākuma izpildes atcelšanu.

Turklāt saskaņā ar Civilprocesa likuma 228.panta pirmo daļu tiesai, saņemot pušu izlīgumu, jāpārbauda, vai noslēgtais izlīgums atbilst Civilprocesa likuma 226. un 227.panta prasībām, tostarp, vai izlīguma noteikumi aizskar citas personas tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses. Kā pamatoti norādījis protesta iesniedzējs, tiesa nav izvērtējusi, vai noslēgtais izlīgums neaizskar valsts intereses, jo ar Latgales apgabaltiesas Kriminālllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 26.aprīļa spriedumu Pjotrs P. atzīts par vainīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā un sodīts ar naudas sodu 150 minimālo mēnešalgu apmērā (Ls 13 500), kā arī mantas, tostarp naudas līdzekļu Ls 244 350, konfiskāciju, kas viņam pienākas no Laura L. Tiesa savā lēmumā nav vērtējusi šo apstākli.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.jūnija lēmumu, ar kuru apstiprināts izlīgums starp piedzinēju Mārtiņu E. un parādnieku Lauri L., un nodot Mārtiņa E. un Laura L. pieteikumu par izlīguma apstiprināšanu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

6. Nolēmumi lietās, kas izriet no dzīvojamo telpu īres tiesiskajām attiecībām

Par dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanu valsts un pašvaldību dzīvojamās mājās

Valstij un pašvaldībām piederošajās mājās dzīvojamās telpas īres līgumu slēdz valdītājs uz valsts un pašvaldības institūcijas lēmuma pamata (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta otrā daļa).

2008.gada 6.februārī Lieta Nr. SKC-54/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore M.Zāģere
senators O.Druks-Jaunzemis,

piedaloties Valentīnas K. pārstāvei zvērinātai advokātei I.Kalniņai, Rīgas domes pārstāvim G.Zēlam un SIA "Ķengaraga nami" pārstāvei L.Šmitiņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Rīgas domes pārstāvja G.Zēla kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.jūnija spriedumu Valentīnas K. un Ineses K. prasības lietā pret Rīgas domi par īres tiesisko attiecību atzīšanu un īres līguma noslēgšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Valentīna K. un Inese K. 2005.gada 12.decembrī Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā cēlušas prasību, lūgdamas atzīt, ka starp viņām un Rīgas domi kopš 1998.gada 26.jūnija pastāv īres tiesiskās attiecības par dzīvojamās telpas dzīvokļa (..), Rīgā, izīrēšanu uz nenoteiktu laiku, kā arī uzdot SIA "Ķengaraga nami" noslēgt ar Valentīnu K. un viņas ģimenes locekli Inesi K. dzīvojamās telpas īres līgumu attiecībā uz šīm telpām.

Prasītājas norāda, ka dzīvoklī Nr.(..) (..) dzīvo kopš 1991.gada 20.februāra. Laika periodā no 1997.gada līdz 1998.gadam Valentīna K. ģimenes apstākļu dēļ nav uzturējusies Latvijā, bet atgriezusies uzzinājusi, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 1998.gada 3.jūnija tiesas spriedumu, kas stājies spēkā 1998.gada 25.jūnijā, izlikta no dzīvojamās telpas un no viņas piedzīts maksājumu parāds, kuru viņa labprātīgi samaksājusi līdz 1999.gada novembrim. Namu pārvalde "Ķengarags" (vēlāk – SIA "Ķengaraga nami") pēc tam atsaukusi izpildu

rakstu par parāda piedziņu, bet izpildu lietvedība par prasītāju izlikšanu vispār nav uzsākta un viņas turpinājušas dzīvot minētajā dzīvoklī, kā arī saņemt maksājumu uzdevumus un veikt visus nepieciešamos maksājumus. Prasītājas arī norādījušas, ka nekādu maksājumu parādu vairs neesot.

Prasītājas uzskata, ka īres tiesiskās attiecības ar viņām faktiski nav bijušas izbeigtas, kaut arī jauns dzīvojamās telpas īres līgums pēc tiesas sprieduma spēkā stāšanās nav noslēgts, jo netika anulēts ne viņu pieraksts konkrētajā dzīvesvietā, ne arī veikta viņu izlikšana, kā arī visu šo laiku viņām piesūtīti maksājumu aprēķini, ko prasītājas samaksājušas. Uzskata, ka puses vienojušās par īres līguma būtiskām sastāvdaļām. Prasītājas arī norāda, ka 2001.gada martā viņas saņēmušas privatizācijas paziņojumu.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1488. un 2124.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas spriedumu Valentīnas K. prasība noraidīta, bet tiesvedība Ineses K. prasībā izbeigta, norādot, ka īrnieka ģimenes loceklim nav prasības tiesības par īres attiecību nodibināšanu.

[3] Spriedums daļā, ar kuru izbeigta tiesvedība Ineses K. prasībā, nav pārsūdzēts, tādēļ stājies likumīgā spēkā.

[4] Izskatot lietu sakarā ar prasītāju Valentīnas K. un Ineses K. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 21.jūnija spriedumu prasību, pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzētajā daļā, apmierinājusi. Tiesa atzinusi, ka starp Valentīnu K. kā īrnieci un Rīgas domi kā izīrētāju no 1998.gada 26.jūnija pastāv īres tiesiskās attiecības par dzīvokļa Nr.(..), (..), izīrēšanu uz nenoteiktu laiku. Rīgas pašvaldības SIA "Ķengaraga nami" uzlikts par pienākumu noslēgt ar Valentīnu K. īres līgumu uz nenoteiktu laiku ar šādām līguma būtiskām sastāvdaļām – īres līguma priekšmets dzīvoklis Nr.(..) (..) īres maksa atbilstoši Rīgas domes 2004.gada 11.maija lēmumam Nr.3082 "Par Rīgas pašvaldības dzīvojamo telpu īres maksu".

Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka prasītājas strīdus dzīvojamā telpā ievietojušās 1991.gada 20.februārī atbilstoši tajā laikā spēkā esošajiem tiesību aktiem. Prasītājas nav apstrīdējušas Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 1998.gada 3.jūnija spriedumu, ar kuru izbeigts dzīvojamās telpas īres līgums ar Valentīnu K. un prasītājas izliktas no dzīvokļa Nr.(..) (..) bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, pamatojoties uz tajā laikā spēkā esošā likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 29.panta 2.punkta redakciju.

Civillietu tiesas kolēģija secinājusi, ka tas, ka Valentīna K. laika periodā no 1997.gada līdz 1998.gadam nav izmantojusi dzīvojamo telpu, apliecina vien viņas godprātīgo attieksmi un izskaidro apstākļus, kādēļ šajā laikā nav veikti maksājumi un uzkrājies parāds Ls 906,57. Tajā pašā laikā šie paskaidrojumi apliecina arī to, ka Valentīnai K. par iesniegto

prasību nav bijis zināms, kas gan neatbrīvo viņu no atbildības par maksājumu neveikšanu.

Tiesa konstatējusi, ka prasītājas Valentīnas K. maksājumu parāds namu pārvaldei samaksāts, kā arī SIA "Ķengaraga nami" nav pretenziju pret Valentīnu K. attiecībā par maksājumu neveikšanu. Minētais izriet arī no SIA "Ķengaraga nami" darbībām, neuzsākot Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 1998.gada 25.jūnija sprieduma piespiedu izpildi.

Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija secinājusi, ka starp Rīgas domi, SIA "Ķengaraga nami" un Valentīnu K. nodibinājušās faktiskās īres tiesiskās attiecības atbilstoši Civillikuma 1488.pantam, ko apliecina arī fakts, ka Valentīna K. 2001.gada 21.martā saņēmusi paziņojumu par dzīvokļa privatizāciju, kas, pēc tiesas ieskata, apliecina, ka izīrētāja ir atzinusi Valentīnas K. īres tiesības.

Šajā gadījumā, kaut arī likumdevējs ir noteicis konkrētu kārtību, kādā risināms jautājums par dzīvojamās telpas īres tiesību piešķiršanu pašvaldības īpašumā esošajos namos un īres līguma noslēgšanu, piemērojams Civillikuma 5.pants, un lieta izspriežama pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, to vidū ņemot vērā arī tiesiskās paļāvības principu, jo pēc tiesas sprieduma spēkā stāšanās īres līguma tiesiskās attiecības ar prasītāju ilgstošu laiku tika turpinātas un netika izvirzīts jautājums par Valentīnas un Ineses K. izlikšanu no strīdus dzīvojamās telpas. Faktiski līdz pat lietas izskatīšanai apelācijas instances tiesā, t.i., gandrīz deviņus gadus pēc sprieduma stāšanās spēkā, atbildētājas nav vērsušās pie tiesu izpildītāja ar pieteikumu par sprieduma izpildi piespiedu kārtā.

Pirmās instances tiesa, noraidot prasību šajā daļā, piemērojusi likuma normu gramatiskās tulkošanas metodi, bet nav vadījusies no vispārīgiem tiesību principiem, kā arī cilvēktiesību normām.

[5] Kasācijas sūdzībā Rīgas domes pilnvarotais pārstāvis G.Zēls lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.jūnija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Uzskata, ka tiesa pārkāpusi Civillikuma 1404., 1429., 1473., 1475.pantu un likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmo daļu, jo īres līgums var tikt noslēgts tikai rakstveidā. Fakts, ka starp īrnieku un pašvaldības institūciju eksistēja līgumiskas attiecības (īrnieks lietoja dzīvojamo platību, bet namu pārvalde bija pieņēmusi maksu par īri un komunālajiem pakalpojumiem), nav vērtējams, kā dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšana mutvārdos.

Norāda, ka tiesa ir pārkāpusi Civillikuma 1405. un 1410.pantu. Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija ir Rīgas domes likumīgs pārstāvis lietās par Rīgas pašvaldības dzīvojamo fondu izīrēšanu, tādējādi pašvaldības dzīvojamā fonda izīrētāji ir Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija.

[6] Paskaidrojumā sakarā ar kasācijas sūdzību Valentīnas K. un Ineses K. pārstāve zvērināta advokāte I.Kalniņa uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

[7] SIA "Ķengara nami" pilnvarotā pārstāve L.Šmitiņa paziņojusi par pievienošanos kasācijas sūdzībai. Norāda, ka atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta otrajai daļai dzīvojamo telpu nodošana var notikt tikai uz pašvaldības institūcijas lēmuma pamata. Rīgas dome lēmumu par dzīvokļa Nr.(..) (..) izīrēšanu Valentīnai K. un Inesei K. nekad nav pieņēmusi.

Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā, ka saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 3. un 4.pantu pašvaldība ir īpašs tiesību subjekts ar ierobežotām tiesībām, tā nav tiesīga rīkoties ar dzīvojamo fondu pēc saviem ieskatiem. Pašvaldības tiesības izīrēt tās valdījumā vai īpašumā esošās dzīvojamās telpas nosaka likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pants, likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 11.pants, likums "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām mājām", likums "Par dzīvojamo telpu īri" un likums "Par dzīvokļa īpašumu". Prasītājas neatbilst nevienai no likumā noteikto personu kategorijām, kurām ir tiesības pretendēt uz pašvaldības dzīvojamo fondu, tādēļ tiesiski nav iespējams atzīt īres tiesisko attiecību pastāvēšanu starp pašvaldību un privāto personu.

[8] Senāta sēdē Rīgas domes pilnvarotais pārstāvis G.Zēls un SIA "Ķengaraga nami" pārstāve L.Šmitiņa, sniedzot paskaidrojumus kasācijas instances tiesas sēdē, uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem, bet Valentīnas K. pārstāve zvērināta advokāte I.Kalniņa lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīt to par nepamatotu.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību saskaņā ar Civilprocesa likuma 473.panta pirmās daļas noteikumiem, Senāts uzskata, ka spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā materiālo tiesību normu nepareizas piemērošanas dēļ.

[9.1] Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta otro daļu valstij un pašvaldībām piederošajās mājās dzīvojamās telpas īres līgumu uz valsts vai pašvaldības institūcijas lēmuma pamata slēdz valdītājs. Valsts un pašvaldības institūcijas lēmums ir priekšnoteikums, lai rastos dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, tādēļ nav piemērojami Civillikuma 1432.un 1488.pants, lai uz šo likumu pamata atzītu īrnieka statusu valsts vai pašvaldību mājā esošajā dzīvoklī *(sal. Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 8.marta spriedumu lietā Nr.SKC-144 V.K. prasības lietā pret Rīgas domes Komunālā departamenta dzīvokļa pārvaldi un SIA "Juglas nami" par īres tiesību atzīšanu un dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanu)*.

Piemērot Civillikuma 1488.pantu un atzīt īres tiesisko attiecību pastāvēšanu tiesa var tikai pie nosacījuma, ja īres līguma saistības

pildījuši abi līdzēji un dzīvojamā telpa bijusi nodota īrniekam dzīvošanai (lietojumā vai turējumā) likumā noteiktā kārtībā.

Atbilstoši likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 11.pantam pašvaldība ir tiesīga izīrēt tai piederošu dzīvojamo telpu vienīgi šajā likumā noteiktām personām un ievērojot šā likuma, likuma "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām mājām" un likuma "Par dzīvojamo telpu īri" noteikumus. Valentīna K. neatbilst nevienai no likumā noteikto personu kategorijām, kurām ir tiesības pretendēt uz pašvaldības dzīvojamo fondu.

Saskaņā ar Rīgas domes 1999.gada 9.novembra lēmumu Nr.68 Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija ir Rīgas domes (īpašnieka) likumīgs pārstāvis lietās par Rīgas pašvaldības dzīvojamo fondu izīrēšanu. Šī komisija Valentīnai K. nav devusi piekrišanu, lai viņa ievietotos un dzīvotu dzīvoklī Nr.(..) (..) pēc tam, kad viņa bija izlikta no dzīvokļa ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 1998.gada 3.jūnija spriedumu, kas stājies spēkā 1998.gada 25.jūnijā. Par dzīvokļa nodošanu lietošanā nevar uzskatīt sprieduma par izlikšanu neizpildīšanu.

Tādējādi īrnieks (tāpat arī īrnieka ģimenes loceklis) tiesības iegūst vai zaudē saskaņā ar likumu "Par dzīvojamo telpu īri", kas reglamentē dzīvojamo telpu izīrēšanas nosacījumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā ir dzīvojamās telpas, kā arī reglamentē tiesiskās attiecības, kas veidojas starp izīrētāju un īrnieku, nosaka viņu tiesības un pienākumus, reglamentē dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanas, grozīšanas un izbeigšanas kārtību.

[9.2] Ņemot vērā, ka Valentīna K. tiesības uz dzīvokļa lietošanu ir zaudējusi ar tiesas spriedumu, Senāts uzskata, ka sprieduma neizpildīšana nevar būt pamats, lai atzītu, ka viņa šo dzīvojamo telpu aizņem tiesiski, tāpēc īres tiesiskās attiecības nevar radīt maksājumi par īri un komunālajiem pakalpojumiem.

[10] Pie šādiem apstākļiem tiesa nevarēja piemērot Civillikuma 1432., 1488. un 2124.panta noteikumus, lai atzītu Valentīnai K. īrnieces statusu uz dzīvokli Nr.(..) pašvaldības mājā (..).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.jūnija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Atmaksāt Rīgas domes Komunālajam departamentam drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu)

Spriedums nav pārsūdzams.

Par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no tās

Īrnieks jābrīdina vismaz mēnesi iepriekš pirms prasības celšanas par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu saistībā ar īres maksas vai pamatpakalpojumu nemaksāšanu. Gadījumos, kad izīrētājam nav zināma īrnieka atrašanās vieta, prasību var celt tiesā, ja mēnesi iepriekš publicēts brīdinājums laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2} panta otrā daļa).

2008.gada 19.martā Lieta Nr. SKC-122/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties zvērinātai advokātei I.Lūsei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja Andreja O.Z. pilnvarotās pārstāves zvērinātas advokātes R.Keišas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 17.oktobra spriedumu Andreja O.Z. prasībā pret Borisu Z. par īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvokļa.

Aprakstošā daļa

Andrejam O.Z. 1995.gada 1.augustā nostiprinātas īpašuma tiesības uz namīpašumu Rīgā, (..) ((..).grupa (..).grunts), kuru viņš ieguvis uz 1995.gada 27.jūlija dāvinājuma līguma pamata.

Andreja O.Z. pilnvarotais pārstāvis – sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Ēka-Centrs" (turpmāk – SIA "Ēka-Centrs") cēlusi tiesā prasību pret Borisu Z. par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvokļa Nr.(..) Rīgā, (..) bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas.

Norādīts, ka atbildētājam nodrošināta iespēja netraucēti lietot un izmantot strīdus dzīvojamo telpu, par kuru viņam bijis noslēgts dzīvojamās telpas īres līgums ar iepriekšējo mājas īpašnieku 1982.gada 23.februārī.

Atbildētāja parāds par īri un komunālajiem maksājumiem no 1999.gada līdz 2005.gada 19.augustam ir Ls 3203,43.

Atbildētājs izvairījies no brīdinājuma saņemšanas, tāpēc brīdināts, ievietojot sludinājumu 2005.gada 19.augusta laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Līdz prasības celšanas dienai atbildētājs īres un komunālo maksājumu parādu nav nokārtojis.

Prasība pamatota uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 1., 28.^{2} pantu.

Boriss Z. iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka viņam pastāv vienošanās ar prasītāju par dzīvojamās telpas netraucētu lietošanu un izmantošanu, taču ar vienošanos uzņemtās saistības atbildētājs nav varējis izpildīt, jo viņam neesot paziņots konts, uz kuru pārskaitīt maksājumus par īri un komunālajiem pakalpojumiem.

Turklāt no 2000.gada mājas kāpnēs nav elektrības, bet 2004.gada septembrī mājā ir atslēgta apkure un siltais ūdens, un līdz ar to prasītāja iesniegtā izziņa (aprēķins) ir nepareizs.

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2006.gada 10.janvāra spriedumu prasība apmierināta. Tiesa nospriedusi izbeigt dzīvojamās telpas Rīgā, (..) īres līgumu un izlikt atbildētāju no dzīvokļa bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas. Tiesa atzinusi, ka atbildētājs vairāk nekā 3 mēnešus nav maksājis par īri un pamatpakalpojumiem. Pirms prasības celšanas tiesā atbildētājs likumā noteiktā kārtībā brīdināts par parāda esamību.

Izskatot lietu sakarā ar Borisa Z. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija celto prasību noraidījusi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka atbildētājs Boriss Z. aizņem vienu istabu kopējā dzīvoklī Nr.(..), Rīgā, (..), pamatojoties uz 1982.gada 19.februārī noslēgto Dzīvojamās telpas īres līgumu.

Pēc namīpašuma denacionalizācijas jauns īres līgums ar atbildētāju nav noslēgts.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka atbildētājs ir bijis brīdināts par īres un komunālo maksājumu parādu Ls 902,91 apmērā uz 1999.gada 26.novembri. Tiesa atzinusi, ka prasība celta par parāda piedziņu, kas aprēķināts par laika posmu no 2000.gada janvāra līdz 2005.gada 31.decembrim, bet par šo laiku atbildētājam nav izsniegts brīdinājums atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrās daļas nosacījumiem.

Spriedumā norādīts, ka lietas izskatīšanas gaitā nav gūti pierādījumi apgalvojumam, ka atbildētājs izvairījies no brīdinājuma saņemšanas vai atbildētājam nevarēja izsniegt brīdinājumu sakarā ar to, ka nebija zināma viņa dzīves vai atrašanās vieta. Tāpēc apelācijas instances tiesa secinājusi, ka ar 2005.gada 1.aprīlī publicēto brīdinājumu laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" atbildētājs nav brīdināts likumā paredzētajā kārtībā.

Atsaucoties uz iepriekšminētajiem apstākļiem, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka prasītājs, celdams prasību par īres līguma izbeigšanu, nav izpildījis likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrās daļas prasības.

Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 17.oktobra spriedumu iesniegusi Andreja O.Z.

pilnvarotā pārstāve zvērināta advokāte R.Keiša, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka prasība celta par īres un komunālo maksājumu parādu laika periodā no 1999.gada, kas ir pretēji tiesas konstatētajam, ka prasība celta par laika periodu no 2000.gada janvāra līdz 2005.gada 31.decembrim.

Pastāvējis strīds par maksājumu aprēķiniem par laika posmu no 2000.gada, tāpēc par šo laiku tiesai iesniegti izvērsti maksājumu aprēķini.

Nav bijis strīds par to, ka parāds 1999.gada 26.novembrī bijis Ls 902,91, jo to tiesas sēdē atzinis arī atbildētājs.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apelācijas instances tiesa nepareizi tulkojusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta normu, jo maksājumus par īri un komunālajiem pakalpojumiem atbildētājs neveic ilgāk nekā likumā noteiktos trīs mēnešus, bet par parāda esamību viņš ir brīdināts 1999.gada 26.novembrī. Turklāt pats atbildētājs nenoliedz parāda esamību, bet joprojām turpina nemaksāt.

Kasācijas sūdzības autore nepiekrīt apelācijas instances tiesas secinājumam, ka ar publicēto brīdinājumu laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" atbildētājs nav brīdināts likumā paredzētajā kārtībā.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka spriedums atceļams.

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pants paredz dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu, ja īrnieks vairāk nekā trīs mēnešus nemaksā īres maksu un maksu par pamatpakalpojumiem, lai gan viņam bija iespēja izmantot dzīvojamo telpu.

Iepriekšminētā likuma otrā panta otrā daļa nosaka, ka izīrētājs pirms prasības celšanas tiesā vismaz mēnesi iepriekš rakstveidā brīdina īrnieku par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu. Gadījumos, kad izīrētājam nav zināma īrnieka atrašanās vieta, prasību tiesā var celt, ja mēnesi iepriekš laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ir publicēts brīdinājums.

Tiesa, uzskatīdama, ka prasība celta par parādu, kas aprēķināts par laika posmu no 2000.gada janvāra līdz 2005.gada 31.decembrim, bet 1999.gada 26.novembrī izsniegtajā brīdinājumā atbildētājs ir brīdināts par īres un komunālo maksājumu parādu Ls 902,91 uz 1999.gada 26.novembri, nonākusi pie nepareiza secinājuma, ka prasība pret atbildētāju ir celta uz citiem pamatiem, nekā brīdināts atbildētājs.

Šāds secinājums nav pamatots ar lietā esošajiem pierādījumiem un tiesas konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem.

Prasības pieteikumā tieši ir norādīts, ka no 1999.gada līdz 2005.gada 19.augustam atbildētājs nav veicis īres un komunālo pakalpojumu apmaksu, tādējādi uzkrājot parādu izīrētājam Ls 3203,43 apmērā. No tā saprotams, ka pretēji tiesas spriedumā izteiktajam secinājumam prasība ir celta, iekļaujot arī 1999.gadu, kad arī 1999.gada 26.novembrī atbildētājs ticis brīdināts un nav apstrīdējis parāda Ls 902,91 esamību, turpinādams nemaksāt.

Tiesa, secinot, ka atbildētāja brīdināšana par parāda esamību pirms prasības celšanas tiesā neatbilst likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrās daļas prasībām, ir nepareizi tulkojusi materiālo tiesību normas.

Prasība celta par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu, neprasot parāda piedziņu. Prasības pamats saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu ir īrnieka parāds par īres maksu vai pamatpakalpojumiem vairāk kā trīs mēnešus. Par šāda parāda esamību pirms prasības celšanas tiesā īrnieks ir jābrīdina saskaņā ar iepriekšminēto likumu vismaz mēnesi iepriekš. Nav strīda, ka atbildētājs par šāda parāda esamību bija brīdināts 1999.gada 26.novembrī, bet pēc brīdinājuma saņemšanas atbildētājs parādu, ne arī maksu par īri un pakalpojumiem joprojām nav maksājis. Tā kā prasītājs neprasa piedzīt parāda summu, tad turpmākajiem aprēķiniem par parāda lielumu nav izšķirošas nozīmes. Tā kā tiesa nepareizi atzinusi, ka prasība celta par parādu, kas aprēķināts tikai par laika posmu no 2000.gada janvāra līdz 2005.gada 31.decembrim, līdz ar to nepamatoti secinājusi, ka prasītājam ir pienākums vēlreiz brīdināt atbildētāju.

Brīdinājuma mērķis ir darīt zināmu atbildētājam par parāda lielumu, kas pārsniedz trīs mēnešus, lai atbildētājs tādā gadījumā varētu izvairīties no sev nelabvēlīgām sekām. Ja parādnieks ir brīdināts par šāda parāda esamību un turpina nemaksāt, tad atbildētājs ir vienaldzīgs pret šādu seku iestāšanos.

Nevar piekrist likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrās daļas tulkojumam tiesas spriedumā, ka prasītāja ievietotais laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" brīdinājums atbildētājam nav uzskatāms par brīdinājumu likumā noteiktajā kārtībā tāpēc, ka prasītājs nav pierādījis to, ka nav varējis izsniegt brīdinājumu atbildētājam.

Gadījumos, kad izīrētājam nav zināma īrnieka atrašanās vieta, prasību tiesā var celt, ja mēnesi iepriekš laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ir publicēts brīdinājums. Likums nav paredzējis papildu nosacījumus, ka publikācija laikrakstā pieļaujama tikai tad, ja prasītājs spēj pierādīt, ka citādā veidā izsniegt brīdinājumu nav iespējams.

Tā kā materiālo tiesību normas ir iztulkotas un piemērotas nepareizi, tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu. Līdz ar to kasācijas sūdzības ir apmierināmas, bet kasācijas sūdzību iesniedzējiem atmaksājama iemaksātā drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 17.oktobra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt Andreja O.Z. pārstāvei SIA "Ēka-Centrs" iemaksāto drošības naudu Ls 50.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumiem un tā rakstisko formu

1. Ja likumā prasīta darījuma rakstiska forma, bet rakstisks akts nav sastādīts, jāņem vērā, ka darījumam, ko izpildījušas abas puses, ir tādas pašas sekas, kādas tam būtu, ja tas būtu uzrakstīts, un to, kas pēc tā jau dots vai izdarīts, nevar prasīt atpakaļ (Civillikuma 1488.panta pirmās daļas 1.punkts, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmā daļa).

2. Lai piemērotu Civillikuma 1488.pantu, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka ir maksāta īres maksa un tā ir pieņemta, bet arī tas, ka strīdus dzīvoklis bijis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa. Tiesa var atzīt īres tiesisko attiecību pastāvēšanu pie nosacījuma, ja īres līguma saistības pildījuši abi līdzēji un dzīvojamā telpa bijusi nodota īrniekam dzīvošanai (lietojumā vai turējumā) likuma noteiktajā kārtībā. Izsniedzot rēķinus un pieņemot maksājumu par dzīvojamās telpas īres un pamatpakalpojumu apmaksu, tiek atzīta faktisko īres tiesisko attiecību pastāvēšana (Civillikuma 1488.pants, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa).

2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SKC-151/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties prasītājas Jeļenas D. pārstāvei zvērinātai advokātei I.Krastiņai un atbildētājas Rīgas domes pārstāvei E.Upeslejai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja atbildētājas Rīgas domes pilnvarotās pārstāves kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.oktobra spriedumu Jeļenas D. prasībā pret Rīgas domi par īres attiecību pastāvēšanas atzīšanu un pienākuma uzlikšanu noslēgt dzīvojamās telpas īres līgumu.

Aprakstošā daļa

[1] Saskaņā ar 1997.gada 18.decembrī starp namu pārvaldi "Avots" (tagad – SIA "Avota nami") un I.D. noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu viņa lietošanā nodots dzīvoklis Nr.(..) (..), Rīgā. Dzīvojamās telpas īres līgums noslēgts uz noteiktu laiku līdz 1998.gada 21.novembrim.

[2] Jeļena D. 2005.gada 18.oktobrī griezusies Rīgas Centra rajona tiesā ar prasību pret Rīgas domi, lūgdama atzīt īres attiecību pastāvēšanu un uzlikt par pienākumu Rīgas domei noslēgt ar viņu īres līgumu par dzīvojamo telpu Nr.(..) (..), Rīgā.

Prasītāja norādījusi, ka dzīvoklis bijis nodots lietošanā viņas vīram, dzīvoklī ievietojusies tiesiski kā vīra ģimenes locekle, un savas prasības pamatojumam atsaukusies uz Civillikuma 1488.pantu un likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2., 5., 9., 10. un 14.pantu.

Arī pēc vīra nāves 2000.gada (..) turpinājusi dzīvot šajā dzīvoklī un veikusi visus nepieciešamos maksājumus. Tādēļ uzskata, ka gan pēc īres līguma termiņa izbeigšanās, gan arī pašreiz turpinās īres tiesiskās attiecības.

[3] Rīgas Centra rajona tiesa kā trešo personu lietā pieaicinājusi SIA "Avota nami".

[4] Ar Rīgas Centra rajona tiesas 2006.gada 5.maija spriedumu Jeļenas D. prasība apmierināta.

[5] Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Rīgas domes apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 4.oktobrī nospriedusi, ka starp Jeļenu D. un Rīgas domi pastāv dzīvojamās telpas Nr.(..) (..), Rīgā, īres tiesiskās attiecības; uzlikt par pienākumu Rīgas domei noslēgt ar Jeļenu D. rakstveida dzīvojamās telpas īres līgumu par dzīvokļa Nr.(..) (..), Rīgā, nodošanu lietošanā, īres līguma noformēšanu uzdodot namīpašuma apsaimniekotājam SIA "Avota nami".

[5.1] Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka Jeļena D. 1988.gada (..) reģistrējusi laulību ar I.D., kurš miris 2000.gada (..), un norādījusi, ka jautājums par Jeļenas D. un nepilngadīgā dēla A.D. izlikšanu no dzīvokļa Nr.(..) (..) Rīgas apgabaltiesā izskatīts jau 2004.gada 26.februārī sakarā ar namu pārvaldes "Avots" (tagad – SIA "Avota nami") iesniegto prasību. SIA "Avota nami" prasība noraidīta, jo Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka Jeļena D. strīdus dzīvoklī ievietojusies likumīgi kā I.D. ģimenes locekle, bet pēc viņa nāves turpinājusi apmaksāt rēķinus par dzīvojamo telpu īri un komunālajiem pakalpojumiem. Šajā gadījumā nav būtiskas nozīmes tam, ka Rīgas dome nav bijusi pieaicināta prasības par izlikšanu izskatīšanā kā lietas dalībniece, jo apsaimniekošanas pienākumu Rīgas dome bija deleģējusi namu pārvaldei "Avots".

[5.2] Pirmās instances tiesa savā spriedumā izvērtējusi visus lietā iesniegtos pierādījumus, pamatojusi savu viedokli ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" normām, kā rezultātā nonākusi pie pareiza secinājuma, ka prasītāja Jeļena D. atzīstama par īrnieka ģimenes locekli likuma "Par dzīvojamo telpu īri" izpratnē un dzīvojamā telpā ievietojusies, nepārkāpdama likumā noteikto ievietošanās kārtību, kas dod Jeļenai D. tiesības pēc īrnieka nāves prasīt līguma noslēgšanu ar viņu kā vienīgo mirušā īrnieka pilngadīgo ģimenes locekli, jo pēc

dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanās 1998.gada 21.novembrī I.D. kopā ar saviem ģimenes locekļiem – sievu Jeļenu D. un dēlu A.D. – turpinājuši lietot dzīvojamo telpu un veikt nepieciešamos maksājumus, ko apsaimniekotājs pieņēmis. Šāds stāvoklis turpinājies arī pēc I.D. nāves. Civillietu tiesas kolēģija secinājusi, ka nav pamata atzīt par nelikumīgu Jeļenas D. un A.D. ievietošanos strīdus dzīvoklī.

[5.3] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi par pamatotu pirmās instances tiesas secinājumu, ka, izsniegdama rēķinus un pieņemdama maksājumus par dzīvojamās telpas īres un pamatpakalpojumu apmaksu, namu pārvalde atzinusi faktisko īres tiesisko attiecību pastāvēšanu Civillikuma 1488.panta izpratnē ar I.D., bet pēc viņa nāves arī ar Jeļenu D. Turklāt šajā gadījumā vērā ņemams arī apstāklis, ka pēc īres līguma termiņa izbeigšanās 1998.gada 21.novembrī prasība pret I.D. netika celta, bet puses turpinājušas īres līgumā pielīgto saistību izpildi.

Līdz ar to Rīgas domes apelācijas sūdzībā norādītie argumenti, atsaucoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantu, likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 11.pantu, likumu "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām mājām" un likumu "Par dzīvokļa īpašumu" normām, nevar būt pamats Jeļenas D. prasības noraidīšanai.

[5.4] Rīgas domes apgalvojumam, ka nav ievērota tiesiska darījuma rakstiska forma, šajā gadījumā nav būtiskas nozīmes, jo ir ievēroti visi pārējie tiesiska darījuma slēgšanas nosacījumi atbilstoši Civillikuma 1404. un 2124.pantam.

[6] Kasācijas sūdzībā Rīgas domes pilnvarotā pārstāve lūdz Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā materiālo tiesību normu būtisku pārkāpumu dēļ. Uzskata, ka tiesa piemērojusi tās materiālo tiesību normas, kuras nevajadzēja piemērot, un nav piemērojusi to materiālo tiesību normu, kuru vajadzēja piemērot.

[6.1] Norāda, ka nav iespējams uzskatīt par noslēgtu dzīvojamās telpas īres līgumu uz mutiskas vienošanās pamata (Civillikuma 2124.pants).

Civillikuma 1404.pants nosaka, ka katrā tiesiskā darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma. Dzīvojamās telpas īres līguma formu precīzi nosaka likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmā daļa, kurā noteikts, ka dzīvojamās telpas īres līgumu slēdz rakstveidā. Civillikuma 1475.pants paredz, ka darījuma formas neievērošana tajos gadījumos, kad formu prasa likums, vai kad līdzēji darījuši no tās atkarīgu sava darījuma spēku, padara pašu darījumu par spēkā neesošu. Iepriekšējām norunām, kas tādos gadījumos notiek starp līdzējiem, nav nekāda tiesiski saistoša spēka, un līdz to ietērpšanai attiecīgā formā katram līdzējam ir tiesība no tām

vienpusēji atkāpties. Civillikuma 1484.pants nosaka, ja likums prasa rakstisku formu kā darījuma būtisku sastāvdaļu, tad darījums pirms attiecīga akta taisīšanas nav spēkā.

[6.2] Pēc Rīgas domes viedokļa tiesai nebija pamata piemērot Civillikuma 1488.pantu, kas paredz iespēju atzīt īres attiecību pastāvēšanu, ja tiek konstatēts, ka īres līguma saistības ir izpildītas. Izpildījums izpaužas telpas nodošanā īrniekam ar nolūku piešķirt viņam dzīvokļa lietošanas tiesības, īres maksāšanā un īres maksas pieņemšanā. Lietā nav pierādījumu, ka Rīgas dome kādreiz būtu izteikusi savu piekrišanu nodot strīdus dzīvojamo telpu prasītājas lietošanā.

Prasītājas veiktie maksājumi atzīstami par telpas lietošanas maksājumiem, nevis par īres maksu. Lietā nav neviena pierādījuma tam, ka starp Rīgas pašvaldību un prasītāju pastāv iepriekš minētā vienošanās par telpu izīrēšanu.

Kā norāda Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2005.gada 12.janvāra spriedumā lietā Nr.SKC-8: "Lai piemērotu Civillikuma 1488.panta 1.punktu, tiesai jākonstatē ne tikai to, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, bet gan arī tas, ka strīdus dzīvoklis tika nodots prasītājam dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta piektā daļa (..)."

Līdzīgu tēzi Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts izsaka arī 2004.gada 6.oktobra spriedumā lietā Nr.SKC-506: "Apstāklim, ka prasītājs, atsakot īres līguma pagarināšanu, turpinājis pieņemt īres maksājumus, nav izšķirošas nozīmes, jo kā pareizi atzinusi tiesa, svešas lietas bezmaksas lietošanu likums neparedz."

Civilprocesa likuma 95.panta otrā daļa nosaka, ka faktus, kurus saskaņā ar likumu var pierādīt tikai ar noteiktiem pierādīšanas līdzekļiem, nevar pierādīt ne ar kādiem citiem pierādīšanas līdzekļiem. Tā kā likums precīzi norāda uz īres attiecību nodibināšanas rakstisku formu, tad arī attiecīgiem pierādījumiem šajā civillietā jābūt rakstiskiem – minētais attiecas arī uz izīrētāja piekrišanu īres attiecību nodibināšanai. Šāda pierādījuma tiesas rīcībā nav.

[6.3] Rīgas domes pārstāve uzskata, ka tiesa nepamatoti atsaukusies uz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 26.februāra spriedumu, ka Jeļenas D. iemitināšanos strīdus dzīvoklī nevar atzīt par patvarību likuma "Par dzīvojamo telpu īri" izpratnē. Prasītājs nepareizi piemērojis likuma normu, ceļot prasību, nevis, ka ar minēto tiesas spriedumu atzītas Jeļenas D. tiesības uz strīdus dzīvojamo telpu.

Apstāklim, ka Rīgas dome netika pieaicināta minētajā lietā, ir būtiska nozīme. Apsaimniekotājam nav tiesību atzīt vai neatzīt īres tiesības uz strīdus dzīvojamo telpu, jo pašvaldības uzņēmums ir tikai māju tehniskie apsaimniekotāji, bet dzīvokļu izīrēšana, kā arī īres tiesību

atzīšana ir Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas kompetencē.

Civillikuma 1405.pants nosaka, lai darījumam būtu tiesīgs spēks, ir vajadzīgs, lai tā dalībniekiem būtu tiesību spēja un rīcības spēja; darījumi, ko taisījušas tiesību vai rīcības nespējīgas personas, nav spēkā. Apsaimniekotājam tiesību spējas dzīvokļu izīrēšanā nav.

[7] Paskaidrojumā sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību Jeļena D. lūdz spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

[8] Senāta sēdē atbildētājas Rīgas domes pārstāve lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, bet prasītājas Jeļenas D. pārstāve lūdza spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītie argumenti nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

[9.1] Īrnieks (tāpat arī īrnieka ģimenes loceklis) tiesības lietot dzīvojamo telpu iegūst vai zaudē saskaņā ar likumu "Par dzīvojamo telpu īri", kas reglamentē dzīvojamo telpu izīrēšanas nosacījumus, neatkarīgi no telpu piederības, kā arī reglamentē tiesiskās attiecības, kas veidojas starp izīrētāju un īrnieku, nosakot viņu tiesības un pienākumus un dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanas un izbeigšanas kārtību.

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmo daļu un 5.panta pirmo daļu dzīvojamās telpas īre ir šīs telpas īpašnieka vai valdītāja dzīvojamās telpas lietošanas tiesību nodošana citai personai par maksu, noslēdzot dzīvojamās telpas īres līgumu rakstveida formā. Šā likuma 1.panta otrā daļa nosaka, ka īres tiesiskajām attiecībām, ciktāl tās neregulē šis likums, piemērojams Civillikums un citi normatīvie akti.

[9.2] Senāts noraida kā nepamatotus kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, kuros apstrīdēti tiesas secinājumi par faktisko īres tiesisko attiecību pastāvēšanu ar I.D. un pēc viņa nāves ar Jeļenu D., kā arī Civillikuma 1488.panta piemērošanu strīda izšķiršanā.

Civillietu tiesas kolēģijas lietas faktisko apstākļu juridiskais novērtējums atbilst likumam un lietas materiāliem. Tiesas norādītās sekas reglamentē Civillikuma 1488.panta 1.punkts, kurš nosaka: "Kad prasības tiesību uz darījuma pamata vispār un par tā izpildīšanu sevišķi likums dara atkarīgu no tā rakstiskās formas, tad, ja rakstisks akts nav sastādīts, jāievēro sekojošais: darījumam, ko izpildījušas abas puses, ir tādas pašas sekas, kādas tam būtu, ja tas būtu uzrakstīts, un to, kas pēc tā jau dots vai izdarīts, nevar prasīt atpakaļ."

Lai piemērotu minēto likuma normu, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, bet arī tas, ka strīdus dzīvoklis bijis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa. Senāts jau agrāk vairākkārt ir norādījis, ka piemērot Civillikuma 1488.pantu un atzīt īres tiesisko attiecību pastāvēšanu tiesa var tikai pie nosacījuma, ja īres līguma saistības pildījuši abi līdzēji un

dzīvojamā telpa bijusi nodota īrniekam dzīvošanai (lietojumā vai turējumā) likumā noteiktā kārtībā *(skat. Senāta 2006.gada 8.marta spriedumu lietā Nr.SKC-144; 2008.gada 6.februāra spriedumu lietā Nr.SKC-54)*.

Konkrētajā gadījumā šādi apstākļi ir konstatēti. Ar I.D. 1997.gada 18.decembrī likumīgi bija noslēgts dzīvojamās telpas īres līgums uz laiku līdz 1998.gada 21.novembrim un viņa lietošanā nodots dzīvoklis Nr.(..) (..), Rīgā. Jeļena D. šajā dzīvoklī ievietojusies tiesiski kā vīra ģimenes locekle.

I.D. miris 2000.gada (..), un Jeļena D. turpināja dzīvot šajā dzīvoklī un veikt visus nepieciešamos maksājumus arī pēc vīra nāves, tādējādi nav pamata uzskatīt, ka Jeļena D. dzīvojamā telpā ievietojusies nelikumīgi. Apstāklim, ka dzīvojamās telpas īres līgums noslēgts uz noteiktu laiku, konkrētajā gadījumā nav izšķirošas nozīmes.

[9.3] Dzīvojamās telpas īres līgums pēc civiltiesiskā raksturojuma ir abpusēji saistošs (konsensuāls), kas paredz tiesības un saistības abiem līdzējiem. Tas nozīmē, ka, iestājoties īres līguma termiņam, izīrētājam ir tiesības prasīt, lai īrnieks atbrīvo izīrējamās telpas. Savukārt īrniekam gadījumā, ja izīrētājs uzņēmies saistību līguma termiņu pagarināt, ir tiesības prasīt tā pagarināšanu, jo automātiska līguma termiņa pagarināšana likumā nav paredzēta. Tiesa pamatoti ir ņēmusi vērā, ka pēc 1998.gada 21.novembra, kad beidzies īres līguma termiņš, ilgstošu laiku izīrētājai nav bijuši iebildumi par D. ģimenes dzīvošanu strīdus dzīvoklī un tikai 2001.gada 6.jūlijā namu pārvalde "Avots" cēlusi prasību par atbildētājas un viņas nepilngadīgā dēla izlikšanu no prasītājas valdījumā esošās dzīvojamās telpas, norādīdama, ka atbildētāja dzīvokli lieto nelikumīgi bez rakstiska īres līguma. Uz šāda pamata celto prasību Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2004.gada 26.februāra spriedumu noraidījusi.

Ņemot vērā Civillietu tiesas kolēģijas konstatējumu, ka, izsniegdama rēķinus un pieņemdama maksājumus par dzīvojamās telpas īres un pamatpakalpojumu samaksu, namu pārvalde atzinusi faktisko īres tiesisko attiecību pastāvēšanu gan ar I.D., bet pēc viņa nāves arī ar Jeļenu D., Senāts uzskata, ka Civillikuma 1488.panta 1.punkts piemērots pamatoti.

Iepriekš minēto apsvērumu dēļ nevar būt pietiekams pamats sprieduma atcelšanai norāde kasācijas sūdzībā, ka Rīgas dome nekad nav izteikusi piekrišanu nodot strīdus dzīvojamo telpu prasītājas lietošanā.

Šajā gadījumā nav pamatota Rīgas domes atsaukšanās uz judikatūru – Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 6.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-506 un 2005.gada 12.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-8, jo tajos ietvertie tiesību normu tulkojumi izriet no atšķirīgiem faktiskajiem

apstākļiem, proti, ir konstatēts, ka ievietošanās strīdus dzīvojamā telpā nav notikusi likumā noteiktajā kārtībā.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts uzskata, ka spriedums ir likumīgs, pamatots un taisnīgs, tāpēc atstājams negrozīts.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par īrnieka pienākumu segt zaudējumus

1. Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Minētās tiesību normas izpratnē ar jēdzienu "zaudējums" saprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas (Civillikuma 1770.pants).

2. Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību (Civillikuma 1775., 1779.pants).

3. Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.pantu īrnieka pienākums ir pārbaudīt dzīvoklī esošās apkures sistēmas, tostarp apkures radiatoru krānu, stāvokli. Šis īrnieka pienākums izriet arī no Dzīvojamo telpu īres parauglīguma 5.1.2.punkta nosacījumiem (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.pants, Dzīvojamās telpas īres parauglīguma 5.1.2.punkts).

Rīgā, 2008.gada 10.septembrī Lieta Nr. SKC-296/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente I.Garda
senatore V.Eilande
senatore R.Zaķe,

piedaloties atbildētāja Oļega B. pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei A.Rozenbergai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Oļega B. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 10.decembra spriedumu Ludmilas M. prasībā pret Oļegu B. par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

2006.gada 2.novembrī Ludmila M. cēlusi Jēkabpils rajona tiesā prasību pret Oļegu B., ar trešo personu Sabiedrību ar ierobežotu atbildību (turpmāk tekstā – SIA) "JK Namu pārvalde", par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Prasībā norādīts, ka saskaņā ar 1998.gada 10.martā noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu prasītāja īrē Jēkabpils pašvaldībai piederošu divistabu dzīvokli Nr.10 (..), Jēkabpilī, kurš atrodas

dzīvojamās mājas trešajā stāvā. Savukārt atbildētājs īrē šajā pašā mājā dzīvokli Nr.14, kurš atrodas dzīvojamās mājas ceturtajā stāvā.

2006.gada 10.oktobrī, ierodoties mājās, prasītāja konstatējusi, ka dzīvokļa griesti izmirkuši, sienas notecējušas, grīda pilna ar ūdeni, mēbeles, gulta, veļa un citas mantas slapjas. Dzīvoklī satecējušais ūdens bijis netīri dzeltenā krāsā, ar specifisku smaku. Prasītāja nekavējoties sazinājusies ar Jēkabpils rajona Policijas pārvaldi, Namu pārvaldi un Jēkabpils domi. Kad ieradušies policijas darbinieki un Namu pārvaldes speciālisti, noskaidrojies, ka ūdens tek no ceturtā stāva dzīvokļa Nr.14, jo tajā esošo apkures radiatoru atgaisošanas krāni nav bijuši aizgriezti ciet. Rezultātā prasītājas īrētais dzīvoklis tika appludināts, nodarot zaudējumus Ls 2250,64 apmērā.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1775., 1779., 1786.pantu.

Ar Jēkabpils rajona tiesas 2007.gada 18.jūnija spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja Oļega B. apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 10.decembra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji. Tiesa piedzinusi no Oļega B. par labu Ludmilai M. zaudējumu atlīdzību Ls 2200,64 un tiesāšanās izdevumus Ls 243,02, kopā Ls 2443,66, bet pārējā daļā prasību noraidījusi. Vienlaicīgi tiesa piedzinusi no atbildētāja par labu valstij ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 7,70.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka masu informācijas līdzekļos – Jēkabpils Radio SWH, vietējā radio, bezmaksas laikrakstā "Jēkabpils Vēstis" – tika paziņots par apkures sezonas uzsākšanu un siltumtrases piepildīšanu ar ūdeni 2006.gada 10.oktobrī no Ķieģeļu ielas katlu mājas. Vienlaicīgi pie dzīvojamās mājas (..), Jēkabpilī, kāpņu telpu durvīm bija izlikti arī paziņojumi, kuros visi iedzīvotāji tika aicināti šajā dienā būt mājās. 2006.gada 10.oktobrī, kad piepildīja siltumtrasi ar ūdeni, no ceturtā stāva dzīvokļa Nr.14 tika appludināts trešā stāva dzīvoklis Nr.10, nodarot bojājumus un zaudējumus. Pārbaudot ūdens noplūdes iemeslus, komisija konstatējusi, ka dzīvoklī Nr.14 ir atstāti vaļā apkures radiatoru atgaisošanas krāni, kurus aizgriežot tika pārtraukta ūdens tecēšana. Ņemot vērā, ka iedzīvotāji, tostarp atbildētājs, tika savlaicīgi brīdināti par apkures sezonas uzsākšanu, ka no atbildētāja netika saņemti iesniegumi par bojājumiem vai nepieciešamību veikt pārbaudi siltumapgādes, ūdens un kanalizācijas sistēmā, tiesa atzinusi, ka atbildētājs nav pienācīgi izpildījis dzīvojamās telpas īres līguma 5.1.2.punktā noteikto pienākumu, jo nav pārbaudījis, kādā stāvoklī ir dzīvoklī esošās apkures sistēmas krāni, tādēļ saskaņā ar Civillikuma 1775., 1779.pantu ir atbildīgs par nodarītajiem zaudējumiem.

2006.gada 10.oktobrī, kad piepildīja siltumtrasi ar ūdeni, no ceturtā stāva dzīvokļa Nr.14 tika appludināts trešā stāva dzīvoklis Nr.10, nodarot bojājumus un zaudējumus. Vienlaicīgi tiesa atzinusi, ka prasītāja nav

pierādījusi ceļa izdevumus Ls 50, kas viņai radušies sakarā ar pagaidu pārcelšanos uz citu dzīvesvietu.

Par minēto spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība, atbildētājs Oļegs B. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu šajā daļā atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa pieļāvusi materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu. Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa prasību apmierinājusi uz pieņēmumu pamata, jo ne prasībā, ne spriedumā nav norādīts, vai zaudējumu atlīdzības pienākums izriet no līgumiskām saistībām starp prasītāju un atbildētāju (Civillikuma 1785.pants) vai ārpuslīgumiskām attiecībām (Civillikuma 1784.pants), nav pierādīta atbildētāja prettiesiska darbība, kas būtu pamats prasības celšanai un apmierināšanai saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu. Tiesa nav konstatējusi ne vainu, ne vainas pakāpi, kas paredzēts Civillikuma 1640.pantā (ļauns nolūks vai neuzmanība), kā arī nav piemērojusi un analizējusi Civillikuma 1773., 1774.pantu, ka zaudējums ir nejaušs, bet nejaušs zaudējums nevienam nav jāatlīdzina.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka lietas materiālos nav konstatēta viņa darbība vai bezdarbība zaudējumu nodarīšanā Civillikuma 1779.panta izpratnē, jo par apkures sistēmas uzturēšanu kārtībā, tostarp atgaisošanu, atbild dzīvojamās ēkas apsaimniekotājs, tādēļ viņš nepamatoti atzīts par atbildētāju šajā lietā. Sūdzības iesniedzēja ieskatā, prasītājas rīcība, pieprasot zaudējumu atlīdzību, liecina par vēlmi netaisni iedzīvoties uz atbildētāja rēķina, bet šāda rīcība ir pretrunā ar Civillikuma 2391.pantu. Turklāt, sūdzības iesniedzēja ieskatā, prasītāja nav pierādījusi zaudējumu apmēru par sabojātajām mantām.

Kasācijas sūdzība satur norādi uz procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, konkrēti Civilprocesa likuma 10.pantu, 93.panta pirmo daļu, 97.panta trešo daļu, 193.panta piekto daļu, 432.panta otro daļu, 189.panta trešo daļu un 190.panta pirmo, otro daļu.

Kasācijas instances tiesas sēdē atbildētāja pilnvarotā pārstāve zvērināta advokāte A.Rozenberga uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz atbildētāju, kurš to pārsūdzējis, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Minētās tiesību normas izpratnē ar jēdzienu "zaudējums" saprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas.

Saskaņā ar Civillikuma 1775.pantu katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina. Civillikuma 1779.pants nosaka, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

Mūsdienu tiesību teorijā atzīts, ka zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību *(Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. – Rīga, 2006, 209. lpp.)*.

Apelācijas instances tiesa ir konstatējusi, ka 2006.gada 10.oktobrī, kad uzpildīja apkures sistēmu ar ūdeni dzīvojamā mājā (..), Jēkabpilī, no ceturtā stāva dzīvokļa Nr.14, kurā apkures radiatoriem nav bijuši aiztaisīti divi atgaisošanas krāni, tika nopludināts stāvu zemāk esošais dzīvoklis Nr.10, nodarot bojājumus un zaudējumus.

Šajā sakarā tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kas apliecina, ka minētās dzīvojamās mājas iedzīvotāji tika pienācīgi informēti par apkures sezonas uzsākšanu un siltumapgādes sistēmas piepildīšanu ar ūdeni 2006.gada 10.oktobrī, jo par to tika ziņots gan vairākos masu informācijas līdzekļos, gan arī paziņojumos uz katras dzīvojamās mājas kāpņu telpas durvīm. Ņemot vērā minētos apstākļus, tiesa atzinusi, ka atbildētājs nav izpildījis pienākumu pārbaudīt dzīvoklī esošās apkures sistēmas stāvokli, tostarp krānu stāvokli apkures radiatoriem, jo šis īrnieka pienākums izriet no dzīvojamās telpas īres līguma 5.1.2.punkta nosacījumiem. Līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka atbildētāja pienākums saskaņā ar Civillikuma 1775., 1779.pantu ir atlīdzināt zaudējumus, kuri radušies no viņam izīrētajā dzīvoklī esošās apkures sistēmas nepareizas ekspluatācijas.

Nav pamatota norāde kasācijas sūdzībā, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1774.pantu, kurš reglamentē noteikumus par nejaušu zaudējumu, kurš nav jāatlīdzina. Tas, kāds zaudējums katrā konkrētā gadījumā nodarīts (tiešs, netiešs vai nejaušs), ir apstākļu vērtējums. Kā jau iepriekš tika norādīts, apelācijas instances tiesas konstatētie apstākļi liecina, ka atbildētājs nav nodrošinājis pareizu īrētā dzīvokļa iekšējās apkures sistēmas ekspluatāciju. Savukārt īrnieka pienākums uzturēt viņa aizņemto telpu pienācīgā kārtībā noteikts likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.panta pirmajā daļā, kā arī dzīvojamās telpas īres līgumā. No lietas materiāliem redzams, ka izīrētājs ir pārbaudījis dzīvojamās mājas (..) iekšējo apkures tīklu hermētismu un nav konstatējis noplūdes cauruļvados, to savienojumos un armatūrā. Turklāt iepriekšējās apkures sezonas laikā atbildētājs nav ziņojis SIA "JK Namu pārvalde" par bojājumiem vai nepieciešamību veikt pārbaudi dzīvokļa iekšējās siltumapgādes, ūdens un kanalizācijas sistēmā. Tieši šo apstākļu dēļ

apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka īres līgumā uzliktā pienākuma veikšana, proti, dzīvokļa iekšējās apkures sistēmas stāvokļa pārbaude varētu novērst ūdens noplūdi pa apkures radiatoru atgaisošanas krāniem, taču atbildētājs kā īrnieks nav veicis noteiktas darbības, kā rezultātā prasītājai tika nodarīti zaudējumi Ls 2200,64. Tādējādi apelācijas instances tiesa ir konstatējusi zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumus un pamatoti atzinusi, ka atbildētāja pienākums ir atlīdzināt radušos zaudējumus atbilstoši Civillikuma 1779.panta nosacījumiem.

Šo priekšnoteikumu konstatēšana, tostarp nodarīto zaudējumu apmēra noteikšana, kas pamatota uz lietā noskaidrotiem apstākļiem un pierādījumu novērtējumu, ir apelācijas instances tiesas prerogatīva, tādēļ kasācijas sūdzībā norādītie argumenti šajā sakarā pēc būtības vērsti uz tiesas noskaidroto apstākļu un pierādījumu izvērtēšanu no jauna. Tā kā kasācijas instances tiesa neizspriež lietu pēc būtības, bet pārbauda lietā taisītā sprieduma atbilstību tiesību normām, tad kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst lietas faktisko apstākļu noskaidrošana, pierādījumu pārbaude un to vērtēšana.

Nepamatots ir kasācijas sūdzības iesniedzēja arguments, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumus, jo apelācijas instances tiesa ir pārbaudījusi un novērtējusi lietas materiālus to kopumā un savstarpējā sakarībā, kā arī sniegusi savu vērtējumu sprieduma motīvu daļā un pamatojusi savu spriedumu ar atbilstošām materiālo un procesuālo tiesību normām saistībā ar konstatētajiem apstākļiem.

Nav pamatota norāde kasācijas sūdzībā jautājumā par Civilprocesa likuma 10.panta, 93.panta pirmās daļas, 97.panta trešās daļas pārkāpumiem, jo kasācijas sūdzība nesatur argumentāciju, kā tas varēja ietekmēt lietas izspriešanu.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 10.decembra spriedumu atstāt negrozītu, bet atbildētāja Oļega B. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par īres tiesisko attiecību rašanās pamatu

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantā ir reglamentēti dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumi. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai valstij vai pašvaldībai piederošas dzīvojamās telpas īres līgumu uz valsts vai pašvaldības institūcijas lēmuma pamata slēdz valdītājs. Valsts vai pašvaldības institūcijas lēmums ir priekšnoteikums, lai rastos dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, tādēļ nav piemērojams civillikuma 1432. un 1488.pants, lai uz to pamata atzītu īrnieka statusu valsts vai pašvaldību mājā esošajā dzīvoklī (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pants, Civillikuma 1432., 1488.pants).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SKC-391/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente E.Vernuša
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājas Longinas L. pārstāvim J.Marinam, atbildētājas Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūras pārstāvei L.Zaķei un trešās personas AS "Māju serviss KSA" pārstāvei L.Brambatei,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūras kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.decembra spriedumu Longinas L. prasībā pret valsts aģentūru "Mājokļa aģentūra" ar trešo personu AS "Māju serviss KSA" par tiesību atzīšanu uz dzīvojamās telpas lietošanu un īres līguma noslēgšanu.

Aprakstošā daļa

Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā Longina L. cēlusi prasību pret atbildētāju valsts aģentūru (VA) "Mājokļu aģentūra" ar trešo personu AS "Māju serviss KSA" par tiesību atzīšanu uz dzīvojamās telpas lietošanu un īres līguma noslēgšanu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka dzīvoklis Nr.(..) (..), Rīgā, kas sastāv no 1 istabas (19,15 m^2) un palīgtelpām, ir valsts īpašums, atrodas VA "Mājokļu aģentūra" valdījumā un AS "Māju serviss KSA" apsaimniekošanā.

Dzīvokļa īrnieks V.U. miris 2005.gada (..). Īrnieks dzīvokli lietoja uz īres līguma pamata kopš 1982.gada.

Prasītāja norādījusi, ka viņai ar V.U. pastāvēja laulāto attiecības, kas nebija noformētas likumā noteiktā kārtībā, tomēr, prasītājas ieskatā, viņai ir patstāvīgas tiesības lietot strīdus dzīvokli.

Prasītāja norādījusi, ka dzīvoklī dzīvo no 1982.gada, kad tajā iemitinājās vienlaicīgi ar īrnieku, t.i., no brīža, kad minētā dzīvojamā māja tika uzbūvēta, nodota ekspluatācijā, līdz pat prasības celšanai tiesā.

Starp prasītāju un Vladimiru U. pastāvēja faktiskas laulāto attiecības kopš 1980.gada, kad viņi uzsāka kopdzīvi iepriekšējā dzīvesvietā (..). Pēc iemitināšanās strīdus dzīvoklī viņiem bijis nodoms noformēt attiecības likumā noteiktā kārtībā, t.i., reģistrēt laulību.

Prasītāja 1982.gada beigās kopā ar V.U. vērsās attiecīgajā Dzīvokļu ekspluatācijas rajonā, lai pierakstītos strīdus dzīvoklī, kur tika dota mutiska piekrišana prasītājas iemitināšanai strīdus dzīvoklī, kā arī apsolījums un vienošanās pierakstu dzīvoklī noformēt vēlāk.

Minēto nodomu neļāva īstenot vairāki apstākļi, no kuriem galvenais bija V.U. smagā slimība, kam bija nepieciešami lieli naudas līdzekļi.

Prasītāja norādījusi, ka viņai ar V.U. kopš 1982.gada bija kopēja saimniecība. Faktiski visus īres līgumā noteiktos pienākumus un saistības prasītāja ir pildījusi no 1982.gada līdz V.U. nāvei, jo V.U. sakarā ar savu slimību un nepieciešamo ārstēšanos nevarēja tos veikt. Izīrētājs – ne tagadējais, ne arī iepriekšējais – pret šādu kārtību iebildumus nekad nav cēlis, līdz ar to prasītāja uzskatījusi, ka viņas dzīvokļa patstāvīgās lietošanas tiesības ir ne tikai atzīstamas, bet arī jau faktiski atzītas kā no atbildētājas, tā arī no trešās personas puses.

Prasītāja atsaukusies uz Latvijas PSR Augstākās tiesas plēnuma 1969.gada 9.jūnija lēmumā Nr.4 "Par dažiem Latvijas PSR dzīvokļu likumu piemērošanas jautājumiem tiesās" noteikto, ka faktiskais laulātais atzīstams par īrnieka ģimenes locekli. Pamatojoties uz Civillikuma 3.pantu, LPSR Dzīvokļu kodeksa 63.pantu, LPSR Civilkodeksa 316.panta pirmo daļu, prasītāja secinājusi, ka viņa ir atzīstama par īrnieka ģimenes locekli un ka viņai ir patstāvīgas dzīvokļa lietošanas tiesības, kā arī tiesības prasīt noslēgt rakstveida īres līgumu par dzīvokļa lietošanu.

Kopš 2005.gada februāra puses gan prasītāja, gan atbildētāja ir pildījusi īres līguma saistības. Atbildētāja ir nodrošinājusi rēķinu izsniegšanu īrniekam, kur nepārprotami ierakstīts īres maksas apmērs, savukārt prasītāja regulāri un laikā ir veikusi rēķinu samaksu, bet atbildētāja pieņēmusi šos maksājumus un nekādi nav traucējusi prasītājai lietot strīdus dzīvokli un pildīt īrnieka tiesības.

Ņemot vērā minēto, prasītājai nav šaubu, ka starp pusēm ir notikusi vienošanās par darījuma būtiskiem noteikumiem Civillikuma 1488. panta izpratnē.

Pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantu, Civillikuma 1., 1428., 1485., 1488., 2124., 2125.pantu, lūgts atzīt Longinai L. patstāvīgas lietošanas tiesības uz dzīvokli Nr.(..) (..), Rīgā, un uzlikt par pienākumu atbildētājai noslēgt atbilstošu rakstveida dzīvojamās telpas īres līgumu.

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2006.gada 15.marta spriedumu Longinas L. prasība pret VA "Mājokļa aģentūra" par tiesību atzīšanu uz dzīvojamās telpas lietošanu un īres līguma noslēgšanu noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Longinas L. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 5.decembra spriedumu Longinas L. prasību apmierinājusi. Tiesa atzinusi Longinai L. patstāvīgās lietošanas tiesības uz dzīvokli Nr.(..) (..), Rīgā, un uzlikusi par pienākumu valsts aģentūrai "Mājokļa aģentūra" noslēgt ar Longinu L. dzīvojamās telpas īres līgumu par minētā dzīvokļa izīrēšanu.

Tiesa uzskatījusi, ka pušu attiecības ir izvērtējamas saskaņā ar likumu "Par dzīvojamo telpu īri", nevis pēc LPSR Civilkodeksa un Dzīvokļa kodeksa normām, kā uzskata prasītāja, jo pēc 1993.gada 20.aprīļa, kad ar V.U. tika noslēgts dzīvojamās telpas īres līgums, tas bija strīdus dzīvojamās telpas lietošanas pamats. 1993.gada 20.aprīļa īres līgums tika noslēgts atbilstoši minētā likuma 5.panta prasībām.

Spriedumā norādīts, ka īrnieka ģimenes locekļu un citu personu iemitināšanu dzīvojamā telpā regulē likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.pants (likuma redakcijā līdz 2001.gada 31.decembrim šo jautājumu regulēja likuma 10.pants).

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.pants redakcijā, kas bija spēkā no likuma spēkā stāšanās brīža – 1993.gada 1.aprīļa līdz 2001.gada 31.decembrim – par īrnieka ģimenes locekļiem bija atzīstami laulātais un likuma 10.panta noteiktajā kārtībā iemitinātie radinieki, kas pastāvīgi dzīvo kopā ar īrnieku un kam ar viņu ir kopīga saimniecība.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesa savā spriedumā pareizi norādījusi, ka faktiskās laulības attiecības nepiešķir prasītājai īrnieka ģimenes locekļa statusu, līdz ar to viņas iemitināšanai dzīvojamā telpā bija nepieciešama izīrētāja piekrišana. Nav strīda par to, ka šāda piekrišana netika saņemta.

Tāpat pirmās instances tiesa pamatoti secinājusi, ka prasītāja nav ievietojusies strīdus dzīvojamā platībā likuma "Par dzīvojamo telpu īri" prasībām.

Tajā pašā laikā tiesa secinājusi, ka no lietas materiāliem nepārprotami izriet, ka dzīvokļa apsaimniekotājam bija zināms par īrnieka V.U. nāvi. Minētais fakts ir atspoguļots arī rēķinos, sākot no 2005.gada marta. Rēķinu samaksa tika pieņemta no Longinas L. Rēķinos iekļauta arī maksa par īri.

No AS "Māju serviss KSA" iesnieguma tiesai izriet, ka Longinai L. nav parādu par īri, apsaimniekošanu un komunālajiem pakalpojumiem.

Tiesa secinājusi, ka starp pusēm pēc 2005.gada 6.janvāra faktiski ir izveidojušās dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, ņemot vērā to, ka dzīvojamās telpas īre ir dzīvojamās telpas lietošanas tiesību nodošana par maksu (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa).

Atsaucoties uz Civillikuma 1488.panta 1.punktu, tiesa norādījusi, ka abas puses – gan Longina L., gan VA "Mājokļu aģentūra" vārdā tās pilnvarnieks dzīvokļa apsaimniekotājs AS "Māju serviss KSA" – ir abpusēji izpildījušas saistības, kas izriet no dzīvojamās telpas (..), Rīgā, īres līguma, līdz ar to šim darījumam ir tādas pašas sekas, ja tas būtu uzrakstīts.

Tiesa uzskatījusi, ka nav nozīmes atbildētāja iebildumiem, ka apsaimniekotājs šajā gadījumā ir pārkāpis savu pilnvarojumu, pieņemdams samaksu par īri no prasītājas, jo atbildētājai ir zināms par strīdus situāciju kopš Longinas L. prasības celšanas tiesā (prasība tika celta 2006.gada 11.janvārī). Atbildētāja nav atsaukusi pilnvarojumu AS "Māju serviss KSA", kā arī nav iesniegusi pierādījumus tam, ka pēc 2006.gada 11.janvāra ir paziņojusi AS "Māju Serviss KSA" par pilnvarojuma pārkāpšanu. Atbildētāja tiesai arī nav paziņojusi, kādu 2003.gada 1.maija apsaimniekošanas pilnvarojuma līguma punktu apsaimniekotājs ir pārkāpis. Turklāt atbildētāja nav iesniegusi pierādījumus, ka pēc prasības celšanas tiesā būtu iebildusi pret īres maksas pieņemšanu no Longinas L. vai būtu ierosinājusi jautājumu par viņas izlikšanu no minētās dzīvojamās telpas.

Kasācijas sūdzību iesniegusi Būvniecības, enerģētikas, un mājokļu valsts aģentūra, lūgusi atcelt spriedumu un nosūtīt lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav ņēmusi vērā likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 1.panta otrās daļas nosacījumus, līdz ar ko nepareizi piemērojusi Civillikuma 1488.panta pirmās daļu. Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" normas ir atzīstamas par speciālajām tiesību normām, regulējot īres attiecības, līdz ar to prioritāri sprieduma pamatošanai ir jāpiemēro speciālās tiesību normas, nevis vispārīgās tiesību normas.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja, atsaucoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta un 9.panta nosacījumiem (redakcijā uz 1993.gada 1.aprīli), norādījusi, ka prasītāja nav iemitināta dzīvojamā telpā likumā noteiktajā kārtībā kā īrnieka ģimenes loceklis, jo par to nav saņemta izīrētāja piekrišana. Turklāt prasītāja nav atzīstama par īrnieka ģimenes locekli, jo nav īrnieka laulātā.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 192.pantu, kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskatījusi, ka tiesa ir pārkāpusi prasījuma robežas,

konstatējot faktisko īres attiecību esamību, nevis vērtējot prasītājas iemitināšanās likumību strīdus dzīvoklī.

Longinas L. pārstāvis iesniedzis paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību, kuros norādījis, ka tiesa nav pārkāpusi materiālās un procesuālās tiesību normas, interpretējusi tās pareizi un pierādījumu pārvērtēšana nav kasācijas instances tiesas kompetencē. Paskaidrojumos lūgts kasācijas sūdzību noraidīt un spriedumu atstāt negrozītu.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, atbildētājas pārstāve L.Zaķe uzturēja kasācijas sūdzību, bet prasītājas pārstāvis J.Marins un trešās personas pārstāve L.Brambate kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams.

Atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 1.panta pirmajai daļai šis likums reglamentē dzīvojamo telpu (..) izīrēšanas nosacījumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā ir dzīvojamās telpas, kā arī tiesiskās attiecības, kas veidojas starp izīrētāju un īrnieku (..). Savukārt minētā panta otrā daļa nosaka, ka īres tiesiskajām attiecībām, ciktāl tās neregulē likums, piemērojams Civillikums un citi normatīvie akti.

Civillikuma 1488.panta 1.punktā noteikts, kad prasības tiesību uz darījuma pamata vispār un par tā izpildīšanu sevišķi likums dara atkarīgu no tā rakstiskās formas, tad, ja rakstisks akts nav sastādīts, jāievēro, ka darījumam, ko izpildījušas abas puses, ir tādas pašas sekas, kādas tam būtu, ja tas būtu uzrakstīts, un to, kas pēc tā jau dots vai izdarīts, nevar prasīt atpakaļ.

Senāts atzīst, ka atbilstoši minētajai tiesību normai, ko piemērojusi apelācijas instances tiesa, strīdus gadījumā tiesa var atzīt īres attiecību pastāvēšanu, ja konstatēti šajā tiesību normā minētie apstākļi un nosacījumi, proti, ja īres līguma saistības pildījuši abi līdzēji, kas izpaužas telpu nodošanā lietošanā un īres maksas maksāšanā un pieņemšanā. Tajā pašā laikā ir jāņem vērā, ka likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantā ir reglamentēti dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumi. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai valstij vai pašvaldībai piederošas dzīvojamās telpas īres līgumu uz valsts vai pašvaldības institūcijas lēmuma pamata slēdz valdītājs.

Konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesa nav konstatējusi apstākļus, ka strīdus dzīvojamā telpa atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantam būtu nodota prasītājas lietošanā, jo bez attiecīgas

valsts institūcijas lēmuma ievietošanos dzīvoklī nevar uzskatīt par tiesisku.

Pamatojoties uz pieņemto lēmumu par īres tiesību piešķiršanu konkrētai personai, dzīvojamās telpas īres līgumu slēdz mājas pārvaldītājs (apsaimniekotājs) un tālāk pilda izīrētāja pienākumus attiecībā pret izīrēto telpu. Konkrētajā gadījumā lietā netiek apstrīdēts, ka attiecīga valsts lēmējinstitūcija lēmumu par strīdus dzīvokļa izīrēšanu prasītājai nav pieņēmusi. Juridiskajā literatūrā norādīts: "Bez šāda lēmuma pieņemšanas īres līguma noslēgšana ir prettiesiska, kas jāzina gan izīrētājam, gan arī īrniekam" *(Krauze R. Par dzīvojamo telpu īri. Likums ar komentāriem. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 19.lpp.)*. Turklāt arī judikatūrā ir atzīts, ka valsts vai pašvaldības institūcijas lēmums ir priekšnoteikums, lai rastos dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, tādēļ nav piemērojams Civillikuma 1432. un 1488.pants, lai uz to pamata atzītu īrnieka statusu valsts vai pašvaldību mājā esošajā dzīvoklī *(Augstākās tiesas Senāta spriedums 2006.gada 8.marta lietā Nr.SKC-144/2006, 2008.gada 6.februāra lietā Nr.SKC-54/2008)*.

Apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību saskaņā ar Civillikuma 1488.panta 1.punktu, norādījusi, ka abas puses – prasītāja un atbildētājas vārdā tās pilnvarnieks dzīvokļa apsaimniekotājs AS "Māju serviss KSA" – ir abpusēji izpildījušas saistības, kas izriet no strīdus dzīvokļa īres līguma. Taču tiesa nav ņēmusi vērā, ka trešā persona lietā ir tikai mājas apsaimniekotājs, kurš īres līgumu slēdz tikai uz attiecīgas institūcijas lēmuma pamata. Savukārt īres maksas pieņemšana pati par sevi nevar būt pamats, lai apmierinātu prasību, jo katrā gadījumā par telpu lietošanu ir jāmaksā.

Apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību, ir uzskatījusi, ka pušu attiecības ir izvērtējamas saskaņā ar likumu "Par dzīvojamo telpu īri", jo strīdus dzīvokļa lietošanas pamats pēc 1993.gada 20.aprīļa bija ar Vladimiru U. noslēgtais dzīvojamās telpas īres līgums, kas ticis noslēgts atbilstoši minētā likuma 5.panta prasībām.

Tiesa vispār nav apsvērusi un vērtējusi prasībā norādītos apstākļus, ka prasītāja strīdus dzīvoklī ievietojusies jau 1982.gadā un ka prasītāja uzskatījusi, ka viņas ievietošanās notikusi saskaņā ar tajā laikā spēkā esošo likumdošanu.

Atbilstoši Civillikuma Ievada 3.pantam katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtās tiesības.

Prasītāja prasībā ir atsaukusies uz likumiem, kas bija spēkā 1982.gadā, kā arī uz toreiz pastāvējušo tiesu praksi, bet apelācijas instances tiesa šādā aspektā prasību vispār nav izskatījusi, lai gan Civilprocesa likuma 192.pantam tiesa taisa spriedumu par prasībā

noteikto priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, kas jāņem vērā lietu izskatot no jauna.

Kasācijas instances tiesas sēdē noskaidrots, ka atbilstoši 2006.gada 1.decembra Ministru kabineta rīkojumam Nr.927 "Par valsts dzīvojamo māju neprivatizēto daļu nodošanu pašvaldību īpašumā" ar 2008.gada 20.februāra aktu strīdus dzīvoklis nodots Rīgas pilsētas pašvaldībai. Minētais jāņem vērā, nosakot lietas dalībnieku loku.

Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesas spriedums tiek atcelts, tad atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai, kasācijas sūdzības iesniedzējai ir atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.decembra spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūrai drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Civillikuma 1488.panta 1.punkta piemērošanu, izšķirot strīdus par īres līguma noslēgšanu

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmo daļu dzīvojamās telpas īres līgums slēdzams rakstveidā. Izšķirot strīdu par dzīvojamās telpas īres tiesību atzīšanu īrniekam uz dzīvojamo telpu, ja nav ievērota līguma rakstveida forma, Civillikuma 1488.panta 1.punkts, kas pieļauj šāda darījuma pielīdzināšanu rakstveida formai, piemērojams, ja bez tā, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, konstatēts arī tas, ka strīdus dzīvoklis īrniekam ticis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa (Civillikuma 1488.panta 1.punkts, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa, 5.panta pirmā daļa).

Rīgā, 2008.gada 12.novembrī Lieta Nr. SKC-418/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente I.Garda
senators A.Laviņš,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītājas Sandras Ļ. pilnvarotā pārstāvja A.Jakša kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 5.februāra spriedumu Sandras Ļ. prasībā pret Rīgas domi par tiesību atzīšanu uz dzīvojamo telpu un īres līguma noslēgšanu.

Aprakstošā daļa

Ž.K., kura mirusi 2000.gada (..), uz dzīvojamās telpas īres līguma pamata no 1962.gada 8.janvāra aizņēma vienistabas dzīvokli Nr.(..) ar kopējo platību 30,87 m^2 (..), Rīgā.

Ar Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas 2005.gada 14.decembra lēmumu Sandrai Ļ., kura 2000.gada 9.februārī iemitinājusies minētās īrnieces īrētajā dzīvoklī, atteikts noslēgt dzīvojamās telpas īres līgumu, jo saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta pirmo daļu un 14.panta ceturto daļu viņa nav ieguvusi tiesības stāties īrnieka vietā. Lēmums nav pārsūdzēts.

Sandra Ļ., uzrādīdama sevi par mirušās īrnieces Ž.K. mazmeitu, 2006.gada 3.martā cēlusi prasību pret Rīgas domi par īres tiesību atzīšanu uz dzīvojamo telpu Nr.(..) (..), Rīgā, un pienākuma uzlikšanu noslēgt dzīvojamās telpas īres līgumu.

Prasībā norādīts, ka prasītāja kā īrnieces mazmeita 2000.gada 9.februārī, kad vēl bijusi nepilngadīga, iemitinājusies un nokārtojusi

pierakstīšanos strīdus dzīvoklī. Pēc īrnieces Ž.K. nāves prasītāja dzīvo strīdus dzīvoklī, taču atbildētāja atsakās pārslēgt dzīvojamās telpas īres līgumu.

Prasītāja uzskata, ka starp pusēm pastāv īres tiesiskās attiecības uz mutiskas vienošanās pamata, kas atbilst Civillikuma 1488.panta noteikumiem, jo no viņas tiek pieņemta īres maksa un maksa par pamatpakalpojumiem. Turklāt prasītāja ir veikusi arī dzīvojamo telpu remontu. Līdz ar to atbildētājas atteikums noslēgt dzīvojamās telpas īres līgumu nav pamatots.

Prasība pamatota ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9. un 10.pantu.

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2006.gada 18.maija spriedumu prasība noraidīta.

Izskatījusi Sandras Ļ. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 5.februāra spriedumu prasību noraidījusi. Vienlaicīgi tiesa piedzinusi no prasītājas par labu valstij ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 2,42.

Spriedumā norādīts, ka prasītāja ir mirušās īrnieces Ž.K. laulātā K.Ļ. mazmeita. Tiesa konstatējusi, ka K.Ļ. kā laulātais bijis īrnieces ģimenes loceklis, taču viņš miris 1997.gada (..). Līdz ar to prasītāja iemitinājusies īrniecei izīrētajā dzīvoklī jau pēc vectēva nāves, uzdodamās par Ž.K. mazmeitu, kas bijis pamats 2000.gada 9.februārī nokārtot pierakstīšanos pie īrnieces.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta pirmo daļu, 10.panta pirmo un otro daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.janvārim), secinājusi, ka prasītāja nav atzīstama par īrnieces ģimenes locekli, jo viņa nav īrnieces radiniece. Turklāt tiesa konstatējusi, ka prasītāja nav dzīvojusi pastāvīgi kopā ar īrnieci un viņai nav bijusi kopēja saimniecība, jo kopdzīve ilgusi tikai četras dienas. Prasītāja šajā laikā bijusi nepilngadīga, tāpēc viņa turpinājusi būt par savu vecāku ģimenes locekli.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka prasītāja nav ieguvusi īrnieces ģimenes locekļa tiesības, kā arī pastāvīgas tiesības uz strīdus dzīvojamās telpas lietošanu, kas izslēdz prasības apmierināšanu saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9. un 10.pantu.

Par minēto spriedumu prasītājas pārstāvis A.Jaksis iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesa nav pareizi iztulkojusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otro daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.janvārim). Sūdzības iesniedzēja ieskatā, minētā likuma izpratnē prasītāja kā īrnieces vīra mazmeita ir ģimenes locekle ar visām no tā izrietošām sekām. Konkrētajā gadījumā nav nekādas nozīmes īrnieces un prasītājas

asinsradniecībai, kā arī apstāklim, ka prasītājas vectēvs miris 1997.gadā.

Sūdzības iesniedzēja ieskatā, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, jo nav pareizi novērtējusi pierādījumus un liecinieku liecības par kopdzīves un kopējas saimniecības pastāvēšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka ģimenes locekļa statusa iegūšana likuma "Par dzīvojamo telpu īri" izpratnē nav saistīta ar citas ģimenes attiecību pārtraukšanu, tāpēc atsauce spriedumā uz Civillikuma 5.pantu nav pamatota, jo bija jāpiemēro minētā likuma 7.pants par dzīvesvietu. Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka prasītāja iemitinājusies strīdus dzīvoklī uz pastāvīgu dzīvi, nevis uz kaut kādu laiku.

Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 1488.pantu, jo nav ņēmusi vērā apstākli, ka prasītāja lietojusi strīdus dzīvojamo telpu sešus gadus un pašvaldība pret to nav iebildusi, ka prasītāja visu šo laiku samaksājusi piestādītos rēķinus, kā arī noslēgusi ar valdītāju 2001.gada 20.novembrī apsaimniekošanas līgumu. Atsaucoties uz Senāta spriedumiem 2005.gada 18.maija lietā Nr.SKC-311/2005 un 2005.gada 9.marta lietā Nr.SKC-145/2005, sūdzības iesniedzējs norādījis uz atšķirīgu tiesas vērtējumu pie līdzīgiem apstākļiem.

Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību atbildētāja norādījusi, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs un pamatots, tāpēc atstājams negrozīts. Apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka prasītāja nav ieguvusi īrnieces ģimenes locekļa statusu, jo viņu ar īrnieci saista svainības attiecības. Turklāt ievietošanās laikā strīdus dzīvoklī prasītāja bija nepilngadīga un turpināja būt par savu vecāku ģimenes locekli. Apstāklis, ka prasītāja lieto strīdus dzīvokli, nerada viņai tiesības iestāties īrnieka vietā, jo starp pusēm nav nodibinātas īres tiesiskās attiecības, tāpēc nav piemērojams Civillikuma 1488.pants. Atbilstoši tiesu praksei, lai piemērotu minēto likumu, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, bet arī tas, ka strīdus dzīvoklis prasītājai tika nodots dzīvošanai atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" normām. Tādējādi tiesa pamatoti atzinusi, ka maksājumu pieņemšana nav radījusi pušu starpā īres tiesiskās attiecības.

Atbildētājas ieskatā, tiesa nav pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, jo ir novērtējusi visus pierādījumus un izdarījusi pareizus secinājumus, ka prasītāja nav ieguvusi īrnieces ģimenes locekļa tiesības, kā arī pastāvīgas tiesības uz strīdus dzīvojamo telpu, tāpēc prasību noraidījusi.

Lietas dalībnieki uz Senāta tiesas sēdi neieradās. Ņemot vērā, ka lietas dalībniekiem paziņots likumā noteiktajā kārtībā par kasācijas instances tiesas sēdi un laiku, Senāts atzina par iespējamu izskatīt lietu viņu prombūtnē (Civilprocesa likuma 468.pants).

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz prasītāju, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Dzīvojamās telpas īre ir šīs telpas īpašnieka vai valdītāja dzīvojamās telpas lietošanas tiesību nodošana citai personai par maksu, noslēdzot dzīvojamās telpas īres līgumu rakstveida formā (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa, 5.panta pirmā daļa).

Atbilstoši likuma prasībām dzīvojamās telpas īres līgums bija noslēgts ar Ž.K., kura mirusi 2000.gada (..).

Līdz 2001.gada 31.decembrim īrnieka tiesības iemitināt dzīvojamā telpā ģimenes locekļus un citas personas regulēja likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.pants (tagadējā redakcijā likuma 9.pants), bet ģimenes locekļu tiesības un pienākumus regulēja minētā likuma 9.pants (tagadējā redakcijā likuma 10.pants).

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta pirmā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.janvārim) noteica, ka par īrnieka ģimenes locekļiem šā likuma izpratnē atzīstamas viņa īrētajā dzīvojamā telpā šā likuma 10.pantā noteiktajā kārtībā iemitinātie laulātie vai radinieki, kas pastāvīgi dzīvo kopā ar īrnieku un kam ar viņu ir kopīga saimniecība. Minētā likuma 10.panta pirmā daļa noteica, ka īrniekam likumos un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir tiesības iemitināt viņa īrētajā dzīvojamā telpā savu laulāto, vecākus (adoptētājus), darba nespējīgos vai nepilngadīgos brāļus, māsas un darba nespējīgos pilngadīgos bērnus, kuriem nav savas ģimenes. Savukārt otrā daļa paredzēja, ka nepilngadīgie bērni (arī adoptētie) iegūst ģimenes locekļa statusu, ja vien tāds ir viņa vecākiem.

Pārbaudījusi pierādījumus lietā, apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka prasītāja neatbilst likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta pirmajā un otrajā daļā (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.janvārim) minētajām personām un nav atzīstama par mirušās īrnieces ģimenes locekli. Prasītāja nav īrnieces radiniece, bet gan īrnieces bijušā ģimenes locekļa – 1997.gada 1.oktobrī mirušā laulātā K.Ļ. mazmeita, tāpēc starp prasītāju un īrnieci pastāvēja tikai svainības attiecības. Turklāt brīdī, kad prasītāja 2000.gada 9.februārī iemitinājās strīdus dzīvoklī, viņa vēl bija nepilngadīga un nevarēja iegūt ģimenes locekļa statusu, jo tāds nebija viņas vecākiem. Prasītājas iemitināšanās strīdus dzīvoklī un pierakstīšanās pie īrnieces ir notikusi uz nepatiesu ziņu pamata par radniecību ar īrnieci, proti, ka viņa ir īrnieces mazmeita. Ņemot vērā minētos apstākļus, apelācijas instances tiesa secinājusi, ka prasītāja līdz 2001.gada 31.decembrim nav ieguvusi īrnieces ģimenes locekļa statusu ar visām no tā izrietošajām tiesībām un saistībām.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa, noraidot prasību, pamatoti atsaukusies uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9. un 10.pantu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.janvārim), jo prasītāja nav ieguvusi ģimenes locekļa tiesības, kā arī pastāvīgas tiesības uz strīdus dzīvojamās telpas lietošanu.

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas secinājums, ka konkrētajā gadījumā nav piemērojams Civillikuma 1488.pants, atbilst Senāta dotajam minētās tiesību normas tulkojumam citās līdzīgās lietās. Senāts atzinis, ka, lai piemērotu Civillikuma 1488.panta 1.punktu, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, bet arī tas, ka strīdus dzīvoklis prasītājai tika nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa *(skat. Senāta 2005.gada 12.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-8; 2006.gada 8.marta spriedumu lietā Nr.SKC-144; 2008.gada 6.februāra spriedumu lietā Nr.SKC-54, 2008.gada 16.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-151*). Konkrētajā gadījumā prasītāja ievietojusies strīdus dzīvoklī pretēji likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta pirmajai, otrajai, kā arī trešajai daļai (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.janvārim), tāpēc nav ieguvusi tiesības un pienākumus kā īrniece Ž.K. Tādējādi apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka apstāklim, ka prasītāja maksājusi īres maksu un maksu par pamatpakalpojumiem un izīrētāja šos maksājumus pieņēmusi, nav izšķirošas nozīmes. Minēto apstākļu dēļ kasācijas sūdzības argumenti par Civillikuma 1488.panta piemērošanu, izšķirot konkrēto strīdu, nav pareizi. Tāpat nav pamatota kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Senāta spriedumu lietā Nr.SKC-145/2005 un lietā Nr.SKC-311/2005, jo minētajās lietās konstatētie apstākļi ir atšķirīgi un nav attiecināmi uz konkrēto strīdu.

Nevar būt pamats sprieduma atcelšanai kasācijas sūdzības argumenti, kuros apstrīdēta tiesas atsauce uz Civillikuma 5.pantu. Tiesa, piemērojot minēto tiesību normu, ir ņēmusi vērā, ka prasītāja ievietojusies strīdus dzīvoklī neilgi pirms īrnieces nāves ar nolūku kopt slimo īrnieci, tāpēc četru dienu kopdzīve ar īrnieci nerada viņai tiesības lietot dzīvojamo telpu un nav pamats prasīt īres līguma noslēgšanu saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 14.panta ceturto daļu. Līdz ar to apelācijas instances tiesa pareizi secinājusi, ka tādā veidā prasītāja iemitinājusies īrniecei izīrētajā dzīvoklī kā "cita persona" likuma "Par dzīvojamo telpu īri" izpratnē, kurai nav pastāvīgas tiesības uz īrnieka dzīvojamo telpu.

Kasācijas sūdzībā nepamatoti norādīts, ka tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 7.pants, kurš reglamentē dzīvesvietu un saista pastāvīgas dzīvesvietas tiesiskās sekas ar personas nodomu apmesties konkrētā vietā uz pastāvīgu dzīvi. Konkrētais strīds saistīts ar īrnieka nomainīšanu viņa nāves gadījumā, ko regulē likums "Par dzīvojamo telpu īri", tāpēc Civillikuma 7.pants nav piemērojams.

Senāts pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam uzskata, ka apelācijas instances tiesa vispusīgi pārbaudījusi faktiskos lietas apstākļus, kuriem ir būtiska nozīme pareizā strīda izšķiršanā, devusi spriedumā tiem juridisku novērtējumu, tāpat motivējusi, kādu apsvērumu dēļ atzinusi, ka prasības apmierināšanai nav likumīga pamata. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka tiesa būtu pieļāvusi Civilprocesa likuma 97.panta pārkāpumu par pierādījumu novērtēšanu, jo faktiski kasācijas sūdzības iesniedzēja argumenti ir vērsti uz lietas faktisko apstākļu un pierādījumu, tostarp liecinieku liecību, izvērtēšanu no jauna. Tā kā kasācijas instances tiesa neizspriež lietu pēc būtības, bet pārbauda lietā taisītā sprieduma atbilstību tiesību normām, tad Senāta kompetencē neietilpst lietas faktisko apstākļu noskaidrošana, pierādījumu pārbaude un to vērtēšana.

Ievērojot izklāstītos argumentus, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi piemērojusi materiālo tiesību normas un taisījusi faktiskajiem apstākļiem atbilstošu un taisnīgu spriedumu, tādēļ kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 5.februāra spriedumu atstāt negrozītu, bet Sandras Ļ. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par brīdinājumu nomaksāt īres parādu

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrā daļa noteic, ka dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšana un īrnieka izlikšana no dzīvojamās telpas iespējama, ja izīrētājs pirms prasības celšanas tiesā vismaz mēnesi iepriekš rakstveidā ir brīdinājis īrnieku par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu sakarā ar izveidojušos īres vai pamatpakalpojumu maksājumu parādu. Izīrētāja pienākums brīdināt īrnieku pirms prasības celšanas tiesā noteikts ar mērķi dot īrniekam iespēju atrisināt strīdu ārpustiesas kārtībā, tas ir, samaksājot brīdinājumā norādīto īres vai pamatpakalpojumu maksas parādu. Ja īres vai pamatpakalpojumu parāds pēc brīdinājuma saņemšanas tiek samaksāts, izīrētājam atkrīt pamats prasības celšanai tiesā. Ja pēc brīdinājuma izsniegšanas un brīdinājumā norādītās parāda summas samaksas īrniekam atkārtoti izveidojies parāds, īrniekam izsniedzams jauns brīdinājums par parāda samaksu (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrā daļa).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-435/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senators referents A.Laviņš
senatore S.Lodziņa,

piedaloties SIA "Baltīpašums investīcijas" pārstāvei A.Ozoliņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Ivara F. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 2.janvāra spriedumu SIA "Baltīpašums investīcijas" prasībā pret Ingrīdu F. un Ivaru F. par dzīvokļa lietošanas tiesību izbeigšanu un izlikšanu no dzīvojamās telpas.

Aprakstošā daļa

[1] SIA "Baltīpašums investīcijas" ir 2651/3600 domājamo daļu īpašnieks no nekustamā īpašuma Rīgā, (..). Nekustamais īpašums sastāv no zemesgabala, piecstāvu dzīvojamās ēkas un sešstāvu dzīvojamās ēkas.

2002.gada 3.oktobrī noslēgts līgums par nekustamā īpašuma Rīgā, (..) lietošanas kārtības noteikšanu, saskaņā ar kuru SIA "Baltīpašums investīcijas" valdījumā, lietošanā un apsaimniekošanā nodots dzīvoklis Nr.(..).

Atbildētāja Ingrīda F. kopš 1984.gada 26.marta, bet Ivars F. kopš 1991.gada 13.februāra pierakstīti dzīvoklī Nr.(..) Rīgā, (..). Ingrīda F. mirusi 2006.gada (..).

[2] 2006.gada 5.aprīlī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā saņemts SIA "Baltīpašums investīcijas" prasības pieteikums pret Ingrīdu F. un Ivaru F. par dzīvokļa lietošanas tiesību izbeigšanu un izlikšanu no dzīvojamās telpas, lūdzot arī piedzīt no atbildētājiem solidāri īres maksas un maksas par pamatpakalpojumiem parādu Ls 174,34 apmērā.

Prasības pieteikumā norādīts, ka atbildētāji 2005.gada 26.maijā ir brīdināti par parāda samaksas pienākumu un iespējamu vēršanos ar prasību tiesā parāda nesamaksas gadījumā. Prasība pamatota ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006.gada 20.jūnija spriedumu prasība apmierināta, nospriežot izlikt Ivaru F. ar visām no viņa atkarīgajām personām un mantām no dzīvojamās telpas Rīgā, (..)–(..) bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, kā arī piedzīt no Ivara F. par labu SIA "Baltīpašums investīcijas" īres un maksas par pamatpakalpojumiem parādu Ls 174,34 un tiesas izdevumus.

Prasības daļā pret Ingrīdu F. tiesvedība lietā izbeigta, jo Ingrīda F. mirusi.

[4] Ivars F. iesniedzis apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006.gada 20.jūnija spriedumu, lūdzot noraidīt SIA "Baltīpašums investīcijas" prasību pilnā apmērā.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka atbildētājam nav ticis paziņots par tiesas sēdi, tādējādi liedzot viņam iespēju piedalīties lietas izskatīšanā un liedzot iesniegt tiesai pierādījumus par īres un komunālo maksājumu parāda samaksu 2005.gada jūnijā, tādējādi izpildot 2005.gada maija brīdinājumā norādīto. Līdz ar to pirmās instances tiesa nepamatoti nospriedusi izlikt atbildētāju no dzīvokļa, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu.

[5] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 2.janvāra spriedumu nosprieda prasību apmierināt, izbeigt dzīvojamās telpas īres līgumu un izlikt Ivaru F. kopā ar no viņa atkarīgām personām un viņam piederošām mantām no dzīvojamās telpas Rīgā, (..)–(..), bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, kā arī piedzīt no Ivara F. par labu SIA "Baltīpašums investīcijas" īres un pamatpakalpojumu maksas parādu Ls 174,34 apmērā un tiesas izdevumus. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] No lietas materiālos esošās pavēstes un aploksnes redzams, ka atbildētājam par 2006.gada 20.jūnija tiesas sēdi tika paziņots savlaicīgi, proti, pavēste atbildētājam tika nosūtīta 2006.gada 6.jūnijā, bet atbildētāja dzīvesvietas pasta nodaļā tā tika saņemta 2006.gada 7.jūnijā. Atbildētājam adresētais sūtījums tika atgriezts atpakaļ tiesai, jo "Latvijas Pasta" atbildīgais darbinieks konstatēja, ka atbildētāja nav

mājās, atstājot viņam paziņojumu, taču atbildētājs uz paziņojumu nav reaģējis, jo neieradās pasta nodaļā izņemt viņam paredzēto sūtījumu. Pastāvot šādiem apstākļiem, atzīstams, ka pirmās instances tiesa atbildētāju aicināja uz tiesas sēdi atbilstoši Civilprocesa likuma 6.nodaļas nosacījumiem.

[5.2] Tiesas spriedumu nevar ietekmēt apelācijas sūdzībā izteiktā iebilde, ka parāds tika nomaksāts 2005.gada 15. un 16.jūnijā, jo ar prasītāja grāmatvedības iesniegto maksājumu pārskatu par strīdus dzīvokli laika posmā no 2005.gada 1.janvāra līdz 2007.gada 4.decembrim redzams, ka īres un pamatpakalpojumu maksas parāds uz lietas izskatīšanas dienu ir sasniedzis Ls 1162,71. Nav pamatota atbildētāja iebilde, ka prasītājs pēc pirmās instances tiesas sprieduma pārstāja sūtīt rēķinus par dzīvokli, jo atbildētājs pats tiesas sēdē atzina, ka viņš neinteresējās, kāpēc vairs netiek piestādīti rēķini, kā arī no iesniegtā aprēķina redzams, ka atbildētājs vispār nav veicis maksājumus no 2005.gada jūnija mēneša, tas ir, vairāk kā pusgadu pirms prasības celšanas tiesā.

[6] Ivars F. iesniedzis kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 2.janvāra spriedumu. Kasācijas sūdzībā tās iesniedzējs norādījis, ka 2005.gada jūnijā viņš ir samaksājis visu parādu atbilstoši izsniegtajam brīdinājumam. Apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu un nav ņēmusi vērā, ka, nomaksājot brīdinājumā norādīto parādu, prasītājam zūd tiesība celt prasību par īres līguma izbeigšanu sakarā ar šo parādu. Apstāklis, ka prasītājs pēc parāda nomaksas nav izsniedzis atbildētājam īres un komunālo pakalpojumu maksājumu rēķinus, liecina par prasītāja rīcību pretēji labas ticības principam, kas nostiprināts Civillikuma 1.pantā.

Arī Augstākās tiesas prakses apkopojums par likuma "Par dzīvojamo telpu īri" piemērošanu paredz, ka vienīgais likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta piemērošanas pamats ir īres līgums, kas starp prasītāju un atbildētāju nav noslēgts, tāpēc apelācijas instances tiesa nepamatoti lēmusi par īres līguma izbeigšanu. Pie tam neskaidrības un šaubas atbilstoši Civillikuma 1509.pantam iztulkojamas par labu parādniekam.

Nav saprotams arī tiesas secinājums, ka atbildētāja parāds ir Ls 1162,71 apmērā, taču kā zaudējumi no atbildētāja ir piedzenami Ls 174,34, kas tā paša sprieduma motīvu daļā atzīts par samaksātu.

[7] Uz tiesas sēdi Ivars F. nebija ieradies. Ievērojot, ka Ivaram F. ir pienācīgi paziņots par tiesas sēdi, Senāts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 468.pantu, atzina par iespējamu lietu izskatīt bez viņa klātbūtnes.

SIA "Baltīpašums investīcijas" pārstāve A.Ozoliņa kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[8] Senāts piekrīt kasācijas sūdzībā izteiktajam viedoklim, ka īres līguma izbeigšana atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta noteikumiem ir saistāma ar apstākli, vai brīdinājumā par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu noteiktās parādsaistības par īres vai pamatpakalpojumu samaksu ir izpildītas.

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pants paredz, ka izīrētājs var izbeigt dzīvojamās telpas īres līgumu, izliekot īrnieku kopā ar viņa ģimenes locekļiem un citām personām bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, ja īrnieks vairāk nekā trīs mēnešus nemaksā dzīvojamās telpas īres maksu, lai gan viņam bija nodrošināta iespēja lietot dzīvojamo telpu saskaņā ar dzīvojamās telpas īres līgumu un normatīvajiem aktiem; ja īrnieks vairāk nekā trīs mēnešus nemaksā par pamatpakalpojumiem, lai gan viņam bija nodrošināta iespēja izmantot pamatpakalpojumus saskaņā ar dzīvojamās telpas īres līgumu un normatīvajiem aktiem.

Minētā panta otrā daļa noteic, ka šāda izlikšana iespējama, ja izīrētājs pirms prasības celšanas tiesā vismaz mēnesi iepriekš rakstveidā brīdina īrnieku par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu sakarā ar izveidojušos īres vai pamatpakalpojumu maksājumu parādu.

Senāts atzīst, ka izīrētāja pienākums brīdināt īrnieku pirms prasības celšanas tiesā noteikts ar mērķi dot īrniekam iespēju atrisināt strīdu ārpustiesas kārtībā, tas ir, samaksājot brīdinājumā norādīto īres vai pamatpakalpojumu maksas parādu. Situācijā, kad īres vai pamatpakalpojumu parāds pēc brīdinājuma saņemšanas tiek samaksāts, izīrētājam atkrīt pamats prasības celšanai tiesā, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu. Ja pēc brīdinājuma izsniegšanas un brīdinājumā norādītās parāda summas samaksas īrniekam atkārtoti izveidojies parāds, īrniekam izsniedzams jauns brīdinājums par parāda samaksu. Vienīgi pēc tam, kad brīdinājumā noteiktajā termiņā parāds nav samaksāts, izīrētājam atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta noteikumiem ir pamats vērsties tiesā ar prasību par īres līguma izbeigšanu un īrnieka izlikšanu.

[9] Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka atbildētājam 2005.gada 26.maijā izsniegts brīdinājums par īres un pamatpakalpojumu maksas parādu Ls 282,81, kas nomaksājams viena mēneša laikā, un ka 2005.gada jūnijā atbildētājs, lai dzēstu īres un pamatpakalpojumu parādu, veicis divus maksājumus par kopējo summu Ls 282,81.

Apelācijas instances tiesa minētajiem apstākļiem nav piešķīrusi juridisku nozīmi. Tajā pašā laikā, apmierinot prasību par īres līguma izbeigšanu, tiesa kļūdaini kā būtisku apstākli atzinusi to, ka īrnieks pēc 2005.gada jūnija nav veicis īres un pamatpakalpojumu maksājumus un tā rezultātā viņam ir izveidojies parāds Ls 1162,71. Tiesa spriedumā

nebija konstatējusi, ka izīrētājs likumā noteiktajā kārtībā ir brīdinājis īrnieku, ka tam ir izveidojies īres un pamatpakalpojumu maksas parāds Ls 1162,71, tādēļ tiesai nebija pamata apstākli par izveidojušos parādu saistīt ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta tiesisko sastāvu un sekām.

Pamatojoties uz minēto un neapspriežot pārējos kasācijas sūdzības argumentus, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa nepareizi ir piemērojusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu, tādēļ tās spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 2.janvāra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Ivaram F. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par nepilngadīgas personas īres tiesībām

Atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otrajai daļai solidāra mantiskā atbildība par dzīvojamās telpas īres līguma saistībām ir īrnieka pilngadīgajiem ģimenes locekļiem. Brīdinājumam par maksājumu nenokārtošanu, kad brīdinājumā norādītā persona bija nepilngadīga, nav tiesiskas nozīmes. Ja dzīvojamā telpā nepilngadīga persona palikusi viena un nav iecelts aizbildnis, kas kārtotu saistības sakarā ar dzīvojamās telpas īres līgumu, tiesai nav tiesiska pamata apmierināt prasību par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvokļa, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta pirmās daļas 1.un 2.punktu (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otrā daļa, 28.^{2}panta pirmās daļas 1. un 2.punkts).

2008.gada 14.maijā Lieta Nr. SPC-36/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties SIA "Pļavnieku nami" pārstāvei E.Kolbergai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja protestu par Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 2.decembra spriedumu Rīgas pašvaldības bezpeļņas organizācijas SIA "Pļavnieku nami" prasībā pret Ilonu M. par īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvojamās telpas bez citas dzīvojamās platības ierādīšanas.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pašvaldības bezpeļņas organizācija (turpmāk – RP BO) SIA "Pļavnieku nami" 2004.gada 12.martā cēlusi prasību pret Ilonu M. par īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvojamās telpas bez citas dzīvojamās platības ierādīšanas, norādīdama, ka atbildētājas parāds par īri un saņemtajiem pakalpojumiem uz 2004.gada 11.februāri ir Ls 1160,76, kas pārsniedz 3 mēnešu maksājumu kopsummu. Par savlaicīgu īres un saņemto pakalpojumu nenokārtošanu atbildētāja brīdināta likumā noteiktajā kārtībā.

Prasība celta, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta pirmās daļas 1.un 2.punktu un 28.^{2}panta otro daļu.

[2] Ar Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 2.decembra spriedumu RP BO SIA "Pļavnieku nami" prasība apmierināta. Pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otro daļu,

28.^{2}panta pirmās daļas 1.un 2.punktu un otro daļu, tiesa izbeigusi dzīvojamās telpas īres līgumu un izlikusi Ilonu M. no dzīvokļa Nr.(..) (..), Rīgā, bez citas dzīvojamās platības ierādīšanas.

Spriedums stājies likumīgā spēkā 2005.gada 5.janvārī.

[3] Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs 2008.gada 4.februārī iesniedzis protestu par Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 2.decembra spriedumu, lūgdams to atcelt materiālo tiesību normu pārkāpumu dēļ un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.

[3.1] Protestā norādīts, ka brīdinājuma izsniegšana ir obligāts priekšnosacījums prasības par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un īrnieka izlikšanu apmierināšanai. Konkrētajā gadījumā brīdinājums par maksājumu nenokārtošanu izsniegts 2003.gada 21.augustā, t.i., laikā, kad atbildētāja Ilona M. bija nepilngadīga. Šādam brīdinājumam nav tiesiskas nozīmes, jo tas izsniedzams īrniekam vai viņa pilngadīgajam ģimenes loceklim. Līdz ar to tiesai nebija pamats apmierināt prasību, atsaucoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otro daļu, kas paredz īrnieka brīdināšanu vismaz mēnesi iepriekš.

[3.2] Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otrajā daļā noteikts, ka solidāra mantiskā atbildība par dzīvojamās telpas īres līguma saistībām ir īrnieka pilngadīgajiem ģimenes locekļiem. Prasība celta par īres maksas un maksas par pakalpojumiem parādu laikā līdz 2003.gada 18.augustam kopsummā par Ls 962,76. Šāds maksājumu parāds attiecas uz laiku, kad Ilona M. bija nepilngadīga, tādēļ šāds parāds nevarēja būt pamats spriedumam par īres līguma izbeigšanu un atbildētājas Ilonas M. izlikšanu no dzīvojamās telpas.

[3.3] Ievērojot to, ka atbildētāja šajā laikā bija nepilngadīga un pēc mātes nāves dzīvojamā telpā palikusi viena, bija nepieciešams iecelt viņai aizbildni, kas kārtotu saistības sakarā ar dzīvojamās telpas īres līgumu.

[4] Prasītāja RP SIA "Pļavnieku nami" pilnvarotā pārstāve iesniegusi paskaidrojumus par Augstākās tiesas priekšsēdētāja protestu, norādīdama, ka atzīst protestu par pamatotu.

SIA "Pļavnieku nami" 2003.gada 4.septembrī, neievērojot, ka atbildētāja bija nepilngadīga, nosūtījusi viņai brīdinājumu par savlaicīgu īres un saņemto pakalpojumu maksājumu nenokārtošanu. Tādējādi brīdinājums tika izsniegts pretēji likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.pantā noteiktajam, ka tikai pilngadīgajiem ģimenes locekļiem kopā ar īrnieku ir solidāra mantiskā atbildība par dzīvojamās telpas īres līguma saistībām.

[5] Senāta sēdē SIA "Pļavnieku nami" pārstāve atzina, ka protestā norādītie argumenti ir pamatoti, tāpēc protests ir apmierināms.

[6] Senāts uzskata, ka protestā norādītie argumenti atbilst likumam un lietas materiāliem, tāpēc spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

[6.1] Protestā pamatoti norādīts, ka atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otrajai daļai solidāra mantiskā atbildība par dzīvojamās telpas īres līguma saistībām ir īrnieka pilngadīgajiem ģimenes locekļiem, taču brīdinājums par maksājumu nenokārtošanu par laiku līdz 2003.gada 18.augustam izsniegts 2003.gada 21.augustā, kad Ilona M. bija nepilngadīga, tāpēc šādam brīdinājumam nav tiesiskas nozīmes. Pēc mātes nāves viņa dzīvojamā telpā palikusi viena un nebija iecelts aizbildnis, kas kārtotu saistības sakarā ar dzīvojamās telpas īres līgumu. To ievērojot, tiesai nebija tiesiska pamata apmierināt prasību, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otro daļu.

[6.2] Iepriekš norādīto apsvērumu dēļ Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 2.decembra spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu. Pieļautie likuma pārkāpumi jānovērš, izskatot lietu no jauna.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 485.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 2.decembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par brīdinājuma publicēšanu laikrakstā, ja īrnieka un viņa ģimenes locekļu dzīves vai atrašanās vieta nav zināma

Brīdinājuma publicēšana laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" par īres parāda nomaksu ir obligāta, ja brīdinājumu nevar izsniegt nedz īrniekam, nedz arī viņa pilngadīgam ģimenes loceklim, jo nav zināma viņu dzīves vai atrašanās vieta (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2} panta otrā daļa).

2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SPC-67/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents V.Jonikāns
senators V.Čiževskis
senatore S.Lodziņa

ar tulci V.Apiņu,

piedaloties prasītāja Grigora P. pārstāvei M.Buličevai, atbildētājiem Dzintrai B. un Aivim B.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada 12.novembra spriedumu Grigora P. prasībā pret Dzintru B., Aivi B., Edgaru B., Baibu B., Jāni B. par dzīvokļa lietošanas tiesību izbeigšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītājam Grigoram P. zemesgrāmatā 2003.gada 2.jūnijā nostiprinātas īpašuma tiesības uz dzīvokli Nr.(..) (..), Rīgā.

[2] Grigors P. 2007.gada 2.maijā cēlis prasību par atbildētāju Dzintras B., Aiva B., Edgara B., Baibas B., Jāņa B. dzīvokļa lietošanas tiesību izbeigšanu.

Pamatojoties uz likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 23.pantu, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu, prasītājs norādījis, ka šajā dzīvoklī agrāk dzīvojuši atbildētāji lietā. Mutiski vienojies par dzīvokļa īri līdz 2006.gada septembrim.

Atbildētāji kopš 2006.gada decembra neveic maksājumus un ir parādā īres maksu un maksu par pamatpakalpojumiem Ls 120,64 apmērā. Arī pēc brīdinājuma 2007.gada 7.februārī parāds nav nomaksāts.

[3] Prasītājs 2007.gada 29.augustā papildinājis prasību, norādot, ka atbildētāji strīdus dzīvoklī nedzīvo un tur neatrodas arī viņu mantas.

Dažreiz tikai dzīvoklī pārnakšņo Aivis B.. Īrnieki nemaksā rēķinus par gāzi un elektrību, un tā ir atslēgta.

Prasītājs Grigors P., uzturot savu iepriekšējo prasījumu, lūdza atbildētājus izlikt no dzīvokļa.

[4] Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesa kā pirmās instances tiesa 2007.gada 12.novembrī, izskatot lietu bez atbildētāju klātbūtnes, Grigora P. prasību apmierināja. Tiesa izbeidza īres līgumu un izlika atbildētājus no strīdus dzīvokļa bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, kā arī piedzina no Dzintras B., Aiva B., Edgara B. un Baibas B. solidāri par labu Grigoram P. tiesāšanas izdevumus Ls 20.

Tiesa atzina, ka atbildētāji vairāk kā trīs mēnešus nemaksā par dzīvojamās telpas īri un pamatpakalpojumiem. Viņi 2007.gada 7.februārī rakstiski brīdināti, atkārtoti brīdinājums nosūtīts 2007.gada 2.maijā. Parāds par īri un pamatpakalpojumiem 2007.gada novembrī ir Ls 143,88.

[5] Lieta izskatīta tikai pirmās instances tiesā. Protestu saskaņā ar Civilprocesa likuma 483., 484.pantu iesniedzis Latvijas Republikas ģenerālprokurors, lūdzot pirmās instances tiesas spriedumu atcelt.

Protesta iesniedzējs norādījis tālākminēto.

[5.1] Piemērojot likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}pantu, tiesa nav ņēmusi vērā, ka izīrētājs un īrnieks var brīvi vienoties par jebkuru īres maksu. Tiesa nav nodibinājusi, par kādiem būtiskiem nosacījumiem puses ir vienojušās.

[5.2] Tiesas atzinums, ka atbildētāji vairāk nekā trīs mēnešus nemaksā par dzīvojamām telpām, neapstiprinās ar pierādījumiem, un tiesa pieļāvusi Civilprocesa likuma 97., 193.panta prasību pārkāpumu. Lietā izrakstītie rēķini Grigoram P. nav vērtējami kā atbildētāju nenomaksātā īres nauda.

[5.3] Tiesai bija jānoskaidro, vai maksa par pamatpakalpojumiem ir aprēķināta, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību, un šo maksu atbildētāji nav nomaksājuši.

[5.4] Tiesai bija jānoskaidro, vai īrnieki ir brīdināti likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrās daļas noteiktajā kārtībā, jo prasītājs norādījis, ka atbildētāji dzīvoklī nedzīvo divus gadus, tātad brīdinājumam bija jābūt izteiktam ar oficiālu laikraksta "Latvijas Vēstnesis" starpniecību.

[6] Tiesas sēdē atbildētāji Dzintra B. un Aivis B. lūdza protestu apmierināt un atcelt Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas spriedumu par izlikšanu no dzīvokļa.

Prasītāja Grigora P. pārstāve M.Buličeva lūdza protestu noraidīt un paskaidroja, ka pirmās instances tiesa prasību apmierināja pamatoti.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada 12.novembra spriedums atceļams.

[7] Tiesa, apmierinot prasību, piemērojusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta pirmo un otro daļu, kas nosaka:

"Izīrētājs var izbeigt dzīvojamās telpas īres līgumu, izliekot īrnieku kopā ar viņa ģimenes locekļiem un citām personām bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas šādos gadījumos:

1) ja īrnieks vairāk nekā trīs mēnešus nemaksā dzīvojamās telpas īres maksu, lai gan viņam bija nodrošināta iespēja lietot dzīvojamo telpu saskaņā ar dzīvojamās telpas īres līgumu un normatīvajiem aktiem;

2) ja īrnieks vairāk nekā trīs mēnešus nemaksā par pamatpakalpojumiem, lai gan viņam bija nodrošināta iespēja izmantot pamatpakalpojumus saskaņā ar dzīvojamās telpas īres līgumu un normatīvajiem aktiem.

Izīrētājs pirms prasības celšanas tiesā vismaz mēnesi iepriekš rakstveidā brīdina īrnieku par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu. Gadījumos, kad izīrētājam nav zināma īrnieka atrašanās vieta, prasību tiesā var celt, ja mēnesi iepriekš laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ir publicēts brīdinājums."

Tiesa atzina, ka atbildētāji brīdināti 2007.gada 7.februārī, pamatojoties uz faktu par ierakstītas vēstules nosūtīšanu šajā datumā (lietas 8.lpp.). Taču tiesa nav pievērsusi uzmanību un atstājusi bez ievērības papildu prasībā norādīto apstākli, ka Dzintra B. un viņas ģimene strīdus dzīvoklī neatrodas divus gadus. Dzīvoklī neatrodas arī viņu mantas (lietas 33.lpp.).

Ņemot vērā, ka prasītājs kā atbildētāju dzīvesvietu brīdinājumā un prasības pieteikumā norādījis strīdus dzīvokli, tajā pašā laikā norādot, ka atbildētāji strīdus dzīvoklī nedzīvo divus gadus, bet nenorādot viņu dzīvesvietu, tiesai bija jāizpilda likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrās daļas nosacījums par brīdinājuma publicēšanu laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Brīdinājuma publicēšana laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" katrā ziņā ir obligāta, ja brīdinājumu nevar izsniegt nedz īrniekam, nedz arī tā pilngadīgam ģimenes loceklim, jo nav zināma viņu dzīves vai atrašanās vieta *(Krauze R. Par dzīvojamo telpu īri. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 126.lpp.)*.

[8] Prasītājs Grigors P. īpašuma tiesības uz dzīvokli ieguvis darījuma rezultātā, nostiprinājis īpašuma tiesības zemesgrāmatā 2003.gada 2.jūnijā. Prasības pieteikumā viņš norādījis, ka atbildētāji strīdus dzīvoklī dzīvoja agrāk.

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 8.pantu gadījumā, ja dzīvojamā māja vai dzīvoklis pāriet citas juridiskās vai fiziskās personas īpašumā, jaunajam īpašniekam ir saistoši iepriekšējā īpašnieka noslēgtie dzīvojamās telpas īres līgumi. Līgumus var grozīt tikai šajā likumā noteiktajā kārtībā.

Izskatot lietu bez atbildētāju klātbūtnes, nav noskaidrota iepriekšējā īpašnieka noslēgtā dzīvojamās telpas īres līguma nosacījumi, jo līgums nav grozīts likumā noteiktajā kārtībā, t.i., atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmajai daļai noslēdzot rakstveida līgumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, 485.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada 12.novembra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

7. Nolēmumi, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām

Par piecpadsmit gadīga bērna nodarbināšanu brīvdienās

1. Darba likuma 37.panta pirmās daļas otrajā teikumā dota jēdziena "bērns kā darba tiesisko attiecību subjekts" definīcija, saskaņā ar kuru bērns ir persona, kura līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai turpina iegūt pamatizglītību (Darba likuma 37.panta pirmā daļa).

2. No Darba likuma 132.panta otrās daļas 2.punkta satura izriet, ka bērnus, kuri sasnieguši 13 gadu vecumu, nedrīkst nodarbināt ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā, ja darbs tiek veikts laikā, kad izglītības iestādē ir brīvlaiks (Darba likuma 132.panta otrās daļas 2.punkts).

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-29/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes
priekšsēdētājs senators referents O.Druks-Jaunzemis
senatore R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties prasītāja Armanda V. pārstāvei Ritai B., atbildētājas a/s "Drogas" pārstāvim G.Apšam, trešās personas Nodarbinātības valsts aģentūras pārstāvei L.Emulei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja Armanda V. likumiskās pārstāves Ritai B. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 11.jūnija spriedumu Armanda V. likumiskās pārstāves Ritas B. prasībā pret a/s "Drogas" ar trešajām personām Valsts darba inspekciju un Nodarbinātības valsts aģentūru par nesamaksātās darba algas un morālā kaitējuma piedziņu.

Aprakstošā daļa

Armanda V. likumiskā pārstāve Rita B. cēlusi prasību pret a/s "Drogas". Viņa lūgusi piedzīt no a/s "Drogas" par labu viņas dēlam Armandam V. Ls 61,29 nesamaksāto darba algu, kas, vēlāk precizējot, noteikta Ls 46,99 apmērā, kā arī Ls 1200 morālā kaitējuma atlīdzību.

Prasības pieteikumā norādīts, ka viņas dēls Armands V. noslēdzis ar a/s "Drogas" darba līgumu uz laiku no 2006.gada 1.jūlija līdz

31.jūlijam. Dēlam pēc grafika noteikts septiņu stundu darbs. A/s "Drogas" tikušas izteiktas pretenzijas, ka bērns, kuram ir tikai 15 gadu un kurš turpina mācīties pamatskolā, nedrīkst tikt nodarbināts ilgāk par četrām stundām dienā un ne vairāk par 20 stundām nedēļā.

Prasītāja Rita B. uzskata, ka būtiski ir pārkāptas nepilngadīgā dēla Armanda V. tiesības, viņu nodarbinot, bet nenodrošinot taisnīgu atalgojumu par reāli nostrādāto darba laiku. Tikušas aizskartas viņa tiesības uz atpūtu, futbola nodarbībām, gatavojoties sacensībām, tādēļ viņš ticis izslēgts no komandas, par to ļoti pārdzīvojis. Armands V. nav varējis izmantot plānoto atpūtu kopā ar ģimeni nedēļas nogalēs, kas vērtējams kā morālais kaitējums.

Prasība pamatota, atsaucoties uz Darba likuma 37.(1), (2), 59., 63.(3), 68.(1), 132.(1), (2), 136.(1), (6), 137.(1), 143.(1), (2), (3) pantu, Civillikuma 1635.pantu.

Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ar 2007.gada 12.februāra spriedumu prasību noraidījusi.

Izskatījusi lietu sakarā ar Armanda V. likumiskās pārstāves Ritas B. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 11.jūnija spriedumu prasību arī noraidīja.

Apelācijas instances tiesa konstatēja, ka Armands V. dzimis 1991.gada (..), laikā no 2006.gada 1.jūlija līdz 31.jūlijam strādāja a/s "Drogas" septiņas stundas dienā un 35 stundas nedēļā. Tāpat tiesa konstatēja, ka Rita B. zināja par dēla Armanda V. nodibinātajām darba tiesiskajām attiecībām, tomēr viņa pret tām neiebilda un akceptēja darba līguma noslēgšanu. Prasītāja Rita B. nav izmantojusi Darba likuma 115.panta pirmajā un otrajā daļā noteiktās tiesības pieprasīt darba tiesisko attiecību pārtraukšanu, ja uzskatīja, ka šis darbs negatīvi ietekmē nepilngadīgā dēla attīstību un izglītību.

Atsaucoties uz Darba likuma 37.panta pirmo daļu un 132.panta ceturto daļu, tiesa secinājusi, ka a/s "Drogas" bija tiesības nodarbināt nepilngadīgo Armandu V. kā pusaudzi septiņas stundas dienā un 35 stundas nedēļā. Tiesa atzinusi, ka persona vecumā no 15 līdz 18 gadiem, kura turpina iegūt pamatizglītību, kā bērns nevar tikt nodarbināta pastāvīgā darbā, bet brīvlaikā var tikt nodarbināta kā pusaudzis.

Līdz ar to tiesa atzinusi, ka prasība ir nepamatota.

Par šo tiesas spriedumu Rita B. iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūgusi spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai.

Sūdzībā Rita B. norādījusi, ka tiesa nepareizi piemērojusi Darba likuma 132.panta ceturto daļu, ignorējot šī likuma 37.panta pirmo, otro daļu un 132.panta otro daļu.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka persona, kas vecāka par 15 gadiem un turpina iegūt pamatizglītību vispārizglītojošā skolā, atbilstoši Darba likuma 37.panta pirmajai daļai atzīstama par bērnu. Savukārt bērnam,

kurš pēc 15 gadu vecuma sasniegšanas turpina iegūt pamatizglītību, ir vajadzīga vecāku piekrišana, lai viņu nodarbinātu no mācībām brīvajā laikā.

Rita B. ieskatā, viņas 15 gadu vecumu sasniegušais un pamatskolas 8.klasi pabeigušais dēls Armands V. atbilstoši Darba likuma 37.panta pirmajai un otrajai daļai, 132.panta otrās daļas otrajam punktam vasarā no mācībām brīvā laikā varēja tikt nodarbināts tikai kā bērns. Viņu nedrīkstēja nodarbināt ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā.

Prasītāja Armanda V. likumiskā pārstāve Rita B., sniedzot paskaidrojumus kasācijas instances tiesas sēdē, uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem.

Atbildētājas a/s "Drogas" pārstāvis Ģ.Apša lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzītot to par nepamatotu. Trešās personas Nodarbinātības valsts aģentūras pārstāve L.Emule kasācijas sūdzību uzskatīja par nepamatotu.

Valsts darba inspekcijas pārstāvis uz tiesas sēdi nav ieradies. Tā kā inspekcijai par tiesas sēdi ir paziņots, Senāts atzīst, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam šī lietas dalībnieka neierašanās uz tiesas sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību un apsvēris kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, Senāts uzskata, ka sūdzība ir apmierināma.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Armands V., kuram darba līguma noslēgšanas laikā bija 15 gadu un viņš mācījās pamatskolā, vasaras brīvlaikā vienu mēnesi strādājis a/s "Drogas" septiņas stundas dienā un 35 stundas nedēļā.

Noraidot prasību, tiesa atzinusi, ka nodarbināšana vasaras brīvlaikā septiņas stundas dienā atbilst Darba likuma 132.panta trešajai daļai, ka pusaudžus nedrīkst nodarbināt ilgāk par septiņām stundām dienā un vairāk par 35 stundām nedēļā, un ceturtajai daļai, ja personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, papildus darbam turpina iegūt pamatizglītību, mācībās un darbā pavadītais laiks skaitāms kopā un nedrīkst pārsniegt septiņas stundas dienā un 35 stundas nedēļā.

Šāds tiesas secinājums pamatots ar to, ka persona, kura turpina iegūt pamatizglītību, vecumā no 15 līdz 18 gadiem kā bērns nevar tikt nodarbināts pastāvīgā darbā, bet brīvlaikā var tikt nodarbināts kā pusaudzis.

Senāts uzskata, ka tiesa minētajās tiesību normās ietverto regulējumu kļūdaini attiecinājusi uz izšķiramo strīdu, jo nav ņēmusi vērā Darba likuma 37.panta pirmās daļas otrajā teikumā doto jēdziena "bērns kā darba tiesisko attiecību subjekts" definīciju, saskaņā ar kuru bērns ir persona, kura līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai turpina iegūt pamatizglītību.

Tā kā Armands V. laikā, kad noslēgts darba līgums ar a/s "Drogas" bija 15-gadīgs un pamatizglītību vispārizglītojošā skolā iegūt turpinošs skolnieks, konstatējami abi kritēriji viņa atzīšanai par bērnu iepriekš norādītās tiesību normas izpratnē.

No Darba likuma 132.panta otrās daļas 2.punkta satura izriet, ka bērnus, kuri sasnieguši 13 gadu vecumu, nedrīkst nodarbināt ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā, ja darbs tiek veikts laikā, kad izglītības iestādē ir brīvlaiks.

Šim likumā noteiktajam bērna darba laika ierobežojumam ir vispārīgs raksturs un tas attiecināms kā uz bērniem, kas nodarbināti pastāvīgā darbā, tā arī uz bērniem, kas strādā skolas brīvlaikā. Līdz ar to nevar atzīt par pamatotu tiesas secinājumu, ka a/s "Drogas" bija tiesīga nodarbināt Armandu V. skolas brīvlaikā kā pusaudzi un noteikt viņam darba laiku, kāds paredzēts Darba likuma 132.panta trešajā un ceturtajā daļā.

Ievērojot šos argumentus, Senāts atzīt, ka apelācijas instances tiesa, izšķirot strīdu, nav piemērojusi to materiālo tiesību normu, kuru vajadzēja piemērot, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 451.panta 1., 2.punktam ir pamats sprieduma atcelšanai.

Tā kā spriedums atceļams, nav nozīmes izvērtēt citus kasācijas sūdzībā norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 11.jūnija spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par darba devēja uzteikumu un uzteikšanas termiņu

1. Ja darbinieka amats tiek likvidēts organizatorisku un saimniecisku iemeslu dēļ un darba devējam objektīvi nav iespējams saglabāt darbinieka iepriekšējos darba apstākļus, darba uzteikums tiek izsniegts Darba likuma 101.panta kārtībā. Tiesas kompetencē neietilpst izvērtēt minēto pasākumu veikšanas nepieciešamību un lietderību, jo šo jautājumu izlemšana ietilpst darba devēja kompetencē (Darba likuma 101.pants).

2. Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts: ja darba koplīgumā nav noteikts garāks uzteikuma termiņš, darba devējam, uzteicot darba līgumu, jāievēro minētajā pantā noteiktie termiņi. Līdz ar to garāks uzteikuma termiņš var būt tad, ja tas ir atrunāts darba koplīgumā vai darba līgumā (Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punkts).

2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SKC-145/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties Māra P. pilnvarotajai pārstāvei I.Tumanovai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja Māra P. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 10.oktobra spriedumu Māra P. prasībā pret Pļaviņu pilsētas domi par darba līguma uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā un atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējuma laiku.

Aprakstošā daļa

Māris P. cēlis tiesā prasību pret Pļaviņu pilsētas domi, lūdzot tiesu atzīt par spēkā neesošu Pļaviņu pilsētas domes 2007.gada 15.februāra rīkojumu Nr.4-1/21 par darba līguma uzteikuma izteikšanu, atjaunot viņu darbā Pļaviņu pilsētas domē par vides pārvaldes speciālistu, kā arī piedzīt no Pļaviņu pilsētas domes atlīdzību par darba piespiedu kavējuma laiku un tiesas izdevumus.

2005.gada 8.martā Pļaviņu pilsētas dome ar prasītāju noslēgusi darba līgumu Nr.124, pieņemot Māri P. darbā par vides pārvaldes speciālistu.

Ar Pļaviņu pilsētas domes izpilddirektora 2007.gada 15.februāra rīkojumu Nr.4-1/21 Mārim P. uzteikts darba līgums saskaņā ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas 9.punktu sakarā ar darbinieku skaita samazināšanu no 2007.gada 19.marta.

Prasītājam darba līguma uzteikums izsniegts 2007.gada 15.februārī.

Rīkojums par darba līguma uzteikumu izdots, pamatojoties uz Pļaviņu pilsētas domes 2007.gada 2.februāra ārkārtas sēdes lēmumu Nr.5, protokols Nr.2.

Prasītājs uzskata, ka darba līguma uzteikums nav tiesiski pamatots un darba devējs ir pārkāpis darba līguma uzteikšanas kārtību.

Prasības pieteikumā prasītājs atsaucies uz Darba likuma 102.pantu, kas nosaka, ka darba devēja pienākums, uzteicot darba līgumu, ir rakstveidā paziņot darbiniekam par tiem apstākļiem, kas ir darba līguma uzteikuma pamatā. Viņam izsniegtais uzteikums pamatots ar organizatoriskiem un saimnieciskiem iemesliem, norādot, ka vides pārvaldes speciālista pienākumus veic gan Dabas un vides aizsardzības komisija, gan Madonas reģionālā vides pārvalde, tāpēc prasītāja amata vienība Pļaviņu pilsētas domē nav nepieciešama. Savukārt ārkārtas domes sēdes laikā, izskatot jautājumu par vides pārvaldes speciālista štata vienības likvidēšanu, domes priekšsēdētāja kā pamatojumu štata vienības likvidēšanai norādījusi Aizkraukles rajona padomes priekšsēdētāja viedokli par štata vienības lietderību.

Ne 2007.gada 2.februāra ārkārtas domes sēdes lēmumā, ne uzteikumā neesot norādīts, kādus tieši pienākumus vienlaicīgi veic gan vides pārvaldības speciālists, gan Dabas un vides aizsardzības komisija, gan Madonas reģionālā vides pārvalde. Arī Finanšu komitejas sēdē, izskatot budžeta projektu, nav skatīts jautājums par vides pārvaldes speciālista štata vienību.

Prasītājs uzskata, ka darba devējs pirms darba līguma uzteikšanas nav izvērtējis uzteikuma pamatotību un nepieciešamību, bet Pļaviņu pilsētas dome nav izvērtējusi iespēju pārcelt viņu citā darbā.

Vienlaicīgi ar lēmumu par vides pārvaldības speciālista štata vienības likvidēšanu apstiprināta jauna štata vienība – sporta organizators. 2007.gada 12.februārī izdots rīkojums Nr.4-1/20 par sporta organizatora pieņemšanu darbā, un noslēgts darba līgums ar citu personu.

Prasītājs norādījis, ka Pļaviņu pilsētas dome nav ievērojusi arī Darba likuma 104.panta otrās daļas prasību, jo nav paziņojusi Nodarbinātības valsts aģentūrai par viņa atlaišanu.

Prasība pamatota ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas 9.punktu, 102.pantu, 104.pantu, 124.pantu, 126.panta pirmo daļu, 125.pantu, 126.pantu.

Ar Aizkraukles rajona tiesas 2007.gada 10.jūlija spriedumu prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Māra P. apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību noraidījusi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Pļaviņu pilsētas domes 2007.gada 2.februāra ārkārtas sēdē, izskatot darba kārtības jautājumu par Pļaviņu pilsētas pašvaldības struktūrvienību un iestāžu darbinieku štatu sarakstu un amatalgu apstiprināšanu 2007.gadam, pieņemts lēmums likvidēt vides pārvaldes speciālista štata vienību Pļaviņu pilsētas domē, lai racionāli izmantotu pašvaldības budžeta līdzekļus. Darbinieka atbrīvošanas procedūru darba likumā noteiktajā kārtībā uzdots organizēt izpilddirektoram.

Pamatodamies uz Darba likuma 101.panta pirmās daļas 9.punktu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka lēmums par vides pārvaldes speciālista štata vienības likvidēšanu pieņemts atbilstoši domes kompetencei, bet saimniecisku un organizatorisku pasākumu veikšanas nepieciešamības un lietderības izvērtēšana nevar būt tiesas kompetencē.

Tiesa ir konstatējusi, ka prasītājam ir izteikts uzteikums un paziņots par tiem apstākļiem, kas ir darba līguma uzteikuma pamatā, jo 2007.gada 15.februārī prasītājam izsniegts domes izpilddirektora Jāņa K. parakstīts darba līguma uzteikums, kurā norādīts, ka amats tiek likvidēts organizatorisku un saimniecisku iemeslu dēļ nolūkā novērst funkciju dublēšanu un racionalizēt budžeta līdzekļu izmantošanu.

Prasītāja arguments, ka darba devējs nav izvērtējis iespēju viņu pārcelt citā darbā, noraidīts kā nepamatots, jo 2007.gada 15.februāra uzteikumā tieši norādīts, ka nodarbināt citā darbā prasītāju nav iespējams.

Līdz ar to nav izšķirošas nozīmes tam, vai prasītājam piedāvāta sporta organizatora štata vieta, jo uz uzteikuma izteikšanas brīdi sporta organizatora pienākumus ar attiecīgām iemaņām un prasmēm pildīja cits domes darbinieks.

Par pamatotu apelācijas instances tiesa atzinusi prasītāja argumentu, ka Pļaviņu pilsētas dome, uzsacīdama darba līgumu, pārkāpusi Darba likuma 104.panta otro daļu, nepaziņodama Nodarbinātības valsts aģentūrai par atlaižamo darbinieku skaitu un profesiju, vienlaicīgi norādot, ka tas neietekmē darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamatu, kas paredzēts Darba likuma 101.panta pirmās daļas 9.punktā.

Apelācijas instances tiesa noraidījusi apelācijas sūdzības argumentu, kas pamatots ar Darba likuma 103.panta pārkāpumu.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka likumdevējs ir noteicis minimālos uzteikuma izteikšanas termiņus, bet mēneša termiņa pārsniegšana nav prasītāja tiesību pārkāpums.

Kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 10.oktobra spriedumu iesniedzis Māris P., lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97., 430.panta trešo daļu, jo nav pārbaudījusi un vērtējusi lietā sniegtās liecības, kuras ir pretrunīgas, un nav vērtējusi tās saistībā ar lietas apstākļiem. Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka viņam netika izteikts piedāvājums strādāt par sporta organizatoru.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa kļūdaini tulkojusi Darba likuma 124.panta pirmā un otrās daļas normas, jo tiesiski nepamatota uzteikuma sekas ir atjaunošana iepriekšējā darbā.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs nepiekrīt Darba likuma 103.panta pirmās daļas dotajam tulkojumam spriedumā, jo ne darba koplīgums, ne darba līgums neparedz garāku uzteikuma termiņu, kā arī puses par to iepriekš nav vienojušās.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka spriedums atstājams negrozīts.

Ja darba līgumā, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku, nav noteikts beigu termiņš, darba devējs var izbeigt līgumu ar uzteikumu.

Darba likuma 101.panta pirmās daļas 9.punktā kā darba devēja uzteikuma pamats paredzēts darbinieku skaita samazināšana gadījumos, ja tiek samazināts darbinieku skaits.

2007.gada 15.februārī, pamatojoties uz Pļaviņu pilsētas domes 2007.gada 2.februāra ārkārtas domes sēdes lēmumu, prasītājam izsniegts domes izpilddirektora parakstīts darba līguma uzteikums, kurā norādīts, ka ar Pļaviņu pilsētas domes lēmumu vides pārvaldības speciālista amats tiek likvidēts organizatorisku un saimniecisku iemeslu dēļ, jo vides pārvaldības speciālista pienākumus veic gan Dabas un vides aizsardzības komisija, gan Madonas reģionālā vides pārvalde.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Pļaviņu pilsētas domē ir veikti šāda rakstura pasākumi un darba devējam objektīvi nav iespējams saglabāt darbinieka iepriekšējos darba apstākļus. Tiesas kompetencē neietilpst izvērtēt minēto pasākumu veikšanas nepieciešamību un lietderību, jo šo jautājumu izlemšana ietilpst darba devēja kompetencē.

Darba likums nosaka noteiktu procesuālo kārtību darba līguma uzteikšanai sakarā ar darbinieku skaita samazināšanu.

Darba likuma 101.panta ceturtajā daļā ir noteikts darba devēja pienākums darbiniekam, kuru paredzēts atlaist sakarā ar darbinieku skaita samazināšanu, piedāvāt citu darbu tajā pašā vai citā darba devēja

uzņēmumā, ja šāda iespēja pastāv. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 2007.gada 15.februārī, darba līguma uzteikuma izsniegšanas brīdī, darba devējam šāda iespēja nav bijusi, tāpēc Māra P. kasācijas sūdzības motīvs, ka Pļaviņu pilsētas dome nav apsvērusi prasītāja iespējas strādāt par sporta organizatoru, nav pamatots.

Darba likuma 102.pants nosaka darba devēja pienākumu, uzteicot darba līgumu, paziņot darbiniekam par tiem apstākļiem, kas ir darba līguma uzteikuma pamatā.

Apelācijas instances tiesa atzinusi par pierādītu, ka darba devējs minētās prasības izpildījis, jo rakstveidā paziņojis Mārim P. par apstākļiem, kas ir darba līguma uzteikuma pamatā.

Darba likuma 104.pants nosaka, ka darbinieku skaita samazināšanas gadījumā darba devējs paziņo Nodarbinātības valsts aģentūrai par atlaižamo darbinieku skaitu un profesiju. Nepastāv strīds par to, ka šajā gadījumā darba devējs nav paziņojis Nodarbinātības valsts aģentūrai par štatu samazināšanu Pļaviņu pilsētas domē.

Uzteikuma kārtības neievērošana vai pārkāpšana var būt pamats darba devēja uzteikuma atzīšanai par spēkā neesošu, tomēr ne katra atsevišķajos pantos paredzētā darba devēja pienākuma neizpildīšana vai neievērošana pati par sevi izraisa tiesiskas sekas. Ar to, ka Nodarbinātības valsts aģentūrai nav paziņots par prasītāja atlaišanu, netiek aizskartas prasītāja tiesības.

Tas pats attiecināms arī uz kasācijas sūdzības motīvu, kurā vērsta uzmanība uz Darba likuma 103.panta pārkāpumu sakarā ar to, ka prasītājs atlaists no darba vairāk kā mēnesi pēc uzteikuma saņemšanas.

Darba likuma 103.panta pirmās daļas trešajā punkta noteikts, ka, ja darba koplīgumā nav noteikts garāks uzteikuma termiņš, darba devējam, uzteicot darba līgumu, jāievēro minētajā pantā noteiktie termiņi. Līdz ar to garāks uzteikuma termiņš var būt tad, ja tas ir atrunāts darba koplīgumā vai darba līgumā.

Senāts atzīst, ka darba devēja uzteikuma gadījumā darba tiesisko attiecību faktiskajai izbeigšanai (atlaišanai no darba) pēc uzteikuma termiņa beigām nav patstāvīgas tiesiskas nozīmes, tās ir uzteikuma sekas.

Minētās likuma normas analīze ļauj secināt, ka likuma mērķis ir aizstāvēt darbinieka tiesības turpināt darba tiesiskās attiecības un nodrošināt, lai viena mēneša laikā no uzteikuma saņemšanas dienas varētu celt atbilstošu prasību tiesā. Mārim P. darba līguma uzteikums izsniegts 15.februārī ar norādi, ka atlaišanas no darba datums ir 19.marts, ko prasītājs izmantojis savā labā, strādādams vēl četras dienas pēc uzteikuma termiņa beigām. Darba devējam nav tiesību aizturēt darbinieku pēc uzteikuma termiņa beigām, bet paša prasītāja piekrišana turpināt darba attiecības līdz 19.martam nav uzskatāma par viņa tiesību ierobežojumu. Šāds viedoklis juridiskajā literatūrā izteikts

E.Kalniņa publikācijā "Prasība par atjaunošanu darbā" *(Jurista Vārds, 2004. 30.marts, Nr.12)*, kur uzteikums tiek skaidrots kā darba devēja izdarīts gribas izteikums, ar ko tiek izbeigtas darba tiesiskās attiecības, un šādos gadījumos darbinieks, kurš vēl nav faktiski atlaists no darba, viena mēneša laikā no uzteikuma saņemšanas dienas var celt atbilstošu prasību tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādītie argumenti attiecībā uz Civilprocesa likuma 430.panta pārkāpumu nav apsverams kasācijas kārtībā, jo tie nevar ietekmēt lietas pareizu izspriešanu (Civilprocesa likuma 452.panta otrā daļa).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 10.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, Māra P. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par vienošanās darba līguma grozījumiem nodibināšanas brīdi

Darba devējam ar uzteikumu izsakot priekšlikumu (oferti) grozīt darba līgumu un darbiniekam šo priekšlikumu akceptējot, ir notikusi vienošanās par darba līguma grozīšanu. Darbinieka pēc dažām dienām izteikts pretējs gribas izteikums par jau notikušo vienošanos neatceļ šo vienošanos (Civillikuma 1511.pants).

2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SKC-169/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senators referents K.Torgāns
senatore S.Lodziņa,

piedaloties Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolas pārstāvim O.Steltem,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Elgas B. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu Elgas B. prasības lietā pret Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolu par uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā, vidējās izpeļņas piedziņu par darba piespiedu kavējuma laiku un pienākuma uzlikšanu samaksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Aprakstošā daļa

[1] Elga B., pamatojoties uz 2002.gada 2.septembrī ar Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolu (turpmāk – RPIVA) noslēgto darba līgumu, strādājusi par lektori uz 0,75 darba slodzēm mūzikas fakultātē.

RPIVA 2006.gada 1.septembrī piedāvājusi Elgai B. noslēgt vienošanos par grozījumiem darba līgumā, kas paredzētu no 2006.gada 2.oktobra noteikt slodzi lektores amatā – 0,5, ar mēnešalgu Ls 204. Prasītāja 2006.gada 2.oktobrī saņēma atkārtotu paziņojumu ar piedāvājumu grozīt darba līgumu, samazinot darba apjomu no 0,75 uz 0,5 slodzi. Šajā paziņojumā tika noteikts, ja Elga B. nepiekritīs turpināt darba tiesiskās attiecības atbilstoši piedāvātajiem grozījumiem, darba tiesiskās attiecības ar viņu tiks izbeigtas, pamatojoties uz Darba likuma 98.panta pirmo daļu pēc mēneša no paziņojuma saņemšanas dienas. Prasītāja 2006.gada 27.oktobrī minētajiem grozījumiem nepiekrita, bet 2006.gada 30.oktobrī savu nepiekrišanu atsauca, savukārt 2006.gada 3.novembrī atkal mainīja savu viedokli, atsaukdama 2006.gada

30.oktobrī doto piekrišanu, un norādīja, ka nepiekrīt pāriet no lielākas slodzes 0,75 uz mazāku – 0,5 slodzi. Elga B. 2006.gada 30.novembrī saņēma rīkojumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu uz Darba likuma 98.panta pirmās daļas pamata.

Elga B. 2006.gada 27.decembrī cēlusi prasību pret RPIVA, lūgdama atzīt darba līguma uzteikumu par spēkā neesošu, atjaunot viņu darbā par lektori mūzikas fakultātē uz 0,75 slodzēm saskaņā ar 2002.gada 2.septembra darba līgumu un tā spēkā esošajiem grozījumiem, izmaksāt viņai vidējo izpeļņu par visu darba piespiedu kavējuma laiku un nomaksāt likumā paredzētos nodokļus no piedzenamās vidējās izpeļņas par piespiedu kavējuma laiku.

Prasītāja norādījusi, ka atbilstoši ar Darba likuma 98.panta pirmajai daļai darba līgumu var uzteikt tikai saskaņā ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas noteikumiem, kurā tāds atlaišanas pamatojums kā darba apjoma samazināšanās nav minēts.

Prasība pamatota uz Darba likuma 9.panta pirmo daļu, 98.panta ceturto daļu, 122.pantu, 126.panta pirmo daļu, 127.pantu.

[2] RPIVA 2007.gada 10.aprīlī iesniegusi paskaidrojumus, norādīdama, ka 2006.gada 24.aprīlī RPIVA Senāts pieņēmis akadēmiskā personāla darba slodzes nolikumu, saskaņā ar kuru lektora viena darba slodze ir palielināta no 900 līdz 1000 stundām gadā. Atbilstoši prasītājas darba slodzei plānotais darba apjoms 2006./2007.studiju gadā bija paredzēts 506,25 stundas, kas neveido 0,75 slodzes, bet gan tikai 0,5 slodzes, tādēļ prasītājai arī piedāvāts veikt attiecīgos darba līguma grozījumus. Nodrošināt prasītājai iepriekšējo darba slodzi atbildētājai nebija iespējams.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 3.augusta spriedumu Elgas B. prasība pret RPIVA noraidīta.

[4] Arī Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatot lietu apelācijas kārtībā, ar 2007.gada 1.novembra spriedumu prasību noraidījusi.

Civillietu tiesu palāta spriedumā norādījusi, ka 2006.gada 2.oktobra uzteikumu Elga B. saņēmusi 2006.gada 27.oktobrī, turklāt, parakstoties par uzteikuma saņemšanu, minētajā datumā viņa rakstveidā paudusi nepiekrišanu piedāvātajām izmaiņām 2002.gada 2.septembra darba līgumā.

Tiesa atzinusi, ka 2006.gada 2.oktobra paziņojums atbilst Darba likuma 102.panta prasībām un kā tāds ir uzskatāms par darba devēja uzteikumu. No tā teksta nepārprotami izriet, ka darba devējs informē darbinieci par apstākļiem, kuriem iestājoties, ar viņu tiks izbeigtas darba tiesiskās attiecības.

Prasītājas viedoklis, ka konkrētais atlaišanas gadījums uzskatāms par tādu, kas nav saistīts ar darba devēja uzteikumu un tādēļ prasības celšanas termiņš ir rēķināms nevis no uzteikuma saņemšanas dienas,

bet no atlaišanas dienas, ir pretrunā Elgas B. izvirzītajam prasījumam atzīt darba līguma uzteikumu saistībā ar tajā piedāvātajiem grozījumiem par spēkā neesošu. Turklāt minētais prasījums arī norāda, ka Elga B. 2006.gada 2.oktobra paziņojumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu darba līguma grozījumu neparakstīšanas gadījumā ir uztvērusi un sapratusi tieši tā, kā tas bija domāts – kā darba devēja uzteikumu. Kā norādīts iepriekš, saskaņā ar likumu darba devēja uzteikumu apstrīdēt var tikai viena mēneša laikā no tā saņemšanas dienas.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka 2006.gada 2.oktobra darba devēja uzteikuma apstrīdēšanas termiņa pēdējā diena bija 2006.gada 27.novembris (pirmdiena). Savukārt Elga B. prasību Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā cēlusi 2006.gada 27.decembrī.

Attiecībā uz apstrīdēšanas termiņu nav nozīmes apstāklim, ka 2006.gada 30.oktobrī Elga B. domas mainījusi un piekritusi piedāvātajiem grozījumiem, bet jau 3.novembrī atkal piekrišanu atsaukusi, skaidri savā iesniegumā norādot, ka nepiekrīt darba līguma izmaiņām, jo uzteikuma saņemšanas brīdi tie neietekmē.

Tiesa arī norādījusi, ka nokavētais prasības termiņš ir prekluzīvs termiņš, kas aprobežo attiecīgās tiesības pastāvēšanu laikā. Gadījumā, ja šāda termiņa laikā persona savu subjektīvo tiesību nav izlietojusi, tā izbeidzas pati par sevi. Prekluzīva termiņa izbeigšanās tiesai jāņem vērā pēc savas iniciatīvas.

Termiņa nokavējums prasības celšanai par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu ir patstāvīgs pamats Elgas B. prasības noraidīšanai.

[5] Kasācijas sūdzībā Elga B. lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesa nepamatoti aprēķinājusi darba devēja uzteikuma termiņu no 2006.gada 30.oktobra, kad prasītāja to saņēma, jo uzteikuma tiesiskās sekas varēja iestāties tikai tādā gadījumā, ja viņa nepiekristu darba devēja piedāvājumam. Tiesa ignorējusi apstākli, ka 2006.gada 30.oktobrī, saņemot paziņojumu, prasītāja piekritusi piedāvātajiem darba līguma grozījumiem, un nepareizi piemērojusi Darba likuma 98.pantu un Darba likuma 122.panta pirmo teikumu. Uzteikums ir spēkā un tiesiskās sekas iestājas tikai tad, ja darbinieks nepiekrīt darba līguma grozījumiem. Konkrētais gadījums nav saistīts ar darba devēja uzteikumu.

Tāpat norāda, ka tiesa nav piemērojusi Darba likuma 122.panta otro teikumu, kur noteikts, ka darbinieks var celt prasību par atjaunošanu darbā viena mēneša laikā no atlaišanas dienas. Prasības iesniegšanas termiņš aprēķināms no rīkojuma par darba tiesisko attiecību izbeigšanu saņemšanas dienas, t.i., konkrētajā gadījumā no 2006.gada 30.novembra.

[6] Senāta sēdē Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolas pārstāvis O.Stelte lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu. Ņemot vērā, ka Elgai B. un viņas pārstāvim advokātam U.Freidenfeldam ir paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam nolēma lietu izskatīt bez viņu piedalīšanās.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību saskaņā ar Civilprocesa likuma 473.panta pirmās daļas noteikumiem, Senāts uzskata, ka spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā materiālo tiesību normu nepareizas piemērošanas dēļ.

[8] Lietā esošais dokuments, kas nosaukts par paziņojumu, pēc būtības satur gan piedāvājumu darbiniekam dot piekrišanu darba līguma pārgrozīšanai, gan uzteikumu, ja pārgrozīšana nenotiks. Tiesa nav devusi juridisko novērtējumu darbībām, kas veiktas šī dokumenta sakarā. Ar uzteikumu darba devējs ir izteicis priekšlikumu (oferti) grozīt darba līgumu, nosakot darbinieces Elgas B. nodarbinātību 0,5 darba slodzes apmērā agrākās 0,75 slodzes vietā. Prasītāja Elga B. sākotnēji 27.oktobrī šo piedāvājumu noraidīja, bet 30.oktobrī deva piekrītošu atbildi un atsauca 27.oktobra noraidījumu. Pēc dažām dienām, 3.novembrī, prasītāja Elga B. atkal izteica noraidošu attieksmi. Šīs darbības varēja ietekmēt darba tiesiskās attiecības un vērtējamas atbilstoši Civillikuma noteikumiem par līguma noslēgšanu.

[9] Saskaņā ar Civillikuma 1511.pantu līgums ir līdzēju vienošanās par saistību nodibināšanu, pārgrozīšanu vai izbeigšanu, tātad arī līguma pārgrozīšanas gadījumā piemērojami noteikumi par priekšlikumu (oferti) un piekrišanu (akceptu). Lietā esošie materiāli rāda, ka uz darba devēja 2006.panta 2.oktobra priekšlikumu (oferti) grozīt darba līgumu vispirms 27.oktobrī ir saņemts noraidījums. Tas nozīmē, ka grozījums nav noticis. Taču sarunas ir turpinājušās, un darba devējs, uzturot oferti, ir devis iespēju darbiniecei atsaukt savu 27.oktobra atteikšanos un izteikt piekrišanu, kāda 30.oktobrī dota, iekļaujoties viena mēneša termiņā. Tādējādi priekšlikums ir akceptēts, noslēgta vienošanās par darba līguma grozīšanu. Tā izteikta rakstiski ar darbinieka uzrakstu uz darba devēja paziņojumu.

[10] Atšķirībā no 30.oktobra izteiktā akcepta Elgas B. 3.novembrī izteiktā nepiekrišana ir ar citādu juridisku spēku, tā vairs nenotiek līguma grozīšanas procesa ietvaros, bet pēc panāktās vienošanās ir jauns gribas izteikums, kas vērsts uz tās pārgrozīšanu. Apelācijas instances tiesa nav devusi vērtējumu sekām, kādas izsauca pušu starpā notikusī vienošanās, un nav noskaidrojusi, kādu apstākļu dēļ darba devējs pēc pušu panāktās 30.oktobra vienošanās par Elgas B. turpmāko darbu 0,5 slodzes apmērā neveica tālāku attiecīga dokumenta juridisku noformēšanu. Tiesa nav devusi vērtējumu arī tam, vai, konstatējot

notikušu vienošanos par darba līguma pārgrozīšanu, turpmāk apspriežami jautājumi par uzteikuma pastāvēšanu un termiņu tā apstrīdēšanai (pārsūdzēšanai) tiesā.

Prasības pieteikums par atjaunošanu darbā iesniegts mēneša laikā pēc 2006.gada 30.novembra rīkojuma par atlaišanu saņemšanas, t.i., 2006.gada 27.decembrī. Konstatējot, ka rīkojums nav saistāms ar 2006.gada 2.oktobra uzteikumu, kurā piedāvātais darba līguma grozījums ir pieņemts, tiesai bija jānoskaidro, vai prasītāja Elga B. uztur prasījumu par uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu. Šis jautājums kļūst par pakārtotu jautājumam par atjaunošanu darbā. Tiesa nav apsvērusi par Darba likuma 122.panta otrajā teikumā ietvertās normas piemērošanu un atlaišanas atbilstību kādam no Darba likuma 101.pantā norādītajiem pamatiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Darba likuma 101.panta piektās daļas piemērošanu

Lai izbeigtu darba tiesiskās attiecības atbilstoši Darba likuma 101.panta piektajai daļai, ir jābūt pilnīgi patstāvīgam pamatam, ko nevar saistīt ar panta pirmajā daļā norādītajiem gadījumiem, kaut arī ir nokavēts darba līguma uzteikuma termiņš, pretējā gadījumā tiktu apieti Darba likuma 101.panta trešajā daļā noteiktie uzteikuma termiņi (Darba likuma 101.panta trešā un piektā daļa).

Rīgā, 2008.gada 14.maijā Lieta Nr. SKC-211/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente E.Vernuša
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājas SIA "Rīgas satiksme" pārstāvei I.Grinbergai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Jurija A. pārstāvja kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.novembra spriedumu Rīgas pašvaldības SIA "Rīgas satiksme" prasībā pret Juriju A. par darba līguma izbeigšanu un Jurija A. pretprasībā pret Rīgas pašvaldības SIA "Rīgas satiksme" par atlīdzības piedziņu par neizmantoto atvaļinājumu un pienākuma uzlikšanu izmaksāt vidējo izpeļņu par darba piespiedu kavējumu.

Aprakstošā daļa

Rīgas pašvaldības SIA "Rīgas satiksme" (turpmāk – SIA "Rīgas satiksme") 2006.gada 21.septembrī cēlusi tiesā prasību pret Juriju A. par darba līguma izbeigšanu.

Prasībā norādīts, ka starp SIA "Rīgas satiksme" un Juriju A. darba attiecības uzsāktas 2001.gada 7.decembrī, noslēgts darba līgums, tajā veikti grozījumi. Jurijs A. strādājis SIA "Rīgas satiksme" par autobusa vadītāju, pēc darba devēja norādījuma pildījis arī konduktora pienākumus. Pārbaudot Jurija A. vadīto autobusu, 2006.gada 25.janvārī 15b maršrutā pasažieriem konstatētas viltotas biļetes. Par minēto faktu sastādīts kontroles ziņojums, un UAB "Grafia", veicot pēc SIA "Rīgas satiksme" pieprasījuma biļešu pārbaudi, konstatējusi, ka Jurija A. izsniegtās biļetes ir viltotas, skenējot tās no oriģinālajām biļetēm.

Ar minētajām darbībām prasītājai nodarīts kaitējums, pieļautais darba līguma pārkāpums ir rupjš, būtisks, veikts negodprātīgu apsvērumu dēļ, un darba devējs 2006.gada 28.februārī, ievērojot Darba likumā noteikto viena mēneša termiņu, kurā netika ieskaitīts Jurija A. pārejošas darba nespējas laiks, sagatavoja darba līguma uzteikumu.

Jurijs A., uzzinājis par sagatavoto darba līguma uzteikumu, 2006.gada 28.februārī uz otro maiņu darbā neieradās, bet 2006.gada 1.septembrī iesniedzis darba nespējas lapu par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2006.gada 31.augustam. Tā kā ir pagājis Darba likumā noteiktais sešu mēnešu termiņš pēc pārkāpuma izdarīšanas dienas, prasītājai nav likumīga iemesla atbrīvot atbildētāju no darba, pamatojoties uz Darba likuma 101.panta pirmās daļas 2.punktu.

SIA "Rīgas satiksme" Jurija A. pārkāpumu vērtējusi kā smagu un uzskatījusi, ka pēc šāda pārkāpuma darba tiesiskās attiecības nav turpināmas. Darba likuma 101.panta trešajā daļā noteiktais termiņš darba devējam darba līguma uzteikumam bija notecējis, darbinieks šajā termiņā slimoja, līdz ar to darba devējs cēlis prasību, lai izbeigtu darba tiesiskās attiecības, norādīdams, ka darba attiecības konkrētajā gadījumā izbeidzamas, pamatojoties uz Darba likuma 101.panta piekto daļu.

Prasība pamatota ar Darba likuma 101.panta piekto daļu, Autopārvadājumu likuma 38.panta pirmās daļas 1.punktu.

Jurijs A. 2007.gada 6.jūnijā cēlis lietā pretprasību, kurā lūdzis atzīt atstādināšanu no darba par prettiesisku, piedzīt darba samaksu par visu darba piespiedu kavējuma laiku, sākot no 2006.gada 19.septembra līdz sprieduma spēkā stāšanās dienai, un naudu par neizmantoto atvaļinājuma laiku par šādiem periodiem: no 2004.gada 7.decembra līdz 2005.gada 6.decembrim, no 2005.gada 7.decembra līdz 2006.gada 6.decembrim.

Pretprasībā norādīts, ka Jurija A. ar darba līgumu nebija uzlikts pienākums veikt konduktora pienākumus. Pretprasības pamatojumam norādīti Darba likuma 58.panta ceturtā daļa, 101.panta pirmā daļa, trešo daļa un piektā daļa.

Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2007.gada 28.jūnija spriedumu prasība par darba līguma izbeigšanu apmierināta, bet Jurija A. pretprasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Jurija A. pārstāvja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 6.novembra spriedumu prasību apmierinājusi. Tiesa izbeigusi starp SIA "Rīgas satiksme" un Jurija A. noslēgto darba līgumu.

Jurija A. pretprasību tiesa noraidījusi, piedzinusi no Jurija A. par labu SIA "Rīgas satiksme" Ls 109,12 tiesāšanās izdevumus.

Tiesa spriedumā norādījusi, ka nav strīda par to, ka saskaņā ar 2001.gada 5.decembrī noslēgto darba līgumu un 2003.gada 3.novembrī noslēgtajiem darba līguma grozījumiem Jurijs A. tika pieņemts darbā SIA "Rīgas satiksme" par autobusa vadītāju.

Tiesa atzinusi par pierādītu, ka atbildētājs veica arī konduktora pienākumus no 2005.gada janvāra, un atzinusi par nepamatotu apelācijas sūdzības autora argumentu, ka šādus pienākumus un saistītos uzdevumus darba devējs ar darbinieku nav pielīdzis.

Spriedumā tiesa konstatējusi, ka atbildētājs ir veicis gan autobusa vadītāja, gan autobusa konduktora darba pienākumus un tas atbilst lietā esošajiem materiāliem, līdz ar to nepamatots un neatbilstošs Darba likuma 41.panta otrās daļas noteikumiem un faktiskajiem lietas apstākļiem ir atbildētāja secinājums, ka prasītājs ir prettiesiski licis atbildētājam veikt darba līgumā neparedzētu darbu.

Tiesa par nepamatotiem atzinusi apelācijas sūdzības autora argumentus, kas saistīti ar kārtību kā tika konstatēts pārkāpums par nederīgo biļešu izņemšanu no autobusa pasažieriem.

Apelācijas instances norādījusi, ka darba devēja prasības pamatotība par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar Juriju A. pierādīta ar D.B., I.H. kontroles dienesta ziņojumā fiksētajiem faktiem par Jurija A. pieļauto pārkāpumu, ar liecinieku I.H. un D.B. liecībām par Jurija A. pārkāpuma apstākļiem un būtību un ar lietā noteiktās Valsts tiesu ekspertīžu biroja ekspertīzes atzinumu. Jurija A. darba tiesiskajās attiecībās konstatēti apstākļi, kas atbilst Darba likuma 101.panta piektās daļas pamatojumam – Jurijs A. ir rīkojies prettiesiski, pārkāpis darba līguma 3.6.punktu, kā arī Autopārvadājumu likuma 38.panta pirmās daļas 1.punktu. Rīgas dome ir apstiprinājusi noteikta parauga biļetes, un tikai tādas apstiprināta parauga biļetes var pārdot Rīgas sabiedriskajā transportā saskaņā ar Ministru kabineta 2000.gada 31.oktobra Nr.375 "Noteikumu par pasažieru pārvadāšanu regulāro maršrutu autobusos" 19.punktu.

Tiesas ieskatā, no lietas materiāliem un tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka atbildētājs pieļāvis kontroles dienesta konstatētos pārkāpumus, pārdevis standartam neatbilstošas biļetes, rīkojies pretēji pielīgto darba tiesisko attiecību mērķim, kaitējis uzņēmuma tēlam un reputācijai, pārkāpis darba līguma 3.3. un 3.6.punkta nosacījumus. Tiesa atzinusi, ka darba devējs, izvērtēdams pārkāpumu smagumu, tā veikšanas apstākļus, Jurija A. iepriekšējo darbu un personiskās īpašības, ir atbilstoši nācis pie atzinuma par darbinieka Jurija A. prettiesisku rīcību.

Spriedumā norādīts, ka tiesai nav nekāda pamata apšaubīt ziņojumos norādīto faktu patiesumu vai atzīt, ka ziņojumos atspoguļotie fakti būtu ar nodomu falsificēti. Turklāt no lietas materiāliem izriet, ka pirms darba uzteikuma atbildētājs izdarījis arī citus pārkāpumus, kas nav darba uzteikuma pamatā, bet raksturo atbildētāja personu un attieksmi pret darba pienākumu pildīšanu.

Tiesa, novērtējot ekspertīzes atzinumu kopsakarā ar pārējiem lietas materiāliem, secinājusi, ka nav pamata atzīt, ka tie būtu pretēji vai

izslēgtu kādu no prasītājas iesniegtajiem pierādījumiem. Turklāt, ja atbildētājs uzskatījis, ka ekspertīze veikta nekvalitatīvi un neobjektīvi, tad varējis lūgt nozīmēt neatkarīgu ekspertīzi. Apelācijas sūdzībā šāds arguments nav izteikts.

Par noraidāmu tiesa atzinusi atbildētāja pārstāvja apelācijas sūdzībā pausto viedokli, ka nekorekts ir prasītājas izteikums, ka atbildētājs slimodams ļaunprātīgi ir novilcinājis laiku, lai paietu seši mēnešu termiņš uzteikumam. Tas, ka MADEKKI 2007.gada 23.martā izbeigusi administratīvo lietu, liecina, ka ārstniecības iestāžu personu darbībās nav administratīvā pārkāpuma sastāva, bet apliecina arī to, ka atbildētājs konsekvenci atteicies no izmeklējumiem, tātad nebija ieinteresēts veselības stāvokļa uzlabošanā.

Tiesa atzinusi, ka prasība celta pamatoti atbilstoši Darba likuma 101.panta piektajai daļai, ievērojot Darba likuma noteikto kārtību un termiņus.

Pie šādiem apstākļiem tiesa atzinusi, ka pretprasība ir noraidāma.

Kasācijas sūdzību par minēto apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedzis Jurija A. pārstāvis, lūdzis atcelt spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa nav pareizi iztulkojusi Darba likuma normas, kas attiecas uz termiņa tecējumu, ceļot prasību tiesā. Tiesa nav norādījusi, uz kādu tiesību normu tā atsaucas, piemērojot viena mēneša termiņa tecējumu, un no kura brīža sāk tecēt šis termiņš.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka no Darba likuma normām, kuras tiesa nav piemērojusi, var secināt, ka viena mēneša termiņa tecējums prasības celšanai tiesā sāk tecēt no gadījuma, kas minēts Darba likuma 101.panta piektajā daļā, bet ne no brīža, kad darba devējam ir kļuvis zināms, ka par pieļautajiem pārkāpumiem atbildētāju nebūs iespējams atbrīvot pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 2.punkta nosacījumiem.

No lietas materiāliem izriet, ka atbildētājs 2006.gada 25.janvārī ir sniedzis darba devējam rakstiskus paskaidrojumus. Saskaņā ar Darba likumu mēneša termiņš prasības celšanai jāskaita no paskaidrojuma saņemšanas dienas, tas ir, no 2006.gada 25.janvāra. Tādējādi prasītājai prasība bija jāceļ ne vēlāk kā 2006.gada 26.februārī, bet prasība celta 2006.gada 20.septembrī, tas ir – ar nokavējumu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka atbilstoši Darba likuma 101.panta piektajai daļai darba devējam ir tiesības celt prasību tiesā par darba tiesisko attiecību izbeigšanu gadījumos, kas nav minēti šī panta pirmajā daļā, ja viņam ir svarīgs iemesls.

Paskaidrojumus sakarā ar Jurija A. kasācijas sūdzību iesniegusi SIA "Rīgas satiksme" un norādījusi, ka tiesa ņēmusi vērā prasītājas pausto viedokli, ka prasība celta atbilstoši Darba likuma 101.panta

piektajai daļai, ievērojot Darba likuma noteikto kārtību un termiņus. Paskaidrojumos lūgts atzīt apelācijas instances tiesas spriedumu par pamatotu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, prasītājas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Atbildētājs tiesas sēdē nebija ieradies; par tiesas sēdi viņam paziņots likumā noteiktā kārtībā, un atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam Senāts uzskata, ka atbildētāja neierašanās uz tiesa sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams.

Darba likuma 101.panta pirmajā daļā noteikts, ka darba devējam ir tiesības rakstveidā uzteikt darba līgumu, vienīgi pamatojoties uz apstākļiem, kas saistīti ar darbinieka uzvedību, viņa spējām vai ar saimniecisku, organizatorisku, tehnoloģisku vai līdzīga rakstura pasākumu veikšanu uzņēmumā šādos gadījumos:

1) darbinieks bez attaisnojoša iemesla būtiski pārkāpis darba līguma vai noteikto darba kārtību;

2) darbinieks, veicot darbu, rīkojies prettiesiski un tādēļ zaudējis darba devēja uzticību;

3) darbinieks, veicot darbu, rīkojies pretēji labiem tikumiem, un šāda rīcība nav savienojama ar darba tiesisko attiecību turpināšanu (..).

Lietā nav strīda par to, ka prasība par darba līguma izbeigšanu ar atbildētāju ir saistīta ar 2006.gada 25.janvārī konstatēto faktu, ka atbildētāja vadītajā maršruta autobusā bija pasažieri ar standartam neatbilstošām biļetēm, bet biļetes autobusā pārdeva atbildētājs, kurš veica arī konduktora pienākumus.

Apelācijas instances tiesa spriedumā atzinusi par pamatotiem prasītājas argumentus, ka atbildētājs, pārdodams standartam neatbilstošas biļetes, tādējādi rīkodamies pretēji pielīgto tiesisko attiecību mērķim, kaitējis uzņēmuma tēlam un reputācijai, ir pārkāpis darba līguma 3.3.punktā minēto noteikumu ievērot darba devēja noteiktās prasības, 3.6.punktā minēto noteikumu neveikt darbības, kas varētu kaitēt darba devēja reputācijai sabiedrībā.

Faktiski, kā izriet no prasības, par minēto pārkāpumu jau 2006.gada 28.februārī prasītāja sagatavoja darba līguma uzteikumu saskaņā ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas 2.punktu, no kā secināms, ka prasītāja atbildētāja izdarīto pārkāpumu saistīja ar Darba likuma 101.panta pirmajā daļā minēto darba līguma uzteikšanas gadījumu. Uzteikums atbildētājam netika izsniegts, jo atbildētājs ilgstoši

slimoja. Savukārt atbilstoši Darba likuma 101.panta trešajai daļai darba devējs var uzteikt darba līgumu uz šā panta pirmās daļas 1., 2., 3., 4. vai 5.punkta noteikumiem ne vēlāk kā viena mēneša laikā no pārkāpuma atklāšanas dienas, neieskaitot darbinieka pārejošas darbnespējas laiku vai laiku, kad viņš ir bijis atvaļinājumā vai nav veicis darbu citu attaisnojošu iemeslu dēļ, bet ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā no pārkāpuma izdarīšanas dienas. Tādējādi, kad beidzās atbildētāja darbnespējas laiks 2006.gada 31.augustā, bija jau pagājuši seši mēneši no pārkāpuma izdarīšanas dienas.

Apelācijas instances tiesa izbeigusi darba līgumu starp prasītāju un atbildētāju, pamatojoties uz Darba likuma 101.panta piekto daļu, kur noteikts, ka izņēmuma kārtā darba devējam ir tiesības viena mēneša laikā celt prasību tiesā par darba tiesisko attiecību izbeigšanu gadījumos, kas nav minēti šā panta pirmajā daļā, ja viņam ir svarīgs iemesls. Par šādu iemeslu atzīstams katrs tāds apstāklis, kas, pamatojoties uz tikumības un savstarpējās taisnprātības apsvērumiem, neļauj turpināt darba tiesiskās attiecības. Jautājumu par svarīga iemesla esamību izšķir tiesa pēc sava ieskata.

Konkrētajā gadījumā gan no prasītāja sagatavotā uzteikuma, gan arī no apelācijas instances tiesas konstatētajiem apstākļiem ir secināms, ka pārkāpums, ko izdarījis atbildētājs 2006.gada 25.janvārī, attiecas uz Darba likuma 101.panta pirmajā daļā minētajiem gadījumiem. Savukārt apelācijas instances tiesa, konstatējot šādus apstākļus, bet piemērojot Darba likuma 101.panta piekto daļu, nav ņēmusi vērā, ka šajā tiesību normā norādīts, ka tā piemērojama gadījumos, kas nav minēti šā panta pirmajā daļā. Lai izbeigtu darba tiesiskās attiecības atbilstoši Darba likuma 101.panta piektajai daļai, Senāta ieskatā, ir jābūt pilnīgi patstāvīgam pamatam, ko nevar saistīt ar panta pirmajā daļā norādītajiem gadījumiem, kaut arī ir nokavēts darba līguma uzteikuma termiņš, pretējā gadījumā tiktu apieti Darba likuma 101.panta trešajā daļā noteiktie uzteikuma termiņi. Līdz ar to apelācijas instances tiesa nepareizi iztulkojusi materiālo tiesību normu – Darba likuma 101.panta piekto daļu.

Pastāvot šādiem apstākļiem, nav nozīmes kasācijas sūdzības argumentiem par termiņa ievērošanu prasības celšanai.

Apelācijas tiesa kā pamatojumu darba līguma izbeigšanai norādījusi arī Autopārvadājumu likuma 38.panta pirmās daļas 1.punkta pārkāpumu. Šis punkts paredz, ka biļešu un citu braukšanas dokumentu paraugus katram pārvadātājam apstiprina pilsētas un rajona maršrutos kursējošiem autotransporta līdzekļiem – attiecīgā pašvaldības institūcija.

Senāta ieskatā, atsauce uz minēto tiesību normu ir nepamatota, jo atbilstoši likuma 2.pantam šis likums reglamentē tiesiskās attiecības starp pārvadātāju, kas pasažieru un kravu pārvadājumus ar autotransporta līdzekļiem veic kā profesionālu darbību, un nosūtītāju,

saņēmēju vai pasažieriem. Pārvadātājs šā likuma izpratnē konkrētajā gadījumā ir prasītāja.

Kā motīvs prasības pamatojumam ar Darba likuma 101.panta piekto daļu prasībā norādīts apstāklis, ka atbildētāja ilgstošā darbnespēja nav ļāvusi prasītājai izsniegt atbildētājam darba līguma uzteikumu, taču jāņem vērā, ka pārkāpums tika konstatēts 2006.gada 25.janvārī, bet uzteikums sagatavots tikai 28.februārī. Turklāt prasītājai bija iespējams uzteikumu izsniegt atbildētājam arī citā veidā – nosūtot pa pastu vai nogādājot ar kurjeru.

Rezumējot teikto, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai atbildētājam Jurijam A. atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Atmaksāt Jurijam A. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pagasttiesas priekšsēdētāja darba tiesisko attiecību regulējumu

Pagasttiesas priekšsēdētāja darba tiesiskās attiecības ar pagasta padomi regulē likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (līdz 2007.gada 1.janvārim) un Latvijas Republikas Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi", nevis Darba likums. Darba likuma normas šajā gadījumā piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl tās nav paredzētas šajos speciālajos likumos (likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (redakcijā līdz 2007.gada 1.janvārim) un Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi").

2008.gada 10.septembrī Lieta Nr. SKC-310/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente I.Garda
senatore V.Eilande
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājai Modrai Š. un viņas pārstāvei zvērinātai advokātei I.Lambertei, atbildētājas Bebru pagasta padomes priekšsēdētājai R.Borislavai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar prasītājas Modras Š. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 7.novembra spriedumu Modras Š. prasībā pret Aizkraukles rajona Bebru pagasta padomi par uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā, atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējumu.

Aprakstošā daļa

Modra Š. tika ievēlēta par Bebru pagasttiesas priekšsēdētāju ar Bebru pagasta padomes 2002.gada 27.decembra lēmumu Nr.15. Pamatojoties uz šo lēmumu, 2003.gada 2.janvārī starp Bebru pagasta padomi kā darba devēju un Modru Š. kā Bebru pagasttiesas priekšsēdētāju noslēgts darba līgums uz trim gadiem, tas ir, līdz 2005.gada 29.decembrim.

Ar Bebru pagasta padomes 2006.gada 1.februāra lēmumu Modra Š. atkārtoti ievēlēta par Bebru pagasttiesas priekšsēdētāju, sakarā ar ko minētā darba līguma 4.punktā izdarīts ieraksts par līguma termiņa pagarināšanu uz pieciem gadiem.

2006.gada 20.aprīlī Bebru pagasta padome pieņēmusi lēmumu, ar kuru Modrai Š. izteikusi rājienu par konstatētajiem pārkāpumiem pagasttiesas darbā, kā arī noteikusi ierobežojumu strādāt blakus darbus sakarā ar to, ka tie negatīvi ietekmē pamatpienākumu izpildi un darba laika ievērošanu.

Pamatojoties uz likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrās daļas 1.punktu, Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktu, 103.panta pirmās daļas 2.punktu, amata apraksta 7.punktu un darba līguma 1., 5., 6.punktu, Bebru pagasta padome ārkārtas sēdē 2006.gada 14.novembrī nolēma atcelt Modru Š. no pagasttiesas priekšsēdētājas amata par nolaidīgo rīcību, pildot pienākumus, un izbeigt darba tiesiskās attiecības. Pamatojoties uz minēto lēmumu, Bebru pagasta padomes priekšsēdētāja 2006.gada 17.novembrī izdeva rīkojumu Nr.57-k, ar kuru uzteica Modrai Š. darba tiesiskās attiecības ar 2006.gada 27.novembri. Savukārt 2006.gada 22.novembrī padomes priekšsēdētāja izdeva rīkojumu Nr.59-k, ar kuru atcēla Modru Š. no pagasttiesas priekšsēdētājas amata ar 2006.gada 27.novembri.

2006.gada 6.decembrī Modra Š. cēlusi prasību pret Bebru pagasta padomi par viņas atjaunošanu pagasttiesas priekšsēdētājas amatā un atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējuma laiku, kuru vēlāk papildinājusi ar prasījumu par Bebru pagasta padomes 2006.gada 14.novembra lēmuma un 2006.gada 17. un 22.novembra rīkojumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Prasībā norādīts, ka prasītājas atcelšana no pagasttiesas priekšsēdētājas amata ir nepamatota. Pēc prasītājas atkārtotas ievēlēšanas minētajā amatā Bērnu un ģimenes lietu ministrija 2006.gada 13.martā veikusi pārbaudi Bebru pagasttiesā, par ko tika sastādīts akts. Neskatoties uz to, ka pārbaudes rezultātā konstatēto trūkumu novēršanai tika noteikts termiņš līdz 2006.gada 2.jūlijam, jau 2006.gada 19.aprīlī padomes priekšsēdētāja pieprasījusi paskaidrojumu par pārbaudē konstatētajiem pārkāpumiem, kā arī 20.aprīļa rītā paziņojusi par šī jautājuma izskatīšanu padomes sēdē. Rezultātā jautājums par konstatētajiem trūkumiem pagasttiesas darbā ticis izskatīts prasītājas prombūtnē un pieņemts lēmums par rājiena izteikšanu. Vienlaicīgi padome ar šo lēmumu ierobežojusi prasītājas tiesības strādāt blakus darbu, ar ko pārkāpusi likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 7.panta piektās daļas 3.punktu un Darba likuma 6.pantu un 9.panta pirmo daļu.

Pēc tam prasītāja tika uzaicināta uz pagasta padomes ārkārtas sēdi 2006.gada 14.novembrī, kuras darba kārtībā bija iekļauts jautājums par pagasttiesas priekšsēdētājas darba laika ievērošanu. Minētajā sēdē prasītājai tika atgādināts par uzliktajiem sodiem, aizrādīts par darba laika neievērošanu, par blakus darbu veikšanu un citiem pārkāpumiem aizbildnības lietās, kā arī piedāvāts pagasttiesas priekšsēdētājas amata

pienākumus veikt uz pusslodzi. Šādam piedāvājumam prasītāja nav piekritusi, kā arī iebildusi pret uzskaitītajiem pārkāpumiem un pārmetumiem. Tomēr ar Bebru pagasta padomes ārkārtas sēdes 2006.gada 14.novembra lēmumu Nr.16 prasītāja tika atcelta no pagasttiesas priekšsēdētājas amata un ar padomes priekšsēdētājas 2006.gada 17.novembra rīkojumu Nr.57-k viņai tika uzteiktas darba tiesiskās attiecības, pamatojoties uz likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrās daļas pirmo punktu, Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktu, amata apraksta 7.punktu, darba līguma 1., 5., 6.punktu.

Prasītāja uzskata uzteikumu par nelikumīgu. Starp pusēm nav noslēgts darba līgums pēc prasītājas atkārtotas ievēlēšanas amatā, kā arī nav grozīti un papildināti darba līguma nosacījumi pēc pušu vienošanās. Ieraksts iepriekš 2003.gada 2.janvārī noslēgtajā darba līgumā par tā pagarināšanu uz pieciem gadiem ir izdarīts vienpusēji, tikai no darba devēja puses. Līdz ar to atsauce uzteikumā uz darba līguma nosacījumu pārkāpšanu nav pamatota. Turklāt prasītāja nepiekrīt pagasta padomes apgalvojumiem, ka, pildot pienākumus, prasītāja ir rīkojusies prettiesiski vai nolaidīgi, jo nav pildījusi likumā "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" uzliktos pienākumus, tādējādi radīdama kaitējumu pagasta padomei. Prasītāja ir atskaitījusies padomes sēdē 2006.gada 18.maijā par veiktajiem pasākumiem trūkumu novēršanai, kā arī sniegusi informāciju par pagasttiesas kontrolē esošajām aizbildnības lietām. Prasītāja sakārtojusi lietas, sakarā ar ko Arhīvu inspekcijas pārbaudē 2006.gada 6.septembrī nekādi pārkāpumi, trūkumi vai kļūdas vairs netika konstatētas. Atbildētāja nav norādījusi konkrētus pašvaldības darba kārtības noteikumus, kurus prasītāja kā pagasttiesas priekšsēdētāja nav atzinusi un nav pildījusi, kā arī nav norādījusi konkrētus gadījumus par prettiesisku un nolaidīgu rīcību.

Prasība pamatota uz Darba likuma 6.pantu, 9.panta pirmo daļu, 30., 40., 45., 90., 101., 102., 103., 122., 124., 127.pantu, likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 5.panta ceturto daļu, 8.panta trešo daļu, 10.pantu.

Ar Aizkraukles rajona tiesas 2007.gada 13.marta spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētājas apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 7.novembra spriedumu prasību noraidīja un sprieduma izpildīšanas pagrieziena kārtībā piedzina no Modras Š. par labu Bebru pagasta padomei izmaksāto atlīdzību par darba piespiedu kavējumu Ls 1323,86.

Spriedumā norādīts, ka Bebru pagasta padomes deputāti laika posmā no 2005.gada 15.decembra līdz 2006.gada 14.novembrim ir vērtējuši pagasttiesas priekšsēdētājas darbu un atkārtoti to atzinuši par

nepilnīgu, neatbilstošu normatīvo aktu prasībām, atkārtoti saskatījuši pagasttiesas priekšsēdētājas darbībā nolaidību un nevēlēšanos pieņemt pamatotu kritiku, kā arī uzlabot darbu, pienācīgi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām novērst pārbaudē konstatētos pārkāpumus.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 2006.gada 13.martā Bērnu un ģimenes lietu ministrijas darbinieki pārbaudījuši Bebru pagasttiesas darba organizāciju un lietas. Pārbaudē tika konstatēti pārkāpumi nepilngadīgo bērnu aizbildnības lietās, dokumentu apritē, tostarp lietu reģistros, reģistrācijas žurnālos, kā arī tika konstatēti pagasttiesas darba kārtības un pagasttiesas priekšsēdētājas amata apraksta noteikumu pārkāpumi, par ko tika sastādīts akts. Minētajā aktā tika īpaši norādīts par nepilngadīgajai S.G. ieceltā aizbildņa N.T. atbilstības izvērtēšanu šo pienākumu pildīšanai, nosakot pagasttiesas priekšsēdētājai termiņu līdz 2006.gada 1.aprīlim paziņot ministrijai par šī jautājuma izskatīšanas rezultātiem. Neskatoties uz to, 2006.gada 31.marta pagasttiesas sēdē minētajam aizbildnim tika atļauts turpināt pildīt aizbildņa pienākumus, pamatojoties tikai uz aizbildņa solījumiem rūpēties par aizbilstamo, pārtraukt alkohola lietošanas un pieaugušo konfliktu gadījumus.

Tiesa konstatējusi, ka 2006.gada 13.aprīlī Bērnu un ģimenes lietu ministrija informējusi arī Bebru pagasta padomi par lietu pārbaudes rezultātiem un norādījusi uz nepieciešamību izvērtēt pagasttiesas darbību, kā arī pagasttiesas priekšsēdētājas atbilstību ieņemamajam amatam. Rezultātā 2006.gada 20.aprīlī Bebru pagasta padomes sēdē tika izskatīts jautājums par lietu pārbaudes rezultātiem pagasttiesā un pieņemts lēmums par rājiena izteikšanu prasītājai par pienākumu izpildē pieļautajiem pārkāpumiem, uzdodot līdz 2006.gada 18.maijam novērst trūkumus pagasttiesas darba organizācijā, dokumentu apritē, sniegt padomes sēdē pārskatu par veiktajiem pasākumiem un aizbildnības lietām pagastā. Vienlaicīgi Bebru pagasta padome noteikusi ierobežojumu prasītājai strādāt blakus darbu ar 2006.gada 24.maiju, jo tas negatīvi ietekmē amata pienākumu pienācīgu izpildi un darba laika ievērošanu. Taču Bebru pagasta padomes 2006.gada 18.maija sēdē tika konstatēts, ka prasītāja nav novērsusi pārkāpumus amata pienākumu pildīšanā, jo tikai divas dienas iepriekš ir iesniegusi tiesā prasību par aizgādības tiesību atņemšanu E.H., nav savlaicīgi izlēmusi jautājumu par sociālās palīdzības sniegšanu S.B., D.V. aizbildnības lietās, nav savlaicīgi izlēmusi strīdus jautājumus attiecībā uz L. ģimeni, I. ģimeni, L.O. Pēc tam Bebru pagasta padomes 2006.gada 9.novembra sēdē tika atkārtoti izskatīts jautājums par prasītājas pienākumu pildīšanu, tostarp par sadarbību ar sociālo darbinieci L.Z. Minētajā padomes sēdē tika konstatēts, ka pagasttiesa ir atjaunojusi aprūpes tiesības uz bērniem I.M., neņemdama vērā sociālās darbinieces viedokli par šī jautājuma atlikšanu līdz brīdim, kamēr tiks nodrošināti atbilstoši sadzīves apstākļi

mājoklī, uz kuru atgriezīsies nepilngadīgie bērni. Turklāt šajā sēdē atkārtoti tika izskatīta arī S.G. aizbildnības lieta, jo tika konstatēts, ka ieceltais aizbildnis turpina alkohola lietošanu, sakarā ar ko pagasta padome atzinusi iecelto aizbildni par neatbilstošu pienākumu pildīšanai, uz ko norādīts arī prasītājai.

Tiesa konstatējusi, ka 2006.gada 14.novembrī tika sasaukta pagasta padomes ārkārtas sēde, lai atkārtoti izskatītu jautājumu par prasītājai uzlikto pienākumu pildīšanu. Padomes ārkārtas sēdes laikā tika konstatēts, ka prasītāja ignorē Bebru pagasta padomes pieņemtos lēmumus, tai skaitā neievēro 2006.gada 25.aprīļa rīkojumu Nr.3 "Par iekšējās darba kārtības noteikumu ievērošanu", jo bieži nav darba vietā. Prasītāja nav informējusi padomes priekšsēdētāju vai sekretāri par prombūtnes iemesliem, sakarā ar ko no pagasta iedzīvotājiem saņemtas sūdzības par notariālo darbību nokārtošanas neiespējamību pagasttiesas priekšsēdētājai noteiktajā darba laikā. Turklāt, prasītāja turpina ignorēt sadarbību ar sociālo darbinieci, kurai nav sniegusi informāciju par jauniecelto aizbildni, nav ņēmusi vērā arī pagasta padomes norādījumus par individuālā darba saskaņošanu ar padomi. Pagasta padome atzinusi, ka prasītāja, pildot tai uzliktos pienākumus, rīkojusies nolaidīgi, tāpēc saskaņā ar likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrās daļas 1.punktu nolēmusi atcelt prasītāju no pagasttiesas priekšsēdētājas amata.

Apelācijas instances tiesa novērtējusi iepriekš konstatētos apstākļus un pierādījumus to kopumā, atzinusi, ka Bebru pagasta padome pamatoti atcēlusi prasītāju no pagasttiesas priekšsēdētājas amata, jo ir konstatējusi nolaidīgu rīcību amata pienākumu pildīšanā ilgstošā laika periodā, ir apspriedusi konkrētus nolaidīgas rīcības gadījumus četrās pagasta padomes sēdēs, proti, 2006.gada 20.aprīlī, 18.maijā, 9. un 14.novembrī. Tiesa atzinusi, ka atbildētāja ir pienācīgi izvērtējusi izdarīto pārkāpumu smagumu un, ņemot vērā, ka prasītāja ignorējusi pagasta padomes pieņemtos lēmumus un ieteikumus, tostarp aizbildnības jautājumu risināšanā, iekšējās darba kārtības noteikumu ievērošanā, Bērnu un ģimenes lietu ministrijas izdarītās pārbaudes laikā konstatēto trūkumu novēršanā, pamatoti pieņēmusi galīgo lēmumu par prasītājas atcelšanu no amata.

Ņemot vērā, ka pirmās instances tiesas spriedums daļā par atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējumu ir izpildīts un Bebru pagasta padome ir izmaksājusi prasītājai piedzīto atlīdzību, tiesa atzinusi, ka sprieduma izpildīšanas pagrieziena kārtībā izmaksātā atlīdzība piedzenama no prasītājas par labu atbildētājai.

Par minēto apelācijas instances tiesas spriedumu prasītāja iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

Kasācijas sūdzībā, apstrīdot apelācijas instances tiesas izdarītos secinājumus, norādīts uz Civilprocesa likuma 97.panta pārkāpumu. Sūdzības iesniedzēja uzskata, ka atsauce spriedumā uz vairākiem pagasta padomes sēžu protokoliem, kuros nav norādīti konkrēti pārkāpumi, nevar būt par pamatu secinājuma izdarīšanai, ka prasītājas rīcība, pildot amata pienākumus, ir bijusi nolaidīga. 2006.gada 14.novembra padomes ārkārtas sēdē nav konstatēti prasītājas prettiesiskas rīcības gadījumi pienākumu pildīšanā, sakarā ar ko atcelšana no amata ir nelikumīga.

Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā tiesa ir piemērojusi nepareizas materiālo tiesību normas. Apelācijas instances tiesa nav vērtējusi pretrunīgos atlaišanas formulējumus, tāpēc prasītājai nav saprotams, uz kāda likumdošanas akta pamata un ar kādu atlaišanas formulējumu viņa tika atcelta no amata. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka pagasttiesas priekšsēdētājas izdotajā 2006.gada 17.novembra rīkojumā Nr.57-k ir atsauce uz neeksistējošu un spēkā neesošu darba līguma punkta pārkāpumu par blakus darbu veikšanu. Taču apelācijas instances tiesa uzskatījusi, ka blakus darbu veikšana nav bijusi darba tiesisko attiecību pārtraukšanas pamatā, jo atzinusi prasītājas tiesības strādāt blakus darbu. Savukārt 2006.gada 22.novembra rīkojumā Nr.59-k vispār nav atsauces uz Darba likuma, ne arī likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" normām. Līdz ar to uzteikumā norādīts, ka prasītāja vienlaicīgi rīkojusies prettiesiski vai nolaidīgi (likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrās daļas 1.punkts) un bez attaisnojoša iemesla būtiski pārkāpusi darba līgumu vai noteikto darba kārtību (Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punkts), taču neviens no pārkāpumiem uzteikumā nav norādīts. Tādējādi sūdzības iesniedzējai nav saprotams faktiskais atlaišanas pamatojums, jo tiesa nav norādījusi konkrētas materiālo tiesību normas, kas pamato spriedumā izdarītos secinājumus.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka no Bērnu un ģimenes lietu ministrijas nav saņēmusi aizrādījumus par prettiesisku un nolaidīgu pagasttiesas priekšsēdētāja darbu, kas būtu par pamatu 2006.gada 14.novembrī, pamatojoties uz likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrās daļas 1.punktu, atcelt viņu no pienākumu pildīšanas. Turklāt Bebru pagasttiesas lēmumi nevienā iestādē nav atzīti par prettiesiskiem un par sakārtotu lietvedību liecina arhīva pārbaudes akts.

Tāpat sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka ar Bebru pagasta padomes 2007.gada 14.marta lēmumu viņa atcelta no pagasttiesas priekšsēdētājas amata pēc pašas vēlēšanās.

Paskaidrojumos sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību atbildētāja norādījusi, ka kasācijas sūdzība un tās papildinājumi neatbilst Civilprocesa likuma 451.–453.panta prasībām, jo tajā norādītie argumenti vērsti uz pierādījumu izvērtēšanu no jauna. Kasācijas sūdzībā nepamatoti norādīts, ka apelācijas instances tiesa nav norādījusi

apstākļus, kas liecina par prasītājas amata pienākumu nolaidīgu pildīšanu, proti, S.G. aizbildnības lietas sakarā, lietā par aizgādības tiesību atņemšanu E.H., bērna L.O. aprūpes tiesību sakarā, lietu par ģimenēm, kurās nav pietiekami nodrošināta bērnu attīstība, sakarā (S.B., D.V. lietas), lieta par aprūpes tiesību atjaunošanu I.M., lieta par aizbildņa N.T. neatbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, jautājumi par darba laika neievērošanu no pagasttiesas priekšsēdētājas puses. Līdz ar to apelācijas instances tiesa pamatoti secinājusi, ka atbildētāja ir pietiekošā mērā konstatējusi nolaidīgas darbības prasītājas pienākumu pildīšanā, kas atbilst Civilprocesa likuma 97.panta jēgai. Turklāt kasācijas sūdzībā nav norādīts, kādas konkrēti materiālo tiesību normas ir pārkāptas un kādas tiesai vajadzēja piemērot.

Senāta sēdē prasītāja Modra Š. un viņas pārstāve zvērināta advokāte I.Lamberte uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem.

Atbildētājas Bebru pagasta padomes likumiskā pārstāve priekšsēdētāja R.Borislava lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz prasītāju Modru Š., kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Kā redzams no sprieduma, apelācijas instances tiesa, izspriežot strīdu pēc būtības, ir ņēmusi vērā pirmās instances tiesas izdarītos secinājumus attiecībā uz prasītājas kā pagasttiesas priekšsēdētājas darba tiesisko attiecību regulējumu ar Bebru pagasta padomi, jo šie secinājumi atbildētājas apelācijas sūdzībā netika apstrīdēti. Proti, apelācijas instances tiesa pamatoti piekritusi pirmās instances tiesas secinājumam, ka prasītājas, kura bija ievēlēta par Bebru pagasttiesas priekšsēdētāju, darba tiesiskās attiecības ar Bebru pagasta padomi regulēja likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" un Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi", bet nevis Darba likums. Darba likuma normas šajā gadījumā piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl tās nav paredzētas šajos speciālajos likumos.

Saskaņā ar likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 2.panta pirmo daļu un 6.panta otro daļu pagasttiesa ir pašvaldības izveidota iestāde, kuras priekšsēdētāju un tiesas locekļus ievēl attiecīgā pagasta padome uz pieciem gadiem. Savukārt likuma "Par pašvaldībām" 1. un 21.pantā, kā arī likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 10.pantā ir noteikta pašvaldības kompetence izvērtēt pagasttiesas priekšsēdētāja faktiski veicamo darba apjomu un atbilstoši tam noteikt atbilstošu

mēnešalgu. Turklāt likuma "Par pašvaldībām" 21.panta pirmās daļas 26.punktā noteikts, ka tikai pagasta padome var ievēlēt un atbrīvot (atcelt) bāriņtiesu priekšsēdētājus un locekļus. Ar lietas materiāliem konstatēts, ka Modra Š. tika ievēlēta par pagasttiesas priekšsēdētāju atkārtoti ar Bebru pagasta padomes 2006.gada 1.februāra lēmumu, kā arī atcelta no amata ar Bebru pagasta padomes 2006.gada 14.novembra lēmumu.

Pamati pagasttiesas priekšsēdētāja atcelšanai no amata pirms termiņa noteikti likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrajā daļā. Kā redzams no lietas materiāliem un sprieduma, apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka prasītāja atcelta no pagasttiesas priekšsēdētājas amata, pamatojoties uz likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 8.panta otrās daļas 1.punktu, par to, ka viņa, pildot savus pienākumus, rīkojusies nolaidīgi. Līdz ar to kasācijas sūdzībā nepamatoti norādīts, ka apelācijas instances tiesa nav konstatējusi prasītājas atlaišanas pamatu. Turklāt atbildētājas iesniegtajā apelācijas sūdzībā netika apstrīdēts pirmās instances tiesas izdarītais secinājums par to, ka vienlaicīga atbildētāja atsaukšanās lēmumā uz Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktu nav pareiza sakarā ar to, ka konkrētajā gadījumā Darba likuma tiesību normas nav piemērojamas.

Apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka Bebru pagasta padomes 2006.gada 14.novembra lēmumā ir norādīts pamatojums Modras Š. atcelšanai no amata, kas atbilst likuma "Par pagasttiesām un bāriņtiesām" 8.panta otrās daļas 1.punkta prasībām. Tiesa pamatoti atzinusi, ka tas apstāklis, ka minētajā lēmumā pamatojums prasītājas atcelšanai no amata vairāk akcentēts uz darba laika neievērošanu un blakus darbu pildīšanu, nav tik būtisks un neliedza pagasta padomei atsaukties arī uz iepriekšējās trīs padomes sēdēs izvērtēto Modras Š. rīcību, tostarp attieksmi pret padomes pieņemtajiem lēmumiem un ieteikumiem pagasttiesas darba uzlabošanā, kurus prasītāja ignorējusi, kā arī savlaicīgu pasākumu neveikšanu Bērnu un ģimenes lietu ministrijas pārbaudē konstatēto pārkāpumu novēršanai konkrētās aizbildnības lietās.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka prasītāja kā pagasttiesas priekšsēdētāja ir nolaidīgi rīkojusies šādos pagasta padomes sēdēs izskatītajos gadījumos: nepilngadīgās S.G. aizbildnības lietā, jo nav ņēmusi vērā Bērnu un ģimenes lietu ministrijas norādījumus, kā arī pagasta padomes ieteikumus nekavējoties izvērtēt ieceltā aizbildņa N.T. atbilstību pienākumu pildīšanai; nav savlaicīgi iesniegusi prasību tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu E.H.; nav savlaicīgi risinājusi jautājumu par nepilngadīgās L.O. aprūpes tiesībām, kā arī par ģimenēm, kurās nav pietiekami nodrošināta bērnu attīstība (slimas mātes S.B., D.V.); ignorējusi sociālās darbinieces ieteikumus un pārsteidzīgi nodevusi izlemšanai jautājumu par aprūpes tiesību atjaunošanu I.M.;

nav ievērojusi pagasta padomes noteikto darba laiku, sakarā ar ko nav bijusi nodrošināta iespēja pagasta iedzīvotājiem veikt nepieciešamās notariālās darbības. Tiesa konstatējusi, ka prasītāja nav uzlabojusi darba pienākumu izpildi un nav novērsusi pagasttiesas darbā konstatētos trūkumus arī pēc pagasta padomes izteiktā rājiena 2006.gada 20.aprīlī.

Tādējādi, izpildot Civilprocesa likuma 97.panta prasības, apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi visus pierādījumus, kam ir svarīga nozīme, izklāstījusi savus secinājumus spriedumā un konstatējusi apstākļus, kas ir pamats atzinumam, ka prasītāja ir rīkojusies nolaidīgi, pildīdama pagasttiesas priekšsēdētājas pienākumus, sakarā ar ko no amata ir atcelta pamatoti saskaņā ar minētajām materiālo tiesību normām. Apstāklim, ka pagasta padomes priekšsēdētājas rīkojumos Nr.57-k un 59-k nav norādīti konkrēti gadījumi par nolaidīgu rīcību, nav izšķirošas nozīmes, jo prasītāja atcelta no amata ar pagasta padomes 2006.gada 14.novembra lēmumu, uz kura pamata arī izdoti šie rīkojumi par darba tiesisko attiecību izbeigšanu.

Kasācijas sūdzībā apstrīdēti apelācijas instances tiesas apstākļu konstatējumi, secinājumi un pierādījumu vērtējumi, taču to izvērtēšana no jauna neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē un saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta prasībām tie nav apspriežami. Līdz ar to norāde kasācijas sūdzībā, ka tiesa nav izpildījusi Civilprocesa likuma 97.panta prasības, ir nepamatota.

Turklāt kasācijas sūdzībā formāli norādīts uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, nenosaucot kādas konkrētas materiālās tiesību normas nav pareizi piemērotas un kādas tiesai vajadzēja piemērot. Tādējādi minētā norāde par materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu neatbilst Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punkta noteikumiem.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, ir pārbaudījusi un novērtējusi konstatētos faktiskos apstākļus un pierādījumus lietā to kopumā, kā arī pamatojusi spriedumu ar atbilstošām materiālo tiesību normām saistībā ar konstatētajiem apstākļiem. Līdz ar to spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 7.novembra spriedumu atstāt negrozītu, bet prasītājas Modras Š. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I nodaļā noteikts, ka individuālais darbs ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu, veic patstāvīgi saskaņā ar šā likuma VIII nodaļas noteikumiem. Savukārt likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pantā noteikts, ka uzņēmējdarbība ir ilgstoša vai sistemātiska ekonomiskā darbība, kas vērsta uz pakalpojumu sniegšanu nolūkā gūt peļņu.

Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punktā noteikts, ka pārvadātājs ir komersants (fiziska vai juridiska persona), kas pēc pasūtījuma, vai līguma ar pasažieri uzņemas pārvadātāja saistības. Šoferis būtu atzīstams par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā tad, ja viņš sniegtu pasažieriem pārvadājuma pakalpojumus tādā izpratnē, ka pārvadājuma tiesiskās attiecības tiktu nodibinātas starp šoferi kā pakalpojuma sniedzēju un ikvienu pasažieri kā pakalpojuma saņēmēju (likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I, VIII nodaļa, likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pants, Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punkts).

Rīgā, 2008.gada 3.decembrī Lieta Nr. SKC-323/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senators referents A.Laviņš
senatore I.Garda
senators Z.Gencs
senatore S.Lodziņa
senatore E.Vernuša
senatore M.Zāģere,

piedaloties Egila K. pārstāvim R.Gailim un SIA "Jelgavas autobusu parks" pārstāvei A.Naglei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar SIA "Jelgavas autobusu parks" kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2007.gada 17.decembra spriedumu Egila K. prasībā pret SIA "Jelgavas autobusu parks" par darba līguma noslēgšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Egils K. 2003.gada 23.decembrī Jelgavas tiesā cēlis prasību pret SIA "Jelgavas autobusu parks" par darba līguma noslēgšanu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 2000.gada 21.jūnijā starp prasītāju un atbildētāju noslēgts līgums Nr.43 par Jelgavas autobusa parka maršruta tīkla apkalpošanu pasažieru pārvadājumos Jelgavas pilsētā un pasūtījumu pārvadājumos. Minētais līgums pārtraukts 2003.gada 24.novembrī. Prasītājs noslēgto līgumu uzskata par darba līgumu, savukārt atbildētāja – par uzņēmuma līgumu. Prasītāja ieskatā, atbilstoši noslēgtajam līgumam ir pastāvējusi vienošanās par zināma darba veikšanu, noteiktu darba kārtību, nodrošinājumu ar nepieciešamajiem materiāliem (degviela, smērvielas, eļļa u.c.) darba veikšanai. Lai arī līgumā nav pielīgta darba samaksa, atbilstoši Civillikuma 2181.pantam atlīdzības apmēru pēc sava ieskata var noteikt tiesa.

Prasības pieteikumā atbilstoši tā grozījumiem lūgts atzīt, ka no 2000.gada 21.jūnija līdz 2003.gada 24.novembrim starp prasītāju un atbildētāju pastāvējušas darba tiesiskās attiecības, atjaunot prasītāju darbā pie atbildētāja šofera amatā, uzlikt par pienākumu atbildētājam noslēgt ar prasītāju darba līgumu uz nenoteiktu laiku, atzīt par spēkā neesošu 2000.gada 21.jūnijā starp prasītāju un atbildētāju noslēgto līgumu.

[2] SIA "Jelgavas autobusu parks" 2004.gada 26.februārī Jelgavas tiesā iesniegusi pretprasību pret Egilu K. par goda un cieņas aizskārumu un morālā kaitējuma Ls 1000 atlīdzinājumu. Pretprasības pieteikumā norādīts, ka Egils K. ir cēlis neslavu SIA "Jelgavas autobusu parks". Pretprasība pamatota ar Civillikuma 2352a.pantu.

[3] Ar Jelgavas tiesas 2004.gada 18.augusta spriedumu Egila K. prasība pret SIA "Jelgavas autobusu parks" noraidīta, bet tiesvedība SIA "Jelgavas autobusu parks" pretprasībā pret Egilu K. izbeigta, jo iesniedzējs atteicies no pretprasības.

Izskatījusi lietu sakarā ar Egila K. apelācijas sūdzību par Jelgavas tiesas 2004.gada 18.augusta spriedumu, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija (turpmāk – Zemgales apgabaltiesa) ar 2006.gada 21.novembra spriedumu noraidījusi Egila K. prasību.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts (turpmāk – Senāts) ar 2007.gada 11.aprīļa spriedumu atcēlis Zemgales apgabaltiesas 2006.gada 21.novembra spriedumu, norādot, ka apelācijas instances tiesa tikai formāli izpildījusi pienākumu pārbaudīt un novērtēt visus pierādījumus lietā, kā arī nav saistījusi pasažieru komercpārvadājumu sfēras un personas individuālā darba normatīvo regulējumu.

[4] Izskatījusi lietu atkārtoti, Zemgales apgabaltiesa ar 2007.gada 17.decembra spriedumu apmierinājusi Egila K. prasību. Tiesa atzinusi, ka no 2000.gada 21.jūnija līdz 2003.gada 24.novembrim starp SIA "Jelgavas autobusu parks" un Egilu K. pastāvēja darba tiesiskās attiecības, atjaunojusi Egilu K. darbā SIA "Jelgavas autobusu parks" par autobusa vadītāju un uzlikusi par pienākumu SIA "Jelgavas autobusu parks" noslēgt ar Egilu K. darba līgumu uz nenoteiktu laiku. Tiesa

atzinusi par spēkā neesošu 2000.gada 21.jūnija līgumu Nr.43, kā arī piedzinusi no SIA "Jelgavas autobusu parks" par labu Egilam K. tiesas izdevumus Ls 11,34, bet par labu valstij Ls 5,34.

Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Darba likuma 28.panta pirmās daļas un 39.panta izpratnē starp SIA "Jelgavas autobusu parks" kā darba devēju un Egilu K. kā darbinieku no 2000.gada 21.jūnija līdz 2003.gada 24.novembrim pastāvēja darba tiesiskās attiecības, jo puses bija vienojušās par visām darba līguma būtiskajām sastāvdaļām – gan par veicamo darbu, gan darba kārtību, gan darba samaksu, kas veidojās kā starpība starp ieņēmumiem no pārdotajām biļetēm un faktiskajiem izdevumiem, tostarp arī par darba samaksu. Atbilstoši 2000.gada 21.jūnija līgumam Nr.43 prasītājs nevarēja patstāvīgi organizēt savu darbu un gūt peļņu no tā. Prasītājam bija jāpakļaujas noteiktajai darba kārtībai, kā arī viņa ienākumi bija atkarīgi no atbildētājas noteiktajiem koeficentiem. Minētie apstākļi ir pretrunā likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" pirmajā nodaļā definētajai individuālā darba jēgai – veikt patstāvīgu saimniecisko darbību nolūkā gūt peļņu.

[4.2] Atbilstoši prasītājam izsniegtajiem patentiem viņš veicis pasažieru komercpārvadājumus ar nomātu transportu. Šādu darbības sfēru – pasažieru komercpārvadājumu veikšanu ar nomātu, proti, citu personu īpašumā esošu transportlīdzekli līdz 2003.gada 1.janvārim regulēja 1996.gada 20.jūnijā pieņemtie Ministru kabineta noteikumi Nr.211 (acīmredzami domāti noteikumi Nr.221) "Noteikumi par kārtību, kādā atļauts veikt pasažieru komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem", kas noteica, ka pārvadātājam ir jābūt attiecīgām Autopārvadājumu likumā noteiktajām licencēm un atļaujām. 2002.gada 22.oktobrī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.469 "Kārtība, kādā atļauts veikt pasažieru un kravas komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem" (spēkā no 2003.gada 1.janvāra), atbilstoši kuru 7.2.punktam, veicot autopārvadājumus ar citas personas īpašumā esošu autotransporta līdzekli, autotransporta līdzekļa vadītājam papildus citiem normatīvajos aktos noteiktajiem dokumentiem autotransporta līdzeklī nepieciešami šādi dokumenti: autotransporta līdzekļa vadītāja darba līgums vai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā apliecināts darba līguma izraksts.

Tātad minētie Ministru kabineta noteikumi nepārprotami norāda, ka, veicot pasažieru komercpārvadājumus ar nomātu transportu, kā to veicis prasītājs, bez autotransporta nomas līguma jābūt noslēgtam arī darba līgumam, kas izslēdz tādu tiesisko attiecību pastāvēšanu, kādas pastāvējušas prasītājam ar atbildētāju.

[4.3] Atbilstoši 1997.gada 7.oktobrī izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem Nr.348 "Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi", kas stājās spēkā 1998.gada 1.janvārī (zaudējuši spēku 2005.gada 1.maijā), 5.3.punktam, pašvaldības izsniedz speciālu atļauju (licenci) pasažieru komercpārvadājumiem attiecīgās pašvaldības teritorijā, savukārt atbilstoši 11.4.punktam – Satiksmes ministrija pasažieru komercpārvadājumiem Latvijas teritorijā. Saskaņā ar šo noteikumu 31.punktu par speciālas atļaujas (licences) izmantošanu ir atbildīgs tās saņēmējs. Speciālas atļaujas (licences) saņēmējs nav tiesīgs nodot to citām personām. Tādējādi atbildētāja, uzskatot individuālā darba patentu saņēmušo prasītāju kā pārvadātāju, kas savus pakalpojumus sniedz profesionālas darbības veidā, proti, kā uzņēmējs, nebija tiesīga speciālo atļauju (licenci) nodot lietošanai citam pārvadātājam – prasītājam personīgi.

Turklāt šo noteikumu izpratnē (1.punkts) speciālas atļaujas (licences) pasažieru komercpārvadājumiem varēja saņemt tikai juridiskas personas, jo atbilstoši šo noteikumu 40.punktam fiziskajām personām izsniegtās speciālās atļaujas (licences) bija spēkā līdz tajās norādītajam termiņam, bet ne ilgāk kā līdz 2002.gada 31.decembrim. Kontekstā ar iepriekš minētajiem Ministru kabineta noteikumiem Nr.469 "Kārtība, kādā atļauts veikt pasažieru un kravas komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem" minētais vēl vairāk apstiprina, ka fiziskās personas pasažieru komercpārvadājumus var veikt tikai uz darba tiesisko attiecību pamata.

[4.4] SIA "Jelgavas autobusu parks", likvidējot autobusu vadītāju štatu vienības un faktiski pretlikumīgi piespiežot slēgt nomas līgumus (ar draudiem, ka neizlaidīs reisā un tādējādi iepriekš nodarbinātais šoferis zaudēs iztikas līdzekļus, vai arī tiem šoferiem, kas no jauna vēlētos iestāties darbā nebūtu iespējas iegūt darbu), rīkojusies pretlikumīgi un negodīgi, jo noslēgtie līgumi vērsti uz pretlikumīgu saistību nodibināšanu, jo prasītājs kā individuālā darba veicējs nemaz nevarēja veikt pasažieru komercpārvadājumus bez speciālas atļaujas (licences), maršruta atļaujas un arī profesionālās kompetences sertifikāta.

[5] SIA "Jelgavas autobusu parks" iesniegusi kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2007.gada 17.decembra spriedumu, lūdzot to atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Kasācijas sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[5.1] Prasītājs veicis vienīgi autovadītāja darbu un darbojies kā šoferis konduktors, bet nav pildījis pārvadātāja funkcijas. Tiesa nepareizi piemērojusi likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" VIII nodaļas 27.pantu, sasaistot to ar Autopārvadājumu likuma 30.pantu, kas attiecas uz pārvadātāju, konkrētajā gadījumā – SIA "Jelgavas autobusu parks", nevis uz prasītāju, kas ir autovadītājs. Tiesa spriedumā nav pamatojusi, kāpēc

individuālā darba veicējs nedrīkst veikt saimniecisko darbību kā autovadītājs. Tas, ka prasītājs saņēmis patentu pasažieru komercpārvadājumiem, nenozīmē, ka viņš nevarētu veikt arī šofera darbu.

Līgumā pielīgtā savstarpējo norēķinu kārtība neliecina par darba tiesisko attiecību pastāvēšanu. Darba tiesiskajās attiecībās darbinieks nevar katru dienu saņemt atlīdzību par darbu un neatskaitīties darba devējam par iekasētajām summām. Tāpat Darba likums neparedz darbinieka tiesības ieturēt sev pašam darba algu, kā to traktējusi apelācijas instances tiesa.

[5.2] Tiesa nav ņēmusi vērā Autopārvadājumu likuma 1.panta 7. un 28.punktu, kas definē pārvadātāja un autovadītāja jēdzienu, kā arī 13.punktu, kurā aprakstīts iznomāta transportlīdzekļa jēdziens, kā arī Autopārvadājumu likuma 30.pantu, kas nosaka prasības autopārvadātājam.

[5.3] Tiesa nepamatoti piemērojusi Ministru kabineta 2002.gada 22.oktobra noteikumus Nr.469 "Kārtība, kādā atļauts veikt pasažieru un kravas komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem", kas nav attiecināmi ne uz prasītāju, ne atbildētāju, jo atbildētājai īpašumā ir pašai savi transporta līdzekļi. Tiesa nepareizi interpretējusi un piemērojusi Satiksmes ministrijas izdotus normatīvus autopārvadājumu jomā. Tiesa nepamatoti piemērojusi Ministru kabineta 1997.gada 7.oktobra noteikumus Nr.348 "Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi", jo tie attiecas vienīgi uz licenču izsniegšanu komercpārvadājumiem juridiskām personām, nevis prasītājam.

[5.4] Tiesa nav devusi savu vērtējumu vairākiem lietas materiālos esošiem pierādījumiem, piemēram, prasītāja iesniegumam ar lūgumu noslēgt tieši nomas līgumu, brīvprātīgi noslēgtajam saimnieciskajam līgumam, tā izpildei, prasītāja apzinātai reģistrācijai kā individuālā darba veicējam vēl pirms līguma noslēgšanas, prasītāja iesniegtajām deklarācijām un savstarpējiem norēķiniem.

[5.5] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 1587.pantu un 1431.pantu, kas reglamentē darījumu noslēgšanu un izpildi. Tiesa arī nav ņēmusi vērā judikatūru līdzīgās lietās – 2006.gada 6.septembra lietā Nr.SKC-472/06 un 2007.gada 6.jūnija lietā Nr.SKC-452/07.

[6] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību un lūdza atcelt Zemgales apgabaltiesas 2007.gada 17.decembra spriedumu. Prasītāja pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[7] Izvērtējis kasācijas sūdzību, kā arī pārsūdzēto spriedumu, Senāts atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas spriedums ir atzīstams par pamatotu un likumīgu, savukārt kasācijas sūdzība ir nepamatota un tāpēc noraidāma.

[8] Izšķirošā nozīme lietā ir jautājumam, kā kvalificējamas tiesiskās attiecības, kas, pamatojoties uz pušu starpā 2000.gada 21.jūnijā noslēgto līgumu, pastāvēja starp prasītāju un atbildētāju laikā no 2000.gada 21.jūnija līdz 2003.gada 24.novembrim. Prasītāja ieskatā, tās ir bijušas darba tiesiskās attiecības, savukārt, atbildētājas ieskatā, 2000.gada 21.jūnija līgums ir bijis saimniecisks līgums, ar kuru prasītājs kā uzņēmējs bija apņēmies sniegt atbildētājai noteiktu pakalpojumu. Lai izšķirtu strīdus jautājumu, vispirms ir jāanalizē normatīvie akti un jānoskaidro pazīmes, kas raksturo un reizē atšķir darba tiesiskās attiecības no citām Civillikumā reglamentētajām ar darba veikšanu saistītajām tiesiskajām attiecībām.

Civillikuma piecpadsmitajā nodaļā, reglamentējot iespējamos pamatus prasījumiem no darba tiesiskajām attiecībām, norādīti vairāki līgumu veidi: darba līgums (2178.–2195.pants), graudniecības līgums (2196.–2211.pants), uzņēmuma līgums (2212.–2229.pants) un pārvadājuma līgums (2230.–2240.pants). Darba līgumu papildu Civillikumam reglamentē Darba likums.

Raksturojot darba līgumu, Civillikuma 2178.pantā noteikts, ka ar darba līgumu viena puse uzņemas strādāt otrai darbu par atlīdzību, bet 2179.panta otrajā daļā noteikts – ja saistības mērķis ir nevis darbs vispār, bet kāds noteikts darba rezultāts, tad līgums par to nav uzskatāms par darba līgumu, bet par uzņēmumu. Savukārt Darba likuma 28.panta otrajā daļā noteikts, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt noteiktu darbu, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs – maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus apstākļus.

No minētajām tiesību normām izriet, ka darba tiesiskās attiecības raksturo šādas pazīmes, pirmkārt, noteikts darbs, otrkārt, darba izpildīšanai noteiktā darba kārtība, kurai pakļaujas darbinieks, treškārt, darba samaksa, ceturtkārt, darba devēja nodrošināti apstākļi, lai darbiniekam būtu iespējams izpildīt darbu.

Pirmo no minētajām pazīmēm detalizētāk vēl paskaidro juridiskajā literatūrā izteiktās atziņas, proti, darba līguma priekšmets ir "darbs vispār", kas pēc sava rakstura var būt gan fizisks, gan garīgs un kas jebkurā gadījumā prasa sistemātisku cilvēka enerģijas izlietošanu zināmam mērķim svešās interesēs, veicot līgumā nolīgtos zināšanām un prasmei atbilstošos pienākumus; uzņēmuma līgums ir tuvs darba līgumam, galvenā atšķirība ir tā, ka pēc uzņēmuma līguma ir jāsasniedz konkrēts līgumā norādīts rezultāts, uzņēmuma līguma priekšmets ir nevis darbs vispār, bet darba galarezultāta došana *(sk.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 1998, 504.–525.lpp.)*.

Atbilstoši norādītajām pazīmēm ir vērtējama Egila K. un SIA "Jelgavas autobusu parks" starpā pastāvējušo tiesisko attiecību daba.

[9] Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa spriedumā ir analizējusi darba tiesiskās attiecības raksturojošo elementu pastāvēšanu prasītāja un atbildētājas tiesiskajās attiecībās.

Tiesa konstatējusi, ka prasītājs pie atbildētājas veica noteiktu darbu – tās uzdevumā pārvadāja pasažierus Jelgavas pilsētas un rajona teritorijā ar atbildētājai piederošu autobusu. Izpildot darbu, prasītājam atbilstoši 2000.gada 21.jūnija līgumam bija jāievēro atbildētājas noteiktā darba kārtība, proti, jāveic pasažieru pārvadājumus stingri pēc noteiktā grafika un norīkojuma, pareizi jānorēķinās ar pasažieri par braucienu un atbilstoši biļetes cenai pēc tarifa katram pasažierim jāizdod biļete, beidzot maiņu, jāizdrukā atskaite un kases aparātu jānodod dežūrmehāniķim, darbā uz līnijas jāierodas gaišā vienkrāsainā kreklā ar kaklasaiti, tīrās izgludinātās biksēs, aukstā laikā – tīrā žaketē vai vējjakā. Attiecībā uz darba samaksu tiesa konstatējusi, ka tā ir bijusi noteikta kā starpība starp kopējiem mēneša ieņēmumiem no pārdotajām biļetēm un faktiskajiem izdevumiem konkrētajā mēnesī. Tāpat tiesa ir konstatējusi, ka atbildētāja faktiski ir nodrošinājusi apstākļus, lai prasītājs varētu izpildīt darbu, tas ir, nodevusi prasītājam lietošanā autobusu pasažieru pārvadāšanai.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa pamatoti ir secinājusi, ka pušu starpā pastāvējušas darba tiesiskās attiecības, jo tiesas konstatēto apstākļu kopums atbilst pazīmēm, kas raksturo darba tiesiskās attiecības. Līdz ar to pareizs ir tiesas secinājums, ka pušu tiesiskajām attiecībām bija piemērojami Darba likuma noteikumi un atbildētāja, izbeidzot pušu tiesiskās attiecības, nav ievērojusi Darba likuma noteikumus, kas nosaka kārtību, kādā izbeidzamas darba tiesiskās attiecības.

Kasācijas sūdzībā norādītais arguments, ka 2000.gada 21.jūnija līgumā prasītājam noteiktā atlīdzība par veikto darbu nevar tikt atzīta par darba samaksu, nav pamatots.

Darba likuma 59.pantā noteikts, ka darba samaksa ir darbiniekam regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu, kura ietver darba algu un jebkuru cita veida atlīdzību saistībā ar darbu. Tas, ka 2000.gada 21.jūnija līgumā puses *expresis verbis* nebija noteikušas, ka prasītājam tiek maksāta darba alga, bet līgumā bija pielīgušas norēķinu kārtību, pēc kuras noteikt, kāda būs prasītāja samaksa par pasažieru pārvadāšanu, neizmaina prasītāja saņemto ienākumu būtību – tā ir samaksa par veikto darbu. Nošķirot, vai tā ir samaksa par darbu pēc saimnieciska līguma vai darba līguma, apelācijas instances tiesa ir vērtējusi pušu tiesiskās attiecības kopumā un secinājusi, ka prasītāja gūtie ienākumi pēc apstrīdētā līguma ir kvalificējami kā darba samaksa Darba likuma 59.panta izpratnē. Tiesas secinājums atbilst Darba likuma 59.pantam, jo

tajā noteiktā darba samaksa var būt ne vien darba alga, bet arī jebkura cita veida atlīdzība saistībā ar darbu.

[10] Senāts kā nepamatotu atzīst kasācijas sūdzībā izteikto argumentu, ka tiesa spriedumā nav pamatojusi, kāpēc Egils K. kā individuālā darba veicējs nedrīkstēja veikt savu saimniecisko darbību kā autovadītājs.

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I nodaļā (redakcijā, kas bija spēkā laikā, kad tika nodibinātas pušu tiesiskās attiecības), bija noteikts, ka individuālais darbs ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu, veic patstāvīgi saskaņā ar šā likuma VIII nodaļas noteikumiem. Savukārt likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pantā bija noteikts, ka uzņēmējdarbība ir ilgstoša vai sistemātiska ekonomiskā darbība, kas vērsta uz pakalpojumu sniegšanu nolūkā gūt peļņu.

Lai šo likumu izpratnē personu atzītu par individuālā darba veicēju, ir jākonstatē, pirmkārt, ka persona ir saņēmusi individuālā darba patentu, otrkārt, persona patstāvīgi veic patentā norādīto ekonomisko (saimniecisko) darbību, un, treškārt, darbība tiek veikta nolūkā gūt peļņu. Attiecībā uz otrās pazīmes izpratni Senāts ievēro juridiskajā literatūrā izteiktās atziņas, ka saimnieciskās darbības kontekstā "patstāvīgi veikt darbību" nozīmē subjekta spēju savā vārdā patstāvīgi slēgt darījumus un noteikt savu darba laiku *(sk.: Strupišs A. Komerclikuma komentāri. A daļa. – Rīga: "A.Strupiša juridiskais birojs", 2003, 25.–27.lpp.).*

Apelācijas instances tiesa ir konstatējusi, ka Egilam K. kā individuālā darba veicējam laika posmā no 2000.gada 20.jūnija līdz 2003.gada 31.decembrim tika izsniegts patents pasažieru komercpārvadājumu veikšanai ar nomātu transportlīdzekli.

Senāts atzīst, ka atbilstoši iepriekš norādītajām individuālo darbu raksturojošām pazīmēm, kā arī Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punktam, kurā noteikts, ka pārvadātājs ir komersants (fiziska vai juridiska persona), kas pēc pasūtījuma, vai līguma ar pasažieri uzņemas pārvadātāja saistības, Egils K. būtu atzīstams par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā tad, ja viņš sniegtu pasažieriem pārvadājuma pakalpojumus tādā izpratnē, ka pārvadājuma tiesiskās attiecības tiktu nodibinātas starp Egilu K. kā pakalpojuma sniedzēju un ikvienu pasažieri kā pakalpojuma saņēmēju. Šādā gadījumā tiktu īstenota subjekta spēja patstāvīgi savā vārdā slēgt darījumus jomā, kurā tam ir izsniegts patents. Tāpat par patstāvīgu darbību komercpārvadājumu jomā liecinātu arī tas, ka prasītājs pats organizētu šā pakalpojuma sniegšanu (iegādātos degvielu, smērvielas un citas transportlīdzekļa ekspluatācijai nepieciešamās lietas, uzturētu transportlīdzekli tehniskā kārtībā, no estētiskā un no ētiskā viedokļa noteiktu savus kā pakalpojuma sniedzēja standartus pasažieru

pārvadāšanai u.c.). Turklāt savu darbību organizētu tā, lai pēc iespējas gūtu peļņu.

Apelācijas instances tiesa spriedumā ir vērtējusi, vai prasītāja veiktais autovadītāja darbs atbilst likumā noteiktajiem kritērijiem par individuālo darbu. Tiesa, konstatējot apstākļus, ka prasītājam bija jāpakļaujas noteiktajai darba kārtībai un atbildētājas rīkojumiem, kā arī prasītāja atlīdzība bija atkarīga no atbildētājas noteiktajiem koeficentiem, spriedumā pamatoti ir secinājusi, ka prasītāja veiktajam autovadītāja darbam iztrūkst patstāvīguma elements, tas ir, prasītājs pats neorganizēja savu darbu, pats nenoteica atlīdzību par izpildīto darbu. Līdz ar to tiesa pareizi ir atzinusi, ka konkrētajā gadījumā autovadītāja darbs neatbilst likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" I nodaļā definētajai individuālā darba jēgai. Ietverot spriedumā iepriekš minētos argumentus, apelācijas instances tiesa pēc būtības ir motivējusi, kāpēc autovadītāja darbu prasītājs nevarēja veikt individuālā darba veicēja statusā.

Papildus minētajam Senāts norāda, ka atbilstoši tiesas konstatētajiem apstākļiem ir pamats secināt, ka prasītājs laika posmā no 2000.gada 21.jūnija līdz 2003.gada 24.novembrim nebija veicis patentā norādīto darbību kā individuālo darbu, jo pasažieru pārvadājuma pakalpojumus viņš nebija sniedzis patstāvīgi, tas ir, savā vārdā. Prasītājs ir veicis tikai autovadītāja darbu pie pārvadātāja SIA "Jelgavas autobusu parks", citiem vārdiem, pārvadātāja uzdevumā un interesēs prasītājs ir veicis pasažieru pārvadāšanu. Lai veiktu minēto darbu, prasītājam nebija nepieciešams saņemt individuālā darba patentu, viņam bija nepieciešams iegūt tikai attiecīgas kategorijas transportlīdzekļa vadītāja apliecību. Šo secinājumu kasācijas sūdzībā apstiprināja arī pati kasācijas sūdzības iesniedzēja. Tādējādi, ja autovadītāja darba veikšanai nebija nepieciešams saņemt individuālā darba patentu, bet individuālā darba patents ir priekšnoteikums personai iegūt individuālā darba veicēja statusu, tad pamatots ir tiesas secinājums, ka tiesiskajās attiecībās ar atbildētāju prasītājs nevarēja uzstāties individuālā darba veicēja (uzņēmēja) statusā.

[11] Senāta ieskatā, nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa nepareizi piemērojusi likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" 27.pantu un saistījusi minēto tiesību normu ar Autopārvadājumu likuma 30.pantu.

No pārsūdzētā sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa minētās tiesību normas savstarpēji saistījusi nolūkā motivēt attieksmi pret 2000.gada 21.jūnijā pušu starpā noslēgto līgumu. Tiesa norādījusi, ka atbilstoši likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" 27.panta (redakcijā, kas bijā spēkā laikā, kad tika nodibinātas pušu tiesiskās attiecības) noteikumiem individuālā darba veicējs var veikt jebkuru darbu, kas nav aizliegts vai ierobežots ar

likumu. SIA "Jelgavas autobusu parks" nebija autobusa vadītāja amata vietas, tādēļ, lai noslēgtu ar prasītāju līgumu, atbildētāja izvirzīja noteikumu, ka prasītājam ir jāizņem individuālā darba patents. Tā kā prasītājam izsniegto patentu priekšmets ir bijis pasažieru komercpārvadājumu veikšana ar nomātu transportlīdzekli, tiesa pamatoti piemērojusi Autopārvadājumu likuma 30.pantu, kā arī 1996.gada 20.jūnija Ministru kabineta noteikumus Nr.221 "Noteikumi par kārtību, kādā atļauts veikt pasažieru komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem" un pareizi secinājusi, ka, lai veiktu pasažieru komercpārvadājumus (ar savu vai ar nomātu transportlīdzekli), bija nepieciešams saņemt speciālu atļauju (licenci). Konstatējot, ka prasītājam nebija izsniegta speciāla atļauja pasažieru komercpārvadājumiem ar nomātu transportlīdzekli, tiesa atzinusi, ka 2000.gada 21.jūnijā pušu starpā noslēgtais līgums ir vērsts uz pretlikumīgu saistību nodibināšanu. Senāts minēto secinājumu atzīst par pamatotu, jo apstrīdētais līgums ir noslēgts ar Egilu K. kā individuālā darba veicēju pēc iepriekš minētajiem patentiem, bet patentos norādītās darbības veikšanai speciālās atļaujas viņam nebija.

[12] Senāts nepiešķir izšķirošu nozīmi kasācijas sūdzībā minētajiem argumentiem, ka tiesa nav pareizi piemērojusi gan Ministru kabineta 2002.gada 22.oktobra noteikumus Nr.469 "Kārtība, kādā atļauts veikt pasažieru un kravas pārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem", gan Satiksmes ministrijas 1998.gada 30.septembra noteikumus Nr.52 "Noteikumi par autotransporta komercpārvadājumu uzņēmējdarbības licencēšanu", gan Ministru kabineta 1997.gada 7.oktobra noteikumus Nr.348 "Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi".

Šā sprieduma 9. un 10.punktā ir norādīti tiesas secinājumi, ka prasītājs faktiski bija pildījis autovadītāja darbu un nebija veicis pasažieru komercpārvadājumus kā individuālā darba veicējs. Līdz ar to, lai izšķirtu jautājumu, kāda bija pušu starpā pastāvējušo tiesisko attiecību daba, tiesai nemaz nebija jāpiemēro minētie normatīvie akti. Apstāklis, ka tiesa ir piemērojusi tos, nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai, jo tas neietekmē secinājumus, kuriem bija izšķiroša nozīme lietas pareizā izspriešanā, proti, ka prasītāja un atbildētājas tiesiskās attiecības atbilda darba tiesisko attiecību pazīmēm un ka prasītāja veiktais darbs neatbilda individuālā darba jēgai.

[13] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzībā norādītajam argumentam, ka tiesa nepamatoti lietā nav piemērojusi Civillikuma 1587.pantu un 1431.pantu, kas reglamentē darījumu noslēgšanu un izpildi. 2000.gada 21.jūnija līgumu tiesa atzina par spēkā neesošu, līdz ar to kontekstā ar minētā līguma izpildi tiesai vairs nebija pamata piemērot norādītās tiesību normas.

[14] Kasācijas sūdzībā tās iesniedzēja norādījusi, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, jo nav devusi vērtējumu vairākiem lietas materiālos esošiem pierādījumiem, proti, prasītāja iesniegumam ar lūgumu noslēgt tieši nomas līgumu, brīvprātīgi noslēgtajam saimnieciskajam līgumam, tā izpildei, prasītāja apzinātai reģistrācijai kā individuālā darba veicējam vēl pirms līguma noslēgšanas, prasītāja iesniegtajām deklarācijām un savstarpējiem norēķiniem.

Senāta ieskatā, minētais arguments nevar būt par pamatu apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai, jo norādīto pierādījumu novērtējums neietekmē tiesas izdarītos secinājumus par to, ka pušu starpā faktiski pastāvēja darba tiesiskās attiecības. Līgumu nosaukums, savstarpējie norēķini, reģistrēšanās par individuālā darba veicēju un deklarāciju iesniegšana Valsts ieņēmumu dienestā bija sekas tam, ka, neesot SIA "Jelgavas autobusu parks" autobusu vadītāju amata vietām, atbildētāja, lai nodrošinātu pasažieru pārvadājumus, bija sagatavojusi līgumus, pēc kuriem – pretēji individuālā darba jēgai un Darba likuma noteikumiem – autobusa vadītāja darba veicējiem bija jāreģistrējas kā individuālā darba veicējiem un līgumā bija jāuzņemas saistības kā uzņēmējiem.

[15] Kasācijas sūdzībā tiesai ir izteikts pārmetums par to, ka tā nav ņēmusi vērā Augstākās tiesas judikatūru līdzīgās lietās Nr.SKC-472/2006 un Nr.SKC-452/2007.

Senāts atzīst, ka konkrētajā gadījumā pārmetumu nevar atzīt par pamatotu, jo bez minētajiem Senāta spriedumiem pastāv vēl citi Senāta spriedumi (2005.gada 9.marta lietā Nr.SKC-176/2005, 2006.gada 8.februāra lietā Nr.SKC-60/2006), kuros līdzīgās lietās ir izteiktas atšķirīgas atziņas. Minētais apstāklis bija par pamatu, kādēļ Egila K. prasības lieta tika nodota izskatīšanai Senāta paplašinātajā sastāvā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2007.gada 17.decembra spriedumu, bet SIA "Jelgavas autobusu parks" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Darba tiesisko attiecību izbeigšana atbilstoši Darba likuma 114.pantam

1. Vienošanās noslēgšanu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu atbilstoši Darba likuma 114.pantam ar noteiktu datumu nevar uzskatīt par darba līguma pārslēgšanu uz noteiktu laiku un tas nav atzīstams par pamatu, lai piemērotu Darba likuma 45.panta ceturto daļu (Darba likuma 45.panta ceturtā daļa, 114.pants).

2. Darba likuma 114.pantā paredzētā vienošanās ir patstāvīgs darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamats, un šajā dokumentā norādīto darba tiesisko attiecību izbeigšanas datumu nevar saistīt ar kādu cita darba tiesisko attiecību pamata rašanos (Darba likuma 114.pants).

3. Darbinieka un darba devēja gribas izteikumam vienošanās aktā ir tiesisko seku nodibinošs spēks. Izbeidzoties darba līgumam uz rakstveida vienošanās pamata, nav nepieciešams darba devēja papildu rīkojums par darba tiesisko attiecību izbeigšanu (Darba likuma 114.pants).

4. Pārejoša darbnespēja pati par sevi nevar grozīt divpusēju vienošanos, kura noslēgta saskaņā ar Darba likuma 114.pantu. Izbeidzot darba tiesiskās attiecības pēc Darba likuma 114.panta, pārejoša darbnespējas nav atzīstama par šķērsli darba tiesisko attiecību izbeigšanai (Darba likuma 114.pants).

Rīgā, 2008.gada 11.jūnijā Lieta Nr. SKC-371/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents V.Jonikāns
senatore I.Garda
senators K.Torgāns,

piedaloties prasītājas Ārijas L. pārstāvei M.Drukai-Jaunzemei un atbildētājas SIA "Saldus namu pārvalde" pārstāvei D.Vārnai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē SIA "Saldus namu pārvalde" kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.janvāra spriedumu Ārijas L. prasībā pret SIA "Saldus namu pārvalde" par atjaunošanu darbā un atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējumu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja Ārijai L. un Saldus pilsētas pašvaldības uzņēmums "Namu pārvalde" 2000.gada 3.janvārī noslēdza darba līgumu, kuram

atbilstoši Ārija L. turpināja izpildīt galvenās grāmatvedes pienākumus, kas uzsākti 1977.gada 12.oktobrī.

Pašvaldības uzņēmums pārveidots par SIA "Saldus namu pārvalde", un tā 2006.gada 28.augustā noslēdza vienošanos ar Ārijai L. par to, ka 2000.gada 3.janvāra darba līgums tiek izbeigts ar 2006.gada 30.septembri.

[2] No 2006.gada 14.septembra līdz 2007.gada 5.janvārim Ārijai L. bija izsniegta darbnespējas lapa. Darba devējs, pamatojoties uz Darba likuma 114.pantu un 2006.gada 28.augusta vienošanos, 2007.gada 8.janvārī izdeva rīkojumu par darba attiecību izbeigšanu ar galveno grāmatvedi Ārijai L. ar 2007.gada 8.janvāri, izmaksājot atvaļinājuma kompensāciju par laika periodu no 2005.gada 12.oktobra līdz 2007.gada 8.janvārim.

[3] Prasītāja Ārijai L. 2007.gada 7.februārī cēlusi prasību par atjaunošanu darbā un atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējumu.

[3.1] Pamatojot savu prasību uz Darba likuma 16., 114., 122., 124., 126.pantu, prasītāja norādījusi, ka 2006.gada 28.augustā noslēgusi vienošanos par darba līguma izbeigšanu ar 2006.gada 30.septembri.

Ņemot vērā, ka darba devējs 2006.gada 30.septembrī darba līgumu neizbeidza, viņa uzskatījusi, ka darba devējs nolēmis turpināt darba tiesiskās attiecības.

2007.gada 8.janvārī ieradusies darbā un uzrakstījusi iesniegumu turpināt darba attiecības. Neskatoties uz to, darba devējs tajā pašā dienā izdeva rīkojumu par darba attiecību izbeigšanu ar 2007.gada 8.janvāri.

[3.2] Darba devējs rīkojies nepamatoti un nelikumīgi, jo tiesības atlaist no darba bija 2006.gada 30.septembrī. Darba likuma 114.pants neparedz iespēju pagarināt darba līguma izbeigšanas termiņu, kā tas noteikts Darba likuma 100.panta pirmajā daļā un 103.panta otrajā daļā, kas reglamentē darba līguma izbeigšanu sakarā ar darbinieka vai darba devēja uzteikumu.

[4] Saldus rajona tiesa kā pirmās instances tiesa 2007.gada 4.oktobrī prasību noraidīja.

[5] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību apmierināja. Tiesa atjaunoja Ārijai L. darbā par galveno grāmatvedi un piedzina no SIA "Saldus namu pārvalde" par labu prasītājai samaksu par darba piespiedu kavējumu no 2007.gada 8.janvāra līdz 2008.gada 9.janvārim Ls 5851,89, par labu valstij valsts nodevu Ls 263,63 un tiesas izdevumus Ls 1,83.

Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka pēc vienošanās termiņa notecēšanas darba attiecības netika izbeigtas. 2007.gada 8.janvārī Ārijai L. tika pielaista pie darba pienākumu pildīšanas un par šo darba dienu viņai izmaksāta darba alga. Starp pusēm turpinājās darba tiesiskās

attiecības, un atbildētājam nebija likumīga pamata izbeigt darba līgumu saskaņā ar Darba likuma 114.pantu.

Kā uz vienu no pamatargumentiem tiesa atsaukusies uz Darba likuma 45.panta ceturto daļu, norādot, ka pēc vienošanās termiņa notecēšanas prasītāja ir turpinājusi veikt savus darba pienākumus un darba devējs to ir akceptējis, izmaksādams viņai darba algu, kas, tiesas ieskatā, liecina par to, ka starp pusēm turpinājies uz nenoteiktu laiku noslēgts darba līgums.

Atsaucoties uz Darba likuma 6.pantu, tiesa bez tam atzinusi, ka atbildētājai nebija likumīga pamata darba līgumu, kas bija noslēgts uz nenoteiktu laiku, pārformēt par abpusēju vienošanos uz konkrētu laiku.

[6] Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi SIA "Saldus namu pārvalde", lūgdama spriedumu atcelt šādu argumentu dēļ.

[6.1] Tiesa nepareizi tulkojusi Darba likuma 45.pantu, prezumējot, ka ticis pārformēts darba līgums, kas bijis noslēgts uz nenoteiktu laiku, uz darba līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku. Šāds tiesas secinājums ir pretrunā Darba likuma 114.pantam.

[6.2] Tiesa nav vērtējusi tiesiski nozīmīgus faktus – darba tiesisko attiecību izbeigšanas iemeslus: kāpēc rīkojums par darba tiesisko attiecību izbeigšanu tika izdots pēc darbinieka pārejošas darba nespējas, bet ne pēc noslēgtās vienošanās termiņa beigām 2006.gada 30.septembrī.

[6.3] Darba likumā noteikta vispārēja prasība darba tiesisko attiecību izbeigšanas gadījumā nepieļaut darbinieka stāvokļa pasliktināšanos sakarā ar viņa darba nespēju. Lai arī darba attiecības netika izbeigtas ar uzteikumu, bet gan ar noslēgto vienošanos, darba devējs vadījies atbilstoši Darba likuma 6.pantā noteiktajiem principiem. Darba devēja labticīga rīcība nevar radīt tam nelabvēlīgas tiesiskās sekas, jo, izbeidzot darba attiecības ar darbinieci, nav konstatējama neviena darbinieka stāvokli pasliktinoša darbība.

[6.4] Spriedums neatbilst Civillikuma 1.pantā nostiprinātajam labas ticības principam. Darba devēja labticība, nodrošinot prasītājai lielākas garantijas nekā tās pienāktos pēc likuma, nevar radīt darba devējam nelabvēlīgas sekas. Labticības izmantošana ir pretrunā Civillikuma 2391.pantam par netaisnu iedzīvošanos otram par ļaunu un uz tā rēķina.

[7] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību prasītājas pārstāve lūgusi kasācijas tiesvedību izbeigt, norādot, ka atbildētājas darbības ir liecinājušas par to, ka starp pusēm ir turpinājies uz nenoteiktu laiku noslēgtais darba līgums.

[8] Tiesas sēdē 2008.gada 28.maijā atbildētājas SIA "Saldus namu pārvalde" pārstāve D.Vārna uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem un lūdza apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt.

Prasītājas Ārijas L. pārstāve M.Druka-Jaunzeme lūdza spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Motīvu daļa

[9] Lietā izšķiramais pamatjautājums, kā atzīst Senāts, ir par pušu 2006.gada 28.augusta vienošanās tiesisko statusu un tās darbību laikā.

[10] Viens no darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamatiem noteikts Darba likuma 114.pantā, kas paredz, ka darbinieks un darba devējs var izbeigt darba tiesiskās attiecības, savstarpēji vienojoties. Šāds līgums slēdzams rakstveidā.

Noslēdzot līgumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, darba devējs un darbinieks izsaka gribu, kas ir vērsta uz noteiktu darījumam raksturīgu tiesisko seku iestāšanos.

[11] Prasītāja Ārija L. un SIA "Saldus namu pārvalde" 2006.gada 28.augustā saskaņā ar Darba likuma 114.pantu noslēdza rakstveida līgumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar 2006.gada 30.septembri, t.i., noteica darba līguma beigu termiņu.

Apelācijas instances tiesa, uzskatot, ka darba tiesiskās attiecības 2006.gada 30.septembrī netika izbeigtas, atzinusi, ka lietā nodibināti Darba likuma 45.panta ceturtajā daļā paredzētie apstākļi. Šāds tiesas secinājums izdarīts, pamatojoties uz faktu, ka darba devējs nekādu rīkojumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar 2006.gada 30.septembri nebija izdevis.

Senāts uzskata, ka apelācijas instance nepareizi piemērojusi Darba likuma 45.panta ceturto daļu.

Darba likuma 45.pants reglamentē uz noteiktu laiku noslēgtu darba līguma termiņu, kura ceturtā daļa nosaka, ka gadījumā, ja, beidzoties termiņam, uz kādu noslēgts darba līgums, neviena no pusēm nav pieprasījusi izbeigt darba līgumu un darba tiesiskās attiecības faktiski turpina, darba līgums uzskatāms par noslēgtu uz nenoteiktu laiku.

Senāts atzīst, ka vienošanās noslēgšanu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu atbilstoši Darba likuma 114.pantam ar noteiktu datumu nevar uzskatīt par darba līguma pārslēgšanu uz noteiktu laiku un tas tiesai nedeva pamatu piemērot Darba likuma 45.panta ceturto daļu.

Darba likuma 114.pantā paredzētā vienošanās ir pilnīgi patstāvīgs darba tiesisko attiecību izbeigšanās pamats, un šādā dokumentā norādīto darba tiesisko attiecību izbeigšanas datumu ir nepareizi saistīt ar kāda cita darba tiesisko attiecību pamata rašanos, kā to kļūdaini uzskatījusi apelācijas instances tiesa.

Kļūda nepareizā materiālo tiesību normas – Darba likuma 45. un 114.panta – piemērošanā ir pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

[12] Apelācijas instances tiesa nav apsvērusi, vai, iestājoties ar 2006.gada 28.augusta vienošanos noteiktajam termiņam – 2006.gada 30.septembrim, darba attiecības nebija uzskatāmas par izbeigtām, neatkarīgi no tā, vai darba devējs papildus noslēgtajam vienošanās

aktam bija vai nebija izdevis rīkojumu. Darba likuma 114.pants šādu divpusējo vienošanos ir kvalificējis kā līgumu, kas ir saistošs abām līgumslēdzējpusēm un kas nevarēja tikt vienpusēji grozīta.

Darbinieka un darba devēja izdarītajam gribas izteikumam ir tiesisko seku nodibinošs spēks un, izbeidzoties darba līgumam uz rakstveida vienošanās pamata, nav nepieciešams darba devēja papildu rīkojums par darba tiesisko attiecību izbeigšanu.

[13] Prasītāja Ārija L. laika periodā no 2006.gada 14.septembra līdz 2007.gada 8.janvārim bija darba nespējīga, un SIA "Saldus namu pārvalde" 2007.gada 8.janvārī – tikai pēc tam, kad bija beigusies darbinieces Ārijas L. pārejoša darbnespēja – izdeva rīkojumu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu.

Senāts uzskata, ka, izskatot lietu atkārtoti, tiesai jāapsver, vai darba devēja 2007.gada 8.janvāra rīkojumu var uzskatīt par apliecinājumu darba attiecību turpināšanai pēc 2006.gada 30.septembra, ja 2006.gada 28.augustā noslēgtā vienošanās, ar kuru izteikta pušu griba, bija spēkā un tās tiesiskums netika apstrīdēts.

Ņemot vērā, ka uzreiz pēc prasītājas ierašanās darbā 2007.gada 8.janvārī tika izdots rīkojums par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, tiesai ir jāizvērtē, vai šāda darba devēja rīcība nav apstiprinājums tam, ka tas par saistošu uzskatījis 2006.gada 28.augustā noslēgto vienošanos, kas arī ir norādīta kā darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamats.

[14] Pārejoša darbnespēja pati par sevi nevar grozīt divpusēju vienošanos, kura noslēgta saskaņā ar Darba likuma 114.pantu. Pie tam atbilstoši Darba likuma 100.panta "Darbinieka uzteikums" pirmajai daļai un 103.panta "Darba devēja uzteikums termiņš" otrajai daļai darba līgumu uzteikumu gadījumā tikai pēc darbinieka pieprasījuma uzteikuma termiņā neieskaita pārejošas darbnespējas laiku.

Šajā sakarā par nepamatotu Senāts uzskata atbildētājas atsaukšanos kasācijas sūdzībā uz Darba likuma 6.pantu par darbinieka tiesisko stāvokli pasliktinošu noteikumu spēkā neesamību, jo, izbeidzot darba tiesiskās attiecības pēc Darba likuma 114.panta, pārejoša darbnespēja nav atzīta par šķērsli darba tiesisko attiecību izbeigšanai.

Tai pašā laikā, kā atzīst Senāts, darba devēja kļūdaina izpratne par Darba likuma 6.panta piemērošanu nevarēja būt par pamatu tiesas atzinumam par darba tiesisko attiecību turpināšanos, ja darba devēja patiesais nolūks tāds nebija bijis.

Senāts uzskata, ka šādā situācijā ir būtiski noskaidrot, vai darba devēja rīcība, neveicot ar prasītāju galīgo norēķinu 2006.gada 30.septembrī, viņas pārejošas darba nespējas periodu ieskaitot atvaļinājuma kompensācijas aprēķinā un izmaksājot viņai darba algu par vienu dienu – 2007.gada 8.janvāri, ir vērtējama kā darba devējas vēlēšanās saglabāt (atjaunot) darba tiesiskās attiecības vai arī tā ir

traktējama kā darba devējas pretimnākšana prasītājai, radot viņai labvēlīgākus nosacījumus par likumā un darba līgumā paredzētajiem, kaut arī tā būtu radusies, darba devējai kļūdaini interpretējot Darba likuma 6.panta normu.

[15] Kā nepamatotu Senāts vērtē norādi kasācijas sūdzībā uz Civillikuma 1.panta normas nepiemērošanu, izskatot lietu.

Sakarā ar pašas atbildētājas nenoteiktām un dažādi interpretējamām darbībām darba tiesisko attiecību izbeigšanas kontekstā prasītājai varēja rasties pamatotas šaubas par to, vai darba attiecības patiešām ir izbeigušās, kas nedod pamatu runāt par labas ticības principa pārkāpumu vai netaisnu iedzīvošanos otram par ļaunu (Civillikuma 2391.pants).

[16] Sakarā ar to, ka Senāts spriedumu atceļ, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai SIA "Saldus namu pārvalde" atmaksājama tās iemaksātā drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 9.janvāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Atmaksāt SIA "Saldus namu pārvalde" drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Par darba līguma uzteikuma termiņu un sprieduma izpildīšanas pagriezienu darba samaksas piedziņā

1. Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktais viena mēneša uzteikuma termiņš, kura ietvaros darba devējam ar darbinieku vēl jāturpina darba tiesiskās attiecības pēc darba līguma uzteikšanas, ierobežo darba devēju. Ja darbiniekam dotas tiesības pēc darba līguma uzteikšanas vēl kādu laiku strādāt, lai atlikušajā laikā, piemēram, meklētu jaunu darbu, t.i., noteikti ilgāki uzteikuma termiņi, nekā paredz likums, tad tas ir uzskatāms par nosacījumu, kas ir labvēlīgāks darbiniekam, taču tas neietekmē uzteikuma tiesisko spēku (Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punkts).

2. Darba devējs pret atbrīvojamo darbinieku pats var izrādīt labvēlību un pēc savas iniciatīvas var pagarināt uzteikuma termiņu vai arī to darīt pēc darbinieka lūguma. Darba likuma 103.pantā noteiktos termiņus nedrīkst absolutizēt ar nosacījumu, ka tad, ja koplīgums vai darba līgums neparedz garākus termiņus, tad vienīgais pareizais termiņš ir likumā noteiktais (Darba likuma 103.pants).

3. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 635.panta pirmo daļu, ievērojot šā panta sestajā daļā noteikto ierobežojumu, sprieduma izpildīšanas pagrieziens par darba samaksas piedziņu, tai skaitā kompensāciju par darba piespiedu kavējumu, pieļaujams, ja atceltais spriedums pamatots uz prasītāja iesniegtām maldinošām ziņām vai prasītāja iesniegtiem viltotiem dokumentiem. Sprieduma izpildīšanas pagrieziens pieļaujams, ja prasītājs ir uzdevis nepatiesus faktiskos apstākļus (Civilprocesa likuma 635.panta pirmā daļa).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SKC-375/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore I.Garda
senatore A.Vītola,

piedaloties prasītāja Ivara F. pārstāvei G.Pāss, atbildētājas Babītes vidusskolas pārstāvjiem M.Dubrovskai un B.Rimicānam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja prasītāja Ivara F. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 13.marta spriedumu Ivara F. prasībā pret Babītes vidusskolu par darba uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā, samaksas piedziņu par

darba piespiedu kavējumu, atlīdzības piedziņu par morālo kaitējumu, kā arī par 2008.gada 10.janvāra papildspriedumu šajā lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Atbilstoši 2002.gada 25.septembra darba līgumam Nr.52, kas noslēgts starp Ivaru F. un Babītes vidusskolu, Ivars F. pieņemts darbā par pamatizglītības skolotāju. Darba līgums noslēgts uz nenoteiktu laiku ar norādi, ka darbinieks uzsācis darbu ar 1981.gada 1.septembri (līguma 2.un 3.punkts).

Babītes vidusskolas direktors 2005.gada 10.jūnijā izdevis rīkojumu Nr.153, ar kuru Ivars F. brīdināts par darba līguma uzteikumu ar 2005.gada 5.septembri pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 6.punkta, ka viņam nav pietiekamu profesionālo spēju nolīgtā darba veikšanai. Vienlaicīgi norādīts, ka uzteikums zaudē spēku, ja līdz 2005.gada 2.septembrim Ivars F. iesniedz dokumentu, kas apliecina mācību uzsākšanu atbilstoši Izglītības likuma prasībām.

[2] Ivars F., atsaucoties uz Darba likuma 110.panta pirmo un trešo daļu, 122.pantu, 124.panta pirmo daļu un 125.pantu, 2005.gada 12.jūlijā cēlis prasību tiesā, lūgdams atzīt par nepamatotu 2005.gada 10.jūnijā izdoto rīkojumu Nr.153, norādījis, ka strādā Babītes vidusskolā par zēnu darbmācības skolotāju kopš 1981.gada 1.septembra. Viņa ilgais darba stāžs vienā amatā un Babītes vidusskolā izietā atestācija, kā arī mācīto skolēnu uzvaras skolas olimpiādēs liecina par viņa profesionalitāti. Apstāklis, ka viņam nav atbilstoša izglītības dokumenta, nevar būt par pamatu darba uzteikumam.

Ivars F. 2005.gada 14.novembrī papildinājis prasību (l. 45.lpp.) un norādījis, ka darba devēja uzteikums ir pretrunā ar Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktu, jo darba devējs nav ievērojis Darba likumā noteikto viena mēneša uzteikuma termiņu, bet tikai norādījis laika periodu no 2005.gada 10.jūnija līdz 2005.gada 5.septembrim. Turklāt darba devējs nav ievērojis Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi" prasības, jo rīkojums nesatur visus nepieciešamos rekvizītus, lai šim dokumentam būtu juridisks spēks.

Prasītājs norādījis, ka 2005.gada 4.oktobrī iesniedzis Babītes vidusskolas direktoram iesniegumu, kurā lūdzis izbeigt ar viņu darba attiecības nekavējoši. Kā atbilde uz Ivara F. iesniegumu 2005.gada 4.oktobrī izdots rīkojums Nr.246, kas pagarināja uzteikuma termiņu līdz 2005.gada 18.oktobrim, kā iemeslu norādot Ivara F. slimības laiku. Uzskata, ka minētais rīkojums ir pretrunā ar Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktu.

Babītes vidusskolas direktors 2005.gada 6.oktobrī izdevis rīkojumu Nr.254 par Ivara F. atlaišanu no darba ar 2005.gada 7.oktobri, nosakot, ka darba alga izmaksājama par laika periodu no 2005.gada 4.oktobra līdz 2005.gada 6.oktobrim.

Prasītājs uzskata, ka, viņu atlaižot, darba devējs pārkāpis Darba likuma 16.panta pirmās daļas, 128.panta pirmās daļas un 129.panta noteikumus.

Ivars F. lūdzis atzīt par spēkā neesošu rīkojumu Nr.153, atjaunot viņu darbā ar tiesas sprieduma dienu, izmaksāt atlīdzību par visu darba piespiedu kavējuma laiku no 2005.gada 6.oktobrim līdz darbā atjaunošanas dienai, izmaksāt vidējo izpeļņu Ls 18 par katru nokavējuma dienu, izmaksāt kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu, aprēķinot viens kalendārais mēnesis – 4 atvaļinājuma dienas, kā arī piedzīt morālo kompensāciju Ls 1500.

Prasība papildināta 2006.gada 25.janvārī (l. 129.lpp.), lūdzot piedzīt no atbildētāja prēmiju vienas vidējās algas apmērā sakarā ar 2005.gada decembrī Babītes vidusskolā izmaksātajām prēmijām, bet 2006.gada 28.augustā tā precizēta (l. 138.lpp.), norādot, ka uz 2006.gada 28.augustu viņam pienākas 42,93 atvaļinājuma dienas un kompensācija par darba piespiedu kavējuma 226 dienām Ls 4068 un vienreizējais pabalsts Ls 90 atbilstoši 2005.gada 15.februāra darba koplīguma 4.4.6.punktam.

[3] Ar Rīgas rajona tiesas 2006.gada 11.septembra spriedumu prasība daļēji apmierināta, atzīstot par spēkā neesošu Babītes vidusskolas 2005.gada 10.jūnija rīkojumu Nr.153, atjaunojot Ivaru F. darbā Babītes vidusskolā par pamatizglītības skolotāju, kā arī piedzenot no atbildētājas par labu Ivaram F. vidējo izpeļņu par darba piespiedu kavējumu Ls 4140 un tiesas izdevumus Ls 6.

[4] Ar Rīgas rajona tiesas 2006.gada 29.septembra lēmumu atteikts taisīt papildspriedumu pēc prasītāja pilnvarotās pārstāves pieteikuma; 2006.gada 11.septembra spriedumā labota pieļautā matemātiskā aprēķina kļūda, nosakot, ka par darba piespiedu kavējumu piedzenami Ls 4248, ieturot nodokļus; noraidīts Ivara F. pārstāves pieteikums par sprieduma izskaidrošanu.

[5] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 13.martā, izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Ivara F. un Babītes vidusskolas apelācijas sūdzībām, kā arī prasītāja iesniegto blakus sūdzību par Rīgas rajona tiesas 2006.gada 29.septembra lēmumu, nospriedusi Ivara F. prasību noraidīt.

Tiesa noteikusi sprieduma izpildīšanas pagriezienu, piedzenot no Ivara F. par labu Babītes vidusskolai Ls 2277,01 (Ls 2271,01 – samaksa par darba piespiedu kavējumu un Ls 6 – tiesas izdevumi).

Rīgas rajona tiesas 2006.gada 29.septembra lēmums atstāts negrozīts, bet Ivara F. blakus sūdzība noraidīta.

[5.1] Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka prasītājam ir vidējā izglītība, Liepājas lietišķās mākslas vidusskolas diploms ar kvalifikāciju "mākslinieks-meistars" un Latvijas Amatniecības kameras meistara diploms "rotkaļa amata meistars".

[5.2] Saskaņā ar Izglītības likuma 48.panta pirmo daļu, kas stājās spēkā ar 2004.gada 1.septembri, tiesības strādāt par pedagogu ir personai, kurai ir pedagoģiskā izglītība vai kura apgūst pedagoģisko izglītību, kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām profesionālās kvalifikācijas prasībām.

Spēkā esošie noteikumi ļāva Ivaram F. līdz 2004.gada 1.septembrim uzsākt studijas pedagoģiskās izglītības iegūšanai, taču viņš mācības neuzsāka, tāpēc Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka darba devējam bija tiesisks pamats atbilstoši Darba likuma 101.panta pirmās daļas 6.punktam uzteikt darba līgumu. Uzteikums atbilst Darba likuma 102.panta noteikumiem un darba līguma 11.punktam.

Tiesa norādījusi, ka darba devējs darba līguma uzteikuma termiņā atbilstoši iepriekš apstiprinātajam grafikam atļāvis prasītājam izmantot apmaksāto ikgadējo atvaļinājumu no 2005.gada 20.jūnija līdz 16.augustam, kā arī devis iespēju uzsākt mācības kādā pedagoģiskā mācību iestādē.

[5.3] Laika posmā no 2005.gada 22.augusta līdz 3.oktobrim prasītājam bija izsniegtas darbnespējas lapas.

Atbilstoši Ivara F. 2005.gada 22.augusta iesniegumam un Darba likuma 103.panta otrās daļas noteikumiem darbnespējas periods netika ieskaitīts uzteikuma termiņā, un saskaņā ar Babītes vidusskolas 2005.gada 4.oktobra rīkojumu Nr.246 uzteikuma termiņš grozīts no 2005.gada 5.septembra uz 2005.gada 18.oktobri.

Tikai 2005.gada 4.oktobrī Ivars F. lūdzis izbeigt darba līgumu nekavējoši, jo uzskatījis darba uzteikumu par likumam neatbilstošu (l. 48.lpp.).

[5.4] Tiesas kolēģija atzinusi par kļūdainu pirmās instances tiesas secinājumu, ka Ivars F. atjaunojams darbā tā iemesla dēļ, ka darba devējs nav ievērojis Darba likuma 101.panta 4.daļas noteikumus, proti, atbildētājs nav pierādījis, ka prasītāju nav bijis iespējams nodarbināt citā darbā. Prasītājs 2005.gada 4.oktobrī iesniedzis darba devējam iesniegumu, kurā lūdzis nekavējoties izbeigt ar viņu darba tiesiskās attiecības. Pamatojoties uz minēto iesniegumu un Darba likuma 103.panta ceturto daļu, 2005.gada 7.oktobrī Ivars F. atbrīvots no darba pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 6.punkta (l. 51.lpp.).

Atbilstoši Darba likuma 103.panta ceturtajai daļai, darbiniekam un darba devējam vienojoties, darba līgumu var izbeigt arī pirms darba devēja uzteikuma termiņa izbeigšanās.

Tiesa secinājusi, ka prasītājs ar savu 2005.gada 4.oktobra iesniegumu Civillikuma 1427.panta izpratnē izteicis savu gribu izbeigt darba tiesiskās attiecības ar atbildētāju. Starp pusēm tikusi panākta vienošanās par darba attiecību izbeigšanu pirms pagarinātā uzteikuma termiņa notecējuma, kas vienlaicīgi izslēdz Darba likuma 101.panta

ceturtajā daļā noteikto pienākumu darba devējam ar darbinieka piekrišanu nodarbināt viņu citā darbā.

[5.5] Civillietu tiesas kolēģija noraidījusi Ivara F. blakus sūdzību par Rīgas rajona tiesas 2006.gada 29.septembra lēmumu, ar kuru atteikts taisīt papildspriedumu jautājumā par morālā kaitējuma, prēmijas izmaksu vienas vidējās algas apmērā, vienreizēju piemaksu minimālās algas apmērā mācību gada sākumā, kompensāciju par neizmantotā atvaļinājuma 42,93 dienām. Pirmās instances tiesa prasību minētajā daļā noraidījusi, tādēļ pamatoti atteikusi taisīt papildspriedumu.

Tiesas kolēģija atzinusi, ka prasība minētajā daļā noraidīta pamatoti, jo atbilstoši Darba likuma 152.panta pirmās daļas 4.punktam darba piespiedu kavējuma laiks, ja darbinieks prettiesiski atlaists no darba un atjaunots iepriekšējā darbā, ieskaitāms laikā, kas dod tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, bet ne tiesības saņemt kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu Darba likuma 149.panta piektās daļas izpratnē. Prasība par prēmijas un pabalsta piedziņu ir nepamatota, jo atbilstoši 2005.gada 15.februāra koplīguma 4.4.6.punktam piemaksu minimālās algas apmērā pedagoģiskiem darbiniekiem, kuri strādā uz pilnu slodzi, izmaksā mācību gada sākumā, ja nav fiksēti darba disciplīnas pārkāpumi. Taču prasītājam darba līgums uzteikts jau 2005.gada 10.jūnijā.

Lietā netika konstatēts, ka atbildētāja rīcība būtu bijusi tāda, kuras rezultātā prasītājam būtu nodarīts morālais kaitējums Civillikuma 1635.panta otrās daļas izpratnē. Tiesa noraidījusi prasītāja pārstāves iebildumus, ka šajā gadījumā būtu jāpiemēro Latvijas Republikas Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (4.–6.pants) nosacījumi, jo jautājumu par nodarītā morālā kaitējuma kompensāciju regulē Civillikuma normas.

[5.6] Tiesa atzinusi, ka, pamatojoties uz Rīgas rajona tiesas 2006.gada 11.septembra spriedumu, prasītājam nepamatoti izmaksāta atlīdzība par darba piespiedu kavējumu, kas Darba likuma 59.panta izpratnē nav uzskatāma par darba samaksu. Darba samaksa ir darbiniekam regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu. Šāds viedoklis izteikts Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 20.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-500/2006. To ievērojot, Civillietu tiesas kolēģija nospriedusi apmierināt atbildētāja pārstāvja lūgumu, izdarot lietā sprieduma izpildes pagriezienu.

[6] Kasācijas sūdzībā Ivara F. pilnvarotā pārstāve lūdz atcelt 2007.gada 13.marta spriedumu un 2008.gada 10.janvāra papildspriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[6.1] Uzskata, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktu un, uzteicot darba līgumu, nav ievērojusi likumā

noteikto viena mēneša termiņu, līdz ar to pārkāpusi uzteikuma procedūru.

[6.2] Uzsakot darba līgumu, nav ievēroti Darba likuma 101.panta ceturtās daļas noteikumi par cita darba piedāvājumu. Nav piedāvāti arī darba līguma grozījumi.

Apstrīd tiesas secinājumu, ka notikusi vienošanās par darba tiesisko attiecību pārtraukšanu.

Savā 2005.gada 4.oktobra iesniegumā Ivars F. lūdzis izbeigt darba līgumu nekavējoši, jo uzskatījis darba uzteikumu par likumam neatbilstošu. Tiesa norādījusi, ka pusēm vienojoties, darba līgumu var izbeigt arī pirms darba devēja uzteikuma termiņa iestāšanās, taču kļūdaini secinājusi, ka iesniegums vērtējams kā vienošanās par darba attiecību izbeigšanu, kas izslēdz nepieciešamību piedāvāt citu darbu.

[6.3] Tiesai nebija pamata izdarīt sprieduma izpildīšanas pagriezienu.

[6.4] Kasācijas sūdzības iesniedzējs apstrīd arī papildsprieduma likumību, jo rezolutīvajā daļā tiesa nav norādījusi par prasības pilnīgu vai daļēju apmierināšanu.

Norāda, ka, iesniedzot apelācijas sūdzību, Babītes vidusskola nav pareizi aprēķinājusi un iemaksājusi valsts nodevu.

Babītes vidusskola bija iesniegusi pieteikumu tikai par matemātiskā aprēķina kļūdu labošanu, nevis par papildsprieduma taisīšanu.

[7] Senāta sēdē prasītāja Ivara F. pārstāve lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, bet Babītes vidusskolas pārstāvji lūdza spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību, Senāts nāca pie atzinuma, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 13.marta spriedums atceļams daļā, ar kuru noteikts sprieduma izpildīšanas pagrieziens un no Ivara F. par labu Babītes vidusskolai piedzīti Ls 2277,01, bet pārējā daļā spriedums un arī papildspriedums atstājams negrozīts.

[8.1] Senāts uzskata, ka Ivaram F. darbs uzteikts atbilstoši likuma prasībām.

Ivara F. pārstāve kasācijas sūdzībā neapstrīd, ka viņam nav Izglītības likuma 48.panta pirmajā daļā noteiktās pedagoģiskās izglītības un viņš neuzsāka studijas pedagoģiskās izglītības iegūšanai līdz šā likuma pārejas noteikumu 5.punktā, Ministru kabineta 2000.gada 3.oktobra noteikumu Nr.347 "Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai" 4.2.punktā paredzētajam 2004.gada 1.septembrim, bet uzskata, ka ir pārkāpta uzteikuma procedūra, jo nav ievērots Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktais darba devēja viena mēneša uzteikuma termiņš. Taču šāds arguments nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

Likums nosaka minimālos termiņus, kas darba devējam ir jāievēro, ja tas darbiniekam uzteic darba līgumu. Konkrētajā gadījumā uzteikuma termiņš noteikts viens mēnesis, kura ietvaros darba devējam ar darbinieku vēl jāturpina darba tiesiskās attiecības pēc darba līguma uzteikšanas. Šī norma ierobežo darba devēju un dod tiesības darbiniekam pēc darba līguma uzteikšanas vēl kādu laiku strādāt, lai atlikušajā laikā, piemēram, meklētu jaunu darbu. Ilgāki uzteikuma termiņi, nekā paredz likums, ir uzskatāmi par labvēlīgākiem darbiniekam. Darba devējs pret atbrīvojamo darbinieku pats var izrādīt labvēlību un pēc savas iniciatīvas var pagarināt uzteikuma termiņu vai arī var to darīt pēc darbinieka lūguma. Ja darba devējs to dara, tad tas ir jāvērtē kā darba devēja labprātīga atkāpšanās no savām tiesībām par labu darbinieka interesēm. Nekādā gadījumā Darba likuma 103.pantā noteiktos termiņus nedrīkst absolutizēt ar domu – ja koplīgums vai darba līgums neparedz garākus termiņus, tad vienīgie pareizie termiņi ir likumā noteiktie. Šāda interpretācija būtu pretrunā darbinieka interesēm un minētā panta mērķim – pēc līguma uzteikuma darbiniekam dot iespēju vēl kādu laiku strādāt, saņemt par to atalgojumu *(sal.: Gailums I. Darba likums. Komentāri, Tiesu prakse. 3.grāmata. – Rīga, 2004, 54.–55.lpp.)*.

Babītes vidusskolas 2005.gada 10.jūnija rīkojumā Nr.153 noteikto uzteikuma termiņu – 2005.gada 5.septembri – jāvērtē kā noteiktu Ivara F. interesēs, jo vienlaicīgi norādīts, ka uzteikums zaudē spēku, ja līdz 2005.gada 2.septembrim Ivars F. iesniedz dokumentu, kas apliecina mācību uzsākšanu atbilstoši Izglītības likuma prasībām. Šo termiņu Ivars F. ir atzinis ar savām darbībām, jo 2005.gada 22.augustā atbilstoši Darba likuma 103.panta otrās daļas nosacījumiem pieprasījis uzteikuma termiņā neieskaitīt pārejošas darbnespējas laiku. Uzteikuma termiņš tika pagarināts līdz 2005.gada 18.oktobrim. Turklāt tiesa ņēmusi vērā, ka darba devējs darba līguma uzteikuma termiņā atļāvis Ivaram F. izmantot apmaksāto ikgadējo atvaļinājumu no 2005.gada 20.jūnija līdz 16.augustam.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Civillietu tiesas kolēģijai bija pamats atzīt, ka uzteikuma procedūra nav bijusi pretrunā ar likuma prasībām.

[8.2] Ivars F. 2005.gada 4.oktobrī iesniedzis iesniegumu Babītes vidusskolas direktoram, kurā izteicis pārmetumu, ka nav bijis atbrīvots no darba Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktajā viena mēneša termiņā, lūdzis nekavējoties izsniegt aprēķinu un dokumentus. Ivara F. lūgums apmierināts un viņš atlaists no darba ar 2005.gada 7.oktobri.

Novērtējot šos apstākļus, tiesa secinājusi, ka puses vienojušās par darba attiecību izbeigšanu pirms pagarinātā uzteikuma termiņa notecējuma, jo Ivars F. vairs negribējis turpmāk strādāt skolā. Šis secinājums attiecas uz lietas faktiskajiem apstākļiem un kasācijas kārtībā nav pārvērtējams. Līdz ar to jāatzīst par pareizu norādi

spriedumā, ka tas izslēdz Darba likuma 101.panta ceturtajā daļā noteikto pienākumu darba devējam ar darbinieka piekrišanu nodarbināt viņu citā darbā. Turklāt pats Ivars F. savā 2006.gada 15.oktobra apelācijas sūdzībā norādījis, ka darba devējs viņam nepiedāvāja darba līguma grozījumus, jo līdzvērtīgu darbu Babītes vidusskolā nav iespējams piedāvāt, ņemot vērā likuma normas, kas nosaka izglītības standartu skolotājam, un uzskatījis, ka būtu pazemojoši viņam piedāvāt sētnieka vai apkopējas darbu, tātad intelektuālo darbu apmaiņai pret fizisko.

Iepriekš minēto apsvērumu dēļ, uzsakot Ivaram F. darbu, nav pārkāpti Darba likuma 101.panta ceturtās daļas noteikumi, proti, ka uzteikt darba līgumu šā panta pirmās daļas 6.punktā minēto iemeslu dēļ ir atļauts, ja darba devējam nav iespējams darbinieku ar viņa piekrišanu nodarbināt citā darbā tai pašā vai citā uzņēmumā.

[8.3] Civilprocesa likuma 201.pants paredz papildsprieduma taisīšanu, ja tiesa savā spriedumā nav devusi atbildi uz visiem pieteiktajiem un tiesas sēdē apspriestajiem jautājumiem.

Konkrētajā gadījumā papildspriedums neaizskar Ivara F. tiesības un likumīgās intereses un tā tiesiskums Senātam nerada šaubas, tāpēc kasācijas sūdzībā norādītos iebildumus nevar atzīt par pamatotiem.

[8.4] Senāts uzskata par pamatotu norādi kasācijas sūdzībā, ka tiesai nebija pamata izdarīt sprieduma izpildīšanas pagriezienu.

[8.4.1] Sprieduma izpildīšanas pagrieziena taisīšana par Ivaram F. izmaksāto darba samaksu būtu pamatota, ja tā atbilstu Civilprocesa likuma 635.panta pirmajai daļai, ievērojot sestajā daļā noteikto ierobežojumu. Atbilstoši šā likuma 635.panta sestajai daļai lietās par darba samaksas piedziņu sprieduma izpildīšanas pagrieziens pieļaujams, ja atceltais spriedums pamatots uz:

1) prasītāja sniegtām maldīgām ziņām;

2) prasītāja iesniegtiem viltotiem dokumentiem.

Tādējādi, ja apelācijas instances atceltā sprieduma pamatā ir tiesas veikts kļūdains faktisko apstākļu novērtējums, sprieduma izpildīšanas pagrieziens nav pieļaujams. Ja prasītājs nav uzdevis nepatiesus faktiskos apstākļus, tad vienīgā iespēja sprieduma izpildīšanas pagriezienam ir konstatējums, ka piedzītā atlīdzība nav darba samaksa, tādēļ, otrreiz izskatot lietu, apelācijas instances tiesa var izlemt par sprieduma izpildīšanas pagriezienu pēc savas iniciatīvas.

[8.4.2] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka, pamatojoties uz Rīgas rajona tiesas 2006.gada 11.septembra spriedumu, prasītājam nepamatoti izmaksātā atlīdzība par darba piespiedu kavējumu nav uzskatāma par darba samaksu, jo darba samaksa Darba likuma 59.panta izpratnē ir regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu, bet prasītājs periodā, par kuru tā izmaksāta, nav strādājis. Šāda viedokļa pamatošanai tiesa atsaukusies uz Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 20.septembra spriedumu lietā Nr.SKC-506/2006.

[8.4.3] Senāts uzskata, ka šādu Civillietu tiesas kolēģijas un agrāk izteiktu Senāta viedokli nevar atzīt par pareizu, jo jēdziens "atlīdzība par darbu" ir tulkots sašaurināti.

Darba samaksas jēdzienu likumdevējs ir izvēlējies izteikt un iekļaut Darba likumā legāldefinīcijas formā 59.pantā: "Darba samaksa ir darbiniekam regulāri izmaksājamā samaksa par darbu, kura ietver darba algu un normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktās piemaksas, kā arī prēmijas un jebkura cita veida atlīdzību saistībā ar darbu."

No likumā noteiktajiem samaksas veidiem izriet, ka vienīgi darba alga un piemaksas pie darba algas ir atlīdzība par darbu, kuru likumdevējs ir imperatīvi noteicis izmaksāt regulāri. Izmaksu regularitāte neattiecas uz prēmijām un cita veida atlīdzību.

[8.4.4] Darba likums paredz atlīdzību ne tikai par darbu, kuru darbinieks ir izpildījis, bet, piemēram, arī gadījumos, kad darbinieks neveic darbu attaisnojošu iemeslu dēļ (73.p.), ja darba devējs darbinieku nenodarbina vai arī neveic darbinieka izpildījuma pieņemšanai nepieciešamās darbības (74.p.). Darba likuma 126.pantā ir noteikts, ka darbiniekam, kas prettiesiski atlaists no darba un atjaunots iepriekšējā darbā, saskaņā ar tiesas spriedumu izmaksājama vidējā izpeļņa par visu darba piespiedu kavējuma laiku, bet, ja darbinieks bijis prettiesiski pārcelts citā, mazāk apmaksātā darbā, izmaksājama vidējās izpeļņas starpība par šo laiku.

[8.4.5] Iepriekš minētais norāda, ka atlīdzību par darbu likums ir noteicis arī īpaši paredzētos gadījumos, kad darbinieks nav strādājis, tāpēc Darba likuma 126.pantā noteiktā atlīdzība par darba piespiedu kavējuma laiku vai mazāk apmaksāta darba veikšanu ietilpst Darba likuma 59.panta normas sastāvā, ka darba samaksa ir arī jebkura cita veida atlīdzība saistībā ar darbu.

Senāts uzskata, ka Ivaram F. uz tiesas sprieduma pamata izmaksātā kompensācija par darba piespiedu kavējuma laiku ir uzskatāma par likumā paredzētu atlīdzību saistībā ar darbu, un, tā kā atceltais spriedums nebija pamatots uz viņa sniegtām maldīgām ziņām vai iesniegtiem viltotiem dokumentiem, tad saskaņā ar Civilprocesa likuma 635.panta pirmo un sesto daļu sprieduma izpildīšanas pagrieziens nav pieļaujams. To ievērojot, spriedums daļā par sprieduma izpildīšanas pagriezienu, no Ivara F. par labu Babītes vidusskolai piedzenot Ls 2277,01, ir atceļams, nenododot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 13.marta spriedumu daļā, ar kuru noteikts sprieduma izpildīšanas pagrieziens un piedzīti no Ivara F. par labu Babītes vidusskolai Ls 2277,01. Pārejā daļā spriedumu un papildspriedumu atstāt negrozītu un kasācijas sūdzību noraidīt.

Vienošanās par konkurences ierobežojumu saistība ar Darba likuma 6. un 84.pantu

Darba likuma 6.pants nav attiecināms uz vienošanos par konkurences ierobežojumu pat tad, ja šāda vienošanās ir iekļauta darba līguma tekstā, jo vienošanās par konkurences ierobežojumu pēc būtības ir patstāvīgs līgums.

Vienošanās par konkurences ierobežojumu neietekmē darbinieka tiesisko stāvokli darba attiecību pastāvēšanas laikā, bet attiecas uz laika posmu pēc darba attiecību pārtraukšanas. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka vienošanās par konkurences ierobežojumu ir darba līguma noteikums.

Pušu vienošanās, kurai atbilstoši tiek noteikts līgumsods par profesionālās darbības ierobežojuma pārkāpšanu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas, nav saistāma ar darbinieka stāvokļa pasliktināšanās/nepasliktināšanās vērtējumu pēc Darba likuma 6.panta, jo pēc būtības ir ārpus darba tiesiskajām attiecībām. To apliecina tas, ka šāda vienošanās sāk darboties pēc tam, kad savu spēku ir zaudējis attiecīgais darba līgums un reizē ar to persona – savu darbinieka statusu.

Ievērojot prezumpciju, ka, iekļaujot Darba likumā 84.pantu, likumdevējs ir darbojies ar noteiktu nolūku, jāatzīst, ka tas saprātīgi ir pieļāvis arī saistību pastiprinošu līdzekļu piemērošanu (Darba likuma 6. un 84.pants).

2008.gada 4.jūnijā Lieta Nr. SKC-377/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā paplašinātā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Zaķe
senators Z.Gencs
senatore R.Saulīte
senatore E.Vernuša
senators K.Torgāns
senatore I.Garda,

piedaloties zvērinātai advokātei G.Varslavānei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Domenikss" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 17.janvāra spriedumu

sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Domenikss" prasībā pret Daini B. par parāda piedziņu un Daiņa B. pretprasībā par darba līguma atsevišķu punktu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Aprakstošā daļa

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) "Domenikss" 2002.gada 25.jūnijā noslēgusi darba līgumu ar Daini B., pieņemot viņu darbā par vieglo automobiļu pārdevēju ar atalgojumu Ls 80, kas vēlāk palielināts līdz Ls 300 mēnesī.

Darba līguma 2.3.punktā ietverta vienošanās par konkurences ierobežojuma ievērošanu, nosakot, ka darbinieks divus gadus pēc darba attiecību izbeigšanās ar prasītāju nebūs tiesīgs Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas un Igaunijas Republikas teritorijā veikt profesionālu darbību vai strādāt cita darba devēja labā, kas var radīt vai veicināt konkurenci prasītāja komercdarbībai, kā arī apņemas neizmantot jebkuru informāciju, kas iegūta ar darba līgumu nodibināto darba attiecību ietvaros, stāties darba attiecībās uzņēmumā, kas darbojas transporta līdzekļu un/vai to detaļu un piederumu tirdzniecības, apkopes, remonta, iznomāšanas un/vai līzinga sfērā, nepiedalīties šādā uzņēmumā kā dalībnieks, nesniegt uzņēmumam vai uzņēmējam ar kādu no šiem darbības virzieniem saistītas profesionālas konsultācijas.

Puses vienojušās par ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojumu ievērošanu, ietverot šo vienošanos darba līguma 2.5.punktā. No 2003.gada 3.novembra paredzēts izmaksāt Ls 2760 (Ls 960 izmaksājami vienošanās parakstīšanas brīdī, bet Ls 1800 pārējo 12 mēnešu laikā).

Darba līguma 2.6.punktā ietverta vienošanās par līgumsodu tādā gadījumā, ja darbinieks pārkāpj vienošanos par konkurences ierobežojumu.

Ar darba devēja 2006.gada 24.februāra rīkojumu Nr.P06–60 darba tiesiskās attiecības ar Daini B. izbeigtas un viņš atbrīvots no darba SIA "Domenikss" saskaņā ar Darba likuma 100.panta pirmo daļu.

2006.gada 24.maijā SIA "Domenikss" cēlusi prasību tiesā pret Daini B. par konkurences ierobežojuma pārkāpumu, kā arī līgumsoda piedziņu saskaņā ar pušu savstarpējo vienošanos, kas ietverta darba līgumā.

Pārtraucot darba tiesiskās attiecības, atbildētājs 2006.gada 24.februārī ar savu parakstu apstiprinājis, ka nepārkāps vienošanos. Atbildētājs ir saņēmis atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu par darba līgumā noteikto divu gadu posmu.

Prasītāja norādījusi, ka pēc darba attiecību izbeigšanas atbildētājs ir stājies darba attiecībās ar prasītājam radniecīgu uzņēmējsabiedrību SIA "BM Auto", kas nodarbojas ar automobiļu tirdzniecību Latvijas Republikas tirgū un ir prasītāja tiešais konkurents automobiļu tirdzniecības sfērā, tādējādi pārkāpis darba līguma 2.3., 2.5. un

2.6.punktu un 2003.gada 3.novembra vienošanās nosacījumus, kas saistīti ar konkurences ierobežojuma ievērošanu.

Pamatojoties uz Darba likuma 84.pantu, Civillikuma 1587., 1716., 1717., 1753.pantu, darba līguma 2.3., 2.5. un 2.6.punktu, 2003.gada 3.novembra un 2004.gada 3.novembra vienošanos, SIA "Domenikss" lūdz piedzīt no Daiņa B. izmaksāto atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanas pārkāpšanu Ls 1883,70 un līgumsodu 24 mēnešu darba algu apmērā – Ls 7200. Prasītāja lūdz noteikt tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt 6% gadā no kopējās parāda summas.

Atbildētājs cēlis tiesā pretprasību par darba līguma atzīšanu par spēkā neesošu, daļā. Pretprasībā norādīts, ka darba līguma 2.3., 2.4., 2.5. un 2.6 punktā ietvertie konkurences ierobežojumi ir nesamērīgi un neatbilstoši Darba likuma 84.panta otrās daļas prasībām, kā arī aizskar viņa Latvijas Republikas Satversmes 106.pantā noteiktās tiesības.

Atbildētājs uzskata, ka noteiktie konkurences ierobežojumi ir pārāk plaši, jo attiecināmi uz darbību, kas saistīta ar jebkuras markas jebkuru transportlīdzekļu, to detaļu un piederumu tirdzniecību, apkopi, remontu, iznomāšanu vai līzingu, kā arī konsultāciju sniegšanu šajās sfērās.

Atlīdzība par konkurences ierobežojumu Ls 40 mēnesī, bet vēlāk Ls 80, nevar tikt uzskatīta par pienācīgu atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu, jo tā nekompensē ar šo tiesību neizmantošanu radītos zaudējumus.

Atbildētājs uzskata, ka saskaņā ar Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punktu un trešās daļas noteikumiem atlīdzībai par konkurences ierobežojumu ir jābūt atbilstošai un taisnīgai un tā maksājama konkurences ierobežojuma laikā, nevis darba līguma darbības pirmajā gadā.

Par neatbilstošu Darba likuma normām atbildētājs uzskata vienošanās par līgumsodu iekļaušanu darba līgumā, norādīdams, ka šis nosacījums ierobežo viņa pamattiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Savu viedokli atbildētājs pamatojis ar Latvijas Republikas Satversmes 106.pantu un Darba likuma 6.panta pirmās daļas noteikumiem.

Ar Siguldas tiesas 2007.gada 14.februāra spriedumu prasība apmierināta daļēji, piedzenot izmaksāto atlīdzības summu par konkurences ierobežojuma ievērošanu Ls 1883,70, bet daļā par līgumsoda Ls 7200 piedziņu noraidīta.

Daiņa B. pretprasība apmierināta daļā par 2002.gada 25.jūnija darba līguma Nr.207 2.6.punktu, daļā, ar kuru noteiktas darba devēja tiesības piedzīt no darbinieka līgumsodu, atzīšanu par spēkā neesošu. Pārējā daļā pretprasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar SIA "Domenikss" un Daiņa B. apelācijas sūdzībām, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada

17.janvāra spriedumu SIA "Domenikss" prasību apmierinājusi daļēji, piedzenot no Daiņa B. par labu SIA "Domenikss" izmaksāto atlīdzību par konkurences ierobežojumu ievērošanu Ls 1883,70 un valsts nodevu Ls 172,09, nosakot SIA "Domenikss" tiesības līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus 6% gadā; prasību daļā par līgumsoda piedziņu tiesa noraidījusi.

Daiņa B. pretprasība apmierināta daļēji, atzīstot par spēkā neesošu darba līgumā ietverto vienošanās noteikumu, ar kuru noteiktas darba devēja tiesības piedzīt no darbinieka līgumsodu. Pārējā daļā pretprasība noraidīta.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka puses vienojušās par konkurences ierobežojumu, tā veidu, apmēru, vietu un termiņu, kā arī darbiniekam izmaksājamo atlīdzību. Konstatēts, ka atbildētājam ir izmaksāta atlīdzība par konkurences ierobežojumu ievērošanu Ls 1883,70.

Atbildētājs 2006.gada 25.februārī uzsācis darbu par automobiļu pārdevēju SIA "BM Auto", kas nodarbojas ar automobiļu tirdzniecību, bet SIA "BM Auto" ir prasītājai radniecīgs uzņēmums, kas tirgo firmas "BMW" automobiļus un ir tiešais konkurents automobiļu tirdzniecības sfērā. Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka atbildētājs var izmantot iegūto informāciju par klientiem, mārketingu un citas ziņas, kas attiecas uz automobiļu tirdzniecību, kuru tas ieguvis, strādādams SIA "Domenikss".

Apelācijas instances tiesa, atsaukdamās uz Darba likuma 6. pantu, atzinusi, ka darba līgums neparedz līgumsodu kā saistību pastiprinājumu un tāpēc tādi darba līguma noteikumi, kas pretēji normatīvajiem aktiem, pasliktina darbinieka stāvokli, nav spēkā.

Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 17.janvāra spriedumu iesniegusi SIA "Domenikss", lūdzot atcelt spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda piedziņu un apmierināta pretprasība, ar kuru atzīta par spēkā neesošu vienošanās par līgumsodu.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka, izlemdama jautājumu par līgumsoda piedziņu, apelācijas instances tiesa nepareizi interpretējusi Darba likuma 84.pantu, bet nav piemērojusi Darba likuma 28.panta trešo daļu, kas noteic, ka darba līgumam piemērojami Civillikuma noteikumi, ciktāl šajā likumā un citos normatīvajos aktos, kas regulē darba tiesiskās attiecības, nav noteikts citādi.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka Darba likuma 84.panta konstrukcija neļauj secināt, ka pants pilnībā izslēdz iespēju piemērot jebkādus citus noteikumus, regulē vienošanās par konkurences ierobežojumu saturu un formu. Savukārt Darba likuma 28.panta trešā daļa neizslēdz iespēju piemērot atsevišķus Civillikuma

noteikumus, ciktāl šajā likumā un citos normatīvajos aktos, kas regulē darba tiesiskās attiecības, nav noteikts citādi.

Kasācijas sūdzībā uzsvērts, ka līgumsods nav uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu jeb ierobežojumu. Kasācijas sūdzības iesniedzēja atsaukusies uz Darba likuma 6.panta pirmo daļu, kas noteic darba līgumu spēkā neesamību tādos gadījumos, kad pretēji normatīvajiem aktiem tiek pasliktināts darbinieka stāvoklis. Turpretī līgumsods noteikts saskaņā ar Civillikuma 1717.pantu, kurā paredzēts, ka līgumsodu var pievienot katram līgumam, līdz ar to arī darba līgumam, tādējādi tiesa nepamatoti par spēkā neesošu atzinusi darba līguma 2.6.punktu.

Norādīts, ka līgumsods kā vienošanās par konkurences ierobežojumu pastiprinājums ir pieļaujams tādā apmērā, kādā tas ir taisnīgs un samērīgs ar darbinieka turpmāko profesionālo izaugsmi.

Norādīts, ka tiesa spriedumā nepamatoti atsaukusies uz Augstākās tiesas 2008.gada 9.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-6, jo tajā ir atšķirīgi lietas apstākļi. Izskatāmajā lietā tiesa ir izdarījusi secinājumu, ka starp pusēm noslēgtajā darba līgumā iekļautā vienošanās par konkurences ierobežojumiem ir tiesiska un nav pamata darba līguma noteikumu šajā daļā atzīšanai par spēkā neesošiem, kā arī konstatējusi, ka Dainis B. ir pārkāpis vienošanās noteikumus. Līdz ar to nav pamata atzīt par spēkā neesošu šajā sakarā līgumā ietverto noteikumu par līgumsodu.

Tiesa, izšķirot strīdu, nav vērtējusi līgumsoda samērīgumu ar paša konkurences ierobežojuma un darba līguma noteikumiem, bet gan nepamatoti atzinusi, ka darba līguma 2.6.apakšpunkts ir atzīstams par spēkā neesošu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda piedziņu un atzīta par spēkā neesošu vienošanās par līgumsodu, atceļams.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka starp prasītāju un atbildētāju 2002.gada 12.septembrī noslēgtajā darba līgumā ietvertā vienošanās par konkurences ierobežošanu ir tiesiska un atbilstoša Darba likuma 84.panta noteiktajām prasībām, kas paredz konkurences ierobežojumu pēc darba tiesisko attiecību pārtraukšanas. Tiesa atzinusi arī, ka atbildētājs ir pieļāvis konkurences ierobežojumu pārkāpumu, līdz ar to pamatoti nolēmusi piedzīt no atbildētāja par labu prasītājam izmaksāto atlīdzības summu par konkurences ierobežojumu ievērošanu.

Šajā daļā spriedums ir stājies likumīgā spēkā.

Vienlaicīgi tiesa noraidījusi SIA "Domenikss" prasību par līgumsoda piedziņu, atzīstot, ka līgumu par konkurences ierobežojumu nevar

pastiprināt ar līgumsodu, jo Darba likuma 6.pants neparedz līgumsodu kā saistību pastiprinājumu.

Senāts atzīst, ka Darba likuma 6.pants, kas noteic, ka nav spēkā darba koplīguma, kā arī darba līguma un darba devēja rīkojuma noteikumi, kas pretēji normatīvajiem aktiem pasliktina darbinieka tiesisko stāvokli, nav attiecināms uz vienošanos par konkurences ierobežojumu pat tad, ja šāda vienošanās ir iekļauta darba līguma tekstā, jo vienošanās par konkurences ierobežojumu pēc būtības ir patstāvīgs līgums.

Vienošanās par konkurences ierobežojumu neietekmē darbinieka tiesisko stāvokli darba attiecību pastāvēšanas laikā, bet attiecas uz laika posmu pēc darba attiecību pārtraukšanas. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka vienošanās par konkurences ierobežojumu ir darba līguma noteikums.

Likums neizvirza noteiktas formas prasības vienošanās par konkurences ierobežojumu, bet nosaka, kādām pazīmēm ir noteikti jāatbilst darbinieka un darba devēja vienošanās par darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas.

Darba likuma 84.panta ceturtā daļa noteic, ka vienošanās par konkurences ierobežojumu slēdzama rakstveidā, norādot konkurences ierobežojuma veidu, apmēru, vietu, laiku un darbiniekam izmaksājamās atlīdzības apmēru.

Savukārt galvenais kritērijs vienošanās par konkurences ierobežojumu atbilstoši Darba likuma 84.panta trešās daļas noteiktajam ir šī noteikuma jeb ierobežojuma netaisnīgums attiecībā uz darbinieka turpmāko profesionālo darbību, nevis apstāklis, ka šāda noteikuma iekļaušanu neparedz Darba likums, uz ko tiesa atsaukusies spriedumā.

Lai vienošanās būtu spēkā, Darba likuma 84.panta pirmā daļa izvirza trīs pamatprasības:

vienošanās mērķis ir aizsargāt darba devēju no tādas darbinieka profesionālās darbības, kas var radīt konkurenci darba devēju komercdarbībai;

konkurences ierobežojuma termiņš nav ilgāks par diviem gadiem, skaitot no darba tiesisko attiecību izbeigšanas dienas;

attiecībā uz visu konkurences ierobežojuma laiku tā paredz darba devēja pienākumu maksāt darbiniekam atbilstošu ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojumu likuma ievērošanu.

Pušu vienošanās, kurai atbilstoši tiek noteikts līgumsods par profesionālās darbības ierobežojuma pārkāpšanu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas, Senāta ieskatā, nav saistāma ar darbinieka stāvokļa pasliktināšanās/nepasliktināšanās vērtējumu pēc Darba likuma 6.panta, jo pēc būtības ir ārpus darba tiesiskajām attiecībām. To apliecina tas, ka šāda vienošanās sāk darboties pēc tam, kad savu

spēku ir zaudējis attiecīgais darba līgums un reizē ar to persona – savu darbinieka statusu.

Ja puses bez maldības, viltus un spaidiem ir vienojušās par līgumu, kurā paredzēti profesionālās darbības ierobežojumi pēc darba attiecību pārtraukšanas un, parakstot vienošanos, izteikušas savu gribu izpildīt saistību, tad ir tikai saprātīgi noteikt saistības pastiprināšanas līdzekli tās izpildes nodrošināšanai.

Civillikuma 1717.pants paredz, ka līgumsodu var pievienot katram līgumam.

Ja atzītu par pareizu apelācijas instances tiesas atzinumu, ka, neskatoties uz to, ka bijušais darbinieks saistību ir pārkāpis, nekādas civiltiesiska rakstura sankcijas nav piemērojamas, tad Darba likuma 84.pants iegūst vienīgi deklaratīvas normas raksturu un darba devēja komerciālās intereses paliek neaizsargātas. Šādā situācijā minētā likuma norma pēc būtības zaudē savu nozīmi. Vadoties no prezumpcijas, ka, iekļaujot Darba likumā 84.pantu, likumdevējs ir darbojies ar noteiktu nolūku, atzīstams, ka tas saprātīgi ir pieļāvis arī saistību pastiprinošu līdzekļu piemērošanu.

Tiesa spriedumā nepamatoti atsaukusies uz Augstākās tiesas 2008.gada 9.janvāra spriedumu civillietā Nr.SKC-6, jo izskatāmajā lietā ir atšķirīgi lietas apstākļi. Senāts iepriekš izskatītajā lietā norādījis, ka, atzīdama par nepamatotiem profesionālās darbības ierobežojumus pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās, tiesa pamatoti atzinusi arī par spēkā neesošu līgumā ietverto noteikumu par līgumsodu.

Izskatāmajā lietā tiesa atzinusi, ka starp pusēm noslēgtajā darba līgumā iekļautā vienošanās par konkurences ierobežojumu ir tiesiska, tāpēc nav pamata atzīt darba līguma noteikumus šajā daļā par spēkā neesošiem. Tajā pašā laikā saistības pastiprinājumu Darba likuma 84.panta izpildes nodrošināšanai tiesa nepamatoti saistījusi ar Darba likuma 6.pantu.

Tiesa varētu vērtēt līgumsoda samērīgumu ar konkurences ierobežojuma noteikumiem, bet nebija pamata atzīt, ka līgumsods nevar būt saistības pastiprinājums pie vienošanās par konkurences ierobežojumu.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par līgumsoda piedziņu, nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 17.janvāra spriedumu prasības noraidītajā daļā un pretprasības

apmierinātajā daļā, ar kuru atzīta par spēkā neesošu 2002.gada 25.jūnija darba līgumā ietvertā vienošanās par darba devēja tiesībām piedzīt līgumsodu. Šajā daļā lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā. Pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu.

Atmaksāt sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Domenikss" Ls 50 (piecdesmit latu) drošības naudu.

Spriedums nav pārsūdzams.

Vienošanās par konkurences ierobežojumu tiesiskā daba

1. Konkurences ierobežojums saskaņā ar Darba likuma 84.panta otro daļu attiecas uz to darbības jomu, kurā darbinieks ticis nodarbināts darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā. Vienošanās par darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu var attiekties tikai un vienīgi uz to nozari, kurā darbojas darba devējs. Tas nav obligāti ierakstāms vienošanās līgumā, jo to paredz likums (Darba likuma 84.panta otrā daļa).

2. Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punkts paredz, ka attiecībā uz visu konkurences ierobežojuma laiku darba devēja pienākums ir maksāt darbiniekam atbilstošu ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu. Šādā vienošanās aktā saskaņā ar šā panta ceturto daļu jānorāda izmaksājamās atlīdzības apmērs, kam jābūt taisnīgam. Tādējādi likums izvirza divus kritērijus atlīdzības apmēram, kas izmaksājams par konkurences ierobežojuma ievērošanu, proti, šādai atlīdzībai jābūt atbilstošai un taisnīgai (Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punkts, trešā daļa).

3. Vienošanās par konkurences ierobežojumu neietekmē darbinieka tiesisko stāvokli darba attiecību laikā, tā attiecas uz laika posmu pēc darba attiecību pārtraukšanas. Vienošanās par konkurences ierobežojumu nav darba līguma noteikums. Tas ir patstāvīgs līgums, ko var noslēgt gan atsevišķa līguma veidā, gan arī iekļaujot kā atsevišķu punktu darba līgumā (Darba likuma 84.panta ceturtā daļa).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-424/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente S.Lodziņa
senators A.Laviņš,

piedaloties prasītājas SIA "Domenikss" pārstāvim D.Lasmanim un atbildētājam Rūdolfam B.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Rūdolfa B. kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 24.janvāra spriedumu SIA "Domenikss" prasībā pret Rūdolfu B. par konkurences ierobežojuma pārkāpšanu un Rūdolfa B. pretprasībā par darba līguma atzīšanu daļā par spēkā neesošu.

Aprakstošā daļa

2002.gada 12.septembrī starp SIA "Domenikss" un Rūdolfu B. noslēgts darba līgums Nr.218, ar kuru Rūdolfs B. tika pieņemts darbā par vieglo un apvidus automobiļu pārdevēju.

Darba līguma 1.3.punktā puses vienojās, ka darba devējs apņemas samaksāt darbiniekam algu Ls 80 mēnesī, kas vēlāk palielināta līdz Ls 213 mēnesī.

Darba līguma 2.3.punktā ietverta vienošanās par konkurences ierobežojuma ievērošanu, nosakot, ka, lai neradītu konkurenci darba devēja komercdarbībai (uzņēmējdarbībai), darbinieks divus gadus pēc darba attiecību ar darba devēju izbeigšanās, nebūs tiesīgs Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas teritorijā veikt profesionālu darbību vai strādāt darbu cita darba devēja labā, kas var radīt vai veicināt konkurenci darba devēja komercdarbībai (uzņēmējdarbībai), kā arī apņemas neizmantot jebkādu informāciju, kas iegūta ar šo līgumu nodibināto darba attiecību ietvaros, stāties darba attiecībās uzņēmumā, kas darbojas transportlīdzekļu un/vai to detaļu un piederumu tirdzniecības, apkopes, remonta, iznomāšanas un/vai līzinga sfērā, nepiedalīties šāda uzņēmuma dibināšanā, nekļūt par šāda uzņēmuma dalībnieku, nesniegt uzņēmumam vai uzņēmējam (komersantam) ar kādu no šiem darbības virzieniem saistītas profesionālas konsultācijas.

Puses darba līguma 2.5.punktā vienojušās par ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu Ls 40 apmērā un tās izmaksu pirmajos divpadsmit mēnešos, katra mēneša 10.datumā maksājot Ls 80, kur katrs maksājums atbilst atlīdzībai par diviem konkurences ierobežojuma ievērošanas mēnešiem pēc darba līguma darbības izbeigšanās.

Saskaņā ar līguma 2.6.punktu panākta vienošanās par līgumsodu gadījumā, ja darbinieks pārkāpj vienošanos par konkurences ierobežojumu.

2003.gada 3.novembrī puses noslēgušas vienošanos par grozījumiem darba līguma 2.5.punktā, kur palielināts konkurences ierobežošanas atlīdzības apmērs par Ls 1800, un tas kopā noteikts Ls 2760.

Pamatojoties uz darbinieka darba uzteikumu, darba attiecības izbeigtas ar 2004.gada 6.jūliju.

SIA "Domenikss" 2005.gada 11.aprīlī cēlusi tiesā prasību pret Rūdolfu B. par konkurences ierobežojuma pārkāpšanu.

Prasībā norādīts, ka Rūdolfs B. pēc uzteikuma ar 2004.gada 19.jūnija rīkojumu Nr.PO4-197 atbrīvots no darba ar 2004.gada 6.jūliju, izmaksājot atlīdzības atlikumu par konkurences ierobežojuma ievērošanu Ls 572,72 apmērā. Atbildētājs ar savu parakstu apliecinājis, ka ievērojis visus darba līguma noteikumus un nākotnē tos nepārkāps.

Prasītāja norādījusi, ka pēc darba attiecību izbeigšanas atbildētājs stājies darba attiecībās ar prasītajai radniecīgām uzņēmējsabiedrībām – 2004.gada 7.jūlijā ar SIA "M-Motors" un 2004.gada 8.augustā automobiļu apkopes un remonta uzņēmumā SIA "Veho", tādējādi pārkāpjot minētā darba līguma 2.3., 2.5., 2.6.punktus un 2003.gada 3.novembra vienošanos.

Līdz ar to prasītāja, pamatojoties uz Darba likuma 84.pantu, vēlas piedzīt no atbildētāja izmaksāto atlīdzības summu par konkurences ierobežojuma ievērošanu un līgumsodu saskaņā ar vienošanās 5.punktu un darba līguma 2.6.punktu 24 mēneša darba algu apmērā – kopā Ls 7872, nosakot procentus par laiku līdz sprieduma izpildei.

Vēlāk prasītāja iesniegusi precizējumus prasības pieteikumam, kurā līgumsoda piedziņu pamatojusi ar Civillikuma 1716., 1717.pantu, norādīdama, ka vienošanās ar darbinieku par profesionālo darbības ierobežojumu var attiekties tikai un vienīgi uz to nozari, kurā darbojas darba devējs. Prasītāja uzskata, ka vienošanās ar atbildētāju ir līgums saskaņā ar Civillikuma 1533. un 1587.panta noteikumiem, un atbildētajam, pamatojoties uz Civillikuma 1587.pantu, līgums ir jāpilda. Darba līguma nosacījumi atbilst Direktīvas 91/533 nosacījumiem.

Atbildētājs Rūdolfs B. 2005.gada 19.decembrī cēlis tiesā pretprasību par darba līguma atzīšanu daļā par spēkā neesošu, kurā, pamatojoties uz Darba likuma 6.panta pirmo daļu, 84.pantu, lūdzis atzīt par spēkā neesošiem 2002.gada 12.septembrī pušu noslēgtā darba līguma Nr.218 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.punktu.

Pretprasībā norādīts, ka prasītāja ir pārkāpusi Darba likuma 84.panta trešās daļas noteikumus, tāpēc 2002.gada 12.septembrī noslēgtā darba līguma Nr.218 punkti 2.3, 2.4, 2.5, 2.6 ir atzīstami par spēka neesošiem, jo līgumā ietvertie ierobežojumi neatbilst Darba likuma 84.pantā izvirzītajām prasībām, tā kā konkurences ierobežojumam jābūt samērīgam, pārāk plaši pamattiesību ierobežojumi ir uzskatami par prettiesiskiem.

Norādīts, ka saskaņā ar Darba likumu atlīdzībai par konkurences ierobežojuma ievērošanu jābūt taisnīgai un atbilstošai. Darba devējs darba līgumā ietvēra simbolisku atlīdzību par konkurences aizlieguma ievērošanu. Sākotnēji bija Ls 40 mēnesī, kas bija mazāk par 50% no minimālās darba algas, bet 2003.gada 13.novembrī parakstītajā vienošanās atlīdzība tika noteikta Ls 75 apmērā, kuru nevar uzskatīt par atbilstošu un taisnīgu, jo atlīdzības mērķis ir kompensēt darbinieka karjeras izaugsmes iespēju īslaicīgu ierobežojumu, kā arī attiecīgā laika posmā nodrošināt darbiniekam nepieciešamos iztikas līdzekļus.

2006.gada 30.janvārī Rūdolfs B. iesniedzis pretprasības papildinājumus, norādot, ka prasītājs nelikumīgi iekļāvis darba līgumā līgumsodu, jo uzskata, ka Darba likums neparedz līgumsodus. Pamatojoties uz Darba likuma 6.pantu uzskata, ka nav spēkā darba

līguma un darba devēja rīkojuma noteikumi, kas pretēji normatīvajiem aktiem pasliktina viņa stāvokli.

Ar Jelgavas tiesas 2006.gada 10.februāra spriedumu prasība apmierināta, bet pretprasība noraidīta.

Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 21.novembra spriedumu SIA "Domenikss" prasība noraidīta, bet Rūdolfa B. pretprasība apmierināta. Ar minēto spriedumu atzīti par spēkā neesošiem no noslēgšanas brīža SIA "Domenikss" un Rūdolfa B. 2002.gada 12.septembra darba līguma Nr.218 2.3., 2.4., 2.5., 2.6.punkts.

Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 29.augusta spriedumu ir atcelts Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 21.novembra spriedums un lieta nodota jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Izskatot lietu atkārtoti, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 24.decembra spriedumu SIA "Domenikss" prasību apmierināja, piedzenot no Rūdolfa B. par labu SIA "Domenikss" izmaksāto atlīdzību par konkurences ierobežojumu Ls 2760, atskaitot nomaksāto nodokļu summu, līgumsodu Ls 5112 un tiesas izdevumus Ls 297,29, kā arī nosakot SIA "Domenikss" tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos 6% gadā no kopējās parāda summas. Rūdolfa B. pretprasība noraidīta.

Tiesa konstatēja, ka atbildētājs Rūdolfs B. pēc darba attiecību pārtraukšanas ar prasītāju, no 2004.gada 12.jūlija uzsācis darbu par vieglo automobiļu pārdevēju SIA "M-Motors", bet no 2004.gada 9.augusta – SIA "Veho".

Konstatēts, ka SIA "M-Motors" nodarbojas ar *Mazdas* markas automašīnu tirdzniecību, bet SIA "Veho" ar *Citroen* markas automašīnu tirdzniecību.

Tiesa, izvērtējot starp pusēm noslēgtā darba līgumā iekļauto vienošanos par konkurences ierobežojumu, atzina to par atbilstošu Darba likuma 84.panta ceturtās daļas noteikumiem, kā arī konstatēja, ka atbildētājs Rūdolfs B. ir pārkāpis darba līgumā ietverto konkurences ierobežojumu nestrādāt uzņēmumā, kas darbojas transportlīdzekļu tirdzniecības sfērā.

Tiesa atzina par pierādītu faktu, ka konkurences ierobežojums attiecas uz to darbības jomu, kurā darbinieks tika nodarbināts darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā, jo gan SIA "Domenikss", gan SIA "M-Motors" un SIA "Veho" ir saistītas ar automobiļu tirdzniecību, jaunu klientu piesaistīšanu un esošo klientu apkalpošanu.

Pamatojoties uz Konkurences likuma skaidrojumu par konkurences jēdzienu un raksturojot Latvijas ekonomisko situāciju, tiesa atzina, ka Rūdolfa B. profesionālā darbība automobiļu tirdzniecības uzņēmumos varēja radīt konkurenci darba devēja komercdarbībai, jo Latvijā nav

pilnīgi noslāņota un sadalīta transporta līdzekļu tirdzniecības joma pa automašīnu markām, un ka konkurenci prasītājam var radīt jebkurš šajā pašā jomā strādājošs tirdzniecības uzņēmums.

Tiesa, atsaucoties uz Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punktu, atzina par pierādītu, ka saskaņā ar noslēgto vienošanos Rūdolfs B. saņēma arī atbilstošu ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu nodarbinātības laikā.

Attiecībā uz atlīdzības apmēru tiesa vērtēja to kā taisnīgu un samērīgu ar darba līgumā noteikto Rūdolfa B. darba algu, par kuru puses ir labprātīgi vienojušās. Sākotnēji mēneša atlīdzība tika noteikta 50 procentu apmērā no noteiktās darba algas mēnesī, bet pēc 2003.gada 3.novembra – apmēram 35% apmērā no noteiktās darba algas mēnesī. Turklāt nav pamata izdarīt secinājumu, ka atbildētājs Rūdolfs B. SIA "Domenikss" saņēma lielāku algu, nekā tas norādīts darba līgumā, jo konkrēti pierādījumi par to iegūti netika.

Tiesa, vērtējot atbildētāja viedokli, ka atlīdzībai būtu jānodrošina atbildētājam iztikas līdzekļi divu gadu posmā, atzina to par nepamatotu.

Tiesa secinājusi, ka noteiktais konkurences ierobežojums neliedza atbildētājam iespēju strādāt algotu darbu, saņemot par to atalgojumu, un tādējādi nodrošināt sev iztiku, par ko liecina arī fakts, ka atbildētājs neilgi pēc darba tiesisko attiecību pārtraukšanas ar SIA "Veho" uzsāka darbu Valsts SIA Sertifikācijas un testēšanas centrā.

Lietas izziesāšanas gaitā arī netika iegūti pierādījumi, ka atbildētājs darba līgumu būtu parakstījis aiz maldības, viltus vai spaidu ietekmē. Gluži pretēji, atbildētājam ir bijusi vēlme nodibināt darba attiecības ar prasītāju. Pie tam Rūdolfam B. bija iespēja iepazīties ar sagatavoto darba līgumu, kā arī bija iespēja saņemt neatkarīgu juridisku konsultāciju pirms līguma parakstīšanas, kā tas noteikts Darba līguma 4.3.punktā.

Tiesa, pamatojoties uz to, ka vienošanās par darbinieka konkurences ierobežojumu ir ietverta Darba līgumā, atzina, ka piemērojams līgumsods, un konkrētajā gadījumā ir pieļaujama līgumsoda ietveršana darba līguma daļā pie pušu vienošanās par profesionālās darbības ierobežojumu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās. Tiesa minēto līgumsodu nav atzinusi par darbinieka tiesiskā stāvokļa pasliktināšanu Darba likuma 6.panta izpratnē, uzskatot, ka no paša darbinieka rīcības ir atkarīga līgumsoda reāla piemērošana, ja darbinieks pārkāpj uzņemtās saistības.

Tiesa arī norādījusi, ka atbildētājam noteiktais līgumsods nav atzīstams par pārāk lielu, netaisnu vai pretēju labiem tikumiem Civillikuma 1415.panta izpratnē, tāpēc darba līguma punktu 2.6 neatzina par spēkā neesošu, piedzenot no atbildētāja par labu prasītājam līgumsodu 24 noteikto darba algu apmērā, kas, ņemot vērā 2003.gada 3.novembrī noslēgto vienošanos, ar kuru tika izdarīti grozījumi noslēgtajā darba līgumā, ir kopsummā Ls 5112.

Kasācijas sūdzību iesniedzis atbildētājs Rūdolfs B., lūdzot atcelt tiesas spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa kļūdaini interpretējusi Darba likuma 84.panta ceturto daļu, atzīdama, ka puses, slēdzot darba līgumu, kurā ietverta vienošanās par konkurences ierobežojumu, ir norādīti visi minētā likuma normā uzrādītie obligātie vienošanās noteikumi. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka līgumā ietvertie ierobežojumi neatbilst minētās likuma normas izvirzītām prasībām, jo nav noteikts konkrēts konkurences ierobežojuma veids un apmērs, nav konkretizēta tā darbības joma, kurā darbinieks, ievērojot konkurences ierobežojumus, pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas nedrīkstēja strādāt.

Darba devējs darba līgumā ir ietvēris konkurences ierobežojumus, kas ir pretrunā ar Satversmes 106.pantā garantētām pamattiesībām. Darba devējs nedrīkstēja ierobežot atbildētāja tiesības meklēt un pieņemt citu darbu, kas atbilst darbinieka zināšanām un prasmēm.

Nav argumentācijas tiesas atzinumam, ka atbildētāja profesionālā darbība automobiļu tirdzniecības uzņēmumos varēja radīt konkurenci darba devēja komercdarbībai.

Darba likums paredz, ka atlīdzībai jābūt atbilstošai un taisnīgai. Tā kā Darba likums neietver jēdzienu "netaisnīgs", tāpēc tiesai, izvērtējot atlīdzības apmēru, bija jāvadās pēc Civillikuma 1.panta.

Likumdevējs ir noteicis, ka atlīdzība maksājama pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās – par katru mēnesi, kad darbinieks ievēro konkurences ierobežojumu. Līdz ar to tiesa nepamatoti plaši tulko Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punktu. Uzskata, ka konkrētajā gadījumā bija piemērojami Darba likuma 59.panta noteikumi par darba samaksu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs arī norādījis, ka tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1431.pantu. Ņemot vērā lietas apstākļus kopumā, tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1438.pants, kas nosaka, ka, ja griba izteikta tikai izskata pēc, tad tai nav tiesisku seku, ja vien ar to nav saistīts prettiesīgs trešās personas maldinājums.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka prasītāja ir pārkāpusi Darba likuma 71.pantu, kas nosaka, ka, izmaksājot darba samaksu, darba devējs izsniedz rakstveidā sagatavotu darba samaksas aprēķinu. Šādi aprēķini netika izsniegti. Vienīgais dokuments, pēc kā darbinieks vadījies, bija bankas konta izraksts, kurā darba devējs norādīja, ka atbildētājam tiek izmaksāta darba alga.

Tiesa nepamatoti ir atsaukusies uz Darba likuma 28.panta trešo daļu un Civillikuma 1717.pantu, atzīstot, ka darba līgumā iekļautā vienošanās par konkurenci ir atzīstama par patstāvīgu līgumu un ka šis ierobežojums, kas papildināts ar līgumsodu par noteikto ierobežojumu pārkāpšanu, ir līdzeklis darba devēja interešu aizsardzībai. Tiesa nav

ņēmusi vērā, ka Darba likums ir primārs un neparedz līgumsodu kā saistību pastiprinājumu.

Atsaucoties uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2008.gada 9.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-6, atbildētājs norādījis, ka tiesa atstājusi bez ievērības arī faktu, ka saskaņā ar Darba likuma 6.pantu darba līgumā iekļautie noteikumi nedrīkstēja pasliktināt darbinieka tiesisko stāvokli.

Senāta sēdē atbildētājs Rūdolfs B. iesniegto kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt. Prasītājas SIA "Domenikss" pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 24.janvāra spriedums atstājams negrozīts.

Darba likuma 84.panta ceturtā daļa noteic, ka vienošanās par konkurences ierobežojumu slēdzama rakstveidā, norādot konkurences ierobežojuma veidu, apmēru, vietu, laiku un darbiniekam izmaksājamās atlīdzības apmēru.

Tādējādi likums paredz piecas obligātas prasības, kas iekļaujamas rakstveida nolīgumā par konkurences ierobežojumu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās. Pretējā gadījumā šāda vienošanās nav likumīga.

Rūdolfs B. kasācijas sūdzībā norādījis, ka 2002.gada 12.septembrī noslēgtajā līgumā iztrūkst divas minētajā tiesību normā paredzētās prasības, proti, nav noteikts konkurences ierobežojuma veids un apmērs, kā arī nav konkretizēta tā darbības joma, kurā pēc darba attiecību izbeigšanās viņš nedrīkstēja strādāt.

Senāts atzīst, ka šie kasācijas sūdzības iesniedzēja argumenti nav pamatoti. Prasība celta uz tā pamata, ka atbildētājs pēc darba līguma izbeigšanās ar prasītāju stājies darba tiesiskajās attiecībās ar SIA "M-Motors" un pēc tam SIA "Veho", kur strādājis par vieglo automobiļu pārdevēju. Līguma 2.3.punktā noteikts, ka atbildētājs nav tiesīgs stāties darba attiecībās uzņēmumā, kas nodarbojas ar transportlīdzekļu un/vai to detaļu un piederumu tirdzniecību. Jēdziens "transportlīdzekļu tirdzniecība" ietver arī aizliegumu strādāt citā uzņēmumā, kas nodarbojas ar vieglo un apvidus automašīnu tirdzniecību. Tādējādi celtās prasības aspektā šis līguma punkts ietver gan ierobežojuma veidu – nestāties darba attiecībās ar citu vieglo un apvidus automašīnu tirdzniecības kompāniju, gan ierobežojuma apmēru – kā minimumu nestrādāt par pārdevēju citā vieglo un apvidus automašīnu tirdzniecības kompānijā.

Konkurences ierobežojums saskaņā ar Darba likuma 84.panta otro daļu var attiekties tikai uz to darbības jomu, kurā darbinieks tika nodarbināts darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā, kas šīs tiesību normas izpratnē nozīmē to, ka vienošanās par darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu var attiekties tikai un vienīgi uz to nozari, kurā darbojas darba devējs. Šī tiesību norma nenosaka, ka konkurences ierobežojuma joma jeb nozare, kurā pēc darba attiecību pārtraukšanas nebūs tiesīgs strādāt no darba atlaistais, būtu obligāti ierakstāma vienošanās līgumā, jo to jau paredz likums.

Latvijas Republikas Satversmes 106.panta pirmais teikums noteic, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Taču šajā tiesību normā paredzētās tiesības nav absolūtas un var tikt ierobežotas saskaņā ar Satversmes 116.pantu, kas noteic, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 106.pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Tas nozīmē, ka Satversmes 106.pantā nostiprināto tiesību ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu. Konkrētajā gadījumā atbildētāja tiesību ierobežojumu nosaka Darba likuma 84.pants. Līdz ar to nav pamatoti Rūdolfa B. argumenti saistībā ar Satversmes 106.pantu.

Darba likuma 84.panta pirmās daļas 1.punkts, uz kuru savā spriedumā atsaukusies arī apelācijas instances tiesa, noteic, ka konkurences ierobežojuma mērķis pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās ir aizsargāt darba devēju no tādas darbinieka profesionālās darbības, kas var radīt konkurenci darba devēja komercdarbībai.

Šī tiesību norma vērsta uz darba devēja interešu aizsardzību, lai izsargātos no jauna konkurenta, kas savu profesionālo darbību pēc darba līguma izbeigšanās var izvērst vai nu kā darbinieks citā tās pašas nozares uzņēmumā, vai arī nodibinot savu uzņēmumu tai pašā nozarē.

Apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka atbildētāja profesionālā darbība citos automobiļu tirdzniecības uzņēmumos varēja radīt konkurenci darba devēja komercdarbībai, pievienojusies pirmās instances tiesas secinājumam, ka Latvijā nav pilnīgi noslāņota un sadalīta transporta līdzekļu tirdzniecības joma pa automašīnu markām un ka konkurenci prasītājai var radīt jebkurš šajā jomā strādājošs tirdzniecības uzņēmums. Šāds secinājums izdarīts, ņemot vērā Latvijas ekonomiskās situācijas straujo mainību, sociāli ekonomiskos apstākļus, nenostabilizējušos ekonomisko situāciju, iedzīvotāju dzīves līmeni, kā arī pastāvošās kreditēšanas iespējas un piedāvājumus. Līdz ar to nav pamatota atbildētāja norāde, ka šī jautājuma aspektā tiesa nav devusi savu argumentāciju.

Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punkts paredz, ka attiecībā uz visu konkurences ierobežojuma laiku darba devēja pienākums ir

maksāt darbiniekam atbilstošu ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu. Šādā vienošanās saskaņā ar šā panta ceturto daļu jānorāda izmaksājamās atlīdzības apmērs, kam jābūt taisnīgam (Darba likuma 84.panta trešā daļa). Tādējādi likums izvirza divus kritērijus atlīdzības apmēram, kas izmaksājams par konkurences ierobežojuma ievērošanu, proti, šādai atlīdzībai jābūt atbilstošai un taisnīgai.

Tā kā šāda rakstura atlīdzības minimālais apmērs likumā nav noteikts, tas izlemjams pēc tiesas ieskata.

Apelācijas instances tiesa, izvērtējot šos likumā izvirzītos kritērijus, secinājusi, ka atbildētājam izmaksājamās atlīdzības apmērs ir samērīgs un taisnīgs. Ņemot vērā, ka šāda rakstura jautājuma izlemšana ir tās tiesas prerogatīva, kas lietu izskata pēc būtības, Senātam nav tiesiska pamata apelācijas instances tiesas izdarīto secinājumu pārvērtēšanai.

Likums strikti nereglamentē konkurences ierobežojuma atlīdzības izmaksas kārtību. Darba likuma 84.pants vienīgi noteic, ka tai ir ikmēneša raksturs un ka tā maksājama attiecībā uz visu konkurences ierobežojuma laiku, kas nozīmē to, ka šāda veida atlīdzība var tikt izmaksāta gan pēc darba attiecību izbeigšanās, gan avansa veidā pirms darba tiesisko attiecību izbeigšanas. Tas atkarīgs no līdzēju savstarpējas vienošanās.

Darba likuma 59.pantā deklarēts darba samaksas jēdziens. Taču tā kā konkurences ierobežojuma atlīdzība nav samaksa par paveikto darbu, tad konkrētajā gadījumā atbildētāja atsauce uz šo tiesību normu nav pamatota.

Nav pamatota arī kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Civillikuma 1438.pantu, proti, ka noslēgtā vienošanās ir šķietams jeb fiktīvs darījums, jo uz šādiem pamatiem šis darījums nav apstrīdēts.

Darba likuma 71.pants uzliek darba devējam pienākumu, izmaksājot darba samaksu, izsniegt darba ņēmējam rakstveidā sagatavotu darba samaksas aprēķinu. Šie noteikumi attiecas vienīgi uz darba algas samaksu. Tā kā konkurences ierobežojuma atlīdzības samaksa nav darba algas samaksa, tad arī šī atbildētāja atsauce uz minēto tiesību normu nav pamatota.

Vienošanās par konkurences ierobežojumu neietekmē darbinieka tiesisko stāvokli darba attiecību laikā, tā attiecas uz laika posmu pēc darba attiecību pārtraukšanas. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka vienošanās par konkurences ierobežojumu ir darba līguma noteikums. Tas pēc būtības ir patstāvīgs līgums, kas var tikt noslēgts gan atsevišķa līguma veidā, gan atsevišķu punktu veidā iekļauts darba līgumā, kā tas ir šajā gadījumā. Tā kā konkurences ierobežojums pēc būtības ir patstāvīgs līgums, tam kā saistību pastiprināšanas līdzekli izpildes nodrošināšanai var pievienot arī līgumsodu, jo Civillikuma 1717.pants noteic, ka līgumsodu var pievienot katram līgumam.

Senāts atzīst, ka šajā gadījumā nav pamatota kasācijas sūdzības iesniedzēja atsauce uz Senāta 2008.gada 9.janvāra spriedumu civillietā Nr.SKC-6, jo tajā ir atšķirīgi lietas apstākļi. Minētajā lietā Senāts norādījis, ka atzīstot par nepamatotiem profesionālās darbības ierobežojumus pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās, tiesa pamatoti atzinusi arī par spēkā neesošu līgumā ietverto noteikumu par līgumsodu.

Konkrētajā lietā tiesa atzinusi, ka starp pusēm noslēgtajā darba līgumā iekļautā vienošanās par konkurences ierobežojumu ir tiesiska, un tāpēc pamatoti ir apmierināta prasība par līgumsoda piedziņu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 24.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, bet Rūdolfa B. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par darba tiesisko attiecību noformēšanu ar valdes locekļiem

Darba līguma noslēgšana ar valdes locekļiem neatceļ Komerclikuma normu kā speciālu normu piemērošanu attiecībā uz valdes locekļu atsaukšanu. Valdes locekļus sabiedrībās ar ierobežotu atbildību var atsaukt ar dalībnieku sapulces lēmumu, bet akciju sabiedrībās ar padomes lēmumu, nepiemērojot Darba likuma noteikumus par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, taču ievērojot Komerclikuma 224. un 306.panta prasības (Komerclikuma 224., 306.pants).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-437/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senators referents K.Torgāns
senatore A.Vītola,

piedaloties Rīgas pašvaldības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Sarkandaugava" pilnvarotajai pārstāvei G.Strazdiņai un Rīgas domes pilnvarotajai pārstāvei A.Tiļļai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Intas Ķ. pilnvarotā pārstāvja A.Baltača kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 6.februāra spriedumu Intas Ķ. prasības lietā pret Rīgas pašvaldības sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Sarkandaugava" ar trešo personu Rīgas domi par nepamatotu atbrīvošanu no darba un kompensāciju izmaksu.

Aprakstošā daļa

[1] Inta Ķ. cēlusi prasību tiesā pret Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava", kā trešo personu norādot Rīgas domi, par nepamatotu atbrīvošanu no darba un kompensāciju izmaksu. Prasībā norādīts, ka Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" ārkārtas dalībnieku sapulcē 2005.gada 8.septembrī nolemts atcelt no amata Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētāju Intu Ķ., kurai lēmuma pieņemšanas brīdī bija izsniegta darba nespējas lapa. Prasītāja lūgusi atzīt par spēkā neesošu Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" dalībnieku 2005.gada 8.septembra ārkārtas sapulces lēmumu par prasītājas atcelšanu no Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētājas amata, uzlikt par pienākumu atbildētājai pieņemt un apmaksāt slimības lapu par pirmajām divām nedēļām Ls 218,05 apmērā, uzdot par pienākumu atbildētājai izmaksāt prasītājai kompensāciju par darba piespiedu kavējuma laiku pēc darba

nespējas lapas noslēgšanas 2006.gada 6.septembrī līdz lietas izskatīšanai, uzlikt par pienākumu atbildētājai izmaksāt prasītājai kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu Ls 1228,40 apmērā un uzlikt par pienākumu atbildētājai piedāvāt prasītājai citu amatu vai izmaksāt atlaišanas pabalstu Ls 650 apmērā.

Prasība pamatota uz Latvijas Republikas Satversmes 107.panta otro daļu, 109.pantu, Civillikuma 5.pantu, Komerclikuma 224.panta trešo daļu, likuma "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām" 52.panta piekto daļu, 55.panta trešo daļu, 56.panta trešo daļu, 63.pantu, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 2.punktu, 15.pantu, Eiropas Kopienas Padomes 1991.gada 14.oktobra direktīvas 91/533/EEK 2.panta 2.punktu, Eiropas Kopienas Padomes 1999.gada 28.jūlija direktīvu 1999/70.

[2] Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2007.gada 10.septembra spriedumu Intas Ķ. prasība noraidīta.

[3] Apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2007.gada 10.septembra spriedumu iesniegusi Inta Ķ., pārsūdzot to daļā, ar kuru tika noraidīti prasījumi uzlikt par pienākumu atbildētājai pieņemt un apmaksāt slimības lapu par pirmajām divām nedēļām Ls 218,05 apmērā, uzdot par pienākumu atbildētājai izmaksāt prasītājai kompensāciju par darba piespiedu kavējuma laiku pēc darba nespējas lapas noslēgšanas 2006.gada 6.septembrī līdz lietas izskatīšanai tiesā, uzlikt par pienākumu atbildētājai izmaksāt prasītājai kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu Ls 1228,40 apmērā un uzlikt par pienākumu atbildētājai piedāvāt prasītājai citu amatu vai izmaksāt atlaišanas pabalstu Ls 650 apmērā.

[4] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 6.februāra spriedumu noraidījusi Intas Ķ. prasību pret Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" par nepamatotu atbrīvošanu no darba un kompensācijas izmaksu.

Tiesa konstatējusi, ka starp pusēm ticis noslēgts nevis darba līgums, bet gan pilnvarojuma līgums. Konkrētajā gadījumā pilnvarojuma līgums ir 2004.gada 21.oktobra Rīgas domes priekšsēdētāja lēmums, ar kuru prasītāja tikusi iecelta par Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētāju un prasītājas piekrišana būt par valdes priekšsēdētāju.

Civillietu tiesas kolēģija secinājusi, ka atbildētāja sniegusi Valsts ieņēmumu dienestam paziņojumu par prasītāju kā darba ņēmēju, jo pienākums atbildētājai sniegt minēto paziņojumu izriet no likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu", kurā ietvertais termins "darba ņēmējs" atšķiras no Darba likumā noteiktā "darbinieka" termina un ir daudz plašāks. Šī likuma izpratnē darba ņēmējs ir ne tikai persona, kas uz darba līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu darba devēja vadībā, bet arī komercsabiedrības valdes, padomes

loceklis, prokūrists, kontrolieris, kā arī cita persona, kura ieņem amatu, kas dod tiesības uz atlīdzību. Darba tiesiskās attiecības starp pusēm nav tikušas nodibinātas, un Darba likuma normas, Eiropas Padomes 1999.gada 28.jūnija direktīva 1999/70/EK un 1991.gada 14.oktobra direktīva 91/533/EEK pušu tiesiskajām attiecībām nav piemērojamas.

Pušu savstarpējās tiesiskās attiecības apspriežamas atbilstoši Civillikuma noteikumiem, kas tad arī attiecīgi ļauj noteikt izpildāmā uzdevuma individuālu apmēru un samaksas kārtību saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām" 61.panta trešo daļu un Ministru kabineta 2003.gada 16.decembra noteikumu Nr.704 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību padomes un valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa atlīdzību, valsts vai pašvaldību kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību" 6.punktu.

Ņemot vērā to, ka puses, noslēdzot pilnvarojuma līgumu, nebija vienojušās par kādu papildu atlīdzību izmaksu, tiesa noraidījusi prasību par kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu Ls 1228,40 un atlaišanas pabalsta Ls 650 piedziņu, jo minēto summu izmaksu regulē tikai Darba likuma normas, kas nav piemērojamas pilnvarojuma līguma tiesiskajās attiecībās.

Tiesa konstatējusi, ka prasītājai ir arī aprēķināta un izmaksāta atlīdzība par valdes locekļa pienākumu izpildes laiku no 2005.gada 1.septembra līdz 2005.gada 8.septembrim Ls 177,27 apmērā, tas ir, arī par 2005.gada 7. un 8.septembri – dienām, kad prasītajai saskaņā ar 2005.gada 7.septembrī izsniegto darba nespējas lapu A Nr.992 bijusi pārejoša darba nespēja. Līdz ar to nav pamatota prasītājas prasība daļā par slimības naudas piedziņu par laika periodu no 2005.gada 7.septembra līdz 2005.gada 8.septembrim, kad prasītāja tikusi atbrīvota no amata.

[5] Kasācijas sūdzībā Intas Ķ. pilnvarotais pārstāvis A.Baltacis lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 6.februāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā tālāk minēto argumentu dēļ.

[5.1] Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata par nepareizu izveidojušos judikatūru – Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2005.gada 19.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-653/2005, uz kuru atsaukusies apelācijas instances tiesa, un lūdz to mainīt.

[5.2] Uzskata, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Darba likuma 44.panta trešo un piekto daļu, jo secinājums, ka kapitālsabiedrības izpildinstitūcijas locekļa nodarbināšana uz cita līguma pamata nerada darba tiesiskās attiecības, rada diskriminējošu stāvokli salīdzinājumā ar to kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem, kuri tiek nodarbināti uz Darba likuma pamata. Komerclikums un likums "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām" nosaka vienīgi

ikmēneša atalgojuma lielumu un prasības par darba strīdiem iesniegšanas termiņus, bet pārējie jautājumi jārisina, vadoties no Darba likuma normām.

Norāda, ka arī privāto kapitālsabiedrību izpildinstitūciju locekļi tiek iecelti ar dalībnieku sapulces lēmumu, taču ar viņiem tiek noslēgti darba līgumi, kaut gan speciālajā likumā "Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību" šāda prasība nepastāv.

Uzskata, ka tiesa nav piemērojusi Darba likuma 41.panta otro daļu, jo Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 21.oktobra lēmuma Nr.3563 punktam Nr.10 par Intas Ķ. iecelšanu par Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētāju ir tādas pašas tiesiskās sekas kā rakstveidā izteiktam darba līgumam.

Tiesa nav piemērojusi Darba likuma 28.panta trešo daļu, kas paredz, ka darba līgumam piemērojami Civillikuma noteikumi, kas regulē darba tiesiskās attiecības. Minētā norma neparedz, ka var tikt piemēroti Civillikuma noteikumi par pilnvarojuma attiecībām. Turklāt prasītājas darbiem bija nepārtraukts raksturs un arī atalgojumu prasītāja saņēma katru mēnesi.

[5.3] Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesa nav piemērojusi Satversmes 89., 107. un 109.pantu, Eiropas Padomes 1999.gada 28.jūnija direktīvu 1999/70/EK un 1991.gada 14.oktobra direktīvu 91/533/EEK, kas bija jāpiemēro.

[6] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" un Rīgas dome uzskata tajā norādītos motīvus par nepamatotiem.

[7] Senāta sēdē Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" pilnvarotā pārstāve G.Strazdiņa un Rīgas domes pilnvarotā pārstāve A.Tiļļa lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Ņemot vērā, ka Intai Ķ. paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam nolēma lietu izskatīt bez viņas piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai šādu apsvērumu dēļ.

[9] Senāts par pamatotu atzīst kasācijas sūdzībā norādīto, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi iztulkojusi Darba likuma 44.panta trešo daļu. Minētā norma vispārīgā veidā nosaka, ka ar kapitālsabiedrības izpildinstitūcijas locekli slēdzams darba līgums. Vispārīgajam noteikumam seko atruna, ka izpildinstitūcijas locekļi var būt nodarbināti, pamatojoties uz citu civiltiesisku līgumu. Tāpēc šaubu gadījumā vispirms jāpārbauda, vai strīda dalībnieki nav īstenojuši

vispārējo noteikumu, proti, noslēguši darba līgumu. Šāds vispārinājums uztverams kā prezumpcija, kuras atspēkošanai vajadzīgi skaidri izteikti fakti, kas apliecina pretējo. Rīgas domes priekšsēdētāja lēmums, ar kuru prasītāja iecelta par Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētāju, nav atzīstama par skaidri izteiktu oferti būt par SIA pilnvarnieci.

Izskatāmajā lietā starp prasītāju Intu Ķ. un Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" rakstiski nav noslēgts nekāds līgums, bet darbs ir pildīts gandrīz gadu (no 2004.gada 21.oktobra līdz 2005.gada 8.septembrim). Tātad pastāvēja iespēja, ka puses mutvārdos vai ar darbībām noslēgušas vai nu darba, vai uzņēmuma, vai pilnvarojuma, vai vēl kāda cita veida līgumu.

[10] Vairāki Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas argumenti par labu tam, ka noslēgts pilnvarojuma līgums, Senāta vērtējumā, nav balstīti uz likuma pareizu iztulkojumu un nav pietiekami, jo nedod atbildi, kāpēc Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētāja funkciju izpildei pilnvarojuma līgums ir piemērotāks nekā darba līgums un kādi pierādījumi apstiprina pušu gribu noslēgt pilnvarojuma līgumu. Pirmkārt, nepareizs ir Civillietu tiesas kolēģijas konstatējums: "lietā nav strīda, ka starp pusēm darba līgums nav noslēgts" (sk. sprieduma 6.lpp.). Tieši par to ir strīds. Līgums ir tiesiska attiecība, kas noslēdzams ne tikai rakstiskā formā, bet arī mutiskā formā vai ar konkludentām darbībām. Senāta ieskatā, Civillietu tiesas kolēģija ir nekritiski pieņēmusi atbildētājas un Ziemeļu rajona tiesas secinājumu, ka, ieceļot prasītāju valdes priekšsēdētājas amatā, starp pusēm noslēgts pilnvarojuma līgums. Šāda secinājuma pamatošanai neder tiesas sniegtais arguments, ka darba līgums noslēdzams rakstiski. Darba līguma rakstveida formas neesamība rada Darba likuma 41.panta otrajā daļā noteiktās sekas: ja vismaz viena no pusēm ir uzsākusi veikt nolīgtos pienākumus, rakstveida formai neatbilstošam darba līgumam ir tādas pašas tiesiskās sekas kā rakstveidā izteiktam darba līgumam.

Neko nedod arī norādījums, ka saskaņā ar Darba likuma 44.panta trešo daļu darba līgums ar kapitālsabiedrības izpildinstitūcijas locekļiem slēdzams uz noteiktu laiku. Lietā nav pierādījumu, ka Inta Ķ. būtu nodarbināta uz nenoteiktu laiku. Saskaņā ar Komerclikuma 224.panta trešo daļu valdi ievēl uz trīs gadu termiņu, un no tā secināms, ka prasītājas nodarbinātība uzsākta, paredzot darbu Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" valdes priekšsēdētāja pilnvaru termiņā, ja vien nenotiks izmaiņas atbilstoši Komerclikumā noteiktajam. Augstākās tiesas Senāta spriedumos ir pietiekami skaidri pamatots, ka darba līguma noslēgšana ar valdes locekļiem neatceļ Komerclikuma normu kā speciālu normu piemērošanu attiecībā uz valdes locekļu atsaukšanu. Valdes locekļus sabiedrībās ar ierobežotu atbildību var atsaukt ar dalībnieku sapulces lēmumu, bet akciju sabiedrībās ar padomes

lēmumu, nepiemērojot Darba likuma noteikumus par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, taču ievērojot Komerclikuma 224. un 306.panta prasības *(sk. Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 11.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-239/2007)*.

[11] Senāta ieskatā, pilnvarojuma līgums nav labāks par darba līgumu, lai regulētu SIA valdes priekšsēdētāja pienākumu izpildi, atlīdzību un citus jautājumus. Pilnvarnieks sava pilnvaru devēja vārdā veic galvenokārt juridiska rakstura darbības, tas ir, pārstāv pilnvaras devēju attiecībās ar trešajām personām ārpus SIA. Pilnvarojuma līgums var būt noderīgs, lai noregulētu kāda valdes locekļa pienākumus un tiesības, piemēram, ja viņam jāpārzina SIA sadarbība ar transporta vai būvniecības sabiedrībām. SIA valdes priekšsēdētāja personā apvienojas gan SIA kā juridiskas personas gribas veidošana (dalībnieku sapulces lēmumu un likuma vispārējo noteikumu ietvaros), gan arī šīs gribas īstenošana. Jāsecina, ka atbildētājas vēlēšanos strīdus attiecības nodibināt nevis kā darba, bet gan cita veida līguma, konkrēti, pilnvarojuma attiecības, ir izsaukuši cita rakstura apsvērumi. Viens no tādiem var būt vēlme saglabāt lielāku brīvību tam gadījumam, ja valdes priekšsēdētājs netiek galā ar pienākumiem, ir nedisciplinēts vai nolaidīgs.

Tādā gadījumā svarīgi noskaidrot, vai faktiski veicamais atbilst tam, kas raksturīgs vienam, otram vai trešajam līguma veidam. Konkrētajā lietā tiesa nav devusi vērtējumu prasītājas pārstāvja apgalvojumam, ka prasītājas darbiem bija nepārtraukts raksturs un arī atalgojumu prasītāja saņēma katru mēnesi. Vienlaicīgi bija jāizvērtē arī Rīgas domes apgalvojumi, ka pilnvarojuma līguma ietvaros prasītājai tika sniegti uzdevumi un tika vērtēts izpildītā darba apjoms. Vajadzības gadījumā tiesai bija jānorāda atbildētājai uz nepieciešamību iesniegt pierādījumus par prasītājai dotajiem konkrētajiem uzdevumiem un darba režīmu. Tiesa, nepamatojot, kāpēc tā ir devusi priekšroku vieniem pierādījumiem (vienas puses paskaidrojumiem), bet nav pieņēmusi otrus, nav ievērojusi Civilprocesa 97.panta trešās daļas prasības.

Vērtējot rakstiska līguma nenoslēgšanas faktu, jāpatur vērā, ka nodarbinātais ir vājākās pozīcijās salīdzinot ar ekonomiski spēcīgāko darba devēju. Prasītāja ir izrādījusi gribu noslēgt rakstisku darba līgumu. Tāpēc tiesai bija jādod savs viedoklis par to, kāda nozīme prasītājas un atbildētājas tiesisko attiecību noskaidrošanai ir tam, ka darba devējs ir ignorējis Darba likuma 41.panta pirmajā daļā noteiktās Intas Ķ. tiesības prasīt darba līguma izteikšanu rakstveidā.

[12] Kasācijas sūdzībā ir izteikts aicinājums grozīt judikatūru, atsaucoties uz Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 19.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-653/2005. Judikatūra jautājumā par kapitālsabiedrības valdes locekļu un priekšsēdētāja tiesībām uz atlīdzību un kompensācijām nav uzskatāma par izveidojušos. Tiesām vēl jādod

atbildes uz daudziem jautājumiem, tostarp par darba ņēmēja sociālo aizsardzību, nevienādas attieksmes un diskriminācijas izslēgšanu apstākļos, kad ar vieniem valdes locekļiem slēdz darba, bet ar citiem pilnvarojuma vai uzņēmuma līgumu, kā arī informācijas savlaicīgu sniegšanu darba ņēmējam par galvenajiem darba attiecību elementiem. Uz to orientē Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 136. līdz 144.pants. Senāta spriedums lietā Nr.SKC-653/2005 nedod pamatu tiesām visos gadījumos, kad nav skaidrības par noslēgto līgumu, atzīt, ka noslēgts pilnvarojuma līgums. Šajā spriedumā lietas apstākļi atšķiras no strīda, kurā prasītāja ir Inta Ķ., vispirms ar to, ka atbildētājs lietā Nr.SKC-653/2005 uz prasītāja vairākkārtīgu mutisku un visbeidzot rakstisku lūgumu noslēgt darba līgumu bija skaidri izteicis atteikumu šādu līgumu slēgt. Tad prasītājai bija jāizvēlas – turpināt vai izbeigt darba izpildi. Otrkārt, atšķirība ir tāda, ka lietā nebija izvirzīts prasījums par neizmantota atvaļinājuma samaksu. Līguma slēgšanas jautājums lietā Nr.SKC-653/2005 tika risināts samērā neilgu laiku no 2004.gada 8.janvāra, līdz rakstiskam lūgumam 2004.gada 29.janvārī un rīkojumam 2004.gada 17.februārī par nodibināto attiecību izbeigšanu. Līgums ir līdzēju vienošanās, un, ja puses nespēj panākt kopīgu gribas izpaudumu, tad līgums netiek noslēgts un jau noslēgtā attiecības pārtrauktas. Senāta spriedumā lietā Nr.SKC-653/2005 ir saskatāms konstatējums, ka dalībnieku sapulces lēmums par ievēlēšanu (iecelšanu) par valdes locekli un A.Baltača piekrišana būt par valdes locekli devusi pēdējam tiesības darboties sabiedrības vārdā, un tas atbilst pilnvarojuma līgumam. Atšķirībā no Intas Ķ. prasības lietas norādītajā lietā tika spriests par dalībnieku sapulces lēmuma atcelšanu, atjaunošanu darbā un samaksu par darba piespiedu kavējumu. Šo jautājumu izspriešanai pilnvarojuma attiecību konstatēšana izrādījās pietiekama, kaut gan būtu norādāms, ka neatkarīgi no līguma zināms pilnvaru apjoms izriet jau no paša amatā ievēlēšanas fakta un Komerclikuma 62.panta. Citā lietā varētu apskatīt arī variantu, kurā puses uzskata par pietiekamu Komerclikumā noteikto un nav nepieciešams noskaidrot, vai un kāds līgums noslēgts, papildinot no ievēlēšanas izrietošo.

[13] Izskatāmajā lietā prasītāja nav pārsūdzējusi pirmās instances, t.i., Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2007.gada 10.septembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par nepamatotu atbrīvošanu no darba. Kasācijas sūdzība iesniegta, pilnībā pārsūdzot apelācijas instances spriedumu, tātad prasības daļā par kompensāciju par slimības lapu pirmajām divām nedēļām, darba piespiedu kavējuma laiku pēc darba nespējas lapas noslēgšanas 2006.gada 6.septembrī līdz lietas izskatīšanai tiesā, neizmantoto atvaļinājumu un atlaišanas pabalstu.

Rīgas pašvaldības SIA "Sarkandaugava" ir apmaksājusi darba nespējas laiku par 2005.gada 7. un 8.septembri, vadoties no darba,

nevis pilnvarojuma attiecībām. Attiecībā uz kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu tiesas veiktā analīze ir nepilnīga. Ja prasība būtu saistīta tikai ar pilnvarojuma līgumu, tad tiesas noraidošie secinājumi nebūtu apšaubāmi. Taču, kā norādīts iepriekš, pilnvarojuma līgums ir vērsts uz tiesiska rakstura darbību veikšanu attiecībā uz trešajām personām, bet prasītāja pildīja valdes priekšsēdētājas pienākumus, kas aptver administratīvu darbību, kārtojot SIA iekšējus ikdienas jautājumus. Līdz ar to arī atvaļinājuma tiesību aspektā ir nepieciešamība sīkāk izvērtēt veicamā darba raksturu, regularitāti un apjomu. Latvijas likumos jautājums par kapitālsabiedrības valdes priekšsēdētāja tiesībām uz atvaļinājumu un citām sociālajām garantijām nav pietiekami noregulēts un arī nepakļaujas vienveidīgam regulējumam visiem gadījumiem. Tāpēc tiesām sava argumentācija jāveido, balstoties uz Satversmē un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā nostiprinātajām tiesībām ne tikai uz darbu, bet arī uz atpūtu. Kā norādīts Eiropas Savienības direktīvās (kas ir tiesību palīgavots), kaut gan nav pieņemtas direktīvas attiecībā uz dažām nodarbinātības formām darba apstākļu aspektā, Kopienas Hartas par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām 7.punkts *inter alia* paredz, ka "pakāpeniski jāuzlabo darba ņēmēju dzīves un darba apstākļi Eiropas Kopienā. Šis process ir jāpanāk, tuvinot minētos apstākļus un vienlaicīgi pilnveidojot pārējās nodarbinātības formas, kas nav darba līgumi uz nenoteiktu laiku" *(sk. Eiropas Padomes 1999.gada 28.jūnija direktīvu 1999/70/EK)*. Nosauktie tiesību akti nenodala strikti darbinieku, kas noslēdzis darba līgumu, no nodarbinātā, kas veic darbu uz cita veida līguma vai rīkojuma, vai ievēlēšanas pamata. Darba aizsardzības likumā un citos likumos netiek pretstatīti jēdzieni – darbinieks un nodarbinātais. Darba aizsardzības likumā nodarbinātais ir definēts kā jebkura fiziskā perona, kuru nodarbina darba devējs, arī valsts civildienesta ierēdņi un personas, kuras nodarbinātas ražošanas vai mācību prakses laikā. Tas, protams, nenozīmē, ka visiem nodarbinātajiem ir vienādas tiesības uz atvaļinājumu. Jāatkārto, ka jautājums par tiesībām uz atvaļinājumu nav pietiekami noregulēts, un tāpēc tas ir arī judikatūras veidošanas jautājums.

[14] Apkopojot iepriekš izklāstīto, Senāts ir nonācis pie secinājuma, ka Civillietu tiesas kolēģijas spriedums satur gan nepareizus argumentus, gan likuma normu piemērošanai nepietiekami izanalizētus apstākļus, un tāpēc tas nav atzīstams par atbilstošu Civilprocesa likuma 97.panta trešās daļas, 189.panta trešās daļas un 190.panta prasībām. Šādi trūkumi varēja ietekmēt strīda izšķiršanu pēc būtības. Tāpēc spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 6.februāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

8. Nolēmumi lietās, kas izriet no apdrošināšanas līguma

Par ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības pakāpi

1. Izskatot prasību par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu atbilstoši Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma noteikumiem, tiesa nedrīkst pierādījumus vērtēt tikai no administratīvā pārkāpuma aspekta. Saskaņā ar šā likuma 31.panta pirmo un sesto daļu apdrošinātājam ir tiesība izvērtēt ceļu negadījuma apstākļus. Ja ceļu negadījumā iesaistītas divas vai vairākas personas, zaudējumi atlīdzināmi, ņemot vērā katras ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildības pakāpi atbilstoši 31.panta piektajai daļai, vai, ja ceļu satiksmes negadījumu izraisījusi viena persona, bet par zaudējumu nodarīšanu vai to apmēru palielināšanu ir atbildīgas arī citas ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas, zaudējumus atlīdzina, ņemot vērā ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības pakāpi atbilstoši 31.panta sestajai daļai (Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31.panta pirmā un sestā daļa).

2. Likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pants ir vispārēja norma attiecībā pret Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma speciālajām normām (likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pants).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-9/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senators referents R.Namatēvs
senatore R.Saulīte,

piedaloties apdrošināšanas a/s "BTA" pārstāvim V.Cielavam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē apdrošināšanas a/s "BTA" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 25.jūnija spriedumu SIA "Jūras dzīves kompānija" prasībā pret apdrošināšanas a/s "BTA" par apdrošināšanas atlīdzības Ls 1808,16 piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] 2002.gada 30.septembrī notika ceļu satiksmes negadījums, saduroties prasītājam piederošai automašīnai *Mitsubishi Space Star*, kuru vadīja V.Z., ar K.G. piederošo un viņa vadīto automašīnu *Ford Sierra*.

Rīgas pilsētas Ceļu policijas priekšnieks par Ceļu satiksmes noteikumu 50.47.punkta pārkāpumu saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 125.panta pirmo daļu 2002.gada 2.decembrī sodīja K.G. ar administratīvo sodu – visu kategoriju transporta līdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu uz 3 mēnešiem.

[2] SIA "Jūras dzīves kompānija" 2005.gada 6.janvārī cēlusi prasību par neizmaksātās apdrošināšanas atlīdzības Ls 1808,16 piedziņu.

Pamatojoties uz Civillikuma 1587., 1775., 1785.pantu, Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 18.panta pirmo daļu, 20.panta pirmo daļu, 21.pantu, 27.panta pirmās daļas 1.punktu, 28.pantu, 33.panta pirmo daļu, 39.panta trešo daļu, likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.panta pirmo daļu, otrās daļas 6.punktu, prasītājs norādīja, ka ceļu satiksmes negadījumu izraisījis K.G., kura transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesiskā atbildība bija apdrošināta a/s "BTA".

Zaudējumu apmērs prasītājai ir Ls 2583,09, taču atbildētāja zaudējumus apmaksājusi tikai 30% apmērā, atsaucoties uz Rīgas Tehniskās universitātes Mehānikas institūta eksperta atzinumu, nosakot šādu vainas sadalījumu – prasītājas piederošās automašīnas vadītājam V.Z. 70% , bet K.G. 30%.

Satiksmes birojs 2004.gada 5.janvārī sūdzību noraidījis, taču prasītāja lēmumam nepiekrīt šādu apsvērumu dēļ:

1) kompetenta valsts institūcija konstatējusi, ka ceļu satiksmes negadījumu izraisījis tika K.G. Ceļu policijas lēmums nav pārsūdzēts, un nav pamata runāt par citādāku vainas sadalījumu;

2) saskaņā ar likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.panta sesto daļu apdrošinātājam ir pienākums pierādīt apstākļus, kas to atbrīvo no apdrošināšanas līgumā noteiktajām saistībām. Apdrošinātājs Ceļu policijas lēmumu nav pārsūdzējis un nav pierādījis, ka viņa atbildība ir 30% apmērā;

3) Ceļu policija konstatējusi tikai viena vadītāja vainu, bet saskaņā ar Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas likuma 33.pantu vainas pakāpe jānosaka tikai tad, ja zaudējumus cietušajai personai nodarījuši divi vai vairāki vadītāji;

4) lietas juridisko apstākļu novērtējums atstājams kompetentai institūcijai – ceļu policijai, pie tam ekspertīzi nosaka tiesa, nevis apdrošinātājs vienpersoniski;

5) Mehānikas institūta speciālisti savu slēdzienu pamatojuši ar Satiksmes biroja rekomendācijām "Atbildības sadalījums starp

vainīgajiem ceļu satiksmes negadījumu izraisīšanā", kas šajā gadījumā nav piemērojamas.

[3] Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesa kā pirmās instances tiesa 2005.gada 12.septembrī prasību apmierināja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 25.jūnijā prasību apmierināja – piedzina no apdrošināšanas a/s "BTA" par labu SIA "Jūras dzīves kompānija" apdrošināšanas atlīdzību Ls 1808,16, tiesas izdevumus Ls 172,20.

Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka ar Rīgas Ceļu policijas 2002.gada 6.decembra lēmumu ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā vainojams automašīnas *Ford Sierra* vadītājs K.G. Norādītais lēmums nav pārsūdzēts.

Atbildētāja viedoklis, ka izmaksājama apdrošināšanas atlīdzība tikai 30% apmērā, nav pamatota.

Atsaucoties uz judikatūru *(Senāta 2007.gada 28.februāra spriedumu lietā Nr.SKC-97)*, tiesa norādījusi, ka par vainīgu ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā var atzīt tikai vienīgi likumā paredzētās institūcijas un vienīgi likumā noteiktajā kārtībā, veicot konkrētas procesuālās darbības speciālajās tiesību normās, Ceļu satiksmes likumā, Administratīvā procesa likumā un Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Apdrošināšanas a/s "BTA" pasūtīto tehnisko ekspertīzi nevar atzīt par atbilstošu likuma prasībām.

[4] Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi apdrošināšanas a/s "BTA", lūdzot spriedumu lietā atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka valsts pārvaldes iestāde tiesīga rīkoties tikai savas kompetences ietvaros un tāpēc izvērtē ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu vainu tikai un vienīgi attiecībā uz administratīvā pārkāpuma izdarīšanu. Tai nav noteikta funkcija izvērtēt attiecīgās personas vainu zaudējumu nodarīšanā, kā arī lemt jautājumu par civiltiesiskās atbildības iestāšanos.

Tiesa nav ņēmusi vērā Civilprocesa likuma 92.–97.pantu un nav vērtējusi atbildētājas iesniegtos pierādījumus par abu ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto transportlīdzekļu vadītāju vainu savstarpējā zaudējumu nodarīšanā.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums lietā atceļams.

[5.1] Ceļu satiksmes negadījums notika 2002.gada 30.septembrī, un līdz ar to civiltiesiskā attiecība sakarā ar prasītājai nodarītajiem zaudējumiem apspriežama saskaņā ar 1997.gada 13.martā pieņemtā

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma tiesību normām, jo Saeima 2004.gada 7.aprīlī pieņēma jaunu Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumu, bet Civillikuma 3.pants nosaka: "Katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtās tiesības."

[5.2] Tiesa, apmierinot prasību, atsaukusies uz Sauszemes transporta līdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31.panta pirmo daļu, norādot, ka apdrošinātājam paredzētas tiesības izvērtēt un noteikt tikai katras ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildību par nodarītajiem zaudējumiem, nevis vainu, kas ir tikai viens no atbildības aspektiem par zaudējumu novērtēšanu.

Taču tiesa nav ņēmusi vērā, ka 1997.gada 13.martā pieņemtā likuma 31.pants nosaka videi nodarīto zaudējumu. Zaudējumu atlīdzināšanu, pamatojoties uz likuma 31.pantu, nosaka 2004.gada 7.aprīlī pieņemtā likuma tiesību norma, kuru tiesa nevarēja piemērot (sprieduma 5.1.punkts).

[5.3] Tiesa, piemērojot Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 33.panta trešo daļu, kas noteica, ka gadījumā, ja ceļu satiksmes negadījumu izraisījušas vairākas personas, tādējādi nodarot savstarpējus zaudējumus, apdrošinātāji apdrošināšanas atlīdzību katram cietušajam izmaksā atbilstoši katra transportlīdzekļa vadītāja vainas pakāpei, norādījusi, ka tiesību norma ir aktuāla tikai gadījumā, kad ceļu satiksmes negadījumu izraisījušas vairākas personas.

Taču tiesa celto prasību vērtējusi tikai no administratīvā pārkāpuma aspekta, norādot, ka atbilstoši Rīgas pilsētas Ceļu policijas 2002.gada 6.decembra lēmumam ceļu satiksmes negadījumā vainojams K.G., nevērtējot apstākļus, uz kuriem pamatots atteikums izmaksāt pilnu apdrošināšanas atlīdzību, tai skaitā Latvijas Republikas Satiksmes biroja 2004.gada 5.janvāra lēmumu.

Taču apdrošināšanas attiecībās, kā to norādījis prof. K.Torgāns, nedrīkst formāli piemērot jēdzienus un definējumus no administratīvajām tiesībām, tostarp Ceļu satiksmes likuma *(Torgāns K. Saistību tiesības. II daļa. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 234.lpp.)*.

Līdz ar to tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu par pierādījumu novērtēšanu.

[5.4] Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 32.pants noteica, ka ekspertiem, kuri veic ar transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu saistītās transportlīdzekļu tehniskās ekspertīzes, nepieciešams Satiksmes biroja izsniegts sertifikāts.

Nevērtējot atbildētājas iesniegto Mehānikas institūta eksperta atzinumu, kurā norādīts, ka *Mitsubishi* vadītājam bija pietiekami liela atļautā kustības ātruma pārsniegšana, tiesa norādījusi, ka ekspertam nav Satiksmes biroja izsniegts sertifikāts.

Taču tiesa nav ņēmusi vērā, ka atbilstoši norādītā likuma 32.pantam autotransporta tehniskās ekspertīzes noteikumus izdod Ministru kabinets, kurš 1997.gada 15.jūlijā pieņēma noteikumus Nr.252 "Noteikumi par autotransporta tehnisko ekspertīzi sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātajā apdrošināšanā". Atbilstoši šiem noteikumiem eksperts novērtē zaudējumus, kas uz Mehānikas institūta eksperta atzinumu neattiecās, jo ar to zaudējumi nav novērtēti.

Līdz ar to tiesa šo atzinumu, kurš gan nav atzīstams Civilprocesa likuma 121., 124.panta izpratnē par eksperta atzinumu, pretēji Civilprocesa likuma 97.pantam atstājusi bez novērtējuma, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

[5.5] Atsaucoties uz likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pantu, tiesa atzinusi, ka apdrošinātājam nav tiesību atteikties izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību apdrošināšanas līgumā noteiktajā termiņā, ja saņemti pierādījumi par apdrošināšanas gadījuma iestāšanos.

Nenovērtējot atbildētāja iesniegtos pierādījumus (sprieduma 5.3., 5.4.punkts), tiesa nevarēja piemērot likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pantu, jo atbilstoši Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 33.panta trešajai daļai gadījumā, ja ceļu satiksmes negadījumu izraisījušas vairākas personas, tādējādi nodarot savstarpējus zaudējumus, apdrošinātāji apdrošināšanas atlīdzību izmaksā atbilstoši katra transportlīdzekļa vadītāja vainas pakāpei.

Pie tam tiesa nav ņēmusi vērā, ka Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums kopumā, kā arī konkrētie panti, būdami speciālās normas iepretim likumam "Par apdrošināšanas līgumu", neļauj piemērot vispārīgās normas, kuras satur likums "Par apdrošināšanas līgumu" *(Torgāns K. Saistību tiesības. II daļa. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 233.lpp.)*.

[5.6] Tiesas atsauce uz judikatūru – Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 28.februāra spriedumu SIA "Domos" prasībā pret apdrošināšanas a/s "BTA" *(lieta Nr.SKC-97, 2007.gads)* – nedod pamatu atstāt spriedumu negrozītu, jo Augstākās tiesas Senāts paplašinātā sastāvā 2007.gada 31.oktobrī izskatīja SIA "Averso" prasību pret apdrošināšanas a/s "BTA" un norādīja, ka tiesas viedokli, ka Ceļu policijas lēmums administratīvajā lietā ir spēkā un līdz ar to citiem pierādījumiem nav nozīmes, nevar atzīt par pamatotu *(lieta Nr.SKC-546, 2007.gads)*. Šāds Senāta 2007.gada 31.oktobra spriedumā izteiktais atzinums pamatots ar Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku

civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumu, kura 31.pants reglamentē zaudējumu atlīdzināšanu (1997.gada 13.martā pieņemtā likuma 33.pants).

Tiesu prakse un tiesas spriedums citā lietā nevar būt patstāvīgs pamats strīda izšķiršanai, bet kā sekundārs tiesību avots izmantojams tikai sprieduma argumentācijā par noteiktas tiesību normas piemērošanu.

Taču, nenovērtējot pierādījumus lietā (sprieduma 5.3., 5.4.punkts), nevar uzskatīt, ka materiālo tiesību normas piemērotas pareizi, un spriedums lietā atceļams.

[6] Sakarā ar sprieduma atcelšanu apdrošināšanas a/s "BTA" atmaksājama drošības nauda, kura iemaksāta 2007.gada 30.jūlijā Ls 50 apmērā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 458.panta otrā daļa, kura paredz: "Ja Senāts pārsūdzēto spriedumu pilnīgi vai daļēji atceļ vai groza, drošības nauda atmaksājama."

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 25.jūnija spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai tai pašai apelācijas instances tiesai.

Atmaksāt apdrošināšanas a/s "BTA" drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Par zaudējumu piedziņu no apdrošinātāja

Civillikuma 1779.pants nosaka, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumu, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Apdrošinātāja prettiesiskā rīcība izpaužas Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pārkāpumā, neizmaksājot mēneša laikā apdrošināšanas atlīdzību transportlīdzekļa īpašniekam, kurš tādēļ laikā nevarēja saremontēt bojāto automašīnu un bija piespiedu dīkstāvē. No tā konstatējama apdrošinātāja vaina zaudējumu nodarīšanā sakarā ar dīkstāvi un cēloniskais sakars starp prettiesisko rīcību un zaudējumiem (Civillikuma 1779.pants, Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.pants (likuma redakcijā līdz 2004.gada 1.maijam)).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-21/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes
priekšsēdētājs senators referents O.Druks-Jaunzemis
senatore S.Lodziņa
senators Z.Gencs,

piedaloties prasītājam Vladimiram G. un atbildētājas Apdrošināšanas akciju sabiedrības "BTA" pārstāvim V.Cielavam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētājas Apdrošināšanas akciju sabiedrības "BTA" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 2.maija spriedumu Vladimirs G. prasībā pret Apdrošināšanas akciju sabiedrību "BTA" par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Vladimirs G. cēlis prasību pret Apdrošināšanas akciju sabiedrību "BTA" (turpmāk tekstā – AAS "BTA") par Ls 554,32 zaudējumu piedziņu. Prasības pieteikumā Vladimirs G. norādījis, ka 2003.gada 7.maijā Valmieras rajonā noticis ceļu satiksmes negadījums, kurā bojāta viņam piederošā automašīna "MAN" (valsts Nr.(..)). AAS "BTA" apdrošināšanas atlīdzību izmaksājusi tikai 2003.gada 18.augustā, t.i., pēc 104 dienām. Tādējādi viņš ilgstoši nav varējis izmantot automašīnu un veikt darbu savienībā "Černobiļa-86", kas maksājusi viņam algu Ls 10,66 dienā. Par šo laiku viņš algu nav saņēmis, jo atbilstoši līgumam dīkstāves gadījumā samaksa netiek veikta.

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2005.gada 17.marta spriedumu Vladimira G. prasību par zaudējumu piedziņu sakarā ar dīkstāvi pret ceļu satiksmes negadījuma izraisītāju G.G. apmierinājusi daļēji – Ls 522,34 par laiku no 2003.gada 7.maija līdz 25.jūnijam.

Pēc Vladimira G. ieskata, AAS "BTA" vainas dēļ viņam radušies zaudējumi sakarā ar 52 dīkstāves dienām no 2003.gada 27.jūnija līdz 18.augustam.

Pamatojoties uz Civillikuma 1770., 1772., 1779., 1784.pantu, Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 36., 38.pantu, Vladimirs G. lūdzis piedzīt no AAS "BTA" Ls 554,32 zaudējumus un tiesāšanās izdevumus.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ar 2006.gada 30.janvāra spriedumu prasību apmierinājusi.

Izskatījusi lietu sakarā ar AAS "BTA" apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 2.maija spriedumu Vladimira G. prasību arī apmierinājusi, pamatojoties uz Civillikuma 1770., 1772., 1779.pantu, Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.pantu.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Vladimirs G. pēc 2002.gada 14.janvāra līguma veicis savienības "Černobiļa-86" kravu pārvadāšanu, ka līguma darbība laikā no 2003.gada maija līdz augustam bijusi apturēta sakarā ar automašīnas avāriju.

Tāpat tiesa konstatējusi, ka AAS "BTA" visus nepieciešamos dokumentus saņēmusi savlaicīgi, bet apdrošināšanas atlīdzība izmaksāta tikai 2003.gada 18.augustā.

Atsaucoties uz Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pirmo daļu, ka apdrošināšanas atlīdzība izmaksājama viena mēneša laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas, tiesa secinājusi, ka AAS "BTA" šo likumu nav ievērojusi, apdrošināšanas atlīdzību savlaicīgi nav izmaksājusi.

Par šo tiesas spriedumu AAS "BTA" iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūgusi spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav piemērojusi likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta ceturto daļu un nepareizi iztulkojusi Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pirmo daļu.

Pēc AAS "BTA" ieskata, automašīnas remonta pakalpojumu apmaksu tā varējusi veikt tikai pēc rēķina saņemšanas, kas iesniegts 2003.gada 4.augustā.

Tāpat, pēc AAS "BTA" ieskata, tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1779.pantu, nav piemērojusi šī likuma 1776.pantu. Vladimirs G., kontrolējot automašīnas remonta veikšanas termiņu, varēja

novērst dīkstāvi un zaudējumu rašanos. Ja AAS "BTA" būtu veikusi neizpildīto remontdarbu apmaksu bez rēķina, tas neļautu Vladimiram G. strādāt un pelnīt, jo automašīnai bija nepieciešams remonts.

Tādējādi starp apdrošināšanas neizmaksāšanu un Vladimira G. zaudējumiem nav konstatējama cēloņsakarība. Tiesa nav arī konstatējusi AAS "BTA" prettiesisku rīcību un vainu.

Atbildētājas AAS "BTA" pārstāvis V.Cielavs, sniedzot paskaidrojumu kasācijas instances tiesas sēdē, uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem.

Prasītājs Vladimirs G. lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīdams to par nepamatotu.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību un apsvēris kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, Senāts uzskata, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Saskaņā ar Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pirmo daļu (redakcijā līdz 2004.gada 1.maijam) apdrošināšanas atlīdzība jāaprēķina un jāizmaksā mēneša laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas.

Apelācijas instances tiesa, novērtējusi pierādījumus lietā, secinājusi, ka AAS "BTA" apdrošināšanas atlīdzību sakarā ar bojāto automašīnu Vladimiram G. izmaksājusi novēloti, neievērodama likumā noteikto mēneša termiņu.

Tāds ir apelācijas instances tiesas lietas faktisko apstākļu vērtējums. Kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst apstākļu noskaidrošana vai pierādījumu pārvērtēšana, bet atbildētājas atšķirīgs apstākļu vērtējums nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai.

Konstatējot šādus apstākļus, tiesa Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pirmo daļu iztulkojusi un piemērojusi pareizi.

Nav konstatējams kopsakars ar tiesas izšķirto strīdu AAS "BTA" atsaucei sūdzībā uz likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta ceturto daļu, kas regulē pievienotās vērtības nodokļa rēķina izsniegšanas kārtību. AAS "BTA" Ls 888,60 apdrošināšanas atlīdzību Vladimiram G. izmaksājusi 2003.gada 18.augustā saskaņā ar firmas "Autoekspertīze" 2003.gada 19.maija izcenojumu (lietas 17., 23.lpp.).

Nav pamatoti AAS "BTA" argumenti sūdzībā un norāde, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1779.pantu, kurā noteikts, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumu, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Zaudējumu atlīdzības prasības apmierināšanas priekšnoteikumi ir konstatēti. AAS "BTA" prettiesiskā rīcība izpaužas Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pārkāpumā, neizmaksājot mēneša laikā apdrošināšanas atlīdzību Vladimiram G., kurš tādēļ laikā nevarēja

saremontēt bojāto automašīnu. No tā konstatējama AAS "BTA" vaina zaudējumu nodarīšanā sakarā ar dīkstāvi un cēloniskais sakars starp prettiesisko rīcību un zaudējumiem.

Līdz ar to nav pamatota AAS "BTA" norāde sūdzībā, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1776.pantu, ka cietušais nevar prasīt atlīdzību, ja viņš pats varējis zaudējumu novērst, ievērojot pienācīgo rūpību.

Senāts uzskata, ka pie šādiem apstākļiem kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 2.maija spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

9. Nolēmumi, kas izriet no komercdarbības

Par pamatkapitāla palielināšanu

Lai palielinātu vai samazinātu sabiedrības pamatkapitālu (statūtu fondu), ir jāizdara grozījumi sabiedrības statūtos (likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta desmitā daļa).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-18/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senators referents R.Namatēvs
senatore R.Saulīte,

piedaloties advokātam J.Rozenfeldam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē prasītāja – maksātnespējīgās SIA "Aptieku serviss" administratora kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 22.jūnija spriedumu maksātnespējīgās SIA "Aptieku serviss" prasībā pret Lotāru V.M. par sabiedrības pamatkapitālā neieguldītās daļas Ls 35 716 piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā 1998.gada 31.martā reģistrēta SIA "Aptieku serviss", kuras dalībnieki bija G.B. un Lotārs V.M. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2001.gada 14.jūnija spriedumu SIA "Aptieku serviss" pasludināta par maksātnespējīgu un par tās administratoru iecelts U.Šleiers.

[2] Maksātnespējīgās SIA "Aptieku serviss" (turpmāk – MSIA) administrators 2003.gada 27.maijā cēlis prasību pret Lotāru V.M. par sabiedrības pamatkapitālā neieguldītās daļas Ls 35 716 piedziņu.

Pamatojoties uz likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 66.panta pirmās daļas 1.punktu, prasītājs norādījis, ka dalībnieku sapulce 2000.gada 19.oktobrī nolēma palielināt sabiedrības pamatkapitālu no Ls 8 000 uz Ls 108 884 un sabiedrības dalībniekiem G.B. un Lotāram V.M. katram mēneša laikā papildus bija jāiemaksā Ls 50 442. G.B. šo iemaksu veicis.

Ņemot vērā 2000.gada decembrī noslēgto vienošanos par aizdevuma atmaksu starp Lotāru V.M., G.B., *Pharm Cinsuk Limited* un SIA "Aptieku seviss", Lotāram V.M. bija jāiemaksā vairs tikai Ls 4758, ko viņš izdarījis 2001.gada 11.maijā, taču 2001.gada 21.maijā šī summa viņam atmaksāta.

2000.gada 16.novembrī dalībnieku sapulce nolēma pamatkapitālu palielināt no Ls 108 884 uz Ls 170 800, katram dalībniekam iemaksājot Ls 30 958. G.B. šo summu iemaksājis, taču Lotārs V.M. maksājumus nav veicis. Līdz ar to viņa neiemaksātā daļa sastāda Ls 4758 un Ls 30 958, kas kopā ir Ls 35 716.

[3] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kā pirmās instances tiesa 2004.gada 12.februārī prasību apmierināja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2004.gada 23.novembrī spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Izskatot lietu atkārtoti pirmās instances tiesā, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2006.gada 23.martā prasību apmierināja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2007.gada 22.jūnijā prasību apmierināja daļēji – piedzina no Lotāra V.M. par labu MSIA "Aptieku serviss" neieguldīto pamatkapitāla daļu Ls 4754, par labu valstij valsts nodevu Ls 243,85. Pārējā daļā tiesa prasību noraidīja, piedzenot no MSIA "Aptieku serviss" par labu Lotāram V.M. izdevumus par valsts nodevas nomaksu Ls 201,65 apmērā.

Civillietu tiesu palāta atzina, ka saskaņā ar 2000.gada 19.oktobra dalībnieku sapulces lēmumu par pamatkapitāla palielināšanu atbildētājs Lotārs V.M. nav iemaksājis Ls 4758 un šī summa no viņa piedzenama, kā to nosaka likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 66.panta pirmā daļa.

Vienlaicīgi tiesa atzina, ka prasība par Ls 30 958 kā pamatkapitālā neieguldītās daļas piedziņu noraidāma.

SIA "Aptieku serviss" pamatkapitāla palielināšana līdz Ls 170 800 Uzņēmuma reģistram netika pieteikta, kaut gan atbilstoši likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4.pantu Uzņēmumu reģistrs reģistrē izmaiņas un saskaņā ar šā likuma 8.pantu grozījumi Uzņēmumu reģistrā piesakāmi 15 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas, sabiedrības statūtos arī nav izdarīti grozījumi, kā to nosaka statūtu 3.5.punkts.

Otrs sabiedrības dalībnieks G.B. veikto iemaksu Ls 30 958 pieprasījis atmaksāt un pēc sabiedrības pasludināšanas par maksātnespējīgu iesniedzis kreditora pretenziju. Administrators U.Šleiers atzinis par nenodrošināto kreditoru šīs summas apmērā, norādot, ka kreditora prasījuma pamats ir aizdevums sabiedrībai.

[4] Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis MSIA "Aptieku serviss" administrators, lūdzot spriedumu prasības noraidītajā daļā atcelt.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis:

[4.1] Tiesa bez pamata piemērojusi likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.pantu, jo prasība celta pret sabiedrības dalībnieku un viņš nav uzskatāms par trešo personu attiecībā uz kuru grozījumi ir spēkā ar reģistrācijas brīdi Uzņēmumu reģistrā.

[4.2] Norādot, ka G.B. pieteicis kreditora pretenziju, tiesa, novērtējot šos apstākļus, nav piemērojusi likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 57.pantu. Fakti par G.B. kreditora prasījumu nav vērtējami šīs civillietas ietvaros, bet gan skatāmi Civilprocesa likuma 46.nodaļā noteiktajā kārtībā.

[4.3] Vērtējot G.B. kreditora prasījumu, tiesa nav vērtējusi a/s "Hansabanka" 2003.gada 26.februāra izziņu par summas iemaksu pamatkapitāla palielināšanai, pārkāpjot Civilprocesa likuma 97.panta trešo daļu.

[5] Paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību iesniedzis Lotāra V.M. pārstāvis advokāts J.Rozenfelds, lūdzot kasācijas sūdzību noraidīt.

Paskaidrojumu iesniedzējs norādījis, ka prasītāja atsauce uz likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta nepareizu piemērošanu nav pamatota.

G.B. atzīšana par nenodrošināto kreditoru nav apstrīdēta, un tiesa šo faktu vērtējusi kopsakarībā ar administratora prasību pret otru sabiedrības dalībnieku Lotāru V.M.

Neatsaukšanās uz a/s "Hansabanka" izziņu nav novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību pārsūdzētajā daļā attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

[6.1] Prasība celta saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 66.panta pirmās daļas pirmo punktu, kas nosaka, ka administratoram ir jāpiedzen pilnībā neieguldītās pamatkapitāla daļas no dalībniekiem, ja parādnieks ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību.

Tiesa prasību daļā par Ls 30 958 piedziņu noraidījusi, piemērojot 1990.gada 20.novembrī pieņemtā likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4.panta 7.punktu, kas nosaka, ka Uzņēmuma reģistrs pieņem reģistrēšanai uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) pamatdokumentos izdarītos grozījumus, 6.panta 7.punktu par to, ka uzņēmuma reģistra žurnālā ieraksta statūtsabiedrības pamatkapitālu, kā arī 8.panta desmito daļu, kas nosaka: "Visus reģistrējamos grozījumus uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) piesaka Uzņēmumu reģistrā 15 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas. Grozījumi ir spēkā ar brīdi, kad tie reģistrēti Uzņēmumu reģistrā."

[6.2] Kasācijas sūdzības iesniedzējs, apstrīdot likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta desmitās daļas piemērošanu, norādījis, ka atbildētājs ir darījuma dalībnieks Civillikuma 1512.panta izpratnē, kas nosaka: "Pie katra saistību līguma būtības pieder vienas puses apsolījums un tā pieņemšana no otras puses (vienpusējs līgums) vai savstarpējs apsolījums un tā pieņemšana no abām pusēm (divpusējs vai vairākpusējs līgums)."

Senāts uzskata, ka norādītais arguments nedod pamatu atcelt spriedumu lietā.

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību pamatkapitāla (statūtu fondu) veidošanu noteica speciālā tiesību norma – 1991.gada 23.janvārī pieņemtais likums "Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību", kura 33.panta pirmā daļa noteica: "Lai palielinātu vai samazinātu pamatkapitālu (statūtu fondu), jāizdara grozījumi sabiedrības statūtos."

Taču, kā to konstatējusi tiesa, SIA "Aptieku serviss" grozījumi sabiedrības statūtos netika veikti, grozījumi Uzņēmuma reģistram netika pieteikti, un līdz ar to pamatoti tiesa saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta desmito daļu atzinusi, ka grozījumi par pamatkapitāla palielināšanu nav spēkā. Pie tam tiesai nebija pamata piemērot Civillikuma 1512.pantu, jo atbilstoši 1994.gada 8.jūnijā pieņemtā likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešajai daļai piemērojama speciālā tiesību norma, bet ne Civillikuma 1512.pants, kas ir vispārīgā tiesību norma.

[6.3] Likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 57.pants, uz ko ir atsauce kasācijas sūdzībā, reglamentē kreditoru prasījumu izskatīšanu.

Kasācijas sūdzības norāde, ka tiesa nav piemērojusi šo norādīto tiesību normu, arī nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo tiesa, izskatot celto prasījumu, norādījusi, ka MSIA administrators otro sabiedrības dalībnieku G.B. saistībā ar viņa iemaksātajiem Ls 30 958 atzinis par nenodrošināto kreditoru, kvalificējot to kā aizdevumu sabiedrībai.

Sakarā ar šo norādi tiesa pamatoti nepiemēroja likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 57.pantu "Kreditoru prasījumu izskatīšana", jo norādītā tiesību norma nereglamentē celtās prasības priekšmetu.

[6.4] Civilprocesa likuma 97.panta trešā daļa nosaka: "Tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus – par nepierādītiem."

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāde, ka tiesa nav novērtējusi a/s "Hansabanka" izziņu par G.B. iemaksātās summas mērķi, arī nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo, kā tas norādīts sprieduma 5.2.punktā, grozījumi par pamatkapitāla palielināšanu nav spēkā un viņš atzīts par nenodrošināto kreditoru.

Līdz ar to norādītās izziņas nenovērtēšana nav novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas, bet procesuālo tiesību normu pārkāpums, kā to nosaka Civilprocesa likuma 452.panta otrā daļa, var būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 22.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, bet MSIA "Aptieku serviss" administratora kasācijas sūdzību noraidīt.

Par prokūrista tiesībām slēgt un uzteikt darba līgumus un bezdarbnieka pabalsta atmaksāšanu

1. Atbilstoši Komerclikuma 34.panta pirmajai daļai prokūra ir komercpilnvara, kas piešķir prokūristam tiesības komersanta vārdā slēgt darījumus un veikt citas ar jebkuru komercdarbību saistītas tiesiskas darbības, ieskaitot visas procesuālās darbības tiesvedības gaitā (prasības celšana, izlīgums, tiesas nolēmuma pārsūdzēšana u.tml.). Saskaņā ar Komerclikuma 34.panta otro daļu prokūrai ir noteikts likumiskais ierobežojums nekustamu īpašumu atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām, ko prokūrists var veikt tikai tad, ja viņam šādas tiesības ir piešķirtas. Komerclikuma normatīvais regulējums neaizliedz komersanta prokūristam slēgt un uzteikt darba līgumus (Komerclikuma 34.panta pirmā daļa un 38.panta pirmā daļa).

2. Saskaņā ar Darba likuma 58.panta ceturto daļu, ja darbinieka atstādināšana no darba ir bijusi nepamatota darba devēja vainas dēļ, darba devējam ir pienākums izmaksāt darbiniekam vidējo izpeļņu par visu darba piespiedu kavējuma laiku, kā arī atlīdzināt ar atstādināšanu radušos zaudējumus. Atbilstoši Darba likuma 58.panta un 126.panta pirmās daļas noteikumiem darbiniekam ir tiesības uz kompensāciju par darba piespiedu kavējumu ne tikai sakarā ar nepamatotu darba uzteikumu, bet arī sakarā ar nepamatotu atstādināšanu no darba (Darba likuma 58.panta ceturtā daļa, 126.panta pirmā daļa).

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-30/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R.Namatēvs
senators referents Z.Gencs
senatore S.Lodziņa,

piedaloties SIA "Volvo Truck Latvia" pārstāvim zvērinātam advokātam A.Bitānam un Arņa V. pārstāvei zvērinātai advokātei I.Megnei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Volvo Truck Latvia" pārstāvja zvērināta advokāta A.Bitāna kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.jūnija spriedumu Arņa V. prasības lietā pret SIA "Volvo Truck Latvia" par atstādināšanu no darba atzīšanu par nepamatotu, darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu,

atjaunošanu iepriekšējā darbā un vidējās izpeļņas piedziņu par darba piespiedu kavējumu.

Aprakstošā daļa

[1] Arnis V. strādājis SIA "Volvo Truck Latvia" Finanšu departamentā par kredītkontrolieri.

[1.1] Ar 2006.gada 10.aprīļa rīkojumu Arnis V. ir atstādināts no darba, norādot, ka viņš izrādījis nelojālu attieksmi pret SIA "Volvo Truck Latvia", jo nav izpildījis 2006.gada 20.februāra rīkojumu par viņa lietošanā nodoto transporta līdzekļa atstāšanu uzņēmuma teritorijā, kā arī tāpēc, ka viņa sniegtie pakalpojumi uzņēmumam īslaicīgi nav nepieciešami.

SIA "Volvo Truck Latvia" prokūristi L.H.H. un I.L.. 2006.gada 25.aprīlī izdeva jaunu rīkojumu Nr.1/255 par prasītāja atstādināšanu no darba bez vidējās izpeļņas saglabāšanas, kurā norādīts, ka:

1) 2006.gada 15.aprīlī atbildētājs uzzinājis, ka prasītājs veic blakus darbu – viņš ir SIA "Balttransports" dalībnieks un valdes priekšsēdētājs, tādējādi ir pārkāpis darba līgumā noteikto aizliegumu veikt blakus darbu vai iesaistīties biznesa aktivitātēs bez darba devēja rakstiskas piekrišanas;

2) 2006.gada 21.aprīlī esot iedevis prettiesiskā ceļā iegūtu darba devēja komercnoslēpumu saturošu informāciju atbildētāja darbiniekam un ļāvis saprast, ka viņa rīcībā ir šīs informācijas kopija, ko nepieciešamības gadījumā izpaudīšot publiski;

3) prasītājs prettiesiski ieguvis administratora paroli pieejai atbildētāja informācijas sistēmai, kā rezultātā esot ieguvis iepriekšminēto konfidenciālo informāciju un izveidojis failu ar nosaukumu "Maita".

Minētie apstākļi liek apšaubīt prasītāja lojalitāti un liecina par vēlmi radīt uzņēmumam zaudējumus, kā arī prettiesiskā veidā celt neslavu uzņēmumam.

[1.2] SIA "Volvo Truck Latvia" vārdā zvērināti advokāti A.Bitāns un M.V. 2006.gada 10.maijā uzteikuši Arnim V. darba līgumu sakarā ar būtisku darba līguma noteikumu pārkāpumu, prettiesisku rīcību, kā rezultātā zaudēta darba devēja uzticība, un rīcību pretēji labiem tikumiem, kas nav savienojama ar darba tiesisko attiecību turpināšanu. Rīkojumā norādīti tie paši apstākļi, kas bijuši pamats viņa atstādināšanai no darba.

[1.3] Arnis V. 2006.gada 13.jūnijā cēlis prasību Rīgas Centra rajona tiesā par atjaunošanu darbā un samaksas piedziņu par darba piespiedu kavējuma laiku, norādīdams, ka uzteikuma pamatā ir nepatiesi un nepārbaudīti fakti:

1) apstāklis, ka prasītājs it kā devis kaut kādu informāciju atbildētāja darbiniekam, nevar būt par pamatu uzteikuma izsniegšanai, jo saskaņā ar Darba likuma 83.panta pirmo daļu darba devējam ir pienākums rakstveidā norādīt, kura informācija uzskatāma par komercnoslēpumu.

Darba devējs šādu dokumentu, kas noteiktu, kādai informācijai piemērojams komercnoslēpuma statuss, nav izdevis. Uzteikumā nav arī minēts informācijas izplatīšanas fakts, bet gan tikai tās iespējamība;

2) nepatiess ir apgalvojums, ka atbildētājs tikai 2006.gada 15.aprīlī uzzinājis, ka viņš ir SIA "Balttransports" dalībnieks un valdes priekšsēdētājs. Prasītājs, būdams darba attiecībās ar atbildētāju, par šiem apstākļiem SIA "Volvo Truck Latvia" bija informējis jau sen iepriekš, jo viņš ir SIA "Balttransports" dalībnieks un dibinātājs kopš 2000.gada 27.jūlija;

3) saskaņā ar Darba likuma 92.pantu darbinieka tiesības veikt blakus darbu var ierobežot darba devējs, ciktāl tas attaisnojams ar darba devēja pamatotām un aizsargājamām interesēm, it īpaši, ja šāds blakus darbs negatīvi ietekmē vai var ietekmēt darbinieka saistību pienācīgu izpildi. Atrašanās SIA "Balttransports" valdes priekšsēdētāja amatā nekādā veidā neietekmēja prasītāja saistību izpildi pret SIA "Volvo Truck Latvia". Visi darba uzdevumi tika izpildīti laikā un ar pienācīgu rūpību, darba laikā nav nodarbojies ar SIA "Balttransports" darbu veikšanu, nekad nav bijis darba līguma attiecībās ar SIA "Balttransports" un nekad nav saņēmis darba algu no SIA "Balttransports";

4) nepamatota ir atbildētāja norāde, ka prasītājs prettiesiski ieguvis administratora paroli pieejai atbildētāja informācijas sistēmai, kā rezultātā ieguvis konfidenciālo informāciju, kā arī izveidojis failu ar nosaukumu "Maita". Turklāt atbildētājs šo failu nosaukumu attiecina precīzi uz vienu noteiktu personu kā vārdu un novērtē to kā aizskarošu. Šādu rīcību prasītājs nav veicis un administratoram, lai iegūtu paroli, neko prettiesisku nav darījis, ar administratoru nav pazīstams un uzskata, ka viņš strādā "Volvo Truck Corporation" Zviedrijā.

Prasītājs lūdzis tiesu atzīt SIA "Volvo Truck Latvia" 2006.gada 10.maijā Arnim V. izdoto darba līguma uzteikumu Nr.10.05.06/14 par spēkā neesošu; atjaunot Arni V. darbā SIA "Volvo Truck Latvia" par kredītkontrolieri ar iepriekšējiem darba pienākumiem, darba vietu, darba instrumentiem un līdzekļiem; piedzīt no SIA "Volvo Truck Latvia" par labu Arnim V. vidējo izpeļņu par darba piespiedu kavējuma laiku Ls 18 698,40 un turpmāk Ls 70,56 par dienu; piedzīt no SIA "Volvo Truck Latvia" par labu Arnim V. viena mēneša vidējo izpeļņu Ls 2116,91; piedzīt no SIA "Volvo Truck Latvia" par labu Arnim V. mēneša vidējo izpeļņu kā kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu Ls 2116,91; piedzīt papildus 5% no kopējās piedzenamās summas kā algas nesamazināšanas un/vai pārskatīšanas rezultātu, kas uz 2007.gada 15.janvāri ir Ls 1146,61, kā arī turpmāk; noteikt prasītāja 2006.gada darba pamatalgu par 5% lielāku – no Ls 1630 uz Ls 1711,50.

Prasība celta, pamatojoties uz Darba likuma 30.pantu, 31. panta pirmo daļu, 58.panta trešo un ceturto daļu, 83.panta pirmo daļu, 92.pantu, 101.panta pirmās daļas 1.punktu, otro un trešo daļu, 124.pantu, 126.panta pirmo daļu, 127.pantu, 129.pantu.

[1.4] Arnis V. 2007.gada 15.janvārī iesniedzis Rīgas pilsētas Centra rajona tiesai pieteikumu, kurā norādījis, ka saskaņā ar Komerclikuma 34.pantu prokūra ir komercpilnvara, kas piešķir prokūristam tiesības komersanta vārdā slēgt darījumus un veikt citas ar jebkuru komercdarbību saistītas tiesiskas darbības. Atbildētāja komercpilnvarnieks paskaidrojumā vērsis tiesas uzmanību tikai uz to, vai prokūristam ir tiesības izdot komercpilnvaru, bet nav izpratis prokūras un prokūrista būtību pašos pamatos.

Prasītājs uzskata, ka komercpilnvarnieks, vai tas būtu pats prokūrists, vai vienkārši komercpilnvarnieks, nav tiesīgs sabiedrības vārda risināt jautājumus, kas saistīti ar darba tiesiskajām attiecībām, šajā gadījumā uzteikt darba līgumu. Komercpilnvarnieka uzdevums ir veikt darbības, kuru mērķis ir peļņas gūšana komersantam, slēdzot darījumus komersanta vārdā. Komercpilnvarnieks nevar aizstāt sabiedrības valdi, organizējot sabiedrības administratīvo pārvaldi.

Darba tiesības ir atsevišķa tiesību nozare, kas nekādā gadījumā nevar tikt saistīta ar peļņas gūšanu. Līdz ar to tā nav saistīta ar komerctiesībām, vismaz tādā kontekstā kā darbinieku atbrīvošana no darba. Darba tiesības regulē darba devēja un darbinieka tiesiskās attiecības. Darba devēju šinīs attiecībās konkrētā gadījumā pārstāv valde.

Valde nav pilnvarojusi sabiedrības prokūristus uzteikt darba līgumu Arnim V.

Saskaņā ar Komerclikuma 35.pantu un citām Komerclikuma normām prokūristiem nebija tiesības ne pašiem uzteikt darba līgumu, ne izdot pilnvaru tālāk citām personām uzteikt viņam darba līgumu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2007.gada 29.janvāra spriedumu Arņa V. prasība apmierināta daļēji.

[3] Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar SIA "Volvo Truck Latvia" apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 12.jūnija spriedumu atzinusi SIA "Volvo Truck Latvia" vārdā zvērināta advokāta A.Bitāna un zvērināta advokāta M.V. 2006.gada 10.maijā Arnim V. izdoto darba līguma uzteikumu Nr.10.05.06/14 par spēkā neesošu; atjaunojusi Arni V. darbā SIA "Volvo Truck Latvia" par kredītkontrolieri; piedzinusi no SIA "Volvo Truck Latvia" par labu Arnim V. vidējo izpeļņu par darba piespiedu kavējuma laiku no 2006.gada 26.aprīļa līdz 2006.gada 22.maijam Ls 1517,59 un par darba piespiedu kavējuma laiku no 2006.gada 23.maija līdz 2007.gada 29.janvārim Ls 15 801,31, kopā Ls 17 318,90.

[3.1] Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka SIA "Volvo Truck Latvia" prokūristi L.H.H. un I.L. 2006.gada 10.maijā ar speciālpilnvaru Nr. 10.05.06/13 pilnvaroja zvērinātus advokātus A.Bitānu un M.V. parakstīt SIA "Volvo Truck Latvia" vārdā darba uzteikumu Arnim V.

[3.2] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, par nepierādītu, ka Arņa V. atstādināšana no darba un darba līguma uzteikums būtu tiesiski pamatoti (Darba likuma 125.pants).

Apgalvojums, ka Arnis V. ir būtiski pārkāpis darba līguma 2.6.punktu, ir atzīstams tikai par paša atbildētāja pieņēmumu, jo par to nav iesniegti pierādījumi un tas ir pretrunā ar darba līguma 2.6.punkta saturu un jēgu un ir pretrunā ar Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktu.

Darba līguma 2.6.punkts aizliedza Arnim V. "(..) strādāt citu papildus darbu (..) vai iesaistīties biznesa aktivitātēs (..)". Apstāklis, ka Arnis V. ir SIA "Balttransports" valdes priekšsēdētājs, neapstiprina to, ka viņš strādā "citu papildus darbu" un saņem par to atalgojumu (Darba likuma 39.pants).

Līdz ar to atbildētājam nebija tiesiska pamata ne Arņa V. atstādināšanai no darba, ne darba līguma uzteikšanai. Jo vairāk tādēļ, ka lietā nav arī neviena pierādījuma par to, ka Arnis V. SIA "Balttransports" būtu veicis jebkādas "biznesa aktivitātes", kā noteikts darba līguma 2.6.punktā. Faktiski Arņa V. esamība SIA "Balttransports" atzīstama par vairāk "pasīvu" nekā "aktīvu" (Darba līguma 2.6.punkts).

[3.3] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka SIA "Volvo Truck Latvia" nebija tiesiska pamata uzteikt darba līgumu arī pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 2.punkta, jo nav iesniegti pierādījumi, ka Arnis V. būtu prettiesiski ieguvis administratora paroli pieejai SIA "Volvo Truck Latvia" informācijas sistēmai.

Krimināllietas Nr.(..) ietvaros nopratinātais liecinieks N., kas SIA "Volvo Truck Latvia" nodarbojās ar datoru apkalpošanu un programmu uzturēšanu, vienlaicīgi pildot IT administratora pienākumus un veidojot IT administratora konta paroles, liecinājis, ka administratora konta paroles tiesiski bija pieejamas arī Arnim V., jo viņš bija atbildīgs par datu rezerves kopēšanu, kas notiek ik dienu.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka prokūristiem, kuri bija uzņēmušies uzņēmuma vadības funkcijas, nebija pamata apšaubīt Arņa V. darbību tiesiskumu un viņa lojalitāti uzņēmumam. Ņemot vērā Arņa V. ilggadējo un nevainojamo darbību uzņēmumā (kopš 1997.gada), uzņēmuma vadībai, kuras lomu bija uzņēmušies prokūristi L.H.H. un I.L., vajadzēja censties noskaidrot iemeslus Arņa V. rīcībai, kad 2006.gada 21.aprīlī viņš nodeva kompaktdisku ar ziņām par uzņēmuma darbību Pārdošanas daļas vadītājam R., un vai vispār Arnis V. šādu rīcību ir pieļāvis.

Abi prokūristi nav ņēmuši vērā Arņa V. līdzšinējo nevainojamo darbību uzņēmumā, nav noskaidrojuši viņa darbības cēloņus un iemeslus, nav ņēmuši vērā, ka tajā laikā bija izveidojušās domstarpības starp finanšu menedžeri I.L. un viņas pakļautībā strādājošo Arni V.

Nesaskaņas darba jautājumos varēja pāraugt arī savstarpējā personiskā nepatikā.

Prokūristi bez tiesiska pamata un jebkādiem pierādījumiem izdarīja secinājumu, ka Arņa V. rīcība liecina par viņa "vēlmi radīt uzņēmumam materiālus zaudējumus un prettiesiskā veidā celt neslavu uzņēmumam". Arī atbildētāja pārstāvji tiesas sēdē nav snieguši skaidrojumu Arņa V. "vēlmei kaitēt uzņēmumam", pie apstākļiem, kad viņš ilgstoši un ar labiem rezultātiem strādā šai uzņēmumā, saņemdams ievērojamu atalgojumu Ls 1600 mēnesī.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka nevar būt par tiesisku pamatu darba līguma uzteikumam pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 3.punkta apgalvojums, ka Arnis V. uzņēmuma informācijas sistēmā ir izveidojis folderi ar viņa nodaļas vadītājas I.L. godu un cieņu aizskarošu virsrakstu "Maita".

Arnis V. nekad nav atzinis, ka šādu folderi ir veidojis tieši viņš, bet atbildētājs pretējo nav pierādījis. Tas, ka atbildētājs darba līguma uzteikumā folderi ar virsrakstu "Maita" norādījis kā tieši I.L. godu un cieņu aizskarošu, ir tikai paša atbildētāja izdarīts pieņēmums, kas apstiprina, ka tiesā izskatāmā strīda pamatā faktiski ir Arņa V. un I.L. darba attiecības, kurās izpaužas viņu savstarpēja personīga nepatika vienam pret otru.

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi par nepierādītu, ka darba devējam bija tiesisks pamats uzteikt darba līgumu Arnim V. pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punkta, kā arī atstādināt viņu no darba saskaņā ar Darba likuma 58.panta trešās daļas noteikumiem.

[3.4] Bez tam Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka darba līguma uzteikums Arnim V. neatbilst noteiktajai darba līguma uzteikšanas kārtībai. Šī neatbilstība izpaužas tādējādi, ka darba līgumu Arnim V. ir uzteicis nevis darba devējs SIA "Volvo Truck Latvia", bet gan šīs sabiedrības darbinieki, kuriem pēc darba pienākumiem nebija tiesības uzteikt darba līgumu citiem sabiedrības darbiniekiem un kurus uz šādu rīcību nebija pilnvarojusi SIA "Volvo Truck Latvia" vadība.

Arni V. 2006.gada 25.aprīlī ar rīkojumu N.1/255 no darba atstādināja SIA "Volvo Truck Latvia" prokūristi L.H.H. un I.L. Savukārt 2006.gada 10.maija darba līguma uzteikumu Arnim V. parakstīja un izsniedza zvērināti advokāti A.Bitāns un M.V., pamatojoties uz jau iepriekšminēto prokūristu 2006.gada 10.maija speciālpilnvaru Nr.10.05.06/13.

No Komerclikuma V sadaļas satura un jēgas izriet, ka prokūrists ir komersanta uzticības persona, kas pilnvarota kārtot komerciālus darījumus. Saskaņā ar Komerclikuma 34. un 35.pantu prokūra ir komercpilnvara, ko izdod komersants un kas piešķir prokūristam tiesības komersanta vārdā slēgt darījumus un veikt citas ar jebkuru

komercdarbību saistītas tiesiskās darbības, ieskaitot visas procesuālās darbības tiesvedības gaitā.

Likuma noteikumi ir izsmeļoši un precīzi un nav pakļauti paplašinātai likuma satura un jēgas iztulkošanai. Tas nozīmē, ka prokūristi L.H.H. un I.L., komercpilnvaras ietvaros nav tiesīgi darba devēja – komersanta vārdā dibināt vai pārtraukt darba attiecības ar trešajām personām, ko reglamentē Darba likuma tiesību normas, konkrētajā gadījumā uzteikt darba līgumu Arnim V. vai viņu atstādināt no darba.

Prokūristi, būdami sabiedrības darbinieki uz darba līguma pamata, nav tiesīgi uzteikt cita sabiedrības darbinieka darba līgumu ar darba devēju. Šādas tiesības saskaņā ar Darba likumu pieder tikai un vienīgi darba devējam.

[3.5] Pirmās instances tiesas veiktos aprēķinus, ar kuriem par laiku no 2006.gada 26.aprīļa līdz 2007.gada 29.janvārim no atbildētāja SIA "Volvo Truck Latvia" Arņa V. labā piedzīta vidējā izpeļņa par darba piespiedu kavējuma laiku Ls 17 318,90, SIA "Volvo Truck Latvia" nav pārsūdzējusi, līdz ar to no atbildētāja puses tie ir atzīti par matemātiski pareizi aprēķinātiem.

[3.6] Tāpat Civillietu tiesas kolēģija arī atzinusi, ka pirmās instances tiesa prasības apmierinātajā daļā spriedumu ir taisījusi, nepārkāpjot prasījuma robežas, atbilstoši Arņa V. prasībai.

[3.7] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi par pamatotiem apelācijas sūdzības argumentus, ka pirmās instances tiesa savā spriedumā nepietiekami ir analizējusi darba līguma uzteikumu pēc būtības. Taču šī pirmās instances tiesas sprieduma nepilnība neietekmē sprieduma likumību tā kopumā un nevar būt par pamatu Arņa V. prasības noraidīšanai.

Civillietu tiesas kolēģija norādījusi, ka prasības pamatotību apstiprina arī SIA "Volvo Truck Latvia" 2007.gada 16.februārī izdotā pilnvara zvērinātiem advokātiem A.Bitānam un M.V., ko izsnieguši un parakstījuši tieši darba devēji un tiesīgie – valdes priekšsēdētājs T.K.J. un valdes loceklis P.K.S. Ar to tika atzīti prokūras apjoma ierobežojumi darba tiesisko attiecību jomā.

[3.8] Par pamatu prasības noraidīšanai nevar būt arī SIA "Volvo Truck Latvia" 2007.gada 5.janvāra valdes paziņojums, kurā ar atpakaļejošu datumu it kā lemts par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar Arni V. Šādam paziņojumam nav juridiska atpakaļejoša spēka attiecībā uz 2006.gada 25.aprīļa notikumiem.

[4] Kasācijas sūdzībā SIA "Volvo Truck Latvia" pārstāvis zvērināts advokāts A.Bitāns lūdz Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.jūnija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai.

[4.1] Uzskata, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 10.pantu, 74.panta trešās daļas 3.punktu, 192., 426.panta pirmo daļu, likuma "Par tiesu varu" 25.pantu, jo, taisot spriedumu, nav ievērojusi pušu sacīkstes principu un prasījuma robežas, pieļāvusi, ka tiek grozīts prasības pamats pēc tam, kad uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības, kā arī nav izskatījusi apelācijas sūdzību tādā apmērā, kādā lūgts apelācijas sūdzībā.

[4.2] Tiesa ir nepareizi tulkojusi un piemērojusi Darba likuma 4.pantu un 101.panta pirmo daļu, Komerclikuma 34.panta pirmo daļu, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu.

Tiesa ir kļūdaini secinājusi, ka uzteikumu nav izdevis darba devējs, ka prokūrists komersanta vārdā nav tiesīgs uzteikt darbinieka darba līgumu. Tiesa ir kļūdījusies, vērtējot SIA "Volvo Truck Latvia" valdes 2007.gada 5.janvāra paziņojuma juridisko būtību.

[4.3] Tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 93.panta ceturto daļu, 97.panta pirmo un ceturto daļu, jo nav norādījusi par kādu no faktiem nav iesniegti pierādījumi. Tiesa vispār nav vērtējusi virkni SIA "Volvo Truck Latvia" iesniegtos pierādījumus, kā arī nepareizi tulkojusi blakus darba veikšanas aizlieguma pārkāpumu.

[4.4] Tiesa ir nepareizi tulkojusi un piemērojusi Darba likuma 91. un 92.pantu.

[4.5] Tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 189.panta trešo daļu, 190.panta pirmo un otro daļu, 192.pantu, kā arī nepareizi tulkojusi un piemērojusi Darba likuma 58.panta ceturto daļu un 126.pantu, jo taisot spriedumu, nav ievērojusi prasījuma robežas, piedzinusi vidējo izpeļņu par laiku, kad darbinieks bija atstādināts no darba, neraugoties uz to, ka nav apstrīdēts un ir spēkā rīkojums par darbinieka atstādināšanu no darba, kā arī nav samaksājusi piedzenamās summas par darbinieka saņemtā bezdarbnieka pabalsta apmēru un nav izskatījusi apelācijas sūdzību tādā apjomā, kādā lūgts apelācijas sūdzībā.

[5] Senāta sēdē SIA "Volvo Truck Latvia" pārstāvis zvērināts advokāts A.Bitāns kasācijas sūdzību lūdza apmierināt, bet Arņa V. pārstāve zvērināta advokāte I.Megne lūdza kasācijas sūdzību noraidīt.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību un pamatotību, Senāts uzskata, ka spriedums ir atstājams negrozīts.

[7] Arnis V. atjaunots darbā tāpēc, ka darba uzteikums bijis nepamatots, gan arī tāpēc, ka prokūristi pēc pilnvaru apjoma nebija tiesīgi uzteikt darba līgumu.

[7.1] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi par nepierādītu, ka Arņa V. atstādināšana no darba un darba līguma uzteikums būtu tiesiski pamatoti. Atzinusi par nepierādītu, ka viņš pārkāpis darba līguma 2.6.punktu, ka viņš būtu prettiesiski ieguvis administratora paroli pieejai SIA "Volvo Truck Latvia" informācijas sistēmai. Prokūristiem nebija

pamata apšaubīt Arņa V. darbību tiesiskumu un viņa lojalitāti uzņēmumam, nebija pamata secināt, ka viņa rīcība liecina par vēmi radīt uzņēmumam materiālus zaudējumus un prettiesiskā veidā celt neslavu uzņēmumam. Atbildētājs nav pierādījis, ka uzņēmuma informācijas sistēmā folderi ar nosaukumu "Maita" ir izveidojis tieši Arnis V.

Šādi Civillietu tiesas kolēģijas secinājumi attiecas uz lietas faktiskajiem apstākļiem un kasācijas kārtībā nav pārvērtējami, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta trešo daļu kasācijas kārtībā var pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu, ja tiesa pārkāpusi materiālo un procesuālo tiesību normas vai, izskatot lietu, pārkāpusi savas kompetences ietvarus. To ievērojot, atkrīt visi tie kasācijas sūdzībā norādītie argumenti, ar kuriem kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucās sava viedokļa pamatošanai, ka Arņa V. atstādināšana no darba un darba līguma uzteikšana bijusi tiesiski pamatota.

Nevar būt pamats sprieduma atcelšanai pārmetums tiesai par pierādījumu nepareizu novērtēšanu. Pierādījumu pārvērtēšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē. Neatbilst sprieduma saturam arī norādes kasācijas sūdzībā, ka tiesa vispār nav vērtējusi pierādījumus.

Ņemot vērā, ka nav pierādīts atstādināšanas no darba un darba uzteikuma tiesiskums, Senāts uzskata, ka Arnis V. pamatoti atjaunots darbā SIA "Volvo Truck Latvia" par kredītkontrolieri, neatkarīgi no tā, vai prokūristi bija vai nebija tiesīgi atstādināt viņu no darba un uzteikt darba līgumu, un arī neatkarīgi no tā, vai sakarā ar prasības papildināšanu lietas iztiesāšanas procesā bija grozīts prasības pamats ar norādi, ka prokūristi nebija tiesīgi uzteikt darba līgumu, aizstājot sabiedrības valdi.

[7.2] Atbilstoši Komerclikuma 34.panta pirmajai daļai prokūra ir komercpilnvara, kas piešķir prokūristam tiesības komersanta vārdā slēgt darījumus un veikt citas ar jebkuru komercdarbību saistītas tiesiskās darbības, ieskaitot visas procesuālās darbības tiesvedības gaitā (prasības celšana, izlīgums, tiesas nolēmumu pārsūdzēšana u.tml.). Saskaņā ar Komerclikuma 34.panta otro daļu prokūrai ir noteikts likumiskais ierobežojums nekustamu īpašumu atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām, ko prokūrists var veikt tikai tad, ja viņam šādas tiesības ir īpaši piešķirtas.

Par prokūras likumiskajiem ierobežojumiem uzskatāmi tādi, par kuriem izdarāms vai nav izdarāms ieraksts komercreģistrā. Saskaņā ar Komerclikuma 38.panta pirmo daļu, ja ir izdota kopprokūra vai ja prokūrā prokūristam ir piešķirtas tiesības nekustamu īpašumu atsavināt, ieķīlāt vai apgrūtināt ar lietu tiesībām, komersantam tas īpaši jānorāda pieteikumā par prokūras ierakstīšanu komercreģistrā. Savukārt attiecībā uz to prokūras likumisko ierobežojumu, par kuru nav izdarāms ieraksts komercreģistrā, uzskatāmas Komerclikuma 34.panta pirmajā daļā noteiktās tiesības prokūristam komersanta vārdā veikt citas ar jebkuru komercdarbību saistītas tiesiskas darbības. Ne Komerclikumā, ne citos

normatīvajos aktos nav tieši noteikts, kādas prokūrista vārdā veiktās darbības ir uzskatāmas par jebkurām komercdarbību saistītām tiesiskajām darbībām.

Juridiskajā literatūrā ir izteikts viedoklis, ka Komerclikuma normatīvais regulējums neaizliedz komersanta prokūristam slēgt un uzteikt darba līgumus *(sal.: Loebers A. Tirdzniecības tiesību pārskats. – Rīga: Valters un Rapa, 1926, 81.lpp.; Neimanis J. Prokūras tiesību apjoms // Jurista Vārds, 2007, Nr.27, 7.lpp.)*. Šādu viedokli sarakstes dokumentā ir izteikusi arī Latvijas Republikas Tieslietu ministrija Ārvalsts investoru padomei Latvijā (2007.gada 28.septembrī Nr.1-7.8/4136), kas pievienota lietai. Gadījumos, kad komersants ir uzskatāms arī par darba devēju Darba likuma izpratnē un tam nepieciešams slēgt darba līgumus ar potenciālajiem darbiniekiem, prokūrists ir tiesīgs izmantot šādas tiesības, ja no prokūras noteikumiem neizriet pretējais. Tas pats attiecināms arī uz darba līguma uzteikumu. Līdzīgi noteikumi attiecas uz Civillikumā paredzēto pilnvarojuma līguma institūtu. Saskaņā ar Civillikuma 2300.pantu pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pēc pilnvarotāja norādījumiem. Tādējādi pilnvarnieks rīkojas pilnvarotāja vārdā un uzdevumā tiktāl, ciktāl tas ir noteikts pilnvarojuma līguma saturā.

Šajā gadījumā ir piemērojams vispārējo privāttiesību princips, kuram atbilstoši komerctiesībās ir "atļauts viss, kas nav aizliegts".

Tādējādi, piekrītot kasācijas sūdzībā norādītajam argumentam, ka prokūristi pēc pilnvarojuma bija tiesīgi uzteikt darba līgumu, Senāts uzskata, ka tas nevar būt pamats sprieduma atcelšanai, jo apstākļi, kas bijuši par pamatu Arņa V. atstādināšanai no darba un darba līguma uzteikšanai, nav pierādīti.

[7.3] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 452.panta otro daļu procesuālo tiesību normu pārkāpums var būt pamats sprieduma pārsūdzēšanai kasācijas kārtībā, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. To ievērojot, Senāts uzskata, ka prasības pamata papildināšana lietas iztiesāšanas laikā ar norādi, ka prokūristi nebija tiesīgi uzteikt darba līgumu, un šī prasības pamata izskatīšana konkrētajā gadījumā nav novedusi pie strīda par atjaunošanu darbā nepareizas izspriešanas kopumā, jo pats darba līguma uzteikums bijis nepamatots.

[8] Nevar atzīt par pareizu arī norādi kasācijas sūdzībā, ka tiesa ir nepamatoti piedzinusi samaksu par darba piespiedu kavējuma laiku sakarā ar Arņa V. atstādināšanu no darba.

SIA "Volvo Truck Latvia" prokūristi L.H.H. un I.L. 2006.gada 25.aprīlī izdevuši rīkojumu par Arņa V. atstādināšanu no darba bez vidējās izpeļņas saglabāšanas. 2006.gada 10.maija rīkojumā par darba līguma uzteikumu norādīti tie paši apstākļi, kas bijuši par pamatu

atstādināšanai no darba. Arnis V. savā prasībā apstrīdējis ne tikai uzteikuma pamatotību, bet arī atstādināšanas no darba tiesiskumu.

Saskaņā ar Darba likuma 58.panta ceturto daļu, ja darbinieka atstādināšana no darba ir bijusi nepamatota darba devēja vainas dēļ, darba devējam ir pienākums izmaksāt darbiniekam vidējo izpeļņu par visu darba piespiedu kavējuma laiku, kā arī atlīdzināt ar atstādināšanu radušos zaudējumus.

Atzīstot, ka atstādināšana no darba un atlaišana no darba bijusi nepamatota darba devēja vainas dēļ, tiesa atbilstoši Darba likuma 58.panta noteikumiem un 126.panta pirmās daļas noteikumiem piedzinusi kompensāciju par darba piespiedu kavējumu ne tikai sakarā ar nepamatotu darba uzteikumu, bet arī sakarā ar nepamatotu atstādināšanu no darba.

[9] Neatbilst likumam kasācijas sūdzībā norādītais arguments, ka tiesa ir nepareizi piemērojusi Darba likuma 126.pantu, jo, nosakot piedzenamo vidējo izpeļņu par darba piespiedu kavējumu, nav ņēmusi vērā un nav samazinājusi piedzenamās summas apmēru atbilstoši prasītāja saņemtajam bezdarbnieka pabalstam. Bezdarbnieka pabalstu nemaksā darba devējs, bet tas tiek maksāts no valsts sociālās apdrošināšanas nodarbinātības speciālā budžeta, tāpēc bezdarbnieka pabalsts nevar tikt ņemts vērā, nosakot kompensāciju par darba piespiedu kavējuma laiku, kas piedzenama no darba devēja.

Pašreiz bezdarbnieka pabalsta atmaksāšanu likums neparedz. Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents ir izsludinājis grozījumus likumā "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam", papildinot V nodaļu ar 16^1.pantu, kas nosaka, ja, izpildot attiecīgo tiesas spriedumu, no darba devēja par labu personai tiek piedzīta un izmaksāta atlīdzība par darba piespiedu kavējumu attiecīgajā bezdarbnieka pabalsta saņemšanas periodā, personai ir pienākums Ministru kabineta noteiktajā kārtībā atmaksāt valsts sociālās apdrošināšanas nodarbinātības speciālajā budžetā saņemtā bezdarbnieka pabalsta summu. Saskaņā ar pārejas noteikumiem minētais pants stājas spēkā 2009.gada 1.janvārī.

[10] Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītie argumenti nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par bijušo akcionāru tiesībām saņemt dividendes

1. Komerclikuma 161.panta otrā daļa nosaka dividenžu izmaksu dalībniekam proporcionāli viņam piederošo daļu nominālvērtībai. Šajā normā norādītais nav attiecināms uz bijušajiem dalībniekiem, bet gan uz tiem, kas ir dalībnieki uz lēmuma par peļņas sadali pieņemšanas brīdi (Komerclikuma 161.panta otrā daļa).

2. Saskaņā ar Komerclikuma 161.panta piekto daļu dividendes aprēķina un sadali noteic vienu reizi gadā. Akcionāru sapulcei ir tiesības lemt par to, vai peļņu akcionāriem sadalīt pilnībā, daļēji, vai arī novirzīt attīstībai, rezerves fondā (Komerclikuma 161.panta piektā daļa).

3. Akcija ir vērtspapīrs. Tikai šis vērtspapīrs dod tiesības uz līdzdalību sabiedrības pārvaldīšanā, dividendēm un likvidācijas kvotu. Tādu tiesību nav bijušajam akcionāram. Akciju apgrozība un vērtspapīru tirgus balstās uz to, ka ar akcijas pārdošanu uz jauno īpašnieku pāriet no akcijas izrietošās tiesības, savukārt bijušais īpašnieks tās nesaglabā (Komerclikuma 226.pants).

Rīgā, 2008.gada 27.augustā Lieta Nr. SKC-285/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents K.Torgāns
senatore S.Lodziņa
senators A.Laviņš,

piedaloties Oskara R. pārstāvim zvērinātam advokātam Z.Aumeisteram un akciju sabiedrības "Latvijas Metāls" pilnvarotajai pārstāvei L.Aldiņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar a/s "Latvijas Metāls" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.decembra spriedumu Oskara R. prasības lietā pret a/s "Latvijas Metāls" ar trešo personu D.V. par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Oskars R. cēlis Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā prasību, lūdzot uzlikt par pienākumu a/s "Latvijas Metāls" izmaksāt viņam pienākošās dividendes par 2004.gadu, norādot, ka viņam piederējušas 213 vārda akcijas a/s "Latvijas Metāls". Prasītājs 2005.gada 13.aprīlī noslēdzis uzņēmuma līgumu ar D.V., ar kuru D.V. dotas tiesības atsavināt prasītājam piederošās 212 a/s "Latvijas Metāls" akcijas. D.V. 2005.gada 12.jūlijā Oskaram R. piederošās 212 a/s "Latvijas Metāls" akcijas atsavinājusi SIA "Steel Invest".

A/s "Latvijas Metāls" akcionāru pilnsapulcē 2005.gada 21.jūlijā pieņemts lēmums par 2004.gadā iegūtās tīrās peļņas sadali. Prasītājs uzskata, ka viņam pienākas dividendes Ls 5300 apmērā, jo 2004.gadā viņš bijis minēto akciju īpašnieks, bet a/s "Latvijas Metāls" tās atsakās izmaksāt, norādīdama, ka akciju pāreja citam īpašniekam notikusi pirms akcionāru pilnsapulces.

Prasība pamatota uz Komerclikuma 226., 234., 235., 278. un 302.pantu, Civillikuma 855., 875., 927., 1036., 1038., 1669., 1811., 1812., 1832. un 1835.pantu.

[2] A/s "Latvijas Metāls" paskaidrojumos norādījusi, ka saskaņā ar 2005.gada 13.aprīlī noslēgto uzņēmuma līgumu Oskars R. uzdevis D.V. ieguldīt viņam piederošās a/s "Latvijas Metāls" 212 vārda akcijas ar balstiesībām SIA "Steel Invest" pamatkapitālā kā mantisko ieguldījumu un pēc tam iegūto SIA "Steel Invest" daļu skaitu pārdot par Ls 212 000, ko prasītājs ir jau saņēmis.

Atbildētāja paskaidrojumos atsaukusies uz Komerclikuma 153. un 161.pantu un norādījusi, ka uz akcionāru sapulces dienu Oskaram R. piederēja tikai 1 akcija a/s "Latvijas Metāls", bet pārējās akcijas ar balstiesībām bija nodotas SIA "Steel Invest", kuras īpašumtiesības uz 1086 vārda akcijām nostiprinātas a/s "Latvijas Metāls" akcionāru reģistrā, pamatojoties uz 2005.gada 20.jūlija iesniegumu a/s "Latvijas Metāls" valdei un 2005.gada 12.jūlija apliecinājumu par mantiskā ieguldījuma nodošanu sabiedrībai.

Saskaņā ar Civillikuma 853.pantu uzskatāms, ka Oskars R. atsavinājis sev piederošās akcijas kopā ar dividendēm.

[3] D.V. paskaidrojumos norādījusi, ka saskaņā ar 2005.gada 13.aprīlī noslēgtā uzņēmuma līgumu viņa visus pienākumus izpildījusi. Prasītāja ieguldītās akcijas kļuvušas par SIA "Steel Invest" īpašumu ar visiem augļiem, ko tās varētu nest.

[4] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006.gada 16.maija spriedumu Oskara R. prasība apmierināta. Tiesa no a/s "Latvijas Metāls" par labu Oskaram R. piedzinusi parādu Ls 5300 un tiesāšanās izdevumus Ls 12.

[5] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatīdama lietu apelācijas kārtībā, ar 2007.gada 4.decembra spriedumu Oskara R. prasību arī apmierinājusi. Tiesa piedzinusi no a/s "Latvijas Metāls" par labu Oskaram R. parādu par neizmaksātājām dividendēm Ls 5300 un tiesāšanās izdevumus Ls 12, kopā Ls 5312.

Prasītājs uzskata, ka viņam pienākas dividendes Ls 5300 apmērā, jo 2004.gadā viņš bijis minēto akciju īpašnieks, bet a/s "Latvijas Metāls" tās atsakās izmaksāt, norādīdama, ka akciju pāreja citam īpašniekam notikusi pirms akcionāru pilnsapulces.

Atbilstoši Komerclikuma 161.panta otrajai daļai dividendes izmaksā dalībniekam proporcionāli viņam piederošo daļu apmēra nominālvērtībai. 2004.gadā prasītājam piederējušas 213 akcijas, tādēļ par šo periodu viņam izmaksājamas dividendes Ls 5300 apmērā. Uz dividenžu dalīšanas brīdi prasītājs bija reģistrēts kā atbildētāja akcionārs, līdz ar to jaunajam akciju īpašniekam nav pamata saņemt dividendes par 2004.gadu, jo tai laikā visas akcijas piederēja prasītājam. Akciju atsavināšana rada to ieguvējam tiesības saņemt dividendes tikai pēc akciju pārreģistrācijas.

Atbildētājas atsauce uz Civillikuma 853.pantu par to, ka līdz ar akcijām tiek atsavinātas arī tiesības saņemt iespējamās dividendes par pagājušo gadu, ir pretrunā Civillikuma un Komerclikuma jēgai un nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai.

[6] Kasācijas sūdzībā a/s "Latvijas Metāls" lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.decembra spriedumu atcelt, minot šādus argumentus:

[6.1] Tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 2.punktu, jo tai bija jāatsaka pieņemt prasības pieteikumu. Saskaņā ar Komerclikuma 288.panta pirmo daļu termiņš prasības celšanai par akcionāru sapulces lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu ir trīs mēneši no sapulces dienas. Prasītājs cēlis prasību 2006.gada 3.martā, t.i., jau pēc likumā noteiktā trīs mēnešu termiņa iztecēšanas.

[6.2] Tiesa piemērojusi Civillikuma 855., 875., 927. un 1036.pantu, kuru nevajadzēja piemērot. Komerclikuma 3.panta otrā daļa nosaka Civillikuma subsidiaritātes principu, t.i., Civillikuma normas tiek piemērotas tiktāl, ciktāl speciālajās normās nav noteikts citādi. Dividenžu izmaksu konkrētajā gadījumā regulē Komerclikuma 161., 180., 226., 286., 287. un 288.pants.

[6.3] Tiesa nepareizi iztulkojusi Komerclikuma 161.panta piekto un astoto daļu, jo nav ņēmusi vērā, ka ir paredzēta vienreizēja dividenžu izmaksa akcionāram. A/s "Latvijas Metāls" dividendes jau vienreiz ir izmaksājusi SIA "Steel Invest" kā akcionāram.

[6.4] Tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 8., 97.pantu, kā arī 89.pantu, jo nav pieaicinājusi lietā Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru, lai tas savas kompetences ietvaros dotu atzinumu.

[7] Senāta sēdē akciju sabiedrības "Latvijas Metāls" pilnvarotā pārstāve L.Aldiņa uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem, bet Oskara R. pārstāvis zvērināts advokāts Z.Aumeisters lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Ņemot vērā, ka D.V. paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam nolēma lietu izskatīt bez viņas piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija nepareizi iztulkojusi un piemērojusi vairākas tālāk norādītās Komerclikuma un Civillikuma normas.

[9] Par nepamatotu atzīstama kasācijas sūdzības iesniedzējas norāde, ka iestājies trīs mēnešu nokavējuma termiņš akcionāru pilnsapulces lēmuma apstrīdēšanai un tiesai saskaņā ar Komerclikuma 288.panta pirmo daļu bija jāatsaka pieņemt prasības pieteikumu. Prasība nav celta par akcionāru pilnsapulces lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu, par ko norādīts Komerclikuma 286.–288.pantā. Konkrētajā gadījumā prasība ir celta par parāda piedziņu, pamatojoties uz Civillikuma normām. Strīds par personas tiesībām uz dividendēm ir nošķirams no akcionāru sapulces lēmuma par peļņas sadali un dividendēs izmaksājamo summu. Akcionāru sapulces lēmums par tīrās peļņas sadali nevar ierobežot prasītāja likumā noteiktās tiesības celt mantisku prasību pret sabiedrību.

[10] Tiesa nepareizi iztulkojusi Komerclikuma 161.panta otro daļu, kas nosaka dividenžu izmaksu dalībniekam proporcionāli viņam piederošo daļu apmēra nominālvērtībai. Šajā normā norādītais nav attiecināms uz bijušajiem dalībniekiem, bet gan uz tiem, kas ir dalībnieki uz lēmuma par peļņas sadali pieņemšanas brīdi, nevis uz iepriekšējā gada 31.decembri vai kādu citu datumu. Saskaņā ar Komerclikuma 161.panta piekto daļu dividendes aprēķina un to sadali noteic vienu reizi gadā. Akcionāru sapulcei ir tiesības lemt par to, vai peļņu sadalīt akcionāriem pilnībā, daļēji, vai arī novirzīt attīstībai, rezerves fondā. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka akcija ir vērtspapīrs. Tikai šis vērtspapīrs dod tiesības uz līdzdalību sabiedrības pārvaldīšanā, dividendēm un likvidācijas kvotu. Tādu tiesību nav bijušajam akcionāram. Akciju apgrozība un vērtspapīru tirgus balstās uz to, ka ar akcijas pārdošanu uz jauno īpašnieku pāriet no akcijas izrietošās tiesības, savukārt bijušais īpašnieks tās nesaglabā. Izņēmums ir vienīgi laikā, kad persona bija akcionārs un tai ir par kādu laika periodu aprēķinātas un apstiprinātas, bet neizņemtas dividendes (Komerclikuma 161.panta sestā daļa). Akcijas īpašnieks pat mēneša laikā var mainīties vairākkārt, bet īpašuma pāreja nekad netiek saistīta ar atrunu, ka par kādu laika posmu jaunajam īpašniekam būs jādalās ar dividendēm, kas tiks aprēķinātas nākotnē. Cerības uz lielāku vai mazāku dividendi parādās akcijas tirgus cenā, it sevišķi pārdodot tās pirms vai pēc akcionāru sapulces lēmuma par peļņas sadali.

[11] Tiesas konstatējums, ka uz dividenžu dalīšanas brīdi 2005.gada 21.jūliju prasītājs Oskars R. bija reģistrēts kā atbildētājas akcionārs, nav tulkojams tā, ka prasītājam ir tiesības uz dividendēm par 213 akcijām. Akcionāru reģistrā viņam reģistrēta tikai viena akcija, bet pārējās, ko viņš bija pārdevis 2005.gada 12.jūlijā, jau bija reģistrētas citam akcionāram – SIA "Steel Invest". Proporcionāli pastāvēja arī tiesības uz dividendēm. Civillietu tiesas kolēģijas norādījums "atbildētājs a/s "Latvijas Metāls" nav apstrīdējis faktu, ka 2004.gadā prasītājam piederējušas 213 akcijas, kādēļ par šo periodu atbildētājam izmaksājamas dividendes Ls 5300 apmērā" sastāv no diviem apgalvojumiem. To, ka prasītājam 2004.gadā piederēja 213 akcijas, atbildētāja tiešām neapstrīdēja un tai nebija vajadzības to darīt. Turpretim apgalvojumu par to, ka prasītājam par šo periodu izmaksājamas dividendes, atbildētāja apstrīdēja kā neatbilstošu Komerclikuma 161.panta otrajai daļai.

[12] Pareizs ir Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas norādījums, ka akciju atsavināšana rada to ieguvējam tiesības saņemt dividendes tikai pēc akciju pārreģistrācijas. Tomēr šis norādījums nav piemērojams lietā, jo SIA "Steel Invest", kas nopirka Oskara R. akcijas, akcionāru reģistrā pirms akcionāru sapulces bija reģistrēta kā no Oskara R. iegādāto akciju īpašniece. Kā Komerclikuma komentāros norādījis A.Strupišs, dividendes izmaksā dalībniekam, neatkarīgi no tā, cik ilgi viņam akcijas pieder. Iespējams pat, ka dalībnieka statusu kāds zaudējis, bet cits ieguvis pēc lēmuma par peļņas sadali *(sk.: Strupišs A. Komerclikuma komentāri. III. – Rīga: SIA "A.Strupiša juridiskais birojs", 2003, 110.lpp.)*. Līdzīga atziņa atrodama Privātinvestora informatīvajā portālā internetā *"www.investportal.lv"*: "Lai saņemtu dividendes nav nepieciešams turēt akcijas visu gadu. Pilnīgi pietiekami ir būt akciju īpašniekam dienā, kad tiek noslēgts akcionāru reģistrs *(sk.: http://www.investportal.lv/lv_main/ownfin/shares/dividendi – aplūkots 2008.gada 19.augustā)*. Arī Augusts Lēbers (Loebers) norādījis: "akcionārs zaudē savas biedrības (akcionāra) tiesības ar savas daļas (akcijas) atsavināšanu *(sk.: Loebers A. Tirdzniecības tiesību pārskats. – Rīga: Valtera un Rapas akc. sab. izdevums, 1926, 148.lpp.)*.

[13] Nav pieņemams Civillietu tiesas kolēģijas sprieduma motīvos dotais norādījums, tulkojot Civillikuma 853.pantu, ka līdz ar akcijām tiek atsavinātas arī tiesības saņemt iespējamās dividendes par pagājušo gadu, jo tas esot pretrunā Civillikuma un Komerclikuma jēgai. Spriedumā nav argumentēts, kāpēc Civillikuma 853.panta jēga ir pretrunā Komerclikumam. Konkrētajā gadījumā tiesai vajadzēja izteikt viedokli par vispārējo un speciālo normu piemērošanu.

[14] Iepriekš minēto apstākļu dēļ Senāts uzskata, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumā ir pieļauti materiālo tiesību normu pārkāpumi, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 450., 451.

un 474.pantam ir pamats sprieduma atcelšanai un lietas nozīmēšanai jaunai izskatīšanai.

[15] Lai arī, atceļot apelācijas instances tiesas spriedumu, Senātam nav vajadzības vērtēt pārējos kasācijas sūdzības motīvu, Senāts atzīst par nepareizu norādi kasācijas sūdzībā, ka Uzņēmumu reģistra nepieaicināšana atzinuma došanai varētu būt pamats Civillietu tiesas kolēģijas sprieduma atcelšanai, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 89.pantu institūciju pieaicināšana ir tiesas izlemšanas jautājums, kurā procesa dalībnieka lūgums nav saistošs.

[16] Tā kā apelācijas instances tiesas spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu kasācijas sūdzības iesniedzējam atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 4.decembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt akciju sabiedrībai "Latvijas Metāls" drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

10. Nolēmumi civilprocesuālo tiesību normu piemērošanas jautājumos

Par lietas izskatīšanas robežām apelācijas instancē

Prasības priekšmeta vai pamata grozīšana apelācijas instances tiesā nav pieļaujama. Tiesa nedrīkst paplašināt prasījuma robežas, piedzenot kompensāciju par nemantisku kaitējumu, kas nav ietverts sākotnējā prasībā pirmajā tiesas instancē (Civillikuma 1635.pants, Civilprocesa likuma 426.panta otrā daļa).

Rīgā, 2008.gada 6.februārī Lieta Nr. SKC-71/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Zaķe
senators J.Neimanis,

piedaloties prasītājam Vadimam K. un atbildētājas Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldes pilnvarotajai pārstāvei S.Lecei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētājas Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldes kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.septembra spriedumu Vadima K. prasībā pret Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldi par pienākuma uzlikšanu atbildētājam apmainīt dokumentu, kurā ietvertas ziņas, kas aizskar prasītāja godu un cieņu, un par mantiskās kompensācijas piedziņu.

Aprakstošā daļa

2006.gada 25.septembrī Vadims K. cēlis prasību pret Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldi par mantiskās kompensācijas piedziņu (vidējā atalgojuma piedziņu par laika posmu no 2006.gada 29.maija līdz sprieduma pasludināšanas brīdim).

Prasības pieteikumā lūgts uzlikt par pienākumu atbildētājam apmainīt dokumentu (raksturojumu), kurā par prasītāju ir ietvertas ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, kā arī neatbilst patiesībai.

Prasības pieteikumā norādīts, ka, atsaucoties uz 2006.gada 11.marta laikrakstā publicēto sludinājumu par darba piedāvājumu, prasītājs iesniedzis LR TM Ieslodzījumu vietu pārvaldē (turpmāk – Ieslodzījumu vietu pārvalde) iesniegumu ar lūgumu pieņemt viņu darbā Šķirotavas cietumā par apsargu.

Ieslodzījumu vietu pārvalde noraidījusi prasītāja pieteikumu, pamatojoties uz iepriekšējās darba vietas raksturojumu. Tajā atbildētājs raksturots arī kā nesavaldīgs, psiholoģiski nelīdzsvarots un tāds, kas neievēro subordināciju un konfliktē.

Raksturojuma saturu prasītājs uzskata par goda un cieņas aizskarošu. Norādīts, ka raksturojumā nav ņemti vērā apstākļi, kas viņu raksturo pozitīvi.

Prasītājs uzskata, ka bijušais darba devējs Valsts robežsardzes Ventspils pārvalde radījusi viņam nelabvēlīgas sekas, pārkāpdama Darba likuma 9.panta principu – aizliegumu radīt nelabvēlīgas sekas, jo tieši šī raksturojuma dēļ viņš saņēmis atteikumu no cita darba devēja.

Prasītājs lūdzis izprasīt no Ieslodzījuma vietu pārvaldes izziņu par Šķirotavas cietuma apsarga vidējo izpeļņu, ņemot vērā, ka darbiniekam ir virsleitnanta pakāpe, izdiena 19 gadi 6 mēneši un 10 dienas.

Prasītājs lūdzis piedzīt no atbildētāja mantisko kompensāciju, kas sastāv no vidējā atalgojuma par laika posmu no 2006.gada 29.maija līdz sprieduma pasludināšanai.

Prasība pamatota uz Darba likuma 9.pantu un Civillikuma 1770.–1773., 1779., 1786., 1787., 1792., 2352a.pantu.

Atbildētājs sniegtajā paskaidrojumā prasību neatzīst, jo uzskata Ieslodzījumu vietu pārvaldei iesniegto Vadima K. raksturojumu par pamatotu.

Atbildētājs norādījis, ka nav strīda par Darba likuma 9.panta pārkāpumu, jo Ieslodzījumu vietu pārvaldei izsniegtajā raksturojumā Vadims K. ticis raksturots par laika posmu līdz atvaļināšanai no dienesta Valsts robežsardzē. Uzskata par nekorektiem prasītāja minētos apgalvojumus, jo līdztekus tiem netiek minēti fakti par viņa disciplināru sodīšanu. Prasītāja raksturojums, kuru parakstījis bijušais Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldes priekšnieks I.K., nav amatpersonas, bet gan fiziskas personas izsniegts raksturojums, kurš nav korekts pēc būtības, jo tieši šajā laikā Vadims K. ticis divas reizes disciplināri sodīts. Tā kā dokuments nav noformēts atbilstoši likuma prasībām, tam nav piešķirams juridisks spēks. Laika posmā no 2001.gada līdz 2004.gadam Vadims K. ir saņēmis vairākus aizrādījumus, kā arī ticis disciplināri sodīts, tādēļ atbildētājs Ieslodzījumu vietu pārvaldei izsniegto Vadima K. raksturojumu uzskata par objektīvu un pamatotu.

Ar Ventspils tiesas 2007.gada 23.februāra spriedumu Vadima K. prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Vadima K. apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija noraidījusi prasību daļā par pienākuma uzlikšanu atbildētājam apmainīt dokumentu (raksturojumu), kurā ietvertas prasītāja godu un cieņu aizskarošas ziņas. Tiesa nav lēmusi jautājumu par mantiskās kompensācijas piedziņu pēc prasības pieteikumā ietvertā prasījuma, bet Vadima K. labā piedzinusi

kaitējuma atlīdzību sakarā ar tiesību aizskārumu, pamatojoties uz Civillikuma 1635.pantu.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka Ieslodzījumu vietu pārvalde gan atteikusi pieņemt Vadimu K. darbā tāpēc, ka Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldes izsniegtajā raksturojumā prasītājs raksturots kā nesavaldīgs, reizēm psiholoģiski nelīdzsvarots, konfliktējošs, kā tāds, kurš neievēro subordināciju, tomēr atzinusi, ka atbildētājam kā darba devējam bija tiesības sniegt raksturojumu, minēt faktus, kas raksturo darbinieku, kā arī izteikt savu subjektīvo vērtējumu attiecībā uz sava darbinieka rakstura īpašībām, darba iemaņām, darba disciplīnu un citiem apstākļiem, kas kļuvuši zināmi darba devējam darba attiecību pastāvēšanas laikā. Spriedumā norādīts, ka tiesa nevar uzlikt par pienākumu valsts iestādei sagatavot tādu raksturojumu, kas apmierinātu prasītāju, jo darba devējs ir tiesīgs raksturojumā ietvert savu subjektīvo vērtējumu par darbinieka personīgajām īpašībām.

Līdz ar to tiesa nav konstatējusi prasītāja goda un cieņas aizskarošu ziņu izplatīšanas faktu, secinādama, ka prasība daļā par goda un cieņas izskārumu ir nepamatota, bet pirmās instances spriedums šajā daļā atbilst Civillikuma 2352a.panta jēgai un būtībai.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka, lai arī prasība celta par zaudējumu piedziņu, pamatojoties uz Civillikuma 1770.–1779.pantu, faktiski apmierināma prasība par kaitējuma atlīdzību, kas radies prasītāja nemantisko tiesību aizskāruma dēļ.

Spriedumā secināts, ka Valsts robežsardzes Ventspils pārvalde izsniegtajā Vadima K. raksturojumā ietvērusi arī tādas ziņas, kuras attiecināmas uz prasītāja personiskajām īpašībām un veselības stāvokli. Pretēji iepriekš izteiktajiem secinājumiem spriedumā, uz kura pamata noraidīta prasība par goda un cieņas aizskarošu ziņu atsaukšanu, tiesa secinājusi, ka raksturojumā izklāstītā informācija par Vadimu K. nav objektīvi pamatota, atbildētājs ir pieļāvis prasītāja nemantisko tiesību aizskārumu, tāpēc saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu prasītāja labā ir piedzenama atlīdzība par viņa tiesību prettiesisku aizskārumu.

Atsaucoties uz Civillikuma 1635.pantu un secinot, ka gadījumā, ja prasītājs ar attiecīgo dienesta pakāpi būtu tomēr pieņemts darbā Šķirotavas cietumā apsarga amatā, viņa mēnešalga būtu aptuveni Ls 250. Tāpēc tiesa noteikusi kaitējuma atlīdzību divu neiegūto mēnešalgu apmērā, kas ir Ls 500.

Kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.septembra spriedumu iesniegusi Valsts robežsardzes Ventspils pārvalde, lūdzot apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt daļā par kaitējuma atlīdzības piedziņu un šajā daļā lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.panta normu, jo, izskatot lietu, pārkāpusi prasījuma robežas.

Prasītājs savā prasības pieteikumā lūdzis tiesu piedzīt no atbildētāja mantisko kompensāciju Ls 1330. Prasība celta, pamatojoties uz Civillikuma 1770.–1773. un 1779.pantu par zaudējumu piedziņu, bet ne par morālā kaitējuma atlīdzību.

Norādīdama uz Civillikuma 1635.pantu, kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka šī likuma norma nedod pamatu tiesai pēc savas iniciatīvas paplašināt pieteicēja prasījuma apmēru.

Lietas izskatīšanā netika pierādīti zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumi, kas ietver prettiesisko darbību, vainu, zaudējumu esamību un cēlonisko sakarību. Norādīts, ka tiesa nav konstatējusi, ka prasītāju būtu apmierinājuši darba līguma nosacījumi un viņš būtu izturējis pārbaudes laiku, strādādams par apsargu Šķirotavas cietumā.

Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību Vadims K., norādījis, ka uzskata par nepamatotiem kasācijas sūdzības motīvus par procesuālo un materiālo tiesību normu pārkāpumiem.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums tā pārsūdzētajā daļā ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai tādā apjomā un robežās, kā lūgts prasītāja apelācijas sūdzībā.

Tiesas spriedums daļā, kurā noraidīta prasība par pienākuma uzlikšanu atbildētājam apmainīt dokumentu, kurā ietvertas prasītāja godu un cieņu aizskarošas ziņas, nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā – tādējādi tas nav bijis izskatīšanas priekšmets kasācijas instances tiesā.

Tiesa atzinusi, ka Vadimam K. pienākas atlīdzība par morālā kaitējuma nodarīšanu, kas nosakāma divu neiegūto mēnešalgu apmērā, pamatojoties uz Civillikuma 1635.pantu.

Nonākdama pie šāda secinājuma, tiesa nav ņēmusi vērā, ka Vadima K. prasība par Ls 1330 piedziņu ir pamatota uz Civillikuma 1770.–1773. un 1779.pantu par zaudējumu piedziņu. Prasītājs tieši ir norādījis, ka zaudējumi viņam radušies sakarā ar to, ka viņš ir zaudējis cietuma apsarga darba atalgojumu, jo nav ticis pieņemts darbā tieši izsniegtā raksturojuma dēļ. Tātad prasība celta par neiegūtās peļņas atrāvumu un ir mantiska rakstura prasība.

Arī apelācijas sūdzībā Vadims K. lūdzis tiesu uzlikt par pienākumu Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldei apmainīt 2006.gada 3.maijā izsniegto raksturojumu, kā arī piedzīt no atbildētāja Ls 1330, kas sastāv

no vidējā atalgojuma par laika posmu no 2006.gada 29.maija līdz prasības celšanai tiesā.

Tiesa, pretēji Civilprocesa likuma 426.panta otrās daļas prasībām, kas nosaka, ka apelācijas instance izskata tikai tos prasījumus, kas izskatīti pirmās instances tiesā, bet prasības priekšmeta vai pamata grozīšana apelācijas instances tiesā nav pieļaujama, paplašinājusi Vadima K. prasījuma robežas, piedzīdama kompensāciju saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu, kurš nosaka atlīdzību /maksu, kompensāciju/ par nemantisku kaitējumu, lai gan šāda prasība nav celta.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu ir noraidīta Vadima K. prasība pret Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldi par atlīdzības (mantiskās kompensācijas) piedziņu.

Apelācijas sūdzībā Vadims K. lūdzis uzlikt par pienākumu atbildētājam apmainīt dokumentu (2006.gada 3.maija raksturojumu), kā arī piedzīt mantisko kompensāciju Ls 1330 apmērā, kas sastāv no vidējā atalgojuma par laika posmu no 2006.gada 29.maija līdz prasības iesniegšanai tiesā.

Apelācijas instances tiesa spriedumā secinājusi, ka izskatāmajā lietā ir viens un tas pats prasības pamats, tāpēc nav nozīmes tam, ka prasītājs prasības pieteikumā atsaucies uz tām Civillikuma normām, kuras regulē zaudējumu atlīdzību.

Šādam tiesas argumentam nevar piekrist, jo lietas izskatīšanas robežas apelācijas instances tiesā nosaka prasības pieteikums, pirmās instances tiesas spriedums un apelācijas sūdzība. Prasības priekšmeta vai pamata grozīšana nav pieļaujama, bet ir izskatāmi tikai tie prasījumi, kas izskatīti pirmās instances tiesā. Lieta izskatāma tikai tādā apjomā, kā lūgts apelācijas sūdzībā.

Prasības priekšmets konkrētajā lietā pēc prasības pieteikuma, kā atzīst Senāts, ir zaudētā (neiegūtā) atalgojuma piedziņa. Tiesas izskatītais jautājums par kaitējuma atlīdzību neietilpst celtās prasības priekšmetā, jo prasītāja prasījums attiecas uz zaudējumu kā mantiski novērtējamu pametumu, kad tajā pašā laikā tiesas izspriestais – uz kaitējumu (arī morālo kaitējumu), kas ir pilnīgi atšķirīga un patstāvīga juridiskā kategorija.

Tas vienlaicīgi norāda uz to, ka katram no šiem diviem prasījumiem ir savs prasības aktīvais pamats, kura izvērtēšanai ir piemērojamas atšķirīgas tiesību normas un pielietojama atšķirīga juridiskā argumentācija.

Izskatot jautājumu, par ko prasība nav bijusi celta un kas nav bijis izskatīts arī pirmās instances tiesā, t.i., pārkāpjot Civilprocesa likuma 426.panta pirmo un otro daļu, apelācijas instances tiesa tādējādi ir pieļāvusi tādu procesuālo tiesību normu pārkāpumu, kas ir novedis pie tiesas kompetences robežu pārkāpuma un lietas nepareizas izspriešanas.

Atceļot spriedumu tā pārsūdzētajā daļā, kasācijas sūdzības iesniedzējai Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldei atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai atmaksājama iemaksātā drošības nauda.

Apelācijas instances tiesai, izskatot lietu atkārtoti, ir jāizšķir jautājums par vidējā atalgojuma piedziņu pēc prasītāja norādītā pamatojuma un apelācijas instances sūdzībā ietvertajām robežām. Senāts uzskata, ka patiesībai neatbilstošu ziņu ierakstīšana dokumentā, ja tas ir bijis par šķērsli personas subjektīvo tiesību realizācijai, var būt pamats prasījumam par zaudējumu atlīdzību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 6.septembra spriedumu tā apmierinātajā daļā un lietu neizskatītajā daļā nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt drošības naudu Ls 50 kasācijas sūdzības iesniedzējai Valsts robežsardzes Ventspils pārvaldei.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par prasības pamatu un priekšmetu

Ar prasību starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata nevar revidēt spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā (Civilprocesa likuma 203.panta trešā daļa).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-141/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senators referents R.Namatēvs
senatore R.Saulīte,

piedaloties prasītāja pārstāvim E.Silakalnam, trešajai personai A.P.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē SIA "Agrofirma Jelgava" blakus sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 6.novembra lēmumu jautājumā par tiesvedības izbeigšanu SIA "Agrofirma Jelgava" prasībā pret Dzintru E. par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..) un Dzintras E. pretprasībā par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..).

Aprakstošā daļa

[1] Dzintras E. 1997.gada 27.martā zemesgrāmatā nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), kas atrodas Jelgavas rajona (..) pagastā.

Uz zemesgabala 52 ha platībā atrodas divas dzīvojamās ēkas, kā arī ēkas (būves) ar nosaukumu (..).

1997.gada 29.aprīlī Dzintra E. noslēdza pirkuma līgumu ar J.K. un A.P., atsavinot tiem nekustamo īpašumu (..).

2003.gada 2.janvārī SIA "Agrofirma Jelgava" cēla prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz ēkām (..), norādot, ka tās atrodas SIA bilancē. Īpašumu prasītājs ieguvis kā tiesību pārņēmējs no paju saimniecības "Jelgava".

Taču līdz lietas izskatīšanai pēc būtības SIA "Agrofirma Jelgava" 2003.gada 13.oktobrī īpašuma tiesības uz ēkām (..) nostiprināja zemesgrāmatā un 2003.gada 22.oktobrī papildināja prasību, lūdzot atzīt pirmpirkuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), kā arī uzlikt par pienākumu Dzintrai E. noslēgt ar J.K. un A.P. atcēlējlīgumu.

Dzintra E. cēla pretprasību un lūdza saskaņā ar Civillikuma 968.pantu atzīt viņai īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..).

[2] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2004.gada 3.novembrī SIA "Agrofirma Jelgava" prasību noraidīja un pretprasību apmierināja – atzina Dzintras E. īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), dzēšot zemesgrāmatā ierakstu par SIA "Agrofirma Jelgava" īpašuma tiesībām.

Pēc sprieduma taisīšanas, 2005.gada 12.maijā Dzintra E. un A.P. noslēdza pirkuma līgumu, ar kuru Dzintra E. atsavināja A.P. nekustamo īpašumu (..), sastāvošu no 5 ēkām.

[3] 2005.gada 24.maijā SIA "Agrofirma Jelgava" cēla jaunu prasību pret Dzintru E. par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..), dzēšot ierakstu zemesgrāmatā par Dzintras E. īpašuma tiesībām.

Prasītāja norādīja, ka ēkas nodotas ekspluatācijā 1970.gada 30.jūnijā, taču iepriekšējās lietas izskatīšanas laikā prasītājas rīcībā nebija Valsts komisijas akta par ēku nodošanu ekspluatācijā.

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2005.gada 1.novembrī tiesvedību lietā izbeidza.

Izskatot SIA "Agrofirma Jelgava" blakus sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2006.gada 17.janvārī, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 3.punktu, apgabaltiesas lēmumu atcēla un lietu nosūtīja izskatīšanai apgabaltiesai.

SIA "Agrofirma Jelgava" līdz lietas izskatīšanas uzsākšanas pēc būtības papildināja prasību un lūdza atzīt tai pirmpirkuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), uzlikt par pienākumu Dzintrai E. noslēgt ar J.K. un A.P. atcēlējlīgumu un noslēgt pirkuma līgumu ar SIA, kā arī atzīt par spēkā neesošu no noslēgšanas brīža 2005.gada 12.maija pirkuma līgumu.

Dzintra E. cēla pretprasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..), norādot, ka viņa strīdus ēkas īpašumā ieguvusi ar ieilgumu.

Izskatot lietu pēc būtības, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kā pirmās instances tiesa 2006.gada 24.augustā prasību apmierināja daļēji un atzina SIA "Agrofirma Jelgava" īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu (..), dzēšot ierakstu zemesgrāmatā par Dzintras E. īpašuma tiesībām. Pārējā daļā tiesa prasību un pretprasību noraidīja.

[4] Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Dzintra E. apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta izbeidza tiesvedību SIA "Agrofirma Jelgava" prasībā pret Dzintru E. un viņas pretprasībā par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..).

Civillietu tiesu palāta atzina, ka ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 3.novembra spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā, SIA "Agrofirma Jelgava" prasība noraidīta un apmierināta Dzintras E. pretprasība, atzīstot viņai īpašuma tiesības uz strīdus ēkām un būvēm. Prasība celta par to pašu priekšmetu, uz tā paša pamata, kaut gan atbilstoši Civilprocesa likuma 203.panta trešajai daļai lietas dalībnieki, kā arī viņu tiesību pārņēmēji pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā nav tiesīgi no jauna celt tiesā prasību par to pašu priekšmetu un uz tā paša

pamata, kā arī citā procesā apstrīdēt tiesas nodibinātos faktus. Līdz ar to tiesvedība lietā saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 3.punktu izbeidzama.

[5] Blakus sūdzību par Civillietu tiesu palātas lēmumu iesniegusi SIA "Agrofirma Jelgava", lūdzot lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai.

Blakus sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tiesa nav ņēmusi vērā, ka ar Civillietu tiesu palātas 2006.gada 17.janvāra lēmumu tika atcelts apgabaltiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā, jo apgabaltiesa savā lēmumā nenorādīja prasības priekšmetu un pamatu. Arī Civillietu tiesu palāta 2007.gada 6.novembra lēmumā nav konkrēti norādījusi prasības priekšmetu un pamatu, kas ir par pamatu lēmuma atcelšanai.

Iepriekšējais prasījums tika balstīts uz 2003.gada 29.septembra aktu par ēku pieņemšanu ekspluatācijā, savukārt šī prasība balstīta uz 1970.gada 30.jūnija aktu un SIA statūtiem. Lēmums ir pretējs labai ticībai, normatīvajiem aktiem un tiesību principiem.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, atsaucoties uz Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 3.novembra spriedumu, izbeigusi tiesvedību SIA "Agrofirma Jelgava" prasībā pret Dzintru E. un viņas pretprasībā par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu (..) saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta trešo punktu, kas nosaka, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums, kas taisīts strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata.

Pārbaudot šā lēmuma likumību atbilstoši Civilprocesa likuma 447.pantam, kas reglamentē blakus sūdzības izskatīšanas kārtību, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas lēmums atstājams negrozīts.

[6.1] Prasība satur divus elementus – priekšmetu un pamatu, kas veido prasības saturu.

Prasītāja materiāltiesiskais prasījums ir prasības priekšmets, kurā ietilpst arī prasības materiālais objekts, t.i., strīdīgo materiāltiesisko attiecību objekts.

SIA "Agrofirma Jelgava" 2003.gada 2.janvārī un 2005.gada 24.maijā celtajām prasībām un Dzintras E. pretprasībām ir viens un tas pats materiāltiesiskais prasījums, t.i., īpašuma tiesību atzīšana uz nekustamo īpašumu (..).

Prasītājas norāde blakus sūdzībā, ka prasības priekšmets abās lietās nav vienāds, neatbilst lietas materiāliem un prasības pieteikumiem lietās.

[6.2] Prasības pamatu veido apstākļi, uz kuriem prasītājs pamato savu prasījumu.

Turklāt, kā to norādījis prof. V.Bukovskis, prasītājam jānorāda prasības aktīvais un pasīvais pamats. Lietiskās prasībās *(actio in rem)*,

kur ir darīšana ar personas kundzību par lietu un ar visu pārējo personu pienākumu atturēties no darbības, kas traucē lietišķo tiesību realizēšanu, – prasības aktīvais pamats ir prasītājam piederošā noteiktā lietišķā tiesība un viņa tiesība prasīt no kura katra neiejaukšanos šinī tiesību sfērā; bet prasības pasīvais pamats ir tas, ka atbildētājs izdara zināmu pozitīvu darbību, ar ko pārkāpj prasītāja lietišķās tiesības *(prof. V.Bukovskis. Civīlprocesa mācību grāmata. – Rīga, 1933, 303.lpp.)*.

2003.gada 2.janvārī celtajai prasībai prasītāja norādījusi tās aktīvo un pasīvo pamatu. Aktīvais pamats – prasītāja kā tiesību pārņēmēja īpašumu ieguvusi no paju sabiedrības "Jelgava", bet pasīvais pamats – Dzintra E. kā zemes īpašniece zem ēkām uzskata, ka viņai ir tiesības uz (..) ēkām.

2005.gada 24.maijā celtajai prasībai tās aktīvais pamats ir ēku iegūšana īpašumā no paju sabiedrības "Jelgava", kuras nodotas ekspluatācijā 1970.gadā, bet pasīvais pamats – Dzintrai E. kā zemes īpašniecei atzītas īpašuma tiesības uz strīdus ēkām.

Vērtējot prasības aktīvo un pasīvo pamatu, Civillietu tiesu palāta pamatoti atzinusi, ka 2003.gada 2.janvārī un 2005.gada 24.maijā celtajām prasībām ir viens un tas pats pamats.

Tiesas lēmums atbilst Civilprocesa likuma 223.panta 3.punktam, jo ar prasību starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata nevar revidēt spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā.

[6.3] Blakus sūdzības iesniedzēja norāde uz Civillietu tiesu palātas 2006.gada 17.janvāra lēmumu, ar kuru tika atcelts Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 1.novembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu, nedod pamatu atcelt lēmumu lietā, jo Civillietu tiesu palātai, izskatot Dzintras E. apelācijas sūdzību, 2006.gada 17.janvāra lēmums nav obligāts. Norādītais arguments vērsts uz apelācijas instances tiesas kompetences ierobežošanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 6.novembra lēmumu atstāt negrozītu, bet SIA "Agrofirma Jelgava" blakus sūdzību noraidīt.

Par tiesībām celt prasību, apstrīdot uz administratīvā akta pamata slēgtu privāttiesisku darījumu un tā sekas

1. Ja administratīvais akts radīja tiesības slēgt darījumus un darījums ir noslēgts, tad strīdi par tiesībām un pienākumiem privāttiesisko attiecību jomā un par īpašuma tiesībām, risināmi civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Ja ar administratīvo aktu piešķirtās tiesības slēgt darījumu vēl nav realizētas, tad administratīvais akts pārsūdzams administratīvajā tiesā (Civilprocesa likuma 1.pants, 23.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 1.–3.pants).

2. Ja tiek apstrīdētas uz administratīvā akta pamata realizēta privāttiesiska darījuma sekas, tad privāttiesisko strīdu neierobežo Administratīvā procesa likuma 79.panta otrajā daļā noteiktais administratīvā akta apstrīdēšanas termiņš un Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmajā daļā noteiktais pieteikuma iesniegšanas termiņš (Administratīvā procesa likuma 79.panta otrā daļa, 188.panta pirmā daļa).

Rīgā, 2008.gada 4.jūnijā Lieta Nr. SKC-176/2008*

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts paplašinātā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente E.Vernuša
senatore I.Garda
senators Z.Gencs
senatore R.Saulīte
senators K.Torgāns
senatore R.Zaķe,

piedaloties prokuroram G.Bērziņam, Jūrmalas domes pārstāvim zvērinātam advokātam S.Petrovičam, Nadeždas N. pārstāvim zvērinātam advokātam A.Pličam, atbildētāju Ineses T. pārstāvim D.Lasmanim, Sintijas Š. un Armanda T. pārstāvim zvērinātam advokātam E.Vēberam, atbildētājam Gunāram A., Renāra R. pārstāvim V.Kļaviņam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Ineses T. un Sintijas Š. un Armanda T. pārstāvja E.Vēbera kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 19.oktobra

* ***Piezīme***. Adreses tekstā ir mainītas.

spriedumu Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prasībā Jūrmalas pašvaldības un Nadeždas N. interesēs pret Jūrmalas pilsētas domi, Inesi T., Sintiju Š., Armandu T. un Gunāru A. ar trešo personu valsts akciju sabiedrību "Latvijas Hipotēku un zemes banka" par lēmumu un darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, īres tiesisko attiecību, privatizācijas tiesību un īpašuma tiesību atzīšanu.

Aprakstošā daļa

Inese T. (pirms laulībām Inese B.) kopš 1985.gada pierakstīta un dzīvoja labiekārtotā pašvaldības dzīvoklī Nūrijas ielā 10–4, Jūrmalā, kas sastāv no trīs izolētām istabām – ar dzīvokļa ar kopējo platību 62,8 m^2 (dzīvojamā platība 41,3 m^2). Dzīvoklī bija pierakstīta atbildētājas māte Ir.B. un māsa Iv.B.

Inese B. lūgusi uzņemt viņu uzskaitē dzīves apstākļu uzlabošanai, norādot, ka aizņem dzīvojamo platību 41,3 m^2 trīsistabu dzīvoklī un viņas ģimenes sastāvā ir viens cilvēks.

Ar Jūrmalas pilsētas domes dzīvokļu komisijas 1998.gada 15.decembra protokolu Nr.11 Inese B. reģistrēta dzīvokļa jautājumu risināšanai sniedzamās pašvaldības palīdzības reģistrā kopējā grupā saskaņā ar Jūrmalas pilsētas domes 1998.gada 16.aprīļa lēmumu Nr.414, lēmuma 8.2.punkts.

Nekustamais īpašums Svenskas ielā 11, Jūrmalā, kas sastāv no zemesgabala 2402 m^2 platībā, uz kura atrodas trīs dzīvojamās mājas un piecas palīgceltnes, 2001.gada 28.septembrī ierakstīts Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..), īpašnieks – Jūrmalas pilsētas pašvaldība.

Inese B. 2002.gada 26.jūnijā lūgusi Jūrmalas pilsētas dzīvokļu komisijai izskatīt viņas lūgumu par dzīvokļa Nr.8 Svenskas ielā 11, liters 1, Jūrmalā, piešķiršanu.

Ar Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 3.jūlija lēmumu Nr.546, pamatojoties uz likumiem "Par dzīvojamo telpu īri" un "Par pašvaldības palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā", nolemts noslēgt īres līgumu ar Inesi B. par dzīvojamo telpu Svenskas ielā 11/1–8, Jūrmalā ar apdzīvojamo platību 93,1 m^2 īri.

Inese B. 2002.gada 23.jūlijā lūgusi izīrēt viņas ģimenei, kas sastāv no viena cilvēka, minēto dzīvokli un 2002.gada 24.jūlijā Majoru namsaimniecības rajons noslēdzis īres līgumu ar Inesi B.

Inesei B. 2002.gada 18.septembrī nosūtīts privatizācijas paziņojums, saskaņā ar kuru piedāvāts privatizēt dzīvokli Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, kā arī dzīvojamās mājas kopīpašuma 8720/51173 domājamās daļas un ar māju funkcionāli saistītās būves – četrus šķūņus un tualeti, kā arī zemesgabalu 2402 m^2 platībā.

Inese B. 2002.gada 22.septembrī iesniegusi privatizācijas pieteikumu privatizācijas objekta Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, privatizācijai.

Ar Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 9.oktobra lēmumu "Par privatizācijas grafikā iekļauto dzīvokļu Nr.7 un Nr.8 nodošanu privatizācijai dzīvojamā mājā būve Nr.001 Jūrmalā, Svenskas ielā 11", pamatojoties uz likumu "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju", nolemts pārdot dzīvokļus Nr.7 un Nr.8 Jūrmalā, Svenskas ielā 11.

Inese T. 2003.gada 9.jūnijā ar Jūrmalas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju noslēgusi pirkuma līgumu, ar kuru privatizējusi dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, kas sastāv no dzīvokļa Nr.8 87,2 m^2 platībā, 872/1459 domājamām daļām no dzīvojamās mājas 001, palīgceltnes 008 un 164/1000 domājamām daļām no zemes. 2003.gada 7.augustā Ineses T. īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu nostiprinātas zemesgrāmatā.

Inese T. 2004.gada 15.aprīlī lūgusi Jūrmalas pilsētas domi pieņemt lēmumu par ēkas Svenskas ielā 11, Jūrmalā, nojaukšanu, jo mājas apdzīvošana neesot iespējama, tās lietošana – bīstama, ēka bojājot ainavu, kā arī lūgts risināt jautājumu par dzīvokļa Nr.9 dzīvojamā mājā, Svenskas ielā 11, liters 001, Jūrmalā, atzīšanu par dzīvošanai nederīgu.

Gunārs A. 2004.gada 13.septembrī noslēdzis pirkuma līgumu ar Jūrmalas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju par dzīvokļa īpašumu Nr.7 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, kas sastāv no dzīvokļa Nr.7 42,1 m^2 platībā, kopīpašuma 421/1459 domājamam daļām no dzīvojamas ēkas 001 un palīgceltnes 008 un 64/1000 domājamām daļām no zemes.

Majoru namsaimniecības rajona 2001.gada 13.septembra dzīvesvietas izziņa Nr.358 apliecina, ka dzīvoklis Nr.9 (bijušais dzīvoklis Nr.13), Svenskas ielā 11, Jūrmalā, kopš 1961.gada 14.decembra bijis nodots lietošanā Nadeždai N.

Ar Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387, pamatojoties uz Ineses T. pasūtīto un AS "Komunālprojekts" 2003.gadā izstrādāto tehniskās apsekošanas atzinumu par dzīvojamo māju Jūrmalā, Svenskas ielā 11, liters 001, nolemts atzīt dzīvokli Nr.9 dzīvojamā mājā Jūrmalā, Svenskas ielā 11, liters 001, par dzīvošanai nederīgu, uzlikts par pienākumu Jūrmalas pilsētas domes pašvaldības īpašuma pārvaldes dzīvokļu nodaļai risināt jautājumu par dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11 īrnieka izvietošanu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto lēmumu Nr.387, ar kuru dzīvoklis Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, atzīts par dzīvošanai nederīgu, ar Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2004.gada 27.oktobra lēmumu dzīvoklis Nr.9 sadalīts starp dzīvokļu īpašumiem Nr.7 un Nr.8, sakarā ar ko veiktas attiecīgas izmaiņas dzīvokļa īpašumu Nr.7 un Nr.8 sastāvā, nosakot, ka dzīvokļa īpašums Nr.7 sastāv no dzīvokļa Nr.7 42,1 m^2 platībā, dzīvojamās mājas un palīgceltnes, būve Nr.008, kopīpašuma 421/1293 domājamām daļām un zemesgabala 0,087 domājamām daļām, bet dzīvokļa īpašums Nr.8 sastāv no dzīvokļa

ar kopējo platību 87,2 m^2 dzīvojamās mājas un palīgceltnes, būve Nr.008, kopīpašuma 872/1293 domājamām daļām un zemesgabala 0,187 domājamām daļām.

Inese T., pamatojoties uz minētajām izmaiņām dzīvokļa īpašuma sastāvā, 2004.gada 1.novembrī noslēgusi papildu vienošanos ar Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju pie 2003.gada 9.jūnija pirkuma līguma un grozījumi zemesgrāmatā ierakstīti 2004.gada 23.novembrī.

Arī Gunārs A., pamatojoties uz izmaiņām dzīvokļa īpašuma sastāvā, 2005.gada 4.februārī noslēdzis papildu vienošanos ar Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju pie 2004.gada 13.septembra pirkuma līguma un Gunāra A. īpašuma tiesības uz minēto nekustamo īpašumu nostiprinātas zemesgrāmatā 2005.gada 9.martā.

Nadežda N. 2004.gada 30.augustā iesniegusi pieteikumu Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijā par dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, kas viņai nodots lietošanā 1961.gada 14.decembrī, privatizēšanu.

Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisija 2004.gada 10.septembrī nosūtījusi Nadeždai N. privatizācijas paziņojumu, piedāvājot viņai privatizēt dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ar kopējo platību 16,6 m^2 kopā ar dzīvojamās mājas kopīpašuma 1660/51173 domājamām daļām.

Inese T. dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, 2005.gada 20.maijā pārdevusi Sintijai Š. (pirkuma maksa Ls 11 000), kuras īpašuma tiesības uz nopirkto dzīvokļa īpašumu nostiprinātas zemesgrāmatā 2005.gada 31.maijā.

Sintija Š. 2005.gada 8.jūlijā noslēgusi aizdevuma līgumu ar Armandu T. par aizdevuma Ls 15 000, bet 2005.gada 11.jūlijā Sintija Š. ar Armandu T. noslēgusi hipotēkas līgumu un uz dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, zemesgrāmatā 2005.gada 18.jūlijā nostiprināta hipotēka.

Gunārs A. 2006.gada 11.oktobrī dzīvokļa īpašumu Nr.7 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, pārdevis Renāram R. (pirkuma maksa Ls 43 574), kura īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 2006.gada 20.decembrī, kad zemesgrāmatā uz minēto nekustamo īpašumu nostiprināta arī pirmā hipotēka par labu AS "DnB NORD Banka" Ls 590 355,36 apmērā.

Ar Jūrmalas pilsētas ēku un būvju tehniskā stāvokļa novērtēšanas komisijas 2006.gada 7.novembra lēmumu, protokols Nr.7, atļauts nojaukt ēku Svenskas ielā 11, norādot, ka priekšnoteikums tehniskā projekta izstrādāšanai ir dzīvokļa īpašumu izbeigšana.

Rīgas tiesas apgabala prokuratūra Jūrmalas pašvaldības un Nadeždas N. interesēs cēlusi prasību pret Jūrmalas pilsētas domi, Inesi T. (pirms laulībām Inese B.), Sintiju Š., Armandu T. un Gunāru A. ar trešo personu Valsts A/S "Latvijas Hipotēku un zemes banka" par

lēmumu un darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, īres tiesisko attiecību, privatizācijas tiesību un īpašuma tiesību atzīšanu. Prasība vairākkārtīgi papildināta un grozīta.

Prasītājs norādījis, ka 1998.gada 15.decembrī atbildētāja Inese B. (pēc laulībām Inese T.) bez tiesiska pamata reģistrēta kā persona, kura ir tiesīga saņemt pašvaldības palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā.

Prasītājs uzskatījis, ka atbildētāja Inese T. pašvaldības dzīvokļu jautājumu risināšanas reģistrā ar dzīvokļu komisijas, kuras sastāvā bija Ineses T. tēvs A.B., lēmumu reģistrēta prettiesiski, jo viņa nav likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā" 6.pantā minētā persona.

Strīdus dzīvoklis Inesei T. izīrēts, pamatojoties uz likumu "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā", un saskaņā ar šī likuma 20.panta noteikumiem šādā kārtībā izīrētās dzīvojamās telpas nav pārdodamas vai citādi atsavināmas to īrniekiem vai citām personām.

Neilgi pēc strīdus dzīvokļa noпirkšanas Inese T. griezusies pašvaldībā ar lūgumu atļaut nojaukt māju, kurā atrodas strīdus dzīvoklis, jo māja neesot dzīvošanai derīga. Minētais, prasītāja ieskatā, norādot uz Ineses T. negodprātību.

Jūrmalas pilsētas dome, 2002.gada 9.oktobrī, pieņemot lēmumu Nr.765 "Par privatizācijas grafikā iekļauto dzīvokļu Nr.7 un Nr.8 nodošanu privatizācijai dzīvojamā mājā būve Nr.001 Jūrmalā, Svenskas ielā 11", pārkāpusi likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā" 20. pantu.

Tā kā pašvaldības lēmums ir prettiesisks, tad arī 2003.gada 9.jūnija pirkuma līgums neatbilst tiesiska darījuma nosacījumiem un atzīstams par spēkā neesošu.

Prokuratūra uzskatījusi, ka atbildētāja Inese T. strīdus dzīvokli ieguvusi uz prettiesiska darījuma pamata (2003.gada 9.jūnija pirkuma līgums), tāpēc viņas īpašumtiesības ir anulējamas un strīdus dzīvokļa privatizācija atzīstama par spēkā neesošu saskaņā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 6.pantu un Civillikuma 1415.pantu.

Prokurors uzskatījis par nelikumīgām 2004.gada 1.novembrī starp Inesi Tenbergu un Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju un 2005.gada 4.februārī starp Gunāru A. un Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju noslēgtās papildu vienošanās, norādot, ka saskaņā ar likumu var privatizēt tikai dzīvokli, par kuru noslēgts īres līgums, bet ne Inesei T., ne Gunāram A. nav bijis noslēgts dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, īres līgums.

Sakarā ar papildu vienošanos noslēgšanu aizskartas dzīvokļa Nr.9 īrnieces Nadeždas N. intereses, kurai tikusi liegta iespēja privatizēt viņas īrēto dzīvokli, un pretēji likuma prasībām viņai ierādīts cits dzīvoklis Jūrmalā, Tomuliņa ielā 41/(..)–17.

Prasītājs uzskatījis, ka, atzīstot dzīvokli Jūrmalā, Svenskas ielā 11–9, par dzīvošanai nederīgu, tas ar Jūrmalas domes lēmumu bijis jāizslēdz no dzīvojamā fonda, jāreģistrē izmaiņas inventarizācijas lietā un atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta trešās daļas noteikumiem publiski jāpiedāvā privatizēt atklātā izsolē.

Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387, ar kuru dzīvoklis Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, atzīts par dzīvošanai nederīgu, prokurors uzskatījis par nepamatotu un nelikumīgu, turklāt AS "Komunālprojekts" atzinums, uz kuru pamatots minētais lēmums, attiecas uz visu māju Jūrmalā, Svenskas ielā 11, nevis uz kādu konkrētu dzīvokli.

Prasībā norādīts, ka nav bijis arī saņemts Nadeždas N. atteikums privatizēt dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, kā to paredz likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 13. panta trešā daļa.

Atsaucoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 19.panta pirmo daļu, prokurors norādījis, ka starp Jūrmalas pilsētas domi un Nadeždu N. pastāvējušas īrnieka un izīrētāja attiecības par dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ko apliecina 2001.gada 13.septembra izziņa un Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 15. decembra lēmums, ar kuru nolemts noslēgt ar Nadeždu N. īres līgumu par dzīvokli Jūrmalā, Tomuliņa ielā 41/(..)–17.

Jūrmalas pilsētas dome, piedāvājot Nadeždai Novožilovai noslēgt īres līgumu par dzīvokli Jūrmalā, Tomuliņa ielā 41/(..)–17, pārkāpusi likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 2. un 4.pantu, jo Nadežda N. ar pašvaldības lēmumu nebija atzīta par personu, kura ir tiesīga saņemt pašvaldības palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā.

Ar šādu rīcību, prokurora ieskatā, Jūrmalas pilsētas dome pārkāpusi arī likuma "Par pašvaldībām" 14. panta otrās daļas 3.punktu, kas nosaka, ka pašvaldībām ir pienākums racionāli un lietderīgi apsaimniekot pašvaldības kustamo un nekustamo mantu, jo, atļaujot Nadeždai N. privatizēt dzīvokli Nr. 9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, pašvaldībai nebūtu viņai jāizīrē dzīvoklis Nr.17 Tomuliņa ielā 41/(..), Jūrmalā.

Jūrmalas domes rīcība neatbilst likuma "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 2.panta pirmajai daļai.

Rīgas tiesas apgabala prokuratūra, pamatojoties uz Prokuratūras likuma 1., 2., 17., 21.pantu, Civilprocesa likuma 74.panta trešās daļas 3.punktu un 90.panta otrās daļas 3.punktu, Civillikuma 1488.panta 1.punktu, likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 2. un 4.pantu, likuma "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 2.panta pirmo daļu,

likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 13.panta trešo daļu un 18.panta trešo daļu, likuma "Par pašvaldībām" 3.panta pirmo daļu un 14.panta otrās daļas 3.punktu, lūgusi tiesu:

– atzīt par spēkā neesošu 2002.gada 3.jūlija Jūrmalas pilsētas domes lēmumu Nr.546 par dzīvojamo telpu īres līguma noslēgšanu ar Inesi B.;

– atzīt par spēkā neesošu 2002.gada 24.jūlijā noslēgto īres līgumu starp Inesi B. un Jūrmalas pašvaldības B/O "Jūrmalas namsaimnieks";

– atcelt Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 09.oktobra lēmumu Nr.765 "Par privatizācijas grafikā iekļauto dzīvokļu Nr.7, Nr.8 nodošanu privatizācijai dzīvojamā mājā būve Nr.001, Jūrmalā, Svenskas ielā 11";

– atzīt par spēkā neesošu 2003.gada 09.jūnijā noslēgto pirkuma līgumu par dzīvokļa īpašuma Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, iegādi un šajā daļā dzēst ierakstus Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatu attiecīgajā nodalījumā;

– atzīt par spēkā neesošu 2004.gada 4. februārī starp Gunāru A. un Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju noslēgto papildu vienošanos pie 2004.gada 13.septembra noslēgtā pirkuma līguma, ar kuru tiek noteikts, ka pirkuma priekšmets ir dzīvoklis Jūrmalā, Svenskas ielā 11, dz.7 ar kopējo platību 42,1 m^2, dzīvojamās ēkas un palīgceltnes būve Nr.008, kopīpašuma 421/1293 domājamās daļas un zemesgabala 0,087 domājamās daļas no zemes platības 2402 m^2 ar zemes kadastra Nr.(..) un grozīt šajā daļā zemesgrāmatas ierakstu atbilstoši 2004.gada 13.septembra pirkuma līgumam;

– atzīt par spēkā neesošu 2004.gada 26.maija Jūrmalas pilsētas domes lēmumu Nr.387, ar kuru dzīvoklis Jūrmalā, Svenskas ielā 11, dz.9, ir atzīts par dzīvošanai nederīgu;

– atzīt par spēkā neesošu 2004.gada 27.oktobra Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas protokolu Nr.20, ar kuru dzīvoklis Jūrmalā, Svenskas ielā 11, dz.9, tiek sadalīts starp dzīvokļiem Nr.7 un 8;

– atzīt par spēkā neesošu 2004.gada 1.novembrī starp Inesi T. un Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju noslēgto papildu vienošanos pie 2003.gada 9.jūnijā noslēgtā pirkuma līguma, ar kuru noteikts, ka pirkuma priekšmets ir dzīvokļa īpašums Jūrmalā, Svenskas ielā 11, dz.8, ar platību 87,2 m^2, dzīvojamās ēkas un palīgceltnes būve Nr.008, kopīpašuma 872/1293 domājamās daļas un zemesgabala 0,187 domājamās daļas no zemes kopējās platības 2402 m^2 ar zemes kadastra Nr.(..);

– atzīt par spēkā neesošu 2005.gada 20.maijā starp Inesi T. un Sintiju Š. noslēgto pirkuma līgumu par dzīvokļa Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, iegādi un šajā daļā dzēst ierakstus Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatu attiecīgajā nodalījumā;

– atzīt par spēkā neesošu 2005.gada 11.jūlijā starp Sintiju Š, un Armandu T. noslēgto hipotēkas līgumu un šajā daļā dzēst ierakstus Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā;

– atzīt, ka starp Nadeždu N. un Jūrmalas pilsētas domi pastāv īres līgumiskās attiecības par dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā;

– atzīt Nadeždas N. tiesības privatizēt dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā;

– atjaunot īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, Jūrmalas pilsētas domei.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 28.jūnija spriedumu prasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Rīgas apgabala prokuratūras prokurora protestu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 19.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi, pamatojoties uz šādiem argumentiem.

Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 3.jūlija lēmums Nr.546 par īres līguma noslēgšanu ar Inesi B. (pēc laulībām Inese T.) pieņemts, pamatojoties uz likumu "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā", taču Inesei T. pašvaldības palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā nav bijusi sniegta kā likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 13. vai 14.pantā noteiktajai personai.

Inese B. 1998.gada 15.decembrī savu ģimeni nebija izveidojusi, viņa dzīvoja un bija pierakstīta labiekārtotā pašvaldības dzīvoklī Nūrijas ielā 10–4, Jūrmalā, kurā ir trīs izolētas istabas un kura kopējā platība 62,8 m^2, dzīvoklī bija pierakstīta arī viņas māte Ir.B. un māsa Iv.B. Minētais apliecina, ka Ineses T. reģistrēšanai dzīvokļa jautājumu risināšanai sniedzamās pašvaldības palīdzības reģistrā nebija tiesiska pamata.

Arī izīrējot dzīvokli Inesei T. Svenskas ielā 11/1–8, Jūrmalā, nav ievēroti likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 17. un 18.panta noteikumi, kas nosaka dzīvojamo telpu piedāvāšanas secību un kārtību.

Jūrmalas pilsētas domes sagatavotais personu, kuras reģistrētas dzīvokļu jautājumu risināšanā sniedzamās pašvaldības palīdzības reģistrā kopējā rindā, saraksts, apliecina, ka Inesei B. vēl 2002.gada 6.jūnijā numurs rindā bija simt astoņdesmit otrais un izīrējamā dzīvokļa adrese ir norādīta tikai pašas Ineses T. 2002.gada 26.jūnija iesniegumā, kas adresēts Jūrmalas pilsētas dzīvokļu komisijai ar lūgumu piešķirt iesniedzējai tieši minēto dzīvokli.

Tā kā nebija likumīga pamata Ineses T. reģistrēšanai pašvaldības palīdzības reģistrā, Jūrmalas pilsētas domei nebija tiesību saskaņā ar likumu "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" lemt jautājumu par dzīvokļa Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, izīrēšanu, pie tam minēto dzīvokli Inesei T. nolemts izīrēt, neievērojot likuma "Par

pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" noteikto secību un kārtību.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 3.jūlija lēmums Nr.546 daļā, ar kuru nolemts noslēgt īres līgumu ar Inesi B. (pēc laulībām Inese T.) par viņas pašas norādīto dzīvojamo telpu Svenskas ielā 11/1–8, Jūrmalā, ar kopējo platību 93,1 m^2 (lēmuma 22.punkts), atzīstams par nelikumīgu un tādējādi par spēkā neesošu.

Tā kā Jūrmalas domes lēmums par īres līguma slēgšanu ar Inesi T. ir prettiesisks, tad atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta otrās daļas noteikumiem noslēgtais īres līgums atzīstams par spēkā neesošu.

Dzīvojamās telpas, kas izīrētas, pamatojoties uz likumu "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā", nav privatizējamas saskaņā ar likuma 20.pantu, kur noteikts, ka dzīvojamās telpas, kas izīrētas saskaņā ar šā likuma noteikumiem, netiek nodotas privatizācijai, tās nevar iegūt īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai un tās nav pārdodamas vai citādi atsavināmas dzīvojamo telpu īrniekiem vai citām personām. Minēto apstiprina arī likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 2004.gada 7.aprīlī pieņemtie grozījumi, saskaņā ar kuriem šī likuma 74.panta desmitajā daļā noteikts, ka likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" paredzētajos gadījumos un noteiktā kārtībā izīrētas dzīvojamās telpas netiek nodotas privatizācijai un tās nevar iegūt īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai.

Līdz ar to Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 9.oktobra lēmums Nr.765 "Par privatizācijas grafikā iekļauto dzīvokļu Nr.7 un Nr.8 nodošanu privatizācijai dzīvojamā mājā, būve Nr.001, Jūrmalā, Svenskas ielā 11", daļā, ar kuru nolemts privatizējot pārdot dzīvokļa īpašumu Nr.8, ir pretrunā likumam un atzīstams par spēkā neesošu.

Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 73.pantā noteikts, kādos gadījumos dzīvokļu privatizācija atzīstama par nelikumīgu.

Tā kā dzīvojamās telpas Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, nebija privatizējamas likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteiktajā kārtībā, šo telpu privatizācija atzīstama par nelikumīgu un par spēkā neesošu atzīstams 2003.gada 9.jūnija pirkuma līgums par privatizācijas objekta Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, pirkumu.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 6.pantu Inese T. nebija likumīgi ieguvusi dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, un, atzīstot par spēkā neesošu 2003.gada 9.jūnija pirkuma līgumu, dzēšamas uz šī līguma pamata zemesgrāmatā ierakstītās Ineses T. īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu.

Lietā konstatēts, ka pēc Ineses T. pasūtījuma AS "Komunālprojekts" 2003.gadā sagatavojusi dzīvojamās ēkas Jūrmalā, Svenskas ielā 11, celtne 001, tehniskās apsekošanas atzinumu.

Pamatojoties uz minēto AS "Komunālprojekts" atzinumu, Jūrmalas pilsētas dome ar 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387 nolēmusi dzīvokli Nr.9 dzīvojamā mājā Jūrmalā, Svenskas ielā 11 atzīt par dzīvošanai nederīgu.

Savukārt, Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisija, pamatojoties uz minēto Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387, nolēmusi dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, platību sadalīt starp dzīvokļu īpašumiem Nr.8 un Nr.7, kā rezultāta palielinātas dzīvokļiem Nr.7 un Nr.8 piederošās domājamās daļas no dzīvojamās mājas un palīgceltnes un zemesgabala, uz kura šīs ēkas atrodas, un attiecīgi ar dzīvokļu īpašumu īpašniekiem slēgtas papildu vienošanās pie 2003.gada 9.jūnija un 2004.gada 13.septembra pirkuma līgumiem.

Lietā nav neviena pierādījuma, ka Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmums Nr.387 paziņots Nadeždai N., kurai dzīvoklis Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, bijis nodots lietošanā kopš 1961.gada.

Ar Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387 dzīvoklis Nr.9 dzīvojamā mājā Svenskas ielā 11, Jūrmalā, atzīts par dzīvošanai nederīgu, taču lēmumā nav noteikts, kāds ir telpu statuss pēc tam, kad tās atzītas par dzīvošanai nederīgām.

Pierādījumi, kas apliecina, ka saskaņā ar minēto lēmumu veiktas attiecīgas izmaiņas dzīvojamās mājas Svenskas ielā 11, Jūrmalā, inventarizācijas lietā, nav.

Nedzīvojamo telpu privatizācijai likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikta speciāla kārtība, kas konkrētajā gadījumā nav ievērota.

Ne likums "Par pašvaldībām", ne likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" neparedz, ka dzīvojamā mājā esošs dzīvoklis, kas atzīts par dzīvošanai nederīgu, ir sadalāms starp citiem šajā dzīvojamā mājā esošajiem dzīvokļu īpašumiem, palielinot šiem dzīvokļu īpašumiem piederošās kopīpašuma domājamās daļas.

Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 48.panta 5.punktā noteiktas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas tiesības pieņemt lēmumu par kopīpašuma domājamo daļu vai citu zemesgrāmatā izdarīto ierakstu precizēšanu, bet tas iespējams, pamatojoties uz nekustamā īpašuma vērtēšanas dienesta atzinumu, kāda konkrētajā gadījumā nav, un tikai gadījumā, ja dzīvojamās mājas privatizācijas gaitā tiek konstatētas neprecizitātes privatizācijas dokumentos salīdzinājumā ar zemesgrāmatā izdarītajiem ierakstiem.

AS "Komunālprojekts" atzinums nav dots attiecībā uz dzīvokli Nr.9, bet uz visu māju Svenskas ielā 11, liters 001, Jūrmalā.

Pārkāpjot likumā noteikto nedzīvojamo telpu privatizācijas kārtību, dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, platība sadalīta starp dzīvokļu

īpašumiem Nr.7 un Nr.8, pievienojot to kā kopīpašuma daļu attiecīgajam dzīvokļa īpašumam un šīs papildus pievienotās kopīpašuma domājamās daļas privatizētas, slēdzot papildu vienošanās pie noslēgtajiem pirkuma līgumiem.

Minētais apliecina, ka ēkas Svenskas ielā 11, Jūrmalā, tehniskais stāvoklis netika atzīts par šķērsli strīdus telpu privatizācijai.

Turklāt, 2004.gada 10.septembrī, tas ir, jau pēc Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmuma pieņemšanas, Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisija piedāvājusi Nadeždai N. privatizēt dzīvokli Svenskas ielā 11–9, Jūrmalā, kas apliecina, ka atbilstošas izmaiņas dzīvojamās mājas Svenskas ielā 11, Jūrmalā, tehniskās inventarizācijas lietā netika veiktas un ir atzītas Nadeždas N. tiesības privatizēt šo dzīvokli.

Pastāvot šādiem apstākļiem, Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387 nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, un tas atzīstams par spēkā neesošu.

Lietā noskaidrots, ka dzīvoklis Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, no 1961.gada 14.decembra bija nodots Nadeždas N. lietošanā, viņa par šo dzīvokli veikusi īres un komunālo pakalpojumu maksājumus.

Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikumi paredz, ka tiesības privatizēt dzīvokli ir tikai dzīvokļa īrniekiem.

Tajā pašā laikā, izpildot Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmuma Nr.387 2.punktu, saskaņā ar kuru Jūrmalas pilsētas domes pašvaldības īpašuma pārvaldes dzīvokļu nodaļai uzdots risināt jautājumu par dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, īrnieka izvietošanu, tieši Nadeždai N. kā šī dzīvokļa īrniecei piedāvāts lietot dzīvokli Tomuliņa ielā 41/(..)–17, Jūrmalā (gan bez šī dzīvokļa privatizācijas tiesībām).

Tādējādi pati Jūrmalas pilsētas dome atzinusi, ka Nadežda N. ir dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, īrniece.

Dzīvoklis Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, joprojām ir Nadeždas N. deklarētā dzīvesvieta.

Līdz ar to ir pierādīts, ka starp Nadeždu N. un pašvaldību ir izveidojušās un pastāv īres tiesiskās attiecības par dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, jo īres līguma saistības ir pildījuši abi līdzēji.

Nadežda N. ir izteikusi savu gribu privatizēt dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ko apliecina viņas 2004.gada 30.augusta iesniegums.

Ar 2005.gada 10.novembra Jūrmalas pilsētas tiesas spriedumu noraidīta Nadeždas N. prasība pret Jūrmalas pilsētas domi par īres attiecību pastāvēšanas atzīšanu, dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanu par dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, un morālā kaitējuma piedziņu un Jūrmalas domes pretprasība par dzīvojamās telpas īres noslēgšanu par dzīvokli Nr.17 Tomuliņa ielā 41, korpuss (..), Jūrmalā, un izlikšanu no dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā.

Nav pamata Civilprocesa likuma 96.panta otrās daļas noteikumu piemērošanai, atsaucoties uz minēto spriedumu, jo fakti par īres tiesisko attiecību pastāvēšanu Nadeždai N. uz dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ar šo tiesas spriedumu nav vērtēti un nodibināti. Tādējādi tiesvedības izbeigšanai šajā daļā saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 3.punktu nav pamata.

Jūrmalas pilsētas dome, piedāvājot Nadeždai N. lietošanā dzīvojamo platību Nr.17 Tomuliņa ielā 41, korpuss (..), Jūrmalā, kas nav privatizējama, likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" noteikto kārtību nav ievērojusi.

Pastāvot šādiem apstākļiem, prasība daļā par īres līgumisko attiecību un privatizācijas tiesību atzīšanu Nadeždai N. uz dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ir pamatota un apmierināma.

Atzīstot strīdus nekustamā īpašuma Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, privatizāciju par nelikumīgu un sekojoši par spēkā neesošu, apmierināmi prasījumi, kas vērsti uz pieļauto likumu pārkāpumu novēršanu.

Atbilstoši Civillikuma 1403. un 1415.pantam nelikumīgas privatizācijas rezultātā iegūtais īpašuma objekts nevar būt turpmāku tiesisku darījumu priekšmets.

Izvērtējusi lietas apstākļus pēc strīdus dzīvokļa atsavināšanas Sintijai Š., tiesa atzinusi, ka arī pēc atsavinājuma līguma noslēgšanas Inese T. ir apliecinājusi savu interesi par nekustamo īpašumu Svenskas ielā 11, Jūrmalā.

Nav pierādījumu, ka Inese T. pašvaldības izīrēto un vēlāk privatizēto dzīvokli Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, reāli lietojusi dzīvošanai, turklāt, 2004.gada aprīlī–maijā Inese T. kā savu dzīvesvietu norādījusi dzīvokli Nr.6 Tomuliņa ielā 41/(..), Jūrmalā, bet 2005.gada 10.oktobrī kā savu dzīvesvietu norādījusi Interešu ielu 28, Jūrmalā.

Lietas materiāli apliecina, ka Inese T. nav atzīstama par labticīgu dzīvokļa īpašuma Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ieguvēju, jo šo dzīvokļa īpašumu ieguvusi pretēji likumu "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" un "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikumiem. Pēc īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā uz dzīvokļa īpašumu, kas iegūts, privatizējot pašvaldības piešķirto dzīvokli, Inese T. nekavējoties uzsākusi jautājuma risināšanu par ēkas, kurā atrodas minētais dzīvoklis, nojaukšanu un pēc prokurora pārbaudes lietas uzsākšanas minēto dzīvokļa īpašumu atsavinājusi citai personai, kas tādējādi apliecina, ka pašvaldības palīdzības sniegšanai Inesei T. vispār nekāda pamata nebija.

Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka nelikumīgas privatizācijas rezultātā iegūtais īpašuma objekts nevar būt par turpmāku tiesisku darījumu priekšmetu, saskaņā ar Civillikuma 1415.panta noteikumiem par spēkā neesošiem atzīstami 2005.gada 20.maijā starp Inesi T. un Sintiju Š.

noslēgtais pirkuma līgums, kā arī 2005.gada 11.jūlijā starp Sintiju Š. un Armandu T. noslēgtais hipotēkas līgums.

Darbības, kas pretējas likumiem un labiem tikumiem, Civillikums un Zemesgrāmatu likums neaizsargā, strīdus nekustamā īpašuma privatizācija bija nelikumīga un tādējādi nebija arī likumīga pamata šā privatizācijas objekta tālākai atsavināšanai un ieķīlāšanai.

Inesei T. bija zināms, kādā veidā privatizētu un iegūtu nekustamo īpašumu viņa atsavina, savukārt Sintijai Š. bija zināms, ka tiek pirkts privatizācijas ceļā izveidots īpašums un nav neviena pierādījuma, kas apliecina, ka Sintija Š. un Armands T. pārliecinājās par pirkuma un ieķīlājuma objekta tiesisku iegūšanu.

Pirkuma līguma starp Inesi T. un Sintiju Š. 8.punktā noteikts, ka visus izdevumus, kas saistīti ar šā līguma noslēgšanu, reģistrēšanu zemesgrāmatu nodaļā un valsts nodevu maksā pircēja. Lietas materiāli apliecina, ka dienā, kad tika parakstīts pirkuma līgums, Sintija Š. izsniegusi pilnvarojumu Inesei T. nostiprināt īpašuma tiesības uz nopirkto nekustamo īpašumu zemesgrāmatā. 2005.gada 31.maijā pārdevēja Inese T. ir samaksājusi gan kancelejas nodevu, gan valsts nodevu par pircējas īpašuma tiesību nostiprināšanu.

Saskaņā ar pirkuma līgumu starp Inesi T. un Sintiju Š. puses vienojās, ka dzīvokļa pirkuma summa ir Ls 11 000, savukārt, tikai mēnesi vēlāk Sintija Š. ar Armandu T. noslēdza hipotēkas līgumu, kurā norādīts, ka nekustamā īpašuma vērtība ir Ls 50 000.

Kancelejas nodevu par 2005.gada 11.jūlijā iesniegto nostiprinājuma lūgumu par hipotēkas nostiprināšanu uz dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, par labu Armandam T., maksājis M.T., Ineses T. vīrs.

Turklāt, Inese T., kurai īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokļa īpašumu izbeidzās jau 2005.gada 16.jūnijā, 2007.gada 1.jūnijā kopā ar Sintiju Š. un Armandu T. lūdza atcelt piemēroto prasības nodrošinājumu dzīvokļa īpašumam, norādot, ka dzīvokļu īpašumu īpašnieki Svenskas ielā 11, Jūrmalā, vienojušies par ēkas nojaukšanu un jaunu būvju celtniecību uz zemesgabala Svenskas ielā 11, Jūrmalā.

Tādējādi arī pēc atsavinājuma līguma noslēgšanas Inese T. ir apliecinājusi savu interesi par strīdus dzīvokļa īpašumu.

Atzīstot par spēkā neesošiem 2005.gada 20.maija pirkuma līgumu un 2005.gada 11.jūlija hipotēkas līgumu, attiecīgi dzēšamas Sintijas Š. zemesgrāmatā ierakstītās īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Svenskas ielā 11–8, Jūrmalā, kā arī dzēšami ieraksti zemesgrāmatā, ar kuriem par labu Armandam T. nostiprināta hipotēka un ierakstīts aizliegums.

Atzīstot par spēkā neesošu Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387 un Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2004.gada 27.oktobra protokolu Nr.20 daļā, ar

kuru izdarītas izmaiņas 2002.gada 2.oktobra dzīvojamo māju privatizācijas komisijas protokolā Nr.18 un noteikts dzīvokļa īpašumu Nr.7 un Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, jauns sadalījums, atzīstamas par spēkā neesošām noslēgtās papildu vienošanās pie 2003.gada 9.jūnija un 2004.gada 13.septembra pirkuma līgumiem, kas attiecīgi noslēgtas starp Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisiju un Inesi T. un Gunāru A., kā arī dzēšams ieraksts zemesgrāmatā par Gunāra A. īpašuma tiesībām uz dzīvokļa īpašuma Nr.7 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, to kopīpašuma daļu, kas iegūta saskaņā ar 2005.gada 4.februārī slēgto papildu vienošanos.

Gunārs A. dzīvokļa īpašumu Nr.7 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, prāvas laikā atsavināja Renāram R. un saskaņā ar Civillikuma 1055.pantu par lietas atsavināšanu prāvas laikā katrs atbildētājs atbild tāpat kā ļaunticīgs valdītājs.

Arguments, ka prasītājs nav apstrīdēto darījumu dalībnieks, nav pamats prasības noraidīšanai daļā par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, jo prasību par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu var celt arī trešā persona, kurai ir pamatota interese, lai divu citu personu starpā noslēgtais atsavinājuma līgums tiktu atzīts par spēkā neesošu un prasība ir vērsta uz pieļauto likumu pārkāpumu novēršanu.

Atbilstoši Civillikuma 994.panta pirmajai daļai Jūrmalas pilsētas domes īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, bija ierakstītas zemesgrāmatā.

Saskaņā ar Civillikuma 1041.pantu strīdus nekustamais īpašums no pašvaldības valdījuma izgājis pretlikumīgi un tādējādi īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, atzīstamas Jūrmalas pilsētas domei.

Apstāklis, ka Jūrmalas pilsētas dome, kuras interesēs celta prasība, šo prasību neuztur, nav pamats prasības noraidīšanai, jo prasības mērķis ir pieļauto likumu pārkāpumu novēršana un Jūrmalas pilsētas dome likumā noteiktā kārtībā no prasības nav atteikusies.

Prasība par pašvaldības un to institūciju lēmumu atcelšanu un atzīšanu par spēkā neesošiem ir savstarpēji saistīta ar uz šo lēmumu pamata iegūto īpašuma tiesību uz dzīvokļa īpašumu Nr.8 un Nr.7 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, īres un privatizācijas tiesību uz dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, likumības izvērtēšanu. Lietā ir strīds par civilām tiesībām, kas izšķirams tiesā pēc vispārīgiem noteikumiem prasības kārtībā un saskaņā ar Civilprocesa likuma 25.panta pirmās daļas 1.punktu lietas, kurās ir strīds par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, izskata apgabaltiesa, kas apliecina, ka nav likumīga pamata tiesvedības izbeigšanai saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 1.punktu.

Atbildētāji norādījuši uz tiesiskās paļāvības principu, saskaņā ar kuru atbildētājiem bija tiesības paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa un tās kļūda nevar radīt atbildētājiem nelabvēlīgas sekas.

Taču konkrētajā gadījumā apstrīdētie pašvaldības un tās institūciju lēmumi pieņemti, pārkāpjot likumus un citas personas mantiskās intereses, kura arī var paļauties uz to, ka viņas intereses netiks aizskartas, pirkuma un ķīlas objekts ir dzīvokļa īpašums Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, kuru saskaņā ar likuma "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" noteikumiem privatizēt nedrīkstēja un tādējādi to fiziskā persona iegūt īpašumā nevarēja.

Atbilstoši Prokuratūras likuma 1.pantam, 17.panta otrās daļas 3.punktam, Civilprocesa likuma 90.panta otrās daļas 3.punktam, veicot prokurora pārbaudi, ir konstatēti likuma pārkāpumi, tādēļ prokurors bija tiesīgs celt prasību tiesā.

Minētais apliecina, ka nav pamata tiesvedības izbeigšanai lietā saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 2.punktu.

Kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniegusi Inese T. un Sintijas Š. un Armanda T. pārstāvis, lūguši atcelt spriedumu un izbeigt tiesvedību lietā, pamatojoties uz šādiem argumentiem.

Atzīstot par spēkā neesošiem prokurora apstrīdētos pašvaldības lēmumus un uzliekot par pienākumu Jūrmalas pilsētas domei nodot privatizācijai dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, Nadeždai N., tiesa pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 5.pantu un 7.pantu. Atzīstot, ka apstrīdēto pašvaldības lēmumu tiesiskuma izvērtēšana piekrīt vispārējās jurisdikcijas tiesai, tiesa nepamatoti piemērojusi Civilprocesa likuma 25.panta pirmās daļas 1.punktu un šā panta otro daļu, nav ņēmusi vērā Civilprocesa likuma 5.panta sestās daļas noteikumus. Pieņemot lēmumu par strīdus dzīvokļa izīrēšanu Inesei T., pamatojoties uz likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā", pašvaldība rīkojās publisko tiesību jomā, – kontrole par šādu lēmumu veicama administratīvajā tiesā. Tiesa, izvērtējot pašvaldības lēmumu tiesiskumu, un atzīstot tos par spēkā neesošiem, rupji pārkāpusi Civilprocesa likuma 223.panta 1.punktu, kas uzliek par pienākumu tiesai izbeigt tiesvedību, ja lietas izskatīšana nav pakļauta tiesai.

Tiesa, taisot spriedumu daļā par pašvaldības lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem, pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas, 432.panta ceturtās daļas noteikumus, jo tiesas spriedums nesatur juridiskos argumentus, kas pamatotu viedokli, kādēļ 2002.gada 3.jūlija Jūrmalas pilsētas domes lēmums Nr.546, 2002.gada 9.oktobra lēmums Nr.765 nav uzskatāmi par administratīvajiem aktiem, kas bija apstrīdami Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 73., 76., 87.punktā noteiktajā kārtībā, kā arī nepamatoti nav ņēmusi vērā Administratīvā procesa likuma 22.panta

pirmās daļas 2.punkta, 23.panta noteikumus, jo administratīvi procesuālā rīcībspēja šajā prasības daļā piemīt vienīgi Jūrmalas pilsētas domei, kas nav izvirzījusi nekādus iebildumus par minēto aktu tiesiskumu.

Tāpat, atzīstot par spēkā neesošiem 2004.gada 26.maija Jūrmalas pilsētas domes lēmumu Nr.387, kā arī Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2004.gada 27.oktobra protokolu Nr.20 daļā, tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 79.panta otrās daļas noteikumus. Tā kā minēto administratīvo aktu apstrīdēšanas termiņš attiecīgi beidzies 2005.gada 26.maijā un 2005.gada 27.oktobrī, tiesai bija jāņem vērā, ka 2006.gada 28.martā, iesniedzot prasības pieteikuma grozījumus, prokurors ne vien nepamatoti vērsies vispārējās jurisdikcijas tiesā, bet arī nokavējis minēto administratīvo aktu apstrīdēšanas termiņu. Uzliekot par pienākumu Jūrmalas pilsētas domei privatizēt Nadeždai N. dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, tiesa pārkāpusi savas kompetences ietvarus, jo iejaukusies pašvaldības autonomajā funkcijā – lēmumu pieņemšanas procesā par pašvaldības īpašumu nodošanu privatizācijai, kas ir publisko, nevis privāto tiesību joma, bet ar minēto spriedumu ir aizskārusi personas, kas nav minētās lietas dalībnieks, likumīgās intereses, jo daļa no dzīvokļa Nr.9 2006.gada 8.novembrī reģistrēta uz Renāra R. vārda.

Taisot spriedumu prokurora prasības daļā attiecībā par dzīvokli Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 223.panta 2.punktam tiesvedība lietā bija jāizbeidz, jo prokurors cēlis prasību Jūrmalas pašvaldības interesēs pret Jūrmalas pilsētas domi, no kā izriet, ka šajā prasības daļā lietā vispār nav nedz prasītāja, nedz ieinteresētās personas. Tiesai šajā sakarā bija jāvadās no likuma "Par pašvaldībām" 3.panta.

Arī taisot spriedumu par īres attiecību nodibināšanu starp Nadeždu N. un Jūrmalas pilsētas domi, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 223.panta 3.punktu, jo ar Jūrmalas pilsētas tiesas 2005.gada 10.novembra spriedumu noraidīta Nadeždas N. prasība pret Jūrmalas pilsētas domi par īres tiesību atzīšanu uz dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, un pienākumu uzlikšanu noslēgt rakstisku īres līgumu, konstatējot, ka strīdus objekts dabā neeksistē. Apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka minētais dzīvoklis dabā eksistē, revidējusi Jūrmalas pilsētas tiesas 2005.gada 10.novembra spriedumu un tādējādi pārkāpusi Civilprocesa likuma 96.panta otro daļu.

Atzīstot par spēkā neesošu dzīvokļa Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, privatizācijas procesu, tiesa nav ņēmusi vērā, ka dzīvokļa, kas privatizēts likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" paredzētajā kārtībā, privatizācijas likumību var apstrīdēt vienīgi minētā likuma 73.panta noteiktajos gadījumos. Līdz ar to, atzīstot strīdus dzīvokļa nodošanu privatizācijai par spēkā neesošu, tiesa

nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1041., 1044., 1415.pantu, kā arī likuma "Par pašvaldības palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 20.pantu.

Norādot uz 1998.gada 15.decembra protokola Nr.11 prettiesiskumu, tiesa nav ņēmusi vērā, ka minētais lēmums paredzētajā kārtībā nav apstrīdēts, kā arī to, ka Jūrmalas pilsētas domes 1998.gada 16.aprīļa lēmums Nr.41 "Kārtība, kādā reģistrējamas personas (ģimenes) dzīvokļu izīrēšanas jautājumu risināšanai paredzētas valsts un pašvaldības palīdzības sniegšanai" uzskatāms par iestādes iekšējo normatīvo aktu, kas nav un 1998.gada decembrī nebija saistošs Inesei B. (Inesei T.) kā fiziskai personai. Tā kā atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (redakcijā, kas bija spēkā 1998.gada 15.decembra lēmuma pieņemšanas brīdī) 6.panta 3.punktam Inese B. dzīvokļu rindā tika reģistrēta kā "pārējās personas", tiesa minētā jautājuma vērtēšanā nepamatoti piemērojusi likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 13., 14., 15.pantu, lai gan minētais likums stājās spēkā no 2002.gada 1.janvāra.

Tiesa spriedumā nav norādījusi nevienu argumentu, no kura varētu secināt, kādas tieši Jūrmalas pašvaldības intereses vai aizskartās civilās tiesības tiek aizsargātas prasības daļā par dzīvokli Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā. Tiesa nav juridiski motivējusi, kādas pretlikumības vai nelikumības veicinājusi Sintija Š., 2005.gada 20.maijā iegādājoties uz Ineses T. vārda 2004.gada 23.novembrī zemesgrāmatā reģistrēto īpašumu, kuram nav bijuši nekādi apgrūtinājumi, vai kā ļaunticīga rīcība izpaudusies Armanda T. kā hipotekārā kreditora rīcībā.

Tiesas sprieduma motīvi, ka konkrētajā gadījumā atbildētāji nevar atsaukties uz tiesiskās paļāvības principu, jo apstrīdētie pašvaldības un tās institūcijas lēmumi pieņemti, pārkāpjot likumus un citas personas mantiskās intereses, balstīti nevis uz juridiskiem argumentiem, bet gan izteikti vispārējā formā, nenorādot nevienu konkrētu "citu personu", kuras intereses aizskartas strīdus dzīvokļa privatizācijas rezultātā.

Atzīstot Jūrmalas pilsētas domei īpašuma tiesības uz dzīvokli Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, tiesa ignorējusi civilprocesā ietverto dispozitivitātes principu, jo taisījusi spriedumu šajā daļā ne vien bez prasītāja un ieinteresētās personas lietā, bet pretēji Jūrmalas pilsētas domes izteiktajai gribai un iebildumiem pret prasību.

2008.gada 29.aprīlī Jūrmalas pilsētas domes pārstāvis zvērināts advokāts S.Petrovičs iesniedzis iesniegumu par pievienošanos Ineses T., Sintijas Š. un Armanda T. pārstāvja iesniegtajai kasācijas sūdzībai.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, Ineses T. pārstāvis D.Lasmanis un Sintijas Š. un Armanda T. pārstāvis zvērināts advokāts E.Vēbers, uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību.

Jūrmalas domes pārstāvis zvērināts advokāts S.Petrovičs tiesas sēdē, atsaucoties uz viņam adresēto Jūrmalas domes vēstuli, norādīja uz tajā izteikto atteikšanos no pievienošanās kasācijas sūdzībai un viedokli par darījumu tiesiskuma izvērtējumu īpašuma prasības ietvaros.

Prokurors G.Bērziņš, sniedzot paskaidrojumus, iesniegto kasācijas sūdzību neatzina.

Nadeždas N. pārstāvis zvērināts advokāts A.Pličs, atbildētājs Gunārs A. un Renāra R. pārstāvis V.Kļaviņš tiesas sēdē norādīja, ka pārsūdzētais spriedums ir likumīgs un pamatots.

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas to pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

Kasācijas sūdzībā pamatoti norādīts, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 1.panta pirmajai daļai katrai fiziskai un juridiskai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Tajā pašā laikā Civilprocesa likuma 90.panta otrās daļas 3.punktā noteikts, ka prokuroram ir tiesības celt prasību, ja, veicot prokurora pārbaudi, ir konstatēts likuma pārkāpums.

Minētais atbilst arī Prokuratūras likuma 17.panta otrās daļas 3.punktam, kurā noteikts, ka prokuroram, konstatējot likuma pārkāpumu, atbilstoši tā raksturam ir pienākums iesniegt prasības pieteikumu tiesā.

Konkrētajā gadījumā, prokurors, ceļot prasību tiesā ir norādījis, ka Jūrmalas dome ir pieļāvusi likuma pārkāpumus un tāpēc tā ir pieaicināma lietā kā atbildētāja prokurora celtajā prasībā Jūrmalas administratīvās teritorijas (Jūrmalas pašvaldības) iedzīvotāju interesēs.

Tādējādi, Senāta ieskatā, nepareizs ir kasācijas sūdzības arguments, ka prasības daļā par dzīvokli Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 223.panta 2.punktam, kas noteic, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības, tiesvedība bija jāizbeidz. Minētais arguments pamatots ar to, ka prokurors cēlis prasību Jūrmalas pašvaldības interesēs pret Jūrmalas pilsētas domi, no kā, kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, izriet, ka šajā prasības daļā nav ne prasītāja, ne ieinteresētās personas.

Atbilstoši Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3.panta pirmajai daļai vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Likuma "Par pašvaldībām" 3.panta pirmajā daļā noteikts, ka vietējā pašvaldība ir vietējā pārvalde, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības – domes un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju (..)

izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijās iedzīvotāju intereses.

No teiktā secināms, ka dome ir attiecīgajā pašvaldības teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju izvēlēta pārstāvniecības institūcija.

Konkrētajā gadījumā prokurors norādījis, ka ir konstatējis Jūrmalas domes izdarīto likuma pārkāpumu attiecībā pret konkrētu personu Nadeždu N., gan arī pret Jūrmalas pašvaldības iedzīvotājiem, jo Inese T. reģistrēta dzīvokļu jautājumu risināšanas reģistrā un viņai dota iespēja privatizēt dzīvokli, neievērojot likumus, kas regulē minētos jautājumus, tādējādi apejot citas personas, kurām uz to bija lielākas tiesības. Tas, ka prokurora prasībā attiecībā uz Inesei T. izīrēto un vēlāk privatizēto dzīvokli nav norādītas konkrētas personas, nenozīmē, ka šāda prasība vispār nevar tikt celta, jo, pirmkārt, to paredz jau iepriekš norādītās Civilprocesa un Prokuratūras likuma normas, otrkārt, jebkurš likuma pārkāpums, ko ir izdarījusi iedzīvotāju izvēlētā pārstāvniecības institūcija, grauj tiesiskumu, rada netaisnību un neuzticību šai institūcijai, ir pretējs iedzīvotāju interesēm, tātad pašvaldības kā tādas interesēm.

Līdz ar to, kasācijas sūdzības argumenti attiecībā par to, vai prokurors bija tiesīgs celt šādu prasību, sakarā ar ko bez prasītāja un ieinteresēto personu esamības lietā tiek uzsākta tiesvedība, nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai, jo atbilstoši Prokuratūras likuma 1.panta pirmajai daļai prokuratūra ir tiesu varas institūcija, kas patstāvīgi veic uzraudzību par likumības ievērošanu šajā likumā noteiktās kompetences ietvaros. Savukārt atbilstoši šī likuma 17.pantam un Civilprocesa likuma 90.panta otrās daļas 3.punktam prokurors bija tiesīgs celt prasību.

Apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību, ir izvērtējusi prasībā apstrīdētos pašvaldības lēmumus, atzinusi tos par prettiesiskiem, līdz ar to par spēkā neesošiem.

Senāts par pamatotu atzīst norādi kasācijas sūdzībā, ka apstrīdētie pašvaldības lēmumi ir administratīvie akti, jo tie izdoti publisko tiesību jomā, pašvaldībai pildot savu publisko funkciju.

Tajā pašā laikā nav strīda par to, ka uz šo lēmumu pamata ir slēgti līgumi privāto tiesību jomā – īres līgums, pirkuma līgums, papildu vienošanās pie noslēgtajiem pirkuma līgumiem. No minētā secināms, ka apstrīdētie administratīvie akti ir izpildīti. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 75.panta trešajai daļai, ja apstrīdamu administratīvu aktu neapstrīd, tas ir spēkā, līdz to atceļ, izpilda (..).

Gadījumos, kad lēmums tiek pieņemts publisko tiesību jomā, bet uz šī lēmuma pamata tiek slēgts privāto tiesību līgums, tiek piemērota divpakāpju teorija: "Sākotnēji pirmajā pakāpē tiek lemts "vai?", savukārt vēlāk otrajā pakāpē – "kā?". Proti, pirmajā pakāpē tiek lemts par to, **vai** vispār nepieciešama rīcība no valsts puses. (..) Otrajā pakāpē notiek privāto tiesību darbība. Citiem vārdiem, publisko tiesību attiecības tālāk

pārvēršas par privāto tiesību attiecībām" *(Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 102.lpp.)*.

Arī konkrētajā gadījumā prasība ir celta par tādu darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, kuri noslēgti, pamatojoties uz administratīvajiem aktiem. Administratīvie akti radīja tiesības slēgt apstrīdētos darījumus, šīs tiesības ir tikušas izmantotas, savukārt prasībā gan šīs tiesības, gan arī sekas, proti, īpašuma tiesības, kas radušās no šo tiesību izmantošanas, tiek apstrīdētas. Strīdus par tiesībām un pienākumiem, kas rodas sakarā ar privāttiesiskajām attiecībām, risina civiltiesiskajā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka Civillietu tiesu palāta, izvērtējot pašvaldības lēmumu tiesiskumu, kuru izvērtēšana piekrīt administratīvajai tiesai, ir rupji pārkāpusi Civilprocesa likuma 223.panta 1.punktu, kas uzliek par pienākumu tiesai izbeigt tiesvedību, ja lietas izskatīšana nav pakļauta tiesai, kā arī nav ievērojusi likuma "Par tiesu varu" 5.pantu par tiesas spriešanu civillietās un 7.pantu, atbilstoši kuram administratīvajās lietās tiesa veic kontroli pār izpildvaras darbību, kas attiecas uz konkrētu tiesisku attiecību tiesiskumu un pamatotību (..).

Senāta ieskatā, šāds arguments būtu pamatots un pašvaldības lēmums būtu pārsūdzams administratīvajā tiesā, ja ar administratīvo aktu piešķirtās tiesības vēl nebūtu realizētas, proti, nebūtu noslēgti civiltiesiskie darījumi. Taču gadījumā, kad kā norādīts iepriekš: "publisko tiesību attiecības tālāk pārvēršas privāto tiesību attiecībās" un tiek apstrīdētas privāttiesisko darījumu rezultātā iegūtās sekas, proti, ir radies strīds par tiesībām, lieta ir izskatāma vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālajā kārtībā.

Protams, šādā prasībā tiesai ir jāvērtē jau izpildīto un spēku zaudējušo administratīvo aktu tiesiskums, ko apelācijas instances tiesa arī konkrētajā gadījumā ir darījusi un atzinusi, ka pašvaldības lēmumi ir prettiesiski.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesas spriedums nesatur nevienu argumentu, kāpēc pašvaldības lēmumi nebūtu uzskatāmi par administratīvajiem aktiem. Taču, ka redzams no tiesas sprieduma, apelācijas instances tiesa nav atzinusi, ka šie lēmumi nav administratīvie akti, bet tiesa ir norādījusi, ka prasība par pašvaldības un to institūciju lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem ir savstarpēji saistīta ar uz šo lēmumu pamata iegūto īpašumu tiesību, īres un privatizācijas tiesību likumības izvērtēšanu, lietā ir strīds par tiesībām, kas izšķirams tiesā prasības kārtībā saskaņā ar Civilprocesa likuma normām.

Ņemot vērā iepriekš norādītos argumentus, nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai kasācijas sūdzības motīvs, ka tiesa nav ņēmusi vērā to, ka prokurors, ceļot prasību tiesā par Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmuma un Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2004.gada 27.oktobra protokola atzīšanu par

spēkā neesošiem, ir nokavējis Administratīvā procesa likuma 79.panta otrās daļas noteikumus par administratīvā akta apstrīdēšanas termiņiem, jo šajā gadījumā jau ir radies privāttiesisks strīds, ko neierobežo Administratīvā procesa likuma termiņi. Šāds arguments būtu pamatots gadījumā, ja administratīvais akts vēl nebūtu izpildīts, proti, līgums nebūtu noslēgts, jo tad apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas mērķis būtu tieši administratīvais akts, bet ne iestājušās sekas, kas ir privāttiesiska rakstura.

Senāts atzīst, ka gan prokurora prasībā lūgtais, gan tiesas spriedumā nospriestais par domes lēmumu (administratīvo aktu) atzīšanu par spēkā neesošiem nav juridiski pareizs, kas patiešām rada iespaidu, ka vispārējās jurisdikcijas tiesa ir izskatījusi administratīvajam procesam specifisku jautājumu.

Kā minēts iepriekš, visi apstrīdētie domes lēmumi ir izpildīti un līdz ar to zaudējuši spēku.

Lai gan tiesas spriedumā ir norādes par domes lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem, par ko būtu tiesīga lemt administratīvā tiesa, pēc būtības tiesa ir izvērtējusi jau spēku zaudējušu administratīvo aktu tiesiskumu, kas ir tā nepieciešamā tiesas spriešanas procesa sastāvdaļa civilprocesā, bez kuras nav iespējams izlemt tikai vispārējās jurisdikcijas tiesai pakļautu jautājumu par privāttiesisku darījumu spēkā esamību vai neesamību.

Turklāt, ja pieņemtu kasācijas sūdzībā izteikto viedokli, ka pie esošās situācijas vispirms administratīvajā procesā tiktu izskatīts jautājums par administratīvā akta likumību un tikai pēc tam strīds par noslēgtajiem privāttiesiskajiem līgumiem un īpašuma tiesībām vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālajā kārtībā, tad faktiski viens strīds tiktu skatīts divos procesos (kas savukārt nozīmē divreiz vairāk laika un citu resursu patēriņu). Senāta ieskatā šādā situācijā būtisks ir likuma "Par tiesu varu" 28.pantā ietvertais procesuālās ekonomijas princips, kas atbilst arī Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Turklāt nav pamata uzskatīt, ka, izskatot strīdu par civiltiesisku darījumu spēkā esamību un īpašuma tiesībām vispārējās jurisdikcijas tiesā un vienlaicīgi izvērtējot administratīvā akta, kurš radījis tiesību slēgt šos darījumus, tiesiskumu, nebūtu ievērotas iepriekš norādītajos normatīvajos aktos nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo lieta tiek izskatīta trijās tiesu instancēs un tiek izspriesta pēc būtības.

Jāņem vērā, ka Latvijas tiesu praksē šādi strīdi jau ilgstoši risināti vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālajā kārtībā, kā, piemēram, strīdi, kas izrietēja no likumu "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā", "Par namīpašumu atdošanu likumīgajiem īpašniekiem", "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās"

piemērošanas: ar pašvaldību lēmumiem ir atjaunotas īpašuma tiesības, pēc tam tiek slēgti darījumi, bet vēlāk, kādam apstrīdot uz administratīvā akta pamata iegūtās tiesības, prasība tiek celta vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Jautājums par to, kurā procesā – civilajā vai administratīvajā ir izskatāmas šāda rakstura prasības ir sarežģīts un rada problēmas ne tikai Latvijā. Taču konkrētajā gadījumā prasība ir izskatīta civilprocesa kārtībā un nav pamata apšaubīt tiesas kompetenci administratīvā akta tiesiskuma izvērtēšanā. Kā norādījusi Tallinas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesnese Merimā Mare: "Līdz ar tiesu reformu tiesu praksē radās problēma nošķirt civillietas un administratīvās lietas, proti, noskaidrot jautājumu, kurai tiesai konkrētā lieta ir piekritīga. (..) Saskaņā ar spēkā esošo Civilprocesa kodeksu (Igaunijas) tiesas kompetences pārkāpums nevar būt par tiesas pieņemtā sprieduma apstrīdēšanas pamatu. Proti, saskaņā ar Civilo tiesu procesa kodeksa 631.paragrāfa trešo daļu apelācijas sūdzībā nevar balstīties uz apgalvojumu, ka patiesībā lietu vajadzēja izskatīt administratīvajā tiesā, vai arī lieta nebija tās pirmās instances tiesas kompetencē, kas taisījusi nolēmumu" *(Merimā M., Tallinas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesnese // Jurista Vārds, 2008. 3.jūn., Nr.21(526), 10.lpp.).*

Līdz ar to kasācijas sūdzības argumenti par to, kurā procesā bija skatāma celtā prasība un par tiesvedības izbeigšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 1.punktu šajā gadījumā nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 1998.gada 15.decembrī Inese T. (tobrīd Inese B.) reģistrēta dzīvokļu jautājumu risināšanā sniedzamās pašvaldības palīdzības reģistrā. Likuma "Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (redakcijā, kas bija spēkā uz 1998.gada 15.decembri) 1.panta pirmajā daļā noteikts, ka šis likums nosaka, kuras personas (ģimenes) ir tiesīgas saņemt valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā (..), kā arī nosaka palīdzības sniegšanas kārtību.

Apelācijas instances tiesa, noskaidrojot lietas apstākļus un izvērtējot pierādījumus lietā, atzinusi, ka nebija pamata Ineses T. reģistrēšanai šajā reģistrā, ņemot vērā viņas ģimenes stāvokli un dzīvesvietu.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka Inese T. atbilstoši iepriekš norādītā likuma 6.panta pirmās daļas 3.punktam tika reģistrēta grupā: "pārējās personas". Taču minētais arguments nevar būt par pamatu, lai atzītu, ka atbildētāja ir tikusi likumīgi reģistrēta palīdzības saņemšanas reģistrā, jo no likuma jēgas un mērķa izriet, ka šo palīdzību var saņemt tās personas, kurām tas ir nepieciešams, bet apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka nebija tiesiska pamata atbildētāju reģistrēt šīs palīdzības saņemšanas reģistrā, jo savu ģimeni viņa nebija izveidojusi, bet dzīvoja

ar māti un māsu labiekārtotā dzīvoklī, kurā bija trīs izolētas istabas, tātad atbildētāja bija nodrošināta ar dzīvojamo platību.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka lēmums par Ineses T. reģistrāciju palīdzības reģistrā šajā prasībā nav apstrīdēts, bet, kā redzams no prasības pieteikuma, tad tajā ir norādīts uz reģistrācijas prettiesiskumu, ko arī apelācijas instances tiesa ir vērtējusi un atzinusi par pamatotu.

2002.gada 1.janvārī stājās spēkā likums "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (nosaukums 22.12.2004. likuma redakcijā – "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā) un saskaņā ar šī likuma pārejas noteikumu 5.punktu ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudē likums "Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā".

Likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" III nodaļa regulē dzīvojamo telpu izīrēšanu atbilstoši likuma mērķim – palīdzībai dzīvokļa jautājumu risināšanā. Šīs nodaļas 17.pants nosaka dzīvojamo telpu piedāvāšanas secību, bet 18.pants – dzīvojamo telpu piedāvāšanas kārtību.

Apelācijas instances tiesa, noskaidrojot lietas apstākļus un pierādījumus lietā, secinājusi, ka, pieņemot lēmumu par dzīvokļa Nr.8 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, izīrēšanu Inesei T. un pēc tam noslēdzot īres līgumu, nav tikuši ievēroti likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 17. un 18.panta noteikumi. Šāds tiesas secinājums pamatots ar lietā noskaidrotajiem apstākļiem par to, ka vispirms jau nebija pamata Inesi T. vispār reģistrēt palīdzības saņemšanas reģistrā, kā arī ar to, ka pirms lēmuma pieņemšanas par īres līguma noslēgšanu, dzīvokļu jautājumu risināšanā sniedzamās pašvaldības reģistrā kopējā rindā atbildētāja bija reģistrēta ar kārtas Nr.182. Savukārt iepriekš norādītā likuma 17.panta pirmā daļa noteic, ka ikvienu neizīrētu pašvaldībai piederošu (..) dzīvojamo telpu vispirms piedāvā īrēt šā likuma 13.pantā minētajām personām, ja attiecīgajā administratīvajā teritorijā tādas ir. Ja šādu personu nav vai tās visas rakstveidā atteikušās īrēt dzīvojamo telpu, to piedāvā īrēt šā likuma 14.pantā minētajām personām (..), ja arī šādu personu nav, dzīvojamo telpu piedāvā īrēt šā likuma 15.pantā minētajām personām, kuras ir reģistrētas attiecīgā veida palīdzības saņemšanai. Reģistrācijas grupu ietvaros dzīvojamo telpu piedāvā īrēt pašvaldības domes saistošajos noteikumos noteiktajā secībā, bet, ja tāda nav noteikta – reģistrācijas secībā.

Tiesa konstatējusi, ka Inesei T. palīdzība nav tikusi sniegta kā kādai no minētā likuma 13. un 14.pantā minētajām personām, bet gan kā "pārējām personām", taču arī šajā grupā reģistrētajām personām dzīvojamo telpu bija jāpiedāvā īrēt, ievērojot reģistrācijas secību, kas, kā to konstatējusi tiesa, šajā gadījumā nav ievērots.

Turklāt tiesa secinājusi, ka konkrētajā gadījumā nevis pašvaldība ir piedāvājusi attiecīgo dzīvokli Inesei T. īrēt, bet gan pati atbildētāja iesniegumā lūgusi piešķirt viņai tieši šo dzīvokli.

Ņemot vērā tiesas konstatētos apstākļus, Senāta ieskatā, pamatots ir tiesas secinājums, ka pašvaldības lēmums par īres līguma noslēgšanu ir prettiesisks, kā rezultātā par spēkā neesošu ir atzīstams arī īres līgums, jo, kā izriet no likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta otrās daļas, valstij vai pašvaldībai piederošās dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas pamats ir valsts vai pašvaldības institūcijas lēmums.

Līdz ar to Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas piemērotās materiālo tiesību normas attiecībā uz pašvaldības lēmuma par īres līguma noslēgšanu prettiesiskumu un īres līguma spēkā neesamību atbilst lietas faktiskajiem apstākļiem.

Atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 13.panta pirmajai daļai ikvienu dzīvokli, par kura lietošanu noslēgts dzīvojamās telpas īres līgums, piedāvā privatizēt šā dzīvokļa īrniekam un viņa ģimenes locekļiem.

Arī konkrētajā gadījumā Inese T. privatizēja dzīvokli kā šī dzīvokļa īrniece.

Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi par spēkā neesošu ar Inesi T. noslēgto īres līgumu, tad nav nozīmes argumentiem kasācijas sūdzībā, kas attiecas uz dzīvokļa privatizāciju, jo, neesot īres līgumam, atbildētāja šādā veidā dzīvokli privatizēt nevarēja un privatizācija ir pamatoti atzīta par spēkā neesošu, līdz ar to arī noslēgtais dzīvokļa pirkuma līgums.

Apelācijas instances tiesa, izvērtējot pierādījumus lietā, atzinusi, ka Nadežda N. ir dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, īrniece. Atbilstoši Civilprocesa likuma 450.panta trešajai daļai kasācijas instances kompetencē neietilpst lietas apstākļu noskaidrošana un pierādījumu pārvērtēšana.

Savukārt, kā jau norādīts iepriekš, likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 13.panta pirmā daļa paredz, ka ikvienu dzīvokli, par kura lietošanu noslēgts dzīvojamās telpas īres līgums, piedāvā privatizēt šā dzīvokļa īrniekam un viņa ģimenes locekļiem.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi Nadeždas N. tiesības privatizēt dzīvokli Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, ko, kā jau tas konstatēts apelācijas instances spriedumā, jau 2004.gadā bija atzinusi arī Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisija, nosūtot Nadeždai N. privatizācijas paziņojumu tieši par šo dzīvokli.

Līdz ar to nepareizs ir kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa uzlikusi par pienākumu Jūrmalas domei privatizēt Nadeždai N. dzīvokli Nr.9, jo tāds pienākums domei nav uzlikts, bet ir atzītas Nadeždas N. tiesības privatizēt šo dzīvokli.

Senāta ieskatā, nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa 223.panta 3.punktu, kur noteikts, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums, kas taisīts strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata (..).

Minētais arguments tiek pamatots ar spēkā stājušos 2005.gada 10.novembra Jūrmalas pilsētas tiesas spriedumu civillietā Nadeždas N. prasībā pret Jūrmalas domi par īres attiecību pastāvēšanas atzīšanu, dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanu par dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, īri un morālā kaitējuma piedziņu un Jūrmalas domes pretprasībā par dzīvojamās telpas īres noslēgšanu par dzīvokļa Nr.17 Tomuliņa ielā 41, korpuss (..), Jūrmalā, īri un izlikšanu no dzīvokļa Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā.

Senāta ieskatā, pareizs ir apelācijas instances tiesas secinājums šajā jautājumā, ka atbilstoši Jūrmalas pilsētas tiesas spriedumam gan prasība, gan pretprasība ir noraidītas, pamatojoties uz to, ka ar Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 26.maija lēmumu Nr.387 bija izdarītas izmaiņas Jūrmalas pilsētas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2002.gada 2.oktobra protokolā un tika atzīts, ka Jūrmalā, Svenskas ielā 11 ir tikai divi dzīvokļa īpašumi – Nr.7 un Nr.8, un tiesa atzina, ka dzīvoklis Nr.9 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, nepastāv. Līdz ar to strīds par īres attiecībām ar Jūrmalas pilsētas tiesas spriedumu pēc būtības vispār netika izspriests.

Prokurora celtajā prasībā piedalās citas puses, tiek apstrīdēta dzīvokļa Nr.9 sadalīšana un pievienošana dzīvokļiem Nr.7 un Nr.8, tāpēc kasācijas sūdzības arguments par tiesvedības izbeigšanu šajā prasības daļā ir nepamatots.

Apelācijas instances tiesas secinājumi par pašvaldības lēmumu, kuri pieņemti attiecībā uz dzīvokļa Nr.9 atzīšanu par dzīvošanai nederīgu un šī dzīvokļa sadali starp pārējiem diviem dzīvokļa īpašumiem, papildu vienošanās noslēgšanu par šo sadali, prettiesiskumu kasācijas sūdzībā netiek apstrīdēti, bet ir norādīts, ka apelācijas instances tiesa nevarēja vērtēt pašvaldības pieņemtos administratīvos aktus, bet par šo argumentu pareizību Senāts ir norādījis iepriekš.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesas secinājums, ka Inesei T. bija zināms, kādā veidā iegūtu un privatizētu īpašumu viņa atsavina, izdarīts pretēji Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumiem. Minētājā tiesību normā ir noteikts, kas norādāms sprieduma motīvu daļā, proti, lietā konstatētie fakti, pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, kā arī normatīvie akti, pēc kuriem tiesa vadījusies. Kasācijas sūdzībā nav paskaidrots, kā tieši tiesa ir pārkāpusi iepriekš norādīto tiesību normu.

Kā redzams no sprieduma, tiesa ir rūpīgi analizējusi lietas apstākļus, izvērtējusi Ineses T. darbības gan attiecībā uz reģistrāciju,

gan attiecībā uz īres līguma slēgšanu, gan arī pēc tam, kad jau bija noslēgts pirkuma līgums ar Sintiju Š., un izdarījusi secinājumu, ka Inese T. nav atzīstama par strīdus dzīvokļa labticīgu ieguvēju. Tiesa ir konstatējusi, ka pēc dzīvokļa privatizācijas Inese T. ir uzsākusi jautājuma risināšanu par ēkas, kurā atrodas strīdus dzīvoklis, nojaukšanu, kā arī pēc prokurora pārbaudes uzsākšanas viņa dzīvokli atsavinājusi, kas liecina, ka pašvaldības palīdzības sniegšana dzīvokļa jautājuma risināšanā Inesei T. vispār nebija vajadzīga. Senāta ieskatā, šāds tiesas secinājums atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem.

Izvērtējusi lietas apstākļus pēc strīdus dzīvokļa atsavināšanas Sintijai Š., tiesa atzinusi, ka arī pēc atsavinājuma līguma noslēgšanas Inese T. ir apliecinājusi savu interesi par nekustamo īpašumu Svenskas ielā 11, Jūrmalā, jo kārtojusi jautājumus par maksājumu izdarīšanu īpašuma nostiprināšanai zemesgrāmatā, savukārt Ineses T. vīrs ir veicis maksājumu par nostiprinājuma lūgumu hipotēkas nostiprināšanai par labu Armandam T.

Saskaņā ar Civillikuma 1.pantu tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. "Pēc sava satura Civillikuma 1.pants ir vispārēja iztulkošanas norma. Laba ticība nav jēdziens ar kādu noteiktu saturu. Katrai likuma vai darījuma iztulkošanai jābūt saskaņotai ar Civillikuma 1.panta priekšrakstu par rīcību saskaņā ar labu ticību, jo Civillikuma 1.pants noteic subjektīvo tiesību saturu, robežas un iztulkošanas veidu" *(Krons M. Civillikuma 1.pants // Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1937, Nr.2)*.

Juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka: "labas ticības princips nozīmē to, ka katram savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāpilda, ievērojot citu personu intereses. Tātad Civillikuma 1.pants pieprasa, lai civiltiesisko attiecību dalībnieki rēķinātos viens ar otru un ņemtu vērā pretējās puses intereses. Tas palīdz novērst gadījumus, kuros civiltiesību subjekti savas tiesības izmanto vai pienākumus pilda neattaisnojamā veidā vai neattaisnojamu mērķu sasniegšanai, rīkodamies pēc likuma vai tiesiska darījuma burta, taču pretēji to īstajiem mērķiem. Tāpēc saskaņā ar labas ticības principu personai var tikt liegta subjektīvo tiesību izlietošana vai subjektīvo pienākumu izpilde, ja izrādās, ka otras puses pretējās intereses saskaņā ar likuma mērķi un konkrētās lietas apstākļiem ir atzīstamas par svarīgākām. Šādā gadījumā tiesisku aizsardzību bauda otra puse, kuras intereses tiek atzītas par pamatotām un aizsargājamām" *(asoc.prof. Dr.iur. K.Balodis. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās // Jurista Vārds, 2002. 3.dec., Nr.24(257))*.

Tiesa, ir atzinusi, ka nelikumīgas privatizācijas rezultātā iegūtais īpašuma objekts nevar būt par turpmāku darījuma priekšmetu; darbības, kas ir pretējas likumiem un labiem tikumiem, Civillikums un Zemesgrāmatu likums neaizsargā un, pamatojoties uz Civillikuma 1. un

1415.pantu, arī turpmākie darījumi ir atzīstami par spēkā neesošiem, kas atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem. Tādējādi kasācijas sūdzības argumenti šajā daļā nav pamatoti.

Iztulkojot Civillikuma 1415.pantu kopsakarā ar Civillikuma 1.pantu, apelācijas instances tiesa šajā gadījumā pamatoti ir piemērojusi Civillikuma 1415.pantu.

Atbildētājs Gunārs A. apelācijas instances tiesas spriedumu nav pārsūdzējis.

Apelācijas instances tiesa ir konstatējusi, ka Gunārs A. dzīvokļa īpašumu Nr.7 Svenskas ielā 11, Jūrmalā, prāvas laikā, tas ir, pēc pirmās instances tiesas sprieduma, ir atsavinājis Renāram R.

Apelācijas instances tiesā ir piedalījusies Renāra R. pārstāve un, sniedzot paskaidrojumus, lūgusi lietu skatīt pēc tiesas ieskatiem. Kasācijas instances tiesas sēdē gan Gunārs A., gan Renāra R. pārstāvis V.Kļaviņš paskaidroja, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir pamatots.

Līdz ar to, kasācijas sūdzības arguments, ka ar tiesas spriedumu ir aizskartas personas, kas nav lietas dalībnieks, proti, Renāra R. intereses, konkrētajā gadījumā nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai. Renāra R. pieaicināšana lietā apelācijas instances tiesā un viņa procesuālā stāvokļa nenorādīšana spriedumā nav uzskatāms par tādu procesuālu pārkāpumu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, jo Renāra R. pārstāvis uzskata spriedumu par pamatotu, tātad par tādu, kas konkrētajā gadījumā neaizskar Renāra R. intereses.

Pastāvot šādiem apstākļiem, kasācijas sūdzības argumenti nevar būt par pamatu sprieduma atcelšanai un apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 19.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, Ineses T., Sintijas Š. un Armanda T. pārstāvja E.Vēbera kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas izpildi

1. Pierādīšanas pienākumu par izplatīto ziņu atbilstību īstenībai likums ir uzlicis atbildētājam (Civillikuma 2352.[1]pants, Civilprocesa likuma 92.pants).

2. Tiesas kompetencē ir izlemt jautājumu, vai izteikums (sižeta pieteikums) ir viedoklis vai ziņa, ņemot vērā, ka ziņa var būt patiesa vai nepatiesa un tā pakļaujama patiesības pārbaudei (Civilprocesa likuma 97.pants).

3. Tiesai nav pamata viedokli vērtēt kā pareizu vai nepareizu, neizvērtējot apstrīdētā sižeta saturu kopsakarā ar lietā iegūtajiem pierādījumiem (Civilprocesa likuma 97.pants).

2008.gada 28.maijā Lieta Nr. SKC-219/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente R.Zaķe
senatore M.Zāģere,

piedaloties zvērinātajai advokātei A.Bergmanei un akciju sabiedrības "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" pilnvarotajam pārstāvim M.Loginam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja Romualda V. kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.novembra spriedumu Romualda V. prasībā pret akciju sabiedrību "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" par kompensācijas piedziņu par nodarīto morālo kaitējumu.

Aprakstošā daļa

2005.gada 17.novembrī Romualds V. cēlis tiesā prasību pret akciju sabiedrību "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" (turpmāk – LNT) par Ls 50 000 kompensācijas piedziņu sakarā ar nodarīto morālo kaitējumu.

2005.gada 9.novembrī LNT raidījumā "LNT ziņas" plkst. 20:00 pārraidītas patiesībai neatbilstošas, prasītāja godu un cieņu aizskarošas ziņas, ar ko viņam nodarīts morāls kaitējums. Ziņu saturs bijis šāds: "Jauns skandāls "Bankas Baltija" lietā un nebijis fakts Latvijas advokatūras vēsturē. Neētisku rīcību un klaju interešu konfliktu pārmet zvērinātam advokātam Romualdam V., kurš ilgstoši sniedzis juridisko palīdzību likvidējamai "Bankai Baltija". Tagad advokāts nostājies pretējā frontes pusē. V. pārstāv Latvijas Banku, ar kuru "Banka Baltija" tiesājas par vairāk nekā 185 miljonu latu piedziņu."

Prasītājs LNT ziņu reportierim pirms minētā ziņu raidījuma paskaidrojis, ka nekad nav sniedzis juridisko palīdzību LAS "Banka Baltija", tādēļ pārraidītās ziņas ir vērtējamas kā apzināta nepatiesu faktu publiskošana un sabiedrības maldināšana.

Prasītājs uzskata, ka LNT ir cēlusi neslavu prasītājam, tā graudama prasītāja kā zvērināta advokāta reputāciju. Pēc minēto ziņu publikācijas prasītāja potenciālo klientu skaits var samazināties, radot prasītājam būtiskus materiālos zaudējumus.

Norādīts, ka LNT ir pārkāpusi arī Latvijas Žurnālistu savienības Ētikas kodeksa II kanona 1. un 3.punktu un III kanona 1.punktu, jo saskaņā ar likumu "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" ir atbildīga par pārraidē sniegto informāciju, nodrošinot precīzas un korektas informācijas plūsmu, kā arī brīvu izteikto viedokļu apmaiņu.

2005.gada 13.novembrī pēc prasītāja atkārtota pieprasījuma atbildētāja šīs ziņas atsaukusi, tādējādi atzīstot savu nespēju pierādīt izplatīto ziņu patiesumu.

Tā kā saskaņā ar mediju, tirgus un sociālo pētījumu aģentūras "TNS Latvia" rādītajiem populārākais kanāls Latvijā ir LNT, šīs ziņas, kurās tika izplatīta prasītāja godu un cieņu aizskaroša informācija, varēja noskatīties apmēram 25% jeb 600 000 Latvijas iedzīvotāju.

Ņemot vērā minētos apstākļus, prasītājs lūdz piedzīt no atbildētājas mantisku kompensāciju par nodarīto morālo kaitējumu Ls 50 000.

Prasība pamatota ar Civillikuma 2352a.pantu, likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 7.pantu, 25.panta 1.punktu un 28.pantu, Latvijas Republikas Satversmes 95., 100., 116.pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantu.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 14.jūlija spriedumu Romualda V. prasība apmierināta daļēji. No LNT prasītāja labā piedzīta atlīdzība par nodarīto morālo kaitējumu Ls 25 000 un tiesas izdevumi par samaksāto valsts nodevu Ls 540.

Tiesa atzinusi, ka 2005.gada 9.novembrī plkst. 20:00 demonstrētā LNT ziņu raidījuma sižeta pieteikumā izskanējušais teksts apgalvojuma formā atzīstams ne vien par patiesībai neatbilstošu ziņu, bet tā arī par Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas praktizējošā advokāta Romualda V. godu un cieņu aizskarošu.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.novembra spriedumu Romualda V. prasība noraidīta.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka 2005.gada 9.novembra ziņu sižeta pamatā tikusi izmantota LAS "Baltijas Banka" likvidatora pārstāvju preses konferencē sniegtā informācija, kurā izteikts viedoklis par to, ka prasītājs ir pārkāpis likuma un advokāta ētikas noteikumus, jo iepriekš sniedzis juridisko palīdzību LAS "Banka Baltija".

Tiesa spriedumā atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Latvijas Republikas tiesu praksi *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1986.gada 8.jūlija spriedums lietā Lingens v. Austria, 1999.gada 20.maija spriedums lietā Bladet Tromso and Stensaas v. Norway un Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2002.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.SKC-102, 2005.gada 26.janvāra lietā Nr.SKC-41, 2005.gada 9.februāra lietā Nr.SKC-58)*, kā arī uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 12.jūlija spriedumu lietā *AS "Diena" un Ozoliņš pret Latviju*, atzīstot, ka būtiskākā ir nevis izteikuma gramatiskā interpretācija vai tas, ka izteikums pausts apgalvojuma vai pieņēmuma formā, bet publikācijas vai izteikumu kopējais konteksts.

Šajos spriedumos izteiktos secinājumus apelācijas instances tiesa saistījusi ar konkrēto lietu, izdarot secinājumus, ka apstrīdētais sižeta pieteikums nav uzskatāms par ziņu, bet gan par LAS "Banka Baltija" likvidatora "BDO Invest Rīga" pārstāvju paustā viedokļa tiešu atspoguļojumu.

Spriedumā norādīts, ka pirms un arī pēc apstrīdētā sižeta pieteikuma demonstrēšanas vairāki citi masu mediji ir izplatījuši pēc būtības identisku informāciju. Sižeta pieteikums pamatots uz informāciju, kas bija paziņota plašai publikai, un tā bija apspriesta presē.

Atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 20.maija spriedumu lietā *Bladet Tromso and Stensaas v. Norway* un 2001.gada 29.marta spriedumu lietā *Thoma v. Luxembourg*, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka 2005.gada 9.novembrī demonstrētajā sižetā iespējamais Advokatūras likuma un ētikas normu pārkāpums tika rūpīgi iztirzāts, uzklausot visu ieinteresēto personu, ieskaitot prasītāja, viedokļus, tādējādi sniedzot līdzsvarotu informāciju par tēmu, kas skar visas sabiedrības intereses.

Noraidot prasītāja argumentus, kas balstīti uz Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2006.gada 21.martā pieņemto lēmumu Nr.47, ar kuru atzīts, ka prasītājs, pārstāvēdams Latvijas Banku LAS "Banka Baltija" prasības lietā, nav pārkāpis advokāta darbības pamatprincipus un ētikas normas, apelācijas instances tiesa spriedumā norādījusi, ka minētais lēmums pieņemts vairāk nekā četrus mēnešus pēc apstrīdētā sižeta pieteikuma publiskošanas. Atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 20.maija spriedumu lietā *Bladet Tromso and Stensaas v. Norway*, atzinusi, ka brīdī, kad sižets tika demonstrēts, atbildētājai LNT varēja būt pilnīga pārliecība par to, ka SIA "BDO Invest Rīga" sniegtā informācija ir patiesībai atbilstoša.

2005.gada 14.novembra LNT ziņu raidījumā atsaukts 2005.gada 9.novembrī teiktais, ka nevis prasītājs ilgstoši sniedzis juridisko palīdzību "Bankai Baltija", bet juridisko palīdzību sniedzis advokātu birojs "Lejiņš, Torgāns un Vonsovičs", kurā viņš bija partneris.

Tiesa atzinusi, ka iepriekšminētais ziņu raidījumā pārraidītais teksts nav uzskatāms par ziņas atsaukumu likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 21.panta piektās daļas un Radio un televīzijas likuma 36.panta ceturtās daļas izpratnē, secinot, ka šajā sižetā tika precizēta iepriekš sniegtā informācija.

Tiesa, ņemot vērā konstatētos apstākļus, secinājusi, ka prasītājs savu prasību par goda un cieņas aizskārumu nav pierādījis.

Kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedzis prasītājs Romualds V.

1. Norādīts, ka tiesa ir nepareizi interpretējusi Civillikuma 2352.[1]panta pirmo daļu un tādējādi nepareizi noteikusi pierādīšanas pienākumu, uzskatīdama, ka pierādīšanas pienākums gulstas nevis uz atbildētāju, kuram jāpierāda izplatīto ziņu atbilstība īstenībai, bet gan atzinusi, ka prasītājam jāpierāda ziņu nepatiesums.

Prasītājs to esot norādījis arī paskaidrojumos pret apelācijas sūdzību, savukārt tiesa spriedumā šos argumentus nav apsvērusi.

2. Tiesa, piemērodama Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos izteiktos kritērijus goda un cieņas aizskāruma vērtēšanā, nav šīs atziņas saistījusi ar konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem, kuri bijuši par pamatu izteiktajiem secinājumiem. Tajā pašā laikā, nonākot pie atziņas, ka LNT 2005.gada 9.novembra ziņu raidījumā paustais nav kvalificējams kā "ziņa" Civillikuma 2352.[1]panta izpratnē, tiesa nav ņēmusi vērā vairākus būtiskus no Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumiem izrietošos apstākļus. Tiesa, atsaukdamās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 12.jūlija spriedumu lietā *AS "Diena" un Ozoliņš pret Latviju*, ignorējusi apstākli, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir vērtējusi to, ka minētā autora raksti publicēti rubrikā "Komentāri un viedokļi". Turpretī izskatāmajā lietā sižets ietverts raidījumā "LNT ziņas", nevis sižeta gaitā aptaujāto personu vai sižeta autora viedoklis.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis uz pretrunām sprieduma saturā. Atzīstot 9.novembrī pārraidīto sižetu par viedokli, kura pareizība atbilstoši tiesas spriedumā teiktajam nav pierādāma un tādēļ nav pārbaudāma, tiesa vienlaicīgi secinājusi, ka piemērojami ir Eiropas Cilvēktiesību tiesas kritēriji, ko tiesa ir definējusi attiecībā uz žurnālistu publiskoto ziņu raidītā aizskāruma pārbaudi.

Tiesa spriedumā kļūdaini atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada spriedumu lietā *Dalban v. Romania*, kur tiek vērtētas publiskotās ziņas, nevis viedoklis, kā arī konstatēti pavisam citi lietas apstākļi.

Kasācijas sūdzības autors atsaucies uz iepriekš minēto lietu *AS "Diena" un Ozoliņš pret Latviju* par kritikas plašākām robežām attiecībā uz amatpersonām, nevis privātpersonām.

Jautājumā par kritikas nodalīšanu no apzināti nepatiesu ziņu izplatīšanas, kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietu *Bladet Tromso and Stensaas v. Norway*.

Tiesa nepamatoti atzinusi, ka SIA "BDO Invest Rīga" kā informācijas avots ir ticams, neņemot vērā būtisku kritēriju, kas izriet no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras, proti, ka informāciju jābūt sniegušam autoritatīvam avotam, piemēram, valsts iestādei. Konkrētajā gadījumā SIA "BDO Invest Rīga" kā privātpersona ir iesaistīta tiesvedībā pret pusi, kuru pārstāv prasītājs.

3. Tāpat tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 8.panta pirmo daļu un 190.panta otro daļu un likuma "Par tiesu varu" 17.pantu.

Spriedumā norādīts, ka tiesa pēc sižeta noskatīšanās konstatējusi vairākus apstākļus, kuriem ir nozīme lietā, lai gan raidījuma ieraksti lietas materiālos neatrodas.

4. Kasācijas sūdzībā norādīts arī uz Civilprocesa likuma 97.panta pirmās un trešās daļas, 193.panta piektās daļas pārkāpumu, jo tiesa spriedumā neesot analizējusi un vērtējusi pierādījumus, nesniegusi atbildi, kāpēc pārraidītais sižets nav uzskatāms par ziņu, bet gan par SIA "BDO Invest Rīga" pārstāvja pausto viedokli.

5. Tiesa nepamatoti nav piemērojusi likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 21.panta piekto daļu un Radio un televīzijas likuma 36.panta ceturto daļu, neņemot vērā to, ka konkrētajā gadījumā nepatiesā ziņa atsaukta raidorganizācijas vārdā, tajā pašā programmas (raidījuma) laikā.

6. Tiesa spriedumā nav motivējusi, kādēļ noraidīti prasītāja argumenti, līdz ar to pārkāptas prasītāja tiesības uz taisnīgu tiesu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams.

Apelācijas instances spriedums pamatots ar Civillikuma 2352.[1]pantu, kas noteic, ka katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai.

Tiesa spriedumā norādījusi, ka, ņemot vērā lietā nodibinātos apstākļus, prasītājs savu prasību par goda un cieņas aizskārumu nav pierādījis. Līdz ar to ir pamats secinājumam, ka tiesa nepareizi iztulkojusi minēto tiesību normu, kurai atbilstoši pierādīšanas pienākumu par izplatīto ziņu atbilstību īstenībai likums uzlicis atbildētājam.

Tiesa, piemērojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos izteiktās atziņas un žurnālistu atbildības noteikšanas kritērijus, attiecinājusi tos uz izskatāmo lietu, nevērtējot lietas faktiskos apstākļus, kas novedis pie

Civilprocesa likuma 190.panta un 193.panta piektās daļas pārkāpuma. Tāpat spriedumā izteikti acīmredzami pretrunīgi atzinumi.

Apelācijas instances tiesa, secinādama, ka apstrīdētajā ziņu sižeta pieteikumā atspoguļots trešās personas viedoklis, kas nepakļaujas patiesuma pārbaudei, tajā pašā laikā atsaukusies uz tiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas kritērijiem, ko šī tiesa ir attiecinājusi uz žurnālistu publiskoto ziņu aizskāruma pārbaudi.

Analizējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā *(lietā Bladet Tromso and Strensas v. Norway)* izklāstītās atziņas, Civillietu tiesu palāta norādījusi, ka pirmās instances tiesa nav vērtējusi vārda brīvības ierobežojuma samērīgumu un to, ka žurnālistam publikācijas brīdī varēja būt pārliecība par ziņu patiesumu. Taču minētajā lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa likusi uzsvaru uz to, ka žurnālistam ir tiesības paļauties uz oficiāli paustas informācijas patiesumu, un viņam nav pienākums veikt šādas informācijas neatkarīgu pārbaudi. Šādi apstākļi konkrētajā lietā nav konstatēti, savukārt apelācijas instance spriedumā nav argumentējusi, kāda saistība iepriekšminētajai lietai ir ar konkrēto tās izšķiršanai nodoto strīdu.

Tāpat apelācijas instances tiesa ir atsaukusies spriedumā uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā *Dalban v. Romania*, atzīstot, ka žurnālista izteiksmes brīvība var ietvert arī zināmu devu pārspīlējumu, pat provokāciju.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka šajā nolēmumā vērtētas publiskotās ziņas, nevis viedoklis, par kādu novērtēta atbildētājas publiskotā informācija, kā arī lietas apstākļi ir atšķirīgi. Turklāt *Dalban v. Romania* lietā žurnālists kritizējis amatpersonas, pret kurām ir plašākas pieļaujamās kritikas robežas.

Minētais dod pamatu atzinumam, ka tiesas spriedumā izdarītajiem secinājumiem trūkst pamatojuma, proti, atbildes uz jautājumu, kādā veidā iepriekš norādītās Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos izteiktās atziņas attiecināmas uz konkrēto lietu.

Jautājuma izlemšana, vai izteikums (sižeta pieteikums) ir viedoklis vai ziņa, ir tiesas kompetencē, ievērojot, ka ziņa var būt patiesa vai nepatiesa un tā ir pakļaujama patiesības pārbaudei. Jēdziens "ziņa" ietver sevī arī jēdzienu "informācija", kas ir identisks jēdziens.

Turpretī viedokļa izteikums ir subjektīvs un nepierādāms.

Spriedumā jēdzieni "ziņa", "informācija" un "viedoklis" vairākkārt tiek sajaukti. Tiesa spriedumā (15.lpp. pirmā rindkopa) arī norādījusi, ka ziņu sižeta pamatā ir trešās personas viedoklis, tādā veidā radot neskaidrību par šo izteikumu nozīmi.

Nevērtējot apstrīdētā sižeta saturu kopsakarā ar prasītāja paskaidrojumiem un atbildētājas rīcību 2005.gada 14.novembrī (paziņojums par ziņu atsaukšanu), tiesa bez pietiekama pamata atzinusi, ka apstrīdētais sižeta pieteikums ir LAS "Banka Baltija" likvidatora "BDO

Invest Rīga" pārstāvja paustā viedokļa tiešs atspoguļojums sakarā ar izveidojušos situāciju un konkrētiem notikumiem.

Tajā pašā laikā tiesa spriedumā norādījusi, ka LNT bijusi pilnīga pārliecība par to, ka SIA "BDO Invest Rīga" sniegtā informācija bijusi pareiza, tātad atzinusi, ka atbildētāja balstījusies uz uzticamu ziņu avotu. Līdz ar to tiesa ar attiecīgās informācijas iegūšanu saistītiem apstākļiem piešķīrusi būtisku nozīmi. Tomēr, ja piekrīt tiesas secinājumam, ka sižetā ir atspoguļots viedoklis, tad to nebija iemesla vērtēt kā patiesu vai nepatiesu.

Jautājums par to, vai LNT Ziņās 2005.gada 14.novembrī paziņotais ir vai nav atzīstams par nepatiesu ziņu atsaukumu, ir nozīmīgs, lai juridiski korekti noteiktu atbildētājas 2005.gada 9.novembrī demonstrētā televīzijas ziņu raidījuma sižeta pieteikumā pārraidīto un šādas rīcības tiesiskās sekas.

Likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 21.panta piektā daļa noteic: ja masu informācijas līdzeklim nav pierādījumu, ka publicētā (pārraidītā) informācija atbilst patiesībai, tam nekavējoties tā jāatsauc. Atsaukums vai atvainošanās jāpublicē tādā pašā šriftā, tajā pašā izdevuma nodaļā (raidījumā), kurā bija publicētas (pārraidītas) nepatiesās ziņas vai godu un cieņu aizskarošā informācija. Strīdus gadījumā ieinteresētā fiziskā vai juridiskā persona šo ziņu atsaukumu vai atvainošanos var pieprasīt tiesas ceļā.

Savukārt Radio un televīzijas likuma 36.panta ceturtā daļa noteic, ka atsaukums jāizplata raidorganizācijas vārdā un tajā pašā programmā (raidījumā) un tajā pašā programmas (raidījuma) laikā, kurā tika minētas nepatiesās ziņas.

Tiesa atzinusi, ka raidorganizācija 2005.gada 14.novembra ziņu raidījumā pēc prasītāja pieprasījuma veikusi "iepriekš sniegtās informācijas precizējumu". Senāts uzskata, ka šādu tiesas secinājumu nevar atzīt par pareizu, jo iepriekš minētās tiesību normas neparedz ne publiskoto ziņu, vēl jo vairāk publiskota viedokļa precizēšanu. Nevērtējot prasītāja paskaidrojumus un atbildētājas rīcības motīvus, publiskojot minēto paziņojumu, Civillietu tiesu palāta būtībā izvairījusies no atbildes uz būtisku jautājumu, vai LNT ziņās publiskotais 2005.gada 14.novembra paziņojums ir vai nav atzīstams par nepatiesas ziņas atsaukumu.

Ievērojot izklāstītos argumentus, Senāts uzskata, ka tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrās daļas noteikumiem, atceļot spriedumu, prasītājam atmaksājama drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 14.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Atmaksāt Romualdam V. iemaksāto drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par tiesas uzaicinājuma sludinājumu Civilprocesa likuma 326.panta kārtībā

1. Tas, ka mantinieks ar tiesas spriedumu sevišķās tiesāšanas kārtībā apstiprināts mantojuma tiesībās, dzēšot visas laikā nepieteiktās tiesības un prasības, nav šķērslis mantojuma prasības celšanai Civilprocesa likuma 327.panta trešajā daļā norādītajos gadījumos. Šīs likuma normas trešās daļas 4.punkts nosaka, ka šādas tiesības rodas, ja pieteikumā par izsludināšanu sniegtas nepareizas ziņas, kurām ir būtiska nozīme (Civilprocesa likuma 327.panta trešā daļa).

2. Tiesas uzaicinājuma sludinājums Civilprocesa likuma 326.panta kārtībā domāts nezināmiem mantiniekiem un citām personām, kurām ir kādas tiesības uz mantojumu. Zināmās personas mantiniekiem ir jāuzrāda pieteikumā par apstiprināšanu mantojuma tiesībās un, neatkarīgi no sludinājuma, tās ir uzaicināmas lietā attieksmes noskaidrošanai pret mantojumu (Civilprocesa likuma 326.pants).

Rīgā, 2008.gada 15.oktobrī Lieta Nr. SKC-344/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente S.Lodziņa
senators A.Laviņš,

piedaloties prasītāja Edgara J. pārstāvei zvērinātai advokātei M.Andersonei un atbildētāja Oskara R. pārstāvim zvērinātam advokātam V.Ločmelim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Edgara J. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu Edgara J. prasības lietā pret Oskaru R. par līdzmantinieka tiesību atzīšanu, mantojuma sadali, īpašuma tiesību dzēšanu zemesgrāmatās un mantojamās daļas izmaksu naudā.

Aprakstošā daļa

Edgars J. 2003.gada 17.septembrī cēlis mantojuma prasību, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 660., 667.pantu un Civilprocesa likumu 327.panta trešo daļu, lūdzis atzīt viņu par 2002.gada (..) mirušā F.I. atstātā mantojuma līdzmantinieku un nodibināt aizgādnību mantojumam. Prasība celta pret F.I. atstātā mantojuma masu ar trešo personu Oskaru R.

Prasītājs norādījis, ka ir vienīgais dēls 2002.gada (..) mirušajam F.I. Ar tēvu kopā nav dzīvojis, jo tēvam bijusi cita ģimene. Pēc tēva nāves

gatavojis dokumentus, lai iesniegtu tiesā pieteikumu par apstiprināšanos mantojuma tiesībās, bet, kad 2002.gada decembrī griezies Ventspils tiesā ar pieteikumu, tad konstatējis, ka jau ir stājies spēkā Ventspils tiesas 2002.gada 17.oktobra spriedums, ar kuru F.I. sieva J.R apstiprināta mantojuma tiesībās uz visu atstāto mantojumu.

J.R. tiesai norādījusi, ka ir vienīgā mantiniece un prasītāju kā mirušā F.I. dēlu pieteikumā vispār nav minējusi. Tajā pašā laikā prasītājs ar dokumentu iesniegšanu nav steidzies, jo uzskatījis, ka viņam ir likumā noteiktais viena gada termiņš. Par laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ievietoto sludinājumu viņam nekas nav bijis zināms, jo tādu nelasa. Turklāt uzskatījis, ka J.R., sniegdama tiesā pieteikumu, minēs arī viņu kā F.I. dēlu.

Tā kā ar Ventspils tiesas spriedumu tika aizskartas prasītāja kā likumiskā mantinieka tiesības, tad 2003.gada 28.martā iesniedzis iesniegumu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentā, lūdzot iesniegt protestu par šo spriedumu. Senāta atbildē tika norādīts, ka protestam nav pamata, jo var celt mantojuma prasību.

J.R. īpašuma tiesības uz mantoto nekustamo īpašumu (..) ielā 4 un (..) ielā 6, Ventspilī, nostiprinātas zemesgrāmatā. J.R. mirusi 2003.gada (..). Trešā persona – Oskars R. – ir J.R. dēls un, cik zināms, tad vienīgais mantinieks.

Prasītājs norādījis, ka J.R. apzināti maldinājusi tiesu, nosaukdama sevi par vienīgo F.I. mantinieci, jo viņai bija zināms, ka prasītājs ir F.I. dēls. Līdz ar to viņam ir likumīgas tiesības griezties tiesā ar mantojuma prasību, lai atzītu viņu par līdzmantinieku tēva F.I. mantojumam un izdotu pienākošos daļu.

F.I. atstātais mantojums pamatā sastāv no diviem nekustamajiem īpašumiem, kas atrodas Ventspilī, (..) ielā 4 un (..) ielā 6.

Edgars J. 2004.gada 9.janvārī iesniedzis tiesā prasības grozījumus, kuros lūdzis Oskaru R. atzīt par atbildētāju un, pamatojoties uz Civillikuma 404., 667., 668., 1044.pantu un Civilprocesa likuma 327.panta trešo daļu, atzīt viņu par 2002.gada 20.jūnijā mirušā F.I. mantinieku, atzīt viņam kā līdzmantiniekam tiesības uz ½ daļu no F.I. atstātā mantojuma, atzīt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Ventspilī, (..) ielā 6, dzēst nostiprinājuma ierakstu Ventspils pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā Nr.(..), kadastra Nr.(..).

2006.gada 3.aprīlī Edgars J. iesniedzis prasības pieteikuma papildinājumus, norādot, ka atbildētājs daļu mantojuma – nekustamo īpašumu (..) ielā 4 – ir atsavinājis, tādējādi jau veicis mantojuma dalīšanu, izvēlēdamies sev vienu no nekustamajiem īpašumiem, kas ietilpst dalāmajā masā, un ar to rīkojies. Atbildētājam palikusi arī automašīna. Savukārt no otra īpašuma izmantošanas viņš visus šos gadus iegūst augļus – īres maksas no dzīvokļiem. Tā kā faktiski notiek mantojuma dalīšana, tad saskaņā ar Civillikuma 729.panta 2.punkta

prasībām dalāmā masa ir jānosaka, pievienojot tai visus augļus un pieaugumus, kas radušies nedalītai masai kopš mantojuma atstājēja nāves. Konkrētajā gadījumā dalāmajai masai jāpievieno iegūtās īres maksas, kuras atbildētājs saņēmis. Precīza summa prasītājam nav zināma, bet uzskata, ka tā varētu būt aptuveni 4800 latu. Tā kā atbildētājs vienpersonīgi izlēmis mantojuma sadali, uzskata, ka prasītājam ir tiesības uz otru nekustamo īpašumu (..) ielā 6. Tā kā abu nekustamo īpašumu vērtības atšķiras, bet atbildētājs jau ieguvis augļus no īpašumu izmantošanas, prasītājs norādījis, ka piekrīt atmaksāt atbildētājam nekustamo īpašumu starpību – Ls 3073, iegūstot savā īpašumā nekustamo īpašumu (..) ielā 6.

Prasītājs, pamatojoties uz Civillikuma 404., 667., 668., 670., 724., 729., 731. un 1044.pantu, lūdzis atzīt viņu par 2002.gada 20.jūnijā mirušā F.I. mantinieku, atzīt viņam kā līdzmantiniekam tiesības uz 1/2 daļu no F.I. atstātā mantojuma, sadalīt mantojumu, atzīstot Edgaram J. īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Ventspilī, (..) ielā 6, dzēst nostiprinājuma ierakstu Ventspils pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā Nr.(..), kadastra Nr.(..), kā arī uzlikt par pienākumu Edgaram J. izmaksāt Oskaram R. starpību starp mantojamo daļu vērtībām – Ls 3073.

Ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 3.jūlija spriedumu prasība apmierināta daļēji, atzīstot prasītājam kā līdzmantiniekam īpašuma tiesības uz ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma (..) ielā 6, Ventspilī, samazinot šajā daļā Oskara R. īpašuma tiesības. Prasība par īpašuma tiesību atzīšanu uz visu nekustamo īpašumu (..) ielā 6, Ventspilī, un kompensācijas piešķiršanu Oskaram R. noraidīta.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar abu pušu apelācijas sūdzībām, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 13.novembra spriedumu Edgara J. prasību noraidīja, piedzenot no Edgara J. par labu Oskaram R. tiesāšanās izdevumus Ls 141,21 un par labu valstij Ls 9,66.

Tiesa atzina, ka Edgars J. ir 2002.gada (..) mirušā I.F. dēls un ir viņa likumiskais mantinieks.

Tiesa konstatēja, ka F.I. atstātais mantojums tā atklāšanās brīdī sastāvējis no nekustamā īpašuma (..) ielā 6 un (..) ielā 4, Ventspilī, kā arī automašīnas VAZ 21011. Ar Ventspils tiesas 2002.gada 17.oktobra spriedumu uz visu F.I. mantojumu apstiprināta pārdzīvojusī laulātā J.R.

Tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 688.pantu, atzina, ka Edgars J. nav izteicis savu gribu pieņemt mantojumu likumā noteiktā kārtībā un lietā nav konstatēti apstākļi, kas būtu par pamatu īpašuma tiesību atzīšanai prasītājam uz ½ domājamo daļu no mirušā F.I. atstātā mantojuma. Līdz ar to viņam nav atzīstamas kā līdzmantiniekam tiesības uz F.I. atstātā mantojuma ½ domājamo daļu.

Pēc F.I. nāves 2002.gada 12.jūlijā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" tika ievietots sludinājums par mantojuma atklāšanos ar uzaicinājumu trīs mēnešu laikā pieteikties visiem mantiniekiem. Šajā uzaicinājuma noteiktajā termiņā prasītājs nebija izteicis savu gribu par mantojuma pieņemšanu, un Ventspils tiesa pamatoti atzinusi par vienīgo mantinieku pārdzīvojušo laulāto J.R.

Prasītāja atsauce uz Civillikuma 693.panta trešo daļu nav attiecināma uz viņu, jo tā piemērojama gadījumos, kad uzaicinājuma nav bijis, bet konkrētajā gadījumā tas ir bijis. Mantojums arī nav atradies prasītāja faktiskā valdījumā, un par to, ka F.I. miris, prasītājs uzzinājis 2002.gada augustā, kad kapos saticis J.R., un tas, ka viņa ir mirušā sieva prasītājam, ir bijis zināms, ko apstiprināja tiesas sēdē prasītāja pārstāve.

Turklāt tiesa atzina, ka prasītājs arī pēc J.R. nāves uzaicinājumā noteiktajā termiņā nav pieteicis savas tiesības uz savu daļu no J.R. atstātā mantojuma, kuru viņa ieguvusi pēc F.I. nāves.

Tiesa atzina, ka prasītāja norādītie apstākļi, ka viņš paļāvies uz Civillikuma 693.panta trešās daļas norādīto termiņu un uz J.R., ka viņa, kārtodama apstiprināšanos mantojuma tiesībās, norādīs arī prasītāju, nevar būt par likumīgu pamatu prasības apmierināšanai, jo likumu nezināšana neatbrīvo prasītāju no viņam nelabvēlīgu seku iestāšanās. Civillikuma 693.pantā noteiktā termiņa nokavējums atzīstams par mantojuma atraidījumu, un tādēļ viņš nevar izprasīt mantojuma daļu no tām personām, kuras jau ir mantojumu ieguvušas likumā noteiktā kārtībā (Civillikuma 688.p.).

Edgars J. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdzis spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs nepiekrīt tiesas secinājumam, ka prasītājs nav izteicis gribu pieņemt mantojumu likumā noteiktajā kārtībā. Tiesa nav ņēmusi vērā faktu, ka prasītājs savu prasības pieteikumu pamatoja uz Civilprocesa likuma 327.panta trešās daļas 4.punktu, norādīdams tajā, ka pieteikumā par izsludināšanu ir sniegtas nepareizas ziņas, kurām ir būtiska nozīme. Tiesa, izskatot strīdus lietu, nav ņēmusi vērā, ka J.R., iesniegdama pieteikumu par mantojuma atklāšanos, nebija tajā pieminējusi prasītāju, kaut gan viņai bija zināms, ka prasītājs ir viņas mirušā vīra F.I. dēls. Tā kā prasītājam nebija zināms, ka F.I. miris 2002.gada (..), jo vietējā laikrakstā nebija ievietots sēru sludinājums, tad nebija iespējams ievērot arī uzaicinājumā noteikto termiņu. Par tēva nāvi uzzinājis tikai 2002.gada augusta beigās, tad arī sācis meklēt visus dokumentus, kas apstiprinātu radniecību – dzimšanas akta ierakstu. Pēc dokumentu saņemšanas no arhīva griezies Ventspils tiesā ar pieteikumu par apstiprināšanos mantojuma tiesībās, kur uzzinājis, ka J.R. ar tiesas spriedumu 2002.gada 17.oktobrī jau bija apstiprināta par mantinieci.

Tā kā viņš nav bijis minēts pieteikumā kā ieinteresētā persona un viss liecina, ka tas tika darīts apzināti, kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka mantojuma pieņemšanai uz viņu attiecas likumā noteiktais gada termiņš. Gada termiņā savu gribu mantot izteicis skaidri un nepārprotami, tāpēc prasība noraidīta nepamatoti.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītāja Edgara J. pārstāve zvērināta advokāte M.Andersone kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt. Atbildētāja Oskara R. pārstāvis zvērināts advokāts V.Ločmelis kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 327.panta pirmo daļu tiesības, kas nav pieteiktas uzaicinājuma termiņā, tiek dzēstas.

Ar Ventspils tiesas 2002.gada 17.oktobra spriedumu J.R. apstiprināta mantojuma tiesībās uz visu 2002.gada (..) mirušā F.I. atstāto mantojumu, dzēšot visas laikā nepieteiktās tiesības un prasības.

Taču tas, ka mantinieks ar tiesas spriedumu sevišķās tiesāšanas kārtībā apstiprināts mantojuma tiesībās, dzēšot visas laikā nepieteiktās tiesības un prasības, nav šķērslis mantojuma prasības celšanai Civilprocesa likuma 327.panta trešajā daļā norādītajos gadījumos.

Šīs likuma normas trešās daļas 4.punkts nosaka, ka personai, kas sludinājumā par mantojuma atklāšanos norādītajā termiņā nav pieteikusi savas tiesības, to dzēšana nav šķērslis prasības celšanai vispārējā kārtībā, ja pieteikumā par izsludināšanu sniegtas nepareizas ziņas, kurām ir būtiska nozīme.

Tiesas uzaicinājuma sludinājums domāts nezināmiem mantiniekiem un citām personām, kurām ir kādas tiesības uz mantojumu. Zināmās personas mantiniekiem ir jāuzrāda pieteikumā par apstiprināšanu mantojuma tiesībās, un neatkarīgi no sludinājuma tās ir uzaicināmas attieksmes noskaidrošanai pret mantojumu.

Konkrētajā gadījumā mantojuma prasība celta, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 327.panta trešās daļas 4.punktu. Prasītājs norādījis, ka J.R. apzināti maldinājusi tiesu, pieteikumā par apstiprināšanos mantojuma tiesībās uzrādīdama sevi par vienīgo F.I. mantinieci, kaut gan viņai bija zināms, ka prasītājs ir mirušā dēls. Civillietu tiesu palāta vispār nav apsvērusi šo prasības pamatu, kas ir pretrunā ar Civilprocesa likuma 192.pantu, kas nosaka, ka tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, un

Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, kas uzliek tiesai par pienākumu apsvērt argumentus, kas izvirzīti prasībā un taisīt motivētu un pamatotu spriedumu. Līdz ar to Edgara J. prasība nav izskatīta pilnā apmērā.

Senāts uzskata, ka pie šādiem apstākļiem Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu nevar uzskatīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas atceļams.

Tā kā spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu Edgaram J. atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 13.novembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Edgaram J. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par saistības izpildījuma pierādīšanas līdzekļiem

1. Saskaņā ar Civillikuma 1838.pantu samaksa jāpierāda tam, kas to apgalvo. Samaksu var pierādīt ar visiem atļautiem pierādījuma līdzekļiem, bet sevišķi ar rakstisku apliecinājuma kvīti; samaksas saņēmējs nedrīkst atteikties to izdot parādniekam (Civillikuma 1838.pants).

2. Atbilstoši Civillikuma 1838.pantam rakstveida apliecinājums var tikt atzīts par pārliecinošāku samaksas pierādījumu, tomēr Civillikums pieļauj arī jebkura cita pierādīšanas līdzekļa, tostarp liecinieku liecību izmantošanu samaksas pierādīšanai (Civillikuma 1838.pants).

3. Lai ievērotu Civilprocesa likuma 10.pantā nostiprināto sacīkstes principu, atbildētājam jādod iespēja pierādīt savus iebildumus pret celto prasību. Noraidot lūgumu par liecinieku nopratināšanu, netiek dota iespēja ar visiem atļautajiem pierādīšanas līdzekļiem aizstāvēties pret celto prasību, ar ko tiek pārkāpti Civilprocesa likuma 9., 10. un 95.panta noteikumi (Civilprocesa likuma 9., 10., 95.pants).

Rīgā, 2008.gada 29.oktobrī Lieta Nr. SKC-386/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents A.Laviņš
senatore V.Eilande
senators K.Torgāns,

piedaloties prasītājas pārstāvim A.Ostrovskim un atbildētājas pārstāvei S.Mailītei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Tatjanas K. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.novembra spriedumu Dainas Ž. prasībā pret Tatjanu K. par parāda un līgumisko procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 28.janvārī Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā saņemts Dainas Ž. prasības pieteikums par parāda un līgumisko procentu piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 1995.gada 21.oktobrī Tatjana K. parakstīja parādzīmi, ar kuru apliecināja, ka saņēma no I.Ž. aizdevumu 10000 ASV dolārus (turpmāk – parādzīme). Pamatojoties uz 2004.gada 17.novembra cesijas līguma, prasītājai tika nodotas prasījuma tiesības pret Tatjanu K., kas izriet no 1995.gada 21.oktobra parādzīmes. Atbildētāja parādzīmē noteiktās saistības neizpildīja, tāpēc prasībā lūgts

piedzīt no atbildētājas galveno parādu Ls 5100 un līgumiskos procentus Ls 3060.

[2] Ar Kurzemes rajona tiesas 2006.gada 30.janvāra spriedumu Dainas Ž. prasība apmierināta. No Tatjanas K. par labu Dainai Ž. piedzīts galvenais parāds Ls 5100 un līgumiskie procenti Ls 3060.

Tatjana K. iesniegusi apelācijas sūdzību par Kurzemes rajona tiesas 2006.gada 30.janvāra spriedumu. Apelācijas sūdzībā norādījusi, ka aizņēmumu veikusi SIA "Semmes" vajadzībām un tāpēc parādzīmē parakstījusies kā SIA "Sammes" amatpersona. 1997.gada 3.decembrī SIA "Semmes" tika pārdota, kā rezultātā mainījās tās amatpersonas. Turklāt atbildētāja ar aizdevēju bijusi labi personiski pazīstama, tāpēc viņa parādu atdevusi pa daļām liecinieku klātbūtnē, kā arī parāda ieskaitam nodevusi aizdevējam SIA "Semmes" solāriju aptuveni USD 3000 vērtībā.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.novembra spriedumu apmierināta Dainas Ž. prasība, piedzenot no Tatjanas K. par labu Dainai Ž. aizdevuma pamatsummu Ls 5100 un līgumiskos procentus Ls 3060. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] 1995.gada 21.oktobrī Tatjana K. saņēmusi no I.Ž. aizdevumu 10 000 ASV dolāru apmērā. Lietā nav strīda par to, ka parādzīmi sastādījusi un parakstījusi Tatjana K. Aizdevums izsniegts līdz 1996.gada 21.aprīlim ar ikmēneša procentiem 10% no aizņēmuma summas.

2004.gada 17.novembrī I.Ž. un Daina Ž. noslēguši cesijas līgumu, ar kuru I.Ž. nodevis Dainai Ž. visas savas prasījuma tiesības pret Tatjanu K. sakarā ar 1995.gada 21.oktobra parādzīmi.

[3.2] Parādzīmē Tatjana K. norāda savu direktores amatu SIA "Semmes". Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 2004.gada 22.decembra izziņā norādīts, ka Tatjanai K. no 1993.gada 11.novembra līdz 1997.gada 3.decembrim bija SIA "Semmes" paraksta tiesības. Tomēr minētos dokumentus nevar kvalificēt kā pierādījumus atbildētājas norādei, ka darījums noticis juridiskas un fiziskas personas starpā. Pirmkārt, Civilprocesa likuma 93.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā lietai nav pievienoti pierādījumi, kas norādītu, ka SIA "Semmes" grāmatvedības dokumentos fiksēts aizdevums no I.Ž. Otrkārt, parādzīmē nav norādes, ka naudas līdzekļi tiek izsniegti SIA "Semmes" vajadzībām un Tatjana K. rīkojas SIA "Semmes" vārdā. Amata norāde neliecina par to, ka aizdevums izsniegts juridiskai personai. Treškārt, arī apelācijas sūdzībā norādīts, ka maksājumus veica Tatjana K., nevis SIA "Semmes". Atbildētāja ir norādījusi, ka I.Ž. aizdevuma summu samaksājusi, taču pierādījumus saviem apgalvojumiem nav iesniegusi.

[3.3] Atbildētājas pārstāves S.Mailītes lūgums pieaicināt un noklausīties lieciniekus, kuri liecinātu par Tatjanas K. veiktiem

maksājumiem I.Ž., ir noraidāms, jo liecinieku liecības nevar tikt kvalificētas kā maksājumu pierādījums. Lietā nav citu pierādījumu, kas norādītu uz Tatjanas K. veiktiem maksājumiem. Civillikuma 1838.panta izpratnē samaksu nevar pierādīt tikai ar liecinieku liecībām.

[4] Tatjana K. iesniegusi kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.novembra spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti noraidījusi atbildētājas lūgumu nopratināt lieciniekus. Atbilstoši Civillikuma 1838.pantam pierādīt samaksu var ar visiem atļautajiem pierādīšanas līdzekļiem, tostarp ar liecinieku liecībām.

[5] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību atbilstoši tajā norādītajiem argumentiem, savukārt prasītājas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējis kasācijas sūdzību, kā arī pārsūdzēto Rīgas apgabaltiesas spriedumu, Senāts secina, ka lietā pastāv domstarpības par jautājumu, vai ar liecinieku liecībām ir pieļaujams pierādīt maksājumu veikšanu kreditoram.

[7] Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka Civillikuma 1838.panta izpratnē samaksu nevar pierādīt tikai ar liecinieku liecībām.

Civilprocesa likuma 95.panta otrajā daļā noteikts, ka faktus, kurus saskaņā ar likumu var pierādīt tikai ar noteiktiem pierādīšanas līdzekļiem, nevar pierādīt ne ar kādiem citiem pierādīšanas līdzekļiem.

Jautājumu, ar kādiem pierādīšanas līdzekļiem var pierādīt samaksu, regulē Civillikuma 1838.pants. Minētajā tiesību normā noteikts, ka samaksa jāpierāda tam, kas to apgalvo. Pierādīt samaksu var ar visiem atļautiem pierādījuma līdzekļiem, bet sevišķi ar rakstisku apliecinājumu jeb kvīti; samaksas saņēmējs nedrīkst atteikties to izdot parādniekam.

Senāts uzskata, ka atbilstoši Civillikuma 1838.pantam rakstveida apliecinājums var tikt atzīts par pārliecinošāku samaksas pierādījumu, tomēr Civillikums tieši pieļauj arī jebkura cita pierādīšanas līdzekļa, tostarp liecinieku liecību, izmantošanu samaksas pierādīšanai.

Līdz ar to Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas secinājums, ka samaksu nevar pierādīt ar liecinieku liecībām, ir nepareizs, jo tas neatbilst Civillikuma 1838.panta noteikumiem.

[8] Tā kā lūgumā par liecinieku nopratināšanu bija norādīts, ka liecinieki varēs liecināt par apstākļiem, kas saistīti ar samaksas veikšanu, un šādu pierādīšanas līdzekļu izmantošana ir pieļaujama, tiesai, lai ievērotu Civilprocesa likuma 10.pantā nostiprināto sacīkstes principu, bija jādod iespēja atbildētājai pierādīt savus iebildumus pret celto prasību. Noraidot lūgumu par liecinieku nopratināšanu, tiesa nav devusi iespēju ar visiem atļautajiem pierādīšanas līdzekļiem aizstāvēties

pret celto prasību. Līdz ar to tā nav ievērojusi Civillikuma 1838.pantu, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 9., 10. un 95.panta noteikumus.

[9] Civilprocesa likuma 97.panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem. Šā panta trešajā daļā noteikts, ka tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus – par nepierādītiem.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta noteikumiem lietā sniegtās liecības ir jānovērtē un spriedumā jānorāda secinājumi par to, kādus lietā nozīmīgus apstākļus tās pierāda, bet, ja tiesa secinās, ka pierādījumi nepierāda lietā nozīmīgus apstākļus, tai ir jānorāda argumenti, kāpēc tā nākusi pie šāda secinājuma.

[10] Izklāstītie argumenti dod pamatu Senātam secināt, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatot lietu, nav pareizi interpretējusi Civillikuma 1838.pantu, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 9., 10. un 95.pantu, tāpēc tās spriedumu nevar atzīt par likumīgu, tas ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, 458.panta otro daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.novembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Tatjanai K. drošības naudu Ls 50.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pierādījumu novērtēšanu

Izpildot Civilprocesa likuma 97. un 193.panta piektās daļas prasības par pierādījumu novērtēšanu, noskaidrojot, kurš rokasnaudas līguma dalībnieks ir vainojams līguma nenoslēgšanā, tiesai ir pienākums, taisot motivētu spriedumu, apsvērt ne tikai argumentus, kas izvirzīti prasībā, bet arī pretējās puses iebildumus, kā arī argumentēt, kādu iemeslu dēļ noraidīti tie vai citi pierādījumi (Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-436/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente S.Lodziņa
senators A.Laviņš,

piedaloties atbildētāja Oļega T. pārstāvim A.Līdacim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Oļega T. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 30.janvāra spriedumu Veronikas F. prasībā pret Oļegu T. par rokasnaudas divkāršā apmērā un zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Oļegs T. un Veronika F. 2005.gada 25.novembrī noslēguši rokasnaudas līgumu, ar kuru Oļegs T. kā rokasnaudas ņēmējs apņēmies pārdot Veronikai F. kā rokasnaudas devējai dzīvokli Nr.(..) Rīgā, (..), ar kadastra Nr.(..), kopā ar 5406/281261 domājamām daļām no daudzdzīvokļu mājas, par ko saņēmis no Veronikas F. rokasnaudu EUR 1000. Kopējā pirkuma summa noteikta EUR 45 000.

Atbilstoši rokasnaudas līguma 5.punktam līguma darbības termiņš noteikts no rokasnaudas iemaksas brīža, galīgo norēķinu veicot pēc 30 darba dienām.

Līguma 3.punkts paredz, ka, ja pirkšanas-pārdošanas līgums netiks izpildīts rokasnaudas saņēmēja vainas dēļ, tad rokasnaudas saņēmējam jāatdod rokasnauda divkāršā apmērā, bet, ja pirkšanas-pārdošanas līgums netiks izpildīts rokasnaudas devēja vainas dēļ, tad rokasnaudas saņēmēja neatdod rokasnaudas devējam minēto rokasnaudu atpakaļ.

Veronika F., pamatojoties uz Civillikuma 1730., 1731., 1770., 1771., 1772., 1773., 1775. un 1779.pantu, 2006.gada 27.janvārī cēlusi prasību par rokasnaudas dubultā apmērā un zaudējumu piedziņu, norādot, ka dzīvokļa īpašuma pirkuma līgums netika noslēgts atbildētāja vainas dēļ,

tāpēc atbildētājam rokasnauda ir jāatdod dubultā apmērā EUR 2000 jeb Ls 1405,61.

Turklāt sakarā ar noslēgto rokasnaudas līgumu tika veikti pasākumi, lai varētu noslēgt pirkuma līgumu – nosūtīti uzaicinājumi atbildētājam, sastādīti dzīvokļa pirkuma un ķīlas līgumi ar AS "Aizkraukles banka", kas kopā veido zaudējumus Ls 516,94.

Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2006.gada 18.septembra spriedumu Veronikas F. prasība apmierināta daļēji, piedzenot no Oļega T. par labu Veronikai F. samaksāto rokas naudu Ls 702,08 un tiesāšanās izdevumus Ls 108,31. Pārējā daļā prasība noraidīta.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Veronikas F. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 30.janvāra spriedumu Veronikas F. prasību apmierināja. Tiesa nosprieda piedzīt no Oļega T. par labu Veronikai F. rokasnaudu divkāršā apmērā Ls 1405,61, zaudējumus Ls 516,94, kā arī tiesāšanās izdevumus Ls 176,06, kopā Ls 2098,61.

Tiesa konstatēja, ka 2005.gada 25.novembrī starp pusēm noslēgts rokasnaudas līgums, saskaņā ar kuru Oļegam T. tika samaksāta pielīgtā EUR 1000 rokasnauda par pierādījumu un izpildījuma nodrošinājumu, ka rokasnaudas saņēmējs pārdos rokasnaudas devējam nekustamo īpašumu dzīvokli Nr.(..) (..), Rīgā, par pirkuma maksu EUR 45 000, kā arī nosakot pirkuma līguma noslēgšanas termiņu 30 darba dienas no rokasnaudas iemaksas brīža.

Konstatēts, ka puses vienojušās, ka gadījumā, ja pirkuma līgums netiks izpildīts rokasnaudas saņēmēja vainas dēļ, tad rokasnaudas saņēmējam jāatdod rokasnauda tās devējam divkāršā apmērā.

Pārbaudot lietas materiālus un secinot, ka uz Veronikas F. aicinājumu ierasties pie notāra, lai noslēgtu pirkuma līgumu 2005.gada 27.decembrī un 2006.gada 5.janvārī, Oļegs T. neieradās, par ko zvērināta notāra palīgs Z.Ernštreite izsniedza apliecinājumu "Par līdzēja neierašanos slēgt darījumu", tiesa atzina, ka atbildētājs izvairās no pirkuma līguma parakstīšanas.

Tiesa atzina, ka prasītāja veikusi visas no viņas atkarīgās darbības, lai rokasnaudas līgums tiktu izpildīts, ko pierāda arī apstāklis, ka prasītāja 2005.gada 8.decembrī ar AS "Aizkraukles banka" noslēgusi Hipotekārā kredīta līgumu Nr.17942 un galvojuma līgumu Nr.17942K par hipotekārā kredīta saņemšanu EUR 43 200 apmērā dzīvokļa Rīgā, (..) iegādei, kā arī 2005.gada 27.decembrī tika sagatavots pirkuma līguma projekts, bet atbildētājs nav veicis nekādas darbības, lai noslēgtu līgumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzina, ka atbildētāja vainas dēļ rokasnaudas līgums netika izpildīts un tādēļ prasītājai radās zaudējumi Ls 516,94, kurus atbilstoši Civillikuma 1779.pantam atbildētājam ir pienākums atlīdzināt.

Oļegs T. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdzis spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu bez atbildētāja klātbūtnes, pārkāpusi Civilprocesa likuma 156. un 209.panta noteikumus.

Tāpat tiesa, apmierinot prasību un piemērojot Civillikuma 1504., 1505.pantu un 1730.panta otrās daļas noteikumus, nav ņēmusi vērā, ka pašā strīdus rokasnaudas līguma 3.punktā puses abpusēji ir ierobežojušas savas tiesības attiecībā uz rokasnaudas piedziņu vienas puses vainas dēļ, jo šajā punktā noteikts, ka saņēmējam jāatmaksā rokasnauda, ja pirkšanas-pārdošanas (nevis rokasnaudas) līgums netiks pildīts rokasnaudas saņēmēja vainas dēļ.

Nav ņemts vērā, ka pirkuma līgums starp pusēm nemaz nav noslēgts.

Turklāt tiesa nepamatoti tulko rokasnaudas līguma 5.punktu par labu prasītājai. Saskaņā ar Civillikuma 1504. un 1505.panta noteikumiem, darījumu iztulkojot, jāskatās uz darījumā lietoto vārdu nozīmi un darījuma dalībnieku skaidri izsacīto. Galīgais norēķins jāveic 30 darba dienu laikā, proti, līdz 2006.gada 9.janvārim, ko prasītāja nav izdarījusi. Šis nosacījums nav apstrīdēts, un to konstatējusi arī tiesa savā spriedumā. Tiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā arī Civillikuma 1591.panta noteikumus, kas nosaka, ka, ja ceļ prasību par divpusēja līguma izpildīšanu, prasītājam jāpierāda, ka viņš no savas puses līgumu jau izpildījis.

Nav atzīts atbildētāja pienākums pieņemt daļēju izpildi – noslēgt tikai pirkuma līgumu, nesaņemot par to pirkuma maksu. Nav arī konstatēts atbildētāja pienākums slēgt pirkuma līgumu par īpašuma tiesību nostiprināšanu par labu prasītājai un vēlāku, nekā rokasnaudas līgumā paredzēts, pirkuma maksas saņemšanu. Ja prasītāja nesamaksāja rokasnaudas līgumā noteiktajā termiņā visu pirkuma maksu, tad tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 1730.panta otrā daļa, atzīstot prasītājas vainu līguma saistību izpildes nokavējumā, nevis otrādi.

Nepamatoti tiesa ir piemērojusi arī Civillikuma 1779.panta noteikumus, uzskatot, ka zaudējumi ir prasītājas izdevumi kredīta līgumu noformēšanā un zaudējumi nodarīti atbildētāja vainas dēļ. Atbilstoši sistēmiskās interpretācijas metodei minētā Civillikuma norma nevar tikt piemērota atrauti no citām tiesību normām. Nav konstatēts, vai zaudējumi nodarīti ārpus līgumiskām attiecībām (Civillikuma 1784.pants), vai zaudējumu atlīdzības pienākums izriet no līgumiskas saistības, kā to savukārt nosaka Civillikuma 1785.pants.

Atbilstoši tiesas spriedumam nākas secināt, ka atbildētāja vaina bija tajā, ka viņš nesaņēma uzaicinājumu ierasties pie notāra un vēlējās rokasnaudas līguma izpildi atbilstoši tā noteikumiem.

Paskaidrojumos par Oļega T. iesniegto kasācijas sūdzību prasītāja Veronika F. norādījusi, ka tā ir nepamatota un tāpēc noraidāma.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītāja Veronika F. neieradās. Tā kā viņai pienācīgi paziņots par kasācijas instances tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts atzina, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu lieta izskatāma bez prasītājas klātbūtnes.

Senāta sēdē atbildētāja Oļega T. pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 30.janvāra spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Civillikuma 1730.panta otrā daļa noteic, ka gadījumā, ja līgumu neizpilda aiz viena līdzēja vainas, tad, ja vainīgs rokasnaudas saņēmējs, viņam tā jāatdod tās devējam divkāršā apmērā; bet, ja neizpildīšanā vainīgs rokasnaudas devējs, tad viņš zaudē tiesību prasīt to atpakaļ. Turklāt vainīgam jāatlīdzina pretiniekam visi zaudējumi.

Veronika F. prasību par rokasnaudas piedziņu divkāršā apmērā pamatojusi ar to, ka atbildētājs izvairījies noslēgt nekustamā īpašuma pirkuma līgumu un tādēļ iestājušās Civillikuma 1730.panta otrajā daļā paredzētās sekas.

Līdz ar to, lai pareizi izšķirtu strīdu, tiesai jānoskaidro līguma dalībnieks, kas vainojams pirkuma līguma nenoslēgšanā.

Senāts uzskata, ka Civillikuma 1730.panta otrajā daļā izvirzīto prasību – noskaidrot līguma dalībnieku, kurš vainojams pirkuma līguma nenoslēgšanā – apelācijas instances tiesa izpildījusi tikai formāli, jo tiesa nav devusi juridisku novērtējumu pierādījumiem, kuriem ir nozīme pareizā strīda izlemšanā.

Neraugoties uz to, ka 2005.gada 25.novembrī noslēgtajā līgumā noteiktas gan rokasnaudas devējas, gan tās saņēmēja saistības un līguma tiesiskās sekas, tiesa pievērsusies tikai prasītājas rīcības analīzei, bet atbildētāja iebildumus saistībā ar pirkuma līguma nenoslēgšanas apstākļiem un šo iebildumu pamatojošos pierādījumus vispār nav vērtējusi. Tiesa aprobežojusies vienīgi ar norādi, ka uz diviem uzaicinājumiem ierasties pie notāra, lai noslēgtu pirkuma līgumu, Oļegs T. nav ieradies.

Kā rakstiskajos paskaidrojumos sakarā ar celto prasību, tā arī pirmās instances tiesā Oļegs T. norādījis, ka notariālos paziņojumus, ar kuriem atbildētājs aicināts noslēgt pirkuma līgumu, viņš nav saņēmis. Arī no notariāta 2005.gada 27.decembra un 2006.gada 5.janvāra apliecinājumiem "Par līdzēja ierašanos un līdzēja neierašanos tiesiska

darījuma slēgšanai" redzams, ka notāra palīgam nav ziņu no pasta, kas liecinātu, ka Oļegs T. minētos notariālos paziņojumus būtu saņēmis. Uz šādiem apstākļiem norādīja arī pirmās instances tiesas sēdē nopratinātie liecinieki. Šiem atbildētāja argumentiem un lietā esošajiem pierādījumiem apelācijas instances tiesa savu vērtējumu nav devusi.

Nav apsvērti arī atbildētāja argumenti un atbilstoši tiem iesniegtie pierādījumi par to, ka saistībā ar vēlmi pārdot prasītājai viņam piederošo dzīvokļa īpašumu Oļegs T. 2005.gada 30.novembrī noslēdzis rokasnaudas līgumu ar A.V., lai pārdodamā dzīvokļa vietā iegādātos dzīvokli Nr.(..) Rīgā, (S..) ielā (..), uz kuru pārvedis daļu no iedzīves.

Tāpat nav apsvērti atbildētāja argumenti par to, ka prasītājas piedāvātais pirkuma līguma projekts neatbilst 2005.gada 11.novembrī noslēgtā rokasnaudas līguma noteikumiem, kurā paredzēts galīgo norēķinu veikt 30 darba dienu laikā pēc tā noslēgšanas, tas ir, līdz 2006.gada 9.janvārim, bet piedāvātajā variantā norēķināšanās termiņš pagarināts.

Senāts atzīst, ka pie šādiem apstākļiem apelācijas instances tiesas spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 97.panta noteikumiem par pierādījumu novērtēšanu un 193.panta piektajai daļai, kas uzliek tiesai pienākumu taisīt motivētu spriedumu, apsvērt ne tikai argumentus, kas izvirzīti prasībā, bet arī pretējās puses iebildumus, kā arī argumentēt, kādu iemeslu dēļ noraidīti tie vai citi pierādījumi.

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas pieļautie pārkāpumi ir būtiski un varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, tādēļ saskaņā ar Civilprocesa likuma 452.panta otro daļu tas ir pamats sprieduma atcelšanai. Šie pārkāpumi jānovērš, izskatot lietu no jauna.

Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesas spriedums tiek atcelts procesuālo tiesību normu pārkāpuma dēļ un lieta tiek nodota atkārtotai izskatīšanai pēc būtības, Senātam nav pamata apsvērt pārējos kasācijas sūdzībā norādītos argumentus.

Tā kā spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu Oļegam T. atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 30.janvāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt Oļegam T. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļu civiltiesisko līgumu juridiskās dabas izvērtējumu

Atbilstoši Darba likuma 44.panta trešajai daļai ar kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem slēdzams darba līgums, ja vien viņi netiek nodarbināti, pamatojoties uz citu civiltiesisku līgumu.

Kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem var būt cits civiltiesisks līgums (vadības, pilnvarojuma utt.). Ja pastāv strīds par līguma raksturu, tad tiesai, izvērtējot pierādījumus lietā, ir jādod skaidra atbilde par to, kāds līgums starp pusēm ir noslēgts.

Svarīgi ir noskaidrot, vai faktiski veicamais darbs atbilst tam, kas raksturīgs vienam vai otram līguma veidam. Tikai noskaidrojot lietas faktiskos apstākļus, var izdarīt secinājumu par to, kāds līgums pastāv starp pusēm, turklāt šādam secinājumam ir jābūt argumentētam, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā un 97.pantā par pierādījumu novērtēšanu (Darba likuma 44.panta trešā daļa, Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa).

Rīgā, 2008.gada 10.decembrī Lieta Nr. SKC-453/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente E.Vernuša
senatore A.Vītola
senatore R.Zaķe,

piedaloties atbildētājas SIA "Coltelli" pārstāvim zvērinātam advokātam J.Salimam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Vadima O. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.decembra spriedumu un SIA "Coltelli" pārstāvja kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2008.gada 18.februāra papildspriedumu Vadima O. prasībā pret SIA "Coltelli" par darba samaksas, kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu, atlaišanas pabalsta un zaudējumu piedziņu un SIA "Coltelli" pretprasībā par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Vadims O. 2006.gada 10.oktobrī Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā cēlis prasību pret SIA "Coltelli" par darba samaksas, kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu, atlaišanas pabalsta un zaudējumu piedziņu, norādīdams, ka ar 2004.gada 24.novembra SIA "Coltelli" dalībnieku sapulces lēmumu iecelts par SIA "Coltelli" valdes locekli. Starp pusēm 2004.gada 25.novembrī noslēgts vadības līgums,

ar kuru prasītājs esot pieņemts darbā SIA "Coltelli" par valdes locekli, nosakot atalgojumu Ls 600 mēnesī.

Prasītājs norādījis, ka 2006.gada 4.septembrī saņēmis SIA "Coltelli" 2006.gada 17.jūlija dalībnieku sapulces lēmumu, ar kuru ticis atbrīvots no SIA "Coltelli" valdes locekļa pienākumu izpildes. Tādējādi starp pusēm pārtrauktas pilnvarojuma attiecības, kas nodibinātas ar 2004.gada 24.novembra SIA "Coltelli" dalībnieku sapulces lēmumu, bet starp pusēm tikusi panākta mutiska vienošanās par to, ka prasītājs turpināšot strādāt uzņēmumā citā amatā. Tomēr 2006.gada 19.septembrī Komercreģistrā reģistrēta SIA "Coltelli" valde jaunā sastāvā un atbildētājas jaunais valdes loceklis paziņojis prasītājam, ka SIA "Coltelli" īpašnieki nolēmuši lauzt vadības līgumu. Rakstveida uzteikums par vadības līguma laušanu prasītājam ticis izsniegts tikai 2006.gada 2.oktobrī, lai gan tajā ticis norādīts, ka līgums uzteikts jau no 2006.gada 19.septembra.

Prasītāja ieskatā, 2004.gada 25.novembrī noslēgtais vadības līgums uzskatāms par darba līgumu Darba likuma 28.panta izpratnē, līdz ar to atbildētājam bija pienākums uzteikt vadības līgumu saskaņā ar Darba likuma normām, kā arī izmaksāt prasītājam visas viņam pienākošās naudas summas: darba samaksu un piemaksu par darbu septembrī, kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu un atlaišanas pabalstu viena mēneša vidējās izpeļņas apmērā. Minētās naudas summas atbildētāja prasītājam neesot izmaksājusi, pamatojot atteikumu ar to, ka starp pusēm neesot pastāvējušas darba tiesiskās attiecības. Prasītājs uzskata, ka tikai tas, ka 2004.gada 25.novembrī noslēgtais līgums nosaukts par vadības līgumu, nevar būt par pamatu, lai atzītu, ka šis līgums nav darba līgums. Starp pusēm noslēgtajā līgumā esot visi darba līguma elementi, kas noteikti Darba likuma 28.pantā – prasītājs esot apņēmies veikt valdes locekļa pienākumus, pakļaujoties uzņēmuma statūtiem un SIA "Coltelli" dalībnieku sapulču lēmumiem, savukārt atbildētāja apņēmusies katru mēnesi izmaksāt darba samaksu un nodrošināt darba veikšanai nepieciešamos līdzekļus. Vadības līgumā neesot noteikts darba rezultāts, pēc kura sasniegšanas varētu uzskatīt, ka uzņēmējs ir pilnībā izpildījis savas saistības, bet tieši pretēji – vadības līgums esot paredzējis veikt darbu kā tādu, kas izpaudās kā uzņēmuma vadīšana. Prasītājs uzskata, ka darba tiesisko attiecību esamību starp pusēm pierāda arī tas, ka prasītājs ir veicis virsstundu darbu, nakts darbu un darbu brīvdienās, par to attiecīgi aprēķinātas un izmaksātas naudas summas, turklāt par šīm izmaksām bijuši informēti arī uzņēmuma īpašnieki, kuri neesot iebilduši pret to, tādējādi atzīdami, ka starp pusēm noslēgts darba līgums, jo tikai Darba likuma normas paredzot piemaksas par nakts darbu, virsstundu darbu un darbu brīvdienās.

Atbildētājas prettiesiskās rīcības rezultātā, neizmaksājot prasītājam pienākošās naudas summas, prasītājam tikuši nodarīti zaudējumi, jo savu interešu aizstāvībai tiesā prasītājs esot noslēdzis līgumu ar SIA "Liniņš & Paegle," saskaņā ar kuru viņam jāmaksā SIA "Liniņš & Paegle" Ls 70 par sniegtajiem pakalpojumiem.

Pamatojoties uz Darba likuma 28.pantu, 112.pantu, 149.pantu, Civillikuma 1770.–1774.pantu, 1779.pantu, 1782.pantu, 2179.panta otro daļu, prasītājs lūdzis tiesu piedzīt:

- darba algu Ls 600 un piemaksu par 2006.gada septembra mēnesi Ls 120;
- kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu Ls 1751,01;
- atlaišanas pabalstu viena mēneša vidējās izpeļņas apmērā Ls 917,20 un zaudējumus Ls 70;
- visus tiesāšanās izdevumus.

SIA "Coltelli" 2007.gada 24.janvārī cēlusi tiesā pretprasību pret Vadimu O. par zaudējumu atlīdzības piedziņu, norādījusi, ka saskaņā ar Darba likuma 44.panta trešo daļu kapitālsabiedrībām ir dota iespēja izvēlēties, vai ar tās izpildinstitūcijas locekli nodibināt darba tiesiskās attiecības, vai cita veida civiltiesiskas attiecības, un tās nav saistītas noslēgt ar izpildinstitūciju locekļiem darba līgumu, ja tie tiek nodarbināti uz citu civiltiesisku attiecību pamata.

2004.gada 25.novembrī starp pusēm noslēgts vadības līgums, kas esot atsevišķs civiltiesisks līgums par kapitālsabiedrības vadīšanu, un tā noslēgšana izslēdzot darba tiesisko attiecību nodibināšanu starp pusēm. Atbildētāja uzskata, ka neesot nekāda pamata minēto vadības līgumu atzīt par darba līgumu, jo pusēm neesot bijis nolūks nodibināt darba tiesiskās attiecības. Vadības līgums noslēgts ar mērķi vienoties par atsevišķiem ar valdes locekļa pienākumu izpildi saistītiem noteikumiem.

Atbildētājas ieskatā, no pušu starpā noslēgtā vadības līguma neizriet prasītāja saistība pakļauties darba devēja noteiktai kārtībai un darba devēja rīkojumiem. Saistība pakļauties statūtiem un dalībnieku sapulču lēmumiem izrietot no Komerclikuma, un tā ir saistoša valdes loceklim kā kapitālsabiedrības amatpersonai, nevis kā darbiniekam. Vadības līgums nesatur Darba likuma 40.panta otrajā daļā noteiktās darba līguma sastāvdaļas.

Par nepamatotu SIA "Coltelli" uzskata prasītāja apgalvojumu, ka darba tiesisko attiecību pastāvēšanu starp pusēm apliecinot apstāklis, ka prasītājs ir veicis virsstundu darbu, nakts darbu un darbu brīvdienās, par ko esot attiecīgi aprēķinātas un izmaksātas summas, jo prasītājs minētās summas patvaļīgi izmaksājis sev pats. Nepastāvot starp pusēm darba tiesiskajām attiecībām, prasītājam nebija tiesību veikt šādu summu izmaksu. Tas, ka sabiedrības dalībnieki nav cēluši iebildumus par norādīto summu izmaksu, neapliecina, ka viņi būtu piekrituši to

izmaksai, jo saskaņā ar Civillikuma 1430.pantu klusēšana neesot atzīstama ne par piekrišanu, ne noliegšanu.

2006.gadā prasītājs bez jebkāda tiesiska pamata aprēķinājis un izmaksājis sev piemaksas par virsstundu darbu, nakts darbu un darbu brīvdienās kopsummā Ls 1213,21 apmērā, tādējādi nodarot atbildētājai zaudējumus.

Atbildētāja uzskata, ka neesot pamatoti prasītāja prasījumi par kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu un atlaišanas pabalsta piedziņu, jo to izmaksu paredzot tikai Darba likuma normas. Nav pamatots arī prasījums par vadības līguma 3.1.punktā un 3.2.punktā noteiktās atlīdzības izmaksu par 2006.gada septembri, jo par šo mēnesi prasītājam tikusi aprēķināta atlīdzība Ls 445,72 apmērā, atbilstoši dienu skaitam 2006.gada septembrī, kad prasītājs vēl bijis SIA "Coltelli" valdes loceklis un bijis tiesīgs saņemt vadības līgumā noteikto atlīdzību. Par 2006.gada septembri aprēķinātā atlīdzības summa pēc nodokļu nomaksas tikusi ieskaitīta prasītāja parāda dzēšanai, kā rezultātā attiecīgi tikusi samazināta summa, kuru prasītājs ir pienākums atlīdzināt atbildētājai.

Par nepamatotu SIA "Coltelli" uzskatījusi prasījumu par zaudējumu atlīdzināšanu, kuri prasītājam iespējams radušies sakarā ar SIA "Liniņš & Paegle" veikto pārstāvību tiesā, jo atbildētāja neesot pieļāvusi nekādu prettiesisku rīcību un neesot saistīta atlīdzināt prasītājam jebkādus tā zaudējumus. Tāpat atbildētāja uzskata, ka prasītāja norādītie zaudējumi neatrodas cēloniskā sakarā ar atbildētāja rīcību.

Pamatojoties uz Darba likuma 28.pantu, 40.panta otro daļu, 44.panta trešo daļu, Civillikuma 1770.pantu, 1772.pantu, 1775.pantu, 1779.pantu, SIA "Coltelli" lūgusi piedzīt no prasītāja prettiesīgi izmaksātās piemaksas par virsstundu darbu, nakts darbu un darbu brīvdienās Ls 900,45 apmērā, kā arī tiesāšanās izdevumus.

Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2007.gada 4.jūnija spriedumu Vadima O. prasība noraidīta, apmierināta SIA "Coltelli" pretprasība un no Vadima O. piedzīti zaudējumi Ls 900,45 apmērā un tiesāšanās izdevumi, pavisam kopā Ls 1035,52, nosakot SIA "Coltelli" tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus 6% gadā no nenomaksātās piedzenamās summas.

Izskatījusi lietu sakarā ar Vadima O. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 21.decembra spriedumu Vadima O. prasību noraidījusi, piedzinusi no Vadima O. par labu SIA "Coltelli" zaudējumus Ls 900,45 un tiesāšanās izdevumus Ls 135,07, pavisam kopā Ls 1035,52, nosakot SIA "Coltelli" līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus 6% no simta gadā no nesamaksātās summas.

Tiesa spriedumā atzinusi, ka ar Vadimu O. noslēgtais līgums ne pēc satura, ne būtības neatbilst Darba likuma 28., 40.panta noteikumiem, bet gan uzskatāms par vadības līgumu.

Atbilstoši vadības līguma noteikumiem Vadims O. nav uzņēmies veikt noteiktu darbu un pakļauties noteiktai darba kārtībai, bet gan uzņēmies pienākumu izpildīt konkrētu uzdevumu – vadīt sabiedrību. Minētais izriet arī no Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumiem līdzīgās lietās. Apstāklim, ka SIA "Coltelli" atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu" un likumam "Par iedzīvotāju ienākumu nodokli" sniedzis paziņojumus attiecīgām valsts institūcijām, nav nozīmes, lai atzītu darba tiesisko attiecību pastāvēšanu pušu starpā. Tādēļ pirmās instances tiesa pamatoti strīdu izskatījusi, vadoties no Civillikuma normām, kas piemērojamas tiesiskajās attiecībās, izrietošām no pilnvarojuma līguma.

Atbilstoši Civillikuma 1847.pantam par pamatotu tiesa atzinusi SIA "Coltelli" prasījumu par ieturējumiem no Vadima O. veiktajiem maksājumiem, saistītiem ar virsstundu darbu, darbu nakts laikā un darbu svētku dienās, jo šāda samaksas kārtība līgumā nebija paredzēta. Pušu starpā noslēgtajā līgumā noteikta tikai vadības atlīdzība un mēneša speciālā atlīdzība, kas bija aprēķināma par laika periodu, kamēr Vadims O. pildīja valdes locekļa pienākumus.

Tādēļ tiesa uzskatījusi, ka nav pamata prasījumam par atlīdzības saņemšanu par laika periodu, kad Vadims O. nav pildījis valdes locekļa pienākumus visu mēnesi.

Spriedumā norādīts, ka Vadims O., aprēķinot sev papildus izmaksājamās summas, pārkāpis vadības līguma nosacījumus un viņam noteiktā pilnvarojuma robežas, kas ir pamats viņa rīcības atzīšanai par prettiesisku un izmaksāto summu piedziņai no Vadima O., jo viņa prettiesiskā rīcība atrodas tiešā cēloniskā sakarā ar SIA "Coltelli" nodarītiem zaudējumiem. Lietā nav gūti pierādījumi, ka SIA dalībnieki par šādām izmaksām būtu informēti.

Tā kā Vadims O. un viņa pārstāve prasību par kompensācijas piedziņu par neizmantoto atvaļinājumu Ls 1751,01 apmērā nav uzturējuši, tiesa atzinusi, ka tiesvedība šajā daļā izbeidzama.

Tiesa uzskatījusi, ka nav pamata atstāt bez izskatīšanas SIA "Coltelli" prasību, jo tā celta pret bijušo valdes locekli, līdz ar ko nav ierobežota ar Komerclikuma 210.panta noteikumiem, bet uz šādas prasības celšanu attiecināmi vispārējie Komerclikuma un Civilprocesa likuma noteikumi, kas konkrētajā gadījumā nav pārkāpti.

Turklāt ņemams vērā apstāklis, ka SIA "Coltelli" apelācijas instances tiesai iesniedza dalībnieku sapulces lēmumu par prasības celšanu pret Vadimu O.

Izskatījusi SIA "Coltelli" pieteikumu par papildsprieduma taisīšanu, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, pamatojoties uz

Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punktu, ar 2008.gada 18.februāra papildspriedumu nospriedusi piedzīt no Vadima O. par labu SIA "Coltelli" ar lietas vešanu saistītos izdevumus Ls 217,91.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis Vadims O., lūdzis atcelt spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas nosacījumus, jo no tiesas sprieduma motīvu daļas nav saprotams, pēc kādiem normatīvajiem aktiem tiesa ir vadījusies, taisot spriedumu. Tiesa nav sniegusi skaidrojumu, kāpēc noslēgtais vadības līgums būtu uzskatāms par pilnvarojuma līgumu.

Tāpat tiesa izbeigusi tiesvedību par prasījumiem, kurus prasītājs uzturēja, bet nav izbeigusi tiesvedību par prasījumiem, kurus prasītājs neuzturēja. Apelācijas instances tiesā prasītājs neuzturēja prasību attiecībā par atlaišanas pabalsta piedziņu un daļā par zaudējumu piedziņu, bet daļā par nesaņemtās atlīdzības ar piemaksu un kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu piedziņu uzturēja pilnībā.

Turklāt kasācijas sūdzībā norādīts, ka SIA "Coltelli" atzinusi, ka prasītājam pienākas neizmaksātā atlīdzība, bet par summas apmēru tiesa spriedumā nav runājusi.

Vadima O. ieskatā, no sprieduma nav saprotams, kāpēc tiesa ir apmierinājusi SIA "Coltelli" pretprasību un kādas tiesību normas piemērotas, kā arī tiesa nav vērtējusi iesniegtos pierādījumus un apelācijas sūdzībā izteiktos iebildumus pretprasībai. Tādējādi tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 190.panta pirmās daļas un otrās daļas nosacījumus.

Par papildspriedumu kasācijas sūdzību iesniegusi SIA "Coltelli", lūgusi atcelt papildspriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

SIA "Coltelli" uzskatījusi, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punktu. Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā, tiesai bija jāpiemēro Civilprocesa likuma 44.panta trešā daļa, kas prasības noraidīšanas gadījumā ļauj atbildētājam piedzīt no prasītāja visus ar lietas vešanu saistītos izdevumus, neierobežojot piedzenamo izdevumu apmēru. Turklāt tiesa papildspriedumā pēc būtības nav norādījusi nekādu juridisku argumentāciju SIA "Coltelli" izvirzīto apsvērumu noraidīšanai, tādējādi pārkāpjot Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas un 432.panta otrās daļas noteikumus.

Kasācijas instances tiesas sēdē prasītājs nebija ieradies, par tiesas sēdi paziņots, un Senāts atzina, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam prasītāja neierašanās uz tiesas sēdi nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Atbildētājas pārstāvis tiesas sēdē uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību un neatzina prasītāja kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma un papildsprieduma likumību attiecībā uz personām, kas spriedumu un papildspriedumu pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībās, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums un papildspriedums ir atceļams šādu apsvērumu dēļ.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 426.panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību (..) tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā.

Prasītājs gan prasībā, gan arī apelācijas sūdzībā norāda, ka, viņa ieskatā, 2004.gada 25.novembrī noslēgtais vadības līgums uzskatāms par darba līgumu, argumentējot šo savu viedokli.

Līdz ar to apelācijas instances tiesai, noraidot prasību, atbilstoši 193.panta piektajai daļai sprieduma motīvu daļā bija jānorāda lietā konstatētie fakti, pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumenti, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi. Šajā daļā norāda arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījusies, un konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu (..). Atbilstoši Civilprocesa likuma 432.pantam iepriekš norādītās procesuālās tiesību normas noteikumi attiecas arī uz apelācijas instances tiesas spriedumu.

Senāta ieskatā, konkrētajā gadījumā tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumus, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Apelācijas instances tiesa spriedumā piekritusi pirmās instances tiesas secinājumam, ka noslēgtais līgums neatbilst Darba likuma 28., 40.panta noteikumiem, bet uzskatāms par vadības līgumu, jo atbilstoši vadības līguma noteikumiem prasītājs nebija uzņēmies veikt noteiktu darbu un pakļauties noteiktai darba kārtībai, bet gan uzņēmies pienākumu izpildīt konkrētu darbu – vadīt sabiedrību. Minētais arguments ir pretrunā ar prasītāja norādīto un, protams, tiesas secinājumam nav jāsakrīt ar prasītāja viedokli, bet tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai ir jāargumentē, kāpēc tā noraida prasītāja apgalvojumus, kas šajā gadījumā nav ievērots.

Turklāt apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka pušu starpā noslēgtais līgums ir uzskatāms par vadības līgumu, bet tālāk norādījusi, ka pirmās instances tiesa strīda izskatīšanā pamatoti vadījusies no Civillikuma normām, kas piemērojamas tiesiskajās attiecībās, izrietošām no pilnvarojuma līguma.

Atbilstoši Darba likuma 44.panta trešajai daļai ar kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem slēdzams darba līgums, ja vien viņi netiek nodarbināti, pamatojoties uz citu civiltiesisku līgumu.

No teiktā secināms, ka kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem var nebūt noslēgts darba līgums, bet gan cits civiltiesisks līgums. Taču,

ņemot vērā, ka konkrētajā gadījumā pastāv strīds par līguma raksturu, tad tiesai, izvērtējot pierādījumus lietā, ir jādod skaidra atbilde par to, kāds līgums starp pusēm ir noslēgts. Pārsūdzētais spriedums šajā jautājumā ir pretrunīgs, jo tiesa atzīst, ka līgums uzskatāms par vadības līgumu, bet atsaucas uz to, ka pareizi ir piemērotas Civillikuma normas par pilnvarojuma līguma, no kā varētu secināt, ka tiesa atzinusi, ka līgums, kurš nosaukts par vadības līgumu, pēc sava civiltiesiskā rakstura ir pilnvarojuma līgums, taču argumenti šādam secinājumam spriedumā nav izvirzīti.

Senāts attiecībā par Darba likuma 44.panta trešās daļas piemērošanu 2008.gada 26.novembra spriedumā lietā Nr.SKC-437 norādījis: "(..) šaubu gadījumā vispirms jāpārbauda, vai strīda dalībnieki nav īstenojuši vispārējo noteikumu, proti, noslēguši darba līgumu. Šāds vispārinājums uztverams kā prezumpcija, kuras atspēkošanai vajadzīgi skaidri izteikti fakti, kas apliecina pretējo."

Senāta ieskatā, esot šādiem strīdiem, svarīgi ir noskaidrot, vai faktiski veicamais darbs atbilst tam, kas raksturīgs vienam vai otram līguma veidam. Tikai noskaidrojot lietas faktiskos apstākļus, var izdarīt secinājumu par to, kāds līgums pastāv starp pusēm, turklāt, kā jau iepriekš norādīts, šādam secinājumam ir jābūt argumentētam, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā un 97.pantā par pierādījumu novērtēšanu.

Sprieduma motīvu daļā apelācijas instances tiesa atzinusi, ka prasību daļā par kompensācijas piedziņu par neizmantoto atvaļinājumu prasītājs tiesas sēdē nav uzturējis, tādēļ šajā daļā tiesvedība lietā ir izbeidzama. Tajā pašā laikā sprieduma rezolutīvajā daļā nospriests, ka prasība tiek noraidīta, nenorādot, ka daļā tiesvedība ir izbeigta. Turklāt, kā redzams no tiesas sēdes protokola un kā tas pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, prasība netika uzturēta par atlaišanas pabalsta un zaudējumu piedziņu, nevis par kompensācijas piedziņu par neizmantoto atvaļinājumu. Pastāvot šādiem apstākļiem, spriedums ir atceļams, jo arī pretprasība ir saistīta ar to, kādas tiesiskās attiecības pastāvēja starp pusēm, kas tiesai ir jānoskaidro.

Ņemot vērā, ka ar papildspriedumu par labu atbildētājai no prasītāja ir piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi, proti, izdevumi advokāta palīdzības samaksai Ls 217,91, kuru apmērs ir atkarīgs no apmierinātā prasījuma apmēra, tad atceļams ir arī papildspriedums.

Tajā pašā laikā Senāts uzskata, ka atbildētājas kasācijas sūdzības argumenti par papildspriedumu ir nepamatoti un kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Civilprocesa likuma 44.pants paredz ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšanu. Atbilstoši Civilprocesa likuma 33.panta trešajai daļai ar lietas vešanu saistītie izdevumi ir arī izdevumi par advokāta palīdzību.

Atbildētāja pārstāvis, iesniedzot pieteikumu par papildsprieduma taisīšanu lietā, ir lūdzis piedzīt no prasītāja izdevumus advokāta palīdzības apmaksai Ls 2236,78, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 44.panta trešo daļu, kurā noteikts, ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam.

Apelācijas instances tiesa pieteikumu apmierinājusi daļēji un piedzinusi no prasītāja Ls 217,91, pamatojoties uz aprēķinu par prasībā un pretprasībā pieteikto prasījumu summu apmēru un Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punktu, kurā noteikts, ka ar lietas vešanu saistītie izdevumi ir atlīdzināmi šādos apmēros – izdevumi advokāta palīdzības apmaksai – to faktiskajā apmērā, tomēr ne vairāk par pieciem procentiem no prasījumu apmierinātās daļas (..).

Senāta ieskatā, nepamatots ir atbildētājas pārstāvja kasācijas sūdzībā paustais viedoklis, ka, piemērojot Civilprocesa likuma 44.panta trešo daļu, no prasītāja par labu atbildētājam ir piedzenami visi ar lietas vešanu saistītie izdevumi, tostarp izdevumi advokāta palīdzības apmaksai pilnā apmērā.

Civilprocesa likuma 44.pants regulē ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšanu un šā panta pirmajā daļā ir noteikts, kādos apmēros atlīdzina izdevumus, konkretizējot šo apmēru lielumu katram ar lietas vešanu saistīto izdevumu veidam. Attiecībā uz izdevumiem advokātu palīdzības apmaksai ir noteikta likme mantiskajās prasībās – ne vairāk kā 5% apmērā no prasījumu apmierinātās daļas.

Minētais ierobežojums attiecas arī uz panta trešajā daļā norādīto gadījumu, ka, ja prasība tiek noraidīta, tad ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam. Šāds secinājums izdarāms, vispirms jau gramatiski tulkojot norādītā panta pirmo daļu, jo tajā tiek runāts vispār par ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšanu, tātad attiecinot to uz visiem gadījumiem, savukārt trešajā daļā nav norādes par izdevumu piedziņu to faktiskajā apmērā. Turklāt tas, ka Civilprocesa likuma 44.panta pirmajā daļā noteiktais izdevumu aprobežojums attiecas arī uz panta trešajā daļā regulēto gadījumu, izriet arī no Civilprocesa likuma 9.pantā noteiktā par pušu līdztiesību civilprocesā.

Šādu jautājuma nostādni apstiprina arī lietās, kur prasība tikusi noraidīta, Senāta spriedumos izteiktā atziņa, ka advokāta palīdzības samaksai izlietoto izdevumu atlīdzība ir ierobežota ar apmēru, ko nevar pārsniegt *(sk. 2001.gada 28.februāra lietu Nr.SKC-94/2001, 2005.gada 23.marta Nr.SKC-200/2005)*. Atsauce kasācijas sūdzībā uz Senāta 2004.gada 11.februāra spriedumu lietā Nr.SKC-65 un 2004.gada 17.marta lietā Nr.SKC-130, nevar būt par pamatu papildsprieduma atcelšanai. Kā izriet no minētajiem spriedumiem, šajās lietās strīds pastāvēja par Civilprocesa 44.panta piemērošanu prasības un

pretprasības daļējas apmierināšanas gadījumā, uz ko jau arī norādījusi apelācijas instances tiesa papildspriedumā.

Nepamatots ir arī kasācijas sūdzības arguments, ka papildspriedumā nav juridiskās argumentācijas atbildētājas izvirzīto apsvērumu noraidīšanai. Šāds apgalvojums neatbilst papildsprieduma motīvu daļai, kurā tiesa ir norādījusi savus argumentus jautājuma izlemšanai.

Līdz ar to kasācijas sūdzība par papildspriedumu nav pamatota, bet, tā kā lietā tiek atcelts spriedums un lieta nodota jaunai izskatīšanai un ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšana ir atkarīga no lietas iznākuma, tad atceļams arī papildspriedums.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 21.decembra spriedumu un 2008.gada 18.februāra papildspriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

SIA "Coltelli" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par aicinājuma izsniegšanu uz tiesas sēdi

Savlaicīgs paziņojums par tiesas sēdes laiku un vietu Civilprocesa likuma 54.panta pirmās daļas izpratnē vērtējams ne tikai no aspekta, vai konkrētā tiesas pavēste uzskatāma par nosūtītu savlaicīgi, bet arī no aspekta, vai lietas dalībniekam par konkrētās tiesas sēdes laiku un vietu bijis savlaicīgi zināms. Tiesas pavēstes izsniegšana tiesas sēdes dienā nav atzīstama par savlaicīgu tiesas paziņojuma izsniegšanu (Civilprocesa likuma 54.pants).

Rīgā, 2008.gada 10.decembrī Lieta Nr. SKC-454/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senatore referente A.Vītola
senatore R.Zaķe,

piedaloties atbildētājam Gunāram M.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Gunāra M. un Līgas M. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 4.februāra spriedumu Jaroslavnas T. prasībā pret Gunāru M. un Līgu M. par parāda un likumisko procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

Jaroslavna T. 2005.gada 27.maijā cēlusi prasību Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā pret Gunāru M. un Līgu M. par parāda Ls 2341,70 un likumisko procentu Ls 281 piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka atbildētāji 2003.gada 3.jūnijā kafejnīcas atvēršanai aizņēmušies Ls 310 un 3694 ASV dolārus, par ko tikusi izdota parādzīme. Naudas līdzekļi aizdoti līdz 2004.gada 30.janvārim. Pēc parādzīmē noteiktā termiņa notecēšanas naudas līdzekļi nav atdoti.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1651., 1652., 1661., 1672., 1759., 1765., 1943.–1946.pantu.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006.gada 28.februāra spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar Gunāra M. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2008.gada 4.februārī nospriedusi prasību apmierināt, piedzīt no Gunāra M. un Līgas M. par labu Jaroslavnai T. pamatparādu Ls 2341,70, likumiskos procentus Ls 281 un valsts nodevu Ls 209,49, kopā Ls 2832,19.

Apelācijas instances tiesa secinājusi, ka atbildētāji aizdevumu Jaroslavnai T. nav atmaksājuši un savus iebildumus pret prasību nav pierādījuši.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1935., 1943., 1841., 1587., 1759., 1756.pantu, secinājusi, ka prasība par parāda un likumisko procentu piedziņu ir pamatota un apmierināma.

Kasācijas sūdzībā Gunārs M. un Līga M. norādījuši, ka tiesas sēde apgabaltiesā notikusi bez atbildētāju klātbūtnes. Pavēstes par tiesas sēdes datuma pārcelšanu uz agrāku laiku atbildētāji saņēmuši tiesas sēdes dienā. Gunārs M. bijis slims ar gripu un bronhītu, bet Līga M., kura ir mediķe, lietas izskatīšanas dienā atradusies atbildīgā dežūrā Gaiļezera slimnīcā un atstāt darba vietu nav varējusi.

Kasācijas sūdzības iesniedzēji norādījuši, ka minēto apstākļu dēļ nav varējuši ierasties uz tiesas sēdi, kā arī nodrošināt liecinieces A.V., kura dzīvo Aizkrauklē, ierašanos uz tiesas sēdi.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka atbildētāji ieradušies uz visām apelācijas instances tiesas sēdēm, nodrošinājuši liecinieces A.V. ierašanos uz tiesas sēdēm, taču lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā atlikta dažādu iemeslu dēļ. Uzskata, ka prasības apmierināšanai nav pamata.

Prasītājas pārstāvis paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību norādījis, ka kasācijas sūdzība nav pamatota.

Kasācijas instances tiesas sēdē Gunārs M. kasācijas sūdzību uzturēja.

Prasītāja Jaroslavna T. uz tiesas sēdi nav ieradusies, par kasācijas instances tiesas sēdi pienācīgi paziņots. Senāts atzīst, ka prasītājas neierašanās uz tiesas sēdi saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas spriedumu pārsūdzējušas un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums atceļams, jo apelācijas instances tiesa pieļāvusi procesuālo tiesību normu pārkāpumu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Civilprocesa likuma 452.panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesa pieļāvusi procesuālās tiesību normas pārkāpumu, ja tiesvedības laikā nav nodrošinājusi likumam atbilstošu procesuālo kārtību vai personu procesuālo tiesību ievērošanu, attiecīgo tiesību normu nepiemērojot vai nepareizi iztulkojot.

No lietas materiāliem redzams, ka 2007.gada 12.novembrī, kad lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā atlikta pēc prasītājas pārstāvja lūguma, atbildētājiem Gunāram M. un Līgai M. par nākamās tiesas sēdes laiku – 2008.gada 11.februārī plkst. 10.00 – paziņots pret

parakstu, kas atbilst Civilprocesa likuma 211.panta trešās daļas noteikumiem.

Taču 2008.gada 14.janvārī apelācijas instances tiesa noteikusi citu tiesas sēdes laiku – 2008.gada 4.februāri plkst. 14.30, par ko lietas dalībniekiem paziņots ar tiesas pavēstēm.

Apelācijas instances tiesa lietu izskatījusi 2008.gada 4.februārī, atbildētājiem Gunāram M. un Līgai M. tiesas sēdē nepiedaloties.

Civilprocesa likuma 74.pantā noteiktas atbildētāju procesuālās tiesības, tostarp tiesības piedalīties tiesas sēdē, sniegt paskaidrojumus, pieteikt lūgumus, piedalīties pierādījumu pārbaudīšanā.

Priekšnosacījums minēto tiesību nodrošināšanai ir savlaicīgs paziņojums par tiesas sēdes laiku un vietu (Civilprocesa likuma 54.panta pirmā daļa).

Savlaicīga paziņošana minētās normas izpratnē vērtējama ne tikai no aspekta, vai konkrētā tiesas pavēste uzskatāma par nosūtītu savlaicīgi, bet arī no aspekta, vai lietas dalībniekam par konkrētās tiesas sēdes laiku un vietu bijis savlaicīgi zināms.

Latvijas pasta paziņojumi par reģistrēta iekšzemes pasta sūtījumu izsniegšanu (l. 89., 90.l.) apliecina, ka tiesas pavēstes Gunāram M. un Līgai M. izsniegtas 2008.gada 4.februārī, proti, tiesas sēdes dienā, un uz šādu apstākli norādīts arī Gunāra M. 2008.gada 4.februārā iesniegumā, ar kuru lūgts lietas izskatīšanu atlikt.

Līga M. kasācijas sūdzībā norādījusi, ka piedalīties 2008.gada 4.februāra tiesas sēdē, par kuru uzzinājusi tikai tiesas sēdes dienā, nav varējusi darba dēļ.

Apelācijas instances tiesa atbildētāju iebildumus pret prasību atzinusi par nepierādītiem. Taču savu iebildumu pierādīšanai Gunārs M. jau 2007.gada 27.septembra tiesas sēdē bija lūdzis nopratināt liecinieci A.V., šādu lūgumu apelācijas instances tiesa nav noraidījusi un uz neiespējamību nodrošināt liecinieces ierašanos uz tiesas sēdi 2008.gada 4.februārī norādīts Gunāra M. iesniegumā par lietas izskatīšanas atlikšanu.

Pastāvot apstākļiem, kad atbildētājiem par tiesas sēdi 2008.gada 4.februārī nav bijis paziņots savlaicīgi un lieta izskatīta bez viņu piedalīšanās tiesas sēdē, Senāts atzīst, ka nav bijusi nodrošināta likumam atbilstoša atbildētāju procesuālo tiesību ievērošana, tostarp likumā garantētās atbildētāju tiesības piedalīties tiesas sēdē, sniegt paskaidrojumus, pieteikt lūgumus, piedalīties pierādījumu pārbaudīšanā.

Ievērojot minēto, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 4.februāra spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 4.februāra spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Atmaksāt Gunāram M. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Par pieteikuma par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā apmierināšanas priekšnoteikumiem

1. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 406.[1]panta otro daļu brīdinājuma kārtības piemērošanai jābūt diviem priekšnosacījumiem – maksājuma saistības pamatotībai ar dokumentu un ir jābūt zināmai parādnieka dzīvesvietai, pie tam tai jābūt Latvijā, nevis ārzemēs (Civilprocesa likuma 406.[1]pants).

2. Tiesnesim pirms brīdinājuma izsniegšanas parādniekam Civilprocesa likuma 406.[6]panta kārtībā nav jāpārbauda prasījuma pamatotība. Tiesnesis saskaņā ar Civilprocesa likuma 50.[1]nodaļas noteikumiem pārbauda pieteikuma atbilstību šajā nodaļā noteiktajiem formālajiem priekšnosacījumiem (Civilprocesa likuma 406.[6]pants).

Rīgā, 2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SPC-31/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senators referents K.Torgāns
senatore S.Lodziņa,

piedaloties a/s "Baltijas Izaugsmes Grupa" pārstāvim E.Veinbergam un Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei I.Šnepstei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Valkas rajona tiesneses 2007.gada 10.jūlija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt akciju sabiedrības "Baltijas Izaugsmes Grupa" pieteikumu pret Aivaru P. par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, un

k o n s t a t ē j a

[1] 2007.gada 9.jūlijā Valkas rajona tiesā saņemts a/s "Baltijas Izaugsmes Grupa" pieteikums par saistības, kas pamatota ar aizdevuma līgumu, piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā pret parādnieku Aivaru P. Saistību veido galvenais parāds Ls 500 un nolīgtie vai likumiskie procenti Ls 500,24, kā arī līgumsods un tiesas izdevumi, kopsummā Ls 1295,22.

[2] Valkas rajona tiesas tiesnese ar 2007.gada 10.jūlija lēmumu atteikusi pieņemt a/s "Baltijas Izaugsmes Grupa" pieteikumu, jo pieteicējs pieteikumā nolīgto vai likumisko procentu apmēru norādījis,

neievērodams Civillikuma 1763.pantu, kas nosaka, ka procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis kapitāla lielumu, piedzenamie procenti nevar pārsniegt parāda summu.

Kā papildu arguments, atsakot pieņemt pieteikumu, norādīts tas, ka pieteicēja nav pievienojusi Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņu par parādnieka Aivara P. dzīvesvietu, lai būtu iespējams pārliecināties par pieteikuma piekritību Valkas rajona tiesai.

Lēmums pamatots uz Civilprocesa likuma 406.[4]pantu.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

[3] Protestu par Valkas rajona tiesneses 2007.gada 10.jūlija lēmumu iesniedzis Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, lūgdams to atcelt būtisku procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ un nodot jaunai izskatīšanai.

Protestā norādīts, ka tiesnese, atsacīdamās pieņemt a/s "Baltijas Izaugsmes Grupa" pieteikumu, ir vērtējusi prasījuma pamatotību, nevis pieteikuma atbilstību Civilprocesa likuma 50.[1]nodaļā noteiktajiem formālajiem priekšnosacījumiem un, pieprasīdama izziņu par parādnieka dzīvesvietu, patvaļīgi paplašinājusi Civilprocesa likuma 406.[3]panta trešajā daļā noteikto pieteikuma nepieņemšanas pamatu uzskaitījumu.

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs uzskata, ka tādējādi tiesnese ir pārkāpusi savas kompetences apjomu, jo atteikusies pieņemt pieteikumu uz likumā neparedzēta pamata.

[4] Senāta sēdē a/s "Baltijas Izaugsmes Grupa" pilnvarotais pārstāvis E.Veinbergs un Ģenerālprokuratūras prokurore I.Šnepste uzskatīja protestu par pamatotu un lūdza to apmierināt.

[5] Pārbaudījis lēmuma likumību un pamatotību, Senāts uzskata, ka tas ir atceļams un jautājums par pieteikuma pieņemšanu par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā nododams jaunai izskatīšanai procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

[6] Saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā reglamentē Civilprocesa likuma 50.[1]nodaļa.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 406.[4]panta pirmo daļu brīdinājuma kārtības piemērošanai jābūt diviem priekšnosacījumiem – maksājuma saistības pamatotībai ar dokumentu un ir jābūt zināmai parādnieka dzīvesvietai, pie tam tai jābūt Latvijā, nevis ārzemēs.

[7] No likuma jēgas par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā izriet, ka tiesnesim pirms brīdinājuma izsniegšanas nav jāpārbauda prasījuma pamatotība. Atbilstoši Civilprocesa likuma 406.[1]pantam parādnieks lemj par pieteikuma atzīšanu daļā, pilnīgi vai iebildumiem pret visu parādu. Tiesnesis saskaņā ar Civilprocesa likuma 50.[1]nodaļas noteikumiem pārbauda pieteikuma atbilstību vienīgi šajā nodaļā noteiktajiem formālajiem priekšnosacījumiem. Konkrētajā lietā tiesnese vērtējusi jautājumu par procentu apmēru, veicot materiālo

tiesību normu piemērošanas analīzi, kas iziet ārpus tiesneša kompetences, lemjot par pieteikuma pieņemšanu saistību piespiedu izpildīšanai brīdinājuma kārtībā.

[8] Civilprocesa likuma 406.[4]panta pirmā daļa nosaka, ka tiesnesis atsaka pieņemt pieteikumu, ja tas neatbilst šā likuma 406.[1], 406.[2] un 406.[3]pantu prasībām.

Norādot apstākli, ka procentu apmērs pārsniedz pamatsummu, tiesnese ir atteikusies pieņemt pieteikumu uz likumā neparedzēta pamata.

[9] Civilprocesa likuma 406.[3]pantā noteikts pieteikuma saturs un izsmeļošs pieteikumam pievienojamo dokumentu saraksts. Šī likuma norma nesatur prasību pievienot izziņu no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes par parādnieka deklarēto dzīvesvietu. A/s "Baltijas Izaugsmes Grupa" pieteikuma pielikumā norādītie dokumenti atbilst Civilprocesa likuma 406.[3]panta trešajā daļā noteiktajam pievienojamo dokumentu sarakstam. Pieprasot izziņu par parādnieka dzīvesvietu, tiesnese patvaļīgi paplašinājusi pieteikuma nepieņemšanas pamatu uzskaitījumu. Līdz ar to tiesnese pārkāpusi Civilprocesa likuma 406.[3]pantu, bez tiesiska pamata atsakoties pieņemt pieteikumu.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Valkas rajona tiesneses 2007.gada 10.jūlija lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašā tiesai, citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par aicinājuma izsniegšanu uz tiesas sēdi

Civilprocesa likuma 54.panta otrajā daļā noteikts: ja atbildētāja dzīvesvieta nav zināma, viņu aicina uz tiesu ar publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Šādā gadījumā tiesai ir pienākums atlikt lietas izskatīšanu (Civilprocesa likuma 54.pants un 209.panta 1.punkts).

Rīgā, 2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SPC-71/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senators referents K.Torgāns
senatore E.Vernuša,

piedaloties Irinai K. un viņas pilnvarotajai pārstāvei V.Tanasi,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Preiļu rajona tiesas 2003.gada 17.septembra spriedumu Līvānu novada domes pašvaldības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Līvānu siltums" prasības lietā pret Valēriju K., Igoru K. un Irinu K. par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Līvānu novada pašvaldības sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Līvānu siltums" 2002.gada 27.decembrī cēlusi tiesā prasību pret Valēriju K., Igoru K. un Irinu K. par parāda Ls 383,10 piedziņu, norādot, ka atbildētāji, kas ir dzīvokļa Nr.(..), (..), Līvānos, īrnieki, nav veikuši samaksu par apkuri.

[2] Preiļu rajona tiesa ar 2003.gada 17.septembra spriedumu Līvānu novada pašvaldības SIA "Līvānu siltums" prasību apmierinājusi. Tiesa piedzinusi no Valērija K., Igora K. un Irinas K. solidāri par labu Līvānu novada pašvaldības SIA "Līvānu siltums" parādu Ls 383,10 un tiesas izdevumus Ls 43,72.

Tiesa secinājusi, ka, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.pantu, parāda summa ir piedzenama solidāri no īrnieka Valērija K. un visiem pilngadīgajiem ģimenes locekļiem – Irinas K. un Igora K.

Spriedums kā nepārsūdzēts stājies spēkā.

[3] Protestu par Preiļu rajona tiesas 2003.gada 17.septembra spriedumu iesniedzis Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, lūgdams to atcelt procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Protestā norādīts, ka 2003.gada 1.aprīlī Preiļu rajona tiesā saņemti atbildētāja Valērija K. paskaidrojumi, ka bez viņa dzīvoklī pierakstīti atbildētāja bērni Igors K. un Irina K., kuri dzīvoklī nedzīvo desmit gadus.

Tiesa pavēstes uz tiesas sēdēm 2003.gada 19.maijā un 2003.gada 17.septembrī nosūtījusi uz dzīvokli Nr.(..), (..), Līvānos, nosūtot vienu pavēsti visiem atbildētājiem.

Uz tiesas sēdi 2003.gada 17.septembrī bija ieradies tikai Valērijs K., un lieta pēc būtības izskatīta bez atbildētāju Igora K. un Irinas K. klātbūtnes.

Tiesa, nepaziņojot par tiesas sēdes vietu un laiku, pārkāpusi Civilprocesa likuma 54.pantu. Tāpat tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 56.pantu un 74.pantu, jo, izskatot lietu bez Igora K. un Irinas K. klātbūtnes, tika aizskartas viņu kā procesa dalībnieku tiesības. Turklāt tiesa pārkāpusi arī Civilprocesa likuma 208.pantu, jo likumā noteiktajā kārtībā nav nosūtījusi sprieduma norakstu Igoram K. un Irinai K., kas ietekmējis viņu tiesības pārsūdzēt spriedumu apelācijas kārtībā.

[4] Senāta sēdē Irina K. pilnvaroja viņas vārdā runāt V.Tanasi, kura lūdza atzīt protestā izteiktos motīvus par pamatotiem un norādīja, ka Irina K. nav dzīvojusi kopā ar tēvu, kā tas minēts arī protestā, turklāt Irinas K. tēvs Valērijs K. ir miris.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību un protestā minētos argumentus Senāts uzskata, ka pirmās instances tiesas spriedums ir atceļams tālāk norādīto motīvu dēļ.

[6] No lietas materiāliem redzams, ka 2003.gada 12.martā tiesa atbildētājiem uz prasības pieteikumā norādīto dzīvesvietu nosūtījusi prasības pieteikumu ar lūgumu līdz 2003.gada 2.aprīlim iesniegt tiesā paskaidrojumus par prasību.

2003.gada 1.aprīlī tiesā saņemti atbildētāja Valērija K. paskaidrojumi, ka strīdus dzīvoklī bez viņa pierakstītie bērni Igors K. un Irina K. tur nedzīvo desmit gadus.

Atbilstoši uzziņas lapā ietvertajai informācijai tiesa, nosūtot pavēstes uz iepriekš minēto dzīvesvietu, atbildētājus aicinājusi uz tiesas sēdēm 2003.gada 19.maijā, kad lietas izskatīšana tika atlikta, un 2003.gada 17.septembrī, kad lieta izskatīta pēc būtības. Līdz ar to nav šaubu, ka tiesa atbildētāja Valērija K. paskaidrojumos norādītos apstākļus atstājusi bez ievērības.

Senāts atzīst, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 54.panta otrajā daļā noteikto, ja atbildētāja dzīvesvieta nav zināma, viņu aicina uz tiesu ar publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 56.panta devītajai daļai nebija pamata atzīt, ka atbildētājiem Irinai K. un Igoram K. paziņots par lietas izskatīšanas vietu un laiku. Tiesai bija pienākums atlikt lietas

izskatīšanu, aicinot atbildētājus Irinu K. un Igoru K., kā to nosaka Civilprocesa likuma 209.panta 1.punkts.

Turklāt, uzsākot lietas izskatīšanu pēc būtības, tiesa vispār netika noskaidrojusi ieradušos lietas dalībnieku viedokli par lietas izskatīšanu atbildētāju Irinas K. un Igora K. prombūtnē. Līdz ar to aizskartas viņu kā procesa dalībnieku Civilprocesa likuma 74.pantā noteiktās tiesības.

Senāts atzīst, ka šis pārkāpums ir būtisks un varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas (Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas 2.punkts).

[7] Turklāt no lietas materiāliem redzams, ka atbildētājiem Irinai K. un Igoram K., kuri nepiedalījās tiesas sēdē, sprieduma noraksts nav ticis nosūtīts, kā to paredz Civilprocesa likuma 208.panta pirmā daļa. Līdz ar to tiesa ir ignorējusi atbildētāju Irinas K. un Igora K. kā procesa dalībnieku procesuālās tiesības. Nenosūtot tiesas spriedumu atbildētājiem Irinai K. un Igoram K., pārkāptas viņu tiesības pārsūdzēt tiesas spriedumu apelācijas kārtībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 413.panta pirmā daļa.

[8] Ievērojot iepriekšminēto, Senāts secina, ka spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Preiļu rajona tiesas 2003.gada 17.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par procesuālo tiesību pārņemšanu tiesas nolēmuma izpildes stadijā

Saistība, kura ar tiesneša lēmumu pakļauta bezstrīdus piespiedu izpildei, nepieļauj tiesību pārņemšanu šā lēmuma izpildes stadijā, t.i., parādnieku nevar aizstāt ar mantinieku (Civilprocesa likuma 77. un 405.pants).

2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SPC-89/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senators referents K.Torgāns
senatore S.Lodziņa,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei D.Kalniņai, Verai J. un Agņa M. pilnvarotajam pārstāvim M.Otomeram,

2008.gada 12. un 26.novembrī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja p.i. protestu par Jelgavas tiesas 2008.gada 3.jūnija lēmumu Agņa M. pieteikumā par procesuālo tiesību pārņemšanu.

Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Jelgavas tiesas tiesnese ar 2002.gada 8.novembra lēmumu pakļāvusi bezstrīdus piespiedu izpildīšanai J.J. saistības pret Agni M., kas izriet no 2002.gada 11.jūnijā noslēgtā aizdevuma līguma Nr.2/2002 par Ls 1150 un 2002.gada 11.jūnijā noslēgtā hipotēkas līguma. Uz lēmuma taisīšanas brīdi nesamaksātais pamatkapitāls bija Ls 500 un līgumsods Ls 50. No J.J. par labu Agnim M. piedzīti tiesvedības izdevumi Ls 5,50.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

[2] 2003.gada (..) parādnieks J.J. miris.

[3] 2004.gada 1.aprīlī par 2003.gada (..) mirušā J.J. mantiniekiem apstiprināti laulātā Vera J., bērni K.J., M.J., D.J. un E.J.

[4] Ar zemesgrāmatu tiesneša 2007.gada 6.novembra lēmuma īpašuma tiesības uz mirušā J.J. nekustamo īpašumu (..), (..), (..) novads, Jelgavas rajons, ar hipotēku par labu kreditoram Agnim M. nostiprinātas J.J. mantiniekiem Verai J., K.J., M.J., D.J. un E.J.

[5] Ar Jelgavas tiesas tiesneses 2008.gada 3.jūnija lēmumu apmierināts kreditora Agņa M. pieteikums par procesuālo tiesību pārņemšanu. Nolemts lietā Nr.26-11/2002 aizstāt mirušo parādnieku J.J.

ar Veru J. ¼ domājamās daļas apmērā, K.J., M.J., D.J. un E.J. katru 3/16 domājamo daļu apmērā.

Lēmumā norādīts, ka tas nav pārsūdzams.

[6] Protestu par Jelgavas tiesas tiesneses 2008.gada 3.jūnija lēmumu iesniegusi Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja p.i., lūgdama lēmumu atcelt un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim. Protestā norādīts, ka tiesnese pārkāpusi Civilprocesa likuma 77., 405. un 540.pantu, jo minētās normas neparedz puses procesuālo tiesību pārņemšanu tiesas nolēmuma izpildes stadijā.

[7] Paskaidrojumos sakarā ar protestu Agnis M. uzskata protestā norādītos argumentus par nepamatotiem, paužot viedokli, ka nolēmuma izpildes stadija ir viena no civilprocesa stadijām, līdz ar to arī šajā stadijā ir iespējama procesuālo tiesību pārņemšana. Paskaidrojumos tiesai izteikts lūgums norādīt, kāda civilprocesuālā kārtība piemērojama, lai būtu iespējama spēkā esoša tiesas nolēmuma piespiedu izpilde un parāda piedziņa no mirušā Jāņa J. atstātā mantojuma.

[8] 2008.gada 1.septembrī Augstākās tiesas Senāts saņēmis Veras J. iesniegumu ar lūgumu izbeigt lietu sakarā ar to, ka saistība izpildīta. Pievienots kases ieņēmumu orderis Nr.6 par Ls 555,50 pārskaitīšanu Agnim M.

[9] Senāta sēdē Agņa M. pārstāvis M.Otomers uzturēja paskaidrojumā izteikto viedokli, ka tiesību pārņemšana izpildes stadijā ir atbilstoša Civilprocesa likumam. Vera J. norādīja, ka saistību summa Ls 550 un tiesvedības izdevumu summa Ls 5,50 samaksāta Agnim M. viņa norādītajā kontā. Ģenerālprokuratūras prokurore D.Kalniņa deva atzinumu par iesniegto protestu un lūdza to noraidīt, paužot viedokli, ka arī sprieduma izpildes stadijā ir pieļaujama procesuālo tiesību pārņemšana.

[10] Pārbaudījis lēmuma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti protestā, Senāts atzīst, ka protests ir pamatots un apmierināms daļā par tiesneša lēmuma atcelšanu, taču sekas nosakāmas atbilstoši faktam, ka saistība izpildīta.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 405.panta trešo daļu tiesneša lēmumam par saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai ir izpildu dokumenta spēks. Pats nolēmums, savienots ar bezstrīdus piespiedu izpildīšanai pakļautā akta norakstu, ir izpildu dokuments, kā to nosaka Civilprocesa likuma 540.panta 4.punkts.

Konkrētajā gadījumā tiesnese, aizstājot mirušo parādnieku J.J. ar viņa mantiniekiem, noteikusi, ka J.J. mantinieki ir atbildīgi par viņa saistībām proporcionāli iegūtajām mantojuma daļām. Civilprocesa likuma 77.pants šāda jautājuma izskatīšanas kārtību neregulē. Šis pants ļauj tiesai aizstāt jebkurā procesa stadijā izstājušos lietas dalībniekus ar tā tiesību pārņēmēju, tādējādi dodot tam tiesības realizēt puses

procesuālās tiesības. Bet šī norma nav piemērojama, lai aizstātu parādnieku, veicot saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. Tiesneses lēmums, ar kuru nolemts izpildu dokumentā aizstāt mirušo J.J. ar viņa mantiniekiem, pieņemts pretēji Civilprocesa likuma 77.panta un 405.panta jēgai, jo sakarā ar parādnieka nāvi iespējami strīdi par mantinieku pārņemtā mantojuma sastāvu, kreditoru prasījumu pret mantojuma masu dzēšanu termiņa nokavējuma dēļ, mantojuma sadales proporcijām. Šim pārkāpumam ir būtiska nozīme, jo ar tiesneses lēmumu ir izlemts jautājums par to personu, tostarp nepilngadīgo, materiālajām tiesībām un pienākumiem, kuras nav lietas dalībnieki.

[11] Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts secina, ka Jelgavas tiesas tiesneses lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ protests ir apmierināms. Tas, ka saistība, kuras sakarā kreditors iesniedzis pieteikumu, ir izpildīta labprātīgi, dod Senātam pamatu izlemt jautājumu pēc būtības, noraidot pieteikumu un nenosūtot to jaunai izskatīšanai Jelgavas tiesā.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 3.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Jelgavas tiesas tiesneses 2008.gada 3.jūnija lēmumu atcelt un Agņa M. pieteikumu par procesuālo tiesību pārņemšanu noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

11. Nolēmumi, kas izriet no šķīrējtiesas nolēmuma izpildes

Par šķīrējtiesas klauzulu, ja aizdevuma līgums tiek izbeigts pirms termiņa

Vienošanās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā, kas ietverta aizdevuma līgumā, vairs nav spēkā no brīža, kad aizdevējs paziņo aizdevuma ņēmējam par līguma pirmstermiņa izbeigšanu vienpusējā kārtā. Vienpusēja atkāpšanās no līguma ir pielaižama, kad tāda tiesība bijusi noteikti pielīgta (Civillikuma 1589.pants).

Rīgā, 2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SPC-4/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes
priekšsēdētājs senators referents O.Druks-Jaunzemis
senatore S.Lodziņa,
senators Z.Gencs,

piedaloties Latvijas Republikas ģenerālprokuratūras prokurorei I.Šnepstei, SIA "Delfa transports" pārstāvim P.Kadirkovam, SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" pārstāvei S.Svetokai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 17.augusta lēmumu SIA "Delfa transports" pieteikuma lietā par izpildu raksta izsniegšanu šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpildei.

Noklausījies senatora O.Druka-Jaunzemja ziņojumu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

Saimnieciskā šķīrējtiesa ar 2006.gada 18.septembra spriedumu apmierinājusi SIA "Delfa transports" prasību par līgumsoda piedziņu pēc 2006.gada 20.janvāra aizdevuma līguma. Saimnieciskā šķīrējtiesa piedzinusi no SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" par labu SIA "Delfa transports" Ls 61 874,19 līgumsodu un Ls 757,20 šķīrējtiesas procesa izdevumus. Šķīrējtiesas spriedums labprātīgi netika izpildīts, tādēļ SIA "Delfa transports" iesniedza Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesā pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu.

Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ar 2007.gada 17.augusta lēmumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 533., 534., 534.[1], 535., 536.pantu, pieteikumu apmierināja un izsniedza izpildu rakstu Saimnieciskās šķīrējtiesas 2006.gada 18.septembra sprieduma izpildei.

Par šo Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu Latvijas Republikas ģenerālprokurors iesniedzis protestu, kurā lūdzis tiesas lēmumu atcelt un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.

Protestā norādīts, ka Saimnieciskā šķīrējtiesa 2006.gada 18.septembrī taisījusi spriedumu lietā, par kuras izskatīšanu nav šķīrējtiesas līguma, jo SIA "Delfa transports" un SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" vienojušās par aizdevuma līguma izbeigšanu, līdz ar to arī vienošanās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā vairs nav spēkā. Izbeigtais līgums vairs nevar radīt tiesības strīda izšķiršanai šķīrējtiesā atbilstoši Civilprocesa likuma 493.panta trešajai daļai.

SIA "Delfa transports" savas prasījuma tiesības pret SIA "Starptautiskā transporta aģentūra", kas izrietēja no pirmstermiņa izbeigtā aizdevuma līguma, realizēja, vēršoties Ogres rajona tiesā ar pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi.

Ogres rajona tiesa ar 2006.gada 29.maija lēmumu apmierināja SIA "Delfa transports" pieteikumu par parāda bezstrīdus piedziņu un piedzina no SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" galveno parādu, procentus un līgumsodu, kopā Ls 36 289,85, kā arī atzina tiesības līdz saistību izpildei saņemt 7% no kopējās parāda summas.

Līdz ar to visas tiesības un saistības, kas izriet no aizdevuma līguma, ir izbeigtas.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 536.panta pirmās daļas 7.punktu, protesta autors norādījis, ka tiesai bijis pienākums atteikt izpildu raksta izsniegšanu, jo šķīrējtiesas nolēmums pieņemts par strīdu, kurš nav paredzēts šķīrējtiesas līgumā.

Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore I.Šnepste tiesas sēdē uzturēja iesniegto protestu pēc tajā norādītajiem argumentiem.

SIA "Delfa transports" pārstāvis P.Kadirkovs lūdza protestu noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" pārstāve S.Svetoka lūdza protestu apmierināt un tiesas lēmumu atcelt.

Pārbaudījis lietas materiālus un protestā norādītos argumentus, Senāts uzskata, ka protests ir apmierināms.

No lietas materiāliem redzams, ka SIA "Delfa transports" un SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" 2006.gada 20.janvārī noslēgušas aizdevuma līgumu. Pēc šī līguma SIA "Delfa transports" aizdevusi SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" uz laiku līdz 2007.gada 20.janvārim Ls 35 000. SIA "Delfa transports" ar 2006.gada 25.aprīļa rakstu

paziņojusi SIA "Starptautiskā transporta aģentūra", ka saskaņā ar līguma 5., 6.punktu vienpusējā kārtā pirms termiņa izbeidz iepriekšminēto aizdevuma līgumu.

Ogres rajona tiesa ar 2006.gada 29.maija lēmumu nodevusi bezstrīdus piespiedu izpildei SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" saistības, kas radušās no 2006.gada 20.janvāra aizdevuma līguma. Tiesa piedzinusi no SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" par labu SIA "Delfa transports" galveno parādu, procentus, līgumsodu, kopā Ls 36 289,85. Vienlaicīgi tiesa arī noteikusi SIA "Delfa transports" tiesības līdz saistību pilnai izpildei saņemt no SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" 7% gadā no parāda summas.

Piedzītā parāda summa samaksāta 2006.gada 29.jūnijā, kā to norādījusi SIA "Delfa transports".

Līdz ar to visas tiesības un saistības, kas izriet no 2006.gada 20.janvāra aizdevuma līguma, ir izbeigtas.

Taču SIA "Delfa transports", pamatojoties uz iepriekšminētā pirmstermiņa izbeigtā aizdevuma līguma noteikumiem, 2006.gada 25.jūlijā cēlusi prasību pret SIA "Starptautiskā transporta aģentūra", iesniedzot Saimnieciskajā šķīrējtiesā prasības pieteikumu.

Saimnieciskā šķīrējtiesa ar 2006.gada 18.septembra spriedumu piedzinusi no SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" par labu SIA "Delfa transports" Ls 61 874,19 līgumsodu un Ls 757,20 šķīrējtiesas procesa izdevumus.

Senāts atzīst par pamatotu ģenerālprokurora protestā norādīto motīvu, ka vienošanās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā, kas bija ietverta aizdevuma līgumā, vairs nav spēkā no brīža, kad SIA "Delfa transports" ar 2006.gada 25.aprīļa rakstu paziņoja SIA "Starptautiskā transporta aģentūra" par līguma pirmstermiņa izbeigšanu vienpusējā kārtā.

Vienpusēja atkāpšanās no līguma ir pielaižama, kad tāda tiesība bijusi noteikti pielīgta (Civillikuma 1589.pants).

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 536.panta 7.punktu tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesas nolēmums pieņemts par strīdu, kurš nav paredzēts šķīrējtiesas līgumā.

Tādējādi tiesa, izlemjot jautājumu par izpildu raksta izsniegšanu, nav ievērojusi iepriekšminēto likuma pantu.

Turklāt strīds pēc būtības izšķirts valsts tiesā, kā tas norādīts iepriekš.

Senāts uzskata, ka pie šādiem apstākļiem tiesas lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tas ir atceļams.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 17.augusta lēmumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par izpildu raksta izsniegšanas atteikuma pamatu

1. Strīdu šķīrējtiesā nelikumīgi izšķīris viens tiesnesis, bez pušu piekrišanas, pretēji Civilprocesa likuma 498.un 500.panta prasībām, grozot šķīrējtiesas sastāvu (Civilprocesa likuma 498., 500.pants).

2. Tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesa netika izveidota vai šķīrējtiesas process nenotika atbilstoši šķīrējtiesas līgumam (Civilprocesa likuma 536.panta 6.punkts).

2008.gada 13.augustā Lieta Nr. SPC-48/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente S.Lodziņa
senators A.Laviņš,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei G.Kaparšmitei un Artura V. pārstāvim E.Blauam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 25.janvāra lēmumu Aleksandra F. pieteikumā par izpildu raksta izsniegšanu šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpildei.

Senāts

k o n s t a t ē j a

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 25.janvāra lēmumu nolemts izsniegt izpildu rakstu pēc Rīgas šķīrējtiesas 2007.gada 20.septembra sprieduma Nr.08/132-2007, ar kuru no Artura V. par labu Aleksandram F. piedzīti Ls 16 119,11 (priekšapmaksa Ls 6700, līgumsods Ls 8750, šķīrējtiesas nodeva Ls 602, izdevumi sakarā ar prasības nodrošināšanu Ls 67,11), piedziņu vēršot uz atbildētāja mantu, tajā skaitā naudas līdzekļiem. Ar tiesneses lēmumu no Artura V. par labu Aleksandram F. piedzīta valsts nodeva Ls 100.

Lēmums pamatots uz Civilprocesa likuma 534.–535.pantu.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

Protestu par minēto lēmumu iesniedzis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, lūdzis atcelt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses

2008.gada 25.janvāra lēmumu un jautājumu par izpildu raksta izsniegšanu nodot jaunai izskatīšanai.

Protestā norādīts, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnese, pieņemot lēmumu par izpildu raksta izsniegšanu, ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 536.panta pirmās daļas 6.punkta noteikumus.

Tiesnese nav ņēmusi vērā, ka Aleksandra F. prasības lieta bija izskatāma trīs šķīrējtiesnešu sastāvā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 498.panta pirmā daļa.

Norādīts, ka ar Rīgas šķīrējtiesas priekšsēdētāja V.Kasjanova 2007.gada 4.septembra lēmumiem par šķīrējtiesnešiem Aleksandra F. prasības lietas izskatīšanai iecelti J.Ņikuļcovs un A.Marga. Savukārt ar šķīrējtiesnešu A.Margas un J.Ņikuļcova 2007.gada 4.septembra lēmumu par šķīrējtiesas sastāva priekšsēdētāju šī strīda izšķiršanai iecelts V.Kasjanovs. Taču no Rīgas šķīrējtiesas 2007.gada 20.septembra sprieduma ievaddaļas redzams, ka strīdu izšķīris tikai viens šķīrējtiesnesis V.Kasjanovs.

Šo spriedumu parakstījuši arī sprieduma ievaddaļā nenorādītie šķīrējtiesneši J.Ņikuļcovs un A.Marga. Taču sprieduma ievaddaļā norādītais nozīmē, ka pārējie divi šķīrējtiesneši lietas izskatīšanā nemaz nav piedalījušies. Tādējādi Rīgas šķīrējtiesa Aleksandra F. prasības lietu izskatījusi nelikumīgā sastāvā.

Rakstiskajos paskaidrojumos Aleksandra F. pārstāve N.Ņikuļina norādījusi, ka protestā minētie apstākļi ir nepamatoti, jo šķīrējtiesā lietu izšķīra trīs šķīrējtiesneši. Lūdz atstāt negrozītu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 25.janvāra lēmumu.

Uz kasācijas instances tiesas sēdi Aleksandrs F. vai viņa pārstāve neieradās. Tā kā viņiem pienācīgi paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts atzina, ka lieta saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu izskatāma bez šo personu klātbūtnes.

Kasācijas instances tiesas sēdē Artura V. pārstāvis paskaidroja, ka protests ir pamatots. Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore G.Kaparšmite deva atzinumu, ka protests apmierināms.

Iepazinies ar lietas materiāliem un protesta argumentiem, Senāts atzīst, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 25.janvāra lēmums atceļams un jautājums par izpildu raksta izsniegšanu nododams jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

Aleksandra F. kā pasūtītāja un Artura V. kā izpildītāja saistības sakarā ar koka guļbūves karkasa izgatavošanu un uzstādīšanu reglamentē 2006.gada 24.novembrī noslēgtais līgums Nr.1, kura 4.punktā noteikts, ka strīdi, kas radušies līguma izpildes gaitā, risināmi savstarpēju pārrunu ceļā; ja tas nav iespējams, tad Latvijas Republikas likumdošanā paredzētajā kārtībā Rīgas šķīrējtiesā E.Birznieka Upīša ielā 18, Rīgā.

Ar Rīgas šķīrējtiesas priekšsēdētāja V.Kasjanova 2007.gada 4.septembra lēmumiem par šķīrējtiesnešiem Aleksandra F. prasības izskatīšanai iecelti J.Ņikuļcovs un A.Marga. Savukārt ar šķīrējtiesnešu J.Ņikuļcova un A.Margas 2007.gada 4.septembra lēmumu par šķīrējtiesas sastāva priekšsēdētāju šī strīda izlemšanai iecelts V.Kasjanovs.

Tādējādi, atbilstoši Civilprocesa likuma 498.panta pirmās daļas noteikumiem, kas paredz, ka gadījumā, ja puses nav vienojušās par šķīrējtiesnešu skaitu, šķīrējtiesa sastāv no trim šķīrējtiesnešiem, strīds bija izšķirams minēto trīs šķīrējtiesnešu sastāvā.

Šķīrējtiesas sprieduma saturu un formu nosaka Civilprocesa likuma 530.pants, kura otrās daļas 1.punktā noteikts, ka spriedumā norāda šķīrējtiesas sastāvu.

Rīgas šķīrējtiesas 2007.gada 20.septembra sprieduma ievaddaļā norādīts: Rīgas šķīrējtiesas tiesnesis V.Kasjanovs 2007.gada 20.septembrī izšķīra strīdu Aleksandra F. (..) prasībā pret Arturu V. (..) par zaudējumu piedziņu.

Tādējādi no sprieduma ievaddaļā norādītā tiesas sastāva un ievaddaļas izteiksmes formas nepārprotami redzams, ka strīdu izšķīris tikai viens šķīrējtiesnesis V.Kasjanovs.

Līdz ar to patvarīgi, bez pušu piekrišanas grozīts noteiktais šķīrējtiesas sastāvs, kas ir pretrunā ar Civillikuma 498.panta pirmo daļu un 500.pantu.

No lietas materiāliem redzams, ka minēto spriedumu parakstījuši trīs šķīrējtiesneši, tostarp arī J.Ņikuļcovs un A.Marga. Taču tas nenozīmē, ka abi pārējie šķīrējtiesneši lietas izskatīšanā būtu piedalījušies, jo sprieduma ievaddaļā šādas norādes nav. Tādējādi Rīgas šķīrējtiesa Aleksandra F. prasības lietu izskatījusi nelikumīgā sastāvā.

Līdz ar to, pieņemot lēmumu par izpildu raksta izsniegšanu, pārkāpts Civilprocesa likuma 536.panta pirmās daļas 6.punkts, kas nosaka, ka tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesa netika izveidota vai šķīrējtiesas process nenotika atbilstoši šķīrējtiesas līguma vai šā likuma D daļas noteikumiem.

Pieņemot lēmumu par izpildu raksta izsniegšanu, tiesnese nav izvērtējusi iepriekš norādītos apstākļus Civilprocesa likuma D daļas aspektā.

Senāts atzīst, ka pie šādiem apstākļiem Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 25.janvāra lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas atceļams.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 25.janvāra lēmumu atcelt un jautājumu par izpildu raksta izsniegšanu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par pieteikuma nosūtīšanas pienākumu lietas dalībniekiem

1. Apstāklim vai persona ir bijusi informēta par šķīrējtiesas procesu ir būtiska nozīme, jo Civilprocesa likuma 536.panta 4.punkts, kas reglamentē izpildu raksta izsniegšanas atteikuma pamatus, nosaka, ka tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja pusei nebija pienācīgā veidā paziņots par šķīrējtiesas procesu (Civilprocesa likuma 536.pants 4.punkts).

2. Kļūdaini izsniegta izziņa par atbildētāja dzīvesvietu liedz tiesai pienācīgā veidā izpildīt Civilprocesa likuma 534.[1]panta pirmās daļas nosacījumu par pieteikuma nosūtīšanu lietas dalībniekam, nosakot rakstveida paskaidrojumu iesniegšanas termiņu (Civilprocesa likuma 534.[1]pants).

Rīgā, 2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SPC-75/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents V.Jonikāns
senators V.Čiževskis
senatore S.Lodziņa,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei G.Kaparšmitei, pieteicējas AS "Parex banka" pārstāvei I.Migalei un parādnieka Oļega O. pārstāvim A.Pugejam,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Rīgas Centra rajona tiesas tiesneses 2007.gada 8.marta lēmuma par izpildu raksta izsniegšanu daļēju atcelšanu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Rīgas Starptautiskā šķīrējtiesa, izskatot AS "Parex banka" prasību, 2007.gada 25.janvārī piedzina solidāri no SIA "Liepājas LSP", galvotājiem A.I., Oļega O. par labu AS "Parex banka" Ls 14 959,70, šķīrējtiesas procesa izdevumus Ls 506,93, vēršot piedziņu uz atbildētāju naudas līdzekļiem, kustamo un nekustamo mantu.

[2] AS "Parex banka" 2007.gada 8.februārī iesniedza tiesai pieteikumu par šķīrējtiesas nolēmuma izpildi, un Rīgas Centra rajona tiesas tiesnese 2007.gada 8.martā nolēma izsniegt izpildu rakstu šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpildei.

Vienlaicīgi tiesnese nolēma piedzīt solidāri no SIA "Liepājas LSP", A.I. un Oļega O. par labu a/s "Parex banka" nomaksāto valsts nodevu Ls 100.

[3] Oļegs O. 2007.gada 6.jūlijā iesniedza pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, norādot, ka šķīrējtiesas un Rīgas Centra rajona tiesas korespondence nav nosūtīta viņam pēc deklarētās adreses.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 12.novembrī Oļega O. pieteikumu noraidīja.

Savukārt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta, izskatot Oļega O. blakus sūdzību, 2008.gada 26.martā atstāja Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.novembra lēmumu negrozītu, bet Oļega O. blakus sūdzību noraidīja.

[4] Par Rīgas Centra rajona tiesas tiesneses 2007.gada 8.marta lēmumu protestu iesniedzis Latvijas Republikas ģenerālprokurors, lūdzot lēmumu atcelt daļā par izpildu raksta izsniegšanu par parāda un šķīrējtiesas procesa izdevumu piedziņu no Oļega O.

Protesta iesniedzējs norādījis, ka Oļegam O. visa Rīgas Starptautiskās šķīrējtiesas un Rīgas Centra rajona tiesas korespondence kļūdaini nosūtīta pēc adreses (..) iela (..)–30, (..), kaut gan viņa deklarētā dzīvesvieta ir (..) iela (..)–36, (..). Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas pārvaldes Iedzīvotāju reģistra departaments 2006.gada 20.novembrī izsniedza kļūdainu izziņu par Oļega O. deklarēto dzīvesvietu 2005.gada 30.novembrī.

Oļegs O. nebija informēts par šķīrējtiesas procesa ierosināšanu, un viņam bija liegtas tiesības iesniegt paskaidrojumus un pierādījumus par celto prasību. Tāpat viņam bija liegtas tiesības Rīgas Centra rajona tiesai iesniegt rakstveida paskaidrojumus.

Līdz ar to tika pārkāptas Oļega O. tiesības – pušu līdztiesība un tiesības tikt uzklausītam, kas ir par pamatu lēmuma atcelšanai šajā daļā.

[5] AS "Parex banka" paskaidrojumos sakarā ar iesniegto protestu norādījusi, ka protests nav pamatots, un lūgusi to noraidīt. Oļegs O. nepaziņoja bankai par adreses maiņu un prasības pieteikums Rīgas Starptautiskai šķīrējtiesai tika nosūtīts uz visām AS "Parex banka" zināmajām adresēm. Bankai nebija zināms, ka Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra departamenta izziņā bija ieviesusies kļūda.

[6] Tiesas sēdē prokurore G.Kaparšmite protestu uzturēja un paskaidroja, ka lēmumu nevar uzskatīt par tiesisku.

Parādnieka Oļega O. pārstāvis A.Pugejs lūdza protestu apmierināt un atcelt lēmumu par izpildu raksta izsniegšanu.

AS "Parex banka" pārstāve I.Migale lūdza protestu noraidīt un paskaidroja, ka piedziņa pret Oļegu O. kā galvotāju vērsta pamatoti.

[6ª] Pārbaudījis lietā esošā lēmuma likumību attiecībā uz Oļegu O., Senāts uzskata, ka Rīgas Centra rajona tiesas tiesneses 2007.gada 8.marta lēmums daļā par izpildu raksta izsniegšanu par parāda Ls 14 959,70, šķīrējtiesas procesa izdevumu Ls 506,93 piedziņu no Oļega O. atceļams.

[7] Civilprocesa likuma 534.^{1}panta pirmā daļa nosaka, ka tiesā saņemtais pieteikums par izpildu raksta izsniegšanu nekavējoties nosūtāms pārējiem lietas dalībniekiem ierakstītā sūtījumā, nosakot rakstveida paskaidrojuma iesniegšanas termiņu, kas nav īsāks par 10 dienām un ilgāks par 15 dienām no pieteikuma nosūtīšanas dienas.

Rīgas Centra rajona tiesa AS "Parex banka" pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu nosūtījusi Oļegam O. 2007.gada 12.februārī, norādot adresi (..) iela (..)–30, (..), kas atbilda Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra departamenta 2006.gada 10.novembra izziņai (lietas 25., 27.lpp.).

Taču Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra departamenta izziņa bija kļūdaina, jo faktiskā Oļega O. deklarētā dzīvesvieta ir (..) ielā (..)–36, (..). To atzinis arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra departaments, norādot, ka 2006.gada 20.novembrī izsniegtā izziņa Nr.24.24-42/6763 par viņa reģistrēto dzīvesvietu (..) ielā (..)–30, (..), bija kļūdaina (lietas 100.lpp.).

[8] Kļūdaini izsniegtā izziņa par parādnieka Oļega O. dzīvesvietu liedza tiesnesim konstatēt faktu par Oļega O. tiesību būt informētam par šķīrējtiesas procesu aizskārumu, kas ir objektīvi pierādīts.

Apstāklim, vai persona ir bijusi informēta par šķīrējtiesas procesu, ir būtiska nozīme, jo Civilprocesa likuma 536.pants, kas reglamentē izpildu raksta izsniegšanas atteikuma pamatus, tā 4.punktā nosaka, ka tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja pusei nebija pienācīgā veidā paziņots par šķīrējtiesas procesu.

[9] Senāts uzskata, ka kļūdaini izsniegtā izziņa par Oļega O. dzīvesvietu (..) ielā (..)–30, (..), liedza tiesai pienācīgā veidā izpildīt Civilprocesa likuma 534.^{1}panta pirmās daļas nosacījumu par pieteikuma nosūtīšanu lietas dalībniekiem, nosakot rakstveida paskaidrojumu iesniegšanas termiņu.

Tā rezultātā Oļegs O. nevarēja realizēt likumā noteiktās procesuālās tiesības, lai iesniegtu tiesai rakstveida paskaidrojumu.

Gan šķīrējtiesas procesā, gan procesā tiesā, izlemjot jautājumu par izpildu raksta izdošanu, tādējādi pieļauti būtiski procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas ir pamats tiesas lēmuma atcelšanai attiecībā uz Oļegu O.

[10] Latvijas Republikas Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā norādījusi, ka uz vispārējās jurisdikcijas tiesām gulstas no Satversmes un starptautiskajām cilvēktiesību normām izrietošais pienākums atteikt izpildu raksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesas procesā nav

ievērotas pamattiesības, no kuru izmantošanas persona nav atteikusies un Civilprocesa likums paredz šo pienākumu izpildīt (lieta Nr.2004-10-01).

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, 485.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Atcelt Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesneses 2007.gada 8.marta lēmumu daļā par parāda Ls 14 959,70 un šķīrējtiesas procesa izdevumu Ls 506,93 piedziņu no Oļega O. un pieteikumu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par izpildu raksta izsniegšanu uz šķīrējtiesas sprieduma pamata

Ja šķīrējtiesa nav pārbaudījusi, vai ir ievērots atbildētājam dotais paskaidrojumu iesniegšanas termiņš, ja šķīrējtiesas spriedumā nav norādīts ne prasības celšanas datums, ne arī prasības pieteikuma nosūtīšanas brīdis atbildētājam, kā rezultātā nevar pārbaudīt, vai šķīrējtiesa ir devusi atbildētājam iespēju sagatavot atsauksmi uz prasību, kā arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 518.pantu pieprasīt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, pieteikums par izpildu raksta izsniegšana nav apmierināms (Civilprocesa likuma 536.panta 6.punkts).

Rīgā, 2008.gada 12.novembrī Lieta Nr. SPC-86/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore I.Garda
senators referents A.Laviņš,

piedaloties prokurorei G.Kaparšmitei un Marutai A.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Jelgavas tiesas tiesneses 2007.gada 7.novembra lēmumu Mārtiņa B. pieteikumā par izpildu raksta izsniegšanu Baltijas Apgabala šķīrējtiesas 2007.gada 31.augusta sprieduma piespiedu izpildei.

Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] 2006.gada 19.janvārī Mārtiņš B. un Imants L. noslēguši aizdevuma līgumu, kuram atbilstoši Imants L. aizņēmies no Mārtiņa B. Ls 500. Aizdevuma līguma 11.punktā puses vienojušās, ka strīdi tiks izšķirti Baltijas Apgabala šķīrējtiesā.

2006.gada 19.janvārī Maruta A. un Mārtiņš B. noslēguši galvojuma līgumu, ar kuru Maruta A. galvo par Imanta L. parādu un tā blakus prasījumiem. Galvojuma līguma 5.4.punktā puses vienojušās, ka strīdi tiks izšķirti Baltijas Apgabala šķīrējtiesā.

[2] Ar Baltijas Apgabala šķīrējtiesas 2007.gada 31.augusta spriedumu no Imanta L. un Marutas A. solidāri par labu Mārtiņam B. piedzīts parāds Ls 5052,50 apmērā un šķīrējtiesas procesa izdevumi Ls 331,01.

[3] 2007.gada 12.oktobrī Mārtiņš B. iesniedzis Jelgavas tiesā pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu Baltijas Apgabala šķīrējtiesas 2007.gada 31.augusta sprieduma piespiedu izpildei.

Ar Jelgavas tiesas tiesneša 2007.gada 7.novembra lēmumu izsniegts izpildu raksts Baltijas Apgabala šķīrējtiesas 2007.gada 7.novembra sprieduma piespiedu izpildei.

[4] 2008.gada 23.jūlijā Latvijas Republikas ģenerālprokurors iesniedzis protestu par Jelgavas tiesas 2007.gada 7.novembra lēmumu, lūdzot to atcelt un pieteikumu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.

Protestā norādīts, ka Jelgavas tiesa, izlemjot jautājumu par izpildu raksta izsniegšanu, nav pārbaudījusi Baltijas Apgabala šķīrējtiesas procesa atbilstību Civilprocesa likuma 536.panta 6.punktam. No Baltijas Apgabala šķīrējtiesas sprieduma nav redzams, kad prasība celta, kad atbildētājiem nosūtīts prasības pieteikums, vai ir dots atbildētājiem likumā noteiktais termiņš paskaidrojumu sniegšanai. Tāpat no minētā sprieduma nav redzams, kādā veidā par šķīrējtiesnesi kļuvusi tieši L.Dubulta un vai atbildētājiem pastāvēja iespēja izteikt iebildumus vai noraidījumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 501.panta noteikumiem. Šķīrējtiesas spriedumā nav norādīts konkrēts procentu un līgumsoda aprēķina periods, tāpēc, protesta autora ieskatā, šķīrējtiesas procesā nav ievērots Civilprocesa likuma 530.panta otrās daļas 5. un 6.punkts.

Līdzīgi apsvērumi izteikti Senāta 2008.gada 11.jūnija lēmumā lietā Nr.SPC-43.

Iepriekš norādītais novedis pie tā, ka Marutai A. bija liegta iespēja iesniegt šķīrējtiesai pierādījumus par parāda samaksu līdz šķīrējtiesas procesa uzsākšanai, ko, būdams izsaukts uz prokuratūru, nenoliedza arī pats Mārtiņš B.

[5] Paskaidrojumos par iesniegto protestu Mārtiņš B. norāda, ka aizdevis naudu Imantam L. un Marutai A., bet joprojām nav saņēmis atpakaļ.

[6] Tiesas sēdē Ģenerālprokuratūras pārstāve uzturēja iesniegto protestu. Maruta A. tam pievienojās.

Imants L., kā arī Mārtiņš B. uz tiesas sēdi nebija ieradušies, par neierašanās iemesliem tiesai nebija paziņojuši. Ievērojot, ka Imantam L. un Mārtiņam B. ir pienācīgi paziņots par tiesas sēdi, Senāts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 468.pantu, atzina par iespējamu lietu izskatīt bez viņu klātbūtnes.

[7] Izskatījis lietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu, Senāts atzīst, ka protests ir apmierināms, bet Jelgavas tiesas tiesneses 2007.gada 7.novembra lēmums atceļams.

[8] Civilprocesa likuma 536.panta 6.punkts paredz, ka tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu par šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpildi, ja šķīrējtiesa netika izveidota vai šķīrējtiesas process nenotika

atbilstoši šķīrējtiesas līguma vai Civilprocesa likuma D daļas noteikumiem.

Senāts konstatē, ka Jelgavas tiesas tiesnese, lemdams jautājumu par izpildu raksta izsniegšanu, nav pārbaudījusi Baltijas Apgabala šķīrējtiesas procesa atbilstību Civilprocesa likuma 536.panta 6.punktam. No Baltijas Apgabala šķīrējtiesas sprieduma redzams, ka šķīrējtiesa nav pārbaudījusi, vai ir ievērots atbildētājam dotais paskaidrojumu iesniegšanas termiņš, jo šķīrējtiesas spriedumā nav norādīts ne prasības celšanas datums, ne arī prasības pieteikuma nosūtīšanas brīdis atbildētājam. Līdz ar to nav pārbaudāms, vai šķīrējtiesa ir devusi Imantam L. un Marutai A. iespēju sagatavot atsauksmi uz prasību, kā arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 518.pantu pieprasīt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā. No sprieduma nav redzams arī tas, kādā veidā par šķīrējtiesnesi kļuvusi L.Dubulta un vai atbildētājiem pastāvējušas iespējas izteikt iebildumus vai noraidījumu.

[9] Jelgavas tiesas tiesnese nav pārliecinājusies arī par šķīrējtiesas procesa atbilstību Civilprocesa likuma 530.panta otrās daļas 5. un 6.punktā noteiktajam par sprieduma motivējumu un prasības pilnīgas apmierināšanas pamatojumu. Spriedumā nav norādīts konkrēts procentu un līgumsoda aprēķina periods.

[10] Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā lietā Nr.2004–10–01 norādījusi, ka uz vispārējās jurisdikcijas tiesām gulstas no Satversmes un starptautiskajām cilvēktiesību normām izrietošs pienākums atteikt izpildu raksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesas procesā nav ievērotas pamattiesības, no kuru izmantošanas persona nav atteikusies, un Civilprocesa likums paredz iespēju šo pienākumu izpildīt *(skat. Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-10-01 secinājumu daļas 9.1.punktu)*.

Senāts atzīst, ka Jelgavas tiesas tiesnese, izskatīdama pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu, nav apsvērusi jautājumu, vai šajā lēmumā norādīto procesuālo tiesību normu neievērošana Baltijas Apgabala šķīrējtiesas procesā nav radījusi Imanta L. un Marutas A. tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā pārkāpumu.

[11] Ievērojot minētos argumentus, Senāts uzskata, ka Jelgavas tiesas tiesneses 2007.gada 7.novembra lēmumu, ar kuru tika izsniegts izpildu raksts, nevar atzīt par tiesisku, tāpēc tas atceļams un pieteikums par izpildu raksta izsniegšanu nododams jaunai izskatīšanai.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Atcelt Jelgavas tiesas tiesneses 2007.gada 7.novembra lēmumu un pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu nodot jaunai izskatīšanai citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

12. Nolēmumi, kas izriet no saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas

Par saistībām, pēc kurām pieļaujama bezstrīdus piespiedu izpildīšana

1. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmo daļu, lai saistību varētu nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, ir jābūt drošai pārliecībai, ka šāda saistība tiešām pastāv. Šā likuma norma ir noteikusi gadījumu, kad šāda publiska ticamība saistībai ir un kad iespējama saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšana (Civilprocesa likuma 400.pants).

2. Ja zvērināts notārs nav apliecinājis līgumu, bet gan, pārliecinoties par darījuma dalībnieku identitāti, apliecinājis viņu parakstu īstumu uz līguma, tad saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu līgums atzīstams par privātu dokumentu. Šāds privāts dokuments neatbilst Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktā izvirzītajiem kritērijiem un nevar būt pamats pieteikuma iesniegšanai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu (Notariāta likuma 116.pants).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SPC-2/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
sēdes priekšsēdētāja senatore M. Zāģere
senatore referente R.Zaķe
senatore E.Vernuša,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras departamenta prokurorei L.Januševskai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja A.Guļāna protestu par Madonas rajona tiesas tiesneša 2007.gada 17.aprīļa lēmumu Andra K. pilnvarotā pārstāvja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Baltikums Biznesa palīdzība" pilnvarotās personas O.Roščina pieteikumā pret Daini A. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu.

Senāts

k o n s t a t ē j a

2005.gada 31.oktobrī starp Andri K. kā aizdevēju un Daini A. kā aizņēmēju noslēgts aizņēmuma līgums par Ls 60 000 aizdevumu, kurā noteikts atmaksas termiņš 2006.gada 1.marts.

2007.gada 12.aprīlī Madonas rajona tiesā Andra K. pilnvarotā pārstāvja SIA "Baltikums Biznesa palīdzība" pārstāvis O.Roščins iesniedzis pieteikumu pret Daini A. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, pamatojoties uz 2005.gada 31.oktobrī noslēgto aizdevuma līgumu. Pieteikumā norādīts, ka parādnieks neesot nokārtojis savas saistības. Kopējais parāds pieteicējam uz pieteikuma iesniegšanas dienu ir Ls 760 446,58, kas sastāv no aizdevumu summas Ls 60 000, likumiskajiem procentiem Ls 3846,58, līgumsoda Ls 3000 un Ls 693 600. Par parāda apmēru parādnieks brīdināts 2007.gada 7.martā. Pieteikumā norādīts, ka parādnieka saistības, kas izriet no aizdevuma līguma, nodrošinātas ar publisku hipotēku.

2005.gada 31.oktobrī starp pieteicēju Andri K. un Daini A. noslēgts ieķīlājuma līgums, uz kuru pamatojoties Madonas zemesgrāmatu nodaļā (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) nekustamajam īpašumam (..) nostiprināta hipotēka. Ar Madonas rajona tiesas tiesneša 2007.gada 17.aprīļa lēmumu apmierināts Andra K. pilnvarotā pārstāvja SIA "Baltikums Biznesa palīdzība" pilnvarotās personas O.Roščina pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret Daini A. pēc 2005.gada 31.oktobra aizdevuma līguma un piedzīts no Daiņa A. par labu Andrim K. pamatparāds Ls 60 000, likumiskie procenti Ls 3659,18, līgumsods Ls 3000, līgumsods Ls 658 800, kā arī valsts nodeva Ls 100 un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi Ls 3,50, kopā 725 562,68.

Pieteikums izskatīts pirmās instances tiesā, un Madonas rajona tiesas tiesneša 2007.gada 17.aprīļa lēmums ir stājies likumīgā spēkā.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs A.Guļāns iesniedzis protestu par Madonas rajona tiesas tiesneša 2007.gada 17.aprīļa lēmumu, norādīdams uz būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem.

Protestā norādīts, ka pieteicējs pieteikumu par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu iesniedzis, atsaukdamies uz Civilprocesa likuma 403.panta otro daļu, kas nosaka, ka pieteikumi par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc nekustamā īpašuma ieķīlājuma aktiem iesniedzami rajona (pilsētas) tiesai pēc nekustamā īpašuma atrašanās vietas. No minētā izriet, ka pieteicēja mērķis bija nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai 2005.gada 31.oktobrī starp pieteicēju Andri K. un Daini A. noslēgto nekustamā īpašuma ieķīlājuma līgumu.

Protestā norādīts, ka tiesnesis lēmumā nav izvērtējis ieķīlājuma līgumu un nav apsvēris jautājumu par šīs saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai uz minētā pamata.

Lēmums ir pamatots nevis ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, kā to lūdzis pieteicējs, bet gan uz šī panta 2.punktu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc

notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamas mantas atdošanu.

Lēmumā norādīts, ka 2005.gada 31.oktobrī starp Andri K. kā aizdevēju un Daini A. kā aizņēmēju noslēgtais līgums ir apliecināts pie zvērinātas notāres M.Lerhas, kas neatbilst lietas materiāliem, jo zvērināta notāre M.Lerha minēto līgumu nav apliecinājusi, bet gan, pārliecinājusies par darījuma dalībnieku identitāti, apliecinājusi viņu parakstu īstumu atbilstošo Notariāta likuma 116.pantam.

Protesta autors uzskata, ka, apmierinot pieteikumu un piedzenot no parādnieka par labu kreditoram Ls 725 562,68, tiesnesis ir ignorējis Civilprocesa likuma 405.panta otro daļu, kas nosaka, ka tiesnesis, pārbaudījis iesniegtā pieteikuma pamatotību un atzinis, ka tas apmierināms, pieņem lēmumu, ar kuru nosaka, kāda saistība un kādā apmērā ir izpildāma bezstrīdus kārtībā. Tiesnesis lēmumā nav norādījis, kāda saistība tiek pakļauta piespiedu izpildei atbilstoši Civilprocesa likuma 405.pantam, bet rezolutīvo daļu sastādījis atbilstoši Civilprocesa likuma 193. un 195.pantam.

Protestā norādīts, ka tiesnesis pretēji Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktam ir pakļāvis bezstrīdus piespiedu izpildīšanu attiecībā uz privātu saistību, kuras īstumu un piedziņas pamatotību var izlemt, tikai izskatot lietu prasības tiesvedības kārtībā.

Paskaidrojumu par protestu iesniegusi Andra K. pilnvarotā pārstāve sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Baltikums Biznesa palīdzība", lūdzot Madonas rajona tiesas tiesneša lēmumu atstāt negrozītu.

Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris protesta argumentus, Senāts atzīst, ka protests apmierināms.

Tiesneša lēmums atceļams būtisku materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

Andra K. pārstāvja pieteikums pamatots ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīlu.

Pieteikumam ir pievienots ieķīlājuma līgums, kurš noslēgts 2005.gada 31.oktobrī par to, ka ķīlas devējs Dainis A. ieķīlā par labu ķīlas ņēmējam Andrim K. nekustamo īpašumu (..), kas atrodas Madonas rajona (..) pagastā. Ķīla ir nodrošinājums prasījumiem, kas Andrim K. kā aizdevējam var rasties pret aizņēmēju Daini A. sakarā ar aizdevuma līgumu par Ls 60 000. Uz šā līguma pamata Madonas zemesgrāmatu nodaļā (..) pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..) nekustamajam īpašumam – zemesgabalam 1,3 ha, kadastra Nr.(..), adrese (..) (..) pagasta Madonas rajonā, ar zemesgrāmatu nodaļas tiesneses 2005.gada 2.novembra lēmumu nostiprināta hipotēka parādnieka saistību nodrošinājumam Ls 60 000 apmērā.

Tādējādi kreditors Andris K. atbilstoši Civillikuma 1278.pantam ar šo līgumu ir nodrošinājis savus prasījumus, lai no ieķīlātā nekustamā īpašuma varētu saņemt prasījuma samaksu.

Pieteicējs pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu iesniedzis Madonas rajona tiesā, atsaukdamies uz Civilprocesa likuma 403.panta otro daļu, kas nosaka, ka pieteikumi par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc nekustamā īpašuma ieķīlājuma aktiem iesniedzami rajona (pilsētas) tiesai pēc nekustamā īpašuma atrašanās vietas.

No minētā saprotams, ka pieteicēja mērķis bijis nodot piespiedu izpildīšanai 2005.gada 31.oktobrī starp pieteicēju Andri K. un Daini A. noslēgto nekustamā īpašuma ieķīlājuma līgumu.

Tiesnesis lēmumu ir pamatojis nevis ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, kā to lūdzis pieteicējs, bet izskatījis to pēc cita pamata – Civilprocesa likuma 400.panta 2.punkta (lēmumā vienlaicīgi ietverta norāde arī uz 2005.gada 31.oktobrī noslēgto ieķīlājuma līgumu), izlemjot jautājumu par naudas samaksu, līdz ar to pārkāpjot Civilprocesa likuma 403.panta pirmās daļas normu, ka šāds pieteikums bija izskatāms tiesā pēc parādnieka dzīvesvietas, kas nav ne Madonas rajons, ne Madonas pilsēta.

Izlemjot jautājumu, kas nepiekrīt Madonas rajona tiesai, tiesnesis ir pieļāvis arī būtisku Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas otrā punkta pārkāpumu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un ar tiem juridiskā ziņā pielīdzinātiem, t.i., publiski ticamiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamas mantas atdošanu. No lietas materiāliem redzams, ka 2005.gada 31.oktobrī starp Andri K. kā aizdevēju un Daini A. kā aizņēmēju noslēgts aizdevuma līgums par Ls 60 000 ar atmaksas termiņu 2006.gada 1.martā. Lēmumā norādīts, ka līgums ir notariāli apstiprināts, kas neatbilst faktiskajiem lietas apstākļiem. No līguma noraksta ir redzams, ka zvērināta notāre M.Lerha nav apliecinājusi aizņēmuma līgumu, bet gan pārliecinājusies par darījuma dalībnieku identitāti un apliecinājusi viņu parakstu īstumu uz līguma.

Saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu dokumenti, uz kuriem apliecināts tikai parakstu īstums, atzīstami par privātiem dokumentiem. No lietā esošā aizdevuma līguma noraksta redzams, ka notāre M.Lerha precīzi izpildījusi likuma prasības, norādīdama, ka līgums atbilst privāta dokumenta statusam.

Līdz ar to konkrētais aizdevuma līgums neatbilst Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktā izvirzītajiem kritērijiem un nevarēja būt pamats pieteikuma iesniegšanai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmo daļu, lai saistību varētu nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, ir jābūt drošai pārliecībai,

ka šāda saistība tiešām pastāv. Likums ir noteicis tos gadījumus, kad šāda publiska ticamība saistībai ir un kad līdz ar to iespējama saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšana.

Atkarībā no tā, vai saistība ir pakļauta bezstrīdus piespiedu izpildīšanai pēc Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta vai 2.punkta, kas ir pilnīgi patstāvīgi pamati saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, tiesneša lēmuma sekas ir dažādas.

Tiesneša lēmums par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 540.pantu ir izpildu dokuments. Pakļaujot atbilstoši minētā panta 2.punktam bezstrīdus piespiedu izpildīšanai naudas prasījumu, piedziņu var vērst uz visu parādnieka mantu līdz pilnīgai saistības izpildei. Taču, pakļaujot atbilstoši minētā panta 1.punktam bezstrīdus piespiedu izpildīšanai līgumu par saistību, kas nodrošināta ar hipotēku, iestājas Civillikuma 1329. un 1330.pantā paredzētās sekas. Tas nozīmē, ka ķīlas pārdošanā ieņemtās summas pārpalikums, kas pārsniedz ķīlas ņēmēja prasījumu, atdodams pārdotās ķīlas īpašniekam, bet, ja pārdošanas rezultātā tiek iegūta summa, kura ir nepietiekoša ķīlas ņēmēja apmierinājumam, tad viņam paliek tiesības parāda atlikumu prasīt no parādnieka prasības tiesvedības kārtībā. Tiesnesis, piedzenot no parādnieka visa parāda summu, neņemot vērā ieķīlājuma līgumā noteikto nodrošinājuma vērtību, ir pārkāpis arī iepriekšminētās materiālo tiesību normas.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Atcelt Madonas rajona tiesas tiesneša 2007.gada 17.aprīļa lēmumu Andra K. pilnvarotā pārstāvja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Baltikums Biznesa palīdzība" pilnvarotās personas O.Roščina pieteikumā pret Daini A. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un nodot pieteikumu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par saistības bezstrīdus piespiedu nodošanu izpildei, ja tā saistīta ar nosacījumiem, kuru iestāšanās iepriekš ir jāpierāda

Saskaņā ar Civillikuma 1730.panta otro daļu rokasnaudas devējs var prasīt tās piedziņu divkāršā apmērā no rokasnaudas saņēmēja, ja pierāda, ka pēdējais vainojams līguma neizpildē. Tātad rokasnaudas divkāršā apmēra atmaksas pienākuma uzlikšana tās saņēmējam ir saistīta ar nosacījumu, kura iestāšanās iepriekš jāpierāda. Šādas saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Civilprocesa likuma 400.pants nepieļauj (Civillikuma 1730.panta otrā daļa, Civilprocesa likuma 400.pants).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SPC-3/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente M.Zāģere
senatore E.Vernuša
senatore R.Zaķe,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei L.Januševskai, Feliksa S. pārstāvei K.Veisai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētāja protestu par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneses 2002.gada 15.novembra lēmumu, ar kuru apmierināts Aivara B. pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret Feliksu S.

Senāts

k o n s t a t ē j a

Aivars B. 2002.gada 11.novembrī iesniedzis Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, norādot, ka 2002.gada 30.janvārī starp viņu un Feliksu S., kuru pie darījuma slēgšanas uz pilnvaras pamata pārstāvējis R.S., noslēgts priekšlīgums, ar kuru Felikss S. apņēmies līdz 2002.gada 1.aprīlim pārdot, bet Aivars B. apņēmies pirkt skuju koku lietkoksnes uz celma 350 m^3. Pirkuma līguma izpildījuma nodrošinājumam Aivars B. samaksājis Feliksam S. rokasnaudu Ls 2000.

2002.gada 27.februārī puses noslēgušas vēl vienu priekšlīgumu par koksnes uz celma 1607 m^3 pirkumu, nosakot tā izpildes termiņu līdz 2002.gada 1.jūnijam, un minētā priekšlīguma izpildījuma nodrošinājumam Aivars B. samaksājis Feliksam S. rokasnaudu Ls 8000.

Taču, iestājoties termiņam, pārdevējs ar minētajiem līgumiem uzņemtās saistības nav izpildījis.

Tā kā brīdinājums par pieteikuma iesniegšanu tiesā notariālā paziņojuma veidā Feliksam S. nosūtīts jau 2002.gada 28.oktobrī, taču līdz pat pieteikuma iesniegšanas brīdim parādnieks minētās saistības labprātīgi nav izpildījis, Aivars B., atsaucoties uz Civillikuma 1730.pantu, lūdzis tiesu piedzīt no Feliksa S. bezstrīdus kārtībā rokasnaudu divkāršā apmērā Ls 20 000, kā arī tiesāšanās izdevumus Ls 100.

Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneses 2002.gada 15.novembra lēmumu Aivara B. pieteikums apmierināts.

Tiesnese norādījusi, ka bezstrīdus piespiedu izpildīšanai nododama saistība, kas nodibināta ar notariāli apliecinātu 2002.gada 30.janvāra priekšlīgumu un 2002.gada 27.februāra priekšlīgumu un kuru Felikss S. pielīgtajā termiņā nav izpildījis.

Tiesnese atzinusi, ka pieteicēja tiesības saņemt rokasnaudu divkāršā apmērā, ja līguma neizpildīšanā vainojams rokasnaudas saņēmējs, nosaka Civillikuma 1730.panta otrā daļa. Atsaucoties uz to, ka Aivara B. pieteikums par saistību bezstrīdus izpildi atbilst Civilprocesa likuma 400.–406.pantam, tiesnese secinājusi, ka pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu ir iesniegusi persona, kurai likums šīs tiesības piešķir un ka izpilde tiek vērsta pret to personu, kurai saistība jāpilda.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies likumīgā spēkā.

Par šo lēmumu protestu iesniedzis Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs, kurā lūdzis lēmumu atcelt un noraidīt Aivara B. pieteikumu par saistību piespiedu izpildīšanu bezstrīdus kārtībā Civilprocesa likuma 405.panta pirmās daļas, Civillikuma 1730.panta otrās daļas noteikumu pārkāpumu dēļ.

Protestā norādīts, ka tiesa, taisot lēmumu, nepamatoti nav ņēmusi vērā, ka Aivars B. pieteikumam par saistību piespiedu izpildīšanu bezstrīdus kārtībā nav pievienojis pierādījumus, kas apliecina, ka līgumu neizpildē vainojams tieši rokasnaudas saņēmējs. Tā kā pušu atbildību pirkuma līguma nenoslēgšanā var noskaidrot, vienīgi izskatot lietu vispārējās prasības kārtībā, uzaicinot procesā piedalīties abus līdzējus, savukārt Civilprocesa likuma septītās sadaļas 50.nodaļā noteiktā kārtība saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai neparedz lietas apstākļu pārbaudi un pierādījumu vērtēšanu, minēto pirmās instances tiesas lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu.

Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris protesta argumentus, Senāts atzīst, ka ir pamats tā apmierināšanai.

No Civilprocesa likuma 400.pantā ietvertām normām izriet, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas nosacījumi ir:

1) bezstrīdus kārtībā var pieļaut piespiedu izpildi tikai attiecībā uz šajā pantā izsmeļoši uzskaitītajām saistībām;

2) bezstrīdus piespiedu kārtībā izpildītām saistībām jābūt ietvertām notariāli apliecinātos un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātos terminētos aktos;

3) saistību izpilde nevar būt saistīta ar nosacījumiem, kuru iestāšanās iepriekš jāpierāda.

Saskaņā ar Civillikuma 1730.panta otro daļu, ja līgumu neizpilda aiz viena līdzēja vainas, tad, ja vainīgs rokasnaudas saņēmējs, viņam tā jāatdod tās devējam divkāršā apmērā; bet, ja neizpildīšanā vainojams rokasnaudas devējs, tad viņš zaudē tiesību prasīt to atpakaļ.

No minētās tiesību normas nepārprotami izriet, ka rokasnaudas devējs var prasīt tās piedziņu divkāršā apmērā no rokasnaudas saņēmēja, ja pierāda, ka pēdējais vainojams līguma neizpildē. Tādējādi ir pamats secinājumam, ka rokasnaudas divkāršā apmērā samaksas pienākuma uzlikšana tās saņēmējam ir saistīta ar nosacījumu, kura iestāšanās iepriekš jāpierāda. Kā jau norādīts iepriekš, šādu saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Civilprocesa likuma 400.pants nepieļauj.

Ņemot vērā, ka Aivara B. pieteikumam nav pievienoti pierādījumi, kuros konstatēta rokasnaudas saņēmēja vainojamība pirkuma līguma nenoslēgšanā, un ka lietas apstākļu pārbaude, kā arī pierādījumu vērtēšana, izlemjot Civilprocesa likuma septītās sadaļas 50.nodaļā ietverto tiesību normu kārtībā iesniegtu pieteikumu, nenotiek, par pamatotiem atzīstami protesta argumenti, kuriem atbilstoši konkrētais strīds varēja tikt izšķirts, vienīgi izskatot lietu vispārējās prasības kārtībā, piedaloties procesā abiem līdzējiem.

Līdz ar to Senāts secina, ka tiesa, apmierinot pieteikumu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 400., 405.panta noteikumus, kā arī nepareizi iztulkojusi Civillikuma 1730.panta otro daļu, kas novedis pie nelikumīga lēmuma taisīšanas, tādēļ tas atceļams.

Vienlaicīgi, ievērojot, ka Aivara B. pieteikumā norādīto saistību nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Civilprocesa likuma 400.pants nepieļauj, Senāts uzskata, ka, atceļot tiesneses lēmumu, ir pamats jautājumu izlemt pēc būtības un noraidīt Aivara B. pieteikumu, kā tas paredzēts Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 3.punktā.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 3.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneses 2002.gada 15.novembra lēmumu atcelt un Aivara B. pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc protestētiem vekseļiem

1. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 4.punktu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc protestētiem vekseļiem, t.i., pret visām par vekseli atbildīgajām personām, tai skaitā pret galviniekiem (Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 4.punkts).

2. Vekseļu likuma normas, kas attiecas uz galvinieka atbildību, ir speciālas normas attiecībā pret Civillikuma normām. Tajās nav noteikuma, ka galvinieka atbildība iestājas tikai tad, ja viņš uzņēmies saistības kā pats parādnieks, tāpēc atbilstoši Vekseļu likuma 32.panta pirmajai daļai galvinieks atbild tādā pašā veidā kā tas, par kuru galvojums dots (Vekseļu likuma 32.panta pirmā daļa).

3. Saskaņā ar Vekseļu likuma 47.panta pirmo daļu visi, kas tratu izrakstījuši, pieņēmuši, indosējuši vai uzņēmušies galvojumu, atbild solidāri (Vekseļu likuma 47.panta pirmā daļa).

2008.gada 20.februārī Lieta Nr. SPC-14/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore S.Lodziņa
senators O.Druks-Jaunzemis,

piedaloties SIA "FZ 89" pārstāvim A.Panasinam un LR Ģenerālprokuratūras prokurorei G.Kaparšmitei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada 26.septembra lēmumu sabiedrības ar ierobežotu atbildību "FZ 89" pieteikumā pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Steel-M", Vladimiru P., Iļju D. un Romanu K. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un

k o n s t a t ē j a

[1] Ar Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 26.septembra lēmumu nolemts daļēji apmierināt SIA "FZ 89" pieteikumu un pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildīšanai SIA "Steel-M" saistību pēc 2007.gada 3.augustā izrakstītā vekseļa, kas protestēts ar zvērināta notāra R.Mintāla palīdzes I.Andersones 2007.gada 14.septembrī taisītu protesta aktu tratas nepieņemšanas dēļ šādā apmērā: nesamaksātās tratas summas daļa Ls 11 000 apmērā un procenti 1% apmērā no

nesamaksātās tratas summas jeb Ls 110 dienā par laiku no 2007.gada 3.septembra līdz tratas summas samaksai, kas lēmuma pieņemšanas dienā bija Ls 2310.

Lēmumā noteikts piedzīt no SIA "Steel-M" par labu SIA "FZ-89" vekseļa protesta, tiesas izdevumus un atlīdzību, kopā Ls 204,45.

Lai gan pieteikumā par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu bija lūgts to realizēt, saistības summu piedzenot solidāri no SIA "Steel-M" un galviniekiem Vladimira P., Iļjas D. un Romana K., tomēr pret galviniekiem pieteikums noraidīts, motivējot, ka galvinieki nav uzņēmušies saistību kā pats parādnieks.

Lēmums pamatots, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 405.pantu un 406.panta pirmo daļu, un tas stājies spēkā nekavējoši.

[2] Protestu par Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 26.septembra lēmumu iesniedzis Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, lūgdams to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim materiālo un procesuālo tiesību normu būtisku pārkāpumu dēļ.

Norāda, ka galviniekiem ir jāatbild solidāri ar vekseļu devēju tratas turētājam SIA "FZ 89". Noraidot pieteikumu par galvinieku atbildību, ir pārkāptas Vekseļu likuma 31., 32. un 47.panta prasības. Nav piemērotas tās materiālo tiesību normas, kuras vajadzēja piemērot.

[3] Senāta sēdē SIA "FZ 89" pārstāvis A.Panasins un Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore G.Kaparšmite uzskatīja protestu par pamatotu un lūdza to apmierināt.

[4] Pārbaudījis lēmuma likumību un pamatotību, Senāts uzskata, ka tas ir atceļams un pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nododams jaunai izskatīšanai materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

[5] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 4.punktu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc protestētiem vekseļiem. Nav strīda par to, ka 2007.gada 3.augustā vekseļa devēja (trasanta) SIA "Steel-M" izrakstītais pārvedu vekselis 2007.gada 14.septembrī protestēts.

[6] Civilprocesa likuma 402.panta pirmajā daļā noteikts, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pret personu, kuras vārdā akts izdots (līgumslēdzējs), bet pēc protestēta vekseļa – pret visām par to atbildīgajām personām.

Vekseļu likuma 31.pantā noteikts, ka galvojumu dod uzrakstā uz tratas vai piemetinātas lapas. Galvojums jāuzskata par izrietošu tikai no galvinieka paraksta tratas priekšpusē. 2007.gada 3.augustā izrakstītās tratas (pārvedu vekseļa) priekšpusē ir vekseļa devēja paraksts un galvinieku Vladimira P., Iļjas D. un Romana K. paraksti. Līdz ar to Vladimirs P., Iļja D. un Romans K., parakstot tratu "kā galvinieks", izteikuši savu galvojumu, tādējādi nodrošinādami tratas samaksu.

Vekseļu likuma normas, kas attiecas uz galvinieka atbildību, ir speciālas attiecībā pret Civillikuma normām. Tajās nav noteikuma, ka galvinieka atbildība iestājas tikai tad, ja viņš uzņēmies saistības kā pats parādnieks.

Saskaņā ar Vekseļu likuma 32.panta pirmo daļu galvinieks atbild tādā pašā veidā kā tas, par kuru galvojums dots. Galvojums ir spēkā pat tad, ja pati nodrošinātā saistība nebūtu spēkā kādu iemeslu dēļ, izņemot tikai formas trūkumus.

Savukārt Vekseļu likuma 47.panta pirmā daļa nosaka, ka visi, kas tratu izrakstījuši, pieņēmuši, indosējuši vai uzņēmušies galvojumu, atbild solidāri turētājam.

Tādējādi saskaņā ar minētajām Vekseļu likuma normām galviniekiem Vladimiram P., Iļjam D. un Romanam K. ir solidāri jāatbild ar vekseļu devēju tratas turētājam SIA "FZ 89".

[7] Izlemjot SIA "FZ 89" pieteikumu par tratas (pārvedu vekseļa) saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, tiesnese nepamatoti piemērojusi Civilprocesa likuma 402.panta otro daļu, uzskatīdama, ka bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pret galvinieku, ja viņš uzņēmies saistību kā pats parādnieks, neskatoties uz to, ka šā panta pirmajā daļā noteikts, ka bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pret personu, kuras vārdā akts izdots, bet pēc protestēta vekseļa – pret visām par to atbildīgajām personām.

[8] Noraidot pieteikumu daļā par galvinieka atbildību, tiesnese pārkāpusi iepriekš norādītās procesuālās tiesību normas un Vekseļu likuma 31., 32. un 47.panta prasības – nav piemērojusi tās materiālo tiesību normas, kuras vajadzēja piemērot, t.i., pieļāvusi Civilprocesa likuma 451.panta 1.punkta pārkāpumu, kura rezultātā nepamatoti no atbildības par samaksu atbrīvoti galvinieki. Šie pārkāpumi uzskatāmi par būtiskiem.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2007.gada 26.septembra lēmumu atcelt un SIA "FZ 89" pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par kreditora tiesībām saņemt likumiskos procentus prasījumos par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu

1. Civilprocesa likuma 404.panta otrajā daļā noteikts, ka pieteikumā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu par naudas samaksu norāda piedzenamo galveno parādu, līgumsodu un procentus – kā nolīgtos, tā likumā noteiktos. Civillikuma 1765.pantā noteiktais likumisko procentu apmērs – seši procenti no simta gadā – ir nemainīgs visiem gadījumiem, neatkarīgi no subjektiem un darījuma rakstura (Civillikuma 1765.pants, Civilprocesa likuma 404.panta otrā daļa).

2. Prasījums pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai tiesību saņemt likumiskos procentus izriet no likuma un attiecas arī uz tiesas lēmumu, kas taisīts lietā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, kas pieteicējam paredz tiesību saņemt procentus kopā ar pamatparādu (Civillikuma 1765.pants, Civilprocesa likuma 404.panta otrā daļa).

3. Valsts nodevas likme lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi iekļauta Civilprocesa likuma 4.nodaļā – tiesāšanās izdevumi. Tādējādi šīs nodaļas noteikumi piemērojami attiecībā uz tiesas izdevumu atlīdzināšanas kārtību, tostarp izskatot pieteikumu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtībā (Civilprocesa likuma 4.nodaļa).

2008.gada 16.aprīlī Lieta Nr. SPC-30/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senatore referente S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties prokurorei I.Šnepstei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Cēsu rajona tiesas tiesneses 2007.gada 20.novembra lēmumu akciju sabiedrības "SEB Latvijas Unibanka" pieteikumā pret Sarmu B. par saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai.

Augstākās tiesa Senāts

k o n s t a t ē j a

Ar Cēsu rajona tiesas tiesneses 2007.gada 20.novembra lēmumu daļēji apmierināts akciju sabiedrības "SEB Latvijas Unibanka"

pieteikums pret Sarmu B. Nodota bezstrīdus piespiedu izpildei Sarmas B. saistība pret akciju sabiedrību "SEB Latvijas Unibanka" pēc 2006.gada 20.septembra kredīta līguma Nr.CE06462 un 2007.gada 31.janvāra noslēgtās vienošanās par grozījumiem kredīta līgumā Nr.CE06462 par aizdevuma summas Ls 8203,83 un līgumsoda Ls 77,13 samaksu, kopā Ls 8280,96 apmērā.

Pieteikums noraidīts daļā, kurā lūgts noteikt akciju sabiedrībai "SEB Latvijas Unibanka" tiesības saņemt no parādnieces līdz lēmuma izpildei likumiskos 6% gadā no kopējās parāda summas un piedzīt tiesāšanās izdevumus.

Tiesnese kā pamatu pieteikuma noraidīšanai daļā norādījusi, ka pieteikums iesniegts tiesā īpašā tiesāšanās kārtībā.

Lēmumā norādīts, ka Civilprocesa likuma 405.panta otrajā daļā noteikts tiesneša pienākumu apjoms lēmuma pieņemšanas stadijā. Prasība saņemt likumiskos procentus nav izskatāma bezstrīdus kārtībā, bet šis jautājums izlemjams lietās, kas iesniegtas tiesā prasības kārtībā. Pieteikums daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu noraidāms, jo Civilprocesa likuma 405.pantā un citos Civilprocesa likuma 50.nodaļas pantos nav noteikts tiesneša pienākums lemt par tiesas izdevumu nodošanu piespiedu izpildei.

Tiesneses lēmums pamatots uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, 403.panta otro daļu, 405., 406.pantu.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

Protestu par minēto lēmumu iesniedzis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs. Lūdzis atcelt Rīgas pilsētas Cēsu rajona tiesas tiesneses 2007.gada 20.novembra lēmumu noraidītajā daļā un pieteikumu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai.

Protesta iesniedzējs, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 404.panta otro daļu un Civillikuma 1765.pantu, norādījis, ka akciju sabiedrības "SEB Latvijas Unibanka" prasījums pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai tiesību saņemt likumiskos procentus izriet no likuma un attiecināms arī uz tiesas lēmumu, kas taisīts lietā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, kas pieteicējam paredz tiesību saņemt procentus kopā ar pamatparādu. Noraidot pieteikumu šajā daļā, pieteicējai pēc būtības vispār ir liegta iespēja šādus procentus saņemt, – tai nav tiesiska pamata iesniegt patstāvīgu prasību par procentu piedziņu, ja netiek piedzīta pamatsumma, no kuras procenti jārēķina.

Tādējādi, noraidot pieteikumu daļā par tiesību saņemt likumiskos procentus, tiesnese pārkāpusi Civilprocesa likuma 404.panta otro daļu un Civillikuma 1765.pantu.

Norādīts, ka valsts nodevas likme lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi iekļauta Civilprocesa likuma vispārējā 4.nodaļā – tiesāšanās izdevumi.

Līdz ar to, šīs nodaļas noteikumi piemērojami attiecībā uz tiesas izdevumu atlīdzināšanas kārtību, tajā skaitā, izskatot pieteikumu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtībā.

Tāpat tiesnese nav ņēmusi vērā faktu, ka jautājums par tiesas izdevumu piedziņu ir saistīts un izriet no pamatprasījuma izlemšanas, to apmierinot, tiesnesei pozitīvi jāizlemj arī jautājums par tiesas izdevumu atlīdzināšanu. Pretējā gadījumā, paredzot pieteicējam iespēju par tiesas izdevumu piedziņu vērsties tiesā ar jaunu prasību, tiek degradēts Civilprocesa likuma 50.nodaļas mērķis par saistību piespiedu izpildīšanu vienkāršotā un paātrinātā procesā.

Tādējādi tiesnese sašaurināti tulkojusi Civilprocesa likuma 405.panta pirmās un otrās daļas nosacījumus.

Rakstiskajos paskaidrojumos akciju sabiedrības "SEB Latvijas Unibanka" norādījusi, ka protests ir pamatots un apmierināms.

Iepazinies ar lietas materiāliem un protesta motīviem, kā arī noklausījies prokurores atzinumu, ka protests apmierināms, Senāts atzīst, ka Cēsu rajona tiesas 2007.gada 20.novembra lēmums atceļams daļā, ar kuru noraidīts pieteikums, kurā lūgts noteikt akciju sabiedrībai "SEB Latvijas Unibanka" tiesības saņemt no Sarmas B. līdz lēmuma izpildei likumiskos 6% gadā no kopējās parāda summas un piedzīt tiesāšanās izdevumus, un pieteikums šajā daļā nododams jaunai izskatīšanai.

Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana reglamentēta Civilprocesa likuma 50.nodaļā.

Civilprocesa likuma 404.panta otrajā daļā noteikts, ka pieteikumā par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu par naudas samaksu norāda piedzenamo galveno parādu, līgumsodu un procentus – kā nolīgtos, tā likumā noteiktos.

Civillikuma 1765.pantā noteiktais likumisko procentu apmērs – seši procenti no simta gadā ir nemainīgs visiem gadījumiem, neatkarīgi no subjektiem un darījuma rakstura.

Līdz ar to akciju sabiedrībai "SEB Latvijas Unibanka" prasījums pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai tiesību saņemt likumiskos procentus izriet no likuma un attiecas arī uz tiesas lēmumu, kas taisīts lietā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, kas pieteicējam paredz tiesību saņemt procentus kopā ar pamatparādu.

Noraidot pieteikumu šajā daļā, pieteicējai pēc būtības vispār ir liegta iespēja šādus procentus saņemt, jo tai nav tiesiska pamata iesniegt patstāvīgu prasību par procentu piedziņu, ja netiek piedzīta pamatsumma, no kuras procenti jārēķina.

Līdz ar to Senāts atzīst, ka noraidot pieteikumu daļā par tiesību saņemt likumiskos procentus, tiesnese pārkāpusi Civilprocesa likuma 404.panta otro daļu un Civillikuma 1765.pantu.

Valsts nodevas likme lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi iekļauta Civilprocesa likuma 4.nodaļā – tiesāšanās izdevumi.

Tādējādi šīs nodaļas noteikumi piemērojami attiecībā uz tiesas izdevumu atlīdzināšanas kārtību, tostarp izskatot pieteikumu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtībā.

Jautājums par tiesas izdevumu piedziņu ir saistīts ar pamatprasījuma izlemšanu. To apmierinot, tiesnesim pozitīvi jāizlemj arī jautājums par tiesas izdevumu atlīdzināšanu. Pretējā gadījumā, paredzot pieteicējam iespēju par tiesas izdevumu piedziņu vērsties tiesā ar jaunu prasību, tiek degradēts Civilprocesa likuma 50.nodaļas mērķis par saistību piespiedu izpildīšanu vienkāršotā un paātrināta procesā.

Senāts atzīst, ka šajā gadījumā tiesnese sašaurināti tulkojusi Civilprocesa likuma 405.panta pirmās un otrās daļas noteikumus.

Pie šādiem apstākļiem, tiesneses pieņemto lēmumu noraidītajā daļā nevar atzīt par pamatotu un likumīgu.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Cēsu rajona tiesas tiesneses 2007.gada 20.novembra lēmumu akciju sabiedrības "SEB Latvijas Unibanka" pieteikumā par saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildei pret Sarmu B. tā noraidītajā daļā atcelt un pieteikumu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai tās pašas tiesas citam tiesnesim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas pamatiem Civilprocesa likuma 400.panta 1. un 2.punktā

1. Privātas saistības īstumu un piedziņas pamatotību var izlemt tikai prasības tiesvedības kārtībā, to nevar pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, piemērojot Civilprocesa likuma 400.pantu (Civilprocesa likuma 400.pants).

2. Lietai pievienotais aizdevuma līgums, kurā apliecināts tikai pušu paraksta īstums, saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu atzīstams par privātu dokumentu (Notariāta likuma 116.pants).

2008.gada 27.augustā Lieta Nr. SPC-49/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators A.Laviņš
senatore referente S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei L.Januševskai, SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pārstāvei J.Averinskai un Valdas J. pārstāvim J.Bricim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja pienākumu izpildītājas protestu par Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 21.februāra lēmumu SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikumā pret Valdu J. un Sandi J. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu.

Senāts

k o n s t a t ē j a

Ar Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 21.februāra lēmumu apmierināts SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret Valdu J. un Sandi J. pēc 2006.gada 10.augustā noslēgtā aizdevuma līguma Nr.4393 un 2006.gada 9.oktobrī noslēgtā galvojuma līguma un piedzīts solidāri no Valdas J. un Sanda J. par labu SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pamatparāds Ls 2850, procenti par aizdevuma lietošanu no 2006.gada 10.augusta līdz 2008.gada 10.februārim Ls 4493,50, līgumsods Ls 26 647,50, kopā Ls 33 991, un valsts nodeva Ls 100.

Lēmums pamatots ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, 404.panta trešās daļas 3.punktu, 406.panta pirmo daļu,

Civillikuma 1946., 1587.pantu, 1720.panta pirmo daļu, 1722. un 1943.pantu.

Lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

Protestu par minēto lēmumu iesniegusi Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja pienākumu izpildītāja, lūdzot atcelt lēmumu SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikumā pret Valdu J. un Sandi J. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un pieteikumu nodot jaunai izskatīšanai.

Protestā apstrīdēts tiesneses secinājums, ka starp pieteicēju un parādniekiem Valdu J. un Sandi J. tika noslēgti līgumi par saistībām, kas apliecinātas notariāli un juridiskā spēka ziņā pielīdzinātas terminētiem līgumiem par naudas samaksu.

Jūrmalas pilsētas tiesas tiesnese nav ņēmusi vērā, ka zvērināta notāre I.Muciņa nav apliecinājusi aizdevuma līgumu, zvērinātas notāres palīdze V.Krekle nav apliecinājusi galvojuma līgumu, bet gan pārliecinājušās par darījuma dalībnieku identitāti un apliecinājušas viņu parakstu īstumu uz līgumiem, kas saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu atbilst privāta dokumenta statusam.

Tādējādi tiesnese pretēji Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkta nosacījumiem ir pakļāvusi bezstrīdus piespiedu izpildīšanai privātu saistību, kuras īstumu un piedziņas pamatotību var izlemt tikai prasības tiesvedības kārtībā.

Norādīts, ka tiesnese lēmumu pamatojusi nevis uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu, kā to lūdzis pieteicējs, bet gan uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīlu.

Līdz ar to bezstrīdus piespiedu izpildīšana bija pieļaujama tikai attiecībā uz tām saistībām, kuru izpilde nodrošināta ar zemesgrāmatā ierakstītām ķīlas tiesībām.

Turklāt tiesnese, apmierinot SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikumu, lēmuma motīvu daļā atsaukusies uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu, bet lēmuma rezolutīvajā daļā kā pamatojums norādīts Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkts. Tiesnese nav ņēmusi vērā, ka Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1. un 2.punktā norādīti pilnīgi patstāvīgi pamati saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai.

Tāpat tiesnese, piedzenot no parādniekiem visu parāda summu neatkarīgi no nodrošinājuma vērtības, nav ņēmusi vērā arī Civilprocesa likuma 540.pantu, kas nosaka, ka lēmums par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu ir izpildu dokuments. Tādējādi, pakļaujot atbilstoši minētā panta 2.punktam bezstrīdus piespiedu izpildīšanai naudas prasījumu, piedziņu var vērst uz visu parādnieka mantu līdz pilnīgai saistības izpildei. Taču, pakļaujot atbilstoši minētā panta 1.punktam

bezstrīdus piespiedu izpildīšanai līgumu par saistību, kas nodrošināta ar hipotēku, iestājas Civillikuma 1329. un 1330.pantā paredzētās sekas.

Tas nozīmē, ka ķīlas pārdošanā ieņemtās summas pārpalikums, kas pārsniedz ķīlas ņēmēja prasījumu, atdodams pārdotās ķīlas īpašniekam, bet, ja pārdošanas rezultātā tiek iegūta summa, kura ir nepietiekoša ķīlas ņēmēja apmierinājumam, tad viņam paliek tiesības parāda atlikumu prasīt no parādnieka prasības tiesvedības kārtībā.

Turklāt tiesnese, sastādot lēmuma rezolutīvo daļu, ir ignorējusi Civilprocesa likuma 405.panta otrās daļas noteikumus.

Rakstiskajos paskaidrojumos Valda J. un Sandis J. norādījuši, ka pievienojas protestā izteiktajiem apsvērumiem, bet SIA "Pilsētas Privātais Fonds" norādījusi, ka protests kā nepamatots noraidāms.

Senāta sēdē SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pārstāve J.Averinska paskaidroja, ka protests nav pamatots un tādēļ noraidāms. Valdas J. pārstāvis J.Bricis lūdza protestu apmierināt. Prokurore L.Januševska deva atzinumu, ka protests apmierināms.

Iepazinies ar lietas materiāliem un protesta argumentiem, Senāts atzīst, ka Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 21.februāra lēmums atceļams un SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikums nododams jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikums pamatots uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu.

Pieteikumam pievienots aizdevuma līgums Nr.4393, kurš noslēgts 2006.gada 10.augustā starp SIA "Pilsētas Privātais Fonds" kā aizdevēju un Valdu J. kā aizņēmēju un galvojuma līgums, kurš noslēgts 2006.gada 9.oktobrī starp SIA "Pilsētas Privātais Fonds" kā aizdevēju un Sandi J. kā galvinieku, kurš garantē ar visu savu īpašumu un uzņemas pienākumu kā pats parādnieks atbildēt aizdevējam par Valdas J. parādu.

Tiesnese savā lēmumā norādījusi, ka starp pieteicēju un parādniekiem Valdu J. un Sandi J. tika noslēgti līgumi par saistībām, kas apliecinātas notariāli un juridiskā spēka ziņā pielīdzinātas terminētiem līgumiem par naudas samaksu.

Šāds tiesneses secinājums neatbilst lietas faktiskajiem apstākļiem. No lietai pievienotajiem aizdevuma un galvojuma līgumu norakstiem redzams, ka zvērināta notāre I.Muciņa nav apliecinājusi aizdevuma līgumu, zvērinātas notāres palīdze V.Krekle nav apliecinājusi galvojuma līgumu, bet gan pārliecinājušās par darījuma dalībnieku identitāti un apliecinājušas viņu parakstu īstumu un līgumiem.

Saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu dokumenti, uz kuriem apliecināts tikai parakstu īstums, atzīstami par privātiem dokumentiem. No lietā esošajiem aizdevuma un galvojuma līgumu norakstiem

redzams, ka zvērināts notārs precīzi izpildījis likuma prasības, norādīdams, ka līgums atbilst privāta dokumenta statusam.

Līdz ar to aizdevuma līgums Nr.4393 un 2006.gada 9.oktobrī noslēgtais galvojuma līgums neatbilst Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktā izvirzītajiem kritērijiem un nevarēja būt pamats pieteikuma iesniegšanai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai.

Tiesnese pretēji Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkta noteikumiem ir pakļāvusi bezstrīdus piespiedu izpildīšanai privātu saistību, kuras īstumu un piedziņas pamatotību var izlemt tikai prasības tiesvedības kārtībā.

Apmierinot SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikumu, tiesnese savu lēmumu pamatojusi nevis uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu, kā to lūgusi pieteicēja, bet gan uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīlu.

Tādējādi bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama tikai attiecībā uz tām saistībām, kuru izpilde nodrošināta ar zemesgrāmatā ierakstītām ķīlas tiesībām.

No lietai pievienotā aizdevuma līguma noraksta redzams, ka ķīla pielīgta aizdevuma līgumā, bet lietas materiālos nav nekādu pierādījumu par ķīlas ierakstīšanu zemesgrāmatā.

Līdz ar to konkrētais aizdevuma līgums neatbilst Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktā izvirzītajiem kritērijiem, un tādēļ tiesnesei, apmierinot pieteikumu, nebija pamata atsaukties uz minēto tiesību normu.

Tiesnese kā pamatu pieteikumu apmierināšanai lēmuma motīvu daļā norādījusi Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu, bet lēmuma rezolutīvajā daļā kā pamatojums norādīts Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkts.

Pieņemot šādu pretrunīgu lēmumu, tiesnese nav ņēmusi vērā, ka Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1. un 2.punktā norādīti pilnīgi patstāvīgi pamati saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai.

Atkarībā no tā, vai saistība pakļauta bezstrīdus piespiedu izpildīšanai pēc Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta vai 2.punkta, tiesneša lēmuma sekas ir dažādas.

Tiesneša lēmums par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 540.pantu ir izpildu dokuments. Pakļaujot atbilstoši minētā panta 2.punktam bezstrīdus piespiedu izpildīšanai naudas prasījumu, piedziņu var vērst uz visu parādnieka mantu līdz pilnīgai saistības izpildei. Taču, pakļaujot atbilstoši minētā panta 1.punktam bezstrīdus piespiedu izpildīšanai līgumu par saistību, kas nodrošināta ar hipotēku, iestājas Civillikuma 1329. un 1330.pantā paredzētās sekas.

Tas nozīmē, ka ķīlas pārdošanā ieņemtās summas pārpalikums, kas pārsniedz ķīlas ņēmēja prasījumu, atdodams pārdotās ķīlas īpašniekam, bet, ja pārdošanas rezultātā tiek iegūta summa, kura ir nepietiekoša ķīlas ņēmēja apmierinājumam, tad viņam paliek tiesības parāda atlikumu prasīt no parādnieka prasības tiesvedības kārtībā.

Tādējādi tiesnese, piedzenot no parādniekiem visu parāda summu neatkarīgi no nodrošinājuma vērtības, ir pārkāpusi minētās materiālo tiesību normas.

Civilprocesa likuma 405.panta otrā daļa nosaka, ka tiesnesis, pārbaudījis iesniegtā pieteikuma pamatotību un atzinis, ka tas apmierināms, pieņem lēmumu, ar kuru nosaka, kāda saistība un kādā apmērā ir izpildāma bezstrīdus piespiedu kārtībā. Ignorējot šo tiešā tekstā izteikto tiesību normu, tiesnese lēmuma rezolutīvās daļas sākuma daļā nolēmusi nodot bezstrīdus piespiedu izpildei saistību pēc aizdevuma un galvojuma līguma un piedzīt solidāri no Valdas J. un Sanda J. par labu SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pamatparādu Ls 2850, procentus par aizdevuma lietošanu Ls 4493,50, līgumsodu Ls 26 647,50, kopā Ls 33 991.

Tādējādi tiesnese lēmuma rezolutīvo daļu sastādījusi kā prasības tiesvedības kārtībā izskatītā lietā (Civilprocesa likuma 193.pants), kas ir pretrunā ar Civilprocesa likuma 405.panta otro daļu.

Senāts atzīst, ka pie šādiem apstākļiem Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 21.februāra lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas atceļams.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 21.februāra lēmumu atcelt un SIA "Pilsētas Privātais Fonds" pieteikumu pret Valdu J. un Sandi J. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

Par vienas un tās pašas saistības izpildi nevar lemt divos patstāvīgos Civilprocesa likuma septītajā sadaļā reglamentētos procesos

Ja kreditors savu interešu apmierināšanai izvēlējies saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un pieteikums apmierināts, tas nevar šīs pašas saistības izpildei vērsties tiesā ar jaunu pieteikumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā, kur kā saistības nodrošinājums izmantots viens un tas pats nekustamais īpašums (Civilprocesa likuma 395.–399.pants un 400.–406.pants).

2008.gada 10.septembrī Lieta Nr. SPC-55/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente E.Vernuša
senatore S.Lodziņa
senators K.Torgāns,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei D.Kalniņai, SIA "Atlase" pārstāvim K.Punkinam, Aleksejam G. un Jurijam I.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja protestu par Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 18.februāra lēmumu.

Senāts

k o n s t a t ē j a

Starp SIA "Atlase" un Alekseju G. un Juriju I. 2007.gada 24.jūnijā noslēgts aizdevuma līgums AL–115/07, ar kuru SIA "Atlase" aizdeva Aleksejam G. un Jurijam I. EUR 150 000. Jeļena G. kā galvotājs uzņēmās solidāru atbildību par aizņēmēju saistību izpildi.

Saskaņā ar aizdevuma līguma 5.3.punkta noteikumiem aizdevuma nodrošinājumam 2007.gada 6.septembrī SIA "Atlase" kā aizdevēja un Aleksejs G. kā aizņēmējs un ķīlas devējs noslēdza ķīlas līgumu Nr.KL-115/07, ar kuru ķīlas devējs ieķīlājis ķīlas ņēmēja labā nekustamo īpašumu – zemesgabalu Rīgā, (..), platībā 4232 m², kadastra Nr.(..), ko apliecina ieraksts Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr.(..).

Pēc SIA "Atlase" pieteikuma ar 2007.gada 21.novembra Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses lēmuma lietā Nr.3-12/1556/07/9 noteikts, ka parādnieku Alekseja G., Jurija I. un galvinieces Jeļenas G. parādsaistības pēc 2007.gada 24.jūnija aizdevuma

līguma AL-115/07 par kopējo summu EUR 431 250 vai Ls 303 084,23 par labu SIA "Atlase" izpildāmas bezstrīdus piespiedu kārtībā, no Alekseja G., Jurija I. un Jeļenas G. solidāri par labu SIA "Atlase" piedzīti Ls 303 084,23.

Aleksejs G., Jurijs I. un Jeļena G. 2008.gada 24.janvārī cēluši prasību pret SIA "Atlase" par saistību piespiedu izpildījuma apstrīdēšanu un aizdevuma un ķīlas līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2008.gada 28.janvāra lēmumu apturēta saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pēc Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 21.novembra lēmuma lietā Nr.3-12/1556/07/9 par Ls 303 084 piedziņu no Alekseja G., Jurija I. un Jeļenas G. par labu SIA "Atlase".

Šis tiesneša lēmums kā nepārsūdzams stājies spēkā.

SIA "Atlase" 2008.gada 13.februārī Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā iesniegusi pieteikumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 18.februāra lēmumu apmierināts SIA "Atlase" pieteikums un atļauta Aleksejam G. piederošā nekustamā īpašuma – zemesgabala Rīgā, (..), kadastra Nr.(..), labprātīga pārdošana izsolē tiesas ceļā un apstiprināti pārdošanas nosacījumi.

Protestu par Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 18.februāra lēmumu iesniedzis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, lūdzis atcelt lēmumu un pieteikumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā atstāt bez izskatīšanas.

Protestā norādīts, ka ķīlas ņēmējs SIA "Atlase" savu interešu apmierināšanai bija izvēlējusies saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. SIA "Atlase" pieteikums ar tiesneša 2007.gada 21.novembra lēmumu tika apmierināts, par ko pieteicējam bija zināms.

Iesniedzot pieteikumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā, SIA "Atlase" Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā noslēpa faktu, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 21.novembra lēmumu parādnieku Alekseja G., Jurija I. un galvinieces Jeļenas G. parādsaistības nodotas bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, ka 2007.gada 24.jūnija aizdevuma līgums un 2007.gada 6.septembra ķīlas līgums jau apstrīdēti Rīgas apgabaltiesā un ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2008.gada 28.janvāra lēmumu apturēta saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana, kas izriet no abiem apstrīdētajiem līgumiem.

No minētā izriet, ka par vienu un to pašu prasības pamatu un priekšmetu, kas izriet no 2007.gada 24.jūnija aizdevuma līguma un 2007.gada 6.septembra ķīlas līguma, pieņemti divi tiesas nolēmumi.

Gan pirmais lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, gan otrais – par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā pamatojas uz likuma normām, kas ietvertas divās patstāvīgās nodaļās Civilprocesa likuma septītajā sadaļā "Saistību izpildīšana tiesas ceļā". Par vienas un tās pašas saistības izpildi nevar lemt divos patstāvīgos Civilprocesa likuma septītajā sadaļā reglamentētos procesos.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, Aleksejs G. un Jurijs I. lūdza protestu apmierināt, bet SIA "Atlase" pārstāvis K.Punkins norādīja, ka protests nav pamatots.

Prokurore D.Kalniņa, sniedzot atzinumu, norādīja, ka protests ir apmierināms.

Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris protestā norādītos argumentus, Senāts uzskata, ka protests ir apmierināms.

Lietā nav strīda par to, ka, pamatojoties uz iepriekš norādītiem aizdevuma un ķīlas līgumiem SIA "Atlase" griezās tiesā ar pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, kas ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 21.novembra lēmumu tika apmierināts. Lēmums pamatots ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, kurā noteikts, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīlu.

Tādējādi SIA "Atlase", realizējot savas tiesības attiecībā uz saistību izpildīšanu tiesas ceļā, izvēlējās saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, par ko tika pieņemts arī attiecīgs tiesas nolēmums, tātad jautājums tika izlemts.

Aleksejs G., Jurijs I. un Jeļena G. 2008.gada 24.janvārī cēluši tiesā prasību par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanu, kas atbilst Civilprocesa likuma 406.pantam par bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanu, kā arī par noslēgto līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2008.gada 28.janvāra lēmumu apturēta saistību bezstrīdus piespiedu izpilde pēc Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2007.gada 21.novembra lēmuma.

Neskatoties uz minēto, SIA "Atlase" atkārtoti iesniedza pieteikumu par to pašu saistību izpildi tiesas ceļā, tikai šoreiz saistību izpildei izvēloties nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā, un minētais pieteikums tika apmierināts ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 18.februāra lēmumu.

Ņemot vērā, ka jautājums par konkrēto saistību izpildīšanu tiesas ceļā jau ir izlemts, izmantojot saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtību, tad nebija nekāda pamata pieņemt izskatīšanai un atkārtoti izlemt pieteikumu par to pašu saistību un uz tā paša pamata izpildīšanu.

Senāta ieskatā, pamatots ir protestā izteiktais secinājums, ka pie šādiem apstākļiem Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 18.februāra lēmums ir atceļams un pieteikums ir atstājams bez izskatīšanas atbilstoši Civilprocesa likuma 219.panta 4.punktam.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 3.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Atcelt Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 18.februāra lēmumu un SIA "Atlase" pieteikumu par nekustamā īpašuma pārdošanu izsolē tiesas ceļā atstāt bez izskatīšanas.

Par Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkta piemērošanu

Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu. Par šādu pamatu saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanai nevar kalpot līgums, kur zvērināts notārs saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu apliecinājis līdzēju parakstu īstumu un kurš tāpēc atzīstams par privātu dokumentu (Notariāta likuma 116.pants, Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkts).

2008.gada 12.novembrī Lieta Nr. SPC-85/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente I.Garda
senators A.Laviņš,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei G.Kaparšmitei, parādnieces Annas M. un galvinieces Aijas U. pilnvarotajam pārstāvim J.Bricim, pieteikuma iesniedzēja Karola B.L. pilnvarotajai pārstāvei I.Kalniņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja pienākumu izpildītāja protestu par Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2008.gada 26.maija lēmumu, ar kuru apmierināts Karola B.L. *(Karol B.L.)* pieteikums pret Annu M. un Aiju U. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

[1] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2008.gada 26.maija lēmumu apmierināts Karola B.L. *(Karol B.L.)* pieteikums pret Annu M. un Aiju U. par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu.

Lēmumā noteikts, ka bezstrīdus piespiedu kārtībā izpildāma parādnieces Annas M. un galvinieces Aijas U. saistība pēc 2007.gada 13.jūlija aizdevuma līguma un no parādniecēm par labu pieteikuma iesniedzējam solidāri piedzenami Ls 141 354, kas sastāv no aizdevuma pamatsummas Ls 25 000, līgumsoda Ls 116 250 un tiesas izdevumiem Ls 104.

Lēmums pamatots ar Civilprocesa likuma 400. un 405.pantu.

[2] Lēmums kā nepārsūdzams stājies likumīgā spēkā.

[3] Par minēto lēmumu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja pienākumu izpildītājs iesniedzis protestu, kurā lūdz lēmumu atcelt un nodot pieteikumu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

Protestā norādīts, ka lēmums nav pamatots uz likumu, jo pušu starpā 2007.gada 13.jūlijā noslēgtais aizdevuma līgums, kurā notariāli apliecināts tikai pušu paraksta īstums, saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu atzīstams par privātu dokumentu. Līdz ar to minēto saistību nevarēja pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, piemērojot Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu.

[4] Senāta sēdē Annas M. un Aijas U. pārstāvis J.Bricis lūdza apmierināt protestu. Karola B.L. pārstāve I.Kalniņa paskaidroja, ka protests nav pamatots un ir noraidāms, jo parādnieces nepilda savas saistības. Prokurore G.Kaparšmite deva atzinumu, ka protests apmierināms.

Pārbaudījis lietas materiālus un protestā norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2008.gada 26.maija lēmums atceļams un Karola B.L. pieteikums nododams jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citam tiesnesim.

[5] Karola B.L. pieteikums pamatots uz Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktu, kas nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu.

[6] Pieteikumam pievienots aizdevuma līgums, kas noslēgts 2007.gada 13.jūlijā starp Karolu B.L. kā aizdevēju, Annu M. kā aizņēmēju un Aiju U. kā galvinieci, kura uzņēmusies pienākumu atbildēt aizdevējam par aizņēmējas parādu pilnā apmērā solidāri ar aizņēmēju.

Lēmumā bez motivācijas norādīts, ka starp pieteikuma iesniedzēju un parādniecēm noslēgts līgums par saistībām, kas apliecinātas notariāli. Šāds tiesneša secinājums neatbilst lietas faktiskajiem apstākļiem.

No lietai pievienotā aizdevuma līguma redzams, ka zvērināta notāra palīdze I.Priedīte nav apliecinājusi aizdevuma līgumu, bet gan pārliecinājusies par darījuma dalībnieku identitāti un apliecinājusi viņu parakstu īstumu uz līguma.

Saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu dokumenti, uz kuriem apliecināts tikai parakstu īstums, atzīstami par privātiem dokumentiem. No lietā esošā aizdevuma līguma kopijas redzams, ka zvērināta notāra palīgs precīzi izpildījis likuma prasības, norādīdams, ka līgums atbilst privāta dokumenta statusam.

Līdz ar to 2007.gada 13.jūlijā noslēgtais aizdevuma līgums neatbilst Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktā izvirzītajiem kritērijiem un nevarēja būt pamats pieteikuma iesniegšanai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu.

Tiesnesis pretēji Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkta noteikumiem ir pakļāvis bezstrīdus piespiedu izpildīšanai privātu saistību, kuras īstumu un piedziņas pamatotību var izlemt tikai prasības tiesvedības kārtībā. Šāds Senāta atzinums dots līdzīgā lietā Nr.SPC-49/2008.

Senāts uzskata, ka pie šādiem apstākļiem Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2008.gada 26.maija lēmumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas atceļams.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2008.gada 26.maija lēmumu atcelt un Karola B.L. *(Karol B.L.)* pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

13. Nolēmumi citu kategoriju lietās

Par pacienta tiesībām uzzināt laboratorisko veselības pārbaužu rezultātus

Saskaņā ar 1998.gadā spēkā esošo Ārstniecības likuma 1.panta 1.punktu ārstniecība ir ne tikai slimību ārstēšana, bet arī to profilakse un diagnostika. Ja ārstniecības personai, saņemot analīžu rezultātus, rodas pamatotas šaubas par personas iespējamo inficēšanos ar infekcijas slimību, tad tai saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pantu ir pienākums paziņot par konstatēto faktu, lai persona varētu veikt likumā paredzētos pasākumus savas veselības saglabāšanai un nepieciešamo pasākumu veikšanai (Ārstniecības likuma 1.panta 1.punkts, Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pants).

2008.gada 9.janvārī Lieta Nr. SKC-13/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore M.Zāģere
senatore referente R.Zaķe
senatore E.Vernuša,

piedaloties BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" pārstāvim J.Marinam, BO VAS "Iekšlietu ministrijas poliklīnika" pārstāvei L.Kārkliņai un Māra D. pārstāvim E.Ikvildam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētājas bezpeļņas organizācijas valsts akciju sabiedrības "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.jūnija spriedumu Māra D. prasības lietā pret bezpeļņas organizāciju valsts akciju sabiedrību "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" un bezpeļņas organizāciju valsts akciju sabiedrību "Iekšlietu ministrijas poliklīnika", ar trešo personu sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Jūras medicīnas centrs" par zaudējumu atlīdzību.

Aprakstošā daļa

Māris D. 2004.gada 22.jūlijā cēlis prasību pret bezpeļņas organizāciju valsts akciju sabiedrību "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk – BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca") un bezpeļņas organizāciju valsts akciju sabiedrību "Iekšlietu ministrijas poliklīnika" (turpmāk – BO VAS "Iekšlietu ministrijas poliklīnika") ar trešo personu sabiedrību ar ierobežotu

atbildību "Jūras medicīnas centrs" (turpmāk – SIA "Jūras medicīnas centrs") par zaudējumu atlīdzību Ls 30 000.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 2002.gada 23.decembrī Latvijas Infektoloģijas centrā Mārim D. konstatēta C hepatīta vīrusa infekcija.

1998.gada 21.janvārī prasītājs BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" kā donors nodevis asinis, un šajā iestādē, atbilstoši Medicīnas aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas atzinumam, viņam konstatēta vīrusa C hepatīta infekcija. Pretēji Epidemioloģiskās drošības likuma 17.panta nosacījumiem prasītājs par konstatēto saslimšanu nav informēts un tāpēc nav varējis savlaicīgi sākt ārstēties.

Minētā iemesla dēļ ārstēšanās kurss 2003.gadā Latvijas Infektoloģijas centrā bijis negatīvs. Vienīgā iespēja tagad pastāv ārstēties ar zālēm *Copegasys + Ribavirin*, kuru izmaksas ir aptuveni Ls 15 000.

Nododot asinis BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca", par iespēju būt inficētam viņš nav interesējies, jo kopš 1993.gada, būdams iekšlietu sistēmas darbinieks, veicis ikgadējās veselības pārbaudes BO VAS "Iekšlietu ministrijas poliklīnika", kuras slēdzieni apstiprinājuši, ka viņš ir vesels.

Prasītājs norāda, ka vienīgā vieta, kur viņš varētu būt inficējies līdz 1998.gadam, ir SIA "Jūras medicīnas centrs", kur viņam 1991.gada 4.martā veikta apendicīta operācija.

Pamatojoties uz Ārstniecības likuma 20., 21.pantu, Epidemioloģiskās drošības likuma 17.panta pirmo daļu, Civillikuma 1635., 1770., 2347.pantu, prasītājs lūdz piedzīt no atbildētājiem Ls 15 000 ārstēšanās izdevumu segšanai un Ls 15 000 kā atrauto peļņu.

BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" iesniegtajos paskaidrojumos prasību neatzīst, norādot, ka Asins sagatavošanas nodaļas darbinieki nenodarbojas ar ārstniecību, jo viņi neveic Ārstniecības likuma 1.panta 1.punktā minētās darbības, tāpēc nav uzskatāmi par ārstniecības personām, bet prasītājs nav uzskatāms par pacientu Ārstniecības likuma un Epidemioloģiskās drošības likuma izpratnē. Līdz ar to uz viņu neattiecas Epidemioloģiskās drošības likuma 14.panta pirmā daļa.

Prasītājam netika paziņots par laboratoriskās pārbaudes rezultātiem un profesionāli pamatotajām aizdomām, jo saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pantu viņam nav likuma normā noteikto priekšrocību un Asins sagatavošanas nodaļas darbiniekiem nav šajā likumā noteiktie pienākumi. Tā kā pastāvējušas tikai profesionāli pamatotas aizdomas par prasītāja inficēšanos, viņš līdz attiecīgās pārbaudes veikšanai nebija uzskatāms par slimu vai inficētu personu.

BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" nesazinājās ar prasītāju, lai paziņotu viņam par laboratoriskās

pārbaudes rezultātiem un profesionāli pamatotām aizdomām, arī tādēļ, ka viņš nebija pakļauts obligātai medicīniskai pārbaudei atbilstoši Epidemioloģiskās drošības likuma 20.panta pirmajai daļai.

1998.gada 30.janvārī Asins sagatavošanas nodaļas vadītāja saņēma laboratoriskās pārbaudes rezultātus, kuros norādīts, ka Mārim D. ir pozitīva C hepatīta vīrusa infekcija. Tā kā uz laboratorisko pārbaužu rezultātu pamata Asins sagatavošanas nodaļas vadītājai radās profesionāli pamatotas aizdomas, ziņas bija nodotas Labklājības ministrijas Sabiedrības veselības dienestam tālāku pasākumu nodrošināšanai.

Atbildētāja arī norāda, ka prasītājs nav iesniedzis pietiekamus pierādījumus zaudējumu esamībai un to konkrētam apmēram. Noliedz cēlonisko sakarību starp BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" rīcību un zaudējumu esamību. Medikaments *PegasysR* pastāv tikai no 2003.gada, tāpēc līdz tam nepastāvēja speciālie medicīniskie līdzekļi, ar kuru palīdzību atbrīvotu personu no C hepatīta vīrusa nēsāšanas.

BO VAS "Iekšlietu ministrijas poliklīnika" norādījusi, ka Medicīnas aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcija veikusi poliklīnikas darba pārbaudi. Iekšlietu ministrijas poliklīnika nav saņēmusi nekādas norādes par to, ka prasītāja ambulatorajā aprūpē būtu konstatēti pārkāpumi.

Prasītājam Iekšlietu ministrijas poliklīnikā nav tikusi konstatēta inficēšanās un saslimšana ar C hepatīta vīrusu, kā arī šāda informācija nav saņemta no citām ārstniecības iestādēm. Normatīvie akti neparedz iekļaut obligātās veselības pārbaudēs izmeklējumu C hepatīta vīrusa nēsāšanai, tāpēc šādas pārbaudes poliklīnikai nebija jāveic.

Konstatējot saslimšanu 2002.gada 9.decembrī, Iekšlietu ministrijas poliklīnikas ārstniecības persona prasītāju neatliekamās palīdzības ietvaros nosūtīja uz stacionāru, kur viņam 23.decembrī konstatēta HCV infekcija.

SIA "Jūras medicīnas centrs" paskaidrojumos norādījusi, ka prasītājs pie viņiem ārstējās no 1991.gada 4.marta līdz tā paša gada 12.martam ar diagnozi: flegmanozs apendicīts un pacientam tikusi veikta operācija apendektomija. Hospitalizācijas laikā prasītājam analīzes C hepatīta vīrusa noteikšanai netika veiktas, jo šādu analīžu veikšana apendicīta gadījumos neesot medicīniski pamatota. Otro reizi prasītājs ārstējies SIA "Jūras medicīnas centrs" dienas stacionārā 2001.gada 8.martā ar ceļa locītavas meniska plīsumu. Arī šajā reizē medicīnisko injekciju neesamības dēļ analīzes C hepatīta vīrusa noteikšanai netika veiktas, bet SIA "Jūras medicīnas centrs" nebija informācijas par to, ka prasītājs inficēts ar C hepatīta vīrusu.

Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2004.gada 28.septembra spriedumu prasība noraidīta.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 3.marta spriedumu prasība noraidīta.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2005.gada 2.novembrī, izskatot lietu sakarā ar Māra D. kasācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 3.marta spriedumu atcēlis, nododot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

2006.gada 14.martā Rīgas apgabaltiesā saņemts apelācijas sūdzības precizējums, kurā Māris D. norādījis, ka saskaņā ar Latvijas Republikas Veselības ministrijas konsīlija lēmumu viņš ir iekļauts to personu sarakstā, kuriem valsts daļēji kompensē iegādāto medikamentu apmaksu. Tāpēc prasības summu samazina uz Ls 2810, ko prasītājs lūdz piedzīt no atbildētājiem, kā arī atlīdzināt ar lietas vešanu saistītos izdevumus Ls 140.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.aprīļa spriedumu prasība noraidīta.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts ar 2006.gada 23.augusta spriedumu ir atcēlis Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.aprīļa spriedumu un atkārtoti nodevis lietu jaunai izskatīšanai.

Senāta spriedumā norādīts, ka veselība ir cilvēka pamattiesības un uz *Anti HCV* reaktīva konstatēšanas dienu 1998.gada janvārī bija spēkā 1991.gada 10.decembrī pieņemtais konstitucionālais likums "Cilvēka un pilsoņa tiesības un pienākumi", kura 37.panta pirmā daļa noteica, ka ikvienam ir tiesības uz medicīnisko aprūpi. Ar 1998.gada 15.oktobra likumu cilvēka pamattiesības kā tiesību norma iekļauta Satversmē, kuras 111.pants paredz, ka valsts aizsargā cilvēka veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Norādītās pamattiesības nevar tikt ierobežotas, bet gan atbilstoši Satversmes 89.pantam valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.jūnija spriedumu Māra D. prasība apmierināta daļēji. No BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" par labu Mārim D. piedzīti zaudējumi Ls 2201,56 un ar lietas vešanu saistītie izdevumi Ls 440,31.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka ārstniecības iestādes personālam, konstatējot pozitīvu C hepatīta vīrusa analīzi, jāaizpilda veidlapa un jāinformē attiecīgā persona, ievērojot Epidemioloģiskā drošības likuma 14.panta pirmajā un otrajā daļā minētās darbības. Persona (donors), kura nodevusi asinis ārstniecības iestādē un ir inficēta ar C hepatīta vīrusu, iegūst pacienta statusu.

Apelācijas instances tiesa atsaukusies uz Epidemioloģiskās drošības likuma 18.pantu, kura pirmā daļa nosaka, ka personām, kurām ir infekcijas slimības pazīmes vai kurām ir radušās aizdomas par

inficēšanos, normatīvajos aktos noteiktā kārtībā ir tiesības uz medicīnisko pārbaudi, konsultācijām infekcijas slimības diagnozes noteikšanai, arī uz anonīmām medicīniskām un laboratoriskām pārbaudēm; konfidenciālu laboratorisko pārbaudi, ārstēšanu, konsultācijām veselības jautājumos; nepieciešamo pretepidēmijas pasākumu veikšanu. Secināts, ka likums nosaka personai subjektīvu publisku tiesību, kuru tā var realizēt tikai tad, kad ir uzzinājusi par iespējamo saslimšanu. Savukārt uzzināt par šādu saslimšanu var tikai no ārstniecības personas.

Tiesa atzinusi, ka ārstniecības personas pienākums konkrētajā gadījumā bija informēt nevis par pašu saslimšanas faktu, bet gan par attiecīgās infekcijas slimības izplatīšanās ceļiem un individuālās profilakses pasākumiem, ar mērķi panākt, lai pats slimnieks un kontaktpersonas ievērotu piesardzību un ierobežotu slimības izplatību.

Apelācijas instances tiesa atsaukusies uz Civillikuma 4.pantu, Latvijas Republikas Satversmes 111.pantu un 89.pantu un uz Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 23.augusta spriedumu.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka rīcība, nepaziņojot prasītājam par laboratoriskās pārbaudes rezultātā konstatēto *Anti HCV* reaktīvu, ir atzīstama par prettiesisku un ir tiešā cēloniskā sakarā ar zaudējumu rašanās iemesliem.

Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka šajā gadījumā nevar būt solidāra saistība, jo atbildētāju saistību pamats ir dažāds un to darbība ir dalāma.

Konstatējot, ka prasītājam ir bijuši izdevumi sakarā ar medikamentu iegādi, kā arī to, ka prasītājam valsts kompensē 75% medikamentu iegādi HCV ārstēšanai, un atsaucoties uz Civillikuma 1779.pantu, Civillietu tiesas kolēģija atzinusi par iespējamu piedzīt no BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" prasītāja labā 25% no prasītās zaudējumu summas, tātad piedzīt Ls 2201,56.

Prasība pret BO VAS "Iekšlietu ministrijas poliklīnika" noraidīta.

Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.jūnija spriedumu iesniegusi BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca", lūdzot atcelt spriedumu daļā, ar kuru apmierināta Māra D. prasība.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka prasība celta, pamatojoties uz Civillikuma 1635. un 2347.panta normām. Apelācijas instances tiesa nepamatoti tulkojusi un piemērojusi Civillikuma 1779.panta normu, uz kuru pats prasītājs nav atsaucies.

Kasācijas sūdzības autors uzskata, ka prasība celta par ārpus līgumisko (delikta) atbildību un, lai iestātos civiltiesiskā atbildība, jākonstatē četri civiltiesiskās atbildības priekšnosacījumi, kas paredzēti Civillikuma 1779.panta normā. Turklāt konkrētajā gadījumā minētā likuma norma ir jāapskata kontekstā ar Civillikuma 1773.pantu.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka, izskatot lietu, apelācijas instances tiesa nav vispusīgi un objektīvi noskaidrojusi un novērtējusi visus lietas apstākļus un iesniegtos pierādījumus, tādējādi pārkāpusi Civilprocesa likuma 4., 8.panta pirmo daļu, 93.panta pirmo daļu, 192., 193.panta piekto daļu, 168., 426.panta pirmo daļu, 430., 432.pantu.

Par kasācijas sūdzību paskaidrojumus iesniedzis Māris D., lūgdams apelācijas instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" pārstāvis J.Marins, sniedzot paskaidrojumus kasācijas instances tiesas sēdē, uzturēja kasācijas sūdzību atbilstoši tajā izklāstītajiem argumentiem.

Māra D. pilnvarotais pārstāvis E.Ikvilds lūdza kasācijas sūdzību noraidīt un apelācijas instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka spriedums atstājams negrozīts.

Lietā nepastāv strīds, ka Mārim D. 1998.gada 30.janvārī pēc asins nodošanas BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" Asinsdonoru nodaļā ir konstatēts *Anti HVC* + un ka atbildētāja analīžu rezultātus paziņojusi valsts aģentūrai "Sabiedrības veselības aģentūra", bet nav paziņojusi laboratorisko analīžu rezultātus prasītājam Mārim D.

Epidemioloģiskās drošības likuma 14.panta 1. līdz 4.punktā noteikts, ka, konstatējot pacientam infekcijas slimību vai pastāvot pamatotām aizdomām par viņa inficēšanos, ārstniecības personas pienākums ir: nekavējoties organizēt pacientam medicīnisko pārbaudi un ārstēšanu; organizēt nepieciešamās laboratoriskās pārbaudes diagnozes precizēšanai; pieprasīt no pacienta ziņas, kas nepieciešamas pretepidēmijas pasākumu organizēšanai, arī ziņas par kontaktpersonām un iespējamiem slimības avotiem; reģistrēt infekcijas slimību gadījumu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā; veikt Ministru kabineta vai Labklājības ministrijas noteiktos pretepidēmijas pasākumus.

Minēto pasākumu kopums ietver arī personas informēšanu par infekcijas slimības pazīmēm, jo tas ir saistīts ar Epidemioloģiskās drošības likuma 18.panta pirmo daļu, kurā noteikts, ka personām, kurām ir infekcijas slimības pazīmes vai kurām ir radušās aizdomas par inficēšanos, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir tiesības uz: medicīnisko pārbaudi, konsultācijām infekcijas slimības diagnozes noteikšanai, arī uz anonīmām medicīniskajām un laboratoriskām pārbaudēm, ja sabiedrības veselību neapdraud šīs slimības

uzliesmojums vai epidēmija; konfidenciālu laboratorisko pārbaudi, ārstēšanu, konsultācijām veselības jautājumos; nepieciešamo pretepidēmijas pasākumu veikšanu šo personu dzīvesvietā, darba vai uzturēšanās vietā.

Minēto tiesību normu analīze to kopsakarā ļauj secināt, ka atbildētājai bija pienākums paziņot Mārim D. par laboratoriskās pārbaudes rezultātā konstatēto vīrusa saslimšanu, jo pretējā gadījumā viņam bija liegta iespēja savu tiesību realizācijai. Māris D. savas tiesības ātrai un efektīvai ārstniecībai varēja realizēt vienīgi tajā gadījumā, ja viņš būtu saņēmis ziņas par laboratoriskās pārbaudes rezultātiem un tādā veidā uzzinājis par iespējamo inficēšanos. Pilnīgas diagnozes noteikšana un tālāku izmeklējumu veikšana, tostarp aknu funkcijas rādītāju pārbaudes un vīrusa genotipa noteikšana, iespējama vienīgi ārstniecības iestādē.

Turklāt saskaņā ar tajā laikā spēkā esošo Ārstniecības likuma 1.panta 1.punktu ārstniecība ir ne tikai slimību ārstēšana, bet arī to profilakse un diagnostika. Attiecīgi, ja ārstniecības personai, saņemot analīžu rezultātus, rodas pamatotas šaubas par personas iespējamo inficēšanos ar infekcijas slimību, tad tai saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pantu ir pienākums paziņot par konstatēto *Anti HVC+*, lai persona varētu veikt likumā paredzētos pasākumus savas veselības saglabāšanai un nepieciešamo pasākumu veikšanai.

1998.gada janvārī nebija spēkā Ministru kabineta noteikumi (apstiprināti 1999.gada 5.janvārī), kas nosaka kārtību infekcijas slimību reģistrācijas gadījumos un paredz vīrusa hepatītu un vīrusa nēsāšanu kā reģistrācijai pakļautas slimības. Tobrīd informācijas sniegšanu noteica iepriekšpieņemta un noteikta Veselības aizsardzības ministrijas instrukcija "Par kārtību, kādā veidā tiek veikta atsevišķu infekcijas un parazitāro slimību īpaša uzskaite". Arī šī instrukcija pieskaitīja vīrusa hepatītu pie infekcijas slimībām, ar kurām saslimušās personas tiek pakļautas īpašai individuālai uzskaitei ārstnieciski profilaktiskajās iestādēs un sanitāri epidemioloģiskajās stacijās. Lai arī minētā instrukcija nav uzskatāma par normatīvu aktu, tā bija jāņem vērā informācijas sniegšanai.

Nevienu noteikumu nedrīkst interpretēt tā, ka tas būtu pretrunā cilvēka pamattiesībām un cilvēka cieņai. Šī speciālā akta mērķis ir aizsargāt cilvēka tiesības, nodrošināt cieņu pret cilvēka dzīvību un veselību.

Ja kādas sociālās tiesības ir iekļautas pamatlikumā, tad valsts no tām vairs nevar atteikties. Šīm tiesībām vairs nav tikai deklaratīvs raksturs *(Satversmes tiesas 2001.gada 13.marta spriedums lietā Nr.2000-08-0109)*.

Tulkojot Latvijas Republikas Satversmes 111.pantā ietvertās normas kontekstā ar starptautisko tiesību dokumentiem un to

piemērošanas praksi, no Latvijas Republikas Satversmes 111.panta noteiktā, proti, ka "valsts aizsargā cilvēku veselību", izriet ne vien valsts pienākums noteiktos gadījumos garantēt tiesības uz veselības aizsardzību, bet arī atturēties no tādām darbībām, kas ierobežo katrai personai pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību.

Uz *Anti HCV* reaktīva konstatēšanas dienu Mārim D., 1998.gada janvārī, bija spēkā 1991.gada 10.decembrī pieņemtais konstitucionālais likums "Cilvēka un pilsoņa tiesības un pienākumi", kura 37.panta pirmā daļa noteica, ka ikvienam ir tiesības uz medicīnisko aprūpi. Ar 1998.gada 15.oktobra likumu cilvēka pamattiesības kā tiesību norma iekļauta Latvijas Republikas Satversmē, kuras 111.pants aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Cilvēka pamattiesības nevar tikt ierobežotas, bet gan atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 89.pantam valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" pasīvā rīcība neatbilst iepriekšminētajām likuma normām, un līdz ar to Māra D. prasība pamatoti apmierināta.

Apsvēris kasācijas sūdzības motīvu, ka prasītāja Māra D. saslimšanai nav cēloniska sakara ar atbildētājas rīcību, Senāts to noraida kā nepamatotu, jo tiesa iestājušās sekas saistījusi ar atbildētājas pienākumu paziņot par iespējamo saslimšanu, kuru atbildētāja nav izpildījusi.

Ar apelācijas instances tiesas spriedumu Māra D. labā piedzīti zaudējumi Ls 2201,56, kas bijuši nepieciešami medikamentu iegādei slimības ārstēšanai, ievērojot, ka 75% medikamentu apmaksu kompensējusi valsts.

Nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentam, ka zaudējumi vispār nav saistāmi ar atbildētāja rīcību, jo nepaziņošana par analīžu rezultātiem pati par sevi neesot izraisījusi saslimšanu.

Tieši pacientam dzīvībai svarīgu ziņu nepaziņošanas dēļ Māris D. par inficēšanos ar C hepatīta vīrusu uzzināja tikai pēc vairākiem gadiem – 2002.gada 9.decembrī, kad ārstniecība ar citiem medikamentiem līdz tam laikam ne vien netika uzsākta, bet, iespējams, bija novēlota. Šā iemesla dēļ Māris D. visus šos gadus nav varējis ne tikai ārstēties, bet arī viņam bijusi liegta iespēja veikt pārbaudes un saņemt kvalificēta speciālista konsultācijas Hepatoloģijas centrā, kas sekotu viņa saslimšanas gaitai un pēc iespējas samazinātu iespējamo kaitējumu veselībai. Tas izslēdz kasācijas sūdzības argumentu, ka nav konstatēts atbildības pienākums saskaņā ar Civillikuma 1779.pantu.

Šobrīd Māra D. ārstēšana veikta ar medikamentu *PegasysR*, par kura iegādi arī ir piedzīta naudas summa no atbildētāja kā zaudējums.

Norāde, ka cita preparāta pielietošana nebūtu devusi pozitīvus rezultātus, uzskatāms par pieņēmumu, jo ārstniecība ar šo preparātu Mārim D. pēc vīrusa konstatēšanas 1998.gada janvārī gandrīz piecus gadus netika vispār uzsākta.

Senāts atzīst, ka lietā nav konstatēti tādi procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kuri atzīstami par būtiskiem un saskaņā ar Civilprocesa likuma 452.panta otro daļu varētu būt pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāde, ka prasība celta, pamatojoties uz Civillikuma 1635.pantu un 2347.pantu, bet tiesa piemērojusi Civillikuma 1779.pantu, nav pamats sprieduma atcelšanai lietā, jo prasības pamatu veido apstākļi, tas ir juridiskie fakti, nevis tiesību norma pati par sevi.

Ievērojot teikto, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa nav pārkāpusi materiālās un procesuālās tiesību normas, tās spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 26.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, BO VAS "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par tiesiska darījuma formu

Lietā konstatētas pušu starpā nodibinātās līgumiskās attiecības, kas pēc satura atbilst darba radīšanas laikā 1998.gadā spēkā esošā likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 35.panta pirmajā daļā dotajai autora līguma definīcijai, kā arī 38.panta pirmajā daļā ietvertajai normai, kura noteic: ja noslēgts autora līgums uz pasūtītu darbu, autoram jāizpilda viņam pasūtītais darbs saskaņā ar līguma noteikumiem un jānodod tas pasūtītājam (likuma "Par autortiesībām un blakus tiesībām" 35.panta pirmā daļa, 38.panta pirmā daļa).

Rīgā, 2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-27/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators O.Druks-Jaunzemis
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājam Ivaram M. un atbildētājas pārstāvjiem I.Kulbergam un advokātam V.Ulmanim,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar prasītāja Ivara M. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 28.maija spriedumu Ivara M. prasībā pret SIA "BT 1" par autortiesību pārkāpuma konstatēšanu, kompensācijas piedziņu un SIA "BT 1" pretprasībā par pienākuma uzlikšanu noslēgt licences līgumu.

Aprakstošā daļa

Ivars M. 2005.gada 25.jūlijā cēlis tiesā prasību pret SIA "BT 1", lūgdams konstatēt faktu, ka atbildētāja ir pārkāpusi prasītāja autortiesības un izmantojusi viņa radīto darbu – reklāmas mūziku "Zīda ceļš" laika posmā no 1996.gada līdz 2005.gadam bez autora atļaujas – licences, piedzīt no atbildētājas kompensāciju par autortiesību pārkāpumu pēc tiesas ieskata, kā arī uzlikt par pienākumu SIA "BT 1" noslēgt licences līgumu ar prasītāju uz turpmākajiem pieciem gadiem, izmaksājot autoratlīdzību Ls 800 gadā ar licences darbības teritoriju Latvijas Republikā.

Prasītājs norādījis, ka 1996.gadā viņš pēc SIA "BT 1" pasūtījuma komponējis un vienlaikus fiksējis fonogrammā reklāmas mūzikas darbu "Zīda ceļš", par kura radīšanu saņēmis Ls 400, tādējādi nosedzot faktiskās fonogrammas tapšanas izmaksas. Tā kā starp pusēm līdz pat prasības celšanas brīdim nav noslēgts licences līgums, kurā būtu minēti būtiskie darba izmantošanas nosacījumi – laiks, teritorija un

autoratlīdzības lielums, atbildētāja bez jebkādiem ierobežojumiem un neveikdama par to papildu samaksu turpina darbu regulāri izmantot izstāžu reklāmām.

Līdz ar to, prasītāja ieskatā, lai novērstu turpmāku darba izmantošanu bez autora atļaujas, starp pusēm noslēdzams licences līgums, kurā ietverami nosacījumi par izņēmuma licenci.

Prasība pamatota ar likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 3., 4., 14., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 43.pantu, 55.panta pirmās daļas 4.punktu, Autortiesību likuma 15.panta ceturto daļu, 40., 41., 42., 43.pantu un 69.panta piekto daļu.

2005.gada 3.oktobrī SIA "BT 1" pārstāvis iesniedzis tiesā pretprasību, kurā lūdzis atzīt, ka puses 1996.gadā noslēgušas autora līgumu un autors ir izsniedzis SIA "BT 1" vienkāršo licenci muzikālā darba "Zīda ceļš" beztermiņa izmantošanai, par kuru autoratlīdzība pilnībā samaksāta, kā arī uzlikt par pienākumu Ivaram M. noslēgt ar SIA "BT 1" vienkāršās licences līgumu saskaņā ar pretprasības pieteikuma pielikumā norādītā licences līguma projektu.

Pretprasībā norādīts, ka muzikālā darba "Zīda ceļš" tapšanas laikā, par kuru SIA "BT 1" 1996.gadā samaksāja prasītājam autoratlīdzību Ls 400, ne Civillikums, ne tajā laikā spēkā esošais likums "Par autortiesībām un blakustiesībām" neprasīja rakstveida formu šādam autora līgumam. Tā kā puses ar konkludentām darbībām, pieņemot darbu lietošanā un saņemot autora atlīdzību, apliecinājušas autora līguma abpusēju pilnīgu un kvalitatīvu izpildi, uzskatāms, ka darba autors SIA "BT 1" izsniedzis vienkāršo licenci.

Pretprasība pamatota ar likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 34., 35., 38.pantu, Autortiesību likuma 13., 41., 42., 43.pantu.

Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2006.gada 11.janvāra spriedumu prasība un pretprasība noraidītas.

Izskatījusi lietu sakarā ar Ivara M. apelācijas sūdzību un SIA "BT 1" pārstāvja pretapelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 28.maijā nosprieda Ivara M. prasību pret SIA "BT 1" par autortiesību pārkāpuma konstatēšanu, kompensācijas piedziņu, kā arī SIA "BT 1" pretprasību par vienkāršās licences izsniegšanas fakta konstatēšanu noraidīt, bet tiesvedību Ivara M. prasības daļā par pienākuma uzlikšanu noslēgt licences līgumu un SIA "BT 1" pretprasības daļā par līguma atzīšanu un pienākuma uzlikšanu noslēgt licences līgumu izbeigt sakarā ar pušu atteikšanos no prasījumiem šajā daļā.

Novērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, Civillietu tiesas kolēģija secināja, ka 1996.gadā komponists Ivars M., saņemdams atlīdzību Ls 400, nodevis SIA "BT 1" lietošanā muzikālu darbu "Zīda ceļš".

Konstatējusi, ka faktiski starp pusēm pastāv strīds par to, kāda vienošanās tika noslēgta un attiecīgi par ko samaksāta atlīdzība, tiesa,

atsaucoties uz Civillikuma 1473., 1474.pantu, kā arī apstākli, ka saistību rašanās brīdī ne Civillikums, ne likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 35.panta ceturtā daļa neprasīja rakstveida formu autora līgumam par fonogrammas izstrādi un mūzikas reklāmas darba izmantošanu, ja vien tas nebija izņēmuma licences līgums, apelācijas instances tiesa atzina, ka līguma nenoslēgšanas rakstveidā fakts pats par sevi autortiesību pārkāpumu nerada un arī neliecina par to, ka darbs būtu izmantots nelikumīgi.

Atsaucoties uz to, ka prasītājam kopš 1996.gada bija zināms, ka SIA "BT 1" viņa radīto darbu "Zīda ceļš" izmanto savas reklāmas nolūkos, savukārt, līdz pat 2004.gada 28.jūlijam darba autors nav cēlis nekādas pretenzijas pret atbildētāju sava darba izmantošanas sakarā, apelācijas instances tiesa secināja, ka Ivars M. faktiski ir akceptējis darba izmantošanu un devis atļauju darba izmantošanai, saņemdams par to pielīgto atlīdzību, kas atbilst darba pasūtīšanas laikā spēkā esošā likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 38.panta pirmās daļas noteikumiem.

Tā kā darba autors bija devis atļauju SIA "BT 1" darba "Zīda ceļš" izmantošanai SIA "BT 1" reklāmas nolūkos, tiesa secināja, ka nav noticis prasītāja autortiesību pārkāpums, kas izslēdz pamatu runāt par kompensācijas piedziņu saskaņā ar Autortiesību likuma 69.panta pirmās daļas 4.punktu.

Tāpat kā nepamatotu tiesa noraidīja arī atbildētājas pretprasību daļā par vienkāršās licences izsniegšanas fakta konstatēšanu, atzīdama, ka licences izsniegšanu ar atpakaļejošu spēku konstatēt nevar.

Ivars M. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdzis Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 28.maija spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka apelācijas instances tiesa, taisot spriedumu, nepamatoti nav piemērojusi likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 14.pantu, ar kuru saskaņā autoram ir tiesības saņemt atlīdzību gan par darba radīšanu, gan par atļauju darbu izmantot, gan par darba ikreizēju izmantošanu. Tāpat tiesa nav devusi juridisku novērtējumu apstāklim, ka, izpildot pasūtīto darbu, autors nav devis SIA "BT 1" tiesības neierobežoti un bez papildu atlīdzības izmantot minēto darbu, jo, īstenojot autortiesības, autoram ir jāspēj nodrošināt sava eksistence un radošā darbība, ko garantē Satversmes 113.pants (tā sūdzības tekstā).

Turklāt, prasītāja ieskatā, paplašināti tulkodama likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 38.pantu un atzīdama, ka atbilstoši minētajai tiesību normai darba autors nodevis pasūtītājam visas materiālās tiesības par vienreizēju samaksu Ls 400, tiesa nav ņēmusi vērā, ka starp pusēm līdz pat šim brīdim nav panākta vienošanās par

būtiskiem licences līguma nosacījumiem, kas paredzēti šā likuma 34.–37.pantā.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs arī norādījis, ka tiesa nepamatoti nav piemērojusi Autortiesību likuma 40.–45.pantu, jo atstājusi bez ievērības apstākli, ka atbildētāja, nenoslēgusi konkrētu licences līgumu, turpina nelicencēta darba izmantošanu.

Turklāt, kā norādīts kasācijas sūdzībā, tiesas spriedums ir pretrunīgs, jo, noraidot pretprasību daļā par vienkāršās licences izsniegšanas fakta konstatēšanu, Civillietu tiesas kolēģija nepamatoti nav piemērojusi Autortiesību likuma 68.pantu, likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 55.pantu.

Paskaidrojumos sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību SIA "BT 1" pārstāvis paudis viedokli, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs un pamatots, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts šādu apsvērumu dēļ.

Lietā nepastāv strīds, ka prasītājs 1996.gadā izpildījis SIA "BT 1" pasūtītu darbu – komponējis un fiksējis fonogrammā mūziku reklāmai un, saņemdams atlīdzību Ls 400, nodevis šo darbu pasūtītājam izmantošanai.

Tādējādi, kā to pareizi konstatējusi apelācijas instances tiesa, minētie apstākļi apstiprina pušu starpā nodibinātās līgumiskās attiecības, kas pēc satura atbilst darba radīšanas laikā spēkā esošā likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 35.panta pirmajā daļā dotajai autora līguma definīcijai – autora līgums (..) regulē noteiktus darba izmantošanas veidus (..), izmantošanas noteikumus, atlīdzības lielumu, par katru darba izmantošanas veidu, atlīdzības izmaksas kārtību un termiņus (..), kā arī 38.panta pirmajā daļā ietvertajai normai, kura noteic – ja noslēgts autora līgums uz pasūtītu darbu, autoram jāizpilda viņam pasūtītais darbs saskaņā ar līguma noteikumiem un jānodod tas pasūtītājam (..).

Apstrīdot iepriekš norādītā likuma 38.panta pirmās daļas iztulkošanas pareizību, kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucies uz to, ka līgums starp pusēm nav noslēgts.

Senāts šādam prasītāja viedoklim nevar piekrist.

Atbilstoši Civillikuma 1473.pantam tiesiskā darījuma forma ir atkarīga no dalībnieku ieskata, izņemot likumā tieši norādītus gadījumus. Likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 35.panta ceturtajā daļā dots izsmeļošs obligāti rakstveidā noslēdzamu autora līgumu veidu

uzskaitījums. Tā kā autora līgums uz pasūtītu darbu šajā uzskaitījumā nav ietverts un arī vienkāršas licences darba izmantošanai noformēšanu rakstveidā minētā likuma 34.panta normas neprasa, par pamatotu atzīstams Civillietu tiesas kolēģijas secinājums, ka puses mutiski vienojušās par darba radīšanu pasūtītāja uzdevumā, darba izmantošanu un autora atlīdzību, ar to nodibinādamas līgumiskas attiecības. Arī apstākli, ka puses sevišķi nav atrunājušas laiku, uz kādu izdota licence, pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam nevar kvalificēt kā vienošanās neesamību par būtisku līguma nosacījumu. Saskaņā ar likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 34.panta otro daļu – ja piešķirtā licence līgumā nav ierobežota laika ziņā, autors tādu līgumu jebkurā brīdī var lauzt, par to rakstveidā brīdinot otru pusi sešus mēnešus pirms līguma laušanas. No šīs normas satura nepārprotami izriet, ka autora līguma termiņš atkarīgs vienīgi no pušu gribas un tā nenorādīšana līgumā nepadara vienošanos par nenotikušu.

Konstatēdama, ka darbs "Zīda ceļš" tika radīts speciāli SIA "BT 1" tēla veidošanai – reklāmai, kas ietver darba izmantošanu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka Ivars M. devis atļauju šī darba izmantošanai, par ko saņēmis pielīgto atlīdzību, un tādēļ nav pamata runāt par nelikumīgu autora darba izmantošanu un tātad arī par autortiesību pārkāpumu.

Senātam nav iemesla apšaubīt norādīto secinājumu pamatotību, jo tie atbilst gan likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 38.panta pirmajā daļā ietvertās tiesību normas jēgai, gan Civilprocesa likuma 97.panta pirmās daļas noteikumiem par pierādījumu novērtēšanu.

No likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 14.panta pirmās daļas teksta pietiekami skaidri izriet, ka atlīdzību darba autoram, pamatojoties uz autora līgumu, ir tiesības saņemt par atļauju izmantot darbu un par darba izmantošanu. Tādējādi par pamatotiem atzīstami tiesas argumenti, ar kuriem noraidīti prasītāja paskaidrojumi, ka autoratlīdzība noteikta tikai par darba radīšanu.

Saskaņā ar Civillikuma 3.pantu katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtās tiesības. Ievērojot, ka autora līgums uz pasūtītu darbu starp pusēm noslēgts 1996.gadā, kad bija spēkā strīdus tiesiskās attiecības regulējošais likums "Par autortiesībām un blakustiesībām", nav apspriežamas Ivara M. atsauces kasācijas sūdzībā uz 2000.gada 6.aprīlī pieņemtā Autortiesību likuma normām.

Rezumējot iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izšķirot strīdu, materiālo tiesību normas piemērojusi un iztulkojusi atbilstoši konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem, devusi tiem spriedumā juridisku novērtējumu, tādēļ kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 28.maija spriedumu atstāt negrozītu, bet prasītāja Ivara M. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par zemnieku saimniecības atsevišķo mantu

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 10.pantā noteikts, ka zemnieku saimniecības mantu veido zemnieku saimniecības īpašnieka manta. Šā likuma 3.pantā noteikts, ka zemnieku saimniecības īpašnieks atbild par sava uzņēmuma saistībām ar visu savu mantu. No tā secināms, ka apstāklis, ka zeme piešķirta ar mērķi izmantot to kā galveno ražošanas līdzekļi zemnieku saimniecībā un saimniecības dibinātājs ir viens laulātais, liedz to atzīt par laulāto kopīgu mantu un to nevar ietekmēt tas, ka zemes izpirkšanā izmantoti otra laulātā sertifikāti (likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 3., 10.pants).

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr. SKC-50/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns
senatore referente R.Saulīte
senatore E.Vernuša,

piedaloties prasītāja pārstāvei zvērinātai advokātei A.Rasnačai un atbildētājas pārstāvei zvērinātai advokātei M.Kalniņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar atbildētājas Dzidras O. kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 11.janvāra spriedumu Pētera O. prasībā pret Dzidru O. par laulības šķiršanu un kopmantas sadali un Dzidras O. pretprasībā pret Pēteri O. par laulāto kopmantas sadali.

Aprakstošā daļa

(..) ciema izpildkomitejā 1967.gada (..) reģistrēta Pētera O. un Dzidras O. laulība. Laulībā dzimušie bērni ir pilngadīgi.

Pēteris O. 2003.gada 22.decembrī cēlis tiesā prasību pret Dzidru O. par laulības šķiršanu, norādot, ka laulība ar atbildētāju ir izirusi un kopdzīve nav atjaunojama, jo kopš 1992.gada atbildētāja katru vasaru dzīvojot Amerikas Savienotajās Valstīs un faktiski pēdējos četrus gadus, arī atrodoties Latvijā, pie prasītāja neatgriežas. Mantisku prasījumu pret atbildētāju nav.

Prasība pamatota uz Civillikuma 71. un 72.pantu.

Atbildētāja 2004.gada 23.februārī iesniegusi pretprasību par laulāto kopmantas sadali, pamatojoties uz Civillikuma 89. un 1044.pantu, lūgusi sadalīt laulības laikā iegūto kopīgo mantu un atzīt viņai īpašuma tiesības

uz ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma (..) pagasta (..), kas sastāv no zemes 35,3 ha platībā, anulēt ierakstu zemesgrāmatas nodalījumā, ar kuru īpašuma tiesības uz to nostiprinātas Pēterim O.

Norāda, ka tas apstāklis, ka zeme reģistrēta zemesgrāmatā uz Pētera O. vārda, nevar būt par šķērsli laulāto kopīgās mantas sadalei, jo ieraksts uz viena laulātā vārda neizslēdz kopīpašuma pastāvēšanu saskaņā ar Civillikuma ģimenes tiesību normām. Zemi izpirkuši par abu laulāto un bērnu privatizācijas sertifikātiem, līgums par mantas kopību vai šķirtību nav noslēgts.

Atbildētāja norādījusi, ka jāsadala arī kopdzīves laikā iegādātā manta – motorzāģis *Husqvarn* Ls 424 vērtībā; automašīna *Ford Scorpio* Ls 1961 vērtībā un krūmu griezējs Ls 169,60 vērtībā, bet ņemot vērā to, ka šīs mantas atrodas pie prasītāja un viņš tās lieto, atbildētāja vēlas saņemt pusi no šo mantu vērtības Ls 1277,30.

Pēteris O. 2004.gada 14.decembrī iesniedzis prasības pieteikuma grozījumus. Pamatojoties uz likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" 18.panta 16.punktu, likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 4.panta otro punktu un Civillikuma 91.panta trešo punktu, viņš lūdzis atzīt, ka laulāto kopmantā nav iekļaujams zemesgabals (..) 35,3 ha kopplatībā, jo tā ir viņa atsevišķa manta. Prasītājs lūdzis nospriest izmaksāt Dzidrai O. viņas ieguldītos 64,4 privatizācijas sertifikātus, bet krūmu griezēju – trimeri – lūdzis atzīt par piederošu Dzidrai O.

Prasītājs norādījis, ka, veicot automašīnas un motorzāģa apsekošanu un novērtēšanu, automašīnas tirgus vērtība noteikta Ls 200, bet motorzāģa vērtība nav noteikta sakarā ar slikto tehnisko stāvokli.

Norādot uz to, ka, pamatojoties uz Rīgas rajona (..) pagasta Tautas deputātu padomes 1994.gada 27.janvāra un 1996.gada 24.janvāra lēmumiem, viņam piešķirta zeme pastāvīgā lietošanā zemnieku saimniecības izveidošanai un par tās dibinātāju ierakstīts Pēteris O., jo Dzidra O. atteikusies kļūt par zemnieku saimniecības līdzdibinātāju, prasītājs uzskata, ka zemesgabals nav laulāto kopmanta, bet gan Civillikuma 91.panta izpratnē prasītāja atsevišķa manta, kura iegādāta laulības laikā.

Ņemot vērā to, ka atbildētāja zemes izpirkšanā piedalījusies tikai ar saviem 64,4 privatizācijas sertifikātiem, kurus no sava konta ieskaitījusi prasītāja kontā, prasītājs norādījis, ka tie veido ¼ daļu no izpirktā zemesgabala, bet nevis ½ daļu, kā to lūdz atbildētāja.

Atsaucoties uz likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" 18.panta 16.punktu, prasītājs uzskata, ka, pārskaitot savus privatizācijas sertifikātus, atbildētāja var prasīt īpašuma tiesību atzīšanu uz šiem privatizācijas sertifikātiem, bet nevis uz nekustamo īpašumu.

Dzidra O. iesniegusi pretprasības pieteikuma par laulāto kopīgas mantas sadali precizējumus un, pamatojoties uz Civillikuma 89.pantu,

91.panta pirmās daļas trešo punktu, 93.pantu un 1044.pantu, lūgusi tiesu:

- atzīt viņai īpašuma tiesības uz 644/2620 domājamām daļām no nekustamā īpašuma zemesgabala 35,3 ha platībā (..);
- dzēst ierakstu 644/2620 domājamo daļu apmērā zemesgrāmatas nodalījumā, ar kuru īpašuma tiesības nostiprinātas Pēterim O.;
- piedzīt no Pētera O. par labu Dzidrai O. atlīdzību par automašīnu Ls 200;
- noteikt krūmu griezēju – trimeri – par Dzidras O. atsevišķu mantu.

Atbildētāja norādījusi, ka nepretendē uz dzīvojamās mājas kā laulāto kopīgas mantas dalīšanu.

Pēteris O. iesniedzis prasības pieteikuma papildinājumus, norādot, ka, atbildētājas apgalvojums, ka viņa 1995.gada 19.maijā pārskaitījusi savus privatizācijas sertifikātus ar mērķi – zemes privatizācijai un kopīpašuma nodibināšanai, ir nepamatots, jo (..) pagasta zemes komisija lēmumu par zemes piešķiršanu īpašumā par samaksu pieņēmusi tikai 1996.gada 24.janvārī.

Prasītājs uzskata, ka līdz lēmuma pieņemšanai kā sertifikātu īpašnieks bijis tiesīgs ar tiem rīkoties pēc saviem ieskatiem, jo vienošanās par šo sertifikātu ieguldījumu vai izlietojumu starp pusēm nav pastāvējusi un atbildētāja nevar pretendēt uz daļu zemnieku saimniecībā.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 24.novembra spriedumu Pētera O. prasība apmierināta. Dzidras O. pretprasība par laulāto kopmantas sadali apmierināta daļēji, piedzenot no Pētera O. atlīdzību Ls 200, kas atbilst automašīnas tirgus vērtībai, un nosakot krūmu griezēju par Dzidras O. atsevišķu mantu. Pretprasība daļā par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu noraidīta.

Izskatījusi lietu pēc atbildētājas Dzidras O. iesniegtās apelācijas sūdzības pretprasības noraidītajā daļā, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta pretprasību noraidījusi.

Tiesa konstatējusi, ka strīdus zeme piešķirta Pēterim O. zemnieku saimniecības izveidošanai un 1994.gada 22.aprīlī zemnieku saimniecība (..) reģistrēta Uzņēmumu reģistrā. 1996.gadā zeme izpirkta par privatizācijas sertifikātiem.

Tiesa atzinusi, ka nav strīda par to, ka 1995.gada 19.maijā atbildētāja uz Pētera O. sertifikātu kontu pārskaitījusi 64,4 privatizācijas sertifikātus, kuri kopā ar Pēterim O. piederošajiem 65,2 un bērnu kopsummā pārskaitītajiem 148 sertifikātiem izmantoti strīdus zemesgabala izpirkšanai.

Tiesa noraidījusi kā nepamatotu Dzidras O. lūgumu atzīt viņai īpašuma tiesības uz īpašuma domājamām daļām atbilstoši ieguldīto sertifikātu skaitam saskaņā ar Civillikuma 89.panta otrās daļas un

93.panta noteikumiem, lūgumu pamatodama ar to, ka zemes iegādē izmantoti gan laulāto, gan arī bērnu un mazbērnu privatizācijas sertifikāti.

Atsaucoties uz likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 7.panta pirmo daļu, tiesa secinājusi, ka atbildētāja nav iesniegusi pierādījumus par zemnieku saimniecības kā ģimenes uzņēmuma dibināšanu vai vienošanos ar Pēteri O. par sertifikātu ieguldījumu, un tādējādi apgalvojums par zemes izpirkšanu uz laulāto kopīpašuma bāzes nav pamatots.

Tiesa secinājusi, ka atbildētāja, lūgdama atzīt zemes īpašumu par laulāto kopīgu mantu, tajā pašā laikā atzinusi, ka tas ir ģimenes kopīpašums, kas likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka un zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 10.panta izpratnē ir individuālā (ģimenes) uzņēmuma manta.

Pamatojoties uz likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 24.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka zemes privatizācijas gaitā Latvijas Republikas pilsonim valsts piešķir zemi īpašumā tikai vienai zemnieku un piemājas saimniecībai pret samaksu sertifikātos, un konstatējot, ka strīdus zemesgabals piešķirts Pētera O. īpašumā zemnieku saimniecības (..) izveidošanai ar mērķi to izmantot kā galveno ražošanas līdzekli, tiesa atzinusi, ka zemes gabalu nevar uzskatīt kā laulāto kopmantu. Tiesa atzinusi, ka laulības šķiršanas gadījumā sieva nevar pretendēt uz daļu zemnieku saimniecībā, bet var pretendēt uz to līdzekļu kompensāciju, ko viņa ieguldījusi zemnieku saimniecības izveidošanā.

Atbilstoši Civillikuma 91.panta pirmās daļas 3.punkta un otrās daļas noteikumiem tiesa atzinusi strīdus īpašumu par prasītāja atsevišķu mantu un norādījusi, ka atbildētāja var pretendēt tikai uz viņai piederošo privatizācijas sertifikātu kompensāciju.

Kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu iesniegusi atbildētāja Dzidra O.

Sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesa, atzīdama, ka zemes īpašums (..) ir zemnieku saimniecības īpašums, nepamatoti ir atsaukusies uz likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu", jo šis likums neregulē īpašuma tiesību jautājumus starp laulātajiem un laulību šķirot.

Norādot uz to, ka savu atsevišķo mantu 64,4 privatizācijas sertifikātus pārskaitījusi uz Pētera O. atsevišķo kontu, lai viņš varētu privatizēt kopīpašumā zemi, kas atbilst Civillikuma 89.panta trešās daļas noteikumiem, pēc sūdzības autores domām, tiesai strīda izšķiršanā bija jāpiemēro Civillikuma 93.pants, kas nosaka, ja laulāto kopīgais nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašumā nodevis viņa pārvaldībā.

Sūdzības iesniedzēja uzskata, ka prasības noraidīšanas motīvs saglabāt zemnieku saimniecībai lietošanā galveno ražošanas līdzekli – zemi – nav pamats prasības noraidīšanai, norādot, ka atzīstot viņas īpašuma tiesības uz 644/2620 domājamām daļām no 35,3 ha, kas veido tikai 8,7 ha, pārējā zeme paliktu zemnieku saimniecībai.

Tiesa nepareizi tulkojusi arī Civillikuma 89.pantu, jo šī Civillikuma norma neliedz laulāto kopīpašumam atrasties kopīpašumā ar citu ģimenes locekļu īpašuma daļām.

Pēc sūdzības autores domām, tiesa nepamatoti uz ģimenes kopīpašumu ir attiecinājusi likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 10.pantu.

Tiesa kļūdaini un nepamatoti spriedumā ir apvienojusi Pēteri O. kā fizisku personu un kā zemnieku saimniecības īpašnieku, kas ir dažādas tiesību institūcijas un to mantiskās attiecības regulē dažādi likumi.

Atsaucoties uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 20.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-534, sūdzības iesniedzēja izteikusi viedokli, ka tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 89. un 91.pantu saistībā ar likumu "Par privatizācijas sertifikātiem", norādot, ka, ieguldot zemes īpašuma pirkšanā sev piederošos 64,4 privatizācijas sertifikātus, savu atsevišķo mantu ir atvietojusi ar citu mantu – zemi.

Kā procesuālo tiesību normu pārkāpumu sūdzības iesniedzēja norādījusi to, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, jo spriedumā nav norādīts neviens pierādījums, kas apliecinātu, ka zeme piederētu zemnieku saimniecībai (..).

Motīvu daļa

Pārbaudījis sprieduma likumību pārsūdzētajā daļā attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā (Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa), Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Apelācijas kārtībā lieta skatīta tikai daļā, ar kuru noraidīta Dzidras O. pretprasība par zemes kā laulāto kopmantas sadali un īpašuma tiesību atzīšanu viņai uz daļu zemes, kas zemesgrāmatā nostiprināta uz Pētera O. vārda.

Senāts atzīst par pamatotu tiesas secinājumu, ka konkrētie lietā konstatētie apstākļi nedod pamatu atzinumam par strīdus zemi kā laulāto kopīgu mantu.

Civillikuma 89.panta otrā daļa, uz kuras pamatota prasība, nosaka, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta.

Minētajā normā ir regulēti laulāto kopīgās mantas rašanās priekšnoteikumi.

No šī priekšnoteikumu viedokļa attiecīgajai mantai ir jābūt iegādātai laulības laikā, iegūstot to abiem laulātajiem kopīgi, iegūstot vienam no laulātajiem, bet ar abu līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību.

Nav strīda par to, ka strīdus zeme ir izpirkta laulības laikā.

Līdz ar to strīda izšķiršanai nepieciešams konstatēt, vai pastāv citi likuma priekšnoteikumi uz Pētera O. vārda nostiprinātās zemes atzīšanai par laulāto kopīgu mantu.

Tiesa ir konstatējusi, ka, pamatojoties uz Pētera O. 1992.gada 10.decembra iesniegumu, viņam piešķirta zeme pastāvīgā lietošanā zemnieku saimniecības izveidošanai un 1994.gada 22.aprīlī Uzņēmumu reģistrā reģistrēta zemnieku saimniecība (..), kuras īpašnieks ir Pēteris O. Šīs saimniecības zemes 35,3 ha platībā robežu plāns sastādīts un apstiprināts 1995.gada 19.jūlijā. Atbildētāja Dzidra O. nav kļuvusi par zemnieku saimniecības līdzdibinātāju.

No minētajiem apstākļiem nevar izdarīt secinājumu, ka strīdus zemi laulātie būtu ieguvuši kopīgi, kas būtu viens no priekšnoteikumiem, lai atzītu to par laulāto kopīgu mantu.

Līdz ar to izlemjams, vai pastāv likuma priekšnoteikumi, kas par laulāto kopīgu mantu ļauj atzīt viena laulātā iegādātu mantu.

Tiesa noraidījusi kā nepamatotu Dzidras O. lūgumu atzīt viņai īpašuma tiesības uz īpašuma domājamām daļām atbilstoši ieguldīto sertifikātu skaitam saskaņā ar Civillikuma 89.panta otrās daļas un 93.panta noteikumiem, pamatojot ar to, ka zemes iegādē izmantoti gan laulāto, gan arī bērnu un mazbērnu privatizācijas sertifikāti.

Vadoties no šiem tiesas konstatētajiem apstākļiem, bija jāizlemj, vai, ieguldot sertifikātus uz prasītāja vārda reģistrētās zemnieku saimniecības zemes izpirkšanā, Dzidra O. ir ieguvusi īpašuma tiesības uz daļu zemes, kas varētu būt pamats atzīt to par laulāto kopīgu mantu un sadalīt.

Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka tas apstāklis, ka strīdus zeme piešķirta ar mērķi izmantot to kā galveno ražošanas līdzekli Pētera O. zemnieku saimniecībā, liedz to atzīt par laulāto kopīgu mantu un to nevar ietekmēt apstāklis, ka zemes izpirkšanā izmantoti prasītājas sertifikāti.

Senāts atzīst tiesas izteikto viedokli par pamatotu.

Nav strīda par to, ka strīdus zeme piešķirta Pēterim O. ar noteiktu mērķi – zemnieku saimniecības, kurā viņš ir vienīgais dibinātājs, izveidošanai un izpirkta jau pēc zemnieku saimniecības nodibināšanas.

Tas ir pamats secinājumam, ka strīdus zeme atzīstama par atbildētāja atsevišķi iegūtu mantu, kas, uzskatot to par "sevišķo mantu", ir tiesiski norobežota no viņam piederošās daļas laulāto kopīgajā mantā ar mērķi pakļaut to: 1) atšķirīgiem noteikumiem par mantas pārvaldīšanu un rīcību ar to, kā arī 2) atšķirīgiem noteikumiem par laulāto atbildību

(sk.: Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 40., 41.lpp.).

Tas izriet no likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu", kur noteikts, ka zemnieku saimniecības mantu veido zemnieku saimniecības īpašnieka manta (10.pants) un zemnieku saimniecības īpašnieks atbild par sava uzņēmuma saistībām ar visu savu mantu (3.pants).

Līdz ar to tiesa pamatoti noraidījusi prasību par saimniecības (..) zemes atzīšanu par laulāto kopīgo mantu, kas pamatota uz Civillikuma 89.pantu, un tās sadali, jo tas apstāklis vien, ka zemnieku saimniecības zemes izpirkšanai izlietoti prasītājas sertifikāti, nerada viņai īpašuma tiesības uz zemi.

Kasācijas sūdzībā norādītie motīvi nav pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Sūdzības motīvs, ka tiesa bez pamata strīda izšķiršanai atsaukusies uz likumu "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu", kas neregulē laulāto mantiskās attiecības, ir nepamatots.

Pie tiesas konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem attiecībā uz strīdus zemes iegūšanu un tās statusu, minētajā likumā ietvertajām tiesību normām, kā jau norādīts iepriekš, ir būtiska nozīme, izlemjot jautājumu par to, vai uz šo zemi var attiecināt laulāto kopīgās mantas statusu, kas pieļautu tās dalīšanu.

Nav pamatots sūdzībā izteiktais viedoklis, ka strīda izšķiršanā bija piemērojams Civillikuma 93.pants, kas regulē laulāto mantas pārvaldību.

Šis pants neregulē laulāto attiecības strīdā par īpašuma tiesībām, bet gan tādas mantas pārvaldības kārtību, kas ir viena laulātā īpašums vai uz kuru tam ir īpašuma tiesība laulāto kopīgajā mantā.

Nepamatots ir arī kasācijas sūdzības motīvs, ka tiesa nepareizi tulkojusi Civillikuma 89.pantu, kas argumentēts ar to, ka šis pants nesatur normu, kas liegtu laulāto kopīpašumam atrasties kopīpašumā ar citu ģimenes locekļu īpašuma daļām.

Civillikuma 89.pants, uz kuru pamatota prasība, regulē tikai un vienīgi mantiskās attiecības starp laulātajiem, tādēļ nav nekāda pamata attiecināt to uz mantu, kas varētu būt ģimenes vai citu tiesību subjektu īpašums.

Sūdzībā paustais viedoklis attiecībā uz strīdus zemi kā ģimenes īpašumu tikai apstiprina tiesas atzinumu, ka nav pamats apmierināt prasību par īpašuma tiesību atzīšanu prasītājai uz zemes daļu saskaņā ar Civillikuma 89.panta otrās daļas noteikumiem.

Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 20.oktobra spriedumā lietā Nr.SKC-534 dotais Civillikuma 89.panta otrās daļas tulkojums kopsakarā ar likumu "Par privatizācijas sertifikātiem", uz kuru atsaucas sūdzības

iesniedzēja, nav pamats secinājumam, ka tiesa likumu piemērojusi nepareizi.

Nav pieļaujama atsauce uz konkrētu lietu kā tiesu praksi, neatklājot iepriekšējā tiesas spriedumā izvirzītos argumentus un nenorādot, kā konkrētā lieta sasaucas ar iepriekšējā lietā pastāvējušajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kas ļauj tiesai izdarīt secinājumu par atbilstošu strīda risinājumu izskatāmajā lietā.

Konkrētajā lietā konstatētie apstākļi, kur strīds izlemts, vadoties no tā, ka prasītājas sertifikāti izlietoti prasītājam piederošās zemnieku saimniecības zemes izpirkšanai, ir atšķirīgi no otras lietas apstākļiem, kur sertifikāti izlietoti laulāto kopīgā dzīvokļa privatizācijai, un atšķirīgs ir šo apstākļu tiesiskais vērtējums.

Līdz ar to kasācijas sūdzība noraidāma, jo tajā norādītie argumenti nav pamats tiesas sprieduma atcelšanai.

Kasācijas sūdzībā norādītais Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas pārkāpums, kas pamatots ar to, ka tiesas spriedumā nav norādīts uz pierādījumiem, kas apliecinātu, ka zeme pieder zemnieku saimniecībai (..), neapstiprinās, jo tas izriet no visiem tiesas konstatētajiem apstākļiem, par kuriem pat nav strīda, un arī likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 10.panta, uz kuru ir atsaukusies tiesa un saskaņā ar kuru zemnieku saimniecības mantu veido zemnieka saimniecības īpašnieka manta.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Austākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 11.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, Dzidras O. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par ziņu atsaukšanu masu informācijas līdzekļos

Personas ir tiesīgas prasīt, lai masu informācijas līdzekļi atsauc par tām publicētās (pārraidītās) ziņas, ja šīs ziņas neatbilst patiesībai (likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 21.un 28.pants).

2008.gada 20.februārī Lieta Nr. SKC-73/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore S.Lodziņa
senators O.Druks-Jaunzemis,

piedaloties prasītājam Aleksandram K. un viņa pārstāvim zvērinātam advokātam S.Vārpiņam un SIA Izdevniecības nams "Petits" pārstāvei zvērinātai advokātei S.Boktai-Strautmanei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Aleksandra K. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.septembra spriedumu Aleksandra K. prasības lietā pret SIA Izdevniecības nams "Petits" par godu un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu un kompensācijas piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Aleksandrs K. 2005.gada 11.martā cēlis prasību Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā pret SIA Izdevniecības nams "Petits" par godu un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu un kompensācijas piedziņu, norādīdams, ka laikraksta "Čas" 2004.gada 16.decembra numurā publicēts raksts krievu valodā ar virsrakstu "Kā patriotam K. gandrīz atņēma pilsonību". Minētajā rakstā ir paustas šādas, kopumā septiņas, nepatiesas, godu un cieņu aizskarošas ziņas, kuras lūdz atsaukt:

1. raksta preambulā minēto "Neatdeva miljons latu vecam leģionāram";
2. frāzi virsrakstā "Kā patriotam K. gandrīz atņēma pilsonību";
3. frāzi apakšvirsrakstā "Patriota atmaskošana";
4. frāzes tekstā:

4.1. "Īstam riskam zaudēt pilsonību K. līdz šim bija pakļauts vienu reizi";

4.2. "Atgriezās viņi Vecpiebalgā tikai Otrā pasaules kara laikā. Augusta onkulis bija majors padomju sapieru brigādē, bet tētis K. uzdienēja līdz kapteinim. Tādā veidā K. dzimta nokļuva Latvijā padomju armijas sastāvā";

4.3. "Viņa ieradās Vecpiebalgā 1945.gadā – kolhozu veidošanās laikā. Bet par cik tētis K. arī bija kolhozu aktīvists, viņi izveidoja ģimeni";

4.4. "Tēva uzvārdu viņš pieņēma ievērojami vēlāk".

Aleksandrs K. 2005.gada 20.oktobra prasības pieteikuma papildinājumos lūdzis piedzīt no SIA Izdevniecības nams "Petits" kompensāciju Ls 15 000.

Saskaņā ar prasības pieteikumu un tā papildinājumiem prasītājs lūdzis tiesu atzīt minētās ziņas par nepatiesām un godu un cieņu aizskarošām, uzlikt par pienākumu atbildētājam publicēt laikrakstā "Čas" ziņu atsaukumu un atvainošanos par minēto ziņu publicēšanu, kā arī piedzīt no atbildētāja kompensāciju Ls 15 000 un ar lietas vešanu saistītos izdevumus – samaksu par advokāta sniegto palīdzību Ls 590, samaksātās valsts nodevas Ls 517, samaksu par tulka palīdzību Ls 41,89.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1635. un 2352a.pantu, likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 21. un 28.pantu, Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2005.gada 13.decembra spriedumu Aleksandra K. prasība pret SIA Izdevniecības nams "Petits" par godu un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu un kompensācijas piedziņu apmierināta daļēji.

[3] Izskatot lietu sakarā ar SIA Izdevniecības nams "Petits" apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2007.gada 12.septembra spriedumu Aleksandra K. prasību noraidījusi.

[3.1] Civillietu tiesas kolēģija norādījusi, ka saskaņā ar Civillikuma 2352.[1]pantu (pirms tam 2352a.pants) katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai. Tātad Civillikuma 2352.[1] panta izpratnē izplatītajām ziņām ir jābūt ne vien nepatiesām, bet arī personas godu un cieņu aizskarošām.

[3.2] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka pirmās instances tiesa pierādījumus vērtējusi vienpusēji, neievērojot principu, ka preses loma demokrātiskā sabiedrībā ir nodrošināt sabiedrību ar informāciju par sabiedrībai nozīmīgiem un aktuāliem jautājumiem *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1976.gada 7.decembra spriedums lietā Nr.5493/72 Handyside pret Apvienoto Karalisti)* un tādēļ lietu izspriedusi nepareizi.

Pirmās instances tiesa atzinusi frāzes: virsrakstā – "Kā patriotam K. gandrīz atņēma pilsonību"; apakšvirsrakstā – "Patriota atmaskošana"; ievadrakstā (preambulā) – "neatdeva miljons latu vecam leģionāram"; rakstā – "Īstam riskam zaudēt pilsonību K. līdz šim bija pakļauts vienu reizi"; "Atgriezās viņi Vecpiebalgā tikai Otrā pasaules kara laikā. Tēvocis A. bija majors padomju sapieru brigādē, bet tētis K. uzdienēja līdz kapteinim. Tādā veidā K. dzimta nokļuva Latvijā padomju armijas

sastāvā"; "Viņa ieradās Vecpiebalgā 1945.gadā – kolhozu veidošanas laikā. Bet, tā kā tētis K. arī bija kolhozu aktīvists, viņi izveidoja ģimeni", "Tēva uzvārdu viņš pieņēma ievērojami vēlāk" par nepatiesām un pēc būtības un jēgas Aleksandra K. godu un cieņu aizskarošām, jo prasītāja tēvs strādājis par ģeologu, nav bijis Padomju armijas kapteinis.

Savukārt frāze: "Viņa ieradās Vecpiebalgā 1945.gadā – kolhozu veidošanas laikā. Bet tā kā tētis K. arī bija kolhozu aktīvists, viņi izveidoja ģimeni" – norāda uz fiktīvu laulību, kas neatbilst vispārpieņemtām sabiedrības normām. Frāze: "neatdeva miljons latu vecam leģionāram" ir nepatiesa, jo pastāv strīds ar E.G. par USD 686 000.

[3.3] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka norādītās frāzes nevar uzskatīt par godu un cieņu aizskarošām.

Pirmās instances tiesa bez pietiekama pamatojuma atzinusi, ka frāze "Viņa ieradās Vecpiebalgā 1945.gadā – kolhozu veidošanas laikā. Bet tā kā tētis K. arī bija kolhozu aktīvists, viņi izveidoja ģimeni" norāda uz fiktīvu laulību, lai gan no tās var secināt tikai to, ka prasītāja vecāki, satiekoties Vecpiebalgā, vēlāk izveidojuši ģimeni.

Arī fakts "Tētis K. uzdienējies līdz kapteinim" nav uzskatāms par tādu, kas var aizskart prasītāja godu un cieņu.

[3.3] Civillietu tiesas kolēģija secinājusi, ka raksta un sadaļu nosaukumi atspoguļo raksta galvenās domas kvintesenci un nav ziņas.

Tā raksta virsraksts "Kā patriotam K. gandrīz atņēma pilsonību", apakšvirsraksts "Patriota atmaskošana" nav uzskatāms par ziņām, izanalizējot visu rakstu kopumā. Konkrētajā gadījumā raksts ir par deputātu Aleksandru K., proti, personu, kura ir sabiedrības paaugstinātas intereses lokā.

[3.4] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka raksts vērsts uz to, lai izraisītu diskusiju par sabiedrībai interesējošu jautājumu.

Pie tam rakstā ietvertā informācija ir iegūta no iepriekš presē publicētiem O.K. izteikumiem, 1994.gada K.S. raksta avīzē "Nedēļa Tev", kā arī no Latvijas Republikas Saeimas plenārsēžu stenogrammām – J.D., Dz.R. izteikumiem.

[3.5] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka nav pārkāptas Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pantā norādītās tiesības brīvi paust savus uzskatus, kā arī ietvertais samērīguma princips, jo sabiedrībai ir tiesības zināt būtiskus faktus par vēlētu deputātu, politiķi.

[3.6] Tāpat tiesa norādījusi, ka frāzes "Patriota atmaskošana", "Neatdeva miljons latu vecam leģionāram", ir ar negatīvu nokrāsu, taču tās nevar uzskatīt par ziņām, šīs frāzes koncentrētā veidā norāda uz nodaļas tēmu un nepārkāpj samērīguma principu.

[4] Kasācijas sūdzībā Aleksandrs K. lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

[4.1] Uzskata, ka tiesa nepamatoti nav atzinusi frāzes "Kā patriotam K. gandrīz atņēma pilsonību" un "Patriota atmaskošana" par ziņām, jo konkrētajā gadījumā tie ir fakta veida apgalvojumi, nevis viedoklis. Līdz ar to tiesa nav piemērojusi Civillikuma 2352.[1]pantu, kuru vajadzēja piemērot.

[4.2] Kasācijas sūdzības iesniedzējs norāda, ka tiesa nav noskaidrojusi publikācijas kopējo kontekstu un to, kā šīs ziņas uztvers neitrāls lasītājs.

[4.3] Kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.panta otro daļu un uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru lietā Nr.47/1996/666/852 *Oberschlick* pret Austriju (Nr.2) un lietā Nr.41205/98 *Tammer* pret Igauniju. Uzskata, ka tiesa saistījusi publicēto rakstu par Aleksandru K. ar viņa politisko darbību. Daudzi rakstā minētie fakti nav saistīti ar kādu Aleksandra K. rīcību vai izteikumiem, bet gan ar viņa vecāku un vecvecāku nepatiesas gaitas atspoguļojumu.

Tāpēc, ka attiecīgā persona ir politiķis, masu medijiem tiek atļauts nesodīti publicēt ziņas, kas neatbilst patiesībai. Ja kritika attiecībā pret politiķi ir pieļaujama lielākā mērā un asāka nekā pret parastu personu, tad, ņemot vērā politiķa lomu un sūtību sabiedrībā, meli pret viņu ir divtik nepieļaujami, jo tiek pavērta iespēja izrēķināties ar nevēlamiem politiskajiem pretiniekiem.

[4.4] Uzskata, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo un trešo daļu, nesniedzot tiesisku vērtējumu tiem faktiem, kurus tā atzina par pierādītiem un kurus noraidīja. Līdz ar to nav saprotams, kādu argumentu dēļ netika ņemts vērā neviens no tiem pierādījumiem, kurus pirmās instances tiesa izmantoja, lai pamatotu viedokli par pausto ziņu nepatiesumu.

Apelācijas instances tiesa, balstīdamās uz formāliem apsvērumiem, ignorējusi tiesisku argumentu nepieciešamību un, norādīdama, ka Aleksandrs K. ir deputāts, uzskatījusi, ka virsraksts un apakšvirsraksts nav ziņas. Tiesas secinājumam, ka netika pārkāpts samērīguma princips, nav motīvu.

Apelācijas instances tiesa nav vērtējusi frāzi "Tēva uzvārdu viņš pieņēma ievērojami vēlāk", kaut gan laikraksta pirmajā lapā rubrikas "skandāls" virsrakstā lasītājiem tiek paziņots, ka Aleksandrs K. ir "okupantes S. dēls".

[5] Paskaidrojumā sakarā ar kasācijas sūdzību SIA Izdevniecības nams "Petits" uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

[6] Senāta sēdē Aleksandrs K. un viņa pārstāvis zvērināts advokāts S.Vārpiņš lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, bet SIA Izdevniecības nams "Petits" pārstāve zvērināta advokāte S.Bokta-Strautmane lūdza spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

[8] Civillietu tiesas kolēģija, noraidot Aleksandra K. prasību, vadījusies tikai no tā, ka saskaņā ar Civillikuma 2352.[1]pantu izplatītajām ziņām ir jābūt ne vien nepatiesām, bet arī personas godu un cieņu aizskarošām, taču atstājusi bez ievērības to, ka prasītājs ir atsaucies arī uz Civillikuma 1635.pantu un likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem 21. un 28.pantu. Šā likuma 21.panta pirmā daļa nosaka: Personas (..) ir tiesīgas prasīt, lai masu informācijas līdzekļi atsauc par tām publicētās (pārraidītās) ziņas, ja šīs ziņas neatbilst patiesībai. Lai gan likuma 7.panta piektā daļa aizliedz neslavu ceļošas un godu aizskarošas informācijas publicēšanu, 21.panta piektā daļa paredz iespēju atsaukt tikai ziņas, kuras ir nepatiesas. Šāds 21.panta formulējums izslēdz iespēju prasīt atvainošanos, ja godu un cieņu aizskarošas publikācijas pamatā ir nevis nepatiesas ziņas, bet, piemēram, kādas personas viedoklis vai vērtējums. Tā kā viedoklis ir subjektīvs vērtējums, to atšķirībā no ziņām nevar atsaukt, bet arī tas var aizskart personas godu un cieņu, ja ir bijis rupjš vai nesamērīgi aizskarošs. Šādā aspektā tiesa prasību nav izskatījusi.

[9] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka atsevišķi izteikumi, frāzes publikācijā ir ar negatīvu nokrāsu, bet nav uzskatāmas par ziņām un nepārkāpj samērīguma principu, taču šādam secinājumam trūkst pārliecinošas argumentācijas. Turklāt izteikumi publikācijā "Īstam riskam zaudēt pilsonību K. līdz šim bija pakļauts vienu reizi" un "Tēva uzvārdu viņš pieņēma ievērojami vēlāk" vispār nav vērtēti. Līdz ar to jāuzskata, ka Aleksandra K. prasība nav izskatīta pilnā apmērā. Motīvu nepilnības dēļ spriedumu nevar uzskatīt par likumīgu un pamatotu, jo tas neatbilst Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas prasībām, kas nosaka, ka spriedumu motīvu daļā jānorāda lietā konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumentus, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi. Šajā daļā norāda arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījusies, un konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu, kā arī tiesas secinājumus par prasības pamatotību vai nepamatotību.

[10] Iepriekš minētie pārkāpumi ir jānovērš, izskatot lietu no jauna.

Izteikumi jāvērtē ne tikai gramatiski, bet visu lietas apstākļu kontekstā, ņemot vērā kritizētās personas statusu, aplūkojamā jautājuma sabiedrisko nozīmību, publikācijas mērķi.

Ir nepieciešams rūpīgi nošķirt ziņas vai faktus no viedokļa vai vērtējuma. Jāņem vērā, ka fakti ir pakļaujami patiesības pārbaudei un to pastāvēšana var tikt pierādīta. Turpretī viedoklis atspoguļo kādas personas subjektīvu vērtējumu par citu personu, tās darbību vai par kādu notikumu. Tādēļ viedokļa un ziņas atšķirībai ir ļoti būtiska nozīme,

jo izteikums var vienlaikus saturēt gan faktus, gan, pamatojoties uz tiem, izteiktu viedokli.

Tikai pēc visu prasībā norādīto apstākļu rūpīgas pārbaudes un vērtēšanas var spriest par celtās prasības pamatotību vai nepamatotību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.septembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā.

Atmaksāt Aleksandram K. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latu).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pilsonības atņemšanu

Latvijas pilsonību var atņemt, ja persona, apliecinot savu piederību pie Latvijas pilsonības vai naturalizējoties, ir sniegusi par sevi apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvusi Latvijas pilsonību (Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkts).

2008.gada 20.februārī Lieta Nr. SKC-79/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senatore S.Lodziņa
senators O.Druks-Jaunzemis,

piedaloties Latvijas Republikas Naturalizācijas pārvaldes pārstāvei I.Počai un Aleksandra B. pārstāvei J.Sīpolai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar Aleksandra B. pārstāves zvērinātas advokātes J.Sīpolas kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 30.augusta spriedumu Naturalizācijas pārvaldes prasības lietā pret Aleksandru B. par Latvijas pilsonības atņemšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Latvijas Republikas Naturalizācijas pārvalde cēlusi tiesā prasību par Latvijas pilsonības atņemšanu Aleksandram B., norādot, ka Aleksandrs B., dzimis 1957.gada (..) Ukrainā, 1993.gada 26.februārī reģistrēts Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Vidzemes priekšpilsētas nodaļā kā Latvijas pilsonis saskaņā ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmuma "Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atjaunošanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem" 2.1.punktu un 1993.gada 26.martā saņēmis Latvijas pilsoņa pasi. Savu piederību Latvijas pilsoņa kopumam Aleksandrs B. Latvijas pilsoņa iesniegumā 1993.gada 25.februārī pamatojis ar sava tēva V.B., kurš dzimis Valmieras apriņķa (..) pagastā, Latvijas pilsonību, ar vectēva E.B. ģimenes deportāciju 1941.gadā.

Naturalizācijas pārvalde ir veikusi pārbaudi par Aleksandra B. piederību Latvijas pilsoņu kopumam un konstatējusi, ka Aleksandra B. tēvs V.B. ir dzimis 1936.gada (..) Krievijā, Irkutskas apgabalā, dzīvojis (..) un miris 1996.gada (..) (..). V.B. dzimšana (..) pagastā laikā no 1935.gada līdz 1938.gadam nav reģistrēta. V.B. 1957.gada (..) dzimšanas akta ierakstā Nr.(..) vectēva vārds ir M. un Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas arhīvos nav ziņu par E.B. vai V.B. represēšanu 1941.gadā. Atbildētājs vairākkārtīgi uzaicināts sniegt

paskaidrojumus un iesniegt pilsonību apliecinošus dokumentus, bet tādi Naturalizācijas pārvaldē nav iesniegti.

Pārbaudes rezultātā konstatētie fakti liecina, ka Aleksandrs B., lai apliecinātu savu piederību Latvijas pilsoņu kopumam, ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas. Naturalizācijas pārvalde lūgusi atņemt Latvijas pilsonību Aleksandram B., uzliekot par pienākumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei anulēt viņa Latvijas Republikas pilsoņa pasi.

Prasība pamatota, atsaucoties uz Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punktu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.augusta spriedumu Naturalizācijas pārvaldes prasība apmierināta.

[3] Izskatot lietu sakarā ar Aleksandra B. apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2007.gada 30.augusta spriedumu prasību apmierinājusi – atņēmusi Aleksandram B. Latvijas pilsonību, uzliekot par pienākumu viena mēneša laikā nodot Latvijas Republikas pilsoņa pasi Nr.(..) Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē norakstīšanai.

[3.1] Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka Aleksandrs B., saņemdams Latvijas pilsoņa pasi – dokumentu par valstisko piederību Latvijas Republikai, kā Latvijas pilsoņa pēcnācējs, veicis apzinātas darbības, kas vērstas uz Latvijas pilsonības iegūšanu, apzinoties, ka viņam tiesības piederēt Latvijas pilsoņu kopumam nav. Nevar būt pamats prasības noraidīšanai apstāklis, ka Aleksandrs B. pats nav parakstījis Latvijas Republikas pilsoņa iesniegumu un Iedzīvotāju reģistra pirmuzskaites veidlapu. Tiesa secinājusi, ka Aleksandrs B. Latvijas pilsonību ieguvis uz apzināti nepatiesu ziņu pamata.

Aleksandra B. darbības pēc pārbaudes uzsākšanas par Latvijas pilsonības atņemšanu, lūdzot viņu reģistrēt Iedzīvotāju reģistrā kā Latvijas pilsoni (Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada spriedums lietā Nr.SKA-15), liecina, ka Aleksandrs B. apzinājies, ka viņam nav likumīgu tiesību piederēt Latvijas pilsoņu kopumam.

[3.2] Civillietu tiesu palāta konstatējusi, ka Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 15.oktobra lēmums "Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atjaunošanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem", kā arī 1992.gada 28.oktobra lēmums "Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atzīšanas nosacījumiem personām, kuras pirms 1941.gada 1.augusta dzīvoja Latvijas robežās un viņu pēcnācējiem", pilsonības atņemšanu neparedzēja.

Latvijas Republikas Saeima 1994.gada 22.jūlijā pieņēma Pilsonības likumu, un ar šī likuma spēkā stāšanos spēku zaudēja iepriekš minētie Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumi. Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkts noteica, ka Latvijas pilsonību var atņemt, ja persona, apliecinot savu piederību pie Latvijas pilsonības vai

naturalizējoties, ir sniegusi par sevi apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvusi Latvijas pilsonību, ja tas atklājas piecu gadu laikā pēc uzņemšanas pilsonībā. Savukārt 1998.gada 22.jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma likumu "Grozījumi Pilsonības likumā", ar kuru izslēdza no Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkta vārdus "ja tas atklājas piecu gadu laikā pēc uzņemšanas pilsonībā", un šie grozījumi ir spēkā no 1998.gada 10.novembra.

Izslēdzot no Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkta nosacījumu "ja tas atklājas piecu gadu laikā pēc uzņemšanas pilsonībā", likums neaizsargā personas pēc piecu gadu termiņa notecēšanas, ja šīs personas pilsonību ieguvušas ļaunā ticībā uz nepatiesu ziņu pamata.

Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka pilsonība ir personas piederība pie attiecīgās valsts locekļiem – tās pilsoņiem, tiesiska saikne ar valsti un tās statuss dod noteiktas tiesības, kā arī uzliek pienākumus. Aleksandrs B. šo tiesisko saikni ar Latvijas valsti nav nodibinājis labā ticībā, jo Latvijas pilsonību ieguvis uz apzināti nepatiesu ziņu pamata.

[4] Kasācijas sūdzībā Aleksandra B. pārstāve zvērināta advokāte J.Sīpola lūdz Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 30.augusta spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā.

[4.1] Uzskata, ka tiesa nepareizi piemērojusi Pilsonības likuma 24.pantu, jo tajā paredzēta pilsonības atņemšana tikai tad, ja persona apzināti sniegusi par sevi nepatiesas ziņas. Aleksandrs B. personīgi par sevi nav sniedzis nekādas ziņas, reģistrāciju nav izgājis, reģistrācijas veidlapu nav aizpildījis un nav parakstījis. Viņa vietā reģistrāciju veikusi trešā persona.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka minēto pantu nevarēja piemērot, jo pilsoņa pases saņemšana nav prettiesiska rīcība.

[4.2] Uzskata, ka tiesa pārkāpusi vienlīdzības principu, jo pirmās instances tiesa izskatīja lietu bez atbildētāja klātbūtnes, bet apelācijas instances tiesa noraidījusi lūgumu par rokraksta ekspertīzes nozīmēšanu.

[4.3] Uzskata, ka likumam nevar būt atpakaļejošs spēks, ja tas nav norādīts likumā. Atbilstoši Pilsonības likuma 24.panta sākotnējai redakcijai, kas pieņemta LR Saeimā 1994.gada 22.jūlijā, pēc pieciem gadiem pilsonību atņemt nevarēja un piecu gadu termiņš iztecēja 1998.gada 26.februārī. Grozījumi Pilsonības likumā pieņemti 1998.gada 22.jūnijā, tādējādi šie grozījumi uz Aleksandru B. neattiecas un nav piemērojami.

[4.4] Norāda, ka tiesa nav piemērojusi likuma "Par Iedzīvotāju reģistru" 15.pantu, kurš nosaka reģistrācijas kārtību. Tiesa nepamatoti uzskatījusi, ka gadījumā, ja nav veikta reģistrācija atbilstoši likumam "Par Iedzīvotāju reģistru", tā ir nepatiesa ziņu sniegšana Pilsonības likuma 24.panta izpratnē.

[4.5] Tāpat kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību Naturalizācijas pārvalde uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt. Norāda, ka likumdevēja mērķis, likvidējot Pilsonības likumā termiņa ierobežojumus, nebija aizsargāt 1992.gadā un vēlākajos gados kā Latvijas pilsoņus reģistrētas personas, jo pilsonības iegūšanai krāpšanas ceļā ir prettiesiskas darbības raksturs neatkarīgi no laika, kas pagājis kopš persona pilsonību ieguvusi, kā arī atsaucas uz judikatūru – Augstākās tiesas Senāta 2003.gada 19.novembra spriedumu lietā Nr.SKC-559 un Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 3.novembra lēmumu lietā Nr.AA1847-05/3.

[5^{a}] Senāta sēdē Aleksandra B. pārstāve zvērināta advokāte J.Sīpola lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, bet Naturalizācijas pārvaldes pārstāve I.Poča lūdza spriedumu atstāt negrozītu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītos argumentus nevar atzīt par pareiziem un tie nevar būt pamats sprieduma atcelšanai.

[7] Latvijas Republikas pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts, ka Latvijas pilsonību var atņemt, ja persona, apliecinot savu piederību pie Latvijas pilsonības vai naturalizējoties, ir sniegusi par sevi apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvusi Latvijas pilsonību. Tiesa konstatējusi, ka Latvijas pilsoņa iesniegumā Aleksandra B. norādītās ziņas neatbilst patiesībai.

[8] Norāde kasācijas sūdzībā, ka Aleksandrs B. nav sniedzis apzināti nepatiesas ziņas, jo pats personiski nav reģistrējis Latvijas pilsonību un nav parakstījis Latvijas pilsoņa iesnieguma veidlapu, nevar būt pamats Naturalizācijas pārvaldes prasības noraidīšanai. Aleksandra B. pilsonības reģistrācijas laikā spēkā esošās tiesību normas neparedzēja tiesības personām ar pārstāvju starpniecību reģistrēties Iedzīvotāju reģistrā un apliecināt savu piederību Latvijas pilsoņu kopumam. Ziņu iekļaušana Iedzīvotāju reģistrā pati par sevi nerada personai tiesības kļūt par Latvijas pilsoni.

Pilsonības iegūšanai personai jāveic noteiktas darbības, kuras saistītas ar likumā noteikto atbildību. Ja arī piekristu argumentam, ka Aleksandrs B. nav pats aizpildījis veidlapas, tad, saņemot Latvijas pilsoņa pasi – dokumentu – par valstisko piederību Latvijas Republikai, viņš ir veicis apzinātas darbības, kas vērstas uz pilsonības iegūšanu, vienlaikus apzinoties, ka viņam nav tiesību piederēt Latvijas pilsoņu kopumam.

Jautājumā par valstiskās piederības statusu Pilsonības likuma subjekts ir tieši Aleksandrs B., kuram bija jāapzinās likumā paredzētās sekas, ja Latvijas pilsonība iegūta uz nepatiesu ziņu pamata.

[9] Tā kā lietas izskatīšanas laikā Aleksandra B. pārstāve paskaidrojusi, ka Iedzīvotāju reģistra pirmuzskaites veidlapu un iesniegumu nav parakstījis iesniedzējs un to neapstrīdēja Naturalizācijas pārvalde, tad ir jāuzskata šis fakts par pierādītu atbilstoši Civilprocesa likuma 96.panta piektajai daļai. Līdz ar to tiesas atteikumu noteikt rokraksta ekspertīzi jautājumā, par kuru strīds nepastāv, nevar uzskatīt par procesuālo tiesību normu pārkāpumu. Aleksandrs B. nav norādījis nekādas patiesas ziņas par sevi, kas apliecinātu viņa tiesības piederēt Latvijas pilsoņu kopumam.

[10] Nevar būt pamats sprieduma atcelšanai apgalvojums, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu. Pierādījumu pārvērtēšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

[11] Nepamatoti ir argumenti attiecībā uz to, ka pārkāpts princips par likuma atpakaļejoša spēka nepieļaujamību.

Latvijas Republikas Augstākās padomes 1991.gada 15.oktobra lēmums "Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atjaunošanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem", kā arī 1992.gada 28.oktobra lēmums "Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atzīšanu nosacījumiem personām, kuras pirms 1941.gada 1.augusta dzīvoja Latvijas robežās, un viņu pēcnācējiem" neparedzēja pilsonības atņemšanu.

Latvijas Republikas Saeima 1994.gada 22.jūlijā pieņēmusi Pilsonības likumu, un ar šī likuma spēkā stāšanos spēku zaudēja iepriekšminētie Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumi. Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkts noteica, ka Latvijas pilsonību var atņemt, ja persona, apliecinot savu piederību pie Latvijas pilsonības vai naturalizējoties, ir sniegusi par sevi apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvusi Latvijas pilsonību, ja tas atklājas piecu gadu laikā pēc uzņemšanas pilsonībā.

Ar Latvijas Republikas Saeimas 1998.gada 22.jūlija likumu "Grozījumi Pilsonības likumā" izslēgti no minētā likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkta vārdi, "ja tas atklājas piecu gadu laikā pēc uzņemšanas pilsonībā". Līdz ar to likums paredz, ka pilsonību var atņemt personām, kuras pilsonību ieguvušas ļaunā ticībā, sniedzot maldinošas ziņas, neatkarīgi no laika, kurā atklājas fakts par nepatiesu ziņu sniegšanu. Šādu viedokli Senāts jau ir izteicis agrāk izskatītajās lietās *(sal., piemēram, Senāta 2003.gada 19.novembra spriedumu lietā Nr.SKC-559 Latvijas Republikas Naturalizācijas pārvaldes prasībā pret S.S. un 2005.gada 6.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-225 Naturalizācijas pārvaldes prasībā pret A.K. par Latvijas pilsonības atņemšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2003. – Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2004,*

692.lpp.; žurnāls "Jurista Vārds", 2006. 14.febr., Nr.7(410), Tiesu prakse).

[12] Iepriekš minēto apsvērumu dēļ atkrīt visi citi kasācijas sūdzības argumenti, ar kuriem tiek apstrīdēta sprieduma likumība un pamatotība.

[13] Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 30.augusta spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Vispārējo un speciālo tiesību normu piemērojums uzņēmuma līgumā par celtniecības darbu veikšanu

1. Ja konstatēta pretruna starp normatīvajos aktos ietvertajām vispārējām un speciālajām tiesību normām, vispārējā tiesību norma ir spēkā tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma (likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešā daļa).

2. Uzņēmuma līgumā, kura priekšmets ir būvdarbu veikšana, ir jāievēro tā specifiskais raksturu un jāņem vērā Vispārīgo būvnoteikumu 122.punkts, kas nosaka, ka pasūtītāja un būvuzņēmēja savstarpējās attiecības nosaka atbilstoši šiem noteikumiem. Uzskats, ka Vispārīgie būvnoteikumi uz izšķiramo strīdu par būvdarbu veikšanu nav piemērojami, ir kļūdains, un tas Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkta izpratnē ir pamats sprieduma atcelšanai (Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 122.punkts, Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkts).

Rīgā, 2008.gada 19.martā Lieta Nr. SKC-129/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente M.Zāģere
senatore R.Zaķe,

piedaloties prasītājas pārstāvei A.Saušai,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar SIA "Eirodizains" pārstāvja kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 5.oktobra spriedumu AS "Unions" prasībā pret SIA "Eirodizains" par zaudējumu un līgumsoda piedziņu un SIA "Eirodizains" pretrasībā par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

AS "Unions" 2005.gada 17.jūnijā cēlusi tiesā prasību pret SIA "Eirodizains" par zaudējumu un līgumsoda kopā Ls 6236,60 piedziņu, norādīdama, ka 2004.gada 2.novembrī starp pusēm noslēgts līgums par celtniecības darbu veikšanu prasītājai piederošā lombarda un rūpniecības preču veikala telpās Rīgā, (..). Lai gan līguma 3.1.punktā būvdarbu pabeigšanas termiņš noteikts 2004.gada 24.decembrī un saskaņā ar pušu 2004.gada 2.novembrī apstiprināto tāmi Nr.1 par veicamiem darbiem AS "Unions" 2004.gada 4.novembrī iemaksājusi

avansu Ls 3916,96, atbildētāja 2004.gada 16.decembrī paziņojusi par būvdarbu pārtraukšanu no 2004.gada 29.novembra, kā pamatu norādot būvniecības darbu veikšanai nepieciešamās dokumentācijas neiesniegšanu no pasūtītājas puses. Tā kā iesāktie darbi veikti daļēji, par ko 2004.gada 24.decembrī AS "Unions" sastādījusi apsekošanas slēdzienu, un, ņemot vērā, ka par minēto darbu kvalitāti veiktas divas neatkarīgas ekspertīzes, kurās konstatēts, ka būvdarbi veikti nepilnīgi un nekvalitatīvi, prasītāja lūgusi piedzīt no atbildētājas iemaksāto avansa summu, līgumsodu, kā arī izdevumus, kas prasītājai radušies sakarā ar neatkarīgo ekspertīžu pasūtīšanu.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1635., 1662., 1716.pantu, 1717.panta otro daļu, 1721., 1770., 1772., 1775., 1779.pantu, 2217.panta otro daļu, 2223.pantu.

Vēlāk prasības papildinājumos AS "Unions" lūgusi piedzīt no SIA "Eirodizains" līgumsodu Ls 6861,66 un negūto peļņu Ls 1496, norādot, ka atbildētājas rīcības dēļ AS "Unions" 2006.gada 22.februārī, pamatojoties uz 2002.gada 15.janvārī noslēgto nomas līgumu, atmaksājusi Latvijas Lombardu asociācijai iepriekš saņemto nomas maksu.

SIA "Eirodizains" 2006.gada 8.septembrī cēlusi tiesā pretprasību, lūdzot piedzīt no AS "Unions" zaudējumus Ls 5065,92. Pretprasībā norādīts, ka tieši prasītājas rīcība, savlaicīgi neiesniedzot darba veicējai projekta dokumentāciju, tostarp detalizētus objekta rasējumus, bijusi 2004.gada 2.novembra līgumā paredzēto celtniecības darbu apturēšanas pamatā. Tā kā celtniecības darbu uzsākšanai 2004.gada 10.novembrī SIA "Eirodizains" noslēgusi apakšuzņēmuma līgumu ar SIA "Jumnail", celtniecības darbu pārtraukšana, kurā vainojama prasītāja, radījusi SIA "Eirodizains" zaudējumus Ls 5065,92, kas apakšuzņēmējam samaksāti atbilstoši 2004.gada 10.novembra līguma 5.4.punkta nosacījumiem.

Pretprasība pamatota ar Civillikuma 1635., 1640., 1641., 1771., 1775., 1779., 2391.pantu.

Ar Jelgavas tiesas 2007.gada 26.janvāra spriedumu AS "Unions" prasība apmierināta daļēji, bet SIA "Eirodizains" pretprasība noraidīta.

Izskatījusi lietu sakarā ar SIA "Eirodizains" pārstāvja iesniegto apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru par labu prasītājam piedzīti Ls 4213,96 un noraidīta pretprasība, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2007.gada 5.oktobrī nosprieda piedzīt no SIA "Eirodizains" par labu AS "Unions" samaksāto avansu Ls 3919,96, kā arī izdevumus darbu kvalitātes novērtējumam Ls 294, bet pārējā daļā prasību un SIA "Eirodizains" pretprasību noraidīt.

Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, tostarp 2004.gada 2.novembra līgumu par celtniecības darbu Rīgā, (..) veikšanu un šim līgumam pievienoto veicamo darbu tāmi Nr.1, 2004.gada 24.decembra

telpu apsekošanas slēdzienu, 2005.gada 28.janvāra sertificēta būvinženiera J.Blumberga atzinumu par minēto telpu tehnisko apsekošanu, 2005.gada 7.janvāra AS "Komunālprojekts" būvinženieru D.Ķipēna un G.Orupa celtniecības darbu kvalitātes novērtējumu, Civillietu tiesas kolēģija secināja, ka SIA "Eirodizains" ar 2004.gada 2.novembra līgumu uzņemtās saistības nav izpildījusi.

Atsaucoties uz Civillikuma 2212.panta pirmo daļu, 2213., 2218., 1775.pantu, kā arī apstākli, ka SIA "Eirodizains" nav apstrīdējusi prasītāja argumentus attiecībā par nekvalitatīvu celtniecības darbu veikšanu, apelācijas instances tiesa atzina, ka no atbildētājas par labu AS "Unions" piedzenama samaksātā avansa summa un izdevumi par veikto darbu kvalitātes novērtējumu.

Kā nepamatotu tiesa noraidīja SIA "Eirodizains" atsaukšanos pretprasībā uz Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 78., 79., 80.punktu, Būvniecības likuma 2., 22.pantu, norādīdama, ka minētās tiesību normas konkrētās strīdus tiesiskās attiecības neregulē. Tāpat, noraidot SIA "Eirodizains" pretprasību par zaudējumu Ls 5065,92 piedziņu, Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka atbildētāja nav pierādījusi AS "Unions" prettiesisku rīcību zaudējumu nodarīšanā.

Kasācijas sūdzībā SIA "Eirodizains" pārstāvis, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūdzis tiesas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa, taisot spriedumu, pārkāpusi likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešo daļu, jo, atzīdama, ka konkrētais strīds izšķirams, pamatojoties vienīgi uz Civillikuma 2212., 2213.panta noteikumiem, nav ņēmusi vērā Būvniecības likuma 2., 22.pantu, kā arī Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumus Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi", kas uzskatāmas par speciālajām tiesību normām attiecībā pret Civillikumā ietverto regulējumu.

Konstatējot atbildētājas vainojamību celtniecības darbu pārtraukšanā, apelācijas instances tiesa tajā pašā laikā nav ņēmusi vērā, ka atbilstoši 2004.gada 2.novembra līguma par celtniecības darbu veikšanu nosacījumiem SIA "Eirodizains" neuzņēmās detalizētu rasējumu izstrādes darbu veikšanu. Tā kā minēto darbu veikšana bijusi tieši atkarīga no tehniskā projekta detalizācijas, kuru prasītāja nesniedza, apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka SIA "Eirodizains" nav pierādījusi prasītājas prettiesisku rīcību zaudējumu nodarīšanā.

Tāpat, atsaucoties spriedumā uz pierādījumiem, kurus atbildētājas pārstāvis jau pirmās instances tiesas sēdē lūdza izslēgt no pierādījumu loka, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 178.panta ceturto daļu.

Ņemot vērā, ka atbildētājai par tiesas sēdes laiku un vietu pienācīgi paziņots, Senāts nolēma lietu izskatīt tās pārstāvja prombūtnē (Civilprocesa likuma 468.pants).

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums daļā, ar kuru apmierināta prasība un noraidīta pretprasība, atceļams un lieta šajā daļā nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā šādu apsvērumu dēļ.

Apelācijas instances tiesa, noraidot apelācijas sūdzību un SIA "Eirodizains" atsauci pretprasības pamatošanai uz Būvniecības likuma 2., 22.pantu, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (turpmāk – Vispārīgie būvnoteikumi) 78., 79., 80.punktu, atzinusi, ka pušu tiesiskās attiecības vērtējamas kā izrietošas no uzņēmuma līguma, ko regulē Civillikuma 2212., 2213., 2218.pants.

Lai gan starp pusēm noslēgtajam līgumam ir uzņēmuma līguma juridiskā daba, Senāts iepriekš norādīto secinājumu nevar atzīt par pamatotu, jo tas neatbilst likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešajā daļā nostiprinātajam principam, kuram atbilstoši, ja konstatēta pretruna starp normatīvajos aktos ietvertajām vispārējām un speciālajām tiesību normām, vispārējā tiesību norma ir spēkā tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma.

Civillietu tiesas kolēģija, vērtējot pušu savstarpējās tiesiskās attiecības, nav ņēmusi vērā uzņēmuma līguma specifisko raksturu, proti, ka tā priekšmets ir būvdarbu veikšana. Kā noteikts Vispārīgo būvnoteikumu 122.punktā, pasūtītāja un būvuzņēmēja savstarpējās attiecības nosaka atbilstoši šiem noteikumiem, Latvijas būvnormatīviem un tiesību aktiem noslēgtais līgums par būvdarbu veikšanu, kurā norādīti arī būvdarbu sagatavošanas darbi. Tādējādi, uzskatot, ka Vispārīgie būvnoteikumi uz izšķiramo strīdu nav attiecināmi, Civillietu tiesas kolēģija kļūdījusies materiālo tiesību normu piemērošanā, kas Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkta izpratnē ir pamats sprieduma atcelšanai.

Atzīstot līgumsaistību nepienācīgu izpildi no SIA "Eirodizains" puses, tiesa konstatējusi, ka būvdarbi objektā uzsākti, bet atbildētājas vainas dēļ nav pabeigti. Tajā pašā laikā spriedumā nav dots juridisks novērtējums atbildētājas pārstāvja iesniegtajiem pierādījumiem un

argumentiem par būvdarbu pārtraukšanas iemesliem. Kā redzams no lietai pievienotajām vēstulēm, SIA "Eirodizains" 2004.gada 12. un 15.novembrī informējusi pasūtītāju, ka būvdarbu veikšanai nepieciešama detalizēta atsevišķu konstrukciju un elementu projekta dokumentācija. Par projekta dokumentācijas trūkumu pirmās instances tiesā liecinājuši arī N.G., J.R.

Saskaņā ar Vispārīgo būvnoteikumu 78.punktu, ja nepieciešama tehniskā projekta tālākā detalizācija, piemēram, papildus rasējumu, maksas aprēķinu (tāmju), interjera (..), pasūtītājs to norāda projektēšanas uzdevumā un ar projektētāju noslēgtajā līgumā par būvprojektēšanas veikšanu (..). Būvprojekta detalizētajos rasējumos iekļaujama papildu informācija, kas nepieciešama būvprojekta atsevišķu daļu un elementu īstenošanai atbilstoši tehniskā projekta risinājumam. No šiem nosacījumiem nepārprotami izriet, ka projekta detalizācija jānodrošina pasūtītājam, ja par to pēdējais nav vienojies ar būvuzņēmēju Vispārīgo būvnoteikumu 79.punktā paredzētajā kārtībā. Neraugoties uz to, ka iepriekš minētajiem pierādījumiem, īpaši kontekstā ar Vispārīgo būvnoteikumu 80.punktu, kas atbildību par iespējamām sekām, ja būvdarbi veikti, nepieprasot detalizētu rasējumu izstrādi, uzliek būvuzņēmējam, ir nozīme lietā, apelācijas instances tiesa, pārkāpdama Civilprocesa likuma 97.panta pirmās, trešās daļas prasības, tos vispār nav vērtējusi.

Šādu procesuālo tiesību normu pārkāpumu Senāts atzīst par būtisku, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas (Civilprocesa likuma 452.panta otrā daļa).

Pastāvot šādiem apstākļiem, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedumu tā pārsūdzētajā daļā nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Tā kā spriedums tiek daļēji atcelts, kasācijas sūdzības iesniedzējai atmaksājama drošības nauda Ls 50.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2007.gada 5.oktobra spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība un noraidīta pretprasība, atcelt un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt SIA "Eirodizains" iemaksāto drošības naudu Ls 50 (piecdesmit).

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Uzņēmuma reģistra valsts notāra lēmuma pārsūdzības kārtību

Saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta ceturto daļu Uzņēmuma reģistra valsts notāram ir tiesības pieņemt lēmumu par ieraksta vai lēmuma izlabošanu, ja tiek konstatēta kļūda, kas notikusi reģistrācijas procesā. Uzņēmuma reģistra valsts notāra lēmums ir administratīvs akts, kas ir pārsūdzams administratīvā kārtībā. Nav pamatota atsaukšanās uz likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 6.panta pirmās daļas 8. un 9.punktu, 7.panta pirmo un trešo daļu un 8.panta pirmo un trešo daļu, jo civilprocesuālajā kārtībā nevar skatīt jautājums par to, vai Uzņēmumu reģistra valsts notārs ir pareizi izdarījis kļūdas labojumus (likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta ceturtā daļa).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-415/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore E.Vernuša
senators referents K.Torgāns
senatore S.Lodziņa,

piedaloties sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Port Magnat" pārstāvim L.Brokam un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Baltmarine Terminal" pārstāvim zvērinātam advokātam J.Maņenkovam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Port Magnat" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 11.decembra spriedumu sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Port Magnat" prasības lietā pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Baltmarine Terminal" par parāda un līgumsoda piedziņu un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Baltmarine Terminal" pretprasībā pret sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Port Magnat" par līguma atzīšanu par spēkā neesošu un līguma atzīšanu par izbeigtu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA "Port Magnat" (agrāk – SIA "Korporācija Magnāts") cēlusi prasību tiesā pret SIA "Baltmarine Terminal" (agrāk – SIA "Magnāts–Termināls") par parāda un līgumsoda piedziņu.

Prasībā norādīts, ka 2002.gada 1.janvārī starp SIA "Port Magnat" un SIA "Baltmarine Terminal" noslēgts līgums Nr.4-01/02 par pakalpojumu sniegšanu, bet 2003.gada 1.aprīlī noslēgts līgums

Nr.6-11-03 par savstarpējo sadarbību. SIA "Baltmarine Terminal" nav izpildījusi saistības, ko uzņēmusies ar minētajiem līgumiem, nav veikusi rēķinu samaksu, tādēļ tās pamatparāds SIA "Port Magnat" ir Ls 15 687,61 un līgumsods Ls 9203,46.

Prasība pamatota uz Civillikuma 1587. un 1716.pantu.

[2] Atbildētāja SIA "Baltmarine Terminal" cēlusi tiesā pretprasību pret SIA "Port Magnat" par 2003.gada 1.aprīļa līguma atzīšanu par spēkā neesošu, un par 2002.gada 1.janvāra līguma atzīšanu par izbeigtu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2006.gada 18.maija spriedumu noraidīta SIA "Port Magnat" prasība, bet apmierināta SIA "Baltmarine Terminal" pretprasība.

[4] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, ar 2007.gada 11.decembra spriedumu noraidījusi SIA "Port Magnat" prasību, bet apmierinājusi SIA "Baltmarine Terminal" pretprasību.

Tiesa atzinusi starp SIA "Port Magnat" un SIA "Baltmarine Terminal" noslēgto 2003.gada 1.aprīļa līgumu par spēkā neesošu no noslēgšanas brīža, bet 2002.gada 1.janvāra līgumu par izbeigtu.

[4.1] Tiesa secinājusi, ka starp SIA "Port Magnat" un SIA "Baltmarine Terminal" 2002.gada 1.janvārī noslēgtā līguma par pakalpojumu sniegšanu 6.punktā puses vienojušās, ka līgums ir spēkā, kamēr kāds no līdzējiem nevēlas to izbeigt. Tā kā atbildētāja ir paziņojusi prasītājai par 2002.gada 1.janvāra līguma izbeigšanu ar 2003.gada 1.aprīli, tiesa secinājusi, ka līgums starp pusēm ir izbeigts un nav pamata piedzīt no atbildētājas par labu prasītājai prasības pieteikumā norādītās summas.

[4.2] Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka 2003.gada 1.aprīļa līgums par savstarpējo sadarbību nav bijis noslēgts tiesiski. Tas slēgts starp SIA "Port Magnat", tās prezidenta A.O. personā, no vienas puses, un SIA "Baltmarine Terminal", kuru pārstāvējis N.M., no otras puses. N.M. nekad nav bijis atbildētāja amatpersona, kurai piešķirtas paraksta tiesības, līdz ar to viņam nebija tiesības slēgt darījumus SIA "Baltmarine Terminal" vārdā.

Tiesa secinājusi, ka A.O. 2003.gada 1.aprīlī nebija tiesības rīkoties SIA "Baltmarine Terminal" atbildētājas vārdā un izsniegt tur strādājošajam N.M. mutisku pilnvarojumu noslēgt 2003.gada 1.aprīļa līgumu. To apstiprina lietas materiālos esošās Uzņēmumu reģistra 2004.gada 25.marta izziņa Nr.21-4-28986 un 2005.gada 19.augusta izziņa Nr.21-4-89811. Izziņās uzskaitītas sabiedrības atbrīvotās amatpersonas, un redzams, ka A.O. bija piešķirtas paraksta tiesības sabiedrībā no 1997.gada 2.jūlija līdz 2002.gada 20.martam.

Tiesa konstatējusi, ka lietas materiālos atrodas arī Uzņēmumu reģistra 2003.gada 2.maijā izdota, bet vēlāk par kļūdainu atzīta izziņa

Nr.21-4-31384, kurā norādīts, ka A.O. paraksta tiesības sabiedrībā pastāvēja no 1997.gada 2.jūlija līdz 2003.gada 7.aprīlim.

No 2003.gada 2.maija Uzņēmumu reģistra akta par tehnisku kļūdu Uzņēmumu reģistra žurnālā redzams, ka tehniskas kļūdas rezultātā Uzņēmumu reģistra žurnālā ir dzēsts ieraksts SIA "Baltmarine Terminal" reģistrācijas lietā par paraksttiesīgo personu A.O. Aktā nolemts ierakstīt Uzņēmumu reģistra žurnālā SIA "Baltmarine Terminal" lietā paraksttiesīgo personu – A.O. (ar paraksta tiesībām no 1997.gada 2.jūlija līdz 2003.gada 7.aprīlim). Nedaudz vēlāk Uzņēmumu reģistra galvenais valsts notārs ar 2003.gada 20.jūnija lēmumu Nr.100 iepriekšminēto 2003.gada 2.maija aktu SIA "Baltmarine Terminal" lietā atcēlis, atzīstot, ka sabiedrības lietā ieraksti par A.O. kā sabiedrības paraksttiesīgo amatpersonu ir bijuši no 1997.gada 2.jūlija līdz 2002.gada 20.martam, līdz ar to šāda rakstura ieraksti sabiedrības lietā atjaunojami arī Uzņēmumu reģistra žurnālā.

[5] Kasācijas sūdzībā SIA "Port Magnat" lūdz Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 11.decembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā tālāk minēto argumentu dēļ.

Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, jo secinājusi, ka A.O. paraksta tiesības SIA "Baltmarine Terminal" bijušas tikai līdz 2002.gada 20.martam, taču lietas materiālos (sk. 2.sējuma 40.–41.lpp.) ir Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 2003.gada 2.maija izziņa, kas apliecina A.O. paraksta tiesības līdz 2003.gada 7.aprīlim.

Neizvērtējot minēto Uzņēmumu reģistra izziņu Nr.21-4-31384, tiesa nav piemērojusi likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 6.panta pirmās daļas 8. un 9.punktu, 7.panta pirmo un trešo daļu un 8.panta pirmo un trešo daļu.

Secinot, ka A.O. nebija tiesību rīkoties atbildētājas vārdā un izsniegt N.M. mutisku pilnvarojumu noslēgt 2003.gada 1.aprīļa līgumu, tiesa nepamatoti atzinusi minēto līgumu par spēkā neesošu.

Tiesa nepamatoti atsaukusies uz Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2003.gada 20.jūnija lēmumu kā uz pierādījumu, ka A.O. paraksta tiesības SIA "Baltmarine Terminal" bijušas tikai līdz 2002.gada 20.martam. Minētais lēmums ir pieņemts pēc tam, kad A.O. pārstāvības tiesības SIA "Baltmarine Terminal" jau bija beigušās. Līdz ar to uz minētā lēmuma pamata netika izdarīti un nevarēja tikt izdarīti nekādi konstatējoši ieraksti Uzņēmumu reģistra žurnālā par pārstāvības tiesību piešķiršanu vai anulēšanu A.O., kas bija notikuši laikā, kad pēc izziņas viņam bija tiesības.

Turklāt no Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2003.gada 20.jūnija lēmuma izriet, ka tas pieņemts tehniskas kļūmes dēļ, jo Uzņēmumu reģistra žurnālā ir tikuši izdzēsti ieraksti par A.O. pārstāvības tiesībām SIA "Baltmarine Terminals". Ieraksti Uzņēmumu reģistrā tikuši atjaunoti, pamatojoties uz Uzņēmumu reģistra automatizētās sistēmas

tehniskā operatora SIA "Lursoft" izsniegto izziņu, nevis Uzņēmumu reģistrā SIA "Baltmarine Terminal" lietā esošajiem dokumentiem.

[6] Senāta sēdē SIA "Port Magnat" pilnvarotais pārstāvis L.Broks uzturēja kasācijas sūdzību pēc tajā norādītajiem argumentiem, bet SIA "Baltmarine Terminal" pārstāvis zvērināts advokāts J.Maņenkovs lūdza kasācijas sūdzību noraidīt, atzīstot to par nepamatotu.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

[8] Senāts atzīst, ka Civillietu tiesas kolēģija ir vispusīgi izvērtējusi strīdīgo jautājumu par līdzēju pārstāvju pilnvarām noslēgt 2003.gada 1.aprīļa līgumu par savstarpējo sadarbību. SIA "Baltmarine Terminal" strādājošajam N.M. nebija tiesību pārstāvēt šo sabiedrību bez īpaša pilnvarojuma. No lietas materiāliem nav secināts, ka viņš būtu saņēmis mutisku pilnvarojumu un ka tādu būtu bijis tiesīgs dot A.O., kas, būdams līguma otras puses – SIA "Port Magnat" – prezidents, pēc prasītāja domām, vienlaicīgi ir bijis arī atbildētājas SIA "Baltmarine Terminal" amatpersona ar tiesībām nozīmēt pārstāvjus.

[9] Saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta ceturto daļu Uzņēmumu reģistra valsts notāram ir tiesības pieņemt lēmumu par ieraksta vai lēmuma izlabošanu, ja tiek konstatēta kļūda, kas notikusi reģistrācijas procesā. Uzņēmumu reģistra valsts notāra lēmums ir administratīvs akts, kas ir pārsūdzams administratīvā kārtībā. Līdz ar to Senāts par nepamatotu atzīst kasācijas sūdzības iesniedzēja atsaukšanos uz likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 6.panta pirmās daļas 8. un 9.punktu, 7.panta pirmo un trešo daļu un 8.panta pirmo un trešo daļu, jo civilprocesuālajā kārtībā nevar tikt skatīts jautājums par to, vai Uzņēmumu reģistra valsts notārs ir pareizi izdarījis kļūdas labojumus. Tāda prasība tiesā no prasītāja puses arī nav tikusi celta. Prasība ir par parāda un līgumsoda piedziņu, līdz ar to Uzņēmumu reģistra izziņā Nr.21-4-31384 ietvertās norādes par A.O. tiesībām pārstāvēt SIA "Baltmarine Terminal" līdz 2003.gada 7.aprīlim ir vērtējamas no pierādījumu pietiekamības aspekta. Pastāvot arī pretēja satura Uzņēmumu reģistra izziņām, kas apliecina A.O. tiesību pārstāvēt SIA "Baltmarine Terminal" izbeigšanos 2002.gada 20.martā, tiesa ir atzinusi ticamību otrajām, kas ir apelācijas instances tiesas prerogatīva, novērtējot pierādījumus. Tam, ka Uzņēmumu reģistra galvenais notārs lēmumu par kļūdas novēršanu taisījis 2003.gada 20.jūnijā, laikā, kad A.O. pārstāvības tiesības bija izbeigušās, nav nozīmes, jo tika veikta pagātnes ierakstu restaurācija, nevis jauni ieraksti.

[10] Senāts neatrod, ka Civillietu tiesas kolēģija nebūtu ņēmusi vērā kādus lietas apstākļus vai nebūtu sniegusi novērtējumu par iesniegtajiem pierādījumiem. Tieši pretēji – no sprieduma redzams, ka tiesa ir vērtējusi gan Uzņēmumu reģistra izziņas, kas apliecina A.O. pārstāvības tiesības sabiedrībā, gan tās, kas to noliedz. Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāde par Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas pārkāpšanu ir saistīta ar lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu un pierādījumu jaunu izvērtēšanu, kas nav Senāta uzdevums.

[11] Ņemot vērā, ka kasācijas sūdzībā nekādi iebildumi pret Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas un Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu par konstatējumu, ka 2002.gada 1.janvārī noslēgtais līgums izbeidzies, nav izvirzīti, Senāts atzīst, ka arī šajā daļā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 11.decembra spriedums atstājams negrozīts.

[12] Rezumējot teikto, Senāts secina, ka kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 11.decembra spriedumu atstāt negrozītu, bet SIA "Port Magnat" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par meža zemes transformācijas kārtību

1. Būvniecībai meža zemēs jāsaņem arī meža zemes transformācijas atļauja, kas atbilst Ministru kabineta noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" prasībām. Šo noteikumu 14.punkts nosaka, ka meža zemes transformēšana citos zemes lietojuma veidos uzskatāma par patvaļīgu, ja transformācija veikta bez atļaujas vai zemes lietošanas veids neatbilst transformācijas atļaujā norādītajam (Ministru kabineta 2004.gada 28.septembra noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" 14.punkts).

2. Ministru kabineta 2004.gada 28.septembra noteikumu Nr.806 15.punkts nosaka, ka gadījumā, ja transformācija veikta bez atļaujas, Valsts meža dienests piedzen zaudējumu atlīdzību trīskāršā apmērā par labu valstij. Zaudējumi jāatlīdzina neatkarīgi no tā, kas ir būvdarbu pasūtītājs un izpildītājs (Ministru kabineta 2004.gada 28.septembra noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" 15.punkts).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-420/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators referents Z.Gencs
senators A.Laviņš
senatore S.Lodziņa,

piedaloties SIA "SAU" pārstāvei R.Jurevičai un SIA "Binders" pārstāvei M.Mahoņinai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja atbildētājas SIA "SAU" pārstāvja kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 8.februāra spriedumu Valsts meža dienesta Dienvidlatgales virsmežniecības prasībā pret SIA "SAU" ar trešo personu Ceļu būves firmu SIA "Binders" par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts meža dienesta Krāslavas virsmežniecība, no 2007.gada 1.aprīļa Krāslavas virsmežniecības tiesību un saistību pārņēmēja – Dienvidlatgales virsmežniecība, cēlusi prasību pret SIA "SAU" par zaudējumu Ls 8964 piedziņu.

Prasībā norādīts, ka 2006.gada 19.janvārī Krāslavas virsmežniecības Indras mežniecības mežzinis O.R. konstatējis meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu pārkāpumu Robežnieku pagasta saimniecības (..) (meža īpašnieks SIA "Vasals") meža 1.kvartāla 1., 2., 3., 14., 15., 16. un 17.nogabalā. Par minēto pārkāpumu 2006.gada 19.janvārī sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols, kurā fiksēts patvaļīgas meža zemes transformācijas fakts – bez transformācijas atļaujas minētajos nogabalos 1,0 ha platībā veikta meža zemes transformācija. Uz protokola sastādīšanas brīdi vainīgās personas nebija noskaidrotas.

Mežzinis O.R. 2006.gada 2.oktobrī pieņēmis lēmumu, ka pie administratīvās atbildības par patvaļīgo meža zemju transformāciju saucama juridiskā persona SIA "SAU". Saskaņā ar šo lēmumu SIA "SAU" tika sodīta ar naudas sodu Ls 100 apmērā. Naudas sods samaksāts 2006.gada 18.oktobrī.

[2] Ar Krāslavas rajona tiesas 2007.gada 20.jūnija spriedumu Valsts meža dienesta Dienvidlatgales virsmežniecības prasība noraidīta (l. 89.–92.lpp).

[3] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2008.gada 8.februārī prasību apmierinājusi daļēji, piedzenot no atbildētājas valsts labā zaudējumus Ls 2988 apmērā.

[3.1] Apelācijas instances tiesa norādījusi, ka Meža likuma 50.panta trešā daļa paredz atbildību meža īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam par meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu pārkāpumiem. Arī Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" 15.pants nosaka atbildību par nelikumīgu meža zemes transformāciju. Konkrētajā situācijā SIA "SAU" nav nedz meža zemes īpašnieks, nedz tiesiskais valdītājs, bet gan apakšuzņēmējs, kuram jāievēro spēkā esošo likumu normas.

[3.2] Lietā nepastāv strīds, ka SIA "SAU" veikusi pierobežas ceļa ap Kelovu būvdarbus, tostarp meža zemes transformāciju. Šai sakarā tai kā būvniecības dalībniecei un darbu tiešajai izpildītājai vajadzēja pārliecināties, ka tai ir nodota dokumentācija būvdarbu izpildei, kas atbilst arī Meža likuma un Ministru kabineta noteikumu Nr.806 prasībām, jo apakšuzņēmēja līgumam pievienotās tāmes 4.punktā paredzētas kopējās izmaksas sakarā ar meža zāģēšanu, koksnes un celmu izvešanu.

Tas apstāklis, ka strīdus objekta celtniecībai bija izsniegta būvatļauja un atbildētāja paļāvās uz tās tiesiskumu, neizslēdz apstākļu novērtēšanu no labas ticības viedokļa, tāpēc SIA "SAU" bija jāievēro būvdarbu veikšanai noteiktais normatīvais regulējums. SIA "SAU" savas uzņēmējdarbības ietvaros bija zināmi meža zemes transformācijas ierobežojumi un tā varēja pieprasīt no būvuzņēmēja SIA "Binders" papildus nokārtot jautājumus par transformācijas atļaujas saņemšanu, ko apelācijas instances tiesas sēdē atbildētājas pārstāve arī nenoliedza.

[3.3] Būvniecības likuma 33.panta pirmā daļa nosaka, ka būvniecības dalībnieka pienākums ir šajā likumā un Civillikumā

noteiktajā kārtībā atlīdzināt citam būvniecības dalībniekam un trešajām personām tos zaudējumus, kurus viņš nodarījis ar savu darbību vai bezdarbību. Šās likuma normas izpratnē būvniecības dalībnieks atbild par nodarītajiem zaudējumiem par labu trešajām personām.

[3.4] Civillietu tiesas kolēģija norādījusi, ka prasība pret būvuzņēmēju SIA "Binders" nav celta, ar pirmās instances tiesas spriedumu būvuzņēmējs pieaicināts lietā trešās personas statusā (l. 67.lpp.). Šis apstāklis liedz noskaidrot būvuzņēmēja vainas pakāpi zaudējuma nodarīšanā.

[3.5] Prasītāja ir iesniegusi zaudējumu atlīdzības Ls 8964 aprēķinu, kas izdarīts, pamatojoties uz minēto Ministru kabineta noteikumu Nr.806 15.punktu, kas nosaka, ja transformācija veikta bez atļaujas, Valsts meža dienests piedzen zaudējumus trīskāršā apmērā no meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja par labu valstij, un 35.pantu, kas nosaka zaudējumu aprēķināšanas formulu (l. 18.lpp.).

Lai gan pušu tiesiskās attiecības neregulē speciālā Meža likuma un Ministru kabineta noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" normas, apelācijas instances tiesa uzskatījusi, ka pēc būtības zaudējumu atlīdzības aprēķināšanai ir piemērojama formula, kas paredzēta iepriekš minēto noteikumu 35.punktā, līdz ar to šim aprēķinam ir pierādījuma spēks.

[3.6] Tādā veidā Civillietu tiesas kolēģija nākusi pie secinājuma, ka, pamatojoties uz Būvniecības likuma 33.panta un Civillikuma 1770., 1775. un 1779.panta normām, no atbildētājas valsts labā piedzenama zaudējumu atlīdzība Ls 2988, kas veido zaudējumu atlīdzību pamatapmērā. Pēc būtības zaudējumu atlīdzība pamatapmērā nav pārmērīga un ir taisnīga, turklāt tā atbilst zaudējuma atlīdzības mērķim – ietekmēt atbildētājas gribu pienācīgi izpildīt saistības un atturēt no būvdarbu veikšanai noteikto normatīvo regulējumu pārkāpumiem.

[4] Kasācijas sūdzībā SIA "SAU" lūdz spriedumu daļā, ar kuru daļēji apmierināta prasība, atcelt un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Norāda, ka tiesa nav pareizi iztulkojusi un piemērojusi materiālo un procesuālo tiesību normas.

[4.1] SIA "SAU", saņemot būvatļauju, ir paļāvusies, ka visas nepieciešamās atļaujas ir saņemtas, tādēļ to nevar vainot zaudējumu nodarīšanā un nelabticībā. Ar likumu piešķirto tiesību izlietošanu (paļaušanos uz iestādes tiesisko rīcību) nedrīkst atzīt par pretēju labai ticībai.

Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, jo nav norādījusi, saskaņā ar kādu normatīvo aktu, pastāvot būvatļaujai, jāpārliecinās par citu atļauju esamību.

[4.2] Tiesai vajadzēja piemērot Civillikuma 1776.pantu. Zaudējumi ir piedzīti par labu valstij, bet faktiskais meža zemes transformācijas

pasūtītājs ir lekšlietu īpašuma valsts aģentūra, kas ir valsts pārvaldes iestāde, tāpēc cietušais nevar prasīt zaudējumu atlīdzību.

[5] Valsts meža dienesta Dienvidlatgales virsmežniecības pārstāve iesniegusi paskaidrojumus pie kasācijas sūdzības, uzskatot to par nepamatotu un noraidāmu.

Norāda, ka neatkarīgi no tā, kas ir būvdarbu pasūtītājs un izpildītājs, meža zemes transformācija veicama tikai pēc meža zemes transformācijas atļaujas saņemšanas, pretējā gadījumā tiek veikta patvaļīga zemes transformācija, kuras rezultātā valstij tiek nodarīts zaudējums.

Neskatoties uz to, ka virsmežniecības prasība apmierināta tikai daļēji, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu konkrētajā lietā uzskata par pareizu.

[6] Senāta sēdē SIA "SAU" pārstāve lūdza kasācijas sūdzību apmierināt, bet SIA "Binders" pārstāve lūdza spriedumu atstāt negrozītu.

Valsts meža dienesta Dienvidlatgales virsmežniecības pārstāvis uz sēdi neieradās, nepaziņojot neierašanās iemeslus.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka spriedums ir atstājams negrozīts.

[7.1] Nevar atzīt par pareizu norādi kasācijas sūdzībā, ka SIA "SAU", saņemot būvatļauju, varēja paļauties, ka visas nepieciešamās atļaujas ir saņemtas, tādēļ to nevar vainot zaudējumu nodarīšanā un nelabticībā.

Dienvidlatgales virsmežniecība paskaidrojumā sakarā ar kasācijas sūdzību pamatoti iebildusi, ka pašreiz spēkā esošie normatīvie akti (Būvniecības likums un Vispārīgie būvnoteikumi) neparedz meža zemes transformācijas atļaujas esamību kā būvatļaujas izsniegšanas obligātu nosacījumu. Meža zemes transformācijas atļaujas un būvatļaujas saņemšanas procesi ir savstarpēji nesaistīti un norit dažādās iestādēs. Šīs atļaujas ir patstāvīgas un dažādas. Būvatļaujas esamība automātiski nenozīmē meža zemes transformācijas atļauju (un otrādi). Būvatļauja nedod tiesības veikt meža zemes transformāciju, tāpēc SIA "SAU" nevarēja paļauties, ka būvatļaujas esamība nozīmē arī atļauju meža zemes transformācijai. Tiesa ņēmusi vērā, ka SIA "SAU" ir saukta pie administratīvās atbildības sakarā ar patvaļīgu meža zemju transformāciju, šo lēmumu nav pārsūdzējusi un uzlikto naudas sodu bez ierunām samaksājusi 2006.gada 18.oktobrī.

Civillietu tiesas kolēģija pamatoti atzinusi, ka pirms būvdarbu uzsākšanas, neraugoties uz būvatļauju, SIA "SAU" bija jāievēro būvdarbu veikšanai noteikto normatīvo regulējumu un jāpārliecinās, vai būvniecībai meža zemēs ir saņemta arī meža zemes transformācijas atļauja, kas atbilst Meža likuma un Ministru kabineta noteikumu Nr.806

"Meža zemes transformācijas noteikumi" prasībām. Minēto noteikumu 14.punkts nosaka, ka meža zemes transformēšana citos zemes lietojuma veidos uzskatāma par patvaļīgu, ja transformācija veikta bez atļaujas vai zemes lietošanas veids neatbilst transformācijas atļaujā norādītajam. Turklāt tiesa norādījusi, ka SIA "SAU" savas uzņēmējdarbības ietvaros bija zināmi meža zemes transformācijas ierobežojumi un tā varēja pieprasīt no būvuzņēmēja nokārtot jautājumu par transformācijas atļaujas saņemšanu.

[7.2] Minēto noteikumu 15.punkts nosaka, ka gadījumā, ja transformācija veikta bez atļaujas, Valsts meža dienests piedzen zaudējumu atlīdzību trīskāršā apmērā par labu valstij. Senāts uzskata par nepamatotu kasācijas sūdzības iesniedzēja atsaukšanos uz Civillikuma 1776.pantu, jo zaudējumi jāatlīdzina neatkarīgi no tā, kas ir būvdarbu pasūtītājs un izpildītājs.

Nosakot piedzenamos zaudējumus pamatapmērā, Civillietu tiesas kolēģija ņēmusi vērā arī SIA "Binders" lomu meža zemes transformācijas procesā un secinājusi, ka šāds atlīdzības apmērs atbilst nodarījumam. Šāda secinājuma pārvērtēšanai kasācijas kārtībā nav pamata.

[7.3] Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts uzskata, ka kasācijas sūdzībā norādītie argumenti nevar būt pamats Civillietu tiesas kolēģijas sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 8.februāra spriedumu atstāt negrozītu, kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par overdrafta jēdzienu

Līgums par maksājuma karšu izdošanu un lietošanu ar overdraftu nav kredīta līgums Kredītiestāžu likuma 54.panta izpratnē. Overdrafts ir bankas īstermiņa naudas aizdevums bez atsevišķas kredīta izsniegšanas noformēšanas (Kredītiestāžu likuma 54.pants).

Rīgā, 2008.gada 26.novembrī Lieta Nr. SKC-427/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente E.Vernuša
senators K.Torgāns
senatore A.Vītola,

piedaloties prasītājas AS "Trasta komercbanka" pārstāvei I.Mukinai, atbildētāja Ģirta K. pārstāvei A.Čirkšei,

izskatīja atklātā tiesas sēdē Ģirta K. pārstāves A.Čirkšes kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.janvāra spriedumu AS "Trasta Komercbanka" prasībā pret Ģirtu K. par parāda piedziņu un Ģirta K. pretprasībā pret AS "Trasta Komercbanka" par līguma atzīšanu par spēkā neesošu daļā.

Aprakstošā daļa

AS "Trasta Komercbanka" 2006.gada 13.oktobrī cēlusi prasību Liepājas tiesā pret Ģirtu K. par parāda Ls 6456,36 piedziņu. Prasībā norādīts, ka 2005.gada 15.aprīlī starp AS "Trasta Komercbanka" un Ģirtu K. noslēgts līgums Nr.1498 par maksājumu karšu izdošanu un lietošanu, saskaņā ar kuru AS "Trasta Komercbanka" izsniegusi Ģirtam K. maksājuma karti. Kartei ticis noteikts atļautais kredīts EUR 8000.

Parakstot līgumu, Ģirts K. apliecinājis, ka apņemas izpildīt AS "Trasta Komercbanka" esošos vispārējos darījumu un kontu apkalpošanas noteikumus. Atbilstoši šiem noteikumiem atbildētājam radies pienākums maksāt komisiju par izmantotajiem AS "Trasta Komercbanka" pakalpojumiem.

Ievērojot bankā spēkā esošo vienoto pakalpojumu cenrādi, par kredīta izmantošanu maksājami procenti atbilstoši noteiktajai likmei, kas šajā gadījumā bija 30% gadā.

Atbildētājs pilnā apmērā izmantojis kredītu, tādēļ arī AS "Trasta Komercbanka" radies pamats procentu aprēķināšanai.

Prasītāja 2005.gada 11.jūlijā Ģirtam K. nosūtījusi vēstuli ar lūgumu līdz 2005.gada 28.jūlijam samaksāt procentu parādu, kuru atbildētājs saņēmis 2005.gada 16.jūlijā, bet maksājumus nav veicis. 2005.gada

12.septembrī atbildētājam nosūtīts atkārtots brīdinājums ar līgumu nokārtot parādsaistības, taču atbildētājs neko nav kārtojis. Prasībā norādīts, ka, tā kā atbildētājs nekārtoja parādsaistības, prasītāja nolēmusi piedzīt no atbildētāja gan pamatparādu, gan procentus par kredītā lietošanu, un prasītāja lūgusi tiesu piedzīt no atbildētāja pamatparādu Ls 6456,36 (EUR 8000) un procentus par atļautā kredīta izmantošanu pēc likmes 30% EUR 1186,58.

AS "Trasta Komercbanka" 2007.gada 30.janvārī grozījusi prasību un lūgusi piedzīt no Ģirta K. parāda pamatsummu EUR 8000 un nokavējuma procentus pēc likmes 6% gadā EUR 520 no nenomaksātās naudas summas līdz sprieduma izpildei.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587., 1702.pantu, 1759.panta pirmo daļu, 1765.panta pirmo daļu, 1829.pantu, Kredītiestāžu likuma 1.panta 5.punktu.

Ģirts K. 2007.gada 18.janvārī cēlis pretprasību, kurā norādījis, ka 2005.gada 1.februārī ar Sporta sabiedrisko organizāciju "Futbola klubs" Venta"" (turpmāk tekstā – futbola klubs) un kompāniju "Telton Trade Ltd.Co" (turpmāk tekstā – kompānija), kuras pretprasībā norādītas kā trešās personas, tikuši noslēgti attiecīgi darba līgums un futbolista līgums, atbildētājs pildījis abus šos līgumus, taču samaksu neesot saņēmis.

Komanda 2005.gada aprīļa sākumā atteikusies turpināt pildīt noslēgtos līgumus, ja netikšot veikta samaksa saskaņā ar darba līgumu, kā arī izmaksātas atlīdzības, kuras paredzētas ar kompāniju noslēgtajā futbolista līgumā.

Futbola kluba un kompānijas pārstāvis J.F. 2005.gada 15.aprīlī organizējis visas komandas došanos uz AS "Trasta Komercbanka", lai izsniegtu maksājumu kartes, ar kuru palīdzību bijis paredzēts īstenot pienākošos maksājumus. Šo faktu pierāda ar banku noslēgtie galvojuma līgumi, kuru 3.1.punktā paredzēts pienākums futbola klubam un kompānijai uz atvērtajiem karšu kontiem pārskaitīt reizi mēnesī Ģirtam K. pienākošos atalgojumu.

Atbildētājs pats bankā ar lūgumu noslēgt līgumu neesot vērsies.

Uz 2005.gada 15.aprīli kompānija un futbola klubs bijis parādā 300 latus un EUR 19 570.

Pēc līguma noslēgšanas Ģirta K. kontā ieskaitīti 8000 EUR, tos arī izlietojis kā pienākošos maksājumu daļu no futbola kluba un kompānijas.

Tikai 2005.gada 11.jūlijā, saņemot vēstuli no bankas, uzzinājis, ka kontā ir izveidojies kredīta limita pārtēriņš, kaut gan nekādus kredītus neesot ņēmis.

Pretprasībā norādīts, ka no līguma teksta redzams, ka Kredītiestāžu likuma 54.panta nosacījumi līgumā neesot pielīgti un bankai neesot bijušas tiesības kredītu izsniegt bez attiecīga līguma noslēgšanas.

Saskaņā ar Civillikuma 1470., 1533.pantu līgums par maksājumu karšu izsniegšanu un lietošanu, atbildētāja ieskatā, nav uzskatāms par galīgi noslēgtu attiecībā uz kredītattiecību nodibināšanu.

Pretprasībā lūgts atzīt par spēkā neesošu no parakstīšanas brīža 2005.gada 15.aprīļa līgumu Nr.1498 par maksājumu karšu izgatavošanu un lietošanu, kas noslēgts starp AS "Trasta Komercbanka" un Ģirtu K. daļā par kredītattiecību nodibināšanu.

Pretprasība pamatota ar Civillikuma 1445., 1447., 1470., 1533.pantu, Kredītiestāžu un Patērētāju tiesību aizsardzības likumu.

Ar Liepājas tiesas 2007.gada 13.septembra spriedumu AS "Trasta Komercbanka" prasība noraidīta, Ģirta K. pretprasība apmierināta.

Izskatījusi lietu sakarā ar AS "Trasta Komercbanka" apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 24.janvāra spriedumu apmierinājusi AS "Trasta Komercbanka" prasību, noraidījusi Ģirta K. pretprasību. Tiesa piedzinusi no Ģirta K. par labu AS "Trasta Komercbanka" parādu Ls 5622,43 un nokavējuma procentus par laika periodu no 2005.gada 31.oktobra līdz 2006.gada 13.oktobrim Ls 365,45, tiesas izdevumus Ls 398,27. Tiesa atzinusi AS "Trasta Komercbanka" tiesības saņemt likumiskos 6% no pamatparāda līdz sprieduma izpildei.

Spriedumā norādīts, ka nav strīda par to, ka 2005.gada 14.aprīlī AS "Trasta Komercbanka" un Ģirts K. ir noslēguši līgumu par maksājumu kartes izdošanu un lietošanu. Atbildētājs ir parakstījies par vēlamo kredītu EUR 8000 un parakstījies arī par to, ka ir iepazinies ar bankas Vispārējiem darījumu un kontu apkalpošanas noteikumiem un šī līguma noteikumiem.

Tādējādi saskaņā ar Civillikuma 1431.pantu Ģirts K. ir piekritis līgumam.

Tiesa kritiski vērtējusi Ģirta K. pārstāves argumentus, ka līgumu nav aizpildījis atbildētājs, bet gan prasītājas darbinieks un tāpēc tam nav spēka, jo atbilstoši Civillikuma 1492.pantam, 1533.panta pirmajai daļai, Kredītiestāžu likuma 1.panta piektajā daļai maksājumu karti overdrafta EUR 8000 apmērā atbilstoši noslēgtajam līgumam Ģirts K. ir saņēmis, AS "Trasta Komercbanka" naudu ir ieskaitījusi un atbildētājs to ir izņēmis, tātad prasītāja savu saistību ir izpildījusi un atbildētājs to ir pieņēmis.

Atsaucoties uz Civillikuma 1587.pantu un 1945.pantu, tiesa norādījusi, ka prasītāja 2005.gada 7.oktobrī paziņojusi Ģirtam K. par parāda samaksu līdz 2005.gada 31.oktobrim. Atbildētājs parādu nav atdevis, pamatsummas atdošanu atbildētājs ir nokavējis, par ko saskaņā ar Civillikuma 1765.pantu maksājami nokavējuma procenti.

Izvērtējot Ģirta K. celto pretprasību, tiesa norādījusi, ka lietā nav guvis apstiprinājumu fakts, ka, slēdzot līgumu par maksājumu karšu

izdošanu un lietošanu Nr.1498, būtu notikusi maldība. Atbildētājs parakstījis iepriekšminēto līgumu aiz brīvas gribas.

Nav strīda, ka starp Ģirtu K. un kredīta galvotājiem futbola klubu un kompāniju pastāvējis futbolista līgums un darba līgums, pēc šiem līgumiem atbildētājam bija tiesības saņemt atlīdzību un darba samaksu no šiem līgumslēdzējiem. Prasītāja nav apņēmusies maksāt Ģirtam K. ne darba algu, ne atlīdzību kā futbolistam.

No pretprasības izriet, ka Ģirtam K. saprotams, ka naudas summa, par kuru galvo viņa darba devējs, pieder AS "Trasta Komercbanka".

Spriedumā norādīts, ka no rakstveida pierādījumiem izriet, ka AS "Trasta Komercbanka" pret galvotājiem ir vērsusies šķīrējtiesā un ar Latvijas Komercbanku Asociācijas Šķīrējtiesas 2006.gada 20.aprīļa spriedumu no galvotājiem solidāri ir piedzīts atbildētāja parāds, šķīrējtiesas process pret atbildētāju izbeigts, jo atzīts, ka strīds nav pakļauts šķīrējtiesai. Šķīrējtiesas spriedums nav izpildīts, ko var secināt no pierādījumiem lietā.

Atsaucoties uz Civillikuma 1692.pantu, tiesa uzskatījusi, ka Ģirta K. kā patērētāja tiesības nav pārkāptas, jo nav konstatēts, ka līgums par maksājumu karšu izdošanu un lietošanu noslēgts pret viņa gribu.

Ja atbildētājs uzskatīja, ka viņam sniegts neatbilstošs pakalpojums, viņam nebija jāpiekrīt šim līgumam, kā arī nebija jāizņem no konta visa overdrafta summa.

Līdz ar to tiesa uzskatījusi, ka nav pamata atzīt par spēkā neesošu no parakstīšanas brīža līgumu par maksājumu karšu izdošanu un lietošanu Nr.1498 no 2005.gada 15.aprīļa, kas noslēgts starp pusēm.

Tāpat tiesa uzskatījusi, ka pirmās instances tiesas atsauce uz Kredītiestāžu likuma 54.pantu ir nepietiekams pamats, lai apmierinātu pretprasību un atzītu līgumu par spēkā neesošu no parakstīšanas brīža.

Kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu iesniegusi Ģirta K. pārstāve, lūgusi atcelt spriedumu, prasību noraidīt un pretprasību apmierināt tālāk izklāstīto apsvērumu dēļ.

Tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 1533.pantu un noraidījusi pretprasību, jo līgumā iztrūkst būtiskas līguma sastāvdaļas, kuru nepieciešamību nosaka Kredītiestāžu likuma 54.pants. Tiesa spriedumā nav izanalizējusi līguma satura jēgu, kas novedis pie nelikumīga sprieduma.

Tiesa nav piemērojusi Kredītiestāžu likuma 54.pantu, neskatoties uz to, ka bankai šis pants jāizpilda, izsniedzot jebkādu kredītu, un bankai nav tiesību izsniegt kredītu bez likumā norādītā līguma noslēgšanas.

Turklāt tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1587.pantu, jo tikai tiesīgi noslēgts līgums ir jāizpilda. Šajā gadījumā līgums nesatur līguma būtiskās sastāvdaļas un ir noslēgts pretēji Kredītiestāžu likuma 54.panta noteiktajai kārtībai.

Tāpat tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1945., 1765., 1692.pantu, jo kredītattiecības nebija nodibinātas un nebija pamata šos pantus piemērot. Savukārt, piemērojot Civillikuma 1431.pantu, tiesa nav konstatējusi strīdus līguma jēgu, saturu un vienošanās apjomu, jo strīds nav par parakstu uz līguma, bet par ar parakstu nodibināto tiesisko attiecību saturu. Nav vērtēta vārdu "vēlamais kredīts" un "atļautais kredīts" nozīme.

Tiesa nav piemērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 1., 2. un 4.punktu, 4.panta 3.punktu, 6.pantu un 31.[1]pantu, lai gan prasība celta uz šī likuma pamata. Nav ņemts vērā, ka līgums ir sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijusi iespēja ietekmēt līguma noteikumus.

Paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību iesniegusi AS "Trasta Komercbanka", kuros norādījusi, ka kasācijas sūdzība ir nepamatota un noraidāma.

Kasācijas instances tiesas sēdē, sniedzot paskaidrojumus, atbildētāja pārstāve A.Čirkše uzturēja kasācijas sūdzību.

Prasītājas pārstāve I.Mukina, sniedzot paskaidrojumus, kasācijas sūdzību neatzina.

Trešo personu pārstāvji tiesas sēdē nebija ieradušies, par tiesas sēdi paziņots, un atbilstoši Civilprocesa likuma 468.pantam Senāts atzina, ka šo pārstāvju neierašanās tiesas sēdē nav šķērslis lietas izskatīšanai.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka lietā nav strīda par to, ka 2005.gada 14.aprīlī prasītāja un atbildētājs ir noslēguši līgumu par maksājumu karšu izdošanu un lietošanu.

Izvērtējusi pierādījumus lietā, tiesa ir atzinusi, ka nav pamata apmierināt pretprasību par līguma atzīšanu par spēkā neesošu daļā par kredītattiecību nodibināšanu. Minētais tiesas secinājums spriedumā ir argumentēts, un tiesa atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta trešajai daļai ir norādījusi, kādēļ tā vieniem pierādījumiem ir devusi priekšroku salīdzinājumā ar citiem pierādījumiem. Savukārt kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst lietas apstākļu noskaidrošana un pierādījumu pārvērtēšana.

Tiesa ir atzinusi, ka līgums par maksājumu karšu izdošanu un lietošanu ir noslēgts tiesiski un atbildētājs atbilstoši Civillikuma 1431.pantam ir piekritis noslēgtajam līgumam, ko apliecina apelācijas

instances tiesas konstatētie lietas apstākļi, proti, ka atbildētājs līgumu ir parakstījis, parakstījies arī atsevišķi ailē par vēlamo kredītu EUR 8000, prasītāja kredītu ir ieskaitījusi atbildētāja kontā, bet atbildētājs šo summu ir izņēmis. Līdz ar to tiesa pamatoti ir piemērojusi Civillikuma 1587.pantu, kurā noteikts, ka tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma (..), un apmierinājusi prasību.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka, piemērojot Civillikuma 1431.pantu, tiesa nav konstatējusi strīdus līguma saturu, jēgu un vienošanās apjomu. Šāds kasācijas sūdzības arguments nav pamatots, jo, kā redzams no pārsūdzētā sprieduma, tiesa ir vērtējusi noslēgto līgumu un tajā izteikto vienošanos. Faktiski minētais kasācijas sūdzības arguments ir vērsts uz to, lai lietas apstākļi un pierādījumi tiktu vērtēti atbilstoši atbildētāja viedoklim.

Atbilstoši Civillikuma 1533.panta pirmajai daļai līgums uzskatāms par noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem ir notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ar nolūku savstarpēji saistīties.

Savukārt Kredītiestāžu likuma 1.panta 5.punktā noteikts, ka kredīts ir atlīdzības darījums, kurā banka uz rakstveida līguma pamata nodod klientam naudu vai citas lietas īpašumā un kurš klientam uzliek pienākumu noteiktā laikā un kārtībā atdot bankai naudu vai citas lietas.

Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz minētajām tiesību normām, atzinusi, ka konkrētajā gadījumā pušu starpā noslēgts līgums par maksājuma kartes izdošanu un lietošanu ar piešķirto kredītu (overdraftu) EUR 8000 apmērā, kam atbildētājs ir piekritis un izmantojis piešķirto overdrafta summu.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav piemērojusi Kredītiestāžu likuma 54.pantu, kurā noteikts, ka banka, izsniedzot kredītu, slēdz līgumu, kurā norāda kredīta mērķi, apmēru, izsniegšanas un atmaksāšanas kārtību, procentu likumi un procentu aprēķināšanas kārtību, kredīta nodrošinājumu un citus nosacījumus.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā, minētā tiesību norma nosaka kredīta līguma būtiskās sastāvdaļas, kādām ir jābūt līgumā, ja puses vēlas nodibināt kredītattiecības, kas konkrētajā gadījumā nav ievērots.

Tiesa ir konstatējusi, ka pušu starpā ir noslēgts līgums par maksājuma karšu izdošanu un lietošanu ar overdraftu EUR 8000 apmērā, no kā secināms, ka minētais līgums nav kredīta līgums Kredītiestāžu likuma 54.panta izpratnē. Faktiski līgums ir noslēgts tieši par maksājuma karšu izdošanu un lietošanu, un šajā līgumā pats atbildētājs ir ne tikai piekritis, ka tiek izsniegts īstermiņa kredīts-overdrafts, bet arī kā kartes lietotājs parakstījies tieši zem ailes "vēlamais kredīts 8000 EUR", tādējādi apstiprinot savu vēlmi no bankas saņemt

tieši šādu summu. Ņemot vērā, ka overdrafts ir bankas īstermiņa naudas aizdevums bez atsevišķas kredīta izsniegšanas noformēšanas, kam konkrētajā gadījumā atbildētājs ir piekritis un arī izmantojis piešķirto kredītu, tad norāde kasācijas sūdzībā uz Kredītiestāžu likuma 54.panta nepiemērošanu nevar būt pamats sprieduma atcelšanai konkrētajā gadījumā.

Apelācijas instances tiesa, izvērtējusi lietas apstākļus un pierādījumus lietā, atzinusi, ka nav guvis apstiprinājumu apgalvojums, ka, slēdzot līgumu, būtu notikusi maldība, jo tiesa ir konstatējusi, ka atbildētājs līgumu noslēdzis aiz brīvas gribas.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka pamats sprieduma atcelšanai ir apstāklis, ka tiesa nav piemērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas, kaut gan pretprasība ir celta arī uz minētā likuma pamata.

Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma tiesa, izvērtējusi lietas apstākļus un pierādījumus, ir secinājusi, ka atbildētāja kā patērētāja tiesības nav pārkāptas, jo nav konstatēts, ka līgums būtu noslēgts pret atbildētāja gribu. Turklāt atbildētājs neapstrīd visu līgumu par maksājumu karšu izsniegšanu un lietošanu, bet tikai daļā par kredītattiecību nodibināšanu, taču tajā pašā laikā, kā jau augstāk minēts, tiesa ir konstatējusi, ka atbildētājs ir parakstījies tieši zem vārdiem "vēlamais kredīts 8000 EUR", tātad pats apstiprinājis sev vēlamā kredīta apmēru, līdz ar to šis līgums noteikums viņam bija zināms. Turklāt atbildētājs piešķirto kredītu ir izmantojis un tikai pēc prasības celšanas par summas piedziņu ir cēlis pretprasību, kurā norāda, ka pārkāptas viņa kā patērētāja tiesības.

Pastāvot šādiem apstākļiem, pārsūdzētais spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 24.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, Ģirta K. pārstāves A.Čirkšes kasācijas sūdzību noraidīt.

Par dzīvokļu privatizāciju neapdzīvojamā ēkā

1. Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta astotajā daļā noteikts, ka nedzīvojamās ēkās (skolās, stacijās un tamlīdzīgās ēkās) esošie dzīvokļi saskaņā ar šo likumu netiek privatizēti. Likums nedod skaidrojumu par terminu "tamlīdzīgas ēkas" (likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta astotā daļa).

2. Saskaņā ar 2002.gada 11.novembra Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumu "Par 1999.gada 7.jūlija Ministru kabineta rīkojuma Nr.321 "Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu"" norādīts: "Ar terminu "neapdzīvojamā ēka" (..) Privatizācijas likuma izpratnē saprotamas specifiska rakstura ēkas, kuras nav paredzētas dzīvošanai, bet kurās ir izveidoti atsevišķi dzīvokļi. Neapdzīvojamās ēkas, ko likumdevējs saskaņā ar šo likumu ir vēlējies izslēgt no privatizācijas, – skolas, stacijas un citas tamlīdzīgas ēkas – ir publiskas ēkas, kas paredzētas, piemēram, izglītības iegūšanai vai pakalpojumu sniegšanai" (Ministru kabineta 1999.gada 7.jūlija rīkojums Nr.321 "Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu").

Rīgā, 2008.gada 10.decembrī Lieta Nr. SKC-943/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāts šādā sastāvā
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente E.Vernuša
senatore A.Vītola
senatore R.Zaķe,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei G.Kaparšmitei, VAS "Latvijas Pasts" pārstāvei A.Jansonei,

izskatīja atklātā tiesas sēdē akciju sabiedrības "Latvijas Pasts" blakus sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 13.oktobra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Kuldīgas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2008.gada 31.jūlija lēmums.

Senāts

k o n s t a t ē j a

Kuldīgas zemesgrāmatu nodaļā 2008.gada 22.jūlijā saņemts valsts akciju sabiedrības (turpmāk tekstā – VAS) "Latvijas Pasts" nostiprinājuma lūgums, kurā lūgts ierakstīt zemesgrāmatā nekustamo īpašumu – ēku "Pasta māja", (..) pagastā, Kuldīgas rajonā, kas sastāv

no vienas būves ar kadastra apzīmējumu (..), pamatojoties uz Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas 1997.gada 29.jūlija rīkojuma Nr.76 izrakstu ar pielikumu, Latvijas Valsts vēstures arhīva 2005.gada 8.marta izziņu Nr.5-JP-1404, Latvijas Republikas Valsts zemes dienesta Dienvidkurzemes reģionālās nodaļas 2008.gada 28.janvāra kadastra izziņām Nr.11-26/199774-DK2/125 un Nr.11-26/199774-DK2/126, ēkas inventarizācijas lietu.

Ar Kuldīgas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2008.gada 31.jūlija lēmumu nostiprinājuma lūgums atstāts bez ievērības.

Tiesnesis konstatējis, ka divstāvu mūra ēka (..) pagasta "Pasta māja" būvēta 1937.gadā un 1997.gada 29.jūlijā nodota VAS "Latvijas Pasts," pārveidojot valsts iestādi "Latvijas Pasts" par VAS "Latvijas pasts".

Lēmumā norādīts, ka no ēkas inventarizācijas lietas un no Valsts zemes dienesta kadastra izziņas redzams, ka būve ar kadastra apzīmējumu (..) ir dzīvojamā māja.

Tiesnesis atzinis, ka nav likumīga pamata dzīvojamās ēkas ierakstīšanai zemesgrāmatā uz VAS "Latvijas Pasts" vārda, jo saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta otro, trešo un sesto daļu visas dzīvojamās mājas, kas iekļautas valsts kapitālsabiedrību pamatkapitālā, ir izslēdzamas no valsts kapitālsabiedrību pamatkapitāla un nododamas privatizācijai attiecīgai pašvaldībai vai Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūrai, izņemot neapdzīvojamās telpas, kurās izvietotas valsts kapitālsabiedrības.

Izskatījusi lietu sakarā ar VAS "Latvijas Pasts" blakus sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2008.gada 13.oktobra lēmumu atstājusi negrozītu pārsūdzēto lēmumu.

Tiesa norādījusi, ka no Valsts zemes dienesta Dienvidkurzemes reģionālās nodaļas 2008.gada 28.janvāra kadastra izziņas redzams, ka būvju īpašuma ar nosaukumu "Pasta māja" galvenais lietošanas veids ir triju vai vairāku dzīvokļu māja.

"Latvijas Pasts" ir valsts akciju sabiedrība, un tās pamatkapitālā iekļautās dzīvojamās mājas privatizējamas saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju".

Norādot uz iepriekš minētā likuma 74.panta otro un trešo daļu, tiesa atzinusi, ka zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis lēmumā pamatoti norādījis, ka VAS "Latvijas Pasts" šā likuma prasības nav izpildījusi.

Likumdevējs arī minētā likuma pārejas noteikumu 13.punktā kā obligātu noteikumu paredzējis dzīvojamo māju izslēgšanu no valsts uzņēmējsabiedrības pamatkapitāla.

Minētajam noteikumam, tiesas ieskatā, ir imperatīvs raksturs, līdz ar to nevar atzīt par pamatotu sūdzībā izteikto viedokli, ka likums neparedz šīs prasības obligātu izpildījumu.

Atsaucoties uz Zemesgrāmatu likuma 8.pantu, tiesa atzinusi, ka nav izpildītas minētā likuma prasības, līdz ar to zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pamatoti saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 77.panta 4.punktu atstājis nostiprinājuma lūgumu bez ievērības.

Likumdevējs nav paredzējis, ka minētā likuma sakarā uz Latvijas Republikas Satiksmes ministriju būtu attiecināmi kādi izņēmumi.

Pie šiem apstākļiem nevar atzīt par pamatotu sūdzības iesniedzēja argumentu, ka zemesgrāmatu nodaļas tiesnesim bija jāvadās no likuma "Par nekustamā īpašuma ierakstīšanu zemesgrāmatās."

Blakus sūdzību par minēto lēmumu iesniegusi VAS "Latvijas Pasts" un lūgusi atcelt Kuldīgas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2008.gada 31.jūlija lēmumu, atcelt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 13.oktobra lēmumu un nodot nostiprinājuma lūgumu jaunai izskatīšanai Kuldīgas zemesgrāmatu nodaļai tālāk izklāstīto apsvērumu dēļ.

Neatbilst patiesībai zemesgrāmatu tiesneša konstatētais, ka būve ar kadastra apzīmējumu (..) ir dzīvojamā māja un būvju īpašuma ar nosaukumu "Pasta māja" galvenais lietošanas veids ir triju vai vairāku dzīvokļu māja. Saskaņā ar Būves tehniskās inventarizācijas lietu būves (..) pagasta "Pasta māja" statuss ir pasts, un kadastra izziņā informācijā par būvi ar kadastra apzīmējumu (..) minēts, ka šis būves galvenais lietošanas veids ir triju vai vairāku dzīvokļu mājas, bet šajos dokumentos nav noteikts, ka šī būve kopumā būtu dzīvojamā māja. Kadastra izziņas informācijā minētais, ka būves galvenais lietošanas veids ir triju vai vairāku dzīvokļu māja, nav līdzvērtīgs terminam – dzīvojamā māja.

Bez tam vēsturiski izveidojies, ka ēkā, kurā ir pasta nodaļa, pasta darba režīma specifikas dēļ, kā arī maksimālai visu telpu platības izmantošanai par Latvijas Pasta līdzekļiem ierīkotas dzīvojamās telpas pasta nodaļas priekšniekam un citiem pasta darbiniekiem. Tādējādi šī ēka nav uzskatāma par klasisku dzīvojamo māju.

Senāta tiesas sēdē blakus sūdzības iesniedzēja pārstāve uzturēja blakus sūdzību.

Ģenerālprokuratūras prokurore, sniedzot atzinumu, norādīja, ka pārsūdzētais lēmums ir pamatots.

Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris blakus sūdzības argumentus, Senāts secina, ka tiesas lēmums atceļams šādu apsvērumu dēļ.

Atsaucoties uz Valsts zemes dienesta Dienvidkurzemes reģionālās nodaļas 2008.gada 28.janvāra izziņu, Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka būvju īpašuma ar nosaukumu "Pasta māja" galvenais lietošanas veids ir triju vai vairāku dzīvokļu māja.

Pamatojoties uz šo atzinumu, tiesa norādījusi, ka atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta otrajai daļai dzīvojamās mājas, kuras iekļautas valsts vai pašvaldību

kapitālsabiedrību pamatkapitālā, privatizējamas šajā likumā noteiktajā kārtībā tikai pēc tam, kad tās izslēgtas no valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību pamatkapitāla.

Tā kā, Civillietu tiesu palātas ieskatā, VAS "Latvijas Pasts" nav izpildījusi iepriekš minētā likuma 74.panta prasības, tad zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pamatoti atstājis bez ievērības nostiprinājuma lūgumu.

Kā redzams no pārsūdzētā lēmuma, tiesa būvi, par kuru iesniegts nostiprinājuma lūgums, uzskatījusi par dzīvojamo māju, pamatojoties uz kadastra izziņā norādīto būves galveno izmantošanas veidu. Arī zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmumā norādīts, ka nostiprinājuma lūgumam pievienoti dokumenti, ka pasta ēka ir dzīvojamā ēka, nevis nedzīvojamā ēka.

Tajā pašā laikā inventarizācijas lietā ir norādīts, ka būves nosaukums ir "pasts". Turklāt no inventarizācijas lietas redzams, ka ēkā ir arī nedzīvojamās telpas, kurās izvietots pasts. No nostiprinājuma lūgumam pievienotās Valsts vēstures arhīva izziņas izriet, ka vēsturiski strīdus ēka ir bijusi pasta ēka un kā tāda arī tā ir celta. Faktiski nevienā no iesniegtajām izziņām, kā arī inventarizācijas lietā nav tiešas norādes, ka strīdus ēka ir dzīvojamā ēka, ko tiesa lēmumā nav vērtējusi.

Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta astotajā daļā noteikts, ka nedzīvojamās ēkās (skolās, stacijās un tamlīdzīgās ēkās) esošie dzīvokļi netiek privatizēti saskaņā ar šo likumu. Šajā tiesību normā nav atšifrējuma attiecībā uz terminu "un tamlīdzīgās ēkās".

2002.gada 11.novembra Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumā "Par 1999.gada 7.jūlija Ministru kabineta rīkojuma Nr.321 "Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu" daļā par ēkas Rīgā, Kaļķu ielā 24 iekļaušanu VAS "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitālā atbilstību likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta pirmajai, trešajai un ceturtajai daļai un pārejas noteikumu 3.un 13.punktam" secinājumu daļas 4.punktā norādīts: "Ar terminu "neapdzīvojamā ēka" (..) Privatizācijas likuma izpratnē saprotamas specifiska rakstura ēkas, kuras nav paredzētas dzīvošanai, bet kurās ir izveidoti atsevišķi dzīvokļi. Neapdzīvojamās ēkas, ko likumdevējs saskaņā ar šo likumu ir vēlējies izslēgt no privatizācijas, – skolas, stacijas un citas tamlīdzīgas ēkas – ir publiskas ēkas, kas paredzētas, piemēram, izglītības iegūšanai vai pakalpojumu sniegšanai."

Tā kā no inventarizācijas lietas ir redzams, ka strīdus ēkā atrodas arī pasts, kas sniedz pakalpojumus iedzīvotājiem, tad tiesai ir jāizvērtē, vai ēka ir dzīvojamā māja likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" izpratnē vai nedzīvojamā ēka, kurā ir izveidoti arī dzīvokļi.

Pastāvot šādiem apstākļiem, pārsūdzētais lēmums ir atceļams un jautājums nododams jaunai izskatīšanai Civillietu tiesu palātai. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu VAS "Latvijas Pasts" ir atmaksājama drošības nauda Ls 40.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o l ē m a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 13.oktobra lēmumu atcelt un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai tai tiesai, kura lēmumu ir pieņēmusi.

Atmaksāt VAS "Latvijas Pasts" drošības naudu Ls 40 (četrdesmit latu).

Lēmums nav pārsūdzams.

Par politiski represētās personas statusa noteikšanas tiesisko dabu

Likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 11.pants nosaka, ka politiski represētās personas statusu piešķir vietējā pašvaldība, bet likuma 4.nodaļa paredz valsts garantijas politiski represētām personām. Politiski represētās personas statusa piešķiršana izriet no administratīvi tiesiskajām attiecībām (likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 11.pants).

2008.gada 1.oktobrī Lieta Nr. SPC-68/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs senators Z.Gencs
senatore referente I.Garda
senators A.Laviņš,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei D.Kalniņai, Arvīdam V.C., Talsu rajona padomes pilnvarotajam pārstāvim J.Pāvuliņam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar Latvijas Republikas ģenerālprokurora protestu par Talsu rajona tiesas 2006.gada 4.decembra spriedumu Arvīda V.C. pieteikumā par juridiska fakta konstatēšanu.

Aprakstošā daļa

Ar Talsu rajona padomes 2001.gada 17.maija lēmumu Nr.18 Arvīdam V.C. atteikts piešķirt politiski represētās personas statusu sakarā ar to, ka iesniegtie dokumenti neatbilst likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 3.panta noteikumiem.

2006.gada 27.janvārī Talsu rajona padome atkārtoti noraidījusi Arvīda V.C. lūgumu par politiski represētās personas statusa piešķiršanu un atstājusi spēkā iepriekš minēto lēmumu.

Arvīds V.C. 2006.gada 22.septembrī iesniedzis Talsu rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdzis konstatēt juridisku faktu, ka viņa ģimenes piespiedu pārvietošana 1948.gada 19.jūlijā no pastāvīgās dzīvesvietas (..) (..) pagastā, Talsu apriņķī, uz (..) mājām (..) pagastā, Talsu apriņķī, ir politiskās represijas akts.

Pieteikuma iesniedzējs, pamatojoties uz likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā

režīmā cietušajiem" 1., 2., 3.pantu, norādījis, ka viņa ģimene dzīvojusi (..) pagasta (..), bet 1948.gada 17.jūlijā Talsu apriņķa izpildu komiteja nolēmusi pārcelt viņa māti J.C. kopā ar bērniem uz (..) mājām sakarā ar to, ka individuālie zemes lietotāji traucējuši lauksaimniecības arteļa "Druva" attīstību. Taču otrajā dienā pēc šī lēmuma pieņemšanas (..) pagasta izpildu komitejas priekšsēdētājs un kolhoza "Druva" priekšsēdētājs pieprasījuši pieteikuma iesniedzēja ģimeni pamest savu dzīvesvietu un pārcelties uz (..) mājām. Rezultātā pieteikuma iesniedzēja ģimene nodzīvojusi (..) (..) pagastā līdz 1949.gada 25.martam, kad pieteikuma iesniedzēja māti J.C. un brāļus I., G. un M. izsūtīja.

Ar Talsu rajona tiesas 2006.gada 4.decembra spriedumu Arvīda V.C. pieteikums apmierināts. Tiesa konstatējusi faktu, ka J.C. un viņas bērnu: dēla Arvīda V., dēla I.M., dēla I.A., dēla M.V., dēla G.R., piespiedu pārvietošana 1948.gadā no pastāvīgās dzīvesvietas Talsu apriņķa (..) pagasta (..) uz (..) pagasta (..) mājām bija komunistiskā režīma politiskā represija. Tiesa norādījusi, ka minētais fakts nepieciešams politiski represētās personas statusa noteikšanai.

Tiesa atzinusi, ka C. ģimene tikusi pārvietota no (..) mājām uz nelielu, nekoptu mājīpašumu (..) piespiedu kārtā, tāpēc šī piespiedu pārvietošana atzīstama par komunistiskā režīma politisku represiju.

Lieta skatīta tikai pirmās instances tiesā, un saskaņā ar Civilprocesa likuma 484.pantu Latvijas Republikas Ģenerālprokurors iesniedzis par šo spriedumu protestu, kurā lūdz spriedumu atcelt būtisku materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ un izbeigt tiesvedību lietā.

Protestā norādīts, ka likums "Par politiski represētas personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" ir pieņemts, kad Latvijā vēl nebija izveidotas administratīvās tiesas un visus juridiskos faktus, no kuriem bija atkarīga personas mantisko vai nemantisko tiesību, arī publisko tiesību jomā, rašanās, konstatēja vispārējās jurisdikcijas tiesa sevišķās tiesāšanas kārtībā atbilstoši Latvijas Civilprocesa kodeksam, bet pēc tam atbilstoši Civilprocesa likumam. Taču, sākot ar 2004.gada 1.februāri faktu konstatācija, kas attiecas uz publisko tiesību jomu, vairs neietilpst vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē, bet ir izskatāma Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Līdz ar to Talsu rajona tiesa pārkāpusi procesuālās tiesību normas par lietu piekritību – Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 6.punktu un 223.panta 1.punktu. Līdz ar to tiesvedība lietā izbeidzama.

Turklāt protestā norādīts, ka tiesa, apmierinot pieteikumu, nepareizi iztulkojusi likuma "Par politiski represētas personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 1.pantu un 2.panta pirmās daļas 3.punktu, kā arī 3.panta otrās daļas 5.punktu. Protesta iesniedzēja ieskatā, minētās tiesību normas kopsakarā ar lietas

faktiskajiem apstākļiem nevar tikt iztulkotas tā, ka personu pārvietošana no pastāvīgās dzīves vietas vienā pagastā uz mājām citā pagastā sakarā ar lauksaimniecības arteļa "Druva" paplašināšanos tiek atzīta par politisku represiju. Atbilstoši Latvijas Valsts vēstures arhīva 2001.gada 3.aprīļa izziņai Nr.K-6221/C-11 Arvīds V.C. bija iekļauts 1949.gada 25.martā izsūtīšanai paredzēto iedzīvotāju sarakstā kopā ar ģimeni, tomēr viņš netika izsūtīts.

Arvīds V.C. iesniedzis rakstveida paskaidrojumus, kuros norādījis, ka protests nav pamatots, jo spēkā esošie normatīvie akti, viņa ieskatā, neparedz citādu kārtību faktu konstatēšanai, kuriem ir juridiska nozīme.

Kasācijas instances tiesas sēdē Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurore D.Kalniņa uzturēja protestu pēc tajā norādītajiem argumentiem un lūdza to apmierināt.

Arvīds V.C. paskaidroja, ka protests noraidāms un tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Talsu rajona padomes pilnvarotais pārstāvis J.Pāvuliņš paskaidroja, ka protests ir pamatots un apmierināms, jo lieta bija izskatāma Administratīvajā rajona tiesā.

Motīvu daļa

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa un 485.pants, Senāts uzskata, ka pirmās instances tiesas spriedums atceļams un tiesvedība lietā izbeidzama.

Latvijas Republikas Saeima 1995.gada 12.aprīlī pieņēma likumu "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem", kura 3.panta otrās daļas 5.punkts paredz sprieduma taisīšanu par politiskās represijas fakta konstatēšanu, kad Latvijas Valsts arhīvos vai citu valstu arhīvos dokumenti par politiskās represijas faktu nav saglabājušies vai vispār gājuši zudumā.

Kā redzams no lietas materiāliem, Talsu rajona padome ar 2006.gada 27.janvāra lēmumu atkārtoti noraidījusi Arvīda V.C. lūgumu par politiski represētās personas statusa piešķiršanu, atstājot spēkā iepriekš 2001.gada 17.maijā pieņemto lēmumu Nr.18. Atteikums piešķirt politiski represētās personas statusu motivēts ar to, ka iesniegtie dokumenti neatbilst likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 3.panta noteikumiem. Līdz ar to minētais Talsu rajona padomes lēmums ir pieņemts laikā, kad Latvijā jau bija izveidotas administratīvās tiesas, proti, pēc 2004.gada 1.februāra, taču šis lēmums nav pārsūdzēts Administratīvajā rajona tiesā.

Likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 11.pants nosaka, ka politiski represētās personas statusu piešķir vietējā pašvaldība, bet

likuma 4.nodaļa paredz valsts garantijas politiski represētām personām. Līdz ar to politiski represētās personas statusa piešķiršana izriet no administratīvi tiesiskajām attiecībām, uz ko norādīts, piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 15.marta spriedumā lietā Nr.SKA-172/2007, 2008.gada 10.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKA-100/2008. Senāta Administratīvo lietu departamenta praksē atzīts, ka, izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, nelabvēlīgais administratīvais akts, ar kuru iestāde atteikusi apmierināt pieteicēja prasījumu, ir vērtējams vienīgi kā lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas rezultāts, tas ir priekšnoteikums, lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bet šī nelabvēlīgā administratīvā akta atcelšana nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets. izriet Šāda nostādne no apstākļa, ka atteikuma izdot labvēlīgu aktu, kas ir negatīvs administratīvais akts, atcelšana nedod pieteicējam labumu, kuru viņš vēlas iegūt. Lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai neatkarīgi no iestādes lēmumā (atteikumā) ietvertā pamatojuma ir objektīvi jāizvērtē, vai pieteicējam ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Līdz ar to pieteikumi par labvēlīga administratīvā akta izdošanu politiski represētās personas statusa noteikšanai ir pakļauti administratīvajai tiesai, bet nevis vispārējās jurisdikcijas tiesai, uz ko pamatoti norādīts protestā. Minēto apstākļu dēļ Talsu rajona tiesa ir pieņēmusi un izskatījusi sevišķās tiesāšanās kārtībā lietu, kas tai nav pakļauta, sakarā ar ko atbilstoši Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 1.punktam ir pārkāpusi savu kompetenci. Tā kā minētais ir būtisks procesuālo tiesību normu pārkāpums, spriedums atceļams un tiesvedība lietā saskaņā ar Civilprocesa likuma 223.panta 1.punktu izbeidzama.

Senāts uzskata, ka pārējiem protestā norādītajiem argumentiem par materiālo tiesību normu nepareizu iztulkošanu nav izšķirošas nozīmes, jo tie attiecas uz lietas faktiskajiem apstākļiem un nav vērtējami.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 3.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Talsu rajona tiesas 2006.gada 4.decembra spriedumu atcelt un tiesvedību Arvīda V.C. pieteikumā par juridiska fakta konstatēšanu izbeigt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par tiesībām iesniegt pieteikumu par maksātnespējas atzīšanu

Tiesības iesniegt maksātnespējas pieteikumu atbilstoši Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā minētajai maksātnespējas procesa pazīmei paredzētas darbiniekam, kuram ir bijušas vai ir darba tiesiskās attiecības ar parādnieku (Maksātnespējas likuma 53.panta piektā daļa).

Rīgā, 2008.gada 12.novembrī Lieta Nr. SPC-93/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore referente M.Zāģere
senatore A.Vītola
senatore R.Zaķe,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei I.Šnepstei, Valentīnas L. pārstāvim O.Ozerinskim, AS "Finansu brokeris ALFA" pārstāvei E.Švarcai un administratoram J.Raudzepam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Latvijas Republikas Augstākas tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja p.i. protestu par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2008.gada 20.jūnija spriedumu Valentīnas L. pieteikumā par AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespēju.

Aprakstošā daļa

2006.gada 29.martā starp Valentīnu L. un AS "Finansu brokeris ALFA" noslēgts aizdevuma līgums Nr.2006/13-01, saskaņā ar kuru Valentīna L. izsniegusi AS "Finansu brokeris ALFA" aizdevumu Ls 80 000, nosakot aizdevuma atmaksas termiņu 2007.gada 10.aprīlī. Līguma 2.9.punktā puses vienojušās, ka parādnieks par aizdevuma lietošanu maksā 60% gadā no aizdevuma summas.

2007.gada 14.maijā puses noslēgušas vienošanos pie minētā aizdevuma līguma, ar kuru konstatējušas, ka AS "Finansu brokeris ALFA" kopējās parādsaistības ir Ls 133 377,17, tostarp neatmaksātais aizdevums Ls 80 000 un procenti Ls 5 337 715. Saskaņā ar šo vienošanos parādnieks apņēmies samaksāt pa Ls 10 000 līdz 2007.gada 22.maijam, 29.maijam un 8.jūnijam, bet attiecībā uz atlikušo parāda summu paredzēts līdz 2007.gada 8.jūnijam sastādīt atmaksas grafiku.

Parādnieks savas saistības nav izpildījis, izņemot vienīgo maksājumu Ls 1000, kuru kreditore saņēmusi 2007.gada 15.oktobrī.

2008.gada 17.aprīlī Valentīna L. iesniegusi Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgusi pasludināt AS "Finansu brokeris

ALFA" par maksātnespējīgu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 50.panta 2.punktu.

Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2008.gada 20.jūnija spriedumu pasludināts AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas process. Par maksātnespējas procesa dienu noteikts 2008.gada 17.aprīlis. Noteikts, ka kreditoru prasījumi jāpiesaka administratoram trīs mēnešu laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Tiesa nospriedusi ierakstīt maksātnespējas atzīmi Rīgas pilsētas zemesgrāmatās attiecībā uz AS "Finansu brokeris ALFA" piederošo nekustamo īpašumu Rīgā, (..), kadastra Nr.(..).

Spriedums pamatots ar Maksātnespējas likuma 50.panta 1.punktu, 53.pantu, 70.panta pirmo daļu, 183.panta pirmo un otro daļu, Civilprocesa likuma 363.^{7}pantu.

Spriedums kā nepārsūdzams stājies likumīgā spēkā.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta p.i. iesniegusi protestu par Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2008.gada 20.jūnija spriedumu, kurā, atsaukdamās uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un būtiskiem procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Protestā norādīts, ka, pasludinot maksātnespējas procesu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā noteikto maksātnespējas procesa pazīmi, tiesa nav ņēmusi vērā, ka pieteikums ar šādu maksātnespējas procesa pazīmi nav iesniegts, bet Valentīnas L. pārstāvja mutisks pieteikuma pildinājums tiesas sēdē nevar būt par pamatu maksātnespējas procesa pazīmes konstatēšanai, kas paredzēta Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā, jo maksātnespējas procesa pieteikumu pēc šīs pazīmes tiesīgs iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku.

Ņemot vērā, ka ne pieteicēja Valentīna L., ne viņas pārstāvim nav bijušas darba tiesiskās attiecības ar AS "Finansu brokeris ALFA", Valentīnas L. pārstāvim nebija tiesību papildināt pieteikumu, bet tiesai nebija pamata pasludināt AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas procesu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktu. Līdz ar to tiesa pārkāpusi Maksātnespējas likuma 53.panta piekto daļu.

Turklāt no lietas materiāliem nav redzams un no sprieduma motīvu daļas nav saprotams, pamatojoties uz kādiem pierādījumiem tiesa pasludināja AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas procesu pēc Maksātnespējas likuma 50.panta 1.punkta, kas nosaka, ka maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt, ja, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka.

Līdz ar to tiesas spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 193.panta prasībām.

Paskaidrojumus sakarā ar protestu iesniegusi Valentīna L., lūdzot protestu kā nepamatotu noraidīt.

Motīvu daļa

Iepazinies ar lietas materiāliem un apsvēris protesta argumentus, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 53.panta pirmo daļu kreditors maksātnespējas pieteikumu var iesniegt, ja pastāv kāda no šā likuma 50.panta 1., 2. un 3.punktā noteiktajām maksātnespējas pazīmēm. Šī pazīme norādāma maksātnespējas procesa pieteikumā.

Maksātnespējas likuma 52.pantā noteikts to personu loks, kuras ir tiesīgas iesniegt maksātnespējas pieteikumu šā likuma 50.panta kārtībā.

No Valentīnas L. tiesā iesniegtā maksātnespējas procesa pieteikuma izriet, ka viņa pamatu AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas procesa pasludināšanai saistījusi ar Maksātnespējas likuma 50.panta 2.punktā noteikto – parādnieks nav nokārtojis vienu vai vairākas parādsaistības, kuras atsevišķi vai kopā pārsniedz 1000 latu un kurām ir iestājies izpildu termiņš (..).

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.^{7}panta trešo daļu, ja maksātnespējas procesa pieteikums iesniegts, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 50.panta 2. un 6.punktā noteikto maksātnespējas procesa pazīmi, tad tiesa pasludina parādnieka maksātnespējas procesu, ja tā papildus šā panta otrajā daļā noteiktajam konstatē arī to, ka parādnieka parādsaistības pārsniedz viņa aktīvus.

No administratora pārskata un tam pievienotajiem materiāliem redzams, ka parādnieka pamatlīdzekļu vērtība ir Ls 750 151, bet parādsaistības Ls 470 960.

Pastāvot šādiem faktiskajiem apstākļiem, tiesas secinājums, ka Valentīnas L. maksātnespējas procesa pieteikumā norādītā maksātnespējas procesa pazīme, kas noteikta Maksātnespējas likuma 50.panta 2.punktā, nevar būt pamats AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas procesa pasludināšanai, atbilst kā minētā likuma 50.panta 4.punkta, tā arī Civilprocesa likuma 363.^{7}panta trešās daļas noteikumiem.

Neraugoties uz iepriekš minēto atzinumu, tiesa tajā pašā laikā uzskatījusi par iespējamu Valentīnas L. maksātnespējas procesa pieteikumu apmierināt, atsaukdamās uz konstatēto Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā noteikto maksātnespējas procesa pazīmi – parādnieks nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Senāts atzīst, ka, pasludinādama maksātnespējas procesu, pamatodamās uz Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā noteikto maksātnespējas procesa pazīmi, tiesa nav ņēmusi vērā, ka Valentīna L. maksātnespējas pieteikumu ar šādu maksātnespējas procesa pazīmi nav saistījusi. Savukārt Valentīnas L. pārstāvja tiesas sēdē mutiski izteiktais maksātnespējas procesa pieteikuma papildinājums ir pretrunā Maksātnespējas likuma 53.panta pirmās daļas noteikumam par maksātnespējas procesa pazīmes norādīšanu pieteikumā.

Turklāt tiesības iesniegt maksātnespējas pieteikumu atbilstoši Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā minētajai maksātnespējas procesa pazīmei paredzētas darbiniekam, kuram ir bijušas vai ir darba tiesiskās attiecības ar parādnieku (šā likuma 53.panta piektā daļa).

Spriedumā nav konstatēts, ka Valentīna L. pašreiz ir vai agrāk bijusi darba tiesiskās attiecībās ar AS "Finansu brokeris ALFA".

Līdz ar to pareizs ir arguments protestā, ka Valentīnas L. pārstāvja maksātnespējas procesa pieteikuma papildinājums, kā nebalstīts uz likumu, nevarēja būt apspriešanas priekšmets lietā.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka tiesa, pasludinot AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas procesu, pamatojusies uz tādu maksātnespējas procesa pazīmi, kas ne tikai nav norādīta maksātnespējas procesa pieteikumā, bet ar kuru Valentīna L., nebūdama Maksātnespējas likuma 53.panta piektajā daļā ietvertās tiesību normas subjekts, vispār nevarēja saistīt maksātnespējas procesa pieteikumu, pārkāpusi savas kompetences ietvarus.

Tiesa spriedumu pamatojusi uz Maksātnespējas likuma 50.panta 1.punktu, kurā noteikts, ka maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt, ja, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka. Taču no lietas materiāliem nav redzams un arī sprieduma motīvu daļā tiesa nav norādījusi, uz kādiem pierādījumiem balstoties, tā pasludinājusi AS "Finansu brokeris ALFA" maksātnespējas procesu pēc Maksātnespējas likuma 50.panta 1.punktā noteiktās maksātnespējas procesa pazīmes.

Tādējādi Senāts uzskata, ka tiesas spriedums ir acīmredzami pretrunīgs un tādēļ tas neatbilst Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas prasībām.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Senāts secina, ka tiesa kļūdaini interpretējusi Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktu, kā arī pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumus, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas. Līdz ar to spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ tas atceļams, nododot lietu jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2008.gada 20.jūnija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Jēdzienu alfabētiskais rādītājs

lpp.

A, Ā

Administratīvais akts 544, 545, 681
- labvēlīgs 706
- nelabvēlīgs 706
- tā apstrīdēšana 540–542, 544–546
- tā pārsūdzēšana 526, 545, 546, 550, 681, 684
- tā tiesiskums 545–547
- uz tā pamata noslēgta darījuma apstrīdēšana 526–552

Administratīvais pārkāpums
- administratīvā pārkāpuma protokols 98–100, 687
- ceļu satiksmes noteikumu pārkāpums 484–488
- koku patvaļīga ciršana 98–100
- patvaļīga meža zemju transformācija 687, 689

Administratīvais sods – sk. Sods

Administrators (maksātnespējas procesā) 494–497
- sk. arī Maksātnespēja

Advokāts
- atlīdzība par viņa sniegto palīdzību 296, 583, 584, 665

Aizdevums
- hipotekārais 223, 224
- tā nodrošināšana – sk. Hipotēka, Ķīla
- tā piedziņa; sk. arī Piedziņa: parāda 291–294, 347–350, 567, 568
- Līgumi: aizdevuma

Aizgādība
- ikdienas 18, 20
- sk. arī Bērns

Aizgādnība
- aizgādnis
  garā slimās (rīcībnespējīgas) personas 28, 30
  tiesības apstrīdēt paternitāti 28, 30

Aizlieguma atzīme – sk. Zemesgrāmata: atzīme

Akciju sabiedrība
- akcijas 510, 513
  ar balsstiesībām 511
  to pārdošana 510–514
  vārda akcijas 511

lpp.

- akcionāri
  bijušo akcionāru tiesības saņemt dividendes 510–515
  tiesību pāreja ar akciju pārdošanu 510, 513, 514
- akcionāru sapulce
  tās lēmuma apstrīdēšana 511–513
  tās tiesības lemt par peļņas sadalīšanu 510, 511, 513
- dividendes 510–514
- tās valdes loceklis
  viņa atcelšana (atsaukšana) 475, 479, 480

Apdrošināšana
- apdrošinājuma ņēmējs 185
  viņa pienākumi 188, 190–194
- apdrošinājuma risks 185, 186, 188, 190, 191, 194
  pašrisks 185, 189
- apdrošināšanas atlīdzība
  par kravai nodarītu zaudējumu (starptautiskos pārvadājumos) 204, 205, 207
  tās izmaksāšanas termiņš 490–492
  tās piedziņa 184–195, 484–488
  tās saņēmējs 185–188, 190, 193, 194
- apdrošināšanas gadījums 185–187, 189, 488
- apdrošināšanas polise 185, 186, 188–194
- apdrošināšanas prēmija 193, 194
- apdrošināšanas sabiedrību prakse 333, 336
- apdrošināšanas summa 185, 189
- apdrošinātājs
  viņa atbildība 191, 490–493
  viņa pienākumi 485, 488
  viņa tiesības izvērtēt satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildību 484, 486, 487
- civiltiesiskās atbildības obligātā
  sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku 484, 485, 487, 488, 490–492
- virsapdrošināšana 188
- sk. arī Līgumi: apdrošināšanas

Apgrūtinājums
- iznomātas lietas 6, 8, 10
- īpašuma 92, 94, 95, 304, 499, 507
  apgrūtinājuma atzīme – sk. Zemesgrāmata
- sk. arī Servitūts

Apsaimniekošana
- apsaimniekošanas izdevumi 92, 95
- meža – sk. Mežs

lpp.

Ārstniecība 641, 647
- pacients
  ārstēšanas izdevumu atlīdzināšana 642, 644, 645, 648
  viņa tiesības zināt medicīnisko pārbaužu rezultātus 641–649
- ārstniecības persona (ārsts)
  viņa pienākumi infekcijas slimību gadījumos....641, 642, 644–648

Atbildētājs (tiesvedībā)
- viņa (pārstāvja) nepiedalīšanās lietas izskatīšanā 8, 56, 96, 334, 335, 344, 383, 388, 389, 396, 398, 418, 587, 588, 594, 595, 604, 612, 679
- viņa tiesības
  procesuālās....567, 569, 588, 594, 595
  šķīrējtiesas procesā 607–609, 611–613

Atbildība
- administratīvā....687, 689
- civiltiesiskā 264, 268, 278
  ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas 484–489
  deliktatbildība (ārpuslīgumiskā atbildība); sk. arī Delikts, Neatļauta darbība....295, 297, 573, 645
  līgumiskā....295, 297, 298
  tās priekšnoteikumi 203, 208, 645
- kriminālatbildība
  atbildību pastiprinošies apstākļi 278
  sabiedrības (civiltiesiskās) dalībnieka 265–268
- par zaudējumiem
  atbrīvošana no tās 203, 206, 207
  likuma prezumpcija 203, 208
  sk. arī Atlīdzība: zaudējumu; Zaudējumi
- solidārā....204, 223, 343, 388, 396, 607, 608, 611, 629, 633–635, 638, 639, 645, 694
  par dzīvojamās telpas īres līguma saistībām 388, 392–394, 593
  tratas saistībā....622–624

Atlīdzība
- advokātam – sk. Advokāts
- apdrošināšanas – sk. Apdrošināšana
- darbiniekam – sk. Darbs
- izdevumu – sk. Izdevumu
- kaitējuma – sk. Kaitējums
- līguma neizpildes gadījumā
  par padarīto darbu (par pūlēm un izdevumiem) 210–213
- par konkurences ierobežojumu ievērošanu....458–462, 465–471, 473
  atbilstoša un taisnīga 459, 462, 465, 467, 469, 470, 473
- par sakropļojumu un izķēmojumu....330–337

lpp.

- zaudējumu; sk. arī Zaudējumi
  ar apdrošinātāja prettiesisku rīcību nodarītu (sakarā ar dīkstāvi) 490–493
  ar kopīpašuma uzturēšanu saistītu 92–96
  ar laulāto kopmantas atsavināšanu nodarītu....23–25
  ar neatļautu darbību nodarītu....264, 266–269, 332
  ar valdījuma traucējumu nodarītu....97–101, 222, 224, 225
  ārstniecības iestāžu nodarītu 641–648
  atceļot līgumu....232, 234
  atstumtajam pircējam....322, 323, 327, 328
  ceļa satiksmes negadījumā nodarītu....484–489
  darba devējam 576, 579, 580
  darbiniekam 499, 509, 576, 578, 579, 581, 583
  īpašniekam (iznomātājam) nodarītu....59–63, 102–105
  īrnieka nodarītu 369– 371
  patvaļīgi veiktas meža zemes transformācijas gadījumā....686–690
  pilnvarnieka nodarītu....219, 220, 257–259, 262
  rokasnaudas līguma neizpildīšanas gadījumā 571–574
  starptautiskos kravas pārvadājumos nodarīto....203–208
  trešo personu nodarītu....295, 297, 298
  uzņēmuma līguma neizpildīšanas gadījumā 676–678
  videi nodarītu 100, 487
- sk. arī Kompensācija

Atprasījums (no netaisnas iedzīvošanās)
- līguma izpildes neiespējamības gadījumā....211
- jebkāda pamata trūkuma dēļ 234, 282, 285, 286

Atsavināšana
- nekustamā īpašuma 24, 25, 237–241, 250–256, 308–311
  domājamo daļu 83, 84, 86, 118–125, 308, 309, 314–319
  izsolē – sk. Izsole
  nepilngadīgā īpašuma....223, 226, 228
  hipotēkas kreditora tiesības 300–306
  prāvas laikā....539, 552
  tāda darījuma tiesiskums, ja atsavinātājs īpašuma tiesības ieguvis nelikumīgi 149–158
  tiesas nodibināts aizliegums 300, 301, 303–306
  vairākiem pircējiem 322–329
- sk. arī Īpašums, Līgumi, Nekustamais īpašums

Atzinums
- eksperta – sk. Ekspertīze: ekspertu atzinums
- kompetentas iestādes (organizācijas) 72, 252, 512, 515, 528, 531, 534, 535, 642
- speciālista 296–299, 678

lpp.

Avanss
- iemaksu piedziņa 209–214, 230–235

Autortiesības
- autora līgums 650–654
  rakstveida.....651–654
- autors
  autoratlīdzība 650–654
  viņa pienākumi 650, 653
  viņa tiesību aizskārums; sk. arī Kompensācija.....650–652
- darba izmantošanas tiesības
  izņēmuma licence 651, 652
  licences līgums 650–654
  vienkāršā licence 651–654

B

Banka – sk. Kredītiestāde

Bērns
- darba tiesisko attiecību izpratnē.....399, 401, 402
- viņa nodarbināšana – sk. arī Darbs: bērna nodarbināšana
- viņa tiesības un intereses
  to aizsardzība..... 16, 18, 20, 28–31, 49–52, 392–394, 399–402
  to prioritāte 28, 31, 51
  atsavinot viņam piederošu nekustamo īpašumu 223, 226, 228
- viņa tiesiskais statuss
  ārlaulībā dzimuša bērna.....29, 31
- viņa uzturēšana
  pēc pilngadības sasniegšanas.....32–34, 36, 38, 39
  pēc viņa stāšanās laulībā.....32–35
  pienākums – sk. Uzturlīdzekļi
- sk. arī Aizgādība, Paternitāte, Vecāki

Bezdarbība
- atbildība par zaudējumiem (kaitējumiem), kas
  ar to nodarīti.....63, 99, 244, 247, 332, 334, 335, 371, 372, 490, 492

Blakus sūdzība 167–171, 308–311, 522–525, 698–702
- par to pieņemtā lēmuma pārsūdzēšana 308–312
- tās noraidīšana.....171, 449, 451, 524, 525

Bojājums
- kravas (pārvadājumos) – sk. Pārvadājumi
- veselības – sk. Kaitējums: veselībai nodarītā atlīdzināšana, Miesas bojājums

lpp.

Brīdinājums
- par īres un pamatpakalpojumu maksājumu
  nenokārtošanu (parādu).....387–394
  jauns 387, 390
  tā izsniegšana nepilngadīgajam.....393, 394
- par līguma grozīšanu (nomas maksas paaugstināšanu).....219, 221
- par īres līguma izbeigšanu 357–360, 393, 397
  tā publicēšana laikrakstā.....395–398
- par saistību (līguma) izpildi.....231, 232, 590–592, 620, 692

Būve (ēka)
- ar zemi cieši savienota 139, 145–147
- neapdzīvojamā ēka 698–701
  tās jēdziens 698, 701
- par patstāvīgu īpašuma objektu atzīstama
  uz nomātas zemes uzceltas.....139–148
- tās īpašnieks – sk. Īpašnieks: ēkas (būves)
- uzcelta uz citai personai piederošas zemes 168, 169, 171
- sk. arī Dzīvojamā māja

Būvniecība (celtniecība)
- būvatļauja.....687–689
- būvniecības noteikumi (būvnoteikumi) 176–179, 676–680, 686–689
- būvniecības personas atbildība.....687, 688, 690

C

Cēloniskais sakars (cēloņsakarība)..... 100, 206, 243, 245, 248, 250, 253, 369, 372, 490, 492, 493, 643, 645, 648

Ceļš – sk. Servitūts: ceļa

Celtniecība – sk. Būvniecība

Ceļu satiksmes negadījums 484–491
- tajā iesaistīto personu atbildības pakāpe 484–489

Cena
- pirkuma (pārdošanas) 237–241, 280, 287, 288

Cesija (cedēšana)
- prasījuma (prasības) 209, 210, 347, 349, 567, 568
- sk. arī Līgumi: cesijas

Cieņa un gods
- to aizskārums 431, 504, 516–519, 553, 554, 556, 557, 559, 664–666, 668

lpp.

Cietušais
- viņa tiesības uz atlīdzību
par sakropļojumu 330–337
to ierobežošana, viņam neievērojot pienācīgu rūpību 101, 219, 245–247, 249, 491, 493

Civillietas izskatīšana – sk. Tiesvedība

Civiltiesiskā atbildība – sk. Atbildība: civiltiesiskā

Civiltiesiskās attiecības – sk. Tiesiskās attiecības

D

Darbība
- konkludenta 612, 479, 651
- neatļauta – sk. Neatļauta darbība
- nepieklājīga 110, 221
- prettiesiska; sk. arī Delikts....295, 297, 490, 492, 493
- profesionālā
tās ierobežojumi (darba līgumā)....457, 458, 462, 463, 465–472, 474
- sk. arī Rīcība

Darbs
- atjaunošana darbā 403, 406, 408–411, 413, 421, 422, 424, 431, 441, 442, 445, 447, 449–451, 455, 500–502, 506–508
- atcelšana no amata
pirms termiņa (nolaidīgas rīcības dēļ) 422–429
- atlaišana no darba
atlaišanas pabalsts 576–579, 581, 583
komersanta valdes locekļa – sk. Akciju sabiedrība: tās valdes loceklis, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību: tās valdes loceklis
- atstādināšana no darba....500, 503–509
nepamatota 499, 503, 504, 506–509
- bērna nodarbināšana
līdz 13 gadu vecumam 399, 402
15 gadus veca bērna nodarbināšana brīvdienās 399–402
- darba atlīdzība (samaksa)....436, 437, 451, 454, 455, 473
neizmaksātās darba algas piedziņa 399–402
piemaksa par virsstundu darbu, nakts darbu un darbu brīvdienās 577–580
tās aprēķina izsniegšana....470, 473
tās noteikšana 431, 432, 435–437
tās piedziņa 447–456, 576–579, 581
- darba devējs
pienākums izmaksāt kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu 449, 451, 476, 477, 481, 482, 501
viņa interešu aizsardzība 462, 463, 470, 472

lpp.

viņa kompetence 403, 406
viņa pienākumi 404, 406, 407, 470, 473, 500, 509
viņa pienākums maksāt atlīdzību par konkurences ierobežojumu ievērošanu 462, 465, 472, 473
viņa pienākums paziņot par darbinieku atlaišanu Nodarbinātības valsts aģentūrai....404, 405, 407
viņa pienākums piedāvāt darbiniekam citu darbu 450–452, 454, 455
viņa tiesības sniegt darbinieka raksturojumu citam darba devējam 517, 518
- darba laiks
nepilngadīgajam....399–402
tā ievērošana 422, 424, 425, 427–429
- darba līgums – sk. Līgumi: darba, Uzteikums
- darba piespiedu kavējums
kompensācija par to 403, 409, 410, 414, 415, 421–423, 425, 441, 442, 445, 447–449, 451, 454, 455, 475, 476, 481, 499–502, 505, 508, 509
- darbinieks (darba ņēmējs)
aizliegums veikt blakus darbu 500, 501, 503, 506
jēdziens....476, 477, 482
viņa prettiesiskā rīcība 414–420
viņa tiesības iesniegt maksātnespējas pieteikumu....707–711
viņa tiesības uz atmaksātu atvaļinājumu....450, 451, 453
viņa tiesības veikt blakus darbu 422, 424, 426, 428, 501
viņa tiesību aizsardzība....443, 453, 482
viņa tiesisko stāvokli pasliktinošu noteikumu spēkā neesamība....457, 460–462, 467–469, 471
viņam nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas prasības (tiesības strādāt par pedagogu)....448–450, 452–454
- pārejoša darba nespēja
aizliegums uzteikt darbu tās laikā 419
darbnespējas lapas apmaksa 475–477, 481
darbnespējas lapas izsniegšana pēc uzteikuma saņemšanas 442, 450
noslēgtas vienošanās par darba tiesisko attiecību izbeigšanu gadījumā 441–443, 445
pēc pārkāpuma izdarīšanas (uzteikuma sagatavošanas laikā) 415, 417, 419, 420
- tiesiskās attiecības 399–483
ar komersanta valdes locekļiem....475–483, 576–580, 583
Civillikuma normu piemērošana 460, 461, 463, 478
Komerclikuma normu piemērošana 475, 477, 478–481
to izbeigšana....400, 407–412, 414–420, 448–455
to izbeigšana, pusēm vienojoties 441–446, 450, 452, 453
to kvalificēšana 432, 435–440
to pazīmes 435–437, 439, 577

lpp.

to subjekts ... 399, 401
to turpināšana pēc uzteikuma ... 447, 453
to turpināšana pēc vienošanās paredzētā termiņa ... 442–445

Darījums
- aiz cita darījuma apslēpts ... 293
- simulatīvs ... 292, 293
- tā apstrīdēšana
  ja īpašums uzskatāms par bezīpašnieka lietu (mantu) ... 149–158
  uz administratīvā akta pamata noslēgta privāttiesiska darījuma ... 528–552
- tā atzīšana par spēkā esošu
  nekoroborēta darījuma ... 223, 228, 310, 311
- tā atzīšana par spēkā neesošu ... 221, 470, 473, 527, 530, 537, 539, 545, 551, 552
  darījuma formas neievērošanas dēļ ... 222, 227, 364
- tā dalībnieks (puse) ... 497
  viņu gribas noskaidrošana – sk. Gribas izteikums: darījumā (līgumā)
  viņa tiesības prasīt vienošanās ievērošanu ... 313, 316, 320
- tā iztulkošana ... 573
  šaubu gadījumā ... 218, 240, 389
- tā saistošais spēks rakstiskās formas neievērošanas gadījumā ... 313, 316, 320, 321, 362, 364–366, 377, 378, 381–386, 651, 652
- tā sastāvdaļas
  būtiskas ... 222–228
  priekšmets ... 258, 262
- tiesisks ... 153, 158, 225, 298, 340, 364, 365
  tā forma ... 650–654
  - sk. arī Līgumi, Līgums, Saistības, Vienošanās

Dāvinājums
- īpašuma
  neatraidāmo mantinieku tiesības ... 69–76
- sk. arī Līgumi: dāvinājuma

Delikts ... 268, 295, 297
- sk. arī Neatļauta darbība

Dokumenti
- godu un cieņu aizskarošas ziņas saturošs (zaudējumu atlīdzības prasījumos) ... 516–519, 521
- izdevumus (ārstēšanas izdevumus) apliecinošs ... 332, 334, 335
- izpildu dokuments ... 597, 598, 618, 630, 632
- pavadzīme
  starptautisko preču-transporta pavadzīme ... 205, 207, 208
- privāts dokuments ... 614, 617, 629–632, 638, 639
- starptautiskās tiesiskās palīdzības ietvaros iesniedzamie ... 243, 246, 248

lpp.

Drošības nauda
- tās atmaksāšanas pamats ... 27, 91, 105, 131, 221, 262, 269, 360, 380, 420, 446, 489, 515, 521, 559, 566, 575, 680, 702

Dzīvesvieta
- bērna vai vecāku
  dažādās valstīs, starp kurām noslēgts līgums par tiesisko palīdzību ... 16–21
  pastāvīgā ... 17–20
- parādnieka (atbildētāja) ... 19, 357–360, 591–594, 607–609
  deklarētā ... 608, 609

Dzīvojamā māja (ēka)
- daudzdzīvokļu ... 130
  tās sadale dzīvokļu īpašumos ... 81–90
- tās atzīšana par dzīvošanai nederīgu 528, 530–532, 535, 550
- valsts vai pašvaldības 352–356
  tās privatizācija – sk. Privatizācija: dzīvojamās mājas
  valsts kapitālsabiedrību pamatkapitālā iekļautas ... 699–701
- sk. arī Īpašnieks; Kopīpašums, Nekustamais īpašums

Dzīvojamā telpa
- izlikšana no tās ... 352–354, 356–361, 363, 367, 387, 388, 390, 396, 397
  nepilngadīga īrnieka ... 392–394
- tās lietošanas tiesības ... 362, 365, 366
  faktiska lietošana (bez līguma) ... 362–364, 366, 367, 382
  to atzīšana ... 374–379
  to izbeigšana ... 387–390, 395–397
  to neatzīšana ... 382, 384, 385
- tās nodošana lietošanai (dzīvošanai) ... 355, 356, 362, 363, 365–367, 378, 381, 383–385
- sk. arī Īre, Īres līgums, Īrnieks

Dzīvoklis
- dzīvokļa īpašums ... 89
  daudzdzīvokļu mājā ... 81–91, 126–131, 133
  laulāto kopīpašums ... 41–48
  nelikumīgi iegūts ... 530, 533, 534, 537, 538, 551, 552
  tā atsavināšana kopīpašumā esošajā daudzdzīvokļu mājā ... 82–90, 126–131
  tā izbeigšana ... 529, 538
  tā mantošana ... 132–138
  tā sadalīšana starp citiem dzīvokļa īpašumiem ... 528, 532, 535, 539, 550
  tā tiesiskais statuss ... 81, 88, 89, 130
- dzīvokļa īpašnieks – sk. Īpašnieks: dzīvokļa
- privatizācija – sk. Privatizācija

lpp.

E

Eiropas Cilvēktiesību tiesa
- tās judikatūra 555–558, 667
- sk. arī Judikatūras un tiesu prakses rādītāju

Eiropas Kopienu tiesa
- tās judikatūra 274, 275
- sk. arī Judikatūras un tiesu prakses rādītāju

Eiropas Padome 272, 274, 275
- tās tiesību akti 272, 279
  rezolūcijas kā tiesību palīgavota izmantošana 270, 272–275, 278, 279
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Eiropas Savienība (Eiropas Kopiena) 274, 275
- tās tiesību aktu (tiesību normu) piemērošana 275, 279
  direktīvu 482
- tiesības 276
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Ekspertīze
- bioloģiskā (pēc DNS metodes bērna paternitātes noteikšanai) 29, 30
- būvniecības 141, 143, 144
- ekspertu atzinums 265, 330–334, 416, 417, 485, 488
  būvekspertu 143, 144
- eksperts
  sertifikāta nepieciešamība viņam 487, 488
- tiesas atteikums to noteikt 672, 674
- transportlīdzekļu tehniskā 485–488

G

Galvojums
- galvinieks
  viņa atbildība 622–624, 629, 631, 633, 634, 635, 638, 639
- galvojuma līgums – sk. Līgumi: galvojuma

Gribas izteikums
- darījumā (līgumā) 42, 43, 62, 73, 75, 198, 199, 201, 218, 221, 233, 236, 250, 251, 253, 287, 293, 340, 408, 441, 445, 450, 463, 479–481
  brīvs 694, 696, 697
  pretējs par jau notikušu vienošanos 409, 412
- mantinieka 66, 563–565
- tikai izskata pēc izteikts 338, 340, 470, 473
- vietnieka 257, 261

lpp.

Ģ

Ģimene
- ģimenes loceklis
  dzīvokļa īpašnieka 132–138
  īrnieka – sk. Īrnieks
- tiesiskās attiecības 16–52
  prasījumu izskatīšana saskaņā ar starpvalstu līgumu 16–22
- sk. arī Laulātais, Vecāki

H

Hipotēka 160, 223, 224, 615
- hipotēkas līgums 150, 529, 533, 538, 596, 616–618
- publiska 615, 616, 618, 630–632, 634, 636
- tās absolūtais raksturs 303–305
- tās dzēšana 150–153, 300–306
- tās iegūšana uz tiesas sprieduma pamata 302, 305, 344

I, Ī

Iebildumi
- pret prasību
  atbildētāja 19, 21, 62, 67, 73, 85, 95, 101, 113, 117, 121, 142, 157, 205, 213, 218, 224, 226, 235, 245, 261, 292, 302, 377, 389, 567, 569, 571, 574, 575, 612, 613
  prasītāja 7, 78, 123, 235, 278, 451, 454, 542, 581, 689
  pušu pienākums pierādīt to pamatotību 73, 113, 213, 567, 569, 587, 588
  tiesas noraidīti 7, 62, 67, 78, 95, 101, 117, 205, 218, 245, 261, 278, 292, 377, 389, 451, 454

Ieguvējs
- nekustamā īpašuma; sk. arī Izpirkuma tiesība
  labticīgs 153, 155, 157, 158
  negodprātīgs (ļaunticīgs) 127, 323, 324, 326, 328, 530, 537–539, 551
  viņa ievešana valdījumā 77–80
  viņa pienākumu pāreja izpircējam 118, 124
  viņa tiesības 311
  viņam pienākošā atlīdzība 84, 87, 118–125, 128

Iesniegums
- darbinieka (darba devējam) 442, 448, 450, 452, 453, 516
- lietas dalībnieka (tiesai)
  atbildētāja par strīda izskatīšanu citas valsts (starpvalstu līguma dalībvalsts) tiesā 19, 21
  par lietas izskatīšanas atlikšanu 588
  par lietas izskatīšanu bez viņa piedalīšanās 87

lpp.

par pievienošanos apelācijas sūdzībai ... 129
par pievienošanos kasācijas sūdzībai ... 542
par tiesvedības izbeigšanu ... 597
- mantinieka ... 54, 55, 57
- privātpersonas (par saistību izpildes apliecinājumu)
tiesības saņemt atbildi uz to ... 244, 245, 247, 248

Intereses
- bērna – sk. Bērns
- mantiskās ... 204, 540, 542
- pašvaldības ... 177–179, 296, 527, 529, 539, 541–544
- privātpersonas (indivīda) ... 177–179
- sabiedrības (kopējās) ... 179, 555
- tiesiskas (likumiskas) ... 47, 175, 177–179, 348, 351, 454, 540, 541
to aizsardzība ... 16, 20, 68, 327, 551
- valsts ... 113, 149, 150, 152, 182, 348, 351

Invaliditāte
- darbinieka
pirms nelaimes gadījumā darbā iegūta (nozīme kaitējuma atlīdzības prasījumos) ... 333, 334

Īpašnieks
- dzīvokļa
iepriekšējo īres līgumu saistošais spēks jaunajam īpašniekam ... 397, 398
ģimenes locekļu tiesības pēc viņa nāves ... 132–138
viņa nepieaicināšanas lietā (trešās personas statusā) sekas ... 12, 13, 15
viņa tiesības ... 83, 130, 133–135, 138
viņa tiesības iegūt dzīvokļus īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai ... 12–15
- ēkas (būves)
likuma prezumpcija ... 139, 146, 147
tiesības uz zemes nomu ... 3–11
- kuģa ... 186, 190
- nekustamā īpašuma
jaunā īpašnieka griba tik ievestam valdījumā ... 77–80
viņa atzīšana par īpašnieku ... 41, 47, 224, 304
viņa prasījuma tiesības ... 149, 151, 154–156, 172–175
- privatizētā objekta – sk. Privatizācija: privatizētais objekts
- transportlīdzekļa – sk. Transportlīdzeklis
- zemes; sk. arī Zeme
bijušais ... 3, 9
viņa pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli ... 3, 5–8, 10, 64
viņa tiesības saņemt nomas maksu ... 59–68
viņa pirmpirkuma tiesības uz ēku (būvi) ... 118–125
- sk. arī Kopīpašnieks

lpp.

Īpašuma tiesības
- to aprobežojumi – sk. Apgrūtinājums, Servitūts
- to atjaunošana uz nekustamo īpašumu ... 3–15, 82, 149–157, 546, 547
bijušā īpašnieka mantiniekiem ... 53–58
nelikumīga (sabiedriskai organizācijai) ... 149–158
tiesā atceļot atsavināšanas līgumu ... 301, 303, 305, 306
uz mantotu daudzdzīvokļu namīpašumu ... 12–15
- to atzīšana (iegūšana)
uz kriminālllietā konfiscētu lietu ... 180–183
pamats ... 172, 175
- to atzīšana uz kustamu mantu
laulātajam ... 23–27
- to atzīšana uz nekustamo īpašumu 196–202, 222–228, 522–525
kopīpašuma tiesību ... 139–147, 313, 315, 317, 319–321
laulātajam – sk. Manta: laulāto
mantojuma masai piederošu īpašumu ... 53–58, 69–71
pašvaldībai (uz nelikumīgi atsavinātu īpašumu) ... 533, 539
uz iznomātu lietu ... 226
uz izpirkuma tiesību pamata ... 81–91, 118–131
uz zemi ... 237–240
valstij ... 150–156
- to iegūšana
ar ieilgumu ... 104, 105
mantošanas ceļā ... 53–60, 133, 137, 138
privatizācijas procesā ... 60, 62, 64–67, 130, 133
uz pirkuma līguma pamata ... 77–80, 102–105, 228, 286, 288, 322–328
- to izbeigšana
ar tiesas spriedumu ... 181, 182, 305, 306
- to nostiprināšana zemesgrāmatā – sk. Koroborācija, Zemesgrāmata
- to nepārtrauktības nodrošināšana ... 59, 66
- to pāreja ... 138, 142, 186, 190, 226, 228
mantiniekam – sk. Mantinieks
pirms galīgi samaksātas pirkuma maksas ... 238, 240
pirms īpašnieka nāves parakstīta nostiprinājuma lūguma gadījumā ... 308–311
- to saistība ar valdījumu; sk. arī Valdījums ... 136
- uz dzīvokli – sk. Dzīvoklis
- uz privatizācijas sertifikātiem ... 46
- uz zemi – sk. Zeme
- sk. arī Kopīpašums, Nekustamais īpašums

Īpašums ... 179
- bezīpašnieka lieta ... 149, 156
- īpašuma prasība – sk. Prasība: īpašuma
- kopīpašums – sk. Kopīpašums
- lietošanas tiesības – sk. Lietošanas tiesības

lpp.

- nekustams – sk. Nekustamais īpašums
- pašvaldības 174, 527
  tiesības ar to rīkoties 352–356, 365, 366
- tā privatizācija – sk. Privatizācija
- uz to gulošās nastas un apgrūtinājumi; sk. arī Apgrūtinājums 6, 8, 10, 92, 94, 95
- valsts 173
- zemes – sk. Zeme
- sk. arī Apsaimniekošana, Dzīvoklis, Ieguvējs, Īpašnieks, Īpašuma tiesības, Kopīpašums, Valdījums

Īre (dzīvojamās telpas) 366, 377, 384
- īres maksa
  tās nemaksāšana (parāds) 357–360, 387–393, 395–397, 593, 594
  tās pieņemšana bez līguma 353, 354, 356, 362, 365–367, 375–379, 381–385
  vienošanās par to 395, 396
- īres tiesības
  nepilngadīgā īrnieka 392–394
- maksa par pamatpakalpojumiem 357–360, 362–364, 367, 382, 385
  to parāds 387–391, 395–397
- tiesiskās attiecības 352–398
  faktiskās 353–355, 362–364, 366, 367, 375–377
  to atzīšana 527, 530, 531, 536, 537, 541
  to atzīšana līguma rakstveida formas neievērošanas gadījumā 355, 356, 362–368, 377, 381–386
  to neatzīšana 354–356
  to rašanās pamats 374–380
  to turpināšana 363–365, 367
  uz mutiskas vienošanās pamata izveidojušās 375, 382

Īres līgums (dzīvojamās telpas)
- tā atzīšana par spēkā neesošu (prettiesiski noslēgta) 532–534, 548, 549
- tā grozīšana 397, 398
- tā izbeigšana 357–361, 387–390, 395–397
  nepamatota (ar nepilngadīgu īrnieku) 392–394
- tā noslēgšana
  atteikums (dzīvoklī iemitinātajai citai personai, kas nav atzīta par īrnieka ģimenes locekli) 381, 382, 385
  bez privatizācijas tiesībām noslēgts 258
  līdz dzīvokļa privatizācijai noslēgts 132, 134, 137
  nosacījumi 362–368, 374, 378, 379
  pienākums (ar spriedumu uzlikts) 353, 362, 363, 376, 541, 550
  uz noteiktu laiku 362, 367
  valsts un pašvaldību dzīvojamās mājās 352–356, 374, 378–380, 527, 530–534, 536, 541, 548–551

lpp.

- tā noteikumi (sastāvdaļas)
  būtiski 353
  līguma priekšmets 353
  par īrnieka pienākumiem 369–373
- tā rakstveida forma 354, 362–367, 377, 378, 381, 384, 398
- tā saistošais spēks dzīvokļa jaunajam īpašniekam 397, 398

Īrnieks
- citas personas iemitināšanās viņa īrētajā dzīvoklī 381–385
- viņa pienākumi
  atbrīvot dzīvojamo telpu, beidzoties līgumam 367
  maksāt īres maksu un maksu par pamatpakalpojumiem 357–360, 362–364, 367, 392–394
  pārbaudīt dzīvoklī esošo apkures sistēmu 369, 370, 372, 373
  segt zaudējumus 369–373
- viņa ģimenes loceklis
  ievietošanās dzīvojamā telpā 363, 364, 367, 368, 376, 379
  nepilngadīgā tiesības; sk. arī Bērns 382–384, 392–394
  nosacījumi tāda statusa iegūšanai 375–377, 382–385
  viņa tiesības 83, 86, 89, 353, 356, 363, 364, 366, 367, 375, 384
- viņa izlikšana 357–360, 387, 388, 390
  bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas 353, 367, 358, 388, 390, 392, 393, 396, 397
  izvairīšanās no brīdinājuma saņemšanas 357, 358
  nepilngadīga īrnieka 392–394
- viņa nepieaicināšanas lietā (trešās personas statusā) sekas 12, 13, 15
- viņa tiesības 356, 366, 384
  prasīt īres līguma pagarināšanu 367
  privatizēt dzīvokli 83, 86, 89, 529–531, 536, 537, 544, 549
  to zaudēšana ar tiesas spriedumu 352–354, 356

Izdevumi
- ārstēšanās 330–332, 335
- dzīvojamo māju apsaimniekošanas – sk. Apsaimniekošana
- ar kopēju lietu (kopīpašumu) saistīti
  apsaimniekošanas, pārvaldīšanas, remonta u.tml. izdevumi 92, 95
  kopējas lietas saglabāšanas un uzturēšanas izdevumi 92, 95
  to atlīdzināšana kopīpašniekam 92–96
- lietai taisītie
  derīgie 120–125
  greznuma 120, 121
  nepieciešamie (vajadzīgie) 120–125
- šķīrējtiesas procesa – sk. Šķīrējtiesa: process
- tiesāšanās – sk. Tiesāšanās izdevumi

lpp.

Īzīrētājs
- tiesības 67, 113
  izlikt īrnieku bez citas dzīvojamās platības ierādīšanas 359, 390, 397
- viņa pienākumi
  brīdināt īrnieku par īres līguma laušanu 357–360, 387, 390, 391, 397
- sk. arī Īres līgums

Izlīgums (mierizlīgums) 176–179, 347–351
- nepieļaujams 177, 178, 348, 349, 350
- tā apstiprināšana tiesā 348, 349, 351
- tā priekšmets 347, 349, 350

Izpildījums
- saistību (līguma); sk. arī Saistība: saistību izpilde
  daļējs 210, 211, 213
  personīgu saistību 288
  tā atdošana atpakaļ 230–236
  tā pieņemšana bez iebildumiem (pilnvarojuma robežu pārsniegšanas gadījumā) 215, 219–221
  tā pierādīšanas līdzekļi 567–570

Izpildu raksts
- šķīrējtiesas sprieduma izpildei – sk. Šķīrējtiesa

Izpirkuma tiesība 118, 124, 316
- izpircējs
  viņa pienākumi 118, 120–124
- izpirkuma maksa 118, 119, 121, 122, 124, 125, 128, 314
- tās īstenošana (izlietošana) 118–125, 313, 314, 316–319
- tās izbeigšanās 84, 86, 122, 125
- tās nodibināšana 81–91
  ar līgumu 126, 128–131, 224
  ar likumu 120, 124, 128, 131

Izsole 196–201
- labprātīga 198, 201
  nekustamā īpašuma tiesas ceļā 634–637

Izziņa
- arhīva 699, 701, 705
- ārsta (par personas veselības stāvokli) 252, 253
- bankas (par veiktajiem maksājumiem) 496, 498
- kompensācijas saņemšanai (par apsaimniekošanas izdevumiem) nepieciešamā 244–249
- par ienākumiem (darba samaksu) 7, 517
- par īpašumu 70, 82, 86, 159, 167–171, 173, 225, 251, 699–701
- par parādnieka (atbildētāja) dzīvesvietu 591, 592,
  kļūdaina 607–609
- pašvaldības 528, 531
- Uzņēmumu reģistra 568, 682–685

lpp.

J

Judikatūra 72, 128, 129, 275, 303, 321, 336, 345, 367, 379, 434, 440, 486, 488, 673
- Eiropas Cilvēktiesību tiesas – sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesa
- Eiropas Kopienu tiesas – sk. Eiropas Kopienu tiesa
- tās veidošana 477, 480–482
- sk. arī Judikatūras un tiesu prakses rādītāju

Juridiskie fakti
- prasības pamatu veidojoši 47, 257, 260, 262, 317, 649
- to konstatēšana
  par politiskās represijas faktu 703–706
  par sabiedriskās organizācijas tiesību un īpašuma pārmantotāju 150, 151, 157

K

Kadastrs
- ieraksti Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā – sk. Valsts zemes dienests: izziņa
- zemes kadastrālā vērtība – sk. Zeme

Kaitējums
- materiālais 331, 332, 334
- morālais 400, 431, 448, 449, 451, 536
  tā atlīdzināšana 331–334, 336, 399, 519, 520, 550, 553, 554
- nemantisks 516, 518, 520
- veselībai nodarītā atlīdzināšana 330–337
  ārstēšanās izdevumu 330–332, 335
  varbūtējās atrautās peļņas 331, 335

Kasācijas sūdzība – sk. Sūdzība: kasācijas

Komercķīla 616, 630, 632, 636

Komercdarbība 494–515
- kapitālsabiedrība – sk. Akciju sabiedrība, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
- komercnoslēpums 500, 501
- komersants
  viņa pārstāvība – sk. Prokūra, Prokūrists
- sk. arī Maksātnespēja, Uzņēmējdarbība

Kompensācija
- cietušajam – sk. Cietušais: viņa tiesības uz atlīdzību
- dzīvokļa īpašniekam (īrniekam)
  ārvalsts sabiedriskās organizācijas (nodibinājuma) piešķirta dzīvokļa apkures izdevumu segšanai 244–249

lpp.

- mantiniekam
  par viņa mantojuma neatņemamo daļu 69–72, 74, 75
- mantiska 516, 517, 519, 520
- par autortiesību pārkāpumu 650–652
  tās apmēra noteikšana pēc tiesas ieskata 650
- par cieņas un goda aizskārumu 664, 665
- par darba piespiedu kavējumu – sk. Darbs
- par kaitējumu – sk. Kaitējums
- par neizmantoto atvaļinājumu 449, 451, 476, 477, 481, 482, 502, 576–581, 583

Konkurence
- tās ierobežojums
  pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās 457–474

Konts
- darījuma 280, 281, 283, 284, 286–186
  darījuma konta apkalpošanas 280–285, 287–289
  personas tiesības, uz kuras vārda tas atvērts 280, 283, 286, 288, 289
  tā izmantošanas noteikumi 280, 283, 284, 287
- norēķinu 281–285, 289

Kopīpašnieks
- viņa tiesības
  pirmpirkuma tiesība – sk. Pirmpirkuma tiesība
  saņemt atlīdzību par kopīpašumam veiktajiem izdevumiem 92–96

Kopīpašums 142
- domājamā daļa – sk. Nekustamais īpašums
- kopīpašuma tiesība
  faktiskās kopīpašuma attiecības 141
  to atzīšana 139–147
- laulāto; sk. arī Manta: laulāto
  likuma prezumpcija 41–48
- tā izbeigšana 85, 86, 177
- tā lietošanas kārtības noteikšana 70–72, 82–85, 87, 88, 90, 167, 169–171, 387
- tā nodibināšana 139, 141, 143, 146, 147
  dalīta kopīpašuma 143, 146
- tā sadalīšana 73, 81–90, 95
  reāla sadale 83, 85, 88, 176–179
  zemes kopīpašuma 168, 169, 176–179
- tā uzturēšanas izdevumi 92–96
- uz kopēju lietu gulošas nastas un apgrūtinājumi 92, 94, 95
- zemes 176–179
  ar dzīvokļa īpašumu saistīta 82, 83, 86, 87, 89
- sk. arī Īpašuma tiesības

lpp.

Koroborācija 41, 47, 48, 77, 127, 156, 200, 223, 228, 310, 325
- personīgās prasības priekšmets 311, 324
- sk. arī Zemesgrāmata

Krava – sk. Pārvadājumi

Kredītiestāde
- aizdevums (kredīts) 696
  īstermiņa – sk. Overdrafts
  kredīta līgums – sk. Līgumi: aizdevuma
- maksājumu karte 691, 692
  līgums par maksājuma kartes izdošanu un lietošanu 691–697

Kreditors
- hipotekārais 118, 119, 160, 165, 300, 303, 304, 306, 542, 596
- kreditora prasība (prasījumi) 64, 233, 235, 310, 345, 598, 616, 617, 634
  maksātnespējas lietā 495–498, 708, 709
  nesamērīgi 275
- nenodrošinātais 495–498
- prasījumi pret viņu 345
- viņa tiesības 288, 300, 303, 304, 306
  saņemt likumiskos procentus 231, 625–628
  prasīt līguma atcelšanu 241

Kredīts – sk. Līgumi: aizdevuma

Kuģu reģistrs
- īpašuma tiesību reģistrācija kuģu atsavināšanas gadījumā 186, 190

Ķ

Ķīla
- komercķīla – sk. Komercķīla
- ķīlas atzīme 150, 616, 617, 630, 632
- ķīlas līgums 186–188, 193, 306, 572, 634–636
- ķīlas ņēmējs
  viņa tiesības 618, 631, 633
  viņa tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību 187, 188
- ķīlas tiesība 150
  īpašuma atsavināšanas gadījumā 300, 305, 306
- sk. arī Hipotēka

L

Labi tikumi 153, 158, 323, 469, 500

Labticība (laba ticība) 127, 190, 443, 551, 688, 689
- īpašuma ieguvēja – sk. Ieguvējs
- sk. arī Tiesību principi: labas ticības princips

lpp.

Laulātais
- bijušais (šķirtais)
  pienākums nodrošināt iepriekšējo labklājības līmeni vai uzturu 33
- mantiskās attiecības; sk. arī Manta: laulāto 23–27
  mantas šķirtības (atsevišķas mantas) pierādīšanas pienākums 24–26, 41, 43, 44, 47
- viņa pienākumi 32–35
  materiālā stāvokļa izvērtēšana 34, 35

Laulība
- bērna uzturēšanas pienākums pēc viņa stāšanās laulībā 32–35
- tās šķiršana 41–43, 46, 656, 659

Lēmums
- pašvaldības – sk. Pašvaldība: tās lēmums
- tiesas – sk. Tiesa: tās lēmums, Tiesnesis

Līdzējs (līgumslēdzējs)
- viņa apsolījums trešajai personai 184, 191–193
  tiesības no tās atkāpties 184, 191, 193
- viņa pienākumi (tiesīgi noslēgtā līgumā paredzēti) 232, 276, 297, 327, 694, 696
- viņa griba – sk. arī Gribas izteikums: darījumā
- sk. arī Līgumi, Līgums

Lieta
- bezīpašnieka 149, 153, 155, 156
- blakus lieta
  galvenās lietas piederuma raksturs 102–105
- galvenā lieta 102, 104, 105
- svešas lietas lietošana 63, 67, 122, 365
- tās aizturējums (prettiesisks); sk. arī Prasība: īpašuma 149, 155
- tās saglabāšanas un uzturēšanas izdevumi 92, 95

Lietošanas tiesības
- dzīvojamās telpas – sk. Dzīvojamā telpa
- dzīvokļa
  faktiskās 133–135, 137, 138
  tā īpašnieka ģimenes loceklim 132–138
- kopīpašumā – sk. Kopīpašums
- tiesības iznomāt (izīrēt) lietu 67, 113
- to aprobežojums – sk. Servitūts
- zemes – sk. Zeme: tās lietošanas tiesības

Lietu tiesības 77–183, 228, 303, 316
- īpašuma apgrūtināšana ar lietu tiesībām 304, 499, 507
- sk. arī Servitūts

lpp.

Līgumi
- aizdevuma; sk. arī Aizdevums 186, 187, 189, 193, 281–289, 529, 611, 614–617, 629–633, 638–640, 707
  kredīta līgums; sk. arī Kredītiestāde 180, 626, 691, 696
  mutisks 281, 282, 285, 286
  nodrošināts (ar ķīlu, hipotēku) 151, 223, 224, 615, 616, 618, 634–636
  slēpjot piegādes līgumu noslēgts 291–293
  tā pirmstermiņa izbeigšana 599–602
- apdrošināšanas; sk. arī Apdrošināšana 484–493
  kuģa 184–194
  tā forma 184, 192, 193
  tā grozīšana 184–187, 189–194
- apsaimniekošanas (dzīvojamo māju) 82, 84, 87, 88, 90, 94
- autora – sk. Autortiesības: autora līgums
- cesijas; sk. arī Cesija 209, 284, 291, 347, 349, 567, 568
- darba; sk. arī Darbs 403–407, 409–413, 435, 500–508
  ar komercsabiedrības valdes locekli 475, 476, 478–482, 576–579, 582, 583
  ar nepilngadīgo 399–402
  koplīgums 403, 406, 407, 447, 449, 451, 453, 455
  tā atzīšana par spēkā neesošu 461
  tā forma 479, 480
  tā grozīšana 409–413
  tā izbeigšana ar noteiktu datumu 441–445
  tā izbeigšana ar tiesas spriedumu (svarīgu iemeslu gadījumā) 414–420
  tā izbeigšana darbinieka nepietiekamu profesionālo spēju dēļ 448–455
  tā izbeigšana pirms termiņa 421–429
  tā noslēgšana 430–432
  tā noslēgšana (pārslēgšana) uz noteiktu laiku 441, 443, 444
  tā nošķiršana no uzņēmuma līguma 431, 435, 436
  tā noteikumi 457, 460, 462, 465, 473
  tā priekšmets 435
  tā uzteikums – sk. Uzteikums
  vienošanās par konkurences ierobežojumu ievērošanu 457–474
- darījuma konta apkalpošanas 280–285, 287–289
- dāvinājuma; sk. arī Dāvinājums 4, 10, 69–75
  tā daļēja atcelšana 69, 70, 72
- galvojuma; sk. arī Galvojums 572, 611, 629–633, 692, 694
- hipotēkas – sk. Hipotēka: hipotēkas līgums
- īres
  dzīvojamo telpu – sk. Īres līgums
- ķīlas – sk. Ķīla
- laulības 24
- licences (autortiesībās) – sk. Autortiesības

lpp.

- nomas; sk. arī Noma 196–201, 295, 298
  autotransporta (pasažieru pārvadājumu organizēšanai) 432–434, 440
  pašvaldības īpašuma 174
  prasība to noslēgt 77, 78
  pilnvarnieka noslēgts 215–221
  tā blakus noteikumi 196, 200
  tā ierakstīšana zemesgrāmatā 140, 142, 145
  tā izbeigšanās 142, 143, 146, 226
  valsts nekustamā īpašuma 140, 142, 143, 145–147
  vienošanās par nomas maksu 60, 63–65, 67
  zemes nomas; sk. arī Zeme: zemes noma 3–11, 59–67, 106–117, 139, 140, 142, 143, 145–147
- par pakalpojumu sniegšanu 681, 682, 685
- pārvadājuma; sk. arī Pārvadājumi
  starptautiskais kravas autopārvadājumu 203–208
- pilnvarojuma 215–221, 257, 261, 295, 377, 476–482, 508
  sk. arī Pilnvara, Pilnvarnieks, Pilnvarojums
- pirkuma; sk. arī Pirkums 9, 77, 79, 82, 84, 90, 102–105, 119, 120, 124, 127–129, 133, 150, 151, 153, 155, 157, 159, 185, 186, 188, 190, 196–201, 222, 224–227, 280, 281, 283–289, 300, 308, 311, 320, 528–530, 532, 534–536, 538, 539, 544, 549, 551
  ar rokasnaudu nodrošināts 314–321, 571–575, 619–621
  atkāpšanās no tā 188, 224, 226, 227
  cerības pirkuma 230–234, 236
  laulības laikā noslēgts 44–46
  nodoma pirkuma 223–225, 227
  nomaksas pirkuma 59, 60, 63, 65–67, 238–241
  par īpašuma pārdošanu vairākiem pircējiem 322–328
  tā apstrīdēšana 151, 152, 322–328, 530–533
  tā atcelšana 237–242, 250–256, 301, 303, 305
  tā ierakstīšana zemesgrāmatā 300, 322–324, 326–328
  tā izpilde 235, 234
  tā noraksta nosūtīšana pirmpirkuma tiesīgajam 120, 124, 128, 314
  vienošanās par to 222, 224–228, 315–317, 319–321
  zemesgrāmatā nenostiprināts 223, 228, 323
- preču piegādes 291–293
- rokasnaudas; sk. arī Rokasnauda 313–320, 571–575, 619–620
- sadarbības 682–684
- starptautisks 203–208, 644, 647, 648
  par tiesisko palīdzību 16–22, 243, 246, 248
  tā piemērošanas noteikumi 30, 31, 248
- uzņēmuma 270, 431, 435, 510, 511
  atlīdzība uzņēmējam līguma neizpildes gadījumā 210–213
  par celtniecības darbu veikšanu 676–680

lpp.

  projektēšanas (projekta izstrādes) 209–214
  tā laušana neizpildīšanas (nepienācīgas izpildes) gadījumā 270–279
- vadības 576–583

Līgums (civiltiesisks; privāttiesisks) 412, 479, 481, 544, 546
- apsolījums līgumā 184, 191–193, 497
- atcēlējlīgums 230–236
- atkāpšanās no tā 224, 226, 227
  līguma izpildes neiespējamības dēļ 210–213
  vienpusēja 237, 239, 241, 291, 293, 324, 364, 365, 599, 601
- galīgi noslēgts 222, 226, 227, 320, 321, 696
- galvenais
  tā izpilde 209, 211, 212
- pārjaunojuma 197
- priekšlīgums 222, 224, 227, 619, 620
- reāllīgums 289
- tā atcelšana
  ar viltu (maldinājumu) noslēgta līguma 250–256
  līgumsoda piedziņa tā atcelšanas gadījumā 270–279
  nokavējuma dēļ 237–242
  pārmērīga zaudējuma dēļ 250–252, 256
- tā atzīšana par spēkā neesošu
  pretlikumīguma dēļ 149, 152, 154, 157
- tā dalībnieks – sk. Līdzējs
- tā forma 286, 479
  mutvārdu 479
  rakstveida 184, 192, 193, 313, 320
  tiesības prasīt rakstveida formas ievērošanu 313, 316, 320, 321, 480
  vienošanās par to 222, 227
- tā juridiskā daba 576–585
  tiesas pienākums norādīt noslēgta līguma veidu 576, 582, 583
- tā noteikumi
  blakus noteikumi 196, 200
  par pirmpirkuma tiesībām 126–131, 196–201
- tā saistošais spēks trešajām personām 81, 85, 87, 90, 126, 128–131, 190
- tā sastāvdaļas
  būtiskas 222–228, 287
- tiesiski (tiesīgi) noslēgts
  tā izpildes pienākums 213, 232, 276, 292, 294, 297, 298, 327, 467, 694, 696
- tikai izskata pēc noslēgts 25
- trešās personas pievienošanās līgumam; sk. arī Trešā persona: darījumos 184, 187, 190–193

Līgumsods – sk. Sods

lpp.

Likumdevējs
- tā mērķis (griba, nodoms).....33, 34, 41, 47, 89, 90, 455, 457, 463, 470, 673, 698–701
- tā pienākumi (bērna tiesību aizsardzībā).....31

Likums
- ārvalsts.....277
  tā piemērošana 16–20
- likuma jēga.....504, 505, 512, 514, 591
- speciālais 14, 15, 84, 86, 111, 120, 129, 130, 421, 427, 478
- tā mērķis.....407
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Ļ

Ļauns nolūks (ļaunprātība)
- darījumos 250–252, 256, 323, 324, 326, 328, 542
- pilsonības iegūšanā 672, 674
- valdītāja.....151, 224, 539
- zaudējumu nodarīšanā.....296

M

Maksājumu karte – sk. Kredītiestāde: maksājumu karte

Maksātnespēja
- maksātnespējas process
  tā pazīmes 707–710
- maksātnespējīgs uzņēmums (kapitālsabiedrība)
  sabiedrība ar ierobežotu atbildību.....494–497
- tiesības iesniegt pieteikumu par maksātnespējas atzīšanu.....707–711
- sk. arī Administrators, Kreditors

Maldība.....155
- maldināšana (maldinājums)
  darījuma (līguma) dalībnieka.....218, 250, 253, 258, 260, 470
  prettiesiska.....250, 254
  tiesas 447, 454, 455
  tīša 250, 254, 674

Manta
- bezsaimnieka (pamesta) 102–105
- kustama
  tās atsavināšana (laulības laikā iegādātas).....23–27
- laulāto
  atsevišķā (mantas šķirtība) 23–26, 41–47, 656–661
  kopīga manta (kopmanta) 23–2, 41–44, 46–48, 656–663
  tās koroborācija.....41, 47, 48

lpp.

  tās pārvaldīšana.....659, 661, 662
  tās sadalīšana.....24, 41–43, 656–658, 660–662
  tās statusa noteikšana 41, 42, 47
  tās veidi.....26
- mantojuma masai piederoša – sk. Mantojums: mantojuma masa
- tās iegūšana valdījumā; sk. arī Valdījums
  faktiskā.....59, 64, 66
- valstij piekritīgā
  krimināllietā konfiscētā.....181, 182, 348, 349, 351
- zemnieku saimniecības 656–663
- sk. arī Lieta

Mantinieks
- likumiskais.....15, 43, 44, 47, 55, 133, 561–563
- nacionalizētā īpašuma bijušā īpašnieka 53–58
  viņa tiesību īstenošanas nokavējums 12–15
- neatraidāmais
  viņa neatņemamās daļas izdošanas veids.....69–76
- testamentārais.....55
- tiesību un saistību pāreja viņam.....59, 60, 62, 63, 65, 66, 133, 134, 137, 223, 311, 313, 315–319
  mantojuma atstājēja prasījumu 43
  procesuālo tiesību nolēmuma izpildes stadijā.....596–598
- viņa tiesības
  līdzmantinieka tiesības.....53, 55, 57, 561–563
- viņa uzaicināšana
  tiesas uzaicinājums (sludinājums).....561–566

Mantojums 313, 318
- apstiprināšana mantojuma tiesībās.....55, 56, 60, 65, 66, 313, 315, 318, 319, 561–565
- mantojuma masa
  tai piederošas lietas aizturēšana.....53, 57
  tai piederošas mantas izdošana.....53–58
  tās sadalīšana.....561–563
- mantojuma prasība 53, 55–57
  ja pieteikumā par mantojuma atklāšanās izsludināšanu sniegtas nepareizas ziņas.....561, 562, 564, 565
- tā atklāšanās 59, 63, 66, 311
  sludinājums.....561–566
- tā atraidījums ar nokavējumu 564
- tā iegūšana.....59, 66
- tā pieņemšana.....55, 563–564
  tās atpakaļejošais spēks 59–68

lpp.

Mantošana.....53–76
- likumiskā – sk. Mantinieks: likumiskais
- testamentārā 13, 14, 55, 88

Mežs
- pārkāpumi meža apsaimniekošanā un izmantošanā.....686–690
- meža zeme
  tās īpašnieks.....686–688
  tās tiesiskais valdītājs 687, 688
  tās transformācijas kārtība.....686–690
- kopvaldījumā esošs
  tā nelikumīga izciršana.....97–101

Miesas bojājums
- darbā nodarīts (sakropļojums).....330–337

N

Neatļauta darbība 110, 243, 248, 323, 332, 335
- tās radīto seku novēršana.....264–269
  iepriekšējā tiesiskā stāvokļa atjaunošana 264, 267, 268
  zaudējumu atlīdzība – sk. Atlīdzība: zaudējumu, Zaudējumi
- sk. arī Delikts, Noziedzīgs nodarījums

Nejaušs notikums.....206, 208

Nekustamais īpašums
- īpašuma tiesības; sk. arī Īpašuma tiesības
  ēkas rekonstrukcijas un nodošanas ekspluatācijā gadījumā.....172–175
  to iegūšana 324
  to iegūšana ar nodošanu.....77–80, 154, 226, 228
  to iegūšana mantošanas ceļā 53–60, 133, 137, 138
  to iegūšana privatizācijas procesā 60, 62, 64–67, 130, 133
  to izbeigšanās.....142, 143, 146, 305, 306
  to pāreja.....138, 142, 238, 308–311
  to nostiprināšana – sk. Koroborācija, Zemesgrāmata
- kalpojošais 159, 162–165, 167, 169, 170, 169, 170
- namīpašuma denacionalizācija
  tās apstrīdēšana 53–57
  pieteikuma noraidīšana termiņa nokavējuma dēļ.....12–15
- nedalāms (vienots).....141, 142, 144, 145
- tā apvienošana
  zemes un ēkas.....139, 146
- tā atsavināšana – sk. Atsavināšana, Izpirkuma tiesība, Izsole
  atsavināta īpašuma atgūšana uz tiesas sprieduma pamata.....300–307

lpp.

- tā domājamā daļa.....4, 5, 9, 10
  atsavināšana..... 83, 84, 86, 119–125, 308, 309, 314–319
  dāvināšana.....69–76
  mantošana 43–45, 47, 53–57
  tās vērtības noteikšana 70–74
- tā īpašnieks – sk. Īpašnieks
- tā nodošana faktiskajā valdījumā 77–80
- tā pārdevējs
  viņa nāve (pēc parakstīta nostiprinājuma lūguma).....308–311
- tā piederumi 102–105
- tā sadalīšana – sk. Kopīpašums: tā sadalīšana
- tā vērtība
  tās atbilstība pirkuma maksai.....251, 252
- valdošais 159, 162–165
- valsts
  tā izmantošana līdz īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatā 106–117
  tā noma.....140–147
- sk. arī Apgrūtinājums, Dzīvojamā māja, Dzīvoklis, Īpašuma tiesības, Īpašums, Servitūts, Valdījums, Zeme, Zemesgrāmata

Nelabticība 127, 129, 153
- sk. arī Ļauns nolūks

Nepārvarama vara 206, 208, 213

Nepieklājīga darbība.....110, 221, 323

Nepilngadīgais – sk. Bērns

Netaisna iedzīvošanās 443, 446
- sk. arī Atprasījums

Neuzmanība – sk. Vaina: neuzmanība

Nodokļi
- nekustamā īpašuma nodoklis
  tā parāds.....225
  tā piedziņa no zemes nomnieka.....59–62, 64
  zemes īpašnieka pienākums to maksāt 3, 5–8, 10, 11, 64
- nodokļa jēdziens 10

Noilgums
- prasības
  izpirkuma.....84, 86
- noilguma termiņš – sk. Termiņš: noilguma

Nokavējums
- nokavējuma procenti – sk. Procenti: nokavējuma
- prasības celšanai – sk. Termiņš: prasības celšanai

lpp.

- pieteikuma iesniegšanai – sk. Termiņš: pieteikuma iesniegšanai
- saistību izpildes
  parādnieka nokavējums 94, 96, 211, 212, 237, 241

Nolaidība
- amatpersonas nolaidīga rīcība 422–429

Nolēmums – sk. Spriedums, Šķīrējtiesa, Tiesa: tās lēmums, Tiesnesis: viņa lēmums

Noma
- iznomātājs
  atbildība par uz iznomāto lietu gulošām nastām un apgrūtinājumiem 6, 8, 10
  viņa tiesības 67, 113
- nomas tiesiskās attiecības
  faktiskās 60–64, 66, 67
- nomnieks
  viņa atbildība (par trešo personu nodarītajiem zaudējumiem) 295–299
  viņa ieguldījumi nomātas ēkas rekonstrukcijā un pārbūvē 140, 141, 143
  viņa pirmpirkuma tiesības 196–202
- valsts īpašuma 140–147
- zemes – sk. Zeme: zemes noma
- sk. arī Līgumi: nomas

Normatīvais akts
- to atpakaļejošais spēks 111, 672, 674

Notārs (zvērināts notārs)
- darījuma (līguma) slēgšana pie viņa 127, 128, 250, 251, 253, 255, 258, 638
  apliecinot paraksta īstumu (uz līguma) 614, 616, 617, 629–631, 638, 639
- notariāls akts 43, 251, 254, 255

Noziedzīgs nodarījums (noziegums)
- nozieguma rīks (konfiscēta lieta)
  ierobežojumi īpašuma tiesību atzīšanai uz to 180–183
- darījuma apstrīdēšana uz ierosinātas kriminālllietas pamata 265–269, 339, 340, 348, 349
  viltotu dokumentu izmantošanas gadījumā 265–268
- zādzība (kravas) 203, 206–208

lpp.

O

Osta
- ostas pārvalde
  tās tiesības rīkoties ar ostu zemi 106–117
- tās teritorija 107–111, 114, 115, 117

Overdrafts 691–697

P

Pabalsts
- atlaišanas (darba uzteikuma gadījumā) 576–579, 581, 583
- bezdarbnieka
  tā atmaksāšana 499, 509
- ģimenes valsts pabalsts 33

Pagasttiesa 427
- tās atļauja nepilngadīgā īpašuma atsavināšanai 223, 224, 226, 228
- tās priekšsēdētājs
  viņa atcelšana no amata nolaidīgas rīcības dēļ 422, 423, 425, 426, 428, 429
  viņa darba tiesisko attiecību regulējums 421–429
  viņa disciplinārsodīšana 422, 424, 429
  viņa iecelšana amatā 422, 427, 428
  viņa tiesības veikt blakus darbu 422, 424, 426, 428

Pakalpojumi
- ar dzīvojamās telpas lietošanu saistīti
  kopīpašnieku atbildība par to apmaksu 92–96
  pamatpakalpojumi 357–360, 362–364, 367, 382, 385
- līgums par pakalpojumu sniegšanu 681, 682, 685

Pamatkapitāls – sk. Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Pametums 243, 247, 276, 277, 327, 369, 371, 520

Parādnieks
- viņa aizstāšana ar tiesību pārņēmēju (mantinieku)
  ierobežojumi nolēmuma izpildes stadijā 596–598
- viņa dzīvesvieta – sk. Dzīvesvieta: parādnieka
- viņa nokavējums – sk. Nokavējums
- viņa tiesības
  apstrīdēt saistības bezstrīdus piespiedu izpildi 345
  iesniegt iebildumus pret prasību – sk. Iebildumi

Parāds
- galvenais 625, 627
  tā samaksas pieņemšana bez iebildumiem 209, 212

lpp.

- īres (nomas) 352–354, 357–260, 387–393, 395–397
- par pamatpakalpojumiem 352–360, 387–391, 395–397
- pamatparāds 210, 231–233, 292, 692, 693
- parāda atlaidums
  nepieļaujams 349–351
- parādzīme 291–293, 567, 568, 586
- tā samaksāšana
  pēc brīdinājuma saņemšanas 387, 389, 390
  pierādīšana 567–570
  nokavējums 211, 212
- sk. arī Piedziņa

Pārjaunojums 197, 224

Pārkāpums
- administratīvais – sk. Administratīvais pārkāpums
- tiesību normas
  būtisks 12, 13, 15, 175, 181, 575, 591, 595, 597, 598, 609, 615–617, 623, 624, 680, 704, 706, 708
  pamats sprieduma atcelšanai – sk. Spriedums: tā atcelšanas pamats

Pārstāvība
- fiziskas personas pārstāvis 96
  nepilngadīgā likumiskais 228
  tiesības uz pārstāvību civilprocesā 325, 328
  viņa neierašanās uz tiesas sēdi 162–164
- kapitālsabiedrības 281, 282, 285, 289, 682–685
- sk. arī Pilnvara, Pilnvarnieks, Pilnvarojums

Pārvadājumi
- kravas starptautiskie autopārvadājumi 203–208
  pārvadātāja atbildība (par kravas pilnīgu vai daļēju zaudējumu vai tās bojājumu) 203–208
  pārvadātāja atbrīvošana no atbildības 203, 206, 207
  starptautisko preču-transporta pavadzīme 205, 207, 208
- pasažieru komercpārvadājumi 430–440
  autovadītājs (šoferis) 430, 433, 434, 437–439
  pakalpojuma saņēmējs (pasažieris) 430, 437
  pakalpojuma sniedzējs (pārvadātājs) 430, 432–434, 437, 438
  prasība noslēgt nomas līgumu 77, 78, 432–434, 440

Pašvaldība 543, 544
- tās funkcijas 543, 544
  autonomās 179, 541
- tās īpašums – sk. Īpašums: pašvaldības
- tās kompetence
  pagasttiesas darbības organizēšanā 427, 428

lpp.

- tās lēmums 544
  par amatpersonas atcelšanu 422–429
  par disciplinārsoda (rājienu) piemērošanu amatpersonai 422, 424, 429
  par dzīvojamo telpu izīrēšanu 352, 355, 356, 374, 378, 379, 527, 532–534, 540, 548, 549
  par dzīvokļa atzīšanu par dzīvošanai nederīgu 528, 531, 532, 535, 536, 538, 541, 550
  par dzīvokļu nodošanu privatizācijai 528, 530, 532, 534, 541
  par īpašuma tiesību atjaunošanu 53–55, 57
  par namīpašuma denacionalizācijas atteikumu 13, 14
  par zemes piešķiršanu lietošanā 97, 99, 100
  publisko tiesību jomā 540, 541, 544
  tā apstrīdēšana 53–55, 57, 530–534, 536, 539–550
- tās palīdzība dzīvokļa jautājuma risināšanai 527, 530, 531, 533, 534, 537, 540, 542, 547, 548, 551
  izīrēto telpu atsavināšanas aizliegums 530, 534, 540
  personas, kuras ir tiesīgas to saņemt 530–532, 537, 542, 547, 548
- tās pārstāvis (dzīvojamā fonda izmantošanas lietu kārtošanā)
  Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas kompetence 352, 354, 356, 365, 366
- tās pienākumi
  ostu zemju izmantošanā 109, 114
  sava īpašuma izmantošanā 531
- tās rīkojums
  par amatpersonas atcelšanu 422, 423, 425, 426, 429
- tās teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (būvnoteikumi) 176–179
- tās tiesības 355, 356
  to aizskārums 177, 178

Paternitāte
- tās apstrīdēšana 28–31
- tās brīvprātīga atzīšana 29, 30

Pavēste (tiesas)
- tās izsniegšana tiesas sēdes dienā 586–588
- tās nosūtīšana 586, 588, 594

Paziņojums (aicinājums)
- darba devēja
  par darba līguma grozīšanu 409–412
  par darba līguma uzteikumu 404, 405, 407
- par dzīvokļa privatizāciju 353, 354
- par līguma noslēgšanu 317
- par pirmpirkuma tiesību izlietošanu 127, 196–199, 201, 308, 314
- par šķīrējtiesas procesu 607–613
- procesa dalībniekam (personīgs)
  ārvalstu sabiedriskās organizācijas (nodibinājuma) 243–246, 249

lpp.

- privatizācijas paziņojums.....527, 529, 536, 549
- tiesas; sk. arī Pavēste
  aicinājums uz tiesas sēdi ar publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".....593, 594
  par tiesas sēdes laiku un vietu..... 8, 50, 56, 74, 97, 99, 104, 162–164, 178, 275, 297, 308, 318, 334, 344, 383, 388, 389, 401, 412, 418, 512, 581, 586–589, 593–595, 604, 612, 679
  savlaicīgs 388, 586, 588

Persona
- ārstniecības persona, pacients – sk. Ārstniecība
- darba nespējīga 34
- pamattiesības – sk. Tiesības: pamattiesības
- politiski represētā
  tās statusa noteikšana (piešķiršana).....703–706
- rīcības nespējīga; sk. arī Aizgādnis.....255, 366
- trešā persona – sk. Trešā persona

Piedziņa
- līgumsoda – sk. Sods: līgumsods
- parāda..... 230–236, 280–288, 291–294, 388, 389, 393, 458, 459, 567, 568, 586, 587, 590, 591, 593, 594, 599–601, 603, 607–612, 615–618, 625–627, 630–635, 638–640, 681–684, 691–694, 697
  par neizmaksātajām dividendēm.....510, 511, 513
  piedzenamās summas aprēķināšana.....343–345
  tās vēršana uz nekustamo īpašumu 300–306
- piedziņas atzīme 300–306
- procentu maksājumu 342–345, 567, 568, 586, 587, 600, 601, 615, 625–627, 691, 692
- uzturlīdzekļu – sk. Uzturlīdzekļi
- zaudējumu –sk. Zaudējumi

Piekritība – sk. Tiesvedība: lietas piekritības un pakļautības izvērtēšana

Pierādījumi
- krimināllietā
  lietiskie 180, 181, 248
- pierādīšanas līdzekļi
  saistību izpildījuma.....567–570
- pierādīšanas pienākums 120, 121, 211, 213
  atbildētājam (izplatīto ziņu patiesuma) 553, 556, 557, 665
  atbrīvošana no tā 335, 674
  laulātajam (mantas šķirtības) 24–26, 41, 43, 44, 47
  līdzēja vainas (ļaunprātīgas rīcības) 619, 621, 250–252, 254–256
  saistību izpildījuma (samaksas) 567–569
  zaudējumu (pārvadājumos).....203, 207, 208

lpp.

- rakstveida.....243, 248, 255, 297
- to apskate un pārbaude uz vietas (tiesas veikta) 103
- to norādīšana spriedumā 27, 550, 570, 575, 663, 668, 695, 708, 710
- to pieļaujamība.....246, 247, 297, 332, 365, 567, 569
  liecinieku liecību (parāda samaksas pierādīšanai).....567–570
  speciālista atzinuma.....296–299
- to vērtēšana un pārbaude tiesā..... 38, 39, 46, 47, 67, 68, 73, 74, 101, 120, 125, 165, 208, 248, 253, 254, 299, 325, 327, 328, 335–337, 384–386, 426, 429, 440, 553, 558, 571–575, 654, 667, 668, 685
  apelācijas instances prerogatīva (izņēmuma tiesība) 248, 373, 684
  kasācijas instances tiesas kompetence 40, 46,101, 201, 213, 214, 241, 247, 248, 254, 289, 335, 337, 373, 386, 408, 429, 492, 507, 549, 674, 685, 695
  liecinieku liecību..... 161, 251–256, 292, 325, 328, 383, 386, 416, 567–569, 575, 587, 588
  priekšrocības noteikšana 480, 497, 570, 695
  tiesas pienākums 27, 73, 173, 175, 181, 182, 219, 221, 248, 266, 269, 396, 480, 484, 487–489, 553, 570, 571, 574–576, 581–583, 679, 680

Pieteikums (tiesai)
- par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā
  tā atstāšana bez izskatīšanas.....634–637
- prasības pieteikums – sk. Prasība: prasības pieteikums
- saistības izpildei brīdinājuma kārtībai.....590–592, 625–633
  tā noraidīšana 619, 621
  tam pievienojamie dokumenti.....592
- tā iesniegšanas termiņš – sk. Termiņš: pieteikuma iesniegšanai

Pilnvara 215, 217, 219
- darījumu kārtošana uz tās pamata 215–221, 258, 259, 261, 262
  līdz pilnvaras devēja nāvei veiktie darījumi 308–311
- komercpilnvara – sk. Prokūra, Prokūrists
- speciālpilnvara 502, 504

Pilnvarnieks
- viņa atbildība 219, 220, 258, 259, 261, 262
- viņa noslēgtie darījumi (līgumi)
  to apstiprināšana (saistību izpildījuma pieņemšana).....215, 217, 220, 221
  to apstrīdēšana 257–262
- viņa pienākumi 217, 257, 261, 480, 508
- viņa tiesības 215, 216, 218–220
  pilnvaras devēja nāves gadījumā.....308–312
- viņa uzdevumi 215, 219

lpp.

Pilnvarojums
- mutisks 682–684
- tā apjoms....215, 216, 218–220
- tā izbeigšanās
  sakarā ar pilnvaras devēja nāvi 309, 311
- tā robežas 260, 326, 328, 377, 508
  to pārsniegšana 215–221, 580
- sk. arī Līgumi: pilnvarojuma

Pilsonība 672
- bērna vai vecāku 18–21
- nepilsonis
  viņa tiesības 18–20
- tās atņemšana....670–675
  termiņš 672–674
- tās iegūšanas kārtība 673

Pircējs
- atstumtais....322–324, 327, 328
  viņam atlīdzināmie zaudējumi 322, 323, 327, 328
- priekšrokas tiesība, ja lieta pārdota diviem pircējiem 322–328
- sk. arī Līgumi: pirkuma

Pirkums
- draudzības 121, 122
- pirkuma līgums – sk. Līgumi: pirkuma
- pirkuma cena....237–241, 280, 287, 288
- pirkuma maksa (cena)....120, 122, 124, 128, 186, 197, 222, 223, 227, 228, 233, 234, 237–240, 251–253, 255, 281, 283, 284, 286, 287, 320
  tās samaksa, izmantojot aizdevumu 281–289
  tās samaksa pa daļām 238–241
- pirkuma priekšmets 103–105, 222, 225–228, 320
- uz nomaksu....238–241

Pirmpirkuma tiesība
- nekustamā īpašuma īpašnieka
  kopīpašnieka....73, 82–86, 89, 90, 126–131, 308, 311, 314, 316, 317, 319
  līgumā atrunāta 126–131
  vienošanās par to....127, 128, 198
  zemes īpašnieka uz ēku....119, 120, 124, 125
- nomnieka....196–202
- pirmpirkuma tiesīgais 196, 198–201
  viņa piedalīšanās izsolē 196, 198, 201
- to izbeigšanās 196, 199, 201

lpp.

Prasība (arī prasījums)
- atteikšanās no tās 119, 122, 233, 431, 651, 580–583
- īpašuma 53–58, 149–158, 172–175, 180–183, 300–307, 311, 313–321, 326
  prasītāja īpašuma tiesību pierādīšana 149, 154, 155, 173
  tās iesniegšanas ierobežojumi (atstumtajam pircējam)....322, 326, 327
  tās mērķis....149, 155, 174, 175, 182
- izpirkuma....81–91, 118–125, 313–321
- jauna 233, 235
  tās nodibināšana ar atcēlējlīgumu....230, 232–235
- mantojuma – sk. Mantojums: mantojuma prasība
- personīga 223, 228, 311, 324
- prasības nodrošinājums
  ar tiesas lēmumu noteikts 119, 120, 300, 301, 304, 305
  sk. arī Ķīla, Hipotēka, Zemesgrāmata: atzīme
- prasības (prasījuma) tiesība.....110, 149, 153–155, 165, 209, 211, 235, 259, 288, 301, 353, 355, 366, 539, 616, 618
  apstrīdot uz administratīvā akta pamata slēgtu darījumu....526–552
  to cedēšana – sk. Cesija
  to izlietošanas termiņš – sk. Termiņš
- procentu 209–214, 231–235
  procentu un pieaugumu pievienošana prasījumam....212
- regresa 344
- tās grozīšana (papildināšana) 6, 24, 33, 78, 93, 107, 110, 115, 119, 140, 189, 204, 223, 231, 233, 236, 251, 257, 260, 271, 272, 331, 395, 422, 431, 448, 449, 467, 506–508, 516, 522, 523, 530, 541, 562, 657, 658, 665, 677, 692
  apelācijas instances tiesā nepieļaujamība 129, 516, 520
  prasības pamata grozīšana lietas izskatīšanas laikā 507, 508
- tās noraidīšana
  nokavējuma dēļ....14, 411, 417
  pamats 41, 47, 128, 274, 278, 279, 539, 660, 671
  par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata celtas prasības....233, 522–525, 550, 634–637
- tās pamats....47, 72, 73, 129, 154, 163, 257, 259, 260, 435, 507, 508, 516, 520, 522–525
  aktīvais....524, 525
  pasīvais....524, 525
- tās precizējums 212
- tās priekšmets 74, 72, 74, 116, 163, 164, 257, 260, 317, 326, 516, 520, 522–525
- tās robežas....45, 47, 72, 74, 129, 163, 165, 257, 259, 260, 326, 327, 377–380, 506, 520, 524, 565
  to paplašināšanas nepieļaujamība....516, 519, 520
- valdījuma....132–138

lpp.

Prasītājs
- viņa aizstāšana 210, 348
- viņa neierašanās uz tiesas sēdi 310, 383, 412, 581, 587, 612

Privatizācija
- dzīvojamās mājas 699–701
  neapdzīvojamo telpu 77, 79, 535
  pieteikuma par namīpašuma denacionalizāciju noraidīšanas gadījumā 12–15
- dzīvokļa
  īrnieka un viņa ģimenes locekļu tiesības 12, 13, 15, 133–138, 527–545, 549–551
  laulības laikā 42–47
  neapdzīvojamā ēkā esoša 698–702
  privatizācijas paziņojums 527, 529, 536, 549
  privatizācijas pieteikums 527, 529, 536
  privatizācijas tiesība 527, 529, 530, 536, 537, 544
  privatizācijas tiesību atsavināšana (pilnvarnieka interesēs) 258–262
  tās likumības apstrīdēšana 529–545, 549–551
- privatizācijas komisija
  tās lēmums (protokols) 528, 532, 535, 538, 539, 541, 545, 550
  papildu vienošanās pie pirkuma līguma 529, 530, 532, 535, 536, 539, 550
- privatizācijas noteikumi 60, 62
- privatizācijas objekts
  tā īpašnieka pienākums noslēgt zemes nomas līgumu 59–68
  tā īpašnieka prasījuma tiesības 67
- privatizācijas sertifikāti
  īpašuma tiesības 46
  to ieguldīšana laulāto kopmantā 42, 44–47, 656–663
  to vērtības kompensēšana 657, 659

Procenti
- "lietošanas procenti" (kapitāla lietošanas procenti) 342, 345
- līgumiskie 212, 567, 568
  par bankas kredīta izmantošanu 691, 692, 696
- likumiskie.... 59–62, 64, 97–99, 259, 261, 292, 342, 345, 459, 460, 467, 468, 579, 629, 633
  par svešas naudas turēšanu 230–235
  pienākums tos maksāt 211, 212
  prasījumos par saistības bezstrīdus piespiedu izpildi 625–628
  to piedziņa.... 209–214, 291, 292, 586, 587, 625–627

lpp.

- nokavējuma 210, 212, 342, 347, 350, 616, 692, 693
  likumiskie 342–345
  nolīgtie 342–345
- procentu pieauguma ierobežojumi 591, 592

Prokūra....499, 502, 504, 507
- tās likumiskie ierobežojumi....499, 507, 508

Prokuratūra 544

Prokūrists....504
- viņa tiesības 499, 502, 504, 507
  slēgt un uzteikt darba līgumus 499–508
  viņa pilnvaru apjoms 505, 506, 508

Prokurors
- prasība
  prasības tiesības citas personas interesēs 526, 529, 530, 531, 537, 540–546, 550, 551
- protests 149–158, 172–183, 338–351, 395, 396, 533, 599–601, 607–609, 611–613, 703–706
  kasācijas protesta noraidīšana....155–158

Protests
- prokurora – sk. Prokurors: protests
- Senāta departamenta priekšsēdētāja..... 12–15, 49–52, 392–394, 590–598, 603, 604, 614–616, 619–627, 629–631, 634–639, 707–710
  tā noraidīšana 52

R

Regresa prasība – sk. Prasība: regresa

Rīcība
- ļaunprātīga; sk. arī Ļauns nolūks 250–252, 256
- prettiesiska 97–100, 244, 245, 248, 250, 251

Rīcībspēja 113, 252, 255
- administratīvi procesuālā....541

Rokasnauda 319, 320
- tās piedziņa
  divkāršā (dubultā) apmērā 571–574, 619–621
- tās funkcijas 319
- sk. arī Līgumi: rokasnaudas

lpp.

S

Sabiedriskā organizācija
- tās tiesību, saistību un īpašuma pārmantotājs 150. 151, 157

Sabiedrība
- intereses 179, 555
- tiesības uz labvēlīgu vidi 179

Sabiedrība (civiltiesiska)
- komercsabiedrība – sk. Akciju sabiedrība, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
- dalībnieku sapulce
  lēmums par pamatkapitāla palielināšanu 494, 495
  lēmums par valdes locekļa atbrīvošanu 281, 285, 286
  tās protokolu apstrīdēšana 264–266
- tās dalībnieks
  viņa atbildība citam dalībniekam 265–269
  viņa atbildība par sabiedrības saistībām 205
  viņa atjaunošana dalībnieku sastāvā 264–268
  viņa pienākumi (veikt iemaksas pamatkapitāla palielināšanai) 494–496
- tās izpildinstitūcijas (valdes) loceklis
  ar viņu noslēgtā civiltiesiskā līguma juridiskā daba 576–585
  darba līgums ar viņu 475–482, 576–579, 582, 583
  pilnvarojuma līgums ar viņu 476–482
  vadības līgums ar viņu 576–583
  viņa atcelšana (atsaukšana) no amata 475–477, 479, 481
  viņa tiesības 480–482
- tās maksātnespēja – sk. Maksātnespēja
- tās pamatkapitāls 264–269, 280, 281, 283
  daļu atsavināšana 281, 283–289
  daļu atsavināšana uz viltotu dokumentu pamata 265–268
  neieguldīto daļu piedziņa 494–496
  tā palielināšana 494–498
- tās pārstāvība (paraksta tiesības) 281, 282, 285, 289, 682–685
  tiesības rīkoties ar sabiedrības mantu (naudas līdzekļiem) 281, 282, 284–289

Saistība 233, 235
- galvenā saistība 209, 212
- jauna 233–235
- privāta 629, 630, 632, 638–640
- saistību un tiesību pārņemšana (to pāreja) 111, 112, 293, 510, 513, 523
  sabiedriskās organizācijas 151, 157
  mantiniekam – sk. Mantinieks
  sk. arī Īpašuma tiesības: to pāreja, Tiesības

lpp.

- saistību dzēšana ar ieskaitu 118, 119, 280–282
- saistību izpilde; sk. arī Izpildījums
  bezstrīdus piespiedu izpilde 342–346, 596–598, 600, 601, 614–640
  bezstrīdus piespiedu izpildes pieļaujamība 614–618, 620–624, 629–633, 638
  bezstrīdus piespiedu izpildei nepakļaujamas saistības 619–621, 629, 632, 638–640
  parādnieka vietā 288
  pienākums 291–294
  piespiedu izpilde brīdinājuma kārtībā 590–592
  vairāku procesu par tās pašas saistības izpildi tiesas ceļā nepieļaujamība 634–637
- tās izbeigšana
  ar tiesas spriedumu 347, 350
- tās nodrošināšana
  ar komercķīlu 616, 630, 632, 636
  ar publisku hipotēku 615, 616, 618, 630–632, 634, 636
  sk. arī Rokasnauda, Hipotēka, Ķīla, Līgumi: rokasnaudas, Sods: līgumsods
- to rašanās pamats
  neatļauta darbība; sk. arī Neatļauta darbība 267, 268
- to pastiprināšana 236, 457, 460–463, 471, 473
  sk. arī Galvojums, Rokasnauda, Sods: līgumsods

Saistību tiesības 184–307
- jēdziens 298
- to rašanās (nodibināšanas) pamats 298, 340

Sakropļojums 330, 332, 333, 335, 336

Satversme – sk. Tiesību aktu rādītāju

Senāts (Augstākās tiesas) – sk. Tiesa

Servitūts
- ceļa
  nepieciešams 171
  tā atcelšana (izbeigšana) 159–171
  tā nodibināšana ar tiesas spriedumu 159–161, 164, 165
  tā noteikšana ar izlīgumu 176–178
- reālservitūts
  tā izbeigšana 162
- servitūta tiesība 159–163, 165, 166
  tā izlietotājs 161, 162, 166, 167, 169, 170
- tā atcelšanas (izbeigšanas) pamats 161, 165, 167–171
  atteikšanās 162, 165, 166, 169, 170

lpp.

Sods
- administratīvais sods 98
  naudas sods 687, 689
  transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana 485
- kriminālsods 181
  mantas konfiskācija 180–182
- līgumsods 270, 276, 277, 279, 599–601, 625–627, 629, 633, 638, 676, 677, 681, 682, 684
  pārmērīgs 275, 277, 278
  tā apmērs 271–278
  tā izbeigšanās 270, 278
  tā noteikšana darba līgumā 457–464, 466–471, 473, 474
  tā piemērošanas principi 270, 276–279
  tā samazināšana 270–279
  tā samērīgums un taisnīgums 270, 277, 278, 461, 463, 469
- soda klauzula (civiltiesībās) 272, 273

Solidārā atbildība – sk. Atbildība: solidārā

Spriedums
- kriminālliet ā 180–182, 267, 269, 349
- matemātiskā aprēķina kļūdu labošana 233, 449, 452
- papildspriedums 448, 449, 451, 452, 454, 456, 576, 580–585
- Satversmes tiesas 261, 276, 609, 613, 647, 698, 701
- sprieduma citā lietā tiesību palīgavota nozīme 489
- šķīrējtiesas – sk. Šķīrējtiesa
- tā atcelšanas pamats 22, 26, 27, 34, 35, 46, 50, 66–68, 75, 101, 104, 105, 164, 181, 182, 236, 249, 254, 268, 269, 336, 378–380, 396–398, 486–489, 507, 557–559, 565, 566, 570, 574, 575, 582–585, 705, 706, 709, 710
  atceļot spriedumu daļā 38–40, 56–58, 211–214, 318–321, 452–455, 461–463, 478–482, 679, 680
  materiālo tiesību normu pārkāpuma dēļ 14, 15, 88–91, 113–117, 130, 131, 135–138, 174, 175, 192–194, 219–221, 355, 356, 359, 360, 391, 393, 394, 401, 402, 412, 413, 418, 419, 444, 445, 513–515, 668, 669, 679
  procesuālo tiesību normu pārkāpuma dēļ 14, 15, 163, 164, 298, 452–455, 498, 508, 519–521, 574, 575, 587, 588, 594, 595, 668, 669, 680
- tā grozīšana 261, 262
- tā izpilde; sk. arī Tiesu izpildītājs 50, 343–345, 350
  izpildīšanas pagrieziens 197, 199, 423, 425, 447, 449, 451, 452, 454–456
  izlīgums par tās veidu 347–351
- tā likuma spēks 50, 350
- tā likumība un pamatotība 125, 201, 256, 306, 368, 373, 386, 429, 434

lpp.

- tā motīvu daļa
  ar rezolutīvo daļu pretrunīga 56–58, 583
  noteikumi prasības atzīšanas gadījumā 180, 182
  pienākums norādīt faktus un pierādījumus 27, 72–74, 88, 173, 175, 550, 553–560, 570–575, 582, 663, 667, 668, 708, 710
  pienākums norādīt normatīvos aktus 72, 75, 559, 582, 668
  pienākums norādīt pierādījumu izvērtējumu 571, 575, 581, 582, 668, 679, 680
- tā pamatošanas pienākums 175, 266
- tā pārsūdzēšana
  tiesības 594, 595
- taisnīgs 125, 261, 276, 368
- sk. arī Judikatūras un tiesu prakses rādītāju

Strīds
- privāttiesisks 526, 539, 545, 546

Sūdzība
- blakus sūdzība – sk. Blakus sūdzība
- kasācijas
  noteikumi par tās saturu 166, 255, 328, 329, 429
  tās noraidīšana 11, 22, 31, 48, 68, 76, 80, 101, 125, 148, 163–166, 202, 208, 229, 236, 242, 249, 256, 279, 289, 290, 294, 299, 306, 307, 329, 337, 368, 373, 386, 408, 429, 434–440, 474, 493, 498, 509, 552, 583–585, 649, 654, 655, 661, 675, 685, 690, 697
  tās noraidīšana daļā 40, 58, 214, 260, 262, 263, 321, 456

Š

Šķīrējtiesa
- process
  paziņošana par to lietas dalībniekiem (pieteikuma nosūtīšanas pienākums) 607–613
  izdevumi 338, 599, 601, 607–611
  strīda izskatīšana mutvārdu procesā 611, 613
  strīda izskatīšana nelikumīgā sastāvā 603–605
  tiesības iesniegt paskaidrojumus 607–609, 611–613
- šķīrējtiesas klauzula (līgumā) 599–602, 604, 611
  spēka neesoša 338, 340
- šķīrējtiesas līgums 600, 601, 603, 605, 613
  noziedzīgas rīcības rezultātā noslēgts 339, 340
- tās kontrole 609, 610, 613

lpp.

- tās nolēmumu izpilde.....599–613
  atteikums izsniegt izpildrakstu tā izpildei.....339, 340, 601, 603–605, 607, 609–613
  izpildraksta izsniegšana tā piespiedu izpildei.....301, 305, 611–613
  izsniegtā izpildraksta apstrīdēšana.....338–341, 599–601
- tās sastāvs.....604
  spriedumā norādītais.....604, 605
  tā grozīšana bez pušu piekrišanas.....603, 605
- tās spriedums.....301, 302, 305, 605

T

Teritorija
- pašvaldības teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi.....176–179
  prasības jaunu zemesgabalu veidošanai.....177–179

Termiņš
- administratīvā procesa.....526, 541, 546
- lietas dalībnieka paskaidrojumu iesniegšanai.....607, 609, 611, 611, 613
- līguma
  tā noteikšana tiesā.....61
- noilguma
  īpašuma prasībām.....56, 57
  izpirkuma prasībām.....84
  mantojuma prasībām.....56, 57
- pieteikuma iesniegšanai
  namīpašuma denacionalizācijai.....12–15
  tā nokavējums.....12–15
- prasības celšanai
  par mantojuma tiesībām.....562, 564, 565
  par akcionāru sapulces lēmuma apstrīdēšanu.....512, 513
  par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu.....28, 30, 31
  pret darba devēju.....407, 408, 410, 411, 413
  pret kreditoru.....345
  tā nokavējums.....14, 411, 417, 564
- prekluzīvs.....411
- saistību (līguma) izpildes.....237–241
  saprātīgs.....121, 124
  tā pagarināšana (pirkuma līgumā).....238–241
- tiesību izlietošanas
  īpašuma atsavināšanas aizlieguma vai servitūta.....168
  mantojuma pieņemšanai.....55
  pirmpirkuma tiesību.....120, 124, 128, 196, 199–201
  prasījuma tiesības.....65, 67
- uzteikuma – sk. Uzteikums
- uzturlīdzekļu maksāšanai.....33, 34, 36–39, 50

lpp.

Testaments – sk. Mantošana: testamentārā

Tiesa
- Senāts
  iepriekš izteikta viedokļa grozīšana.....455
  tā iepriekšējie atzinumi.....70, 125, 259, 273, 274, 278, 306, 309, 311, 355, 365, 385, 451, 454, 583, 584
- tās kompetence
  apelācijas instances tiesas.....104, 129, 170, 248, 254, 373, 507, 520, 525
  izskatot darba lietas.....403, 405, 406
  kasācijas instances tiesas.....40, 46, 50, 74, 75, 125, 130, 254, 256, 278, 289, 373, 386, 486, 492, 507, 549
  starpvalstu līgumā par tiesisko palīdzību noteiktā.....16–22
- tās lēmums (nolēmums)
  tā atcelšanas pamats.....178, 179, 310–312, 349–351, 601, 602, 700–702
- tās pienākumi
  atlikt lietas izskatīšanu.....593–595
  izskatot lietu (prasību).....173, 175, 181, 182, 219, 221, 248, 253, 254, 278, 306, 514, 553, 558, 565, 566, 571–576, 581–583, 585, 668, 710
  nosūtīt nolēmuma norakstu lietas dalībniekiem.....594, 595
  šķīrējtiesu kontroles jomā.....609, 610, 613
- tās tiesības
  izņēmuma tiesības (tiesas prerogatīva).....21, 328, 373, 684
  pieaicināt procesā kompetentu institūciju atzinumu došanai lietā.....515
- tās uzdevumi.....276
- tiesas kļūda (pārrakstīšanās vai aprēķinu).....233, 449
- tiesas sēdes protokols.....219, 253, 254, 583

Tiesāšanās izdevumi
- ar lietas vešanu saistītie izdevumi.....62, 302, 581, 583–585, 644, 665
  par advokāta palīdzību.....296, 583, 584, 665
- tiesas izdevumi; sk. arī Valsts nodeva
  ar lietas izskatīšanu saistītie.....37, 61, 205, 210, 302, 343, 370, 382
- to piedziņa
  lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi.....625–628, 638
  par labu atbildētājam.....6, 7, 56–58, 449, 584
  par labu prasītājam.....37, 61, 62, 83, 94, 133, 161, 188, 204, 205, 210, 225, 258, 260, 262, 265, 272, 282, 292, 296, 302, 343, 370, 388, 396, 415, 432, 442, 449, 486, 511, 563, 572, 579

Tiesības
- ārvalsts.....277
- mantojuma atstājēja – sk. Mantinieks: tiesību un saistību pāreja viņam

lpp.

- pamattiesības
  brīvi izvēlēties nodarbošanos ... 459, 470, 472
  Satversmē nostiprinātās ... 68, 459, 470, 472, 482, 546, 644, 647, 648
  tiesības zināt savas tiesības ... 122
  to aizsardzība ... 16, 20, 467, 609, 610, 613, 644, 647, 648, 666
  to ierobežošana ... 472
  uz atpūtu ... 482
  uz darbu ... 482
  uz dzīvību un veselību ... 644, 647, 648
  uz taisnīgu tiesu ... 16, 20, 68, 546, 557, 610, 613
  uz tiesas aizsardzību ... 16, 20, 543
  uz vārda brīvību ... 558, 666
- privātās ... 526, 541, 544–546
- procesuālās ... 96, 236, 325, 588, 595, 609
  to pārņemšana tiesas nolēmuma izpildes stadijā ... 596–598
- publiskās (publisko tiesību joma) ... 540, 541, 544, 545
- sociālās ... 647
- subjektīvās ... 10, 551, 645
- tiesību un saistību pārņēmējs ... 41, 43, 45, 107, 111, 112, 151, 157, 204, 522, 523, 525, 597, 686
- to izlietošana
  pēc labas ticības ... 127, 163, 166, 190, 259, 262, 285, 286, 289, 389, 551

Tiesību akti
- Eiropas Padomes – sk. Eiropas Padome
- Eiropas Savienības – sk. Eiropas Savienība
- sk. arī Likums, Normatīvais akts un Tiesību aktu rādītāju

Tiesību avoti
- sekundārie avoti (palīgavoti) ... 270, 274, 277, 279, 489
  to izmantošana sprieduma argumentācijā ... 274, 278, 279
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju, Judikatūras un tiesu prakses rādītāju un Citu avotu rādītāju

Tiesību zinātne (doktrīna) ... 26, 66, 129, 89, 135, 136, 138, 146, 175, 247, 248, 268, 277, 293, 320, 321, 332, 336, 372, 379, 407, 408, 435, 437, 487, 508, 514, 524, 525, 551
- sk. arī Citu avotu rādītāju

Tiesību norma
- imperatīva ... 121, 276, 455, 699
- kolīziju ... 86, 106, 111, 113, 116, 497, 676, 679
- papildinoša ... 32, 34
- speciālā ... 84, 86, 111, 112, 116, 286, 377, 475, 479, 484, 486, 488, 497, 512, 514, 622, 623, 676, 678, 679

lpp.

- starptautisko tiesību; sk. arī Eiropas Padome, Eiropas Savienība
  starptautisko cilvēktiesību ... 16, 20, 354, 609, 613, 644
  tās piemērošana ... 30, 31
- tās jēga ... 67, 171, 335, 427, 463, 504, 514, 518 , 598, 654
- tās mērķis ... 32, 35, 51, 327
- tās piemērošana
  Civillikuma normu piemērošana darba tiesiskajās attiecībās ... 460, 461, 463, 478
  Civillikuma normu piemērošana īres tiesiskajās attiecībās ... 354–356, 362, 364–367, 374, 377–379, 381–386
  Komerclikuma normu piemērošana darba tiesiskajās attiecībās ... 475, 477, 478–481
  pēc analoģijas ... 233
  starptautisko tiesību normu ... 273, 274
- tiesību normu kolīzija
  pirmpirkuma un izpirkuma tiesībās ... 81, 85–91
  zemes nomas attiecībās ... 8–10
- vispārējā ... 84, 86, 111, 113, 116, 377, 484, 488, 497, 514, 676, 679

Tiesību normu interpretācija (iztulkošana)
- metodes
  gramatiskā ... 7, 26, 163, 216, 218, 354, 555, 584
  sistēmiskā ... 26, 27, 67, 136, 163, 552, 584
  vēsturiskā ... 136
- principi ... 154
- sašaurināta ... 18–20, 38, 455, 628
- tiesas veikta 72, 335
  nepareiza ... 26, 27, 34, 193, 221, 360, 419, 455, 478, 479, 513, 514, 557, 570, 587, 621, 627, 628, 705, 706, 710
  Satversmes tiesas ... 261, 276, 609, 610, 613, 698, 701
  Senāta ... 67, 136, 277, 367, 385, 647, 648, 662

Tiesību principi
- civilprocesa
  dispozitivitātes princips ... 542
  pacta sunt servanda princips (līgumi ir jāpilda) ... 327
  procesuālās ekonomijas princips ... 546
  pušu procesuālās līdztiesības princips ... 64, 75, 584, 608, 672
  sacīkstes princips ... 72, 73, 75, 506, 567, 569
  tiesības tikt uzklausītam ... 608
- civiltiesību (privāttiesību) ... 254, 343
  "*atļauts viss, kas nav aizliegts*" ... 508
  "*līgums saista tikai līdzējus*" ... 81, 90
  subsidiaritātes princips ... 512
  zemes un ēkas vienotības princips ... 72, 75
  zemesgrāmatu publiskās ticamības princips ... 113, 153, 157

lpp.

- vispārējie 11, 270, 276, 306, 354
  labas ticības *princips* 163, 166, 190, 259, 262, 285, 286, 289, 389, 443, 446, 551
  samērīguma princips 270, 276–278, 666–668
  taisnīguma princips 270, 276–278, 343
  tiesiskās paļāvības princips 354, 540, 542
  vienlīdzības princips 68

Tiesiska valsts
- principi 270, 276

Tiesiskās attiecības
- administratīvi tiesiskās 703, 706
- civiltiesiskās (privāttiesiskās) attiecības 526, 541, 544–546
  pēc kādiem likumiem *tās apspriežamas;*
  sk. arī Tiesību norma: tiesību normu kolīzija 111, 117, 154, 156, 157, 336, 379, 486, 487, 673
- publisko tiesību attiecības 540, 541, 544, 545

Tiesnesis
- viņa kompetence 591, 592
- viņa lēmums
  par pieteikuma noraidīšanu 590–592
  par izpildu raksta izsniegšanu šķīrējtiesas sprieduma izpildei 338–341, 599–601, 603–613
  par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā 635–637
  par prasības nodrošināšanu 119, 120, 300, 301, 304, 305
  par saistības bezstrīdus piespiedu izpildi 342–346, 596–598, 614–640
  tā atcelšana 344–346, 592, 597, 598, 604–606, 609, 610, 612, 613, 616–618, 620, 621, 623, 624, 627, 628, 631–633, 636, 637, 639, 640
- viņa pienākumi 11, 343, 345
  izskatot pieteikumu par saistības bezstrīdus piespiedu izpildi 615, 616, 626, 628, 633
  izskatot pieteikumu par saistības izpildīšanu brīdinājuma kārtībā 590–592
  izspriest lietu pēc taisnības apziņas un vispārējiem tiesību principiem (ja nav strīdīgo attiecību regulējošas tiesību normas) 11, 270, 278, 306, 354
- zemesgrāmatu – sk. Zemesgrāmata: zemesgrāmatas tiesnesis

Tiesu izpildītājs
- iemaksas viņa depozīta kontā 267
- piedzinējam izmaksājamo summu aprēķināšana 344

lpp.

Tiesu prakse 27, 63, 146, 274, 278, 332, 333, 336, 379, 389, 546, 547, 555
- administratīvo tiesu 706
- tās tiesību palīgavota nozīme 486
- sk. arī Judikatūra, Spriedums, Tiesa: Senāts un Judikatūras un tiesu prakses rādītāju

Tiesvedība
- apelācijas
  tās apturēšana 141
  tās izbeigšana 43, 45
- kasācijas
  sakarā ar prokurora protestu 149–158, 172–183, 338–351, 395, 396, 599–601, 607–609, 611–613, 703–706
  sakarā ar Senāta departamenta priekšsēdētāja protestu 12–15, 49–52, 392–394, 590–598, 603, 604, 614–616, 619–627, 629–631, 634–639, 707–710
- lietas dalībnieks
  lietas izskatīšana bez viņa klātbūtnes 8, 50, 56, 74, 96, 99, 104, 162–164, 178, 219, 275, 297, 310, 318, 335, 344, 383, 388, 389, 396, 398, 401, 412, 418, 512, 581, 587, 588, 594, 595, 604, 612, 679, 695
  tiesības iesniegt paskaidrojumus 219, 607–609
  viņa aizstāšana 210, 348
  viņu procesuālais stāvoklis (pušu prerogatīva) 261
  sk. arī Atbildētājs, Pārstāvība, Prasītājs, Prokurors, Trešā persona
- lietas izskatīšanas atlikšana 96, 162–164, 593–595
- lietas izskatīšanas robežas
  apelācijas instancē 72, 74, 163, 257, 260, 267–269, 516–521, 565, 566
  kasācijas instancē 20, 26, 29, 34, 38, 45, 50, 56, 95, 99, 104, 125, 130, 155, 192, 211, 219, 227, 260, 268, 293, 359, 406, 461, 507, 519, 557, 574, 646, 653, 660, 679, 684
- lietas izskatīšana slēgtā tiesas sēdē 28–31
- lietas izšķiršana pēc tiesas ieskata 11, 69, 75, 270, 278, 306, 327, 330, 333, 335–337, 354, 419, 650
- lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem 339, 608
- lietas nodošana jaunai izskatīšanai 15, 26, 27, 35, 40, 58, 91, 104, 105, 117, 130, 131, 175, 179, 183, 195, 214, 221, 269, 312, 321, 341, 346, 351, 355, 356, 361, 380, 384, 402, 413, 420, 446, 455, 456, 464, 478, 482, 483, 489, 515, 519, 521, 560, 566, 570, 575, 585, 589, 595, 602, 606, 610, 613, 618, 623, 624, 627, 628, 631, 633, 639, 640, 668, 669, 679, 680, 710, 711

lpp.

- lietas piekritības un pakļautības izvērtēšana 345, 545, 547, 591
  administratīvajā tiesā izskatāmās lietas 526, 540, 541, 545–547, 681, 684, 704–706
  vispārējās jurisdikcijas tiesā izskatāmās lietas 526, 540, 545–547
- prasības kārtībā 165, 539, 545, 616, 618, 620, 621, 626, 629–633, 640
- sevišķā tiesāšanas kārtībā 55, 561, 565, 704, 706
- tās izbeigšana
  ja lieta izskatāma administratīvā procesa kārtībā 704–706
  ja lietas izskatīšana nav pakļauta tiesai 539, 540, 545, 547
  ja lietas izskatīšana piekritīga citas valsts tiesai (uz pušu vienošanās pamata) 18, 19, 21
  ja likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata 522–525, 537, 550
  ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības 540–543
  ja prasītājs atteicies no prasījuma *580–583*

Tikumība – sk. Labi tikumi

Transportlīdzeklis (automašīna)
- tā īpašnieks
  tiesības savlaicīgi saņemt apdrošināšanas atlīdzību 490–493
- tā vadītājs
  ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā vainojams 485–488
  vairāku ceļu satiksmes negadījumā iesaistītu vadītāju atbildība par nodarītajiem zaudējumiem 484–489

Trata – sk. Vekselis: pārvedu vekselis

Trešā persona 177
- labticīga 218, 219
- darījumos (līgumos)
  apdrošināšanas līgumos 184–195
  atbildība par viņas nodarītajiem zaudējumiem (nomas līgumā) 295, 297, 298
  īpašuma atsavināšanas aizliegumu (tiesas noteikto) saistošais spēks 304–306
  līguma saistošais spēks 81, 85, 87, 90, 126, 128–131, 190
  viņas piekrišana nostiprinājuma lūgumam 127, 167
  viņas pievienošanās līgumam 184, 187, 190–193
  viņas tiesības prasīt saistību izpildījumu 184–195
- prasījumi pret viņu 151, 154, 156, 157
- viņas pieaicināšana lietā 71, 74
  nepieaicināšana 12, 13, 15, 112
  neierašanās uz tiesas sēdi 401, 512, 695

lpp.

- viņas tiesības
  ar pilnvarnieku noslēgtu līgumu gadījumā 215, 217–221
  izpildīt saistības parādnieka vietā 288
  prasījuma tiesība 539

U

Uzņēmējdarbība 430, 437
- speciāla atļauja atsevišķa uzņēmējdarbības veida veikšanai 432, 433, 439
- individuālais darbs 430, 437–440
  individuālā darba patents 430, 432–434, 437–439
  individuālā darba veicējs 430–440

Uzņēmumu reģistrs
- ieraksta vai lēmuma kļūdas (tehniskas) labošana 681–684
- tā izziņa 568, 682–685
- tā kompetence (sabiedrības statūtu grozījumu reģistrēšanā) 495–497
- tā lēmums 280, 281
  apstrīdēšana 264–266
  pārsūdzības kārtība 681–685

Uzteikums (darba līguma)
- darba devēja 408
  darba līguma vai darba kārtības pārkāpumu dēļ 421–423, 426
  darbinieku skaita samazināšanas dēļ 403–408
  nepamatots 499–509
  sakarā ar darba līguma grozījumiem 409–413
  svarīgu iemeslu dēļ 414–420
  tā izsniegšana 403–407
  tā izsniegšana darbinieka slimības gadījumā 420
  termiņa pagarināšana 447, 448, 450, 453
  termiņš 403, 405–407, 411, 412, 414, 415, 417–419, 442, 445, 447–453
- darbinieka (darba ņēmēja) 445, 448, 450, 452, 453

Uzturlīdzekļi
- bērnam
  to apmēra palielināšana 36, 38, 39, 49–52
  to apmēra samērojamība ar mantas stāvokli 50
  to apmērs 17–19, 21, 22, 32, 33, 36–39, 49–51
  to maksāšana, bērnam sasniedzot pilngadību 32–34, 36, 38, 39
  to maksāšanas termiņš 33, 34, 36–39, 50
  to piedziņa 28–40, 49–52
  to piedziņa bērna uzturam, ja vecāki dzīvo dažādās valstīs 16–22

lpp.

to piedziņa no prasības pieteikuma iesniegšanas brīža 32, 34, 38, 49–51
to piedziņas pārtraukšana 51, 52
vecāku pienākums tos maksāt 36–40, 49–51
vecāku pienākums tos maksāt pēc bērna stāšanās laulībā 32–35

V

Vaina 278
- administratīvā pārkāpuma izdarīšanā 485, 486
  vainas pakāpe 485–488
- cietušā 331, 333, 335
- līdzēja
  ar rokasnaudu nodrošinātā saistībā 571–574, 619–621
- ļauns nolūks – sk. Ļauns nolūks
- neuzmanība 155, 333
- zaudējumu atlīdzība prasījumos 98–100, 203, 206, 208, 297, 298, 332, 369, 371, 372, 485, 490–493, 687–689
  vainojamība 243, 247

Valdījums 113, 115, 135
- faktiskais 59, 64, 66, 77–80, 132–135, 137, 138
- ievešana īpašuma valdījumā 77–80
- kopvaldījums 97, 99
- labticīgs 151
- ļaunticīgs 151, 224
- pašvaldības 355
- prettiesisks (nelikumīgs) 133, 134, 137, 138, 151, 224, 172, 174, 175, 224
- tā atjaunošana 132, 133, 135–138, 222, 224–226
- tā iegūšana 59, 66, 132, 138
  pamestas (bezsaimnieka) mantas 102, 104, 105
- tā izbeigšana 78–80, 115
- tiesisks
  tā traucējums (aizskārums) 97–101, 133–135, 137, 138, 149, 155
  tiesiska valdījuma aizsardzības princips 97, 100
- uz likuma pamata nodibināts 109
- valdījuma tiesības 132–138
- valsts īpašuma (zemes) 106–117

Valdītājs
- kopvaldītājs
  viņa prettiesiska rīcība 97–100
  viņa tiesību aizskārums 97–101
- lietas (īpašuma) turētājs jeb faktiskais valdītājs 132–138
- pie mantojuma piederīgas atsevišķas lietas
  prasījumi pret viņu 53–57
- tiesisks 132, 137

lpp.

- valsts vai pašvaldības īpašuma 352, 355, 363, 366, 367, 374, 378, 379
- viņa tiesības 136, 366
- viņa vietnieks 132, 136–137

Valsts
- starptautiskās saistības
  tiesiskā palīdzība 248, 249
  tiesiskās palīdzības līgums 16–22, 243, 246, 248
- tās manta – sk. Manta: valstij piekritīgā, Īpašums: valsts
- tās pienākumi
  bērna tiesību aizsardzībā 31
  cilvēktiesību jomā (pamattiesību aizsardzība) 16, 20, 644, 647, 648
- tās tiesības
  saņemt krimināllietā konfiscētos finanšu līdzekļus 348, 349, 351

Valsts nodeva
- lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi 625, 626, 628, 629
- tās aprēķināšana 260, 262
  samazināšana 263
- tās piedziņa 17, 37, 61, 94, 160, 210, 211, 214, 258, 260, 296, 442, 495, 554, 586, 665

Valsts zemes dienests
- izziņa
  kadastra 70, 167–171, 251, 699–701
  par nekustamā īpašuma sadali 82, 86

Vecāki
- bērna bioloģiskais tēvs 28–30
- bērna māte
  tiesības apstrīdēt paternitāti 28–30
- bērnu uzturēšanas (uzturdošanas) pienākums 16–22, 36–40, 49–51
  materiālā stāvokļa izvērtēšana 35, 37–39, 50
  pēc bērna stāšanās laulībā 32–35
  pienākums izglītot un audzināt bērnu 36, 39
  sk. arī Uzturlīdzekļi
- viņu dzīvesvieta – sk. Dzīvesvieta: bērna vai vecāku
- viņu personiskās attiecības ar bērnu 32, 34
- sk. arī Bērns, Paternitāte, Uzturlīdzekļi

Vekselis
- pārvedu vekselis (trata) 342–345, 622–624
  galvinieka atbildība 622–624
  tratas devēja (trasants) atbildība 622–624
  tratas turētāja tiesības saņemt procentus 344
- tā pamatsummas maksājuma kavējums 342, 343
- tā protestēšana 342–345, 622–624
  protesta izdevumi 342–344

lpp.

Veselība
- veselības satricinājums – sk. Kaitējums: veselībai nodarītā atlīdzināšana, Miesas bojājums
- sk. arī Ārstniecība

Vide
- tiesības dzīvot labvēlīgā vidē 179
- videi nodarīto zaudējumu atlīdzināšana 100, 487

Viedoklis....553, 554, 556–559, 666, 668, 669
- amatpersonas (politiķa) kritika....556–558, 666, 667
- Tieslietu ministrijas (par tiesību normas piemērošanu) 508

Vienošanās
- dzīvokļa privatizācijas jautājumos 133, 137, 257–262, 338, 529, 530, 532, 535, 536, 539, 550
- kopīpašnieku
  - *par kopīpašuma lietošanu*....95, 168
  - *par servitūta dzēšanu*....167, 169, 170
- laulāto
  - *par laulātā atsevišķu mantu* 41–43
- noziedzīgā nolūkā slēgta....338–341
- par konkurences ierobežojumu (darba līgumā)....457–474
- par līgumu (darījumu)....60, 63–65, 67, 222–228, 313, 316, 317, 319–321, 364, 365, 375
  - *par izpirkuma tiesībām*....224
  - *par līguma izbeigšanu*....441–446, 450, 452, 453, 600
  - *par tā grozīšanu*....197, 198, 409–413
  - *par tā formu*....222, 227
  - *tās atcelšana (atzīšana par spēkā neesošu)*....257–262
  - *tiesības no tās atkāpties*....224, 226, 227
  - sk. arī Līgums: priekšlīgums
- par pirmpirkuma tiesībām....127, 128, 198
- par sprieduma izpildi – sk. Izlīgums
- par strīdu nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesā....599–601
- sk. arī Darījums

Vietniecība
- atklātā....257, 261, 262
- klusā....262
- vietnieks 257–262
  - *īpašnieka*....132, 137, 138
  - *klusais*....258, 260, 262
  - *pilnvarotāja*....215, 219, 221
  - *valdītāja*....132, 136–137
  - *viņa atbildība*....221

lpp.

Viltus....258, 260, 340
- prasības pamatošana ar viltotiem dokumentiem 447, 454, 455
- priekšnoteikumi tā konstatēšanai 250–256

Z

Zaudējumi
- iespējamie 110
- jēdziens 267, 369, 371
  - *mantiski novērtējams pametums*....243, 247, 327, 369, 371, 520
- materiālie....266, 268
- mežam nodarīti 98–100, 686–690
- nejauši....206, 208, 243, 247, 371, 372
  - *ar zādzību (kravas) nodarīti* 203, 206–208
- pārmērīgi 250–252, 256
- to apmērs 370, 371, 373
  - *nozīme līgumsoda aprēķināšanā* 277
  - *nesaņemtās nomas maksas gadījumā*....59–63
- to atlīdzināšana (prasījumi); sk. arī Atlīdzība: zaudējumu
  - *apdrošināšanas līgumos* 484–493
  - *cietušā prasījuma tiesību ierobežošana*....99, 101, 219, 245–247, 249, 491, 493, 688, 689
  - *pienākums*....203, 208, 243–249, 264, 268, 295, 297, 298, 369–373, 490, 492, 573, 574
  - *priekšnoteikumi (pamats)*....63, 203, 206, 208, 243, 247, 248, 369, 372, 519, 521
  - *uzdevums (funkcija)* 267, 268
  - *valsts pārvaldes iestāžu nodarīto*....451, 689
- to novērtēšana 245, 322, 327, 369, 487, 488
- to piedziņa....243–249, 257–259, 262, 295–299, 369–373, 518–521, 571–574, 576, 578–581, 583, 641–648, 676–678
  - *par neiegūtās peļņas atrāvumu*....519, 520, 642
  - *sakarā ar dīkstāvi*....490–493
  - *valsts labā* 686–690
- to pierādīšanas pienākums 371, 643

Zeme
- ar nekustamo īpašumu saistīta 139, 145–147
  - *ēkas īpašnieka tiesības uz zemes nomu*....3–11
  - *kopīpašumā esoša* – sk. Kopīpašums: zemes
  - *tās sadalīšana*....5–7, 176–179
- bezīpašnieka 149, 153, 155, 156
- īpašuma tiesības uz to
  - *iegūšana uz darījuma pamata*....3, 10
  - *zemnieku saimniecībai piešķirtās zemes* 656–663
  - sk. arī Īpašnieks: zemes, Īpašuma tiesības, Kopīpašums, Nekustamais īpašums

lpp.

- jauna zemesgabala izveidošana 177–179
- meža – sk. Mežs: meža zeme
- ostas....106–117
- pašvaldības 89, 90, 114, 527
  tās nodošana pastāvīgā lietošanā 97, 99, 100
- tās kadastrālā vērtība
  par pirkuma maksu lielāka *251*
  zemes nomas maksas noteikšana atbilstoši tai 3–7, 9, 10, 60, 61, 64
- tās lietošanas tiesības
  kopīpašumā esošas zemes lietošanas kārtība....97–100
- valstij piederošā vai piekrītošā 89, 90, 149, 153, 155, 156
  brīvostas teritorijā esošas zemes izmantošana....106–117
  tās nodošana valdījumā ar ministrijas pavēli....107–110, 113–115
- zemes noma
  ja zemes un apbūves (ēkas) īpašnieki ir dažādas personas....3–11, 59–68
  faktiskās nomas attiecības....60–64, 66, 67
  līguma atzīšana par spēkā neesošu 108–111, 113–116
  līguma būtiskie nosacījumi....62, 63
  līguma ierakstīšana zemesgrāmatā 107, 112
  līguma projekts....5–8, 10
  līguma termiņš 139, 140, 142, 143, 145–147
  nomas maksas noteikšana procentos no zemes kadastrālās vērtības....3–7, 9, 10, 59–61, 64
  nomas maksas noteikšana pēc tiesas ieskata 61, 64, 67
  nomas maksas parāds....4, 6–8, 59–61, 63, 65, 67
  nomas maksas samazināšanas pamats 6, 7
  nomnieka tiesības celt ēkas (būves) 139–147
  pienākuma maksāt nomas maksu rašanās brīdis 3, 8
  pienākums maksāt nomas maksu....62, 63, 65, 67
  pienākums noslēgt nomas līgumu....4–6, 8, 59–67
  piespiedu nomas attiecības....3–11, 59, 60, 62, 63
  tiesiskās attiecības....3, 5, 6, 8–10
  valsts zemes 106–117, 140–147
  vienošanās par nomas maksu 60, 63–65, 67
- zemes reforma
  pilsētu zemes....3–10
  tās pabeigšana ar koroborāciju....156, 157

Zemesgrāmata
- atzīme 304
  maksātnespējas atzīme 708
  ķīlas atzīme....150, 616, 617, 630, 632
  par īpašuma tiesību aprobežojumu....81, 85, 87, 90, 129, 168, 197, 199, 200, 210, 212, 304

lpp.

  par servitūtu 159, 160, 164, 165, 167–171
  piedziņas atzīme 300–306
  zemes nomas attiecību apgrūtinājuma atzīme....4
- hipotēkas nostiprināšana – sk. Hipotēka
- ieraksti
  agrāk izdarīto ierakstu prioritātes princips....301–306
  ierakstu publiskās ticamības princips....113, 153, 157
  pamats īpašuma tiesību atzīšanai....41–48, 65, 67, 77, 79, 149, 153–155, 157, 158, 224, 304, 310, 311, 319, 322, 324
  par kopīpašuma sadalījumu....82, 168, 169
- nostiprinājuma lūgums 167–171, 308–311, 313, 316, 320
  neparakstīts 223
  tā atstāšana bez ievērības 167, 308, 309, 311, 698–701
- prasības nodrošinājuma atzīmes ierakstīšana
  aizlieguma atzīme 119, 120, 301, 303–306
  labprātīga....302–304
- reģistrēto līgumu (darījumu) saistošais spēks trešajām personām 81, 85, 87, 90, 126, 128–131, 164
- tiesību nostiprināšana 3–5, 8–10, 54, 56, 57, 60, 65, 67, 77, 79, 81–90, 107, 127, 129, 133, 138, 140, 142, 145, 150–159, 167, 200, 223, 237–239, 241, 300, 301, 314, 319, 320, 322–328, 522, 523, 528
  ierakstu dzēšana....43–45, 47, 71, 83, 85, 112, 153, 154, 197, 225, 300–303, 305, 306, 323, 523, 534, 538, 539
  ierakstu grozīšana....54, 197, 199
  laulātajam....41, 43–47, 657, 659, 660
  pašvaldībai....527
  prasība par ierakstu dzēšanu....48, 53, 54, 82, 106, 107, 126–128, 150–156,160, 223, 250, 251, 322, 532–534, 561–563, 658
  izpirkuma tiesību 81, 85, 87
  pirmpirkuma tiesību....85, 197, 199, 200
  uz zemes nomas laiku....140, 142, 145, 146
  valstij 106–112, 115, 140, 141, 145, 151, 152, 156
- zemesgrāmatas tiesnesis
  viņa lēmums....82, 86, 88, 167–171, 308–311, 698–702
  viņa pienākumi 167, 170, 171, 700

Zemes komisija
- tās lēmums....4, 10, 54, 55, 82, 658
  tā apstrīdēšana 149–156, 158

Zemnieku saimniecība
- tās manta 656, 662, 663
  atsevišķā manta 656–663
  "sevišķā" manta 661

lpp.

Ziņas (publiskotas) ... 553, 556, 558, 668
- apzināti nepatiesas ziņas
  pilsonības iegūšana uz to pamata ... 670–674
  to izplatīšana ... 554, 557
  to nodalīšana no kritikas ... 557
- to atsaukšana ... 554–559, 664–669
- to nošķiršana no viedokļa ... 553, 556, 558, 667–669
- to patiesums ...
  patiesībai neatbilstošas (godu un cieņu aizskarošas) ... 553, 554, 556–559, 664–666, 668
  patiesuma pārbaudīšana ... 553, 556, 558, 668
- žurnālista tiesības ... 554, 556–558
- sk. arī Viedoklis

Tiesību aktu rādītājs

lpp.

1. Latvijas tiesību akti

1.1. Latvijas Republikas Satversme

(pieņemta 15.02.1922.) ... 20, 31, 482, 613, 644, 648
1.pants ... 276
89.pants ... 478, 644, 645, 648
90.pants ... 122
91.pants ... 65, 68, 325, 328
92.pants ... 16, 20, 65, 68, 546
95.pants ... 554
100.pants ... 554
106.pants ... 459, 470, 472
107.pants ... 476, 478
109.pants ... 476, 478
110.pants ... 16, 20, 31
111.pants ... 644, 645, 647, 648
113.pants ... 652
116.pants ... 472, 554

1.2. Latvijas Republikas likumi

Administratīvā procesa likums *(pieņemts 25.10.2001.)* ... 486, 546, 704
1.pants ... 526
2.pants ... 526
3.pants ... 526
22.pants ... 540
23.pants ... 541
75.pants ... 544
79.pants ... 526, 541, 546
188.pants ... 526

Ārstniecības likums *(pieņemts 12.06.1997.)* ... 641, 642, 647

Autopārvadājumu likums
(pieņemts 23.08.1995.) ... 204, 415, 416, 419, 430, 432–434, 437–439

Autortiesību likums *(pieņemts 06.04.2000.)* ... 651–654

lpp.

Bērnu tiesību aizsardzības likums *(pieņemts 19.06.1998.)* 28, 31, 49, 51

Biedrību un nodibinājumu likums *(pieņemts 30.10.2003.)* 152

Būvniecības likums *(pieņemts 10.08.1995.)* 123, 678, 679, 687–689

Ceļu satiksmes likums *(pieņemts 01.10.1997.)* 486, 487

Cilvēka un pilsona tiesības un pienākumi
(konstitucionālais likums; pieņemts 10.12.1991.) 644, 648

Civillikums
(pieņemts 28.01.1937.)..... 3, 8–10, 15, 30, 67, 70, 69, 80, 84–86, 106, 111–113, 115, 116, 120, 130, 138, 142, 198, 213, 233, 241, 277, 278, 287, 319, 340, 343, 366, 378, 412, 435, 451, 460, 461, 477, 478, 508, 512–514, 520, 538, 551, 567, 569, 580, 582, 583, 622, 624, 651, 652, 657, 678, 687, 688

Ievads *(1.–25.pants)* 30

Pirmā daļa. Ģimenes tiesības *(26.–381.pants)* 657

1.pants 5, 128, 127, 134, 163, 166, 181, 190, 196, 253, 259, 262, 285, 286, 289, 315, 325, 327, 328, 376, 389, 443, 446, 470, 551, 552

3.pants 111, 117, 154, 336, 375, 379, 487, 654

4.pants 154, 645

5.pants 8, 11, 69, 75, 141, 206, 270, 304, 306, 325, 327, 328, 354, 383, 385, 476

7.pants 385

25.pants 29, 30

70.pants 42

71.pants 42, 656

72.pants 656

74.pants 42

81.pants 33

84.pants 32–34

89.pants 23, 25, 26, 41, 42, 44, 45, 47, 656–662

90.pants 23, 25, 26

91.pants 23–27, 41, 42, 44, 45, 47, 657–660

93.pants 41, 47, 658, 659, 661, 662

94.pants 23, 24

109.pants 42

154.pants 29

156.pants 28–31

lpp.

177.pants 36, 37

179.pants 17, 21, 32–34, 36–40, 49–51

280.pants 226, 228

358.pants 255

382.pants 62, 313, 318

393.pants 71

404.pants 70, 562, 563

422.pants 70

423.pants 70, 71

424.pants 70

425.pants 70

498.pants 605

500.pants 605

655.pants 309

660.pants 561

667.pants 561, 562, 563

668.pants 562–564

669.pants 53, 55–57

670.pants 56, 57, 563

685.pants 56, 57

688.pants 563, 564

693.pants 564

701.pants 54, 59, 63, 66, 315

702.pants 137

705.pants 137, 313, 315, 317–319

724.pants 563

729.pants 562, 563

731.pants 563

734.–739.pants 42

847.pants 141

Trešā daļa. Pirmā nodaļa. Otrā apakšnodaļa *(850.–869.pants)*.....104

850.pants 103

853.pants 511, 512, 514

855.pants 511, 512

857.pants 102–104

867.pants 122, 123

lpp.
Trešā daļa. Otrā nodaļa *(875.–926.pants)* 135
875.pants 115, 133, 511, 512
876.pants 113, 132, 136, 137
878.pants 97–100
879.pants 134
882.pants 78–80, 132, 134, 138
896.pants 78
901.pants 79, 80
904.pants 137
905.pants 138
909.pants 133, 134, 136, 137, 224–226
910.pants 223, 325, 326
911.pants 133, 325
912.pants 99, 100, 136
913.pants 97, 100
914.pants 97, 98, 100
915.pants 97–100
916.pants 103
921.pants 136
924.pants 325
925.pants 133
926.pants 325
927.pants 5, 143, 151, 154, 160, 172, 173, 179, 181, 182, 511, 512
929.pants 173
930.pants 151
968.pants 72, 73, 75, 76, 139, 144–147, 172, 522
973.pants 139, 146
Trešā daļa. Trešā nodaļa. Otrā apakšnodaļa. IV sadaļa *(987.–997.pants)* 79
987.pants 151, 154, 228
989.pants 173
991.pants 223
992.pants 77, 79
993.pants 77, 79, 309, 324
994.pants 41, 44, 65–67, 111, 153, 154, 157, 223, 224, 304, 309, 311, 325, 539
995.pants 77, 79, 80

lpp.
998.pants 103, 105
999.pants 103, 105
1013.pants 155
1033.pants 180–182
1034.pants 59, 66
1036.pants 97, 100, 160, 511, 512
1038.pants 5, 511
1039.pants 181, 182
1040.pants 97, 100
1041.pants 128, 149, 151, 153–156, 160, 173, 196, 325, 539, 542
1044.–1066.pants 55
1044.pants 54, 149, 151, 153–156, 160, 172–175, 196, 251, 302, 315, 323, 326, 327, 542, 562, 563, 656, 658
1053.pants 151, 323
1055.pants 539
1060.pants 54, 149, 155, 173, 196, 315
1063.pants 151
1067.pants 83, 89, 90, 141–143, 145, 146
1068.pants 83, 93, 98
1069.pants 93, 98
1071.pants 92–95
1072.pants 83
1073.pants 73, 83, 84, 86, 89, 120, 124, 126, 128–130, 196, 201, 308, 314, 316, 317
1074.pants 81, 83, 86, 88, 90
1075.pants 81, 83, 86, 88, 90, 177
1081.pants 197, 199–201, 304
1130.pants 163
1131.pants 163
1134.pants 165
1135.pants 159, 160
1138.pants 160
1139.pants 165
1140.pants 161, 165
1146.pants 160, 162, 165
1156.–1161.pants 177
1231.pants 159, 164, 177

lpp.
1234.pants 160
1235.pants 160, 164
1237.pants 161–163, 165–167, 169, 170
1238.pants 162, 166, 167, 169, 170
1247.pants 165
1278.pants 617
1307.pants 302, 305
1317.pants 160
1329.pants 618, 631, 632
1330.pants 618, 631, 632
1378.pants 300, 302, 303, 305, 306
1381.pants 83, 118, 119, 124, 128, 314, 316, 317
1382.pants 81, 83, 85–87, 90, 120, 124, 126, 128–130
1383.pants 83, 119, 121, 128
1384.pants 83, 87, 118–121, 124, 128, 314
1385.pants 83
1386.pants 122
1388.pants 87, 118, 120–123, 128
1390.pants 83
1393.pants 83, 119
1397.pants 86, 122
1400.pants 84, 86
1401.pants 298
1402.pants 8, 264, 267, 268, 298, 340
1403.pants 107, 537
1404.pants 217, 354, 364
1405.pants 251, 354, 366
1409.pants 251
1410.pants 323, 354
1415.pants 54, 107, 110, 152, 218, 219, 221, 253, 266, 281, 323, 325, 326, 349, 469, 530, 537, 542, 552
1421.pants 217
1425.pants 188, 189
1427.pants 189, 199, 201, 251, 450
1428.pants 199, 201, 376
1429.pants 354
1430.pants 579

lpp.
1431.pants 211, 213, 233, 236, 434, 439, 470, 693, 695, 696
1432.pants 233, 236, 355, 356, 374, 379
1433.pants 284
1438.pants 338, 340, 470, 473
1439.pants 292, 293
1440.pants 42, 71, 73, 251
1441.pants 42, 155
1445.pants 42, 251, 258, 260, 693
1447.pants 42, 693
1450.pants 111
1451.pants 258, 260
1459.pants 42, 250, 251, 253
1461.pants 42, 251, 253, 258–260
1470.pants 222, 227, 286, 287, 693
1473.pants 286, 288, 354, 652, 653
1474.pants 652
1475.pants 222, 227, 316, 354, 364
1477.pants 78, 199–201, 325–327
1478.pants 223, 228, 310, 324
1479.pants 223, 311, 315, 323–327
1480.pants 326, 327
1482.pants 222, 227
1483.pants 316, 320
1484.pants 365
1485.pants 376
1487.pants 313, 315, 316, 320
1488.pants 353–356, 362–367, 374–379, 381–383, 385, 531
1492.pants 693
1493.pants 266
1504.pants 104, 217, 218, 573
1505.pants 104, 573
1508.pants 218
1509.pants 188, 189, 218, 389
1511.pants 217, 218, 409, 412
1512.pants 217, 497
1515.pants 257, 260, 261
1516.pants 259, 260, 262

lpp.

1518.pants 215, 219, 221, 259, 260
1519.pants 160, 315
1520.pants 184, 190–193
1521.pants 184, 189–193
1522.pants 184, 189, 191, 193
1533.pants 222, 226, 227, 467, 693, 694, 696
1541.pants 222, 227
1587.pants 186, 188, 189, 211, 213, 217, 232, 276, 292, 294, 296–298, 325, 327, 347, 434, 439, 459, 467, 485, 586, 587, 630, 677, 682, 692–694, 696
1588.pants 188, 189, 292, 323, 324
1589.pants 599, 601
1590.pants 292, 296, 315
1591.pants 315, 573
1592.pants 149, 151–154, 157, 325, 327
1612.pants 258, 260
1614.pants 258–260
1620.pants 258, 260
1622.pants 259, 260
1623.pants 258
1635.pants 98, 100, 103, 332–334, 336, 371, 400, 451, 516–520, 642, 645, 649, 665, 668, 677
1640.pants 371, 677
1641.pants 98, 677
1645.pants 155
1646.pants 65, 155
1651.pants 586
1652.pants 586
1656.pants 94
1657.pants 95, 96
1661.pants 586
1662.pants 677
1663.pants 239–241
1669.pants 511
1672.pants 204, 586
1691.pants 317, 319
1692.pants 694, 695
1702.pants 692

lpp.

1716.pants 273, 276, 459, 467, 677, 682
1717.pants 277, 459, 461, 463, 467, 470, 473, 677
1720.pants 630
1721.pants 273, 677
1722.pants 630
1724.pants 270
1725.pants 313, 315, 317, 319, 320
1728.pants 315, 317, 319
1730.pants 571, 573, 574, 619–621
1731.pants 571
1753.pants 99, 211, 343, 459
1756.pants 211, 231, 292, 343, 587
1757.pants 292
1759.pants 64, 98, 99, 211, 212, 230–232, 235, 586, 587, 692
1760.pants 209, 212
1762.pants 212, 343
1763.pants 591
1765.pants 98, 99, 211, 586, 625–627, 692, 693, 695
1770.pants 93, 98, 243, 247, 296, 322, 327, 369, 371, 491, 517–519, 571, 578, 579, 642, 677, 688
1771.pants 98, 296, 517–519, 571, 578, 677
1772.pants 98, 491, 517–519, 571, 578, 579, 677
1773.pants 93, 103, 206, 208, 296, 331, 371, 517–519, 571, 578, 645
1774.pants 206, 208, 371, 372, 518, 578
1775.pants 93, 97, 98, 100, 223, 243, 244, 247, 331, 369, 370, 372, 373, 485, 518, 571, 579, 677, 678, 688
1776.pants 99, 101, 155, 219, 245, 247, 249, 491, 493, 518, 688, 690
1777.pants 518
1778.pants 63, 98, 315, 518
1779.pants 24, 25, 93, 97–100, 103, 203, 204, 206, 208, 223, 244, 246, 247, 296–298, 331, 369–373, 490–492, 517–519, 571–573, 578, 579, 645, 648, 649, 677, 688
1782.pants 204, 331, 578
1784.pants 98, 295, 371, 491, 573
1785.pants 204, 295, 371, 485, 573
1786.pants 223, 370, 517
1787.pants 517
1792.pants 98, 103, 517

lpp.
1793.pants 292, 347, 348
1798.pants 292, 348
1801.pants 292
1805.pants 292
1806.pants 292
1811.pants 511
1812.pants 284, 511
1813.pants 282, 284
1815.pants 282, 286, 288
1829.pants 231, 692
1832.pants 231, 511
1835.pants 511
1838.pants 252, 253, 255, 567, 569, 570
1841.pants 587
1844.pants 231, 232
1846.pants 119, 282
1847.pants 119, 580, 587
1853.pants 119, 282
1865.pants 230–232, 234–236
1883.pants 347–350
1895.pants 56
1922.pants 69–72, 74, 75
1933.pants 291
1934.pants 286, 292, 293
1935.pants 286, 288, 587
1943.pants 288, 292, 347, 586, 587, 630
1944.pants 586
1945.pants 586, 693, 695
1946.pants 347, 586, 630
2002.pants 266, 286, 288, 325
2003.pants 23, 24, 226, 228
2004.pants 222, 226, 227, 286, 287, 315, 317, 320
2006.pants 153, 325, 327
2010.pants 23
2012.pants 266, 280, 286, 287
2014.pants 286, 288
2015.pants 121, 252

lpp.
2017.pants 286, 287
2021.pants 233, 235, 266
2027.pants 310
2031.pants 322–328
2033.pants 266
2034.pants 266
2039.pants 189, 251
2040.pants 189, 237, 239–241, 251, 253, 266
2041.pants 251, 253
2042.pants 251, 253
2043.pants 250–253, 256
2045.pants 251
2047.pants 196, 200, 237, 239, 241
2048.pants 239, 241
2052.pants 303
2061.pants 196, 199, 201
2063.pants 129, 131
2069.pants 237, 238, 240, 241
2070.pants 237–241
2071.pants 237, 238, 240, 241
2073.pants 197, 199–201
2074.pants 197, 200
2075.pants 198, 201
2083.pants 199
2084.pants 199
2085.pants 199
2086.pants 199
2107.pants 292
2108.pants 291–293
2109.pants 292
2110.pants 292
2111.pants 292
2112.–2177.pants 174
2112.pants 5, 8, 62, 78, 296
2115.pants 67, 113
2120.pants 7, 78
2122.pants 78

lpp.

2124.pants 5, 8, 217, 353, 356, 364, 376
2125.pants 376
2126.pants 78
2127.pants 78, 196, 200
2128.pants 296
2129.pants 295–298
2130.pants 64
2138.pants 3, 6, 8, 10, 64
2174.pants 111, 112
Ceturtā daļa. Piecpadsmitā nodaļa *(2178.–2240.pants)* 435
2178.–2195.pants 435
2178.pants 435
2179.pants 435, 578
2181.pants 431
2196.–2211.pants 435
2212.–2229.pants 435
2212.pants 678, 679
2213.pants 678, 679
2217.pants 677
2218.pants 678, 679
2223.pants 677
2226.pants 211, 212
2227.pants 210
2230.–2240.pants 435
2289.pants 215, 217, 219, 257, 262
2291.pants 218, 219
2294.pants 260
2300.pants 215, 217, 219, 508
2302.pants 217
2309.pants 326, 328
2312.pants 309, 310
2314.pants 310
2316.pants 308–311
2347.pants 331–333, 335, 336, 642, 645, 649
2348.pants 331, 336
2349.pants 330–333, 335–337
2352.[1] (2352a) pants 431, 517, 518, 553, 554, 556, 557, 665, 667, 668

lpp.

2380.pants 155
2384.pants 211
2387.pants 281
2389.pants 234, 235, 281, 282, 285, 286
2391.pants 371, 443, 446, 677

Civilprocesa likums
(pieņemts 14.10.1998.) 104, 233, 325, 329, 343, 544, 545, 580, 597, 610, 613, 704

1.pants 64, 67, 68, 162, 317, 526, 543
4.pants 646
5.pants 16, 20, 29–31, 34, 252, 270, 273, 278, 540
7.pants 199, 201
8.pants 27, 64, 65, 68, 73, 74, 181, 192, 206, 208, 252, 254, 325, 328, 512, 557, 646
9.pants 29, 64, 68, 199, 201, 325, 328, 567, 570, 584
10.pants 72, 75, 199, 201, 325, 328, 371, 373, 506, 567, 569, 570
23.pants 526
25.pants 539, 540
4.nodaļa *(33.–45.pants)* 625, 626, 628
33.pants 583
34.pants 260, 262
39.pants 58
41.pants 58
44.pants 581, 583, 584
6.nodaļa *(54.–60.pants)* 389
54.pants 586, 588, 593, 594
56.pants 162–164, 594
74.pants 12, 13, 15, 162, 164, 259, 325, 328, 506, 531, 588, 594, 595
77.pants 43, 210, 348, 596–598
78.pants 112, 177
82.pants 112, 325, 328
85.pants 112
86.pants 112, 162, 163
89.pants 512, 515
90.pants 531, 540, 543, 544
92.pants 243, 249, 299, 486, 553
93.pants 29, 73, 206, 211, 243, 249, 252, 325, 328, 371, 373, 486, 506, 568, 646

lpp.

94.pants 486
95.pants 299, 365, 486, 567, 569, 570
96.pants 180, 335, 486, 496, 537, 541, 674
97.pants 73, 74, 112, 123, 129, 144, 145, 173, 181, 191, 192, 206, 208, 211, 219, 221, 253, 254, 266, 286, 289, 299, 325, 328, 371, 373, 383, 386, 396, 406, 426, 427, 429, 440, 480, 482, 486–488, 496, 497, 506, 512, 553, 557, 570, 571, 575, 576, 583, 654, 667, 673, 674, 680, 695
104.pants 104, 144
105.pants 328
121.pants 296–298, 488
124.pants 488
128.pants 317
132.pants 233, 512, 704, 706
156.pants 573
159.pants 325, 328
166.pants 219
168.pants 646
170.pants 253, 255
178.pants 208, 255, 679
179.pants 208
181.pants 103
189.pants 103, 104, 144, 145, 199, 201, 371, 482, 506
190.pants 173, 175, 252, 254, 371, 482, 506, 557, 558, 581
192.pants 45, 47, 72, 74, 163, 165, 257, 260, 261, 287, 377, 379, 506, 519, 565, 646
193.pants 27, 72–74,173, 175, 180, 182, 199, 201, 219, 254, 260, 266, 273, 286, 289, 317, 371, 373, 396, 540, 550, 553, 557, 558, 566, 571, 575, 576, 581–583, 616, 633, 646, 660, 663, 668, 683, 685, 688, 709, 710
195.pants 261, 343, 616
199.pants 56
200.pants 233, 235
201.pants 454
203.pants 50, 164, 350, 522, 523
208.pants 594, 595
209.pants 164, 573, 593, 595
210.pants 162–164

lpp.

211.pants 588
219.pants 637
223.pants 119, 524, 525, 537, 539–541, 543, 545, 547, 550, 704, 706
226.pants 177, 178, 348, 349, 351
227.pants 177, 348, 349, 351
228.pants 348, 351
326.pants 561
327.pants 561, 562, 564, 565
337.pants 118, 124
46.nodaļa *(242.–363.pants)* 496
363.^{7}pants 708, 709
Septītā sadaļa *(395.–412.pants)* 634, 636
395.–399.pants 634
50.nodaļa *(400.–406.pants)* 345, 620, 621, 626–628
400.pants 343, 614–623, 626, 629–632, 634, 636, 638–640
401.pants 343, 620, 634
402.pants 343, 620, 623, 624, 634
403.pants 343, 615, 617, 620, 626, 634
404.pants 343, 344, 620, 625–627, 629, 634
405.pants 343, 344, 596–598, 616, 620, 621, 623, 626–628, 631, 633, 634, 639
406.pants 343, 345, 620, 623, 626, 629, 634, 636
50.^{1}nodaļa *(406.^{1}–406.^{10}pants)* 590, 591
406.^{1}pants 590–592
406.^{2}pants 592
406.^{3}pants 591, 592
406.^{4}pants 591, 592
406.^{6}pants 590
413.pants 595
418.pants 212, 259, 260
426.pants 29, 267, 268, 506, 516, 520, 582, 646
427.pants 112, 116
430.pants 29, 254, 406, 408, 646
432.pants 73, 253, 273, 371, 540, 581, 582, 646
447.pants 524

lpp.

448.pants
pirmās daļas 1.punkts 171, 525
pirmās daļas 2.punkts 179, 312, 346, 605, 618, 628, 702
pirmās daļas 3.punkts 523, 598, 621, 637
450.pants 46, 75, 101, 125, 214, 254, 256, 429, 507, 514, 549
451.pants 116, 131, 247, 292, 402, 426, 514, 624, 676, 679
452.pants 13, 75, 163, 164, 247, 255, 256, 261, 298, 408, 426, 498, 508, 575, 587, 595, 649, 680
453.pants 166, 255, 328, 426, 429
458.pants 27, 91, 105, 131, 269, 380, 420, 446, 489, 515, 521, 559, 566, 575, 702
468.pants 8, 50, 56, 74, 104, 178, 275, 297, 310, 318, 335, 344, 383, 389, 401, 412, 418, 478, 512, 574, 581, 587, 604, 612, 679, 695
473.pants 20, 26, 29, 34, 38, 45, 50, 56, 65, 74, 95, 99, 104, 113, 130, 135, 145, 155, 163, 166, 192, 211, 219, 227, 234, 240, 247, 253, 260, 267, 275, 287, 293, 304, 318, 326, 335, 355, 359, 371, 378, 384, 406, 412, 418, 427, 461, 471, 478, 486, 496, 513, 519, 543, 557, 565, 574, 582, 587, 646, 653, 660, 679, 684, 695, 705
474.pants 344, 515
1.punkts 11, 22, 31, 48, 51, 68, 76, 80, 96, 101, 125, 147, 158, 166, 201, 208, 228, 236, 241, 249, 256, 279, 289, 294, 299, 307, 329, 337, 368, 373, 386, 408, 429, 440, 474, 493, 498, 509, 552, 649, 655, 663, 675, 685, 690, 697
2.punkts 15, 27, 35, 40, 58, 91, 105, 117, 131, 138, 175, 183, 195, 214, 221, 269, 321, 340, 351, 356, 361, 380, 391, 394, 398, 402, 413, 420, 446, 455, 463, 483, 489, 515, 521, 559, 566, 570, 575, 585, 588, 592, 595, 601, 610, 613, 624, 633, 640, 669, 680, 711
3.punkts 706
4.punkts 262
476.pants 273
483.pants 396
484.pants 396, 704
485.pants 50, 344, 705
D daļa *(486.–537.pants)*....605, 613
493.pants 600
498.pants 603–605
500.pants 603

lpp.

501.pants 612
518.pants 611, 613
530.pants 605, 612, 613
533.pants 600
534.pants 600, 603
534.[1]pants 600, 603, 607, 609
535.pants 600, 603
536.pants 339, 340, 600, 601, 603–605, 607, 609, 611–613
E daļa *(538.–635.pants)*....343, 344, 345
540.pants 597, 618, 630, 632
563.pants 348
631.pants 344
634.pants 199
635.pants 199, 447, 454, 455

Darba aizsardzības likums *(pieņemts 20.06.2001.)*....482

Darba likums *(pieņemts 20.06.2001.)*....406, 415, 417, 418, 421, 426–428, 434–436, 440, 443, 455, 459, 462, 467, 470, 471, 475–478, 480, 505, 508, 577, 579
4.pants 506
6.pants 422, 423, 443, 445, 446, 457, 459–463, 467, 469, 471
9.pants 410, 422, 423, 517
16.pants 442, 449
28.pants 432, 435, 460, 470, 478, 577–580, 582
30.pants 423, 501
31.pants 501
37.pants 399–401
39.pants 432, 503
40.pants 423, 578–580, 582
41.pants 416, 478–480
44.pants 477–479, 576, 578, 579, 582, 583
45.pants 423, 441, 443, 444
58.pants 415, 499, 501, 504, 506, 509
59.pants 400, 436, 451, 454, 455, 470, 473
63.pants 400
68.pants 400
71.pants 470, 473
73.pants 455

lpp.

74.pants 455
83.pants 500, 501
84.pants 457, 459–463, 465, 467–473
90.pants 423
91.pants 506
92.pants 501, 506
98.pants 409–411
100.pants 442, 445, 458
101.pants 403–406, 410, 413–420, 422, 423, 426, 428, 448, 450–452, 454, 501, 503, 504, 506
102.pants 404, 407, 410, 423, 450
103.pants 403, 405–407, 422, 423, 442, 445, 447, 448, 450–453
104.pants 404, 405, 407
110.pants 448
112.pants 578
114.pants 441–445
115.pants 400
122.pants 410, 411, 413, 423, 442, 448
124.pants 404, 406, 423, 442, 448, 501
125.pants 404, 448, 503
126.pants 404, 410, 442, 455, 499, 501, 506, 509
127.pants 410, 423, 501
128.pants 449
129.pants 449, 501
132.pants 399–402
136.pants 400
137.pants 400
143.pants 400
149.pants 451, 578
152.pants 451

Epidemioloģiskās drošības likums *(pieņemts 11.12.1997.)*....641–644, 646, 647

Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" *(pieņemts 07.04.2007.)* 534

Grozījumi likumā "Par valsts vai pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās" *(pieņemts 21.06.2007.)* 156

Grozījumi Pilsonības likumā *(pieņemts 22.06.1998.)* 672, 674

lpp.

Izglītības likums *(pieņemts 29.10.1998.)* 448, 450, 452, 453

Jūras kodekss *(pieņemts 29.05.2003.)*....186, 190

Komerclikums *(pieņemts 13.04.2000.)* 286, 475–477, 479–481, 499, 502, 504, 506, 508, 510–514, 578, 580

Konkurences likums *(pieņemts 04.10.2001.)*....468

Kredītiestāžu likums *(pieņemts 05.10.1995.)*....691–694, 696, 697

Kriminālikums *(pieņemts 17.06.1998.)*

177.pants 267, 339, 340
253.[1]pants....181

Kriminālprocesa likums *(pieņemts 21.04.2005.)* 486

240.pants 181, 182
358.pants 349

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss *(pieņemts 07.12.1984.)*

125.pants 485

Latvijas civilkodekss *(pieņemts 27.12.1963.)* 376

316.pants 375

Latvijas civilprocesa kodekss *(pieņemts 27.12.1963.)* 704

Latvijas PSR dzīvokļu kodekss *(pieņemts 02.06.1983.)* 375, 376

Latvijas Republikas Advokatūras likums *(pieņemts 27.04.1993.)* 555

Likums par ostām *(pieņemts 22.06.1994.)* 106–117

Maksātnespējas likums *(pieņemts 01.11.2007.)*....707–710

Meža likums *(pieņemts 24.02.2000.)*....98–100, 687–689

Notariāta likums *(pieņemts 01.06.1993.)*....198, 251, 253, 255, 614, 616, 617, 629–631, 638, 639

Par apdrošināšanas līgumu *(pieņemts 10.06.1998.)*....185–189, 191–194, 204, 484, 485, 488

Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam *(pieņemts 25.11.1999.)*....509

Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību *(pieņemts 07.07.1992.)*....13, 14, 119, 120, 124, 139, 142–147

Par autortiesībām un blakustiesībām *(pieņemts 11.05.1993.)*....650–654

lpp.

Par bāriņtiesām un pagasttiesām
(pieņemts 06.11.1995.).....226, 228, 421–423, 425–428

Par dzīvojamo telpu īri
(pieņemts 16.02.1993.) 352–360, 362–366, 369, 372, 374, 376–379, 381–398, 527, 534, 549, 593

Par dzīvokļa īpašumu
(pieņemts 28.09.1995.)..... 81, 83–90, 126, 129, 130, 132–137, 325, 325, 355, 364, 395, 530, 534

Par Eiropas Konvenciju par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā *(pieņemts 15.05.2003.)* 29

Par Eiropas Padomes statūtiem *(pieņemts 02.02.1995.)*.....270, 272, 279

Par grāmatvedību *(pieņemts 14.10.1992.)* 286

Par iedzīvotāju ienākumu nodokli *(pieņemts 11.05.1993.)*.....580

Par ledzīvotāju reģistru *(pieņemts 11.12.1991.)*.....672

Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieku vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu
(pieņemts 08.01.1992.)..... 204, 430, 432, 433, 437, 438, 656, 659–663

Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā
(pieņemts 25.04.2002.).....422

Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem
(pieņemts 13.01.1994.).....29

Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru
(pieņemts 20.11.1990.).....494–497, 681, 683, 684

Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību
(pieņemts 08.06.1994.) 86, 106, 110, 111, 113, 116, 333, 497, 676, 678, 679

Par namīpašumu atdošanu likumīgajiem īpašniekiem
(pieņemts 30.10.1991.).....546

Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā
(pieņemts 30.10.1991.).....12–14, 54, 546

Par nekustamā īpašuma ierakstīšanu zemesgrāmatās
(pieņemts 30.01.1997.).....700

Par nekustamā īpašuma nodokli *(pieņemts 04.06.1997.)*.....3, 7, 8, 10, 64

Par nodokļiem un nodevām *(pieņemts 02.02.1995.)*.....10

lpp.

Par palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā
(pieņemts 06.12.2001.; līdz 25.01.2005. likuma nosaukums – Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā).....355, 356, 530, 531, 533, 534, 537, 540, 542, 548

Par pievienotās vērtības nodokli *(pieņemts 09.03.1995.)*.....491, 492

Par pašvaldībām *(pieņemts 19.05.1994.)* 179, 355, 421, 427, 428, 531, 532, 535, 541, 543

Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem
(pieņemts 12.04.1995.).....703–705

Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem
(pieņemts 20.12.1990.).....554, 556, 557, 559, 664, 665, 668

Par privatizācijas sertifikātiem *(pieņemts 16.03.1995.)* 46, 657, 660, 662

Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību
(pieņemts 23.01.1991.).....205, 266, 478, 497

Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām *(pieņemts 12.06.1997.)* 355, 356, 364

Par tiesu varu *(pieņemts 15.12.1992.)*..... 325, 328, 350, 506, 540, 545, 546, 557

Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības *(pieņemts 12.04.1995.)*.....20

Par uzņēmējdarbību *(pieņemts 26.09.1990.)* 430, 437

Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju
(pieņemts 12.09.1996.).....494–497

Par valsts pensijām *(pieņemts 02.11.1995.)* 34

Par valsts sociālo apdrošināšanu *(pieņemts 01.10.1997.)*.....476, 580

Par valsts un pašvaldību finansu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu *(pieņemts 19.07.1995.)*.....531

Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju
(pieņemts 21.06.1995.)..... 12, 13, 15, 45, 79, 83, 86, 89, 130, 528, 531, 532, 534–537, 541, 549, 698–701

Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju
(pieņemts 17.02.1994.).....60, 62, 65, 67

Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām *(pieņemts 26.09.2002.)* 476, 477

Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā *(pieņemts 11.05.1993.)*.....542, 547, 548

lpp.

Par valsts vai pašvaldību zemes īpašuma tiesībām un to nostiprināšanu zemesgrāmatās *(pieņemts 29.03.1995.)*.....151–154, 156, 157

Par zemes lietošanu un zemes ierīcību *(pieņemts 21.06.1991.)* 98

Par zemes privatizāciju lauku apvidos *(pieņemts 09.07.1992.)* 657, 659

Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās *(pieņemts 20.11.1991.)*.....3–10, 54, 546

Par 1937.gada 22.decembra Zemesgrāmatu likuma spēka atjaunošanu un spēkā stāšanās kārtību *(pieņemts 30.03.1993.)*.....168, 169

Patērētāju tiesību aizsardzības likums *(pieņemts 18.03.1999.)*.....693, 695, 697

Pilsonības likums *(pieņemts 22.07.1994.)* 670–674

Prokuratūras likums *(pieņemts 19.05.1994.)*.....531, 540, 543, 544

Radio un televīzijas likums *(pieņemts 24.08.1995.)* 557, 559

Rīgas brīvostas likums *(pieņemts 09.03.2000.)*.....108

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums *(pieņemts 13.03.1997.)*.....485, 487, 492

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums *(pieņemts 07.04.2004.)*.....484, 485, 487, 488, 490–492

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums *(pieņemts 02.06.2005.)* 451

Valsts sociālo pabalstu likums *(pieņemts 31.10.2002.)*.....33

Vekseļu likums *(pieņemts 27.09.1938.)*.....342, 344, 345, 622–624

Zemes ierīcības likums *(pieņemts 14.09.2006.)* 176–178

Zemesgrāmatu likums *(pieņemts 22.12.1937.)*.....41, 47, 81, 85–87, 90, 113, 127, 152, 153, 157, 167, 170, 171, 199–201, 301–306, 309, 310, 325, 538, 551, 700

1.3. Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumi

Par Latvijas Republikas likuma "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" spēkā stāšanās kārtību *(pieņemts 15.12.1992.)*.....151, 152, 154

Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atjaunošanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem *(pieņemts 15.10.1991.)* 670, 671, 674

lpp.

Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atzīšanas nosacījumiem personām, kuras pirms 1914.gada 1.augusta dzīvoja Latvijas robežās, un viņu pēcnācējiem *(pieņemts 28.10.1992.)*.....671, 674

Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem *(pieņemts 20.03.1991.)*.....173

1.4. Ministru kabineta noteikumi

Administratīvo aktu procesa noteikumi *(13.06.1995. noteikumi Nr.154)* 540

Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi *(07.10.1997. noteikumi Nr.348)* 433, 434, 439

Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi *(26.03.1996. noteikumi Nr.80)* 421, 427

Ceļu satiksmes noteikumi *(29.06.2004. noteikumi Nr.571)* 485

Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi *(23.04.1996. noteikumi Nr.154)* 448

Infekcijas slimību reģistrācijas kārtība *(05.01.1999. noteikumi Nr.7)* 647

Latvijas Jūrniecības noteikumi (Jūras kodekss) *(16.08.1994. noteikumi Nr.168)* 187, 189

Kārtība, kādā atļauts veikt pasažieru un kravas komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem *(22.10.2002. noteikumi Nr.469)* 432–434, 439

Kārtība, kādā dzīvokļa īrnieki un izīrētājs norēķinās ar pakalpojumu sniedzēju par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu *(26.03.2002. noteikumi Nr.133)*.....94, 95

Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaite, novērtēšana, realizācija, nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā *(25.04.2006. noteikumi Nr.315)* 181, 182

Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība *(29.04.2003. noteikumi Nr.228)* 98–100

Meža zemes transformācijas noteikumi *(28.09.2004. noteikumi Nr.806)* 686–690

Noteikumi par autotransporta tehnisko ekspertīzi sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātajā apdrošināšanā *(15.07.1997. noteikumi Nr.252)* 488

lpp.

Noteikumi par Būvnormatīvu LBN 201-96 "Ugunsdrošības normas" *(31.10.1995. noteikumi Nr.318)* 144

Noteikumi par kārtību, kādā atļauts veikt pasažieru komercpārvadājumus ar citu personu īpašumā esošiem autotransporta līdzekļiem *(20.06.1996. noteikumi Nr.221)* 432, 439

Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-00 "Publiskas ēkas un būves" *(28.11.2000. noteikumi Nr.411)* 141

Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi *(17.10.2006. noteikumi Nr.858)* 18, 22

Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam *(01.07.2003. noteikumi Nr.348)* 18, 21

Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektroniskajām ierīcēm un iekārtām *(23.02.1999. noteikumi Nr.62)* 332

Noteikumi par pasažieru pārvadāšanu regulāro maršrutu autobusos *(31.10.2000. noteikumi Nr.375)* 416

Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai *(03.10.2000. noteikumi Nr.347)* 452

Noteikumi par Rīgas brīvostas robežu noteikšanu *(15.08.1995. noteikumi Nr.278)* 108–110

Noteikumi par Rīgas brīvostas robežu noteikšanu *(11.12.2001. noteikumi Nr.516)* 108, 109

Noteikumi par Rīgas brīvostas robežu noteikšanu *(22.08.2006. noteikumi Nr.690)* 111, 112

Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību padomes un valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa atlīdzību, valsts vai pašvaldību kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību *(16.12.2003. noteikumi Nr.704)* 477

Noteikumi par zemes reformas īstenošanu pilsētās *(29.08.1995. noteikumi Nr.264)* 9

Par valsts nekustamā īpašuma reģistrāciju un izmantošanu līdz īpašuma tiesību nostiprināšanai zemesgrāmatās *(11.01.1994. noteikumi Nr.32)* 107

Vispārīgie būvnoteikumi *(01.04.1997. noteikumi Nr.112)* 676, 678–680, 689

lpp.

1.5. Ministru padomes lēmumi

Dzīvojamās telpas īres parauglīgums *(apstiprināts ar 26.04.1993. lēmumu Nr.210 "Par dzīvojamo telpu īri")* 369

Par valsts īpašuma un kopsaimniecību īpašuma nodošanu pašvaldību īpašumā *(01.07.1991. lēmums Nr.171)* 174

1.6. Ministru kabineta rīkojumi

Par uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā *(26.09.2007. rīkojums Nr.599)* 19, 21

Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu *(07.07.1999. rīkojums Nr.321)* 698, 701

Par valsts dzīvojamo māju neprivatizēto daļu nodošanu pašvaldību īpašumā *(01.12.2006. rīkojums Nr.927)* 380

1.7. Pašvaldību lēmumi

Jūrmalas pilsētas domes apbūves noteikumi (būvnoteikumi) *(apstiprināti ar Jūrmalas pilsētas domes 20.02.1997. lēmumu Nr.203)* 177–179

Kārtība, kādā reģistrējamas personas (ģimenes) dzīvokļu izīrēšanas jautājumu risināšanai paredzētas valsts un pašvaldības palīdzības sniegšanai *(Jūrmalas pilsētas domes 16.04.1998. lēmums Nr.41)* 542

Par Rīgas pašvaldības dzīvojamo telpu īres maksu *(Rīgas domes 11.05.2004. lēmums Nr.3082)* 353

1.8. Citi Latvijas tiesību akti

Noteikumi par autotransporta komercpārvadājumu uzņēmējdarbības licencēšanu *(Satiksmes ministrijas 30.09.1998. noteikumi Nr.52)* 439

Par kārtību, kādā veidā tiek veikta atsevišķu infekcijas un parazitāro slimību īpašā uzskaite *(Veselības aizsardzības ministrijas instrukcija)* 647

Latvijas Žurnālistu ētikas kodekss *(pieņemts 28.04.1992.)* 554

lpp.

2. Starptautiskie tiesību akti

2.1. Starptautiskie līgumi (konvencijas)

ANO Konvencija par bērna tiesībām *(pieņemta 20.11.1989.; Latvijā spēkā ar 14.05.1992.)* 16, 20, 31

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija *(pieņemta 04.11.1950.; Latvijā spēkā ar 27.06.1997.)* 482

6.pants 546

10.pants 554, 666, 667

Eiropas Konvencija par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā *(pieņemta 15.10.1975.; Latvijā spēkā ar 01.10.2003.)* ...29–31

Eiropas līgumu tiesību principi *(1998.g. versija): http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.1998/doc.html* 277

Eiropas vietējo pašvaldību harta *(pieņemta 15.10.1985.; Latvijā spēkā ar 01.04.1997.)*

3.pants 543

Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) *(pieņemta 19.05.1956.; Latvijā spēkā ar 14.04.1994.)* 203–208

Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās *(noslēgts 03.02.1993.; spēkā ar 28.03.1995.)*.....16–21, 243, 246, 248, 249

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām *(pieņemts 16.12.1966.; Latvijā spēkā ar 14.07.1992.)*

17.pants 665

UNIDROIT starptautisko komerclīgumu principi *(1994.g.; 2004.g. redakcija): http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm* 277

2.2. Eiropas Savienības tiesību akti

2.2.1. Dibināšanas dokumenti

Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (Romas līgums) *(parakstīts 25.03.1957.)*.....274

136.pants 481

144.pants 481

Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dibināšanas līgums *(parakstīts 18.04.1951.)*.....274

lpp.

2.2.2. Direktīvas

Padomes Direktīva 91/533/EEK par darba devēja pienākumu informēt darbiniekus par darba līguma vai darba attiecību nosacījumiem *(pieņemta 14.10.1991.)*.....467, 476–478

Padomes Direktīva 1999/70/EK par NICE, CEEP un EAK noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku *(pieņemta 28.06.1999.)* 476–478, 482

2.2.4. Citi dokumenti

Kopienas Harta par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām (arī: Kopienas Darba ņēmēju sociālo pamattiesību harta) *(pieņemta 09.12.1989.)* 482

2.3. Eiropas Padomes tiesību akti

Eiropas Padomes statūti *(pieņemti 05.05.1949.)*.....272

Eiropas Padomes Ministru komitejas rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās" *(pieņemta 20.01.1978.)* 270–275, 278, 279

3. Ārvalstu tiesību akti

Par pilsoņu, kuri ir cietuši no radiācijas iedarbības Černobiļas AES katastrofas rezultātā, sociālo aizsardzību *(Krievijas Federācijas 18.06.1992. likums Nr.3061-I)*.....247

Igaunijas Civilprocesa kodekss 547

Igaunijas Civilo tiesu procesa kodekss.....547

Tēžu rādītājs*

lpp.

Saturs

1. **Latvijas Republikas Satversme** 796
2. **Starptautiskie tiesību akti** 796
3. **Eiropas Padomes rezolūcija** 798
4. **Latvijas Republikas likumi** 798
5. **Ministru kabineta tiesību akti** 846
6. **Ministru padomes lēmums** 847

1. Latvijas Republikas Satversme

92., 110.pants

Latvijas Republikas Satversmes 110.pants nosaka, ka valsts aizsargā bērna tiesības, bet 92.pants paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās interesēs taisnīgā tiesā. Tas izriet arī no 1989.gada 20.novembrī pieņemtās ANO Konvencijas par bērna tiesībām, kurai 1991.gada 4.septembrī pievienojusies Latvija un kuras dalībvalsts ir arī Krievija. Konvencijas 3.pants nosaka, ka visas darbības attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātās iestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses *(ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.pants, Latvijas Republikas Satversmes 92., 110.pants) (Lieta Nr. SKC-55/2008)* 16

2. Starptautiskie tiesību akti

ANO Konvencija par bērna tiesībām

Latvijas Republikas Satversmes 110.pants nosaka, ka valsts aizsargā bērna tiesības, bet 92.pants paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās interesēs taisnīgā tiesā. Tas izriet arī no 1989.gada 20.novembrī pieņemtās ANO Konvencijas par bērna tiesībām, kurai

* Tēzes sakārtotas pēc tās pamatojošā tiesību avota (tiesību avots, kas norādīts tēzē) un alfabēta secībā.
Tēzes pamatojošie tiesību avoti sakārtoti nodaļās pēc to veida un normativitātes, bet nodaļās – alfabēta secībā.

1991.gada 4.septembrī pievienojusies Latvija un kuras dalībvalsts ir arī Krievija. Konvencijas 3.pants nosaka, ka visas darbības attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātās iestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses *(ANO Konvencijas par bērna tiesībām 3.pants, Latvijas Republikas Satversmes 92., 110.pants) (Lieta Nr. SKC-55/2008)* 16

Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR)

Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu 17.panta 1.punktā – pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu, kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota – ir ietverta prezumpcija, ka vainojams kravas nozaudēšanā ir pārvadātājs, ja šāda prezumpcija nav atspēkota. Šajā gadījumā nav nepieciešams konstatēt pārvadātāja prettiesisku rīcību, kas ir viens no priekšnoteikumiem Civillikuma 1779.panta piemērošanai *(1956.gada 19.maija Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.panta 1.punkts, Civillikuma 1779.pants) (Lieta Nr. SKC-42/2008)* 203

Saskaņā ar Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu 17.pantu pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu un par bojājumu, kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota. Kravas zādzības fakts pats par sevi neatbrīvo pārvadātāju no atbildības, ja nav pierādīts, ka zādzība notikusi tādos apstākļos, kad pārvadātājs nevarēja novērst to *(1956.gada 19.maija Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.pants) (Lieta Nr. SKC-42/2008)* 203

Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās

1993.gada 3.februārī noslēgtā starptautiskā Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās 30.panta 2.punkts nosaka, ka gadījumos, ja kādam no vecākiem vai bērniem dzīvesvieta atrodas citas līgumslēdzējas puses teritorijā, tad tiesiskās attiecības starp viņiem nosaka tās līgumslēdzējas puses likumdošana, kuras pilsonis ir bērns, bet 32.pantā noteikts, ka taisīt spriedumu par 29.–31.pantā minētajām tiesībām un pienākumiem kompetentas ir tās līgumslēdzējas puses tiesas, kuras likumi jāpiemēro konkrētajā gadījumā *(Līguma starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās 30.panta 2.punkts, 32.pants) (Lieta Nr. SKC-55/2008)* 16

Sabiedrisko organizāciju vai nodibinājumu paziņojumiem, kas adresēti personīgi procesa dalībniekam kā Krievijas Federācijas pilsonim, nav jāatbilst Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās 13.panta pirmajā daļā minētajiem līguma noteikumiem un tie saskaņā ar Civilprocesa likuma 92., 93.pantu uzskatāmi par rakstveida pierādījumiem lietā *(Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās 13.panta pirmā daļa, Civilprocesa likuma 92., 93.pants) (Lieta Nr. SKC-143/2008)* 243

3. Eiropas Padomes rezolūcija

Eiropas Padomes rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās" kā palīgavots tiesību principu un līgumsoda kā tiesību institūta izpratnei izmantojama atbilstoši tām koncepcijām, kas valstu sadarbības rezultātā ir guvušas starptautisku atzīšanu, objektivizējoties norādītajā dokumentā *(likums "Par Eiropas Padomes statūtiem", Eiropas Padomes Ministru komitejas rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās") (Lieta Nr. SKC-212/2008)* 270

4. Latvijas Republikas likumi

Administratīvā procesa likums

1.–3.pants

Ja administratīvais akts radīja tiesības slēgt darījumus un darījums ir noslēgts, tad strīdi par tiesībām un pienākumiem privāttiesisko attiecību jomā un par īpašuma tiesībām, risināmi civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Ja ar administratīvo aktu piešķirtās tiesības slēgt darījumu vēl nav realizētas, tad administratīvais akts pārsūdzams administratīvajā tiesā *(Civilprocesa likuma 1.pants, 23.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 1.–3.pants) (Lieta Nr. SKC-176/2008)* 526

79., 188.pants

Ja tiek apstrīdētas uz administratīvā akta pamata realizēta privāttiesiska darījuma sekas, tad privāttiesisko strīdu neierobežo Administratīvā procesa likuma 79.panta otrajā daļā noteiktais administratīvā akta apstrīdēšanas termiņš un Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmajā daļā noteiktais pieteikuma iesniegšanas termiņš *(Administratīvā procesa likuma 79.panta otrā daļa, 188.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-176/2008)* 526

Ārstniecības likums

Saskaņā ar 1998.gadā spēkā esošo Ārstniecības likuma 1.panta 1.punktu ārstniecība ir ne tikai slimību ārstēšana, bet arī to profilakse un diagnostika. Ja ārstniecības personai, saņemot analīžu rezultātus, rodas pamatotas šaubas par personas iespējamo inficēšanos ar infekcijas slimību, tad tai saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pantu ir pienākums paziņot par konstatēto faktu, lai persona varētu veikt likumā paredzētos pasākumus savas veselības saglabāšanai un nepieciešamo pasākumu veikšanai *(Ārstniecības likuma 1.panta 1.punkts, Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pants) (Lieta Nr. SKC-13/2008)* 641

Autopārvadājumu likums

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I nodaļā noteikts, ka individuālais darbs ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu, veic patstāvīgi saskaņā ar šā likuma VIII nodaļas noteikumiem. Savukārt likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pantā noteikts, ka uzņēmējdarbība ir ilgstoša vai sistemātiska ekonomiskā darbība, kas vērsta uz pakalpojumu sniegšanu nolūkā gūt peļņu.

Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punktā noteikts, ka pārvadātājs ir komersants (fiziska vai juridiska persona), kas pēc pasūtījuma, vai līguma ar pasažieri uzņemas pārvadātāja saistības. Šoferis būtu atzīstams par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā tad, ja viņš sniegtu pasažieriem pārvadājuma pakalpojumus tādā izpratnē, ka pārvadājuma tiesiskās attiecības tiktu nodibinātas starp šoferi kā pakalpojuma sniedzēju un ikvienu pasažieri kā pakalpojuma saņēmēju *(likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I, VIII nodaļa, likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pants, Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punkts) (Lieta Nr. SKC-323/2008)* 430

Bērnu tiesību aizsardzības likums

Ar tiesas spriedumu palielinātais uzturlīdzekļu apmērs maksājams ar brīdi, kad prasības pieteikums iesniegts tiesā *(Civillikuma 179.pants un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pants) (Lieta Nr. SPC-70/2008)*..... 49

Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras *(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-240/2008)* 28

Civillikums

5.pants

Tā kā nekādi kritēriji, pēc kuriem saskaņā ar Civillikuma 1922.pantu nosakāms neatņemamās daļas izdošanas veids neatraidāmajam mantiniekam, likumā nav reglamentēti, tad šis jautājums apspriežams pēc tiesas ieskata *(Civillikuma 5. un 1922.pants) (Lieta Nr. SKC-449/2008)*.....69

84.pants

Ar bērna stāšanos laulībā vecāku un bērnu personiskās attiecības, kā arī vecāku pienākums uzturēt bērnus, ko regulē Civillikuma 179.pants, neizbeidzas. Savukārt Civillikuma 84.pants uzliek pienākumu laulātajiem vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. Minētās tiesību normas nav savstarpēji izslēdzošas, bet gan papildinošas *(Civillikuma 179. un 84.pants) (Lieta Nr. SKC-425/2008)*.....32

Ja otrs laulātais nespēj pildīt ar Civillikuma 84.pantu uzlikto pienākumu sniegt uzturu, ir pamats lemt par vecāku uzturdošanas pienākumu, jo tas pamatojas uz leģitīmu mērķi, ko regulē Civillikuma 179.pants *(Civillikuma 84. un 179.pants) (Lieta Nr. SKC-425/2008)*.....32

89.pants

Arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams: ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo *(Civillikuma 89.panta otrā daļa, 91., 93.pants, 994.panta pirmā daļa, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas a) apakšpunkts) (Lieta Nr. SKC-467/2008)* 41

Mantas iegūšanas fakts laulības kopdzīves laikā pats par sevi nedod pamatu uzskatīt šo mantu par kopīgu mantu, uz kuru attiecināmi Civillikuma 89.panta otrās daļas noteikumi, un ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta *(Civillikuma 89.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-209/2008)* 23

90.pants

Civillikuma 91.panta pirmajā daļā dotais laulātā atsevišķas mantas uzskaitījums nav izsmeļošs, par ko liecina Civillikuma 90.panta pirmā daļa, kurai atbilstoši katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir noteikta tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto *(Civillikuma 90.panta pirmā daļa, 91.pants) (Lieta Nr. SKC-209/2008)*..... 23

91.pants

Arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams: ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo *(Civillikuma 89.panta otrā daļa, 91., 93.pants, 994.panta pirmā daļa, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas a) apakšpunkts) (Lieta Nr. SKC-467/2008)* 41

Civillikuma 91.panta pirmajā daļā dotais laulātā atsevišķas mantas uzskaitījums nav izsmeļošs, par ko liecina Civillikuma 90.panta pirmā daļa, kurai atbilstoši katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir noteikta tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto *(Civillikuma 90.panta pirmā daļa, 91.pants) (Lieta Nr. SKC-209/2008)* 23

93.pants

Arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams: ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo *(Civillikuma 89.panta otrā daļa, 91., 93.pants, 994.panta pirmā daļa, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas a) apakšpunkts) (Lieta Nr. SKC-467/2008)* 41

156.pants

Civllikuma 156.panta otrā daļa nosaka, ka apstrīdēt paternitātes atzīšanu var persona, kas paternitāti atzinusi, tās aizgādnis, ja šī persona atzīta par rīcības nespējīgu gara slimības vai plānprātības dēļ, vai bērna māte divu gadu laikā, skaitot no dienas, kas viņi uzzinājuši par apstākļiem, kas izslēdz paternitāti. Ar likumu noteiktais paternitātes atzīšanas apstrīdēšanas termiņa ierobežojums sekmē bērna tiesību aizstāvību *(Civillikuma 156.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-240/2008)*.....28

Paternitātes apstrīdēšanai ir pieļaujams tikai viens pamats, proti, tas, ka vīrietis nav bērna bioloģiskais tēvs *(Civillikuma 156.pants) (Lieta Nr. SKC-240/2008)* 28

177.pants

Uzturdošanas pienākums ietver ne vien bērna nodrošināšanu ar ēdienu, apģērbu, mājokli un veselības aprūpi, bet arī vecāku pienākumu izglītot un audzināt bērnu *(Civillikuma 177.panta trešā daļa) (Lieta Nr. SKC-440/2008)* 36

179.pants

Ar bērna stāšanos laulībā vecāku un bērnu personiskās attiecības, kā arī vecāku pienākums uzturēt bērnus, ko regulē Civillikuma 179.pants, neizbeidzas. Savukārt Civillikuma 84.pants uzliek pienākumu laulātajiem vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. Minētās tiesību normas nav savstarpēji izslēdzošas, bet gan papildinošas *(Civillikuma 179. un 84.pants) (Lieta Nr. SKC-425/2008)* 32

Ar tiesas spriedumu palielinātais uzturlīdzekļu apmērs maksājams ar brīdi, kad prasības pieteikums iesniegts tiesā *(Civillikuma 179.pants un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pants) (Lieta Nr. SPC-70/2008)* 49

Civillikuma 179.panta pirmā daļa noteic, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Šo pienākumu nevar saistīt ar laiku, kad bērns pabeigs mācības konkrētā mācību iestādē *(Civillikuma 179.pants) (Lieta Nr. SKC-440/2008)*.....36

Ja otrs laulātais nespēj pildīt ar Civillikuma 84.pantu uzlikto pienākumu sniegt uzturu, ir pamats lemt par vecāku uzturdošanas pienākumu, jo tas pamatojas uz leģitīmu mērķi, ko regulē Civillikuma 179.pants *(Civillikuma 84. un 179.pants) (Lieta Nr. SKC-425/2008)* 32

669.pants

Saskaņā ar Civillikuma 669.pantu pret to, kas valda pie mantojuma piederīgas atsevišķas lietas un kas, neapstrīdēdams prasītāja mantojuma tiesību uz tām, aiztur tās aiz kāda cita iemesla, jāceļ īpašuma prasība.

Šīs likuma normas izpratnē, ja ir vairāki mantinieki, tad katrs no viņiem var celt prasību par mantojuma masai piederošas mantas izdošanu, neapstrīdot mantojuma tiesības *(Civillikuma 669.pants) (Lieta Nr. SKC-15/2008)* 53

701.pants

Atbilstoši Civillikuma 701.pantam ar mantojuma pieņemšanu un iegūšanu visas mantojuma atstājēja tiesības un saistības, ciktāl tās neizbeidzas ar viņa personu, pāriet uz mantiniekiem. Faktiska mantas iegūšana valdījumā var notikt vēlāk. Ja mantinieks mantojumu pieņem, mantojums pāriet viņa īpašumā jau ar mantojuma atstājēja nāvi. Tātad mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās brīdi: pieņemtais mantojums tiek atzīts par mantiniekam piederošu no mantojuma atklāšanās laika. Ar to tiek nodrošināta īpašuma tiesību nepārtrauktība.

Minētais izriet no Civillikuma 1034.panta, kurā noteikts, ka ar īpašnieka nāvi īpašuma tiesības pāriet uz viņa mantiniekiem *(Civillikuma 701., 1034.pants) (Lieta Nr. SKC-196/2008)* 59

705.pants

Civillikuma 382.pantā noteikts, ka mantojums ir kopība, kurā ietilpst visa kustamā un nekustamā manta, kā arī citiem atdodamās tiesības un saistības, kas mirušajam piederējušas viņa patiesās vai tiesiski pieņemamās nāves laikā. Savukārt Civillikuma 705.pants nosaka, ka ar mantojuma iegūšanu uz mantiniekiem pāriet, līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām, arī visas viņa saistības, izņemot tīri personiskās. Konstatējot, ka mantinieks ir apstiprinājies mantojuma tiesībās, atzīstams, ka mantinieks ir uzņēmies arī pilnā apjomā saistības, kas izriet no rokasnaudas līguma, t.i., mantinieks uzņemas saistības pēc rokasnaudas līguma tā kopumā, bet ne pēc atsevišķiem līguma punktiem *(Civillikuma 705.pants) (Lieta Nr. SKC-338/2008)* 313

857.pants

Saskaņā ar Civillikuma 857.pantu blakus lieta iegūst piederuma raksturu, ja tās uzdevums ir kalpot galvenajai lietai un tā ir pastāvīgi ar to saistīta, un atbilst šim uzdevumam ar savām dabiskām īpašībām. Tādējādi, lai kāda manta vai priekšmets iegūtu piederuma raksturu, jākonstatē, ka tās uzdevums ir kalpot galvenajai lietai, ka tai ir pastāvīga saistība ar galveno lietu un atbilstība šim uzdevumam *(Civillikuma 857.pants) (Lieta Nr. SKC-123/2008)* 102

876.pants

Civillikuma 876.panta otrā daļa nosaka, ka tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība to turēt savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju jeb faktisku valdītāju un īpašnieka vietnieku valdījumā. Īpašnieks, kas labprātīgi nodevis lietu citai personai bez nolūka nodot šo lietu īpašumā, patur valdījumu, bet persona, kurai viņš lietu nodevis, atzīstama par turētāju, jeb faktisku valdītāju *(Civillikuma 876.panta otrā daļa, 882.pants) (Lieta Nr. SKC-346/2008)*.....132

878.pants

Saskaņā ar Civillikuma 878.panta otrajā daļā ietverto tiesību normu vairākas personas var valdīt kopīgi vienu un to pašu lietu tā, ka katra no viņām, šo lietu nesadalot, valda tās domājamo daļu *(Civillikuma 878.pants) (Lieta Nr. SKC-59/2008)* 97

882.pants

Civillikuma 876.panta otrā daļa nosaka, ka tas, kā varā lieta faktiski atrodas, bet kas atzīst par tās īpašnieku kādu citu, uzskatāms, kaut arī viņam būtu tiesība to turēt savā varā, nevis par šās lietas tiesisku valdītāju, bet tikai par tās turētāju jeb faktisku valdītāju un īpašnieka vietnieku valdījumā. Īpašnieks, kas labprātīgi nodevis lietu citai personai bez nolūka nodot šo lietu īpašumā, patur valdījumu, bet persona, kurai viņš lietu nodevis, atzīstama par turētāju, jeb faktisku valdītāju *(Civillikuma 876.panta otrā daļa, 882.pants) (Lieta Nr. SKC-346/2008)* 132

913.–915.pants

Tāpat kā katrs īpašnieks var aizstāvēt savu īpašumu, arī katram valdītājam piešķirta tiesība aizstāvēt savu valdījumu no ikviena ierobežojuma vai traucējuma un cita starpā valdītājs var prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam nodarīti ar valdījuma traucējumu *(Civillikuma 913.–915.pants, 1036., 1040.pants) (Lieta Nr. SKC-59/2008)* 97

968.pants

Civillikuma 968.pantā minētā prezumpcija nav absolūta. Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktā noteikts, ka Civillikuma 968. un 973.panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi uzskatāmi par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ēkas (būves) uzceltas uz nomātas zemes, un ja zemes nomas līgums ir noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, paredzot zemes īpašnieka un nomnieka līgumā nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus. Šādas ēkas (būves) par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāmas tikai laikā, kamēr ir spēkā zemes nomas līgums *(Civillikuma 968., 973.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punkts) (Lieta Nr. SKC-354/2008)* 139

Civillikuma 968.pants satur prezumpciju, atbilstoši kurai pieņemams, ka ēka pieder tam, kuram pieder attiecīgais zemesgabals. Ne Civillikuma 968.pants, ne arī likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants nenosaka, ka nomnieks, kurš ir uzcēlis ēku uz nomātas zemes, iegūst kopīpašuma tiesību ar īpašnieku uz zemesgabalu un pārējām ēkām *(Civillikuma 968.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants) (Lieta Nr. SKC-354/2008)* 139

973.pants

Civillikuma 968.pantā minētā prezumpcija nav absolūta. Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktā noteikts, ka Civillikuma 968. un 973.panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi uzskatāmi par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ēkas (būves) uzceltas uz nomātas zemes, un ja zemes nomas līgums ir noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, paredzot zemes īpašnieka un nomnieka līgumā nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus. Šādas ēkas (būves) par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāmas tikai laikā, kamēr ir spēkā zemes nomas līgums *(Civillikuma 968., 973.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punkts) (Lieta Nr. SKC-354/2008)* 139

992., 993.pants

Saskaņā ar Civillikuma 993.pantu īpašuma tiesības nekustamā īpašuma ieguvējam rodas uz iegūšanas tiesiskā pamata un par to izgatavotā akta ierakstīšanu zemesgrāmatā, tāpēc atbilstoši Civillikuma 992.pantam nekustamā īpašuma nodošana nav nepieciešama *(Civillikuma 992., 993.pants) (Lieta Nr. SKC-33/2008)* 77

994.pants

Arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams: ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo *(Civillikuma 89.panta otrā daļa, 91., 93.pants, 994.panta pirmā daļa, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas a) apakšpunkts) (Lieta Nr. SKC-467/2008)* 41

995.pants

Ievešana īpašuma valdījumā saskaņā ar Civillikuma 995.pantu ir papildu pienākums, kas likumā saistīts ar ieguvēja gribu. Jaunā īpašnieka griba tikt ievestam valdījumā var būt vērsta pret iepriekšējo īpašnieku *(Civillikuma 995.pants) (Lieta Nr. SKC-33/2008)* 77

1033.pants

Prasības atzīšana nevar būt pietiekams apstāklis, lai apmierinātu prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz lietu, kas pirms tam ar tiesas spriedumu kriminālllietā ir konfiscēta kā nozieguma rīks *(Civillikuma 1033.panta 3.punkts, Civilprocesa likuma 96.panta piektā daļa, 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SPC-94/2008)* 180

1034.pants

Atbilstoši Civillikuma 701.pantam ar mantojuma pieņemšanu un iegūšanu visas mantojuma atstājēja tiesības un saistības, ciktāl tās neizbeidzas ar viņa personu, pāriet uz mantiniekiem. Faktiska mantas iegūšana valdījumā var notikt vēlāk. Ja mantinieks mantojumu pieņem, mantojums pāriet viņa īpašumā jau ar mantojuma atstājēja nāvi. Tātad mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās brīdi: pieņemtais mantojums tiek atzīts par mantiniekam piederošu no mantojuma atklāšanās laika. Ar to tiek nodrošināta īpašuma tiesību nepārtrauktība.

Minētais izriet no Civillikuma 1034.panta, kurā noteikts, ka ar īpašnieka nāvi īpašuma tiesības pāriet uz viņa mantiniekiem *(Civillikuma 701., 1034.pants) (Lieta Nr. SKC-196/2008)* 59

1036., 1040.pants

Tāpat kā katrs īpašnieks var aizstāvēt savu īpašumu, arī katram valdītājam piešķirta tiesība aizstāvēt savu valdījumu no ikviena ierobežojuma vai traucējuma un cita starpā valdītājs var prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam nodarīti ar valdījuma traucējumu *(Civillikuma 913.–915.pants, 1036., 1040.pants) (Lieta Nr. SKC-59/2008)* 97

1044.pants

Īpašuma prasības institūts kalpo īpašuma aizsardzībai pret īpašniekam piederošas lietas valdījuma prettiesisku aizturēšanu. Īpašuma prasību var celt vienīgi īpašnieks, kura tiešā valdījumā neatrodas atprasāmā lieta. Tādējādi saskaņā ar Civillikuma 1044.pantu īpašuma tiesības uz lietu var tikt atzītas, ja tiek konstatētas šādas pazīmes: atprasāmā lieta ir īpašuma prasības izlietotāja īpašums; atprasāmā lieta atrodas citas personas prettiesiskā valdījumā. Apstāklis, ka valdītājs ir rekonstruējis un nodevis ēku ekspluatācijā, nav saistāms ar Civillikuma 1044.panta tiesiskā sastāva pazīmēm *(Civillikuma 1044.pants) (Lieta Nr. SPC-62/2008)*.....172

1060.pants

Civillikuma 1041. un 1044.pants nosaka, ka īpašuma prasību īpašnieks var celt pret katru, kas prettiesiski aiztur viņa lietu; tās mērķis ir atzīt īpašuma tiesību un sakarā ar to piešķirt valdījumu. Minētās tiesību normas izpratnē īpašuma prasību var celt tikai īpašnieks, tāpēc prasītājam, lai apmierinātu viņa prasību, jāpierāda sava īpašuma tiesība *(Civillikuma 1060.pants) (Lieta Nr. SKC-416/2008)* 149

1071.pants

Izdevumi Civillikuma 1071.panta izpratnē saprotami plašākā nozīmē, jo ietver ne tikai kopējās lietas saglabāšanas un uzturēšanas izdevumus, bet arī apsaimniekošanas, pārvaldīšanas, remonta un citus izdevumus, kas saistīti ar kopējo lietu. Ja kopīpašnieks ir sedzis izdevumus tādā apmērā, kas pārsniedz viņa domājamās daļas lielumam atbilstošo summu, viņam ir tiesības prasīt no pārējiem kopīpašniekiem samērīgu atlīdzību *(Civillikuma 1071.pants) (Lieta Nr. SKC-39/2008)* 92

1073.pants

Kļūdaini nosakot atsavinātā objekta tiesisko statusu, tiesa nepamatoti piemēro Civillikuma 1073.pantā ietverto tiesību normu par nekustamā īpašuma kā kopīpašnieka pirmpirkuma tiesībām, kura strīdus tiesiskās attiecības neregulē *(Civillikuma 1073.pants) (Lieta Nr. SKC-250/2008)* 126

Saskaņā ar Civillikuma 1073.pantu un 2061.panta pirmo daļu pirmpirkuma tiesību izmantošana ir iespējama tad, kad pirmpirkuma tiesīgajai personai nosūtīts attiecīgi noformēts darījuma akts. Likumā noteiktais divu mēnešu termiņš pirmpirkuma tiesību izmantošanai skaitāms nevis no izsoles dienas, bet no pirkuma līguma noraksta saņemšanas. Pirmpirkuma tiesības izbeidzas, ja pirmpirkuma tiesīgais nedod atbildi likumā noteiktajā laikā *(Civillikuma 1073.pants, 2061.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-36/2008)*..... 196

1074., 1075.pants

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" regulēšanas priekšmets ir tiesiskās attiecības, kas nosaka kārtību, kādā daudzdzīvokļu mājā esošie dzīvokļi, kas pieder vairākiem īpašniekiem, iegūst dzīvokļa īpašuma tiesisko statusu un nosaka tā funkcionēšanu, neatkarīgi no tā, kādā tiesiskā ceļā (administratīvi tiesiskā vai civiltiesiskā) dzīvokļu īpašumi izveidojušies.

Dzīvokļu īpašumu izveidošana kopīpašumā esošā nekustamā īpašumā, noslēdzot par to civiltiesisku līgumu, atbilst likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pantam. Šādā kārtībā veikta daudzdzīvokļu mājas sadale dzīvokļu īpašumos nav kopīpašuma sadale Civillikuma 1074. un 1075.panta izpratnē *(Civillikuma 1074., 1075.pants, likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pants) (Lieta Nr. SKC-34/2008)* 81

1135.pants

Servitūtu, kas nodibināts likumā paredzētajā kārtībā un nostiprināts zemesgrāmatās, tiesa var atcelt, ja grozījušies apstākļi un zudusi nepieciešamība valdošajam nekustamajam īpašumam izlietot servitūta nodibinājumā paredzēto lietojuma tiesību, t.i., servitūts vairs nekalpo valdošā nekustamā īpašuma labumam, kura dēļ tas ticis nodibināts *(Civillikuma 1135.pants) (Lieta Nr. SKC-441/2008)* 159

1231.pants

Servitūtu, kas nodibināts ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, nevar atzīt par spēkā neesošu, jo tam nav nedz faktiska, nedz juridiska pamata *(Civillikuma 1231.panta 2.punkts) (Lieta Nr. SKC-441/2008)* 159

1238.pants

Civillikuma 1237.pantā ir noteikti servitūtu izbeigšanās pamati. Kalpojošā nekustamā īpašuma – zemesgabala kopīpašnieku vienošanās par servitūta dzēšanu, kas noteikts viņu īpašumam, nav uzskatāma par pamatu servitūta izbeigšanai. Atbilstoši Civillikuma 1238.pantam vienošanos (līgumu) par atteikšanos no servitūta var slēgt kalpojošās lietas īpašnieks ar servitūta izlietotāju – valdošās lietas īpašnieku, bet ne kalpojošās lietas līdzīpašnieki savā starpā *(Civillikuma 1238.pants) (Lieta Nr. SKC-854/2008)* 167

1378.pants

Civillikuma 1378.pants nosaka, ka parādnieka izdarīts nekustama īpašuma atsavinājums trešais personai negroza hipotēkas kreditora tiesības, un katru tādu atsavinājumu var izdarīt, vienīgi atstājot spēkā ķīlas tiesības uz atsavināmo nekustamo īpašumu. Šā panta noteikumi nav attiecināmi uz gadījumu, kad uz likumīgā spēkā esoša sprieduma pamata notiek nekustamā īpašuma atgūšana ar īpašuma prasību tiesas kārtībā, kas nav atzīstama par atsavinājumu Civillikuma 1378.panta izpratnē, tādēļ ķīlas tiesība (hipotēka) ir dzēšama *(Civillikuma 1378.pants) (Lieta Nr. SKC-315/2008)* 300

1381.pants

Atbilstoši Civillikuma 1381.panta pirmajai daļai izpirkuma tiesība ir tiesība iegūt cita atsavinātu nekustamo īpašumu, atstumjot ieguvēju sakarā ar priekšrocību pret viņu un iestājoties viņa tiesībās. Saskaņā ar Civillikuma 1384. un 1388.pantu visi pienākumi, kurus uzņēmies nekustamā īpašuma ieguvējs, jāpārņem tā izpircējam, un viņš nevar aprobežoties vienīgi ar apsolījumu samaksāt ieguvējam to summu, kādu viņš uzņēmies maksāt par nekustamo īpašumu, ne arī ar šīs summas nodrošinājumu ar galvojumu vai kādā citā kārtā, bet viņam, pieteicot savu tiesību, tūliņ jāiemaksā šī summa, pievienojot tai atlīdzību par likumā norādītiem izdevumiem naudā. Ja ieguvējs atteicies šo summu pieņemt, tad pircējam tā jāiemaksā tiesā *(Civillikuma 1381., 1384. un 1388.pants) (Lieta Nr. SKC-159/2008)* 118

1382.pants

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas normas paredz, ka dzīvokļa īpašuma pārdošanas gadījumā pārējiem dzīvokļu īpašniekiem pieder līgumiskā pirmpirkuma (izpirkuma) tiesība, ja tā paredzēta dzīvokļu īpašnieku sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā.

Izpirkuma tiesība, kas nodibināta ar līgumu, saista tikai lietā ieinteresētās personas, tomēr tā var kļūt saistoša arī trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Civillikuma 1382.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-250/2008)* 126

Pēc vispārīgā principa trešajām personām nav saistoši pušu starpā noslēgtie līgumi.

Ar līgumu nodibināta izpirkuma tiesība var kļūt saistoša trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās. Šādā ierakstā, kas izdarīts attiecīgā nekustamā īpašuma nodalījumā, ir jābūt ietvertai tiešai norādei par pielīgto izpirkuma tiesību *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Zemesgrāmatu likuma 31.pants, Civillikuma 1382.pants) (Lieta Nr. SKC-34/2008)* 81

1384., 1388.pants

Atbilstoši Civillikuma 1381.panta pirmajai daļai izpirkuma tiesība ir tiesība iegūt cita atsavinātu nekustamo īpašumu, atstumjot ieguvēju sakarā ar priekšrocību pret viņu un iestājoties viņa tiesībās. Saskaņā ar Civillikuma 1384. un 1388.pantu visi pienākumi, kurus uzņēmies nekustamā īpašuma ieguvējs, jāpārņem tā izpircējam, un viņš nevar aprobežoties vienīgi ar apsolījumu samaksāt ieguvējam to summu, kādu viņš uzņēmies maksāt par nekustamo īpašumu, ne arī ar šīs summas nodrošinājumu ar galvojumu vai kādā citā kārtā, bet viņam, pieteicot savu tiesību, tūliņ jāiemaksā šī summa, pievienojot tai atlīdzību par likumā norādītiem izdevumiem naudā. Ja ieguvējs atteicies šo summu pieņemt, tad pircējam tā jāiemaksā tiesā *(Civillikuma 1381., 1384. un 1388.pants) (Lieta Nr. SKC-159/2008)* 118

1402.pants

Personai, kas izdarījusi neatļautu darbību, ir pienākums atlīdzināt zaudējumu vai īpašos gadījumos dot citādu apmierinājumu. Pastāvot civiltiesiskās atbildības pienākumam atlīdzināt zaudējumu, personas tiesību aizskāruma gadījumā nevar aprobežoties vienīgi ar zaudējuma atlīdzību, neatjaunojot iepriekšējo stāvokli *(Civillikuma 1402.pants) (Lieta Nr. SKC-205/2008)* 264

1432.pants

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantā ir reglamentēti dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumi. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai valstij vai pašvaldībai piederošas dzīvojamās telpas īres līgumu uz valsts vai pašvaldības institūcijas lēmuma pamata slēdz valdītājs. Valsts vai pašvaldības institūcijas lēmums ir priekšnoteikums, lai rastos dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, tādēļ nav piemērojams Civillikuma 1432. un 1488.pants, lai uz to pamata atzītu īrnieka statusu valsts vai pašvaldību mājā esošajā dzīvoklī *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pants, Civillikuma 1432., 1488.pants) (Lieta Nr. SKC-391/2008)* 374

1438.pants

Noziedzīgu darbību īstenošanai noformēto vienošanos, kurā griba izteikta tikai izskata pēc, nevar atzīt par saistības nodibinošu tiesību aktu. Nav spēkā arī šķīrējtiesas klauzula, kas ietverta šādā aktā *(Civillikuma 1438.pants) (Lieta Nr. SPC-78/2008)* 338

1459.pants

Lai kādas personas izdarītu maldinājumu, kas pamudinājis otru personu noslēgt darījumu, atzītu par viltu Civillikuma 1459.panta izpratnē, ir obligāti jākonstatē priekšnoteikumi: 1) maldinājums, 2) cēloņsakarība starp maldinājumu un pievīltās personas gribas izteikumu, 3) maldinājuma prettiesiskums, 4) tīšs maldinājums. Ja kāds no priekšnoteikumiem nepastāv, tad nav arī viltus un maldinātajai personai nav nekādu no viltus izrietošu prasījumu. Maldinātajai personai, prasot līguma atcelšanu, ir jāpierāda visu iepriekš norādīto priekšnoteikumu esamība *(Civillikuma 1459.pants) (Lieta Nr. SKC-148/2008)* 250

1470.pants

Civillikuma 1533.pants nosaka, ka līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ar nolūku savstarpēji saistīties. Būtisks darījumā ir viss tas, kas nepieciešams tā jēdzienam un bez kā arī pats nodomātais darījums nav iespējams. Būtiskas pirkuma līguma sastāvdaļas saskaņā ar Civillikuma 2004.pantu ir pirkuma priekšmets un maksa (cena). Tāpēc pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu *(Civillikuma 1470., 1533., 2004.pants) (Lieta Nr. SKC-103/2008)* 222

1475., 1482.pants

Ja pēc līdzēju vienošanās līgums jāizteic zināmā formā, tad tam piemērojami 1475.panta nosacījumi. Ja līdzēju vienošanās par darījuma formu netiek izpildīta, darījums atzīstams par spēkā neesošu *(Civillikuma 1475., 1482.pants) (Lieta Nr. SKC-103/2008)* 222

1487.pants

Saskaņā ar Civillikuma 1725.pantu rokasnaudas līgums atzīstams par noslēgtu, ja notikusi pušu vienošanās par līguma būtiskām sastāvdaļām ar mērķi savstarpēji saistīties, par ko var vienoties arī mutiskā formā. Civillikuma 1487.pants nosaka: ja rakstiska forma vajadzīga tādēļ, ka darījums zināmos gadījumos nevar būt spēkā bez ierakstīšanas zemesgrāmatā, tad darījums tā dalībniekus saista pats par sevi arī bez tā izteikšanas rakstiskā formā, tiklīdz notikusi vienošanās par visām tā būtiskām sastāvdaļām. Tādēļ nevienam no viņiem nav tiesības no šās vienošanās atkāpties un katrs var prasīt, lai otrs taisa attiecīgu aktu, jo rakstiskās formas neievērošana neatņem darījumam spēku un katra no pusēm ir tiesīga prasīt no otras puses gan darījuma rakstisku noformēšanu, gan nostiprinājuma lūguma parakstīšanu *(Civillikuma 1725. un 1487.pants) (Lieta Nr. SKC-338/2008)* 313

1488.pants

Ja likumā prasīta darījuma rakstiska forma, bet rakstisks akts nav sastādīts, jāņem vērā, ka darījumam, ko izpildījušas abas puses, ir tādas pašas sekas, kādas tam būtu, ja tas būtu uzrakstīts, un to, kas pēc tā jau dots vai izdarīts, nevar prasīt atpakaļ *(Civillikuma 1488.panta pirmās daļas 1.punkts, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-151/2008)* 362

Lai piemērotu Civillikuma 1488.pantu, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka ir maksāta īres maksa un tā ir pieņemta, bet arī tas, ka strīdus dzīvoklis bijis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa. Tiesa var atzīt īres tiesisko attiecību pastāvēšanu pie nosacījuma, ja īres līguma saistības pildījuši abi līdzēji un dzīvojamā telpa bijusi nodota īrniekam dzīvošanai (lietojumā vai turējumā) likuma noteiktajā kārtībā. Izsniedzot rēķinus un pieņemot maksājumu par dzīvojamās telpas īres un pamatpakalpojumu apmaksu, tiek atzīta faktisko īres tiesisko attiecību pastāvēšana *(Civillikuma 1488.pants, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-151/2008)* 362

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantā ir reglamentēti dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumi. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai valstij vai pašvaldībai piederošas dzīvojamās telpas īres līgumu uz valsts vai pašvaldības institūcijas lēmuma pamata slēdz valdītājs. Valsts vai pašvaldības institūcijas lēmums ir priekšnoteikums, lai rastos dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, tādēļ nav piemērojams Civillikuma 1432. un 1488.pants, lai uz to pamata atzītu īrnieka statusu valsts vai pašvaldību mājā esošajā dzīvoklī *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pants, Civillikuma 1432., 1488.pants) (Lieta Nr. SKC-391/2008)* 374

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmo daļu dzīvojamās telpas īres līgums slēdzams rakstveidā. Izšķirot strīdu par dzīvojamās telpas īres tiesību atzīšanu īrniekam uz dzīvojamo telpu, ja nav ievērota līguma rakstveida forma, Civillikuma 1488.panta 1.punkts, kas pieļauj šāda darījuma pielīdzināšanu rakstveida formai, piemērojams, ja bez tā, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, konstatēts arī tas, ka strīdus dzīvoklis īrniekam ticis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa *(Civillikuma 1488.panta 1.punkts, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa, 5.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-418/2008)*.....381

1511.pants

Darba devējam ar uzteikumu izsakot priekšlikumu (oferti) grozīt darba līgumu un darbiniekam šo priekšlikumu akceptējot, ir notikusi vienošanās par darba līguma grozīšanu. Darbinieka pēc dažām dienām izteikts pretējs gribas izteikums par jau notikušo vienošanos neatceļ šo vienošanos *(Civillikuma 1511.pants) (Lieta Nr. SKC-169/2008)* 409

1515.pants

Civillikuma 1515.panta izpratnē atklātas vietniecības gadījumā vietnieks, izsakot trešajām personām adresētus gribas izteikumus, darbojas atvietojamā labā un tā intereses. Noslēdzot pilnvarojuma līgumu, pilnvarotājs dod uzdevumu pilnvarniekam, kura izpildīšanā viņš pats ir ieinteresēts (Civillikuma 2289.pants), bet pilnvarnieks, noslēdzot vienošanos, rīkojas vienīgi savās interesēs, tas ļauj secināt, ka viņa faktiskajām darbībā nav saistība ar atklātas vietniecības raksturojumu *(Civillikuma 1515., 2289.pants) (Lieta Nr. SKC-171/2008)* 257

1518.pants

Ja trešā persona izpilda saistības, kas izriet no līguma, ko slēgusi ar pilnvarnieku, kurš pārsniedzis pilnvarojumā dotās robežas, bet pilnvarotājs izpildījumu bez iebildumiem pieņēmis, tad tiesai tas jāizvērtē, vai bezierunu saistības izpildījuma pieņemšana nav uzskatāma kā līguma apstiprināšana no pilnvarotāja puses Civillikuma 1518.panta izpratnē *(Civillikuma 1518.pants) (Lieta Nr. SKC-58/2008)* 215

1520., 1521.pants

Likums kā obligātu priekšnosacījumu trešās personas tiesībām prasīt saistības izpildījumu ir paredzējis šīs personas, kuras labā noslēgts līgums, pievienošanos līgumam *(Civillikuma 1520., 1521.pants) (Lieta Nr. SKC-4/2008)* 184

1522.pants

Pievienošanās līgumam un apsolījums ir atšķirīgi jēdzieni. Izteikts apsolījums līgumā par labu trešajai personai nepadara šo personu par līguma dalībnieci. Ja darījumam paredzēta rakstveida forma, kā tas ir tad, kad tiek slēgts apdrošinājuma līgums, tad trešā persona bez rakstiska dokumenta, kas apliecina pievienošanos līgumam kā notikušu faktu, patstāvīgi nespēj savas tiesības realizēt. Ja trešā persona nav pievienojusies līgumam, līgums saskaņā ar Civillikuma 1522.pantu pastāv tikai starp līdzējiem. Līdzēji, savstarpēji vienojoties, var atkāpties no apsolījuma, kas dots trešajai personai par labu *(Civillikuma 1522.pants) (Lieta Nr. SKC-4/2008)* 184

1533.pants

Civillikuma 1533.pants nosaka, ka līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ar nolūku savstarpēji saistīties. Būtisks darījumā ir viss tas, kas nepieciešams tā jēdzienam un bez kā arī pats nodomātais darījums nav iespējams. Būtiskas pirkuma līguma sastāvdaļas saskaņā ar Civillikuma 2004.pantu ir pirkuma priekšmets un maksa (cena). Tāpēc pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu *(Civillikuma 1470., 1533., 2004.pants) (Lieta Nr. SKC-103/2008)* 222

1541.pants

Saskaņā ar Civillikuma 1541.pantu priekšlīgums, kura mērķis ir nākošā līguma noslēgšana, ir spēkā, tiklīdz ar to nodibinātas līguma būtiskās sastāvdaļas. Šīs tiesību normas izpratnē priekšlīgums ir līgums par cita līguma noslēgšanu nākotnē *(Civillikuma 1541.pants) (Lieta Nr. SKC-103/2008)* 222

1589.pants

Vienošanās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā, kas ietverta aizdevuma līgumā, vairs nav spēkā no brīža, kad aizdevējs paziņo aizdevuma ņēmējam par līguma pirmstermiņa izbeigšanu vienpusējā kārtā. Vienpusēja atkāpšanās no līguma ir pielaižama, kad tāda tiesība bijusi noteikti pielīgta *(Civillikuma 1589.pants) (Lieta Nr. SPC-4/2008)* 599

1592.pants

Ja nekustamais īpašums ir uzskatāms par bezīpašnieka lietu un kā tāds piekrīt valstij, nepieciešams celt prasību par visu vēlāk slēgtu darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem šā nekustamā īpašuma sakarā, jo citas personas īpašumā esošu nekustamo īpašumu, kas jau nostiprināts zemesgrāmatā, nevar atzīt par bezīpašnieka mantu, nekonstatējot Civillikuma 1592.panta pazīmes *(Civillikuma 1592.pants) (Lieta Nr. SKC-416/2008)* 149

Ja tiesības uz nekustamo īpašumu tā sākotnējam īpašniekam atjaunotas nelikumīgi, vēlāk noslēgtie nekustamā īpašuma atsavināšanas līgumi paši par sevi nav uzskatāmi par tādiem, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, nelikumīgu vai negodīgu. Civillikuma 1592.pants attiecināms tikai uz tādu darījumu, kuram pašam par sevi ir pretlikumīgs, nelikumīgs vai negodīgs mērķis *(Civillikuma 1592.pants) (Lieta Nr. SKC-416/2008)* 149

1635.pants

Prasības priekšmeta vai pamata grozīšana apelācijas instances tiesā nav pieļaujama. Tiesa nedrīkst paplašināt prasījuma robežas, piedzenot kompensāciju par nemantisku kaitējumu, kas nav ietverts sākotnējā prasībā pirmajā tiesas instancē *(Civillikuma 1635.pants, Civilprocesa likuma 426.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-71/2008)* 516

1724.pants

Ar līguma atcelšanu zūd pamats turpmāk piemērot tajā paredzēto līgumsodu, taču tas neizslēdz tiesības prasīt jau uzkrājušos līgumsodu *(Civillikuma 1724.pants) (Lieta Nr. SKC-212/2008)* 270

1725.pants

Saskaņā ar Civillikuma 1725.pantu rokasnaudas līgums atzīstams par noslēgtu, ja notikusi pušu vienošanās par līguma būtiskām sastāvdaļām ar mērķi savstarpēji saistīties, par ko var vienoties arī mutiskā formā. Civillikuma 1487.pants nosaka: ja rakstiska forma vajadzīga tādēļ, ka darījums zināmos gadījumos nevar būt spēkā bez ierakstīšanas zemesgrāmatā, tad darījums tā dalībniekus saista pats par sevi arī bez tā izteikšanas rakstiskā formā, tiklīdz notikusi vienošanās par visām tā būtiskām sastāvdaļām. Tādēļ nevienam no viņiem nav tiesības no šās vienošanās atkāpties un katrs var prasīt, lai otrs taisa attiecīgu aktu, jo rakstiskās formas neievērošana neatņem darījumam spēku un katra no pusēm ir tiesīga prasīt no otras puses gan darījuma rakstisku noformēšanu, gan nostiprinājuma lūguma parakstīšanu *(Civillikuma 1725. un 1487.pants) (Lieta Nr. SKC-338/2008)*.....313

1730.pants

Saskaņā ar Civillikuma 1730.panta otro daļu rokasnaudas devējs var prasīt tās piedziņu divkāršā apmērā no rokasnaudas saņēmēja, ja pierāda, ka pēdējais vainojams līguma neizpildē. Tātad rokasnaudas divkāršā apmēra atmaksas pienākuma uzlikšana tās saņēmējam ir saistīta ar nosacījumu, kura iestāšanās iepriekš jāpierāda. Šādas saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Civilprocesa likuma 400.pants nepieļauj *(Civillikuma 1730.panta otrā daļa, Civilprocesa likuma 400.pants) (Lieta Nr. SPC-3/2008)*..... 619

1759.pants

Civillikuma 1865.panta otrā daļa nosaka, ka gadījumos, kad līgums ir pilnīgi vai pa daļai izpildīts, tad atcēlējlīgums, ciktāl ar to norunāts izpildījumu atdot atpakaļ, nodibina jaunu prasījumu. Atpakaļ atdošanas pienākuma izpildījums tiek darīts atkarīgs no atcēlējlīguma noteikumiem. Tieši ar brīdi, kas noteikts atcēlējlīgumā, atbildētājam rodas pienākums atdot izpildījumu. Ar šo brīdi arī piemērojams Civillikuma 1759.panta 2.punkts, saskaņā ar kuru par svešas naudas turēšanu jāmaksā likumiskie procenti *(Civillikuma 1759.panta 2.punkts, 1865.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-126/2008)*.....230

1760.pants

Likumiskie procenti prasāmi nevis atsevišķi, bet reizē ar galveno saistību, un tādēļ tos nevar prasīt vēlāk, ja attiecīgā laikā par tiem bijis noklusēts vai galvenā parāda samaksa pieņemta bez iebilduma *(Civillikuma 1760.pants) (Lieta Nr. SKC-44/2008)* 209

1765.pants

Civilprocesa likuma 404.panta otrajā daļā noteikts, ka pieteikumā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu par naudas samaksu norāda piedzenamo galveno parādu, līgumsodu un procentus – kā nolīgtos, tā likumā noteiktos. Civillikuma 1765.pantā noteiktais likumisko procentu apmērs – seši procenti no simta gadā – ir nemainīgs visiem gadījumiem, neatkarīgi no subjektiem un darījuma rakstura *(Civillikuma 1765.pants, Civilprocesa likuma 404.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SPC-30/2008)* 625

Prasījums pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai tiesību saņemt likumiskos procentus izriet no likuma un attiecas arī uz tiesas lēmumu, kas taisīts lietā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, kas pieteicējam paredz tiesību saņemt procentus kopā ar pamatparādu *(Civillikuma 1765.pants, Civilprocesa likuma 404.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SPC-30/2008)* 625

1770.pants

Civilikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Minētās tiesību normas izpratnē ar jēdzienu "zaudējums" saprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas *(Civillikuma 1770.pants) (Lieta Nr. SKC-296/2008)*.....369

Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Saskaņā ar Civillikuma 1775.pantu katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina. Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaikus pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību *(Civillikuma 1770., 1775.pants) (Lieta Nr. SKC-143/2008)*..... 243

Zaudējumu atlīdzināšana atstumtajam pircējam neaprobežojas ar pirkuma summu, kas tika izdota nekustamā īpašuma iegādei. Ievērojot apstākli, ka atstumtais pircējs zaudē mājokli, kurā faktiski ir dzīvojis, zaudējumu novērtēšanai var kalpot ne vien naudas summa, kas samaksāta atsavinātā nekustamā īpašuma iegādei, bet arī līdzvērtīga mājokļa iegādei nepieciešamā summa *(Civillikuma 1770.pants) (Lieta Nr. SKC-353/2008/2008)*..... 322

1775.pants

Civillikuma 1770.pants nosaka, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums. Saskaņā ar Civillikuma 1775.pantu katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina. Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaikus pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību *(Civillikuma 1770., 1775.pants) (Lieta Nr. SKC-143/2008)*.... 243

Viena zemes kopvaldītāja patvarīga rīcība, veicot nelikumīgu augošu koku izciršanu bez saskaņošanas ar otru zemes kopvaldītāju, kvalificējama kā valdījuma aizskārums, t.i., kopvaldītāja tiesību

aizskārums iegūt labumu no meža, kas atrodas uz abu kopvaldītāju lietošanā esošās zemes (meža) *(Civillikuma 1775., 1779.pants) (Lieta Nr. SKC-59/2008)* 97

Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību *(Civillikuma 1775., 1779.pants) (Lieta Nr. SKC-296/2008)* 369

1779.pants

Civillikuma 1779.pants nosaka, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumu, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Apdrošinātāja prettiesiskā rīcība izpaužas Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pārkāpumā, neizmaksājot mēneša laikā apdrošināšanas atlīdzību transportlīdzekļa īpašniekam, kurš tādēļ laikā nevarēja saremontēt bojāto automašīnu un bija piespiedu dīkstāvē. No tā konstatējama apdrošinātāja vaina zaudējumu nodarīšanā sakarā ar dīkstāvi un cēloniskais sakars starp prettiesisko rīcību un zaudējumiem *(Civillikuma 1779.pants, Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.pants (likuma redakcijā līdz 2004.gada 1.maijam)) (Lieta Nr. SKC-21/2008)* 490

Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu 17.panta 1.punktā – pārvadātājs ir atbildīgs par pilnīgu vai daļēju kravas zaudējumu, kurš noticis kopš brīža, kad krava pieņemta, līdz brīdim, kad krava tiek nodota – ir ietverta prezumpcija, ka vainojams kravas nozaudēšanā ir pārvadātājs, ja šāda prezumpcija nav atspēkota. Šajā gadījumā nav nepieciešams konstatēt pārvadātāja prettiesisku rīcību, kas ir viens no priekšnoteikumiem Civillikuma 1779.panta piemērošanai *(1956.gada 19.maija Konvencijas par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR) 17.panta 1.punkts, Civillikuma 1779.pants) (Lieta Nr. SKC-42/2008)* 203

Viena zemes kopvaldītāja patvarīga rīcība, veicot nelikumīgu augošu koku izciršanu bez saskaņošanas ar otru zemes kopvaldītāju, kvalificējama kā valdījuma aizskārums, t.i., kopvaldītāja tiesību aizskārums iegūt labumu no meža, kas atrodas uz abu kopvaldītāju lietošanā esošās zemes (meža) *(Civillikuma 1775., 1779.pants) (Lieta Nr. SKC-59/2008)* 97

Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību *(Civillikuma 1775., 1779.pants) (Lieta Nr. SKC-296/2008)* 369

1784.pants

Civiltiesiskā atbildība tiek attiecināta uz diviem atbildības veidiem – līgumisko un deliktatbildību. Atbilstoši Civillikuma 1785.pantam līgumiskās atbildības pamats ir līgumpārkāpums, turpretī saskaņā ar 1784.pantu deliktatbildības (ārpuslīgumiskās atbildības) pamats ir delikts – prettiesiska darbība vispār *(Civillikuma 1784., 1785.pants) (Lieta Nr. SKC-259/2008)* 295

1785.pants

Civiltiesiskā atbildība tiek attiecināta uz diviem atbildības veidiem – līgumisko un deliktatbildību. Atbilstoši Civillikuma 1785.pantam līgumiskās atbildības pamats ir līgumpārkāpums, turpretī saskaņā ar 1784.pantu deliktatbildības (ārpuslīgumiskās atbildības) pamats ir delikts – prettiesiska darbība vispār *(Civillikuma 1784., 1785.pants) (Lieta Nr. SKC-259/2008)* 295

Ja līgumiskās atbildības pamats izriet no pušu starpā noslēgtā telpu nomas līgumā ietvertā nosacījuma, ka nomnieks atbild par visu personu darbībām iznomātajā objektā, atbildība iestājas par zaudējumiem, ko nodarījušas trešās personas, lietojot nomas līguma objektu *(Civillikuma 1785.pants) (Lieta Nr. SKC-259/2008)* 295

1838.pants

Atbilstoši Civillikuma 1838.pantam rakstveida apliecinājums var tikt atzīts par pārliecinošāku samaksas pierādījumu, tomēr Civillikums pieļauj arī jebkura cita pierādīšanas līdzekļa, tostarp liecinieku liecību izmantošanu samaksas pierādīšanai *(Civillikuma 1838.pants) (Lieta Nr.SKC-386/2008)* 567

Saskaņā ar Civillikuma 1838.pantu samaksa jāpierāda tam, kas to apgalvo. Samaksu var pierādīt ar visiem atļautiem pierādījuma līdzekļiem, bet sevišķi ar rakstisku apliecinājuma kvīti; samaksas saņēmējs nedrīkst atteikties to izdot parādniekam *(Civillikuma 1838.pants) (Lieta Nr.SKC-386/2008)* 567

1865.pants

Civillikuma 1865.panta otrā daļa nosaka, ka gadījumos, kad līgums ir pilnīgi vai pa daļai izpildīts, tad atcēlējlīgums, ciktāl ar to norunāts izpildījumu atdot atpakaļ, nodibina jaunu prasījumu. Atpakaļ atdošanas pienākuma izpildījums tiek darīts atkarīgs no atcēlējlīguma noteikumiem. Tieši ar brīdi, kas noteikts atcēlējlīgumā, atbildētājam rodas pienākums atdot izpildījumu. Ar šo brīdi arī piemērojams Civillikuma 1759.panta 2.punkts, saskaņā ar kuru par svešas naudas turēšanu jāmaksā likumiskie procenti *(Civillikuma 1759.panta 2.punkts, 1865.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-126/2008)* 230

1883.pants

Saskaņā ar Civillikuma 1883.pantu tiesiskā attiecība, kas izbeigta ar spēkā stājušos tiesas spriedumu, nevar būt par izlīguma priekšmetu. Izlīgums ir atļauts par sprieduma izpildīšanas veidu *(Civillikuma 1883.pants) (Lieta Nr. SPC-90/2008)* 347

1922.pants

Tā kā nekādi kritēriji, pēc kuriem saskaņā ar Civillikuma 1922.pantu nosakāms neatņemamās daļas izdošanas veids neatraidāmajam mantiniekam, likumā nav reglamentēti, tad šis jautājums apspriežams pēc tiesas ieskata *(Civillikuma 5. un 1922.pants) (Lieta Nr. SKC-449/2008)*.....69

1933.pants

Noslēdzot aizdevuma līgumu, puses faktiski noslēpušas piegādes līgumu, tomēr, parakstot šo darījumu, atbildētājs uzņēmies noteiktas saistības, kuru izpildes pienākums paredzēts gan aizdevuma līgumu regulējošā Civillikuma 1933.pantā, gan šā likuma 2108.pantā, kas nepieļauj piegādātāja vienpusēju atteikšanos no līguma *(Civillikuma 1933., 2108.pants) (Lieta Nr. SKC-256/2008)* 291

2004.pants

Civillikuma 1533.pants nosaka, ka līgums uzskatāms par galīgi noslēgtu tikai tad, kad starp līdzējiem notikusi pilnīga vienošanās par darījuma būtiskām sastāvdaļām, ar nolūku savstarpēji saistīties. Būtisks darījumā ir viss tas, kas nepieciešams tā jēdzienam un bez kā arī pats nodomātais darījums nav iespējams. Būtiskas pirkuma līguma sastāvdaļas saskaņā ar Civillikuma 2004.pantu ir pirkuma priekšmets un maksa (cena). Tāpēc pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu *(Civillikuma 1470., 1533., 2004.pants) (Lieta Nr. SKC-103/2008)* 222

2012.pants

Līdzekļi, kas ieskaitīti darījuma kontā, nav tās personas īpašums, uz kuras vārda atvērts darījuma konts. Par šīs personas īpašumu kļūst summa, kas pēc darījumu konta līguma noteikumiem viņai tiek pārskaitīta uz personisko kontu vai izsniegta pēc darījuma konta apkalpošanas līgumā noteikto maksājumu veikšanas *(Civillikuma 2012.pants) (Lieta Nr. SKC-238/2008)* 280

Pirkuma cena atzīstama par noteiktu, ja tā minēta pirkuma līgumā un ar to saistītajā darījuma konta apkalpošanas līgumā. Darījuma konta apkalpošanas līgumā, ko parakstījuši pircējs, pārdevējs un banku pārstāvji, var noteikt, ka no darījumu kontā ieskaitītās summas vispirms dzēšami kredīti ar procentiem un tikai atlikusī summa pienākas pārdevējam *(Civillikuma 2012.pants) (Lieta Nr. SKC-238/2008)*.....280

2031.pants

Ar nekustamā īpašuma pārdošanu vairākiem pircējiem un vēlākā pircēja īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā agrākajam pircējam tiek atņemta iespēja prasīt īpašuma tiesību atzīšanu, jo gadījumos, kad nekustams īpašums pārdots diviem pircējiem, priekšroka ir tam, kura līgums ierakstīts zemesgrāmatā *(Civillikuma 2031.pants) (Lieta Nr. SKC-353/2008)* 322

2040.pants

Vienpusēji atkāpties no pirkuma līguma cenas nesamaksāšanas dēļ pārdevējs drīkst tikai gadījumā, ja viņam tāda tiesība ir pielīgta *(Civillikuma 2040.panta trešā daļa, 2047.pants) (Lieta Nr. SKC-139/2008)* 237

2043.pants

Prasījumu par pirkuma līguma atcelšanu pārmērīga zaudējuma dēļ nav apmierināma, ja nav pierādīta atbildētāja ļaunprātīga rīcība. Civillikuma 2043.panta izpratnē pierādījumi, ka zaudējumu nodarītāja puse rīkojusies ļaunprātīgi, ir obligāts priekšnoteikums līguma atcelšanai pārmērīga zaudējuma gadījumā *(Civillikuma 2043.pants) (Lieta Nr. SKC-148/2008)* 250

2047.pants

Saskaņā ar Civillikuma 2127.pantu līdzēji, slēdzot nomas līgumu, var pievienot galvenajam līgumam arī blakus noteikumus, kuriem piemērojams tiesiskais regulējums par pirkuma līguma blakus noteikumiem atbilstoši Civillikuma 2047.pantam un turpmākajiem pantiem. Tādējādi arī nomas līgumā paredzētajai nomnieka pirmpirkuma tiesībai ir tādas pašas sekas kā pirkuma līgumā pielīgtajai *(Civillikuma 2047., 2127.pants) (Lieta Nr. SKC-36/2008)* 196

Vienpusēji atkāpties no pirkuma līguma cenas nesamaksāšanas dēļ pārdevējs drīkst tikai gadījumā, ja viņam tāda tiesība ir pielīgta *(Civillikuma 2040.panta trešā daļa, 2047.pants) (Lieta Nr. SKC-139/2008)* 237

2061.pants

Saskaņā ar Civillikuma 1073.pantu un 2061.panta pirmo daļu pirmpirkuma tiesību izmantošana ir iespējama tad, kad pirmpirkuma tiesīgajai personai nosūtīts attiecīgi noformēts darījuma akts. Likumā noteiktais divu mēnešu termiņš pirmpirkuma tiesību izmantošanai skaitāms nevis no izsoles dienas, bet no pirkuma līguma noraksta saņemšanas. Pirmpirkuma tiesības izbeidzas, ja pirmpirkuma tiesīgais nedod atbildi likumā noteiktajā laikā *(Civillikuma 1073.pants, 2061.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-36/2008)*..... 196

2108.pants

Noslēdzot aizdevuma līgumu, puses faktiski noslēpušas piegādes līgumu, tomēr, parakstot šo darījumu, atbildētājs uzņēmies noteiktas saistības, kuru izpildes pienākums paredzēts gan aizdevuma līgumu regulējošā Civillikuma 1933.pantā, gan šā likuma 2108.pantā, kas nepieļauj piegādātāja vienpusēju atteikšanos no līguma *(Civillikuma 1933., 2108.pants) (Lieta Nr. SKC-256/2008)* 291

2127.pants

Pirmpirkuma tiesīgā piedalīšanās izsolē neliedz izmantot pielīgtās pirmpirkuma tiesības *(Civillikuma 2127.pants) (Lieta Nr. SKC-36/2008)* 196

Saskaņā ar Civillikuma 2127.pantu līdzēji, slēdzot nomas līgumu, var pievienot galvenajam līgumam arī blakus noteikumus, kuriem piemērojams tiesiskais regulējums par pirkuma līguma blakus noteikumiem atbilstoši Civillikuma 2047.pantam un turpmākajiem pantiem. Tādējādi arī nomas līgumā paredzētajai nomnieka pirmpirkuma tiesībai ir tādas pašas sekas kā pirkuma līgumā pielīgtajai *(Civillikuma 2047., 2127.pants) (Lieta Nr. SKC-36/2008)* 196

2129.pants

Civillikuma 2129.pants, kas reglamentē nomas un īres līguma tiesiskās attiecības, un nosaka, ka par zaudējumu, ko nodarījušas trešās personas, viena puse atbild otrai tikai tad, kad viņa pati, pretēji līgumam, devusi iespēju šo zaudējumu nodarīt, nav piemērojams, ja nomnieks ir uzņēmies atbildību par visu trešo personu darbībām iznomātajā objektā *(Civillikuma 2129.pants) (Lieta Nr. SKC-259/2008)* 295

2138.pants

Nekustamā īpašuma (zemes) nodokli maksā fiziskā persona, kura ir zemes īpašnieks un kuras īpašuma tiesības ir nostiprinātas zemesgrāmatā *(Civillikuma 2138.pants, likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā un otrā daļa un pārejas noteikumu 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-168/2008)* 3

Zemesgabala īpašuma tiesības iegūstot uz darījuma pamata, pienākums maksāt zemes nomas maksu rodas no brīža, kad zemes īpašnieka īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā *(Civillikuma 2138.pants, likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā un otrā daļa un pārejas noteikumu 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-168/2008)* 3

2289.pants

Ar pilnvarojuma līgumu atbilstoši Civillikuma 2289.pantam viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai pusei (pilnvaras devējam, pilnvarotājam) – zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu. Pilnvarojuma līgums regulē pilnvarnieka un pilnvarotāja savstarpējās attiecības, kā arī ietver pilnvarnieka uzdevumus attiecībā pret trešajām personām. Pilnvara dod pilnvarniekam tiesības stāties tiesiskās attiecībās ar trešajām personām un darboties kā pilnvarotāja vietniekam. Pilnvarojuma apjomu nosaka pilnvarotājs, un saskaņā ar Civillikuma 2300.pantu pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pilnvarotāja norādījumiem *(Civillikuma 2289., 2300.pants) (Lieta Nr. SKC-58/2008)* 215

Civillikuma 1515.panta izpratnē atklātas vietniecības gadījumā vietnieks, izsakot trešajām personām adresētus gribas izteikumus, darbojas atvietojamā labā un tā intereses. Noslēdzot pilnvarojuma līgumu, pilnvarotājs dod uzdevumu pilnvarniekam, kura izpildīšanā viņš pats ir ieinteresēts (Civillikuma 2289.pants), bet pilnvarnieks, noslēdzot vienošanos, rīkojas vienīgi savās interesēs, tas ļauj secināt, ka viņa faktiskajām darbībā nav saistība ar atklātas vietniecības raksturojumu *(Civillikuma 1515., 2289.pants) (Lieta Nr. SKC-171/2008)* 257

2300.pants

Ar pilnvarojuma līgumu atbilstoši Civillikuma 2289.pantam viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai pusei (pilnvaras devējam, pilnvarotājam) – zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu. Pilnvarojuma līgums regulē pilnvarnieka un pilnvarotāja savstarpējās attiecības, kā arī ietver pilnvarnieka uzdevumus attiecībā pret trešajām personām. Pilnvara dod pilnvarniekam tiesības stāties tiesiskās attiecībās ar trešajām personām un darboties kā pilnvarotāja vietniekam. Pilnvarojuma apjomu nosaka pilnvarotājs, un saskaņā ar Civillikuma 2300.pantu pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pilnvarotāja norādījumiem *(Civillikuma 2289., 2300.pants) (Lieta Nr. SKC-58/2008)* 215

2316.pants

Pilnvaras devēja nāve nevar būt par pamatu nostiprinājuma lūguma atstāšanai bez ievērības, ja pilnvarnieka darbības līguma noslēgšanai un īpašuma tiesību pārejas nostiprināšanai līdzēja vārdā ir pilnībā pabeigtas līdz pilnvaras devēja nāves brīdim *(Civillikuma 2316.pants) (Lieta Nr. SKC-337/2008)* 308

2349.pants

Saskaņā ar Civillikuma 2349.pantu, ja miesas bojājuma sekas bijušas sakropļojums vai izķēmojums, tad par to nosakāma atlīdzība pēc tiesas ieskata. Par sakropļojumu uzskatāms miesas bojājums, kā rezultātā radies kāda orgāna funkciju pavājināšanās *(Civillikuma 2349.pants) (Lieta Nr. SKC-438/2008)* 330

2352.[1]pants

Pierādīšanas pienākumu par izplatīto ziņu atbilstību īstenībai likums ir uzlicis atbildētājam *(Civillikuma 2352.[1]pants, Civilprocesa likuma 92.pants) (Lieta Nr. SKC-219/2008)* 553

Civilprocesa likums

1.pants

Ja administratīvais akts radīja tiesības slēgt darījumus un darījums ir noslēgts, tad strīdi par tiesībām un pienākumiem privāttiesisko attiecību jomā un par īpašuma tiesībām, risināmi civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Ja ar administratīvo aktu piešķirtās tiesības slēgt darījumu vēl nav realizētas, tad administratīvais akts pārsūdzams administratīvajā tiesā *(Civilprocesa likuma 1.pants, 23.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 1.–3.pants) (Lieta Nr. SKC-176/2008)* 526

5.pants

Latvijas Republikas Civilprocesa likuma 5.panta pirmā daļa paredz, ka Latvijas tiesas izspriež civillietas saskaņā ar tās likumiem un citiem normatīvajiem aktiem un Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem *(Civilprocesa likuma 5.pants) (Lieta Nr. SKC-55/2008)* 16

Līgumsodam ir sodīšanas un zaudējumu atlīdzināšanas funkcija. Ja līgumsods veic galvenokārt sodīšanas funkciju, tā piemērošana vērtējama atbilstoši vispārējiem sodīšanas rakstura tiesisko līdzekļu piemērošanas principiem, tostarp soda samērīguma un taisnīguma principiem. Vispārējie tiesību principi ir no tiesiskas valsts principa izrietošas vispārpieņemtas pamatnostādnes, galvenie noteikumi, uz kuriem attiecīgā tiesiskā sistēma vai nozare balstās.

Jautājums par līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu izlemjams pēc tiesas ieskata saskaņā ar Civilprocesa likuma 5.pantā norādīto taisnības apziņu un vispārējiem tiesību principiem *(Civilprocesa likuma 5.pants) (Lieta Nr. SKC-212/2008)* 270

9., 10.pants

Lai ievērotu Civilprocesa likuma 10.pantā nostiprināto sacīkstes principu, atbildētājam jādod iespēja pierādīt savus iebildumus pret celto prasību. Noraidot lūgumu par liecinieku nopratināšanu, netiek dota iespēja ar visiem atļautajiem pierādīšanas līdzekļiem aizstāvēties pret celto prasību, ar ko tiek pārkāpti Civilprocesa likuma 9., 10. un 95.panta noteikumi *(Civilprocesa likuma 9., 10., 95.pants) (Lieta Nr.SKC-386/2008)* 567

23.pants

Ja administratīvais akts radīja tiesības slēgt darījumus un darījums ir noslēgts, tad strīdi par tiesībām un pienākumiem privāttiesisko attiecību jomā un par īpašuma tiesībām, risināmi civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Ja ar administratīvo aktu piešķirtās tiesības slēgt darījumu vēl nav realizētas, tad administratīvais akts pārsūdzams administratīvajā tiesā *(Civilprocesa likuma 1.pants, 23.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 1.–3.pants) (Lieta Nr. SKC-176/2008)* 526

4.nodaļa (33.–45.pants)

Valsts nodevas likme lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi iekļauta Civilprocesa likuma 4.nodaļā – tiesāšanās izdevumi. Tādējādi šīs nodaļas noteikumi piemērojami attiecībā uz tiesas izdevumu atlīdzināšanas kārtību, tostarp izskatot pieteikumu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtībā *(Civilprocesa likuma 4.nodaļa) (Lieta Nr. SPC-30/2008)* 625

54.pants

Civilprocesa likuma 54.panta otrajā daļā noteikts: ja atbildētāja dzīvesvieta nav zināma, viņu aicina uz tiesu ar publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Šādā gadījumā tiesai ir pienākums atlikt lietas izskatīšanu *(Civilprocesa likuma 54.*pants *un 209.panta 1.punkts) (Lieta Nr. SPC-71/2008)* 593

Savlaicīgs paziņojums par tiesas sēdes laiku un vietu Civilprocesa likuma 54.panta pirmās daļas izpratnē vērtējams ne tikai no aspekta, vai konkrētā tiesas pavēste uzskatāma par nosūtītu savlaicīgi, bet arī no aspekta, vai lietas dalībniekam par konkrētās tiesas sēdes laiku un vietu bijis savlaicīgi zināms. Tiesas pavēstes izsniegšana tiesas sēdes dienā nav atzīstama par savlaicīgu tiesas paziņojuma izsniegšanu *(Civilprocesa likuma 54.pants) (Lieta Nr. SKC-454/2008)* 586

74.pants

Nepieaicinot dzīvokļu īpašniekus un īrniekus kā procesa dalībniekus lietā (trešās personas), tiem tiek liegta iespēja realizēt Civilprocesa likuma 74.pantā noteiktās tiesības. Šis procesuālais pārkāpums atzīstams par būtisku, jo tas liedz realizēt likumā noteiktās darbības personām, kuru intereses ar tiesas spriedumu var tikt būtiski skartas *(Civilprocesa likuma 74.pants) (Lieta Nr. SPC-11/2008)* 12

77.pants

Saistība, kura ar tiesneša lēmumu pakļauta bezstrīdus piespiedu izpildei, nepieļauj tiesību pārņemšanu šā lēmuma izpildes stadijā, t.i., parādnieku nevar aizstāt ar mantinieku *(Civilprocesa likuma 77. un 405.pants) (Lieta Nr. SPC-89/2008)* 596

92.pants

Pierādīšanas pienākumu par izplatīto ziņu atbilstību īstenībai likums ir uzlicis atbildētājam *(Civillikuma 2352.[1] pants, Civilprocesa likuma 92.pants) (Lieta Nr. SKC-219/2008)* 553

Sabiedrisko organizāciju vai nodibinājumu paziņojumiem, kas adresēti personīgi procesa dalībniekam kā Krievijas Federācijas pilsonim, nav jāatbilst Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmajā daļā minētajiem līguma noteikumiem un tie saskaņā ar Civilprocesa likuma 92., 93.pantu uzskatāmi par rakstveida pierādījumiem lietā *(Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmā daļa, Civilprocesa likuma 92., 93.pants) (Lieta Nr. SKC-143/2008)* 243

93.pants

Sabiedrisko organizāciju vai nodibinājumu paziņojumiem, kas adresēti personīgi procesa dalībniekam kā Krievijas Federācijas pilsonim, nav jāatbilst Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmajā daļā minētajiem līguma noteikumiem un tie saskaņā ar Civilprocesa likuma 92., 93.pantu uzskatāmi par rakstveida pierādījumiem lietā *(Līguma starp Latvijas un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un kriminālietās 13.panta pirmā daļa, Civilprocesa likuma 92., 93.pants) (Lieta Nr. SKC-143/2008)* 243

95.pants

Lai ievērotu Civilprocesa likuma 10.pantā nostiprināto sacīkstes principu, atbildētājam jādod iespēja pierādīt savus iebildumus pret celto prasību. Noraidot lūgumu par liecinieku nopratināšanu, netiek dota iespēja ar visiem atļautajiem pierādīšanas līdzekļiem aizstāvēties pret celto prasību, ar ko tiek pārkāpti Civilprocesa likuma 9., 10. un 95.panta noteikumi *(Civilprocesa likuma 9., 10., 95.pants) (Lieta Nr.SKC-386/2008/2008)* 567

96.pants

Prasības atzīšana nevar būt pietiekams apstāklis, lai apmierinātu prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz lietu, kas pirms tam ar tiesas spriedumu kriminālietā ir konfiscēta kā nozieguma rīks *(Civillikuma 1033.panta 3.punkts, Civilprocesa likuma 96.panta piektā daļa, 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SPC-94/2008)* 180

97.pants

Atbilstoši Darba likuma 44.panta trešajai daļai ar kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem slēdzams darba līgums, ja vien viņi netiek nodarbināti, pamatojoties uz citu civiltiesisku līgumu.

Kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem var būt cits civiltiesisks līgums (vadības, pilnvarojuma utt.). Ja pastāv strīds par līguma raksturu, tad tiesai, izvērtējot pierādījumus lietā, ir jādod skaidra atbilde par to, kāds līgums starp pusēm ir noslēgts.

Svarīgi ir noskaidrot, vai faktiski veicamais darbs atbilst tam, kas raksturīgs vienam vai otram līguma veidam. Tikai noskaidrojot lietas faktiskos apstākļus, var izdarīt secinājumu par to, kāds līgums pastāv starp pusēm, turklāt šādam secinājumam ir jābūt argumentētam, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā un 97.pantā par pierādījumu novērtēšanu *(Darba likuma 44.panta trešā daļa, Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-453/2008)* 576

Izpildot Civilprocesa likuma 97. un 193.panta piektās daļas prasības par pierādījumu novērtēšanu, noskaidrojot, kurš rokasnaudas līguma dalībnieks ir vainojams līguma nenoslēgšanā, tiesai ir pienākums, taisot motivētu spriedumu, apsvērt ne tikai argumentus, kas izvirzīti prasībā, bet arī pretējās puses iebildumus, kā arī argumentēt, kādu iemeslu dēļ noraidīti tie vai citi pierādījumi *(Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-436/2008)* 571

Tiesai nav pamata viedokli vērtēt kā pareizu vai nepareizu, neizvērtējot apstrīdētā sižeta saturu kopsakarā ar lietā iegūtajiem pierādījumiem *(Civilprocesa likuma 97.pants) (Lieta Nr. SKC-219/2008)* 553

Tiesas kompetencē ir izlemt jautājumu, vai izteikums (sižeta pieteikums) ir viedoklis vai ziņa, ņemot vērā, ka ziņa var būt patiesa vai nepatiesa un tā pakļaujama patiesības pārbaudei *(Civilprocesa likuma 97.pants) (Lieta Nr. SKC-219/2008)* 553

192.pants

Prasības robežu veido divi prasības elementi: priekšmets un pamats. Prasības priekšmets ir materiāltiesisks prasījums, savukārt, pamats – apstākļi un juridiski fakti, ar kuriem prasījums tiek pamatots un ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanu vai izbeigšanos. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 192.pantu tiesa taisa spriedumu par prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas. Tas vien, ka prasības pieteikumā lūgts strīdus vienošanos atzīt par spēkā neesošu, bet apelācijas sūdzībā lūgts to atcelt, nav pietiekams iemesls, lai to kvalificētu kā prasības pamata grozīšanu *(Civilprocesa likuma 192.pants) (Lieta Nr. SKC-171/2008)* 257

193.pants

Atbilstoši Darba likuma 44.panta trešajai daļai ar kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem slēdzams darba līgums, ja vien viņi netiek nodarbināti, pamatojoties uz citu civiltiesisku līgumu.

Kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem var būt cits civiltiesisks līgums (vadības, pilnvarojuma utt.). Ja pastāv strīds par līguma raksturu, tad tiesai, izvērtējot pierādījumus lietā, ir jādod skaidra atbilde par to, kāds līgums starp pusēm ir noslēgts.

Svarīgi ir noskaidrot, vai faktiski veicamais darbs atbilst tam, kas raksturīgs vienam vai otram līguma veidam. Tikai noskaidrojot lietas faktiskos apstākļus, var izdarīt secinājumu par to, kāds līgums pastāv starp pusēm, turklāt šādam secinājumam ir jābūt argumentētam, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā un 97.pantā par pierādījumu novērtēšanu *(Darba likuma 44.panta trešā daļa, Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-453/2008)*.....576

Izpildot Civilprocesa likuma 97. un 193.panta piektās daļas prasības par pierādījumu novērtēšanu, noskaidrojot, kurš rokasnaudas līguma dalībnieks ir vainojams līguma nenoslēgšanā, tiesai ir pienākums, taisot motivētu spriedumu, apsvērt ne tikai argumentus, kas izvirzīti prasībā, bet arī pretējās puses iebildumus, kā arī argumentēt, kādu iemeslu dēļ noraidīti tie vai citi pierādījumi *(Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-436/2008)*.....571

Prasības atzīšana nevar būt pietiekams apstāklis, lai apmierinātu prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz lietu, kas pirms tam ar tiesas spriedumu krimināllietā ir konfiscēta kā nozieguma rīks *(Civillikuma 1033.panta 3.punkts, Civilprocesa likuma 96.panta piektā daļa, 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SPC-94/2008)*.....180

203.pants

Ar prasību starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata nevar revidēt spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā *(Civilprocesa likuma 203.panta trešā daļa) (Lieta Nr. SKC-141/2008)* 522

209.pants

Civilprocesa likuma 54.panta otrajā daļā noteikts: ja atbildētāja dzīvesvieta nav zināma, viņu aicina uz tiesu ar publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Šādā gadījumā tiesai ir pienākums atlikt lietas izskatīšanu *(Civilprocesa likuma 54.pants un 209.panta 1.punkts) (Lieta Nr. SPC-71/2008)*.....593

326.pants

Tiesas uzaicinājuma sludinājums Civilprocesa likuma 326.panta kārtībā domāts nezināmiem mantiniekiem un citām personām, kurām ir kādas tiesības uz mantojumu. Zināmās personas mantiniekiem ir jāuzrāda pieteikumā par apstiprināšanu mantojuma tiesībās un, neatkarīgi no sludinājuma, tās ir uzaicināmas lietā attieksmes noskaidrošanai pret mantojumu *(Civilprocesa likuma 326.pants) (Lieta Nr. SKC-344/2008)*.....561

327.pants

Tas, ka mantinieks ar tiesas spriedumu sevišķās tiesāšanas kārtībā apstiprināts mantojuma tiesībās, dzēšot visas laikā nepieteiktās tiesības un prasības, nav šķērslis mantojuma prasības celšanai Civilprocesa likuma 327.panta trešajā daļā norādītajos gadījumos. Šīs likuma normas trešās daļas 4.punkts nosaka, ka šādas tiesības rodas, ja pieteikumā par izsludināšanu sniegtas nepareizas ziņas, kurām ir būtiska nozīme *(Civilprocesa likuma 327.panta trešā daļa) (Lieta Nr. SKC-344/2008)*.....561

337.pants

Likumā ir noteikta kārtība, kādā izpircējs īsteno savu izpirkuma tiesību, un, tikai ievērojot šo kārtību, ir atzīstams, ka izpirkuma tiesība ir pieteikta pamatoti. Izpirkuma tiesības pieteikšana ir saistīta ar tūlītēju pirkuma maksas samaksu pirmās instances tiesā *(Civilprocesa likuma 337.panta otrās daļas 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-159/2008)*..... 118

395.–399.pants; 400.–406.pants

Ja kreditors savu interešu apmierināšanai izvēlējies saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un pieteikums apmierināts, tas nevar šīs pašas saistības izpildei vērsties tiesā ar jaunu pieteikumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē tiesas ceļā, kur kā saistības nodrošinājums izmantots viens un tas pats nekustamais īpašums *(Civilprocesa likuma 395.–399.pants un 400.–406.pants) (Lieta Nr. SPC-55/2008)*..... 634

400.pants

Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu. Par šādu pamatu saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanai nevar kalpot līgums, kur zvērināts notārs saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu apliecinājis līdzēju parakstu īstumu un kurš tāpēc atzīstams par privātu dokumentu *(Notariāta likuma 116.pants, Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkts) (Lieta Nr. SPC-85/2008)*..... 638

Privātas saistības īstumu un piedziņas pamatotību var izlemt tikai prasības tiesvedības kārtībā, to nevar pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, piemērojot Civilprocesa likuma 400.pantu *(Civilprocesa likuma 400.pants) (Lieta Nr. SPC-49/2008)* 629

Saskaņā ar Civillikuma 1730.panta otro daļu rokasnaudas devējs var prasīt tās piedziņu divkāršā apmērā no rokasnaudas saņēmēja, ja pierāda, ka pēdējais vainojams līguma neizpildē. Tātad rokasnaudas

divkāršā apmēra atmaksas pienākuma uzlikšana tās saņēmējam ir saistīta ar nosacījumu, kura iestāšanās iepriekš jāpierāda. Šādas saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Civilprocesa likuma 400.pants nepieļauj *(Civillikuma 1730.panta otrā daļa, Civilprocesa likuma 400.pants) (Lieta Nr. SPC-3/2008)* 619

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 4.punktu saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc protestētiem vekseļiem, t.i., pret visām par vekseli atbildīgajām personām, tai skaitā pret galviniekiem *(Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 4.punkts) (Lieta Nr. SPC-14/2008)* 622

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmo daļu, lai saistību varētu nodot bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, ir jābūt drošai pārliecībai, ka šāda saistība tiešām pastāv. Šā likuma norma ir noteikusi gadījumu, kad šāda publiska ticamība saistībai ir un kad iespējama saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšana *(Civilprocesa likuma 400.pants) (Lieta Nr. SPC-2/2008)* 614

404.pants

Civilprocesa likuma 404.panta otrajā daļā noteikts, ka pieteikumā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu par naudas samaksu norāda piedzenamo galveno parādu, līgumsodu un procentus – kā nolīgtos, tā likumā noteiktos. Civillikuma 1765.pantā noteiktais likumisko procentu apmērs – seši procenti no simta gadā – ir nemainīgs visiem gadījumiem, neatkarīgi no subjektiem un darījuma rakstura *(Civillikuma 1765.pants, Civilprocesa likuma 404.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SPC-30/2008)* 625

Prasījums pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai tiesību saņemt likumiskos procentus izriet no likuma un attiecas arī uz tiesas lēmumu, kas taisīts lietā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, kas pieteicējam paredz tiesību saņemt procentus kopā ar pamatparādu *(Civillikuma 1765.pants, Civilprocesa likuma 404.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SPC-30/2008)* 625

405.pants

Saistība, kura ar tiesneša lēmumu pakļauta bezstrīdus piespiedu izpildei, nepieļauj tiesību pārņemšanu šā lēmuma izpildes stadijā, t.i., parādnieku nevar aizstāt ar mantinieku *(Civilprocesa likuma 77. un 405.pants) (Lieta Nr. SPC-89/2008)* 596

406.[1]pants

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 406.[1]panta otro daļu brīdinājuma kārtības piemērošanai jābūt diviem priekšnosacījumiem – maksājuma saistības pamatotībai ar dokumentu un ir jābūt zināmai parādnieka dzīvesvietai, pie tam tai jābūt Latvijā, nevis ārzemēs *(Civilprocesa likuma 406.[1]pants) (Lieta Nr. SPC-31/2008)* 590

406.[6]pants

Tiesnesim pirms brīdinājuma izsniegšanas parādniekam Civilprocesa likuma 406.[6]panta kārtībā nav jāpārbauda prasījuma pamatotība. Tiesnesis saskaņā ar Civilprocesa likuma 50.[1]nodaļas noteikumiem pārbauda pieteikuma atbilstību šajā nodaļā noteiktajiem formālajiem priekšnosacījumiem *(Civilprocesa likuma 406.[6]pants) (Lieta Nr. SPC-31/2008)* 590

426.pants

Prasības priekšmeta vai pamata grozīšana apelācijas instances tiesā nav pieļaujama. Tiesa nedrīkst paplašināt prasījuma robežas, piedzenot kompensāciju par nemantisku kaitējumu, kas nav ietverts sākotnējā prasībā pirmajā tiesas instancē *(Civillikuma 1635.pants, Civilprocesa likuma 426.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-71/2008)* 516

451.pants

Uzņēmuma līgumā, kura priekšmets ir būvdarbu veikšana, ir jāievēro tā specifiskais raksturu un jāņem vērā Vispārīgo būvnoteikumu 122.punkts, kas nosaka, ka pasūtītāja un būvuzņēmēja savstarpējās attiecības nosaka atbilstoši šiem noteikumiem. Uzskats, ka Vispārīgie būvnoteikumi uz izšķiramo strīdu par būvdarbu veikšanu nav piemērojami, ir kļūdains, un tas Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkta izpratnē ir pamats sprieduma atcelšanai *(Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 122.punkts, Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkts) (Lieta Nr. SKC-129/2008)* 676

498., 500.pants

Strīdu šķīrējtiesā nelikumīgi izšķīris viens tiesnesis, bez pušu piekrišanas, pretēji Civilprocesa likuma 498.un 500.panta prasībām, grozot šķīrējtiesas sastāvu *(Civilprocesa likuma 498., 500.pants) (Lieta Nr. SPC-48/2008)* 603

534.[1]pants

Kļūdaini izsniegta izziņa par atbildētāja dzīvesvietu liedz tiesai pienācīgā veidā izpildīt Civilprocesa likuma 534.[1]panta pirmās daļas nosacījumu par pieteikuma nosūtīšanu lietas dalībniekam, nosakot rakstveida paskaidrojumu iesniegšanas termiņu *(Civilprocesa likuma 534.[1]pants) (Lieta Nr. SPC-75/2008)* 607

536.pants

Apstāklim vai persona ir bijusi informēta par šķīrējtiesas procesu ir būtiska nozīme, jo Civilprocesa likuma 536.panta 4.punkts, kas reglamentē izpildu raksta izsniegšanas atteikuma pamatus, nosaka, ka tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja pusei nebija pienācīgā veidā paziņots par šķīrējtiesas procesu *(Civilprocesa likuma 536.pants 4.punkts) (Lieta Nr. SPC-75/2008)* 607

Ja šķīrējtiesa nav pārbaudījusi, vai ir ievērots atbildētājam dotais paskaidrojumu iesniegšanas termiņš, ja šķīrējtiesas spriedumā nav norādīts ne prasības celšanas datums, ne arī prasības pieteikuma nosūtīšanas brīdis atbildētājam, kā rezultātā nav pārbaudāms, vai šķīrējtiesa ir devusi atbildētājam iespēju sagatavot atsauksmi uz prasību, kā arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 518.pantu pieprasīt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, pieteikums par izpildu raksta izsniegšana nav apmierināms *(Civilprocesa likuma 536.panta 6.punkts) (Lieta Nr. SPC-86/2008)* 611

Tiesnesis atsaka izpildu raksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesa netika izveidota vai šķīrējtiesas process nenotika atbilstoši šķīrējtiesas līgumam *(Civilprocesa likuma 536.panta 6.punkts) (Lieta Nr. SPC-48/2008)*..... 603

635.pants

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 635.panta pirmo daļu, ievērojot šā panta sestajā daļā noteikto ierobežojumu, sprieduma izpildīšanas pagrieziens par darba samaksas piedziņu, tai skaitā kompensāciju par darba piespiedu kavējumu, pieļaujams, ja atceltais spriedums pamatots uz prasītāja iesniegtām maldinošām ziņām vai prasītāja iesniegtiem viltotiem dokumentiem. Sprieduma izpildīšanas pagrieziens pieļaujams, ja prasītājs ir uzdevis nepatiesus faktiskos apstākļus *(Civilprocesa likuma 635.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-375/2008)* 447

Darba likums

Atbilstoši Darba likuma 44.panta trešajai daļai ar kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem slēdzams darba līgums, ja vien viņi netiek nodarbināti, pamatojoties uz citu civiltiesisku līgumu.

Kapitālsabiedrības izpildinstitūciju locekļiem var būt cits civiltiesisks līgums (vadības, pilnvarojuma utt.). Ja pastāv strīds par līguma raksturu, tad tiesai, izvērtējot pierādījumus lietā, ir jādod skaidra atbilde par to, kāds līgums starp pusēm ir noslēgts.

Svarīgi ir noskaidrot, vai faktiski veicamais darbs atbilst tam, kas raksturīgs vienam vai otram līguma veidam. Tikai noskaidrojot lietas faktiskos apstākļus, var izdarīt secinājumu par to, kāds līgums pastāv starp pusēm, turklāt šādam secinājumam ir jābūt argumentētam, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā un 97.pantā par pierādījumu novērtēšanu *(Darba likuma 44.panta trešā daļa, Civilprocesa likuma 97.pants un 193.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-453/2008)*.....576

Darba devējs pret atbrīvojamo darbinieku pats var izrādīt labvēlību un pēc savas iniciatīvas var pagarināt uzteikuma termiņu vai arī to darīt pēc darbinieka lūguma. Darba likuma 103.pantā noteiktos termiņus nedrīkst absolutizēt ar nosacījumu, ka tad, ja koplīgums vai darba līgums neparedz garākus termiņus, tad vienīgais pareizais termiņš ir likumā noteiktais *(Darba likuma 103.pants) (Lieta Nr. SKC-375/2008)* 447

Darba likuma 6.pants nav attiecināms uz vienošanos par konkurences ierobežojumu pat tad, ja šāda vienošanās ir iekļauta darba līguma tekstā, jo vienošanās par konkurences ierobežojumu pēc būtības ir patstāvīgs līgums.

Vienošanās par konkurences ierobežojumu neietekmē darbinieka tiesisko stāvokli darba attiecību pastāvēšanas laikā, bet attiecas uz laika posmu pēc darba attiecību pārtraukšanas. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka vienošanās par konkurences ierobežojumu ir darba līguma noteikums.

Pušu vienošanās, kurai atbilstoši tiek noteikts līgumsods par profesionālās darbības ierobežojuma pārkāpšanu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas, nav saistāma ar darbinieka stāvokļa pasliktināšanās/nepasliktināšanās vērtējumu pēc Darba likuma 6.panta, jo pēc būtības ir ārpus darba tiesiskajām attiecībām. To apliecina tas, ka šāda vienošanās sāk darboties pēc tam, kad savu spēku ir zaudējis attiecīgais darba līgums un reizē ar to persona – savu darbinieka statusu.

Ievērojot prezumpciju, ka, iekļaujot Darba likumā 84.pantu, likumdevējs ir darbojies ar noteiktu nolūku, jāatzīst, ka tas saprātīgi ir pieļāvis arī saistību pastiprinošu līdzekļu piemērošanu *(Darba likuma 6. un 84.pants) (Lieta Nr. SKC-377/2008)* 457

Darba likuma 37.panta pirmās daļas otrajā teikumā dota jēdziena "bērns kā darba tiesisko attiecību subjekts" definīcija, saskaņā ar kuru bērns ir persona, kura līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai turpina iegūt pamatizglītību *(Darba likuma 37.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-29/2008)*..... 399

Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punkts paredz, ka attiecībā uz visu konkurences ierobežojuma laiku darba devēja pienākums ir maksāt darbiniekam atbilstošu ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu. Šādā vienošanās aktā saskaņā ar šā panta ceturto daļu jānorāda izmaksājamās atlīdzības apmērs, kam jābūt taisnīgam. Tādējādi likums izvirza divus kritērijus atlīdzības apmēram, kas izmaksājams par konkurences ierobežojuma ievērošanu, proti, šādai atlīdzībai jābūt atbilstošai un taisnīgai *(Darba likuma 84.panta pirmās daļas 3.punkts, trešā daļa) (Lieta Nr. SKC-424/2008)* 465

Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktais viena mēneša uzteikuma termiņš, kura ietvaros darba devējam ar darbinieku vēl jāturpina darba tiesiskās attiecības pēc darba līguma uzteikšanas, ierobežo darba devēju. Ja darbiniekam dotas tiesības pēc darba līguma uzteikšanas vēl kādu laiku strādāt, lai atlikušajā laikā, piemēram, meklētu jaunu darbu, t.i., noteikti ilgāki uzteikuma termiņi, nekā paredz likums, tad tas ir uzskatāms par nosacījumu, kas ir labvēlīgāks darbiniekam, taču tas neietekmē uzteikuma tiesisko spēku *(Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-375/2008)* 447

Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts: ja darba koplīgumā nav noteikts garāks uzteikuma termiņš, darba devējam, uzteicot darba līgumu, jāievēro minētajā pantā noteiktie termiņi. Līdz ar

to garāks uzteikuma termiņš var būt tad, ja tas ir atrunāts darba koplīgumā vai darba līgumā *(Darba likuma 103.panta pirmās daļas 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-145/2008)* 403

Darba likuma 114.pantā paredzētā vienošanās ir patstāvīgs darba tiesisko attiecību izbeigšanas pamats, un šajā dokumentā norādīto darba tiesisko attiecību izbeigšanas datumu nevar saistīt ar kādu cita darba tiesisko attiecību pamata rašanos *(Darba likuma 114.pants) (Lieta Nr. SKC-371/2008)* 441

Darbinieka un darba devēja gribas izteikumam vienošanās aktā ir tiesisko seku nodibinošs spēks. Izbeidzoties darba līgumam uz rakstveida vienošanās pamata, nav nepieciešams darba devēja papildu rīkojums par darba tiesisko attiecību izbeigšanu *(Darba likuma 114.pants) (Lieta Nr. SKC-371/2008)* 441

Ja darbinieka amats tiek likvidēts organizatorisku un saimniecisku iemeslu dēļ un darba devējam objektīvi nav iespējams saglabāt darbinieka iepriekšējos darba apstākļus, darba uzteikums tiek izsniegts Darba likuma 101.panta kārtībā. Tiesas kompetencē neietilpst izvērtēt minēto pasākumu veikšanas nepieciešamību un lietderību, jo šo jautājumu izlemšana ietilpst darba devēja kompetencē *(Darba likuma 101.pants) (Lieta Nr. SKC-145/2008)* 403

Konkurences ierobežojums saskaņā ar Darba likuma 84.panta otro daļu attiecas uz to darbības jomu, kurā darbinieks ticis nodarbināts darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā. Vienošanās par darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu var attiekties tikai un vienīgi uz to nozari, kurā darbojas darba devējs. Tas nav obligāti ierakstāms vienošanās līgumā, jo to paredz likums *(Darba likuma 84.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-424/2008)* 465

Lai izbeigtu darba tiesiskās attiecības atbilstoši Darba likuma 101.panta piektajai daļai, ir jābūt pilnīgi patstāvīgam pamatam, ko nevar saistīt ar panta pirmajā daļā norādītajiem gadījumiem, kaut arī ir nokavēts darba līguma uzteikuma termiņš, pretējā gadījumā tiktu apieti Darba likuma 101.panta trešajā daļā noteiktie uzteikuma termiņi *(Darba likuma 101.panta trešā un piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-211/2008)* 414

No Darba likuma 132.panta otrās daļas 2.punkta satura izriet, ka bērnus, kuri sasnieguši 13 gadu vecumu, nedrīkst nodarbināt ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā, ja darbs tiek veikts laikā, kad izglītības iestādē ir brīvlaiks *(Darba likuma 132.panta otrās daļas 2.punkts) (Lieta Nr. SKC-29/2008)* 399

Pārejoša darbnespēja pati par sevi nevar grozīt divpusēju vienošanos, kura noslēgta saskaņā ar Darba likuma 114.pantu. Izbeidzot darba tiesiskās attiecības pēc Darba likuma 114.panta, pārejoša darbnespējas nav atzīstama par šķērsli darba tiesisko attiecību izbeigšanai *(Darba likuma 114.pants) (Lieta Nr. SKC-371/2008)* 441

Saskaņā ar Darba likuma 58.panta ceturto daļu, ja darbinieka atstādināšana no darba ir bijusi nepamatota darba devēja vainas dēļ, darba devējam ir pienākums izmaksāt darbiniekam vidējo izpeļņu par visu darba piespiedu kavējuma laiku, kā arī atlīdzināt ar atstādināšanu radušos zaudējumus. Atbilstoši Darba likuma 58.panta un 126.panta pirmās daļas noteikumiem darbiniekam ir tiesības uz kompensāciju par darba piespiedu kavējumu ne tikai sakarā ar nepamatotu darba uzteikumu, bet arī sakarā ar nepamatotu atstādināšanu no darba *(Darba likuma 58.panta ceturtā daļa, 126.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-30/2008)* 499

Vienošanās noslēgšanu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu atbilstoši Darba likuma 114.pantam ar noteiktu datumu nevar uzskatīt par darba līguma pārslēgšanu uz noteiktu laiku un tas nav atzīstams par pamatu, lai piemērotu Darba likuma 45.panta ceturto daļu *(Darba likuma 45.panta ceturtā daļa, 114.pants) (Lieta Nr. SKC-371/2008)* 441

Vienošanās par konkurences ierobežojumu neietekmē darbinieka tiesisko stāvokli darba attiecību laikā, tā attiecas uz laika posmu pēc darba attiecību pārtraukšanas. Vienošanās par konkurences ierobežojumu nav darba līguma noteikums. Tas ir patstāvīgs līgums, ko var noslēgt gan atsevišķa līguma veidā, gan arī iekļaujot kā atsevišķu punktu darba līgumā *(Darba likuma 84.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr. SKC-424/2008)*.....465

Epidemioloģiskās drošības likums

Saskaņā ar 1998.gadā spēkā esošo Ārstniecības likuma 1.panta 1.punktu ārstniecība ir ne tikai slimību ārstēšana, bet arī to profilakse un diagnostika. Ja ārstniecības personai, saņemot analīžu rezultātus, rodas pamatotas šaubas par personas iespējamo inficēšanos ar infekcijas slimību, tad tai saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pantu ir pienākums paziņot par konstatēto faktu, lai persona varētu veikt likumā paredzētos pasākumus savas veselības saglabāšanai un nepieciešamo pasākumu veikšanai *(Ārstniecības likuma 1.panta 1.punkts, Epidemioloģiskās drošības likuma 14.pants) (Lieta Nr. SKC-13/2008)* 641

Komerclikums

Akcija ir vērtspapīrs. Tikai šis vērtspapīrs dod tiesības uz līdzdalību sabiedrības pārvaldīšanā, dividendēm un likvidācijas kvotu. Tādu tiesību nav bijušajam akcionāram. Akciju apgrozība un vērtspapīru tirgus balstās uz to, ka ar akcijas pārdošanu uz jauno īpašnieku pāriet no akcijas izrietošās tiesības, savukārt bijušais īpašnieks tās nesaglabā *(Komerclikuma 226.pants) (Lieta Nr. SKC-285/2008)*.....510

Atbilstoši Komerclikuma 34.panta pirmajai daļai prokūra ir komercpilnvara, kas piešķir prokūristam tiesības komersanta vārdā slēgt darījumus un veikt citas ar jebkuru komercdarbību saistītas tiesiskas darbības, ieskaitot visas procesuālās darbības tiesvedības gaitā (prasības celšana, izlīgums, tiesas nolēmuma pārsūdzēšana u.tml.). Saskaņā ar Komerclikuma 34.panta otro daļu prokūrai ir

noteikts likumiskais ierobežojums nekustamu īpašumu atsavināšanai, ieķīlāšanai vai apgrūtināšanai ar lietu tiesībām, ko prokūrists var veikt tikai tad, ja viņam šādas tiesības ir piešķirtas. Komerclikuma normatīvais regulējums neaizliedz komersanta prokūristam slēgt un uzteikt darba līgumus *(Komerclikuma 34.panta pirmā daļa un 38.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-30/2008)* 499

Darba līguma noslēgšana ar valdes locekļiem neatceļ Komerclikuma normu kā speciālu normu piemērošanu attiecībā uz valdes locekļu atsaukšanu. Valdes locekļus sabiedrībās ar ierobežotu atbildību var atsaukt ar dalībnieku sapulces lēmumu, bet akciju sabiedrībās ar padomes lēmumu, nepiemērojot Darba likuma noteikumus par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, taču ievērojot Komerclikuma 224. un 306.panta prasības *(Komerclikuma 224., 306.pants) (Lieta Nr. SKC-437/2008)*.....475

Komerclikuma 161.panta otrā daļa nosaka dividenžu izmaksu dalībniekam proporcionāli viņam piederošo daļu nominālvērtībai. Šajā normā norādītais nav attiecināms uz bijušajiem dalībniekiem, bet gan uz tiem, kas ir dalībnieki uz lēmuma par peļņas sadali pieņemšanas brīdi *(Komerclikuma 161.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-285/2008)* 510

Saskaņā ar Komerclikuma 161.panta piekto daļu dividendes aprēķina un sadali noteic vienu reizi gadā. Akcionāru sapulcei ir tiesības lemt par to, vai peļņu akcionāriem sadalīt pilnībā, daļēji, vai arī novirzīt attīstībai, rezerves fondā *(Komerclikuma 161.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SKC-285/2008)* 510

Kredītiestāžu likums

Līgums par maksājuma karšu izdošanu un lietošanu ar overdraftu nav kredīta līgums Kredītiestāžu likuma 54.panta izpratnē. Overdrafts ir bankas īstermiņa naudas aizdevums bez atsevišķas kredīta izsniegšanas noformēšanas *(Kredītiestāžu likuma 54.pants) (Lieta Nr. SKC-427/2008)*.....691

Likums par ostām

Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts nosaka ostu pārvalžu tiesības rīkoties ar ostu teritorijā iekļauto zemi arī pirms īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā, tomēr ierobežo tās rīcību, attiecinot šīs tiesības tikai uz to valdījumā nodoto zemi *(Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts) (Lieta Nr. SKC-132/2008)* 106

Maksātnespējas likums

Tiesības iesniegt maksātnespējas pieteikumu atbilstoši Maksātnespējas likuma 50.panta 3.punktā minētajai maksātnespējas procesa pazīmei paredzētas darbiniekam, kuram ir bijušas vai ir darba tiesiskās attiecības ar parādnieku *(Maksātnespējas likuma 53.panta piektā daļa) (Lieta Nr. SPC-93/2008)* 707

Notariāta likums

Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu. Par šādu pamatu saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanai nevar kalpot līgums, kur zvērināts notārs saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu apliecinājis līdzēju parakstu īstumu un kurš tāpēc atzīstams par privātu dokumentu *(Notariāta likuma 116.pants, Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punkts) (Lieta Nr. SPC-85/2008)*..... 638

Lietai pievienotais aizdevuma līgums, kurā apliecināts tikai pušu paraksta īstums, saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu atzīstams par privātu dokumentu *(Notariāta likuma 116.pants) (Lieta Nr. SPC-49/2008)* 629

Ja zvērināts notārs nav apliecinājis līgumu, bet gan, pārliecinoties par darījuma dalībnieku identitāti, apliecinājis viņu parakstu īstumu uz līguma, tad saskaņā ar Notariāta likuma 116.pantu līgums atzīstams par privātu dokumentu. Šāds privāts dokuments neatbilst Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 2.punktā izvirzītajiem kritērijiem un nevar būt pamats pieteikuma iesniegšanai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu *(Notariāta likuma 116.pants) (Lieta Nr. SPC-2/2008)* 614

Par apdrošināšanas līgumu

Likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pants ir vispārēja norma attiecībā pret Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma speciālajām normām *(likuma "Par apdrošināšanas līgumu" 24.pants) (Lieta Nr. SKC-9/2008)*..... 484

Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību

Civillikuma 968.pantā minētā prezumpcija nav absolūta. Likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktā noteikts, ka Civillikuma 968. un 973.panta noteikumi nav piemērojami un ēkas (būves) līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi uzskatāmi par patstāvīgu īpašuma objektu, ja ēkas (būves) uzceltas uz nomātas zemes, un ja zemes nomas līgums ir noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, paredzot zemes īpašnieka un nomnieka līgumā nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus. Šādas ēkas (būves) par patstāvīgu īpašuma objektu uzskatāmas tikai laikā, kamēr ir spēkā zemes nomas līgums *(Civillikuma 968., 973.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas*

1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punkts) (Lieta Nr. SKC-354/2008) 139

Civillikuma 968.pants satur prezumpciju, atbilstoši kurai pieņemams, ka ēka pieder tam, kuram pieder attiecīgais zemesgabals. Ne Civillikuma 968.pants, ne arī likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants nenosaka, ka nomnieks, kurš ir uzcēlis ēku uz nomātas zemes, iegūst kopīpašuma tiesību ar īpašnieku uz zemesgabalu un pārējām ēkām *(Civillikuma 968.pants, likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.pants) (Lieta Nr. SKC-354/2008)* 139

Par autortiesībām un blakus tiesībām

Lietā konstatētas pušu starpā nodibinātās līgumiskās attiecības, kas pēc satura atbilst darba radīšanas laikā 1998.gadā spēkā esošā likuma "Par autortiesībām un blakustiesībām" 35.panta pirmajā daļā dotajai autora līguma definīcijai, kā arī 38.panta pirmajā daļā ietvertajai normai, kura noteic: ja noslēgts autora līgums uz pasūtītu darbu, autoram jāizpilda viņam pasūtītais darbs saskaņā ar līguma noteikumiem un jānodod tas pasūtītājam *(likuma "Par autortiesībām un blakus tiesībām" 35.panta pirmā daļa, 38.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-27/2008)*.....650

Par bāriņtiesām un pagasttiesām

Pagasttiesas priekšsēdētāja darba tiesiskās attiecības ar pagasta padomi regulē likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (līdz 2007.gada 1.janvārim) un Latvijas Republikas Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi", nevis Darba likums. Darba likuma normas šajā gadījumā piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl tās nav paredzētas šajos speciālajos likumos *(likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (redakcijā līdz 2007.gada 1.janvārim) un Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi") (Lieta Nr. SKC-310/2008)* 421

Par dzīvojamo telpu īri

Atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otrajai daļai solidāra mantiskā atbildība par dzīvojamās telpas īres līguma saistībām ir īrnieka pilngadīgajiem ģimenes locekļiem. Brīdinājumam par maksājumu nenokārtošanu, kad brīdinājumā norādītā persona bija nepilngadīga, nav tiesiskas nozīmes. Ja dzīvojamā telpā nepilngadīga persona palikusi viena un nav iecelts aizbildnis, kas kārtotu saistības sakarā ar dzīvojamās telpas īres līgumu, tiesai nav tiesiska pamata apmierināt prasību par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvokļa, pamatojoties uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta pirmās daļas 1.un 2.punktu *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 10.panta otrā daļa, 28.^{2}panta pirmās daļas 1. un 2.punkts) (Lieta Nr. SPC-36/2008)* 392

Brīdinājuma publicēšana laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" par īres parāda nomaksu ir obligāta, ja brīdinājumu nevar izsniegt nedz īrniekam, nedz arī viņa pilngadīgam ģimenes loceklim, jo nav zināma viņu dzīves vai atrašanās vieta *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2} panta otrā daļa) (Lieta Nr. SPC-67/2008)* 395

Īrnieks jābrīdina vismaz mēnesi iepriekš pirms prasības celšanas par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu un izlikšanu saistībā ar īres maksas vai pamatpakalpojumu nemaksāšanu. Gadījumos, kad izīrētājam nav zināma īrnieka atrašanās vieta, prasību var celt tiesā, ja mēnesi iepriekš publicēts brīdinājums laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-122/2008)* 357

Ja likumā prasīta darījuma rakstiska forma, bet rakstisks akts nav sastādīts, jāņem vērā, ka darījumam, ko izpildījušas abas puses, ir tādas pašas sekas, kādas tam būtu, ja tas būtu uzrakstīts, un to, kas pēc tā jau dots vai izdarīts, nevar prasīt atpakaļ *(Civillikuma 1488.panta pirmās daļas 1.punkts, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-151/2008)* 362

Lai piemērotu Civillikuma 1488.pantu, tiesai jākonstatē ne tikai tas, ka ir maksāta īres maksa un tā ir pieņemta, bet arī tas, ka strīdus dzīvoklis bijis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa. Tiesa var atzīt īres tiesisko attiecību pastāvēšanu pie nosacījuma, ja īres līguma saistības pildījuši abi līdzēji un dzīvojamā telpa bijusi nodota īrniekam dzīvošanai (lietojumā vai turējumā) likuma noteiktajā kārtībā. Izsniedzot rēķinus un pieņemot maksājumu par dzīvojamās telpas īres un pamatpakalpojumu apmaksu, tiek atzīta faktisko īres tiesisko attiecību pastāvēšana *(Civillikuma 1488.pants, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-151/2008)* 362

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pantā ir reglamentēti dzīvojamās telpas īres līguma slēgšanas nosacījumi. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai valstij vai pašvaldībai piederošas dzīvojamās telpas īres līgumu uz valsts vai pašvaldības institūcijas lēmuma pamata slēdz valdītājs. Valsts vai pašvaldības institūcijas lēmums ir priekšnoteikums, lai rastos dzīvojamās telpas īres tiesiskās attiecības, tādēļ nav piemērojams Civillikuma 1432. un 1488.pants, lai uz to pamata atzītu īrnieka statusu valsts vai pašvaldību mājā esošajā dzīvoklī *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.pants, Civillikuma 1432., 1488.pants) (Lieta Nr. SKC-391/2008)* 374

Likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2}panta otrā daļa noteic, ka dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšana un īrnieka izlikšana no dzīvojamās telpas iespējama, ja izīrētājs pirms prasības celšanas tiesā vismaz mēnesi iepriekš rakstveidā ir brīdinājis īrnieku par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu sakarā ar izveidojušos īres vai

pamatpakalpojumu maksājumu parādu. Izīrētāja pienākums brīdināt īrnieku pirms prasības celšanas tiesā noteikts ar mērķi dot īrniekam iespēju atrisināt strīdu ārpustiesas kārtībā, tas ir, samaksājot brīdinājumā norādīto īres vai pamatpakalpojumu maksas parādu. Ja īres vai pamatpakalpojumu parāds pēc brīdinājuma saņemšanas tiek samaksāts, izīrētājam atkrīt pamats prasības celšanai tiesā. Ja pēc brīdinājuma izsniegšanas un brīdinājumā norādītās parāda summas samaksas īrniekam atkārtoti izveidojies parāds, īrniekam izsniedzams jauns brīdinājums par parāda samaksu *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2} panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-435/2008)* 387

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta pirmo daļu dzīvojamās telpas īres līgums slēdzams rakstveidā. Izšķirot strīdu par dzīvojamās telpas īres tiesību atzīšanu īrniekam uz dzīvojamo telpu, ja nav ievērota līguma rakstveida forma, Civillikuma 1488.panta 1.punkts, kas pieļauj šāda darījuma pielīdzināšanu rakstveida formai, piemērojams, ja bez tā, ka maksāta īres maksa un tā pieņemta, konstatēts arī tas, ka strīdus dzīvoklis īrniekam ticis nodots dzīvošanai, kā to paredz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa *(Civillikuma 1488.panta 1.punkts, likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pirmā daļa, 5.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-418/2008)*.....381

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.pantu īrnieka pienākums ir pārbaudīt dzīvoklī esošās apkures sistēmas, tostarp apkures radiatoru krānu, stāvokli. Šis īrnieka pienākums izriet arī no Dzīvojamo telpu īres parauglīguma 5.1.2.punkta nosacījumiem *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.pants, Dzīvojamās telpas īres parauglīguma 5.1.2.punkts) (Lieta Nr. SKC-296/2008)*.....369

Valstij un pašvaldībām piederošajās mājās dzīvojamās telpas īres līgumu slēdz valdītājs uz valsts un pašvaldības institūcijas lēmuma pamata *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 5.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-54/2008)* 352

Par dzīvokļa īpašumu

Dzīvokļa īpašums daudzdzīvokļu mājā, kurā dzīvokļi pieder vairākiem īpašniekiem, ir katra īpašnieka atsevišķs īpašums *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 1.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-250/2008)*..... 126

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrās daļas normas paredz, ka dzīvokļa īpašuma pārdošanas gadījumā pārējiem dzīvokļu īpašniekiem pieder līgumiskā pirmpirkuma (izpirkuma) tiesība, ja tā paredzēta dzīvokļu īpašnieku sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā.

Izpirkuma tiesība, kas nodibināta ar līgumu, saista tikai lietā ieinteresētās personas, tomēr tā var kļūt saistoša arī trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Civillikuma 1382.panta otrā daļa) (Lieta Nr. SKC-250/2008)*..... 126

Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" regulēšanas priekšmets ir tiesiskās attiecības, kas nosaka kārtību, kādā daudzdzīvokļu mājā esošie dzīvokļi, kas pieder vairākiem īpašniekiem, iegūst dzīvokļa īpašuma tiesisko statusu un nosaka tā funkcionēšanu, neatkarīgi no tā, kādā tiesiskā ceļā (administratīvi tiesiskā vai civiltiesiskā) dzīvokļu īpašumi izveidojušies.

Dzīvokļu īpašumu izveidošana kopīpašumā esošā nekustamā īpašumā, noslēdzot par to civiltiesisku līgumu, atbilst likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pantam. Šādā kārtībā veikta daudzdzīvokļu mājas sadale dzīvokļu īpašumos nav kopīpašuma sadale Civillikuma 1074. un 1075.panta izpratnē *(Civillikuma 1074., 1075.pants, likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 24.pants) (Lieta Nr. SKC-34/2008)* 81

Pēc vispārīgā principa trešajām personām nav saistoši pušu starpā noslēgtie līgumi.

Ar līgumu nodibināta izpirkuma tiesība var kļūt saistoša trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās. Šādā ierakstā, kas izdarīts attiecīgā nekustamā īpašuma nodalījumā, ir jābūt ietvertai tiešai norādei par pielīgto izpirkuma tiesību *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Zemesgrāmatu likuma 31.pants, Civillikuma 1382.pants) (Lieta Nr. SKC-34/2008)* 81

Pēc dzīvokļa īpašnieka nāves viņa ģimenes locekļiem uz likuma pamata saglabājas iegūtais īpašnieka ģimenes locekļa statuss ar visām no tā izrietošām tiesībām un saistībām. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 19.panta pirmā daļa nosaka, ka dzīvokļa īpašnieka ģimenes locekļiem un citām personām, kuras dzīvokļa īpašnieks iemitinājis viņam piederošajā dzīvoklī, ir tiesības tāpat kā īpašniekam netraucēti lietot dzīvojamās un citas telpas dzīvoklī, ja, viņus iemitinot, nav bijusi citāda vienošanās *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 19.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKC-346/2008)* 132

Par Eiropas Padomes statūtiem

Eiropas Padomes rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās" kā palīgavots tiesību principu un līgumsoda kā tiesību institūta izpratnei izmantojama atbilstoši tām koncepcijām, kas valstu sadarbības rezultātā ir guvušas starptautisku atzīšanu, objektivizējoties norādītajā dokumentā *(likums "Par Eiropas Padomes statūtiem", Eiropas Padomes Ministru komitejas rezolūcija "Par soda klauzulu civiltiesībās") (Lieta Nr. SKC-212/2008)* 270

Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I nodaļā noteikts, ka individuālais darbs ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu, veic patstāvīgi saskaņā ar šā likuma VIII nodaļas noteikumiem. Savukārt

likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pantā noteikts, ka uzņēmējdarbība ir ilgstoša vai sistemātiska ekonomiskā darbība, kas vērsta uz pakalpojumu sniegšanu nolūkā gūt peļņu.

Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punktā noteikts, ka pārvadātājs ir komersants (fiziska vai juridiska persona), kas pēc pasūtījuma, vai līguma ar pasažieri uzņemas pārvadātāja saistības. Šoferis būtu atzīstams par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā tad, ja viņš sniegtu pasažieriem pārvadājuma pakalpojumus tādā izpratnē, ka pārvadājuma tiesiskās attiecības tiktu nodibinātas starp šoferi kā pakalpojuma sniedzēju un ikvienu pasažieri kā pakalpojuma saņēmēju *(likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I, VIII nodaļa, likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pants, Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punkts) (Lieta Nr. SKC-323/2008)* 430

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 10.pantā noteikts, ka zemnieku saimniecības mantu veido zemnieku saimniecības īpašnieka manta. Šā likuma 3.pantā noteikts, ka zemnieku saimniecības īpašnieks atbild par sava uzņēmuma saistībām ar visu savu mantu. No tā secināms, ka apstāklis, ka zeme piešķirta ar mērķi izmantot to kā galveno ražošanas līdzekļi zemnieku saimniecībā un saimniecības dibinātājs ir viens laulātais, liedz to atzīt par laulāto kopīgu mantu un to nevar ietekmēt tas, ka zemes izpirkšanā izmantoti otra laulātā sertifikāti *(likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 3., 10.pants) (Lieta Nr. SKC-50/2008)* 656

Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru

Lai palielinātu vai samazinātu sabiedrības pamatkapitālu (statūtu fondu), ir jāizdara grozījumi sabiedrības statūtos *(likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta desmitā daļa) (Lieta Nr. SKC-18/2008)* 494

Saskaņā ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta ceturto daļu Uzņēmuma reģistra valsts notāram ir tiesības pieņemt lēmumu par ieraksta vai lēmuma izlabošanu, ja tiek konstatēta kļūda, kas notikusi reģistrācijas procesā. Uzņēmuma reģistra valsts notāra lēmums ir administratīvs akts, kas ir pārsūdzams administratīvā kārtībā. Nav pamatota atsaukšanās uz likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 6.panta pirmās daļas 8. un 9.punktu, 7.panta pirmo un trešo daļu un 8.panta pirmo un trešo daļu, jo civilprocesuālajā kārtībā nevar skatīt jautājums par to, vai Uzņēmumu reģistra valsts notārs ir pareizi izdarījis kļūdas labojumus *(likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr. SKC-415/2008)*.....681

Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību

Ja konstatēta pretruna starp normatīvajos aktos ietvertajām vispārējām un speciālajām tiesību normām, vispārējā tiesību norma ir spēkā tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma *(likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešā daļa) (Lieta Nr. SKC-129/2008)* 676

Likuma par ostām pārejas noteikumu 5.punkts saista ostu pārvalžu tiesības rīkoties ar to valdījumā esošu zemi, taču neregulē no valdījuma izrietošās attiecības. Risinot jautājumus, kas saistīti ar strīdus zemesgabala valdījumu, tā iegūšanu, turpināšanos un izbeigšanos, jāievēro Civillikuma normas, kas regulē šīs attiecības *(likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta trešā daļa) (Lieta Nr. SKC-132/2008)*..... 106

Par nekustamā īpašuma nodokli

Nekustamā īpašuma (zemes) nodokli maksā fiziskā persona, kura ir zemes īpašnieks un kuras īpašuma tiesības ir nostiprinātas zemesgrāmatā *(Civillikuma 2138.pants, likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā un otrā daļa un pārejas noteikumu 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-168/2008)* 3

Zemesgabala īpašuma tiesības iegūstot uz darījuma pamata, pienākums maksāt zemes nomas maksu rodas no brīža, kad zemes īpašnieka īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā *(Civillikuma 2138.pants, likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā un otrā daļa un pārejas noteikumu 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-168/2008)* 3

Par pašvaldībām

Pagasttiesas priekšsēdētāja darba tiesiskās attiecības ar pagasta padomi regulē likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (līdz 2007.gada 1.janvārim) un Latvijas Republikas Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi", nevis Darba likums. Darba likuma normas šajā gadījumā piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl tās nav paredzētas šajos speciālajos likumos *(likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (redakcijā līdz 2007.gada 1.janvārim) un Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi") (Lieta Nr. SKC-310/2008)* 421

Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem

Likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 11.pants nosaka, ka politiski represētās personas statusu piešķir vietējā pašvaldība, bet likuma 4.nodaļa paredz valsts garantijas politiski represētām personām. Politiski represētās personas statusa piešķiršana izriet no administratīvi tiesiskajām attiecībām *(likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 11.pants) (Lieta Nr. SPC-68/2008)* 703

Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem

Personas ir tiesīgas prasīt, lai masu informācijas līdzekļi atsauc par tām publicētās (pārraidītās) ziņas, ja šīs ziņas neatbilst patiesībai *(likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 21. un 28.pants) (Lieta Nr. SKC-73/2008)* 664

Par uzņēmējdarbību

Likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I nodaļā noteikts, ka individuālais darbs ir uzņēmējdarbība, ko fiziskā persona, kas iegādājusies patentu, veic patstāvīgi saskaņā ar šā likuma VIII nodaļas noteikumiem. Savukārt likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pantā noteikts, ka uzņēmējdarbība ir ilgstoša vai sistemātiska ekonomiskā darbība, kas vērsta uz pakalpojumu sniegšanu nolūkā gūt peļņu.

Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punktā noteikts, ka pārvadātājs ir komersants (fiziska vai juridiska persona), kas pēc pasūtījuma, vai līguma ar pasažieri uzņemas pārvadātāja saistības. Šoferis būtu atzīstams par individuālā darba veicēju pasažieru komercpārvadājumu jomā tad, ja viņš sniegtu pasažieriem pārvadājuma pakalpojumus tādā izpratnē, ka pārvadājuma tiesiskās attiecības tiktu nodibinātas starp šoferi kā pakalpojuma sniedzēju un ikvienu pasažieri kā pakalpojuma saņēmēju *(likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu un zemnieka vai zvejnieka saimniecību" I, VIII nodaļa, likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.pants, Autopārvadājumu likuma 1.panta 28.punkts) (Lieta Nr. SKC-323/2008)* 430

Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju

Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta astotajā daļā noteikts, ka nedzīvojamās ēkās (skolās, stacijās un tamlīdzīgās ēkās) esošie dzīvokļi saskaņā ar šo likumu netiek privatizēti. Likums nedod skaidrojumu par terminu "tamlīdzīgas ēkas" *(likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta astotā daļa) (Lieta Nr. SKC-943/2008)* 698

Pieteikuma par namīpašuma denacionalizāciju noraidījums saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 10.pantu ir pamats pašvaldībai uzsākt īpašuma privatizāciju un saskaņā ar šā likuma 76.pantu rada dzīvokļu īpašniekiem tiesības iegūt dzīvokļus īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai *(likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 10., 76.pants) (Lieta Nr. SPC-11/2008)* 12

Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās

Civillikuma noteikumi nav piemērojami zemes nomas tiesiskajās attiecībās tajos gadījumos, ja ir konstatēti likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta 1., 2. un 3.punktā paredzētie priekšnoteikumi *(likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta 1., 2. un 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-168/2008)* 3

Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 4.panta piektā daļa nosaka: ja zemes un apbūves īpašnieki ir dažādas personas, viņu savstarpējās attiecības regulējamas saskaņā ar šā likuma 12.pantu. Attiecībām, kuras šis pants neregulē, piemērojami Civillikuma noteikumi *(likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 4.panta piektā daļa, 12.pants) (Lieta Nr. SKC-168/2008)*.....3

Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 1.punkts regulē attiecības starp bijušajiem zemes īpašniekiem un pašreizējiem ēku īpašniekiem, ja bijušie zemes īpašnieki paši pēc 1940.gada 22.jūlija ēkas ir atsavinājuši, bet 2.punkts regulē attiecības starp bijušajiem zemes īpašniekiem un personām, kuras uz zemes ir uzbūvējušas ēkas vai citādā veidā tās ieguvušas īpašumā līdz 1992.gada 20.jūnijam. Saskaņā ar šā likuma 12.panta 2.punkta piezīmi šādos gadījumos ēkas īpašniekam ir garantētas zemes nomas tiesības tādā platībā, kādā šī zeme ir viņa likumīgā lietošanā (apbūvei), un zemes nomas maksa gadā nedrīkst pārsniegt piecus procentus no zemes kadastrālās vērtības *(likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta pirmās daļas 1., 2.punkts) (Lieta Nr. SKC-168/2008)* 4

Pilsonības likums

Latvijas pilsonību var atņemt, ja persona, apliecinot savu piederību pie Latvijas pilsonības vai naturalizējoties, ir sniegusi par sevi apzināti nepatiesas ziņas un tādējādi nepamatoti ieguvusi Latvijas pilsonību *(Pilsonības likuma 24.panta pirmās daļas 3.punkts) (Lieta Nr. SKC-79/2008)* 670

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums

Civillikuma 1779.pants nosaka, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumu, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Apdrošinātāja prettiesiskā rīcība izpaužas Sauszemes transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.panta pārkāpumā, neizmaksājot mēneša laikā apdrošināšanas atlīdzību transportlīdzekļa īpašniekam, kurš tādēļ laikā nevarēja saremontēt bojāto automašīnu un bija piespiedu dīkstāvē. No tā konstatējama apdrošinātāja vaina zaudējumu nodarīšanā sakarā ar dīkstāvi un cēloniskais sakars starp prettiesisko rīcību un zaudējumiem *(Civillikuma 1779.pants, Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 38.pants (likuma redakcijā līdz 2004.gada 1.maijam)) (Lieta Nr. SKC-21/2008)* 490

Izskatot prasību par apdrošināšanas atlīdzības piedziņu atbilstoši Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma noteikumiem, tiesa nedrīkst pierādījumus vērtēt tikai no administratīvā pārkāpuma aspekta. Saskaņā ar šā likuma 31.panta pirmo un sesto daļu apdrošinātājam ir tiesība izvērtēt ceļu negadījuma apstākļus. Ja ceļu negadījumā iesaistītas divas vai vairākas personas, zaudējumi atlīdzināmi, ņemot vērā katras ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildības pakāpi atbilstoši 31.panta piektajai daļai, vai, ja ceļu satiksmes negadījumu izraisījusi viena persona, bet par zaudējumu nodarīšanu vai to apmēru palielināšanu ir atbildīgas arī citas ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas, zaudējumus atlīdzina, ņemot vērā ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības pakāpi atbilstoši 31.panta sestajai daļai *(1997.gada 13.marta Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31.panta pirmā un sestā daļa) (Lieta Nr. SKC-9/2008)*..... 484

Vekseļu likums

Saskaņā ar Vekseļu likuma 47.panta pirmo daļu visi, kas tratu izrakstījuši, pieņēmuši, indosējuši vai uzņēmušies galvojumu, atbild solidāri (*Vekseļu likuma 47.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SPC-14/2008)*..... 622

Saskaņā ar Vekseļu likuma 48.pantu tratā var būt noteikts, ka par tratas summu maksājami procenti, kas ir kapitāla lietošanas procenti no tratas izrakstīšanas dienas, ja vien nav paredzēta cita diena. Tos nevar uzskatīt par nokavējuma procentiem, kas maksājami par vekseļa summas nesamaksāšanu. No Vekseļu likuma 48.panta 2.punkta izriet, ka nokavējuma gadījumā piemērojama likumisko procentu likme – seši procenti gadā – no maksāšanas termiņa iestāšanās un nav pieļaujama vienošanās par līgumiskiem nokavējuma procentiem, ne arī likumisku un līgumisku procentu vienlaicīga aprēķināšana *(Vekseļu likuma 5. un 48.panta 2.punkts) (Lieta Nr. SPC-84/2008)* 342

Vekseļu likuma normas, kas attiecas uz galvinieka atbildību, ir speciālas normas attiecībā pret Civillikuma normām. Tajās nav noteikuma, ka galvinieka atbildība iestājas tikai tad, ja viņš uzņēmies saistības kā pats parādnieks, tāpēc atbilstoši Vekseļu likuma 32.panta pirmajai daļai galvinieks atbild tādā pašā veidā kā tas, par kuru galvojums dots *(Vekseļu likuma 32.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SPC-14/2008)*..... 622

Zemesgrāmatu likums

Arguments, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā, ir pareizs, taču šis motīvs, ievērojot strīdus lietas tiesisko statusu, nevar būt pamats prasības noraidīšanai. Ņemot vērā, ka zemesgrāmatā nav piemetinājuma par to, ka dzīvokļa īpašums ir laulātā atsevišķa manta, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunkta, Civillikuma 93.panta izpratnē iestājas likuma prezumpcija, ka konkrētā lieta ir laulāto kopīga manta, neatkarīgi no tās koroborācijas uz viena laulātā vārda. Laulības laikā iegūtās mantas statusa noteikšanu likumdevējs saistījis ar attiecīgu pierādījumu iesniegšanu, noteikdams: ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo *(Civillikuma 89.panta otrā daļa, 91., 93.pants, 994.panta pirmā daļa, Zemesgrāmatu likuma 16.panta pirmās daļas a) apakšpunkts) (Lieta Nr. SKC-467/2008)* 41

Pēc vispārīgā principa trešajām personām nav saistoši pušu starpā noslēgtie līgumi.

Ar līgumu nodibināta izpirkuma tiesība var kļūt saistoša trešajām personām, ja līgumu, ar kuru nodibina šo tiesību, ieraksta zemesgrāmatās. Šādā ierakstā, kas izdarīts attiecīgā nekustamā īpašuma nodalījumā, ir jābūt ietvertai tiešai norādei par pielīgto izpirkuma tiesību *(likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 9.panta otrā daļa, Zemesgrāmatu likuma 31.pants, Civillikuma 1382.pants) (Lieta Nr. SKC-34/2008)* 81

Zemesgrāmatu likuma 77.pantā noteikts, ka, skatot cauri nostiprinājuma lūgumu, zemesgrāmatu nodaļas tiesnesis pārliecinās par to, vai lūgums cita starp atbilst šā likuma 61.panta noteikumiem, kuri nosaka, ja nostiprinājums ietekmē trešo personu tiesības, tad nepieciešama šo personu piekrišana *(Zemesgrāmatu likuma 61.pants) (Lieta Nr. SKC-854/2008)* 167

Zemes ierīcības likums

Saskaņā ar Zemes ierīcības likuma 15.panta pirmo daļu kopīpašnieki nevar pieprasīt kopīpašumā esošā zemesgabala sadalīšanu reālās daļās, ja atdalāmie zemesgabali neatbilst vietējā pašvaldībā noteiktajiem teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, kā arī citiem normatīvajos aktos noteiktajiem gadījumiem *(Zemes ierīcības likuma 15.pants) (Lieta Nr. SPC-79/2008)*.....176

5. Ministru kabineta tiesību akti

Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi
(26.03.1996. noteikumi Nr.80)

Pagasttiesas priekšsēdētāja darba tiesiskās attiecības ar pagasta padomi regulē likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (līdz 2007.gada 1.janvārim) un Latvijas Republikas Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi", nevis Darba likums. Darba likuma normas šajā gadījumā piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl tās nav paredzētas šajos speciālajos likumos *(likums "Par pašvaldībām", "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" (redakcijā līdz 2007.gada 1.janvārim) un Ministru kabineta 1996.gada 26.marta noteikumi Nr.80 "Bāriņtiesu un pagasttiesu darbības noteikumi") (Lieta Nr. SKC-310/2008)* 421

Meža zemes transformācijas noteikumi
(28.09.2004. noteikumi Nr.806)

Būvniecībai meža zemēs jāsaņem arī meža zemes transformācijas atļauja, kas atbilst Ministru kabineta noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" prasībām. Šo noteikumu 14.punkts nosaka, ka meža zemes transformēšana citos zemes lietojuma veidos uzskatāma par patvaļīgu, ja transformācija veikta bez atļaujas vai zemes lietošanas veids neatbilst transformācijas atļaujā norādītajam *(Ministru kabineta 2004.gada 28.septembra noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" 14.punkts) (Lieta Nr. SKC-420/2008)* 686

Ministru kabineta 2004.gada 28.septembra noteikumu Nr.806 15.punkts nosaka, ka gadījumā, ja transformācija veikta bez atļaujas, Valsts meža dienests piedzen zaudējumu atlīdzību trīskāršā apmērā par labu valstij. Zaudējumi jāatlīdzina neatkarīgi no tā, kas ir būvdarbu pasūtītājs un izpildītājs *(Ministru kabineta 2004.gada 28.septembra noteikumu Nr.806 "Meža zemes transformācijas noteikumi" 15.punkts) (Lieta Nr. SKC-420/2008)* 686

Vispārīgie būvnoteikumi
(01.04.1997. noteikumi Nr.112)

Uzņēmuma līgumā, kura priekšmets ir būvdarbu veikšana, ir jāievēro tā specifiskais raksturu un jāņem vērā Vispārīgo būvnoteikumu 122.punkts, kas nosaka, ka pasūtītāja un būvuzņēmēja savstarpējās attiecības nosaka atbilstoši šiem noteikumiem. Uzskats, ka Vispārīgie būvnoteikumi uz izšķiramo strīdu par būvdarbu veikšanu nav piemērojami, ir kļūdains, un tas Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkta izpratnē ir pamats sprieduma atcelšanai *(Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 122.punkts, Civilprocesa likuma 451.panta 2.punkts) (Lieta Nr. SKC-129/2008)* 676

Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu
(07.07.1999. rīkojums Nr.321)

Saskaņā ar 2002.gada 11.novembra Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumu "Par 1999.gada 7.jūlija Ministru kabineta rīkojuma Nr.321 "Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu"" norādīts: "Ar terminu "neapdzīvojamā ēka" (..) Privatizācijas likuma izpratnē saprotamas specifiska rakstura ēkas, kuras nav paredzētas dzīvošanai, bet kurās ir izveidoti atsevišķi dzīvokļi. Neapdzīvojamās ēkas, ko likumdevējs saskaņā ar šo likumu ir vēlējies izslēgt no privatizācijas, – skolas, stacijas un citas tamlīdzīgas ēkas – ir publiskas ēkas, kas paredzētas, piemēram, izglītības iegūšanai vai pakalpojumu sniegšanai" *(Ministru kabineta 1999.gada 7.jūlija rīkojums Nr.321 "Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu") (Lieta Nr. SKC-943/2008)* 698

6. Ministru padomes lēmums

Dzīvojamās telpas īres parauglīgums *(apstiprināts ar 26.04.1993. lēmumu Nr.210 "Par dzīvojamo telpu īri")*

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.pantu īrnieka pienākums ir pārbaudīt dzīvoklī esošās apkures sistēmas, tostarp apkures radiatoru krānu, stāvokli. Šis īrnieka pienākums izriet arī no Dzīvojamo telpu īres parauglīguma 5.1.2.punkta nosacījumiem *(likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 42.pants, Dzīvojamās telpas īres parauglīguma 5.1.2.punkts) (Lieta Nr. SKC-296/2008)*.....369

Judikatūras un tiesu prakses rādītājs

lpp.

1. Starptautisko tiesu nolēmumi

1.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi

1976.gada 7.decembra spriedums lietā *Handyside pret Apvienoto Karalisti* 665

1986.gada 8.jūlija spriedums lietā *Lingens pret Austriju* 555

1997.gada 1.jūlija spriedums lietā *Oberschlick pret Austriju* (Nr.2; iesn. Nr.47/1996/666/852) 667

1999.gada 20.maija spriedums lietā *Bladet Tromso un Stensaas pret Norvēģiju* 555, 557, 558

1999.gada 28.septembra spriedums lietā *Dalban pret Rumāniju* 556, 558

2001.gada 6.februāra spriedums lietā *Tammer pret Igauniju* 667

2001.gada 29.marta spriedums lietā *Thoma pret Luksemburgu* 555

2007.gada 12.jūlija spriedums lietā *AS "Diena" un Ozoliņš pret Latviju* 555, 556

1.2. Eiropas Kopienu tiesas nolēmumi

1998.gada 13.decembra spriedums lietā Nr.C-322/88 *Salvatore Grimaldi v Fonds des maladies professionnelles* 275

2. Latvijas Republikas tiesu nolēmumi

2.1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi

2001.gada 13.marta spriedums lietā Nr.2000-08-0109 "Par likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109.pantam, 1966.gada 16.decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.pantam un 11.panta pirmajai daļai" 647

2002.gada 11.novembra spriedums lietā Nr.2002-10-04 "Par 1999.gada 7.jūlija Ministru kabineta rīkojuma Nr.321 "Par valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitāla grozīšanu" daļā par ēkas Rīgā, Kaļķu ielā 24 iekļaušanu VAS "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" pamatkapitālā atbilstību likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta pirmajai, trešajai un ceturtajai daļai un pārejas noteikumu 3.un 13.punktam" 698, 701

lpp.

2003.gada 4.februāra spriedums lietā Nr.2002-06-01 "Par likuma "Par tiesu varu" 49.panta otrās daļas atbilstību Satversmes 1. un 83.pantam" 261, 276

2005.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.2004-10-01 "Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam" 609, 613

2.2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta nolēmumi

2.2.1. Administratīvo lietu departamenta nolēmumi

2007.gada 15.marta spriedums lietā Nr.SKA-172/2007 706

2008.gada 10.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-100/2008....706

2.2.2. Civillietu departamenta nolēmumi

1997.gada 22.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-13 56

1997.gada 24.septembra spriedums lietā Nr.SPC-144 206

2000.gada 10.maija spriedums lietā Nr.SKC-218....326

2001.gada 28.februāra spriedums lietā Nr.SKC-94/2001 584

2002.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.SKC-102 555

2003.gada 2.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-180 ....152, 154

2003.gada 10.septembra spriedums lietā Nr.SKC-373 326

2003.gada 19.novembra spriedums lietā Nr.SKC-559 ....673, 674

2004.gada 28.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-28 ....303, 306

2004.gada 11.februāra spriedums lietās Nr.SKC-65 584

2004.gada 17.marta spriedumi Nr.SKC-130 584

2004.gada 25.augusta spriedums lietā Nr.SKC-399 259

2004.gada 22.septembra spriedums lietā Nr.SKC-441 ....273 , 275

2004.gada 6.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-506 ....365, 367

2004.gada 20.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-534 ....660, 662

2005.gada 12.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-8 ....365, 367, 385

2005.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-41 555

2005.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-48 ....274, 275

2005.gada 9.februāra spriedums lietā Nr.SKC-58 555

2005.gada 9.marta spriedums lietā Nr.SKC-145/2005 ....383, 385

lpp.

2005.gada 9.marta spriedums lietā Nr.SKC-176/2005 440

2005.gada 23.marta spriedums lietā Nr.SKC-188 .....152, 154, 156

2005.gada 23.marta spriedums lietā Nr.SKC-196 154

2005.gada 23.marta spriedums lietā Nr.SKC-200/2005 584

2005.gada 6.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-225 674

2005.gada 5.maija spriedums lietā Nr.SKC-278/2005.....70

2005.gada 18.maija spriedums lietā Nr.SKC-311/2005.....383, 385

2005.gada 18.maija spriedums lietā Nr.SKC-314.....129, 130

2005.gada 15.jūnija spriedums lietā Nr.SKC-379/2005 70

2005.gada 10.augusta spriedums lietā Nr.SKC-430/2005.....321

2005.gada 10.augusta spriedums lietā Nr.SPC-46 154,157

2006.gada 25.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-35/2006.....321

2005.gada 19.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-653/2005 .....477, 480, 481

2006.gada 8.februāra spriedums lietā Nr.SKC-60/2006 440

2006.gada 8.marta spriedums lietā Nr.SKC-144/2006 .....355, 367, 379

2006.gada 17.maija spriedums lietā Nr.SKC-325.....326

2006.gada 6.septembra spriedums lietā Nr.SKC-472/06 .....434, 440

2006.gada 20.septembra spriedums lietā Nr.SKC-500/2006 451

2006.gada 20.septembra spriedums lietā Nr.SKC-506/2006 454

2007.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-6 154

2007.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-20 63

2007.gada 28.februāra spriedums Nr.SKC-89 278

2007.gada 28.februāra spriedums lietā Nr.SKC-97.....486, 488

2007.gada 11.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-239/2007 480

2007.gada 6.jūnija spriedums lietā Nr.SKC-452/07.....434, 440

2007.gada 20.jūnija lēmums lietā Nr.SPC-43.....275

2007.gada 24.augusta lēmums lietā Nr.SKC-889 .....309, 311

2007.gada 12.septembra spriedums lietā Nr.SKC-596 153

2007.gada 31.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-546 488

2007.gada 14.novembra spriedums lietā Nr.SKC-591/2007 125

lpp.

2008.gada 9.janvāra spriedums lietā Nr.SKC-6 .....461, 463, 471, 474

2008.gada 6.februāra spriedums lietā Nr.SKC-54/2008.....367, 379, 385

2008.gada 16.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-151/2008 385

2008.gada 16.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-166/2008 27

2008.gada 11.jūnija lēmums lietā Nr.SPC-43.....275

2008.gada 27.augusta lēmums lietā Nr.SPC-49 640

2008.gada 26.novembra spriedums lietā Nr.SKC-437 583

2.3. Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas nolēmumi

2001.gada 6.septembra spriedums lietā Nr.PAC-383 336

2007.gada 31.augusta lēmums lietā Nr.PAC-1488 .....309, 311

2.4. Augstākās tiesas plēnuma lēmums

Par dažiem Latvijas PSR dzīvokļu likumu piemērošanas jautājumiem tiesās *(09.06.1969. lēmums Nr.4)* 375

2.5. Administratīvās apgabaltiesas nolēmums

2005.gada 3.novembra lēmums lietā Nr.AA1847-05/3.....673

Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces

lpp.

Balodis K. Ievads civiltiesībās. – Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2007 .....254, 293

Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās // Latvijas Vēstnesis, pielikums “Jurista Vārds", 2002. 3.dec., Nr.24(257).....551

Bitāns A. Civiltiesiskā atbildība un tās veidi. – Rīga: Izdevniecība AGB, 1997 297

Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003 545

Bukovskis V. Civīlprocesa mācību grāmata. – Rīga, 1933.....525

Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006.....235

Gailums I. Darba likums. Komentāri. Tiesu prakse. 3.grāmata. – Rīga, 2004.....453

Gencs Z. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs. – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002.....66

Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.....89, 129, 146, 175

Ieguldījumi. Akcijas. Dividendes: *http://www.investportal.lv/lv_main/ownfin/shares/dividendi* 514

Iļjanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. – Rīga: Ratio iuris, 2005.....276

Kalniņš E. Prasība par atjaunošanu darbā // Jurista Vārds, 2004. 30.marts, Nr.12(317) 408

Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.....26, 662

Krauze R. Par dzīvojamo telpu īri. Likums ar komentāriem. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.....379

Krauze R. Par dzīvojamo telpu īri. Likums ar komentāriem. Trešais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.....397

Krons M. Civillikuma 1.pants // Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1937, Nr.2.....551

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2003. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004 674

lpp.

Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Saistību tiesības (1401–2400.p.) K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 1998.....212, 293, 435

Loebers A. Tirdzniecības tiesību pārskats. – Rīga: Valters un Rapa, 1926 .....508, 514

Merimā M. Civilprocesa attīstība Igaunijas Republikā // Jurista Vārds, 2008. 3.jūn., Nr.21(526).....547

Neimanis J. Ievads tiesībās. – Rīga, 2004 276

Neimanis J. Prokūras tiesību apjoms II // Jurista Vārds, 2007. 3.jūl., Nr.27(480) 508

Rozenfelds J. Lietu tiesības. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000 138

Rozenfelds J. Valdījuma teorijas. Latvijas Universitātes raksti: Juridiskā zinātne, 740.sējums. – Rīga, 2008.....136

Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. – Rīga, 1940 136

Sinaiskis V. Personība un personiskās tiesības jaunajā Civīllikumā. – Rīga: Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, Nr.2, Tieslietu Ministrijas izdevums, 1938 276

Strupišs A. Komerclikuma komentāri. A daļa. Komercdarbības vispārīgie noteikumi (1.–73.panti). – Rīga: "A.Strupiša juridiskais birojs" SIA, 2003.....437

Strupišs A. Komerclikuma komentāri. III. B daļa. Komersanti. XI nodaļa. Kapitālsabiedrības (134.–184.panti). – Rīga: "A.Strupiša juridiskais birojs" SIA, 2003 514

Tiesu prakse. Par Latvijas pilsonības atņemšanu // Jurista Vārds, 2006. 14.febr., Nr.7(410) 675

Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.....248, 320, 372

Torgāns K. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.....487, 488

Vīnzarājs N. Civiltiesību problēmas: Raksti (1932.–1939.) Sastādījis E.Kalniņš. – Rīga: E.Kalniņa un V.Tihonova izdevums, 2000 321

Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. – Rīga: Mans Īpašums, 1998 136

Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem

	lpp.
Lieta Nr. SKC-4/2008	184
Lieta Nr. SKC-9/2008	484
Lieta Nr. SKC-13/2008	641
Lieta Nr. SKC-15/2008	53
Lieta Nr. SKC-18/2008	494
Lieta Nr. SKC-21/2008	490
Lieta Nr. SKC-27/2008	650
Lieta Nr. SKC-29/2008	399
Lieta Nr. SKC-30/2008	499
Lieta Nr. SKC-33/2008	77
Lieta Nr. SKC-34/2008	81
Lieta Nr. SKC-36/2008	196
Lieta Nr. SKC-39/2008	92
Lieta Nr. SKC-42/2008	203
Lieta Nr. SKC-44/2008	209
Lieta Nr. SKC-50/2008	656
Lieta Nr. SKC-54/2008	352
Lieta Nr. SKC-55/2008	16
Lieta Nr. SKC-58/2008	215
Lieta Nr. SKC-59/2008	97
Lieta Nr. SKC-71/2008	516
Lieta Nr. SKC-73/2008	664
Lieta Nr. SKC-79/2008	670
Lieta Nr. SKC-103/2008	222
Lieta Nr. SKC-122/2008	357
Lieta Nr. SKC-123/2008	102
Lieta Nr. SKC-126/2008	230
Lieta Nr. SKC-129/2008	676
Lieta Nr. SKC-132/2008	106
Lieta Nr. SKC-139/2008	237
Lieta Nr. SKC-141/2008	522
Lieta Nr. SKC-143/2008	243
Lieta Nr. SKC-145/2008	403
Lieta Nr. SKC-148/2008	250
Lieta Nr. SKC-151/2008	362
Lieta Nr. SKC-159/2008	118
Lieta Nr. SKC-168/2008	3
Lieta Nr. SKC-169/2008	409
Lieta Nr. SKC-171/2008	257
Lieta Nr. SKC-176/2008	526
Lieta Nr. SKC-196/2008	59
Lieta Nr. SKC-205/2008	264
Lieta Nr. SKC-209/2008	23
Lieta Nr. SKC-211/2008	414
Lieta Nr. SKC-212/2008	270
Lieta Nr. SKC-219/2008	553
Lieta Nr. SKC-238/2008	280
Lieta Nr. SKC-240/2008	28
Lieta Nr. SKC-250/2008	126
Lieta Nr. SKC-256/2008	291
Lieta Nr. SKC-259/2008	295
Lieta Nr. SKC-285/2008	510
Lieta Nr. SKC-296/2008	369
Lieta Nr. SKC-310/2008	421
Lieta Nr. SKC-315/2008	300
Lieta Nr. SKC-323/2008	430
Lieta Nr. SKC-337/2008	308
Lieta Nr. SKC-338/2008	313
Lieta Nr. SKC-344/2008	561
Lieta Nr. SKC-346/2008	132

	lpp.
Lieta Nr. SKC-353/2008	322
Lieta Nr. SKC–354/2008	139
Lieta Nr. SKC-371/2008	441
Lieta Nr. SKC-375/2008	447
Lieta Nr. SKC-377/2008	457
Lieta Nr. SKC-386/2008	567
Lieta Nr. SKC-391/2008	374
Lieta Nr. SKC-415/2008	681
Lieta Nr. SKC-416/2008	149
Lieta Nr. SKC-418/2008	381
Lieta Nr. SKC-420/2008	686
Lieta Nr. SKC-424/2008	465
Lieta Nr. SKC-425/2008	32
Lieta Nr. SKC-427/2008	691
Lieta Nr. SKC-435/2008	387
Lieta Nr. SKC-436/2008	571
Lieta Nr. SKC-437/2008	475
Lieta Nr. SKC-438/2008	330
Lieta Nr. SKC-440/2008	36
Lieta Nr. SKC-441/2008	159
Lieta Nr. SKC-449/2008	69
Lieta Nr. SKC-453/2008	576
Lieta Nr. SKC-454/2008	586
Lieta Nr. SKC-467/2008	41
Lieta Nr. SKC-854/2008	167
Lieta Nr. SKC-943/2008	698
Lieta Nr. SPC-2/2008	614
Lieta Nr. SPC-3/2008	619
Lieta Nr. SPC-4/2008	599
Lieta Nr. SPC-11/2008	12
Lieta Nr. SPC-14/2008	622
Lieta Nr. SPC-30/2008	625
Lieta Nr. SPC-31/2008	590
Lieta Nr. SPC-36/2008	392
Lieta Nr. SPC-48/2008	603
Lieta Nr. SPC-49/2008	629
Lieta Nr. SPC-55/2008	634
Lieta Nr. SPC-62/2008	172
Lieta Nr. SPC-67/2008	395
Lieta Nr. SPC-68/2008	703
Lieta Nr. SPC-70/2008	49
Lieta Nr. SPC-71/2008	593
Lieta Nr. SPC-75/2008	607
Lieta Nr. SPC-78/2008	338
Lieta Nr. SPC-79/2008	176
Lieta Nr. SPC-84/2008	342
Lieta Nr. SPC-85/2008	638
Lieta Nr. SPC-86/2008	611
Lieta Nr. SPC-89/2008	596
Lieta Nr. SPC-90/2008	347
Lieta Nr. SPC-93/2008	707
Lieta Nr. SPC-94/2008	180

TNA un citu izdevniecību juridiska rakstura grāmatas piedāvājam iegādāties:

Juridiskās literatūras kioskos:

- Rīgas apgabaltiesas ēkā, Brīvības bulvārī 34, t. 67284531
- Raiņa bulvārī 15, t. 67225248

ar pārskaitījumu, pasūtot pa t. 67804742.

Tiesu namu aģentūras izdevumus ir iespējams iegādāties par zemākām cenām.

Pašlaik pārdošanā ir šādas TNA grāmatas:

Administratīvās tiesībās

- Administratīvā procesa likums
- Administratīvā procesa vispārīgie noteikumi un administratīvais process iestādē. Shēmas
- Administratīvo pārkāpumu kodekss
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008
- F.J.Paine. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums

Civiltiesībās

- Civilprocesa likums
- Civiltiesisku līgumu paraugi. Otrais papildinātais izdevums. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā
- Z.Gencs. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs
- R.Krauze. Par dzīvojamo telpu īri. Likums ar komentāriem. Ceturtais papildinātais izdevums
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 1999.–2000.gads
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2001.–2002.gads
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.–2004.gads
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007
- A.Līcis. Prasības tiesvedība un pierādījumi
- K.Torgāns. Civiltiesību, komerctiesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti. 1999.-2009.
- K.Torgāns. Norēķinu tiesiskais regulējums: Mācību līdzeklis. 2.papildinātais izdevums
- K.Torgāns. Saistību tiesības (I un II daļa)

ES tiesībās

- I.Alehno, A.Buka, J.Butkevičs, K.Jarinovska, L.Škoba. Ievads Eiropas Savienības tiesībās (Tiesu prakse un komentāri). Otrais papildinātais izdevums. K.Jarinovskas zinātniskajā redakcijā
- Eiropas Savienības regulaspārrobežu civillietās
- Eiropas Savienības tiesību piemērošana. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs
- V.Koraha. Ievads Eiropas Kopienas konkurences tiesībās un praksē
- Pievienošanās Eiropas Savienībai līgums (izvilkums) un komentāri
- N.Raihs, K.Godars un K.Vasiļjeva. Izprotot Eiropas Savienības tiesības: Kopienas tiesību mērķi, principi un metodes

Krimināltiesībās

- U.Krastiņš. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi
- U.Krastiņš. Noziedzīgs nodarījums. Mācību grāmata
- U.Krastiņš, V.Liholaja. A.Niedre. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums
- U.Krastiņš, V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva
- U.Krastiņš, V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija
- Krimināllikums. Likums "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"
- Kriminālprocesa likums
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums krimināllietās 1999.–2000.gads
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums krimināllietās 2000.–2002.gads
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2005
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2006
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2008
- V.Liholaja. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu
- V.Liholaja. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. 2.grāmata
- V.Liholaja. Starptautiskās krimināltiesības
- Tiesu prakse krimināllietās. Tiesu nolēmumi un Dr.iur. V.Liholajas komentāri

Tiesību teorijā, valsts un tiesību vēsturē, konstitucionālajās tiesībās u.c.

- B.Baiba, S.Džohansens. Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Trešais papildinātais izdevums
- Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada konferences materiālu krājums
- K.Langenbuhere. Tiesnešu tiesību attīstība un iztulkošana
- Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammu izvilkums (1920-1922). Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana un apstiprināšana (elektroniskā grāmata)
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi. 1997-1998. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia. 1997-1998. Решения Конституционного суда Латвийской Республики. 1997-1998
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 1999-2000. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia 1999-2000. Решения Конституционного суда Латвийской Республики 1999-2000
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2001. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia 2001. Решения Конституционного суда Латвийской Республики 2001
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2004. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia 2004. Решения Конституционного суда Латвийской Республики 2004
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2006
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2007
- Tiesu izpildītāja institūts: Latvijas un Francijas tiesu izpildītāja institūta salīdzinājums. Latvijas normatīvie akti par zvērinātiem tiesu izpildītājiem
- Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferenču materiālu krājums